ŞEYTANIN TUZAKLARI

İBN-İ KAYYIM EL-CEVZİYYE

F/ÜCRETSİZ İSLAMİ E-KİTAP İNDİR

http://islamiekitap.blogspot.com/

ŞEYTANIN TUZAKLARI 3

İNSANLARIN KURTULUŞ YOLLARI 3

1- KALBLER 6

1- Sahih Ve Diri Kalbler 6

2- Ölü Kalbler 7

3- Hasta Kalbler 8

Fitnelerin Kalblere Etkisi 9

1- Siyah Kalb: 9

2- Beyaz Kalb: 9

Hüzeyfetü'bnü'l-Yeman'a (R.A.) Göre Kalbler 10

2- KALBE AİT HASTALIKLAR 10

1. Kısım 10

2. Kısım 12

3- KALBE AİT HASTALIKLARIN İLAÇLARININ TABİİ VE ŞER'Î OLMAK ÜZERE 13

İKİ KISMA AYRILMASI 13

4- KALBİN DİRİ VE NURLANMIŞ OLMASI BÜTÜN HAYIR VE İYİLİKLERİN, KATI VE KARARMIŞ OLMASI DA BÜTÜN KÖTÜLÜKLERİN KAYNAĞIDIR. 15

5- KALBİN HAYATI VE DİRİLİĞİ ANCAK HAKKI İDRAK ETMESİYLEDİR 17

6- KALBİN BÜTÜN SAADET VE LEZZETİ, NİMET VE SALÂHI ANCAK İNANDIĞI ALLAH'I TEK MABUD, TEK MAHBÛB VE TEK MATLÛB EDİNMESİNE BAĞLIDIR. 19

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Birinci Ciheti: 19

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin İkinci Ciheti: 21

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Üçüncü Ciheti:..... 23

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Dördüncü Ciheti: 25

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Beşinci Ciheti: 26

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Altıncı Ciheti:..... 27

Dünya Sevdalısının Üzerinden Hiç Eksik Olmayan Üç Şey:..... 29

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Yedinci Ciheti:..... 31

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Sekizinci Ciheti:..... 31

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Dokuzuncu Ciheti:..... 32

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Onuncu Ciheti:..... 33

Bu Konuyu Bitirirken..... 33

7- KUR'AN-I KERİM KALBİN BÜTÜN HASTALIKLARINA DEVA VE ŞİFALARI..... 34

İÇİNDE BULUNDURUR..... 34

Kur'an'ın Şehvet Hastalıklarına Deva ve Şifa Olması:..... 35

8- KALBİN GELİŞİP OLGUNLAŞMASI..... 36

Gözleri Haramdan Sakınmanın Başlıca Üç Büyük Faydası..... 36

1- İmanın Halâvet Ve Lezzetini Duymak:..... 37

2- Kalbin Nurlanması ve Feraseti:..... 37

3- Kalbin Kuvvetlenmesi, Sebatı ve Metaneti:..... 38

Tezkiye Nedir?..... 39

9- KALBİN, BİRTAKIM KİR VE PASLARINDAN TEMİZLENMESİ..... 40

Şirk, Zina Ve Livata'da Bulunan Manevi Kir Ve Paslar..... 44

Günah Ve İsyanların Hükmü 48

10- KALBİN HASTA VEYA SIHHATLİ OLUŞUNUN ALAMETLERİ 51

11- NEFSİN İSTİLASINA KARŞI KALBİN İLACI VE TEDAVİSİ 55

1-Nefs-i Mutmainne 56

2-Nefsi Emmare 56

3-Nefs-i Levvame: 56

Nefis Muhasebesinin Önemi: 57

Nefis Muhasebesinin İki Yönü: 59

Nefis İçîn Asıl Zararlı Olan: 59

Nefis Muhasebesinde Nice Fayda Ve Güzellikler Vardır: 61

Kulun Allah'ın Kendisi Üzerindeki Haklarını Tanımasının Faydaları 63

12- ŞEYTANIN ÖNCE KENDİ KENDİSİNİ ALDATTIĞI, SONRA ADEM İLE HAVVA'YA TUZAK KURDUĞU, SONRA ADEMİN ZÜRRİYETİNE, SONRA KENDİ ZÜRRİYETİNE TUZAKLAR KURDUĞU 64

Şeytanın Adem İle Havva'ya Tuzak Kurması: 65

Şeytanın, Ademin İki Oğlundan Birini Tuzağa Düşürüp Kardeş Katili Yapması 66

Sonra İşin Doğruluk Ve Dürüstlük Üzerine Cereyanı. 66

Şeytanın Müşrikleri Oyuncak Hâline Getirmesinin Sebepleri 72

Bu Mezhebin (Brahmanizm'in) Aslı Müşrik Sabiîlige Dayanmaktadır 73

Sabiîlik, Dünyada Çok Eski Bir Mezhebtir. 73

Güneşe Tapınan Sabiîler 73

Sâbiîlerin Ata Tapanları 74

Sâbiîlerin Yıldızlara Ve Yıldızların Rûhâniyetlerine Tapınanları 74

Putatapıcılığın En Mühim Sebeplerinden Biri, Hiç Şüphesiz Mahlûk Hakkında Aşırı Gitmektir! 76

Son Derece Mühim, Faydalı, Ciddî Bîr Konu: 78

Müşebbihe Kimlerdir? 81

13- ŞEYTANIN ATEŞE TAPANLAR İÇİN KURDUĞU TUZAK VE ONLARI BİR OYUNCAK HALİNE GETİRMESİ. 82

Ateşe Tapınan Mecusilerin Muhtelif Sınıfları: 83

Şeytanın Suya Tapanlar İçin Kurduğu Tuzak. 83

Şeytanın Hayvanlara Tapanlar İçin Kurduğu Tuzak 83

Şeytanın Meleklere Tapanlar Tçîn Kurduğu Tuzak 86

14- ŞEYTANIN SENEVîLERİ TUZAĞINA DÜŞÜRÜP OYUNCAK HALİNE GETİRMESİ 87

Mecusilerin Kendilerine Has Tazimleri Ve Belli-Başlı Bazı Fırkaları 89

15- ŞEYTANIN SABİÎLER İÇİN KURDUĞU TUZAKLAR VE ONLARI OYUNCAK HALİNE GETİRMESİ 90

16- ŞEYTANIN DEHRÎLERE KURDUĞU TUZAK VE KENDİLERİNİ BİR OYUNCAK HALİNE GETİRMESİ 95

Dünyamızdaki Bütün Kötülüklerin Ve Belaların Sebebi Olan Üç Büyük Manevî Ve Fikrî Hastalık 97

Bu Üç Büyük Hastalığın Bazı Büyük Feylosoflara Ve Felsefelere Sirayet Etmiş Olması 97

Hikmet İki Kısımdır: 97

Peygamberlerin Getirdiği Hikmet 98

En Büyük Filozofların Ve Önceki Felsefecilerin Hakikati İtirafları 99

Aristo'nun Felsefeyi İfsad Etmesi 99

Onların Şaşılacak Derecede Dalâlet Ve Cehalete Düşmüş Olmaları 102

Felsefe Ve Filozoflar Her Ümmette Vardır 103

Sokrat Ve Felsefi Mezhebi 103

Zamanımızda Okutulan Felsefe 105

Filozofların Birtakım Fırka Ve Grublara Ayrılması 106

ŞEYTANIN TUZAKLARI

İNSANLARIN KURTULUŞ YOLLARI

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla….

Ey Rabbimiz, bizlere tarafından büyük bir rahmet ihsan eyle... işlerimizi kolaylaştır ve hakikate yönelt! Bizleri doğruluk ve iyilikten ayırma...

Efendimiz Muhammed'e ve O'nun ev halkına salât ve selamlar eyle...

Sonsuz hamd ü senalar olsun O yüce Allah'a ki, evliyasına (dostlarına) celal ve cemal sıfatlarıyla zuhur edip kendi zatı ve sıfatları hakkında onların kalblerini aydınlatmış, kemal sıfatlarının müşaha-desiyle onları .kemale erdirip bahtiyar etmiştir. Aynı zamanda Kendisini onlara nice nimet ve lütuflarıyla tanıtmış, kulları içinde o dostlarını ilim ve marifetle seçkin kullar kılmıştır. Böylece onlar da O'nu, eşi ve benzeri olmayan, hiçbir eksiği ve ihtiyacı bulunmayan bir Zat olarak tanımışlar, O'nu zatında, sıfat-larında ve fiillerinde ortakdan tenzih edip birlemişler; O'nu O'nun istediği ve Kitab'mda emredip öğrettiği şekilde tevhid etmişlerdir. Her ne kadar O, haddi zatında Zat'mm künhü ve özü itibariyle hakkıyla bilinemese de, Zat'ma ait sıfatları ve fiilleri hakkında kendi dostlarını haberdar kılıp onları mümtaz (seçkin) eylemiş ve bu en mühim konuda ifrad ve tefride düşmekten (sağa-sola sapmaktan) korumuştur.

Şüphesiz ki kullardan hiç biri, hakkıyla Allah'ı bilip tanıyamaz. Hiç bir kul hakkıyla O'na kulluk edemez! Allah kendisinin bildiği ve Övdüğü gibidir. Nitekim bütün kullara kulluğun kılavuzu olarak gönderilen ve bütün Allah elçilerinin en keremlisi ve en şereflisi kılman efendimizin mübarek lisanından çıkan' bir mübarek sözde de böyle ifade edilmiştir.

Ancak bu; O'nu zatıyla, zatının künhü ve özüyle tanımak bakımındandır. Yoksa Zatına ait sıfatlar ve fiiller itibarıyla O'nu, O'nun enbiyası ve evliyası tanımakta ve bu tanıyış ile seçkin kılınmış bulunmaktadırlar, îşte bu tanıyış iledir-ki, başkalarına

tanıtmanın kılavuzluğunu da yapmış bulunmaktadırlar. Nitekim Efendimiz'in en büyük ve ebedi mucizesi bulunan yüce kitabımızın nice ayetleri bunun açık delili ve beyanı olduğu gibi, Efendimiz'in hadislerinde de bunun örnekleri çoktur...

tşte O'ndan rivayet edilen sahih bir hadise göre, şöyle buyurmuştur:

"Ey Allah'ım, sen evvelsin, senden evvel bir şey yoktur! Sen ahirsin, senden ahir bir şey yoktur! Sen zahirsin, senden zahir bir şey yoktur! Sen batınsın, senden daha yakın bir şey yoktur."[1][1]

îşte biz, bu ve benzeri dini tabirlere dayanarak inanıyor ve diyoruz ki: Allah evveldir, öyle bir evveldir ki, O'ndan evvel bir şey yoktur; Allah ahirdir, Öyle bir ahirdir ki, O'ndan ahir hiç bir şey yoktur; Allah zahirdir, O'ndan daha zahir hiç bir şey yoktur; Allah batındır, öyle bir batındır ki, O'ndan daha batın, bize ve bütün eşyaya O'ndan daha yakın hiçbir varlık yoktur.

İnanıyor ve diyoruz ki: Allah her şeyi bilir ve hiçbir şey O'na gizlih, kalamaz... Allah Hayy u Kayyûm'dur: (Diri ve kendiliğinden var olandır.) Kendi Zatına ait ezelî bir hayatla diri olup varlığı kendisiyle kaimdir ve diğer bütün varlıkları ayakta tutan da 'O'dur... Ezelî olduğu gibi Ebedîdir de... O'ndan başka ezelî bir varlık bulunmadığı gibi, O'nun yaratmasıyla varlığa kavuşan yaratıklardan Ebedî ve Bakî olan da yoktur. Her mahluk mutlaka ölümü tadıcı ve zevale ericidir (yok olucudur.)

Evet biz, sünnet ve cemaat ehli müslümanları olarak inanıyor ve biliyoruz ki: Allah aynı zamanda işitici ve görücüdür. Kullarının ihtiyaçları muhtelif ve dilekleri çeşitli olduğu halde O, her bir kulunun her bir ihtiyacını bilmekte, dilek ve duasını işitmektedir. O'nun nez-dinde hiç bir şey, hiç bir şeye perde olmaz. O'na niyaz edenlerin sesleri ve dilekleri asla birbiriyle karışmaz. O, kullarının ısrarla kendisinden istemelerinden asla usanmaz... O; bütün bunları bilen ve işiten bir Zat olduğu gibi, aynı zamanda karanlık bir gecede mermer bir kaya üzerinde yürümekte bulunan kara karıncanın ayak seslerini de işiten ve görendir. Şüphesiz bundan daha gizli ve güzel olanı da O'nun, bir kulunun kalbinin en küçük hareketini dahi bilmesi ve görmesidir. Kulu, kalben O'na en küçük bir meyil gösterse, O da kuluna güzel kabul yüzünü gösterir. Kulu kalben "Rabbim..." dese, O da hemen "buyur kulum" diyerek karşılar. Kulu şayet O'na arka çevirse, kulunu hemen

---

[1][1] Ahmed. Müslim. Ebu Davud. Tirmizi rivayet etmişlerdir. (Sünen-i Tirmizi, 5/ 518 hadis no 3481)

düşmanına havale etmez ve kolay kolay kulunu terketmez. Aksine kuluna son derece merhametli davranır. Zaten kulunun O'na en küçük bir meyil göstermesi, O'nun kuluna olan ikbal ve merhameti neticesinde-dir.

O'nun kuluna olan ikbal ve merhameti o kadar büyüktür ki, çok şefkatli bir annenin büyük bir şefkat ve merhametle büyütmeye ve korumaya çalıştığı yavrusuna karşı duyduğu merhametten, kıyas edilemeyecek derecede daha çok ve daha fazladır. O'na arka çeviren ve O'nun emrine aykırı giden bir kulu, bu kusuruna pişman olup da tevbe ettiği zaman kulunun bu tevbesinden o kadar sevinir, o kadar razı olur ki; O'nun bu sevinci ve rızası yanında, korkunç bir çölde her şeyini üzerine yüklediği binitini kaybedip de bulamayınca helak olacağına kesin gözüyle bakan bir yolcunun, ölmek üzere uzandığı yerde, bir ara gözünü açtığında kaybettiği binitini başucunda bulunca duyduğu sevinç bir zerre bile değildir...

Elbette kuluna bu derece yakın olan, bu kadar onun iyiliğini isteyen ve kolay kolay kulunu bırakmayan yüce Allah'ın emir ve yasaklarına hiç aldırmayan, Allah'a olan isyan ve tuğyanında ısrar edip hiçbir pişmanlık duymayan ve hiç bir şekilde O'nun rahmet ve rızasına vesile olacak şeylere yanaşmayan, Allah'ın düşmanı olan şeytanla tam bir sulh ve barış içinde bulunan bir kul da, tam helak olmayı haketmiş olur.

Allah'ın kullarına olan rahmet ve ikbalinin böylesine büyüklüğü ve sonsuzluğu karşısında illa da şeytana olan dostluğunda sonuna kadar ısrar eden bir kulun, bu tutum ve anlayışı karşısında bütün insanlar hayretler içinde kalsalar, elbette yeridir. Zaten böylelerinden başka helak olanlar da yoktur.

Doğrusu ben, Allah'ın bütün bu kullarına olan lütuf ve ihsanını, ikbal ve merhametini ruhumun ta derinliğinden duyarak, O'na olan iman ve teslimiyetimi, yine O'nun bana olan müstesna bir nimeti sayarım. O'nun her nevi lütuf ve ihsanlarına karşı acizane O'na hamdler ederim. O'na olan iman ve şahadetimin islamî bir ifadesi bulunan ke-lime-i şehadetimizi tekrarlayarak iman ve irfanımı tazeler ve yenilerim. Ben şehadet ederim ki: "Allah'tan başka hiç bir ilah yoktur! Allah birdir, O'nun hiç bir ortağı yoktur! Ö, her bakımdan bir ve eşsizdir! O'nun hiç bir dengi ve benzeri bulunmamaktadır. O, eh a d ve samed'dir. Her şey O'na muhtaç, fakat O hiç bir şeye muhtaç değildir."

Ben Allah'ı hem ehadiyet'le (birliğiyle), hem de samediyetle (hiç bir şeye

muhtaçsızlığıyla) tevhid ederim. Bir dileğim olduğunda veya başım darda kaldığında, hep O'na yönelir, O'ndan yardım isterim. O'nu bırakıp da haşa mahluklardan herhangi birine teveccüh etmem. Kalbim ve ruhumla, O'ndan başkasına asla sığınmam. O ortağı, eşi, benzeri, misli, niddi ve zıddı bulunmayan yüceler yücesi Rabbime; hiç bir eş ve ortak koşmam. O'nu daima bütün ortaklardan, kusur ve eksikliklerden münezzeh ve mukaddes bilirim. Hep böyle inanır, böyle derim. Amel ve fiillerimde de hep böyle davranır, böyle hareket etmeye dikkat ve gayret gösteririm. Kıldığım namazlarda, ettiğim niyazlarda da hep beni bunda muvaffak kılmasını O'ndan isterim.

Yalnız kendi adıma değil, bütün tevhid ehli kulları adına bunu O'ndan ister, samimi ve şuurlu bir şekilde: "Ey bütün alemlerin Rabbı, Rahman ve Rahîm olan, din gününün yegane Malik'i ve Hakim'i bulunan yüce Allah; bizler ancak sana ibadet eder, ancak senden yardım isteriz. Bizleri doğru yol üzerinde sabit ve daim eyle..." diyerek O'na yalvarıp yakarırım.

Hiç şüphesiz, O'nun sevgilisinin ifadesiyle: "Onun verdiğini geri çevirebilecek olan yoktur. O'nun vermediği bir şeyi te'mine güç yetirecek olan da yoktur. Hiç bir kimse O'nun emrine karşı duramaz ve hiç bir varlık O'nun hükmünü geçersiz kılamaz."

Mealen gördüğümüz bu hadis-i şerifte ifadesini bulan bu yüce iman hakikatinin, bir ayet-i celilede de yine gayet açık bir şekilde ifadesini bulmuş olduğunu görüyor ve bütün bunlarla islamî iman ve tevhidi- . mizi yeniliyoruz. İşte o ayetin meali de şöyledir:

"...Allah bir kavme kötülük istedi mi artık onu geri çevirecek olan yoktur! Zaten bütün kulların, O'ndan başka koruyup kollayanları da yoktur."[2][2]

Ben yine bütün varlığımla inanır ve derim ki: "Hz. Muhammed (s.a.v.) Allah'ın kulu ve rasulüdür." İlahi emirlerin ve haklana yerine getirilmesinin kaimi, davetçisi ve eminidir. Allah'ın yarattığı kulların da en hayırlısıdır. Allah onu alemlere rahmet olarak göndermiş, Allah'a karşı saygılı olanların önderi kılmıştır. Kafirler ise O'nu kendilerîne düşman edinmiş, O'nun getirdiği nuru söndürmek için durmadan çalışıp didinmiştir. Fakat asla O'nun nurunu söndürememişlerdir. Hz. Muhammed ise küfrün ve şirkin kalelerini yıkmış, bütün alemlere hak ve hakkaniyetin, güzelim islamiyetin kahramanı ve hücceti olmuştur.

---

[2][2] Kur'an-ı Kerim, Ra'd Suresi: 11.

Evet, bir fetret devresi sonrasında son peygamber olarak gönderilen Hz. Muhammed (s.a.v.), insanları yolun en doğrusu ve en açığına davet edip kavuşturmuştur. O, Allah'ın elçisi olduğundan Allah O'nun candan sevilmesini, O'na can ü gönülden itaat edilmesini, O'nu büyükleyip haklarına riayette bulunmayı kulları üzerine farz kılmıştır. Cennete giden bütün yolları da O'nun yolundan geçirmiştir. Eğer herhangi bir yol O'nun yoluna uğramadan devam edip gidiyorsa, kesinlikle bilinsin ki o yol çıkmaz yoldur ve asla cennete uğramayacaktır. Yolcularına da hiç bir iyilik ve saadet getirmeyecektir.

Hz. Muhammed, öyle bir Allah elçisidir ki, Allah yüce Kur'an'mdâki "elem neşrah leke" suresini O'nun hakkında indirmiştir. Gerçekten O'nun göğsünü açıp genişletmiş, arkasındaki yükünü indirmiş, O'nun adını ve şanını çok yüce kılmıştır. O'na karşı çıkıp muhalefet edenleri ise alabildiğine alçaltmıştır.

Evet, O öyle bir Allah elçisidir ki, yüce Allah O'nun hakkında: "Ey Rastılüm, senin ömrüne andolsun ki onlar, kendi sarhoşlukları içinde bocalıyorlardı!"[3][3] buyurarak and içmiştir. O'nun adını kendi adına yaklaştırıp Kendisi anıldıkça onu da andır-mıştır. Nitekim kelime-i şehadetlerde, hutbelerde ve ezanlarda bu hep böyledir.

Sevgili ve şanlı peygamberimiz de, Allah'ın elçisi sıfatıyla Allah yolunda öylesine çalışmış, öylesine mücadele etmiştir ki, hiçbir kimse ve hiçbir kuvvet kendisini bu yoldan çevirememiştir. İnsanlar fevc fevc İslama girip hidayete erinceye, alemler O'nun nuruyla doluncaya kadar mücadelesine devam etmiştir. Sonra daveti tamam olunca da yüce Allah (c.c.) O'nu dünyasından göçürüp yanına almıştır. O da her fanî gibi Allah'ın rahmetine kavuşmuş, Allah'ın kendisi için hazırladığı ilahi lütuf ve nimetlere ermiştir. Kısaca özetlemek gerekirse O; elçilik görevini yerine getirmiş, emaneti eda etmiş, insanlara tebliğ ve nasi-hatta bulunmuş, Allah yolunda hakkıyla mücahede ederek bütün mücahidlere hakkıyla imam ve önder olmuştur. Neticede Allah'ın dinini hakim kılıp dimdik ayakta tutmuştur. Ahirete göçmezden önce bütün müslüman-ları, gecesi gündüz gibi aydınlık bulunan bir yola ve dine kavuştur-muştur. Gayet haklı olarak, yüce Kur'an'ımızm da haber verdiği gibi, bu hususta şöyle buyurmuştur:

"İşte benim yolum budur! Ben insanları Allah'a basiretle davet ederim. Ben ve bana uyanlar işte hep böyleyizdir. Allah'ı tenzih ve takdis ederim. Ben asla Allah'a ortak

---

[3][3] Kur'an-ı Kerim, Hicr Suresi: 72.

koşanlardan değilim!"[4][4].

Ben bütün bunlara inanan ve şehadet getiren biri olarak tam bu noktada diyorum ki: Yüceler yücesi Allah, kullarını yaratıp da başıboş bırakmış değildir. Bilakis onları sorumlu ve yükümlü kılmıştır. Onlara emretmiş ve nehyetmiş, emir ve nehiylerini yanhşsız ve eksiksiz olarak anlamalarını ve uygulamalarını onlardan istemiştir. Neticede kimi kazanmış, kimi de kaybetmiştir. Kullarına güzel ve yeterli bir istidat vermiş, ilmin ve amelin imkan ve iktidarını onlara bahşetmiş; kalb, akıl, göz ve kulak gibi uzuvlarla kendilerini donatmıştır.

Bütün bunlar, O'nun kullarına olan büyük nimet ve lütuflandır. Kuluna ise, bu nimetleri veren yüce Rabbine şükür ve kulluk etmek gerekir. İmdi her kim Allah'ın verdiği nimet ve imkanları Allah'a itaat yolunda kullanır, kulluğunun özü ve cevheri ile Allah'ı tanımak ve O'na O'nun kendisini tanıttığı şekilde arif ve alim olmak istikametinde ilerlerse; hem Rabbine şükretmiş, hem de O'nun rızasını kazanmış olur.

Her kim de, Allah'ın kendisine verdiği bu imkan ve nimetleri, kendi nefsinin istek ve arzuları istikametinde kullanırsa, şüphesiz o da dalalet ve hüsran yolunu tutmuş olur. Bir kimse ki yaratanını tanımamış ve O'nun kendisine verdiği imkanları O'nun yolunda değil de, nefsinin arzuları istikametinde kullanmışsa; böylesinin hüsran-dan başka nasibi olamaz. Böyle bir kimse sonunda hiç bir kimseye kabahat yükleyemez. Sonunda iman ve amele göre ceza ve mükafatın bulunduğunda ise hiç şüphe yoktur! İşte o hesab ve ceza gününde kul; kendisine verilen akıl, kalb, göz ve kulaktan birer birer sorguya çekilecektir. Her nevi kusur ve eksikliklerden yüce ve münezzeh bulunan yüce Rabbimizin bir ayeti de, bu islami ve ilahi hakikati ne güzel açıklamaktadır:

"Sakın bilmediğin bir şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz ve gönül, evet bunların hepsi ondan (o yaptığı şeyden) mutlaka sorumludur."[5][5]

İnsana bahşedilen çeşitli organların merkezi ve mihveri durumunda olan kalbdir. Kalb; tıpkı askerleri üzerinde her emrini icra eden ve onları kendisine itaat ettiren bir hükümdar gibidir, insanın bütün organlarının ahvali, hareket ve istikameti tamamen

---

[4][4] Kur'an-ı Kerim, Yusuf Suresi: 108.

[5][5] Kur'an-ı Kerim, Isra Suresi: 36.

kalbe bağlı bulunmaktadır. Nitekim Peygamber (s.a.v.) efendimiz bu hususu, bir hadislerinde şöyle beyan buyurmuşlardır:

"Haberiniz olsun ki, bir insanın kalbi iyi ve istikametti oldu mu, onun bütün bedeni ve azaları da iyi ve ist ikametli olur."[6][6]

Görüldüğü gibi, beden mülkünün meliki, bedenin ve bütün organların merkezi ve emredicisi kalbdir. Beden mülkünde emrini infaz eden kalbdir. Kalbin emri, kasdı ve niyeti olmadıkça bir iş meydana gelmez. Bu itibarla esas sorumluluk kalbe aittir. Bu sebeble iyi ve istikametli, selim ve sıhhatli olmasına ihtimam gösterilecek olan da kalbdir.

işte bunu bildiği içindir ki Allah'ın düşmanı olan İblis, bütün imkanı ve dikkatiyle insanoğlunun kalbini çeşitli vesveseler, vehimler ve şehvetlerle doldurmak ister. Onu doğru yoldan sapıtabilmesi için pek çok hile ve tuzaklar kurar. Allah'ın kullarını Allah'ın rızası ve tevfıkin-den mahrum bırakmak için olanca kuvveti ve şeytanatı ile çalışır durur. Bir kul; devamlı Allah'ın inayet ve hidayetine sığın-madıkça şeytanın hile ve tuzaklarından kurtulamaz. Bunun için bizler devamlı Allah'a sığınmak, Allah'ın rızası ve tevfıkine vesile olan hayırlı ve salih amellere sımsıkı sarılmalıyız. Bütün dikkat ve gayretimizle Allah'a kullukta kusur etmemeye çalışmalıyız, işte o zaman, bizler de yüce Allah'ın şu fermanındaki kulları katarına katılmış oluruz:

"Ey İblis! Benim Öyle halis kullarım vardır ki, senin onlara karşı bir gücün yoktur! Sen ancak, sana uyan azgınları azdırabilmiş olacaksın."[7][7]

işte bu ayet-i celilesinde Yüce Allah'ın "kullarım" dediği kullar, Şeytan'm tesir sahasının dışındadırlar. Çünkü onlar alemlerin Rabbı-na karşı kullukta samimi ve ihlaslıdırlar. Ubudiyet makamının gereklerini gerçekleştirmiş bulunmaktadırlar. Onlarm kalbleri iman ve tevhid nuruyla nurlanıp. şuurlanmış, işleri ihlaslı olmuş, yakın ve tahkikleri de devamlı bulunmuştur. Artık onlar, taklidden kurtulup tahkike ermişlerdir. Allah indinde "mukarrabîn"den (Takva ve ubûdiyyet ile evliya derecesinde) olmuşlardır. Bu sebebten yüce Allah (c.c.) onları bir ayetinde de şu şekilde müstesna kıldırmıştır. Yani

---

[6][6] Buharı, Kitabü'l-lman: 1/19. Müslim, Kitabü'l-Müsakat: 2/1219. Ibn Mace:2/1318. Darimi, Kitabü'l-Büyu: 641. Müsned: 4/270-274.

[7][7] Kur'an-ı Kerim, Hİcr Suresi: 42

kendilerine zarar veremeyeceğini Iblis'e itiraf ettirip onun dilinden hikaye ederek şöyle buyurmuştur: "Ancak ya Rabbi, kendilerine ihlas verilmiş kulların müstesnadır! Benim onları etkileyip de azdırmam mümkün olmayacaktır."[8][8]

Evet, işte bu böyledir ve çok önemlidir. Yüce Allah'ın ben aciz kuluna bu hususta lütuf ve minneti de gerçekten çok büyük olmuştur. O'nun bana olan lütuf ve keremi sayesindedir ki, Şeytan'm ilgisi ve etkisi hasebiyle kalblerin hastalanması ve bu hastalıkların devası ve şifası konusunda çok dikkatli ve gayretli olmuşumdur. Cenab-ı Hakk ben, aciz kulunu bu hususta pek çok bilgi ve marifetlere mazhar kılmıştır. Ben adeta bu konunun hekimi haline gelmişimdir.

Şeytanların vesvesesiyle kalblere arız olan hastalıklar, bu hastalıkların sebebiyet verdiği işler ve neticede kalblerde yerleşen ahval üzerinde ve bütün bunların tedavi yollan hakkında böyle bir kitabı kaleme alışım da bundandır...

Ben hiç şüphe etmiyorum ki, bütün amellerin ve hallerin iyi veya kötü oluşlarının esas medarı kalbdir! Kalbdeki kasıd ve niyetin iyi veya kötü oluşudur... Bizler bazen, kişinin kalben ve manen "ölmüş" olduğundan bahsederiz. Aslında bu nedir ve nasıl olmaktadır? Şüphesiz başlangıç, kalblerin düşmanları bulunan şeytanların vesveseleridir.

Bazı kalbler, şeytanî vesveseleri kabullenmekte, sonra bu vesveseler kalblerde meyvelerini vermektedir. Sonra da bu iş ve amel olarak ortaya çıkmaktadır. îş ve amellerin kötü oluşu da tekrar kalbleri karartmaktadır. Yani şeytanların vesvesesi yüzünden kasıd ve niyetlerinde az da olsa bozulmalar meydana gelen gönüller bulunmakta, sonra bu kötü amele dönüşmekte, kötü işler de kalbin fesadına sebeb olmaktadır. Neticede kalb tamamen bozulup kararmakta; hastalık bir diğer hastalığa sebebiyet vererek artmakta ve sonunda kalb ölmektedir. Artık o kalbde, hiç bir hayat ve nur kalmamaktadır.

Biz ise, kul ve insan kardeşlerimizden hiç birinin bu elim akıbete düşmesini istemeyiz. Ademoğullarmdan veya müsîüman cemaatlerden niceleri şeytanın tuzağında inim inim inlerken, eli-kolu bağlı oturup seyirci kalamayız. Burada kitabımızın giriş kısmında kısaca anlatmaya çalıştığımız bu çok önemli konu ile ilgili geniş bilgiler, çeşitli

[8][8] Kur'an-ı Kerim, Hicr Suresi: 40.

bölümler halinde ve birtakım başlıklar halinde verilecektir. (Ayrıca kitabın sonuna umumi fihrist de konulmuştur.)

Burada, Allah'ın bana olan büyük lütfunu böylece dile getirdikten sonra, kendisine çok önem verdiğim ve adına "Şeytanın Tuzakları ve insanların Kurtuluş Yolları" dediğim bu kitabın, başlıca konularını takdim edebilirim:

1- Kalbler: Sıhhatli kalbler, hasta kalbler, ölü kalbler olmak üzere üç kısma ayrılır.

2- Kalbe ait hastalıklar.

3- Kalb hastalığıyla ilgili ilaçlar iki kısımdır:

a) Tabiî ve fıtrî ilaçlar,

b) Dinî ve manevî ilaçlar.

4- Kalbin diri ve nurlu olması bütün iyiliklerin kaynağını oluşturur. Ölmüş ve kararmış olması da bütün kötülüklerin kaynağını oluşturur.

5- Kalbin diri ve sıhhatli olması ancak Allah'ı tanıması, O'na hakkıyla inanıp bağlanması, daima O'nun rıza ve hoşnutluğunu isteyip araması, O'nu ve O'nun emirlerini herşeyin üzerine tercih etmesi ile mümkündür.

6- Kalbin bütün saadet ve izzeti, bütün elemlerden kurtulup huzur ve salâha kavuşması ancak Allah'tan başka hiç bir mabud edinmemekle ve Allah'ı herşeyin üzerinde bir sevgi ile sevmekle kabildir.

7- Kalbin çeşitli hastalıklardan kurtulabilmesi için gerekli bütün ilaçlar Kur'an'da mevcuttur.

8- Kalbin temizlenmesi, temiz olarak tutulması ve temizliğinin artırılması.

9- Kalbin, kalbe ait kirlerden temizlenmesi nasıldır?

10- Kalbin hasta veya sağlıklı oluşunun belirtileri.

11- Kalb, nefsani arzuların esiri olduğu zaman bundan nasıl kurtulur?

12- Kalb, şeytani vesveselerden nasıl kurtulur?

13- Şeytanın Ademoğulları için kurduğu çeşitli tuzaklar. /Bu kitabın asıl yazılış sebebi de son bölümdür. Son bölümde konuyla ilgili olarak pek çok faydalı bilgi, mesele ve misaller bulunmaktadır. Yüce Allah, rızasına uygun kılsın. Yazarını, yayınlayıcılarını, mütercimini, bütün okuyucu ve tanıtıcılarını müstefid kılıp feyizlendir-, sin. Kitabımızı, kendileri hakkında marifet ve saadetlere vesile kılsın. Şüphesiz Allah, her şeyi hakkıyla bilen ve işitendir. Bütün güç ve kuvvet de, sadece O yüce ve ulu Allah iledir...[9][9]

1- KALBLER

1- Sahih Ve Diri Kalbler

Sahih ve Diri Kalb'den maksad, yarın kıyamet gününde sahibini ebedî saadet ve selamete kavuşturacak olan "kalb-i selîm"dir. Allah'ın huzuruna kalb-i selim ile gelenlerden başkası kurtulamayacaktır. Nitekim yüce Allah (c.c.) bir ayetinde bunu şöyle haber vermektedir:

"Öyle bir gün ki, ne mal, ne de oğullar fayda verir. Ancak Allah'ın huzuruna (küfür, şirk, nifak, masiyet hastalıklarından korunmuş) selim bir kalb ile gelen fayda görür."[10][10]

Kalb-i Selîm demek, salim olan kalb demektir. Öyle bir kalb ki, küfür, şirk, şikak, nifak, masiyet kirlerinden korunmuş; sağlam, sıhhatli ve tertemiz bir kalbdir. Selamet, yani kalbe ait bütün kir ve lekelerden salim olmuş; o kalb için artık sabit bir sıfat haline gelmiştir. Artık o, bir gün selamette, bir gün afette değildir. Hep salim, sağlam ve tertemizdir. Hiç bir arızası ve hastalığı yoktur. Bunun dışında kalan kalbler ise; ya hasta (marîz, alıl, sakîm) bir kalbdir ya da hastalığının şiddetli olması neticesi hayatiyetini iyice kaybetmiş ölü bir kalbdir.

---

[9][9] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/5-13.
[10][10] Kur"an-ı Kerim, Şuara Suresi: 88-89.

Kalb-i selîm üzerinde pek çok açıklamalar yapılmıştır. Biz bütün bunları özet olarak şu şekilde ifade edebiliriz: "Kalb-i selîm; Allah'ın haber ve beyanlarına aykırı şüphelerden, emir ve nehiylerine aykırı şehvetlerden salim olan kalbdir."

Kalb-i selîm, Allah/tan başkasına ibadetten, Allah'ın rasu-lünden başkasını hakem tanımaktan arınmış ve korunmuştur! Artık o kalbin; Allah'tan başka Allah'ı severcesine sevdiği bir şey yoktur, korkusu sadece Allah'tandır. Umudu ve tevekkülü sadece Allah'adır. Bütünü ile yöneldiği Allah'dır, mutlak itaat ve teslimiyeti Allah'adır. Artık her işinde ve halinde Allah'ın rızasını tercih etmekte, Allah'ın gazabını icab ettiren şeylerden son derece uzaklaşmaktadır. Zaten yalnız Allah'a yapılması lazım gelen ibadetin, ubudiyetin hakikati de budur.

Demek ki ebedi saadet müjdesi kendisine bağlı kılınan kalb-i selîm; içinde hiçbir veçhile şirk bulunmayan, asla kendisiyle Allah'a ortak koşulmayan, Allah'a olan kullukta ihlasa ermiş bulunan bir kalbdir. Artık bu kalb; yalnız Allah'ı istemekte, Allah'ı sevmekte, Allah'a güvenmekte, Allah'a dönmekte, Allah'a boyun eğip teslim olmakta, Allah'tan korkup, O'ndan ümid etmektedir. İbadet ve amellerine asla Allah'tan başkasını ortak kılmamaktadır. Eğer Allah'tan başka bir varlığı seviyorsa, bunu da yine Allah (c.c.) için sevmekte, bir şeye engel oluyorsa Allah (c.c.) için engel olmaktadır.

Bütün bunları yaparken de, Allah'ın hak elçisi Hz. Mu-hammed'den (s.a.v.) başkasını da asla hakem olarak tammamak-tadır. Rasulüllah'ı (s.a.v.) hakem tanımakta da, bir başkasını Ö'na ortak yapmamaktadır. Başkalarının sözlerini ve işlerini, hattâ kendi kalbinin ve vicdanının sözlerini ve işlerini hep Rasulüllah'm hakemliğine arz etmekte, her şeyi Allah'ın kitabı ve Allah'ın rasulünün sünneti ile değerlendirmektedir. Bu iki aslî esasa uygun düşmeyen şeyleri kabul etmekten, onlara inanmaktan uzak ve salim bulunmaktadır.

Küçük veya büyük bütün amel ve ibadetler konusunda da bu ciddiyet ve titizliği göstermekte ve her zaman: "Allah'a giden yolda, hakem ve kılavuz; sadece Allah'ın Rasulüdür" deyip durmaktadır. Herhangi bir düşünce, inanç, söz ve işte Allah Rasulü'nün kılavuzluğundan bir santim ayrılmamak için bütün şiddet, kuvvet ve dikkatini kullanmaktadır.

Tıpkı yüce Allah'ın şu ayetinde beyan buyurduğu hali yaşamaktadır:

"Ey iman etmiş olanlar, Allah'ın ve Rasulü'nün önüne geçmeyiniz..."[11][11]

işte bu ayet de, bir kalbin nasıl "kalb-i selîm" olacağını ve selîm olarak kalacağını göstermekte; Allah'ın emrinin, Rasulü'nün sözünün önüne geçilmemesini emretmektedir. Binaenaleyh selîm bir kalb; Allah Rasulüne muhalefetten selamette olur. O söylemedikçe söylemez, O em-retmedikçe yapmaz. Nitekim seleften bazıları bu inceliğe işaretle şöyle demiştir: "Küçük veya büyük her bir iş için iki soru sorulacak: "Bunu niçin ve ne şekilde ve keyfiyette yaptın?" denilecektir."

"Niçin yaptın?" sorusu, o fiilin sebebi ve illeti üzerinde olacaktır. "Ne şekilde, nasıl yaptın?" sorusu da, o fiilin mahiyeti üzerinde olacaktır. Böylece yapılan fiillerin dünyevi ve şahsî bir sebeble mi, yoksa Allah'ın emri ve rızası gözetilerek mi yapıldığı sorulduğu gibi; neye dayanılarak ve neye uyularak yapıldığı da sorulacaktır. Yani birincisi ihla-stan, ikincisi de mütabeatten (Allah'ın elçisine uyup uymamaktan) sorulmuş olacaktır. Zira Allah, ihlassız ve itaatsiz bir işi kabul buyurmaz.

Eğer kul, her iki soruya da güzelce cevap vereyim derse; hem ih-lasınm tam olmasına, hem de Rasulüllah'a itaatinin tam olmasına çok dikkat etmesi lazımdır. Başka türlü o kulun kalbinin "kalb-i selîm" olması mümkün değildir. Buna güzelce dikkat ettiği takdirde kalbinde ihlasa aykırı bir istek, Rasulüllah'a itaate aykırı bir arzu zaten kalmamış olur ve onun kalbi, riyaa ve heva gibi nefsanî isteklerden tamamen arınıp selamete ermiş bulunur, işte ebedî kurtuluş ve saadetin kendisine bağlı bulunduğu "kalb-i selîm"in hakikati, hakiki manâsı da budur. [12][12]

2- Ölü Kalbler

Ölü kalb, yukarıda anlattığımız kalb-i selîm'in, yani sıhhatli ve manen diri kalbin zıddıdır. Manen diriliğini kaybetmiş bir kalbdir. Artık bu kalb; alemlerin rabbı olan Allah'ı tanımamakta, O'na O'nım emriyle ve Rasulü'nün hakemliğiyle kullukta bulunmamaktadır. Allah'ın rızasını ve muhabbetini düşünmemektedir. Tam tersine

---

[11][11] Kuran-ı Kerim, Hucurat Suresi: 1.
[12][12] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/15-17.

nefsin şehvetlerine, lezzetlerine uymaktadır. Hep buna ulaşmayı ve bu noktada kalmayı istemekte ve Rabbü'l-Alemin hazretlerinin hoşnudluğuna veya öfkesine hiç aldırmam aktadır. Artık o, yani manen Ölmüş bulunan kalbin sahibi; artık nefsin arzularına tapmakta ve uymaktadır. Onun sevgisi, korkusu, ümidi ve arzusu, kabul ve red etmesi, teslimiyet ve tazimi hep nefsine ve nefsi adına olmaktadır.

Artık onun tapındığı varlık, bütün sevgi ve nefretlerinde tercih sebebi, sadece nefsinin arzusudur. Artık nefsani arzular onun imamı, yani uyduğu önder; şehvetler emir aldığı komutan, cehalet ve gaflet de kendisini idare eden olmuştur.

Şehvet ve gaflet denilen bir azmana binmiş, o istikamette gitmekte; başka hiç bir şey görmemekte ve tanımamaktadır. Bütün düşüncesi, dünyevi ve nefsi arzularını gerçekleştirmektir. Artık dünyevi ve nefsani arzularla iyice mest ve sarhoş olmuştur. O kadar sarhoştur ki, Hakkın sesini ve nasihatçmm nasihatim duymamaktadır. Artık o, bu noktadan çok uzaklaşmış bulunmaktadır. Onun duyduğu ses, aldığı nefes; hep şeytanî ve nefsani olmaktadır. Artık dünyadan, hevâdan ve batıldan başka bir şey görememektedir, duyamamaktadır.

Aklı başında bir müslüman, elbette bu duruma gelmiş bir insanla arkadaşlık etmeye cesaret edemez. Zira böyleleri, etrafına ve yanındakilere hep hastalık aşılamaktadırlar. Onlarla oturup kalkanlar, kısa zamanda zehirlenmekte ve manen komaya girmektedirler. Çare yok, böyleleriyle arkadaşlığını biraz devam ettirenler, helak olmaya mahkumdurlar. Meğer ki günün birinde Allah'tan bir hidayet ve inayet yetişe... [13][13]

3- Hasta Kalbler

Bu bölümde bahsedeceğimiz kalb de "hasta kalbler"dir. Bu kalb, kısmen diri olmakla beraber hasta ve illetli bir kalbdir. Bir cihetten ölü, bir diğer cihetten diri bir kalbdir. Bu iki cihetten hangisi galebe çalarsa, bu kalb de ona göre hüküm alır. Aslında bu kalbde Allah'a iman, ihlas ve muhabbet vardır. Bu kalb, Allah'a güvenip

[13][13] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/18.

dayanmaktadır. Bu itibarla da diri sayılmaktadır. Fakat bu kalb, içindeki şehvetleri ve onları elde etmek için gayretleri terketmiş de değildir.

Hırs, hased, kibir, ucub, mevki ve makam sevgisi gibi hasletler de bu kalbde yer etmiş bulunmaktadır. Hastalığın sebebi de bunlardır. Yani hasta kaîbler, iki tarafa da iltifat ve itibar etmektedirler. Bu kal-bler hem Rahmani sese, hem de şeytanî sese kulak vermektedir. İşte bu kalb hasta bir kalbdir. Hangi tarafa daha fazla meyil ve itibar ederse, o tarafın hükmünü ve neticesini görecektir. Rahmanı tarafa daha fazla itibar eder, ahiretini dünyasına tercihde bulunur; şeytanî ve nefsanî cihete olan meylini gittikçe zayıflatır ve azaltırsa, sonunda mübtela olduğu bu hastalıktan kurtulup necat ve saadete erer. Yok eğer şeytanî ve nefsanî tarafa olan meyil ve itibarını gittikçe artırırsa, sonunda iyice hastalanıp ölür. Tamamen ölmüş kalbler arasında yerini alır. Ebediy-yen hüsranda kalır.

Birinci kalb, yani sahih ve selim olan kalb; diri, canlı, Hakk'a icabet eden, kalb olarak kendisinden beklenen görevleri eksiksiz eda eden bir kalbdir. -

İkinci kalb, ölmüş sayılabilecek kuru bir kalbdir. Üçüncü kalb de hasta bir kalbdir. Ya hastalığından kurtulup selamet tarafına geçer, yahut da helak olup gider.

Şanı yüce Allah, bu üç kısım kalbin halini şu ayet-i celilesinde beyan buyurmuştur: "Rasulüm, senden önce hiçbir rasül ve nebi göndermemiştik ki o, bir şey arzu ettiği zaman, şeytan onun arzusu içerisine mutlaka bir düşünce atmış olmasın!. Fakat Allah; şeytanın attığını derhal iptal eder, sonra kendi ayetlerini sağlamlaştırır. Allah mutlak bilgi ve hikmet sahibidir. (Allah böyle yapar ki) şeytanın attığını, kalblerinde hastalık olanlar ve kalbleri katılaşanlar için bir imtihan yapsın. Zalimler elbette uzak bir ayrılık içindedirler. Kendilerine ilim verilmiş olanlar da o Kur'an'ın, Rabb'ından gelen bir gerçek olduğunu bilsinler de ona inansınlar, böylece kalbleri ona saygı duysun! Şüphesiz Allah, inananları mutlaka doğru yola iletir."[14][14]

tşte bu mealini verdiğimiz ayetlerinde yüce Allah, açıkça görüldüğü gibi kalbleri üç kısım olarak bildirmiştir. Bunlardan ikisi fitneye tutulmuş kalbdir, biri. de kurtuluş ve hidayete ermiş kalbdir. Fitneye tutulmuş olan kalbler; hasta kalb ile katı kalbdir. Kurtuluş ve hidayete ermiş kalb de, Rabb'ma teslim olup boyun eğmiş, huzur ve

[14][14] Kur'an-ı Kerim, Hac Suresi: 52-54.

itmi'nana ermiş mü'minin kalbidir.

Bir insanın kalbi veya herhangi bir azası eğer sahih ve afetlerden salim ise, ondan beklenen görevleri yerine getirebilir. îşte o uzuv, yaratılış gayesine uygun işler yapar. Yok eğer o organda bir afet ve aksaklık meydana gelmişse, kendisinden beklenilenleri yapamaz, yaratılış gayesi istikametinde birtakım işleri yerine getiremez. Mesela kişinin eli var ama çolak, dili var ama söylemez, burnu var ama koku almaz, erkeklik aleti var ama erkeklik iktidarını kaybetmiştir. Gözü vardır fakat görmemektedir. Bütün bunlar, bu organlarda meydana gelen hastalık ve afetlerden dolayıdır.

İlgili organ, bir afete maruz kaldığı için, kendisinden beklenileni yapamamakta, kendisinde bulunan aksaklık görevini yapmasına engel olmaktadır. îşte aynen bunun gibi, bir kalb de eğer hastalanmış veya katılaşmış ise, kendisinden beklenen görevleri yerine getiremez. Ne yapıp yapmalı, islamın Kur'an eczanesinden verdiği ilaçlarla onu tedavi etmeli, Kur'an'm gösterdiği yoldan gitmelidir.

Yukarıda arzettiğimiz sebeb ve haller dolayısıyla kalbler de ister istemez üç kısma ayrılmış bulunmaktadır.

Birinci kısımdaki kalb; sahih ve salim olanı kalbdir. Böyle bir kalb ile hakkı kabul etmek ve hakikati sevmek, hakkı her şey üzerine tercih etmek arasında hiç bir perde ve engel bulunmamaktadır. Bu kalb; hakkı idrak eder, hem de hakkıyla idrak eder ve onu her şey üzerine tercih eyler. Hakkı kabul hususunda bu kalbin hiç bir engeli ve sıkıntısı yoktur. Daima hak neredeyse, o da oradadır. Kıl kadar haktan ayrılmaz.

İkinci kısımdaki kalb de; ölü ve katı kalbdir. Hakkı kabul etmez, bilerek hak ve hakikate karşı durur.

Üçüncü kısımdaki kalb ise; hastalanmış bir kalbdir. Eğer hastalığı vaktinde ve gereği gibi tedavi edilmez de gittikçe artarsa; sonunda o da katı ve ölü kalb olup gider. Eğer gereği gibi bakılıp tedavi edilecek olursa, gittikçe iyileşip sıhhatli ve selametli bir kalb olur ve birinci kısımdaki kalblere katılır.

Şeytanın kalblere attığı şüphe, şek ve şehvetlere gelince... İkinci ve üçüncü kısımdaki kalblerin bu bakımdan durumları iyi değildir. Zira

katılaşmış veya hastalanmış bulunan bu kısımdaki kalbler; derhal şeytanın attığı şek ve şüphelere kulak verip fitneye kapılırlar. Halbuki şeytanın attığı bu kabil şek ve şüpheler; diri, sıhhatli ve selametli kalbler için birer fitne sebebi olmak şöyle dursun; tersine daha da kuvvetlenip dirilmelerine sebep olur. Zira böyle olan kalbler, şeytanın attığı şek ve şüpheleri bütün şiddet ve kuvvetiyle reddederler. Bu şüphe ve şehvetlerden şiddetle nefret eder ve öfkelenir. Hak ve hakikatin bunun aksine olduğunu da rahatlıkla bilip idrak eder. Böyle bir kalbin sahibi bulunan mü'min; hakkı derhal kabullenir ve ona itaat ve teslimiyet gösterir. Şeytanın attığı şek ve şüphelerin batıl olduğunda hiç bir te-reddüdü yoktur.

Neticede böyle bir kalb sahibi mü'min; hem hak ve hakikate karşı olan iman ve muhabbetini artırır, hem de batıla karşı olan tavır ve şiddetini kuvvetlendirmiş olur. Yani şeytanın kendisinin kalbine şek ve şüphe atmakla zararlı değil, aksine kârlı çıkar, işte mü'minin hali ve şanı böyledir. Kalbleri hasta veya katı olanların hali ise böyle değildir. Fitneye kapılan bir kalb, devamlı şek ve şüphe içindedir. Hakiki ve kâmil manâdaki mü'minin kalbi ise; şeytanın attığı şek ve şüphelerden ebediyyen hiçbir zarar görmez. [15][15]

Fitnelerin Kalblere Etkisi

Bu konuda sevgili peygamberimizin güzide arkadaşlarından Hu-zeyfetü'bnü'l-Yeman'dan (r.a.) şöyle dediği rivayet edilmiştir: Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Fitneler insanların kalblerine, tezgahta dokunmakta olan hasır gibi teker teker arzolunur. Hangi kalb onu kabul ederse, işte o kalbde siyah bir nokta hasıl olur. O fitneyi inkar eden kalbde ise, bu inkarı sebebiyle beyaz bir nokta hasıl olur. Böylece sonunda kalbler iki kısma ayrılır: Bir kısmı; yüzüstü devrilmiş ve içindeki boşalmış bir su kabı gibi tersine döner ve iyice kararır. Bu yüzden iyiyi kötüyü hiç tanıyamaz olur. Artık onun, nefsin arzularından başka kabul ettiği bir şey yoktur. Bir kısmı da; hiç lekesi olmayan beyaz bir tülbend gibi bembeyazdır. İşte yerler ve gökler devamınca hiç bir fitne bu

[15][15] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/19-21.

kalbe zarar veremeyecektir."[16][16]

Bu hadislerinde Peygamber (s.a.v.), fitnelerin insanların kalb-lerine birer birer arzedilişini, hasır örmekte kullanılan çubukların birer birer atılıp örülmesine benzetmiştir. Bu atkıların teker teker örül-mesiyle nasıl sonunda bir hasır meydana gelirse, fitnelerin birer birer kabul edilmesiyle de sonunda kaskatı ve simsiyah bir kalb oluşacağını, böyle bir teşbih yoluyla bizlere haber vermiş bulunmaktadır.

Kalblere arız olan fitnelerle ilgili bu hadis-i şerife göre: kalbler iki kısma ayrılmış bulunmaktadır: [17][17]

1- Siyah Kalb:

Bir fitne kendisine arız olduğu zaman onu hemen kabul etmektedir. Sanki süngerin suyu emmesi gibi fitneyi emmekte ve bu sebeble kendisinde siyah bir leke oluşmaktadır. Artık bundan sonra arız olan fitneleri de teker teker emmektedir. Sonunda da simsiyah kesilmekte ve tersine dönmektedir. Yani kalb olmaktan çıkmaktadır. İlgili hadisdeki "tersine devrilmiş ve içindeki dökülmüş bir su kabı gibi" benzetmesi, işte o kalbin bu haline işaret etmektedir. Bir kalb ki, böylece^ tersine dönmüş ve iyice kararmıştır. Artık o kalbe çare yok, Hu iki afetten, helak edici iki büyük hastalık arız olur. O kalbi helake götürür. Bu helak edici iki hastalıktan birincisi: Hakkı batıldan seçememesidir. Diğeri de: Peygamberin getirdiklerine karşı kendi hevâsını (nefsinin istek ve arzularını) hakem kılmasıdır.

Bu kalb, hakkı batıldan seçemez, elbette iyiliği iyilik olarak, kötülüğü de kötülük~öTâraSTânîyamaz. Hattâ onda bu hastalık iyice kuvvetlendiği zaman, iyiliği kötülük, kötülüğü de iyilik olarak kabul eder. Sünnet olanı bid'at, bid'at olanı da sünnet olarak itikad eyler. Hakkı batıl sayar, batılı da hak... İşte böyle bir kalb helake sürüklenir. Böyle bir kalb, Peygamberin getirdiklerini hakem kılıp nefsini ona tâbi kılacağı yerde, nefsinin arzularını hakem kılıp Peygamberin getirdiklerini nefsinin arzularına tâbi

---

[16][16] Sahih-i Müslim: c. 1,s. 128-130. Ahmed, Müsned:c. 5, s. 386.

[17][17] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/21-22.

kılmıştır. Peygamberin getirdiklerine değil de, nefsine uymaktadır. İşte böyle bir hastalığa yakalanan bir kalbin de sonu, hüsran ve helake maruz kalmaktır. [18][18]

2- Beyaz Kalb:

Bu kalbe imanın nuru doğmuştur. Bu kalbde devamlı ^laralî iman kandili yanmaktadır. Ona bir fitne arız olduğu zaman, hemen o fitneyi reddeder. Bu suretle nuru ve nuranî kuvveti arttıkça artar.

Gerçekten kalblere arız olan fitneler, kalblerin hastalık sebebidirler. Jîu fitnelerin^bir kısmı şehvetler ye; şüphelerleJlgilidir, Bir kısmı da haddi.aşma_ve..sapıtmayla ilgilidir,._Bir kısmı da günahlar, bid'atler,

haksızlıklar ve ce^a^ejJ^Iailgilidir^^Jinların her biri kalbi yaralar ve lekeler. Bu fitnelere maruz kalan kalbler, fitnenin çeşidine göre, ya niyet ve irade bozukluğu şeklinde hastalanır ya da bilgijve itikad bozukluğu şeklinde bir hastalığa mübtela olur...

Sevgili Peygamberimizin ashabı (r.a.) kalble ilgili hastalıklar daha iyi anlaşılsın diye, dört çeşit kalbden bahsederlerdi. [19][19]

Hüzeyfetü'bnü'l-Yeman'a (R.A.) Göre Kalbler

Hüzeyfetü'bnü'l-Yeman'a (R.A.) göre: "Kalbler dört ısımdır."

1- İçinde devamlı iman kandili yanmakta olan kalb ki bu mii'minin kalbidir.

2- Kapalı ve kilitli .olankalb ki buda kafirin kalbidir.

3- Menkûs yani tersine dönmüş kalb ki, bu da münafığın kalbidir. Münafık, önce

[18][18] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/22.
[19][19] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/22-23.

hakkı tanımış sonra inkar etmiştir, önce görmüş sonra

kör olmuştur.

4- İki tarafa da meyleden kalb ki, bu kalbde hem iman hasleti, hem de nifak hasleti bulunmaktadır. Hangi tarafa ağırlık verirse, o ta-rafm Jıükmünü alır,.[20][20]

İçinde devamlı iman kandili yanmakta olan mü'minin kalbi, Allah'dan gayrisini terketmiş, Allah ve Rasulüllah sevgisini herşeyin üzerine tercihte bulunmuş, haktan başkasından soyunup selamete ermiş bir kalbdir. İşte bu kalbde devamlı iman. kandili yanmaktadır. Bu kalb, batıl şüphelerden, gayr-i meşru arzulardan kurtulmuştur. İçinde yanmakta olan iman kandili sayesinde iyice nurlandığı için; gerek itikad bakımından, gerekse amel bakımından tertemiz ve bembeyaz olmuş bir kalbdir.

Kafirin kalbi ise kapalı ve kilitlidir.Bunun için içine ilim ve imanm ışığı âEselmemektedir. Nitekim yüce Allah'ın yahudilere temas eden bir ayetinde bu durum belirtilmiştir ve şöyle buyurmuştur:

"Onlar: "Kalblerimiz perdelidir" dediler. Hayır, amma inkarlarından dolayı Allah onları lanetlemiştir, artık'onlar çok az inanırlar."[21][21]

Kafirlerin kalbi erindeki bu perde, bir nevi kalbin kabuk bağla-nıasidır."Şüphesiz bu da, onların Alîah'dan gelen yüce hakikatleri inkar r ederek tekebbür yani büyüklük taslamalarının bir cezası olarak oluşmaktadır. Evet hakkı inkar sebebiyle kalblerde bir perde ve kabuk, kulaklarda bir ağırlık ve gözlerde bir körlük hasıl olur! Nitekim aşağıda meali verilen ayette de buna temas edilmiş ve şöyle buyurulmuştur:

"Sen Kur'an okuduğun zaman, seninle ahirete inanmayanlar arasına kapalı bir perde çekeriz. Onların kalblerine, onu anlamalarına engel olacak kabuklar, kulaklarına da bir ağırlık koyarız."[22][22]

işte kalbleri öyle olanlar, yani hakkı inkarları sebebiyle kalble-ri perdelenip kabuk

---

[20][20] Müsned-i İmam-ı Ahmed:c. 3 s. 17

Bunun ravisi bulunan Leys bin Ebu Selim hakkında bâzı tenkidler vardır. Fakat imam Ahmed'in de dediği gibi, onun rivayeti red edilmez. Netice itibariyle bu rivayet hasendir. (Muhammed Afifi).

[21][21] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi; 88.

[22][22] Kur'an-ı Kerim, Isra Suresi: 45-46.

bağlamış, kalblerinde böyle engeller yaratılmış bulunan kafirler; mabedlerde.ve hiç bir yerde asla Allah'tan başkasına ibadet edilemeyeceği söylendiği zaman, merkeblerin arslanı görünce ürküp kaçtıkları gibi kaçarlar. Tevhid, yani Allah'ın mutlak birliği ve. Allah'ın dininde ancak Allah'a ve O'nun Rasulüne uyulacağı hususu, kendilerine tebliğ edildiği zaman, bundan hiç hoşlanmazlar.

"Kulaklarımız ağır da duymuyor, kalblerimiz de kapalıdır" gibi laflar ederek uzaklaşırlar.

İlgili rivayette "tersine dönüp devrilmiş kalb" ile, münafığın kalbine işaret edilmişti. Nitekim yüce Kur'an'da buna temasla da şöyle buyurulmuştur;

"Size ne oldu ki iki yüzlüler hakkında iki gruba ayrıldınız? Oysa yaptıkları işlerden dolayı Allah onları baş aşağı etmiştir." [23][23]

Yani kendi inkarları ve işleri sebebiyle Allah (c.c.) onların kalble-rini tersine çevirmiştir de bu yüzden onlar, bir o tarafa, bir o tarafa meyleder dururlar. Şüphesiz bu ise, kalblerin en kötüsüdür. Zira böyle olan kalb, batılı hak kabul eder ve batıl ehliyle dost olur, hakkı da batıl sayar da hak ehlini düşman edinir. Allah korusun...

Tersine dönmüş veya iki tarafa meyilli bir kalbin gidişi, yüce Allah'ın elçisi Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gidişinin tersinedir. Bazan küfre daha yakın olur, bazan da imana... Akıbet hangi taraf galebe çalarsa ona göre hüküm giymeye mahkûmdur. [24][24]

2- KALBE AİT HASTALIKLAR

Bu bölüm, kalbe ait hastalığın hakikat ve mahiyetinin anlatılması hakkındadır. Biz bunu, iki kısım halinde inceleyeceğiz. [25][25]

---

[23][23] Kur'an-ı Kerim, Nisa Suresi: 88

[24][24] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/23-24.
[25][25] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/25.

1. Kısım

Kalblerin gerçekten hastalandıklarına dair pek çok ayet-i kerime ve hadis-i şerifler vardır. Bu asli kaynaklarda, kalblerin hastalıklarının sebebleri ve hakikati hakkında da nice beyan ve deliller bulunmaktadır. Nitekim Yüce Allah, kalbleri hastalanan münafıklarla ilgili bir ayet-i celilesinde şöyle buyurmaktadır:

"Onların kalblerinde hastalık vardır. Allah da onların has tanklarını artırmıştır. Yalan söylemelerinden ötürü onlara acı bir azab vardır."[26][26]

Yine konumuzla ilgili bazı ayet-i kerimeler de şu mealdedir:

"Allah, şeytanın attığını, kalblerinde hastalık olanlar ve kalbleri katılaşanlar için bir imtihan yapmak ister."[27][27]

"Ey peygamber kadınları, siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer Allah'a karşı gelmekten korunmakta iseniz, sözü yumuşak bir eda ile söylemeyiniz! Ki kalbinde hastalık bulunan kimse tamah etmesin, güzel (ve kuşkudan uzak bir biçimde) konuşun."[28][28]

Görülüyor ki, Cenab-ı Hak, peygamber kadınlarına konuşurken yumuşak bir eda ile söylemeyi yasaklıyor ve bu suretle, kalbinde hastalık bulunan kimsenin tamahım kesiyor, ona meydan bırakmıyor. Bununla beraber, çirkin konuşmaları da yasaklıyor. Gayet güzel, ciddi ve her türlü kuşkudan uzak bir biçimde kelam etmelerini emrediyor. Dolayısıyla kalbi hasta olan kimselerin haline de temas edilmiş oluyor.

Burada konumuzla doğrudan ilgili bazı ayetleri daha görelim. Bunların mealini de gözden geçirelim. îşte bir ayetinde de yüce Allah (c.c.) şöyle buyuruyor:

"Andolsun ikiyüzlüler ve kalblerinde hastalık bulunanlar, şehirde kötü haberler yayanlar, bu hallerinden vazgeçmezlerse; seni onlara musallat ederiz. Sonra orada, senin

---

[26][26] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 10.

[27][27] Kur'an-ı Kerim, Hac Suresi: 53.

[28][28] Kur'an-ı Kerim, Ahzab Suresi: 32

yanında ancak az bir zaman kalabilirler."[29][29]

Yüce Allah yine ilgili bir ayetinde şöyle buyuruyor:

"Biz, cehennemin bekçilerini hep melekler yaptık. Onların sayısını da inkar edenler için bir imtihan kıldık ki, kendilerine kitab verilmiş olanlar iyice inansın, inananların imanını artırsın. Ve onlar şüpheye düşmesinler. Kalblerinde hastalık bulunan ve küfredenler de: "Allah bu misalle ne demek istedi?" desinler."[30][30]

İşte bu ayetinde yüce Allah, cehenneme bekçi kıldığı meleklerin sayısının niçin ondokuz olduğunun hikmetini de açıklamış oldu ve beş hikmeti birden bildirdi. Şöyle ki:

Birinci Hikmet: Kafirlerin fitnesi yani imtihan edilmiş olmasıdır. Tabii bu da onların küfür ve inkarlarını artırmış olur. Kitab ve iman ehlinin ise, imanlarmdaki kuvvet ve yakinî artırır. Böylece onlar, Rasulüllah'dan (s.a.v.) önceki peygamberlerin verdikleri haberler üzerinde de tam bir muvafakat ve mutabakata varmış olurlar, inanmamakta inad ve ısrar edenler için de hiç bir özür kalmamış olur. Allah'ın kendilerine hidayet verdiği kimseler ise, iman ve tasdiklerini artırmış, aynı zamanda Allah ve Rasulü'ne olan itaat ve bağlılıklarını pekiştirmiş olurlar.

İşte bu, birbiri ardı sıra zikredilmiş beş hikmettir:

1- Kafirlerin imtihana tabi kılınması

2- Kitab ehlinin yakinî imana ermesi

3- Ehl-i İmanın imanlarının artması

4- Gerek kitab ehlinin, gerekse iman ehlinin üzerlerinde şek ve şüphe diye hiçbir şeyin kalmaması

5- Gerek inkar edenlerin, gerekse kalblerinde hastalık bulunanların hayrete düşmesi ve: "Acaba Allah böyle bir misal vermekle ne demek istiyor?" diyerek Allah'ın muradını anlamaktan uzak düşmeleri ve kalblerinin körleşmesidir.

---

[29][29] Kur'an-ı Kerim, Ahzab Suresi: 60.

[30][30] Kur'an-ı Kerim, Müddessir Suresi: 31.

îşte, Allah (c.c) tarafından yüce ve ilahi bir hakikat indirildiği, Allah'ın kitabında bir misal verildiği zaman; kalblerin hali böyledir. Kalb vardır, bu sebeble küfür ve inkarını artırır. Kalb vardır, iman ve tasdikini ziyadeleştirir. Kalb vardır, tâ yakinî iman derecesine yükselir. Kalb de vardır ki, şaşkınlık ve körlüğe düşer de, kendisine hitab eden semavi hakikatten hiç bir şey anlayamaz.

Eğer yukarıdaki ayette geçen "yakîne ermek" ile "asla şüphe etmemek" hususları tek manâya alınacak olursa, şüphesiz "asla şüphe etmemek" hususu, diğer hususu kuvvetlendirmek için zikredilmiş olur. Yani takrir ve te'kid içindir. "Yakinî iman" sahibinin, imanına aykırı düşen bütün tereddütlerden uzak olduğunu bildirir. Eğer ayrı ayrı iki imanî haslet olarak ele alınacak olurlarsa, bu takdirde "asla şüpheye yer vermemek" hasleti, yalnız yukarıda zikredilmiş bulunan meleklerin sayısı hakkında değil, peygamber'in Allah'tan getirip tebliğ buyurduğu bütün ilahi ve semavi hakikatlere de şamil olur ve "peygamber'in tebliğ ettiği hususların hiç birinde hiç bir şüpheye yer vermezler" anlamına gelir.

Peygamberi tam olarak tasdik etmek demek olan, böyle bir imanî hasletin ayrıca zikredilmiş olması ve bunun hikmeti ve faydası da belirmiş olur.

Maksat, kalbte ne gibi hastalıklar bulunduğu ve bu hastalıkların hakikatinin ne olduğunun anlatılmasıdır. Buna dair yukarıdaki ayetlerin, bunu nasıl anlattığını gördük. Burada bir de şu ayeti görelim:

Yüce Allah buyuruyor ki:

"Ey insanlar! Size Rabbınızdan bir öğüt, kalblerde bulunan hastalıklara bir şifa, inananlara bir yol gösterici ve bir rahmet gelmiştir."[31][31]

Evet, Allah'ın kelamı olan ve Allah'ın ayetlerinden oluşan Kur'an; kalblerde ve gönüllerde bulunan hastalıkların devası ve şifasıdırî Cehalet ve sapıklık hastalıklarının biricik ilacıdır.

Cehalet öyle bir hastalıktır ki, onun devası ve şifası ilim ve hidayettir. Sapıklık da öyle bir hastalıktır ki, bunun da devası ve şifası doğruluk ve dürüstlüktür, istikamet ve

---

[31][31] Kur'an-ı Kerim, Yunus Suresi: 57.

doğru yolda bulunmaktır. Bu iki manevi hastalığın ilacı ise, kat'iyyen Kur'an'dan başka yerde değildir.

Evet, cehalet ve sapıklık öylesine korkunç iki hastalıktır ki, yüceler yücesi Allah, sevgili rasulü Muhammed Mustafa'yı (s.a.v.), bu iki hastalıktan, tenzih ederek örnekleştirmiş ve O'nu bütün insanlığa şöyle takdim eylemiştir:

"İnmekte olan yıldıza andolsun ki, arkadaşınız Muhammed, cahillik edip sapmadı ve azmadı!"[32][32]

Peygamber efendimiz de (s.a.v.) bir hadislerinde hulefa-i raşidîn efendilerimizi bu şekilde vasıflandırmış ve şöyle buyurmuştur:

"Ey müslümanlar! Sizin için gerekli olan, Benim sünnetime ve benden sonra raşid halifelerimin sünnetine uymanızdır."[33][33]

Görüldüğü gibi, yüce Allah, kendi kelamını bütün insanlara ilahi bir öğüt ve yol gösterici olarak takdim ederken; özellikle O'na inananlar için de ilahi bir rahmet ve hidayet olduğunu bildirmiştir! Aynı zamanda Kur'an'ın kalblerdeki hastalıklara tam bir şifa olduğunu da bildirmiştir. O halde, her kim kalbindeki hastalıkları Kur'an ile tedavi ederse tam şifaya kavuşur, kalbi hastalıklarından kurtulur. Her kim de buna yanaşmazsa, içindeki manevi marazlardan kurtulamaz. Nitekim bir şair de buna işaretle şöyle demiştir:

"Benim hastalığım geçti, diyen kişi;

Bilmez ki kendisini ölüme sürükleyecek olan hastalığı, onun içindedir..."

Bütün insanlığı hidayet ve şifa kaynağı olan kitabımız Kur'an-ı Kerim için bir ayetinde de yüce Allah'ın buyruğu şöyledir:

"Biz, Kur'an'dan mü'minlere şifa ve rahmet olan şeyler indiriyoruz. (Kur'an mü'minlere gerçekten bir şifadır. İnananlar onunla dünya ve ahiret dertlerinin devasını bulurlar. O'nun din ve dünyaya ait hükümlerine uyarak ruhen huzura ererler. Fakat

---

32[32] Kuran-ı Kerim Necm Suresi:1-2

33[33] Bunu sünenlerinde Ebu Davud,Tirmizi İbn Mace,Darimi rivayet etmiştir.İmam-ı Ahmed'in Müsned'inde de rivayet edilen bu hadis için Tirmizi "hasendir,sahihtir"demiştir.İbni Hacer el-Heytemi de "ceyyid"olduğunu söylemiştir ki hadis "sahihtir."(M.Afifi)

Kur'an) zalimlere, onların ziyanını artırmaktan başka bir katkıda bulunmaz. (Çünkü onlar, Kur'an'ı inkar ederler. Bu inkarlarından ötürü de hüsranları artar.)"[34][34]

2. Kısım

Bilindiği gibi bedende arız olan bir hastalık, o bedenin sıhhatinin ve iyiliğinin zayi olması demektir. Bir beden hasta olduğu zaman tabiî itidalinin dışına çıkmış olur. Böylece o beden, tabiî kavram ve hareketini de ya tamamen veya kısmen yitirir. Körlük, sağırlık ve çolaklık gibi haller, bedendeki bir organın sıhhat ve kuvvetinin tamamen zayi olmasının örnekleridir. Bazen de aksaklık kısmen olur. Bazı haller de ise, aksaklık kavramlarda görülür. Sıhhatin bozulması sebebiyle kişi, eşyayı olduğunun tersine idrak eder. Mesela: Tatlıyı acı, acıyı tatlı olarak algılar. Çirkin bir şeyi hoş, hoş olanı da çirkin olarak idrak eder.

Bazen de sıhhatini kaybeden kişinin tabiî hareketlerinde bir bozukluk görülür. Tatma, tutma, itme ve çekme kuvvetleri zaafa uğrar. Bu sebeble kişi, büyük elem ve izdırablar çeker. Fakat bu gibi arızalar, onu ölüme ve helake götürmez.

Kişinin böyle tabii itidalini kaybetmesinin şüphesiz birtakım sebepleri vardır. Bunlar, ya keyfiyetle, ya da kemmiyetle ilgilidir. Eğer arıza keyfiyette ise, hastanın ateşi yükselir, ya da düşer. Kendisinde ya hararet görülür, ya da üşüme... Bünyesindeki rutubet ve nemlilik, ya azalır, ya da çoğalır. Bünyesindeki durum ne ise, onun gerektirdiği şekilde ilaç alıp tedavi görmesi gerekir.

Burada özet olarak söylemek gerekirse deriz ki:

Sıhhat ve sağlığın temeli üçtür:

1- Bedendeki sıhhat ve kuvvetlerin korunması

2- Zarar ve eza veren şeylerden sakınılması

---

[34][34] Kur'an-ı Kerim, İsra Suresi: 82.'

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/25-29.

3- Sağlığı bozan maddelerin bedenden dışarı atılmasıdır, işte

tıbbın ve tıbla uğraşanların, üzerinde durdukları esaslar, kısaca bunlardır.

* Hatırlayalım ki, Yüce Allah; misafire ve hastaya ramazan orucunu sonraya bırakmaları için izin vermiştir. Neden? Sıhhat ve kuvvetlerini korumaları için... İşte misafir veya hasta olan, bu özrü sona erdiği zaman ramazan orucunu kaza edecektir. Zira hasta, hastalığı halinde oruç tutsa, bu onun hastalığım artıracak, veya onun kuvvetini azaltacaktır. Misafir olan da böyledir. Zira seferde fazlaca kuvvet sarfı vardır. Bir de oruç tutacak olursa, kuvveti daha da azalacaktır. Misafir ise, kuvvetinin artmasına muhtaç bir durumdadır. Bu sebeble kendisine orucunu kazaya bırakması hususunda izin verilmiştir.

Zarar ve eza veren şeylerden perhizkâr olup korunmaya gelince: Yine yüce Allah; hasta olan bir kulunun, abdest veya gusül iktiza ettiği zaman, eğer soğuk su ile bu ihtiyacını gidermesi kendisine zarar verecekse onu bundan korumuş ve kendisine teyemmüm yapmasını emretmiştir. Bu suretle kulunun maddi yapısına, bir zarar ve eza ulaşmasını önlemiştir. Elbette kulunun manevi yapısına zarar veren şeylerden de koruyup himaye eylemiştir.

Eğer sağlığa zarar ve eza veren şeyler bedende mevcut ise, bunların bedenden dışarı atılması meselesine gelince: Bu hususta da güzel bir misal olarak hac sırasındaki ihramlıyı hatırlayalım. Aslında ih-ramlıya tıraş olmak yasaktır. Fakat başı bitlenmiştir. Derhal tıraş olarak başındaki ezayı atması için kendisine müsaade edilmiştir. Tabii bu zarar ve ezadan kurtulması en kolay olan şeydir de... İşte yüce Allah, ilgili ayetiyle kulunu bu hususta uyarmış ve kendisine kolaylık ihsan eylemiştir.

Ben, bir defasında Mısır'da bulunduğum bir sırada, sıhhat ve sağlığı korumanın başlıca temelleri ve bu hususta yüce Allah'ın kullarına olan rahmetini, tıb ilmiyle uğraşanların ileri gelenlerine bu şekilde anlatmıştım. Onlar, benim bu anlattığıma hayran kaldılar. Hattâ içlerinden biri, şöyle demekten kendini alamamıştı;

"Vallahi ben, bu faydalı bilgileri almak için kalkıp tâ Batı'ya sefer etsem, doğrusu yine de az gelirdi."

Bedenle ilgili olarak sağlığın bu temelleri böylece bilinip kabul edildikten sonra;

sözü getirelim kalblerle ilgili sıhhat ve sağlığın temellerine... Bir beden nasıl bedenî kuvvetlerin korunmasına muhtaç ise, elbette bir kalb de kalbî kuvvetlerin korunmasına öylece muhtaçtır. Kalbin kuvveti ise, imandır, taat ve ibadetlerdir. Ayrıca kalbe zarar ve eza veren şeylerden de kalbi esaslı bir şekilde korumak zaruridir. Bu ise şüphesiz, Allah'ın haram ve yasak kıldığı şeylerin terkedilmesidir. Günah ve itaatsizlikten uzak durmaktır. Kalbe zarar veren ufacık şeylerden bile sakınıp kalbi korumaktır. Zira her şey, küçükten başlar, sonra büyür gider. Şayet herhangi bir günah irtikab edilmişse, samimi bir şekilde tevbe edip Allah'tan af ve mağfiret dilemek lazımdır.

Kalbin hastalanması, bir nevi fesada uğrayıp bozulması demektir. Bu sebeble kalbin tasavvuru ve iradesi de fesada uğramış olur. Artık kalb, doğru olarak düşünemez, doğru olarak kavrayamaz. Yani hakkı hak olarak görmediği gibi, tersine hakkı batıl olarak görür. İdraki tersine döner veya büyük ölçüde eksilmiş olur. İradesinde de tersine tecelliler veya eksiklikler görülür. Artık hakkı seveceği yerde ona buğz eder, batılı red edeceği yerde sevmeye başlar. Haktan faydalanamadığı gibi, batılın zararından da korunamaz. İlgili ayetlerin haber verdiği gibi, şüphe ve şehvet girdapları içinde iyice bozulur gider. Sonunda da helak olur.

Sıhhat ve maraz, yani sağlık ve hastalık, birbirinin zıddıdır. Sıhhat, sıhhata sebeb ve medar olan şeylerin bulunması ile korunmuş, bunların yok olması neticesinde de zayıflamış veya yok olmuş olur. Hastalık ise böyle değildir. Hastalığı yapan sebeblerin ve benzeri şeylerin bulunması ile hastalık da artmış olur. Yani sıhhat aynısı veya benzeri sebeblerle korunduğu gibi, hastalık da hastalık sebeblerinin zıddı olan şeylerle giderilir. Herhangi bir hastalık, o hastalığı yapan sebebin veya benzeri şeylerin bulunması ile değil, bunların izale edilip giderilmesiyle giderilmiş olur. îşte bu itibarla da sıhhat ile hastalık, birbirinin zıddı ve hilafmadır. Bunlar, diğer itibarla da birbirine benzemezler. Mesela: Biraz sıcak veya soğuk olması, sıhhatli bir kimseye dokunmazken, hasta birisi bundan rahatsız olur. Bir miktar harekette bulunmak, sağlıklı bir kimse için bir mesele değilken, hastalıklı birisi için çok zor olur.

îşte aynen bunun gibi, eğer kişinin kalbi hastalanıp fesada uğramışsa, küçük bir şüphe veya şehvet ona çok dokunur. Bir şüphe veya şehvet, ne kadar zayıf olursa olsun, hasta olan kalb onu kolaylıkla red edemez. Böyle bir gücü kendisinde bulamaz. Sıhhatli ve kuvvetli bir kalb ise; kat kat fazla ve büyük şüpheler karşısında bile, görevini tam

olarak yapma gücüne sahiptir. Sıhhati ve kuvveti sayesinde; dağlar misali ağır ve büyük şüpheler ve şehvetler karşısında bile hiçbir sarsıntıya uğramadan onların üstesinden gelir.

Kısaca özetlemek gerekirse: Aslında hastalanmış bulunan bir kalbe, hastalığı yapan sebebin aynısı veya benzeri diğer şeylerin arız olması ile o kalbin hastalığı arttıkça artar. Hastalığının, artması nisbe-tinde de kuvveti ve sıhhati eksilir. Eğer bu gidişe karşı yerinde ve zamanında tedbirler alınıp tedavi edilmezse, yani hastalığını azaltacak, kuvvet ve sıhhatini artıracak sebeblere tevessül edilmezse, şüphesiz sonu hüsran ve helak olur. insanı insan olarak yaratan ve ona kalb gibi bir nimet ve meziyet veren Yüce Allah, tevfîkini ihsan buyurup kullarının yârı ve yardımcısı olsun! Amin!... [35][35]

3- KALBE AİT HASTALIKLARIN İLAÇLARININ TABİİ VE ŞER'Î OLMAK ÜZERE İKİ KISMA AYRILMASI

Kalbe ait hastalıklar iki kısımdır: Birinci kısım hastalığın elemini insan derhal duymaz. İkinci kısmın ise hemen acısını duyar.

Birinci kısım kalb hastalığı: Cehalet, şüpheler, şehvetler gibi hastalıklardır ve bu kısım hastalıklar aslında daha elem vericidir ve daha tehlikeli olanıdır. Ne var ki insan, kalbinin fesada gitmiş olması sebebiyle bunun elemini hemen duymaz. Zira cehalet ve gafletin, heva ve hevesin insamn kalbi ile kendisi arasına girmiş olması, onun kalbindeki hastalığının elem ve acısını duymasını engellemektedir. Yoksa diğer nevi kalb hastalığının hemen acısını duyduğu gibi, bunun da acısını duyardı. Kalbin bu kısım hastalıklardan kurtulması ise, ancak ve ancak peygamberlerin getirdiği deva ve ilaçları kullanmakla mümkün olur. Şüphe edilmemelidir ki, bu kısım kalb hastalıklarının doktorları, peygamberlerdir.

İkinci kısım kalb hastalığı: Bu kısım kalb hastalığı, kalbi derhal elem ve acıya ulaştıran hastalıklardır. Gam, kasavet, tasa, hüzün, keder, öfke bu kabil hastalıklara misal

---

[35][35] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/29-32.

gösterilebilir. Bu kabil hastalıklar; sebeblerinin izalesi ile giderilebildiği gibi, tabiî ilaçların verilmesi ile de tedavi edilebilir1. Kalbin bu kısım hastalıkları ile beden arasında sıkı bir ilgi vardır. Yani bedene arız olan bir hastalık sebebiyle bedendeki acı ve elemlerin kalbe sirayet ettiği gibi, bazen de kalbe arız olan gam ve hüzün gibi bir hastalık sebebiyle, bedenin rahatsız olması da söz konusudur. Dolayısıyla bu kısım hastalık ve rahatsızlıklar, bedene ait hastalıkların tabiî ilaçlarla tedavi edildiği gibi, tedavi edilebilir hastalıklardır. Bazen de hastalığın sebebi izale edilmesi veya hastalık sebebinin zıddımn ikame edilmesi ile giderilmiş olur.

Bu kısım hastalıklar, insanın ahireti ve maneviyatı bakımından ele alındığında, onun kötülüğüne ve ahirette azab görmesine te'sir etmedikleri anlaşılır. Tedavisi ancak peygamberlerin getirdikleri imani ilaçlarla mümkün olan birinci kısım hastalıklar ise; kulun manevi ve uhrevi hayatı bakımından çok önemlidir. Usulünce tedavi edilip giderilmediği takdirde kulun şikayetine, ahirette elim bir azab görmesine se-beb olacaktır! Eğer peygamberlerin getirdiği ilaçlarla tedavi edilecek olursa, tam şifaya kavuşacaktır ki, bunun başka yolu da yoktur.

Kişinin kalbine elem ve hüzün veren bir sebebin giderilmesi halinde, o kişinin ferahlayıp mesrur olduğu görülür ve onun bu haline de "Şifa buldu" denilir. Bu hususun lügatta da, Kitab'da da mesnedi vardır. Nitekim bir ayet-i celîlenin meali şöyledir:

"Onlarla savaşın ki Allah, sizin ellerinizle onlara azabını ulaştırsın, onları rezil etsin, sizi onlara üstün kılsın ve mü'mihlerin göğüslerini bununla ferahlandırsın; yüreklerinin öfkesini giderip şifaya erdirsin. Şüphesiz Allah, dilediği kimsenin tevbesini kabul eder. Allah hakkıyla bilendir, eksiksiz hikmet sahibidir."[36][36]

Hüzün ve keder gibi, öfke de kalbe elem verir. Öfkenin sebebi giderildiği zaman, öfke ve onun verdiği elem de giderilmiş olur. Eğer bu, hak olan, hak ve hukuka uygun bulunan bir sebeble giderilmiş olursa, hakikatte de o kalb şifaya ermiş olur. Eğer hak olmayan, zulüm ve batıl bir yolla öfke/ ve elemini gidermiş olursa, zahiren o elemden kurtulmuş gibi olursa da, hakikatte o kalb hastalığım artırmış olur. Bu hususta o hasta kalbin zannma itibar yoktur. Onun şifa bulduğunu zannetmesi, hakikate uygun değildir. Zira zulüm ve batıl yollardan gidilerek izale edilmiş bulunan öfke ve onun doğurduğu

---

[36][36] Kur'an-ı Kerim, Tevbe Suresi: 14-15.

elem, bu suretle tedavi edilmiş olamaz. Nitekim bir kadına aşık olan birisi, onunla evlenmek suretiyle değil de, günah işlemek suretiyle aşkın verdiği elemden kurtulduğunu, şifaya kavuştuğunu zanneder. Halbuki hakikatte o kişinin kalbi, daha da hasta olmuştur. İleride geniş bir şekilde anlatacağımız gibi, bu suretle hastalığı iyice artmış olur.

Kalbin bu ikinci kısım hastalığı cümlesinden gam, tasa, hüzün ve keder gibi haller de böyledir. Bunların sebebi de eğer hak ve hukuka uygun bir şekilde giderilecek olursa, hem ferah ve sürura erilmiş, hem de hakikatte kalb şifaya erdirilmiş bulunur. Eğer batıl ve zulüm ile giderilirse, hastalığı artırılmış olur. Bu durum, hem hastalığın devamlı olmasına, hem de kalbe başka başka hastalıkların gelmesine yol açar. Sonu ise helak ve hüsran olur.

Cehalet ve gafletin kalbe verdiği elemler ise bir başkadır. İnsanların cehalet hastalığının tedavisinde takib ettikleri yollar da çeşit çeşittir. Kimi birtakım zararlı ilimleri tahsil etmek suretiyle cehaletini giderdiğini zanneder. Falcılık ve kehanetlerle iştigal eyler. Kimi de tılsım ve büyülerle... Üstelik kendilerinin bu suretle cehaletten kurtulduğunu da zan ve iddia ederler. Halbuki böyleleri bu suretle hastalık üzerine hastalık katmışlardır. Kalbleri iyice hastalanmıştır. Ne var ki, geçici olarak ve zahiren hastalıklarının ne kadar arttığını idrak edemezler. Zira ulûm-i nafıadan (faydalı bilgilerden) uzak ve nasibsiz-dirler. Kalbin cehalet ve gaflet hastahk-larından şifaya kavuşmasının yolu ise, faydalı bilgileri elde etmektir. Nitekim sevgili peygamberimiz (s.a.v.), cehalet ile fetva verenler hakkında irad buyurdukları bir hadislerinde bu hususu ne güzel ortaya koymuşlardır:

"Allah, kendilerini katletsin, adamcağızın katline sebeb oldular! Adamcağız kendilerine meselesini sormuştu. Madem kendileri bunu bilmiyorlardı, niçin bilmedikleri halde hüküm veriyorlar! "Bilene soralım" deselerdi ya! Zira cehalet hastalığının şifası, gerçekten bilene sorup öğrenmektir."[37][37]

îşte ilgili hadiste açıkça görülüyor ki, sevgili peygamberimiz; ce-haaleti bir hastalık, onun şifasını da sorup öğrenme olarak nitelendirmiştir.

Kişinin, hakkında şüpheye düştüğü bir şey hakkındaki şekki de böyledir. Şek ve

[37][37] Ebu Davud, İbn Mace, İmam-ı Ahmed rivayet etmişlerdir. "Hadis sahihtir." (M. Afifi)

şüpheye düşen kişinin kalbi, o hususdaki şüphesini izale edinceye kadar kalbi hastadır ve bu yüzden elem ve acı çeker. Ne zaman o hususdaki kat'i bilgiyi elde eder, o zaman kalbinin rahatsızlığı ve elemi de sona erer. Kalbin, şek ve şüphe şeklindeki hali, bir nevi hararet ve sıkıntı getirmiştir. Bu hususda ilme ve yakîne erdiği zaman, kalbteki sıkıntı ve hararet gitmiş, kalb iyileşmiş ve serinlemiştir. îşte bundan dolayı bu hale, yakînin getirdiği iyilik ve serinlik anlamında "bürde'l-yakîn" denilmiştir.

Kalbde eğer cehalet ve haktan gaflet varsa, bu da kalbin daralması şeklinde bir hastalıktır. Giderilmedikçe kalbde genişlik olmaz. Bu ise şüphesiz kalbin hidayete, ilim ve marifete ermesiyle gerçekleşir. Bu hususta bir ayet-i celile'yi hatırlayıp görmemiz, gayet yerinde olacaktır:

"Allah kimi doğru yola iletmek isterse onun göğsünü İslama açar. Kimi de saptırmak isterse onun göğsünü göğe çıkıyormuş gibi dar ve tıkanık yapar."[38][38]

İleride ilgili bahsinde, kalbin daralma hastalığı, bu hastalığın sebebi ve tedavisi yeterince ele alınacaktır. Burada hu konuyu bitirirken şu kadarını daha söyleyelim ki: Kalblerin bazı hastalıkları tabiî ilaçlarla giderilir. Bazı hastalıkları ise, ancak şer*î ve imara ilaçlarla tedavi edilebilir. Unutulmasın ki kalbin de hayatı ve ölümü, hastalığı ve şifası vardır. Bu husus, bedene ait hastalık ve şifadan çok daha önemlidir. Başarı ise, ancak Allah'ın yardımı iledir. [39][39]

4- KALBİN DİRİ VE NURLANMIŞ OLMASI BÜTÜN HAYIR VE İYİLİKLERİN, KATI VE KARARMIŞ OLMASI DA BÜTÜN KÖTÜLÜKLERİN KAYNAĞIDIR.

Bu, gerçekten de böyledir! Ne kadar iyilik, hayır ve mutluluklar varsa, bütün bunların kaynağı, kalbin diri ve nurlanmış olmasına bağlı olduğu gibi; ne kadar şer, kötülük ve felaketler varsa, bütün bunların kaynağı da kalbin kararmış ve katılaşmış olmasıdır. Kulun, hayır ve saadetteki kemali de şüphesiz kalbinin dirilik ve nurluluk derecesine bağlı bulunacaktır. Bu, öylesine kesin bir hakikattir ki, hiç bir şüphe götürür

[38][38] Kur'an-ı Kerim, En'am Suresi: 125.

[39][39] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/33-36.

tarafı bulunmamaktadır. Nitekim yüce Allah, bir ayeti celilesinde aynen şöyle buyurmaktadır:

"Ölü iken kendisini dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında yürüyebileceği bir ışık verdiğimiz kimse, karanlıklar içinde kalıp ondan hiç çıkamıyan kimse gibi olur mu?"[40][40]

Açıkça görüldüğü gibi, yüce Allah (c.c.) bu ayetinde o iki büyük aslı cemetmiştir. Bunlardan biri kalbin hayatı, diğeri de kalbin nur lanmış olmasıdır. Bu iki asıldan mahrum vş uzak bırakılmış bir kal ise, şüphesiz ölüdür ve taş kesilmiştir. Tamamen karanlıklar içinde bulunmaktadır. Bir kalb; diriliği nisbetinde kuvvetlidir. Ancak diri olmak şartıyla bir kalb görevini yapabilir. Diriliği nisbetinde kuvvetli, kuvveti nisbetinde hareketli olur. Duyması, işitmesi, hayası, iffeti, şecaati, sabrı, oütün ahlakî fonksiyon ve faziletleri hep bu sayede ve bu nisbette olur. Bir kalb; eğer diri ise hakikati idrak eder ve sever. Bilip sevdiği için de batıl üzerine tercih eder. Hak ve hakikatin zıddı bulunan batılı da batıl olarak idrak eder ve ona buğz eder. Eğer kalbin hayatı zayıflamış ise, bu hususlardaki fonksiyonu da zayıf olur. Nitekim kalbin çirkin şeylerden haya etmesinin, ancak hayatı nisbetinde olacağı, tereddütsüz kabul edilen hususlardandır. Zira sıhhatli ve kuvvetli, yani diri ve nurlu bir kalbin, kötü ve çirkin şeylerden nefret ve buğz etmesi, onun tabiatı ve fıtratının gereğidir. Hiç zorluk çekmeden onlardan nefret edip uzaklaşır. Ölmüş veya son derece zayıflamış bir kalb ise böyle değildir. Böylesi bir kalb, iyi ile kötü arasını ayırt edemez.

Nitekim sevgili peygamberimizin güzide ashabından îbn-i Mes'ud'un (r.a.) bu hususlaki çok veciz bir sözleri de bunu gayet açık ifade etmektedir. O şöyle demiştir:

"Bir kimse ki, hakkı batıldan, ma'rufu münkerden (şeriatın makbul gördüğünü, makbul görmediğinden) ayırt edecek bir kalbe sahip değildir, elbette sonu helak ve hüsrana yuvarlanmaktır."

Herhangi bir kalb, ister şüphe, ister şehvet sebeoiyle hastalanmış olsun; hastalığının derecesi nisbetinde hakkı batıldan ayırt etme kabiliyetini yitirmiş olur ve bu nisbette batıla meyilli bulunur.

---

[40][40] Kur'an-ı Kerim, En'am Sunwfc 122,

Bir kalb ki nuru ve aydınlanması kuvvetlidir, işte o kalb için malumatı ve o malumat ile ilgili hakikatleri olduğu gibi anlayıp idrak etme imkanı vardır. Böyle bir kalb için hakkı batıldan, "güzeli çirkinden seçememe zorluğu yoktur. Artık böylesi bir kalb, hakkı hak olarak bilir, güzeli güzel olarak seçer ve tercih eder. Batılı da batıl olarak bilir, çirkini de çirkin olarak görür ve reddeder. Rabb'ımızm kitabı yüce Kur'an'm bazı yerlerinde bunun tekrarlandığım görmekte ve bundan faydalı bilgiler, güzel neticeler elde etmekteyiz. İşte Kur'an'm bir ayeti şu mealdedir:

"İşte sana da böyle emrimizden bir ruh (kalblere can veren bir kitap) vahyettik. Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat biz onu (vahyettiğimiz o kitabı), bir nur yaptık. Kullarımızdan dilediğimizi onunla hidayete iletiyoruz."[41][41]

Açıkça görüldüğü gibi, ilgili ayette, hem hayatın kendisiyle kaim bulunduğu ruh, hem de aydınlanmanın kendisiyle kaim bulunduğu nur söz konusu edilmiştir ki, kalb için her ikisi de vazgeçilmez bir asıl ve esastır. Her iki aslın kaynağı da Kur'an'dır. Kur'an; hem kalblerin kendisiyle diriliğe erdiği bir ruh, hem de kendisiyle aydınlandığı bir nur-dur.

işte yukarıdaki ayet de, açıkça bunu haber vermektedir. Evet, gerek az yukarıdaki ayet, gerekse daha yukarıda geçmiş bulunan En'am Suresi, 122. ayeti; yüce Allah'ın sevgili rasulüne indirmiş bulunduğu yüce kitabın (yani Kur'an-ı Kerim'in), bütün kalblerin hem hayatı, hem de ruhu ve nuru olduğu gerçeğini ifade etmektedir. Daha bu mealde pek çok ayet bulunmaktadır. O halde bu Kitab'm münkirlerinin kalbleri, hiç şüphesiz ölüdür ve karanlıklar içinde bulunmaktadır. Bu Ölü ve cehalet zulmeti içinde bulunan kalblerin, dirilip iman aydınlığına kavuşması için ise, yegane sebeb ve ilahi kaynak Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Ke-rim'e samimi olarak inanmak, esaslı bir şekilde O'nun sesine kulak vermek ve O'nun esasları çerçevesinde Allah'a kulluk ve itaat etmek suretiyle de ölü kalbler dirilmiş, cehalet ve gaflet karanlıklarından kurtularak aydınlığa çıkmış olur.

Ancak bundan sonradır ki, hakkı batıldan, iyiyi kötüden seçer. Kendi öz varlığı için neyin faydalı, neyin zararlı olduğunu sezip idrak eder ve adımlarını ona göre atar. Kendisini Allah'ın gazabına ve elim azabına sürükleyecek olan serlerden uzak tutar,

---

[41][41] Kur'an-ı Kerim, Şura Suresi: 30.

Allah'a hakkıyla kulluk ve itaat etmeye çalışır ve bu dairenin dışına çıkmaz. İnsanlar, gaflet ve karanlıklar içinde yüzerlerken, kendisi Kur'an'dan aldığı ruh ve nur ile yürür! Dünyanın ve ahiretin iyilik ve güzelliklerine erer! Mümkün olduğu kadar da etrafına nur ve huzur saçar. Nitekim şairin şu hikmetli mısralarında da bu husus anlatılmak istenmiştir: "Gecenin karanlığı bütün etrafı sarmış iken, Benim gecem senin yüzünün nuruyla aydın! İnsanlar gece karanlığı içinde (cahilane) dolaşırken Ben gündüzün aydınlığı içinde, görerek hedefime gitmekteyim." Yine yüce Allah'ın kitabında biri su ile ilgili, diğeri de ateşle ilgili iki misal getirildiğini ve bu suretle insanlara güzel bir öğüt ve ders verildiğini görüyoruz.

"O Allah, gökten bir su indirdi de dereler kendi Ölçüşünce (o su ile) çağlayıp aktı. Sel üste çıkan köpüğü yüklenip götürdü... Süs, yahut eşya yapmak için ateşte yakıp erittikleri madenlerde de bunun gibi bir köpük (posa) vardır. Allah, hak ile batılı böyle bir benzetme ile anlatır. Köpük yok olup gider. İnsanlara yararlı olan ise yeryüzünde kalır. İşte Allah (kapalı şeyleri anlatmak için) böyle misaller verir!"[42][42]

Unutulmasın ki, batıl köpük gibidir, önce oluşur, sonra yok olup gider. Hak ise, insanlara faydalı olan su ve madenler gibidir. Daima yeryüzünde kalıcı ve faydalıdır. Geçici ve hemen sönüp yok olucu batıl gibi değildir.

Allah'ın bu ayetiyle verdiği misalde; peygamberine olan vahyinin, hayatın kendisiyle kaim bulunduğu suya ve madenlerden faydalanmak için onların kendisiyle eritildiği ateşe benzetildiğini görüyoruz. Ateş aynı zamanda ilahi vahyin nuruna da misaldir. Yani ateş maddeten nasıl etrafını aydınlatıyorsa, ilahi vahyin de insanları manen bu şekilde aydınlattığına dikkat çekilmiş oluyor.

Yine yüce Allah (c.c.) bu ayette verdiği misalle, bütün derelerin ancak kendi Ölçüşünce çağlayıp aktığına da dikkatimizi çekmiştir. Elbette ki, büyük vadiler büyük çapta, küçük vadiler de küçük çapta çağlayıp su taşırlar. Hiç bir zaman küçük vadi, büyük vadinin taşıdığı suyu taşıyamaz. Kendi ölçüsünün fazlası olarak gelen seli, taşı-yamayıp dışarı taşınr. işte insanların kalbleri de böyledir. Hiç bir zaman, küçük bir kalb; büyük bir kalbin taşıdığı ilim ve irfanı taşıyamaz. Küçük bir kalbin taşıyacağı ilim ve irfan, daima kendi ölçüsü ve mik-tarınca olacaktır. Böyle küçük kalblerdeki ilim ve irfana arız olan

---

42[42] Kur'an-ı Kerim, Ra'd Suresi: 17.

şek ve şüpheler de, bir vadinin kendi ölçüşünce çağlar iken, taşıdığı suyun üzerinde giden köpüğe benzer! Kendi ölçüşünce de olsa, gerçekten ilim ve irfan kalıcı ve faydalıdır; şek ve şüpheler ise sönücü ve yok olucudur. Suyun üzerindeki köpük gibidir.

Vadide kalacak olan sudur, suya kaynaklık edecek bulunan da vadidir. Köpük ise hiç bir şey değildir... Ateş ve onda eritilen madenin durumu da böyledir. Lazım ve faydalı bulunan ateş ve onda eritilen madenin cevheridir. Yoksa eritilen madenin köpüğü değildir.

Yüce Allah'ın, böyle misalleri bazen de kullar üzerinde vermesine gelince: Bunun bir örneğini de Bakara Suresi'nin 17, 18 ve 19. ayetlerinde görüyoruz. Bu ayetlerde mealen şöyle buyurulmaktadır:

"Onların durumu tıpkı şuna benzer ki, (aydınlanmak için bazıları) bir ateş yaktı. Fakat ateş çevresini aydınlatır aydınlatmaz Allah onların nurunu (yani gözlerinin görme hassasını) giderdi. Ve onları karanlıklar içinde bıraktı. Artık onlar, göremezler."[43][43]

"Onlar sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler! Onlar hakka dönemezler!"

"Ya da onlar, gökten boşanan, içinde karanlıklar, gök gür-lemesi ve şimşekler bulunan bir yağmura tutulmuş gibidirler. Yıldırımlardan ölüm korkusuyla parmaklarını kulaklarına tıkarlar. Oysa Allah, inkarcıları kuşatmış bulunmaktadır."

Burada kısaca belirtmek istediğimiz hakikat odur ki: Kalbin iyiliği, düzelmesi, saadet ve felaha ermesi; hayat ve nur dediğimiz iki esasa bağlıdır. Bu ise, kalbler için bir ruh ve nurdan başka bir şey olmayan Kur'an'm nuruyla nurlanmak, O'nun hidayetiyle hidayetlenmekle kaimdir. Çünkü Kur*an: "Gidilecek yolu aydınlatan, bütün alemlere öğüt olan" bir kitaptır. "Kalbleri diri olanları uyarmak için..." gelmiştir.[44][44]

Yüce Allah'ın Kur'an'ı ve O'nun davetini tanıtan bir ayeti de şu mealdedir:

"Ey o inanmış kişiler! Allah ve O'nun rasulü sizi, size hayat verecek şeylere davet ettiği zaman, icabet ve itaat ediniz."[45][45]

---

[43][43] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 17-19.

[44][44] Kur'an-ı Kerim, Yasin Suresi: 69-70.

[45][45] Kur"an-i Kerim, Enfal Suresi: 24.

Bütün bu ayetler, hayatımızın ancak Allah ve Rasulü'nün bizleri çağırdığı iman ve ilimle kaim bulunduğunu açıklıyor! Bu iman ve ilmin yokluğunun ise, bütün kalbî ve manevi hayatın ölümü ve helaki olduğunu bildiriyor.

Allah ve Rasulünün davetine icabetten kaçınarak kalblerinin ölümüne sebeb olan kişiler, kabirlerinde yatmakta olan kimseler gibidir. Yani kalbleri ölü olanlar, kabir ehline benzerler. Böyle bir benzetme, bütün benzetmelerin en güzelidir. Çünkü kalbleri ölü olanların bedenleri, ölmüş kalblerinin kabirleridir. Bunların kalbleri ölmüş, bedenlerine ' defnedilmiştir. Evet durum aynen böyledir. Nitekim yüce Allah, bir ayetiyle de bize bu durumu bildirmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Dirilerle ölüler bir olmaz! Allah elbette dilediğine işittirir. Yoksa sen, kabirlerde yatan ölülere işittirecek değilsin!"[46][46]

Allah ve Rasulü'nün davet ettiği iman ve ilme kulağını ve kalbini tıkayarak kabir ehlinin durumuna düşen canlı cenazelerin durumlarını, imanlı ve irfanlı bir şairin şu mısraları da ne güzel ifade ediyor:

"Cehalette, cahil olanlar için ölümden evvel ölüm vardır!

Bunların cesedleri, kabre konulmadan önce

(Kalblerine) kabir olmuştur.

Ruhları maddelerinden ürküp kaçmıştır.

Ben böylelerinin kıyamet kopuncaya kadar,

Dirilmelerinden yana ümitli değilim."

Gerek kalblerin, gerek ruhların hayatının ilahi vahy ile, yani Kur'an-ı Kerim ile kaim bulunduğuna dair daha nice ayetler vardır. Aynı zamanda bunun Allah'ın dilemesine ve kulun bunu kabul etmesine dayandığı hususu da bu ayetlerde bildirilmiştir. Önemine binaen bu noktalara da temas ederek, bu ayetlerden bazılarını daha görelim:

---

[46][46] Kur'an-ı Kerim, Fatır Suresi: 22.

"O, dereceleri yükselten, Arş'ıii sahibi bulunan Allah; emrinden olan ruhu, kullarından dilediğine indirir ki, ahiret gününe karşı kullarını uyarsın."[47][47]

Hatırlayalım ki, yukarıda zikrettiğimiz Şura Suresi, 52. ayeti de: "İşte sana da böyle emrimizden bir ruh (kalblere can veren bir kitab) vahyettik" mealinde idi.

Evet, kalblere can veren ve o kalblerin sahiplerini "Hayat-ı Tay-yibe" dediğimiz hoş, temiz ve güzel bir hayata kavuşturan Kur'an'dır. Bu ise Allah'ın kuluna hidayet buyurması ve kulun da bunu kabul etmesiyle olur. Kul, kabul edeceği yerde red ve inkar ederse, elbette helak olur. îşte şu ayette de bu islamî ve Kur'anî hakikati ne güzel beyan buyuruyor:

"Erkek ve kadından her kim inanmış olarak iyi bir iş yaparsa, onu dünyada hoş bir hayatla yaşatırız. Ahirette ise amellerinin mükafatını en güzeliyle veririz."[48][48]

İşte yüce ,ve büyük Allah'ımız, öylesine hoş ve güzel bir hayatın kimlere nasib olacağını .haber veriyor! Yüce Allah'ımızın Hûd Suresi 3. ayeti ve Nahl Suresinin 30. ayetiyle duyurduğu hakikat de bu merkezdedir. Yani İslam'ın fatalizmi (kaderciliği), cebriyeciliği kabul etmediği açıklanmış bulunuyor.

Allah, iyi kuluna iyilik ve saadet lütfeder, fakat o kulunun iyiliği sebebiyle.... Kötü kulunu da mutsuz kılar, fakat o kulunun kötülüğü tercih etmesi sebebiyle.... Allah'ın kanunu, adaleti böyledir. Dünyada da, ukbada da.... İşte bir ayet meali daha, iyi kulak verelim! "Kim beni anmaktan yüz çevirirse, onun için dar bir geçim vardır. Kıyamet günü onu âmâ olarak hasrederiz."[49][49]

Konumuzla ilgili şu ayet dahi ne kadar önemli ve anlamlıdır! Yüce Allah şöyle buyuruyor; "Allah kimi doğru yola iletmek isterse onun göğsünü İslama açar; kimi de saptırmak isterse onun göğsünü, (sanki o kimse) göğe çıkıyormuş gibi dar ve tıkanık yapar. Allah, inanmayanların üzerine işte böyle pislik (sıkıntı ve musibet) çökertir."[50][50]

Gerçekten inanan, Allah'ın ve Kur'an'ın hidayetiyle hidayetlenen kimselerin

---

[47][47] Kur'an-ı Kerim, Mü'min Suresi: 15.

[48][48] Kur'an-ı Kerim, Nahl Suresi: 97.

[49][49] Kur'an-ı Kerim, Taha Suresi: 124.

[50][50] Kur'an-ı Kerim, En'am Suresi: 125.

göğüsleri geniş, kalbleri derin ve engindir. îman ve hidayet nuru, onların kalblerini genişletmiştir. Sapıklığı tercih edenlerin kalbleri ise, büyük bir darlık ve sıkıntı içindedir. Şu ayet dahi, bu ilahi hakikatin, en açık bir fermanı değil midir? "Allah'ın, göğsünü İslama açtığı kimse, Rabb'inden bir nur üzerinde değil midir? Allah'ı anmaya karşı kalbleri katılaşmış olanlara yazıklar olsun! Onlar, apaçık bir sapıklık içinde bulunmaktadırlar."[51][51]

Evet, iman ehlinin kalbleri ve ruhları, büyük bir genişlik ve nur içindedir. Küfür ve dalalet ehlinin kalbleri ise, büyük bir darlık ve karanlık içinde bulunmaktadır.

Burada bu konuyu bitirirken kısaca tekrarlamak isteriz ki: Kalbin diriliği ve aydınlığı, her hayrın ve iyiliğin başıdır. Kulun saadeti, tamamen buna bağlıdır. Eğer kalb, ölmüş ve karanlıklar içinde kalmışsa, işte böyle bir kalb de bütün kötülük ve musibetlerin kaynağıdır. Bu, aklın da, naklin de kabul edip üzerinde birleştiği bir hakikattir. Her ne kadar bazı hasta kalblere kabulü zor gelirse de.... [52][52]

5- KALBİN HAYATI VE DİRİLİĞİ ANCAK HAKKI İDRAK ETMESİYLEDİR

Hiç şüphesiz kalbin hayatı ve sıhhati ancak hakkı idrak edip istemesi ve onu başkası üzerine tercih etmesi ile kaimdir! Zira kalbte iki kuvvet vardır.

Birincisi: İlim ve temyiz kuvveti. İkincisi: İrade ve mahabbet kuvvetidir.

Kalb bu iki kuvvetini yeterince geliştirip olgunlaştırmadıkça, mümkün değil kemale eremez... Kalb; ilim ve temyiz kuvvetini hakkı idrak etmekte, onu güzelce tanıyıp seçmekte, batılı atıp hakkı almakta kullanacak. İrade ve mahabbet kuvvetini de, hakkı irade etmekte, onu sevip batıl üzerine kesin bir şekilde tercih etmekte kullanacak. Böylece, bu her iki kuvvetini geliştirip olgunlaştıracak. Neticede kalb kemale ermiş olacak. Diriliği ve sağlığı, kemale erdirilmiş bulunacak. Yoksa hayatını ve sıhhatini yavaş yavaş da olsa kaybeder.

---

[51][51] Kur'an-ı Kerim, Zümer Suresi: 22.
[52][52] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/37-43.

Unutulmasın ki, hakkı idrak etmeyen, dalalette demektir. Hakkı idrak ettiği, güzelce tanıdığı halde, tercih etmeyen de Allah'ın gazabına uğramış demektir. Bir kimse ki,' hem hakkı tanır, hem de onu batıl üzerine tercih eder, yani kabul edip tatbik sahasına kor, işte o kimse de Allah'ın hidayetine ve nimetine erenlerden olur.

Biliyoruz ki: Yüce Allah (c.c.) bizlere, yedi ayetli Fatiha suresi'yle, namazlarımızın edası sırasında bu duygu ve halleri yaşatmaktadır. Bu suretle kesin olarak emretmektedir ki, biz kendisinden, asla gazabına uğramıyan, yollarını şaşırmayan, hidayet ve nimetine eren kimselerin dosdoğru yoluna erdirmesini yalvarıp isteyelim! Hristiyanlar gibi dalalete düşmeyelim. Yahudiler gibi gazaba uğra-mayalim, bir cehalet ve gaflet ümmeti olmayalım!... Hakka karşı bile bile inad eden, isyan ümmeti de olmayalım. Şu ümmet-i Muhammed ki, en bariz vasfı, hidayet ve nimete eren bir ümmet olmasıdır; asla bu vasfımızı kaybetmeyelim. Namazın ve namazdaki bu Fatiha ayetlerinin verdiği bu dersi belirtmesi ve kalbe ait bu kuvvetlere dikkat edilmesi bakımından, Süfyan bin Uyeyne'nin (r.a.) şu sözü, ne kadar veciz ve ibretlidir. O şöyle demiştir:

"Ümmet-i Muhammed'den olup da kendilerini ibadete veren ve fakat ilim sizlikleri sebebiyle yolunu şaşıran kimseler, biraz hristiyanlara benzer. Alimlerimizden olup da fesada uğramış olanlar da biraz yahudi-lere benzerler. Zira hristiyanlar ilimsiz olarak ibadet ederler. Yahudiler de hakkı bildikleri halde ona arka çevirirler."

Müsned'de ve Tirmizi'de Adiyy bin Hatim'den (r.a.) rivayet edilmiş bulunan bir hadis-i şerifte de şöyle buyrulmuştur:

"Yahudiler, Allah'ın gazabına uğramışlardır! Hristiyanlar da yollarını şaşırmışlardır."[53][53]

Yüceler yücesi Allah (c.c), yalnız Fatiha suresinde değil, Kur'an'ımızm nice ayetlerinde bu iki esası beyan buyurup dikkatimizi çekmiştir. İşte bir ayet-i celilesinde şöyle buyurmuştur:

"Kullarım sana Benden sorarlarsa, şöyle de: Ben onlara yakınım. Bana dua edince, dua edenin duasına mutlaka karşılık veririm. O halde onlar da bana karşılık versinler,

---

[53][53] Tirmizi, 5/203-204.

Benim çağrıma uysunlar, Bana inansınlar ki, doğru yolu bulalar."[54][54]

işte bu ayetiyle Cenab-ı Hak, kendisine iman ve itaati birlikte emretmektedir. Şu ayetiyle de sevgili rasulüne iman ve itaati belirtmektedir:

"...Onlar ki, O'na inanır, destekleyerek kendisine saygı gösterir, O'na yardım eder ve O'na indirilmiş bulunan Nur'a uyarlar. İşte felaha erenler bunlardır."[55][55]

Felaha, iyiliğe, saadete ermenin esaslarının nasıl açıklandığını görmemiz bakımından şu ayet-i celile de çok anlamlı ve önemlidir:

"Yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz iyilik değildir. Asıl iyilik o kimsenin iyiliğidir ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaba ve peygamberlere inanır; Allah rızası için yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, düşkünlere, boyunduruk altında kalmış köle ve esirlere mal verip yardım eder, namazını kılar, zekatını verir. An di aş m a yaptıkları zaman andlaşmalarını yerine getirenler, sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabredenler; işte doğru olanlar ve iyilik üzere bulunanlar bunlardır. Allah'ın azabından korunanlar da bunlardır."[56][56]

Yine kalbin dirilik ve sağlıklı olmada kemale ermesinin, iyilik ve saadet yolunda emin adımlarla ilerleyip yükselmesinin esaslarım veren bazı ayet meallerini görelim:

"Bütün manâsıyla asra yemin ederim ki insan hüsranda, zarar ve ziyandadır! Ancak iman eden, amel-i salih'de bulunan, karşılıklı olarak birbirleriyle hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır; bunlar hüsranda değil, tam aksine saadet ve selamet içindedirler!."[57][57]

Yüce Allah; bütün iyi ve kötü işlerin içinde cereyan ettiği zamana yemin ederek bildiriyor ki, herkes zarar ve ziyan içindedir! Ancak kal-blerinin kuwet-i ilmiye ve ameliyesini geliştirip olgunlaştıranlar böyle değillerdir. Bunlar; kalblerinin ilim ve temyiz gücünü Allah'a iman ile, amel gücünü de Allah'a itaat ve taatle kemale erdirip kalblerinin hayatını ve sıhhatini yeterince te'min etmişlerdir ve bu sayede hüsranda

---

[54][54] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 186.

[55][55] Kur'an-ı Kerim, A'raf Suresi: 157

[56][56] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 177

[57][57] Kur'an-ı Kerim, Asr Suresi: 1-3.

değil, saadet ve selamet içinde bulunmaktadırlar. Henüz bunlar ahirete ve oradaki ebedi cennete gitmemişlerdir amma; kalbleri cennet misali bir güzelliğin ve neşenin, huzur ve mutluluğun içindedir! Bunlar; küçük bir noktadan bile gün ışığı görmeyen karanlık bir zindana atılsalar dahi, yine büyük bir aydınlık ve huzur içinde bulunurlar. Maddi ve fani hiç bir güç, bunların kalblerindeki cenneti yok edemez.

İşte bunlar; kendi öz varlıklarını kemale erdirmişken, diğerlerinin de böyle olmasına, bu kemal ve cemal noktasına gelmesine çalışırlar. Zira kitab'm kendilerine sunduğu kurtuluş prensiblerinden biri de, gerekli tavsiye ve vasiyetlerde bulunmak ve Allah (c.c.) rızası için nasihati elden bırakmamaktır. Bir de bu uğurda sabırlı ve metanetli bulunmaktır. Bunlar kendilerini kemale erdirmekte faydalı ilim ve salih amele sarılmışlar; başkalarını kemale erdirmede de bildiklerini bildirme, tavsiye ve nasihatlarda bulunma ve sabırlı olma prensipleriyle hareket etmişlerdir, işte bu prensibleri böylece toplu bir şekilde sunması bakımından el-Asr Suresi'nin önemini belirtmek üzere Imam-ı Şafii (r.a.) şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar, şu el-Asr suresinin ayetleri ve bu ayetlerin emsalsiz bir şekilde sunduğu ilahi dersi hakkıyla düşünüp anlamış olsalardı, hiç şüphesiz kendilerine kafi gelirdi."

Kitabımız Kur'an-ı Kerim; gerek bu sureyle, gerekse diğer surelerin çeşitli yerlerinde böylesine emsalsiz güzellikte ve açıklıkta dersler vermektedir! Bütün bu derslerin özeti olarak anladığımız ve aldığımız odur ki: Huzur ve saadete erenler ancak o kimselerdir ki; kalblerinin ilim ve temyiz kuvvetiyle hakkı bilmişler, yine kalblerinin irade ve muhabbet gücüyle de hakkı kabul edip yaşamışlar, onu büyük bir samimiyet ve muhabbetle sevip başka şeylere esaslı bir şekilde tercih etmişlerdir. Hüsran ve şekavete, ızdırab ve dalalete düşenler ise; hak ve hakikatin cahili olmuşlar, onu bilememişler; hakka değil batıla tabî olmuşlardır.

Unutmayalım ki, kalbe ait sözünü ettiğimiz her iki kuvvet de, asla terkedilmiş olmaz. Yani kalb hakkı bilip seçemeyince, hak ve hakikatin cahili ve gafili olunca; sırf bu bilememe noktasında saplanıp kalmaz. Hakkın zıddı olan batılı tercih edip ona tabî olur. Hakkı bilip tercih etme istikametinde kullanmadığı kuvvetlerini, başka istikametlerde kullanmaya mecbur olur. Zira insan, yaratılışı icabı ve kendisine verilmiş bulunan kalbin tabiatı olarak irade ve hareket sahibidir.

Nitekim sevgili peygamberimizin bir hadisleri de, bu hakikati çok güzel ifade etmektedir ve şöyledir:

"...İnsan hakkında en çok uygun ve gerçek olan iki isim de: Haris ve Hemmâm isimleridir."[58][58]

Haris: Çalışıp kazanan, iş gören anlammadır.

Hemmam: Himmet, azim ve irade sahibi demektir. Elbette insanın iradesi olmasa, hareketi de olmazdı, iradeli ve istekli harekette bulunmak, insanın özünün gereğidir, irade olunca, irade olunanın da

(46) olması gerekir. Yani mademki insan, iradeli bir varlıktır, o halde mutlaka birşeyleri irade edecektir. Özünün gereği bulunan iradesini yok edemez o... Elbette irade ettiği şeyi de, tasavvur ve temyiz ederek başka şeylerden ayırması gerekir. Eğer insanlığının gereği ve kalb sahibi olmanın icabı; hak ve hakikati irade ederse, mesele yok.

Hak ve hakikati irade edeceği yerde batılı irade ederse, ne kalb kalır, ne de onun insanlığı... insan odur ki, batılı değil de, hak ve hakikati irade eder. irade etmesinden önce de, hak ve hakikati bilmesi ve hak olmayan şeylerden ayırıp seçmesi gerekir, ilmin amelden Önce gelmesi, elbette doğrudur ve yerindedir. Hakkı irade ve taleb etmeyen ise, elbette batılın.peşinde sürüklenmekten kurtulamaz, insanoğlunun, hiç bir şey irade etmemesi asla mümkün değildir. [59][59]

6- KALBİN BÜTÜN SAADET VE LEZZETİ, NİMET VE SALÂHI ANCAK İNANDIĞI ALLAH'I TEK MABUD, TEK MAHBÛB VE TEK MATLÛB EDİNMESİNE BAĞLIDIR.

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Birinci Ciheti:

[58][58] Ebu Davud, 1/237, Hadis no: 4950. Müsned: 4/345. Feyzü'I-Kadir: 3/246 Hadis hasendir.

[59][59] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/45-49.

Bilinmektedir ki, bütün canlı varlıklar (yüce ve münezzeh Allah hariç), ister melek olsun, ister cin, ister hayvan olsun, ister insan; bazı faydalı şeyleri celbe ve bazı zararlı şeyleri defe mutlaka muhtaçtır. Onların hiç biri, bunun dışına çıkamaz. Kendisi için faydalı veya zararlı olan şeyin ne olduğunu tasavvur eder. Faydalı olanın, nimetler ve lezzetler cinsinden, zararlı olanın da elem ve azab verici şeyler olduğunu idrak eder. Bu durumda, kendisine fayda verecek şeyleri sever ve arar, zarar verecek şeylerden ise kaçar ve uzak durur. Faydalıya ulaşmakta yardımcı olan unsurları da sever ve arar. Keza zararlıdan uzaklaşmakta yardımcı olan şeyleri de faydalı ve iyi görür. Böylece bu hususla ilgili şeyler dört mertebe arze-der:

1- Faydalı olan ve elde edilmesi istenilen,

2- Zararlı olan ve bulunmaması istenilen,

3- Faydalı ve sevimli olanın elde edilmesine vesile olan,

4- Zararlı olan, istenilmeyen şeyin defedilmesine vesile olan...

Bütün bunlar, bir kul için gerçek olan şeylerdir. Hattâ her hangi bir canlı için kaçınılmaz şeylerdir. Bunlarsız, bunlara dikkat etmeksizin kulun hayatı ve varlığı iyilik ve salâha eremez.

Şimdi biz de bunu böylece tesbit edip kabul ettik ise, bilelim ki asıl mahbûb ve matlûb olan yüce Allah'tan başkası değildir. Ancak O istenir ve O'na dua edilir! Asıl rızası ve yakınlığı istenecek olan O'dur. Diğer ihtiyaç ve isteklerin husule gelmesi için de yegane yardımcı O'dur. O'ndan başkasını esas gaye edinmek, O'ndan başkasına yönelip tapınmak ise, zarar ve ziyanın ta kendisidir. Bu hallere düşmekten korunmak için. yegane yardımcı yine O'dur. Kulun biricik mabûd'u, mahbûb'u ve matlûb'u, yüceler yücesi Allah'tır! O'na vasıl olmak, O'nun rızasını ve yakınlığım kazanmak, O'na hakkıyla kullukta bulunmak için dahi O'ndan başka yardımcı yoktur. Bütün istenmeyen ve zararlı bulunan şeyler de hep O'nun yaratması ile vücuda geldiğine, O'ndan başka yaratıcı bulunmadığına göre, kulun isteği ve muradının hasıl olması için, O'ndan başka yöneleceği, O'ndan başka sığınacağı da bulunmamaktadır. Nitekim sevgili peygamberimiz (s.a.v.), bir hadislerinde bunu şöylece dile getirmişlerdir:

"Allah'ım senin gazabından yine senin rızana, senin azabından yine senin affına

sığınırım! Sen'den yine sana sığınırım."[60][60]

Yine sevgili peygamberimiz, bir başka hadislerinde de şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ım, öz varlığımı sana teslim ettim, yüzümü sana döndürdüm, işimi sana ısmarladım, arkamı sana dayadım. Senin rahmetini umarak, sana sığındım! Şüphesiz senden başka sığınılacak, senden başka dayanılacak bir varlık yoktur."[61][61]

îşte, yolumuzun biricik klavuzu sevgili peygamberimizin bereket ve saadet dolu ağızlarından ifade edildiği gibi, "Sığınılacak ve güvenilecek biricik varlık, sadece yüce Allah'tır." Onun kudret ve iradesiyle vücuda gelmiş ve gelecek olan şeylerin şerrinden yine O'na sığınacağız. Kullar olarak bizden istiaze, O'ndan ise iâzedir. Yani sığınmak, korunmamızı istemek bizden, kendisine sığınan ve korunmasını isteyen kul-larmı korumak da O'ndan...

lâze, yani korumak O'nun fiilidir. Korkulan ve hakkında korunul-ması istenen şey de O'nun fili veya mefûlü, mahlûkudur. O'nun mülkünde, yaratılan ve vücuda getirilen şeylerin O'ndan başka yaratıcısı yoktur.

Bütün emir ve yaratma O'na ait bulunmaktadır. Bütün hamd O'na mahsustur. Mülkün Malik'i O'dur. Bütün hayır ve iyilikler, sadece O'nun elindedir. O'nu, hiç bir kimse tam O'na layık bir şekilde sena edemez. O, ancak kendisini sena ettiği ve vasfettiği gibidir. Kulların sena ve vasfettiklerinden çok yüce ve büyüktür. O'nun kulları için layık ve mutlaka lazım olan ise, Fatiha suresi'nin Özü bulunan şu ayet-i celile-nin tahkik ve tatbik edilmesidir! Çünkü kulluğun bütün kemali ve cemali, bu ayetin tahkikindedir! O, bu ayetinde ise şöyle buyurmaktadır:

"Ey Allah'ımız! Bizler ancak sana ibadet ediyor, ancak sana istiânede bulunuyoruz."[62][62]

Allah'ı yegane mabûd bilip ancak O'na ibadette bulunmak; O'nu aynı zamanda

---

[60][60] Müslim: 1/352, Hadis no: 222/486. Ebu Davud: 1/547, Hadis no: 878. Tirmizi: 5/524, Hadis no: 3493. İbn Mace:. 1 /373, Hadis no: 1179. Nesai: 3/ 248. Müsned: 1/90, 6/58

[61][61] Buhari: 7/147. Müslim: 3/2081, Hadis no: 2710. Ebu Davud, 5/298, 299. Tir mizi: 5/468, Hadis no: 3394. Müsned: 4/285. Darimi: 2/686.

[62][62] Kur'an-ı Kerim, Fatiha Suresi: 4

yegane maksud ve matlûb edinmeyi de içine alır. Eğer kul, O'ndan başka herhangi bir varlığı, esas gaye ve matlûb edinecek olursa, O'nu yegane Mabud bilme ve yalnız O'na kullukta bulunma Tev-hid' ini ihlal etmiş olur... İstiâne meselesi de, keza ibadet meselesi gibidir. İlgili ayetin açıkça ifade ettiği gibi: "Yalnız ve yalnız Allah'a istiânede bulunmak," kulun bütün meşru işlerinde ve isteklerinde, yalnız ve yalnız Allah'a sığınmasını gerektirir. Başı darda kaldığı zaman, Allah'a değil de, Allah'ın kullarına sığınanlar; kalbleri ve ruhları ile yaratılmışlara sığınıp onlardan yardım ve meded umanlar, Allah'a verdikleri bu sözlerini bozmuş ve ilgili ayetin açıkça te'sis buyurduğu istiâne tevhid'ini ihlal etmiş ve dolayısıyla sadece Allah'ı mabud edinme anlamındaki ibadet tevhid'inden de uzaklaşmış olurlar.

Fatiha'nm ve dolayısıyla İslam'a ait her şeyin özü bulunan bu ayetin bize öğrettiği bu iki esas, hiç bir zaman kalbimizden ve gözümüzün önünden ayrılmamalıdır! Bunu iki madde halinde ifade etmek istersek, gayet rahat ve isabetli olarak deriz ki:

1- Ulûhiyet Tevhidi

2- Rubûbiyet Tevhidi

İlgili ayetin birinci cümlesi ki: "Ancak sana ibadet ederiz" anlamında idi, işte bu "ulûhiyet tevhidi"ni ifade eder.

İkinci cümlesi ise: "Ve ancak sana istianede bulunuruz" anlamındadır ve bu da "rubûbiyet tevhid"ini ifade eder. Zira ilah veya mabûd; kulların kalb ve ruhlarının bütün kuvvetiyle yöneldiği ve sığındığı varlık demektir. Kul, gerek sevgi, yöneliş, dönüş, ululama, büyükleme bakımından; gerekse tevazu, mahviyet, boyun eğiş, korkma, ümid etme, dayanma ve güvenme gibi bakımlardan, kalbinin bütün kuvvetiyle ancak O'na yönelir ve O'na sığınır. O'na ibadet eder. İşte bu, kulun varlığına ve birliğine inandığı Allah'a kullukta bulunması; biricik İlah ve Mabud olarak O'nu tevhid etmesi, birlemesi; hiç bir varlığı O'na ortak koşmaması dır. Ulûhiyet Tevhid'inin manası da budur,

Rubûbiyet Tevhid'ine gelince... Rabb; yaratan, terbiye'eden, derece derece, menzil menzil kulunu eğitip kemale ve cemale doğru götüren demektir. Yegane Rabb olarak O; yaratır ve yarattığı kulunu hidayete ve kemale erdirir; rızık verir, lütuf ve ihsanlarda bulunur; kulunun hayrına ve iyiliğine olan şeylerde kuluna imdad eyler; kulunu kötülüklerden korur ve himaye eyler. Her an, kulunu görür ve gözetir. O'nun

vermediğini verecek, korumadığını koruyacak yoktur. O'ndan başka ilah, O'ndan başka Rabb bulunmamaktadır. O'ndan başka ilah bulunduğuna inanmak, nasıl şu cihanın en büyük saçması ve en büyük batılı ise; O'ndan başka Rab, O'ndan başka Müsteân (O'ndan başka sığınılacak, yalvarılacak, meded umulacak bir varlık) bulunduğuna inanmak da, batılların batılı, saçmaların saçmasıdır.

Yalnız ibadet mevzuunda değil, ibadet mahiyetinde olan istiâne, tevekkül ve inabe gibi hususlarda dahi asla Allah'a eş-ortak koşulma-masını amir nice ayetler vardır. Özellikle aşağıdaki ayetleri de zikredebiliriz burada. Müteâlî ve Sübhan olan Rabbimiz, bir emir olarak buyuruyor ki: "Göklerin ve yerin gaybı ancak Allah'a aittir! Bütün işler hep Allah'a döndürülüp götürülür. O halde sadece Allah'a ibadet et ve yalnız O'na tevekkül eyle! Rabbin, sizin yaptıklarınızdan gafil değildir."[63][63]

Peygamberi Şuayb'ın (a.s.) dilinden haber verdiği bir ayetinde şöyle buyurur: "Benim başarım, sadece Allah'ın bana yardımı iledir. Ben, yalnız O'na dayandım ve de daima O'na yönelirim."[64][64]

Bir başka ayeti de şu mealdedir: "Ve sen, hiç ölmeyecek olan Diri'ye tevekkül et! Ve O'nu överek teşbih eyle. Kullarının günahlarını O'nun bilmesi yeter."[65][65]

Yine bir ayet-i celilesinde şöyle buyurmaktadır: "Rabbinin adını an ve her şeyden kalbini boşaltarak bütün gönlünle O'na yönel!"[66][66]

"De ki: O Rahman olan Allah, benim Rabbını'dir! O'ndan başka hiç bir tanrı yoktur. Ben O'na tevekkül ettim. Dönüş de yalnız O'nadır."[67][67]

Nihayet burada, peygamberler babası hazreti İbrahim'in (a.s.) tevhidine tabi bulunan haniflerin, yani gerçek müslümanların halinden ve dilinden haber veren bir ayeti de mealen zikretmiş olalım, İşte bu ayet-i celilesinde de yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

---

[63][63] Kur'an-ı Kerim, Hud Suresi: 123.
[64][64] Kur'an-ı Kerim, Hud Suresi: 88.

[65][65] Kur'an-ı Kerim, Furkan Suresi: 58.

[66][66] Kur'an-ı Kerim, Müzzemmİl Suresi: 8.

[67][67] Kur'an-ı Kerim, Ra'd Suresi: 30.

"İbrahim'de ve O'nunla beraber bulunan (o gerçek müs-lüman)larda, sizler için güzel bir misal vardır: Onlar kavimlerine demişlerdi ki: "Biz, sizden ve sizin Allah'dan başka taptıklarınızdan uzağız! Ey Rabbimiz, biz sana tevekkül ettik, sana dayanıp güvendik! Dönüşümüz de sanadır."[68][68]

İşte, bütün bu ayetler, o iki büyük aslı, yani Ulûhiyet Tevhid'i ile Rubûbiyet Tevhid'ini ne güzel beyan ediyor. Bir kul için ise, bu iki tevhidi gerçekleştirmeden, gerçek manâda hidayet ve saadet yoktur! Kalbin salâhı ve kulun saadeti bakımından çok önemli olduğu için burada bunu, Birinci Cihet olarak ele alıp açıkladık... Gelelim bundan sonraki cihetlerin açıklanması ve isbat edilmesine... [69][69]

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin İkinci Ciheti:

Sübhan ve Müteâlî olan Allah, kullarım kendisine ibadette bulunsunlar diye yaratmıştır ki bu ibadet; marifeti de içine alır, inabeyi de, muhabbeti de, ihlası da... Yani islam'da ibadet denilince, sadece şekilden ibaret bulunan birtakım hareketler kastedilmez. îslami manâda ibadet; marifeti, inabeyi, muhabbeti ve ihlası da içine almaktadır. Kul, ibadetler yoluyla Allah'a dönmüş ve O'nu anmış olacaktır ki, kalbi bununla huzur ve itmi'nana ersin. Ahirette Allah'ı görmekle de gözü-gönlü tarif edilmez bir şekilde aydın olsun. Nimetin ve mutluluğun tamamına ersin. Elbette Allah'ın ahirette kuluna olan nimetlerinin en üstünü, Kendisini görmeye muvaffak kılmasıdır. Kullar için bundan daha sevimli, kalbler için bundan daha sürurlu, gönüller için bundan daha güzel ve daha aydın bir şey olamaz. Bunun üzerinde hiç bir nimet düşünülemez. Aciz bir kulun, ahirette Rabbine nazar kılması ve vasıtasız olarak O'nun kelamını duyması kadar büyük bir nimet mi olur?

Elbette bir kul için en büyük nimet, en büyük saadet ve devlet budur. Dünyada ise kul için en büyük nimet ve devlet; Allah'a inanmak, Allah'ı sevmek, Allah'a kavuşmak, ilahi güzelliğini görmeye büyük bir iştiyak duymaktır. Elbette dünyada dahi gözlerin en

---

[68][68] Kur'an-ı Kerim, Mümtehine Suresi: 4.

[69][69] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/51-55.

büyük aydınlığı, gönüllerin en büyük sürüru ve huzuru; Allah'ı her şeyin fevkinde sevmek, O'nun gerçek kulluğuna ve yakınlığına ermektir. O'nu gözleriyle görürcesine kendisine yakın hissetmek, O'nun istediği şekilde O'nu anmak, O'ndan yana büyük gafletlere düşmemek, hiç bir şeyi ve varlığı O'nun yerine koymamak, O'na eş ve ortaklar koşmamaktır. Allah'ı ulu-hiyetinde de, rububiyetinde de tevhid etmektir. Böylece ahirette ereceği o en büyük nimet ve devlete, bir imtihan evi şu dünyada layık olmaktır. Yüce kitabımız Kur'an'ın çeşitli ayetlerinde cemedilmiş olarak gördüğümüz bu iki büyük esası; sevgili ve şefkatli peygamberimizin hadislerinde de görebiliriz. Mesela O'nun, bir dua halinde irad buyurdukları bir hadisleri, bu bakımdan ne kadar önemli ve ibretlidir! tşte Nesai, Ahmed, îbn Hibban gibi hadis imamlarımızın ve daha başkalarının Ammar bin Yasir'den (r.a.) rivayet ettikleri hadis: .

Rasulüllah (s.a.v.) şöyle dua buyururdu: "Ey Allah'ım, ben Sana, Senin her şeye şamil bulunan ilmini ve kudretini vesile yaparak sığınıyorum, ve Senden istiyorum! Hayat benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat, vefat benim için hayırlı olduğu zaman da beni vefat ettir. Gizlide ve aşikârda bana tam bir haşyet ver, Sana olan saygımı hiç kaybetmeyeyim. Öfkelendiğim zamanda da, hoşnud olduğum zamanda da, hep hakkı ve doğruyu söylemek nasib eyle! Zenginlikte ve fakirlikte, hep orta halde bulundur! Nimetin hiç tükenmeyenini, göz ve gönül aydınlığının hiç eksilmeyenini ver. Kaza vaki olduktan sonra razı olmayı, ölüp ahirete gittikten sonra da hayatın en güzelini ihsan eyle! Senden, Sana kavuşma şevkini ve Senin cemaline nazar etme lezzetini istiyorum. Dinimde ve dünyamda bana zarar verecek olan şeylerden beni koru. Ey Allah'ım, bizleri iman zinetiyle zinetlendir! Bizleri hidayete eren ve erdiren kullarından kıl."[70][70]

Peygamber'in (s.a.v.) bu duası, kadr ü kıymeti bilinmesi gereken çok büyük bir duadır! (O'nun böylesine yüce ve şanlı, böylesine hikmetli ve ibretli dualarını bırakıp ta, şuradan buradan edindikleri uydurma dualarla eğlenenlerin; Allah'a dua ve niyazda bulunmayı basite alanların kulakları çınlasın...)

Evet, Sevgili Peygamberimiz bu dualarında; dünyadaki en güzel ve en hoş şey ile, ahiretteki en güzel ve en hoş şeyi cemedivermiştir. Hiç şüphesiz O, böyle bir duayı, aynı zamanda bizler için yapıvermiştir. Hemen belirtelim ki, dünyanın en hoş şeyi; Allah'a kavuşmaya ve O'nun cemalini görmeye aşk ve iştiyak duymaktır. Ahiretin en hoş şeyi de;

---

[70][70] Nesai: 3/54-55. Müsned: 4/264 (Hadisin senedleri iyidir. M. A.)

Allah'ın cemaline nazar etme devletine ermektir.

Bunu kemale erdirip gerçekleştirmek ise, hiç şüphesiz insanın din ve dünyasında fitneye düşmemesine bağlıdır. Bunun için yukarıdaki duada: "Dinimde ve dünyamda bana zarar verecek olan şeylerden beni koru" denilmiştir. Kulun herşeyden önce ilim ve marifetini yeterli hale getirmek, kemale erdirdiği zaman da ilim ve marifetinden başkalarını faydalandırmak gerektiği gerçeğine işaretle de bu duada: "Bizleri, hidayete eren ve erdiren kullarından kıl!" buyurulduğuna şahit oluyoruz. Bir de "Kazadan sonra rıza" hususu var ki, şüphesiz asıl faydalı olan rıza budur. Zira kul, kazadan önce razı olup, kazanın vukuundan sonra razı olmaya da azmetmiş bulunur, fakat kazanın vukuundan sonra razı olmaya muvaffak olamayabilir. Kazanın vukuundan sonra rızaya muvaffakiyet ise, Allah'ın kuluna verdiği büyük bir nimettir, çok faydalı ve önemlidir. Önemine binaendir ki, sevgili peygamberimizin duasında: "Kaza vaki olduktan sonra da razı olmayı nasib eyle" buyurduğunu görüyoruz.

Aslında ileride vukua gelmek üzere Allah'ın takdir buyurduğu şeyler için iki husus vardır. Bunlardan biri: O şeyin vukuundan önce o hususta yapılacak olan İSTİHARE; diğeri de demin anlatıldığı gibi, o şeyin vukuundan sonra RIZA... Bunların her ikisi de oldukça önemlidir. Takdir olunan şeyin vukuundan sonra razı olmak ne kadar önemli ise, vukuundan önce hakkında yapılacak olan istihare de onun kadar önemlidir. Bütün bunlar, kalbin ıslahı ve kemale erdirilmesiyle yakından ilgilidir, usûl ve adabı da Sünnet'de bildirilmiştir. İstihare ve Rıza gibi iki imanı esası kendisinde toplayan bir kul, ilgili hadisde bildirildiği veçhile, gerçekten mutlu bir kişidir. Bunları terkedense bedbahttır! Hadisde şöyle huyurulmaktadır:

"Şüphesiz kulun istiharede bulunarak sonunda Allah'ın kazasına razı olması, kendisi için büyük bir mutluluktur. Bunları terketmesi ise, büyük bir nasibsizliktir."[71][71]

---

[71][71] Müsned: 1/168. Tirmizi: 4/455 (Hadisin isnadı zayıftır. Fakat ittifakla sahih olan diğer hadis tarafmdan desteklenmektedir. M. Afifi.)

Not: İstihare mühim bir sünnettir. Fakat ne yazık ki, tatbikatta birtakım ilaveler ve bid'atler karıştırılmıştır. Mesela: İstihare denilince hemen "düşe yatmak" akla getirilmiş, beyaz veya siyah renkierle uğraşılmış, kalb ihmal edilmiştir. Halbuki istihare ile ilgili hadisierin hiç birinde bunlar yoktur! İstihare'nin namazı ve duası, tamamen kulun kalbiyle, onun ruhi ve manevi hayatının sıhhati ve canlılığıyla ilgili bulunmaktadır. Nitekim fıkıh kitaplarımızda da aynen şöyle denilmektedir:

"Sonra Allah'ın kalbine vereceği ilham ve inşirah ile amel eder." Halebi'nin Şerhi Hi-lye'de şöyle denilmektedir: "Dua'da: Ailahümme innî esîehîruke..." demenin manası: "Allah'ım, bu işi yapıp-yapmamaktan hangisi benim için hayırlı ise o hususta kalbime inşirah, genişlik ver" demektir. Eğer

Kulun gizlide ve açıkta Allah'a karşı büyük bir haşyet duyması, Allah'a karşı saygıdan hiç uzaklaşmaması, bütün iyilik ve mutlulukların başı ve temeli olduğu içindir ki o dualarında Peygamber (s.a.v.): "Gizlide ve açıkta daima Sana saygılı olmayı isterim" diyerek son derece samimane niyazda bulunuyor... Sonra çoğu insanlar, hoşlanıp razı olduğu hallerde doğruyu söylediği, fakat kızgın olduğu durumlarda doğrudan ayrıldığı, hattâ bazan da hatır için haktan taviz verme cihetine gittiği için Efendimiz o güzel dualarının bir yerinde de: "Öfkeli iken de, hoşnud iken de hakkı söylemeyi isterim Senden!" diyor ve bunun önemine ümmetinin dikkatini çekiyor. Bunun önemine binaendir ki seleften bazıları da şöyle demişlerdir: "Ey mü'min! Sakın sen, razı olduğu zaman bu rızası sebebiyle batıla meyleden, öfkelendiği zaman da öfkesi sebebiyle haktan uzaklaşan kimseler gibi olma!"

Yine sevgili peygamberimiz, o müstesna güzellikte ve Önemdeki dualarında: "Zenginlikte de, fakirlikte de itidalli ve orta halli olmayı nasib eyle" diyerek niyazda bulunmakla, hiç şüphesiz her hal ü kârda itidalli bulunup asla ifrat ve tefrite sapmamak gerektiği hususunda bizleri uyarmıştır. Elbette aslında fakirlik de, zenginlik de birer mihnet ve vesile-i imtihandır.

Kul, zenginlikte şükredip Allah (c.c.) için harcar ve israftan sakınırsa; fakirlik halinde de sabredip harama sapmaktan korunursa, kulluk imtihanını kazanmış, orta

---

Allah'ın kalbine verdiği ilham ve inşirah ile amel etmeyecek olursa, Allah'ın gazabına layık olur." (Bakınız Hilyetü'n-Naci: 414-415 Amire, 1250)

Esas itibariyle fıkıh kitaplarımızın tarifi budur. Reddü'l-Muhtar'da: "İstihare yapanın kaibinde hemen bir inşirah hasıl olmazsa, bunu yedi defaya kadar (yedi gün veya yedi gece değil) tekrarlaması iyi olur. Çünkü İbni Sinnî'nin rivayet ettiği hadiste Enes'e hitaben: "İstihareni yedi kere tekrarla, sonra kalbine gelene dikkat et ve onunla amel eyle! Zira hayır, -Allah'ın senin kalbine vereceği ilhamda, bu manevi işarettedir." diyerek bilgi vermesi de gayet yerindedir. Fakat daha sonra Şir'a Şerhi'ne atfen: "Bazı meşayihten duyulduğuna göre, İstihare Duası'nı okuduktan sonra uyumalı (düşe yatmalı), uykuda beyaz görülürse hayır, siyah görüiürse şer bilmelidir" demesi, asla kabul edilemez. Zira bunun hiç bir mesnedi bulunmamaktadır. Rasuiüllah'ın (s.a.v.) istihare ile ilgili hadislerinin hiç birinde böyle bir şey yoktur. Aynı zamanda bu, istihare'nin meşru kılınış hikmetine de aykırıdır. Zira istiharenin hikmeti; herhangi bir müslümanın bu vesile ile de, ruhunu ve kalbini Allah'a yöneltmesi, Allah'tan ilham, feyiz ve ilim damlaları alabilmesi ve bu suretle kalbini diri ve canlı kılmaya muvaffak olmasıdır. Müslümanların böyle manen ve ruhen yücelmelerini istemeyenler ise, onlardan herhangi birinin bizzat kendi işiyle ilgili istiharesini yapmasını bile çok görmüşler; "İstihare öyle basit bir şey değildir! Onu ehline yaptırmak gerekir" gibi indi iddialarla, müslümanlann manevi gıdalarının Önüne çeşitli sedier çekmişlerdir... İstihare'nin hakikatini ve hikmetini iyi anlamak ve asılsız şeylere kapılmamak için, Şah Veliyyullah Dehlevi'nİn Huccet'ini (c. 2, s. 453), imam-ı Rabbani'nin Mektubat'ını (c.T, Mektub: 239'un ilgili kısmı) da dikkatle gözden geçirmelidir. (Mütercim).

Bazen aceleye gelir, istihare'namazını kılmak ve o me'sûr duayı okumak mümkün olmazsa, sadece ve kısaca; "Allah'ım, ben Sana sığındım! Hakkımda hayırlı olanını ihsan eyle" diyerek de istihare yapılmış olur ve kalbine gelen işaretle amei eder. (Hilyetü'n-Naci, 415)

yolu tutarak müsriflik ve cimrilikten sakınmış bulunur.

Aslında bütün nimetlerin iki kısımda toplandığı malumdur. Bunlardan biri beden ve bedene ait nimetlerdir. Diğeri de kalb ve kalbe ait nimetlerdir. Esas nimet de budur ve buna "Göz aydınlığı" denilir ki, maksat gönlün aydınlığıdır. Esas nimet bu olunca, bunun da devamlı olması istenir ki, bu suretle kemale ermiş olsun. Nitekim efendimiz'de (s.a.v.) buna işaretle dualarında: "Allah'ım, Senden nimetin devamını, hiç kesilmemek üzere göz aydınlığını isterim" buyurmuştur.

Nimetin iki kısım olduğu gibi, zinet de iki kısımdır. Beden zineti ve kalb zineti... Şüphesiz zinet zinettir amma, kalb zinetinin kadri ve şanı daha büyüktür. Bu itibarladır ki sevgili ve şanlı peygamberimiz: "...Ve bizi, iman zinetiyle zinetlendir" niyazında bulunarak, kalbler için iman zinetinden daha büyük bir zinet düşünülemeyeceğine parmak basmıştır. Bedenî nimet ve zinetlerin bu dünyada kemale ermesi mümkün olmadığı gibi, topyekün hayatın kemale erdirilmesi de mümkün olmamakta, insanlar'gam ve kederlerden kurtulamamaktadır. Kamil manâda hoş ve güzel bir hayat ancak ahirette gerçekleşecektir. îşte-bu-nun içindir ki Efendimiz'in bu hususa temas eden dua cümlesinde de; "... Ve öldükten sonra da tam manâsıyla serin ve hoş bir hayat isterim" buyurulmuş olduğunu görüyoruz. Bu müstesna güzellikteki dua cümlelerinden, duanın nasıl yapılacağına dair dersimizi almış oluyoruz. Zira O, bu dualarında dünyanın en güzel şeyiyle, ahiretin en güzel şeyini birlikte istemiş bulunuyor. Bunu biraz daha açmak istersek deriz ki:

Kulların Allah'a, yalnız O'nu ilah bilip ibadetlerinde hiç bir şeyi O'na ortak koşmamak hususundaki ihtiyaçları, O'nun tarafından yaratılıp beslenmekte ve O'nun çeşitli nimetlerine nail olmakta O'na olan ihtiyaçlarından daha az değildir. Bilakis daha fazladır. Zira yalnız O'nu ilah bilip yalnız O'na ibadet ederek "Ulûhiyet Tevhidi"nde muvaffak olmak, insan olarak yaratılmış olmanın esas gayesidir. Kul bunda muvaffak olamadığı takdirde, hiç bir iyiliğe, hiç bir nimete, hiç bir lezzet ve saadete ermemiş demektir. Bu yegane ulu ve yüce hikmete binaendir ki şu alemde: "La ilahe illallah - Allah'tan başka hiç bir ilah yoktur" hakikatinden daha güzel bir güzellik bulunmamaktadır. İşte bütün işlerin, bütün güzellik ve iyiliklerin başı ve temeli "Ulûhiyet Tevhidi" dediğimiz bu "LA İLAHE İLLALLAH" Kelime-i Tevhidi'dir. "Allah'tan başka Rab, yani yaratan yoktur" anlamına gelen "Rububiyet Tevhidi" ise, yine tevhid

olmak ve tevhidin bir kısmı bulunmakla beraber, islami ve Kur'anî bir hususiyet arzetmemektedir. Yani tek başına alınıp "Uluhiyet Tevhidi" ile birlikte bulunmadığı takdirde, bir manâ ve önem taşımamaktadır. Zira bunu, "Uluhiyet Tevhidi"ne inanan müslümaniar kabul ettiği gibi, küfür ve şirk ehli kafirler de kabul etmektedirler. Kelam ve felsefe ehlinin kitaplarında uzun uzadıya anlattıkları bu "Rububiyet Tevhidi", tek başına yeterli değildir. Yani herhangi bir kul, sadece buna inanmakla "Tevhid Ehli" olamaz. Allah (c.c.) indinde mü'min sayılmaz. Kula bir şey kazandırmadığı gibi, aksine onun aleyhine olur. "Madem Allah'tan başka Rabb, yaratan olmadığına inandın; Allah'tan başka ibadet edilecek hiç bir varlık bulunmadığına niçin inanmadın?" denilerek hesaba çekilir.

Kitabımız Kur'an-ı Kerim'in bir çok yerinde bunun beyanı vardır. Aslında Kur'an, baştan sona "tevhid'in ve tevhid hukukunun beyanından ibarettir."[72][72] İşte bu sebeble Yüce Allah'ın kulları üzerindeki Allah'lık hakkı; kullarının kendisine gerçek manâda kulluk etmesi, yani yalnız O'na ibadet edip hiç bir şeyi O'na ortak koşnıamalarıdır.

Nitekim Peygamber'in (s.a.v.) sahih bir hadisi bunu güzelce açıklamaktadır. O,. Muaz bin Cebel'e (r.a.) hitaben şöyle buyurmuştur:

— "Ey Muaz, Allah'ın kulları üzerindeki Allah'lık hakkı nedir, biliyor musun?"

Muaz, bu soruya cevapta:

— "Allah ve Rasulü daha iyi bilir" der. Peygamberimiz:

— "Allah'ın kulları üzerindeki hakkı: Kulların yalnız O'na ibadet etmesi ve hiç bir şeyi Allah'a ortak koşmamalarıdır" buyurur ve tekrar sorar:

— "Ya Muaz, kulların, böyle güzel ve gerçek kulluk yaptıkları takdirde Allah üzerindeki hakları nelerdir, biliyor musun?" Muaz ise cevabında yine:

— "Allah ve Rasulü bilir" der. Peygamberimiz de bunu şöyle tamamlar:

— "Kulların Allah üzerindeki hakları da; ateş ile onlara azab etmemesidir."[73][73]

---

[72][72] Şerhu'l-Fıkhu'l-Ekber, Aliyyü'l-Karî, s. 8, Tekaddüm, 1323.

[73][73] Buhari: 3/216. Müslim: 1/59, Hadis no: 50-51. Tirmizi: 5/26-37. Hadis no: 2643. Müsned: 2/30öJbn Mace: 2/1435, Hadis'no: 4296.

işte bu ilahî hikmete binaendir ki, yüce Allah, kendisini gerçek manâda tevhid eden mü'min kullarını sever, onların tevbeleriyle ferahlar ve onlardan razı olur.

Şüphesiz kulun iyiliği, lezzet, izzet ve saadeti de Allah'ın sevip razı olduğu şeydedir. Elbette şu kainatta kalbin kendisiyle huzur ve sükuna ereceği Allah'tan başka bir varlık yoktur! Kalbler ancak Allah (c.c.) ile itmi'nana erer. Allah (c.c.) ile tarif edilmez bir lezzet ve saadete ulaşır. Bu ise ancak hakiki manâda Allah'a kullukla olur. Bir kimse ki, Allah'a inandığı halde, Allah'a değil de başkalarına ibadet eder, mümkün değil mutlu olamaz!

Şirk yollarından herhangi birini takib etmekle bir nevi lezzet ve mutluluk duysa bile, şüphesiz bu yalancı bir lezzettir. Hakikatte bu lezzetin kendisine kazandırdığı zarar ve hüsran, geçici olarak duyduğu lezzetten kat kat daha fazla ve büyüktür. Bu tıpkı, en lezzetli bir yemeğe katümış bulunan öldürücü bir zehiri, «ne kadar lezzetli imiş" diyerek yemeye benzer. Yani Allah'ın varlığına ve mutlak birliğine mamp, yalnız Allah'a ibadet etmek demek olan islami ve Kur'anî manadaki tevhıd"in dışında, insanoğlunu mutlu ve mutmain kılacak hiç bir yol yoktur.

kainatta Allah tan başka ilahlar bulunsa idi, hiç şüphesiz kainat fesada giderdi. Nitekim Enbiya Suresinin 22. ayeti açıkça bunu haber verir Aynen bunun gibi, eğer bir kalbde Allah'tan başka bir mabuda yer verilecek olursa şüphesiz o kalb de fesada uğrar! Hem öylesine büyük bir fesada uğrar ki o kalbteki yalanCl mabudu çıkarıp atmadıkça asla salaha erme imkanı da yoktur! Bunu yapar, yani kalbindeki yalancı mabudu çıkarıp atar, Allah'ın varlığına ve mutlak birliğine samimi olarak inanır yalnız bir Allah'a ibadette bulunup hiç bir şeyi O'na ortak koşmaz, yalnız O na sığınır ve yalnız O'na tevekkül eder, O'ndan korkar ve Onu severse; işte ancak bu suretle kalbini kurtarmış ve salâha kavuşturmuş olur. [74][74]

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Üçüncü Ciheti:

Bilinmelidir ki, kulun Allah'ın varlığına ve mutlak birliğine inanıp yalnız Allah'a ibadette bulunarak hiç bir şeyi O'na ortak koşmamaya olan ihtiyacına benzer bir ihtiyaç

[74][74] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/56-62.

söz konusu değildir. Nerde kaldı ki ona kıyas edilmesi mümkün olsun... Evet, bir ölçüde benzerlik arzeden ihtiyaçlarından bahsedilebilir.

Bedenin gıdaya, yemeye ve içmeye olan ihtiyacı gibi... Elbette arada, kıyas kabul etmeyecek kadar büyük farklar vardır. Zira insanın hakikati, bedeni değil ruhu ve kalbidir. Ruh ve kalbin huzur ve sükunu ise, hakiki ve islami manâdaki Tevhid'den başka hiç bir şeyle mümkün değildir. Ruh ve kalb ancak Allah'a imanla, Allah'ı zikir ve muhabbetle mutlu olur. Allah'ı hak tanıyış ile tanımak ve O'na hak olan bir yöneliş ile yönelmekle huzura erer. Kul, zaten istese de, istemese de O'na gidecek ve O'nun huzuruna çıkacaktır. Bu muhakkaktır. Fakat O'nun huzuruna bir suçlu ve inkarcı olarak çıkarılmış olmak başka; O'na olan imanı, aşkı, şevki, sevgisi, saygısı, korkusu ve ümidiyle çıkmak başkadır. O'na inananla inanmayan nasıl bir olmazsa, O'na inandığı halde O'ndan başkasına tapmanla, yalnız ve yalnız O'na ibadette bulunan da elbette bir olmaz! Kur'an, nice açık ayetleriyle bu hakikati anlatır.

Kulun bedenine ait duyup yaşadığı maddi birtakım sevinç ve sürurlar, nimet ve lezzetler, hem devamlı olmaz, hem de bir kararda durmaz. Bundan ona, ondan ötekine geçer. Şimdi nimet sanıp lezzet duyar, sonra tasaya düşüp elem çeker. Hattâ nimet sandığı pek çok şeyler, kendisinin elemine ve zararına olur. "Ne büyük nimet, ne hoş lezzet!" diyerek aldığı nice gıdalar bile, onun hastalığına sebeb olurlar. Fakat ruh ve kalbe ait nimet ve lezzetler buna kıyas edilemez. Kulun Allah'ın varlığına ve birliğine olan iman ve marifet lezzetine, hiç bir kesinti ve zaman kesiti düşünülemez. îmanı nimet ve lezzetlerden Allah'a ibadet, Allah (c.c.) sevgisi, Allah (c.c.) saygısı, Allah (c.c.) korkusu, Allah'a sığınma ve güvenme gibi manevi gıdalar için de bir kesinti söz konusu olamaz. Binaenaleyh mü'minin kalbi, devamlı olarak bu manevi gıdalarla beslenir durur. Kıvamı, kuvveti, salâhı, nuru ve iyiliği arttıkça artar, işte gerçek iman ehlinin hali ve şanı budur.

Kur'an ayetlerinde ve sevgili peygamberimizin hadislerinde buna dair nice tebliğ ve beyanlar bulunmaktadır. Buna, bizzat insanın yaratılışı dahi şahitlik eder. İnsanın kalbi bile bunun canlı bir şahididir. Fakat ne acıdır ki, bu hususta dahi eğri-büğrü konuşanlar olmuştur. Bu bilgisi kıt, manevi nasibi az kişiler demişlerdir ki: "Allah'a ibadette bulunmak, O'na zikir ve şükürde bulunmak; sırf insanların denenmesi için birtakım teklif ve meşakkatlerdir. Belki de bunlar, mücerred sevab karşılığı emredilmiş şeylerdir. Yahud da, insanların hayvanlar derecesinden yükselebilmeleri için nefse ait

birtakım riyazat ve mücahedelerdir."

Evet, işte o ilmi kıt, nasibi az kimseler böyle iddialarda bulunmuşlardır. Bunların hakâik-i iman konusundaki marifetleri pek zayıf olduğu gibi, Rahman olan Allah (c.c.) hakkındaki marifetleride oldukça cılızdır. Böyleleri "arif-i billah" olmakta çok yaya kalırlar. Biz, onların böyle zihin süprüntüsü, fikir köpüğü kabilinden iddialarına hiç itibar ve iltifat etmeyiz! Zira onların iddialarının tersine, Allah'a olan iman, marifet, ibadet, tevhid, zikir ve şükür; insan olarak yaratılan varlık için, göz nuru ve gönül aydınlığıdır! Ruh ve kalb için en büyük lezzet ve saadettir. En hoş, en güzel ve en yüce nimettir. Buna ancak ehil ve layık olanlar erer, bunun böyle olduğunu da ancak onlar bilirler. Bizim kendisine sığınacağımız, güvenip dayanacağımız ise, sadece ve sadece Allah'tır!

Biz, her hâl ü kârda ancak Allah'a sığman bir müslüman olarak deriz ki: Allah'ın dininde gerek ibadetlerle, gerek diğer hususlarla ilgili olarak gelmiş bulunan emirler ve nehiylerden maksat, meşak-kat ve külfet değildir. Her ne kadar bunların bazılarında zımnen ve esas maksat ve hikmete tebean biraz meşakkat ve külfet bulunursa bile, bu asıl ve gaye değildir. Bu, bu dünya hayatında onları iktiza eder ve gerekli bulunan birtakım sebebler dolayısıyladır. Yoksa ilk kasdedilen ve doğrudan doğruya istenmiş bulunan şeyler değildir.

Yüceler yücesi Allah'ın emirleri ve kulları üzerindeki hakkı bulunan şeyler; ancak gözlerin aydınlığı, kalblerin lezzeti, kalblerin nimeti ve sürürüdür! İnsanların saadeti, felahı, salâhı ve kemali de ancak bunlarladır. Bu, dünya hayatı bakımından da, ahiret hayatı bakımından da böyledir. Aksi halde insan için ne huzur ve sükun vardır, ne de kamil manâda bir lezzet ve saadet vardır. Bu yüce hakikati, yüce Kur'an'ımızm şu ayetinde açıkça görmemiz de mümkündür:

"Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, göğüslerde bulunan sıkıntılara bir şifa, inananlara bir hidayet ve rahmet gelmiştir. De ki: "Allah'ın lütfuyle, rahmetiyle, evet ancak onunla ferahlansınlar. Bu onların toplayıp yığdığı dünyalıklardan, hayırlıdır."[75][75]

Yukarıdaki mealini gördüğümüz ayetleri açıklama bakımından Ebu Said el-Hudri demiştir ki: "Allah'ın lütfundan murad: Kur'an'dır. Rahmetinden murad da, iman ehlini

[75][75] Yunus Suresi: 57-58.

Kur'an ehli kılmış olmasıdır."

Hilal bin Yesaf: "İlahi lütuftan murad, kendisine hidayet buyurul-duğunuz islam; rahmetten murad da, sizlere indirip talim buyurulan Kur'an'dır" demiştir.

İbn-i Abbas, Hasan ve Katade'nin açıklamaları da şöyledir: "Allah'ın fadlı islam, rahmeti de Kur'an'dır."

Seleften bazıları da: "Allah'ın lütuf ve fadlı Kur'an, rahmeti de İslam'dır" şeklinde ifade etmişlerdir.

Dikkat edilecek olursa, manen sevinip ferahlanılacak olan iki şeyin, her ikisi de Allah'a izafe edilmiş, "Allah'ın lütfü ve rahmeti" olarak bildirilmiştir. Her ikisini de Yüce Allah (c.c.) medh u sena buyurmuştur. Bunlar öyle büyük ilahî nimet ve mazhariyetlerdir ki, yüce Allah (c.c.) bunları, sevgili peygamberine de medh ü sena eylemiş ve şöyle buyurmuştur: "İşte sana da böyle emrimizden bir ruh (kalblere can veren bir kitab) vahyettik. Sen (bundan Önce) ki-tab nedir, iman nedir bilmezdin."[76][76] Asla unutulmasın ki, yüce Allah, büyük ve yüce derecelere yükselttiği kullarını ancak iman ve kitab ile yükseltmiştir. Alçalttığı kimseleri de, bunlardan mahrum bırakmakla alçaltmıştır.

Eğer bir soru şeklinde; "Bu iki büyük nimete Kur'an'da teklif adı da verilmiştir. Nitekim bu mealde de ayetler bulunmaktadır. Siz ise bunların ilahî lütuf ve nimet olduğu üzerinde ısraar ediyorsunuz. Peki bu hususa ve sorumuza ne dersiniz?" denilecek olursa, cevaben deriz ki: "Evet Kur'an'da bu mealde de ayetler gelmiştir. Fakat dikkat ederseniz bu ayetler hep nefî canibini (red tarafım) beyan sadedinde gelmiştir. Yani: "Allah, hiç bir kimseye, gücünün fevkinde bir şey teklif etmez" buyurulmuştur.[77][77] Fakat Kur'an'm hiç bir yerinde, Allah'ın emirleri, İslam'ın ahkamı ve vasiyetleri hakkında "teklif' kelimesi varid olmamıştır. Aksine her defasında bunlar hakkında: Ruh, nur, şifa, hidayet, rahmet, hayat, ahd, vasiyet ve benzeri isimler gelmiştir. İşte bizim bu hususstaki ısrarımız da buna dayanmaktadır. [78][78]

---

[76][76] Kur'an-ı Kerim, Şura Suresi: 52

[77][77] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 286.

[78][78] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/63-65.

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Dördüncü Ciheti:

Bilindiği gibi, ebedî saadet yurdu ahirette en büyük nimet ve mazhariyyet, büyükler büyüğü Allah'ın yüzüne ve güzelliğine bakmaktır! Ve O'nun ilahî kelamını işitmektir.

Nitekim Sahih-i Müslim'de Suheyb'den (r.a.) rivayet edilmiş bulunan hadis de, bunu haber verir. Peygamber'in (s.a.v.) bu hadisleri şu mealdedir:

"Cennetlikler cennete girdiği zaman, biri şöyle nida eyler:

-" "Ey cennet ehli! Yüce Allah, size olan bir va'dini yerine getirmek ister." Cennetlikler de:

— "Bu nedir? Zaten Rabbimiz va'dini yerine getirmiş bulunuyor. Burada yüzümüzü ağarttı, mizanda sevabımızı ağır getirdi, bizi cennetine koyup cehennemden kurtardı" derler.

Derken perde kaldırılır, onlar da O'na bakarlar. O, orada onlara, onların kendisine bakmasından daha sevgili olan bir şey vermemiştir."[79][79]

Peygamber'in (s.a.v.) bu hususta diğer bir hadislerinde ise: "Onlar O'na bakarlar, Allah orada onlara onların Allah'a nazar etmelerinden daha sevgili bir şey vermemiştir! Bu sebeble onlar, O'na baktıkları müddetçe, başka hiç bir nimete iltifat etmezler" ifadesi bulunmaktadır.

işte ilgili hadislerinde sevgili peygamberimiz; cennet ehlinin çok büyük ve müstesna nimetler içinde bulundukları halde, kendilerinin Allah'ın güzelliğine bakmalarından daha sevimli bir nimet bulunmadığını açıklamış, onların O'na nazar kıldıkları müddetçe, başka hiç bir nimete itibar ve iltifat etmeyeceklerini bildirmiştir. Zira cennet ehlinin cennette Allah'a nazar etmeleri, öylesine büyük bir nimet ve mazhariyettir ki, bunun lezzeti, bundan hasıl olan ferah ve sürür, gözr ve gönül aydınlığı, cennetin diğer müstesna nimetlerini unutturmuştur. Demek ki Allah'ın cemaliyle

---

[79][79] Müslim: 1/163, Hadis no: 297 (181). Tirmizi: 4/687. Müsned: 4/332.

müşerref olmak, bütün nimet ve mazhariyetlerin fevkindedir! Bununla kıyaslanabilecek olan başka bir nimet ve lezzet bulunmamaktadır. Bu yüzdendir ki, yüce Allah, küfür ve inkar ehliyle ilgili bir ayetinde şöyle buyurmuştur:

"Hayır, doğrusu o gün onlar Rab'lerinden perdelenmislerdir. Sonra onlar, elbette cehenneme gireceklerdir."[80][80] Bu ayet de haber veriyor ki, inkar ve küfür ehlinin azabı, bir değil ikidir. Biri Allah'a nazar etmekten mahrumiyet azabı, diğeri de cehennem azabıdır. Nitekim iman ve tevhid ehli olan Allah (c.c.) evliyasının nimet ve lezzetleri de bir değil ikidir. Biri, cennet nimetleriyle nimetlenip lez-. zetlenmek, diğeri de Allah'ı görmektir. Nitekim yüce Allah, bir ayetinde de şöyle buyurmuştur: "İyiler elbette nimet içindedirler. Koltukları üzerinde oturup bakarlar."[81][81]

Bazıları demişler ki; "Bu ayetteki "bakarlar"dan maksat, cennet ehlinin cehennemde azab görenlere bakmalarıdır, yahud cennetteki köşk ve bahçelerine bakmaları, yahud da birbirlerine bakmalarıdır." Fakat onların bu sözlerinde isabet yoktur. Onlar, ayetin esas manâsını görememişlerdir. Zira ayette kasdedilen manâ, iman ve Kur'an ehlinin, küfür ve inkar ehlinin zıddına, "Cennette Allah'a bakmalarıdır." Kafirler ise, ilgili ayetin açıkça bildirdiği gibi, bundan mahcub ve mahrumdurlar. O kafirler ki, dünyada iken iman ve Kur'an ehlini alaya alırlar, onları gördüklerinde göz kırpıp gülüşürler ve: "...Gerçekten bunlar yollarını sapıtmışlar" derlerdi. Nitekim Kalem Suresi, 26. ayeti bunu haber vermektedir. O gün, yani ahirette ise durum tersinedir. Zira o gün, mü'minler kafirlere güleceklerdir. Nitekim Mutaffîfîn Suresi 34. ayeti şu mealdedir: "İşte bugün de mü'minler kafirlere gülerler."

Hiç şüphesiz cennet ehlinin bakmak suretiyle erecekleri en büyük, en yüce ve en ulu nimet, Allah'ın cemaline bakmaları olacaktır. Çünkü saadet ve hidayetin en yüce mertebesi budur. Bunun için, ilgili ayetteki "bakarlar"dan murad da budur. Yoksa ötekilerin iddia ettikleri gibi, cennetin köşk ve bahçelerine bakmak değildir. Her kim acele etmeksizin ilgili ayetlerin niçin sevkedilmiş olduğu ve gerçek'manâları- üzerinde esaslı bir şekilde düşünecek olursa; hakikatin bizim dediğimiz gibi olduğunu anlamakta ve bunu kabulde hiç bir zorluk.çekmez. Şüphesiz, hidayet ve başarı yüce Allah'tandır.

Bütün ayıp ve eksikliklerden münezzeh bulunan yüce Allah'ın cemaline nazar

---

[80][80] Kur'an-ı Kerim, Mutaffifin Suresi:.15-16.

[81][81] Kur'an-i Kerim, Mutaffîfin Suresi: 22-23.

etmek nimeti yanında, cennet nimetlerinin hiç birinin nasıl bir nisbeti olmazsa; dünya nimetlerinin hiç birinin de dünyada iken Allah'ı tanıma, O'nu sevme, O'na duyulan şevk, ümid ve emniyet gibi imanı nimetler karşısında bir nisbeti ve kıyası olamaz! Diyebiliriz ki: Yüce Allah'ın cemaline bakma nimetinin lezzeti bile, iman-ı billah, marifetullah, muhabbetullah gibi nimetlere tâbidir. Eğer kullar, dünya da iken O'na inanmış, O'nu tanımış ve her şeyin üzerinde O'nu sevmiş olmasalardı, ahirette de bu cennet nimetlerini unutturan en büyük nimete eremezlerdi. Bir de, lezzetin husulü haddi zatında şuur ve sevgiye tâbidir. Bu sebebten, idrak edilen ve sevilen şey seven kimse tarafından ne kadar iyi tanınıyorsa, ancak o nisbette seviliyor demektir. Yani kişi, marifetinin büyüklüğü nisbetinde muhabbet duyar.

Hakkı tanımakta marifeti daha ileri bulunanlar, şüphesiz muhabbette de ö nisbette ileri bulunurlar. Keza O'na yakınlıkları, O'nun rızasına ve cemaline ermeleri halindeki lezzetleri de o nisbette diğerlerinden farklı ve ileri olur. [82][82]

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Beşinci Ciheti:

Kullardan birinin, bir diğerine fayda vermek istediği zaman, bunda ne kadar aciz ve eksik olduğu malumdur. Herhangi basit bir yardımda nice acz ve eksiklikler içinde bulunan bir kul; Allah'ın kullarından herhangi birine hidayet, nusret, rif at ve izzet gibi nimetlerden ne verebilir ki? Yani kullara gerçek manâda nimetler veren ve onları onların korktukları şeylerden koruyacak olan şüphesiz Allah Teala hazretleridir. O ki, yerlerin ve göklerin mülkü O'nundur, başkalarının değil...

Kuluna hidayetini verecek ve onu dalaletlerden koruyacak olan da ancak O'dur. O yüce Allah, bir ayetinde şöyle buyurmaktadır:

"Allah, insanlara bir rahmet açtı mı onu tutan olamaz! O'nun tuttuğunu da O'ndan sonra salacak yoktur! O, üstündür, hikmet sahibidir."[83][83] Söz bu noktaya gelmişken, bu mealde birkaç ayeti daha dinlemek ne kadar güzel olacaktır:

---

[82][82] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/66-68.
[83][83] Kur'an-ı.Kerim, Fatır Suresi: 2

"Eğer Allah sana bir zarar dokundurursa, onu yine O'ndan başka kaldıracak yoktur! Ve eğer sana bir hayır dilerse, O'mm bu keremini de geri çevirebilecek yoktur! O, hayrını kullarından dilediğine verir. O, bağışlayan, esirgeyendir."[84][84]

"Eğer Allah sana yardım ederse, artık sizi yenecek yoktur! Ve eğer sizi yüzüstü bırakırsa, O'ndan sonra artık size yardım edecek kim var? Mü'minler Allah'a dayansınlar."[85][85]

"Ey insanlar! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın: Allah'tan başka size gökten ve yerden rızık verecek bir yaratıcı var mı? O'ndan başka tanrı yoktur. Peki nasıl oluyor da tevhid-den çeviriliyorsunuz?"[86][86]

"Acaba Rahman'dan başka size yardım edip sizi O'nun azabından kurtaracak askeriniz kimdir? Kafirler derîn bir gaflet ve aldanma içindedir."[87][87]

Görüldüğü gibi bu ayetlerde yüce Allah, nusret ve rızkı birlikte anmıştır. Zira kul, hem kendisine yönelebilecek olan zararların define, hem de muhtaç bulunduğu şeylerin te'minîne ihtiyaç halindedir. O, hiç bir zaman bir rızık verici ve yardım ediciden müstağni olamaz. Razzâk ve Nasır olan ise sadece Allah'tır. Kulun akıl ve marifetinin ileri derecede olmasının işareti ise: Kendisine bir zarar dokunduğu zaman, bunu ondan kaldıracak olanın ancak Allah (c.c.) olduğunun onun tarafından iyi bilinmiş olmasıdır. Keza O'ndan başka nimet verenin dahi bulunmadığım bitmesidir. Bu hususta geçmiş peygamberlerden birine indirilmiş bir vahiyden söz edilir. O vahiy şu mealde gelmiştir:

"Ey peygamberim, ruhunda daima zekanın gayet ince ve hoş olanını, lütfumun en gizli bulunanını kavrayış olsun! Bunları benim rızam için idrak etmeye bak! Çünkü ben bunu severim." O peygamber de: "Ey Rabbiin, bunlar nelerdir?" diye sormuş. Cevabında ise şu ilahi vahiy gelmiş: "Bil ki, üzerine bir sinek konduğu zaman, bu ancak benim irademe ve iznimle olmaktadır. Eğer bunun üzerinden kalkmasını istiyorsan, bunu benden istemelisin! Eğer sana bir buğday danesi getirilirse, bu dahi ancak benim sana

---

[84][84] Kur'an-ı Kerim, Yunus Suresi: 107.

[85][85] Kur'an-ı Kerim, Al-İ İmran Suresi: 160.

[86][86] Kur'an-ı Kerim, Fatır Suresi: 3

[87][87] Kur'an-ı Kerim, Mülk Suresi: 20

onu sevketmemle sana getirilmiştir. İşte bunları böylece bilmen gerekir."

Nitekim Yüce Allah, Kitabı'nm bir ayetinde de şöyle buyurmaktadır: "...Fakat onlar, Allah'ın izni olmadan yaptıkları büyü ile hiç kimseye zarar veremezler..."[88[88]]

İmam-ı Ahmed'in Abdurrezzak'tan, onun da İmran'dan sevkettiği rivayete göre, Vehb bin Münebbih şöyle bir haber nakletmiş tir i

"Semavi kitapların birinde Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur: "İzzet ve celalime yemin ederim ki, bana sığınan bir kulumu, bütün gökler ve göktekiler, yerler ve yerdekiler onun aleyhinde olsalar, ona tuzaklar kursalar bile Ben onu korur ve kurtarırım, o kuluma mutlaka bir çıkış yolu lütfederim. Eğer kulum Bana değil de başkalarına sığınacak olursa, onun eli göklerdeki sebeb ve imkanlara uzanıyor olsa bile elini bu sebeblerden keser, kendisini yardımsız bırakırım, iki ayağının bastığı yerden yer'in altma batırırım. Fezada yüzüyor olsa bile, kendisinden yardımımı keser, iflas ettiririm... Kulumun iflası için, onu kendi haline bırakmam bile yeterlidir! Halbuki Benim yardımıma ve indimdeki hazinelere bir son yoktur. Bazan kulumun bana olan samimi bağlılığına ve itaatine bakarak, Ben'den bir şey istemeden bile kendisine yardımımı ulaştırırım. Zira Bana gizli olan bir şey bulunmamaktadır..."

Yine îmam-ı Ahmed'in Haşim bin el-Kasım'dan, onun Ebu Said el-Müeddib'den nakline göre, Atâ el-Horasanî şöyle demiştir: Bir defasm-

da Vehb bin Münebbih'le karşılaştığımda, kendisi Beytullah'ı tavaf etmekte idi. Ona şu ricada bulundum:

— "Ey Vehb, bana şu mübarek makamda bir hadis Öğret ve bu hadis, sözlerin en vecizinden olsun, ben de onu hiç unutmayacak şekilde aklımda tutayım!" Vehb, ricamı kabul etti ve şöyle dedi:

— "Yüce Allah'ın Davud'a (a.s.) olan vahiylerinden biri şu idi: "Ey Davud, izzet ve azametime yemin ederim ki, kullarımdan biri Bana hakkıyla sığındığı zaman ki ben bunu, o kulumun niyetinden bilirim, bütün göktekiler ve yerdekiler kendisine tuzaklar kursalar bile, o kuluma mutlaka bir çıkış veririm. Eğer bir kulum da Beni bırakıp kendisi

---

[88[88]] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 102.

gibi bir mahluka sığınacak olursa ki Ben bunu onun niyetinden bilirim, yerlerin ve göklerin sebeblerini onun elinden keser, kendi haline bırakırım! Bu da onun herhangi bir vadide helak olmasına -yerin,dibine batmasına-kafidir." ,

Bizim burada, -bu Beşinci Cihette- zikrettiğimiz hakikatler, ne kadar açıktır. Bütün müslüman halk, bunları gayet rahat bir şekilde anlayabilirler. Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de bu mealdeki ayetlerle dolu bulunmaktadır. Aklı ve idraki yerinde olan herkes bu hakikat ve ayetleri güzelce düşündükleri zaman, Kur'anî ve şer'î manâdaki Tevhid'i bütün güzelliği ve islami özelliği ile kavrarlar. Bu güzel ve isabetli kavrayış neticesinde, kendilerine emredüdiği şekilde Allah'ı tevhid ederler, yalnız O'na güvenip sığınırlar. Allah'dan başkasına ibadet etmedikleri gibi, Allah'dan başkasına sığmmazlarda... Tevekkül ve istiâneleri, inâbe ve teveccühleri, dua tazarru ve niyazları hep Allah'a olur... Çünkü bütün bunlar, Allah'ın kulları üzerindeki ulûhiyet haklarıdır. "Ulûhiyet Tevhid'i" dediğimiz de işte budur: Allah'tan başka hiç bir varlığı bu hususlarda Allah'a ortak koşma-maktır. Keza bu tevhidin haklarına, kalbinin ve ruhunun bütün kuvvetiyle sevilecek olanın ancak AUah (c.c.) olduğunu bilmek ve O'nu böylece sevmek de dahildir.

İşte bu suretle kul, yani yalnız Allah'a ibadet etmek, ruhunun bütün kuvvetiyle yalnız Allah'ı sevmek ve yalnız O'na tevekkül etmekle, ahirette O'nun cemalini görmeye de liyakat ve ehliyet kazanmış olur.

Burada bu cihetin iyi anlaşılması için mesela diyelim ki: Kullardan birinin, başına bir büyük bela gelmiş veya şiddetli bir korkuya düşmüş, yahut da büyük bir ihtiyaçla karşı karşıya gelmiştir. Kul, böyle bir sebeble Allah'a yönelip ciddi ve samimi bir şekilde O'na yalvarıp yakarmaya başlamıştır. Allah'a olan imanının, O'na olan dua ve münacatımn samimiyet ve büyüklüğü sebebiyle bu duası sırasında öyle manevi lezzetlere, öylesine imanı, tevhidi fetihlere mazhar olmuştur ki, bunun yanında bizzat yerine getirilmesini istediği diğer haceti çok küçük ve önemsiz kalmaktadır. İşte bu kul, daha evvel, böyle bir lezzeti tatmadığı için, böyle bir lezzeti de tanımamakta idi. Tanımadığı için de böyle bir şeyi Cenab-ı Hakk'tan taleb de etmemiştir. O'nun Cenab-ı Hak'tan talebi, basma gelen o belanın veya korkunun defi, yahut da duyduğu şiddetli ihtiyacın giderilmesi idi. Fakat bu kul, Allah'a olan imanının samimiyeti, tevhid anlayışının isabeti, doğruluğu ve güzelliği sebebiyle Allah'tan başkasına değilde, sadece Allah'a sığındığı ve O'na yalvarıp yakardığı için, böylesine müstesna güzellikteki manevi

fetih ve lezzetlere de mazhar olmuş-tur. îman ve tevhidin hakikatine ve yakîn mertebesine ermek de işte bu suretle olur. Yoksa taklid derecesinde kalınır, yahut da Allah (c.c.) korusun, tevhid'in ihlali üe ne iman kalır, ne de îkân (yakîn bilgi)... [89][89]

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Altıncı Ciheti:

Kulun kalbini ve ruhunu Allah'tan başkasına kaptırması, kendisinin maneviyatı bakımından şüphesiz büyük zararlar getirir. Hattâ makul ve meşru miktardan fazla mahlukat ile ilgilenmek bile, onun için zararlıdır. Ancak bunu, Allah'a olan ilgisine ve sevgisine yardımcı ve vesile yaparsa, bu takdirde zararlı olmaz. Mü'min, bu ilgi ve sevgi meselesinde çok dikkatli olmak zorundadır. Bir şeyi sırf Allah (c.c.) için sevmiş bile olsa, günün birinde ondan ayrılacağını, bu sevgisinin Allah (c.c.) için olmadığı takdirde de bu sevginin kendisine zarar vereceğini unutmamalıdır. Hattâ Allah (c.c.) için olmayan sevgiler, hem bu dünyada, hem de öbür dünyada kendisi için birer azab vesilesi olduğunu iyi kav-ramahdır. Burada yine Kur'an'ımızm irşadına kulak verelim. İlgili ayet-lerde ne buyuruluyor, bir görelim:

"...O kimseler ki altın ve gümüşü yığıp da Allah yolunda sarfetmezler, işte onlara acı bir azabı müjdele. O gün cehennem ateşinde bunların üzeri kızdırılır ve bunlarla onların alınları, yanları ve sırtları dağlanır. "İşte sırf kendiniz için yığdıklarınız! Haydi bu yığdıklarınızın azabını tadınız" denilir."[90][90]

İşte bir ayet meali daha: "Onların ne malları, ne de evladları sakın seni imrendirmesin. Allah bunlarla onları dünya hayatında azab etmeyi ve onların kafir olarak canlarının çıkmasını istiyor."[91][91]

Cürcanî gibi bazı alimler, bu ayetin açıklamasında "takdim" ve "te'hir" olduğunu iddia etmişler ve şöyle demişlerdir: "Onların dünya hayatı bakımından mallara ve evladlara sahip olmaları seni imrendirmesin. Allah'ın onlar hakkındaki isteği, sadece

[89][89] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/69-72.
[90][90] Kur'a- Kerim, Tevbe Suresi: 34-35

[91][91] Kur'an-ı Kerim, Tevbe Suresi: 55.

onlara ahirette azab etmektir."

Biz, bu ayeti bu şekilde te'vil edenlerin, "azabtan murad, ahirette-ki azabdır" diyenlerin bu sözlerini yerinde bulmuyoruz. Hattâ bu hususta îbn Abbas'dan da bir tefsir vechi naklederler. Fakat bu nakil de "münkati'"dir. Senedinde kesiklik vardır. Katade ve daha başkaları da bu vechi seçmişlerse de, az önce dediğimiz gibi, bu doğru değildir. Herhalde bu te'vili benimseyenler, onların malları ve evladları sebebiyle dünya hayatında nasıl azab görmüş olacaklarını anlayamadıklarından, "bu azabdan murad, sadece ahiret azabıdır" diyerek, bu vechin tercihine gitmişlerdir. Evet onlar, insanların dünyada çok miktardaki malları ve çok sayıdaki evladlan sebebiyle, sadece sürür ve lezzet duyduklarını sanmışlar ve bu yüzden: "Ayette takdim ve te'hir vardır" demişlerdir. Fakat bu ayetin, aynen nazil olduğu gibi, takdim siz-te'hirsiz bulunduğunu, mal ve evlad sebebiyle dünyada da insanlara azabın mümkün ve vakî olduğunu kabul eden ilim ehli ise; bu hususta çeşitli açıklamalar yapmışlardır.

Bunlardan Hasan el-Basrî: "Allah, onların mallarından zekat almak ve cihad için harcatmak suretiyle onlara azab eder" demiştir.

Büyük alim ve müfessirlerden İbn Cerîr et-Taberî de onun bu açıklamasını seçmiştir. Buna biraz daha açıklık getirmek üzere 'demiştir ki: "Allah'ın onlara malları sebebiyle azab etmesi, mallarıyla ilgili birtakım haklar ve farzları onların üzerlerine gerekli kılmış olmasıdır. Onlar bu hakları, gönül hoşnudluğuyla ödemediği, bunlardan bir sevap da ummadığı takdirde, elbette ruhlarında birtakım sıkıntı ve azablar husule gelecektir. Bu suretle malları sebebiyle dünyada azab görmüş olacaklardır." Az ileride belirteceğimiz gibi, bu açıklama şeklide pek uygun düşmemektedir.

Bazı alimler de: "Bu, kafirlerle ilgili bir hükümdür. Onların malları ve evladlan müslümanlar tarafından ganimet olarak ele geçi-rildiği. zaman, kendileri bu sebeble üzülüp azab çekerler" demişlerdir. Biz, bu açıklamayı da pek yerinde bulmuyoruz. "En iyisini Allah bilir" diyerek ve Allah'a sığınarak deriz ki; Doğrusu şudur: Onların malları ve evladlan sebebiyle maruz kaldıkları azab, meydanda olan ve görülen bir azabdır. Zira buradaki azab olunanlardan murad, kafirler veya münafıklar değildir.
'

Esas gayeleri dünya olan, dünya isteklisi olup dünyayı seven ve tercih eden

kimselerdir. Bu sebeble çektikleri azab da; dünyalıkları kazanmak için duydukları aşırı hırslar, çektikleri çeşitli meşakkat ve sıkıntılardır. Bütün gücü ve dikkatiyle sadece dünyalık kazanmaya çalışan, yahut en büyük himmeti dünyalık olan bir adamdan daha sıkıntılı kim olabilir? îşte ilgili ayette haber verilen azab da, onların bu sıkıntıları, ruhlarında duydukları elem ve acılardır. Bedenen çektikleri meşakkat ve zahmetler de buna dahildir. Elem ve meşakkate "azab" denildiğine dair, hadislerden bazı örnekler de verebiliriz. Mesela seferle ilgili bir hadisde: "Sefer, azabdan bir parçadır" buyurulmuştur.[92][92] Diğer bir hâdisde de: "Ölmüş kişi, akrabasının arkasından kendisi için ağlamaları sebebiyle azab görür" buyurulmuş. [93][93] Yani elem ve acı duyacağı haber verilmiştir. Yoksa onların arkasından ağlamaları sebebiyle kendisinin mesul tutulacağı veya azaba maruz kalacağı söylenmek istemlmemiştir.

Bazı insanların dünyada malları ve evladlan sebebiyle azab olunacakları hususu da böyledir. Yoksa ahiret düşüncesi ve inancı bulunanlar için ki, onların en büyük himmetleri dünya olamaz; onların çektikleri elem ve acılara da azab denilmez. Çünkü onların çektikleri elem ve acılar, onlar hakkında rahmet ve nimete inkılab eder. Ya günahlarının bağışlanmasına, ya da ahiretteki derecelerinin yükselmesine vesile olur.

Burada Tirmizi ve daha başkalarının Enes'den (r.a.) rivayet ettikleri bir hadis-i şerifi de zikretmek yerinde olacaktır. Peygamber'in (s.a.v.) bu hadislez'i şu manâdadır: "Esas himmeti ve gayreti ahiret içiıı olan kimsenin zenginliğini, yüce Allah kalb zenginliği şeklinde lütfeder. İşleri rast gider, dünyalığı da bol olur. Esas gayesi dünya olup ahireti düşünmeyen bir kimsenin ise, kalbine Allah tarafından bir fakirlik yerleştirilir, işleri de dağınık olur. Dünyalığı ise, kendisi için takdir olunandan fazla olmaz."[94][94]

Şu dünyada bir kul için en büyük azab odur ki; onun iki yakası bir araya gelmemekte, bütün kalbi darmadağın, fakirlik ise hiç ayrılmayacak şekilde iki gözünün önüne dikilmiş bulunmaktadır! Eğer dünya aşıklarının dünya sevgisi sebebiyle sar hoşlukları olmasa idi, içinde bulundukları azabın şiddetinden sığınacak yer ararlardı! Fakat dünya sevgisinin verdiği sarhoşluğun şiddeti sebebiyle, bunların içlerinden

---

[92][92] İmam-ı Ahmed, Müsned: 2/236.

[93][93] Buharı: 2/79-80, Müslim: 1/638. Ebu Davud: 3/493. Hadis no: 3129.

[94][94] Müsned: 6/183. Darimi; 1/75. Tirmizi: hadis no: 2465.

ayıîanları ve bu dertlerine derman arayanları pek nadir görülür.

Yine Tirmizi tarafından rivayet edilen bir hadisi görelim, burada. Ebu Hüreyre'den (r.a.) yapılan rivayette Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Allah Teala hazretleri diyor ki: Ey Ademoğlu! Bana kulluğa yönel, ben de senin kalbini zenginlikle doldurayım, fakirlik derdine de derman vereyim. Aksi halde, iki elin meşguliyetten, kalbin de fakirlikten kurtulmaz."[95][95] İşte bu da bir azabdır.

İnsanın iki elinin meşjguliyetten, kalbinin de fakirlikten kurtulmasının nasıl bir azab olduğunu uzun uzadıya anlatmaya ihtiyaç olmasa gerek. İnsan bir defa aşırı bir arzu ve sevgi ile dünyaya yöneldi mi, bunun bütün güçlükleri ve engeîleriyle boğuşacak, elde etmek istediği şeylere engel saydığı, kimseleri düşman bilecek, durmadan onlarla savaşacak demektir. Nitekim seleften bazıları bu noktaya parmak basarak: "Dünyayı seven, çeşitli zahmet ve musibetlere karşı hamallık yapmaya hazırlansın" demiştir. [96][96]

Dünya Sevdalısının Üzerinden Hiç Eksik Olmayan Üç Şey:

1- Kesintisiz üzüntü ve keder,

2- Devamlı yorgunluk,

3- Tükenmez arzu ve hasret. .

Dünya sevdalısı, arzu ettiği dünyalıklardan birini elde etse, hemen ondan sonra bir başkasını arzu eder. Zira arzu ve emellerin sonu gelmez. Nitekim Peygamberimizin (s.a.v.) şu hadisi de buna temas etmektedir: "Eğer ademoğlunun iki vadi dolusu malı olsa, muhakkak bir vadi dolusu daha mal isterdi."[97][97] Peygamberlerden İsa (a.s.) ise bunu, şöyle bir benzetme ile belirtmiştir: "Dünya sevdalısının durumu, içki düşkününün durumuna benzer. İçtikçe daha fazla içmek arzusuna kapılır."

---

[95][95] Tirmizi: 4/642. Hadis no: 2466.

[96][96] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/73-76.

[97][97] Buhari: 7/175. Müslim: 1/725. Tirmizi: 4/596, Hadis no: 2337.

îbn Ebi'd-Dünya'nm anlattığına göre, Hasan el-Basrî, Ömer bin Abdilaziz'e bir mektub yazmış. Onun bu mektubu şu mealde imiş:

"Bundan sonra derim ki: Dünya geçicidir, devamlı kalınacak yer değildir. Babamız Adem (a.s.) buraya sırf mihnet ve ıkâb için indirilmiştir. Dünyadan sakınmanız lazım ey mü'minlerin emiri! Onun terki kazanılması, zenginliği de fakirliğidir. Dünya, her an birini mahveder. Dünya ölçülerine göre aziz sayılan zelîl, zengin sayılan da fakirdir. Dünya, yiyeni öldürecek olan zehirli bir yemek gibidir... Dünya gerçekten aldatıcıdır. Ondan sakınmalı ve onun hakkında, yarasını tedavi eden ve hoşlanmasa da birtakım ilaçlarını almak zorunda bulunan, perhizine de dikkat eden birisi gibi davranmalısın. Dünyayı iyi tanıyan birisi, onun hayallerine ve tuzaklarına aldanmaz, gönlünü onun süs ve linetlerine kaptırmaz. Sen dahî onu iyi tanımalı, onun, kocasıyla gerdeğe girecek olan gelinin süslenmesi gibi bütün süs ve takılarıyla karşına çıkmasına aldırmam alış m. Sakın, dünyayı hakkıyla tanımama yüzünden ahiretini unutanlar gibi olma! Yoksa sonunda pişmanlığın çok büyük olur. Zaten hiç bir dünya sevdalısı da, dünyadan umduğuna kavuşamaz! Ölürken de rahat ölemez. Çektiği zahmet ve meşakkatler, duyduğu elem ve hasretler yanına kalır. Ahire t hazırlığı ise zaten yoktur. Sen ise ey mü'minlerin emiri, dünyalık olarak elde edilen her şeyin, aynı zamanda netice ve akıbetlerinden iyi sakın! Zira dünyalık olarak elde edilen bir şeyin sonu, ekseriya pişmanlık ve bazı sıkıntılar getirir. Dünyanın sürûru kedere, rahatı sıkıntıya bağlanmış haldedir. Dünyanın verdiği kuruntu ve arzular yalancı, ümid ve emeller de aldatıcıdır. Onun safası keder, hayatı hederdir. Yüce Rabbimiz'in ve sevgili peygamberimizin bu hususlaki tenbih ve nasihatleri olmasa bile, insan onun ahvaline bakarak dahi gafletini gidermelidir. Dünyanın Allah (c.c.) indindeki değeri ve ölçüsü (kadri ve vezni) nedir ki?

Dünya, bütün anahtarları ve hâzineleriyle birlikte sevgili peygamberimize arz edilmişken, O bunu kabul etti mi? Elbette etmedi. Allah'ın buğzettiği bir şeyi, sevmek cihetine gitmedi. Allah (c.c.) onu, yani dünyayı, iyi kullarından uzak tutmuş, düşmanları için yaymıştır. Onlar da o yüzden aldanıp helak olmuşlardır. Dünyaya aldanan ve dünya üzerinde iktidar sahibi bulunan zanneder ki, bütün bunlar kendisine bir keramet ve lütuf olarak verilmiştir! Bilmez ve hatırlamaz ki, Allah'ın sevgili elçisi, mübarek karnına taş bağlamak zorunda bırakılmıştır."

Her halde dünya adamı ve aşıkı olanlar, dünya ile ilgili arzu ve emellerine

kavuşmak için katlandıkları zahmet ve azabları, bizzat kendileri daha iyi bilirler. Ahirete inanmayan, orada Allah'a hesab vereceğini hesaba katmayan biri; elbette dünyaya olan hırs ve arzularının şiddeti ve çokluğu nisbetinde, zahmet ve azab çekecektir.

Dünya ehli olanların dünya sebebiyle çektikleri zahmet ve azabı iyi anlayabilmek için, şöyle bir misal üzerinde durmamız yerinde olur sanıyorum: Bir adam var, aşık mı aşık. O kadar ki, maşukuna (sevgilisine) duyduğu aşırı aşk içinde fanî olmuş. Başka hiç bir şey düşü-nememektedir. Maşukuna biraz yaklaşıyor, sevgilisi ise kendisinden uzaklaşıyor. Hiç ona.vefası yok. Gidip onun düşmanı ile yakın oluyor. Aşık ise, sevgilisinin aşkı ile yanıp kavrulmaktadır. Eğer ona kavuşa-mazsa, yaşayamayacak ve mutlaka ölmeyi seçecektir. Sevgilisinin ise vefası az, cefası çok. Pek çok kimselerle düşüp kalkmakta, sık sık sevgili değiştirmekte, hiç birine vefası ve sadakati bulunmamaktadır. İşte böyle birini seven ve ondan hiç bir yakınlık göremeyen o aşık ise; bütün sabrını tüketmiş, ölümü yani intiharı seçmiş durumda.

İşte "ya sevgilime kavuşmak, ya da ölüm!" diyen böyle bir aşıkın, çektiği sıkıntı ve azabı bir düşününüz! Kendisine lezzet veren şeyin, nasıl azab veren bir şeye dönüştüğünü görüyoruz, bu misalde... Sonra bu zavallı aşığın, bütün dünya işleri ve ahiret hazırlığı da hep yüzüstü kalıvermiştir. Çünkü o, sevgilisine kavuşmaktan başka hiç bir şey düşünememiş, hiç bir şey yapamamıştır.

İleride "Dünya Sevgisi Sebebiyle Hastalanan Kalbin İlacı" hakkındaki bölümde, inşaallah yeterli açıklama gelecektir. Burada asıl söylemek istediğimiz ise şudur: Bir kimse ki Allah'tan başka bir şeyi sevmiştir ve bunu Allah (c,c.) için sevmiş de değildir. Allah'a kullukta bulunmasına yardımcı olmasını düşünüp niyet ettiği de yoktur, işte böyle bir kimsenin o hususta çektiği zahmet ve meşakkatler, o yüzden şu dünyada çektiği azabdan başka bir şey değildir. Ahiretteki azabı da ayrı. Zira ahirettekidurum, hikmet ve adaleti eksiksiz bulunan yüce Allah'ın emir ve fermam ile; herkesin sevdiği ile beraber olması, o yüzden ceza ya da mükafat görmesi şeklinde tecelli edecektir. Burada peygamberin (s.a.v.) bir hadisini hatırlatmamız da yerinde olur sanıyoruz. İşte o hadis aynen şöyledir:

"Malın hakkı olan zekatı vermeyen kişinin malı, yarın ahirette zehrinin çokluğundan başı kelleşmiş bir yılan şeklîne girip onun boynuna dolanır, iki avurdundan tutarak: "Ben senin malınım, ben senin hazinenim!" der. Sonra kızdırılmış cehennem

taşlarıyla alnı, yanı ve arkası dağlanır."[98][98]

Allah'ın rızası ve sevgisi düşünülmeksizin dünyanın birtakım süs ve zinetlerine kapılmış olmanın neticesi de böyle tecelli edecektir. Sevilen herhangi bir şey mal olsun veya başka bir şey olsun, Allah (c.c.) için sevilmediği takdirde sonu vebal ve az"abdır. Kur'an ehli bulunan biz müslümanlar bir ayet-i celilede ne güzel uyarılmış bulunuyoruz:

"O gün dostlar, birbirine düşmandır. Takva sahibi mü'minler ise hariç. (Onların dostlukları Allah için olduğundan ahirette de devam edecektir.)"[99][99] İşte Kitabımızın verdiği haber ve uyarısı gayet açık. Dünyada şirk ve küfür üzere sevişenler, yarın ahirette birbirlerine küfredecekler, düşman kesilecekler, birbirlerini açıkça lanetleyeceklerdir. Asla biri diğerine yardımcı da olamayıp cehennemi boylayacaklardır. Dünyada olduğu gibi, ahirette de sevenler sevdikleriyle beraber.olacaklardır. Nitekim ilgili bir rivayete göre, yann ahirette yüce Allah'ın kullarına şöyle buyuracağı bildirilmiştir:

"Ey kullarım! Şimdi benim, sizlerden her birini, dünyada iken dost edinip yaklaştığı kimselerle beraber kılmam bir adalet değil midir?"

Sevgili peygamberimizin bir hadisi de bunu desteklemektedir ve şu mealdedir: "Kişi daima sevdiği ile beraberdir."[100][100]

Küfür ve zulüm ehlinden birinin, yarın ahirette iman ve adalet ehliyle beraber olması, elbette düşünülemez! Bu hususta ki inancımızı pekiştirmek üzere şu ayetleri de dinleyelim:

"O gün zalim ellerini ısırıp: Nolaydı, keşke ben peygamberle beraber bir yol edineydını" der. Ve: "Vah bana, keşke ben falanı dost tutmasaydım" diye hayıflanır. "Beni, bana gelen zikirden o saptırdı. Zaten şeytan insanı yapayalnız ve de yardım-cısız bırakır" der."[101][101]

"Yüce Allah meleklerine emreder: "Toplayın o zalimleri ve onların eşlerini ve

---

[98][98] Buhari: 2/110. Nesai: 5/38. Müsned: 2/98.

[99][99] Kur'an-ı Kerim, Zuhruf Suresi: 57.

[100][100] Buhari: 7/112-113. Müslim: 3/2032, hadis no: 2639. Tirmizi: 5/595, hadis no: 2385

[101][101] Kur'an-ı Kerim, Furkan Suresi: 27-29

taptıklarını. Onları ve onların Allah'tan başka taptıklarını cehennemin yoluna götürün. Durdurun orada onları, onlar çünkü sorguya çekileceklerdir."[102][102]

Yüce Allah'ın bir ayeti de şu mealdedir: "Ve nefisler birbiriyle eşleştirildikleri zaman..."[103][103]

Hz. Ömer (r.a.), yukarıdaki ayetin: "Toplayın o zalimleri ve onların eşlerini" mealindeki cümlesi hakkında; "onların eşlerinden murad, benzerleri ve aynı ahlakî karakterde olanlarıdır" demiştir. Mealini en son gördüğümüz ayette de: "Ve nefisler birbiriyle eşleştirildiği zaman" buyurulmuştur ki, bu da insanların orada ahlakî ve manevi durumları aynı olanlarla bir araya getirileceklerini haber vermiş oluyor. Aynı manâ ve şekilde olanlar yanyana getirilecek, iyi iyinin yanma, kötü de kötünün yanına katılacaktır,

Demek ki bir kimse bir şeyi Allah (c.c.) için sevmemişse, ona bundan zarar geleGektir! Onu elde etse de, etmese de,.. Şayet elde edeme-mişse, elde edememenin üzüntüsünü; elde etmişse elde etmek için harcadığı çabaların elem ve sıkıntısını, elden çıkarmışsa, onu zayî etmiş olmanın acısını çekecektir.

Ahirette de kat kat fazla olarak hakettiği azabı görecektir. Bütün bunlar araştırma, ibret alma, tecrübe etmiş olma gibi yollarla bilinmiş olan şeylerdir. Tirmizi ve İbn Mace'nin Ebu Hüreyre tarikiyle naklettikleri bir hadisde şöyle buyurulmuştur:

"Bütün dünyaya ait şeyler, lanet ve azabla doludur. Fakat Allah'ı hatırlamak ve Allah için yapılan şeyler hariç...[104][104]

Peki Allah'ı zikir ve .hatırlama nedir? Allah'ın emirlerine itaat mahiyetinde olan bütün işler, Allah'ı zikirdir. Allah'ı zikredip O'ndan gaflet etmemekten maksat; Allah'a itaat halinde bulunmak, isyan etmemektir. Allah'ı zikretmenin şer'î manâsı budur. Allah'ın taatinde bulunan her kul, Allah'ı zikir halindedir. Diliyle "Allah" dememiş olsa bile, bu böyledir. Bir kul ki, yegane dost olarak Allah'ı bilmiştir ve Allah'a itaat halindedir; işte bu kul hem Allah'ı zikretmektedir, hem de Allah'ı sevmektedir! Aynı

---

[102][102] Kur'an-ı Kerim, Saffat Suresi: 22-24.

[103][103] Kur'an-t Kerim, Tekvir Suresi: 7

[104][104] Tirmizi: 4/561. İbn Mace: 2/1377 (Tirmizi bu hadis hasendir, garibdir dedi. Münavi: senedi iyidir, dedi.)

zamanda Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu da kazanmış bulunmaktadır. Dünyanın lanetli ve azablı oluşundan ona hiç bir şey bulaşmış değildir. Bu uyanık ve gerçek nıü'min; dünyanın laneti ve azabı dışında her şeye nail olmuştur. Zira bütün yaptıklarını Allah (c.c.) için yapmakta, bütün sevdiklerini de Allah (c.c.) için sevmektedir. O, din ve imanını dünyaya değil, dünyayı din ve imanına alet ve vasıta kılmaktadır. O, "uyurken aldığı nefesleri dahi ibadet ve Allah'ı zikir olan" mü'mindir. Artık dünya böyle bir mü'min için: irDar-ı gurur değil, dar-ı sıdk ve nurdur!" Şeytanların ve lanetlerin cirit attığı yer değil, evliyanın (Allah dostlarının) ticaretgâhı, ahiretin ekinliğidir. Kendisinde rahmete erilen, kendisinde kazanılanlarla cennete girilen, Cemalıülah görülen bir yerdir. Cümle enbiya ve evliyanın mescidi, ilahi vahiy ve emirlerin tecelligahı, nurdan yaratılmış meleklerin namazgahıdır. Artık o da, büyük mü'minlerden Ali'nin (r.a.) dediği gibi demektedir;

"Dünya ve dünyalığa nail olan bir kul, eğer Allah'a itaat halinde ise, dünya ve ona nailiyet ne kadar güzeldir! Allah için Allah'ın kullarım düşünüp gözetlemeyen bir kimse ise, şüphesiz dünyalık imkan ve ikbalini tersine çevirmiş olur."[105][105]

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Yedinci Ciheti:

Kulun, her şeye gücü yeten ve kulunu daima görüp gözeten Allah'a değil de kendisi gibi bir kula (yaratılmışa) dayanıp güvenmesi, elbette kendisi için çok zararlı olacaktır. Kuldan ümid edip beklediğinin zıddıyla karşılaşacak, yardım umarken yardımsız, övgü ve sevgi beklerken kınanmış olacaktır. Bu da tecrübelerle, ilmi ve ciddi araştırmalarla sabittir. Kitabımız, bu incelikleri de haber vermiş, sevgili peygamberimiz insanlığı bu bakımdan da uyarmıştır. Şimdi bazı ayet mealleri görelim:

"Onlar, kendilerine destek olsunlar diye Allah'tan başka tanrılar edindi." "Hayır, yarın o taptıkları tanrılar bunların tapmalarını inkar edecekler ve bunlara zıd

---

[105][105] Kitabü'l-Mehasin ve'l-Ezdad, 133, Mısır 1330. (M.)

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/76-80.

olacaklardır."[106][106] Yüce Allah'ın bir ayeti de şöyledir: "Belki yardım olunurlar diye Allah'tan başka tanrılar edindiler." , "Ö tanrılar onlara yardım edemezler. Tersine kendileri onlar için hazırlanmış askerlerdir (onları bekleyip korumaktadırlar)"[107][107]

Evet, onlar o putların hazır askerleridir, onlar adına başkalarıyla da savaşmaktadırlar. Onlar, boşuna o putlardan yardım görecekleri ümidine kapılmış bulunuyorlar ve haksız yere onlar uğruna başkalarıyla savaşıyorlar... "Biz onlara zulmetmedik. Fakat onlar kendi kendilerine zulmediyorlardı. Rabbinin emri geldiği zaman, Allah'tan başka çağırdıkları tanrıları, kendilerinden hiç bir şeyi savamadı. Ve onların ziyanlarını artırmaktan başka bir işe yaramadı."[108][108]

Yine yüce Allah (c.c.) bir ayetinde şöyle buyurur: "Sakın Allah ile beraber başka bir tanrı çağırma, sonra aza-bedilenlerden olursun."[109][109]

Ve bir başka ayet-i celile: "Sakın Allah ile beraber başka bir tanrı edinme! Yoksa kınanmış ve yalnız başına bırakılmış olarak oturup kalırsın."[110][110]

Bilinmektedir ki, Allah'a ortak koşan kişi, koştuğu bu ortaktan bazan yardım dilemekte ve ummaktadır, bazan da övgü ve sena beklemektedir. Bu ayetlerle yüce Allah da (c.c.) haber veriyor ki, şu veya bu şekilde Allah'a ortak koşanlar; umduklarının, tersiyle karşılaşacaklardır. Onlarıri akıbeti, yardımsız bırakılma ve kınanma olacaktır. Zira müşrik, Allah'a dayanıp güveneceği yerde, mahluka dayanıp güvenmiştir. Kalbin salâhı, felahı ve saadeti ise Allah'a ibadet etmekte ve Allah'a sığınmaktadır! Nitekim helaki, hüsranı ve şekaveti de mahluka tapmasında, mahluka sığınmasında idi. Dünyada ve ahiretteki azabı da bundadır. [111][111]

---

[106][106] Kur'ân-ı Kerim, Meryem Suresi: 81-82.

[107][107] Kur'an-ı Kerim, Yasin Suresi: 74-75.

[108][108] Kur'an-ı Kerim, Hud Suresi: 101.

[109][109] Kur'an-ı Kerim, Şuara Suresi; 213.

[110][110] Kur'an-ı Kerim, isra Suresi: 22

[111][111] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/80-81.

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Sekizinci Ciheti:

Şüphesiz Allah Teala hazretleri Ganfdir, Kerîmdir!'.Aziz ve Hakîm'dir. Kendisine kulluk edenlerin kulluklarından mutlaka ganî olmakla beraber, onlara lütuf ve ihsan edicidir de. O .bununla kuluna hayır ve iyilik murad etmektedir. Yine kendisi mutlak Ganî. olduğu halde, kendisine kulluk edeni korur, kayırır ve kurtarır. Sırf Zatı'nm bir rahmeti ve ihsanı olarak... O, kullarını, onların varlığı sebebiyle zenginleşmek, izzetini artırmak için yaratmış değildir. -

O'nun kullarını yaratmış olması, belki kulları Kendisini tanısınlar ve Kendisine kullukta bulunsunlar diyedir. Nitekim ayet-i celi-lelerinde şöyle buyurmaktadır:

"Ben cinleri ve insanları ancak Bana kullukta bulunsunlar diye yarattım! Ben onlardan rızık istemiyorum, Beni beslemelerini de istemiyorum. Şüphesiz rızık veren, sağlam kuvvet sahibi olan ancak Allah'tır."[112][112]

"Çocuk edinmeyen, mülkte ortağı olmayan, acizlikten ötürü bir yardımcısı da bulunmayan Allah'a hamdolsun!" diyerek O'na hamdet ve O'nu gereği gibi büyükle! O'na yaraşır şekilde saygı göster!"[113][113]

Elbette ki yüce Allah, dostlarından herhangi birini ihtiyaç ve acizlikten ötürü dost edinmiş değildir. O bundan münezzehtir. O'nun evliyasını evliya (dostlar) edinmesi, sırf Zatı'nm bir ihsanı, rahmeti ve muhabbeti neticesidir. Kulun kulu dost edinmesi ise böyle değildir. İşte Sure-i Muhammed'in: "Allah mutlak ğanî'dir. Sizler ise fakirlersiniz" mealindeki ayeti, bu hususu çok güzel açıklamaktadır.[114][114]

İnsanlar her bakımdan birbirilerine muhtaçtırlar. Biri bir diğerini dost edindiği zaman, onu sevip ihsanda bulunduğu vakit; ya dünyada ya da ahirette bunun karşılığına muhtaç olduğu için böyle yapar. Bunu, sırf Allah rızası için yaptığı takdirde bile, Allah'ın rızasına, lütuf ve ihsanına ihtiyacı var, demektir. Dolayısıyla aslında kendisine iyilik

---

[112][112] Kur'an-ı Kerim, Zariyat Suresi: 56-58.

[113][113] Kur'an-ı Kerim, İsra Suresi: 111.

[114][114] Kur'an-ı Kerim, Muhammed Suresi: 38.

etmiş oluyor. Çünkü yaratılmışlardan hiç biri, mutlak ganî olamaz. Dünyada ve ahirette birtakım ihtiyaçlardan kurtulamaz. Hele Allah'a olan fakrı ve ihtiyacı sonsuzdur. Allah'ın rızasını ve ihsanını kasdederek iyilikte bulunduğu zaman, kınanmak şöyle dursun, övgüve layık görülmesi de bundandır. Hiç bir zaman kul, bir kul olarak eksiksiz olamaz. Eksiklik ve ihtiyaç kulun kulluğu ve yaratılışı icabıdır. Bunun için, yaptığı iyilikleri sırf Allah için yaptığı zaman, hem sevap ve mükafata, hem de gerçek bir övgüye layık olur. "Allah'ın lütuf ve rızasını düşünmek bile bir karşılıktır, gerçek kul, bunu dahî düşünmemelidir!?" şeklindeki söz ve telkinlerin, dinen isabeti yoktur. Böyle bir iddia: "Benim Allah'ın ihsanına ye rahmetine ihtiyacım yoktur" demek olur ki, bir nevi tanrılık davasına kalkışmaktır ve küfürdür: [115][115]

Fakr u zaruret ve ihtiyaç, kulun kulluğunun gereği ve yaratılışının icabı olduğu için, bir kul ihtiyaç ve eksikliklerinden ne kadar fazlasını giderir, ne kadar kullukta bulunur ise, o kadar kemale doğru ilerleyip terakki etmiş olur. İşte bu noktadan gaflet edenler kulun ahir-etini düşünmesini bile kınamışlardır ki yanlıştır. Evet kul, ihtiyaçlarını giderme, eksikliklerini tamamlama bakımından ne kadar fazla çalışır ve hazırlık yaparsa, o kadar ilerlemiş ve iyi etmiş olur. Yeter ki, bütün bunlarda Allah'ın emir ve nehiylerini çiğnemiş olmasın, "Meşruiyet" çerçevesinin dışına çıkmamış bulunsun. Bu takdirde kul, hırsından dolayı bile kınanamaz! Nasıl kınanabilir ki, büyük islam peygamberi (s.a.v.) açıkça: "Bir müslüman olarak sen, sana fayda verecek olan şeylere karşı hırslı ol. Şaşkın şaşkın oturma" buyurmuştur.[116][116]

Yüce Rabbimiz de bir ayet-i celilesinde şöyle buyurmaktadır: "Eğer sizler iyilik ederseniz, şüphesiz kendinize iyilik etmiş olursunuz."[117][117]

Bir diğer ayetinde de şöyle buyurmaktadır: "...Verdiğiniz her iyilik ve sadaka kendiniz içindir. Bunların karşılığı sizlere tastamam verilir ve hiç bir haksızlığa

---

[115][115] Allame Şeyh Ceialeddin es-Suyutî bu hususta der ki: "Ben 767 yılında Kudüs'de Allah yolunda kardeşimiz Nasıruddin bin Mübltk ile karşılaştığımda, kendisinden dinlediğim çok istifadeli bir ders sırasında şöyle demişti: "İmam Ebu İshak el-lsferayinî şöyle buyururdu: "Bir kimse Ben yaptığım bir işi dünyevi ve uhrevi herhangi bir garaz ve ivaz için işlemem" dese, bu iddiası sebebiyle kafir olur." Ben de derim ki: İmam bu sözüyle demek istemiştir ki: Hiç bir ivaz ve illet olmaksızın bir iş yapmak Allah'a mahsustur. Öyle bir iddiada bulunan,. Allah'a mahsus bir şeyle davaya kalkışmış olur ve bu yüzden küfre düşer. Sonra ben bunu, aynen bu şekilde açıklanmış olarak İhya-i Ulûm'da Kadı Ebu Bekir'den nakledilmiş olarak gördüm." (El-Kenzül-Medfun, 118-119, Kesteliye Matb. Mısır, 1293).

[116][116] Müslim, hadis no: 2664

[117][117] Kur'an-ı Kerim, İsra Suresi: 7.

uğratılmazsınız."[118]

Aldanmamak ve yanlış telkinlere kapılmamak üzere, Yüce Allah'ın şu kudsi hadisini de unutmayalım. Allah, bunun kullarına tebliğini peygamberimize emretmiş ve bunu ona vahyetmiştir. Aynen şöyledir:

«Ey kullarım! Sizler gerçekten Bana fayda vermeye, ne de zarar dokundurmaya güç yetiremezsiniz. Kullarım, sizin bu yaptıklarınız birtakım işlerdir ki Ben onları sizin için değerlendiririm. Her kim hayır yapmışsa Allah'a hamdetsin, kim de şer işlemişse kendisinden başkasını kına-masm."[119]

Kul kula yardım ettiği zaman, mutlaka kendisini de düşünmüş olur ve bundan kendisi de fayda görür. Allah'ın kullarına yardım etmesi ise böyle değildir. O sırf kullarının faydasını murad eder. Bu ise kul için sırf menfaat olup hiç bir mazarratı yoktur. Kulun kula yaptığı bir iyilikte ise, ne kadar samimi de olsa, günün birinde minnet altında bırakma ihtimali daima mevcuttur. Buraya kadar gördüğümüz Kur'an'm açık ayetleriyle iyice belirtilmiş bulunan bu hakikatler üzerinde, İslam'ın bu kadar ısrarda bulunmuş olmasına gelince: İyi düşünmelisin ki, İslam seni bu suretle yaratılmışlara bağlanıp kalmaktan, mahlukata bağlılık ve tevekkülden koruyor. Allah'ı bırakıp da onlara sığınmanı, onlara güvenmeni, tapınırcasına onlara kalbini kaptırmanı istemiyor. Seni bundan menediyor.

Kulun kullarla münasebetini bu suretle düzenliyor. Biri diğerinin babası, kocası veya efendisi bile olsa, kulun kul ile münasebetinde onları gaye edinmemesi gerektiğini, onlarla sırf Allah (c.c.) için muamele ve münasebette bulunmasını öğretiyor. İşte bu imam ve tevhidi hakikati islam'ın emrettiği şekilde öğrenmiş ve kabullenmiş olan bir kul; asla kullan gaye edinmez... Onlara iyilik ettiği zaman ancak Allah (c.c.) için iyilik eder, bizatihi onlardan değil, onlar hakkında Allah'tan korkar. Allah (c.c.) için onların haklarına riayette bulunur. Onların kendisine iyilik etmesini değil, Allah'ın kendisine lütuf ve ihsanlarda bulunmasını ümid eder. Onların kendisine acımasını değil, Allah'ın rahmetini bekler. Onları sevdiği zaman Allah (c.c.) için sever, sevmediği zaman da Allah (c.c.) için sevmemiş olur. Sevgide ve saygıda, güvenmede ve sığınmada hep Allah?ı

---

[118] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 272.

[119] Müslim, hadis no: 2577.

düşünür ve Allah (c.c.) için hareket eder. Evli-yaullah dediğimiz Allah dostlarının yaptıkları gibi yapar, dedikleri gibi der: "Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz."[120][120]

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Dokuzuncu Ciheti:

Allah (c.c.) kendisine bildirmedikçe bir kul, senin maslahat ve iyiliğini bilemez, onu husule getirmeğe de güç yetiremez. Meğer yüce Allah (c.c.) kendisine güç ve iktidar vere. Allah kendisine bir irade ve arzu vermedikçe, o bunu dileyemez. Demek ki bütün işlerin esası Allah'ın dilemesine ye yaratmasına bağlıdır. Bütün hayır O'nun elinde, her şey O'na dönmektedir. Ümid edip dilemek, korkmak, tevekkül etmek, kulluk etmek bakımından kalbi Allah'tan başkasına bağlamak, sırf zarardan ibarettir. Senin için hayırlı ve menfaatli olan şeyler, sadece Allah'ın senin için takdir buyurup ihsan eylediği, yaratıp sana ulaştırdığı, sebeb ve yollarını kolaylaştırıp sana nasib kıldığı şeylerdir. [121][121]

Kalbin Saadet Ve Lezzeti Elde Edinmesinin Onuncu Ciheti:

İnsanların senden istediklerine gelince: Onların çoğunun senden isteği, kendi ihtiyaçlarını görmendir. İsterse bu senin dinin ve dünyan için zararlı bile olsa... Onlar seni, senin zararını değil, sadece kendilerinin menfaatlerini düşünürler. Seni yaratıp terbiye eden Rab'bm ise, sadece senin iyiliğini ister, zararını istemez ve seni çeşitli zararlardan korur. Bu durumda senin bağlılık ve tevekkülün, rica ve emelin, Allah'tan başkasına nasıl bağlanabilir? Mes'elenin özü ve özeti şudur:

"Eğer bütün yaratılmışlar toplanıp sana bir fayda teminine çalışsalar, Allah'ın senin için takdir ettiği şeyden başkasını temin edemezler! Keza bütün yaratılmışlar sana bir zarar vermek için birleşseler, Allah'ın senin için takdir ettiği şeyden başkası ile sana

---

[120][120] Kur'an-ı Kerim, İnsan Suresi: 9.
İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/82-84.
[121][121] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/85.

zarar veremezler."[122]

İşte, mübarek mealini göreceğimiz şu ayet-i celîle de, bu noktaya parmak basmaktadır: "Habibim sen de ki:

"Allah bizim için ne yazmış (ne takdir etmiş) ise, ancak bize o ulaşır, bizim Mevlamız O'dur! Mü'minler, ancak ve ancak Allah'a tevekkül etsinler."[123]

Bu Konuyu Bitirirken

insan ve hattâ bütün canlılar, irade ile hareket eder oldukları için, aynı zamanda bir irade ve ilim sahibidirler. Kendilerine göre bir istek ve talebleri ve kendilerini buna kavuşturacak birtakım sebeb ve vesilelere ihtiyaçları vardır. Sebeb bazan kendisinden, bazan kendisinin dışından olduğu gibi, bazan da hem kendisinden hem de dışarıdan kaynaklanmış olabilir. Her canlı, şu veya bu şekilde kendi maksadı ve muradı istikametinde hareket eder, ona kavuşmak için birtakım sebeb ve yardımcılara başvurur, muradının husule gelmesi için bu sebeb ve yardımcılara güvenip itimad eyler. O halde onun iki kısım muradı bulunmaktadır: Biri, doğrudan doğruya istediği şey. Diğeri de istediğine yardımcı olan sebeb ve vasıtalar... Keza kendisine başvurup sığındığı varlık, diğeri de buna alet ve vesile olan şey. Böylece istek sahibinin dört şeyle karşı karşıya kaldığını görürüz ve bunları şöylece sıralayabiliriz:

1- Bizzat istediği şey,

2- İstediğini elde etmek için ihtiyaç duyduğu sebeb ve vasıtalar,

3- Bizzat kendisine sığındığı şey,

4- Sığındığı şeye ulaştıran alet ve vasıtalar.

---

[122] Rasulüllah' in, İbn Abbas'a hitaben irad buyurdukları bir vasiyetidir: Müsned: 1/293. Tirmizi: 4/667, hadis no: 2516 (Tirmizî, bu hadisin hasen ve sahih olduğunu bildirir.) (M. Afifî).

[123] Kur'an-ı Kerim, Tevbe Suresi: 51.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/85.

Gelelim, esas konumuz olan insana ve onun kalbine: Kalb, mutlaka kendisiyle itmi'nane erip huzura kavuşacağı, sonsuz sevgi ve saygısını sunacağı bir matlubu ister ve arar. Kendisini bu matluba ulaştıracak olan birtakım sebeb ve vasıtalara da şiddetle ihtiyaç duyar. . Muradının hasıl olması için kendisine başvurup sığındığı şey ise, onun yalvarıp dua ettiği şeydir. Artık, sığındığı şey, tapındığı şey olmuştur. Zaten çoğu kere ibadet ile istiane (tapınma ile sığınma); birbirinden ayrılmaz iki şeydir. O halde kalb, muradına erip zafere kavuşmak için kime itimad edip yönelmişse, ona boyun eğip teslim olur, tam manası ile ona teslimiyetini arzeder. İşte onun sığınması da budur. Artık ona bağlılık ve saygısı tamdır, onu candan sevmektedir. Onu, kendi zatı için olmasa bile, bu cihetten sevmekte ve saymaktadır. Hattâ bazen, ondan istediğini unutup doğrudan doğruya ve bizzat onu sevdiği de olur.

Halin galebesi ile onda fanı olma derecesine gelir. Böylece muradından geçen kul, aradaki sebeb ve vasıtaları da tamamen unutmuş bulunur. Bazan da, aradaki sebeb ve vasıtaya yönelip sığınır. Mesela bir malı, makamı veya sevdiği bir kadım elde etmek istediği zaman, nasıl davranır? Ya bir sebeb ve aracıya başvurur, yahut da "Benim sev-diğim, dileğimi doğrudan doğruya yerine getirir ve buna kadirdir" diyerek, mahbub ve matlubuna başvurur. Herhangi bir aracıya ihtiyaç hissetmemiş bulunur. Böylece mahbubu ile müsteam (taleb ettiği varlık ile, sığındığı varlık) aynı olmuş olur. Daha önce işaret ettiğimiz dört hususun dördü de onda toplanmış olur. Bu dört hususu bir daha ele alıp değerlendirelim:

Birinci Kısım:

Bizzat sevilen ve istenilen, bizzat kendisine sığınılandır. Ve bu, diğer kısımlarla kıyas edilemeyecek kadar büyük ve yüce olanıdır. Bu mertebe mahbub ve matlub olan, yüceler yücesi Allah'tan başkası olamaz! (Allah'dan gayrisinin yaratılmışlardan herhangi birisi, bu mertebe sevilecek ve istenilecek olursa, bu sevgi ve istek sahibi kul, o yaratılmışı Allah'ın yerine koymuş, bu suretle Allah'a ortak koşmuş olur. Kendisinin, "Ben Allah'a ortak koşmu-yorum, benim böyle bir maksadım ve niyetim yoktur" gibi Özürler beyan etmesi, kendisini irtikab ettiği şirk"den kurtarmaz. Bunun, kendisine bir faydası dokunmaz.)

İkinci Kısım:

Bizzat değil de, başkası için sevilen, başkasının izni sebebiyle ve izin verdiği ölçüde kendisinin yardımına başvurulandır. Allah'tan başka sevilen ve Allah'ın izin verdiği ölçüler içinde kendilerinin yardımına başvurulan bütün sebeb ve yardımcılar, bu kısma girerler. Çünkü Allah'tan başka hiçbir varlık, bizatihi ve mutlak olarak mahbub ve müstean olamaz! Allah'tan maâdâ bütün sevilenler, nasıl Allah (c.c.) için seviliyorsa; yardımına başvurulanlar da, Allah'ın rızası için, Allah'ın rızasına alet ve vasıta oldukları için müstean olurlar. Yoksa bizzat mahbub ve müstean olamazlar. Aksi halde, şirkin kapısı açılmış olur.

Üçüncü Kısım:

Sevilen ve fakat kendisine, başkasının yardımına aracı olması için. başvurulandır.

Dördüncü Kısım:

Kendisinin yardımına baş vurulan ve fakat kendisi sevilmeyendir. İşte bunlar ve daha bunlara benzetilebilecek olan birtakım varlıklar... Sevilmek, yardımına nail olmak için kendisine sığınılmak gibi cihetlerden ele alınıp incelendiğinde, acaba bunların hangisidir ki, kalbin kendisine ibadet ve istiane için yönelmesine hakikaten layık ve müstehık bulunsun? Elbette kulların ubudiyet ve istianesine (tapınma ve sığınmasına), yüceler yücesi Allah'tan başka layık olan yoktur! Çünkü Allah'tan başka bizatihi var olan yoktur, Allah'tan başka hiçbir ilah, hiç bir müstean yoktur! Diğer sevgiler, yardımlar, yardımlaşmalar, murad ve maksatlar, sebeb ve vasıta olmalar, eğer O'nun için ise, O'nun izin verip meşru kıldığı, sevip razı olduğu şekildeyse, kullara ve kulların kalblerine şifadır. Manevi fayda ve gıdadır. Eğer Allah'ın izin vermediği ve razı olmadığı bir şekilde tecelli ve cereyan ediyorsa, elbette kalb için çok zararlıdır, onun hastalığını artırıcı, onu manen ölüme götürücüdür. Bunların maddî ve dünyevî planda bazı faydaları görülür veya hasta kalb sahiplerince zararsız gibi mütalaa edilirse de, mutlaka zararı faydasından daha çoktur.

Mutlak kendisinden yardım beklenen Allah'tır ve itimad yalnız O'nadır[124][124]

[124][124] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/86-88.

7- KUR'AN-I KERİM KALBİN BÜTÜN HASTALIKLARINA DEVA VE ŞİFALARI İÇİNDE BULUNDURUR.

Evet, kalbin bütün hastalıklarının ilaç ve devaları Kur'an-ı Ke-rim'de mevcuttur! Zaten Kur'an da bunun için gelmiştir. Nitekim yüce Allah (c.c.) bir ayetinde şöyle buyurmaktadır:

"Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, göğüslerde olan dert ve sıkıntılara bir şifa ve inananlara bir yol gösterici ve rahmet gelmiştir."[125][125]

Yüce Allah (c.c.) diğer bir ayetinde de şöyle buyurmaktadır: "Biz, Kur'an'dan mü'minlere şifa ve rahmet olan şeyler indiriyoruz."[126][126]

Bundan Önce de gördüğümüz gibi, hiç şüphesiz Kur'an, kalbin iki nevide toplanan bütün hastalıklarına deva ve şifadır. Kalbin bütün hastalıkları da bu iki nevide toplanmaktadır. Bunlardan biri şüpheler, diğeri de şehvetlerdir. Kur'an ise, hakkı batıldan ayıran, kat'î deliller sunan nice ayetler ile doludur. îşte bu ayetler; ilmî, tasavvur ve idraki ifsad eden şüpheleri giderir ve insanın kalbini itmi'nana kavuşturur.

Hakkı hak olarak, batılı da batıl olarak tanıtır. Yerde ve gökte Kur'an'm benzeri bir kitab mevcud değildir. Kur'an öyle bir kitaptır, ki; Allah'ın birliğini, sıfatlarının isbatını, peygamberliğin ve ahire tin is-batmı, batıl inanış ve fasid fikirlerin reddini Öylesine tezammun ve teahhüt eder ki, bu konuda o eşsiz ve emsalsizdir! Evet O, yüksek man-eviyatın yüce nıes'ele ve hakikatlerini aklı ve kalbi doyuracak ve dolduracak şekilde isbat ve izah etmekte rakibsiz bir kitaptır! işte bu itibarladır ki O, bütün şek ve şüphe has taliki arının hakiki devası ve şifasıdır. Ancak bu, Kur'anî ilim ve marifetlerin elde edilmesine bağlıdır. Kur'an*ın manâsını bilmeden, o ayetler ile ne murad edildiğini anlamak için düşünüp idrak etmeden, sadece okumakla hasıl olacak bir şey değildir! Yüce Allah, hangi kuluna Kur'an'm ayât-ı beyyinatını anlamayı nasib buyurursa, işte o kul bu sayede hakkı ve batılı kalbiyle ayan beyan görür. Tıpkı kafa gözüyle geceyi gece,

---

[125][125] Kur'an-ı Kerim, Yunus Suresi: 57.

[126][126] Kur'an-ı Kerim, İsra Suresi: 82.

gündüzü de gündüz olarak gördüğü gibi. Ve kitaplar, asla kusurdan halı değildir, içlerinde her ne kadar birtakım ilim, marifet ve hikmetler varsa da, birtakım za'f ve hat-alar da bulunmaktadır... ihtiva ettikleri ilimlere tam itimad doğru görülme-mektedir. Zira bunların içinde şahsî fikirler ve diğer insanları taklid yoluyla ortaya atılmış iddialar ve zanlar da bulunmaktadır. Bu zan ve iddialardan hattâ öyleleri vardır ki, hak ve hakikat adına hiç bir şey ifade etmemektedir. Telkin edilen bazı bilgiler, her ne kadar haddi zatında doğru şeylerse de, kalbin ve ruhun salâha ermesi için onlara aslında ihtiyaç bulunmamaktadır. İçlerinde bazı sahih bilgiler de vardır ki, elde edilmeleri çok zor ve tehlikeli olmasına karşılık, elde edildiği takdirde faydası çok azdır, işte içindekiler bu durumda olan o kitaplar için, şu benzetme ne kadar yerindedir:

"Heybetli ve korkunç bir dağın tepesine I onulmuş ve tozulmuş bir miktar deve eti. Kolay değil ki çık:, ü alasın, çıksın bile taze değil ki alıp kullanasın!"[127][127]

Kelam ve felsefeye dair kitap yazanların ve diğer yazarların yazdıkları kitaplarda izaha çalıştıkları birtakım doğru bilgi ve fikirlerin, daha doğru ve daha güzellerinin Kur'an'da mevcut olduğunu görmekteyiz. Yani kelamı takrir ve tefsirlerin dahi-en güzellen Kur'an'da bulunmaktadır. Onların kitaplarında ise daha çok tekellüf, tatvîl ve ta'kîdler (yersiz özentiler, uzatmalar, kapalılıklar) bulunmaktadır. Nitekim bu hususun tenkidi sadedinde şair şöyle demiştir.

"Dünya hakkındaki rağbet ve rekabet olmasaydı, Münazara kitapları vücuda getirilmezdi.

Ne el-Muğni adlı kitap, ne de el-Umde yazılırdı.;. Onlar, kendi iddialarınca ve güya, Birtakım düğümleri çözüyorlar! Aslında onların bu kitapları yüzünden, Düğümler iyice sıklaştı ve fazlalaştı."

Evet, bu kitapları meydana getirenler kendi iddialarınca şek ve şüpheleri izale ediyorlar! Gerçek ilim ve fazilet sahipleri ise bilirler ki, bu kitaplar sebebiyle şek ve şüpheler artmış bulunmaktadır. Manevi şifa ve hidayetin, ilim ve yakînin; Allah'ın kitabı Kur'an-ı Kerim ile hasıl olmayıp da onların bu kitapları ile kazanılacağı (!) iddiası, asla kabul edilebilir bir iddia değildir. Manevi şifa ve hidayet, ancak Allah'ın kelamı ve Allah'ın elçisi'nin kelamı ile hasıl olur. Kelama ve felsefeciler ise, kendileri şek ve

---

[127][127] Buhari: 6/146. Müslim: 3/1896, Bab: 92, no: 2448

şüpheden kurtulamamışlardır ki, başkalarının şek ve şüphelerini kurtarmaya medar olsunlar. İlim erbabınca malum olduğu gibi, onların kelam ve felsefe konusunda en ileri derecede bulunanlarının şu sözleri, ne kadar ibretlidir:

"Aklî yönelişlerin sonu tökezlemedir. Bilgiçlerin çalışmalarının çoğu, şaşırıp kalmadır. Ruhlarımız, bedenlerimizin içinde huzurda değil, tam tersine vahşet içindedir. Dünyalık olarak elde ettiğimiz de eza ve vebalden ibarettir. Ömrümüz boyunca yürüttüğümüz kelamı bahis ve münakaşalardan kazancımız; "Denilmiş ki... Dediler ki..." sözlerinden ibarettir."

"Ben şahsen kelamı ve felsefi yol ve metodların üzerinde çok kafa yordum. Fakat bunların bir hastaya şifa verdiğini, bir susamışı kandırdığını görmedim. Sonunda gördüm ve kesin olarak anladım ki: Bütün yollar içinde Hakk'a giden en kestirme ve kısa yol, ancak Kur'an yolu imiş. Sen de bana bu hususta itimad ediyorsan; Allah'a iman ve O'nım sıfatlarının isbatı konusunda Kur'an'm: "Rahman olan Allah, arş üzerine istiva buyurdu" ayetini oku.[128][128]

Yine aynı konuda Kur'an'm: "Güzel söz ancak O'na yükselir, iyi amel de onu yükseltir"[129][129] mealindeki ayetini terennüm eyle! Nefîy ve tenzih konusunda da "O'nun hiç bir benzeri yoktur"[130][130] ayetini oku. Yine aynı konuda: "Onlar O'mı, yani Allah'ı, ilim bakımından ihata edemezler: Hakkıyla ve künhüyle bilemezler"[131][131] mealindeki ayeti hiç unutma! Bu konudaki kelamı ve felsefî yol ve münakaşaları bırak... Benim elde ettiğim tecrübeleri elde eden herkes, aynı marifete, aynı neticeye varır ve kelamı münakaşaları bırakır."

-İşte bu güzel ve ibretli itiraf, bu zatın en son yazdığı eserindeki manzum ve mensur sözleridir. Bu zat ise, kelamı ve felsefî ilimlerde asrının en üstünü idi.[132][132]

---

[128][128] Kur'an-ı Kerim, Taha Suresi: 5.

[129][129] Kur'an-ı Kerim, Falır Suresi: 10.

[130][130] Kur'an-ı Kerim, Şura Suresi: 11

[131][131] Kur'an-ı Kerim, Taha Suresi: 110

[132][132] Musannif burada, bu sözün sahibini, kolaylıkla bilinecek kadar meşhur olmasından dolayı ismen söylememiştir. Bu zat, meşhur Tefsir-i Kebir'İn sahibi (mam Fahrud-din el-Razi'dir. (Bakınız: Şerhu'l-Akide el-Tahaviye, s: 277. Mekteb-i İslami, 1392. Büyük Tef- " sir Tarihi, 2/315. Ö. N. Bilmen, 1960 Ankara).

Kelam ve felsefe ilimlerinde hayli ilerlemiş olanlardan bu gibi itiraflar daha da vardır. Biz bunlardan pek çoklarını "el-Savaiku'1-Mür-sele" adlı kitabımızda ve diğer eserlerimizde zikrettik. Hattâ kelam ilminin mahiyetini iyi bilen bâzı ariflerin şu sözünü de kaydettik: "Kelam ilmiyle uğraşanların sonu şek ve şüphelere saplanıp kalmaktır. Bazı tasavvufla iştigal edenlerin de sonu, birtakım şatahata (aklın ve şeriatın kabul etmeyeceği söz ve düşüncelere) düşmektir."

Ey Müslüman! Kur'an-ı Kerim ise; insanların insanlığı ve kulluğu ile ilgili yüce mes'ele ve hakikatlerin hakkıyla bilinmesini ve bu hususta yakîne erilmesini te'min eden bir kitaptır. Bu yüksek konu ve meselelerde seni yakîne ve kat'i bilgiye ulaştıracağından hiç şüphen olmasın. Zaten yüce Allah da bu kitabı, bunun için indirmiş değil midir? Yukarıda gördüğümüz ayette de açıkça bildirildiği gibi, hiç şüphesiz Kur'an, bütün manevi ve kalbî hastalıkların devası ve şifasıdır, bütün gönüller derdinin dermanıdır, mü'minler için sırf bir rahmet ve hidayettir.[133][133]

Kur'an'ın Şehvet Hastalıklarına Deva ve Şifa Olması:

Kur'an, bütün ayât-ı beyyinatmda hikmetler, güzel öğütler, sakındırıcı ve uyarıcı sözler, dünya ve ahiret hayatı bakımından şuur-landırıcı beyanlar, kıssa ve hikayelerinde kafa ve kalb gözlerinin açılmasına medar olacak kelamlar ile dolu olan bir kitaptır. O'nun bu eşsiz beyanı ve ilahî irşadı karşısında insan, dünya ve ahiret hayatı bakımından faydalı olan amellere yönelir ve zararlı olan şeylerden de sakınır. Kat'i ve yakını bir iman sahibi, dikkatli ve şuurlu, hak ve hukuku bilen ve sayan, kemalli ve faziletli bir kişi haline gelir. Artık böyle birisinin kalbi; hakkı ve hakikati sever, batıldan ve her türlü sapık-lıklardan da nefret eder. İşte Kur'an, böylece kalblere arız olacak olan hastalıkları, bozuk ve çirkin iradelere yol açacak olan vesileleri ortadan kaldırır ve kalbleri İslah eder. Huzur ve itmi'nane kavuşturur. İnsanın,

Kur'an'm irşadı sayesinde iradesi düzelince, artık o insan, insan olarak yaratıldığı fıtratına tekrar kavuşmuş olur. Artık kendi istek ve ihtiyarına bağlı olan fiil ve amelleri

---

[133][133] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/89-92.

de düzelmiş olur. Tıpkı bedeninin, hastalanmasından sonra güzel ve isabetli bir tedavi görerek eski sıhhatine kavuşması gibi... İşte bebelerin sütten başka bir gıda ile beslenmediği gibi, süt misali tertemiz ve bembeyaz bir manevi gıda ile beslenmenin yolu da budur. Ve bu kul da, Kur'an'm sesine kulak vermek, O'nun irşadıyla kalbi hastalıklarım tedavi etmek suretiyle, haktan başkasını kabul etmeyen, hak yoldan başka bir yol tanımayan bir bahtiyar haline gelmiş, bu sâadet ve hidayete kavuşmuştur.

Denilmiştir ki:

"Yiğit adam, süt emer bebeye döndü, safî sütten başka bir yiyecek kabul etmiyor. Başında duran kadın da rahat etti."

Evet, Kur'an'm sesine ve irşadına kulak veren kişinin kalbi; iman ve Kur'an ile gıdalanır da arı ve duru bir hale gelir, sağlığı ve iyiliği artar, huzura, ferah ve sürura erer, daha kuvvetli ve daha sebatlı olur. Tıpkı bedenin maddi gıdalarla daha kuvvetli ve daha sıhhatli bir hale gelmesi gibi. .

Kalb de, beden de kuvvet ve sıhhatini artırmaya ve bu suretle terakki etmeye muhtaçtır. Ta ki neticede salâh ve kemale ersin. Beden , nasıl gerekli gıdaları alarak, zararlı şeylerden de perhiz edip korunarak kuvvet ve sıhhatini artırırsa, kalb de aynen böyledir. Onun salâh ve kemalini artıracak olan gerekli manevi gıdaları almadan, zararlı şeylerden korunmadan, kalbin kurtulması ve terakkisi de mümkün değildir. Bu manevi ve kalbî gıdaların temin edileceği yer ise, sadece Kur'an'dır. Kur'an'm dışında bazı kaynaklardan da bazı gıdalar temin edilebilirse de, bunlar mutlaka ya karışık, ya da yetersiz olacaktır. Kalbin tam salâha ermesi asla bunlarla mümkün değildir. İnsanın maddî yapışma tevdi edilen kalb için durum böyle olduğu gibi, toprağa ekilen bitkiler için de durum böyledir. Yani gerekli gıdaların verilmesi, zararlıların ise giderilmesi gerekir. Başka çare ve yol yoktur. Bunun için bu hususta denilir ki; "Bitki büyüyüp gelişti ve olgunlaştı." Aynen toprağa ekilen bir bitki gibi, kalbin hayatı ve gelişip olgunlaşması için de, onun tahareti ve zekatı gereklidir. Binaenaleyh, kalbin zekatı ve taharetinden de ayrıca bahsetmemiz gerekmektedir. İşte bundan sonraki bölümde, bunu konu edineceğiz. [134][134]

[134][134] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/92-93.

8- KALBİN GELİŞİP OLGUNLAŞMASI

Kalbin zekatı denilince, onun sıhhat ve salâhının gelişip artmasını anlıyacağız. Zira zekatın lügattaki manâsı; bir şeyin iyi istikamette gelişip artması, bereketlenip kemale ermesi demektir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur;

"Onların mallarından bir miktar sadaka al ki onunla onları temizlîyesin, olgunlaştırıp yüceltesin ve onlara dua et; çünkü senin duan onların ızdıraplarmı yatıştırır. Allah işitendir, bilendir."[135][135]

Görüldüğü gibi ayet, taharet ile zekatı biraraya getirmiştir. Çünkü bu ikisi birbirinin lazımıdır, birbirinden ayrılmaz. Bir kalb için her ikisi de mutlaka gereklidir. Unutulmasın ki, kalbdeki günah ve masiyetler, bedenden atılması gereken sıkıntı ve hastalıklar gibidir. Aynı zamanda bunlar, ayıklanmamış hububat içindeki çör-çöp artıkları, tortusundan ayırd edilmemiş demir ve kalay madeni içindeki yabancı madde gibidir. Bunlar tortusundan ayıklanmadıkça kendilerinden faydalanmak mümkün olmadığı gibi, günah ve masiyet kirlerinden arınmamış bulunan bir kalb ile Hakk'a ve O'nun rızasına ulaşmak da mümkün değildir. Bedenin zararlı şeylerden kurtulup sıhhata erdiği zaman tabiî kuvvetinin arttığı gibi, kalb de hukukun edası ve gerçek bir tevbeden sonra salâha erdiği zaman, kuvvet ve iradesinde bir artış olur ve hayra yönelir. Artık fasit cazibelere, kötü şeylere kapılmaz. İşte böyle bir kalb için: "Zekat ve nema buldu, temizlenip gelişti, kuvvet ve kemale erdi" denilir. Böyle bir kalb, vücud ülkesinde tekrar hükümranlığını kazanmış, hakimiyeti ele almış demektir. Artık o, nefse esir değil, nefis ona esir olmuştur. Fakat bir kalbin böyle gelişip kuvvetlenmesi, kemale ermesi için, önce taharete ermiş olması da şarttır. Yani kalbin tezekkisi (manen temizlenmesi, ahlaken yükselmesi) tesaffîsinden (saf hale gelmesi) sonradır. Önce tesaffı edecek, iyice temizlenip safileşecek ki, bundan sonra tezekki devresine girmiş olsun. Nitekim yüce Allah'ın bir ayeti de şu mealdedir,

"Mü'minîere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu onlar için daha temiz ve daha yararlıdır. Şüphesiz Allah, onların her yaptıklarından

---

[135][135] Kur'an-ı Kerim, Tevbe Suresi: 110.

haberdardır."[136]

Görüldüğü gibi yüce Allah (c.c.) bu ayette de, kalbin zekatını, yani temizlenmiş olmasını, gözlerin haramdan sakınmasını, ırzların korunmasını emrettikten sonra zikretmiştir ki bu, kalbin tezekkisinin, taharetinden sonra olduğunu ifade eder. O halde kalblerin, önce temizlenmedikçe, gelişip olgunlaşmasına yol yoktur. [137]

Gözleri Haramdan Sakınmanın Başlıca Üç Büyük Faydası

1- İmanın halâvet ve lezzetini duymak, . .

2- Kalbin nurlanması ve feraseti,

3- Kalbin kuvvetlenmesi, sebatı ve metaneti.

Şimdi bunları biraz açıklayalım: [138]

1- İmanın Halâvet Ve Lezzetini Duymak:

Şüphesiz bu, gözünü haramdan sakınmasaydı elde edeceği nefsani lezzetten kat kat daha fazla ve hoştur. Bir tat ve lezzet ki, kul onu Allah (c.c.) için bir haramı terk etmekle elde etmiştir, bu tarif edilmez bir lezzettir. Zira sırf ilahi bir bağış ve mükafattır. Nefis ise aslında, güzel şeylere bakmakla lezzet duyar ve yaratılışı icabı bu gibi şeylere düşkündür. Göz ise kalbin bir nevi keşif kolu, öncüsü ve elçisidir. Gözü, hoşlanıp lezzet duyduğu o şeye gönderdiği zaman, eğer göz ona gördüğü şeyin çok güzel ve lezzetli olduğu haberini getirirse, kalb de bu sebeble

heyecanlanıp hareket eder ve o şey hakkında iştiyak duyar. Çoğu zaman, böylece

---

[136] Kufan-ı Kerim, Nur Suresi: 30.

[137] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/95-96.

[138] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/96.

kendisini yorar ve kendisinin elçisi ve habercisi olan gözü de yorar. Nitekim şair bu hususu bir vesile ile şöyle dile getirmiştir:

"Gözünü kalbinin habercisi olarak her gönderişinde, Gözün seyrettiği o güzelim manzaralar sebebiyle kalbini yorarsın...

Gördüğün şeylerin tamamına sahip olmana imkan yok! Bazısından vazgeçmeye dahi sabrın bulunmamaktadır..."

Demek ki gözü çeşitli manzaraları seyretmekten alıkoyduğun zaman, kalbini arzu ve irade külfetinden kurtarıp dinlendirmiş olursun. Bakışlarını kayıtsız şartsız salıveren ise, hasretler içinde kalır. Zira bakmak, kalbdeki sevgiyi fazlalaştırır ve bakılan şey hakkında bir ilgi başlatır. Sonra bu ilgi gittikçe artarak düşkünlük, bağlılık ve aşk halini alır. Aşk, çok aşırı derecede bir sevgidir. Sonra bu aşk, "şeğaf" denilen ve kalbin ta kökünü ve içini saran bir sevgi haline gelir ki buna "gönlünü kaptırma" da denilir. Daha sonra bu aşk ve şeğaf "teteyyüm" halini alır ki, bunu da ancak "tapınma" ile ifade edebiliriz. Kalbin kökünü ve tamamım saran ve tapınma haline gelen bir sevgi ile sevilen şey ise, şüphesiz "tanrı" edinilmiş olur. Bu suretle kalb, tapmılmağa ve kulluk edilmeye layık olmayan bir şeye kul-köle olmuş bulunur, işte bütün bunlar, kalbin habercisi olan gözün bakışı sebebiyle meydana gelmiştir ve büyük bir cinayettir. Bir hükümdar durumundaki kalbin, esir durumuna düşmesine şebeb olmuştur. Kendi hürriyetine sahib bulunan kalb, şimdi adeta zindana düşmüştür ve: "Bütün bu başıma gelenler senin yüzündendir!" diyerek gözü suçlamaktadır. Göz ise kendisine şöyle karşılık vermektedir: "Hiç haksız yere beni suçlama! Ben sadece senin gözcülüğünü ve haberciliğini yaptım. Beni o manzaraları seyretmeğe sen gönderdin."

Neticede böyle bir bela ve cinayete maruz kalan bir kalb, aslında Allah sevgisinden nasibsiz bulunan bir kalbdir. Zira kalb, sevgisiz ve ilgisiz yapamaz. Samimî ve tertemiz bir Allah sevgisinden mahrum olunca, başka şeyleri Allah (c.c.) yerine koymaya, Allah'ı severcesine onları sevmeye kalkışır. Halbuki insanın tapmır-casma ve kalbinin tamamını verircesine seveceği, sadece Allah'tır. Allah'tan başka hak mabud bulunmadığı gibi, bu şekilde sevilecek ve yönelinecek bir varlık da yoktur. Yegane mabud O olduğu gibi, yegane mahbub ve matlub da yine O'dur. İşte kalb, böyle bir iman ve ihlastan mahrum bırakılınca, kalkıp yaradılmışlardan mabud ve mahbub edinmektedir. Hakiki sevgi ve aşkla dolu olan kalb ise, imanın tadına ve lezzetine ermekte, ihlas ve Allah'a itaat

sınırının dışına çıkmamaktadır. Nitekim gerçek manâda kul olanlardan Yusuf (a.s.) ile ilgili bir ayette de bu hususa işaret edilmiş ve şöyle buyurulmuştur:

"Böylece biz kötülüğü ve fuhşu ondan çevirmiş olduk, çünkü o ihlasa erdirilmiş (seçkin ve gerçek) kullarımızdandır."[139][139]

İbret alınacak bir husustur ki, Mısır azizinin karısı müşrik olduğu için o duruma düşmüştür, evli olmasına rağmen. Yusuf ise, seçkin ve gerçek bir kul olduğu için, kalbinde Allah'a iman ve ihlas bulunduğu için, bekar ve genç olmasına rağmen fuhuş ve kötülükten korunmuştur.[140][140]

2- Kalbin Nurlanması ve Feraseti:

Gözü haramdan sakınmanın ikinci faydası da, kalbin nurlanması ve feraseti idi. Bu hususta büyüklerimizden Ebu Şücâ el-Kermanî şöyle buyurur:

"Her kim, zahirini sünnete ittiba ile, batınını da murakabeye devam ile[141][141] diri kılar da nefsini şehvetlerden, gözünü haramlardan korur ve daima helal rızık ile geçinecek olursa; kalbin ferasetinde hiç hataya düşmez."

Bilindiği gibi Yüce Allah, kitabında bize Lut (a.s.)m kavmini de anlatmıştır. Bunu hikaye ettikten sonra buyurmuştur ki:

"Şüphesiz bunda işaretten anlayanlara nice ibretler vardır."[142][142] İşte burada

---

[139][139] Kur'an-ı Kerim, Yusuf Suresi: 24.

[140][140] Bu hususta ona yöneltilen bazı kötü isnadlara, bu eserin ikinci cildinin 'Yahudilerin Peygamberlere Hakareti, Kötü İsnadve İftiraları" bölümünde cevap verilecektir
İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/96-98.

[141][141] Murakabe: "Allah her şeyi gözetleyicidir" (Ahzab Suresi: 52) ayeti gereğince, Allah'ın her şeye muttali olduğuna, görüp gözetlediğine kesinlikle inanmak, bu bilgi ve inanışı devamlı muhafaza etmektir. Bu, her hayrın esasıdır, ancak muhasebeden sonra gerçekleşir. Kul, nefsini önce muhasebe, sonra ıslah eder, sonra hak .yola hakkıyla sülük eder. Hakk'ın hukukuna ve daima Q'(nun huzurunda bulunuşuna riayet eyler. Yani murakabenin büîün adâb ve inceliklerine riayette bulunur. Böylece vuslat ve kurbete nail olur. Aksi halde vuslatın ve ilahi yakınlığa ait hakikatlerin başlangıcından bile uzak düşer. (Risale-i Kuşeyriye fi İlmi't-Tasavvuf, 114, Bulak, 1284) (Mütercim)

[142][142] Kur'an-ı Kerim, Hicr Suresi: 75

beyan edilen ve "işaretten anlayanlar" olarak vasıflandırılanlar, kalbleri feraset sahibi olanlardır. Bunlar, gözlerini haramdan sakınan, fuhşa tenezzül etmeyen kimselerdir. Unutmayalım ki, aynı zamanda yüce Allah, iman ehli olanlara, "gözlerini haramdan sakınmalarını, ırzlarını gerçek manâda -komşularını" emrettikten sonra şöyle buyurmuştur: "Allah, bütün göklerin ve yeryüzünün nurudur." Gerçekten anlayanlar için, bundaki ibretler ne kadar büyüktür! Acaba bundaki sır nedir ve nasıl açıklanır? Biz burada şu kadarını söyleyelim:

Ceza ve mükafat daima işlenen işin cinsindendir. Her kim gözünü, Allah'ın kendisine haram kıldığı şeylerden sakınırsa, Allah (c.c.) onu, onun cinsinden ve de ondan çok hayırlı olan bir şeyle mükafatlandırır. Göz nurunu haramdan sakınan kuluna, kalb ve gönül nurunu artırmakla karşılık verir. Böylece bu kul, başkalarının (yani gözünü haramdan sakınmayanların) göremediği şeyleri görür gibi olur. Zira onun kalb gözü açılmış, basiretinin nuru artarak feraset ehli olmuştur. İnsan bu hali, kendi nefsinde duyup taşıyabilir. Zira kalb aslında ayna gibidir. Nefsanî ve hevaî arzular ise, bu aynaya arız olan kirlerdir. Eğer kalb, nefsanî kirlerden korunmuş veya bunlardan temizlenmiş ise, hakikatlerin suretleri bu kalbe olduğu gibi akseder. Böyle bir kalb, hakikatleri olduğu gibi görür de, bâtılı hak zannetme hatasına düşmez. Daima ihlas ve yakın halinde bulunur.

Nefsanî ve hevaî kirlerle mülevves olmuş bir kalb ise, hakikatleri olduğu gibi göremez. Böyle bir kalbdeki bilgiler, kat'î bilgi olmaktan uzaktır, zan ve tahmin kabilinden şeylerdir. Tabiî kalbden dışa sızan, konuşulan kelamlar da hep saçma sapan şeylerdir. [143][143]

3- Kalbin Kuvvetlenmesi, Sebatı ve Metaneti:

Evet, gözü haramdan sakınmanın üçüncü faydası da bu idi. Yüce Allah, böyle bir kuluna, artık nusret ve hüccet saltanatını da bahsetmiştir. Onu gerçekten aziz kılıp. "Şeytanın gölgesinden bile korkup kaçtığı bir kul" haline getirmiştir. Nitekim eserde şu

[143][143] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/98-99.

müjde verilmiştir: "Şeytan, nefsani arzularına muhalefet eden bir kimsenin, gölgesinden bile korkup kaçar!" Bunun tersine, nefsine kulluk eden kişi de, zillet ve meskenet vadilerine yuvarlanır. Zira Allah'ın isyankâr kuluna vereceği, zillet ve meskenet; itaatkâr kuluna vereceği de şeref ve izzettir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'in şu ayetleri bunu açıkça ortaya koymaktadır:

"...Üstünlük ancak Allah'a, O'nun elçisi'ne ve mü'min-lere mahsustur. Fakat münafıklar bilmezler."[144][144]

"Gevşemeyin, üzülmeyin, eğer gerçekten mü'min-lerseniz, mutlaka siz üstün geleceksiniz."[145][145]

"Kim izzet istiyorsa, bilsin ki izzet tamamen Allah'ındır. (Allah onu dilediğine verir.)"[146][146]

Demek ki dünyada ve ukbada izzet ve şeref isteyen, izzet ve şerefin tamamının gerçek sahibi bulunan Allah'a itaat edecek ki buna nail olabilsin. Allah'a itaat yolunun ise, iki büyük prensibi: tman-ı sahih ve amel-i salihtir. Bu iki esasın dışında elde edilmek istenen izzet ve şerefler, geçici ve yalancı şerefler olabilir. îslam büyüklerinden bazıları bu konuda şöyle demişlerdir: "İnsanlar çoğu kerre izzet ve şerefi hükümdarların kapılarında aramaktadırlar. Halbuki bunun gerçek yolu, Allah'a taat ve kulluktur."

Hasan Basrî de şöyle demiştir:

"Onlar, rahvan yürüyüşlü atlar üzerinde debdebe ve tantana ile yürüseler de Allah'a isyan halinde bulunmanın zilleti kalblerihi sarmıştır. Allah, kendisine isyan edenleri aziz kılmaz. Allah'a itaat halinde bulunan kul ise, Allah'ın dostudur. Allah, kendisini seven kulunu zelil eylemez. Nitekim Kunut Duasında da buna işaret edilmiştir." Kunut Duasında geçen bu cümleler şu mealdedir:

"Allah'ım, beni de hidayet ve afiyet verdiğin, ilahi sevgine ve dostluğuna erdirdiğin kulların arasına kat. Sen elbette Seni yegane dost edinen kulunu zelil, Sana düşmanlık

---

144[144] Kur'an-ı Kerim, Münafikûn Suresi: 8

145[145] Kur'an-ı Kerim, Aİ-i İmran Suresi: 139

146[146] Kur'an-ı Kerim, Faîır Suresi: 10

edeni de aziz eylemezsin! Rabbimiz, Sen ne kadar büyük ve yücesin."[147][147]

Burada esas bilinmesini istediğimiz şey, kalbin gelişip kemale ermesinin, önce temizlenmiş olması şartına bağlı olduğu hususudur. Nitekim bedenin gelişip olgunlaşmasında da durum böyledir. Sıhhati bozan şeylerden bedenin arınmış olması gerekmektedir. Aksi halde sağlığına kavuşamadığı gibi, gelişip olgunlaşamaz da... İşte yüce Allah'ın bir ayeti de şu mealdedir:

"Ey insanlar, şeytanın adımlarını izlemeyin. Kim şeytanın adımlarını izlerse, o ona edebsizliği ve kötülüğü emreder. Eğer size Allah'ın lütiu ve rahmeti olmasaydı, hiç biriniz asla temiz-lenemezdi. Fakkat Allah dilediğini temizler. Allah işitendir, bi-lendir."[148][148]

Yüce Allah bunu, zina ve iftira gibi kötülükleri haram kıldığım bildirdikten sonra buyurmuştur ve böylece, kalbin temizliğe ermesinin bu gibi kötülükleri bırakmaya bağlı bulunduğu hususunda biz kullarını uyarmıştır. Bir eve varıldığında, izin almadan o eve girmemek hususundaki ilahi buyruk da böyledir ve şu mealdedir:

"...Ve eğer size "dönün" denilecek olursa, (girmekte ısrar etmeksizin) dönünüz. Bu sizin için daha temiz bir harekettir. Allah yaptıklarınızı bilendir."[149][149] Demek ki ev sahiplerinin "şimdi müsaid değiliz, dönünüz" demesi halinde girmek için ısrarda bulunmak, kalbin temizliğine ve islam adabına uygun değildir. Zira ev sahiplerinin bu durumda kendilerine göre bir özrü var demektir. Onların özrünü kabul ederek geri. dönmekte ise, tıpkı gözü bir harama bakmaktan geri döndürmek gibi, temizlik ve iyilik vardır.

Güzel ahlak ve.manevi temizlik esaslarının kaynağı bulunan kitabımız Kur'an-ı Kerim'in bu hususstaki irşad ve uyarıları pek çoktur. Burada bunlardan bazılarını daha görmemizde, çok faydalar vardır. Yüce Allah bir ayetinde şöyle buyurur:

"Doğrusu mutluluğa ermiştir, hakkıyla temizlenip arman; Rabb'ının adını anıp da

---

[147][147] Ebu Davud: 2/133, hadis no: 1425. Tirmizi: 2/328, hadis no: 464. Nesai: 3/248

[148][148] Kur'an-ı Kerim, Nur Suresi: 21

[149][149] Kur'an-ı Kerim, Nur Suresi: 28

namaz kılan..."[150]

Yüce Allah kitabının bir yerinde de, Musa'nın (a.s.) Firavun'a şöyle hitap ettiğini bildirmektedir: "Ey Firavun, nasıl güzelce arınmak ister misin?"[151] Bu ayetin tefsiri üzerinde duran alimlerimizin çoğu bunu: "Nasıl, Allah'ın birliğine inanmaya gönlün var mı?" diye açıklamışlar, yani tevhid ile tefsir etmişlerdir. Demek ki Musa (a.s.) onu, "Allah'tan başka hiç bir Tanrı yoktur" demeye ve bu suretle şirkten arınmaya çağırmıştır. Şüphesiz imanın ve manevi temizliğin esası da budur. Bu islamî tevhid'e inanmaktır. Zira bu tevhid'e inanan bir kimse, Allah'tan başka varlıkların hiç birinin tanrı olamayacağına, Allah'tan başka hiç bir varlığın tapmılmaya layık olmadığına inanmış ve Allah'tan başkasına tapınmaktan kurtulup korunmuş olur. Gerçi "tezekkî" lügatta, gelişip artmak ve bereketlenmek anlamında ise de, şerrin aslı olan şirk ve küfrü izale etmedikçe, manevi bir arınmanın imkanı yoktur. İmanı ve iman sebebiyle kalbi kemale erdirmek için de ilk şart, hiç şüphesiz Allah'ın mutlak birliğine, O'ndan başka ilah olmadığına inanmak; asla O'ndan başka-sma tapınmam aktır. Bu itibarla "tezekkf'nin iki cephesi olduğunu görüyoruz: Biri tezekkinin aslı, diğeri de olgunluk vasfı. Hiç şüphesiz bütün kalblerin ve ruhların tezekkisi için aslolan; "la ilahe illallah" kelime-i tevhididir. Sonra bu tevhidin aslına, hak ve hukukuna riayetle, onu asla ihlal etmeksizin Allah'ın emir ve yasaklarına riayetle, tezekkinin kemale erdirilmesi gelir. [152]

Tezkiye Nedir?

Tezkiye: Bir şeyi temiz kılmak, arı ve duru bir hale getirmek demektir. Bu, bazan da "bir şeyin arı ve duru olduğunu kabul etmek, haber vermek anlamına gelir." Lisan itibariyle tâdil ve tefsîk kelimeleri de böyledir. Arapça olarak zekkeytühü denildiği zaman, ilk manâya göre: "Onu temizleyip arındırdım" demek olur. İkinci manâya göre ise: "Onun temiz olduğunu kabul ettim, haber verdim" anlamına gelir. İşte Necm Süresindeki "tezkiye" ile ilgili ayet: "Artık kendinizi tezkiye etmeyiniz, yani temize

[150] Kur'an-ı Kerim, Alâ Suresi: 14-15

[151] Kur'an-ı Kerim, Naziat Suresi: 18

[152] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/99-101.

çıkarıp övmeyiniz" anlamındadır. Yoksa birinci manâda değil, yani "kendinizi temizleyip arıtmayınız" anlamında değildir. Bu anlamda olmadığım, aynı ayetin sonundaki cümle de göstermektedir. Zira bazı insanlar: "Biz, nefislerini arındırmış., kalbleri-ni temizlemiş, salih kişileriz. Takva ehli iyi kullarız" diyerek kendilerini temize çıkarıp övünüyorlardı. Bu ayet inerek onlara ve dolayısıyla herkese: "Artık kendinizi temize çıkarıp övünmeyiniz! İyi biliniz ki, kimin takva sahibi olduğunu, kimin kalbinin daha teiniz bulunduğunu en iyi bilen Allah'tır" diyerek irşadda bulundu. [153][153]

Zeyneb validemize vaktiyle ana-babası "Berre" adını vermiş-lerdi. Ö'nım bu adla anılması iyi karşılanmamış,, "Kendisini beğenip övünÜ3'or" denilmiş. Zira "Berre", iyilik yapan, iyi insan anlamına geliyordu. Bu sebeble Peygamber (s.a.v.) onun adını değiştirip, kendisine "Zeyneb" adını vermiştir ve; "İçinizden hanginizin iyilik ehli olduğunu Allah daha iyi bilir" buyurmuştur.[154][154]

Nisa Suresinin 49. ayeti de bu anlamla ilgilidir ve şu mealdedir: "Habibim, şu kendilerini temize çıkaranları görmedin mi? Hayır, ancak Allah dilediğini temize çıkarır, onlara kıl kadar zulmedilmez." Bazan da malûm mahkemede şahitlik yapacak kimselerle ilgili olarak bir "müzekkf'ye ihtiyaç duyulur ve: "Falanca müzekkî, bu şahidi tezkiye etti" denilir ki, bununla o şahidin, bir islam mahkemesinde şahitlik yapabilecek ahlakî temizlik ve dürüst-lüğe sahib bulunduğunun mahkemeye bildirilmiş olması kastedilir, işte burada "tezkiye"nin ikinci manâsı kullanılmış olur.

Şems Suresinin 9. ayeti şu mealdedir: "Nefsini temizleyip arındıran, gerçekten mutluluğa ermiştir." Bu meal, ilgili ayet üzerindeki iki tefsir vechinden ikincisine göredir. Birincisine göre ise: "Gerçekten mutluluğa ermiştir o nefis ki, Allah onu tezkiye buyurmuştur" denilir. Her iki vecih de doğrudur. Ancak ikinci vecih, Terce-man-ı Kur'an olan İbn Abbas'm ashabı ile cumhurun tercih ettiğidir. Birinci vechi tercih edenler şöyle demektedir: "Bizim sözümüzün doğruluğuna sünen sahipleri'nin İbn Ebu Müleyke'den rivayet ettikleri hadis delalet eder. Bu rivayete göre, Aişe validemiz, Rasuiüllah'm şöyle dua ettiğini duymuştur:

Rabbim! Nefsime takvasını ver, onu tezkiye fou-yur! Şüphesiz onu en iyi şekilde

---

[153][153] Kur'an-ı Kerim, Necm Suresi: 32

[154][154] Buharı: 4/157. Müslim: 2/16S7, hadis no: 2141. Darimi: 2/295. İbn Mace,. hadis no: 3732

tezkiye edecek olan Sensin! Onun sahibi, mevlası, Sensin!' [155][155]

işte bu hadis, bu ayetin tefsiri gibidir. İnsanların nefislerini, ruh ve kalblerini tezkiye edecek olan da Allah'tır. Allah, nefisleri tezkiye buyurur, nefisler de Allah'ın bu tezkiyesini kabul eder ve felaha erer.

İkinci vechin sahipleri de derler ki: "Evet, hidayetin aslı Allah'tan olduğu gibi, tezkiyenin aslı da hiç şüphesiz Allah'tandır. Nefisler, Allah'ın tezkiyesini kabul etmek'suretiyle arınmış olup mutluluğa ererler. Fakat bu ayette sözü edilen, ayetin zahirinden ve nazmından anlaşılan,, zamirin "men" lafzına ait olduğudur. Ayetten fehmedilen manâ ve meal: "Kim nefsini temizleyip armdırırsa, ger-çekten mutluluğa erer" şeklinde olmaktadır.

Nitekim Katade de cumhurun tercihine katılmış ve: "Kim hayır ve amel-i salih işlerse, nefsini arındırmış olur ve felaha erer" demiştir. Hasan el~Basrfnin, İbn Kuteybe'nin tercihleri ve sözleri de böyledir."

Burada biz de deriz ki: Allah'ın yasaklarını alenen çiğnemekten çekinmeyen günahkarlar; silik ve sönük şahsiyetlerdir. Hattâ şahsiyetsiz, mürüvvetsiz kimselerdir. Çirkin ve kötü işleri irtikab edenler, nefislerini kirletmiş ve helak etmiş olurlar. İyilik ve güzel amel yapanlar ise, nefislerim temizlemiş, yükseltmiş olurlar. Böylece kemale ve ce-male ererler. Ebedi felah ve saadete, izzet ve mutluluğa nail olurlar. İşte ilgili ayet de bize bunu haber vermekte, böylece insanları ikaz ve irşad eylemektedir. Burada ayetin tefsir ve tevcihi ile ilgili bir üçüncü husus daha ileri sürülmüştür. Bu da el-Vahidfnin hikaye ettiğidir ve buna göre bazıları şöyle demiştir: "Nefsini örten de helak olmuştur" ay-etinden murad olunan manâ: "Kim de kendisini, Allah'ın iyi kulları arasında gizler ve onlardan olmadığı halde onlardan olduğunu iddia ederse helak olur" şeklindedir. el-Vahidî'nin hikaye ettiği bu açıklama, her ne kadar doğru ve güzel ise de, ilgili ayetten böyle bir şey murad edilmiş olması, şüpheli görülmektedir. Evet, ayetin ifade ettiği manânın umum ve şümulüne, bütün kötülükler gibi bu da girer. Çünkü aslında günahkarlardan olduğu halde, kendisim evliya ve salih kulların arasında gizleyip onlardan olduğunu sanan veya sandıran kimse de, nefsini kirletip helak edenlerdendir.

---

[155][155] Müslim: 3/2088, hadis no: 2722. (Mesai: 8/285. Müsned: 6/209.

Bunda şüphe yoktur. Her şeyin daha iyisini ancak Allah bilir. [156][156]

9- KALBİN, BİRTAKIM KİR VE PASLARINDAN TEMİZLENMESİ

Bu konu, her ne kadar bundan önceki konuya dahil ise de, kalbin gelişip kuvvetlenmesine temel mesabesinde bulunduğu ve çok önemli olduğu için ayrıca ele alınmasını gerekli gördük. Buna çok ihtiyaç vardır. Kur'an ve Hadis'in buna delaleti de açıktır. O halde, ayrı bir konu halinde ele alınması yerinde ve faydalı olmuştur, işte konumuzl ilgili bir ayet-i celilesinde yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

"Ey elbisesine bürünen, kalk uyar! Rabbini tekbir at, elbiseni temizle!"[157][157] Yine bu konuda Yüce allah (c.c.) şöyle buyurur "Onlar (o küfürde yarış edenler ve münafıklık yapanlar) öyle kimselerdir ki, Allah onların kalblerini temizlemek istememiştir. Onlar için dünyada rezillik var ve yine onlar için ahi-rette de büyük bir azab vardır."[158][158]

Yukarıda gördüğümüz gibi, ilgili ayette: "...Elbiseni temizle" bu vurulmuştur. Müfessirlerin çoğunluğu, buradaki elbiseden maksadın kaib olduğunu, "elbiseyi temizlemekken maksadın da ahlakı ve amelleri ıslah etmek olduğunu söylemiştir. Müfessir el-Vahidî şöyle der:

"Müfessirler bu cümlenin manâsı üzerinde ihtilaf etmişlerdir.

Ata'nın rivayetine göre îbn Abbas: "Elbiseyi temizlemekten maksat: Günahtan ve cahiliyenin hoş gördüğü kötülüklerden sakınmaktır" demiştir. eş-Şa'bi ve Katade'nin görüşleri de böyledir. Keza İbrahim, Mücahid, Dahhak ve Zührî de bu görüştedir. Bunlar: "...ve nefsini günahtan temizle" demişlerdir. Buna göre ayette geçen "eîbise"den murad "kalb" olmuş oluyor. Arab, gerek şiirde, gerek nesirde kalbten kinaye olarak elbiseyi kullanmıştır. El-Kelbî, Said bin Cübeyr ve îkrime'nin sözleri de bu istikamettedir. Bunlar da: "Hiç bir hak-sızhkta bulunma, aksi halde elbisesi temiz olmayan biri olursun"

---

[156][156] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/101-103.
[157][157] Kur'arvı Kerim, Müddessir Suresi: 1-4

[158][158] Kur'an-ı Kerim, Maide Suresi: 41.

şeklinde tefsirde bulunmuşlardır. El-Süddî de şöyle der: "Kişi eğer amel-i salih sahibi olursa, onun hakkında: "Elbisesi temiz adam" denilir. Bununla onun iyi kimse olduğu kasdedilir. Günahkâr biri için de: "Elbisesi kirli kişi" denilir." Gerek meşhur şair İmru'1-Kays, gerek diğer Arap şairlerinin şiirlerinde de bunu destekleyen sözler bulunmaktadır.

Hasan el-Basrî aynı ayeti: "...ve ahlakını güzel eyle" diye yorumlarken, el-Ufî'nin nakline göre Ibn Abbas'm da: "Giydiğin elbisenin, temiz olmayan yollardan elde edilmemiş olmasına dikkat et" dediğinden haberdar oluyoruz. Yine Said bin Cübeyr'den diğer nakle göre; onun: "kalbini ve niyyetini temiz eyle" tevcihine muttali bulunuyoruz. Müfessirlerden bazılarının ise, ayetin zahirini esas alıp: "Bundan mu-rad: Namaz kılmaya mani olan pisliklerden elbisesini temizlemesi emridir" demişlerdir, İşte bu da, İbn Şîrîn, İbn Zeyd gibi alimlerin sözüdür.

Alimler arasında daha başka sözler de vardır. Mesela Ebu İshak: ''Elbiseni kısa olarak edin" yorumunu yapmış ve: "Zira elbisenin kısa olması, yere değip pislik almaması bakımından daha uygundur" demiştir. Tavus da bu görüştedir. İbn Arafe ise: "Bundan maksat, peygamberi-miz'in kadınlarıdır. Bu ayetle O'na, kadınların temiz-îiği hususunda titizlik göstermesi emredilmiştir" demektedir. O bu hususta Kur'an'dan ve Arap Edebiyatından da bazı deliller zikretmiştir. Hiç şüphesiz ilgili ayet, bütün bunları içine almaktadır. Bunların her biri, doğrudan doğruya ayetin lafzı ile murad edilmiş olması biles tenbih ve lüzum tarikiyle ayetin şümulüne girmektedir. Eğer esas emredilmiş bulunan "Kalbin Tahareti" ise, bunun kemale erdirilmesi bakımından diğer bütün temizlik görevleri de bunun içine girer. Çünkü mesela sırta giyilen elbisenin temiz ve helal olmaması halinde, kalb dahi derhal bundan etkilenir ve kirlenmeye başlar. Alman gıdaların helal olmaması halinde de durum yine böyledir. Hattâ bu hikmete ve ilgiye binaendir ki, Peygamberin (s.a.v.) hadislerinde Pars ve diğer yırtıcı hayvanların derilerinden giyinmek de yasaklanmıştır. Bu yasak hükmünü bildiren hadisler, "sahih hadisler"dir. Bunlarla çelişen rivayetler ise mevcud değildir.[159][159] Bunun sebeb ve hikmeti ise; bu hayvanların derilerinden giyinenlerin kalblerinde, bu hayvanların huyuna benzer huyların meydana gelecek olmasıdır. Zira bedenin dışına giyilen şeylerle, içteki kalb ve manevi yapı arasında, manevi ve gizli bir etkilenme vardır. Herkes bunun

---

[159][159] Tirmizi: 4/241, hadis no: 1770. Ebu Davud: 4/372, hadis no: 4129. Nesai: 7/ 176,Müsned:4/110. Tahavi, Müşkilü'l-Asâr: 4/264. Hakim, el- Müstedrek: 1/ 148. (Hakim bu hadis için: "Sahibü'l-isnad"demişîir. Zehebi de buna katılmıştır.)

farkında olmayabilir. Fakat Peygamberimiz, her şeyi hakkıyla bilen yüce Allah'ın elçisi bulunduğu için, bunu ve erkeklerin ipek, altın gibi şeyleri giyinmesini haram kılmıştır.

İpek ve altın gibi şeyleri erkeklerin giyinmesinin mahzuru da, bunlar kadınlara has olduğu için, yine kadınlara has olan bazı hallerin erkeklere sirayet etmemesi içindir. Bir de kişilikleri hafif olan ve kendilerince kadınlara benzemede bir sakınca görmeyen kimseler vardır ki, olgun kişilerin veya olgunluk kazanma yolunda bulunan zatların, bunlara benzemelerinde de manevi sakıncalar vardır. Zira bunlar çoğunlukla, ya günahkar kimselerdir, ya da kibir, ucub (kendini beğenme) gibi hallere kapılmış, aslında ise kişilikleri küçük ve hafif olan kimselerdir. İşte gerek bunlara, gerekse kadınlara benzememeleri için, erkeklerin ipek ve altın kullanmaları da yasaklanmıştır.[160][160]

Helalinden giyinmek, giyilen elbisenin ve kullanılan diğer eşyanın temiz tutulması ise, aslolan kalb temizliğinin tamamlayıcısı durumunda olan görevlerdir. Her ne kadar zahiren emredilen bu ise de, bunun ve diğer zahiri şeylerin, manevi ve kalbî temizlikle büyük bir irtibatı vardır. Kalbin temizliğiyle ilgisinden dolayı bunlar emredilmiş bulunursa; bizzat kalbin temiz tutulmasının emredilmiş olması ise, bundan önce gelir. Eğer "ilgili ayetle zaten bu emredilmiştir" denilecek olursa; kalbin ve nefsin temizliği, diğer temizlik ve meşruluk ile ilgili emir ve görevler yerine getirilmeden tamamlanamayacağına göre, bunlar dahi dolayısıyla emredilmiş olur. Kur'an'm hem ona, hem de buna delalet ettiği kolayca anlaşılır.

Konumuzla ilgili olarak kısmen mealini gördüğümüz ikinci ayette: "Allah'ın kalblerini temizlemeyi murad etmediği kimseler"den söz edilmişti. Ayette bunların "küfürde yarış eden ve münafıklık yapan kimseler" olduğu bildiriliyordu. Aynı zamanda ve az yukarıda, bunların, "yalana kulak veren, ilahi kelimelerin yerlerini değiştirerek bozan" kimseler olduğu haber veriliyordu. Demek ki Kur'an'm açık beyanına göre, batıl ve yalan şeylere kulun kulak vermesi ve bunu kısa zamanda terketmey-ip de alışkanlık haline getirmesi; o kulun, yalanı ve batılı seven, hak ve hakikatten hoşlanmayan, hakkı red ve inkardan aciz kaldığı zaman da tahrife yönelen bir kimse haline gelmesi ile neticeleniyor. Yani önceleri sadece yalana ve batıla kulak veriyorken, daha sonraları bu; batılda ısrar eden, inkar edemediğini tahrif edecek kadar azıp sapıtan bir kişi haline

---

160[160] Buharı: 2/84. Müs'inr. 2/1641, hadis no; 2069/11. Nesai: 2/297. Tirmizi: 2/' 134. Müsned: 1/20,26,36,37,39. İbn Mace: hadis no: 3591. Ebu Davud, ' hadis no: 4040

gelmesine sebep oluyor. Günah günahları, batıl birçok batılları doğuruyor.

Nitekim İslam'dan sonra meydana gelen inanç fırkalarından Ceh-miye Mezhebi mensupları da, bu yahudilik ve münafıklık ahlakı ile ah-laklanmışlar, Allah'ın yüce zatını tanıtan sıfatlarla ilgili hadisleri "tevil" adı altında tekzib ve inkar etmekten sakınmamışlardır. Bazan böyle yapmışlar, bazan da: "Bu hadisler, âhâd haberleridir. Allah'ın Zatını, isim ve sıfatlarını tanıma konusunda bunlara itimad etmek doğru olmaz!" diyerek reddetmişlerdir, İşte bunlar ve bunların benzerleri; ilgili ayette haber verilen ve haklarında: "Onlar öyle kimselerdir ki, Allah onların kalblerini temizlemeyi murad etmemiştir" buyuruları kimselerdir. Eğer böyle olmasaydı, onlar Allah ve Rasulü'nün kelamını bırakmaz, batıl hayallere düşmezlerdi.

Kendilerinin tasavvuf ehli olduklarını söyleyen birtakım şatahât ehlinin durumu da böyledir. Onların da kalbleri temiz olmadığı ve "Allah'ın kalblerini temizlemeyi murad etmediği kimseler"den oldukları içindir ki, Allah ve Rasulü'nün kelamını bırakmışlar, birtakım batıl hayallerin peşine düşmüşlerdir. İmanı ve Kur'anî semai bırakmışlar, şeytanî ve nefsanî semahların içine dalmışlardır. Kalb ve ruhlarının huzur ve sükununu, taharet ve it-mi'nanım güya bunda aramaktadırlar. Allah ve Rasulünün kelamına karşı ise istiğna gösterirler, kendilerinin buna muhtaç olmadığını zan ve iddia ederler.

Halbuki, "Kelamullah" kalb ve ruhların gıdalanması için sonsuz bir hazinedir. Nitekim Osman bin Affan (r.a.), bu konuda şöyle buyurmuştur: "Kalblerimiz iyice paklık ve temizliğe erse, Allah kelamı olan Kur'an'dan doymasına imkan yoktur."[161][161]

"Kalb-i Selim", "Kalb-i Tahir" dediğimiz gerçekten temiz olan kalbe gelince: Elbette ki "temiz kalb", hayatı ve nuru kemale ermiş ve birtakım kirlerden temizlenmiş olması hasebiyle asla Kur'an'a doymaz. Kur'an'm hakikatlerinden başka şeylerle gıdalanmaz, Kur'an'm devalarından başka ilaçlar ile tedavi olmaz. Allah'ın temizlemeyi murad et-mediği kalbler ise bunun aksinedir. Onlar da kendilerine uygun şeylerle gıdalanır ve yine

---

[161][161] Kendilerinin gerçek sûfîve arif olduğunu iddia eden şâtahât ehlinin, Allah ve Rasulünürı kelamına karşı istiğna göstermesi; aslında Allah'a karşı istiğna gösterme lerjndendir. Nitekim onlardan bazıları "sofinin mahluk olmadığını", bazıları "kul olmadığını" söylemiş, bazıları da: "Allah'a ihtiyaç duyanın arifliği sahih olmaz" demiştir. Ebu Yezid, Allah'ın kendisini kulluktan istisna ettiğini iddia etmiş, Şeyh Şiblî de: "Allah, kendisini bana gösterip dedi ki: Ey Şiblî, bütün yarattıklarım, sen hariç, kullanırıdır. Sen ise bensin!" İddiasında bulunmuştur. Bir gün Şibli'ye: "Bilmez misin ki, Allah Rahman'dır" demiş-ler, O da: "Bilirim, fakat ben, O'nun rahmetini bildim bileli, O'ndan rahmet istememi-simdir! Zira hürriyet makamı, başkasından rahmet istemeyecek kadar azizdir!" karşılığını vermiştir. (Bakıletü'l-Kuşeyriyefîİlmi't-Tasavvuf, 130-184, Bulak: 1284)

kendilerine uygun şeyleri deva diye kullanır. Zira çeşitli kir ve pisliklerle dolu bir kalb, çeşitli mikroplar ile hastalanmış bir beden gibidir. Böyle bir beden, sıhhatli bedenlerin gıdasıyla gıdalanamayacağı gibi, böyle bir kalb de sıhhatli kalblerin gıdalandığı şeyle gıdalanmaz; ancak kendisine uygun şeylerle gıdalanır.

Yukarıda geçen ayet bize, bir kalbin taharet ve kemale ermesi için, bunun böyle olmasını Allah'ın da dilemiş olmasının şart olduğunu öğretmiştir. Bir kalb ki, kendisi hakkı değil batılı istiyor, hakkı değil de batılı seviyor ve hakkı batıl, batılı da hak şeklinde tahrife yöneliyor; işte böyle bir kalbin taharet ve kemale ermesi gerçekleşemez! Meğer ki bâtılı bırakıp, hakkıyla tevbe edip, Hakk'a yönele...

İlgili ayetteki "Allah'ın iradesini", irade-i diniye olarak yorumlamak doğru olamaz. Buradaki irade, irade-i diniye değil, irade-i kevniye-dir. Yani böyle bir kalbin hakka yönelmesini, birtakım kir ve günahlardan temizlenmesini Allah (c.c.) ister ve sever. Bunu isteyip sevdiği için de emretmiş bulunmaktadır. Şu kadar var ki, yüce Allah (c.c.) kendisince malum ve mevcud bulunan bir ilahi hikmet dahilinde, -böyle bir kalbin temizlenmiş olmasını yaratmaz ve vukua getirmez. Biz bu konuyu, çok uzun ve açık olarak "kader" bahsine ayırdığımız büyük bir kitapta izah etmiş bulunuyoruz. Arzu edenler bunu, oradan tetkik edebilirler.[162][162]

Bizim burada işaret etmek istediğimiz husus; Allah'ın temizlenmesini irade buyurmadığı bir kalb, dünyada rezillik, ahirette de azab görecektir, hususudur. Kalbin kirlilik ve habaset derecesi ne kadar ise, göreceği rezillik ve azab da o kadar olacaktır. Bunun sebebini de ilgili ayet, gayet açık bir şekilde bildirmiş; "Onların küfürde yarış ettiklerini, münafıklık yaptıklarını, Kur'an'a değil de batıla ve yalana kulak verdiklerini ve sonunda batıla dost olduklarını, inkarı zor gelen hakikatleri de tahrif edip batıl şekline soktuklarını ve böylece, hakkı yalanlamakta ısrar gösterdiklerini" haber ver-miştir. ,

Unutulmasın ki, ebedî saadet yurdu cennete de ancak selim ve tahir kalb sahipleri girebilecektir! Zira cennet, "Temiz olanların yurdudur." Bu sebepledir ki onlar cennete girecekleri zaman kendilerine: "...Temizlendiniz, hiç çıkmamak üzere cennete

---

[162][162] Müellifin burada işaret ettiği eseri, "Şifau'l-Alîl fî Mesail'il-Kaza ve'l-Kader ve'l-Hikmeti ve't-Ta'lîl" adındaki meşhur eseridir. Bu eserin matbu nüshaları vardır. Mısır'da Matbaa-i Huseyniye'dekİ birinci baskısı, 1323 tarihlidir.

giriniz!"[163][163] denilecektir. Temizlenmiş olmaları sebebiyle cennete girecekleri kendilerine hatırl atılacaktır.

İnsanın bir imtihan evi bulunan şu dünyadaki hayatı sona erdiği ve vefat etmek üzere bulunduğu bir anda, kendisine böyle büyük bir müjde de verilecektir. Tabiî selîm ve tahir kalb sahibi olanlara... Yoksa herkese değil...

Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de bu hususla ilgili olarak da ayetler vardır. Bunlardan biri şu mealdedir: "Melekler, iyi insanlar olarak canlarını aldığı kimselere de: "Selam size, yaptıklarınıza karşılık cennete giriniz" derler."[164][164]

Tam kirli ve habis olan birisi cennete giremeyeceği gibi, kendisinde az çok kir bulunan biri de doğrudan cennete giremez. Evet, dünyada tam manâsı ile temizlenmiş ve Allah'a tertemiz olarak kavuşmuş bir kul, doğrudan ve bir engelle karşılaş maksi zın cennete girer. Temizlenmemiş olan bir kimseye gelince: Eğer onun kiri ve habaseti aslî ise, yani kendisi kafir olduğundan aynen necis ise, hiç bir şekilde cennete giremez. Eğer necaseti, kesbî ve arızî ise, bunlardan temizlendikten sonra cennete girer. Bir kere cennete girdi mi, bir daha da ondan çıkmaz. Hattâ aslında ehl-i iman oldukları için cennetlik olanlar, cennete girmek üzere sırattan geçtikten sonra, ayrıca karşılarına çıkan bir köprü üzerinde durdurulurlar. Bu köprü de cennet ile cehennem arasındadır. Onlar burada bir miktar bekletilirler, üzerlerinde bulunan kir bakiyesinden de iyice temizlendikten ve cennete tam layık bir şekle getirildikten sonra, gidip cennete girerler. Yani orada böylece tehzib ve tezkiye olunduktan sonra, kendilerinin cennete girmeleri için izin verilir.[165][165]

---

[163][163] Kur'an-ı Kerim, Zümer Suresi: 73

[164][164] Kur'an-ı Kerim, Nahl Suresi: 32

[165][165] Ehl-i iman olanlar, aslında Allah'ın evliyası ve sevgili kullar! oldukları için, sonunda mutlaka cennete girerler. Onların, geçici bir zaman için azab olunmak üzere cehenneme gönderilenleri de, cennete layık bir hale gelmeleri üzerlerinde bulunan kirlerin temizlenmesi içindir. Yoksa bizzat azab olunarak, acı ve elem çekmeleri için değil. Bunu izah sadedinde Allame Şeyh Ali el-Sadizî el-Konevi şöyle demiştir: "Kafirlere azab olunmaktan murad, mücerred îlâm ve işkâm (elem vermek ve bedbaht kılmak) içindir, günahtan temizlik için değildir. Amma mü'minlerin asilerine olan azab, günahların kirinden arıtmak içindir. Zira cennet tâhir (temiz) olanların makamıdır. Bir kimse, günah pası ve kiri oldukça; cennete layık ve ehil olamaz, ölürken, kabirde veya mahşerde günahlarından arınmayıp, Allah-ü Teala'dan afv dahî olmazsa; günahlarından temizlenmesi için cehenneme sokulur. Tıpkı kuyumcunun, gümüşü kirinden arındırmak için ateşe koyması gibi..."

(Bakınız, Şerhu Vasiyeiname-İ Birgivi, Varak: 131/b Tarih-İ İstinsah, 1145) Bütün ehi-İ imanın aslında Allah'ın evliyası olduğu hakkındaki ehl-i sünnet ve'l-cemaat inancı hakkında bilgi edinmek İçin de bakınız:

Yüce Allah, yüce hikmetiyle cennete girmeyi, temizlenmiş ve arınmış olmak şartına bağlamıştır. Bu manevi temizliğin en büyük ibadet esaslarından biri ve dinin direği olan namaz ibadeti için de, temizlenmiş olmayı şart kılmıştır. Kişi, hadesten ve necasetten temizlenmedikçe namaza ve namaz yoluyla ilahi huzura duramaz. Temizlenmemiş, dışını paklayıp arındırmamış olan kimsenin namaza durması mümkün olmadığı gibi, birtakım kir ve paslardan kalbini arındırmamış olanların cennete girmeleri de mümkün değildir. Demek ki taharet ve temizlik deyince, bunun da iki cepheli bir görev olduğunu unutmamamız gerekmektedir. Biri için, diğeri de dışın temizliği... Bu her iki temizlik, etle tırnak gibi birbirine bağlı... Kalb temizliği asıl ve şart... Beden temizliği de onun kemali bakımından mutlaka gerekli ve farz... İşte bu yüzdendir ki, namazın da birtakım şartlan vardır. Bunlardan biri de abdest almaktır. Abdest alacak müslümanlar için, abdestlerinin akabinde şöyle demeleri meşru kılınmıştır:

"Ben şehadet ederim ki; Allah'tan başka ilah yoktur! Yine şehadet ederim ki: Muhammed O'nün kulu ve elçisidirt Allah'ım, beni tevbe edenlerden ve güzelce temizlenip paklananlardan

eyie..."[166][166]

Burada su ile abdest alarak bedenini temizleyen müslüman, tevbe ile de kalbini temizlemiş olur. Kelime-i şehadet'i okuyarak da, imanını yenilemiş ve takviye etmiş olmaktadır. Böylece dış ve iç temizliği yaptıktan sonra, artık ilahi huzura girmeye elverişli bir hale gelmiştir. Artık namazı Açış Tekbiri'ni alarak ilahi huzura girebilir, O'na olan kulluğunu, dua ve münacaatmı arzedebilir.

Çok sevgili ve merhametli peygamberimiz'in (s.a.v.) bir dua ve münacaatı da şu mealde idi: "Allah'ım, beni günah ve hatalardan pak eyle! Allah'ım, beni, beyaz elbisenin kirlerden arınıp temizlendiği gibi, günah ve hatalardan temizle! Allah'ım beni, kar ile, dolu ile, soğuk su ile pak eyle!"[167][167]

Şerhu'l-Akide el-Tahaviye, sh: 402"de aynen: "Dahi bütün mü'minler, evet onların hepsi Allah'ın evliyasidır..." der. (mütercim).

[166][166] Müslim:. 1/209, no; 17. Tirmizi: .1/77. Nesai: 1/92. Müsned: 4/154 (Şeyh Ahmed Şakir şöyle demiştir: "Tirmizi bu hadisin senedi hakkında ıztırab olduğunu söylernişse de, haklı değildir. Hadisin aslı sahihtir ve senedimüstekimdir."HadisinSahih-îMüslim'deolmasıkafidir.

[167][167] Buharı: 1/181. Müslim: 1/419, no: 147. Nesai: 1/198. Müsned: 1/354.

Ben muhterem üstadım, Şeyhü'l-İslam'a[168][168] bu hadisin son cümlesi hakkında müracaat edip sordum: "Günahlar ve hatalar, kar ile, dolu ile, soğuk su ile nasıl temizlenir?" dedim. Temizliğin bunlara tahsis edilmiş olmasının hikmetinin ne olduğunu merak etmiştim. Bilhassa temizlik sıcak su ile daha iyi yapıldığı halde, hadisde "soğuk su ile" Duyurulmuş olmasının açıklanmasını taleb ettim. Üstadımın açıklaması,

da şöyle oldu:

"Manevi pas ve kirler ki biz onlara günahlar ve hatalar diyoruz, kalbde birtakım hararet, kirlilik ve zafiyet meydana getirir, kalbi sarkıtır ve onda şehvet ateşini yandırır. Hata ve günahlar kalb için, ateşi alevlendiren ve kuvvetlendiren odun gibidir. İşte bu sebeble hata ve günahlar çoğaldıkça, kalbin şehvet ve ateşi de o nisbette çoğalır ve o nisbette zayıf düşer. Soğuk su ise, ateşi söndürür, harareti giderir. Bedene bir kuvvet ve zindelik kazandırır. Eğer soğuk suya ilaveten kar veya dolu da alınacak olursa, daha fazla zindelik kazandırır. İşte buradan anlıyoruz ki, ilgili hadisde: "Kar ile, dolu ile, soğuk su ile temizle!" buyurulmuştur. Yani kalbe daha fazla kuvvet ve zindelik vermesi için Cenab-ı Hakk'a dua edilmiş olmaktadır."

Üstadımız Şeyhülislam'm bu açıklaması üzerine, ben de bazı ilaveler yapmak istiyorum ve diyorum ki:

Muhterem okuyucu, hatırında kalsın ki burada dört nokta vardır. Bunlardan ikisi maddi ve hissidir, ikisi de manevidir. Su ve su ile temizlenen necaset maddi ve hissî olduğu gibi, tevbe ve istiğfar ve bununla izale edilen kir ve paslar da manevidir. Kalbin salâhı ve selameti ise, her iki yönden temizlik olmadan tamamlanamaz. Maddi ve hissî temizlik, her ne kadar ikinci derecede ise de, kalbin salâhı için manevi temizlik gibi şarttır. Aksi halde kalbin salâhı kemale erdirilemez. Dikkat edersek peygamberimizıin hadislerinde bu her iki cihete de temas edilmiştir. Özet olarak dört noktanın her birini de içine almıştır. Bu, gerçekten mükemmel ve güzel bir beyandır.,

Peygamberimizin abdestten sonraki dua ile ilgili hadisleri de böyledir. Yani bizim

---

168[168] Müellifin burada "Üstadım Şeyhü'l-İslam" diye andığı zat; Şeyhü'l-îslam Ta-kiyüddin Ahmed bin Abdü'.l-Halim bin Abdü's-Selam İbni Teymiye el-Harranî'dir. O, asrının imamı ve hakkıyla Şeyhü'i-İslam ve Huccetullah İdi. İnsanları Allah için İslam Hidayetine davet etti, çok sabırlı ve samimi bir mücahid idi. Doğumu 661'di. Hakk'ın rızası için hakkı söylediğinden bid'at ehlinin büyüklerinin gazabına uğradı. Dımaşk kalesine hapsedildi. Orada 723 yılında Hakkın rahmetine kavuştu. (Muhammed Hamid el-Fakî, İğasetü'l-Lehfan'ın Darü'l-Marife baskısı, 1/57) (mütercim.)

burada dikkat çekmek istediğimiz her dört noktayı da ihtiva etmektedir. Sevgili peygamberimiz; o üstün beyanı ile, hissî olanla manevi olanı, manevi olanla da hissî olanı temsil ve tahkik buyurmaktadır. O'nun hadislerinde bunun pek çok örnekleri vardır. Meselâ Hz. Ali'nin (r.a.) rivayet ettiği hadis de böyledir ve şu mealdedir: "Ya Ali, dua ettiğin sırada yüce Allah'tan, sana hidayet ve doğruluk iste! İstediğin hidayetle doğru yolda bulunmayı, doğruluk ile de okun dosdoğru hedefine gidişini hatırla ve böyle bir niyetle duada bulun.»" [169][169]

İşte bu da, diğerleri gibi, öğretmek ve nasihatta bulunmak bakımından son derece mükemmel ve güzeldir. Zira efendimiz onu irşad ederken; Allah'ın rızasına ve ebedi saadet yurdu cennete kavuşturmasını istemesini, kendisinin bir misafir olduğunu, seferini yaparken yoldan sapmanın ve şaşırmanın söz konusu bulunduğunu, böyle bir sırada ne tarafa .gideceğini bilemeyen bir yolcunun karşısına çıkan ve yolu iyi bilen birinden sorarak yolunu doğrultmak istemesi gibi bütün bunları hatırlamasını manevi yolculuğunun salimen ve dosdoğru gitmesi için Cenab-ı Hakk'm yardımını ve hidayetini istemesini talim ve tebliğ buyurmaktadır. Mahsus ve maddi yolculuk ile, manevi olan yolculuğu temsil etmektedir. Elbette bir ülkeye gittiğinde bir bilene sorarak yolu öğrenmeye ihtiyaç duyan insanın manevi yolculuğu için de her şeyi bilen Allah'a şiddetle ihtiyaç duyacaktır. Efendimiz'in hedefine dosdoğru giden oku hatırlatması da ne kadar anlamlıdır! Hedefine fırlatılan ok misali, ağızdan atılan sözlerin, bedenden çıkan amellerin de "doğruluk" vasfına sahib olması, ne kadar güzel ve isabetli olur. Hakka tam isabet, batıldan kafi uzaklık; manevi güzellik ve istikamettir. İşte, atıcılıkta yarışı kazanıp birinci olan gibi, manevi hayatında Allah'ın hidayetine, lütfedeceği istikamet ve doğruluğa mazhariyet, ne büyük bir nimet ve mazhariyettir!.

Kur'an'da böyle tebliğ ve temsiller az değildir. Mesela bir ayet-i ce-lile'de şöyle buyurulmuştur: "...Yol için kendinize azık alınız da bir günaha düşmekten korununuz. Çünkü azığın en hayırlısı takvadır (günahlardan korunmadır.)"[170][170] Bu ayet, hac yolculuğuna çıkanlara, sefer için azık almalarını, azık hazırlığı yapmadan yola çıkmamalarını emrediyor, sonra onları ahiret yolculuğu üzerinde uyarıyor; bunun da azıksız olmayacağını, bu yolun azığının ise "takva" yani günahlardan sakınmak olduğunu

---

[169][169] Nesai: 8/177. Müsned: 1/88

[170][170] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 197

bildiriyor. Zira azıksız yola çıkanın hedeflediği yere varamayacağı gibi, ahiret için "takva" azığını almamış olanların da Allah'ın rızasına eremeyecekleri muhakkaktır. İşte böylece yukarıdaki ayette her iki azığın gerekli olduğu, birlikte belirtilmiştir. A'raf Suresi 26. ayeti de böyledir ve şu mealdedir:

"Ey Ademoğulları, size çirkin yerlerinizi Örtecek giysi, süslenecek elbise indirdik. Takva elbisesi ise daha hayırlıdır."

İşte burada da iki zinet bir araya getirilmiştir. Bedenin zineti olan giysi, kalbin zineti olan takva... Kvet, zahirin zineti ile batının zineti, zahirin güzelliği ile batının güzelliği... Yüce Allah'ın şu ayeti de böyledir: 'İmdi kim benim hidayetime uyarsa, asla yolunu şaşırmaz ve şakî olmaz,"[171][171]

İşte bu ayette de, kalb ve ruhun sıkıntı sebebi olan dalâl'ile, bedenin ve ruhun birlikte sıkıntısına yol açan şekavet, birlikte zikr ve nefye-dilmiş; Cenab-ı Hakk'm kulundan hidayet ve felah ile her iki sıkıntıyı gidereceği müjdelenmiştir. Mısır Azizi'nin karısının Yusuf la (a.s.) ilgili sözünü hikaye eden ayette de durum böyledir. Yusuf Suresi'ndeki bu ayetin meali şöyledir: "Kadın dedi ki: 'İşte sizler beni, bu delikanlı hakkında kınamıştınız. Andolsun ben kendisinden nıurad almak istedim de o, namus ve iffetinden dolayı beni reddetti."[172][172]

İşte bu vesile ile o kadın, diğer kadınlara, hem Yusuf un zahiri güzelliğini, hem de manevi güzelliğini göstermiş oldu. Zira Yusuf un namus ve iffetinden dolayı kendisini reddettiğini bildirmekle, onun manevi temizlik ve güzelliğinden de haber vermiş oldu. Şimdi gelelim,, açıklamasını bu kadar uzattığımız hadis-i şerife:-O hadislerinde peygamber efendimiz (s.a.v.) "Allah'ım beni hatalarımdan kar ile, dolu ile, soğuk su ile temizle!" buyurmakla, insanın hem zahirinin, hem de batınının temizliğini temin eden şeylere ne büyük bir şiddetle muhtaç bulunduğu hususunda bizleri pek ibretli bir şekilde uyarmışlardır. Zira peygamberimiz'in bu duası, hem onu, hem de bunu, yani her iki temizliğin talebini ihtiva etmektedir. Şüphesiz her şeyin daha iyisini Allah (c.c.) bilir.

Malum olduğu üzere, Peygamberimiz (s.a.v.), heladan çıktığı zaman: "Ey Allah'ım,

---

171[171] Kur'an-ı Kerim, Taha Suresi: 123

172[172] Kur'an-ı Kerim, Yusuf Suresi: 32

şimdi ben Senden, Senin mağfiretini istiyorum!" derdi.[173][173]

Şüphesiz O'nun böyle dua buyurmasında da bir sır ve hikmet bulunmaktadır. Diyebiliriz ki: İnsan büyük abdestini yapıncaya kadar karnında tuttuğu şey, midesine ve bedenine ağırlık ve eza verir. Bunu dışarı attığı zaman da rahat eder. Hatâ ve günahlar da kalbe eza ve ağırlık verir, işte burada da iki eza verici, iki zararlı sözkonusudur. Peygamberimiz (s.a.v.) ise heladan çıktıktan sonra Allah'a hamdediyor, istiğfar ediyor. Maddi eza vericiden halâs bulduğu için hamdediyor, manevi eza vericiden halâs talebi sadedinde de Allah'tan mağfiret istiyor. Bu suretlekalbin hafiflemesini ve istirahatini de dua ve niyaz eylemiş bulunuyor. (Yani bizleri, bu şekilde irşad buyuruyor...)

Sevgili Peygamberimiz'in sözleri ve duaları, o kadar büyük ve çok sırları içine almaktadır ki, bunlar yalnız bizim söylediklerimiz veya kalbimizin hatırladıklarından ibaret değildir. [174][174]

Şirk, Zina Ve Livata'da Bulunan Manevi Kir Ve Paslar

Yüce Allah'ın Kitabı'na baktığımız zaman, şirk, zina ve livatanın necis ve habis olmakla damgalandığım görüyoruz. Diğer günah ve ma-siyetler de böyle ise de, onlarda bu damga yoktur. Kur'an'da bu hususla ilgili olarak vaki beyan ve kelamlara bir kulak verelim: "Ey iman edenler, biliniz ki Allah'a ortak koşanlar necistir (pisliktir)."[175][175]

Livata, yani bir erkeğin diğer bir erkekle cinsî münasebette bulunması günahını irtikab edenler hakkında vaki beyan da şöyledir: "Lût'a da hüküm ve hikmet verdik ve onu, habîs işler yapan bir kentten kurtardık. Gerçekten onlar, yoldan çıkan kötü bir

---

[173][173] Ebu Davud: 1/30, hadis no: 30. Tirmizi: 1/13. İbn Mace: 1/110. Müsned: 1/174. (Sünen-i Ebu Davud'un sarihi Hattabî, bu hadisin izahı sadedinde der ki: "...Helada abdest bozduğu müddet zarfında, Allah'ı zikirden halî kaldığı için, bunu telafi bakımından, istiğfarda bulunmak suretiyle Rabb'ini zikretmek istemiştir." Müellifimiz de, yukarıdaki açıklamasının sonunda: "Peygamberimizin bu sözü, burada anlattığımız sırra ve daha pek çok sırlara şamildir. Kalbin hatırlayamadığı nice hikmetleri içermektedir" demek suretiyle, Hattabî'nin açıklamasına ve daha başka açıklamalara kapıyı açık tutmaktadır, (mütercim).

[174][174] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/105-114.

[175][175] Kur'an-ı Kerim, Tevbe Suresi: 28

kavim idi."[176][176]

Onların irtikab ettiği livata hakkındaki Kur'an'm beyanı bu... Bir de o habis işi irtikab edenlerin ne dediklerini görelim: ırKavminin cevabı, sadece şöyle demek oldu: "Lût ailesini şehrinizden çıkarınız! Çünkü onlar, bizim yaptığımız bu işten temiz kalmak isteyen kimselerdir."[177][177]

Hikmet ve rahmeti sonsuz, adaleti şaşmaz yüce Allah, zina edenler hakkında da şöyle buyurmaktadır: "Habis kadınlar habis erkeklere, habis erkekler de habis kadınlara meylederler."[178][178]

Şirke ait habaset ve necaset iki kısımdır: Biri ağır ve kaba, diğeri de hafiftir. Ağır ve kaba olanına "Şirk-i Ekber=büyük şirk" denilir ki bu, Allah'ın affetmediği bir pisliktir. Zira ilgili ayette de haber verildiği veçhile, Allah kendisine şirk koşulma günahını affetmez. Şirke ait pisliğin hafif olanı ise "şirk-i asgar=küçük şirk"tir. Mesela: Yapılan bir işe azıcık riya karışması, bir ameli kul için yapmak, gösterişte bulunmak, kul adına yemin etmek, kuldan korkup kula sığınmak; küçük şirk olup "necaset-i hafife"dir. Aslında şirke ait necaset, necaset-i ayniyedir. Yani şirk, aynen ve gerçekten bir pisliktir. İlgili ayette: "...Müşrikler necistir" buyurulmuş olması da bunu ifade eder. Zira "neces", aynen necis demektir. "Necis" ise, pisliğe bulanmış şey demektir. Aslında pisliğe bulanan şey, aynen necis değildir. Mesela bir elbise, aslında temiz olduğu halde, bir pisliğe bulaştığında ona "necis" denilir ki, bununla pisliğe bulaşmış olduğu anlaşılır, fakat o elbise hakkında "neces" denilmez. Allah'a ortak koşanlara ise "neces" denilmiştir ki, onların aynen necis olduğunu ifade eder. Necasetler içinde en necis olan şey, şirktir.

Zulümler içinde en büyük zulüm dahi, yine şirktir. Lügatte ve şeriatte "neces"; kendisinden uzak kalınmak, kendisine dokunulmak istenilmeyen ve kendisinden tiksinilen pislik demektir. Selim fıtrata sahib olanlar, ondan şiddetle nefret ederler. Kalbîeri diri olan ve hayası çok kuvvetli bulunan kimselerin ondan nefreti ise, herkesten daha şiddetli olur.

---

[176][176] Kur'an-ı Kerim, Enbiya Suresi: 74

[177][177] Kur'an-ı Kerim, Nemi Suresi: 56

[178][178] Kur'an-ı Kerim, Nur Suresi: 148

Aynen necis olan şeyler, ya sadece bedene veya kalbe eza verir, ya da her ikisine de eza verir. Aynen pis olan bir şey, bazan kokusu ile uzaktan eza verir. Bazan da yanma varmak veya dokunmakla eza verir. Fena kokusu olmasa bile, görüntüsü ile tiksinti verenler de olur. Bazan zahiren hissedilir, bazan da sadece manen hissedilir. Şirk, zina ve livata gibi pisliklere bulanmış olan kimselerin, bedenlerinde zahiren hiçbir fena koku bulunmasa bile, kalb ve ruhlarına birtakım fena kokular sinmiş olur.

Kalbîeri diri ve iyice paklanmış olanlar, onların kalblerindeki o fena kokuları hissederler ve bundan rahatsız olurlar. Fena kokan bir pislikten, birisinin maddeten rahatsız olduğu gibi. Bazan da kalbdeki fena koku, bedene ve bedenden ter vasıtasıyla dışa vurur. Her zaman ve herkeste olmamakla beraber bazan terin fena kokması, bedenî ve maddi değil, ruhî ve manevi olabilir. Bunu da herkes değil, ancak kalbîeri tam manâsıyla diri ve temiz olan kimseler farkedebilirler. Bazan da kalbdeki temizlik ve iyilik bedenin iç yapısına, oradan da ter vasıtasıyla dışa vurur ve gayet hoş kokar. Bu sebeble Allah'ın salih kullarının ve peygamberlerin terleri hoş kokulu olur. Sevgili peygamberimizin teri, pek hoş kokardı.

Nitekim Ümmü Süleym hadisi bu hususta çok açıktır. Ümmü Süleym, peygamber efendimiz'in terini toplarken, peygamberimiz kendisine ne yaptığını sormuş, o da: "Ey Allah'ın elçisi, senin mübarek terin, güzel kokularımızın en güzeli olduğu için, onu, şişede sakladığımız kokuya karıştırmak üzere topluyorum" cevabını vermiştir.[179][179]

Nefiste hasıl olan fenalıklar, manevi kir ve paslar, iyice kuvvetlendiği zaman beden üzerinde eseri zahir olur. Nefs-i Tayyibe ise bunun zıddmadır. Bedende hoş kokular izhar eder. Dünyadaki imtihan devresi sona erdiği zaman, nefis (yani ruh) bedenden ayrılır ve yeryüzündeki misk ve amberlerden daha hoş bir koku verir. Manevi kirlerle iyice kirlenmiş olan ruh da bunun aksine...[180][180]

---

[179][179] Müslim: 2/1815 (Yine Müslim'in rivayetine göre Enes (r.a.) bu hususta: "Ben, kokladığım hiç bir misk ve anberde, peygamberimizin kokusunun güzelliğini duymadım" demiştir.

[180][180] Müsned: 4/287 (Buradaki Bera b. Azib'in rivayet ettiği hadisde, kabir azabından Allah'a sığındıktan sonra, insanların kabirlerinden kalkacakları zaman, bu şekilde ve kendilerinin manevi durumlarına göre çıkacakları beyan buyurulmüştur.) Bu hususla ilgili çeşitli âyetlerden anlaşılan da budur. Hattâ bazı ayetler, musibet zamanlarında müşriklerin, putlarını bırakıp ihlasla Allah'a dua ettiklerini de açıkça haber vermektedir. {Ankebut, 65) İşte müşriklerin en büyük özelliği de budur. Yani: Bir musibet zamanında ihlasla Allah'a dönüp O'nu tevhid ettikleri, O'na yalvarıp sığındıkları halde, nimet ve refah zamanlarında O'na ortak koşmalarıdır. O halde: "Müşrikler ile mü'minler arasındaki mühim fark şudur: Mü'minler, nimet zamanında da, musibet zamanında da Allah'ı tevhid ederler, her zaman O'na sığınır, O'na kulluk ederler. Müşrikler ise, musibet zamanlarında is-ier-istemez Allah'ı tevhid ederler, fakat

nimet ve afiyet zamanlarında putlara taparak Allah'a ortak koşarlar." (Tefsir-i Şirbînî, 4/88, Matbaa-i Hayriye: 1311).

Müşriklerin, bazan bir istisna olarak musibet halinde putlarına yöneldikleri de oluyordu. Nitekim Mekke'nin fethi üzerine kaçan İkrime, deniz sahilinde bir gemiye binerek denize açıldığı sırada, gemileri fırtınaya yakalanır. Müthiş bir korkuya kapılan İkrime, "îmdat ey Lât ve Uzza" diyerek nida eder. Ğemidekiler kendisine "İlahlarının burada sana bir faydası olmaz! İnancını halis kıl, halis!" derler. O da insaf eder ve "Denizde bana faydası olmayan ilahların, karada da bir faydası olmaz! O halde imanı, gerçekten halis kılmalıdır" der ve henüz müslüman olmamışken şöyle dua eder: "Allah'ım eğer bana burada kurtuluşu nasib edersen, karaya çıktığımda doğruca Rasulün Muhammed'in yolunu tutacağım, O'na varıp, O'nun mübarek elinden tutarak müslüman olacağım." Ve gerçekten de öyle yaptı, Hazreti peygam-ber'e gelerek İslamı kabul etti. iman ve tevhidini halis kıldı. (Mevahib-i Ledünniye Şerhi Zer-kanî, 2/315. Beyrut, 1393).

Ne kadar İbretlidir ki, müşrikler Bedir Savaşı'na çıkmazdan evvel Kabe'nin etrafında toplandılar ve Kabe avlusuna diktikleri 360 adet puttan hiçbirine iltifat etmediler. Kabe'nin örtüsüne tutunarak yüce Allah'a ihlas ile dua ve niyazlarda bulundular: "Ya Rabbî, iki ordunun en azizini, iki cemaaatin en doğru yolda gidenini, iki zümrenin en ulusunu muzaffer eyle!" dediler. Keza başlarındaki Ebu Cehil dahi, aynı İfadelerle ve sadece Yüce Allah'a dua etmişti. (Kur'an-ı Hakim ve Meal-i Kerim, 1/257, el-Bidaye ve'n-Nihaye, 3/282. Mısır, 1351). Bazı dinler vardır; Allah'a inanmayı, O'na sevgi ve saygıda bulunmayı tavsiye eder, fakat O'na tapınmayı yasaklar. Şamanizmde olduğu gibi... İşte cahifiye devri müşrikleri de, Allah'a inandıkları, O'nu bütün alemlerin Rabbı ve Haliki olarak tanıdıkları halde uiûhiyyetinde O'na ortaklar koşup, O'ndan başkasına tapınır olmuşlardır. İbadette Allah'a ortaklar koşan bu insanlar, kendi yollarını ve zihniyetlerini şöyle savunuyorlardı: "Allah, gerçekten şanı çok yüce olan bir Zat'tır! O, kendisine doğrudan doğruya ibadet etsinler diye melekleri yaratmıştır ve onları Zat'ınâ yakın kılmıştır. Biz İse beşer olduğumuzdan, derecemiz aşağı bulunduğundan, doğrudan doğruya Allah'a ibadet edemeyiz. Melekler Allah'a, bizler de meleklere tapınırız... -Bizim meleklere ve onların ruhaniyetlerini temsil eden putlara tapınmamız ise, sırf onlar bizi Allah'a yaklaştırsınlar, bu hususta bize vasıta ve vesile olsunlar diyedir. Yoksa onları Allah it-tihaz ettiğimizden değildir." (Tefsir-i Şirbînî, 4/89)

Kur'an-ı Kerim, onların bu halini bize açıkça haber vermiş ve Zümer Suresi 3. ayetinde şöyle buyurulmuştur: "İyi bil ki, halis dîn yalnız Allah'ındır! O'ndan başka bir takım evliyalar edinip: "Biz bunlara, sırf bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye tapıyoruz!" diyen müşriklere gelince: Şüphesiz ki Allah, onlar arasında ihtilafa düştükleri şey hakkında hükmünü verecektir! Allah, yalancı ve nankör olan kimseyi doğru yola iletmez."

Müşrikler, Allah'ın vacibü'l-vücud olduğuna, ezeli ve ebedi bulunduğuna inandıkları ve O'nu, bütün alemlerin yegane Rabbı ve yaratıcısı olarak tanıyıp tevhid ettikleri halde O'ndan başka varlıklara İbadet ettikleri, dua ve secdeler Gdip sığındıkları, Allah'tan başka tapılacak ve sığınılacak varlıklar edindikleri içindir ki, onların iman ve tevhidleri Allah tarafından kabul edilmemiş ve onlar müşrik sayılmıştır. Çünkü islami ve Kur'anî manâdaki tevhid, ibadette dahi Allah'ı tevhid etmektir! Asla Allah'tan başkasına tapınmamak, rağbette ve rahbette, nimette ve musibette asla O'ndan başkasına sığınmamaktır. Rububİyet ve Ha-likıyette, Kayyumiyet ve Kadîmiyette O'nu tevhid etmekle beraber, Uluhiyet ve ubudiyette dahi O'nu tevhid etmektir! Allah'ın; gerek Zat'ında, gerekse sıfat ve ef'alinde eşsiz ve benzersiz olduğuna samimiyetle inanıp hiçbir bakımdan O'na eş ve ortak tanımamaktır. Elbette ki bir insan;

Allah'ın mutlak birliğine hakkıyla iman etmedikçe,

Bütün kulluğunu, ibadetini Allah'a tahsis etmedikçe,

Allah'tan başka herhangi bir varlığa ilahlık, tanrılık ve mabudluk, kudsiyet, azamet, kayyumiyyet, kadîmiyyet, rububiyetve hâükıyet atfettikçe;

Allah'tan başka bir varlığa ibadet ve tapınma mahiyetinde yönelip sığındıkça, bütün hulûsu ile teveccüh edip yalvarıp-yakardıkça, mukaddes secdeler edip en yüksek tazimlerini

sundukça,

Kibir, uçup ve riya gibi kalbî ve ruhî za'flara yer verdikçe, şu veya bu şekilde Allah'a ortak koşmuş olmaktan kurtulamaz! İslamî ve Kur'anî manâda Allah'ı tevhid etmiş olamaz. Allah'ın istediği ve emrettiği

İyi bilinsin ki: Şirk; en büyük zulüm, en büyük kabahat, en büyük kötülük olduğu için, Allah (c.c.) katında en çirkin ve en çok buğzedilen şeydir. Bu sebeble o şirk cinayeti üzerine, azablarm en şiddetlisini hazırlamıştır. Dünyada ve ahirette hiçbir günahın azabı, şirkin azabı kadar olamaz.

Cenab-ı Hak, şirkten başka hiçbir günah hakkında, bağışlamayacağını bildirmemiştir. Yukarıda gördüğümüz ayette de, şirk ehlinin aynen necis olduklarını bildirmiş, Harem-i Şerife yaklaşmaktan onları menetmiş, kestikleri hayvanların yenilmesini haram kılmış, kadınlarının nikahlanmasım yasaklamış, kendileriyle mü'minler arasındaki bütün iyi münasebetleri kaldırmıştır. Müşrikleri Zat-ı İlahi-yesi'ne, meleklerine, peygamberlerine ve bütün mü'minlere düşman kılmıştır.

Ehl-i iman ile onlar arasındaki barışı kaldırmış, onların canlarım ve mallarını mü'minlere helal eylemiştir. İsterlerse iman ve tevhid ehline, onların esir ve köle yapılmalarına da geçerlik vermiştir. İşte bütün bunların sebebi, Allah'a şirk koşma günahının; Allah'ın Allahlığmm ve yarattıkları üzerindeki Rubûbiyet hakkının inkarı mahiyetinde oluşun-dandır. Evet şirk; Rubûbiyet hakkını inkardır, ulûhiyyet azametini hiçe saymaktır. Alemlerin Rabbı'na sû-i zan'dır.

Nitekim yüce Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: "Allah katında kötü zanda bulunan

---

manâda müslüman olamaz.

İşte müellifimiz, bütün bu incelik ve özelliklerine işaretle "Hak Tevhid ile Allah'ı tev-' hid ederlerdi" demiştir. Yani Tevhid'in bütün bu incelik ve islami özelliklerine işaret etmek maksadıyla "Hak Tevhid" tabirini kullanmış, bununla tevhid'in bütün mertebelerini içine alan Uluhiyet Tevhidini murad etmiştir. Zaten onun bu eseri, müslümanlığın tamamı ve herşeyi demek olan bu Tevhid'in ne olduğunu, ne gibi incelik ve özelliklerinin bulunduğunu öğreten muazzam bir kaynaktır. Nitekim o, bu eserinin 6. bölümünde bunu açıkça ifade etmiş, 13. konu'dan itibaren de yüzlerce sahifede bunun, yani: "La ilahe illallah" tevhidinin hakikati, hukuku ve adabı ve bunlara titizlikle riayyet edilmesi üzerinde durmuş, İslam'ın insanlığı saadete kavuşturmasının ancak böyle bir yolla gerçekleştiğini izah ve İsbata çalışmıştır. Bütün müslümanların dikkat ve himmetlerini, bu İslami ve Kur'anî manâdaki tevhid üzerine çekmiş, pek geniş açıklamalarda bulunmuştur. (Allah, kendisinden razı olsun.)

Şimdi sen ey yirminci asrı idrak edip, iki bininci yıla ayak basmak üzerebulunan insan! Bu, nasıl bir müslümanlıktır ki, müşriklerin bile yapmadıkları şeyleri yapıyorsun! Onlar, tehlikeyi görünce Kabe'nin örtüsüne tutunup yalnız Allah'a dua ederlerken, senin başın darda kalınca falanca türbeye koşman, ne anlama geliyor? Bir müslüman olarak senin en büyük özelliğin: "Rağbette ve rahbette, nimette ve musibette hep Allah'a sığınıp O'na yalvarıp yakarmak" değil midir? "Bugün, evliyanın ruhlarından yardım istemek bütün dünyada adet haline gelmiştir" gibi laflara, sen nasıl itibar edebilirsin? Bu, çok eski çağların hurafesine iltifat etmek, senin tevhid şanına yakışır mı? Bil ki, senin şanından olan; Arap veya Acem müşriklerinin böyle karşıtı olmak değil, Tevhidini ihlal eden her nevi şirk yollarına şiddetle karşı olmandır. İslami manâdaki tevhidine, onun hukuk ve adabına, özellik ve inceliklerine hakkıyla riayet ederek, insanlık ve islamlıkta kemale ermek, hakkıyla müslüman olup hazret-i insan makam ve şerefine ulaşmaktır, (mütercim)

münafık erkeklere ve münafık kadınlara, Allah'a ortak koşan erkeklere ve kadınlara da Allah az ab etsin, kötülükler kendi başlarına gelsin diye... Zira Allah onlara gazab etmiş, onları lanetlemiş, onlara cehennemi hazırlamıştır. Orası, ne kötü bir yerdir."[181][181]

Görüldüğü gibi yüce Allah, azabın, en şiddetlisini müşrikler için hazırlamıştır. Çünkü onlar, Allah (c.c.) hakkında kötü zanda bulunmuşlar ve sonunda açıkça Allah'a ortak koşmuşlardır. Eğer onlar, Allah (c.c.) hakkında iyi zanda bulunsalardı, O'na ortak koşmazlar, mü'minler gibi Allah'ı hakkıyla birler, "Hak Tevhid" ile tevhid ederlerdi.[182][182]

Yüce'Allah, müşriklerin bu hallerini haber verdiği bir ayetinde, onların "Allah'ı hakkıyla takdir edemediklerini", O'nu hak tanıyış ile tanıyamadıklarını bildirmiş, bunu kitabı'nm üç yerinde zikretmiştir. (En'am 91, Hacc 74, Zümer 67). Allah'a uluhiyette ortaklar koşan, kendilerine ilah edindikleri putları Allah sever gibi seven, onlara tapınan, onların önünde eğilip secdeler eden ve onlara sığman müşrikler, Alemlerin Rabbını nasıl hakkıyla bilecekler? Nereden ve nasıl Allah'ı hak tanıyış ile tanıyacaklar? Böylesine yüce bir hakikat ve hasleti, öylesine

alçalan insanlardan nasıl bekleyebiliriz? Onlar, aynen şu ayetlerin haber verdiği gibidirler: 'İnsanlardan kimi, Allah'tan başka eş ve ortaklar edinir de Allah sever gibi onlara severler."[183][183]

"Hamdolstın O Allah'a ki, gökleri ve yeri yarattı, karanlıkları ve aydınlığı var etti. Yine de inkarcılar, başkalarını Allah'a denk ve ortak tutuyorlar."[184][184]

İşte bu ayet de müşriklerin; taptıkları şeyleri ibadette, sevgi ve saygıda Allah'a denk tuttuklarını bildiriyor. Demek ki onların, tapındıkları şeyler ile Allah arasında

---

[181][181] Kur'an-ı Kerim, Fetih Suresi: 6

[182][182] Müellifin buradaki "Hak Tevhid" den maksadı, şüphesiz islami manâdaki tevhid-dir. Bu ise "La ilahe illallah" keiime-i tevhidinden ibarettir ki, "Allah'tan başka hak ma'bud yoktur. Bütün tapınma ve sığınmalar, yalnız ve yalnız Allah'a olur" anlamındadır. Tevhid'in bütün mertebe ve özelliklerini içine alan Tevhid-i uluhiyet'tir. Tevhidin bu islami ve Kur*anî özelliğine fazla dikkat etmeyenler; müşrikleri mutlak küfür içinde sanırlar. Halbuki onlar, Allah'ın varlığına ve hattâ birliğine bile inanırlar, fakat: "Bu putlar, Allah indinde bizim şefaatçilerimizdir" (Yunus, 18} diye inanıp tapındıkları putları Allah ile kendileri arasında vasıta ve vesile ittihaz ederler, ibadet ve tapınmada Allah'a ortaklar koşarlardı. Yoksa Hâlİkıyet ve Rubûbiyette bu putları, Allah'a ortak bilmezlerdi. (Şerhü'l-Akide et-Tahaviye, 79-81)

[183][183] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 165

[184][184] Kur'an-ı Kerim, En'am Suresi: 1

(hâşâ) denklik ve eşitlik bulunduklarını iddia etmelerinin manâsı budur. Yani: Tapındıkları şeyleri Allah severcesine sevmeleri, ibadet ve tazimde onları Allah'a ortak kılmış olmalarıdır. Onlar bunun ne kadar büyük bir sapıklık olduğunu, cehenneme atıldıkları zaman çok iyi bilecekler ve şöyle diyeceklerdir: "Vallahi biz, büyük bir sapıklık içinde idik! Ey dünyada iken kendilerine tapındığımız putlar, biz sizi Allah'a denk ve eş bilmiştik."[185][185]

Bilinen bir husustur ki, müşrikler putlarını zatında, sıfat ve ef alinde Allah'a denk olarak bilmiş değillerdi. Esasında onların böyle bir iddia ve inançları bulunmamaktadır. Onlar hiçbir zaman putlarının, yerlerin ve göklerin yaratıcısı olduklarını, diriltip öldürdüklerini, alemde tasarruf ve tedbir ettiklerini düşünmemişlerdir. Onlar sadece tapınmada, sevgi ve tazimde putlarını Allah'a eş ve ortak edinmişler, bu bakımdan putlarını Allah'a denk saymışlardır. Nitekim kendilerini İslama nisbet ettikleri halde, şu veya bu şekilde Allah'a ortak koşanların hali de aynen böyledir. Şaşılacak bir haldir ki, böyleleri evliya veya şeyhlerin kabirlerine, kendilerine veya ruhaniyetlerine teveccüh edip sığınmak suretiyle İslami manâdaki tevhidi ihlal ettikleri halde, kendilerini bu bakımdan ikaz eden islam alimlerini, "Evliya ve enbiyayı inkar etmek, onlara tazim ve hürmette kusur etmekle" itham ederler!

Halbuki islam alimlerinin onlara söyledikleri, Kur'an'm bu hususlaki ayetlerini dile getirmek ve şöyle demekten ibarettir: "Onlar da Allah'ın kullarıdır! Ne kendileri, ne de başkaları için bir zarar veya fayda vermeye malik değillerdir. Ölüm ve dirimde, haşir ve neşirde tasarruf edemezler. Allah izin vermedikçe, şefaate bile yetkileri olamaz! Tevhid'i ihlal edenler için ise, hiç bir kimseye şefaat izni verilmeyecektir. Ancak tevhid ehli için, Allah'ın izin vermesi ile şefaat edebilirler. Emrin tamamı, şefaatin esası, sadece ve sadece Allah'a aittir! Velayet dahi, mutlaka O'nundur! O'ndan başka veli, O'ndan başka şefi' yoktur."

Gerek şirk, gerek inkar, Allah hakkında kötü zanda bulunmaya dayanır. Bu sebepledir ki tevhid ehlinin imamı olan ibrahim (a.s.), babasına ve kavmine hitaben: "Siz, Allah'tan başka uydurma ilahlar mı istiyorsunuz?" demiştir.[186][186]Keza yine o, şirk koşanlara hitaben: "Sizin alemlerin Rabbı hakkında zannmız nedir?"

---

[185][185] Kur'an-ı Kerim, Şuara Suresi: 97-98

[186][186] Kur'an-ı Kerim, Saffat Suresi: 86

buyurmuştur.[187][187]

Her ne kadar ayetten zahir olan manâ: "Allah'ın size nasıl bir muamele edeceğini zannediyorsunuz? Siz ki, O'na inandığınız halde, O'nunla beraber başka ilahlara da ibadet edip O'na ortaklar koşuyorsunuz! Akıbetinizin ne olacağını sanırsınız?" şeklinde ise de; bu zahir olan manânın altında şöyle bir tehdid de bulunmaktadır: "Allah'a, ne kadar kötü zanda bulunuyorsunuz? O'nun hakkında zannmız nedir ki O'ndan başkasına ibadet ediyorsunuz?" Evet, bu ayette böyle bir tehdid de vardır. Çünkü Allah'a orta koşan kimse; her hal ü kârda Allah'a kötü zanda bulunmaktadır!

Şöyke ki: Müşrik, ya Allah'ın alemi tedbir ve tasarrufta bazı vezir ve yardımcılara ihtiyacı bulunduğunu zannetmektedir, yahut da Allah'ın kudretinin, ancak o ortak koştuklarının kudretleri ile tamamlandığı zannmda bulunmaktadır. Bunların her birinin Allah (c.c.) hakkında ne kadar kötü bir zan, kötü bir inanış olduğu ise meydandadır. Üçüncü olarak da müşrik, aradaki vasıta ve yardımcılar olmasa, Allah'ın ilminin onlara ulaşmayacağını düşünmüş olabilir. Veya aradaki vasıta olmasa, Allah'ın rahmet ve inayetinin kuluna ulaşmayacağını zanneder. Bütün bunların; Allah'a eksiklik ve kusur isriad etmek olduğu ise, aşikârdır. Onlar böyle kötü zanlara ve batıl inanışlara düşerken, hiç şüphesiz Allah'ın kulları ile olan muamelesini, dünya hükümdarlarından birinin, idaresi altında bulunan insanlardan bazılarına olan muamelesi ile kıyas ederek sapıtmışlardır.

Halbuki bir hükümdar, bazan vezirlerin ve aracıların rica ve şefaatini kabule mecbur olur. Çünkü onun hükümdarlığının esası ve devamı, vezir ve yardımcılarının kendisine olan yardım ve destekleri ile kaimdir. Bazan onların rica ve şefaatlerini kabul etmemekle, onlarla arası açılır, sonunda hükümdarlığını bile kaybedebilir. Yani onun hükümdarlığı, vezirlerinin ve yardımcılarının kendisine olan yardım ve destekleri ile ayakta durur. Aksi halde devrilir. O, onlara daima muhtaçtır. İşte bu durumdaki bir dünya hükümdarlarından birinin, vezirleri ve yardımcıları ile olan münasebetini, bütün eksiklik ve ihtiyaçlardan berî ve münezzeh bulunan Allah'ın kulları ile olan muamelesinde esas almak, elbette insanları neticede şirk ve küfre götürür. Nitekim de götürmüştür. Allah ile kulları arasında, kendisine tapılacak, sığınılacak bir sürü vasıta ve vesileler icad olunmuştur. Allah'a olan ibadet, Allah'a olan tevekkül ve mehabbet;

---

[187][187] Kur'an-ı Kerim, Saffat Suresi: 87

Allah'a ortak koşulan bu vasıta ve vesilelere taksim edilmek suretiyle şu veya bu şekilde şirk yolları tutulmuştur.

Şu veya bu şekilde Allah'a ortak koşan bir kimse; Allah'a eksiklik veya acizlik isnad etmeyi asla kasdetmemiş bile olsa; mutlaka bu duruma düşmektedir. Çünkü şirk, Allah'ın rububiyet ve ulûhiyetine noksanlık isnadını ilzam etmektedir. Şirk üzere ölen bir kulu, yüce Allah'ın asla affetmediğini düşünürsek; bu hususu daha iyi anlamış oluruz. Aksi halde Allah'a şirk koşan kimse, bütün kulların en bedbahtı olmaz, ebe-. diyen cehennemde kalmazdı. Müşrik, ne kadar kendisinin Allah'a tazimde bulunduğunu sanırsa sansın, neticede Allah'a eksiklik isnad etmiş olur! Nitekim, sünneti bırakıp bid'ate yönelen bîrinin de, mutlaka hazreti peygamberi itham etmiş olduğu gibi...

O; her ne kadar bu bid'atini işlemekle dinde daha iyi, daha faziletli bir şey yaptığını ve Rasulüllah'a ta'zimde bulunduğunu sanırsa da, onun bu zannı da şüphesiz yersizdir. Eğer O, irtikab ettiği bid'atinin, sünnet'den daha hayırlı olduğunu veya onun sünnet olduğunu bilmiye-rek iddia ederse, işte bu duruma düşmüş olur. Eğer bid'atinin "bid'at" olduğunu bilerek irtikab eder ve bu bid'atin sünnet'den evla olduğu iddiasında bulunursa, bu takdirde hem Allah'a, hem de Rasulüllah'a karşı çıkmış olur.

Allah'a ve Rasulüllah'a eksiklik isnad eden insanlar iki sınıftır.

Bunların biri ehl-i şirk, diğeri de ehl-i bid'at olanlardır. Mesela ilm-i kelam ehlinden olup da: "Allah'ın ve rasulünün kelamı; lafzı deliller olup zan ifade eder, yakın ve kat'iyet ifade etmez!" diyen bir kimsenin hali böyledir. Yüce Allah, müslümanlara imdad eyleyip basiretler versin! Acaba, "Allah'ın ve Rasulüllah'm kelamı ilim ifade etmez!" demekten daha büyük cür'et olabilir mi? Acaba hangi söz, böyle bir sözden daha fazla Allah ve Rasulüllah'a noksanlık isnad etmiş olur?

Keza teşbih (benzetmek) veya tecsim (cisimlendirme) olur korkusuyla, Allah'ın kemal sıfatlarını red ve inkar eden kimsenin durumu dahi böyle değil midir?

Maksadımız: Bu noktada, gerçekten Allah'a ve Rasulüllah'a eksiklik isnad edenlerin kimler olabileceği hakkında bir fikir vermektir. Elbette kî, Allah ve Rasulüllah'm kelamına tam bir teslimiyet ile itimad ve itibar edecekleri yerde, şirk ve bid'ate kaçan insanlar; Allah'a ve Rasulüllah'a eksiklik isnad edenlerin en büyüğüdür! Şeytan onlara öyle bir vesvese ve vehim vermiştir ki, kendi batıllarını hak, eksikliklerim kemal

zannetmektedirler. Bu yüzdendir ki bid'at, daima şirkin karini (ayrılmaz arkadaşı) olmuştur! Yüce Allah'ın şu ayetine, iyi kulak verelim ve hakikatin nasıl beyan edildiğini görelim:

"De ki: Rabbim, ancak kötülükleri, gerek açığını, gerek gizlisini, günahı ve haksız yere saldırmayı; hakkında hiç bir şey indirmediği bir şeyi Allah'a ortak koşmayı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyler söylemenizi haram kılmıştır."[188][188]

Evet, günahkarlık ve haksızlık birbirinden ayrılmadığı gibi, şirk ile bid'at da birbirinden ayrılmaz! Bunlar, birbirinin karînidirler. [189][189]

Günah Ve İsyanların Hükmü

Günah ve isyanlar dahi manen necistir, fakat mahiyetleri itibariyle ve şirke kıyasla bunlar farklıdır. Yani bazı günah ve kötülükleri irtikab etmek; Allah'ın rububiyyetine karşı ithamda ve kötü bir zanda bulunmuş olmayı gerektirmez. Bunun içindir ki Allah; günahlara» şirk üzerine koyduğu hüküm ve cezaları koymamıştır. Nitekim bunların şeriattaki durumları da birbirinden farklı olmuştur. Bilindiği gibi şeriatte, necaset-i hafife affedilmiş tir. Taharet mahallindeki az necasetin affedildiği gibi. Nitekim ilgili bir hadiste: "Biriniz, hacetini görmeye gittiği zaman, yanında üç adet taş götürsün ve onlarla taharetlensin! (Suyun bulunmadığı hallerde) bu kendisi için yeterli olur" buyurulmuştur.[190][190]

Keza ayağa giyilen mestlerin, ayakkabıların altına bulaşmış bulunan az miktardaki pislik de affedilmiş tir. Nitekim bu hususta da hadis vardır.[191][191] Keza süt emer çocuğun bevli ve daha bazı şeyler de affe-dilmiştir.[192][192](Ebu Hanife ile arkadaşlarının ve İmam Malik'in mezhebine göre kızla oğlanın idrarları arasında hüküm itibarı ile hiç bir fark

---

[188][188] Kur'an-ı Kerim, A'raf Suresi: 33

[189][189] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/115-123.
[190][190] Ebu Davud: 1/37. Nesai: 1/38. jbn Mace: 1/114. Darekutni: 1/54
[191][191] Ebu Davud: 1/267

[192][192] Buhari: 1/62. Müslim: 1/237. Ebu Davud: 1/261. Nesai: 1/157. Daremi: 1/189. Muvatta': 1/64. İmam-ı Ahmed: Müsned: 6/356 .

yoktur. Her ikisi de necistir. Ve ikisini de yıkamak icap eder...). Fakat durum, necaset-i galîza denilen kaba pisliklerde böyle değildir.

Keza küçük günahlar da bazı vesilelerle affedilirken, büyük günahlarda durum farklıdır. Halis ve Hak Tevhidine hiç bir şirk şaibesi karıştırmayan gerçek bir muvahhidin, nice günahları affedilirken, böyle olmayanların durumu da farklıdır. Yani halis tevhid ehlinden affedilen günah ve kusurlar, tevhidine şirk bulaştıranlardan da affedilecek değildir. Çünkü tevhidi üzerinde titizlik gösteren kulun, Allah (c.c.) yanındaki yeri ve değeri başkadır! O kadar başkadır ki, hiç bir şeyi ve hiç bir kimseyi Allah'a asla ortak koşmayan bir kul, yer dolusu günahlarla Allah'ın huzuruna çıkmış olsa, Allah da o kulunu yer dolusu mağfiretle karşılayacaktır!

Nitekim yüce Allah'ın kerim elçisi bunu, böylece Allah'ın kul-larma müjdelemiş ve ilgili hadislerinde şöyle buyurmuştur:

'Yüce Allah buyurdu: "Ey Ademoğlu, eğer sen yer dolusu günahla bana gelsen, fakat hiçbir veçhile ve hiçbir şeyi bana ortak koşmamış olsan, ben seni yer dolusu mağfiretle karşılarım."[193][193]

Elbette ki böylesine büyük bir müjdeye ve ilahî bir lütfa, tevhidini eksiltmiş ve bazı şirk şaibeleriyle lekelemiş bulunan bir kimse nail olamaz! Bu, kelime-i ihlas'm ve sure-i ihlas'm imam ve tevhidi halis kıldığı ve bu sebebden bu ismi aldığı gibi, tevhidini halis kılan ve bu sebebden "Halis Tevhid Ehli" adını alan bir mü'min içindir. İşte böyle bir tevhid, böyle bir mü'minin üzerinde bağışlanmamış günah bırakmaz. Mü'minin bütün günahlarının affına vesile olur. Çünkü halis tevhidle beraber ma-habbetü'llah ve marifetu'llah da bulunur! Aynı zamanda Allah'a tazim, O'ndan korkmak, yalnız O'na sığınıp O'ndan ümid etmek gibi günahları yıkayan imanı ve tevhidi hasletler de bulunur. Böyle bir mü'minin günahları yer dolusu denecek kadar çok da olsa, onları giderir. Çünkü gerçek muvahhid olan kulun zimmetindeki günahlar, aslî değil arızîdir. Onları giderecek olan Halis Tevhid, çok kuvvetlidir. Güneşin karı erittiği gibi, o günahları eritir

---

193[193] Bu, Tirmizî'nin Enes tarafından rivayet ettiği metindir. Bakınız: Tirmizi: 5/548, hadis no: 3540. Keza bunu, bazı farklarla şu kaynaklar da rivayet etm.iştir. Müslim: 3/2068, hadis no: 2687. İbn Mace; hadis no: 3821. el-Müstedrek: 4/241. Taberani Mucem-i Kebir, hadis no: 12346

Not: Bu hadisi, bazı yönlen ilâ tenkid edenler olmuş: Tirmizi, garîb veya zayıf olduğunu, Ebu Hatim de münker olduğunu söylemiştir. Tabii bunlar, çeşitli rivayet vecihleri bakımındandır. Fakat Müslim'in dahi bunu rivayet etmiş olması, yeterlidir. (Muhammed Afîfî)

ve mü'minin zimmetini bunlardan arıtır.

Fakat, günahlar ve isyanlar denildiği zaman, zina ve livata gibi günahlar üzerinde ayrıca durmak gereği vardır. Çünkü bunların necaseti, diğer günahların necasetinden daha galizdir. Kalbi ifsad etmekteki menfî te'sirleri çok korkunçtur. O nisbette de tevhidi zayıflatıcıdır. Bu sebebtendir ki, bu iki günaha mübtela olanların çoğu, tevhidlerini zayi edip şirke düşmüşlerdir. Evet bu iki büyük günahın, böylesine tahribatı vardır. Tevhid ne kadar halis olur, mü'min tevhidinde ne kadar ihlash ve kuvvetli bulunursa, bu günahlardan ve şirkten o nisbette uzaklaşmış olur. Yusuf la (a.s.) ilgili ayette dahi buna işaret vardır. Bu ayette meal-en şöyle buyurulmuştur: "Böylece biz kötülüğü ve fuhşu ondan çevirmek istedik; çünkü o, ihlasa erdirilmiş gerçek ve seçkin kulları-mızdandır."[194][194]

Şu bir hakikattir ki, haram olduğu halde bazı sûrî ve mecazî şeylere aşık olmak, bir nevi o şeylere tapınmaktır. Hattâ tapınmaların en şiddetli olanıdır. Artık aşık, aşık olduğu şeyin kulu-kölesi olmuştur. Tamamen onun esaretine girmiş, ona teslim olmuştur. Ona olan sevgisi, Allah (c.c.) sevgisine galebe çalmış durumdadır. Hattâ çoğu zaman, A1-. lah (c.c.) sevgisini kalbden silip atmıştır. Adeta ona bağlanıp kalmış-tır. Artık onun ilahı ve mabudu o olmuş, hep onu sayıklamakta, onun sevgisi ve hayali ile yaşamakta, sadece ona yakınlığı düşünmektedir. Allah, aklına bile gelmez. Sevip boyun eğmekte, kulu-kölesi olmakta, dinleyip itaat etmekte, artık Allah'ı geri plana atmıştır.

îşte bu yüzdendir ki, aşk ile şirk birbirinin lazımı olmuştur. Yüce Allah'ın Lût kavminin aşıklarını, Mısır Azizi'nin kadınını bizlere hikaye etmesindeki incelik de bunu gösterir. Çünkü onlar müşrik idiler. Şirklerinin kuvveti nisbetinde, sûrî şeylere aşkları da kuvvetli olmuştur. Tabiî halis tevhid ehli olan kulların da bundan uzaklaşmaları, tev-hidlerinin kuvveti nisbetinde olmaktadır. Bizim burada anlattığımız sûrî şeylere aşk derecesinde tutulup kapılmak, zina ve livata gibi günahları irtikab edenlerde şiddetli bir şekilde bulunmaktadır. Aksi halde, kendilerini aklen ve dinen bütün çirkinliği aşikar olan böyle şeylere kaptırmazlar di. îşte sûrî ve mecazî şeylere aşık olmanın akıbeti, böyle tecelli etmektedir. Aşık olunan sûrî ve maddi bir şey, ne olursa olsun, ona aşık olanın ilahı ve mabudu olmuştur. Yani her aşıkın maşuku, onun bir nevi putu olmuştur artık.

194[194] Kur'an-ı Kerim, Yusuf Suresi: 24

Şunu tekrar ve kesin olarak belirtelim ki, insanın kalbini ve maneviyatını ifsad etmekte, zina ve livata kadar tahribkâr olan başka bir günah yoktur! Bu yüzdendir ki bu iki günaha fuhuş denilmiştir. Kötülük ve çirkinlikte çok aşırı olmaları, bu şekilde vasıflan-malarma sebeb olmuştur. Kalb ise, ne nisbette fesada uğrarsa, o nisbette Al-lah'tan uzaklaşır. Bir kalb, çirkinlikte en ileri bulunan bu günahlarla kirlenince, elbette ki temizlik ve kudsiyet kaynağı olan yüce Allah'tan, son derece uzaklaşmış olur ve manen ölür... Bu kötülük ye çirkinlikte ne kadar ileri giderse, o derece Allah'tan uzaklaşmış olur. İşte bunu dile getirme bakımından Hz. îsa (a.s.), hikmetli sözlerinden birinde şöyle demiştir:

"İlmin çilesini çekmeksizin işsiz-güçsüz oturanlar, hikmet ehlinden olamayacağı gibi, zina günahım irtikab edenler de asla melekût alemine yükselemezler!" İsa (a.s.)'m bu sözünü, İmam-ı Ahmed, Kitabü'z-Zühd adlı eserinde rivayet etmiştir.

Zina günahının hali böyle olunca, elbette şirke yakın bir durum meydana gelir. Nitekim yüce Allah'ın bir ayetinde de buna şöyle açıklık getirilmiştir:

"Zina eden erkek, zina ed^n veya puta tapan kadından başkası ile evlenemez! Zina eden kadın da, zina eden veya puta tapan erkekten başkası ile evlenemez. Bu, mü'minlere haram kılınmıştır."[195][195] işte ayette böyle buyurulmuştur. Sahih kavle göre, bu ayetin hükmü kaldırılmış da değildir. Bu ayet, görüldüğü gibi, bir haberi ve haram kılmayı içermektedir. Ayetin hükmünün kaldırılmış olduğunu iddia eden ise, iddiasını isbat edecek kesin bir delil gösterebilmiş değildir. Aslında bu ayette, müşkil karışık bir durumda yoktur, el-hamdü lillah!. Fakat bazıları nedense bir karışıklık görmüş ve çeşitli vecihler ileri sürmüştür. Bazıları: "Bu ayetteki evlenmekten maksat, cinsi yakınlıkta bulunmaktır. Ve şu manâ anlaşılmaktadır: "Zina eden bir erkek, ancak zina eden veya puta tapan bir kadınla zina eder" demiştir.

Bu iddia, fasid bir iddiadır! Allah'ın kelamı, böyle hiçbir şey ifade etmeyen bir anlamsızlıktan münezzehtir. Çünkü, "Zina eden, ancak zina eden biriyle zina etmiş olur" demenin, ne gibi bir anlamı ve haber değeri olabilir ki? Bazıları da şöyle demiştir: "Ayette lafız umûmî ise de, manâ özeldir. Bu özel ve muayyen kişi ise, Anâk adındaki kadın ile onun dostu olarak bilinen bir adamdır. Adam müslüman oldu ve dostu ile

---

[195][195] Kur'an-ı Kerim, Nur Suresi: 3

evlenmek için Hz. Peygamber'den izin istedi. Bunun üzerine de ilgili ayet nazil oldu.[196][196] Bu iddia da fasittir. Çünkü ayetin nazil olma sebebi husûsî ise de, Kur'an böyle muayyen bir olay üzerine hasr edilemez. Yani ayetin hükmü umumidir.

Bazılarının ise şöyle dediğini görüyoruz: "Bu ayet, "İçinizden bekar olanları evlendiriniz"[197][197] ayetiyle neshedümiştir." Fakat bu iddia da fasittir. Çünkü iki ayet arasında herhangi bir çelişme yok ki, biri diğerinin hükmünü kaldırmış olsun! Yüce Allah, bir ayetiyle, "bekarların evlendirilmesini..." emretmiş, bir ayetinde de, "Zina edenler ile evlenilmesini yasaklamıştır." Tıpkı iddetini çekmekte olan veya ihramlı bulunan bir kadının nikahlanın asını yasakladığı gibi... Bunda, birbiriyle çelişen herhangi bir cihet bulunmamaktadır. Ve hiçbir karışıklık yoktur.

Burada bir soru yöneltilip: "O halde, ayete verilen esas manâ nedir?" denilecek olursa, bizim buna cevabımız şöyle olacaktır: Evlenmek isteyen kimseye, namus ve iffetini korumuş bir kadınla evlenmesi emredilmiştir. Yani kadım nikahlaması, bu şarta bağlanmıştır. Nisa ve Maide surelerindeki ilgili ayetlerde bu açıktır. Tabiî şarta bağlı olan bir şey, o şart bulunmayınca kendisi de bulunmaz. Nikahın sahih olması, bağlı olan bir şey, o şart bulunmayınca kendisi de bulunmaz. Nikahın sahih olması, ihsan yani namus ve iffetin korunmuş olması şartına bağlanmış olduğuna göre, bu şart bulunmadığı takdirde nikah da sahih olmaz. O halde evlenmek isteyen kimse, ya Allah'ın bu hususstaki hükmüne uyacak, ya da uymayacak... Eğer uymayı kabul etmiyorsa, bu durumda kendisi gibisinden başkasına nikahı caiz olmayan bir müşrik durumuna düşmüş olur. Eğer esas itibariyle Allah'ın hükmüne uymayı kabul eder, fakat bu hususstaki hükmüne muhalefetle kendisine haram olmasına rağmen bir zaniyeyi nikahlarsa, onun bu nikahı sahih olmadığı gibi, kendisi de zina etmiş olur. İşte ilgili ayette de bu durum bildirilmekte ve: "Zina eden bir erkek, ancak zina eden bir kadınla evlenebilir" hükmü açığa çıkmaktadır.

Bu hüküm, Kur'an'm açık hükmü olduğu gibi, insan fıtratının icabı, aklın icabı da budur. Çünkü yüce Allah, mü'min kuluna, zina eden bir kadının eşi olmasını haram kılmış, onu, "Yolsuz kadının kocası" denilmek töhmetinden korumuştur. Allah'ın insanlara verdiği fıtratın ve aklın icabı da budur. Çünkü temiz fıtrat ve akıl da, böyle bir şeyden tiksinti duyar. Bunu gayet çirkin görür. İşte İslam'ın fıtrat dini oluşu, burada ve

---

[196][196] Ebu Davud: 2/542, hadis no: 2051, Tirmizi: 5/328. Nesai: 6/66

[197][197] Kur'an-ı Kerim, Nur Suresi: 32

bu vesile ile de kolayca anlaşılmış olmaktadır. Keza namuslu ve dürüst bir kimsenin, namus ve iffetini korumayıp zina eden birisiyle evlenmesinin haram kılınmış olmasının hikmeti de anlaşılmış bulunmaktadır. İlgili ayetin esas manâsı ve hükmü de... Şüphesiz, kuluna muvaffakiyet veren de yüce Allah'tır. Hakka isabet ve başarı O'ndan, hata ise bizdendir.

Açıkça bilinmesi gereken bir husus da, bizim şeriatımız, şeriat-ı kamile'dir! Böyle kamil bir şeriate layık olan da, akl-ı selim ve fıtrat-ı selimenin çirkin gördüğü bir şeyi kabul etmemektir. Bizim şeriatımıza göre, evlenmek yoluyla kurulacak olan ailenin ve insan neslinin sıhhati ve güzelliği, Allah'ın insanlara olan en büyük nimetlerinden biridir. Zina fî'li ise, buna aykırıdır ve neslin sıhhatini, temizlik ve güzelliğini fesada vermektedir. Neslin bozulmasına ve karışmasına sebeb olan zina, işte bunun için çok çirkin bulunmuş ve ona fuhuş denilmiştir. Ve fuhuş yapan bir kadının nikahlanması, nice mehasin ve maslahatlarla dolu bulunan yüce şeriatimiz tarafından haram kılınmıştır. Ancak zina eden bir kadın veya erkek, bundan ciddi bir şekilde pişman olup gerçekten tevbekâr olur ve bu kötü işten tamamen uzaklaşır ise; bu takdirde onunla nikahlanmak da sahih olur. Keza yüce Allah'ın hükmünün ve insanlara verdiği temiz fıtrat ve aklın bir güzelliği de, evlenmenin aynı zamanda meveddet ve merhamete vesile kılınmasıdır.

Meveddet ise, söz gelımi bir aşk duygusu değildir. Sevginin halisi, Öz ve katıksız olanıdır. Namus ve iffetini son derece korumuş tertemiz bir mü'min, nasıl olur da böyle olmayan birine meveddet edebilir? Zaten evli olan karı-kocadan her birine, diğerinin eşi denilmesi bile, onun bir benzeri olması anlamını vermektedir. Evet, karı-koca demek; hayatlarım birleştirmek suretiyle bir araya gelen, birbirinin eşi ve benzeri olan iki insan demektir. Aralarında münaferet değil, mehabbet olması gerekir. Mehabbetten Öte, meveddet ve merhamet de olmalıdır. Temiz olanla olmayanın arasında, maddi bir bağ ve aşk bulunsa bile, meved-det bulunamaz. Halbuki yüce şeriatımızın, şeriat-ı kamile olması, karı-koca arasında meveddet ve merhametin bulunmasını da iktiza etmiştir. Evet, zina eden ile etmeyenin nikahlanıp nikahlanamıyacağı hususunda bazı mezhepler vardır. Fakat bunlar arasında, ilgili ayetin zahirini aynen kabul ederek ve bir müşkile düşmeksizin: "Namus ve iffetini korumuş olan biri, zina eden biriyle evlenemez!" diyen mezheb, ne kadar güzel bir mezheptir, ne kadar güzel bir neticeye varmıştır!. Böyle bir mezhebin, fıtrî güzellikler ve insanî maslahatlar dini olan şeriat-ı ka-milemiz'deki yeri nerede, böyle bir neticeye varamamış bulunnan diğer mezheplerin yeri nerede?

Maksadımız şu: Bilindiği gibi yüce Allah, zina eden erkeklere de, kadınlara da habîs demiştir. Cinsî yakınlıkta ise, hem meşruiyet, hem de taharet emretmiştir. Kişi, nikahlısı ile cinsi yakınlık kurduğu zaman, her iki tarafa taharet, Gusül Abdesti farz olmuştur. Çünkü onlar, bu cinsi muamele ile cünüb olmuşlardır. Meşru ve mubah olan cinsi muamele sebebiyle, onların cünüb olması ne demektir? Çünkü bu iş sebebiyle, kendileri ile bazı manevi ve ilahi şeyler arasında uzaklık meydana gelmiştir. Karı-kocadan her birine cünüb denilmesi, işte böyle bir uzaklık sebebiyledir. Artık onlar, Boy Abdesti alıncaya kadar, Kur'an okumaktan, namaz kılmaktan, tavaf etmekten, mescidlere girmekten uzaktırlar. Bu nikahlı karı-koca için böyle olursa, zina edenler için nasıl olacağı tasavvur edilsin! Bunun için biz, zina ve livata kadar kulu Allah'tan uzaklaştıran hiç bir günah yoktur, diyoruz. Çünkü bu günah-lar sebebiyle kalb, Allah'tan, ahiretten, imandan hayli uzaklaşmış olur! Belki imanını tamamen de kaybeder.

Eğer, kendisini manen temizleyecek derecede ciddi bir tevbeye nail olur ve kendisini bu çirkinliklerden uzaklaştırırsa, durumunu kurtarabilir. Nitekim Lûtiliğe, yani erkeğin erkekle cinsi münasebet kur- , masına mübtela olan Lût kavmiyle ilgili bir ayette, mealen şöyle buyu-rulmuştur: "Lût kavminin cevabı: "Onları kentinizden çıkarınız! Çünkü onlar, çok temizlenen insanlarmış" demelerinden başka olmadı."[198][198] işte onların, nıü'minler için böyle söylemesi, tıpkı Ashab-ı Uhdud hakkındaki ayetin bildirdiği söz gibidir. Onlar hakkında şöyle buyurul-muştur: 'Mü'minler, sırf aziz ve hamîd olan Allah'a iman ettikleri için, bu mü'minlerden öylece intikam almışlardı."[199][199] Şu ayet-i celile dahi durumu ne güzel anlatıyor: "De ki: "Ey ehl-i kitab, sadece Allah'a, bize indirilene ve bizden önce indirilene inandığımız için mi bizden hoşlanmıyorsunuz? Oysa çoğunuz, yoldan çıkmışsınız!"[200][200]

İşte, müşrik olan da, tevhidini halis,kılan mü'minden hoşlanmamakta, bid'ata dalan da sünnet'e sımsıkı sarılanı kınayıp gitmekte, bazı adamların sözlerine aldırış etmediği ithamı ile, sünnet ehli ile alay etmektedir. Sünnet ehli ise, şirk ve bid'at ehlinin kınamalarına aldırmadan, Allah'ın ve Rasulü'nün kınamasına uğramamak için yolunda sabır ve metanet göstermektedir. Hak yolunda gösterdikleri sabır, onlara mübarek

---

[198][198] Kur'an-ı Kerim, Â'raf Suresi: 83

[199][199] Kur'an-ı Kerim, Bürûc Suresi: 8

[200][200] Kur'an-ı Kerim, Maide Suresi: 168

olsun! Nitekim şair de şöyle söylemiş: "Mutlaka sabretmek gerektiğinde, hak üzere sabretmelisin! Zira sabrın böylesinin akıbeti, hayır ve iyilik olacaktır." [201][201]

10- KALBİN HASTA VEYA SIHHATLİ OLUŞUNUN ALAMETLERİ

Beden uzuvlarının her biri, özel bir iş için yaratılmıştır. Her birinin görevi ayrıdır. Her bir uzvun tam oluşu, kendi işlevini eksiksiz olarak yapabilmesine bağlıdır. Bir uzuv, yerinde dursa bile görevini yapamadığı takdirde, sakat veya hasta sayılır. Zorlanarak yapması halinde de o uzuv, hasta sayılır. Mesela el, tutmuyor veya tutmakta zorlanıyorsa, göz görmüyor, dil söylemiyorsa, beden normal olarak hareket edemiyorsa elbette hastadır. Kalbin hastalığı ise, görevini yani yaratılış gayesini yerine getirmemesidir. Bir kalb, Allah'ı tanımıyor, O'nu sevmiyor, O'na aşk ve şevk duymuyor, O'na dönüp yönelmiyor, O'nun rızasını bütün rıza ve arzulara tercih etmiyor ise, elbette hastadır! Her şeyi bildiği halde, Rabbını tanımayan, O'nu herşeyin üzerinde sevip savmayan bir kul, hakikatte hiç bir şey tanımamış demektir. Dünyanın bütün haz ve lezzetlerine nail olsa bile, mehabbe-tullah ve marifetullah'm haz ve lezzetine ermedikten sonra, hakikatte hiç bir haz ve lezzete ermiş değildir. îşte böyle bir kalb, elde ettiği maddi haz ve lezzetler sebebiyle üstelik elem ve buhranlara garkol-muş demektir. Müthiş bir sıkıntı ve azab içindedir. Çünkü kendisi için esas gaye olan ilahi ve manevi haz ve lezzetlerden mahrum bırakılmıştır. Elde ettiği lezzetler boşa çıkmış, elde etmesi gereken en büyük haz ve lezzeti ise elde edememiştir.

Şüphesiz Allah'ı tanıyan bir kul, O'nu candan sever, O'na olan ibadetini halis kılıp hiçbir şeyi O'na ortak koşmaz, hiçbir şeyi O'na tercih edemez. Allah'a inanmış, Allah'ı tanımış olmanın neticesi mutlaka budur. Ve kalb, ancak bu yolla huzur ve itmi'nana erer. Sevdiği şeylerden herhangi birini, Allah sevgisine tercih edebilen bir kalb ise, mutlaka hastadır! Bu durumdaki kalb, temiz olmayan şeyleri yemeye devam etmek suretiyle temiz şeyleri arzu etmeyen bir midenin durumuna düşmüş demektir. Artık bu hasta kalb de, Allah'ı değil, masivayı tercih etmektedir. Ağır hastadır. Devamı halinde ölmeye maruzdur.

---

[201][201] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/123-129.

Kalb bazen şiddetli hasta olduğu halde, kulun bundan haberi olmaz. Hattâ kalb ölmüştür de, bundan dahi sahibinin haberi olmamıştır. Çünkü o kul, kalbiyle değil nefsiyle yaşamakta, kalbinin hastalığı veya sıhhati ile hiç ilgilenmemektedir. Bunun alameti ise, büyük günahları pervasızca irtikab eder de, hiç vicdanı sızlamaz! Yüce Allah'a karşı korkunç derecede cahil ve gafil bulunur da, hiç bir elem duymaz. Kabullendiği nice batıl fikir ve inanışlar sebebiyle de hiç müteessir olmaz, işte böyle bir kalb ölmüştür. Çünkü ölmemiş bir kalb, mutlaka irtikab edilen kötülüklerin elemini duyar, Hakk'a karşı bu derece cahil ve gafil kalmanın sıkıntısını çeker. Canlılığı nisbetinde Hakk'a dönüş için çırpınır. "Hiçbir hayat eseri kalmamış bulunan bir beden veya kalb, elbette hiç bir elem duymaz."

Bazan kişi, kalbinin hastalığının farkındadır, fakat devasını kullanmak kendisine zor gelmekte, kalbinin elemini, devasını kullanmanın acılığına tercih etmektedir. Çünkü kalbin devasında, nefsin arzularına muhalefet vardır. Kalbi hasta olan kişiye ise bu, çok zor gelmektedir. Evet, bazan toparlanıp nefsini sabra yöneltir, fakat ilim ve basiretinin zayıflığı sebebiyle çabuk azmi kırılır. Sonunda şifa ve selamet olduğunu bildiği halde, irade za'fı gösterip sabrında devam etmez. Tıpkı yolun sonunda huzur ve emniyete kavuşacağını bildiği halde, bazı korku ve meşakkatler sebebiyle yoluna devam edemeyen bir yolcu gibi, sabrında devam edemez. Yalnızlığını veya arkadaş azlığını bahane ederek, yola devam azmini bırakır. "Hani insanlar nerede? Ben onlarla birlikte hareket etmek.istiyorum!" demeye başlar ve kendisine yoldaşlar arar. Çoğunlukla insanların hali böyledir. Ve bu yüzden helak olurlar.

İlim ve basireti tam olan ise, yoldaşının azlığından korkuya düşmez. Hak bildiği yolda, tek basma da olsa, azimle devam eder. Kesinlikle bilir ki, şu anda hak bildiği bu yolda gidenler az ise de, vaktiyle peygamberler, sıddikler, şehidler ve salihler, iyiler ve ermişler hep bu yoldan gitmişlerdir. Onlar Allah'ın bahtiyar kullarıdır ve onların arkadaşlığı, beraberlik ve komşuluğu ne kadar güzeldir! İşte böyle bir yolda, tek başına dahi azimle yoluna devam etmesi, mü'minin imanmdaki gerçekliğe delalet eder ve onun sıddiklerden olduğunu gösterir.

Günün birinde, bu sadık ve sıddiklerden olan İmam İshak bin Ra-heveyh'e bir soru sormuşlar. O da doğru bildiği cevabı vermiş. Bunun üzerine kendisine demişler ki:

"Ya İmam, arkadaşın İmam Ahmed bin Hanbel de, aynen senin cevabım vermiştir."

O büyük zat da şu karşılığı vermiş:

"Ben, hiç kimsenin aynen benim söylediğimi söyleyeceğini zannetmiyorum!" Yani dinde imamlık mertebesine yükselmiş olan bu zatın büyüklüğüne bakınız ki, herhangi bir meselede tek başına kalmaktan herhangi bir korku duymuyor... Hakkı hak olarak bilmenin verdiği huzur ve emniyeti kafi görüyor. Zaten hakkın hak olarak kesinlikle bilinmesi ve büyük bir açıklıkla meydana çıkması, başka bir destek ve tanığa ihtiyaç bırakmaz. Kalb de hakkı hak olarak görür ve itmi'nane erer. Tıpkı gözün güneşi görüp de kesinliğe vardığı gibi. Göz, nasıl güneşi gördüğü zaman onun doğmuş olduğu hususunda ayrıca bir delile ihtiyaç duymazsa, kalb de hakkı hak olarak idrak ettiği zaman böylece kesinlik ve huzura erer, başkaca desteğe ve dektekçiye ihtiyaç duymaz olur...

Ebu Şâme diye anılan Ebu Muhammed, Abdurrahman bin İsmail'in, "Kitabü'l Havadis ve'l Bida"1 adlı eserindeki şu açıklaması, bu hususta ne kadar yerinde olmuştur! O, şöyle der:

"Görüldüğü gibi, cemaatten ayrılmamak kesinlikle emredilmiş bulunmaktadır. Bundan maksat, hakka tabî olup asla ondan ayrılmamaktır. Hakka tabî olanların sayısı az, muhalefet edenlerin sayısı çok olsa da, bu böyle olmalıdır! Çünkü itibar, hakka tabi olanların sayışma değil, hakkın kendisinedir. Ve hak, saadetli peygamberimizin zamanındaki ilk cemaatin, ashab-ı kiramın üzerinde bulunduğu yoldur. Onlardan sonra, bu yola muhalefet edenlerin sayıca çokluğu ise, asla muteber değildir.

Amr bin Meymun el-Evdî şöyle der: "Ben Yemen'de bulunduğum müddetçe hiç Muaz'dan ayrılmadım. Onun vefatından sonra, insanların en fakihi Ibn Mes'ud'a arkadaşlık ettim. Ve onun şöyle dediğini işittim: "Sakın cemaatten ayrılmayınız, çünkü Allah'ın eli cemaatin üzerindedir." Bir başka gün ise şöyle diyordu: "Yakında idarecileriniz, namazı geciktirerek kıldıracak. Siz namazınızı vaktinde kılınız, bu farzdır! Sonra onların arkasında da kılınız, bu ise nafiledir." Ben dedim ki: "Ey peygamberin ashabı! Hem bize, cemaatten ayrılmamamızı emrediyorsunuz, hem de böyle söylüyorsunuz. Bunun sebebi nedir?" O bana şu karşılığı verdi: "Ey Amr, ben seni şu kasabanın en anlayışlısı sanıyordum. Sen, cemaat ne demektir, bilmiyor musun? Bil ki, insanların çoğu, cemaati terketmiştir. Cemaat, hakka uygun olandır! Tek basma da olsan, hakka uyduğun zaman, cemaate uymuş olursun..."

Nuaym bin Hammad da bu hususta şöyle demiştir: "O şunu demek istemiştir: "Cemaat, haktan ayrılıp bozulduğu zaman, sen, bu cemaatin bozulmazdan önce tabi bulunduğu hakka uy! İşte bu takdirde tek başına da olsan, sen cemaat sayılırsın!" Bunu, Beyhaki ve diğerleri rivayet etmiştir."[202][202]

Yine Ebu Şame, Abdullah bin Mübarek vasıtasıyla Hasan el-Basrî'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan yüce Allah'a yemin ederim ki sünnet, aşırı olanla geri olanın arasındadır! Siz, ifratı da, tefriti de atarak sünnet üzerinde sebat etmeye bakınız, bu takdirde Allah'ın rahmeti ve hidayeti sizinle beraber olacaktır. Biliniz ki, Ehl-i sünnet, sizden öncekilerin zamanında az idi, şimdi de, gelecek zamanlarda da az olacaktır. O bahtiyarlar, ne nimetlerin bolluğu sebebiyle azıtanlarla beraber oldular, ne de dinde birtakım bid'atler icad edenlerle birlikte oldular. Rasulüllah'm ve ashabının izi üzerinde sabredip hayatlarının sonuna kadar sünnet üzere bulundular. înşaallah sizler de böyle olacak, olmaya gayret ve dikkat edeceksiniz."[203][203]

Dinde imamlık mertebesine yükselmiş olduğu ittifakla kabul edilen İslam büyüklerinden îmam Muhammed bin Eşlem el-Tusî, kendi zamanında sünnet'e en çok uyan bir zat idi. Hattâ o, bu hususta şöyle demiştir:

"Rasulüllah'm (s.a.v.) sünneti olarak bana ulaşan her bir sünnet ile amel etmişimdir. Hattâ bu maksatla, Kabe'yi binitli olarak tavaf etmek istedimse de, buna güç yetiremedim." işte bu büyük zatın zamanında, ilim ehlinden birine: "İlgili hadiste: "Sevad-ı azamdan, büyük cemaatten ayrılmayınız!" diye emredilmiş. Bu sevad-ı azam nedir?" diye bir soru yöneltmişler. O alim kişi de demiştir ki: "Sevad-ı azam, İmam Muhammed bin Eslem'dir!" Evet, işte bu alim kişi, vallahi doğru söylemiştir. Çünkü yaşanan bir zaman içindeki bir islam alimi, gerçekten sünnet'i biliyor, sünnet'e davet ediyorsa; hiç şüphesiz o alim, tek başına hem Huccet'tir, hem îcma'dır, hem de Sevad-ı Azam'dır, yani cemaattir. İşte tek başına, bütün iman ve sünnet ehlinin yolunu temsil eden odur! Böyle bir islam aliminin temsil ettiği yoldan ayrılanlar, hiç şüphesiz yolunu sapıtmış, Allah'ın azabını ve cehennemi haketmiş olur. Orası ne kötü bir yerdir.

Burada esas belirtmek istediğimiz şudur: Bir kimse, kalbinin hidayet ve nurunu

---

[202][202] Bakınız, Kitabü'l Havadis ve'l Bida1, 19. (en-Nehdatü'l-Hadisiye Mat. Mekke, 1401)

[203][203] Sünen-i Darimi: 72 (23. bölümün sonunda)

artıracak şeylerden yüz çevirip zarar verecek şeylere yöneliyorsa, bu onun kalbinin hasta oluşundandır. Çünkü hasta bir kalb, manen faydalı şeylere değil, zararlı şeylere yönelir. Aslında kalb, manevi gıda ve şifaya muhtaçtır. Manen zararlı gıdayı, helak edici devayı da terk etmek zorundadır. Aksi halde sıhhat bulamaz. Sıhhatli bir kalb ise, daima faydalı gıdayı ve şifayı tercih eder. Hasta kalb de bunun zıddmadır. Kalb için, faydalı gıdaların başında, şüphesiz iman gelir. Ona şifa bahşedecek devaların başında da Kur'an vardır. İşte kalbin gıdası ve devası, bu ikisidir. Kalbin, uhrevi olanı dünyevi olana tercih etmesi de sıhhatli oluşunun alametlerindendir. Mü'min, elbette dünyevi ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçlar için gerekli tedbirini de alacaktır. Fakat

onun asıl vatanının ahiret olduğunu da asla unutmayacaktır. Nitekim sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Ömer'in oğlu Abdullah'a yaptığı bir tavsiyesinde şöyle buyurmuştur:

"Ey Abdullah! Şu dünyada bir garîb veya bir yolcu gibi ol! Kendini kabirdekilerden say. (Ölümü hiç unutma!)"[204][204]

Ve şair, vatan-ı aslîmizin ahiret ve cennet olduğunu ne güzel terennüm etmiştir:

"Haydi kardeşim, adn cennetine gel! Çünkü senin ilk menzilin orasıdır! Oradaki saadetli köşkler ve çadırlar seni beklemektedir. Fakat biz, bir imtihan için şu dünya hayatına düşmüşüz. Acaba tekrar asli vatanın olan cennete döndüğünü görecek misin?"

Ali de (r.a.), bir hikmetli sözünde şöyle demiştir: "Dünya başını almış gidiyor! Ahiret ise hep bize doğru gelmektedir. İnsanların kimi dünya ehli, kimi de ahiret ehlidir. Sen gayret et de ahiret ehli ol! Elbette size dünya ehlinden olmanızı tavsiye etmem. Biliyorsunuz, dünyada iş ve hizmet var, hesab yok... Ahirette ise, iş ve hizmet yok, hesab vardır. Kendinizi o hesaba hazır tutunuz."

Demek ki insan, ahireti ne nisbette unutur, hesabtan gaflet ederse, o nisbette dünya ehlinden olur. Ahireti ve oradaki mesuliyeti ne derece düşünüp tercih ederse, o nisbette de kalbi sıhhat bulur ve kendisi ahiret ehlinden olur.

Yine kalbin sağlıklı oluşunun alametlerinden biri de, tam olarak Allah'a

---

[204][204] Buhari: 7/170. Tirmizi: 4/567, hadis no: 2333. jbn Mace: 2/1378. Müsned: 2/24, 2/42

yönelmedikçe, Allah'a olan tevekkül ve teslimiyetini tamamlamadıkça ızdırab halinde bulunmasıdır. Çünkü kalb, Allah'a tam manâsı ile tutunup aşık olmadıkça, ilahi mehabbet ile doymadıkça huzur ve sükûna eremez. O'nun rızasını, yakınlık ve sevgisini tatmacbkça, hiç bir şeyden haz ve tad alamaz. Daima kendisini boşlukta ve buhranda hisseder. Ne zaman Allah'a sımsıkı tutunur, O'nu sever ve sayar, O'na güvenip dayanır, O'nu anar ve ister, O'nun rızasını ve yakınlığını hisseder, işte o zaman huzur ve itmi'nane erer. Sükûn ve sürürü bulur.

Kalb, bu şekilde Allah'a değil de, O'ndan başkasına tutunacak, O'ndan başkasına yönelip sığınacak, O'ndan başkasına dayanıp güvenecek olursa, işte bu, kalbin en büyük hastalığı olur. Kalb, böyle bir hastalıktan, ancak Allah'a dönmesi ile kurtulur. Bunun başkaca bir ilacı ve çaresi yoktur. Hakkıyla Allah'a inanmak ve yönelmekten başka kalbi huzur ve sükuna erdirecek bir yol bulunamaz. Başka Hiç bir şey, kalbin bu ihtiyacım karşılayamaz, onun böyle bir hastalığına deva olamaz. Çünkü o, yaratanım tanımak, O'na ihlas ve samimiyetle bağlanmak, yalnız O'na ibadet edip sığınmak, herşeyin üstünde yalnız O'nu sevip saymak durumundadır. Ancak bu duruma geldiği zaman, hakikî hayatı ve sürürü tadar. Ancak bu takdirde kendi manâsını ve ruhunu bulmuş olur. Ve ancak bu suretle, gaflet ve cehalet içinde yüzen, ezilip büzülen kalblerin hayatından başka bir hayata ermiş bulunur. Artık böyle bir kalb, yaratılış gayesine yönelmiş, cennet ve cehennemin niçin var olduklarını bilmiş; kitapların indiriliş ve peygamberlerin gönderiliş hikmetini de hakkıyla kavramıştır. Ne mutlu böyle bir kalbe! Ne yazık ve ne büyük bir hasret gayesinden uzaklaşmış bulunan bir kalbe... Nitekim şairin biri de bunu şu mısralarla ifadeye çalışmıştır: "Bize arkasını çevirenin nasibi, bizden uzaklaşmak olur! Böylesi, elbette bizden yüz çevirmenin cezasını bulur!" Ariflerden biri de şöyle demiştir: "Dünya ehline acımak lazımdır. Çünkü onlar, saadetlerin en büyük olanını tatmadan bu dünyadan ayrılmış olurlar." O arife demişler ki: "Bu en büyük saadet nedir?" O da şu karşılığı vermiştir: "Mehabbetullahtır, Allah'ın yakınlığını ve cemalini istemektir, O'nun zikri ve taati ile mutluluğu tatmaktır."

Ariflerden biri de şöyle demiştir: "Bazan öyle tarif edilmez haller ve hazlar yaşıyorum ki, kendi kendime: "Eğer ehl-i cennet, böylesine bir mutluluğu yaşarsa, gerçekten çok güzel bir hayatı yaşamış olurlar" diyorum."

Bir başkası da şöyle söylemiştir:

"Dünyanın güzelliği, ancak Allah'ın muhabbeti ve taati iledir.

Ahiret ve cennetin güzelliği de ancak Allah'ın cemalini rü'yet ve müşahede iledir."

Ebu'l-Hasen el-Verrak da diyor ki: "Kalbin hayatı, ezelen ve ebeden Hayy olan ve ölmekten münezzeh bulunan Allah'ın zikri ile kaimdir! Mutlu bir hayat da, ancak ve ancak Allah'ın yakınlığını ve yardımım kazanmakla olur." îşte bu sebebledir ki, ariflerin manevi hallerini ve yaşayışlarının güzelliklerini ifade eden sözlerinde ve yazılarında şu hikmetli beyana da rastlamaktayız: "Gerçekten arif-i bil-lah olan bir kimse için, fevt, (haktan uzaklaşma) mevtten (halktan uzaklaşma) daha beterdir." Evet, onlara göre bu böyledir. Çünkü fevt, Hak'tan kesilme ve uzaklaşmadır. Bunda kalbin hastalığı ve ölümü vardır. Mevt ise böyle değildir. Çünkü mevtte halktan uzaklaşma vardır. Halktan uzaklaşma nerede, Hak'tan uzaklaşma nerede? Ariflerden biri de, bu konuda şöyle demiştir: "Bir kul ki, Allah ile onun gözü-gönlü aydın olmuştur, her göz ve gönül bununla aydınlanmıştır. Bir kul ki bundan mahrumdur, her göz ve gönül için bu bir ızdırab kaynağıdır. Ve bu kulun kalbi, artık parça parçadır." islam büyüklerinden Yahya bin Muaz'm şöyle dediğine şahid oluyoruz: "Bir kimse, Allah'ın hizmeti ile memnun ve mesrur olursa, şüphesiz bütün varlıklar onun varlığı ile sürür duyarlar. Bir kimse ki, Allah ile gönlü aydın olma bahtiyarlığına ermiştir, böylesi bir kul, bütün kulların gözünün aydınlanma vesilesidir."

Kalbin sağlıklı oluşunun alametlerinden biri de, Allah'ı zikretmekten us anmam ası dır. O'na hizmetten bıkmaması, O'ndan başkası ile gönül sürûru duymam ası dır. Ancak O'nun rızasına ve hizmetine delalet eden, O'nun için olan şeyler müstesna... Sıhhati tam olan bir kalb, bir " O'nu sever, bir de O'nun için olan, O'nun rızasına vesile olan şeyleri sever.

Kalbin sıhhatte oluşunun bir alameti de, muayyen zikir ve virdle-rinden birini bir vesile ile fevtettiği zaman, bundan üzüntü duymasıdır. O kadar ki, malı üzerinde harîs olan birinin malından mühim bir miktarını kaybettiği zaman duyduğu üzüntüden daha fazlasını duyar ve onu telafiye çalışır.

Bir kalb ki, ilahi hizmetlerden herhangi birine şiddetle iştiyak duyar! Son derece acıkmış birinin yiyeceğe, susamış birinin suya karşı duyduğu iştiyaktan daha fazla bir iştiyak ve arzu ile ilahi hizmetlere koşar. îşte bu da, bir kalbin sıhhatte oluşunun

alametlerinden biridir.

Kalbin sıhhatte oluşunun mühim alametlerinden biri de şudur: "Mü'min namaza durduğu zaman, öylesine ilahi ve manevi bir huzur duyar ki, İftitah Tekbirini alırken ellerim kaldırması ile işarette bulunduğu gibi, artık o, dünyayı arkasına atmış, dünya ile olan alâkasını kesmiş, dünyadan çıkıp gitmiştir. Manevi ve uhrevi alemlere dalarak, kalbi ve ruhî bir mi'rac yapmakta, tarif edilmez bir nimet ve rahatı yaşamaktadır. Kalb, bambaşka bir huzur ve sürura ermiş bulunmaktadır.

Bu alametlerden biri de: Himmetinin tek olmasıdır. Tabiî bu tek himmet de, Allah için olacak, Allah (c.c.) hakkında bulunacaktır.

Biri de: "Vakit nakittir" deyip hiç bir vaktim zayi eylememektir. Zaman israfını, mal israfından daha büyük bir israf bilip bundan şiddetle sakınmaktır.

Şüphesiz kalbin sıhhatli oluşunun önemli alametlerinden biri de şudur: İlahi hizmet ve amellerden her birine verdiği değerden daha fazlasını, o amelin tashihine verecektir! Şöyle ki, çok ihlaslı olacak, riya ve gösterişe asla yer vermeyecek, amelinin sünnete uygun olmasına titizlik gösterecek, amelini en güzel ve en uygun şekliyle edaya çalışacak, islam'ın "Sanki Allah'ı görüyormuş gibi O'na ibadette bulunmak" prensibini hiç unutmayacaktır. Bununla beraber, bütün minneti ve muvaffakiyeti hep Allah'tan bilecek, Allah'a kullukta daima kendisini kusurlu görüp, ucub ve kibre kapılmayacaktır. İşte bu saydığımız haller, ancak diri ve sağlıklı bir kalbde bulunur. Hasta veya ölmüş kalbde değil...

Burada bunları özetlemek istersek, şöyle deriz: Gerçekten diri ve sağlıklı olan bir kalb; bütün himmeti ve gayreti Allah (c.c.) hakkında olan, bütün mehabbeti ve gayesi Allah için bulunan bir kalbtir. Böyle bir kalbin ve o kalbe sahib bulunan bedenin bütün hareketi ve amelleri, sadece ve sadece Allah (c.c.) içindir. Uykusu da uyanıklık hali de... Konuşması da, susması da... Tevekkülü de, tefekkürü de... Halveti de, celveti de... Yani yalnızlığı tercih etmesi de, halk içine karışması da... Hepsinde ve her hareketinde hep Allah (c.c.) içindir ve Allah (c.c.) iledir. O, nerede Allah'ın rızasını ve emrine uygunluğu gördü, hep oradadır. Çünkü onun gönlü, hep Allah (c.c.) iledir. Allah (c.c.) içindir. Bir kul olarak bazan nefsi, O'ndan başkasına meyletmek istese, hemen nefsine karşı Kitabullah'tan şu ayeti bir kılıç gibi çeker ve nefsinin üzerine indiriverir:

"Ey huzur ve itmi'nane eren nefis, razı olmuş ve razı edilmiş olarak Rabbına dön!"[205][205] Böylece Rabbına kavuşacağı günü hatırlatarak birkaç defa bu ayeti nefsine karşı tekrarlar... Ve kalb, bu suretle nefsi tekrar ve iyice teslim alıp Rabbına boyun eğdirir ve tam manâsı ile kulluğun rengine boyanır. Artık kulluk, yani Allah'a hakkıyla teslimiyet, onun sıfatı ve en büyük haz ve zevki olur. Yine huzur ve itmi'nan bulur. Hiç zorlanmadan, tertemiz ve ihlas ve sevgi ile, ciddî bir gayret ve himmetle Allah'a olan ibadet ve hizmetine devam eder. Her zaman Allah'ın emirlerinden birini eda, yasaklarından kaçınma durumunda kalsa, "buyur Rabbim, emrin de, nehyin de başım gözüm üzerine! Her zaman Sana kulluğa ve itaata hazır ve amadeyim" der. Üzerinde bulunan ilahi nimet ve minneti itiraf eder, Allah'a hamd ü senalarda bulunur, bunda dahi Allah'ın inayet ve tevfîkini müşahede eyler.

ilahi takdir icabı, başına gelen bela ve sıkıntılar karşısında da sabreder, Allah'tan yine Allah'a sığınır. Şaşkınlık ve taşkınlık etmez. Allah'ın büyüklüğünü, rahmetinin sonsuzluğunu, affını ve inayetini düşünür. "Allah'ım , ben aciz bir kulunum! Sen sabır ve güç vermezsen, ben sabredemem! Sabır da senden, takviye ve te'yid de senden! Sen'den, yine Sana sığınırım! Benim Senden başka sığınacağım, tapınacağım yoktur! Belayı bir değil, bin aded versen de, Senden dönecek, Sana arka çevirecek değilim. Benim Rabbim, Müsteanım, İlahım ve Penahım ancak Sensin! Bana yardım et, beni kendi halime bırakma!..." diyerek yüceler yücesi Allah'a dua ve niyazlar eder.

Varlığının bütünü ile kendisini O'nun huzuruna atar,- bütün, varlığı ile O'na dayanır, O'na sığınır, O'na daha yakın olur. O'ndan gelen bir sıkıntıyı, çok nazik ve pek merhametli bir doktorun hastasına sunduğu şifalı bir ilaç gibi kabul eder. "Bunda benim iyiliğim ve tedavim vardır" der. Sevdiği ve nimet saydığı bir şeyden mahrum bırakıldığı zaman da, "Muhakkak benim için hayırlı değildi ki, benden uzaklaştırıldı" der. Gerek kahırda ve gerekse lütufta Allah'ın kendisine olan iyiliğini görür, O'na olan bağlılık ve yakınlığından birşey kaybetmek şöyle dursun, bunu daha da artırıp kuvvetlendirir. Ve böylece, "Mü'minin her hali hayırdır" sırrına mazhar olur. Çünkü o, gerçekten mü'mindir. iman dolu, marifet ve mehabbetullah ile diri bir kalb sahibidir. Nitekim şairin biri, mü'minin bu halini, şu mısralarıyla ne güzel terennüm etmiştir:

"Kaderin kahrı da lütfu da hoştur bana!

---

[205][205] Kur'an-ı Kerim, Fecr Suresi: 27-28

Her biriyle ben, yol bulurum Sana...

Hükmet, nasıl dilersen, hüküm Senden!

Bela da versen, yardımcım Sensin Sen."

Ne mutlu ve ne büyüktür böyle kalbler! Ne kadar güzeldir böyle kalblerin içinde sakladıkları hazineler ve sırlar! Bilhassa bütün sırların meydana çıkacağı o günde, böyle kalblerin bütün güzelliği, büyüklük ve nuraniyeti elbette görülecektir. Çünkü böyle kalbler, yaratılış gayesine dosdoğru giden, nefsin yanıltıcı arzularına aldırış etmeyen, Allah'ın rızasını her şeye tercih eden gerçek kalblerdir. [206][206]

11- NEFSİN İSTİLASINA KARŞI KALBİN İLACI VE TEDAVİSİ

- Bu konu, bundan sonraki konuların temeli durumundadır. Çünkü kalbin diğer hastalıkları da nefisten kaynaklanmaktadır. Bu sebebledir ki Peygamber efendimiz (s.a.v.) Hacet hutbesinde şöyle buyururdu;

"Hamdolsun Allah'a! Biz, O'na sığınır, O'ndan yardım ye hidayet ister, O'ndan mağfiret dileniriz! Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin seyyiatmdan da yine Allah'a sığınırız!"[207][207]

Müsned'de ve Tirmizi'de Husayn bin Ubeyd'e ait hadiste şöyle gelmiştir: Peygamber Efendimiz ona hitaben buyurmuştur ki:

— "Ey Husayn, şimdiki halde sen, kaç ilaha tapınmaktasın?" Husayn şu cevabı verir:

— "Altısı yerde, birisi göste olmak üzere yedi ilaha tapınmaktayım." Peygamberimiz bunun üzerine şöyle sorar:

— "Peki söyle bakalım; Bir büyük nimete kavuştuğunda hangisine şükrediyor, bir

---

[206][206] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/131-139.
[207][207] Ebu Davud: 2/591-592, hadis no: 2118. Tirmizi: 3/413. Ibn Mace: 1/609

büyük musibete uğradığında hangisine sığınıyorsun?" Husayn cevap verir:

— "Göktekine ya Muhammedi" Peygamberimiz de:

— "Ey Husayn, aklını başına al! Bak diğerleri bir işe yaram-amaktadır. Haydi müslüman ol da, ben sana, Allah'ın seni faydalandıracağı bazı kelimeler öğreteyim!" Husayn bunun üzerine müslüman olur. Peygamberimiz de kendisine şu kelimeleri (mübarek duayı) öğretir:

— "Ey Husayn, "Allah'ım, bana rüşdümü (doğruluk ve hidayetimi) daima ilham buyur! Ve beni, nefsimin şerrinden -koru!..."[208][208]

Görüldüğü gibi Peygamberimiz, nefsin şerrinden umumi olarak Allah'a sığınmış, ayrıca nefisten kaynaklanan amellerden de Allah'a sığınmıştır. Keza nefisten kaynaklanan işlerin üzerine terettüb eden kötülük ve cezalardan da sığınmıştır. Çünkü amellerin seyyiatmdan sığınmak da, nefsin şerrinden sığınmaya dahildir. Keza.Husayn'a tavsiye edilen dua da bu konuda oldukça mühimdir. Çünkü bunda, hem nefsin şerrinden sığınma vardır, hem de kalbin, daima doğruluk ve gerçeklikler için Allah'ın ilhamına açık olmasını Allah'tan taleb vardır. Kalbin salâhı ve sıhhati bakımından bunun önemi ise aşikârdır.

îrade ve sülük ehli olan İslam büyükleri, mesleklerinin muhtelif olmasına rağmen nefsin, kalbin Allah'a vusulüne engel olduğu üzerinde ittifak etmişlerdir. Nefsi tam manâsı ile terbiye ve tezkiye etmedikçe, kalbin "Allah'a vuslat" devletine eremeyeceğini, nefse ve nefsanî arzulara mutlaka muhalefet etmek gerektiğini ittifak halinde bildir-mişlerdir.

İnsanlar nefis bakımından iki kısımdır: Bir kısmına, nefisleri hakim olmuş ve onları helak etmiştir. Bir kısmı ise, nefislerine hakim olmuş, onu en güzel bir şekilde tezkiye ve terbiye ederek kalbin emrinde tutmuş, saadet ve kemale ermiştir. Bu hususta bazı arifler şöyle demişlerdir: "Nefislerine karşı zafer elde edenler, muradlarına erdiler. Nefislerinin esaretinde kalanlar ise, helak ve hüsrana yuvarlandılar." . Bu konuda, şu ayeti zikretmemiz de çok yerinde olacaktır:

---

[208][208] Tirmizi: 5/519, hadis no: 3483. Usdü'l-Ğabe: 2/26-27

"Artık kim azarsa, dünya hayatını tercih ederse, gideceği yer cehennemdir. Fakat kim Rabbinin makamından korkar ve nefsi kötü heveslerden menederse, onun için gidilecek yer de cennettir."[209][209]

Nefis isyan ve tuğyana, dünya hayatını tercihe davet eder. Yüce Allah (c.c.) ise kulunu kendisine ve kötü arzularını terke davet eyler.

Kalb, bu iki davet arasındadır. Bazan birine, bazan da diğerine meyleder. Ve bu iki davet arasında imtihanını verir. Yüce Allah (c.c.) kitabında nefsi; mutmainne, emmare ve levvame olarak vasıflandırmaktadır, îlim adamları bu hususta ihtilaf edip bazıları, "nefis aslında birdir, bunlar aynı nefsin çeşitli vasıflarıdır" demiş, bazıları da mutmainne, emmare ve levvame olmak üzere üç ayrı nefis vardır" demiştir. Birincisi: Fıkıh ve kelam alimleri ile kalb ilimleriyle iştigal edenlerin çoğunluğunun ve sufiye muhakkıklarmın sözüdür, ikincisi ise, tasavvuf ehlinin çoğunun görüşüdür.

Meselenin aslı ve hakikati araştırıldığı zaman, nefsin zatı itibariyle bir, vasıfları itibariyle üç olduğu anlaşılır. Çünkü ilim ehlinden hiç biri, bir kimsenin birbirinden ayrı ve müstakil üç ayrı nefsi olduğunu söylemiş değildir. Ayetlerde ve hadislerde de, kula hitaben, "Nefislerini" diye çoğul şekli gelmemiştir. Ayette: "Ve nefisler bir araya getirildiği zaman"[210][210] buyurulmuş olması, şüphesiz umumun irade edilmiş olması itibariyledir. Yani bundan murad ferd değil, topluluktur. Keza hadiste: "Bizim nefislerimiz, ancak Allah'ın elindedir"[211][211] buyurulmuş olması da, topluluk itibariyledir, ferd itibariyle değil... Eğer insanda üç ayrı nefis olsaydı, herhalde ayet ve hadislerde buna işaret edilmiş olurdu. Demek ki mutmainne, emmare ve levvame; zatı ve varlığı itibariyle bir tek nefsin, ayrı ayrı vasıflarıdır. Doğru olan budur. [212][212]

1-Nefs-i Mutmainne

[209][209] Kur'an-ı Kerim, Naziat Suresi: 37-41

[210][210] Kur'an-ı Kerim, Tekvir Suresi: 7

[211][211] Müslim: 1/471, hadis no: 309. Ebu Davud: 1/303. Tirmizi: 5/319. ibn Mace: 1/427

[212][212] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/141-143.

Nefis Allah'a yönelip yatıştığı, O'nun zikriyle huzur ve itmi'nan bulduğu, O'na kavuşmaya müştak olup O'nun yakınlığına erdiği zaman, mutmainne olmuştur, işte böyle olan nefse, vefat esnasında "Ey nefs-i mutmainne, razı olmuş ve razı kılınmış olarak Rabbine dön!" denilir.[213][213] İbn Abbas buradaki mutmainne'yi, musaddıka, yani tasdik edici olarak kabul etmiştir. Katade; "iman eden" diye manâ-landırıp: "Allalı'm vadettiklerine yatışan mü'min" demiştir. Hasan da: "Allah'ın buyurduklarına inanan ve yatışan nefis" şeklinde açık-lamıştır. Mücahidin açıklaması ise şöyledir: "Nefs-i mutmainne; Allah'a hakkıyla teveccüh ve teslimiyet gösteren, Rab olarak Allah'a yakinen razı olan, O'nun emrine ve nehyine itaat eden, O'na kavuşacağında kesin inançlı bulunan nefistir."

Itmi'nanm hakikati, nefsin gerçekten sükûn ve istikrar bulmasıdır. Bu ise şüphesiz nefsin Allah'a, O'nun emir ve taatine sükûn ve istikrar göstermesi, Allah'tan başkası ile sükûna ermem esidir. O'nun rıza ve likasına yakını bir imanla inanıp tam bir teslimiyet halinde bulunması, O'na karşı isyan ve tuğyan etmemesidir. Allah'ın varlığını ve mutlak birliğini tasdik ettiği gibi, O'nun isim ve sıfatlarına ait hakikatleri de harfiyen kabul ve tasdik etmesi; hulasa Rab olarak Allah'tan, din olarak İslam'dan, Peygamber ve elçi olarak Muhammed'den (s.a.v.) razı olmasıdır. Aynı zamanda Allah'ın kaza ve kaderine teslimiyet göstermesi, O'na hakkıyla tevekkül edip güvenmesi, O'ndan başka mabud ol-madığını, kendisi üzerinde ve bütün kainatta O'ndan başka malik ve mutasarrıf bulunmadığını yakını bir iman halinde tasdik ve kabul etmesidir. Mutlak merci olarak O'nu tanıması, göz açıp yumuncaya kadar dahi O'nun lütuf ve inayetinden azade olamayacağına gerçekten inanmış olmasıdır. [214][214]

2-Nefsi Emmare

Nefis, eğer yukarıda saydığımız vasıfların zıddı ile vasıflanacak olursa, bu takdirde emmare adını alır. Böyle bir nefis de daima kötülüğü emreder, batılın peşine düşer, isyan ve tuğyan eder. Nefs-i emmare, her nevi kötülüğün kaynağı ve yatağıdır. İnsanı, daima

[213][213] Kur'an-ı Kerim, Fecr Suresi: 227-28.

[214][214] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/143-144.

kötülük ve çirkinliklere sürükler. Bundan dolayı onun hakkındaki ayette "âmiretün bissûi" denilmeyip "emmaretün bissûi" Duyurulmuştur ki, kötülüğü devamlı ve çok emrettiği anlatılmıştır. Ancak Allah (c.c.) kuluna merhamet ve hidayet buyurur da nefis güzelce terbiye ve tezkiye edilirse, bu takdirde iyiliği emreder hale gelir. Bu ise, nefsin kendisinden değil, Allah'ın ona olan rahmet ve hidayetinden di r. Çünkü nefis, zatı itibariyle iyiliği emredici değildir ve haddi zatında o, cehalet ve zulüm karanlıkları ile doludur. Onu ilim, hidayet ve adalete kavuşturan, onun Rabbi'dir. O'nun ilham ve muvaffakiyet vermesidir. Eğer Allah'ın ilham ve hidayeti olmazsa, nefis zulüm ve cehalet karanlıkları içinde yüzmeye, kötülük ve çirkin-likleri emretmeye devam eder. Evet, ilgili ayette de buyurulduğu gibi, eğer Allah'ın lütuf ve ihsanı olmasa, hiçbir kimse, nefsini terbiye ve tezkiyeye muvaffak olamazdı. Ancak yüce Allah'ın ilhamı ve hidayeti iledir ki nefis ıslah olur, iyilik ve güzellikleri düşünüp irade etmeye başlar, neticede arınmış ve temizlenmiş olur.

Nefsi, yaratıldığı haliyle yani nefis olarak ele aldığımızda, onun kötülük ve çirkinlikleri istemesinin gayet tabîi ve fıtrî olduğunu görürüz. Çünkü cehalet ve zulüm, onun yaratılışının ve cibilliyetinin ikti-zasıdır. Onun, fıtratan buna ihtiyaç ve incizabı vardır. O, bunu ister, bunu emreder. Fakat Allah'ın lütuf ve ihsanına mazhar olmasıyla da, iyilik ve güzelliği, hak ve adaleti isteyen bir hal kazanır. İşte bu husus dahi gösterir ki, kulun Allah'a olan ihtiyacı, hiçbir ihtiyaç ve zaruret ile kıyas edilemeyecek derecede büyüktür. Eğer Erhamü'r-Rahimin olan Allah, bir an için kulundan lütuf ve inayetini kesmiş olsa, kul muhakkak helak olur, herşeyini kaybeder. Kulun, bunu böyle bilmesi de Allah'ın ona olan lütfunun eseridir. Böyle bilmemesi ise, nefsine aldanışının, marifetullah'ta yaya oluşunun neticesidir. Sonsuz merhamet ve lütuflarm sahibi bulunan yüce Rabbimiz, bir an için dahi bizi bize bırakmasın, lütuf ve ihsanından mahrum eylemesin. [215][215]

3-Nefs-i Levvame:

Nefsin levvâme adını alması üzerinde iki cihet gözetilmiştir. Biri: Bu kelimenin

[215][215] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/144-145.

televvüm kökünden gelmesi, diğeri de: levm kökünden gelmesidir. Bu hususta bütün metin ve açıklamalarda bu iki kök ele alınmıştır. Bunu İslam büyüklerinin bu hususta sözlerinde görmekteyiz. Bunların her ikisi de doğru olabilir, fakat levvame kelimesinin, kınama anlamına gelen levm kökünden gelmiş olması daha doğrudur. Çünkü televvüm kökünden gelmiş olsaydı, bu takdirde Nefs-i Levvame yerine, Nefs-i Mütelevvime denilmiş olurdu. Şimdi selef-i sali-hin efendilerimizin, Nefs-i Levvame hakkındaki bazı açıklamalırını görelim:

Saîd bin Cübeyr der ki: "Ben İbni Abbas'a: "Nefs-i Levvame nedir?" diye sordum. O şu cevabı verdi: "Bu, kınayan nefis demektir." Mücahid ise şöyle der: "Bu, elde edemeyip kaçırdığına nedamet duyan ve kendisini kınayan" demektir." Katâde'nin açıklaması da kısa ve şöyledir: "İşlediği günah sebebiyle kendisini kınayandır."

Atâ, İbni Abbas'm bu hususta şu açıklamasını nakleder: "Kıyamet günü, her nefis kendisini kınayacaktır! İyi bir kul, niçin iyiliğini attırmadığı için, kötü bir kul da niçin kötülük yaptığı için kendisini kınayacaktır," Ikrime'nin açıklaması ise, bunun dünyada da böyle olduğuna işaret eder. Nitekim Hasan el-Basrî'nin sözü, bu hususta daha açıktır. O şöyle der: "Vallahi mümin, bütün halleri hakkında kendisini kınar, îmanının şanından olarak yaptığı bütün iyilikleri yetersiz addedip kendisini kusurlu görür. Günahkar ise böyle değildir. O, cehaletinin verdiği cür'etle günahları işler, nefsini kınayıp azarlamaz..."

Nefis, bazan emmare, bazan levvame, bazan da mutmainne olur. Bir gün içinde veya bazan bir saat içinde hal ve yer değiştirir. Bakarsın emmare olmuştur, bakarsın levvame olmuştur. Bakarsınız mutmain-" neye varmıştır. O gün veya o saat içinde, onda en çok olan vasıf hangisi ise, o onun hükmünü ahr. Eğer kendisini kınayıp azarlamasının galebe çaldığı esnada vadesi yetip vefat etmiş olsa, Nefs-i Levvame halinde vefat etmiş olur.

Nefsin, Nefs-i Mutmainne oluşu; onun hakkında en güzel bir tezkiye ve onun övülme sidir. Ona emmare denilmesi ise, onun hakkında bir zem ve kötülemedir. Levvame denilmesi ise, hem zemden, hem de övgüden hissesini alması demektir. Eğer kendini kınaması ciddi ve çok ise, şüphesiz övgü tarafı galebe çalmış, ağırlık kazanmış olur. Bu duruma gelen nefis, Allah'ın inayetiyle kısa zaman sonra Nefs-i Mut-mainne'ye erecek demektir.

Burada bu bilgileri vermekten maksadımız, Nefs-i Emmare'nin galebesiyle iyice hastalanmış bulunan bir kalbin, ilaç ve tedavisinin ne olduğunu anlatmaktır. Bu şekilde hastalanmış bir kalbin iki ilacı vardır. Birincisi: Nefis Muhasebesi, İkincisi: Nefis Muhalefetidir. [216][216]

Nefis Muhasebesinin Önemi:

Nefis muhasebesi ve nefse muhalefet etmek, o kadar Önemlidir ki, bunu ihmal etmenin neticesi, kalbin helaki ve ölümü demektir. Nefsin, kötü arzularına uyarak hüsrana yuvarlananlar, hep nefis muhasebesini yapmamış veya gereği gibi yapamamış olanlardır. Bunun ne kadar önemli olduğunu, İslam'ın ve bütün İslam büyüklerinin buna verdikleri büyük ehemmiyetten de kolayca anlıyabiliriz! İmam-ı Ahmed'in ve diğerlerinin, Şeddad bin Evs'ten rivayet ettikleri hadisi şerif dahi, bunu ne kadar güzel açıklamaktadır! Bu hadiste aynen şöyle buyurulmuştur:

"Aklı ve feraseti tam olan kişi, nefsini en güzel bir şekilde muhasebe edip ahireti için amelde bulunandır.! Aciz kişi ise, nefsine uyar ve kuru kuruya ümîde kapılır..." [217][217]

İmam-ı Ahmed'in anlattığına göre, Ömer bin el-Hattab (r.a.) şöyle demiştir: "Hesaba çekilmezden önce nefislerinizi hesaba çekiniz! Mîzanm başına varmadan önce, kendi kendinizi tartınız! Herhalde bu, ahirette hesaba çekilmenizden daha kolaydır. Her amel ve halinizin açığa çıkacağı o büyük hesab ve arz günü gelip çatmazdan önce, en güzel ve en iyi amellerle kendinizi donatınız!..."

Yine o, Hasan el-Basrî'nin şöyle dediğini nakleder: "Mü'min mutlaka her hâl ü kârda kendisini hesaba çeker! "Nedir bütün bunlardan maksat? Nedir bu konuşmadan, yiyip içmeden murad? Şu bir yudum suyu niçin içiyorum?" diyerek kendi kendisini sorguya çeker. Münafık ise, hiç düşünmeden, nefsini hesaba çekmeden dalar gider..."

Katâde, "Ve onun bütün işi ifrat idi." (Kehf:28) mealindeki ayetle ilgili olarak şöyle

---

[216][216] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/145-146.

[217][217] Tirmizi,4/638, H.N.2459. Müsned,4/124 (Hadisi, sahih sayan, zayıf adde denler olmuştur. Neticede zayıf olduğu anlaşılmaktadır. MA

demiştir: "Malını muhafaza ettiği halde, dinini ve nefsini zayi etmiştir."

Yine Hasan el-Basri şöyle der: "Kul, nefsine va'z ve nasihat edip onu güzel bir şekilde muhasebe etmeye dikkat ve himmet gösterdiği müddetçe, hayır ve iyilik üzerinedir." Meymun bin Mehran da şöyle demektedir: "Bir sermaye ve ticaret üzerine ortaklık kurmuş olan iki or-takdan her birinin diğerini kontrol ve muhasebe ettiği kadar kişi kendi nefsini kontrol ettiği müddetçe, şüphesiz takva ve hayır üzere bulunmaktadır. İşte bu yüzdendir ki: "Nefis, hileci ve hain ortak gibidir! Güzel muhasebe etmezsen, bütün sermayeni alıp gider!" denilmiştir..."

İmam Ahmed, Vehb'in şöyle söylediğim nakleder: "Davud ailesine ait hikmette şöyle yazılıdır: "Gerçekten akıllı olan, şu dört şeyden gaflet etmez:

1- Rabbine dua ve niyaz edeceği saatten,

2- Nefsini muhasebe edeceği saatten,

3- Kendi kusur ve ayıplarından kendisini haberdar edecek samimi kardeşleri ile yapacağı sohbetten,

4- Helali, ailesi ile yapacağı halvet zamanından. Keza helal ve mubah olan bazı ihtiyaç ve lezzetleri için ayıracağı saatten. Tabii bunda da, nefsin diğer mühim görevlerini yapması ve kalbe yardımcı olması bakımından bazı fayda ve maslahatlar vardır."

(Yukarıdaki bu, dört şeyi ve zamanı zayi etmemekle ilgili kelamı; Rasulüllah'm hadisi olarak nakledenler de olmuştur. Mesela: İbni Hib-ban, Ebu Hatim ve daha başkaları.)

Seleften Ahnef bin Kays'ın menkıbeleri arasında şu da anlatılır: "O mübarek, kandili önüne kor, parmağını onun ateşine tutar: "Ey günahkar Ahnefçik, hadi ateşe dayan bakalım! Hadi, o günahları neden işlediğini söyle bakalım?" diyerek, nefsim muhasebe ve muahaze ederdi..."

Hz. Ömer'in, valilerinden bazılarına şöyle yazmış olduğu da tari-hen bilinen hakikatlerdendir: "Tenhada nefsini güzelce hisaba çek! Şiddet ve hesab günü gelip çatmazdan önce nefsini muhasebe eden kişinin akibeti, mutlaka hayır ve iyilik olacaktır!

Böylesi, başkala-rınm imreneceği bir hal ve makam kazanır. Hayatın güzellikleri ve nefsin arzuları, kendilerim nefis muhasebesi yapmaktan alakoymuş bulunan kimselerin akibetleri ise; şüphesiz hüsran ve pişmanlık olacaktır!"

Hasan el-Basrî'nin uzunca bir nasihati de şöyledir: "Mü'min, daima nefsinin bakıcı ve bekçisidir, onu her hâl ü kârda hesaba çeker! Ve bunu da Allah (c.c.) için yapar. Biliniz ki, kıyamet gününde hesabın kolay olması, dünyada nefis muhasebesini yapmış olanlar içindir! Onlar ki, dünyada nefis muhasebesi yapmazlar ve rastgele dünyaya dalarlar, işte bunların oradaki he-sapları zorlu olacaktır. Mü'minin hali şöyledir: Onun beğenip arzu ettiği bir şey, ummadığı bir zamanda karşısına çıkar. Fakat o, hemen onu almaz, hatta hiç almaz. Kendi kendine der ki: "Vallahi ben seni arzu edip bekliyordum ve benim sana ihtiacım vardır. Fakat vallahi bu arzuma uyacak değilim! Seninle benim aram çok mu çok uzaktır!" işte mü'min, kendisi için helal ve mubah olan şeylerle ilgili olarak böyle nefis muhasebesi yaparken, helal ve meşru yollardan elde edilemeyip kaçırılan şeylerle ilgili olarak da, "Ey-nefis, ben bunu zaten istemem! Benim böyle bir şeyle ne ilgim var?" diyerek nefsini muhasebe eder. Evet, mü'minler öyle kimselerdir ki, Kur'an onlarla onları helak edecek olan şeyler arasına perde olmuştur! Gerçek ve kamil bir mümin, nefse ve onun kötü arzularına kapılmamak için, ömrünün sonuna kadar nefsiyle mücadele eder ve onu daima hesaba çeker! Hiçbir zaman nefsine karşı güvenli olmaz, aksine hep tedbirli bulunur. Kesin olarak bilir ki: Nefsinin bütün isteklerinden yana Allah'a hesab verecektir! Gözü, kulağı, dili, diğer bütün uzuvları ayrı ayrı sorumlu olacaktır! Hepsi adına da kalb, mutlaka hesabını Rabb'ına karşı verecektir. İşte mü'min, daima bu duyguyu ve şuuru yaşar. Münafık ise, şaştıkça şaşar, azdıkça azar. Sonunda helak olur..."

Malik bin Dinar da: "Nefsini: "Ey nefis, sen şunu şunu işledin değil mi?" diyerek muhasebe ve müahaza eden, onu zem ve levm edip emri atında tutan, Allah'ın kitabına tabî kılan, onu güzelce görüp gözetleyen bir kula, Yüceler Yücesi Allah (c.c.) rahmetiyle muamele buyursun!"

Yukarıda geçtiği gibi, nefis ile sahibinin arasındaki durum, malda ortaklık kuran iki kişi arasındaki duruma benzetilmiştir. Mal üzerine kurulan ortaklıkta nasıl ortağın işi; ne yaptığının görülmesi, murakabe ve muhasebe edilmesi, hile ve hiyanete yeltenecek olursa derhal mani olunması nasıl Önemli ise, bütün bunlar nefis için de söz konusudur.

Yani kişi nefsini gerçekten murakabe ve muhasebe edecek, yedi azasını koruyacak, saadet ve felaha erecek. Sermaye olmazsa, elbette kazanç da olmaz. Saadetin sermayesi mesabesinde olan ve mutlaka korunması gereken yedi aza ise şunlardır: Göz, kulak, ağız, cinsi organ, el, ayak. işte bu uzuvları koruyan kurtuluşa yürüdü, koruyamıyan helak oldu. Demekki bu yedi azayı korumak her iyiliğin başı, ihmal etmek ise her kötülüğün kaynağı. Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de de, bununla ilgili nice ayetler var. Onlardan bazılarını mealen arz edelim:

"Mü'minlere söyle: Gözlerini harama bakmaktan sakınsınlar! Irz ve namuslarını korusunlar!"[218][218]

'Yeryüzünde kabara kabara yürüme! Çünkü sen yeri yaramazsın, boyca da dağlara erişemezsin!"[219][219]

"Bilmediğin bir şeyin ardına düşme, çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan (yaptığından) sorumludur."[220][220]

"Kullarıma söyle: Sözün en güzeli ne ise, işte onu söylesinler."[221][221]

"Ey mü'minler, Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin!"[222][222]

"Ey mü'minler, Allah'tan korkunuz ve kişi, yarın için ne gönderdiğine bir baksın!"[223][223]

Kul, iki ortaktan birinin diğerine emanet ve hukuka mutlaka riayet etmesini ve doğruluktan ayrılmamasını şart koştuğu gibi, nefsine karşı bütün bunları şart koşmuş gibi davranır ve onun buna riayet edip etmediğini titizlikle takib eder. Büyük bir dikkatle nefsini murakabe ve muhasebeye devam eyler. Hiç bir zaman onu kendi haline bırakmaz. Aksi halde nefis hemen hile ve hiyanete geçer. Sermayeyi mahveder, yedi azayı günahlara bulayıp sahibini helake sürükler. Bunun için son derece uyanık bulunup,

---

[218][218] Kur'anı Kerim, Nur Suresi: 30.

[219][219] Kur'anı Kerim, İsrâ Suresi: 37.

[220][220] Kur'anı Kerim, İsrâ Suresi: 36

[221][221] Kur'anı Kerim, jsrâ Suresi: 36.

[222][222] Kur'anı Kerim, Ahzâp Suresi: 70.

[223][223] Kur'anı Kerim, Haşr Suresi: 18.

nefsinin murakabe ve muhasebesini hiç ihmal eylemez.

Mü'minin, böyle bir nefis murakabe ve muhasebesini kesintisiz olarak devam ettirmesine, onun ahiret hakkındaki inancı ve, oradaki hesabı kolaylaştırmak için buna çok dikkat etmesi gerektiği konusundaki imanı da yardımcı olmaktadır. Keza cennet ve cemale ermenin veya bu büyük saadeti zayi etmenin buna bağlı olduğunu çok iyi biliyor olması da, bu hususta mü'mine yardımcı olmaktadır. Bu inancı ve marifeti, yakın derecesine varınca, şüphesiz bu nefis murakabe ve muhasebesi de kendisi için çok kolay ve başarılı olmaktadır. Bu iman ve marifetin zayıflaması nisbetinde nefis murakabe ve muhasebesi de zayıflamaktadır.

Tedbirli ve şuurlu bir mü'min için ise, nefsinden ve onun arzularından gaflet etmesi asla layık değildir. Ona yakışan, şüphesiz nefes nefes, adım adım nefsini ve onun arzularını takib ve kontrol etmesidir ve o, buna ehildir. İnsan ömrünün her bir nefesi, elbette çok kıymetli bir cevherdir. Ebedî saadetin hazinelerinden biri, onunla kaz anılabilir! Bu kadar kıymetli nefesler, nasıl zayi edilebilir ki? Elbette nefeslerini saadet için değil de, hüsran için harcayanlar, insanların en cahilleri, en ahmaklarıdır! Ve böyle bir şey, gerçek mü'minlerden beklenilemez! Bu cahiller de, gerçeğin ve gerçek halin ne olduğunu yarın ahirette, elbette öğreneceklerdir. Nitekim ayette şöyle buyurulmuştur: "O gün her nefis, yaptığı her hayrı hazır bulacaktır. İşlediği her kötülüğü de. İster ki, o kötülüklerle kendisi arasında uzak bir mesafe bulunsun."[224][224]

Nefis Muhasebesinin İki Yönü:

Muhasebe-i nefis iki şekilde yapılır: Biri: Amelden (iş ve hareketten) önce olanı, diğeri de amelden sonra olanıdır. Birinci nevi nefis muhasebesi, bir işi yapmak istediği ve ona karar verdiği zaman, acele etmeyip duraklamak, o işi yapmakla yapmamak arasındaki farkı düşünüp hesab etmek ve hangi tarafın ağır bastığını iyice gözden geçirmektir. Hasan el-Basrî bu hususta şöyle demiştir: "Allah rahmet eylesin o kimseye

[224][224] Kur'anı Kerim, Âl-i îmran Suresi: 30.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/146-150.

ki, bir işi ilk defa yapmayı düşündüğü zaman, durup hesab eder, eğer Allah içinse yapar, değilse terk eder..."

Bazıları bunu açıklayıp demiştir ki: "Kul, herhangi bir işi yapmak üzere ilk hareket ettiği zaman, durup düşünür: Acaba bunu yapması kendisinin kudreti dahilinde midir, yoksa değil midir? Sonra, bunu yapması, yapmamasından daha mı hayırlıdır? Eğer yapması hayırlı görünüyorsa, üçüncü olarak da, bunu yapmayı düşünmesi Allah rızası için midir, yoksa nefis ve dünya adına mıdır? Eğer Allah rızası için olduğunu görürse, o işi yapar, değilse terkeder. Allah için olmayan işlerde nefsini kendi haline bırakmaz. Aksi halde nefis, kendisi adına hareket etmekle kısa zamanda kendisim putlaştırmak ve Allah'a ortak koşmak ister. İşte uyanık bir rnü'min, güzelce nefsini muhasebe eder de buna meydan vermez. Bilir ki, nefis kendisi için amele alıştırıhrsa, Allah için amel ve hareketi çok zorumsar ve buna yanaşmaz olur. Nefis muhasebesinde dördüncü bir merhale daha vardır ki bu da, yapmak istediği iş Allah için olmakla beraber başkalarının yardımını ve desteğini de gerektiriyorsa, onların kendisine gereği gibi yardımcı olup olmayacaklarını gözden geçirmek olacaktır. Eğer başkalarının yardımından ümidvar değilse, o işe tek basma atılmayıp durakhyacaktır.

Nitekim Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), Mekke devrinde böyle yapmıştır. Kendisi için gerekli kudret ve şevketin, yardımcı ve destekçilerin meydana gelmesine kadar Allah için olan cihadı te'hir etmiştir. Eğer kişi, yapmak istediği iş için gerekli yardımcıları bulursa, elbette o işe yönelecektir. Peygamberimiz'in, şartları gerçekleşince cihada yöneldiği gibi. Aksi halde kişinin bütün bunları düşünmeden, şartları ve durumu iyice gözden geçirmeden işe atılması, hem nefis muhasebesi bakımından, hem de işin neticesi bakımından uygul olmaz, başarı da elde edilemez..."

Demek ki, bir işi yapmaktan önce gözden geçirilecek dört hal ve makam bulunmaktadır. Çünkü kul, her yapmak istediğine kudret yetiremez. O halde kudreti dahilinde olup olmadığını hesab etmesi gerekir. Keza kulun yapmak istediği her iş, Allah'ın emir ve rızasına uygun olmayabilir. Bunun da hesabını iyi yapması gerekir. Yine kul, her - yaptığını Allah için yapıyor da olma-yabilir. Bunun dahi hesabı gerekir. Keza her yaptığı işe, yardımcı ve destekçiler bulamayabilir. Bunu da gözden geçirmeye ihtiyaç vardır. Ve böylece gözden geçirilecek, hesab edilecek hal ve makamlar dörde ulaşmış bulunmaktadır. Hesabı güzel yapar, durum ve şartları iyi muhakeme ederse, o işin

yapılması mı, yoksa terkedilmesi mi uygun olduğu ortaya çıkar. Ve ona göre hareket ederek nefsin murakabe ve muhasebesine ait merhaleleri gözden geçirmekte gaflete düşmemiş olur. Aksi halde yanılma ve yanlışlıklar, birbirini takib eder.

Nefis muhasebesinin ikinci şekli: Bu, iş ve ameli yaptıktan sonra olur. Ve bunun da üç hal ve makamı vardır.

Birincisi: Taat üzerinedir. Kul, Allah'ın haklarından olanı taat ve ibadeti, hakkıyla yapıp yapmadığına bakar, bir eksiği ve kusuru bulunup bulunmadığını gözden geçirir. Taat ve ibadet bakımından Allah'ın kulu üzerindeki hakları ise, daha önce de geçtiği gibi altıdır: Bilgide ihlâs, Allah için nasihat, Rasulüllah'a ittiba (uy-mak), ihsan (yani en güzel şekliyle eda), Allah'ın kendisi üzerindeki lütuf ve minnetini görmek, amel've ibadette daima kendisini kusurlu kabul etmek. İşte kul, eda ettiği o taatta, bütün bunlara riayet edip edemediğini hesabe-dip gözden geçirir.

İkincisi: Terkedilip yapılmaması kendisi için daha hayırlı olduğu halde yapmış bulunduğu ameli hakkında nefsini muhasebe eder.

Üçüncüsü: Yapılması adet veya mubah olan bir şey yaptığı zaman, nefsini bu hususta muhasebe eder. Bunu yapmakla, Allah'ın rızasını ve ahiretîni düşünüp düşünmediğini gözden geçirir. Bundaki manevi ve uhrevi kazancı ve kaçırdığı nedir? Düşünüp, nefsinin hâl ve isteklerini kontrol eder. [225][225]

Nefis İçîn Asıl Zararlı Olan:

Şüphesiz nefis için asıl zararlı olan, onu ihmal edip muhasebe ve murakabe etmemektir. Onu kendi haline bırakmaktır. Nefis kendi haline bırakılır, işler hafife alınırsa, netice ye akibetin helak ve hüsran olacağı muhakkaktır. İşleri hafife alıp akibeti düşünmeyen, kibir ve gurur ehlinin hali ve sonu böyledir. Onların ahirete inançları olsa bile, işleri hafife alıp nefsi kendi haline bıraktıkları ve üstelik affa veya şefaata güvenip aldandıkları için, günahlara iyice dalıp alışmışlardır. Nefislerini dizginlemek akıllarına

[225][225] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/150-151.

bile gelmez. Gelse bile, günahlardan ayrılmak çok zor gelir. Halbuki bidayette şuurlu ve tedbirli davransa idi, nefsini günahlara dalmaktan alakoyması, kendisine ne kadar kolay gelecekti. Nefsini kolayca arzu ve adetlerinden uzak tutabilecekti.

îbni Ebi'd Dünya der ki: "Bana, Talha bin Ubeydullah'm oğullarından olduğunu söyleyen ve Kureyş'ten olan bir adam anlattı. Onun anlattığına göre, Tevbe bin Sımma adındaki zat, Rakka'daki ikameti sırasında, şiddetli bir nefis muhasebesi halini yaşıyormuş. Bir gün yaşının kaç olduğunu düşünüp, altmış olduğunu hayretle görmüş. Derken altmış senenin günlerini hesaplayıp yirmi binden daha fazla olduğunu anlayıp duygulanmış ve: 'Yazık bana! Demek Rabbime bu kadar binler günahlarla mı kavuşacağım? Ya bir günde birçok günahlar işlemişsem, halim nice olacak benim?" diyerek haykır-mış. Sonra kendisinden geçip baygın yere düşmüş. Bakmışlar ki, ruhunu teslim eylemiş. Ve bu sırada bir ses duyulmuş: "Mübarek olsun sana, Firdevs cennetine doğru şu sıçrayış!"

Bunu Özetliyecek olursak, şöyle deriz: Nefis muhasebesinde kul, önce Farzlara bakmalıdır. Bunda bir noksanlık görürse, noksanını ıslah veya kaza etmek suretiyle telafiye çalışmalıdır. Sonra haramlar hakkında nefis muhasebesi yapmalıdır. Eğer irtikab ettiği bir şey varsa, tevbe ve istiğfar etmeli, günahları silici hasenat yaparak durumunu telafiye çalışmalıdır. Sonra nefsin gaflete dalıp dalmadığına bakmalı, onun Allah'a ve ahirete yönelişini kuvvetlendirmeye çalışmalıdır. Sonra, elinden veya dilinden, gözünden veya kulağından, tuttuğu ve gittiği şeylerden nefsim hesaba çekmeli, bunları nasıl ve niçin yaptığına, yaptıklarının içinde mahzurlu olanlar bulunup bulunmadığına bakmalıdır. Gerektiğinde durumu telafi etmeli, iyi amellerini dahi nasıl ve niçin yaptığını güzel kontrol etmeli. İhlasmın ve Sünnete ittibamm tam olup olmadığını iyice gözden geçirmelidir. Sözlerinden, iş ve hareketlerinden hesaba çekilmezden önce, kendisini hesaba çekip Hesab Günü'ne gereği gibi hazır olmalıdır. Mutlak sorumluluk hakkındaki Kur'an'm sesini, nefsine hakkıyla duyurmak, şu ayetleri hiç unutmamalıdır.

"Rabbın hakkı için biz onların hepsine soracağız!"[226][226] "Kendilerine elçi gönderilmiş olanlara soracağız ve elbette gönderilen elçilere de soracağız!"[227][227]

---

[226][226] Kur'anı Kerim, Hicr Suresi:92.

[227][227] Kur'anı Kerim, A'raf Suresi:6.

"Şunun içindir ki, Allah doğrulara doğruluklarından sorsun!"[228][228] "O gün Allah onlara seslenerek: "Elçilere ne cevap verdiniz?" diye sorar!"[229][229] "Sonra o gün, size verilen nimetten elbette sorulacaksınız!"[230][230]

Allah (c.c.) kitabında bizlere, doğruların doğruluklarından yana hesab vereceklerini haber veriyor! Düşünelim bir kerre, doğrular doğruluklarından sorguya çekilirse, yalancıların hali ne olacaktır?

Mukatil, ilgili ayeti açıklamak üzere: "Yüce Allah, doğruların doğruluklarından sorulmak üzere onlardan mîsâk alındığını haber veriyor" demiştir ki, o.bununla peygamberlerin, tebliğ vazifeleri bakımından hesaba çekileceklerini ifade etmek istemiştir.

tmam Mücahid ise, "Peygamberler tebliğden sorulacakları gibi, peygamberlerin varisi ve vekili bulunan alimler de tebliğden yana hesab vereceklerdir" demiştir. Evet, ilgili ayet, her ikisine de şamildir. Hem peygamberlerin ilahi elçilikten, hem de alimlerin peygamber vekilliğinden sorulacaklarını ifade etmektedir. Hem de, peygamberlere ne cevab verdiklerinden sorulacağını bildirmektedir. Şu ayette de bu, açıkça bildirilmiştir.[231][231] Yine Katâde, bu ayetle ilgili olarak da şöyle demiştir; "En evvelden en sona kadar, bütün insanlar ve ümmetler şu iki şeyden sorulacaklardır: "Neye tapıyor olduğunuzu söyleyiniz?" 'Allah'ın elçilerine ne cevap verdiniz?" Yani hem mâbûd'tan, hem de ibadetten kesinlikle sorguya çekileceklerdir!"

Tekasür Suresi'nin: "Sonra o gün, size verilen nimetten elbette sorulacaksınız!" anlamındaki ayetiyle ilgili olarak Muhammed İbni Cerir şu açıklamayı getirmiştir: "Bu ayetiyle Cenab-ı Hak, "dünyada elde ettiğiniz nimetler hakkında, bunu nasıl kazandığınız, nasıl kullandığınız, bu hususta nasıl amel ettiğiniz hakkında mutlaka sorulacaksınız!" diye bildirmektedir."

İnsanın mutlaka hesaba çekileceği nimetler iki kısımdır.

---

[228][228] Kur'anı Kerim, Azâb Suresi:8.

[229][229] Kur'anı Kerim, Kasas Suresi: 65.

[230][230] Kur'anı Kerim, Tekâsür Suresi: 8.

[231][231] Kur'anı Kerim, Kasas Suresi: 65.

Birincisi: Helalinden kazanıp helal ve meşru bir şekilde kullandığı nimetler.

İkincisi: Helal olmayan yerden kazanıp hak olmayan yerlere harcanan nimetlerdir. Birincisinin şükründen sorulduğu gibi, ikincisinin de menşe' ve masrifinden (kazandığı ve harcadığı yerlerden) sorulacaktır. Kul, ilgili ayetlerin haber verdiği gibi, bütün yaptıklarından, bütün azalarından sorguya çekileceğine göre; bu sorgu ve ceza günü gelip çatmazdan önce nefsini güzelce murakabe ve muhasebe etmesi onun için ne kadar gerekli ve ne kadar yerinde olur!

Nefis muhasebesinin dinen vacib olduğuna, şu ayet-i celile delalet etmektedir: "Kulak, göz ve kalb, bunların hepsi yaptıklarından sorumludur!"[232][232] Keza şu ayet-i celile de bu hususta gayet açıktır: "Ey mü'minler, Allah'tan korkunuz! Ve kişi, yarın için ne hazırladığına bir baksın!"[233][233]

İşte Yüce Allah, kullarına, yarınki ahiret hayatı için ne gibi ameller yapıp yapmadıklarını gözden geçirmelerini, esaslı bir şekilde nefislerini muhasebe etmelerini emretmektedir. Ve ilgili ayette ahiret için "yarın" demekle; nefis muhasebesini kulları için gerekli kıldığı gibi, aynı zamanda bunu kolaylaştırmaktadır da. Tâki kul; hakkı batıldan seçip alsın, kötülüğü iyilikten ayırıp ondan sakınsın!

işte bütün bu hakikatler, kalbin iyilik ve sağlığının Nefis muhasebesi ile kaim olduğunu gösteren, îslami ve Kur'ani gerçeklerdir. Herşeye rağmen nefsini ihmal edip kendi haline bırakanlar, elbette helak olurlar... [234][234]

Nefis Muhasebesinde Nice Fayda Ve Güzellikler Vardır:

Nefis muhasebesinde nice fayda ve güzellikler vardır. Bunlardan biri: Nefsin ayıp ve eksikliklerine muttali olmak, onu tanımaktır. Nefsini tanımayan, onun ayıp ve eksikliklerinden haberdar olmayan, onu terbiye ve tezkiye edemez. Ancak kişi nefsini tanımakla ona muhalefet etme imkanına kavuşur.

---

[232][232] Kur'anı Kerim,İsra Suresi:36.
[233][233] Kur'anı Kerim, Haşr Suresi:18.
[234][234] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/152-154.

imam Ahmed, Rasulüllah'ın ashabından Ebu'd Derda'nın şöyle dediğini nakleder; "Kişi, Allah için insanlara buğzetmedikçe tam fakih olamaz! Allah için insanlara, onların isyanına buğzeden kimse; şüphesiz kendi nefsine daha şiddetli olarak buğzeder." Mutarrif bin Abdullah da şöyle demiştir: "Eğer ben, nefsimin ayıp ve kusurlarına muttali olmasaydım, insanları terkederdim!" Yine o, dua ederken: "Ey Allah'ım, benim yüzümden insanları, onların istek ve dualarını red eyleme!" dermiş.

Bekir bin Abdullah el-Müzenî Arafat'ta vakfe yaptığı zaman şöyle dermiş: "Eğer ben aralarında olmasam, şu Arafat ehlinin ilahi mağfirete nail olduklarını söyleyebilirdim!" imam Süfyan-ı Sevri'nin hastalığı ağırlaştığı zaman» yanma Ebu'l-Eşheb ve Hammad bin Seleme gelmiş. Hammad demiş ki: "Ey imam, korktuğundan emin, umduğuna nail olmak üzere bulunuyorsun! Nihayet Erhamü'r-Rahimîn olan Allah'a kavuşacaksın!" îmam ona şu karşılığı vermiş: "Sen, benim gibi birisinin cehennemden kurtulacağını mı zannediyorsun?" Hammad da şöyle söyler: "Evet, vallahi ben, senin için bunu ümid etmekteyim!"

îbni Zeyd'in Meslem bin Said el-Vasıtî'den naklettiğine göre, Cafer bin Zeyd, babasının şöyle anlattığını haber vermiştir: "Biz, Kabil'e gazaya çıktığımız zaman aramızda Sile bin Eşyem de vardı. Asker, yatsı namazı vaktinde bir yere indi ve orada yatsı namazını kılıp istirahata çekildi. Ben, bu sırada Sile bin Eşyem'in ne yapacağını merak edip izlemeye başladım. İnsanların tam uykuya vardıkları sırada yerinden kalkıp yakındaki ağaçlıkların arasına girdi. Ben de kendisine sezdirmeden ağaçlığa girdim. O, orada abdestini yenileyip namaza durdu. O namazdayken bir arslan gelip ona yaklaştı. Ben derhal bir ağaca çıktım ve arslanın onu parçalamasından korktum. O ise hiç bir endişeye kapılmadan namazını huzurla kılmaya devam etti. Başını secdeye koyduğu zaman, tamam dedim, arslan şimdi onu parçalar! Fakat o, hiç aldırmıyordu. Nihayet kâde'ye oturup namazını tamamladı. Selam verdikten sonra arslana hitaben: "Ey hayvancağız, haydi nasibini başka yerde ara!" dedi. Arslan, kükreyerek oradan ayrıldı. Kükreyişi o kadar korkunçtu ki dağlarda yankı yaptı. Sile, kalkıp tekrar namaza durdu. Sabaha kadar da namaz kılmaya devam etti. Şafak atınca, dua ve niyaza başladı. Öyle duada ve hamd ü sena da bulundu ki, o kadar güzelini o zamana kadar duymamıştım. Sonra duasında: "Allah'ım, ben Senden, beni cehennemden kurtarmanı istiyorum! Benim gibi birisi, Senden cennet ve cemal istemeye cür'et edemez!" diyordu. Sonra , dönüp askerin arasına katıldı. Sanki sabaha kadar yumuşak döşekte yatmış gibi bir hali ve

zindeliği vardı. Ben ise tarif edilmez bir korku ve duyguya kapılmıştım ki, bunu Allah bilmektedir."

Yunus bin Ubeyd, nefsini muhasebe ve kula yakışan tevazu bakımından şöyle derdi: "Ben, hayır ve iyilikten yüz kadar haslet biliyorum ki, bunlardan hiç biri kendi nefsimde bulunmamaktadır." Mu-hammed bin Vâsi' de şöyle der: "İşlenen günahların kokusu zahir (açıkça belli) olsa, kimse benim yanımda oturmaya güçyetiremez."

İbni Ebu'd-Dünya'nm naklettiğine göre, Halid bin Eyyub şöyle demiştir: "İsrail oğulları zamanında bir rahib, zaviyesinde altmış sene ibadet etmiş. Bir gün rüyasında kendisine: "Falanca ayakkabıcı, Allah indinde senden daha hayırlıdır!" denilmiş. Bu rüyayı, birkaç gece görmesi üzerine gidip o ayakkabıcıyı görmüş, ona amel ve ibadetinin ne olduğunu sormuş. O da: "Ben, öyle bir kimseyimdir ki, bana kim gelse veya kimi görsem, onu kendimden hayırlı kabul ederim!" cevabını vermiş. Rahib de o kimsenin,- tevazu' sayesinde kendisinden daha hayırlı olduğunu anlamıştır."

Seleften Davud et-Tâî hazretleri, bazı devlet büyüklerinin yanında bulunduğu bir sırada, onların kendisini medlı u sena ettiklerine şahit olmuş. Ve onlara karşı şöyle demiştir: "Evet, insanlar bizi böyle över! Fakat bazı kusurlarımızı bilmiş olsalar, dilleri bizi övmeye cesaret edemez." Ebu Hafs hazretleri de bu hususta şu veciz konuşmayı yapmıştır:

"Devamlı olarak nefsini itham ve bütün hallerde nefsine muhalefet etmeyen, onu taat ve ibadetlere zorlamak cihetine gitmeyen kimseler; muhakkak nefislerine aldanmış olurlar! Nefislerine aldananlarm akıbeti ise, şüphesiz helak olmaktır."

Nefis, gerçekten insanı helak ve hüsrana davet edici, kötülük-leri emredicidir. Aynı zamanda o, düşmanların yardımcısı, her çirkinliğin arzu edicisidir. Kendi haline ve tabiatine bırakıldığı zaman, hep kötülüklerin peşinden koşar ve Hakk'a muhalefet eder. Büyük ve müstesna nimet ise; nefisten kurtulmak, onu kalbin ve aklın emri altına almaktır. Allah (c.c.) ile kul arasında en büyük, en kalın perde odur! Nefsini tanıyan ve onun arzularına karşı tedbirli duran kimseler, hep nefislerini hakir gören mütevazi kimselerdir. Bunların en büyük buğzu, kendi nefislerine olup, kibir ve gurura düşmezler. Bazan kendilerini açıkça zemmederler.

îbni Ebu Hatim der ki* Bize Ali bin Huseyn anlattı. Ona, el-Makdisî söylemiş, ona da

babasından naklen Amir bin Salih anlatmış. O da İbni Ömer'den. İşte o şöyle söylemiştir: "Bir gün babam, Ömer bin el-Hattab dua ediyordu. Onun duası sırasında şöyle dediği duyuldu:

"Ey Allah'ım, benim zulmümü, küfrümü mağfiret buyur!" Orada buna şahit olanlardan biri: "Ey mü'nıinlerin emiri, zulmü anladık, fakat küfür ne demek oluyor?" diye konuştu. Yani Ömer'in böyle söylemesini yadırgadığı için, bir açıklama istedi. Ömer, buna cevaben: "Evet, insan çok zalim, çok kafir bir varlıktır!" buyurdu."

Yine o anlatıyor: Bize Yunus bin Hubeyb anlattı, ona Ebu Davud söylemiş, ona da Salt bin Dinar haber vermiş. İşte bu habere göre, Bekıyye bin Sahban el-Henâî şöyle demiştir: "Bir gün ben, mü'nıinlerin validesi Hz. Aişe'ye gidip, şu mealdeki ayet hakkında bilgi rica ettim: "Sonra Kitab'ı, kullarımız arasından seçtikle-rimize miras verdik. Onlardan kimi nefsine zulmedendir, kimi orta halli gidendir, kimi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçendir. İşte büyük lütuf da budur!"[235][235] İşte benim bu ayetle ilgili soruma Hz. Aişe şu cevabı verdi: "Yavrum! Bunlar şimdi cennettedirler. Ayette: "Hayırlarda öne geçenler" olarak bildirilenler, Resulüllah zamanında yaşamış, O'nun kendileri hakkında cennet ve nimetle müjdelerde bulunmuş olduğu kimselerdir. "Orta halli gidenler" diye işaret olunanlar, O'na kavuşuncaya kadar O'nun izinde gidip Sünnet'ten ayrılmayanlardır, "Nefsine zulmedenler" diye bildirilenler ise, benim gibi, senin gibi olanlardır." Hz, Aişe, bana verdiği cevapta (tevazu buyurup) kendisini de onlardan saydı."

İmam Ahmed Haccac'tan, o Şürayk'ten, o Asım'dan, o da Ebu Vail'den rivayet ettiğine göre, Mesruk şöyle demiştir: "Günün birinde Ahdurrahman bin Avf, Ümmü Seleme hazretlerinin yanına gitti. Ümmü Seleme validemiz kendisine, kendisinin duyduğu hadislerden birini şöyle nakletti: "Ben Peygamber (s.a.v.)'in: "Benim ashabımdan öyleleri vardır ki, ben öldükten sonra ebediyen beni göremi-yecektir!" buyurduğunu işittim." Abdurrahman bin Avf, onun bu sözünden korkuya kapılarak çıkıp gitti. Sonra dönüp yine ona geldi ve: "Ey Ümmü Seleme, Allah hakkı için doğru söyle, ben de onlardan mıyım?" diye sordu. Ümmü Seleme validemiz, ona verdiği cevapta: "Hayır, fakat ben, senden başka herhangi bir kimseye de "hayır" demem"

---

[235][235] Kur'anı Kerim, Fatır Suresi: 32.

dedi."[236][236]

Üstadımız Şeyhü'l-İslam İbni Teymiye hazretleri, Ümmü Seleme validemizin bu: "Fakat ben, senden başkasına hayır demem" anlamına gelen sözü üzerinde şu önemli açıklamayı yapmıştır: "Onun maksadı, "ben bu konuyu, senden başkası ile konuşmak istemem, bir daha açmam" demekti. Yoksa, "Senden başkasının onlardan olmadığını söyleyemem, bir daha kimseyi teb'rie edemem (şüphe ve zandan kurtaramam)" demek istememiştir."

Kişinin Allah (c.c.) için kendi nefsine buğzedip onu kınaması, . sıddiklarm hali ve sıfatlarmdandır. Gerçek mü'minlerin hali, hiç şüphesiz budur. Ve bu hal ile hallenmek; bir lahzada insanı ilahi yakınlık ve rızanın çok yükseklerine ulaş tın verir! Öyle ki, kul yıllar yılı, belki de ömür boyu yaptığı ibadetler ile böylesine bir ilahi kurbiyeti elde edemez. Bunu da ancak, uyanık ve kamil mü'minler takdir edebilirler. Cahiller ve gafiller, bundan haberdar değillerdir. Seleften buna dair de açık haberler gelmiştir. Burada bazılarını zikredebiliriz.

îbn Ebi'd-Dünya'nın anlattığına göre, Malik b. Dinar hazretleri şöyle demiştir: "îsrailoğullan zamanında bir topluluk vardı. Bir bayram günü mescidde toplanmışlardı. Derken o cemaatten bir genç geldi, mescidin kapısı yanında durdu ve bir nefis muhasebesi yaparak: "Bunlar, Allah'ın birtakım iyi kullarıdır. Ben bunların arasına, bu kadar günahlarla nasıl katılabilirim? Ben buna elbette layık değilim..." dedi ve nefsini esaslı bir şekilde zem ve levm etti. O vaktin peygamberine, bu gençle ilgili olarak Allah'tan bir vahiy geldi. Bu vahiyde şöyle deniliyordu: "Senin kavmine mensub falan genç, sıddik kul-larımızdandır."

îmam Ahmed de, senedleriyle birlikte Vehb'den şöyle rivayet eder: "Allah'ın kullarından biri, vaktiyle kendisini ibadete verip yetmiş sene buna devam eylemişti. Bir gün zaviyesinden çıkıp biraz gezindi. Sonra ibadetinde eksiklik yaptığı için nefsini zem ve levm etti. Kendisini günahkâr addedip halini Allah'a arz ve şikayet eyledi... Sonra kendisine biri müjdeci olarak gelip şöyle dedi: "Senin şu halin, nefsini zem ve levm edişin; yetmiş senedir yaptığın nafile ibadetten Allah (c.c.) yanında daha sevgilidir."

Yine imam Ahmed, Katade'ye varan bir senedle şöyle rivayet eder: Meryem oğlu

---

[236][236] İmam Ahmed, Müsned: 6/298- 6/307- 6/312. (Bu hadis sahihtir. MA)

İsa (a.s.) bir defasında; "Ben, kalbi yumuşak ve mütevazi, kendi yanımda değersiz ve küçük biriyim" buyurmuştur. Yine îmam Ahmed'in Abdullah bin Reyah el-Ensari'den nakline göre, Davud (â.s.) da nefsini küçük görür, tevazuya önem verir ve miskin ve biçarelerin arasına oturup: "Allah'ım, miskin bir kulun, miskinlerin arasında yerini alıp oturdu! Bizlere Sen acı!" derdi. .

Yine O'nun, İmran bin Musa el-Kasir'dan naklettiğine göre, Musa (a.s.) bir gün Hakk'a münacaat edip:

— "Ey Allah'ım, ben Seni nerede arayayım?" demiş. Hak Tea-la da kendisine şöyle vahyeylemiş:

— "Benî, kalbleri kırık, gönülleri mahzun kullarımın yanında ara! Çünkü ben onlara çok yakınımdır. Böyle olmasaydı, onlar ayakta duramazlardı."

Yine o, Kitabü'z-Zühd'de şöyle demiştir: İsrail oğullarından biri, bir haceti için altmış sene ibadette bulunmuş, fakat hacetini (belli muradını) elde edememiş. Kendi kendisine:

—- "Vallahi sende bir hayır ve iyilik olsaydı, muradın hasıl olurdu!" diyerek nefsini zem ve levm etmiş. Sonra kalbine gelen bir ilhamda:

— "Senin bu şekilde nefsini kınaman, yıllarca yaptığın ibadetten daha hayırlıdır" denilmiştir.

Evet, kulun gerçekten nefsini muhasebe etmesinin faydalarından biri de: Allah'ın kendisi üzerindeki haklarını tanımasıdır. Allah'ın kendisi üzerindeki haklarını gereği gibi tanımamış olan kulların ibadetlerinin; pek ciddiye alınacak bir tarafı olmaz. Kul üzerinde, ciddi bir feyiz ve ilerleyiş etkisi bulunmaz.

îmam Ahmed şöyle demiştir: Haccac'm bize rivayet ettiğine göre: Vehb bir defasında şöyle konuşmuştur: Bana ulaşan habere göre, A1-. lah'm Peygamberi Musa (a.s.) günün birinde bir adama uğramış. Adamcağız yüce Allah'a yalvarıp yakarmakta imiş. Onun ne kadar içtenlikle yalvarmakta olduğunu görüp:

— "Ya Rabbi, bu kuluna acı, onun yalvarışını kabul buyur!" demiş. Yüce Allah (c.c.) ona vahyedip:

— "Bütün uzuvları parçalanıp helak oluncaya kadar bana yalvar-sa, yine onun yalvarışını kabul etmem! Çünkü o, benim onun üzerindeki uluhiyet hakkımı tanımamaktadır" buyurdu.

İşte, Allah'ın kulu üzerindeki haklarının neler olduğunu tanımak, nefis terbiyesi bakımından ne kadar önemli ise, şüphesiz bu, kalbin ıslahı ve tedavisi için de o kadar önemlidir! Bu takdirde kul, kibir ve gurura kapılmaz, kendisini küçük görüp tevazu1 ile ahlaklanır. Elinden geldiği kadar kulluk vazifelerini eda eder, fakat amelini görmez, ameline değil, Yüce Allah'ın sonsuz rahmetine güvenir, tam manâsı ile Rabbü'l-Alemin1 e taat ve teslimiyet gösterir. Kurtuluşun ancak Allah'ın affı, rahmet ve mağfireti ile mümkün olduğunun hakikat ve marifetine erer. Allah'ın hakkının, daima kendisine itaat edip isyanda bulunmamak, O'nu zikredip unutmamak, O'na şükredip küfran eylememek olduğunun şuuruna varır.

Bunun marifet ve şuuruna varan bir kul da, kesin olarak bilir ki, kimse Allah'a hakkıyla ve gerektiği şekilde kulluk edemez! Kimsenin buna gücü yetmez. Yine kesin olarak bilir, ki, kulun güvenip sığınacağı, kendi ameli veya birtakım kullar değil, sadece ve sadece Allah'tır! O'nun rahmeti, affı ve mağfiretidir.

işte ehlullah'm ve arif-i billah olan zatların, nazar ve marifetleri budur ve bunun üzerinedir. Ve bunun içindir ki, onlar nefislerini hakkıyla İslah etmişler, kendilerine değil, hep Allah'a güvenip dayanmışlardır. Zamanımız insanlarının çoğunun hallerini gözden geçirecek olursan, bu güzel hal ve makamdan ne kadar uzak olduklarını görürsün. Çünkü onlar, Allah'ın kendileri üzerindeki haklarını düşünmekten ziyade, kendilerinin Allah (c.c.) üzerindeki haklarını düşünüyor, Allah'tan sonu gelmez isteklerde bulunuyorlar. Bu yüzden Allah'tan kesilip uzaklaşıyorlar, Kalbleri O'nun marifetinden, muhabbetinden, O'nun rıza ve likasına iştiyaktan, O'nu zikirden perdeleniyor. Tabiî bütün bunlar, marifetulîaîı'ta çok geri kalmış olmanın neticeleridir. İnsanın Allah'ı ve kendisini tanımaktan yana böyle cahil kalması, ne büyük bir mahrumiyettir.

Halbuki nefis muhasebesinin de esası; ilk önce Allah'ın kendisi üzerindeki haklarım düşünüp görmesi, bunları güzelce tanıyıp itiraf etmesi, sonra bunları eda edip edemediğini murakabe eylemesidir. Çok sevaplı ve feyizli bulunan tefekkür ibadetinin de en sevaplı ve en mühim olduğu makam, işte burasıdır. Başka türlü nefsi kibir ve

gururdan, isyan ve tuğyandan nasıl koruyabilir? Allah'a hakkıyla itaat ve teslimiyete nasıl vasıl olabilir? Kul, zenginliğini Allah'a olan iftik-arında, daima O'na, O'nun rahmetine, af ve mağfiretine muhtaç olduğunu itirafda bulacaktır. Bu ise, Allah'ı, sıfatları ve esma-i hüsna'sı ile tanıyıp O'na kullukta kusur etmemeye çalışırken, daima kusurlu olduğunu, O'nun lütuf ve iyiliklerine hep muhtaç bulunduğunu bilmekle olur. İşte nefsin izzeti, gınası (zenginliği), terbiye ve tezkiyesi, iyilik ve saadeti bundadır ve böyle elde edilir. Yoksa çok ibadet edip ibadetini görmekle, nefsini ve onu yaratan Hakkı unutmakla değil.

İmam Ahmed'in rivayetine göre, yüce Allah (c.c.) peygamberi Musa'ya (a.s.) şöyle vahyetmiş: 'Ta Musa, beni andığın zaman, azaların titremeli, kalbin ürperip huşu ve haşyetle dolmalı! Dilin beni zikrettiği zaman, kalbin dilinden önde olmalıdır. Huzuruma durduğun zaman da, bir kul gibi saygılı olmalısın. Nefsini hiçbir zaman şımartma! Bana dua ve münacatta bulunduğun zaman, kalbin saygılı, dilin söylediği ile gerçek olmalı..." [237][237]

Kulun Allah'ın Kendisi Üzerindeki Haklarını Tanımasının Faydaları

Bu faydalardan biri de, yaptığı amellerden hiç biriyle Allah'a karşı şımarmaması, nazlanmam asıdır. Ameli ile Allah'a karşı naz yapmaya kalkışan kul, O'nun rıza ve likasına kavuşamaz. Yine imam Ahmed'in nakline göre, marifetullah ve ilm-i billah'ta makamı yüksek olan zatlardan birine, birisi gelip şöyle demiş:

— "Ben bazan namaza kalkar, saatlerce namaz kılarım. Gözümden akan yaşlarla da neredeyse yerden bitkiler biter." O arif zât da şu karşılığı vermiştir:

— "Sen hem ağlıyor, hem de ibadetini görüyorsun. Böyle yapacağına, Allah'a karşı kullukta kusurunu görsen, hata ve eksiklerini itiraf edip gülsen, bundan daha hayırlı olur. Bil ki amelini gören ve Allah'a karşı nazlanan kulun namazı, başının üzerinden daha yükseğe çıkamaz."

---

[237][237] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/155-160.

Bunun üzerine uyanan o kişi:

— "Bana nasihat ve tavsiyelerde bulun" der. O zat da şu tavsiyede bulunur:

"Dünya nimetleri hakkında dikkatli ve kanaatli ol! Dünya ehli ile nizalaşma... Haramlardan sakınmakta an gibi olmalısın! Çünkü o, yediği zaman temiz olanı yer, çıkardığı zaman temiz olanı çıkarır. Bir dala ve yere konduğu zaman, oraya hiç zarar vermez. Allah'a karşı çok samimi ve ihlaslı, hizmet ve ibadetinde sadık olmalısın. Başına bir felaket gelince, kulluğu bırakıp yoldan çıkmamalısın. Sadakat gibi, sabır da büyük bir ibadettir, unutmayasın."

tmam Şatıbî, buna dayanarak şiir halinde şöyle söylemiştir:

"Denilmiştir ki: Sahibine sadakatte kelb gibi ol! Sahibi bazan onu döver ve kovar. Fakat o, yine de hizmet ve sadakatini eksik etmez. Onun kapısından bırakıp gitmez."

İmam Ahmed, Seyyar'dan rivayet eder. O da Cafer'den naklen Cüreyrî'nin şöyle dediğini anlatır: "Bana ulaşan bir habere göre, Israiloğull arın dan biri, bir haceti sebebiyle Allah'a yönelip pek çok ibadette bulunmuş. Sonra hacetini yüce Allah'tan taleb etmiş fakat hace-tme ulaşamamış. Sonra dönüp güzel bir nefis muhasebesi yaparak nef-sim zem ve levm eylemiş ve kendi kendine: "Vallahi bütün kusur senindir, sendendir! Haşa ki Yüce Rabbim, layık olduğun halde lütuf ve ihsanını esirgemiş olsun!" demiş... Sabaha kadar nefsini böylece Kınamıştır. Sabah olunca da hacetine kavuşmuştur." [238][238]

12- ŞEYTANIN ÖNCE KENDİ KENDİSİNİ ALDATTIĞI, SONRA ADEM İLE HAVVA'YA TUZAK KURDUĞU, SONRA ADEMİN ZÜRRİYETİNE, SONRA KENDİ ZÜRRİYETİNE TUZAKLAR KURDUĞU

Evet, şeytan önce kendi kendisini aldatmış, sonra Adem ile Havva için tuzak kurmuş, sonra Adem'in nesline, sonra kendi zürriyetine tuzaklar kurmuştur. Bu bölümde biz, bütün bunları sırasıyle anlatacağız. Önce onun, kendi kendisini nasıl aldattığını görelim:

---

[238][238] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/161.

Şeytan, gerçekten hem kendisi için, hem de başkaları için uğursuz olmuş, uğursuzluklar getirmiştir. Onun kendisini aldatması şöyle olmuştur: Yüce Allah, kendisine Adem'e secde etmesini emretmiş, o ise bu emre itaat etmemiştir. Halbuki o, Allah'ın bu emrine itaat etse idi, kendisinin iyiliğine, saadet ve izzetine olacaktı. Fakat onun zalim ve cahil nefsi, bunu böyle kabul etmedi. Tersine, Adem'e secde etmesini kendisi için bir zül ve aşağılık addetti. Kendisine verilen İlahi emre uy-; acağma, kendisince nefsani. kıyaslar yaptı. Dedi ki: "Ben, ateşten yaratılmış ulvi bir varlık olduğum halde, topraktan yaratılmış süfli bir varlığa nasıl secde ederimi" Evet, onun bu iddiasına göre, "Ateşten yaratılan, topraktan yaratılandan daha hayırlı idi! Daha hayırlı olanın, kendisinden aşağı olana secde etmesi ise, yanlıştı! Bir haksızlık idi. Bu haksızlığı ise (haşa) Allah irtikab ediyordu. Allah, kendisine, aslında yerinde olmayan, haksız bir emir vermiş oluyordu. Bunun için Allah'ın bu emrine karşı gelmesi gerekiyormuş o da işte karşı geliyordu." işte onun mantığı bu idi. Ayrıca Adem'e karşı müthiş bir kıskançlığa tutulmuştu. Çünkü Yüce Allahr Adem'e çeşitli keramet ve üstünlükler lütfetmişti. Onu, müstesna bir hilkatte yaratmış, ona ruhundan üflemiş, ona her şeyin esmasını öğretmiş ve onun için meleklerin secdeye varmalarını emretmişti. Bütün bunlar, Adem'e verilen İlahi kerametler idi. Şeytan ise bunlara hased ediyor, Adem'i kıskanıyordu. Adem henüz ateşte pişirilmiş kuru çamur halindeyken, Allah'ın düşmanı onun etrafını dolaşıyor, büyük bir hayrete düşüp: "Bu, elbette büyük bir iş için yaratılmış olmalı!" diyor, hükmünü şöyle veriyordu: "Fakat bana üstün kılınacak olursa, kesinlikle ona başkaldırının, eğer ben kendisine musallat kılınacak olursam, onu helak ederim!"

Vaktaki Adem'in yaratılışı en güzel bir kıvamda, en olgun ve en güzel bir surette tamamlandı; ilim, hılim, vekar ve tevazu gibi manevi güzelliklerle donatılıp şereflendirildi, kendisine cemal ve husn hil'atları giydirildi; melekler, o zamana kadar hiç görmedikleri bir güzellik ve mahabbetle karşılaşıp ona hürmet secdesi yaptılar. Yüce Allah'ın "Adem'e secde ediniz!" emrine, derhal itaat gösterip secdeye vardılar. İbîis'in ise hasedinden gömleği arkasından yırtıldı! İçinde müthiş bir. hased ateşi yandı. Kendi aklını ve mantığını (!) kullanarak, yüceler yücesi Allah'ın, hikmet ve iyiliklerle dolu bulunan emrine karşı gelib de, tarih boyunca kendi dostlarının yaptıkları gibi yaptı! Allah emrine kurban olup, şerefli bir kul olacağı yerde; akıl ile ilahî emre muhalefet edip, isyan bayarağım kaldırdı ve: "Ben ondan hayırlıyım! Sen beni ateşten yarattın, onu ise

çamurdan yarattın" [239][239]karşılığını verdi. Böylece kendisinin fasid ve çirkin rey ve kıyasına uyarak, Allah'ın apaçık ilahî emrini terketti. Daha sonra da, ilmi ve hikmeti sonsuz olan Allah'a O'nun hiç bir aklın itiraz için yol bulamadığı hikmetine itirazda bulundu ve dedi ki: "Şu benden üstün kıldığın varlığı gördün mü? (Onun nesi varmış ki, benden üstün kıldın?) Andolsun, beni kıyamet gününe kadar ertelersen, onun zürriyetini, pek azı hariç, kökünden koparıp sürükleyeceğim!"[240][240]

Şeytanın, Yüce Allah'a olan bu itirazı, şu anlama geliyordu: "Bana söyle bakalım, niçin onu bana üstün kıldın?" Şeytan, adeta Allah'ı si-gaya çekiyordu ve onun bu itirazının derin manası, şu oluyordu: "Senin bu yaptığın, hikmetli bir iş değildir, doğru değildir! Çünkü hikmet, benim ona değil, onun bana secde etmesini gerektirir. Çünkü aslında, asalet ve fazilette ileri olan, kendisinden aşağı olana değil, aşağı olan, ileri olana secde eder, O halde, niçin böyle hikmete muhalefet ettin, ya Allah?!" Onun, yani şeytanın, kendisinin Adem'e karşı üstün oluşunda hiçbir şüphesi yoktu! O, bunun için böyle cür'et ve itirazlarda bulunuyor ve: "Ene hayran minhu!" ben ondan hayırlıyım, diyordu![241][241]

İşte böylece o, birtakım deliller ileri sürerek kendisinin Adem'e üstünlüğü üzerinde İsrar ediyor, kendi maddesinin ve aslının çok faziletli olduğunu iddia edip Hakk'm emrine inadla karşı geliyordu. Bu kendince ileri sürdüğü deliller, öngördüğü sebeb ve mukaddimeler; onun secde etmesini engelliyor, yegane hakk mabud olan Allah'a karşı asi olmasına sebeb teşkil ediyordu. Böylece o;

Cehaletle zulmün, .

Hasedle kibirin, Masiyetle inadın,

Kendi re'y kıyası ile Allah'ın açık emrini reddetmenin kendisi üzerinde toplandığı

---

[239][239] A'raf, 12

[240][240] jsra,62

[241][241] Kur'an-ı Kerim'in haber verdiği veçhile, şeytanın Allah'ın huzurundan ve rahmetinden kovuluşunun sebebi, bu kadar açık bulunmasına rağmen; Yüce İslam'ın en büyük temeli bulunan: "Allah'tan başka, ibadet edilip tapılacak hiç bir ilah yoktur!" Tevhidi'ni, "Allah'tan başka hiç bir varlık yoktur!" şeklinde İsrarla te'vil ve tahrif eden vahdet-i vücud mezhebi mensupları, bu konuda derler ki: "...Şeytan, varlıktan nasibi olmayan şeyi var, var olan nesneyi de yok gösterir, iblis, insanı Hak'tan ayrı görüp: "Ben ondan hayırlıyım" dedi. Çünkü cevap vermek, kendisine ayrı.bir vücud vermek demektir." Yine mezhepleri icabı {yani Hakk'ın varlığından ayrı, insan, şeytan, melek diye bir şey yoktur. Var olan, sadece Allah'tır, diye inandıkları için); aynen: "Hatta puta tapanların dahi hakikatte ibadeti Tanrıyadır. Çünkü onların varlığı da Cenab-ı Hakk ifedir" derler. (Bakınız, Muhiddini Arabi (M.E. Kaan), 24, 32 İst. Gayret Kitabevi).

bir varlık olup çıkıyordu! Kendi kendisine Öylece ihanet ediyor, kendi kendisini o derece alçaltıyordu ki, kendisinin en büyük.bir düşmanı dahi bu derece onu alçaltamazdı! O, kendisini büyüklemek isterken küçülüyor, yükseltmek dilerken alçaltıyor, izzetini ararken zilletten zillete düşüyordu. Şeytan denilen bir varlık ki, bizzat kendisine bu derece kötülükler edip kendisini aldatıyor! Aklı başında bir insan, nasıl olur da onu dinler, onun vesvese ve fısıltılarına aldanır, onu kendisine dost edinir? Onun ne derece bir şaşkın ve şaşırtıcı bir varlık olduğunu iyice kavrayabilin emiz için, şu ayete de kulak vermemiz gerekir:

"Meleklere: "Adem'e secde edin" demiştik, secde ettiler, yalnız İblis etmedi. O, cinlerden idi, Rabbi'nin emrinden dışarı çıktı. Şimdi siz, Beni bırakıp da onu ve onun zürriyetini dostlar mı ediniyorsunuz? Oysa onlar, sizin düşmanlarınız dır. Zalimler için ne kötü bir değiştirmedir bu!"[242][242]

Şeytanın Adem İle Havva'ya Tuzak Kurması:

Yüce Allah, Şeytanın Adem ile Havva hakkındaki hikayesini bize bildirmiştir. Şeytan onları aldatmak için sürekli hile ve tuzaklar kurmuş, onlara vaadde bulunmuş, onları ebedî cennette kalma arzusuna kaptırmış, Allah'ın adım anarak onlara, onların iyiliği için nasihatta bulunduğuna dair yeminler etmiş, sonunda onları kandırmıştır. Onlar da kendisinin istediğini yapmışlar da bu yüzden başlarına gelenler gelmiştir. Cennetten çıkmışlar, büyük sıkıntı ve kederlere duçar olmuşlardır. Tabii bu, aynı zamanda Yüce Allah'ın bir takdiri idi. Fakat Yüce Allah'ın takdiri kadar, rahmeti ve mağfireti de hak idi. işte îlahi rahmet ve mağfiret Adem ile Havva'nın imdadına yetişti de onları tekrar cennete kavuşturdu, ahvalin en güzeline nail eyledi ve şeytanın onlar için kurduğu tuzaklar kendisine iade edilip reddedilmiş oldu. Yüce Allah'ın: "...Kurulan kötü tuzak, ancak sahibine ve ehline dolanır!"[243][243] hikmetli fermanı, yerini ve ehlini buldu.

---

[242][242] Kehf, 50

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/163-165.

[243][243] Fatır, 43

Allah'ın düşmanı îblis, zannetti ki bu savaşta zafer kendisinin olacak! Fakat gizlide kendisini mağlub edecek olan: "Rabbena zalemna enfüsena" ordusunun bulunduğunu hiç hesaba katmadı. Evet, kendisinin birtakım tuzaklar kurarak mağlub etmeye çalıştığı Adem ve Havva, işte böyle diyerek galebe ve zaferi elde ettiler! Dediler ki her ikisi de: "Ey Rabbimiz, biz kendimize zulmettik! Eğer Sen bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, muhakkak biz ziyana uğrayanlardan oluruz!"[244][244] İblis'in, işte bu mana ordusundan haberi yoktu. Sonra kendisini mağlub etmek için ayrıca Adem'e yönelen: "sümme'ctebahü" devletinden de onun bilgisi yoktu. Evet, böylece îçtiba devleti de Adem'e ikbal ediyor, Yüce Allah kendisi hakkında: "Sonra Rabb'ı onu seçti, tevbesini kabul buyurdu, onu doğru yola iletti!" buyuruyordu.[245][245]

Lanete uğrayan Şeytan, zannediyordu ki, Allah; kendi eliyle, yarattığı, ruhundan kendisine üflediği, meleklere kendisine secde etmeleri için emir verdiği, bütün eşyanın isimlerini kendisine öğrettiği Adem'i; Kendi Zat-ı İlahiyesi için seçip sevgili kılmış olmasına rağmen, o yasaklanmış ağaçtan bir defacık yeyivermekle kendisinden uzaklaştıracak. İşte kendisini hayli asaletli ve marifetli zanneden İblis, bunu da böyle zannediyordu amma, onun bu zannı da batıl idi ve boşa çıkmıştı.

Yine cahil ve zalim îblis'in, tabib'in hastaya hasta olmazdan önce devasını öğretmiş olduğundan haberi bile yoktu. Bunun için Adem, o hastalığa mübtela olur olmaz, hemen daha önceden kendisine öğretilmiş bulunan ilacı kullanıp şifa buluyordu. Evet, İblis, öldürücü oklarını öldürmek için atıyordu. Fakat onun oku, öldürmüyor, sadece yaralıyordu. Fakat yaranın merhemi hazır idi ve derhal kullanılıyordu. Bunun için Adem, hiç yara almamış gibi ayağa kalkıverdi.

İblis imtihan olundu, inadında ve isyanında İsrar etti, İlahi emri ve hikmeti kötülemeye kalkıştı, kabahatinin affını dilemedi, hatasına pişman bile olmadı. Safîyyullah ve habibüllah olan Adem ise, hatasını itiraf etti, tevbe ve nedamet eyledi. Tevazu ve samimiyetle yalvardı, bütün insanların tutunacağı esasa tutundu. Tevhid ve istiğfara sarıldı. Bu sebeble aff ve mağfirete nail oldu. İlahi hidayet ve rahmetin bütün kapıları kendisine açıldı. İşte bizler de, böyle bir atanın evladlarıyız! Hal ve gidişte atasına benzeyenler, cahillik ve zalimlik etmemiş olurlar. Kimin huyu ve hasleti,

---

[244][244] Araf.25
[245][245] Taha, 122

Adem'inki gibi, tevazu ve samimiyet, tevbe ve istiğfar olursa, şüphesiz Yüce Allah'ın hidayet ve yardımına mazhar olur, hal ve gidişin en güzeline sahip kılınır. [246][246]

Şeytanın, Ademin İki Oğlundan Birini Tuzağa Düşürüp Kardeş Katili Yapması

Şeytan, sonra Adem'in iki oğlundan birine tuzak kurdu. Ona o kadar yüklendi, o kadar yüklendi ki, onu, kardeş katili yapıncaya kadar peşini bırakmadı. SonuncLa onu tuzağına düşürdü, babasının öfkesine, Rabbı'nın isyanına ve gadabma saldı. Böylece" Adem'in iki oğlundan biri olan Kabil, kardeşi Habil'i öldürerek, Hz. Adem'in zürriyetine katilliği sünnet eyledi. Böyle bir yol açtı. .

Sahih olarak sabit bulunan bir hadis-i şeriflerinde Peygamber Cs.a.v.), şöyle buyurmuştur:

"Her ne zaman haksız yere bir kimse Öldürülmüş olsa, Adem'in ilk oğluna bu haksız katilliğin günahı kadar günah hissesi yazılır! Çünkü Adem oğulları için bunu adet eyleyen ve ilk kan akıtan odur!"[247][247]

îşte o, böylece şeytanın tuzağına düşüp kardeş katili olmakla, hem yakım ile bağını kesmiş, hem ana-babasma karşı gelmiş, hem de kendisini yaratıp büyüten Rabb'mm öfke ve gadabına layık olmuştur. Aynı zamanda kendisine büyük zulüm etmiştir. Yine Şeytanın tuzağı ile azabın en büyüğüne kendisini atmış, en büyük sevaptan ebedi saadet-ten mahrum olmuştur. [248][248]

Sonra İşin Doğruluk Ve Dürüstlük Üzerine Cereyanı.

Sonra iş, doğruluk.ve dürüstlük üzerine cereyan etti. Ümmet bir, din bir, ibadet

---

[246][246] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/166-167.
[247][247] Buhari, 4/104, 8/35, 2/79, 8/151. Müslim, 3/1303, N. 1677/27. Tirmizi, 5/42. Nesai, 7/82. Ibni Mace, 2/872. Müsned, 1/383.
[248][248] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/167-168.

edilip sığınılan ma'bud bir idi. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurur: 'İnsanlar bir tek milletten başka bir şey değildi, sonradan ayrılığa düştüler. Eğer Rabbı'ndan bir söz geçmemiş olsaydı, ayrılığa düştükleri konuda hemen aralarında hüküm verilir, işleri bitirilirdi."[249][249] Yine Yüce Allah bu konuda şöyle buyurur: "insanlar bir tek ümmet idi. Allah peygamberleri, müjdeciler ve uyarıcılar olarak gönderdi; anlaşmazlığa düştükleri konularda insanlar arasında hükmetsinler diye."[250][250]

Said, Katade'den naklen şöyle demiştir: "Bize haber verildiğine göre, Adem'le Nuh arasında on asır geçmiştir ve bütün bu asırlarda insanlar, Allah'ın hidayeti üzerinde, doğruluk ve dürüstlük içinde yaşamışlar, hak bir din ve şeriat üzerinde bulunmuşlardır. Fakat daha sonraları ihtilaf başgöstermiş, Yüce Allah da bunun üzerine Nuh'u (a.s.) elçi olarak göndermiştir. îlk nebi Adem (a.s.) olduğu gibi, ilk rasul de Nuh (a.s.) olmuştur. Nuh, insanların ihtilafa düşüp de hak dinden ayrılmaya başladıkları sırada gönderilmiştir."

Abdullah İbni Abbas da, yine bu konuda şöyle demiştir: "insanlar, önceleri bir tek ümmet idi. Hepsi islam üzerinde bulunuyor, hepsi bir tek mabud'a tapıyorlardır."

Yukarıda konuyla ilgili olarak geçen ayetin tefsiri hakkındaki bu söz, sahih ve sabit bir sözdür. Gerçi Ibni Abbas'tan başka sözler de rivayet edilmiştir. Mesela Atiyye'nin rivayeti bunun hilafına olup: "insanlar, küfür üzerinde bir tek millet halinde idi" şeklindedir. Hatta Hasan'ın ve Ata'nın sözleri de bu anlamdadır. Bu ikisi bu hususta şöyle demişlerdir: "İnsanlar, Adem'in vefatından itibaren Nuh'un gönderilmesine kadar bir tek millet halinde ve küfür üzerinde idiler. Hepsi kafir olup, hayvanlar gibi yaşıyorlardı. Sonra Yüce Allah Nuh'u gönderdi, ibrahim'i gönderdi ve diğer peygamberleri gönderdi. Allah'ın selamı, Allah'ın elçilerinin üzerine olsun!" Fakat onlardan nakledilen bu söz, nakil ve rivayet kanunlarına göre, son derece zayıf bir rivayettir. Çünkü bu rivayetin, Ibn Abbas'a ittisali yoktur, senedi ona kadar ulaşmamaktadır. Ondan yani İbni Abbas'tan sahih olarak rivayet edilen söz, birinci sözdür.[251][251]

---

[249][249] Yunus, 19

[250][250] Bakara, 213

[251][251] Hafız İbni Kesir de, Bakara Suresi ayet 213'ün tefsirinde, birinci kavli, en sahih kavil olarak tercih etmiştir: Tefsir, 1/443.

Ibni Ebi Hatim şöyle der: Bize Ebu Zür'a nakletti, ona Şeyban bin Ferruh, ona Hemmam, ona Katâde, ona Ikrime, ona da İbni Abbâs söylemiştir: insanlar bir tek millet idi, hepsi islâm üzere idiler."

işte, kesin olarak sahih olan budur. Nitekim ashabtan Übeyy bin Ka'b'ın okuyuşu da: "...derken ihtilafa düştüler de, Allah kendilerine müjdeci ve uyarıcı olarak peygamberler gönderdi" şeklindedir ve onun bu kıraati de, bunu desteklemektedir. Ayrıca bu kıraatin doğruluğuna, şu ayet-i celile de şahitlik etmektedir: 'İnsanlar bir tek milletten başka bir şey değildi, sonradan ayrılığı düştüler."[252][252]

Bizim burada belirtmek istediğimiz husus: Allah'ın düşmanı Şeytan, bütün gücü ve hıncıyla çalışıp insanları ihtilafa düşürdü de sonradan insanlar iki kısma ayrıldılar. Bir kısmı, hak yolda devam ederken, diğer bir kısmı ise küfür ve şirk yoluna saptılar. Taşlara ve putlara tapınır oldular, ahireti de inkar ettiler.

Şeytanın puta tapanları ilk aldattığı şey, onları kabirlere ve kabirde yatanların suretlerinde yapılan heykellere aşırı hürmet ve düşkünlük göstermeye teşvik etmesi olmuştur. Onlar önce bununla, sırf kabirdekilerin hatıralarını canlandırmak istemişlerdi. Onları sevip sayıyor, hürmetle anıyorlardı. Fakat daha sonra onlara tapınmaya, onları birer "ilah" saymaya başladılar. Nitekim Yüce Allah, onların bu halini şöyle bildirmektedir: "Dediler ki: 'Tanrılarınızı bırakmayın, ne Vedd'i, ne Suva'ı, ne Yeğus'u, Yeuk'u, ne de Nesr'i bırakmayın!"[253][253]

imamı Buhari, Sahihinde İbni Abbas'tan şöyle rivayet eder: "Bu isimler, Nuh (a.s.)'m kavminin salihleri, evliyası olan zatların isimleridir. Onlar vefat ettiği zaman, Şeytan, onların makam ve meclislerine kendilerinin heykellerinin yapılıp dikilmesini ilham etti (içlerine gizlice bu düşünce ve manayı fısıldadı). Onlar da bunu yaptılar ve o suretlere onların isimlerini verdiler. Fakat onlar, asla onlara tapmıyorlardı. Sadece onlara olan sevgilerinden onları hürmetle anıyor, onları unutmamaya çalışıyorlardı. Fakat daha sonraki nesiller, daha da ileri gidip o suretleri putlaştırdılar, onların yapılış sebebini büsbütün unutup onlara tapınmaya başladılar."[254][254]

---

[252][252] Yunus, 19

[253][253] Nuh, 23

[254][254] İmam-ı Buhari hazretleri bunu, Sahihinin Kitabü't-Tefsir bölümünde, Süre-i Nuh'un Vedd ve Suva. ile ilgili ayetini tefsir ettiği yerde rivayet etmiştir. (Cild, 6, sh. 73.) İmam bunu rivayet ve nakil senedinde: "...İbni Abbas'tan Atâ rivayet ediyor ki" diye vermiştir.

imam İbni Cerir, Muhammed bin Kaysın şöyle dediğini nakleder: "Bu isimlerin sahipleri, Adem oğullarından bazı adamlar, suleha ve evliya kimselerdi ve bunların kendilerine tabi kimseler vardı. Onların bu talebe ve müridleri, onları çok seviyorlardı. Onlar vefat ettiği zaman, bu tabi ve müridler dediler ki: "Eğer onların suretlerini yapıp önümüze koysak, onları daha çok hatırlamış, bu vesile ile ibadete olan şevkimizi artırmış oluruz. Çünkü onlar, ibadette çok ileri bulunan zatlar idi." İşte onların talebeleri, böyle diyerek, böyle bir maksatla onların heykellerini yaptılar, fakat onlar, bu heykellere asla tapmıyorlardı. Bunlar öldükten sonra, Şeytan, bunların yerine geçenlere gelip: "Sizden öncekiler, bu heykellere tapıyorlardı. Çünkü bunlar, onlarla Allah arasında birer vasıtadırlar. Sizin de bunlara tapmanız lazım" diye onlara durmadan vesveseler verdi. Onlar da şeytanın bu vesvessesine kapılarak, onlara tapınmaya başladılar."

Hişam bin Muhammed bin Saib el-Kelbi, bu konuda şu bilgiyi vermiştir: "Babam bana dedi ki: İlk defa putlara tapınmak şöyle olmuştur. Adem (a.s.) vefat ettiği zaman, Adem'in, oğlu Şiften olma torunları onun cesedini, onun üzerine indiği dağdaki bir mağaraya koydular. Bu, Hind ülkesinde Nuz adıyla anılan bir dağ idi. Bu dağ, yeryüzünün yeşilliği ve ağaçları en bol olan dağı idi. Burada Şit'in oğulları Adem'in mağaradaki kabrine gelir, ona ta'zim de bulunur, ona Allah'ın rahmetini dilerler idi. Onlar böyle devam ederlerken, Kabil'in oğullarından biri, kendi kardeşlerine dedi ki: "Ey kardeşler, biliyorsunuz ki, Şit Oğulları'nm, etrafında saygı ile dolaşıp ta'zimde bulundukları bir makamları (kabirleri) var. Bizim ise böyle bir şeyimiz bulunmamaktadır. Ben size bir suret (heykel) yapayım da onun etrafında dolanıp, ona ta'zimde bulununuz." Ve onlar için bir suret yaptı. İşte Adem Oğullarından ilk suret, böylece yapılmış oldu."[255][255]

İbni Hacer bu hususta demiştir ki: "Atâ'nın İbni Abbas'tan sevkettiği bu rivayetin senedinin kesik olduğu söylenmiştir. Çünkü buradaki Atâ, Horasani diye meşhur olan Atâ'dır denilmiş. Bu Horasani ise, İbni Abbas'ı görmedi, ondan nasıl nakledebilir? diye itiraz vaki olmuştur. Nitekim Hafız Abdürrazzak'ın rivayetinde bunun, Atâ el-Horasani olduğu açıkça zikredilmiştir. Fakat bunu, e!-Fakihi de rivayet ettiği halde, bu Aîâ'nın, el-Horasani olduğunu kaydetmemiştir. Fakat anlaşılan odur ki, Buhari bunu, Atâ bin Ebi Rebah'tan rivayet eylemiştir. Binaenaleyh Buhari hakkındaki.itiraz varid değildir. Ona, bu durum gizli kalmış olamaz. Yani onun bu rivayeti, kendi şartına uygundur." (Fethu'l-Bari, 8/667-668.)

[255][255] İbni Hacer el-Askalani diyor ki: "...Bunlar, Nuh kavminin taptığı putlar idi, sonra bunlara Araplar tapınıştır. Bu putlar, Nuh tufanı sırasında sular altında kalıp kaybolmuştu. Sonra İblis bunları açığa çıkarıp arzın çeşitli yerlerine dağıttı. Abdürrazzak'ın Ma'mer vasıtasıyla Katade'den rivayeti böyle. Süheyli ise, et-Ta'rif adlı kitabında şöyle der: Bunlar, Adem oğullarından bazı kimselerdir. Onlara çok hürmet ediliyor, teberrüken kendilerinden dualar isteniliyordu, içlerinden biri öldüğü zaman, onun suretini yaptılar, ona ellerini sürerek teberrükte bulunuyorlardı. Bu durum, ta Mehlail zamanına kadar böyle devam etti. (Sadece onların suretlerine meshederek teberrükte bulunuluyordu.) Sonra Şeytanın iğvasına (sapıtmasına) kapılarak onlara tapınmaya başladılar. Daha sonraları ise, Arab'ın cahiliye devrinde adeti ve dini olup çıktı. Sonra Yüce Allah İslam'ı gönderdi de bütün bu sapıklıkları lağv etti." {Fethu'l-Barİ, 8/668-669.)

Yine Hişam şöyle der: "Babam bana dedi ki: Vedd» Suva, Yeğus, Yeuk ve Nasr, aslında suleha ve evliya zatlar idi. Bunların hepsi bir ay içinde vefat ettiler. Yakınları buna çok üzüldü. İçlerinden biri dedi ki: "Ey kavmim, ben size onların suretinde beş adet heykel yapıvereyim mi? Size bu suretleri yaparım, fakat onlara onların ruhunu verememe, heykelleri carilandıramam!" Kavmi: "Evet, yapıver!" dedi ve bundan memnun oldu. Onlara bu teklifi yapan, kabil evladından idi ve bu dediğini yaptı. Beş adet heykel yapıp dikti. Onlar, yakınlık derecesine göre, o yakının heykeline gelip ta'zimde bulunuyor, heykelin etrafını tavaf ediyordu. Bundan ileri bir şey yapmıyordu. Fakat birinci nesil tükenip yerine sonraki nesiller geçtikçe, durum yavaş yavaş değişti. Mehlail oğlu Bürd'ün zamanı aynı idi. Fakat ondan sonraki ikinci nesil, ta'zimde biraz daha ileri gittiler. Üçüncü nesil ise, daha da ileri gitti. Zaman ilerledikçe, tazimde daha da aşırılıklar oluyordu. İşte bu üçüncü nesil, işi iyice azıttı ve: "Bizden evvelkiler, bunlara, sırf bunlar kendilerini Allah'a yaklaştırmakta şefaatçi olsunlar, Allah'la kendileri arasında vasıta olsunlar diye ta'zimde bulundular!" deyip onlara tapınmaya başladılar. İşi azıtıp, küfürde yol almaya başladılar. İşte bunun üzerinedir ki Yüce Allah, onları bundan menetmesi için îdris (a.s.)ı gönderdi. îdris peygamber, onları, putlara değil, ancak Allah'a tapınmaya davet etti. Fakat onlar İdris peygamberi dinlemediler, onu red ve inkar ettiler. Yüce Allah da îdris'i yüce bir mekana yükseltti. Onlar ise, küfür ve şirk içinde yaşıyor, gittikçe daha da ileri gidiyorlardı. Derken Yüce Allah, kendilerini bundan kurtarsın diye Nuh (a.s.)ı gönderdi. O sırada Nuh (a.s.), 480 yaşında idi. Onları, bütün gücü ve dikkati ile Allah'a davet etti. Fakat onlar kendisini yalandılar, red ve inkar ettiler. O da nihayet Allah'ın emriyle bir gemi yaptı. Bu sırada kendisi, 600 yaşında idi. Nihayet tufan başladı, inkarcılar tufanda boğulup gitti. Bundan sonra Nuh (a.s.)s kendisine inananlarla birlikte 350 sene daha yaşadı, Adem ile kendisi arasında 1200 sene vardı. Tufan sırasında bu suretler, Cidde tarafına sürüklenmişti. Sular çekildiği zaman, bu heykeller Cidde sahilinde bulundu."

İşte Hişam'ın rivayeti böyle. Fakat ben derim ki: Bu rivayet, Kur'an'm zahirine uymamaktadır. Çünkü Kur'an'ın zahirine göre, Nuh (a.s.), kavmi arasında tam 950 sene kalmıştır. Ve bu kadar müddet , kaldıktan sonra Yüce Allah onun kavhine tufan vermiş ve onları bu tufanda helak etmiştir.

El-Kelbi diyor ki: "Amr bin Lühayy kavminin kahini idi. Cinlerden de bir perisi vardı. Peri bir gün kendisine demiş ki: "Tihame'nin işine acele etmelisin! Hemen

Cidde'ye git, orada meydana çıkmış putlar bulacaksın. Onları Tihame'ye getirip Arapların onlara tapmasını emret. Onların sana bu hususta itaat ettiğini göreceksin." Amr de vakit geçirmeksizin söyleneni yerine getirdi. Putları oradan getirdi, hacc mevsiminde bütün Arap kabilelerine kesin olarak bu putlara tapmalarını emretti. Kendisine ilk olarak kabul cevabını veren, Avf bin Uzre oldu. Amr, ona Vehd adındaki putu verdi. O da onu, Dumetü'l Cendel'deki Vadi'l-Kura'ya götürüp diktij kendi oğluna da Abdü Vedd adını koydu. Böylece bu ismi alan ilk şahıs da o oldu. Sonra onun soyu, Vedd'in hizmetçisi oldular. Ta islam gelip de bütün putları yıkıncaya kadar ona hizmet ettiler."

Malik bin Harise bana, bu Vedd adındaki putu gördüğünü söylediği zaman, ben kendisine rica edip: "Onu bana, sanki gözlerimle görmüşüm gibi anlatır mısın?" dedim. O da dedi ki: "Vedd, çok büyük cüsseli bir adam gibi bir heykeldi. Üzerinden ridası ve izan olmak üzere iki parça elbise bulunurdu. Üzerinde kılıç ve omuzunda yay vardı. Önünde de bir kısa mızrak vardı ki, ona bir sancak bağlanmış, bir de içinde oklar bulunan bir torba bağlanmıştı."

Yine Malik bin Harise'nin bana anlattığına göre, babası kendisine süt verir ve bunu Vedd adındaki puta içirmesini söylermiş. Yine bana Malik dedi ki: "Sonunda ben, Halid bin Velid'in onu parça parça ettiğini de gördüm. Rasulüîlah kendisini Vedd'i yıkmakla vazifelendirdiği zaman. Halid onu yıkmaya gitti, fakat Avf bin Uzre oğulları buna mani olmak istediler. Buna Amir el-Ecder oğullan da katıldı. Halid de kendileriyle çarpıştı ve onları öldürüp Vedd'i, yerle bir etti."

"Bu putlara tapılması için Amr'm verdiği kesin emre itaat edenlerden biri de Mudar bin Nizar idi. O da Suva adındaki putu, Haris bin

Temim'e teslim etti. Sonra Mezhaç "Kabul!" cevabını verdi ve kabilesi adına Yegus'u, En'um bin Amr aldı. Sonra Hem'dan, "Kabul!" diye nida etti ve Malik bin Mersed kabilesi adına Yeuk adındaki putu teslim aldı. Buna da Hemedani'ler ve bazı Yemenliler tapındılar. Sonra Hımyer kabilesinden "Kabul!" cevabı geldi. Bu kabile adına Nesr adındaki putu teslim alan da, Ma'dikerib oldu. Her kabile ve o kabileye yakın olanlar, putlarına tapınır oldular ve bu hal, İslam'ın zuhur ve galebesine kadar böylece devam etti. Ve bilindiği gibi İslam, bütün bunları ortadan kaldırıp temizledi."[256][256]

---

[256][256] İbni Saîd el-Endülüsî, Süheylî'den şöyle nakleder: Amr bin Luhayy, Harem-i. Şerifteki idari durumu ele geçirmek İçin Huzaa İte yaptığı mücalede üstün geldiği zaman, Araplar kendisini "Yenilmez Bir

İşte bu anlatılanlar, İmamı Buharı hazretlerinin Sahih'inde İbni Abbas'tan yaptığı rivayetteki bilginin, açıklanmasıdır. İbni Abbas demiştir ki: "Nuh Kavminde tapılan putlar, sonra Araplara geçti. Vedd, Dumatü'l-Cendel'de Kelb kabilesinin putu idi. Suva, Hüzeyl'in, Yeğus Murad'ın, sonra Gutayf Oğullarının, Yeuk Hemdan'm, Nesr ise Hımyer'in putu idi. Ve bu isimler aslında; Nuh (a.s.)m kavminden birtakım salih ve veli kimselerin isimleri idi."

Yine Sahih-i Buhari'de, Ebu Hüreyre'den rivayetle Peygamber (s.a.v.)in şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

"Ben, Huzaa kabilesinden olan Amr bin Amir bin Luhayy'i, cehennemde durmadan bağırsaklarını çekip asılırken gördüm! (Bu suretle ateş azabı görüyordu). İlk olarak sâibe adetini icad eden, Hz. İbrahim'in dinini değiştirip bozan adam, işte odur!"[257][257]

îbni İshak'm senediyle naklettiğine göre, Ebu Hüreyre demiştir ki: "Ben, Rasulüîlah (s.a.v.)hı, Eksem bin el-Cun'a hitaben: "Ey Eksem,

Ben, Amr bin Luhayy'i, cehennemde bağırsaklarını çekip asılırken gördüm! O, birbirine benzeyen iki kişinin benzeyişinden çok daha fazla olarak sana benzeyen bir kişidir" diye buyurduğunu işittim. Eksem, bunun üzerine endişelendi ve dedi ki: "Ey Allah'ın Rasulü, onun bana, benim de ona bu kadar benzeyişimiz'den endişe ediyorum, bu benzeyişten dolayı ben bir zarar görecek miyim?" Rasulüllah Efendimiz, buna verdiği cevapta: "Hayır! Çünkü sen bir mü'minsin! O ise bir kafir idi. Atamız ismail'in dinini ilk olarak bozan, putları diken, Bahîra, Sâibe, Vasile ve Hâm adetlerini de icad eden bu adamdır" buyurdu.[258][258]

îbni Hişam. bazı ilim ehlinden naklen der ki: "Amr bin Luhayy, bazı işleri için Mekke'den Şam'a gitmişti. Belka ülkesindeki Meâb denilen yere vardığı zaman, Amâlika'mn orada bazı putlara taptıklarını gördü. Amâİika, Nuh (a.s.)m Sam adındaki

---

Kahraman!" ilan edip Rabb edindiler. O, yenilik olarak her ne getirse, Araplar onu bir din ve şeriat olarak kabul ettiler. Amr, çok cömert davranıyordu. Hacc mevsiminde bazan, on bin deve kesiyor, on bin fakire elbise giydiriyordu. Lat Kayası üzerinde sevİk ziyafeti verir, sonra oradakilerin Lafa tapınmalarını emrederdi. Sonra onun üzerine bir kule yapılmasını emretti ve yapıldı. Amr'ın ve oğullarının idaresi, tam üç yüz sene devam etti. (Er-Ravdu'l-Ünf, 1/357, Neşvetü'Marab Fi Tarihi'l-Arap, 1/212).

257[257] Buhari Şerhi Fethu'l-Bari, 8/669. Buhari, Kitabü'l-Menakıb, 4/160. Kitabü't-Tefsiri'l-Kur'an, 5/190-191. Müslim, 2/622, N. 904/9, 4/2191, N. 2856/50-51. Müsned, 2/275, 3/318,5/137.

258[258] Önceki kaynaklar.

oğlundan olma Lâviz'in oğlu Imlâk'm soyundan gelenlerdir. Amr, onlara niçin böyle yaptıklarını sordu. Onlar da: "Biz kuraklık çektiğimiz zaman bu putlardan yağmur dileriz, bunlar da yağmuru yağdırır! Zor günümüzde bunlara sığınıp yardım dileriz, bunlar da bize yardım ederler. İşte bunun için bunlara tapmıyoruz" dediler. Bunun üzerine Amr, kendisine bu putlardan verilmesini taleb etti. Onlar da kendisine, Hübel adında bir put. verdiler. Amr, bunu dönüşünde Mekke'ye getirip dikti ve halkının buna ibadet ve tazim etmesini emretti. Onlar da bu emre uyarak puta tapınmaya başladılar."

Hişam, bu konuda şu bilgiyi vermektedir: "Bana babam ve diğer ilim ehli dediler ki: ismail (a.s.) Mekke'de ikâmet ederken, nesli hayli çoğaldı. O kadar ki, İsmail Oğulları, Mekke'yi doldurur oldu. Onların böyle çoğalmasını istemeyen Amâlika, onlara düşmanlık gütmeye, onlarla çarpışmaya başladılar. Bunun üzerine Amâlika'ya galebe sağhyan ismail Oğulları, onları Mekke'den sürdü. Amâlika, etrafta dolaşır, geçimlerini sağlamak için, oradan oraya sefer ederlerdi. Onların putlara tapmaya başlaması ise şöyle olmuştur: Amâlika, Mekke'ye ve Mekke'deki Beyt-i Şerife çok tutkun idi. Mekke'den'sefere çıktıkları zaman, mutlaka yanlarında Harem-i Şeriften alınmış bir taş bulunurdu. Bunu, sırf Harem-i Şerife olan sevgi ve saygılarının şiddetinden yaparlardı. Sefer müddetince her nerede konaklasalar orada mutlaka o taşı önlerine korlar, O'na saygıda bulunurlar. O'nu aynen Kabe'yi tavaf eder gibi tavaf ederlerdi. Hacc ve Umre'yi de aynen ibrahim (a.s.) zamanındaki gibi yaparlardı. Derken, zamanla o güzel gördükleri Harem-i Şerif taşlarına tapınmaya ve üzerlerinde bulundukları İbrahim dinini unutmaya başladılar. Böylece İbrahim (a.s.)'ın dinini puta tapıcılık ile değiştirmiş oldular. Artık, kendilerinden önceki Nuh kavminin putperestleri gibi putperest oldular çıktılar. Bununla birlikte Hacc ve Umre'yi de elden bırakmadılar. Kabe'yi tazim de bulunuyor, tavaf ediyor, Arafat ve Müzdelife'de vakfe yapıyor, Mina'da kurban kesiyorlardı. Lebbeyk! Allahümme Lebbeyk! diyerek telbiye de okuyorlardı. Hem Allah'a ibadet, hem de putlara tapınmayı birlikte götürüyor, bu telbiye ile hem Allah'ı tevhid'de bulunuyor, hem de Allah'a ortak koşuyorlardı. Meselâ Nizaroğullarmın telbiyesi aynen şöyle idi:

"Buyur Allah'ım buyur, kulluğundayız hepimiz! Buyur Allah'ım, Senin asla şerikin (ortağın) yoktur! Ancak bir şerikin vardır ki, o da aslında Senindir, Sen ona malik bulunuyorsun, fakat o sana malik değildir!"

Daha öncede geçtiği gibi, İbrahim (a.s.)'m dinini ilk olarak değiştirip bozan Amr b.

Luhayy olmuştur. Amr'ın yetişip adam olduğu günlerde Harem-i Şerifin emir ve idaresi Haris'in idaresindeydi. Amr, ismail Oğullarının da desteğini alarak onunla çarpıştı, onu ve adamlarım Mekke'den sürerek, idareyi ele geçirdi. Cünhümîlerin Mekke'den sürülmesi o günlere rastlar. Kabe'ye ait bütün işler ve hizmetler, artık Amr'm emriyle yürüyordu. Derken Amr hastalandı. Kendisine dediler ki: "Şam ülkesinin Belka denilen yerinde bir şifalı su var, oraya gidersen iyi olursun!" O da bu tavsiyeye uyarak oraya gitti ve orada iyileşti. Fakat oranın halkı putlara tapıyorlardı. Amr bunu görünce, neden böyle yaptıklarını sordu. Aldığı cevapta kendisine: "Biz, kuraklık olduğu zaman bunlardan yağmur isteriz, bunlarda yağmuru yağdırır! Düşmanlarımıza karşı bunlardan yardım talep ederiz. Bunlar da bize yardım ederler!" denildi. Amr, aldığı bu cevaptan hayret ederek kendisine bu patlardan verilmesini istedi. Kendisine verilen putları alarak Mekke'ye getirdi ve Kabe'nin etrafına bunları dikerek, halkının bunlara tapmalarını emretti."

"Arabm edindiği putların ilki Menat idi. Bunu, Mekke ile Medine arasındaki Müşellel Nahiyesinin Kadit mevkiine dikmişlerdi. Bütün ar-aplar buna tazim ediyordu. Bilhassa Evs ve Hazreç kabileleri Mekke ve Medine'ye gelenler ve etraftaki mevzilerde bulunanlar, aşırı derecede Menat'a tazim de bulunuyor, ona hediyeler ve kurbanlar sunarak tapınıyorlardı".

Bana Kureyşten birinin, Ebu Ubeyde b. Abdullah b. Ebi Ubey-de'den naklettiğine göre, Evs ve Hazreç kabileleri ve bunlara yakın mevkilerde ikamet eden araplar hacc yaptıkları zaman, diğer hacc yapanlarla birlikte hacca ait bütün vazifelerini eda ettikten sonra, tıraş olmadan Menat adındaki putların yanma gelir, tıraşlarını orada olurlar,

sonra bir müddet orada beklerlerdi. Aksi halde, hacc ibadetlerim tam olarak yapılmış saymazlardı.

Menat Huzeyl ve Huzaâ kabilelerinin Özel putu durumunda idi. Mekke'nin fethedildiği sene, Rasûlüllah (s.a.v.) bunun devrilip parçalanması işini Ali'ye havale buyurdular. O da gidip onu parçaladı.

"Arabın bundan sonraki edindiği diğer putlar, Lât ve Uzzâ adındaki putlardır. Lât, dört köşe büyükçe bir kaya idi. Bakıcıları ise Sakîf li idi. Üzerine büyükçe bir bina yapmışlardı. Kureyş ve bütün arap kabileleri buna da tazim ederlerdi. Evlatlarına onun

ismini verip Zeydü'1-Lât, Teymul-Lât derlerdi. Şimdiki Taif Mescidinin bulunduğu yerin sol tarafında yüksekçe bir yerde bulunurdu. Sakif halkı (yani Tai-fliler) müslüman olduğu zaman Hz. Peygamber (s.a.v.), onu yıkıp yakması için Muğıra b. Şube'yi vazifelendirmişti."

"Menat ve Lâftan sonra edindikleri put Uzzâ idi. Uzzâ Zatü Irk demlen yerin üst tarafındaki Nahle vadisine Zalim b. Es'ad tarafından konulmuştu. Üzerine ayrıca bir bina yapılmıştı. Onu ziyaret edenler, ondan ses duyarlardı. Yine Hişam b. Muhammed anlatıyor: "Babam bana, Ebu Salih vasıtasıyla İbn-i Abbas'm şöyle dediğini haber verdi: "Uzzâ, bir dişi şeytandır. Nahle vadisinde bulunan Mugaylan ağaçlarından üçüne gelir, oradan ses verirdi. Mekke'nin fethinden sonra onun tahribi için Halid vazifelendirilmiştir. Halide hitabında Rasûlüllah Efendimiz: "Nahle vadisine git orada üç semura' (mugaylan ağacı) göreceksin. Bunların birincisine vardığında kılıcınla onun dallarını yere indir!" emrini verdi. Halid b. VeJid'de gidip böyle yaptı ve dönüp geldi. Rasûlüllah kendisine sordu: "Orada bir şey gördün mü?" diye. Halid, bir şey görmediğim söyledi. Rasûlüllah, "O halde gidip ikincisini de buda!" buyurdu. Halid gidip öyle yaptı ve geldi. Rasûlüllah yine: "Bir şey gördün mü?" dedi. Halid: "Hayır" dedi. Rasûlüllah: "Git, üçüncüsünü de buda" buyurdu. Halid gidip öyle yaptı ve orada saçları darmadağın olmuş, iki ellerini boynuna koymuş, hizmetçisini arkasına almış ve kaçmakta olan siyahi bir kadın gördü. Halid hemen haykırdı: "Ey Uzzâ, sana süphan değil küfran var! Ben gördüm ki Yüce Allah seni alçaltmıştır!" Sonra ona darbesini indirdi ve bir vuruşta kellesini uçurdu. Birde ne görsün, kendisine bu şekilde görünen o varlık bir kömür parçası haline geliverdi. Sonra da hizmetçisini öldürdü. Döndüğünde durumu Peygamber Efendimize haber verdi. Bunun üzerine Rasûlüllah (s.a.v.) buyurdular ki:

'İşte bu senin öldürdüğün Uzzâ'dır! Artık bundan böyle arap için Uzzâ yoktur!"[259][259]

---

[259][259] Araplar, Laî ve Uzza'ya tapar, onlara kurban sunar, onlar adına yemin eder, zaman zaman onlara sığınıp yardım dilerlerdi. Hişam bin Muhammed'in verdiği bilgiye göre, Evs bin Hacer yemin edip and içtiği zaman, hem bu putların adını anar, hem de Allah'ın adını anar, yemini bu şekilde yapardı. Derdi ki:

"Bil-Laîi Ve'l-Uzza ve men dâne dîneha ve billahi, innellahe minhünne ekberu!" yani, "Lat ve Uzzaya ve onların dinini kabul edene ve Allah'a andolsun! Şüphesiz Allah, bunların hepsinden daha büyüktür!"

"Bilhassa Kureyş, bu putların içinden Uzza'ya daha bir önem verirdi. Zeyd bin Amr bin Nüfeyl de, Kureyşin büyüklerinden olarak, Uzza'ya fazla önem verirdi. Sonra putların bir yalan ve batıl olduğunu anlayınca akıl baliğ olup aklını güzelce kullanınca), bütün putları ve Uzza'yı terketti. Putları ve onlara ibadeti terkedişi hakkında şiirler söyler, şöyle derdi: "Ben, Latı ve Uzza'yı ve bütün putları terketîim! Sabır ve metanet

Yine Hişam b. Muhammed anlatıyor: "Kureyş'in gerek Kabe'nin içinde, gerekse etrafında pek çok putları vardı. Bunların en büyüğü Hübel idi. Hübel, aslında kırmızı akikten idi. Ve bir insan suretinde yapılmıştı. Kureyş ona sahib olduğunda, onun sağ eli kırık idi. Bunu gidermek için ona, altından bir kol yapmışlardı. Hübel'i Kabe'nin içine diken kişi, Huzeyme bin Müdrike idi. Gerek doğan çocuklardan nesebi hakkında şek ve şüpheye düştükleri çocukların nesebini tayin hususunda, gerekse sefere çıkacaklarında karar vermek için çektikleri oklar hep bu Hübel adındaki putun önünde dururdu. Keza aralarında niza ve husumete düştükleri işler için de Hübel'in önüne gelir, torbadan okları çekerek ona göre bir karara varırlardı. Uhud Gününde Ebu Süfyan'm, "Yaşa Hübel, senin dinin yüce olsun!" diye haykırdığı put, işte bu idi. O gün, Rasûlüllah Efendimiz de: "Haydin, "ALLAH A'LA VE ECEL'DİR!" diyerek ona cevap veriniz!" diye emir vermiştir."

"Onların İsaf ve Naile adındaki putları da meşhurdur. el-Kelbi'nin bana haber verdiğine göre, İbni Abbas şöyle demiştir: "İsaf, aslında Cürhüm kabilesinden bir adam idi. İsaf bin Ya'la diye anılıyordu. Naile ise, Naile binti Zeyd adında Yemenli bir kadındı. İsaf, Naile'ye fena halde aşık idi. Hacc mevsiminde Harem-i Şerife geldikleri sırada, insanların gafletine getirip Kabe'nin içine girmiş ve orada halvet olmuşlar, bulundukları yerde derhal taş kesilmişlerdi. Sonra Beyt'in içine girenler, onları bu halde buldular, çıkarıp yerlerine diktiler. Maksatları, insanların bu manzarayı görüp ibret almaları idi. Fakat zamanla bu maksat unutuldu ve birer put olarak onlara da tapıldı."

"Arapların putlarından biri de Zülhalasa idi. Zülhalasa, beyaz mermerden yapılmış, nakışlanıp süslenmiş, başına taç konulmuş bir put idi. Üzerine bina da yapılmıştı. Mekke ile Yemen arasında, Mekke'den yedi günlük bir mesafede bulunuyordu. Has'am, Berile ve Bahile kabileleri ona çok ta'zimde bulunur, kurban ve adaklar sunardı. Bir gün Rasü-lullah Efendimiz, Cerir'e hitaben, buyurdu ki: "Ya Cerir, şu Zülhalasa putunu parçalamak için, sen kafi değil misin?" Cerir bunun üzerine adamlarını alarak oraya gitti. Fakat

---

sahibi, büyük bir adama yakışan da budur! Ben, artık ne Uzza'yı, ne de Beni Ganem'in putunu asla ziyaret etmem! Hübel'i de tanımam artık! Ben ancak, çocukluğumda onları tanımıştım! Artık akıllandım, hak ile batılı seçebilir bir yaşa ve dürüstlüğe erdim!"

"Ezruk?nin beyanına göre, İbni Abbas şöyle demiştir: "Mekke'nin fethi üzerine Ra-sulüllâh (s.a.v.) Harem-i Şerife girdiğinde, Kabe'nin etrafında üç yüz atmış aded put vardı. Rasûlüllah, devesi üzerinde bütün bu putlara uğradığında, "hak geldi bati! yıkıldı, zaten batıl yıkılmaya mahkumdu" mealindeki ayeti okuyor, kılıcı İle dokunduğu her bir put deviri-liyordu. Sonra bu putlar Harem'in dışına çıkarılıp parçalandı ve yakıldı." Fadale bin Umeyr'in şu mısraları, o günü dile getiriyordu: "Ben, putların kırıldığı o günde, Muhammed'i ve askerini görmemiş bile olsam, artık Allah'ın nurunun bütün kuvveti ve şiddetiyle parladığını, şirkin tamamen iflas ettiğini görüyorum, İşte bu bana yeter!" (M. Afifi).

Has'amiler ile Bahililer kendisine mani olmak istediler. Cerir onlarla savaşıp galebe etti, Zülhalasa'nm binasını yıktı ve ateşe verdi."

"Zülhalasa bu gün, Tebale Mescidi'nin kapı eşiğine, bir eşik taşı olarak konulmuştur."

"Devs kabilesinin putu da Zülkeffeyn idi. Onlar müslüman oldukları zaman, Rasuluüah Efendimiz, onun parçalanması işini Tufeyl bin Amre vermişti. O bunu yakıp harab eyledi."

"Benî Harise'nin putu Züşşerâ idi. Kuzaa, Lahm ve Cüzam kabilel-erinki de Ükaysır idi. Bu, Şam taraflarında bulunuyordu. Keza Amîle ve Gatfan da buna tapıyorlardı. Müzeyne'nin putu Nühm, Aneze'ninki Suayr, Tayy kabilesininki de Fels idi."

"Mekke içindeki evlerin hepsinde, mutlaka tapındıkları bir put bulunurdu. Sefere çıkacakları zaman, en son olarak kişinin evindeki işi, evdeki putuna elleriyle meshedip teberrükte bulunması idi. Seferden döndüğü zaman da, ilk işi bu olurdu."

îbni Ishak şöyle der: "Havlaniler'in de kendi yurtlarında Ammüenes diye andıkları bir putu vardı. Kestikleri adaklardan ve yetiştirdikleri toprak ürünlerinden, hem Allah için bir pay, hem de putları için bir pay ayırırlardı. Eğer putları için ayırdıkları paydan, Allah . için ayırdıkları paya bir miktar karışmış olursa, bunu alıp putun payına katarlardı. Fakat Allah için ayırdıkları paydan bir miktarı putun payına karışırsa, onu olduğu gibi. bırakırlar, "Allah'ın buna ihtiyacı mı var?" derlerdi. Yüce Allah, onların bu davranışı ve zihniyeti ile ilgili olarak inzal buyurduğu ayet-i celilesinde şöyle buyurmaktadır: "Allah'ın yarattığı ekinlerden ve hayvanlardan Allah'a pay ayırdılar. Kendi zan-larınca: "Bu Allah'a, bu da putlarımıza aittir" dediler. Putları için ayrılan Allah'a ulaşmıyor da, Allah için ayrılan putlarına ulaşıyormuş! Ne kötü hüküm veriyorlar!"[260][260]

Yine Ibni İshak bildiriyor: "Beni Melkan'a ait olan put da Sa'd adını taşıyordu. Sa'd, uzunca bir kaya idi. Bir gün, Melkan Oğulla-rı'ndan biri, oldukça semirmiş bir deveye binerek bu putun yanına geldi. Maksadı o deveyi bu puta adayarak, develerinin bereketlenmesi idi. Bu niyetle bu deveyi buraya vakfetmekti. Fakat deve buraya yaklaştığı zaman müthiş bir ürküntüye kapılıp kaçtı. Diğer develer de buna katılıp

[260][260] En'am, 136.

kaçıştılar ve etrafa dağıldılar. Buna müthiş bir şekilde sinirlenen adam, yerden bir taş alıp putun suratına fırlattı ve: "Allah sana bereket diye birşey vermesin! Bütün develerimi ürkütüp kaçırdın!" diye bağırdı. Sonra gidip develerini topladı. Hayli yorgun düştü ve yine sinirlilik hâlinde şu mısraları söyledi: "Kendisine sevgi ve saygı beslediğimiz putumuz Sa'd'm yanına geldik ki, darlığımız gidip bereket bulalım! iki yakamız bir araya gelerek, dağınıklığımız sona ersin istedik! Sa'd ise tersini yaptı, bizi perişan eyledi. Zâten Sa'd nedir ki? Yere uzanmış uzunca bir kaya! Elinden ne bir iyilik gelir, ne de kötülük."

"Seleme Oğulları'nın efendisi Amr bin Cemûh idi. Amr, kabilesinin eşrafı ve efendilerindendi. Adına menât dediği bir put edinmişti evinde. Seleme Oğulları'nın bazı gençleri, müslümanhğı kabul ettikleri zaman, geceleyin gizlice onun evine girer, putu yerinden alır, Seleme Oğullarına ait bir kuyuya yüzüstü atarlardı. Bu gençler; Muaz bin Cebel, oğlu Muâz bin Amr ve daha başkaları idi. Amr bin Cemûh da, putunu aramaya çıkar ve onu o kuyuda, yüzüstü pislikler içine atılmış vaziyette bulurdu. Putuna acır; "Vah vah! Ey ilâhımız, bunu sana kimler yaptı?" diyerek hayıflanırdı. Sonra öfkeye kapılıp: "Vallahi bunu sana kimin yaptığını bilsem, ona mutlaka dersini veririm!" diye haykırırdı. Akşam uyur, sabah kalktığında bakar, yine putunun alınıp götürüldüğünü görürdü. Yine gidip orada bulur, yıkayıp kokulayıp yerine kordu. Bu böylece çok kereler vukua geldi. Bundan iyice usanan Amr, nihayet kılıcını çıkarıp putun omuzuna astı ve: "Ey benim güzel ilâhım, vallahi ben, sana bu çirkin işi kimin yaptığını bilemiyorum! Eğer sende bir hayır ve güç varsa, artık kendini koru! Bunu sana yapanlara karşı kendini savun! işte kılıcın da yanında hazırdır!" dedi. Ve artık rahat olarak bir gece geçirdi. Müslüman gençler ise, yine geldiler. Kılıcı putun omu-zundan aldılar. Putu da yerinden söküp götürdüler. Götürürken buldukları bir köpek leşini de puta sarıp bağladılar ve ikisini birlikte yine Seleme Oğullarının içi pisliklerle dolu bir kuyusuna attılar. Amr, sabah kalktığı zaman, yine putunun yerinde olmadığını üzüntüyle gördü.

Araya araya onu yine çok kötü bir vaziyette buldu. Üstelik bu sefer, bir köpek leşine sarılıp bağlanmış olarak buldu. Bu sefer büsbütün üzüntüye kapıldı. Fakat hakikati anlamak da o sırada kendisine nasîb oldu. Kendisine bu kadar aşırı derecede hürmet edilen ve tapılan bir putun (ve diğer bütün putların) durumunu hakkıyla anladı, aklı başına geldi. Kendi kavminden, yâni Seleme Oğulları'ndan bâzı kimseler, müslümanlık hakkında kendisiyle konuştukları zaman, hiç tereddüt etmeden

müslümanlığı kabul ederek hidâyete erdi. Hem de dörtbaşı mâmur, çok güzel bir şekilde müslüman oldu. Putların sahte sevgisinden Allah sevgisine, mahabbetüllâh ve mârifetüllaha erdiği zaman, gelmişini ve geçmişini hakkıyla değerlendirerek, şu anlamlı mısraları söyledi:

"Ey Menât, eğer sen, gerçekten ilâh (tanrı) olsaydın, içi pisliklerle dolu bir kuyuya, bir köpek ölüsüyle birlikte tepetaklak düşmezdin! Sana da, bulunduğun yere de, seni din edinene de doğrusu yazıklar olsun! Şimdi biz, işin aslını ve kötü aldanışı anlayıp aklımızı başımıza aldık! Nice nimetlerle bize lütuf ve ihsanlarda bulunan Yüce Allah'a, hamd ü senalar olsun! Öyle bir Allah ki, karşılıksız olarak ihsan eder, rızıklandırır, hak dînin de sahibidir! Beni küfür hâlinde kabre koymadan, sağlığımda hidayet verip beni kurtaran O'dur!"[261][261]

"Kureyş, putlara ta'zim ve tapınmada o kadar ileri gitmişti ki, her evde mutlaka bir put bulunur, ondan çeşitli vesilelerle yardım ve bereket umulurdu. Yüce Allah, elçisi Muhammed'i (s.a.v.) tevhit, ve islam hidayeti ile gönderdiği vakit, Kureyş bunu hayret ve hiddetle karşılayıp şöyle diyordu: "Ya! Demek Muhammed, bir çok tanrıları, bir tek tanrı mı yaptı? Doğrusu bu, çok şaşılacak bir şey!"[262][262]

"Araplar, bu sayılan putlardan başka, aynen Kabe gibi hürmet ve tavaf ettikleri, ziyarette bulunup kurbanlar kestikleri bir takım makamlarda edinmişti. Bu makamlar, bu derece hürmet edilen evlerden ibaretti. Bu makamların da tıpkı Kabe'deki gibi, hizmetçi ve bakıcıları vardı. Ziyaretçiler, buraları aynen Kabe gibi tavaf eder, oralarda kurbanlar keserlerdi."[263][263]

---

[261][261] Amr bin Cemuh, ensardan en son müslüman olan zattır. Onlar, Rasulüllah'a geldikleri zaman Rasulüllah, "Ey Seleme oğulları, sizin efendiniz kimdir?" diye sordu. Onlar, "Cedd bin Kays'tır, ancak o cimridir!" dediler. Rasulüllah: "Cimrilikten daha beter hastalık mı var? Sizin efendiniz, Amr bin Cemuh'tur" buyurdu. Ahmed'in Ebu Katade'den nakline göre, Amr, Rasulüliah'a gelerek, "Ey Allah'ın Rasülü, ben, şu topal ayağımla Allah yolunda savaşıp ölürsem, cennete girer miyim? dedi. Rasulüllah da kendisine "Evet" buyurdu. İbni Ebu Şeyb.e'nin Ahbarü'l-Medine adlı kitabında naklettiğine göre, Amr bin Cemuh; Uhud Günü kahramanca savaşıp şehid olmuştur. Keza kıymetli yeğeni de kendisiyle birlikte şehadet rütbesine nail olmuştur. Peygamber (s.a.v.), Amr'in Allah yolunda can vermiş olduğunu gördüğü zaman, "Ey Amr, Ben seni, bu ayağın iyileşmiş bir şekilde cennette yürürken gördüm" buyurmuştur

[262][262] Sad, 5

[263][263] Hişam bin Muhammed, Harise Oğulları'nın Necran'da aynen Kabe gibi bir kâbelerinin bulunduğunu ve buna aşırı derecede tazimde bulunduklarını bildirmiştir. Nitekim Şair A'şa'nm şiirlerinde "Ve Ka'betü Necran" diye aynen geçer.

Yine onun bildirdiğine göre, Eyad kabilesinin de, Ka'be'den başka bir diğer kabeleri vardı. Bu, Küfe ile Basra arasındaki Sindad denüen yerdeydi. Bunu da Esved bin Ya'fur şiirlerinde zikretmiştir. Yine Ebrehe'nin San'a'daki Kalis adındaki kabesi pek meşhur idi. Güzel pişirilmiş tuğla ve iyi cins ağaçlardan

"Yanında bir putu olmaksızın sefere çıkmış bulunan bir yolcu, etraftan dört aded taş bulup getirir, bunların hangisinin daha güzel olduğuna bakar, bu güzel olanını put edinip tapar, diğer üçünü de tenceresinin altında saç ayağı olarak kullanırdı. Taptığı o taşı rab ve ilâh edinir, oradan göç ettiği sırada onu bırakıp giderdi. Bir başka yerde konakladığı sırada yine böyle yapardı.[264][264]

Hanbel şöyle demiştir: Bize Hasen bin Rabî söyledi, ona da Mehdî bin Meynûn şöyle söylemiştir: "Ben, Ebû Raca el-Utâridî'nin: "Biz, câhiliye zamanında taşlara tapardık. Tapınmakta olduğumuz taşın daha güzelini bulduğumuz zaman onu alıp ilâh edinir, tapınmakta olduğumuzu ise atardık. Taş bulamadığımızda ise, birkaç avuç toprağı bir yere yığar, bunun üzerine bir koyunun sütünü sağar, sonra bu toprak yığınına tepinirdik!" dediğini kendi kulaklarımla işittim."

Ebû Bekir îbni Ebî Şeybe şöyle demiştir: "Bize Yezîd bin Harun'un nakline göre, Haccâc bin Ebî Zeyneb, Ebû Osman en-Nehdî'yi şöyle konuşurken duymuştur: "Biz câhiliye zamanında taşlara ibâdet ederdik. Bir gün bir ses duyduk. Bu ses: "Ey ehli rihâl, sizin rabbmız helak oldu! Artık başka bir rabb arayınız!" diyordu. Biz, bütün dere ve tepeleri aşarak rabb ararken, ansızın bir ses, şöyle nida etti: "Biz, gerçekten rabbınızı bulduk! Bundan böyle buna tapınacaksınız!" Bakardık ki, arayanlar güzel bir taş bulmuşlar. Onun yanında kurban keser, onu kendimize rabb edinirdik."[265][265]

Muhammed bin Sâ'd, Şihr bin Havşeb vasıtasıyla gelen bir senedi zikirle, Amr bin Abese'nin şöyle dediğini anlatır: "Câhiliye devrinde taşlara tapanlardan biri de işte benim! Yola çıkmış bir kabile veya kafile, bir yerde konakladıkları zaman, içlerinden birini etraftan taş aramaya gönderir, o kimse de dört adet taş bulup getirirdi. Bunlardan en güzelini ilah edinir, diğer üçünü ise tencerenin altında kullanırlardı. Daha oradan göçmeden biri, ilâh edindikleri taştan daha güzel bir taş bulup getirecek olursa, hemen

---

yapılmış, altınla süslenmiş idi. Ebrehe, bunu yaptıktan sonra, Habeşistan kiralına, "Ben bu kiliseyi, senin için yaptım!-Arab'ın ilgisini dahi buraya çekip onların Kabe'sini hükümsüz kılacağım!" diyordu. İşte onun bilinen o akibeti, Kabe'ye olan bu düşmanlığı yüzünden başına gelmiştir. Kalis kilisesinde bulunan her iki pu-îun uzunluğu, tam atmış arşın idi. Bu iki put, Ka'b ile karısını temsil ediyordu. Bunun tahribi, Ebu'l-Abbas es-Seffah'ın Yemen valisi Ebü'l-Abbas bin Rabi'in eliyle olmuştur."

[264][264] Onlar, bu putların yanında kestikleri adaklara, Atîre diyorlardı.

[265][265] Ebu Osman en-Nehdi, Peygamberimizin zamanında müslüman olmuş, fakat Peygamberimizi görmemiştir. Ömer zamanında Medine'ye gelmiş, pek çok gazalara katılmıştır. Kadisiye meydan muharebesinde bulundu Celula, Tüster, Nehavend, Azer-beycan, Savaşlarına katıldı, Irak'taki Mehravan ve Şam'daki Yermuk muharebelerinde de bulundu. Ömer'den Ali ve ibni Mes'ud'dan Übeyy bin Ka'b'tan ve daha başkalarından hadisler rivayet etti. Kendisi, tabiînin büyükleri arasında kabul edilir." (M. H. el-Faki).

tapındıkları taşı atar, o daha güzel olanını hemen ilâh edinip ona ibâdet ederlerdi."

"Rasûlüllah (s.a.v.), Mekke'yi fethettiği zaman, Kabe'nin avlusunda üçyüzaltmış aded put vardı. Rasûlüllah Efendimiz, elindeki silahının ucuyla bunlara dokunuyor, onlarda yüzüstü yere düşüyordu. Rasûlüllah Efendimiz, hem böyle putların yüzüne, gözüne silahıyla dokunup onları yere seriyor, hem de bu sırada Yüce Allah'ın: "Hakk geldi, batıl yıkıldı, zaten batıl daima yıkılmaya mahkûmdur! mealindeki âyetini okuyordu. Sonra Rasûlüllah, bunların Mescidin dışına çıkarılmasını emretti. Hepsi dışarı çıkarıldı ye ateşe verilerek yakıldı, kırıldı." [266][266]

Şeytanın Müşrikleri Oyuncak Hâline Getirmesinin Sebepleri

Şeytanın müşrikleri, böyle oyuncak haline getirip kendilerini itaat ve tesiri sahasına almasının, şüphesiz birtakım sebebleri bulunmaktadır. Çünkü şeytan onları, ancak kendilerinin akılları ve akıllarında taşıdıkları zihniyetleri nisbetinde te'sir sahası içine alıp, kendisinin oyuncağı haline getirmiştir.

Bakıyorsunuz, şeytan bazı müşrikleri, putlara tapınmaları için, ölmüş kişilere sevgi ve saygı cihetinden girerek aldatmıştır! Nitekim Nuh (a.s.)'m kavminde bu şöyle olmuştur. Çünkü onlar, putlarını, kendi kavimlerinden bazı salih ve veli zatların suretinde yapmışlardır, işte bunun için Peygamber (s.a.v.) de,

"Kabirler üzerine mescidler yapanları lanetlemiş." [267][267]"Kabirlere karşı namaz kılınmasını yasaklamış."[268][268] "Kabrinin, tapılan bir put haline gelmemesi için Rabbı'na dua etmiş.' [269][269]

---

[266][266] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/168-182.

[267][267] Bütün bu emir ve nehiylerin, düa ve isteklerin kaynaklan bundan önceki cildin ilgili bölümünde geçmiştir. (Muhammed Afifi).

[268][268] Bütün bu emir ve nehiylerin, düa ve isteklerin kaynaklan bundan önceki cildin ilgili bölümünde geçmiştir. (Muhammed Afifi).

[269][269] Bütün bu emir ve nehiylerin, düa ve isteklerin kaynaklan bundan önceki cildin ilgili bölümünde geçmiştir. (Muhammed Afifi).

"Kabrinin bayram yeri haline getirilmesinden ümmetini nahyetmiş."[270][270]

Ve: 'Peygamberlerin kabirlerini mescid edinen bir topluluğa, Yüce Allah'ın gadabı çok şiddetli olmuştur!" diye buyurmuştur.[271][271]

Aynı zamanda Rasûlüllah Efendimiz: frKabirlerin tesviyesini (düzlenmesini) ve putların kırılmasını" da emretmiştir.[272][272]

Müşrikler ise, bütün bu hususlarda yüce islam peygamberine muhalefet etmektedirler. Kimi cehaletinden, kimi ehl-i tevhide inadından illa da şirk yoluna gitmektedirler. Tabii onların bu muhalefeti, tevhid ehline değil, ancak kendilerine zarar vermektedir. Ölmüşlere ta'zim sebebiyle şirke düşenler, bilhassa halk tabakasından daha büyük bir çoğunluk teşkil etmektedir. Seçkin zümreye ve okumuş kısmına gelince: Bunlar, bu hususta daha ziyade sâbiiliğin te'siri altında kalmaktadırlar. Onlara göre güya bu alemde müessir ve müdebbir olan, yıldızlardır. Avam tabakası, ölmüşlerin ruhlarının tasarrufuna inanırken, bunlar da yıldızların te'sir ve tasarrufuna inanmaktadırlar. Bunun için, yıldızlar adına tapmaklar ve bu tapınaklara ait vakıflar, bakıcı ve hizmetçiler koymuşlardır. Buraları ziyaret edip, adaklar sunarlar. Gerek yeni, gerek eski, bu gibi inanış ve davranışlar dünyamızdan eksik olmamıştır. Yani bu, çok eskilerden beri vardır. Mesela: Isbehan'daki bir dağda, yıldızlara tapınmak için yapılmış böyle bir tapınak vardır. Bunu, bazı mecusi kıralları icad etmiş ve burasını bir ateşgede haline getirip tapmak yapmıştır. San'a'daki üç tapmak da bu cümledendir. Bunlar Zühre yıldızı adına yapılmış idi. Bu tapmakların tahribi, Osman bin Affafr'a nasib olmuştur.

Fergane şehrindeki Güneş adına yapılan ve Güneşe tapılan tapmak da bu cümledendir. Bunu vaktiyle mecusi kırallarmdan Kabus yaptırmıştı. Tahribi ise, Mu'tasım'a kısmet olmuştur.

Bu nevî şirke düşkünlük göstermekte en ileri milletin, Hind milleti olduğunu söylüyebiliriz. Yahya bin Birş'in verdiği bilgiye göre, Hind dînini kuran adam", onların

---

[270][270] Bütün bu emir ve nehiylerin, düa ve isteklerin kaynaklan bundan önceki cildin ilgili bölümünde geçmiştir. (Muhammed Afifi).

[271][271] Bütün bu emir ve nehiylerin, düa ve isteklerin kaynaklan bundan önceki cildin ilgili bölümünde geçmiştir. (Muhammed Afifi).

[272][272] Bütün bu emir ve nehiylerin, düa ve isteklerin kaynaklan bundan önceki cildin ilgili bölümünde geçmiştir. (Muhammed Afifi).

Bırahman dedikleri kişidir. Bırahman, onlar için sayısız denilecek kadar putlar koymuş, putlarla dolu tapmaklar yaptırmıştır. Hindularm en büyük tapmağı ve putu, Sind diyarında bulunan ve adına Mültan denilen yerdedir. Buradaki putun adı da Heyûlâ-i Ekber'dir. Çünkü onu, kendi zihniyetlerine göre En Büyük Heyûlâ suretinde yapmışlardır. Bu şehir, meşhur Haccâc zamanında müslü-manlar tarafından fethedilmiştir. Müslümanlar bunu tahrîb etmek istedikleri zaman, hindular demişler ki: "Eğer buna dokunmaz iseniz, senelik olarak burada toplanan malın üçte birini size veririz!"

Durum o zamanın hükümdarı Abdül-Melik bin Mervân'a arz edilmiş, o da bu puthâneye dokunulmaması hakkında emir vermiş ve dokunulmamıştır. Hindular, buraya çok uzak yerlerden, tâ bin fersahlık mesafelerden ziyarete gelip hacc yapar, gelen ziyaretçiler yanlarında mutlaka para getirip oraya bırakırlar. Getirdikleri paranın, yüz dirhem , ile onbin dirhem arasında olması mecburiyeti vardır. Bundan az da olmaz, çok da olmazdı. Getirilen bu paralar, oradaki büyük bir sandık içine bırakılır, sonra buradaki put tavaf edilir. Ziyaret mevsimi.bitip herkes ülkesine döndüğü zaman, burada biriken paralar taksim edilir: Üçte biri müslümanlara, üçte biri bu tapınağa, üçte biri de bu şehrin ihtiyâçlarına sarf edilir. [273][273]

Bu Mezhebin (Brahmanizm'in) Aslı Müşrik Sabiîlige Dayanmaktadır

Bu mezhebin aslı, müşrik Sabiîlik'e dayanmaktadır. Bu müşrik , Sabiîler ise, Hz. İbrahim (a.s.)ın kavmindendir. Hz. İbrahim, bunlarla mücadele ve münazaralar yapmış, takip ettikleri yolun, bir şirk yolu olduğunu bildirmiş, kendilerini bu yoldan kurtarmak için çok çalışmıştır. Onları, hem ilim ve hüccet bakımından susturmuş, hemde kendi eliyle putlarını kırıp tahrip eylemiştir. Onlarda onu, ateşte yakmaya kalkışmışlardır. [274][274]

---

[273][273] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/182-184.
[274][274] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/184.

Sabiîlik, Dünyada Çok Eski Bir Mezhebtir.

Sabiîîik Mezhebi, dünyada çok eski bir mezheptir. Ve bu mezhep, bir takım taife ve zümrelere ayrılmaktadır. Her zümrenin, kendilerine göre tapındıkları ve tapmış sekileri bulunmaktadır. Burada bunlardan bazılarım zikredelim. [275][275]

Güneşe Tapınan Sabiîler

Sabiîlerden bir kısmı güneşe tapınmaktadır. Ve bunlar, Güneş'in, meleklerden bir melek olduğu inancındadırlar. Bunun için Güneş'in, aklı ve ruhu olduğunu kabul ederler. İnançlarına göre Güneş, hem ay ve diğer yıldızlardaki nurun aslıdır hemde aşağıdaki (Güneş altındaki) bütün varlıkların aslıdır. Onlara göre Güneş bu varlıkların malikidir, bunun için tazime secde ve ibadet edilmeğe, dua edip sığınılmağa layık olan bir varlıktır.

Onların, kendi şeriatlerine göre, Güneşe tapınmaları şöyledir: Onlar önce Güneşi temsil eden bir sanem (put) yapmışlar, bu putun eline ateş renginde bir cevher vermişler.. Ve bu put için, özel bir tapmak yapmışlar ve buna da Güneş adını vermişler. Tapmaklarına ait pek çok köyler, araziler vakfetmişler, bakıcılar ve hizmetçiler tayin eylemişlerdir. Hergün bu tapmağa gelirler, burada güneş için üç defa namaz kılarlar, yani ona tapınırlar. Hastalığı olanlar, başında bir sıkıntısı, bir dilek ve haceti bulunanlar, Güneş için oruç tutarlar, bu güneş mabedine gelip orada onun için namazlar kılarlar. Dua ve niyazda bulunurlar. Kıtlık ve kuraklık zamanlarında da buraya gelip, ondan yağmur isterler. Güneş doğduğu zaman, bu Sabitlerin hepsi, mutlaka secdeye kapanıp, Güneş'e secde ederler. Zeval vaktinde ve güneşin batımı sırasındada, mutlaka ona secde ederler. Şeytan, işte bu üç vakitte, mutlaka Güneş'le beraber demektir. Çünkü bu Güneş'e secde ve tapınma dininin esas mucidi odur. Yapılan, secdeler de kendisine olması için onun bu üç vakitte Güneş'le özel bir beraberliği vardır. Bunun için İslam şeriatinde bu üç vakitte

[275][275] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/184.

namaz kılmak yasaklanmış bulunmaktadır. Bu yasağın ilahi hikmeti ve esas sebebi ise, hiç şüphesiz, şirkin ve putatapıcılıgm bütün yollarını iyice kapatmak, ortada kafirlere küçük bir benzerlik bile bırakmamaktır. Bunu açık ve kesin bir şekilde yasaklayan peygamber efendimizin, bu hususstaki İslami tebliğleri (hadisi şerifi) aynen şöyledir;

"Güneş'in ucu doğuda göründüğü zaman, o iyice meydana çıkıncaya (yükselinceye) kadar namazı bırakınız! Batıda bir ucu battığı zaman da, o iyice batıncaya kadar namazı terkediniz! Güneşin doğduğu ve battığı zamanlarda namaz kılmayınız! Çünkü o, ancak şeytanın iki boynuzu arasında doğar."[276][276]

Diğer bir Teblîğ-i Nebevî'de: "...Zeval vakti çıkıncaya kadar da namaza durma!" emri bulunmaktadır.[277][277]

Sâbiîlerin Ata Tapanları

Bu Sâbiîlerin bir kısmı da Ay'a tapınmaktadırlar. Bunlar da putlarını,' Ay adına yapmışlar, onu ta'zîm ve ibâdete layık kabul etmişlerdir. Bunların inancına göre, dünyamız "Kamer feleğinin altındadır ve onun te'sîr ve terbiyesine bağlıdır. Dünyâmızı idare eden, Ay'dır." Bunun için bunlar da Ay'a tapar, Ay'a sığınırlar.

Bu Ay'a tapanların şerîati de şöyledir: Bunlar, Felek-i Kamer'i temsil etmek üzere yaptıkları putlarına ibâdet ederler. Ona secde eder, onun için oruç tutar, ona yiyecek ve içecekler sunarlar. Büyük bir sevinç ve ferahlık için putun etrafında toplanır, çalgı ve şarkılar eşliğinde saatlerce raks ederler. [278][278]

---

[276][276] Buhari, Kitabü Bed'il-Halk, 4/91,92, Kitabü Mevakıti's-Salât, 1/154, Keza: 1/145-146. Müslim, 1/567, N. 828/289-290-291.

[277][277] Nesai, 1/278-280. İbni Mace, 1/396, N. 125İ. Müsned, 2/13, 3/348, 4/111, 5/15.
İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/184-186.

[278][278] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/186.

Sâbiîlerin Yıldızlara Ve Yıldızların Rûhâniyetlerine Tapınanları

Sâbiîlerin bâzıları da yıldızlara ve yıldızlarda bulunduğuna inandıkları rûhâniyetlere taparlar. Bunlar; her bir yıldız için bir put ve tapınak yapıp onlara taparlar. Ve her bir yıldızın tapmağı ayrı olduğu gibi, tapınma şekli dahî ayrıdır. Böylece onlar, pek çok tapınma şekilleri icad etmiş bulunmaktadırlar. Eğer bu, ayrı ayrı tapmaklar ve ayrı ayrı tapınma şekillerinin neler olduğunu öğrenmek, buna bütün teferruatı ile vakıf olmak istersen bu hususta İbni Hatîb-i Rey diye anılan zâta nisbet edilen Es-Sirrü'1-Mektûm Fî Muhâtabeti'n-Nücûm adlı kitabı okumalısın, deriz.[279][279]

---

[279][279] Bu hususta müellifimizin sözü bu kadardır. Muhakkikimiz Muhammed Afifi de bu hususta herhangi bir not düşmemiştir. İğase'nin muhakkıklarmdan Muhammed Hamid el-Faki ise kısaca "Bilindiği gibi, bu zat, Fahrüddin er-Razi'dir. Bu kitabın yazma bir nüshası, Darü'l-Kütübi'l-Mısrıyye'deki Timur Kîaplığı'nda bulunmaktadır" demiştir ve bu kitabın, gerçekten İmam Fahrüddin-Razi'ye ait olup olmadığı hakkında başkaca bir bilgi vermemiştir. Oldukça önemli ve ihtilaflı bulunan bu mesele hakkında, kıymetli ve büyük alimlerimizden Ömer Nasuhi Bilmem merhum, Tabakatü'l-Müfessirin adlı kıymetli eserinde şöyle der:

"Bu kitap Fahr-i Raziye isnad edilerek bundan dolayı da aleyhinde dedikodu yapılmıştır. Zehebi bu kitaba "Bu, bir sihirdir" diyor ve bunu o büyük Müfessire isnad etmek istiyor. Halbuki bu kitap, Razi'nin eseri değildir. Bunu ona isnad etmek, bir iftira demektir. Bu kitaba revaç vermek için, bunu o büyük zata nisbet etmişlerdir. Maamafih bu kitap, sihre ait bir eser de değildir." (Tabakatül-Müfessirin, 2/316-Ank. 1960).

Görüldüğü gibi, Ömer Nasuhi merhum, adı geçen kitabın, İmam Fahrüddin er-Razi'ye ait olduğunu kabul etmiyor, hatta bunu ona nisbet etmenin," bir iftira demek olduğunu" ifade ediyor. Fakat Merhum, ona ait kitapların listesini verdiği aynı yerde, Razi'nin kitapları arasında; "Kitabün Fi İhtiyarati'n-Nücum" adlı eserini verdiği gibi, "Kitabü'l-Mevsum Fi's-Sirri'l-Mektum" adlı kitabın da ona ait olduğunu zikrediyor. Bu kitaplar arasındaki konu ve mahiyet farkının ne olduğu, zikredilmiş değildir. Fakat isimlerinden bu kitapların da, münakaşa konusu kitaptan; konu ve mahiyet itibariyle fazla farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Din ve maneviyat konusunda, Allah'ın emrettiği, Rasulüllah'ın öğrettiği şey dışında bir usul tanımayan eserlerinde sık sık "el-usul ma cae bihi'r-rasul, el-ilmü ma cae bihir-rasuj" buyuran, keza: "İslam alimleri ancak ilimle yürüdüler, müctehid imamlarımız ancak ilimle icti-had ettiler" diyen ve bütün ilim ehlihce bilinen bu tutumuyla taassubun her çeşidine düşman olan Şeyhul-İslam İbni Teymiyye hazretleri ise, bu konuda: şöyle demektedir: "Bazı üstadların tesbitine göre, Tatarların hükümdarı bulunan Hülagu, İslam Halifesini ve yanındaki devlet ve din büyüklerini katlettiği zaman, Bağdat'ı işgal edip bir milyon müslümanı da kılıçtan geçirmiştir. Haleb'i işgal ettiği zamanda bu kadar müsiümanı kılıçtan geçirtmiştir. Bunların İslam ülkelerini böyle kolaylıkla işgal edip bu derece korkunç katliam ve kötülükler yapabil-melerinin sebeblerinden biri de, müslümanların içinde ilhad, nifak ve bid'atlerin zuhur edip yaygın hale gelmesidir. O derece ki, er-Razi gibi bir zat bile, yıldızlara ve putlara tapınma ve sihir yapma konusunda "Es-Sirrul-Mektum" diye bir kitap tasnif etti. Denilir ki: "O bu kitabı, Sultan Alaeddin Harzemşah'ın anası için yazdı. Harzemşah, yeryüzünün en büyük sultanlarından biri idi. Râzî'nin de onun yanındaki itibarı pek büyüktü. Bundan dolayı bu sultan, Razi'ye daima iyilik edilmesi için evladlarına vasiyette bulundu. Razi ayrıca bu sultan için, er-Risaletü'l-A'laiyyefi'l-İhtiyarati's-Semaiyye adlı kitabı yazmıştır." (Mecmuatür-Rasailil-Kübra, 1/140. Mat. Amire, Mısır, 1323)

Herhalde ilmen doğru olan da bu olsa gerektir. Çünkü Fahrüddin er:Razi, böyle bir kitap yazdığını, başka eserlerinde kendisi söylemektedir. Bunun için konuya bir açıklık getirmek isteyen Ahmed Cevdet Paşa merhum, aynen şöyle demektedir: "...İmam Sübki: "Bu eserin, Razi'ye ait olduğu sübut bulmamıştır" diye

Şüphesiz bütün bu inanış ve davranışların sonu, putlara ibadettir. Yani görünüş ve şekil itibariyle birbirinden çok farklı gibi de olsa, kiminin tapındığı güneş, kimininki ay, kimininki, bir yıldız ve o yıldızda bulunduğuna inandığı bir rûhâniyet de olsa, güneş'i veya ay'ı bir melek veya bir müdebbir diye kabul de etse, veya başka türlü bir inancı da bulunsa, sonu ve netîcesi (Allah'a ibadeti bırakıp) Allah'ın yarattıklarından bazılarına veya onları temsilen yaptıkları putlara tapınmaktır! Her biri, özel bir şahısla, özel bir ibadet şekliyle, özel bir tarikat üzerinde de bulunsa, yine tapındığı Allah değil, bir puttur! Güdülen yol ve tarikat, bir küfür ve şirk yolundan başkası değildir. Onlar, ister Ashâb-ı Rûhâniyât diye anılsın, ister Ashâb-ı Kevâkib diye anılsınlar, netice yine aynıdır; Küfür ve şirktir. Yaratan ı bırakıp yaratmışlardan birine . tapınmadır.

Evet, onlardan her biri bir özel yol takib edip,özel bir yıldızın ve o yıldızda bulunduğuna inandığı ruhaniyetin suretinde bir put yapmıştır. Hiç birinin putu, bir diğerinin putuna benzemez. Fakat aslında, "Bu falanca varlığın veya kişinin suretindedir, onu temsil eder!" diye konulmuş bulunan bütün putların, böyle îcâd edilmesinin sebebi, gâibde bulunan, gözle görülemeyen ve elle tutulamayan bir mabuda inanmış olmak ve inanılan bu mâbûd için bir şekil ve suret tasavvur edip, bu şekil ve . sureti bir putta, ona niyabeten ve onu temsilen canlandırmaya çalışmaktır. Gûyâ bu yapılan ve yontulan putlar, inanılan o ğaibteki mabudun birer vekili ve temsilcisi durumundadırlar. Zahiren tapınmaları bu putlara ise de, aslında bu putların temsil ettikleri ve yerine vekalette bulundukları o gaib mabuda tapınmaktadırlar. Yoksa aklı başında bir insan, kalkıp bir taş parçasını kendi elleriyle yontarak bir şekle soksun sonra da onun karşısına çıkıp: "Benim mabudum ve tanrım işte budur!" diye inansın, bu inançla ona tapınsın, bu olacak bir iş değildir.. Yâni bir insan bunu, bu şekilde ve mahiyette yapmaz! Onun aldanışı ve sapıtması; demin de dediğimiz gibi, önündeki bu putun, gaibdeki mabuduna vekalet ve naiblik ettiği hakkındaki inancı ve zihniyetidir. Şeytanın insanları şirke düşürmek için aldatması da, işte böyle nazik ve zayıf bir noktadan başlamaktadır. Şeytanlar, insanların zihinlerini, önce bu şekillerde karışıklığa uğratarak fıtrattan, fıtratlarındaki tertemiz tevhîd inancından başka noktalara kaydırmak suretiyle onları sapıklığa sevketmekte

---

yazar ise de İmam Râzî, bizzat kendisi, diğer kitaplarında bazı meselelerin geniş izahını bu eserine havale etmektedir. Mesela Uyûnü'l-Hikme şerhinde iki yerdeki bahislerin tafsilatını bu eserme havale etmiştir. Buna binaen bu kitabın, Fahr-i Razi'ye ait olması gerekir. Fakat müellif İbni Haldun buna vakıf olmamıştır." (Terceme-i Mukaddime-i İbni Haldun, 1/156-Amire, 1275). Keza tarihçi İbni Hallikan da, kesin bir ifadeyle Vefeyatül-Ayan da: "...Ve tılsımlarla ilgili olarak Es-Sirrul-Meknûn'u yazdı" demiştir. (C. I. sh. 474. Meymene, 1310, Mısır).

böyle çeşitli şirk yollarına düşürmektedirler.

Tabî, şeytanın insanları aldatması; onun insanların kalblerine verdiği bir takım vesveseler, gizli fısıltılar, ile olmaktadır. Şeytanların, esas faaliyet alanları burasıdır. Fakat onlar, hariçte de faaliyet yapmakta, at oynatmaktadırlar. Gaipten duyulan seslerde, birtakım hâtifî nidalarda da, onların hisseleri bulunmaktadır. Bazen onlar bir putun veya put edinilen bir yerin ve makamın içine yerleşerek oradan ses verirler. Hatta gaybî bazı işleri ve olayları, buralardan kendi dostlarına fısıldarlar. Fakat onların dostları, kendilerine bunu fısıldayanları gözleriyle göremezler. Bunun için kendilerine bizzat o makamın veya putun seslendiği zan ve vehmine kapılırlar. Bilhassa onların câhil-cühelâ sınıfı, bunun kesinlikle böyle olduğunu sanırlar. Ukelâ sınıfı ise; "Cansız bir varlık, bir taş parçası, elbette konuşamaz, bize seslenemez. Bu bize konuşup nida eden, ses veren varlık, putlardaki ruhaniyettir!" derler. Bâzıları ise, bunun bir melek olduğunu iddia eder, böyle inanır.

Dolayısiyle kendisinin, melekler ile konuştuğuna, meleklerden doğru bilgi ve haber aldığına inanır. Bâzıları da, daha başka şeyler söylerler. Bunlar ise, işin felsefesiyle iştigal eden, felsefe yapan kimselerdir. Bunların iddiası ise, o putlardan duyulan seslerin, ukûl-i mücerrede denilen manevi güçlerden veya ecrâm-ı ulviyeden yani manevi aleme mensub cisimlerden geldiği merkezindedir. İçlerinde öyle kimseler de vardır ki, bu söylenenlere, bu söz ve inamşlardaki farklara, hiç Önem vermez! Böyleîerinin bütün özenti ve himmeti, o sesi duyabilmeyedir. O sesin aslı ve mahiyeti ne olursa olsun, hiç düşünmez. Her nereden, hangi varlıktan bir ses ve nida duysa, onu mutlaka tanrı edinir, ona tapınır. Benim nasibim ve feyzim buradandır, buradadır, der; bu inançla o varlığa yönelir, bağlanır ve sığınır. Hem de, tam bir iyi niyetle, tam bir inanış ve bağlanış ile işte onların, onlardan birinin, "İyi niyetle, herhangi bir taş parçasına bile teveccühte bulunsan, mutlaka feyz ve nasibini alırsın, bundan büyük faydalar sağlarsın" demesi de, onların bu inanış ve düşünce yapısını yansıtmaktadır.[280][280]

Burada bir özet yapmak istersek, deriz ki: Gerçekten şu yeryüzünden yaşayan insanların pekçoğu, şu veya bu şekilde şirk koşmaya, putatapıcılığa mübtelâ ve âşık durumdadır. Gerçek mânâda Hanîf olanlardan başkaları asla bu fitne ve beladan,

[280][280] Kesinlikle bu zihniyet ve inanış, yaradılmışı Yaratan yerine koyan, Allah'a değil de mahluka tapan müşriklerin, zındıkların uydurmasıdır! Maalesef bunu, hadis zanneden gafiller de zuhur etmiştir. (Bakınız: El-Esrarü'l-Merfua., 496, Beyrut, 1391).

yakalarını kurt aramamışlardır. Bu Hanîfler ise, şuurlu bütün müslümanlarm bildikleri gibi, İbrâhîmî Millete, Tevhid Akidesine sarılanlardır. Gerçek mânâda mu-vahhid olan müslümanlardır ve gerçekten insanların aslı, asıl fıtratı Hanîfıyet ve Tevhîd olduğu halde, yine yaratılışı icabı insanların şirke karşı da büyük bir za'f içinde bulundukları anlaşılmaktadır. Nuh (a.s.)'dan önce, tâ Âdem babamıza yakın devirlerde şirkin ve puta tapıcılığm zuhur edebilmiş olması da bunu göstermiyor mu? Nitekim bunun tafsilâtını bundan Önce görmüş bulunuyoruz. Ve bunu, çok daha büyük bir tafsilatla anlatan kitaplar yazılmış, kütüphanelerin rafları, bu kitaplarla dolmuştur.

Bütün Hanîfıyet yolunda gidenlerin imâmı bulunan Hz. îbrâhîm (a.s.), yeryüzündeki putpeterestliğin ve putatapıcıların çokluğu karşısında, ibret ve hiddete düşüp Yüce Allah'a sığınmış ve demiştir ki: "...Rabbim, beni ve oğullarımı, putlara, tapmaktan uzak bulundur! Rabbim, gerçekten bu putlar, insanlardan pekçoğunu dalâlete düşürdüler."[281[281]]

Yüce Allah'ın, şu veya bu şekilde helak ettiği bütün ümmetler; istisnasız hepsi putatapıcı idiler. Nitekim bunların kıssaları, Kur'âri'da açıkça anlatılmış bulunmaktadır. Ancak peygamberler ve onlara güzelce uyan ve tevhîd ehli olan kimseler kurtulmuştur.

Eğer putperestliğin ne kadar çok yayıldığını, putatapanların ne kadar çok olduğunu anlamak istiyorsak, Sevgili Rasûlümüz Hz. Mu-hammed Mustafâ'nın (s.a.v.), şu hadislerini bilmemiz, bize yeter de artar bile! îşte o, Ondan bize kadar sahih bir şekilde nakledile gelmiş bulunan bir mübarek sözlerinde aynen şöyle buyurmuştur:

"Gerçekten her bin kişiden cehenneme sevkedilecek olanların sayısı, dokuzyüz doksan dokuza varmaktadır!"[282[282]]

Bu, Muhammedi tebliğ ve hakikat karşısında insan, nasıl ibretle dolmaz ki? İşte,

---

[281[281]] İbrahim Suresi, ayet, 35-36.

[282[282]] Buhari, Kitabü'l-Enbiya, 4/109-110, 5/241, 7/195, 8/195. Müslim, 5/2207, N. 2240/116. Tirmizi, 5/323, N. 3168. Müsned, 1/388, 2/166, 4/432, 435.

(Hadisin ravisi Ebu Said el-Hudri şöyle der: "Bu ara ashab, "ey Allah'ın Rasulü, bu binde bir olan bizim hangimizdir?" diye sordu: Rasulüllah: "Sevinin, zira sizden bir kişi, ye'cuc ve me'cuctan bin kişi!" dedi ve sonra şöyle buyurdu: "Varlığım elinde olana yemin ederim ki, ben sizlerin cennetliklerin dörtte biri olmanızı umuyorum." Biz, "Allahü Ekber!" diyerek bunu sevinçle karşıladık. Rasulüllah sonra, "Cennetliklerin üçte biri olmanızı umuyorum" buyurdu. Biz tekbir aldık. O: "Ehl-i cennetin yarısı olmanızı umuyorum" buyurdu. Biz de tekbir aldık. Sonra Rasulüllah: "Sizin insanlar içindeki azlığınız, beyaz öküzün derisindeki siyah bir kıl gibidir" dedi. (Buhari, Kitabü'l-Enbiya, 4/109)

ibret, hikmet ve hidayet kaynağımız Yüce Kur'ân'da da Yüce Rabbimiz'in şu âyetleri bulunmaktatir. İbretle ve dikkatle okuyalım.

"...Fakat insanlardan çoğu, inkârda direttiler!"[283][283]

"Yeryüzünde bulunan insanların çoğuna uysan, onlar seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar, sâdece zannediyorlar ve onlar sâdece saçmalıyorlar!"[284][284]

"Fakat sen, ne kadar istesen de, yine insanların çoğu inanacak değillerdir!"[285][285]

"Biz, onların çoklarını yoldan çıkmış bulduk, fakat çoklarında sözde durma diye bir şey bulmadık!"[286][286]

İnsanların putlara tapınma belâsına ne kadar şiddetli bir şekilde yakalandıklarını, bu puta tapıcılık fitnesinin ne kadar büyük bir belâ olduğunu şuradan da anlamış olalım ki, bu putların âbid ve âşıkları bulunan kimseler; bu uğurda canlarını, mallarım ve evladlarım vermekten geri durmadılar, putları uğrunda hiçbir fedâkârlıktan sakınmadılar. İçlerinden nicelerinin bu uğurda yok olup gittiklerini gözleriyle gördükleri halde, kendilerini aynı âkibete atmaktan çekinmediler. Bu uğurdaki bütün bu musibetler, üstelik onların putlarına karşı duydukları aşk ve mahabbeti artırdı. Birbirlerine, putları üzerinde sabretmelerini tavsiye etmeyi de ihmâl etmediler.[287][287]

Dînen ve tarihen sabit bulunan bütün bu hakikatler gösteriyor ki, putperestlik fitnesi, sûrî aşk fitnesinden ve bu yüzden işlenen fısk-ı fücur fitnesinden daha büyük bir fitnedir! Evet, âşık adam, dünyada veya ahirette fena halde ceza göreceğini bilse de, maşukuna ulaşmaktan geri durmaz. Her ne pahasına olursa olsun, maşukuna1, muradına ermek ister. Bu uğurda dayak yer, eziyet ve işkence çeker, evinden, malından

---

283[283] Jsra, 89

284[284] En'am, 116

285[285] Yusuf, 103

286[286] A'raf. 102

287[287] Rasulüllah'ın putperestliği ayıplayıp yasakladığı ve bu hususta Kuranayetler-nin indiği dünlerde, Ebu Uhayha hasta düştü. Ebu Leheb kendisini ziyarete gittiğinde ağlar buldu ve:"-Neden ağlıyorsun? Ölüme çare mi var?" dedi. O: "Ben, benden sonra Uzzaya tap.lmayacaâ.ndan korktuğum için ağl.yorum" dedi. Ebu Leheb: "Vallahi, sağlığında tapılan Uzza, sen öldü diye terkedilecek değildir!" karşılığın, verd.. Ebu Uhayha, buna sevindi ve müsterih olarak öldü. Az sonra Uzza da, Halid'in elinde helak oldu. (Keza, Sıyer-ı Ibnı

Hişam, 1/86).

olur. Fakat bütün bunlar, âşıkın maşukuna olan aşkını, aşkındaki istek ve hırsım artırır. Fakat; bir mahlûka, bir puta mübtelâ olan, Allah'tan başka herhangi bir varlığı kendisine mâbûd ve mahbûb edinen bir kimsenin hâli, böyle bir âşıkın hâlinden daha şiddetli, daha beterdir. Şüphesiz şirk yoluyla kazanılan günahlar da, böyle, sûrî aşk yoluyla, fısk ve fücur ile kazanılan günahlardan daha büyük, daha beterdir„

Başta Kur'ân-ı Kerîm olmak üzere, bütün ilâhî kitaplar, evvelinden tâ âhirine kadar bunun böyle olduğunu, en büyük bâtılın küfür ve şirk olduğunu açıkça ortaya koymaktadır! Küfür ve şirk ehlinin; Allah'ın ve peygamberlerinin düşmanları, şeytana uymuş şeytanlar olduklarını açıkça bildirmektedir. Evet, şeytana uyanlar, şeytana tapan-lar işte bu müşriklerdir, puta tap in ani ardır. Çıkmamak üzere cehenneme girecek olanlar da işte bunlardır. Azâb ve ıkâb bunlar içindir! Allah ve Allah'ın bütün peygamberleri ve melekleri bu şeytana tapanlardan uzaktır! Yüceler Yücesi Allah, asla bunların hiç bir amelini kabul etmez, asla müşrikleri bağışlamaz.

Bu husus, baştan sona tevhîd dîni olan müslümanlık'ta, zaruri ve kat'î olarak bilinen, böylece sabit bulunan bir hususdur.

İşte bunun içindir ki, Yüce Allah, tevhîd ehli bulunan müslüman-lara, Hanîfliğin İmamları bulunan bütün peygamberlere ve onların ümmetlerine, bu putatapıcılarla savaşmalarını, savaş sonrasında onlardan ganimet ve esirler almalarını mübâh kılmıştır. Çünkü Yüce Allah, yeryüzünün şirkten ve şirk ehlinden temizlenmesini murad edip emretmiştir. Ve kullarından hiç bir sınıfı yermediği şiddet ve ölçüde, bu müşrikleri yermiş ve kötülemiştir. Azab ve cezanın en şiddetlisinin bunlar için olduğunu beyan buyurmuştur. İşte Allah'ın kulları içinde en kötüleri, en betbaht olanları bunlardır! Ve Allah'ın peygamberlerinin bunlarla hiç bir ilgisi bulunmamaktadır! Çünkü bütün peygamberler Allah'ın yolundadır, tevhîd yolundadırlar! Putperestler, şeytanperestler ise, bir başka yoldadırlar. [288][288]

[288][288] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/186-192.

Putatapıcılığın En Mühim Sebeplerinden Biri, Hiç Şüphesiz Mahlûk Hakkında Aşırı Gitmektir!

Putlara tapınmanın en mühim sebeblerinin başında, herhangi bir mahlûk hakkında aşırı gitmek, o mahlûku kendi makam ve derecesinin üstüne çıkarmaktır. Yaradılmışiardan herhangi biri, kendi derecesinin üstüne çıkarılınca, hemen onda Allah'ın Ulûhiyeti'nden bir nasîb olduğu inancı başlıyor,'Artık o varlık İlâhlaştırılıyor, Allah yerine konuluyor veya Allah'a benzetilmiş oluyor. Nitekim önceki bütün ümmetlerde görülen İlâhlaştırma, Allah'a benzetme de budur ve böyle olmuştur. Yâni sonu, putperestliğe varan aşırılıklar, benzetmeler; Allah'ın mahluklardan birine benzetilmesi suretiyle vukua gelmektedir. Allah'ın, affedilmez bir günâh ve suç sayarak ibtâl ettiği teşbîh işte budur. Yüce Allah, bu teşbîh yoluyla düşülen şirkleri ortadan kaldırmak için, bunca peygamberler göndermiş, ilâhî kitaplar inzal buyurmuştur.

Yâni Yüceler Yücesi Allah; kendi irâde ve kudretiyle vücûda getirdiği mahlûklardan herhangi birisini, Kendisi'ne benzetilmesini, Kendi-si'ne denk sayılmasını, Kendisinin yerine konulmasını, Kendisi'nin misli veya benzeri sayılmasını şiddetle nefyediyor, nehyediyor! Yâni hem red ve iptal ediyor, hem de kesinlikle yasaklıyor. Gönderdiği peygamberler, indirdiği kitaplar da bunun üzerinde duruyor, bununla dopdolu bulunuyor! Yoksa Kendisi'nin, bir başka varlığa teşbîhi üzerinde durulmuyor. Çünkü ortada böyle bir fitne mevcûd değil. Bütün ümmetlerde mevcûd olan fitne ve şirk çeşidi; herhangi bir varlığın Allah'a benzetilmiş, Allah yerine konulmuş olmasıdır. Bilinen ve târihen de sabit bulunan şirk hastalığı; teşbihte Allah'ı asıl alıp da: "Allah, aslında işte şu varlığa benzemektedir!" şeklinde bir teşbîh ile değil, varlıklardan herhangi birini asıl kabul edip: "İşte bu varlık, Allah'a benzemektedir, Allah yerine konulup kendisine ibâdet edilebilir" şeklindeki bir teşbîh ile vukua gelmiştir. Yâni her nevî şirkin meydana gelmesinde esas se-beb; işte bu teşbihtir. Gönderilen peygamberlerin, indirilen kitapların yok etmek istediği şirk de, işte böyle bir teşbîh yüzünden düşülen şirktir. Bunun aksine bir teşbîh, Hz. Adem'den beri tarihen görülmüş ve bilinmiş bir şey değildir. Şirk yoluna düşen taife ve zümrelerden, mezhep ve mesleklerden hiç birinin teşbîhi, bu teşbîh değildir. Ancak birinci manâdaki şirktir ki, bütün müşrik zümrelerde mevcut

bulunmaktadır. Çünkü onlar, sevip saydıkları varlık üzerinde aşırı gidince bu şirke düşmüşler, o mahlûku Allah'a benzetmişler, Allah'ın ulûhiyyet Hâssalarını o varlıkta var kabul edip ona tapmmışlardır. Ve sonunda o varlığın "bir İlâh" olduğunu açıkça söylemeye başlamışlar, İlâhın "bir tek ilâh" olmasını kabul etmemişlerdir. Kendilerini, "Allah'ın Birliğine, Allah'tan başka asla ilâh olmadığına davet eden peygamberlere karşı çıkmışlar, peygamberler ile savaşıp dövüşmüşler, birbirlerini bu yolda mücâdeleye çağırmışlar, açıkça: "...Yürüyün, İlâhlarınıza bağlı kalınız, (bu hususta en küçük bir gevşeklik göstermeyiniz!)" diye haykırmışlardır![289][289] İşte açıkça görülüyor ki onlar, tapındıkları o varlıklara düpedüz "İlâhlar" demekte, onları tanrı kabul etmekte ve bu yüzden müşrik olmaktadırlar. Yâni Allah'a benzettikleri, Allah yerine koydukları o varlıklara, aşırı derecede sevgi ve saygı beslemekte, onlardan korkup onların iyiliğini ummakta, onları Allah yerine koyacak kadar büyüklemekte ve onlara secdeler etmekte, onlara kurbanlar sunmakta, onların adıyla yeminler etmekte ve daha bunların benzeri "sırf Allah'a yapılması gereken" şeyleri, tapındıkları şeyler için yapmaktadırlar. Böylece onlar, ancak Allah (c.c.) için yapılması gereken Yüce Allah'ın "Hasâis-i ilâhiye" sinden bulunan şeyleri Allah'tan başkaları için yapmak suretiyle Allah'a ortak koşmuş olmaktadırlar.

Tarih boyunca hiç bir şirk ehli, hiçbir müşrik bulamazsınız ki İlâh edindiği O varlığı yüce varlığa (Allah'a) benzetmemiş olsun! Her bir nıüşrik, Allah'a ortak koştuğu o şeyi, mutlaka Allah'a benzetmektedir! Evet, müşriklerin şirk koştukları şeyleri her bakımdan Allah'a benzettikleri söylenemez. Biz dahi böyle bir şeyi iddia etmiyoruz. Fakat biz diyoruz ki: Her bir müşrik, şirk koştuğu şeyi velev bir cihetten olsun, mutlaka Allah'a benzetmektedir! Hatta Yüce Allah'ı bir takım noksan ve eksiklikler ile vasıflandıran ve: "Allah fakirdir", "Allah'ın eli bağlıdır"[290][290] iddiasında bulunan, "Allah alemi yarattıktan sonra istirahat etti", "Allah kendisine eş ve çocuk edindi" diyenlerin bile maksatları, teşbihte mahlûku esas alıp Allah'ı mahlûka benzetmek değildir. Onlar Allah'ı bu vasıflarla vasıflandırdıkları zaman, bizzat ve müstekıllen bu vasıflarla Allah'ı vasıflandırmayı kastetmiştiler. Tabidir ki onların bu vasıflarla Yüce Allah'ı vasıflandırmış olmaları, aslında bâtılların en bâtılı idi. Çünkü aslında bu sıfatlar ayıp ve noksanlık ifade eden sıfatlardır. Fakat bizim burada demek istediğimiz, onlar bu en bâtıl sıfatlar ile Yüce

---

[289][289] Sa'd Suresi, 6.

[290][290] Al-i Imran, 181, Maide, 64.

Allah'ı vasıflandırırlarken, herhangi bir mahlûku esas alıp da, Yüce Allah'ı o mahlûka benzetmiş olmuyorlardı. Doğrudan doğruya bu noksan sıfatlar ile sıfatlamış oluyorlardı. Ve ortada bir teşbih bulunmaksızın dahi, böylece vasıflandırmaları bâtılların en bâtılı idi. Yoksa, bazı kelâmcılarm dediği gibi bunun bâtıl oluşunun sebebi teşbih değildi. Bunun bâtıl olması teşbih illetinin bulunmasına bağlı değildir doğrudan doğruya batıldır. Ve bazı kelâmcılarm açıkça: "Bazı ayıp ve noksan sıfatların Allah'ta bulunmayışına aklî delil yoktur, Allah'ın noksan sıfatlardan münezzeh oluşunun sebebi, bu noksan sıfatlardan teşbih lâzım geleceğidir. Allah'ı mahlûka benzetmiş olmamak için bu noksan sıfatlardan tenzih ederiz" demeleri de kesin olarak bâtıldır. Çünkü Yüce Allah (c.c.) böyle bir teşbih illetine bağlı olmaksızın dahi, o kabîl noksan sıfatlardan münezzehtir. Aklımız dahi, kesinlikle bunun böyle olduğunu hükmeder, delalet eder.

Bu mühim ve nazik meselenin burada biraz daha tahlilini yapalım ve diyelim ki: Böyle noksan sıfatlar ile Yüce Allah'ı vasıflandırmış bulunan kimseler, bu görüşü ileri süren bazı kelâmcılara hitaben: "Biz, Allah fakir dedikse, Allah'ın eli bağlıdır, Allah çocuk ve eş edinmiştir, dedikse, insanların fakirliği gibi bir fakirlik, insanların eş ve çocuk edinmesi gibi bir mânâ kasdetmedik. Bu sıfatlar ile Allah'ı vasıflandırırken asla Allah'ı yaratılmışlara benzetmedik" derlerse, acaba bu bazı kelâmcılar ne cevap verebilirler? Çünkü onlar kelâmcılara karşı olan bu sözlerinde: "Nitekim sizlerde, kulların ilmi gibi olmamak üzere ilim sıfatı, kulların duyması ve işitmesi gibi olmamak üzere işitme ve duyma sıfatları ile Allah'ı sıfatlandırmış bulunuyorsunuz. Bizim sıfatlandırmalarımız da böyledir" derler. Ve o kelâmcılar bunların bu sözlerini iptal etmek için kendi prensipleri cihetinden bir imkan bulamazlar ve onlarla yapacakları bir münazarada aynen onların durumuna düşerler. Çünkü onlar, kendilerini bu şekilde savunabilmek için bu bazı kelâmcılarm prensipleri içinde elverişli noktaları rahatlıkla bulacaklardır.

îşte bu durumu sezen ve sonucun buraya vardığını kavrayan bazı kelâmcılar, icmâ deliline sığınmak istemişler ve: "Biz, Allah'ın birtakım noksan sıfatlardan münezzeh oluşunu, ancak icmâ deliline dayanarak hükme bağlamış bulunuyoruz" dediler. Halbuki kendilerine göre icmâ Delili, yakın ifade etmeyen zannî bir delildir. O halde onîar, "Allah'ın noksan sıfatlardan münezzeh oluşunu" zannî delile bağlamış oluyorlar. Hem kelâmcı veya felsefeci olup hem de Yüce Allah'ın noksan sıfatlardan münezzeh oluşunu kafi bir delile bağlayamamış bulunmak, acınacak bir durum değil midir?

Biz ise, Allah'a hamdolsun ehl-i sünnet ile birlikte diyoruz ki: "Yüceler Yücesi Allah'ın bütün ayıp ve noksanlıklardan münezzeh oluşu, O'nun zatı için mutlaka vaciptir! Nitekim O'nun kemâl ve hamd sıfatları da, O'nun zatı için vacip olan sıfatlardır. Akıllar ve fıtratlar için bunun böyle olması kafi ve yakinî olduğu gibi, bütün ilâhî kitaplarda, bütün peygamberlerin tebliğlerinde bu böyledir."

Şaşılacak bir haldir ki, dinde, peygamberlerin getirip tebliğ ettikleri kesin ve zarurî olarak sübût bulmuş olan keza selîm akılların temiz fıtratların ve burhanların da delâlet ettiği bazı kemâl sıfatları, ki peygamberlerde Yüce Allah'ı bu sıfatlar ile vasfettiği halde o bazı kelâmcılar bu sıfatları nefyettiler! Ve dediler ki: "Bu sıfatları Allah için sabit kabul etmek Allah'ı, başkalarına benzetmeye ve cisim kabul etmeye sebeb olur." işte onlar böyle nefyettikleri sıfatlar konusunda da, ispat ettikleri sıfatlar konusunda da sabit-kadem olamadılar, dosdoğru yol üzerinde sebat ve metanet .gösteremediler. Dinin kesin olarak isbat ettiğini, "bundan teşbih lazım gelir!" diyerek reddettiler.

Biz, bundan daha büyük bir hızla Allah'ın hidâyet ve inayetinden daha büyük bir mahrumiyet düşünemiyoruz! Bizatihi batıl olan, birtakım noksan ve ayıplardan Yüce Allah'ı tenzih etmek için, teşbih illetine ihtiyaç ve bağımlılığı ileri sürmek nasıl doğru olabilir? Elbette Yüce Allah hiçbir kayıt ve sebebe bağlı kalmaksızın, haddi zatında ve bizatihi bütün eksiklik ve ayıplardan uzak ve münezzehtir! O, ezelden ebede hep kemâl sıfatlar ile vasıflanmış, noksan sıfatlardan da münezzehtir! O'nun zatının kemâli, her nevi noksanlığın bulunmasına zıddır. Bütün selim akıllar, temiz fıtratlar teşbihi red ettiğinden daha kuvvetli ve daha açık bir şekilde ve asla teşbihe bağımlılığı düşünmeden bütün ayıp ve eksiklerden Yüce Allah'ı tenzih eder!

Maksadımız şudur: Gelip geçmiş ümmetlerin hiçbirinde, teşbihte Allah'ı esas kılıp da, "Allah işte şu varılığm bir benzeri, bunun mislidir, bunun p-ihi bir cisimdir." dive söyleyen ve inanan bir ümmet yoktur!

Bütün ümmetlerde vukuu bilinen teşbih ve temsil (misli saymak) hastalıklarında, daima yaratılmışlardan biri esas alınıp Yüce Allah'a eş, benzer veya misil kılınmış olmasıdır. Allah'a ortak koşanlar hep bu noktadan ve böyle bir teşbih ile ortak koşmuşlar, şirk ehli olmuşlardır. Müşriklerin, putperestlerin ilah ve mabûd kabul ettikleri bütün varlıklarda durum budur. Yani onlar (hâşâ) Allah'ı taptıkları şeylere değil, taptıkları şeyleri Allah'a benzetmişlerdir, işte bütün putperestlerin esas sebebi ve temel

noktası bu benzetmedir! Yoksa bazı kelâmcılarm ileri sürdükleri benzetme değildir. Maalesef, kelâmclar bütün şirklerin temel noktası bulunan bu teşbihten ve bunun batıl oluşunu beyandan yüz çevirip, himmet ve gayretlerini "Allah'ın mahlûkata benzetilmesinin" red ve inkârı cihetine çevirip hep bunun ile meşgul olmuşlardır. Fakat böyle bir teşbihin vukuuna hiç rastlanmamış tu*. Yani onlar, mevcud olmayan bir hastalığın tedavisi ile uğraşmışlardır ve bunda o kadar ileri gitmişlerdir ki sonunda "Bir nevî benzetme olur!" bahanesiyle, Yüce Allah'ın kemâl sıfatlarını inkâr etmişlerdir. [291][291]

Son Derece Mühim, Faydalı, Ciddî Bîr Konu:

Bu konu, gerçekten son derece mühim sayılır, faydalı ve ciddi bir konudur. İslam fırkalarının hangilerinin ne derece sünnet ehli veya sünnete yakın oldukları da ancak bu konu ile bilinir. Yüce Allah'ın kendi zatını neyle vasıflandırdığı nelerden tenzih ettiği müşrikleri ne ile yerdiği, ancak bu konuya vâkıf olmakla bilineceği gibi kelâma fırkalardan Cehmiye-i Muattıla'nm nasıl Allah'ın (c.c.) kemâl sıfatlarını inkâr ettiği ve kendi batıl mezheplerine alet etmek için Kur'an âyetlerini nasıl tev'ilde bulundukları da, bu konuyu iyi bilmekle ortaya çıkacaktır. Sünni olanla bid'i olanın farkı ancak böylece bilinecektir. Yüce Kur'an, Allah'ın yarattığı varlıklar içinden herhangi birinin Yüce Allah'a eş veya benzer olması iddiasının red ve ibtaîiyle ilgili âyetlerle doludur! Hiç Yüce Allah'ın yaratması ile ve sonradan varolmuş bir varlık, yüce yaratıcıya eş ve benzer olabilir mi? Elbette Kur'an bu şirk yolunu kökünden yıkar! Kur'an'm hedefi, şirk ehlinin din edindiği Yüce Allah'a denk veya benzer tanığıdı bütün yolları ve putları yıkmak ve yok etmektir. Yüceler Yücesi Allah (c.c.) Yüce Kitabında buyuruyor ki:

"...O halde sizlerde, bile bile Allah'a nidler (ortaklar, benzerler) koşmayınız."[292][292]

Yüce Allah (c.c.) bir âyet-i celüesinde şöyle buyurur: 'İnsanlardan öyleleri vardır ki

---

[291][291] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/192-196.
[292][292] Bakara, 22. ayetten

Allah'ı bırakır da birtakım eş ve ortaklar edinir, onları Allah sever gibi severler."[293][293] İşte Yüce Allah'ın kötüîediği bu kimseler mahlûku halik (yaratıcı) yerine koyan, yaratılmışlardan birini Allah'a denk, eş ve ortak edinen kimselerdir! Yani müşriklerdir ve Allah'a ortak edindikleri şeyleri, Allah'ı (c.c.) sever gibi sevmektedirler. Bu her iki âyette geçen nidd (eş ve ortaklar) kelimesi, dengi, eşi ve benzeri anlamına gelmektedir ve Yüce Kur'an bunu açıkça red ve iptal eylemektedir.

Rasûlüllah Efendimizin şairi Hassan b. Sabit de şu mısralarında bu manayı kasdetmiştir: "Sen onu ona eş olmadığın halde kötülüyor musun? Sizin şerliniz, hayırlınıza fedadır biliyor musun?"

Rasûlülîah'm (s.a.v.) ilgili hadislerindeki nidd kelimesi de keza bu anlama gelmektedir. Pek çok hadis kaynağının rivayet ettiklerine göre, bir gün Rasûlüllah Efendimizin huzuruna gelen birisi Rasûlüllah Efendimize hitaben: "Allah'ın ve senin dediğin olur" deyivermişti. Bunu şiddetle karşılayan Rasûlüllah demiştir ki: "e cealtenî lillahi niddâ" Yâni: "Sen beni Allah'a eş mi tutuyorsun? "Yalnız Allah'ın dediği olur" diye söyle."[294][294]

İmam Ibni Cerir de, ilgili bir açıklamasında şu bilgiyi vermektedir: "Şair: "Siz Teym'i bana eş mi tutuyorsunuz? Teym asalet sahibi birisine denk tutulamaz!" mısralarındaki nidd kelimesini denk ve eş tutma anlamında kullanmıştır. Ibni Abbas ile Ibni Mes'ud da ilgili âyet üzerinde: "...0 halde sizler de birtakım kimseleri Allah'a denk tutmayınız! Allah'a isyan olacak bir işte, adamlara itaat etmeyiniz!" demişlerdir. Ibni Zeyd ise "Endâd; Allah'la beraber birtakım ilahlar, mabûdlar edinmektir" demiştir. Zeccâc'm açıklaması da bu merkezdedir."

Açıkça görülüyor ve anlaşılıyor ki, Yüce Allah'ın müşrikler hakkında red ve inkâr ettiği husus, mahlûk'un hâlik'a (yaratıcıya) teşbihidir! Müşriklerin; mahlûku halika eş ve ortak edinmeleri; Allah'a ibadet edercesine onlara ibadet etmeleri, Allah'ı severcesine onları sevmeleridir. Onların müşrikliğinin aslı da budur. Bu hususu, şu âyet-i celilede

---

[293][293] Bakara, 165

[294][294] Müsned, 1/214, 224, 283, 348. Buhari (Edebül-Müfred), H. N. 783. Nesai {Amelül Yevm ve'l-Leyie), (Tuhfetül-Eşraf) 5/269, İbni Mace, H. N. 2117. Müşkilül-Âsâr (İmam Tahavi) 1/90. Tabarani Rl-Kebir, 13005. Ebu Nuaym Fi'l-Hılye, 4/99. Beyhaki 3/217. Tefsir-i İbni Kesir, 1/100. Hafız İbni Kesir, Hafız Zehebi ve Hafız ibni Hacer el-Askalani gibi zatların tahkikatından anlaşıldığına göre, bu hadis hasendir. (M. Afifi).

açıkça ortaya koymaktadır: "Hamdolsun o Allah'a ki, gökleri ve yeri yarattı, karanlıkları ve aydınlığı var etti. Yine de o kafirler, başkalarını (taptıkları şeyleri) Allah'a denk tutuyorlar."[295][295]

işte bu âyet de, açıkça, eşya ve yaratılmışlardan bazılarını Allah'a denk ve eş tutan ortak koşan kafirleri açıkça kötülemektedir! Yüce Allah'ın, yerlerin ve göklerin, karanlıkların ve aydınlığın yegane yaratıcısı olduğunu bildirip bütün kullarını islâmî tevhide davet etmektedir.

Büyük sahabi, Kur'an Tercümanı olarak bilinen ve hıbrül-ümmeh = ümmetin âlimi olarak kabul edilen İbni Abbas (r.a.), bu âyetle ilgili açıklamasında şöyle demiştir: "Yüce Allah bu âyetiyle, şirk ehlini ağır bir şekilde kötülemiş, "benim yaratıcılığımı, âlemlerin Rabbı olduğumu ve kendilerine nice nimetler verdiğimi ikrar ettikleri halde, tutup benim yarattıklarımdan birtakım varlıkları, putları, taşları bana eş ve benzer ediniyorlar! Onlara tapınıp sığınıyorlar!" diye ayıplayıp red eylemiştir."

Bu âyetle ilgili olarak, Zeccâc'm, Mücâhid ve el-Kisafnin açıklamaları da bu merkezdedir.

Ve Yüce Allah (c.c); Allah'a taparcasına putlara tapınıp sığınan müşriklerin, cehennemde kendi durumlarını açıkça itiraf edeceklerini bildirdiği âyet-i celîlesinde de bunu, onların dilinden şöyle haber vermektedir: "Onlar orada (cehennemde putlariyle) çekişerek dediler ki: "Vallahi biz, apaçık bir sapıklık içinde imişiz! Çünkü sizi, âlemlerin Rabbı olan Allah'a eşit tutuyorduk."[296][296] Demek ki onlar cehennemde bu şekilde putlariyle çekişecekler, en büyük bir sapıklık içinde olduklarını açıkça itiraf edeceklerdir.

Yine bir âyet-i celîlesinde Yüce Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır: "O, göklerin, yerin ve bunlar arasında bulunan şeylerin Rabbı"dır. O'na kulluk et ve O'na kullukta sabret! Hiç O'nun adıyla anılan birini biliyor musun?"[297][297]

Ibni Abbâs, "...Hiç, O'nun bir misli ve benzeri olan bir varlık biliyor musun?" açıklamasını yapıyor.

---

[295][295] En'am.l

[296][296] Şuara, 96, 97, 98

[297][297] Meryem, 65

İşte bu âyet de, hiç bir mahlûkun, Yüce Allah'a benzer ve eş olamıyacağı hakikatini dile getirmektedir! Elbette Yüce Allah'ın bir misli ve benzeri yoktur! Ve varlıklardan hiç biri, Yüce Allah'ı sever gibi se-vilemez, Yüce Allah'ı sayar gibi sayılamaz, hiç bir veçhile tapılmaya lâyık görülemez, Allah (c.c.) yerine konulamaz, ilâh ve ma'bûd olarak kabul edilemez. îşte Kur'an böyle diyor! Müşrikler tarafından vukua getirilen, işlenip irtikâb edilen bütün teşbih ve şirk yollarını red ve iptal ediyor. Yoksa ortada mevcûd olmayan bir teşbihi değil.

îşte, şu âyet de böyledir: "Allah'ı bırakıp daj göklerden ve yerden kendileri için hiçbir rızık veremiyecek ve bunu asla ya-pamıyacak olan şeylere mi tapıyorlar?" "Allah'a emsal darbet-meye kalkışmayınız! Çünkü Allah bilir, siz ise bilmezsiniz!"[298][298]

îşte bu âyetiyle Yüce Allah (c.c.) onları, yâni müşrikleri, mahrukatından Allah'a emsal (darb-ı meseller) getirmelerini yasaklamıştır. Yoksa, Allah'ı yaratılmışlara darb-ı mesel getirmelerini yasaklamamıştır. Çünkü onlarm böyle bir şeyi irtikâb ettikleri yoktur. Yani ortada hiç bir kimsenin böyle bir fili, böyle bir iddiası mevcûd değildir. Ve hiç bir insan da böyle bir iddiaya cür'et edemez! Çünkü Allah sübhânehû ve tekaddes hazretleri; Kendisi, yaradılmışlara darb-ı mesel getirilemiyecek büyüklük ve azamete sahiptir! Her şeyden Eceli, Âzam ve Ekber'dir! Ve bu bütün insanların fıtratlarında, akıl ve şuurlarında da böyledir. Bunun aksini iddia eden olmamıştır, olmaz da. Daha önce de ifâde ettiğimiz gibi, Allah (c.c.) hakkında teşbihte bulunan müşrikler, Allah'ı başkalarına benzetmek suretiyle değil, başkalarını (taptıkları putlarını.) Allah'a benzetmek suretiyle teşbihte bulunmuşlardır. Onlar, yaratılmışlar içinden edindikleri putlarını, aşırı derecede ta'zîm ediyor, onları ilâh ve rabb kabul ederek Allah'a benzetiyor, Allah'a eş ye ortak tutuyorlar. Yoksa Yüce Allah'ı, başkalarına benzetmek gibi bir teşbih yolunu izlemiyorlardı. İnsanların akılları ve fıtratları dahî, bu bâtılların en bâtılı olan yolu izlemeye manîdir! Ve bunun vukuu da yoktur.

Bütün bu hakikatlere rağmen,O'nu başkasına benzetmek isteyen birisinin, acaba maksadı ne olabilir? Eğer o kimsenin maksadı, böyle bir benzetme ile O'na ta'zîmde bulunmak ise, bu iş, maksada uygun bîr iş değildir. Çünkü böyle bir benzetme yoluyla ta'zîmde bulunmak, aslında bir ta'zîm olmamaktadır. Çünkü yüceler yücesi ve büyükler büyüğü bir zât'ı, fânî ve zavallı bir varlığa benzetmekte ne gibi bir ta'zîm olabilir? Aksine

---

[298][298] Nahl, 73-74

bu, bir tenkîs (noksanlaştırma) olur. Çünkü yüce yaratıcı ile, O'nun yaratması ile var olan bir yaratık arasında herhangi bir nisbet yoktur ki, bir benzetme cihetine gidilebilsin! Allah'ın zâtı azameti, ilâhî celâl ve kibriyâsı karşısında, bir başkasının nisbeti mi olur? Herhalde, aklı başında, fıtratı bozulmamış hiç bir insan; böyle bir şeye cür'et etmez.

Eğer O'nu, bir başkasına benzetmeye kalkışan kimsenin maksadı, ta'zîm değil de ayıplamak, noksan görüp eksik göstermek ise, bu zâten merdûd ve yerilmiş bir iştir. Yoksa Allah'ı kemâl sıfatlarıyla tanımak veya tanıtmak değildir.[299][299]

îşte buradan da bilinip belli olmuştur ki, Allah'ın bizzat kendisini vasıflandırdığı kemâl sıfatlarım aynen kabul edip isbât eylemek, asla Allah (c.c.) hakkında bir teşbih ve temsilde bulunmak değildir! Allah'ı, aynen O'nun kendisini vasıflandırdığı kemâl sıfatları ile tanıyıp inanmak; Allah'ı, ne noksan varlıklara, ne de kâmil varlıklara benzetmek değildir! Fakat O'nun bu kemâl sıfatlarını nefyetmek (bir nevî benzetme olur, bahanesiyle reddetmek) ise; O'nu, en noksan varlıklara benzetmeyi mûcîb olur! işte, ehl-i sünnetin en çok sakındığı nokta da budur.

Bid'at ve dalâlet fırkalarından olan Cehmiye Mezhebi mensupları ve onlara tabî olanlara gelince: Önce, "Allah hiç bir şeye hiç bir veçhile benzetilemez!" diye aslında mezmûm bulunan bir teşbîhi red ve iptal ettiler. Fakat sonra gelip, Allah'ın kemâl ve hamd sıfatları hakkında durakladılar, daha sonra bunları; (bu bir nevî teşbîh ve temsîl olur) behânesiyle inkâr ettiler. Yüce Kur'ân'ın nice âyât-ı beyyinâtı ile, nice açık ve açıklayıcı olan kanunları ile isbât edip .ortaya koyduğu sırat-ı müstekîm'den, islâmî manâdaki tevhid ve marifetten yüz çevirdiler. Hidâyetten uzaklaşıp dalâlete düştüler.

Yine islam hidâyetinin temel taşı ve en kesin, en mühim kanunlarından biri olmak üzere, îhlâs Sûresi'nde (islâmî manâdaki tevhidi ve ona olan inancı; bütün pürüzlerden, kir ve kederlerden tertemiz kılan, hâlis îmânı, hâlis tevhîdi sunan bu sûrede); aynen

---

[299][299] Maalesef, bu son derece yerilen ve reddedilen işi irtikab edenler de olmuştur. Müellifimizin dediği gibi, Allah'ın Zatı'nı aynen bir başka varlığın zatına benzetme bakımından olmasa bile, Allah'ın kullarına olan muamelesi bakımından bir nisbet ortaya koyup (!) dalalet ve şirke düşmüşlerdir. Bunlar derler ki: "Nasıl bir dünya hükümdarına ancak onun yakınlarının vasıtası ve şefaati ile yaklaşılıp iş bit inliyorsa, ölmüş evliyanın ruhlarının vasıtalığı olmadan, Allah'ın yakınlığına ve ihsanına ermenin de imkânı yoktur. Kişi, muradına ancak onların tavassutu ile ulaşır. Onlar, Allah İle kulları arasında vasıtadırlar." Yüce Allah ise, ilgili ayetinde: "Allah'a emsal darbetmeyiniz! Çünkü Allah bilir, siz bilmezsiniz!" buyurmakla, onların bu teşbihlerini ve inanışlarını red ve iptal etmiştir. Elbette Allah, hiç bir aracı olmadan her şeyi bilir! Dünya büyükleri ise, ancak o yakınları vasıtasıyla bilir, onların yardımı ile iş görür. Allah ise, bütünbunlardan münezzehtir." (M. H. el-Faki).

şöyle buyurulmak-tadır:

"De ki: O Allah, birdir, Allah samed'dir, O, doğurmamış ve doğurulmamıştır. Ve hiçbir şey O'nun dengi de olmamıştır!"[300][300]

İşte, Yüce Allah (c.c), küçük bir sûrenin birkaç kısa âyetiyle bizlere, hem ne olduğunu bildiriyor, hem de ne olmadığını haber veriyor! İşte islâmî manâdaki tevhid budur, îmân ve marifet de budur! İşte Yüce

Allah, isbât ediyor, nefyediyor! İşte Yüce Allah, sübûtî sıfatlarını da bildiriyor, selbî sıfatlarını da bildiriyor. Biz Kur'an ve Sünnet ehli müslümanlara göre, "isbât Allah'ın isbâtı, nefiy ve selb de, Allah'ın nefîy ve selbidir." îşte, Allah (c.c.) selbediyor! Neyi seîbediyor? Herhangi bir mahlûkun, Allah'a benzer ve denk olma sıfatını selb ve red ediyor! Yaratılmışlar içinde hiçbir varlığın, asla Allah'a denk ve eş olmadığını, olamıyâcağını, Yüce Kurfan'a has eşsiz bir açıklıkla haber veriyor: "...Hiçbir şey, O'nun dengi de olmadı" buyuruyor. Tevhîd'in, îman ve marifetin, bir büyük hususiyetini biyle duyuruyor! Yoksa, "Allah, hiçbir şeyin dengi değildir!" buyurmuyor. Çünkü böylesine bir teşbîh ciheti, yani iddiası; hakkında bir açıklama yapılmaya ihtiyâç duyulmayacak derecede bâtıl ve saçmadır. Zâten ortada, böyle bir iddia, böyle bir inanış da yoktur. Kur'an ise, varolan bir hastalığa parmak basıyor, onu teşhîs ve tedâvî ediyor, onun tedavisi üzerinde duruyor.

Kur'an'm bunca âyât-ı beyyinâtı ile, bu kısa îhlâs Sûresi ile ortaya koyup kullara kazandırdığı tevhîd inancının sırrı ve özelliği nedir? Elbette hiçbir mahlûk, hiçbir cihetten; ne sıfatları, ne de ulûhiyet özellikleri bakımından asla Allah'ın bir benzeri, eşi ve dengi olamaz! İşte îmân ve marifet budur, bütün ibadet ve taatler bu temel üzerine kurulur, ebedî saadete bu yolla varılır. İşte, müslümanîık ve hidayet dediğimiz şey de budur. Yâni kul; Rabbı'm böyle bilecek, O'nu böyle vasıflandıracak, O'na böyle hamd ü senada bulunacak. Evet kul; "Rabbım, hiçbir şeye benzemez" dediği zaman da, bir hakîkati ifâde etmiş olur. Fakat onun mücerred böyle söylemesinde, Yüce Allah'a karşı bir medh u sena, bir ibâdet ve şükür özelliği yoktur. Ancak kul; îmânı ve tevhîdi hâlis kılan, bütün küfür ve şirk bulaşıklarından temizleyen îhlâs Sûresinde denildiği gibi derse, "Allah ehad'dir, samed'dir, doğmamış ve doğurulmamıştır! Hiçbir şey, Allah'ın

---

[300][300] İhlas, ayet, 1,2,3,4.

dengi de olmamıştır!" diye haykırırsa, işte o zaman, îmân ve irfanını yenilemiş, Tevhîd yolunda bir adım daha ilerlemiş, şirki ve küfrü dövmüş, Rabbı'm Rabbı'nın istediği şekilde övmüş, O'na, doğru ve düzgün bir şekilde kulluk minnetini sunmuş, mânevi kir ve kederlerden yunmuş olur. îşte bunun içindir ki müslümanlar; Fatiha Sûresi gibi, İhlâs Sûresi'ni de çokça okurlar, çokça okuma durumunda bulunurlar. 301[301]

Bu sırrı, bu îmân ve marifeti, daha iyi anlatabilmiş olmak için bir misâl verelim ve diyelim ki: Dünyâ büyüklerinden biri, meselâ bir hükümdar, yüzüne karşı: "Efendi hazretleri, sen şu dünyâdaki varlıklardan hiç birine benzemezsin, ne hayvanlardan birine, ne bir taşa, ne bir oduna benzersin diyerek medh u sena edilmeye kalkışılsa, acaba bu bir medhu sena olur mu? O hükümdar, böyle bir övgüden memnun kalır mı? Elbette kalmaz. Eğer böyle denileceğine, "efendi hazretleri, sizin idare ettiğiniz şu halk içinden hiç biri, size eş ve benzer olamaz!" denilmiş olsa herhalde hem bundan hükümdar memnun kalır, hem de bu son derece yerinde bir övgü olur.

işte Yüce Allah'ın, kendisi hakkındaki şu kelâm-ı ilâhîsi de böyledir: "Hiç bir şey O'nun benzeri değildir! O, semî'dir, basîr'dir."302[302]

İşte bu âyet-i celîle de, müşriklerin iddia ettikleri, birer ilâh ve ma'bud kabul

---

301[301] Evet, müslümanların en çok okudukları Kur'an surelerinden biri Fatiha Suresi ise, diğeri de ihlas Süresidir. Fakat bugünün müslümanları olarak bizler; bu kadar çok okunan bu surelerin, mana ve önemi hakkında yeterli bilgi ve ilgiye sahip miyiz? O Fatiha Suresi ki, orada Yüce Allah kendisini, alemlerin rabbı, Rahman ve Rahim olarak tanıtıyor, din gününün yegane maliki olarak bildiriyor! Kullarına, bütün kulluğun temeli olan: "Allah'ım, an- . cak Sana tapınır, ancak Sana sığınırız" tevhidini öğretiyor. "Asla Allah'tan başkasına tapınmamak, Allah'tan başkasına sığınmamak" ahdini söyletip yaşatıyor. Aynı zamanda o mü'min kullarına; "Rabbimiz, bizi dosdoğru yola, kendilerine nimetler verdiğin kullarının yoluna ilet! O bilerek doğru yoldan sapıp gazaba uğramışların yoluna değil, bilmeyerek yolunu şaşırmışların yoluna da değil" duasını ettiriyor.

Evet, o Fatiha Suresi ki, Dünya Kiliseler Arası En Güzel Dua Yarışması'nda, İngilizceye aktarılmış tercemesiyle bile, dünyanın ve bütün kainatın en büyük, en güzel duası olma vasfını kazanmış, kabul ettirmiştir! İşte böyle bir sureyi, her gün kırk defa okuyup da onun mana ve öneminden gaflet etmek, bir mü'minin şanından olmasa gerek.

Keza o İhlas Suresi ki, onun dahi Kur'an'ın özü, İslam'ın Esası, Tevhid ve Tefrid Suresi, Ihlas Suresi, Necat ve Marifet Suresi, Velayet Suresi (yani evliyalık suresi) gibi müstesna güzellikte isim ve unvanları bulunmamaktadır. Her Allah'ın günü onu çok kereler okuyup da mânâ ve öneminden yana aldırmamak, bir müslümanın izzet ve şanına yakışır mı? Bir müslüman ki o, Sure-i İhlas Evliyasıdır, Allah'ı Ehad ve Samed olarak bilir. Peki nasıl olur da o, bir haceti olduğu, başı darda kaldığı zaman, Ehad ve Samed olan (yani mutlak bir olan, hiçbir şeye muhtaç olmayıp herşey kendisine muhtaç olan, herkesin ancak kendisine başvurup sığınacağı yegane Rabb olan) yüce Allah'a değil de, başkalarına sığınabilir? Kabrinde yatan bir faniden meded umabilir? Sure-i İhlas sayesinde İman ve irfanını halis kılan, kılması gereken bir mü'min; bunu ve benzeri davranışları yapabilir mi? İnsan olarak yaratılan bir varlık, hiç Allah'tan başkasına tapabilir mi? (M.)

302[302] Şûra, 11

ederek, hâşâ Allah'a benzeterek tapdıkları bütün şerikleri red ve iptal etmiştir. Yaradılmışlardan hiç birinin Allah'ın benzeri olmadığını, ibâdet edilerek Allah (c.c.) yerine konulamıyacağını ortaya koymuştur. Yoksa bu âyetler, Yüce Allah'ın kemâl, sıfatları, yüceliği, kelâmı, teklimi ve rü'yeti reddedilmiş değildir. Çünkü bu âyet, müşriklerin şirk yollarının reddi sadedinde inmiştir. Yüce Allah; Allah'ı bırakıpda birtakım ilâhlar edinen ve sahte ilahları kendilerine dost (evliya) tanıyan kimseleri yererek şöyle buyurmuştur: "Allah'ı bırakıbda birtakım evliyalar edinen kimseleri, Allah kollamaktadır! Sen onların üzerine vekil değilsin! Biz sana böyle Arapça bir Kur'an vahyettik ki, şehirlerin anası Mekke halkını ve çevresinde bulunanları onunla uyarasın! Vukuunda asla şüphe olmayan o toplanma gününe karşı onları uyarasın! O gün, insan-lardan bir bölük cennette, bir bölük de ateşte olacaktır. Allah dileseydi onları bir tek millet yapardı. Fakat hikmeti gereğince dilediğini rahmetine sokuyor. Zalimlere gelince: Onların ne bir velisi, ne de bir yardımcısı yoktur. Yoksa Allah'tan başka veliler mi edindiler? Veli yalnız Allah'tır! Ölüleri yalnız O diriltir. O^ herşeye kadirdir. Ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm vermek, Allah'a aittir. İşte Rabb i m Allah budur! Ben O'na dayandım, O'na güvendim. O, gökleri ve yeri yoktan vare-dendir. Size kendinizden çiftler, hayvanlardan da çiftler yaratmıştır. Bu düzen içinde sizi üretiyor. Hiçbir şey, O'nun benzeri değildir. O işitendir, görendir."[303][303]

îşte Yüce Allah'ın, tevhîd'i takriri böyledir! Bunu iyi düşünmen, iyi anlaman lâzımdır. Yüce Allah, tevhîd'i böyle zikrediyor, şirki böyle nef-yediyor. Şirk ehlinin, Allah'a benzeterek dost ve batıl ilahlar edindiklerini, bu teşbih yollarını kesinlikle iptal eyliyor. Birtakım tahrifçiler ise, bunu tersine çevirip, Allah'ın kemâl sıfatlarını, esmâ-i husnâsmm hakikatlerini, ef âl-i ilâhiyesini inkâra yelteniyorlar.

Yüce Allah'ın nice âyetlerinde açıkça red ve iptal ettiği bu teşbih, dünyamızdaki bütün şirklerin, bütün şirk yollarının temelidir. Putlara tapınmanın yegâne sebebi de budur. îşte bunun içindir ki, Peygamber (s.a.v.), insanları bu yola sürükleyecek olan bütün sebeb ve vâsıtaları kesin olarak nehyedip buyurmuş:.

"Hiçbir kimse, Allah'tan başka bir varlığa secde edemez!"[304][304]

---

[303][303] Şûra, 6-11

[304][304] Ebu Davud, Kİtabü'n-Nikah, 2/604, N. 2140. Tirmizi, 2/465, N. 1159. Ibni Mace, 1/595. Nesai, (Haşiye-i Ebi Davud), 2/605. Darİmi, 1/341. Müsned, 4/381.

"Hiçbir kimse, bir mahlûkun adı ile yemin edemez!"[305][305]

"Kimse, kabire karşı namaz kılamaz!"[306][306]

"Kimsenin kabirler üzerine mescid yapmaya yetkisi yoktur!"[307][307]

"Kabirler üzerine kandil asmak yoktur!"[308][308]

"Hiçbir kimse, hiçbir kimseye hitaben: "Allah'ın ve senin dediğin olur" şeklinde hitab edemez" veya: "Allah'ın ve onun dediği olur" diyemez.'1[309][309]

İşte bütün bunlar ve bunlara benzeyen şeyler; şirkin temeli olan teşbihe yol açmaması için, kesin olarak dinimizde yasaklanmıştır.

Bazı kelamcılarm, "bir nevi teşbih olur!" bahanesiyle reddetmeye kalkıştıkları kemal sıfatları ise, islâmî manadaki tevhidin temelidir? Yüce Allah'ın kemâl sıfatlarım isbat etmek, hiç bir bakımdan teşbih ile ilgili değildir. [310][310]

Müşebbihe Kimlerdir?

O halde Müşebbihe kimlerdir? Kimlere ve nasıl inananlara Müşebbihe demek doğru olur? îşte bunu, iyi tesbit etmek gerekir. Bizim burada Allah'ın apaçık ayetleri, Rasûlüllah'm sünnet-i seniyeleri ile ortaya koymuş bulunduğumuz bu hakikatlere göre Müşebbihe; ancak mahluku halik'a benzetenler, "Bu da ta'zim ve ibadete layıktır"

---

[305][305] Buhari, Kitabü'l-Eyman Ve'n-Nüzur, 7/222. Müslim, 3/1226, N. 1646. Nesai, 7/4. Ebu Davud, 3/569, N. 3248. Tirmizi, 4/110, N. 1535. Müsned, 1/47.

[306][306] Müslim, 1/668, N. 972. Ebu Davud, 3/554, N. 3229. Nesai, 3/366, N. 1050. Şerhu Maani'l-Asar (İmam Tahavi), 1/296. Beyhaki, Es-Sünenü'l-Kübra, 3/435. Müsned, 4/ 135. İbni Asakir, 2/151. Buhari, Kitabüs-Salat, 1/112.

[307][307] Buhari (önceki yer). Müsned, 1/195,

[308][308] Ebu Davud, 3/558, N. 3236. Tirmizi, 1/136. Nesai, 4/94-95. İbni Mace, 1/503, N. 1574. Beyhaki, 4/74. Taberani, 3/74.

[309][309] Ebu Davud, 5/259. Müsned (et-Tayaiisi), H.N. 430. Müsned, 5/384. Tahavi, 901. Beyhaki ve Nesai'nin dahi rivayet ettiği bu hadis, el-Ezkar da Nevevi tarafından sahih olarak bildirilmiş, Zehebi de isnadı sahihtir demiştir. (M. Afifi.)

[310][310] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/196-204.

diyerek mahluku ilah ve ma'bud edinenlerdir. Allah'tan başkasının adıyla yemin edenler, Allah'tan başkasına adak adayıp kurban sunanlar, mahluka secde edenler, mahlukun evi veya kabri yanında vakfe yapıp i'tikafta bulunanlar, oraya aşırı hürmet edip hacc veya umresinin tıraşını orada yapanlar, mahluka sığınıp manen ondan istimdâd edenler, mahlûku Allah'a yaklaşmada Allah (c.c.) ile kendisi arasında vâsıta edinenler, mahlûka aşırı derecede bağlanıp: "Benim, Allah'tan ve senden başka kimsem yoktur! Ben, Allah'a ve sana tevekkül ediyorum (güveniyorum)! îşte bu, Allah'tan ve sendendir! Ben, Allah'ın ve senin korumandayım. Allah ve sen ne dilersen! Allah için ve bir de senin için... gibi sözler söyleyenler, ta'zîmlerde bulunarak haddi aşanlardır.

işte gerçekten Müşebbihe bunlardır. Yoksa gerçekten tevhîd ehli olan kimselere müşebbihe demek, asla doğru değildir. Tevhîd ehli olanlar, Yüce Allah'ın kendi zâtı için isbat ettiğini ispat, nefî ve red ettiğini de neft ve red ediyor, yaratılmışlardan hiçbirini Allah'a benzer ve eş tutmuyorlar. "Allah ehad'dir, samed'dir" diyor, "...ve hiçbir şey, Allah'ın dengi de olmamıştır" diye inanıyorlar. Böylece, İslâmî manadaki tevhide sarılıyor, sadece Allah'a güvenip Allah'a sığınıyor, "bizim Allah'tan başka ne bir velimiz, ne de bir şefimiz yoktur!" diyorlar. Allah hakkında, aynen Allah'ın ve Allah Rasûlünün söylediğini söyleyen buna böylece büyük bir samimiyetle inanan müslümanlar, nasıl olur da Müşebbihe sayılabilirler?

Bizim burada verdiğimiz bu tafsilatı bu tahkikatı hakkıyla düşünüp değerlendiren bir kimse şu yeryüzünde putatapıcılık, ateşe, suya, hayvana vesireye tapıcılık gibi çeşitli şirk yollarının nasıl meydana gelmiş olduğunu, bunların hangi sebeb ve temele dayandığını rahatlıkla anlamış olur. Ve Yüce Kur'an'm; bu teşbihçi ve temsilci müşrikleri, niçin o kadar şiddetle red ve inkar ettiğinin sırrını da anlamış olur. Üstelik bu teşbihe Allah'ın kemal ve fiili sıfatlarını inkar etmeyi de ekledikleri zaman bu teşbihçilerin durumu ne kadar kötü olur, var sen kıyas eyle. Nitekim onlarda görülen ekseri hastalık bu merkezdedir. Çünkü onlar, hem Allah'ın bu sıfatlarını inkar ederek muattal ve mücerred bir zat düşünüyorlar. Hem de o yüce yaratıcının yarattığı varlıkları ona benzer ve misil saymaya yelteniyorlar. Teşbih ettikleri zaman, "işte bu da tazime ve ibadet olunmağa layıktır" diyerek bir yaratılmışa sığınıp tapınıyorlar. Tatil ettikleri zamanda, "bu da bir nevi teşbih olur!" diyerek Yüce Allah'ın sıfatlarını inkar edip onu, "bir zatı mücerred, bir zatı mahz" olarak düşünüyorlar. Biz ise burada, böyle teşbih ve ta'tillere düşülmemesi için gerekli kitabî ve sunnî bilgileri vermiş bulunuyoruz. Daha da vermeye

devam edeceğiz. 311[311]

13- ŞEYTANIN ATEŞE TAPANLAR İÇİN KURDUĞU TUZAK VE ONLARI BİR OYUNCAK HALİNE GETİRMESİ.

Şeytanın kurduğu tuzaklardan biri de, ateşe tapanlar için kurduğu tuzaktır. O, onlar için de yaman bir tuzak kurmuş ve onları oyuncak hâline getirmiştir. Bunun için onlar, ateşi ilah ve ma'bûd kabul etmişler, ona tapınır olmuşlardır. Bunun tarihi ile ilgili olarak bilgi veren bilginlerden bazıları demişlerdir ki: "Ateşe tapınmak, tâ Kâbîl zamanından beri vardı." Nitekim büyük tarihçi İmam Muhammed bin Cerîr et-Taberî, Tarih'inde bunu şöyle zikretmiştir: "Kâbîl, kardeşi Hâbîl'i öldürdüğü zaman babasına görünmemek için, kaçıp kayıplara karıştı. îşte onun bu yalnızlık ve gamlı zamanında, İblis gelip kendisine yaklaştı ve: "Hâbil'in kurbanının kabul edilmesi, ateşin gelip de senin kurbanını değil de, onun kurbanını yemesi, Habil ateşe hizmet eder ve ona tapmırdı da ondan! O halde sen de, bir ateş yak, ona tapınmaya başla!" diye fısıldamıştır. Onun bu vesvesesine kapılan Kabil, bir ateş yakar ve orasını kendisine ma'bed edinir. Böylece o ve onun zürriyeti; ateşe tapınır oldular. Yeryüzünde ilk ateşgedeyi (tapmağı) yapan da, böylece Kabil olmuştur.312[312]

Sonra bu mezheb, mecûsilere geçti. Mecûsüer, pek çok ateş-gedeler yaptırdılar. Bu ateş tapınakları için, pek çok vakıflar te'sis ettiler, vazifeliler, bekçiler, bakıcılar ta'yin eylediler. Ve ateşgedelerdeki ateşlerin hiç sönmeden yanması için, ne lazımsa yaptılar. Mecusi kıralları da buna çok önem verdiler. Feridun, Tus'da ve Buhara'da iki ateşgede yaptırdı. Keza Behmen de, Sicistan da büyük bir ateşgede yaptırdı. Yine Buhara yakınlarında büyük bir ateş tapmağı yaptıran Ebû Kubad oldu.313[313]

311[311] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/204-205.

312[312] İmam Taberi'nin Tarih-i Taberi'si, 2/282 (Bu haber ashabtan veya tabiinden birine ait bir söz şeklinde rivayet edilen bu söz), son derece zayıftır. (Muhammed Afifi).

313[313] Mes'udi, Mürucü'z-Zeheb adlı eserinde (2/141'de) şu bilgilen vermektedir: "...Bu . çok sayıdaki ateşgedelere (mecusi tapınaklarına) gelince: Bunların ilkini yaptıran ilk fars (İran) kiralı, Feridun olmuştur. O, bir seferinde bazı kimselerin ateşe tapındıklarını görmüş, niçin böyle yaptıklarını sormuş. Kendisine cevap verenler: "Tapındığımız bu ateş, bizimle Allah arasında bir vasıtasıdır. Ateş, aslında nurani ilahlar cinsinden olan bir varlıktır" şeklinde ve daha buna benzer sözler söylemişler. Feridun da bu söylenenenlerin te'sirinde kalarak ateşperestliği kabul edip ateşgedeler yaptırmıştır. Gerçi mecusiler, nur

Ateşperestler, ateşin topraktan üstün olduğuna inanır ve ona aşırı derecede ta'zimde bulunur, bu hususta İblis'in görüşüne katılırlar. Beşşâr bin Bürd adındaki kişi, bir şiirinde: "Yeryüzü (yani toprak) süflidir, karadır, karanlıktır! Ateş ise, ateş olalıdan beri ma'budedir, hep kendisine tapılmaktadır!" anlamına gelen mısralar söylediği için, ateşperestlik mezhebine mensup olmakla suçlanmıştır.

Ateşperestler derler ki: "Mevcud unsurların en yaygını, en genişi, ve en büyüğü, en hayırlısı ateş unsurudur! Çünkü ateş, en şerefli bir cevherdir. Unsur ve cevherlerin en latifi, yine ateştir. Şu âlemdeki bütün oluşlar oluşum ve gelişimler, ilgi ve bağlantılar, ancak onun sayesinde olmaktadır." işte onlar, bu derece şerefli bilip, ta'zim ve takdiste bulundukları ateş için, birtakım tapmaklar yapmışlar, dörtköşe birtakım hendekler kazıp ateşle doldurmuşlar, oralarda ateşe ibadette bulunmuşlardır. [314][314]

Ateşe Tapınan Mecusilerin Muhtelif Sınıfları:

Bu ateşe tapman mecusilerin de muhtelif sınıfları vardır. Bir sınıf mecusiler vardır ki, bunlar; kendilerini veya yakınlarından birini ateşe atmayı caiz saymazlar. Ve bunlar, mecusilerin çoğunluğunu teşkil ederler. Diğer bir kısım mecusiler, ise, hem kendilerini ateşe atmayı, hem de çoluk çocuklarının kendilerini ateşe atmalarım caiz sayarlar, hatta bunu en yüksek mertebede bir tapınma addederler. Yani kendi canlarını ve yakınlarının canlarını, tapındıkları Ateş Mâbuduna kurban ederler. Hind diyârmdaki mecusilerin büyük bir çoğunluğu, bu sınıfa girerler. Onların gerek hükümdarları gerekse halkının çoğunluğu bu yoldadırlar. Onların, kendilerini ateşe kurban etmeleri için, birtakım merasim ve adetleri vardır: Kişi kendisini, çocuğunu veya sevgilisini ateşe kurban edeceği zaman, güzelce yıkanıp, en güzel elbiselerini giyinmek suretiyle hazırlanır, en kıymetli süs eşyalarını takınır. Sonra cemaat tarafından ^süslü ve kıymetli bir binite

için de, nar için de birtakım mertebeler tertiblemişler, nurun tabiatı ve ateşin tabiatı hakkında pek çok şeyler icad edip bütün bunları mezheblerinin gereği saymışlar, bütün alemin salâhını nurda bilmişlerdir. Onlar, nurun zulmetten, suyun ateşten daha şerefli olduğuna inanmakla beraber, her şeyin aslı ve başlangıcının su olduğunu da kabul etmişlerdir." Mes'udi, bundan sonra diğer ateşgedeleri ve bunları yaptfranları zikreder. Daha sonra, bu ateşperestlerin ateşgedelerde ne gibi saçma ve hurafe şeyler yaptıklarını uzunca anlatır. Dilersen, oraya müracat edebilirsin." (M. Afifi).

[314][314] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/207-208.

bindirilerek Ateş Tapmağı'nm bulunduğu yere çalgı aletlerinin eşliğinde, davullar, ve defler vurularak, büyük bir sevinç ve coşkular içinde raksedip oynayarak götürülür. Onu, bir gelinin zifaf gecesinde kocasına takdim edilişi gibi, ateşe takdim edip sunarlar. Kurban ateşe yaklaştırıldığı zaman, onun kenarında biraz durur, sonra kendisini büyük bir kararlılık içinde ateşe atar! Bu sırada bu merasime katılmış bulunan herkes, bir tek ağızdan ve büyük bir feryad ile dualarını sunarlar! Hepsi, kendi isteğiyle ve gönüllü olarak kendisini ateşe kurban eyleyen bu ermiş kimseye karşı hayranlıklarını, büyük bir imrenme içinde olduklarım ifade ederler. Onu, can ü gönülden alkışlarlar. Sonra bu merasim biter bitmez bu kurbanın, dirilip kendilerine geldiğini görürler. Daha doğrusu şeytan, o kurbanın suretinde kendilerine görünür. Kendisinin böylece çok yüksek bir makama erdiğini, asla bu ateşperestlik yolundan ayrılmamak gerektiği hakkında birtakım vasiyetlerde bulunur (!) Cennete ve ebedi saadete ancak böyle erileceğini ve kendisinin gerçekten bu saadete erdiğini müjdeler (!) Bu sırada, hiç bir acı ve elem duymadığını, binaenaleyh kendisini ateşe kurban etmek isteyen ermişlere asla engel olunmamasını öğütler. Sonra kaybolur gider.

Mecusilerden bir sınıf da, onların abid ve zahid olanlarıdır. Bunlar, oruçlu oldukları halde ateş etrafına oturur, günlerce orada vakfe yaparlar. Bunların bir ahlakı da, insanları güzel huylara İsrarla teşvik etmeleridir. Evet bunlar, sıdkı, doğruluk ve dürüstlüğü, vefakar olmayı, emanete riayeti, iffeti, adaleti, iffet ve adalete aykırı şeyleri terketmeyi, hep tavsiye ederler. Bunlarla birlikte, ateşe tapınmak için de çok sıkı âdet ve kanunları vardır ki, bunların zerre kadar ihlal edilmesine asla tahammülleri yoktur (!)[315][315]

Şeytanın Suya Tapanlar İçin Kurduğu Tuzak.

Şeytanın, kendileri için tuzaklar kurup oyuncak haline getirdiği zümrelerden biri de, suya tapanlar, superestlerdir. Allah'ı bırakarak suyu ma'bud edinen bu zavallılar Hılbânîler adını taşımaktadır. Bu zümre de, bütün doğumların, oluşma ve gelişmelerin, taharet ve imaretlerin su ile olduğu esasına bakarak demişlerdir ki: "Şu dünyamızda,

[315][315] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/208-209.

hiçbir iş yoktur ki suya muhtaç olmasın." işte bunlar da önce böyle düşünmüşler, sonra bu düşünceleri üzerine "O halde, suyun hakkı, ona tapmaktır!" diyerek superestlik mezhebini icad etmişlerdir (!).

Bunlar, suya tapınma merasimlerinden birini şöyle icra etmektedirler: Kişi, suya tapınmaya niyet ettiği zaman, suyun yanına gelir, üzerindeki elbisesini çıkarır, avret yerini kapatır, sonra suya girer. Suyun ta ortasına kadar ilerler, bu merkezde en az iki saat durur (bir nevi vakfe yapar). En çoğu olarak ise, imkan bulduğu müddet suda kalır. Yanında getirdiği çiçekleri küçük parçalara ayırarak suya bırakır. Böylece suyu teşbih ve takdis ettiğine inanır. Çıkacağı zaman, önce eliyle suyu harekete getirir, sonra eliyle aldığı suyu başına bırakır, sonra yüzüne, sonra bedeninin tamamına bırakır. Sonra suya secde eder ve böylece oradan ayrılır. 316[316]

Şeytanın Hayvanlara Tapanlar İçin Kurduğu Tuzak

Şeytan, kurduğu o yaman tuzaklardan bazılarını da, hayvanlara tapanlar için kurmuş, onları oyuncak haline getirmiştir. İşte bu hayvan-perestlerin de bir kısmi ata, bir kısmı sığıra (ineğe), bir kısmı diri veya ölü insanlara, bir kısmı ağaca, bir kısmı da cinlere tapınarak birtakım grub ve zümrelere ayrılmışlardır!317[317]

316[316] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/210.

317[317] işin gerçeğini Allah'ın ilmine havale etmekle beraber deriz ki: Bu hayvanperes-tlerden ata tapınanlar; "Allah, kendisini atın terinden yarattı!" saçmasını geveleyenlerdir. Şüphesiz bu, çok çirkin bir hurefe ve küfürdür. İneğe tapanlar ise, ineği takdis eden Hind putperestleridir. Keza Seyyid Ahmed Bedevi Adağı ve benzeri adak hayvanlarına sığınıp tapınanlar da böyledir. Şuursuz ve seviyesiz bazı kimseler, bu hayvanları bazı Ölmüşlerin adına adayıp bırakıveriyorlar! Artık bu hayvan, dilediği ekin ve bahçelerde yayılıyor. Kimseler ona dokunamıyor. Üstelik o hayvanı gören; derhal işini-gücünü bırakıp ona yöneliyor, onunla teberrük ediyor, (onu mübarek kabul ediyor), bu hayvanda bir sır (!), bir bereket ve uğur olduğuna inanıyor (I) Bu nevi hayvana tapınma adeti, Mısır'da, Mısır'daki bazı kasabalarda, Sudan'ın îa ücra köşelerinde, diğer bazı İslam ülkelerinde mevcut olan bir felakettir.

İnsanların, dirisinin, ölüsünün ve bazı ağaç veya eşyanın nasıl putlaştırıldığma dair bilgilerin ise, bu kitapta yer yer verildiğine şahit oluyoruz. Cinlere tapınma işine gelince: Bunun da bazı nevileri olduğunu görüyoruz. Her nevi sihir ve büyü ile uğraşanlar, afsun okuyarak, "...ya tartail, ya semkail! Ya seyyid kendiyas! Sen ve huddamın, benim yardımıma gelin!" gibi cin isimlerine hitab ederek dua ve azaim yapan, enva-i çeşit tılısımlarla meşgul olan, cinlere sığınıp cin kovan, ruhları çağıran, yaptıkları sihir ve tılısımlara Tahziru'l-Ervah yani ruhlara çağırıp onları huzura getirme sanatı adını verip bu san'atları icra edenler; işte bunların hepsi bu sınıfa girerler. Çünkü bütün bunlar, vaktiyle sihirbazlığın şu veya bu çeşidinde üstad durumunda olanların icad edip beşeriyetin başına musallat ettikleri birtakım saçma ve küfürlerdir. Hz. Ali'nin buyurduğu gibi, "her sihir küfürdür, her küfür de cehennemdedir." Her sihrin küfür olmasının sebebi ise, bütün sihir nevilerinin, ancak cinlerin yardımına sığınılarak, cinlere tapınılarak yapılmış

Bu hususla ilgili bir ayetinde Yüce Allah şöyle buyurur: "O gün onların hepsini mahşere toplar, sonra meleklere: "Bunlar, size mi tapıyorlardı?" der. Melekler derler ki: "Sen yücesin, bizim velimiz onlar değil sensin! Hayır, onlar cinlere tapıyorlardı. Çoğu onlara inanmıştı."[318][318]

Yine Yüce Allah, konuyla ilgili bir ayetinde de şöyle buyurur: "Ey Adem oğulları, ben size and vermedim mi: "Şeytana tapmayın, o sizin apaçık düşmanınız dır" diye."[319][319]

Bir ayetinde de şöyle buyurur; "Hepsini bir araya topladığı gün: "Ey cinler topluluğu, der, siz insanlarla çok uğraştınız." Onların insanlardan olan evliyası da derler ki: "Ey Rabbimiz, biz birbirimizden yararlandık ve bize verdiğin sürenin sonuna ulaştık. Allah da buyurur ki: 'Durağınız ateştir. Allah'ın dileyip de affetmesi hariç, orada ebedî kalacaksınız." Şüphesiz Rabbın hikmet sahibidir, bilendir."[320][320]

---

olmasıdır. Allah'tan başkasına manen sığınan bir kimse ise, şüphesiz küfürdedir. Fakat ne kadar acıdır ki, bu cinlere tapınan, yaptıkları azaim ve tılsımlar için cinlere sığınan, onlara yalvarıp yakaran bu kafirler; yaptıkları bu işleri, Allah'ın peygamberlerinden bir zat olan Süleyman (a.s.)'a yahut da İmam Gafer-i Sadık hazretlerine .nisbet etmektedirler. Veya Allah'ın evliya ve asfiya kullarından bazılarına isnad etmektedirler ki, bütün bunlar bir İftiradır. O zatlar ise, bunların bu iftirasından kesinlikle uzak kimselerdir.

Birtakım kuşları kesip, kara kuzuyu boğazlayıp da bunların kanına bulanmak ve bundan bir uğur ve iyilik ummak da, bir nevi cinlere, hayvanlara tapınmaktır.

Keza (böyle bir inançla), davul zurna ve çeşitli çalgı aletlerinin eşliğinde raks merasimleri icra etmek de, bu nevi tapınma sınıfına girer ki.. Mısır'da bunun adına Zâr denildiği malumdur. İşte, cinlerin insanlardan faydalanma çeşitlerinden biri de şudur: Bilindiği gibi, tasavvuf, iddiasında bulunan bazı kimseler, güya gaipten haber veriyormuşçasına müridlerinden bazılarının evlerinde bulunan şeyleri haber veriyorlar (!) Veya îa uzaklarda bulunan bir şeyi oraya getiriyorlar (!) İşte bu veya benzeri birtakım hokkabazlıkları, birer kera-metmiş gibi insanlara yutturuyorlar! Halbuki bu kabil şeyler, asla keramet olmayıp, birer ihanet ve nedamettir! Birer bid'at ve dalalettir! Bunlar; ta kulaklarına kadar bid'at ve dalalete batmış, şeytanın ve cinlerin adamakıllı oyuncağı olmuş kimselerdir! Ve bu gibi hokkabazlıklar ile, hem kendilerinin, hem de başkalarını, sapıklığını artırıyorlar. Hatta o derece sapıtıyor, o derece küfre dalıyorlar ki, yaptıkları bu hokkabazlıkları, birer keramet gibi müridlerine yuttura-bilmek için, "bu bilgileri, çok yüce bir makamdan, Levh-ı Mahfuz'dan aldıklarını" bile İddia ediyorlar. Din-i Mübin-i İslam hakkında kopkoyu bir cehalet İçinde bulunan pekçok kimselerin, bu kabil hokkabazlıklara nasıl rağbet ettiğini görürsün. Hatta görürsün ki bazı ilme nisbeti olan kimseler bile, buna rağbet ve ilgi göstermektedirler. Fakat sakın bu seni aldatmışın! Çünkü böyle ilme nisbet edilen veya alim zannedilen kimseler, sadece ilmin suretini yüklenmiş, fakat ilmin hakikatinden cahil ve gafil bulunan kimselerdir. İlme nisbet edilen bu kimselerin misali, sırtına kitaplar yükletilmiş bir merkebin misalidir! Merkeb, bir yük kitabı sırtında taşımakta ise de, o kitapların içindeki ilimden haberdar değildir. Allah, bizleri, ilmin hakikatinden haberdar eylediği kullarından kılsın, amin!" (M. H. el-Faki). (İğasetü'l-Lehfan, 2/ 235-236).

318[318] Sebe, 40-4
319[319] Yasin, 60

320[320] En'am, 128

îşte bu ayetinde yüce Allah, cinlerin (şeytanların) insanlara ne kadar çok zarar verdiklerini, insanları idlâl ve iğvada (tuzaklar kurup sapıtmakta) çok ileri gittiklerini bildiriyor v£ mahşer günü bunu, kendilerine böylece hitap edeceğini duyuruyor. Nitekim Ibn Abbas, Mücahid, Hasan el-Basrî gibi Kur'an müfessirl erimiz de bu noktayı belirtmişlerdir. Bunun manasının "insanlardan pek çoğunu sapıttınız" demek olduğunu bildirmişlerdir. Şeytanların evliyası da, "ey rabbimiz, biz birbirimizden yararlandık" cevabında bulunacaklardır. Çünkü her iki taraf, birbirinden yararlanmıştır. Cinlerin insanlardan, yani kendilerinin evliyası bulunan sapık kimselerden yararlanmaları, onların küfür ve ma'siyet olan şeylerde kendilerine itaat etmeleridir. Çünkü onlar bunu istemektedirler. İnsanların cinlerden yararlanmaları ise, cinlerin güçlerinin yettiği nisbetinde şirk ve ma'siyet olan işlerde bu kimselere yardım etmeleridir. Cinler, kendilerini evliya edinen ve kendilerinin evliyası bulunan bu kimselere karşı, bu şirk ve ma'siyet olan işleri bütün güçleriyle güzel ve iyi göstermeye çalışmış, onları bu işleri yapmaya çağırmış, bu maksatla onların birçok işlerini de görüvermiş, bilhassa sihir, tılsım ve efsun gibi işlerde bütün güçleriyle, bu dostlarını desteklemişlerdir. Bunlar da onlara, yani cinlere bu hususta itaat etmişler, onların istedikleri şirk ve masiyetleri işleyerek onları kendilerinden razı ve memnun kılmışlardır.

Cinler de bunlara, yaptıkları tılsım ve azaimlerde, bir netice ve tesir elde etmeleri için yardımcı olmuşlar, bazı gaybı haberleri (yani bunların haberi olmayan bilgileri) bunlara ulaştırmışlardır. Böylece Yüce Kur'an'm açıkça haber verdiği karşılıklı yararlanma tahakkuk etmiştir.

îşte özellikle bu ayet-i celile, birtakım şeytanî keşiflere, şeytanî ahvale ve şeytani tesirlere sahip olan kimselerin üzerine, aynen intibak etmektedir. Yani bunların hali, aynen bu ayetin haber verdiği haldir. Hakikati bilmeyen ve yüce Kur'an hakkında, Kur'an dini demek olan yüce islam hakkında kopkoyu bir cehalet içinde bulunan bazı kimseler de, bu şeytanî ahval ve tesir sahibi kimseleri Allah'ın evliyası sanmaktadırlar. Halbuki bu kimseler, şeytanların evliyasıdır. Çünkü bunlar, şeytanlara itaat ederek Allah'a ortak koşmuşlar, Allah'a isyan edip dinin dışına çıkmışlardır. Şeytanlara itaat ettikleri içindir ki, şeytanlar da bu kimselere bazı gaybî haberleri ulaştırmışlar, bazı tesirleri vukua getirmekte onlara yardımcı olmuşlardır.[321][321]

---

[321][321] Görüldüğü gibi, müellif burada, bazı kimselerin "şeytani ahval ve te'sirlere sahib olduklarından" söz etmektedir. Fakat İslam aleminde, "Allah'tan başkasının te'sirinden söz eden bir kimsenin küfrüne hüküm

işte cin ve şeytanların yardımıyla o şeytani ahvâl ve te'siratı meydana getiren kimseler, bu halleri ve te'siratı ile nicelerini aldatmışlardır. Bu aldanan kimseler; onları ve işin içyüzünü bilmediklerinden imanları ve ilimleri az olduğundan, o kimseleri evliyaullah zannetmişler, netice itibariyle Allah'ın evliyasını (dostunu) düşman, Allah'ın düşmanlarını da evliya kabul etmişlerdir, islâm peygamberine ve O'nun getirdiği eşsiz kitab'a uyanlara> yani Kur'an müslümanlarına kötü zan beslemişler. Kitab'a ve Sünnet'e arka çevirip peygamberi de aradan çıkaran şeytan dostlarına husn-i zann beslemişlerdir. Halbuki islâm peygamberi, son peygamber ve en büyük peygamber olması ve Kur'an gibi eşsiz ve ebedi bir mucize getirmiş olması hasebiyle, dinin özüne ait bütün meseleleri hal-ü fasl eylemiş dini, dîn-i mübîn olarak tebliğ buyurmuş, bütün maneviyatı gecesi olmayan bir gündüz haline getirmiş idi. Din ve maneviyat sahasında asla sihirbazlara, hokkabazlara ve madrabazlara yer bırakmamıştır. Ümmetini; ihtilaf ve tezatlar içinde bulunan, azgın ve taşkın feylesoflara ve saçmalıklardan yakalarını kurtaramayan mutasavvıflara muhtaç kalmamıştır.

Kalbini iman, kafasını marifet nurlanyla nurlandırmış bulunan basiret ve şuur sahibi bir müslüman; şu zavallı insanların çoğunun üzerinde bulundukları şeyin, manevî

---

verenler" olduğu da, bilinen bir husustur. Binaenaleyh, bu hüküm ve bu te'sir meselesi hakkında bir açıklama yapmanın zarureti aşikardır. Aksi halde karışıklıklar olacak, birisi çıkıp, "bu kitabın yazarı, kulun te'sirinden söz ediyor! Halbuki bu küfürdür" diyecektir. O halde, soruyu soralım, cevabını da açıklayalım.

Soru: "Her ne şekilde olursa olsun, Allah'tan başkasının te'sirine inanan bir kimse, hakikaten kafir olur mu? Bu îe'sir meselesinin aslı nedir?"

Cevap: Aslında müslümanların,'özellikle ilk müslümanların böyle bir meselesi yok. Fakat sonraları, kelam ve felsefe ilimleri zuhur ettikten sonra mesele, o hale gelmiştir ki, ondan bahseden nice ilim ehli ona, müşkiller müşkili bir mesele demek durumunda kalmıştır. Aslında müslümanların böyle bir meselesi yoktur, dedik. Çünkü islam hidayetinin yegane kaynağı bulunan Kur'an, o kadar açık bilgi veriyor ki; "Rabbiniz olan Allah, işte budur. O'ndan başka tanrı yoktur. O, herşeyin yaratıcısıdır. O halde, ancak O'na tapınız! O, herşeyin üzerine vekildir" buyuruyor. (En'am, 102).

İşte Kur'an böyle diyor. Fakat hiçbir ayetinde, "Allah'tan başka fail ve müessir yoktur!" demiyor. Üstelik kulların eserlerinden, te'sirinden bahsediyor. İşte bir ayet meali: "...Biz, gerçekten ölüleri diriltir ve onların takdim ettikleri işlerini ve eserlerini yazarız." (Yasin, 12). Yüce Kur'an, açıkça kulların eserlerinden söz ediyor! Fakat acaib bir iştir ki, kelamcılar ve felsefeciler, insan hakkında Kur'an'm da, Sünnet'İn de kullandığı âsâr (eserler) te'sir, müessir lafızlarını kullanmaktan sakınıyor. Çünkü onların ekserisinde hakim olan tutum, felsefidir. Çok eskiden beri felsefeciler, bir şiar halinde; "la müessira illallah" yani "Allah'tan başka müessir yoktur!" diye inanmaktadırlar. (Bakınız, Akaid-i Celal, 20, 27, Arif Efendi Mat. 1316). Ve bunun için, kullar hakkında bu tabiri kullanmaktan imtina etmektedirler. Mesele, kelamda, felse-fede ve felsefi tasavvufta çok tartışılmış, çok işlenmiştir. Ve o hale getirilmiştir ki, müşkiller müşkili bir mesele olup çıkmıştır. Zonra, kimin ne dediğine ve naklettiğine sözün hangi mezhebe ait olduğuna iyice dikkat etmeyen yazarlar yüzünden iyice karışmıştır. Hamdolsun biz Hanefi ve Matüridiler İçin bir sorun yoktur, müşkil de yoktur. Çünkü bizim imamlarımızdan hiç biri, "Kulun fili, Allah'ın fi'lidir" gibi felsefi bir söz söylememiştir. Üstelik: "Kul, filinin hakiki failidir. Kulun fi'li, Allah'ın fili değil, mefulü ve mahlukudur. Kulun fi'linde, kudreti ve iradesi müessirdir" buyurmuşlardır.

değerini ve ne derece geçerli veya geçersiz olduğunu ta'yîn ve takdirde, hiçbir sıkıntı çekmeyecektir! Çünkü o, ilgili hadîs-i şerifte işaret buyurulduğu gibi, basîr ve nâkıd (hakkı gören, hak ile bâtılı birbirinden ayırt edebilen) bir mü'mindir! Tâbir caiz ise, Hz. mü'mindir! Kur'an adamı, Rasulüllah adamıdır! Kur'an ve Rasulüllah müslümamdır! Öylesine bid'atlara, hurafelere, keramet kisvesi altında ileri sürülen kerahetlere, kehânet ve ihanetlere asla iltifat etmez! Yüce Sünneti bırakıpta bid'at yolunda gitmez. Birtakım hile ve madrabazlıklar, ona karşı terviç edilemez! Hakk gören, hak ile bâtılı birbirinden ayırt edebilen bir mü'min asla oyuna getirilemez. Çünkü o, yalnız okuduğu Fatiha ve Ihlas Sûrelerinin mana ve önemini değil, okuduğu her Kur'an ayetinden dersler marifetler edinmiş bir mü'mindir! O'na, öylesine mehârık ve türrehat yutturulamaz! O, şu varlık ve imtihan dünyasında sadece küfür ve şirki gıda edinmiş ins ve cin şeytanlarına din ve maneviyatından tavizler veremez! Asla Allah'tan başkasına,tapamaz. Şeytanları yararlandıracak bir yola sapamaz.

îyi bilinsin, ki, günah yoluna sapan bir fasık dahi, bu günahı şeytanların dürtüsü, vesvese ve yardımı ile işlediği için, onları memnun etmiş, yararlandırmış olur. Elbette küfür ve şirk yoluna sapan kimseler, şeytanları iyice memnun etmiş onları bayram sevincine erdirmiş olur. Tabi bunun sırrım ve hakikatim bilmeyen bir kimse imanın ve şirkin hakikatmıda bilemez! Yüce Allah'ın insanlar vasıtası ile cinleri, cinler vasıtasi ile de insanları nasıl imtihan etmekte olduğunu da anlayamaz. Tabi ilgili ayette ki: "...Cinlerin insanlardan olan evliyası da: "Rabbimiz, birbirimizden yararlandık ve bizim için tayin ettiğin akıbete ulaştık!" cümlesini de hakkıyla anlayamaz.

Fakat Yüce Kur'an'm her bir ayeti üzerinde iman ve irfanla düşündüğümüzde hakikatine dair ilmin tamamını yine Allah'a havale etmekle beraber aynı ayetten şu dersi alabiliriz: Onlar, o mahşer gününde sanki demek istiyorlar ki: "Rabbimiz şüphesiz bu bir imtihan idi ve bu imtihanın da bir vakti, bir eceli vardı. Şimdi imtihan sona ermiş bulunuyor. Her şey gibi imtihan da gayesine ulaşmış bulunuyor. İmtihanı kazanan ve kaybeden belli olmuştur. Şimdi imtihanın neticesini de kaldırıp sona erdirirsen olmaz mı, Rabbimiz." Evet onlar sanki böyle diyorlar. Yüce Allah'da, onlara cevaben buyurur ki: "Ateş, içinden çıkmamak üzere durağınızdır."[322][322] Yani: "Her ne kadar birbirinizden yararlanma vakti sona ermiş imtihan bitmiş ise de imtihanın neticesi ve bu neticenin

---

[322][322] En'am, 128.

vakti başlamıştır. Bir şey, kendisi sona erip zevale karışınca onun bütün netice ve eserleri de sona ermiş olmaz. Sizin amelinizin ve cinlerden yararlanmanızın netice ve akıbeti de işte ateş azabıdır! Böyle bir yolu izlemenin günah ve mefsedetleri, ancak ateş azabı ile giderilecektir."

Şüphesiz, esas söylemek istediğimiz şudur: Şeytan, gerçekten şu veya bu şekilde Allah'a ortak koşan müşrikleri tuzağına düşürmüş, kendisinin oyuncağı yapmıştır. Bunun neticesidir ki, müşrikler şeytana tapmışlar, Allah'ı bırakarak şeytanı ve onun zürriyetini kendilerine dost edinmişlerdir. Ve böylece kendileri de Şeytanların Dostları olmuşlardır. [323][323]

Şeytanın Meleklere Tapanlar Tçîn Kurduğu Tuzak

Şeytan, bâzı kimseler için de meleklere tapınmaları hakkında tuzaklar kurmuş, onları kurduğu bu tazağa düşürmüştür. Onlar da meleklere, daha doğrusu şeytanlara tapınmaya başlamışlardır. Evet, Allah'tan başkasına tapman kimselerin tapındığı şeyler ne olursa olsun, aslında onlar şeytanlara tapmıyor demektir. Şeytanın terk ve yerileceği yerde, tapınılır olması, gerçekten ne kötü bir iştir! Daha önce de gördüğümüz gibi, meseleyle ilgisi bakımından, şu âyet-i celîleyi, bir daha gözden geçirmiş olalım. "O gün onların hepsini toplar ve meleklere: "Bunlar size mi tapıyorlardı?" buyurur. Melekler de derler ki: "Rabbimiz, Seni tenzîh ederiz! Bizim velîmiz ancak Sensin! Hayır, bunlar cinlere tapıyorlardı. Çoğu onlara inanmışlardı."[324][324]

Yüce Allah, yine şöyle buyurur: "Rabb'ın onları ve Allah'tan başka taptıklarını topladığı gün, der ki: "Bu kullarımı siz mi saptırdınız, yoksa kendileri mi yolu sapıttılar? Derler ki: "Senin sânın yücedir, Sen'den başka dostlar edinmek bize yaraşmaz. Fakat Sen onları ve babalarını, nimetler verip yaşattın, onlar da Seni anmayı unuttular ve helaki hakeden bir kavim oldular. İşte (Tanrı) dedikleriniz de sizi yalanladılar! Artık ne azabı geri çevirmeğe gücünüz yeter, ne de kendinize bir yardım bulabilirsiniz! Sizden kim

---

[323][323] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/210-215.
[324][324] Sebe', 40-41.

zulmederse, ona büyük bir azâb taddırırız."[325][325]

Bu ayetlerle ilgili, kısa da olsa bir açıklama yapalım: '

Âyetin: "Bu kullarımı siz mi saptırdınız, yoksa onlar kendileri mi yolu sapıttılar?" cümlesi üzerinde, Verkâ'm İbni Ebî Necîh'ten rivayetine göre Mücâhid şöyle demiştir: "Yüce Allah'ın bu hitabı, kendilerine tapılan îsâ, Uzeyr ve meleklere olacaktır."

Ikrime, Dahhâk ve Kelbî ise, bunun tapanlar ve tapılanlarm hepsine şâmil olduğunu söylemişlerdir. Nitekim Yüce Allah'ın: "Rabb'm onları ve Allah'tan başka taptıklarını." âyeti, umûmî olup onların hepsine şâmildir. Âyet-i kerîmenin haber verdiği gibi, kendilerine tapılanlarm cevâbı da: "Rabbımız Senin sânın yücedir! Sen'den başka dostlar edinmek bize yaraşmaz!" olacaktır ki, bu cevâb, ancak meleklerin, Mesîh isa'nın ve Uzeyr'in cevapları olacaktır. Veya müşrikler tarafından put-laştırılıp tapılan bazı evliyâullâhm cevâbı olacaktır. Çünkü bunların, kendilerine tapılmakta hiçbir kusur ve ilgileri bulunmayacaktır. Nitekim büyük müfessir îmam İbni Cerîr de tefsirinde buna işaret etmiş, "melekler, îsâ ve Uzeyr böyle diyecekler, kendilerinin asla Allah'tan başka velîleri olmadığını dile getireceklerdir" demiştir.

tbni Abbâs ile Mukatil ise, "böylece onlar, Yüce Allah'tan başka asla velîleri, ilâh ve ma'budları bulunmadığını dile getireceklerdir" demiştir.

Bilindiği gibi bu âyette geçen nettehıze kelimesinin hem bu şekilde ma'lûm sigası ile okunuşu, hem de nüttehaze şeklinde mechûl olarak okunuşu vardır. Fakat bu iki okunuş şeklinden evvelkisi, hem daha meşhur ve daha güzel bir okunuştur, hem de cumhurun tercih ettiği okunuştur ve kırâat-i seb'adır. .Fakat hangi okunuş esas alınırsa alınsın, bu âyette geçen cevâp, meleklere ve melekler gibi, kendilerinin bu hususta hiçbir kusur ve ilgisi bulunmayan evliyâullâha ait olacaktır. Fakat kendilerine tapılan putların da bu cevâba dâhil olacakları hususu, pek zahir görünmemektedir.

Evet, bâzan denilir ki: "Cenâb-ı Hakk, kendisine şirk koşanları yalanlayıp rezîl etmek için, putları da dile getirip bu şekilde konuşturacaktır."

İlgili âyette; Allah'a eş ve ortaklar koşanların nasıl olup da bu duruma düştükleri

---

[325][325] Furkan, 17, 18, 19.

hakkındaki cevap da zikredilmiş bulunmaktadır. Çünkü: "...Fakat Sen onları ve onların atalarını nimetler verip yaşattın, onlar da Seni anmayı unuttular ve helaki hakeden bir kavim oldular" buyurulmuştur. Demekki onlar, zikri unuttukları için helaki hakeden bir topluluk olmuşlardır. Zikri unutmakta da, içinde yüzdükleri nîmetlerin büyük rolü olmuştur. Zikrullâh'ı unutan bir kavmin, helaki hakedeceği ise muhakkaktır. Katâde, bu hususu dile getirmek üzere: "Allah'ın zikrini unutan her bir topluluk, mutlaka fesada uğramış ve helake yuvarlanmıştır!" demiştir.

Ayrıca Yüce Allah, o gün müşriklere hitaben de: "İşte ilâh diye taptıklarınız (kendilerim tanrı edindikleriniz) de sizi yalandılar! Artık ne azabı geri çevirmeğe gücünüz yeter, ne de kendinize bir yardım bulabilirsiniz." diye buyuracağını haber vermiştir. Demekki müşriklerin, "Bize bunu onlar emretti, onlar bizimle Rabbimiz arasında birer vâsıtadır. Onlar da sığınılıp tapmılmağa lâyıktır" gibi bütün iddiaları, o gün boşa çıkacak, çıkarılacaktır.

Ayetin son cümlesinde ise Yüce Allah; o gün müşriklerin tamamen yardımsız kalacaklarını, o günkü acı hallerini haber vermiştir. İbni Zeyd, bu hususla ilgili olarak şöyle demiştir: "Kıyamet günü, bir nida edici şöyle seslenir: "Şimdi niçin birbirinizle yardımlaşmıyorsunuz?" Der ki: "Bugün, Allah'tan başka tapılanlar, kendilerine tapanlara yardım edemezler! Tapan dahî taptığına bir yardımda bulunamaz." Mü'min-lerden şöyle ayrılıp seçilmeleri hakkında müşriklere ve mücrimlere nida olunduğu zaman, onların halleri gerçekten ne kötüdür."

"Ey mücrimler, bugün şöyle ayrılıp seçilin bakayım. Ey Âdem oğulları, ben size, "asla şeytana tapmayın, o sizin apaçık düşmanınızdır" diye and vermedim mi? Ancak bana tapınız, doğru yol budur! demedim nıi? O sizden bir çok nesilleri saptırmıştı. Aklınızı kullanıp da bir düşünmüyor musunuz?"[326][326]

---

[326][326] Yasin, 59-62

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/215-217.

14- ŞEYTANIN SENEVîLERİ TUZAĞINA DÜŞÜRÜP OYUNCAK HALİNE GETİRMESİ

Seneviler, iki tanrıya inandıkları için, ikiciler anlamına gelen bu adı almışlardır. Bunlar öyle bir taifedir ki: 'Taratan ve fail ikidir. Bunlardan biri nurun ve hayrın yaratıcısı, diğeride şerrin ve zulmetin yaratıcısıdır. Fakat bunların her ikisi de kadîmdir, ezelîdir. Yine bunların her ikisi de, kuvvet ve kudretlerinden birşey kaybetmeksizin, bilici, işitici ve görücü olarak ebediyyen var olacaklardır. Bu iki yaratıcı, kendi zât ve suretlerinde birbirinden ayrı, yaptıkları iş ve tedbirlerde de birbirinden farklıdırlar. Nûr; faziletli, güzel, temiz, hoş kokulu, güzel ve kibar görünüşlü, hayırlı, keremli, hikmetli ve faydalıdır. Bütün iyilik ve hayırlar ondandır. Ondan hiçbir zarar ve şer gelmez. Zulmet ise, bunun zıddmadır.. Gam, keder, eksiklik, kötülük ve çirkinlik hep bundan gelir. Kendisi de kötü, cimri, sefîh, pis ve kötü kokan, zarar ve fesad veren biridir" derler.

Seneviye taifesi, temelde böyle inanmakla beraber, kendi aralarında bazı ihtilaflara düşmüşlerdir. İçlerinden bir zümre, "nûr, dâima zulmetin üstündedir, ondan yücedir" derken, diğer bir zümre ise, "nûr ve zulmet, başka başka yerlerdedir" iddiasında bulunur. Yine onlardan bir zümre "nûr, daima kuzey tarafında ve yüksekte bulunur. Zulmet ise, güney tarafında ve aşağıya inmiş bulunur. Bunlar dâima birbirinden ayrı bulunur" diye iddia eyler.

İddia ederler ki: "Bu iki yaratıcıdan her birinin, ruhtan hâriç dört bedeni vardır. Nurun, yani nûr ilâhının; ateş, ışık, rüzgar vesu olmak üzere dört varlığı vardır, rûh ile beş. Onun ruhu ise nesîmdir (hoşa giden, hafif ve tatlı esen rüzgar). O, daima bu bedenler içinde harekette bulunur. Zulmete gelince: Onun da karanlık, yangın, Sam yeli ve sis olmak üzere dört bedeni vardır. O da bu bedenler içinde harekette bulunur, yaşar. Onun ruhu ise dûhan, yani dumandır."

Seneviler, nura ait bedenleri melekler, zulmete ait bedenleri de şeytanlar, ifritler olarak kabul ederler. Bâzıları ise,; "şeytanları zulmet meydana getirir, melekleri ise. nur meydana getirir, doğurur" derler. Aynı zamanda derler ki: "Nûr, şerri yaratmaya kadir değildir. Zulmet de hayrı yaratmaya kadir değildir. Bunun için, nurdan şer, zulmetten de

hayır gelmez."

Bu Seneviye dînine aît, akıl dışı ve çok saçma mezhepler vardır.[327][327]

Seneviler, aynı zamanda oruç ve zühd gibi ibadetlere çok önem verirler. Bütün ömürlerinin yedide birini oruçlu geçirmek zorundadırlar. Sonra hiçbir canlıya eza vermemeye çok Önem verirler. Bir günlük yiyecekten fazlasını biriktiremezîer. Yalan, cimrilik, sihirbazlık, putlara tapınma, zina ve hırsızlık gibi şeylerden de çok sakınırlar.

inançlarında, zulmetin de nûr gibi kadîm ve ezelî olup olmadığı hususunda ihtilafa düşmüşler, bir kısmı kadîmdir demişler, bir kısmı ise: "Kadim olan yalnız nurdur. Fakat nûr, bir defasında kötü bir düşünceye daldı, onun bu düşüncesinden zulmet meydana geldi" diye inanırlar (!)[328][328]

Görüldüğü gibi onların bu inançları, son derece batıl iki şeye dayanmaktadır. Birincisi: Varlıkların en kötüsü, en şerlisi ve en habisi olan zulmet; varlıkların en hayırlısı olan varlıkla zıt gitmekte, ona denk gelmekte, ona muaraza ve mukavemet etmektedir. Zulmet nura denk gelmekte,, nûr zulmetin hakkından gelememektedir (!)

Herhalde, bu, putatapıcılarm şirkinden daha büyük bir şirk olmaktadır! Çünkü putatapıcılar, tapındıkları, putlara, sırf kendilerini Allah'a yaklaştırsınlar diye tapmıyorlar. Ve bu putların dahi, Allah'ın yarattığı şeyler olduğunu» Allah'ın mülkünde, terbiye ve tasarrufunda bulunduklarını itiraf ediyorlar. Nitekim bu husus, daha Önce de gördüğümüz gibi, onların telbiyesinde açıkça geçmektedir. Çünkü onlar, bu telbiyelerinde: "...Ancak bir ortağın hariç! O ise, yine senin mülkünde ve emrindedir! Sen ona maliksin, fakat o sana malik değildir!" demektedirler.

İkincisi: Onlar, nurdan şer sadır olmaz, nûr bundan münezzehtir diye inandıkları

---

[327][327] Seneviler, bildiğimiz gibi Mecusi(erdir. Onların bütün meseleleri, İki kaide üzerine kurulmuştur: Bîr: Nurun zulmetle birleşmesi. İki: Nurun zulmetten halâsı (kurtulması). Onlar, birincisine Mebde, İkincisine de Maad derler. Bu Farslı mecusilerin kullandıkları dilde: Nur'un adına yezdan, zulmetin adına da ehriman denilir. Fazla bilgi için, Şehristam'nin el-Milel ve'n-Niha! adlı kitabına müracat eyle. (M. H. el-Faki).

[328][328] Şehristani, Milel ve Nihal adlı eserinde, "zulmet dahi nur,gibi kadîmdir" diyenlerin Mani Mezhebinde olanlar olduğunu, Keyumersİye ve Zerdüştlik mezhebinde olanların ise, "yalnız Nur ezelî ve kadîmdir" dediklerini bildirir. Mani Mezhebi Sabur bin Erdeşir zamanında Mani bin Fatek tarafından kuruldu. Mani, bu mezhebi, Mecusîlik ile Nasraniyeti birleştirmek suretiyle kurmuştu. Aslında kendisi de bir mecusi idi. isa'nın peygamberliğine inanır, Musa'nın peygamberliğini inkar ederdi. Behram bin Hürmüz'ün emriyle katledilmiştir. (Şehristani).

halde, sonra bunda tezada düşüp nuru, bütün serlerin aslı ve menbaı sayıyorlar, ''nûr, kötü bir düşünceye daldı da onun bu düşüncesinden, serleri yaratan zulmet meydana geldi" diyorlar. îki İlâha, iki rabba, iki yaratıcıya inanıp, şirklerin en büyüğü ile bütün şeriklerden münezzeh olan Allah'a ortak koşmuş oluyorlar.

Dinler Târihim yazanlar ve bu hususta ulaşabildikleri bilgileri sunanlar diyorlar ki; "Bu ikicilerden bir grup vardır ki bunlara Diysâniye denilir. Bunlar iddia ettiler ki: "Alemin mayası, sert bir maya idi. O, nurun cismini andırıyor, onu taklid ediyordu. Bu uzun müddet böyle devam etince, nûr bundan eza duymaya başladı ve bunu kendisinden uzaklaştırmak istedi. Bu istekle ona müdâhale edince, ona bulaşmış ve onunla karışmış oldu. işte ikisinin böyle birbirine karışmasında şu zulmet ve nura şâmil bulunan âlem meydana geldi. Artık iyilikler nurdan, kötülüker de zulmetten gelmeye başlamıştır."

"İşte bunlar da böyle diyerek insanları aldatıyor, içinden çıkılmaz badirelere atıyor, manevi müşkiller ve pürüzler içinde boğuyorlardı. Fakat kendi zanlarınca, insanlara iyilik ve hizmet ediyorlardı. Bütün himmetlerini, nura âit olan ruhu, zulmete âit olan cesedden kurtarma meselesine veriyorlardı."

"Önlarm bazıları da şöyle iddia ediyorlardı: "Yüce Allah, yalnızlığının çok uzun sürmesi sebebiyle vahşete kapıldı (!) Bu vahşet duygusu içinde kötü bir düşünceye daldı. Ounun bu düşüncesi cisim-leşip zulmet oldu. Bu zulmetten îblis meydana geldi. Yezdan, yâni Yüce Allah, bu İblisi kendisinden uzaklaştırmak istedi, fakat buna gücü yetmedi (!) Bunun üzerine, melekleri ve iyilikleri yaratmak suretiyle ondan sakınmak istedi. O böyle melekleri ve iyilikleri yaratıyor diye, şeytan da kötülük ve serleri yaratmaya başladı."

Senevilerin inancının temelinde, ki onların seçkinleri de hep böyle inanırlar, beş şeyin kadîm ve ezelî olduğunu kabul etmek gelir. Bu beş şey de şunlardır: Yezdan yâni Yüce Allah, zaman, halâ (boşluk), heyûlâ ve İblis. Yezdan iyiliklerin yaratıcısıdır, Iblîs de serlerin yaratıcısıdır.(Hâşâ)[329][329]

Meşhur tabîb ve feylesof Muhammed bin Zekeriyya er-Râzî, işte bu mezheb üzerinde idi. Yâni müslümanlar gibi bir muvahhid değil, mecüsîler gibi bir Senevi = ikici

[329][329] Bugün müslümanlar ve müslüman evladları, İslam'ın amentüsünde; "...Hayrın ve şerrin Allah'tan olduğuna, yani Allah'tan başka yaratıcı bulunmadığına dahi inandım!" diye bir inanç maddesinin alenen mevcudiyetinin, mana ve önemini, kadr ve kıymetini idrak edip, Yüce Allah'a şükürler etmelidirler.

idi. Fakat o, bulunduğu bu mezhepte, Iblîs'i ileri sürmedi. Onun yerine nefsi koydu. O da, aynen Seneviye gibi, "beş şey, kadîm ve ezelîdir" diyordu. Fakat üzerinde bulunduğu mezhebe, aynı zamanda Sabitlerden, Dehrîlerden, feylesoflardan ve Hind Bırahmanlarından aldığı şeyleri de karıştırmış bulunuyordu. O, her dinden, o dînin en kötü şeylerini alarak kendince yeni bir din meydana getirmişti adetâ. Âhireti kesinlikle inkâr ediyor, peygamberlere alenen ve müthiş bir şekilde saldırıyordu! Bütün peygamberlerin peygamberliklerini red ve iptal için bir kitap yazdı, âhireti inkâr için de bir risale meydana getirdi. Alemde zındıklık ve inkârdan neler varsa, hepsini bir araya getirip kendisine dîn ve mezhep edindi.[330][330]

---

[330][330] Felsefe Tarihinde, sisteminin Yunan Feleseîesi ile, Hind ve İran zihniyeti olduğu bilinen Ebu Bekr Zekeriya er-Razi; mutlak manada ateist (tanrı tanımaz) değilse bile, tabiatçi ve akılcıdır. O, Allah'a inanıyor, fakat aklı Allah'ın yerine koyuyordu. Beşli sistemi ve mezhebi icabı, müslümanlıktaki "Allah'ın mutlak birliği" İnancına karşı çıkıyordu."

Razi, iki istikamete karşı mücadele veriyordu. Bir taraftan dehrîlere karşı çıkıyor, diğer taraftan da İslami tevhid anlayışına hücum ediyordu. Çünkü islami tevhid anlayışı; Allah'ın mutlak birliği yanında, madde-i ulâ, heyula, zaman ve mekan gibi şeylerin ezeliyetini tanımıyordu." (İslamda Felsefe Tarihi, 58. Prof. De Boer, Yaşar Kutluay Tercemesi, Ank. 1960).

"Dokuzuncu, onuncu ve onbirinci yüzyıllarda Mu'tezile'nin rasyonalizmi (akılcılığı) yanında, helenistik (Yunan) felsefesinin te'siri altında gelişen felasife hareketi de, hadis alimlerinin başlıca hedeflerinden birini teşkil ediyordu. Gerçekten filozofların hiçbiri İslamiyeti . açıkça reddetmemekle birlikte, bunların dine bağlılıkları çok şüpheliydi. İlk filozoflardan Ebu İsa El-Verrak zındık ilan edildi. İbni Ravendi, peygamberleri sihirbaz ve büyücülere benzetiyor, Kur'an'ın hükümlerinin akla uymadığını iddia ediyor ve kendisi de akıl tarafını tutuyordu. Ebu Bekir er-Razi ise, saadetin dinde değil, felsefede olduğunu söylemiştir. Ona göre Peygamberler basit birer hokkabazdan ibaret olup değersiz kitaplar getirmişlerdi, halbuki Sokrat ve Eflatun'un felsefeleri saadete götürecek gerçek hikmeti temsil etmekteydi." (İslam Tasavvufunun Meseleleri, 180, Prof. Dr. Erol Güngör, 2. basım 1987)

Razi, tutulduğu aşırı akılcılık mezhebi gereği, dinlere ve peygamberlere şiddetle hücum ediyor ve bu hücumlarını kitaplara geçiriyordu. Onun dinlere hücum eden kitabının adı, Nakzu'l-Edyan'dır. Adından da anlaşıldığı gibi, o bu kitabıyla dinlerin bozuk ve çürük (!) olduğunu göstermeye çalışıyor,-Mehariku'l-Enbiya adlı kitabıyla da peygamberlere hücum ediyordu. Bunun için bu filozofun din felsefesi, sadece Ibni Hazm gibi İslam alimlerinin tenki dine maruz kalmakla kalmıyor, Farabi ve İbni Heysem gibi akılcı filozofların bile tenkidine hedef oluyordu. Bazıları, onun Tıb ve Tabii ilimler sahasında verdiği eserlere temas ettikleri halde, din felsefesi hakkındaki bu tutumunu ve bu sahada meydana getirdiği kitaplarını sükutla geçiştirirler. Bazıları da, onun Meharİku'l-Enbiya adını verdiği ye Peygamberlerin Hokkabazlığı anlamına gelen kitabını, Havariku'l-Enbiya şeklinde anlar veya yazarlar. Bilmiyoruz, bu gibi hatalar; Meharik kelimesiyle Havarık kelimesinin karıştırılmasından mı kaynaklanıyor, yoksa yazarın şöhreti altında ezilmekten veya günümüzdeki müstümanların müsbet iümlerdeki geri kalmışlığından duyulan ezikliğin tesiriyle mi oluyor? Öyle veya böyle, İnşaallah müslümanların durumu zamanla düzelecek, yavaş yavaş (birer birer) de olsa hak ve hakikatler anlaşılacak ve artık müslümanlar; herhangi bir şöhretlinin şöhretinin büyüklüğü karşısında ezilmeyecek kadar kişilik kazanacaklardır. Herhangi bir hakikati, olduğu gibi tesbit ve tebliğ etmekten asla çekinmiyeceklerdir. (M).

Tıp konusunda faydalı kitaplar yazan Razi, Simya ilmiyle de uğraşıyordu. Bu konuda yazdığı bir kitabı, Samani hükümdarına takdim etti, o da bunu çok beğendi ve tatbik edilerek isbatını istedi. Razi, bunun tatbikinin çok zor olduğunu, birtakım şartları bulunduğunu söyledi. Hükümdar bütün bu şarlan ve istekleri yerine getirdiyse de, kitaptaki nazariyeyi ameliye he-line getirmekten (mesela bakırdan veya bir cisimden altın yapmaktan) aciz kaldı. Hükümdar fena halde kızdı ve: "Hikmet ehli bir adamın, böyle bir yalanın kitaba geçirilerek.ebedileşmesine razi olması, nasıl oluyor? dedi. Yalanın ebedileştirilmesi olarak

Bu meşhur tabîb er-Râzî, kendi din ve mezhebini beyân sadedinde diyor ki: "Ben şöyle inanıyorum: Beş şey kadîmdir. Allah, en-nefs, heyûlâ, mekân ve zaman. İşte bunlar kadîm ve ezelîdir. Âlem ise muh-des (sonradan meydana gelmiş) tir".

Bu beyânı üzerine ona demişler ki: "Peki bu âlemin ihdasının (sonradan meydana getirilişinin) illeti nedir?" O, bu soruya şu karşılığı vermiştir: Nefs, aslında arzu ve şehvet sahibidir. Bu sebeble o, bu âlemin içinde olmak istedi. Bu istekle hareket etti. Fakat bu âlemde olmakla kendisine ne gibi vebal ulaşacağını bilmedi. Çektiği bu ıztırâb ile heyulanın karmakarışık bir vaziyette.hareket etmesine sebeb oldu. Fakat nefs, istediğini meydana getirmekten âciz kaldı. Allah-u Teâlâ kendisine bu âlemi meydana getirebilmesi için yardım etti. Ve heyulanın karmakarışık hareketine bu maksatla bir nizâm verdi. Allah, onun ik-tisâb ettiği şeylerin vebalini yüklendiği ve bunun neticesini tattığı zaman, bundan pişman olacağını bildi. Bunun üzerine onun iztirâbı dindi, şehveti söndü ve kendisi rahatladı. Ve böylece, Allah'ın yardımı ile bu âlemi meydana getirmiş oldu. Eğer Allah'ın yardımı olmasa idi, nefs bu âlemi meydana getirmeye güç ye tir emiye çekti. Fakat nefsin bu arzu ve şehveti olmasaydı, bu âlemin ihdasına da bir sebeb bulunmayacaktı. Bu âlem, meydana gelmeyecekti."

İşte, bütün dinleri, dinlerin bütün felsefelerini, bütün felsefelerin özünü ve sırrını bildiğini zanneden (daha doğrusu vehmeden) koskoca bir feylesofun; akıl sahiplerini şaşırtacak derecede saçmalaması! en-Nefs dahî (hâşâ) Allah gibi ezelî ve kadîm imiş de, onun şehveti olmasa bu âlem meydana gelmiy e çekmiş (!) însan neredeyse, sırf nakletmekten bile haya duyacak! Fakat Yüce Allah, Kerîm Kitabı'nda ehl-i bâtılın ve müşriklerin bütün saçmalıklarım biz kullarına hikâye buyurduğu için, ve böyle bir şeyi bizlere meşru kıldığı için, biz de bu saçmalıkları hikâye edebiliyoruz. Fakat akıl sahipleri takdîr ederler ki, bu çok meşhur Tabîb er-Râzî'nin şu saçmalıkları, o cehalet devri müşriklerinin saçmalıklarından daha beterdir! Tabiî gerek o müşriklerin bâtıl iddialarının Kur'ân'da hikâye edilmiş olması, gerekse ondan daha beterlerinin Kur'an alimlerince nakledilmiş bulunması; sâdece bu bâtılların temsili için değildir! Onları Önce temsîl, sonra da tahrîb içindir. Bunda ise, îmânı takviye, islâmî manâdaki tevhîdi güçlendirme, Allah'ın hidâyetine nail olan ehl-i hakk ile, Allah'ın rahmet-i ilahisinden

---

kabul ettiği o kitabın, onun başına vurulmak suretiyle parçalanmasını emretti. Bu darbeler sonu Razi'nin beyni sarsıldı, gözlerine su İnip görmez oldu. 311 senesi vefat etti." (Vefayatü'l-Ayan., 2/78-79, Meymene, 1310).

mahrumiyete uğrayan ehl-i bâtılın durumlarının iyice anlaşılması, güzelce far-kedilmesi gibi nice iyilik ve güzellikler vardır. Ve sonunda, mü'minin, üzerindeki İlâhî nîmetleri görerek bu nîmetlerin şükrünü edaya koyulması gibi iyilikler de vardır.

Doktor er-Râzî'nin, cehalet devri müşriklerinden bile daha beter saçmalıklar ortaya attığına gelince: Önce şunu söyleyelim ki, er-Râzî'nin uğradığı hızlândan (ilâhî hidâyet ve inayetten uzak kalıştan) daha büyük bir hızlan olacağını, insan düşünemez! Bir insanın, bütün ömrünü nazariyat ve felsefîyat ile geçirmesi, sonunda da Allah, alem, meb'de ve mead konularında bu derece saçmalamasından daha büyük bir hızlan, daha büyük bir dalalet olur mu? Evet, hangi dalalet ve hangi hızlan bundan daha büyük olabilir? Evet, o devr-i cehaletteki putperestler bile, böyle bir iddiaya cesaret edememişlerdir. Onların iddiaları ve saçmalıkları, malum, sadece tapındıkları putların inandıkları Allah'ın yakınlığını kazanmakta birer vasıta olduğu, bu putların bu maksatla tapınılmaya layık oldukları şeklinde idi. Yoksa onlar, Allah'tan başka şu veya bu varlığın, ezelî ve ebedî olduğuna inanmıyorlar, "şu beş şeyin beşi de, kadîm ve ezelîdir" demiyorlardı. 331[331]

Mecusilerin Kendilerine Has Tazimleri Ve Belli-Başlı Bazı Fırkaları

Her dinde ve inanışta olduğu gibi, mecusilerin de kendilerine mahsus bazı ta'zimleri vardır. Onlar, bütün nurlara, ateşe, suya, arza çok ta'zim de bulunurlar. Zerdüşt'in peygamberliğine ve onun getirdiği şeriate inanırlar. 332[332]

331[331] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/219-224.

332[332] Mes'udi'nin verdiği bilgiye göre, Mecusilerin peygamberliğine inandıkları Zerdüşt, onlara Zemzeme adında bir kitap getirmiştir. Onlar bu kitaba Nesya da derler. Onların inancına göre Zerdüşt; birtakım mucizeler göstermiş, bazı olacak şeyleri olmazdan önce kendilerine haber vermiştir.

Zerdüşt; Acemlerin altmış harfiyle yazılı olan bu kitabını getirdiğinde, herkesi bir benzerini getirmekten1 bu kitabın muradını anlamaktan aciz bırakmıştır. Sonra onların anlıyabilmeleri için bir tefsir yazmış ve adına Zenda demiştir. Sonra bu tefsire bir tefsir yazmış, bunun adına da Bazenda demiş. Sonra o vefat etmiş. Onların alimleri de, kitapları Zemzeme'nin tefsirinin tefsiri üzerine bir büyük tefsir yazmışlar, adına da Barda demişlerdir. ; Ve onların hükümdarları, ta İskender zamanına kadar bu kitabın içindekilerle amel etmişler, bu Barda adındaki kitaplarına büyük önem vermişlerdir. İskender İse, Dârâ bİn.Dârâ'yı katlettiği gibi, onların bu kitabını da yakmıştır."

"Sasani İran hükümdarlarından Behram bin Hürmüz'ün zamanında ise, Mani adında bir adam zuhur etmiştir. Mani Behram'ın huzuruna gelip, kendisine Seneviye Mezhebi'ni ar-zetmiş o da Mani'yi

Bunların, bellibaşlı bazı fırkaları vardır. Bu fırkalardan biri Müzdekiye denilen fırkadır. Bunlar, Müzdek'in adamlarıdır. Müzdek, el-Mûbezdir. Onlara göre el-Mûbez, kendisine uyulan büyük alim, derin din adamı demektir. Bunların din ve mezheplerinin esası; kadınlarda ve kazanılan mallarda mutlak ortaklıktır. Müzdek, aynen suda, havada ve benzeri şeylerde olduğu gibi, kadınlarda ve mallarda da ortaklık iddia etmiştir.[333][333]

Meşhur ve büyük bir fırkaları da el-Hurremiye'dir. Bunlar dâ, Ba-bek el-Hurremî'nin adamlarıdırlar. Mecusilerin en şerli zümresi, hiç şüphesiz bunlardır. Bunlar, ne Allah'a inanırlar, ne de ahirete inanırlar. Hiçbir peygamber kabul etmezler. Haram ve helal tanımazlar.[334][334]

---

katletmiştir. Onun arkadaşlarından önde gelenleri de öldürtmüştür. Çünkü Mani, din maskesi altında dinsizliği telkin etmeye çalışmış, zındıklık onun zamanında çıkıp ona nisbet edilmiştir. Bunun sebebi ise şudur: Zerdüşt; onlara Zemzeme veya Nesya dedikleri münzel kitabın tefsirini de yazıp adına Zend demiş, bunun da açıklamasını yapıp adına Bazend demişti. Fakat Zend, Münsel Kitabın teVili İdi ve ondan sonra gelirdi. İşte onları şeriatinde, Münzel kitap olan Nesya'ya aykırı bir hüküm iddia edildiği ve münzel olmayan Zend'e uygunluk iddiasına kalkışıldığı zaman, onlar böyle bir iddianın sahibine "Bu adam, Zendidiri" diyorlardı. Ve bu, "Münzel Kitabın açık hükmünden sapmak" anlamına geliyordu. İşte Araplar, yine bu manada olmak üzere "Zındık" kelimesini onlardan almıştır" (Mürucu-Zeheb, 1/193-212). (M. H. El-Faki).

333[333] Müzdek el-Mubez, Kubad bin Firuz'un zamanında zuhur etti. Kubad, Enüşirvan'ın babasıdır. Müzdek, insanlara iki şeyi-kesinlikle yasaklıyordu. Bunlardan biri buğz ve kin, diğeri de savaş idi. Onun din ve mezhebine göre, insanlar kesinlikle birbirine kızmayacak, kinlenmiyecekti. Ve kesinlikle savaşmıyacaktı. Ona göre hakiki bir din, bu iki esasa dayanan bir din İdi. Sonra o düşündü ki, kini ve savaşı önleminin çaresi yok. Bütün kinlerin, düşmanlık ve savaşların sebebi ise, kadınlar ve mallar idi. o halde, bütün kadınların ve malların, bütün insanlar arasında ortak kılınması ile, gaye ve hedefine varabilecekti! İşte bunun için, sonunda bu esası (!) koydu. Bütün insanların, su ve havada ortak oldukları gibi, kadınlarda ve mallarda da ortak olduklarını ilan etti. Bunun için çalıştı, mücadele ve telkinlerde bulundu. O sıralarda hükümdar bulunan Kubad'ın oğlu Enüşirvan, bu iddia ve fikirleri yaydığı için Müzdeki yakalatıp katlettirdi." (Muhammed Hamid el-Faki).

334[334] Hurremiler, aslında iki sınıftır. Onlara hurremi denilmesi, İran karyelerinden Hur-rem adındaki kasabaya nisbetledir. Bunların birinci zümresi, hiçbir haram veya helal tanımayan Müzdekilerdir. Ve bunlar, İslam'dan önce zuhur etmişlerdir. Diğer sınıfı ise, İslam'dan sonra çıkmıştır. Ve bunlar da iki kısımdır: Babekiler ve Mazyariler. Şimdi bu zümreleri kısaca anlatalım:

BabekÜer: Bunlar, 192 yılında Azerbeycan'da zuhur eden Babek el-Hurremi'nin adamlarıdırlar. Babek'in, o taraflarda adamları çoğaldı. Bunlar, bütün haramların kaldırıldığını ilan ettiler! Pekçok müslümanı katlettiler. Abbasiler, bunlar üzerine defalarca ve çok sayıda asker gönderdi. Aralarındaki savaşlar tam yirmi sene devam etti. Nihayet Afşin adındaki kumandan, 222 yılında Babek ile yaptığı savaşı kazandı. Babek kaçtı ise de, birçok çarpışma, olay ve zamandan sonra, Afşin onu esir edip Bağdat'a getirdi. Azaları kesilerek idam edildi. Bütün Bağdat halkı, sevinip tekbirlerle ortalığı çınlattı. Babek, çok cesur ve savaşçı bir kumandan idi. Ortalığı fesada ve müslümanları çok büyük zararlara uğrattı. Maksadı, Mecusilik Dinini, yeniden hakim kılmak idi. Allah, emsali fitne ve fesadçıların başlarına verdiği akıbet gibi, ona dahi fırsat vermedi.

Mazyariler: Bunlar da, Taberistan'ta mecusiliği ayakta tutan, Hurremiler'in ikinci zümresinin başı olan Mazyar adındaki kişinin adamlarıdırlar. Bu da, şer ve fitneden başka birşey yaymadı. Halife Mu'tasım, bunun başını getirenlere bin dirhem başlık koymuştu. Bu da 226 yılında esir edilip Halife'nin huzuruna getirildi. Halife'nin emriyle kendisine 450 defa sopa vuruldu. Yediği sopalara dayanamayarak orada can verdi." (M. H. el-Faki).

Hurremiye mezhebine mensup fırkalardan bazıları: Karmatî taife-siyle îsmailiye taifesi bunların başında gelirler. [335][335]Diğer bazıları da:

Nusayriye, Beşkiye, Dürziye, Hakimiye ve diğer Ubeydiye fırkalarıdır.[336][336]

---

[335][335] Karamita, Karmat lakabıyla meşhur Hamdan bin el-Eş'as'â nisbeti olan kimselerdir. Hamdan, çok kısa boylu olup küçük-kısa adımlarla yürüdüğü için bu lakabı almıştır. Başlangıçta o, Küfe köylerinin birinde çiftçilikle meşgul idi. Sonra, bütün insanlara, bütün devlet ve düzenlere, isyan damarı ile harekete geçti. Şiilik yolundan gitti. Bütün haramları kaldırmak, mutlak dinsizlik temeline dayanmak üzere Karmatilik mezhebini kurdu. Ebu Said el-Cennabi gibi amansız bir dinsiz yetiştirdi ve onu, yıllarca islam'ın ve müslümanların başına musallat kıldı. Karmatiler; aslında bir Batıni fırkasıdır. Zahirde, Şii müslüman görünürler. Fakat hiçbir haram, hiçbir din tanımazlar. Karmatiliği esas ortaya çıkaran, Ebu Said el-Cennabi'dir. O, bu hususta ki davetini 286'da başlattığı zaman, çok sayıda şer ehli kendisine katılmakta gecikmedi. Biraz çoğalıp kuvvet bulunca, çok olaylar çıkardı. Nice canlar yaktı, nice yuvayı ve namusu yıktı. Hattâ 317 yılında hacılar Kabe-i Muazzama'yı tavaf ederlerken Mekke'yi bastı, ihramlı çok sayıda hacıyı kılıçtan geçirdi. Mübarek Arefe Günü'nde, müslümanların kanını döktü, ölülerini Zemzem Kuyusu'na attı. Kabe'nin Örtüsünü yırttılar, kapısını söküp attılar. Hacer-i Esved'i de söküp götürdüler. Ve yirmi seneden fazla Hacerü'l-Esved onların elinde kaldı. Abbasi Halifesi ei-Muti Lİllah'm zamanına kadar, kendilerine elli bin altın ödenmesine rağmen geri vermediler. Nihayet onun müdahalesi ile ve Hicri 339 yılında Hacerü'l-Esved onlardan geri alındı. (Tarihu'l-Hulefa, İmam Süyuti, sh. 383-Mısır,

1371), (M. H. el-Faki)

[336][336] Şeyh Şİhabüddin eş-Şafii'nİn sorduğunda kendisine verdiği cevapta Şeyhülislam İbni Teymiye'nin genişçe açıkladığı gibi, gerçekten Nusayriler içkiyi helal ilan eden, tenasuha İnanan, alemin kadîm olduğunu iddia eden, ahireti, cennet ve cehennemi tamamen inkar eyleyen bir topluluktur. Beş vakit namazın ve otuz ramazan orucunun kendilerince sevilen bazı şahıslar olduğunu, Tanrı'nın Ali bin Ebi Talib olduğunu (!) iddia ederler. Onlara göre bir kimse; muallimin verdiği yemine hakkiyle riayet edip kendi dinlerine ait sırları hakkıyla gizli tutmadıkça, tanrısının ve imamının kendisine ait nurlar içinde zuhuruna arif ve şahid olmadıkça, Nasîri olamaz. Yine bir Nasîri, ismin ve mananın her zaman ve zeminde intikalini de bilmeye mecburdur. Onlara göre isim Adem, mana Şiftir. İsim Yakub, mana Yusuf'tur. İsim Muhammed, mana Ali'dir. Ve bunu, ta zamanımıza kadar bu tertible getirirler ve zamanımızdaki isim ve mananın kimler olduğunun bilinmesini şart koşarlar. (Zamanının isim ve manasını, yani İmanını bilmeyen; imansız olarak ölür derler ve bu hususta Hz. Peygamberden: "Zamanının imamını bilmeden ölen kişi, cahiliye Ölümü ile ölür!" diye uydurma bir

söz rivayet ederler.)"

"...Ve bu taife, gerçekten yeryüzündeki bütün kafirlerin en kafiri olan bir topluluktur. Bunlar, yahudilerden, hristiyanlardan daha kötüdürler. Bunlar, aslında mel'un ve mecusi Kar-matilerden bir gruptur. Sadece topluluklarının aldığı isim bakımından ayrı gibi anılmaktadırlar. Bunların nisbeti ise, Ebu Şuayb Muhammed bin Nasr'adır ve bunun için kendilerine Nusayri

denilmiştir."

"Yine Nusayri ve Karmati mahiyette olan İsmailîler de, Ali'nin tanrılığına, tenasuha ve sırasiyle imamların uluhiyetine inanmaktadırlar. İsmailîler, zamanımızda daha çok Hindistan'da bulunmakta ve kendilerini başlarındaki Ağa Han'a nisbet etmektedirler. Şam ve Lübnan taraflarında bulunan Dürziler de, Mısır Ubeydi hükümdarlarından Hakim Liemrihi'yi tanrı tanımaktadırlar. Ve bütün bu sapık ve son derece zararlı tehlikeli taifeler; aslında batıdaki yâni Afrikadaki Ubeydîler'in kuyrukları ve uşaklarıdırlar. İşte onlar oradan gelip Mısır gibi bir İslâm ülkesine hâkim oldular, orayı merkez edinip daha nice İslâm ülkesini ellerine geçirdiler. Bütün kuvvet ve şiddetleriyle küfrü ve dinsizliği yaydılar. Tarihçilerden İbni Tuğriberdrnin en-Nücûmüz-Zâhire adındaki kitabında anlattığı gibi, zındıklıklarını alenen or-

taya koydular, Rasûlüliâh'ın.ashabına alenen sövüp-saydılar. Büyük hadisçi, tefsirci ve tarihçi hafız İbni Kesîr'in, İmam Ebû Bekr el-Bakıllânî'nin de bu hususta kıymetli ve geniş eserleri vardır. Bu tarihçilerimizin birleştikleri nokta; "Bunlar, zahiren Râfizîdirler. Fakat gizlide ve hakikatte kâfirdirler." (Muhammed Afifî).

Ubeydîler, umumiyetle kendilerine Fatımîler adını verirler. Fakat ne Fatıma ile, ne de onun babasının ta'lim ve tebliğinde bulunduğu müslümanlık ile hiçbir ilgisi bulunmayan bu Ubeydîler, yeryüzündeki kafirlerin en kafirleridirler.. Nitekim bu, ileride açıklanacaktır.

îşte bütün bu zümre ve taifelerin şeyhleri, üstadları ve önderleri mecusilerdir! Bunların hepsinin din ve mezhep olarak kabul ettikleri prensiplerin temelinde, mutlaka mecusilik yatar. Her ne kadar, mecusilerin, kendilerine mahsus birtakım kanun ve âdetleri, din hükümleri bulunsa da,, durum böyledir. Bu, hiçbir din, hiçbir şeriat, hiçbir haram tanımayan mezheplerin sahiplerinin uydukları kimseler, yine birtakım mecusi büyükleridir ve mecusilikteki esas zihniyettir. [337][337]

15- ŞEYTANIN SABİÎLER İÇİN KURDUĞU TUZAKLAR VE ONLARI OYUNCAK HALİNE GETİRMESİ

Sabiîler, geçmiş ümmetler içinde gerçekten büyük bir ümmettir. Ve onların din ve mezheplerini tesbit bakımından tarihçiler, hayli güçlüklerle karşılaşmış, birtakım ihtilaflara düşmüşlerdir. Şüphesiz her bir tarihçi, kendisine ulaşan ve kendisince tesbiti mümkün olan kadarıyle bilgi vermek durumunda kalmıştır.

Sabiîler, Kur'an-ı Kerim'in de işaretlediği veçhile, iki büyük kısma ayrılırlar. Birinci kısma girenler ise kafirdir. Yüce Allah, onlarla ilgili bir ayet-i celilesinde şöyle buyurur: "Şüphesiz iman edenler; yahu-düer, hrıstiyanlar ve Sabiîler, bunlardan kim ki Allah'a ve ahiret gününe inanır, iyi bir iş yaparsa, elbette onlara Rabb'ları katında mükafat vardır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir."[338][338]

Böylece Yüce Allah onları, dört büyük ümmet arasında zikretmiş bulunuyor ki, bu dört ümmetten bir kısmı; mü'min olup necat bulacak kimselerdir, diğer bir kısmı da kafir olup helak bulacak kimselerdir.

---

[337][337] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/225-227.
[338][338] Bakara, 62

Bir diğer ayetinde Yüce Allah onları, çoğunluğu böyle olan altı ümmet arasında zikretmiş ve şöyle buyurmuştur: "Mü'minler, yahudil-er, Sabiîler, hrıstiyanlar, mecusiler ve müşrikler. Allah kıyamet günü bunlar arasında hüküm verecektir! Şüphesiz Allah, her şeye şahittir, herşeyi bilicidir!"[339][339]

îşte bu ayetinde de Yüce Allah onları, altı ümmet arasında zikretti. Şüphesiz bunlardan ikisi, kitapsız ve peygambersiz iki ümmettir, topluluktur. Bunlardan birisi, mecusiler, diğeri de müşriklerdir ki, bunları; mü'min ve saîd olanları, kafir ve şakî olanları diye iki kısma ayırmak mümkin değildir. Çünkü bunların hepsi kafirdir. O halde aradaki fark şudur: Bu ayet, ayet-i fasl'dır. Onlar hakkında kıyamet günü hüküm verileceğini bildirmektedir. Bundan önceki ayet ise, ayet-i va'd îdi. Cennet ve mükafat va'diyle ilgili bulunuyordu. Cennet ve mükafat va'diyle ilgili bulunan ayette ise Yüce Allah, hepsi kafir olan ve cennetlik ve cehennemlik diye iki kısma ayrılması mümkün olmayan iki topluluğu, yani mecusilerle müşrikleri zikretmedi. Sabiîleri ise, her iki ayette de zikretti. Demekki onlardan hem cennetlik olanlar vardır, hem de cehennemlik olanlar vardır. İlgili bu iki ayetten anlaşılan husus, elde edilen bilgi budur.

Sabiîler aslında, Allah'ın Halili olan İbrahim (a.s.)'m kavmi idiler, ibrahim (a.s.) onları, tevhid dini demek olan Hanifiyet'e davet etmiştir. Onlar o sıralarda Harran'da yaşıyorlardı. Çünkü Harran onların öz yurdu idi. Bunun için kendilerine Harraniler de denilmektedir.

Sabiüer, iki kısım, iki zümre halinde idi. Bir kısmı hanif, yani tevhid ehli idi. Bir kısmı ise müşrik idi. Müşrik olan zümre, Yedi Yıldıza ta'zim ediyor. On iki burca da aynı ilgi ve ta'zimi gösteriyordu. Gerek bu yıldızlar için, gerek on iki burç için ayrı ayrı heykeller yapıp, tapmaklar tesis etmişlerdi. Bilhassa yedi yıldızdan her biri için, çok büyük heykeller yapmışlar, özenle onlara tapınışlardır. Onların en büyük tapınakları, bu yıldızlar adına yapılmış heykellerin bulunduğu tapınakları idi. Hıristiyanlar için kiliseler, Yahudiler için havralar ne ise, onlar için de bu tapınaklar o idi.

Güneş için, Ay için, Zühre için, Müşteri için, Merih için, Utarid için ve Zühal için büyük bir heykelleri vardı. Ve çok önem verdikleri bu tapmaklarda, bu heykellerden her biri için özel ibadet (tapınma) şekilleri, özel dua ve münacatları vardı. Adı geçen

---

[339][339] Hac, 17

yıldızları temsilen yaptıkları bu heykel ve putlara, ayrıca kurbanlar da sunuyorlardı. Onlar, hem bu yıldızlara tapınmak üzere günde beş adet namaz kılarlar, hem de müslümanların namazları gibi beş vakit namaz kılarlardı .[340][340]

Sabitlerin bir kısımları, Ramazan Ayında oruç da tutarlar. Kıldıkları beş vakit namazlarında, müslümanlar gibi Kabe'ye dönerler. Mekke'ye, Harem-i Şerif e olan hürmetleri de büyüktür. Hacc'a inanırlar ve yaparlar. Ölmüş hayvanı, kanı, domuz etini haram sayıp yemezler. Müslümanlıkta, yakınlık sebebiyle nikah edilmeleri haram olanların ni-kahlanmasmı da haram sayarlar.

Bağdat'ta devletin ileri gelenlerinden bazıları, bu mezhebte idiler. Mesela Hilal bin Muhassin el-Sabiî onlardan biriydi. Kendisi müteaddid kitaplar ve risaleler meydana getirmiş bir bilgindi. Müslümanlarla beraber Ramazan orucunu tutar, bayramını yapar, zekat ve fıtrasmı verirdi. Müslümanlığın haram kıldığı şeylerden de uzak dururdu. İnsanlar, kendisinin bu haline bakıp hayret ederler, "müslüman olmadığı halde, müslümanlara muvafakat edip aynen onlar gibi davranıyor" derlerdi.[341][341]

Sabitlerin dinlerinin aslı, kendi iddia ve sözlerine göre, alemde mevcut bütün dinlerin ve mezheplerin en güzel taraflarını alıp ona göre amel etmek, kötü taraflarını da bırakıp uzak durmak imiş! Halde, sözde ve işde böyle

davranmayı bir fazilet sayarlardı. Onlara Sabiîler denilmesinin sebebi de aslında budur. Çünkü Sabit demek, harici demektir ki, diğer insanların ta'kib ettikleri din ve nizamların dışında bulunmaktadır. Onlar da zaten böyle yapıyorlar. Hiç bir dini kaynak almamak suretiyle, alemde mevGud bütün dinlerin dışmdadırlar, onlar ancak, kendilerince hak ve güzel gördükleri şeyleri almışlar, onları kendilerine din

---

[340][340] Ayrıca Heykel-i Sünbüle, Heykel-i Suret, Heykel-i Nefs diye de heykelleri vardı. Bu heykelleri yuvarlak idi. Zühal heykeli altıgen, Müşteri üçgen, Merih uzun, Güneş dörgen, Utarid heykeli ise uzun bir dörtgenin içinde üçgen şeklinde idi. Zühre heykeli bir dötgen içinde üçgen, Ay ise sekizgen şeklinde idi.

8unların mezheblerinin aslı, ruhaniler ve ruhaniyetçilik üzerinde taassuptan ibarettir. Nitekim diğer kısımlarının mezheplerinin aslı da, cismani beşeriyet üzerinde taassuptan ibarettir. Sabiîler, kulun irade ve iktisabına çok önem verirlerken Hanifiler diye anılan kısımları ise fıtrata önem verirler. Onların davetleri de buna göre cereyan eder." (Mürucüz-Zeheb, 2/ 142, Darür-Reca baskısı). (M. H. El-Faki).

[341][341] Hilel bin Muhassin'in künyesi Ebu'l-Hasen'dir. Doğumu: 359, vefatı ise: 448'dedir. Kendisi, İlimde, edebiyatta ve tarihte İsİnryapmış, eserler vermiş bir alim idi. Büyük tarihçi Sabit bin Sinan'ın yazdığı Tarih'e zeyl de yazmıştır. Beyrut'ta 1904rte basılan: Tarihu'l-Vüzera adlı kitapta, onun müteaddid kitaplarının isimleri kaydedilmiştir. Onun babası İbrahim es-Sabiî de, hatırı sayılır ilim adamı idi. Bunun yazdığı müteaddid risaleler de hayli meşhurdur." (M. Afifi).

edinmişlerdir, o kadar! Onların, bazı şeylerini beğenip almadıkları hiç bir din yoktur! Her dinden mutlaka birşey almışlar, fakat hiçbir dine de aynen katılmamışlardır.

Bundan da anlaşılacağı gibi ve tarihte de aynen böyle olduğu gibi, Sabiî ümmeti, gerçekten geçmiş ümmetleri büyük bir ümmet olmakla beraber, çoğunluğu felsefeyle uğraşan ve feylesof olan bir ümmettir. Bunun için, bütün dinlerden güzel gördükleri şeyleri alıyor, güzel görmediklerini de bırakıyorlar! Bunu yaparken de şüphesiz, kendi akıllarına uyuyorlar. Bunun içindir ki onlar akılcı ve felsefeci kimselerdir. Fakat içlerinden bir kısım akıllılar, akılları icabi peygamberlere ve şeriatlerine uymayı güzel ve hatta gerekli görürken, bir kısımları bunu gerekli görmemektedirler. Fakat yasaklamazlar da. Bazıları ise buna, kesinlikle karşı çıkarlar ve bunu kendilerince bir nevi akılsızlık addederler.

Bunun için tarihe baktığımızda, bu Sahillerin ve Sabiî feylesoflarının; kitabı ve peygamberi olan bir ümmet haline gelmediğini görürüz. Allah'ın hücceti ve Allah'ın indinde yegane hak din olan islam'ın hakkaniyet ve üstünlüğü apaşikar olmasına rağmen, bu büyük sabiî topluluğunun bir kısmı hanîf, bir kısmı müşrik. Bir kısmı feylosof, bir kısmı da iki cami arasında kalmış bînamaz gibi, dinler arasında kalmış bir derbederdir. Ne şu dindendir, ne de bu dinden! Ne şu kitabı tanır, ne de bu kitabı! Ne şu peygamberi tanır, ne de bu peygamberi! Evet, içlerinde peygamber tanıyanlar da vardır. Fakat onların bu hususta inançları özetle şöyledir:

Sabiîlerin bir kısmı, nübüvveti ikrar eyler, yani Allah'ın bazı peygamberler göndereceğini veya göndermiş olmasını kabul eder, fakat bu peygamberler kimlerdir, ne gibi peygamberler gelmiştir, bunları ta'yine yanaşmaz. Meselenin aslanı kabul etmekte beraber, tafsili hususuna inmez. Bir kısmı ise, meselenin aslına inandığı gibi, bazı peygamberlere de ismen inanır, kabul eder. Bir kısım Sabiîler ise, meselenin aslını da, tafsilatını da inkar ederler.

Sabiîler, ulûhiyete inanırlar. Alemi yoktan var eden, yaratıcı, fâtır ve hakîm, bütün ayıplardan ve noksanlardan münezzeh ve mukaddes bir Allah'ın varlığına inanırlar.

Sabiîlerin, Allah'a inanmakla beraber ortak koşanlarına gelince: Bunlar derler ki: "Bizler, aciz ve günahkar kullar olarak, arada bazı vasıtalar olmaksızın Yüce Allah'ın huzuruna çıkamayız! Vasıtasız O'na ulaşmamız imkansızdır. Bize vacip olan şey; Allah'a

son derece yakın olan ruhaniler vasıtasıyla Allah'a yaklaşmaktır! Bu ruhaniler; bütün madde ve cismaniyetten arınmış, manevi taharetin zirvesine ermiş mukaddes ve mutahhar varlıklardır. Biz, bunlara yakın olmaya çalışır, bunlar vâsıtasıyle de Yüce Allah'a yaklaşmaya gayret ederiz. Bu mukaddes ve mutahhar ruhaniler; bizim rablarımız, ilahlarımız (tanrılarımız) ve şefaatçilerimizdirler. Allah ise; rabların rabbı, ilahların ilahıdır. Biz bu aradaki vasıtalara, ancak bizi Yüce Allah'a yaklaştırsınlar diye tapınırız. Bize bu suretle nefislerimizi tabii, şehvetlerden arıtmak, ahlakımızı kin ve garazlardan temizlemek gerekmektedir. Ancak bu suretledir ki, bizimle ruhaniler arasında bir yakınlık ve münasebet hasıl olacak ve ruhlarımız bu ruhanilerle birleşecektir, işte bu birleşme ve münasebet gerçekleştiği zaman biz, hacetimizi bu ruhanilere sığınıp kendilerinden taleb ederiz! Halimizi onlara arzeder, bütün işlerimizi kendilerine sunarız. Onlar da; onların da, bizim de İlahımız bulunan Allah'ın huzurunda, hakkımızda şefaatçi olurlar."

"O mukaddes ve mübarek ruhanilerden istimdad etmeden (kendilerine sığınıp yardımlarını istemeden), bizim nefislerimiz temiz-lenemez! Nefislerimizi arıtabilmemiz için, onlara yalvarmamız, onlara sığınıp dua etmemiz, onlar için hayırlar ve sadakalar vermemiz, adaklar adayıp kurbanlar kesmemiz, güzel kokulu buhurlar kullanmamız, azaim ve afsunlar okumamız şarttır. Ancak bu yolla nefislerimiz için meyil ve yardım isteme hasıl olabilir. Fakat bunun için, peygamberlerin aracılığına bir ihtiyaç yoktur! Bizler, alacağımız meyil ve yardımı, peygamberlerin aldığı maden ve kaynak neresi ise, işte oradan alırız. Bizim durumumuz ile peygamberlerin durumu ve hükmü, aynı olur."

Yine onlar derler ki: "Peygamberler de bizim gibi insan, bizim gibi nev-i beşerdendir. Maddemiz de aynı, şekil ve suretlerimiz de aynıdır! Onlar da yer ve içerler, bizler de... Onlar da insan, biz de insanız. Onlar, biz peygamberiz, diyerek bize üstünlük sağlamaya kalkışmış kimselerdir."

İttihadiye mezhebi mensubu ve meşhur vahdet-i vücutçu Muhıddîn-i Arabi'nin izinde gidenler, Sabiîlerin bu iddialarından daha da ileri giderek derler ki: "Velinin dercesi, rasulün dercesinden daha yüksektir. Çünkü veli ilmini, rasulün ilmini aldığı kaynaktan değil, ra-sule bu ilimleri veren melek Cebrail'in aldığı kaynaktan almaktadır. O halde veli, nebiden ve rasulden üstündür."

İşte Sabiîlerin tarihen bilinen iddialarından daha ileri, daha büyük bir iddiayı,

böylece İbni Arabi'nin, İbni Seb'în'in, Afîf-i Tilmisa-ni'nin mezhebindekiler ortaya atmışlardır. Apaçık dinsizlik yolunu seçen bu zavallılar; kendilerini ve şeyhlerini Allah'ın elçilerinden daha yüksek kabul etmişler, küfür ve saçmalıkta, Sabiî müşriklerini bile geride bırakmışlardır![342[342]]

342[342] Velinin makamını, nebinin ve rasulün makamından daha yüksek görme inancı, bizzat Muhiddin-i Arabi'nin kendisi ile ortaya çıkmış değildir. O, sisteminin esasını verdiği ve Fütuhat'ından daha sonra yazdığını birkaç yerinde açıkladığı Fusus'unda der ki: "...Peygamber'in teşri dışında konuştuğunu gördüğün zaman, bil ki o, Allah'ın bir velisi ve arifi olarak konuşmuştur. Bunun için onun arif-i billah olarak makamı peygamberlik makamından üstündür. O'nun, şeriat sahibi olması ve bir rasul bulunmasiyle İlgili makamından velilik makamı daha tam, daha kamildir. Bunun için sen, evliyaullahtan birinin: "el-velayetü a'la minennübüvveti" dediğini veya böyle bir sözü bazı evliyadan naklettiğini işittiğin zaman, bil ki o, ancak bizim sana söylediğimiz bu manayı murad etmektedir. Veya işitirsin ki evliyadan bir zat; "innel-veliyye fevkan-nebiyyi ver-rasuli, yani; velinin makamı, nebinin ve rasulün makamının üstündedir" diye bir söz söyler. Buna şahit olduğun zaman, yine onun bu sözüyle, bizim sana yukarıda anlattığımız manayı kasdettiğini bilmelisin." (Fususul-Hikem. Nablusi, Cami Şerhleri, 2/115).

Görüldüğü gibi İbni Arabi, "evliyadan birinin böyle söylediği sana nakledilirse" diyor. Demek ondan evvel bazı evliya olarak kabul edilen zatlar böyle söylemektedirler. Bu sözün meşhur lafzı, şöyle ifade edilmektedir: "Makamün-nübüvveti fi berzehın füveykar-rasuli ve dünen-nebiyyi." Bunun açık anlamı ise şudur: Nebinin makamı, öyle bir yerdedir ki, rasulün makamından biraz yukarıda, velinin makamından ise biraz aşağıdadır. Açıkça görüldüğü gibi bu, ehl-i sünnet inanışının tam tersidir. Çünkü ehl-i sünnete göre, bunların.üstünlük dereceleri şöyledir: "Velinin makamı, onun üstünde nebinin makamı, onun da üstünde rasulün makamı vardır."

İbni Arabiye veya başkalarına ait yukarıdaki meşhur metin; İmam-ı Şarani'nin Taba-kat'ında da nakledilmiştir. Fakat bazı mütercimler onu, gerçek manasının anlaşılmasından korktukları için, anlaşılmayacak bir tertib ve ifade içinde vermeyi tercih etmişlerdir.

Bu mesele, ehl-i sünnet akaid kitaplarında önemle ele alınmış, müslümanlara gerekli uyarılar yapılmıştır. İmam-ı Tahavi'nin Akaid'inde aynen şöyle der: "Evliyadan hiç birini, peygamberlerden hiç birinden üstün tutmayız. Bize göre birtek peygamber, bütün velilerden daha üstündür." (Tahavi ve Akaid Risalesi, 72, Seha Neşriyat), imam Ebu'l-Berekat en-Nesefi ise, Medarik adlı kıymetli tefsirinde şöyle der: "Ve kad zelle ekdamü akvamin mined-dullal fi tafdilil veliyyi alen-nebiyyi ve hüve küfrün celiyyün!" Yani: "Doğru yoldan sapan nice kavimlerin ayakları, veliyi nebiye üstün tutmaklavhusran vadisine kaydı! Çünkü bu inanç, gayet açık bir küfürdür." "Medariku't-Tenzil-Tefsirul-Hazin, 3/208).

İşte bu cümleden olarak meşhur sofi Bayazid-i Bistami demiş ki: "Ben öyle bir marifet denizine daldım ki, peygamberler onun sahilinde bekleşmekte idiler!" (Fethur-Rahimİr-Rahman Şerhu Nasihatil-lhvan, 85, Mat. Osmaniye, 1303 baskısı).

Şüphesiz sofilerin, Şatahat-ı Sofiyye denilen bu gibi sözlerini; sekr (serhoşluk) halinde söyledikeri kabul edilmiş, şu veya bu şekilde te'viller yapılmıştır. Fakat bu şatahatın bazılarının te'viline imkan olmadığı da meydandadır. Ancak kendilerinin mazur görülmesi hariç. Yani kendilerinin sekir halinde bulunmaları sebebiyle mazur görülmüş olması, o sözlerinin kabulü için yeterli olmamaktadır. Kendileri mazur görülse de, sözleri reddedilmiştir ve reddedilmelidir. -Mesela yine Bayazid-i Bistami'nin açıkça: "Livai erfeu min livai Mu-hammed!" diye bağırması, yani: "Benim sancağım, Muhammed'in sancağından daha yücedir!" demesi, nasıl kabul edilebilir? (Bakınız, Mektuba! Lil-lmamir-Rabbani, 1/193- Mek. No. 220).

Bizzat meselemizle ilgili olarak da şöyle buyurur İmamı Rabbani: "...Ben yazdığım kitap ve risalelerimde dile getirdim ki, peygamberlik makamına ait kemalât, bahr-i muhit gibidir. Velilik makamına ait kemalât ise o denizden bir tek damla mesabesindedir. Fakat ne yapalım ki, bir cemaat, anlayışlarının kıt olması sebebiyle: "İnnel-velaye afdalü minen-nübüvveh = Velilik makamı nebilik makamından afdaldır!" elemiştir. Bir diğer cemaat da, onların bu sözlerinin yorumunda: "Bundan maksat, bir nebinin velilik makamı, yine kendisinin nebilik makamından afdaldır" demiştir. Bu İki cemaatten her biri, peygamberliğin hakikatini bilmeksizin konuşmuş, gaibe hüküm vermişlerdir. Aslında veliliği nebilikten afdal bilmek, sekir halini sehiv (yanılma) haline tercih etmek, küfrün müslümanhğa cehaletin İlme tercih edilmesine benzer.

Çünkü küfür ve cehalet, velilik makarnana münasiptir, müslümanlık ve ilim ise peygamberlik makamına münasiptir. Nitekim Hüseyin bin Mansur el-Hallac şöyle demiştir:

"Kefertü bi-dinillahi vel küfrü vacib! Ledeyye ve indel-müslimine kabîhun." Yani: "Ben, Allah'ın dinine küfrettim! Küfür, her ne kadar müslümanlara göre kabih (çirkin) ise de, bana göre vaciptir!" işte, velayet makamında olanlar böyle der! Halbuki.Peygamberimiz Mu-hammed (s.a.v.) küfürden şiddet ve dehşetle Allah'a sığınmaktadır." (Mektubat, 1/282, Mek.

No: 268).

Muhterem ve merhum Prof. Dr. Erol Güngör de, ilgili ve kıymetli eserinde şöyle der: "...Bayazid şathiyatı ile, yani vecd halinde söylediği ve dinin temel inançlarına zıd görünen sözleriyle meşhur olmuştur. Bu sözler arasında sünni müslümanları en müşkül duruma bırakanı ise, bir defasında: "Benim şanım ne yücedir!" diye bağırmasıdır. Yine müezzin Ezan okuduğu sırada: "Allahü Ekber, yani Allah yegane büyüktür!" dediği zaman, Bayazid: "Ve ene ekberu minhu!" diye bağırdığı, yani: "Ben O'ndan daha büyüğüm!" dediği, rivayet edilmiştir." (İslam Tasavvufunun Meseleleri, sh. 71).

İslam Tasavvufu denilen şey, yalnız adı ve sözüyle değil de, tadı ve özüyle de İslamî olduğu zaman, İslam'a aykırı netice vermiyeceği kesindir. İslam'a aykırı netice vermemesi İçin, İslam'a aykırı ifady vermemek de zorunludur, işte bu zorunluğa uyulduğu zaman, ifadenin dahi nasıl olduğunu, bir de büyük Türk Mutasavvıfı İsmail Hakkı Bursavi'den dinleyelim: "...İnsanlar için mertebeler dörttür. Biri: İmandır ki, umum mü'minlerin halidir ve bu mertebe, bir ağacın çeçeği gibidir. Biri: Velayet (yani evliyalık) mertebesidir ki, havas denilen . mü'minlerin seçkinlerinin halidir. Buna ihsan mertebesi dahi derler ki, ağacın meyvesi gibidir. Zira itikad, ilim ve amelden maksat müşahade makamına vasıl olmaktır. Nitekim ağacı dik- . mekten maksadda, meyvesini elde etmektir. Ve biri: Nübüvvet makamıdır ki bu, Ehassu'l-Havas denilen seçkinler seçkininin makamıdır ve bu mertebe, meyvenin özü, gibidir. Biri de, risalet makamıdır ki, seçkinler seçkininin en hasıdır! En büyüğü ve en seçkinidir ve bu, meyvenin özünün yağı mesabesindedir. İlk iki mertebe, kesbidir, çalışıp kazanmakla olur. Son iki mertebe (nübüvvet ve risalet mertebeleri) ise, ihtisasidir. Allah'ın ta'yin ve tahsisiyle olur. Gerçi her vel îde, meyvenin özü ve özün yağı gibi kıymetlidir. Fakat nebiye nisbetle, meyvenin kabuğu mesabesinde kalır. Nitekim nebi ile rasul arasındaki mertebelerde de böyle azim fark vardır. Cenab-ı Risalet Muhammed Mustafa'nın (s.a.v.) mertebesi; fevka'l-küldür! Hepsinin üzerindedir. Çünkü ulü'l-azm peygamberlerin en. faziletlisi, en şereflisi O'dur!" (Şerhu Usuli'l-Aşera, 84, 1256 baskısı).

Fakat, basiret ehli olanlar için, zaman tasavvuf zamanı olmaktan çoktan çıkmış, bütün işve himmet; sade, sıradan ve samimi "bir müslüman" olmaya kalmıştır. Gerçi bunun da çok - münakaşası yapılıp sözü edilmiştir. Fakat asrının en üst seviyedeki alimler arasında yer alan zevat beyninde, bu hususta ciddi bir ayrılık da görülmemiştir. Kalabalıklara tam olarak intikal ve mal ettirilememiş olsa da, onlar bunu asırlardır haykırıp durmuşlardır. İşte onlardan biri, bir büyük ilim ve tasavvuf büyüğü olarak, İmam-ı Şa'rani hazretlerini dinliyoruz! Onun, çok kıymetli ve gerekli bu sözü ve mühim tenbihi ile bu bahsi bitiriyoruz:

"...İyi bil ki, şu zamanda şeyhlik kapısını açmak, güneş batarken kitabı açıp, çocukları ve talebeleri okumaya çağıran bir hocanın haline benzer. Hoca, gayet iyi niyetle ne kadar bağırırsa bağırsın ve çocuklar gelecek diye orada ne kadar beklerse beklesin, okumaya kimseler gelmiyecektir. Çünkü akşam olmuş, herkes evine çekilmiştir. Bil ki bizler şimdi, kıyametin dehlizi içinde bulunuyoruz! Bu çıkış ve aralık kısmında bizler, hızla kıyamete doğru yaklaşmaktayız. Gerçekten herşey yerinden oynamış, aslını kaybetmiş, bozulmuş durumdadır. "Ve kad harece küllü şey'in an mevzuihi." Ve herşey, ehil olmayanların elinde bulunmaktadır! Allah'ın basiretini açtığı kimseler; halin bu merkezde olduğunu basiret nuriyle

görmektedirler."

"...Kafile ve kervan, sefere hazırlanmıyor ki, onda bir düzen göresin! Seferden dönüp işini bitirmiş bir kafile; elbette böyle telaşlı bir şekilde dağılacaktır! Bu, bir ticaret kervanı değil de, bir hacc kafilesi ise, durum yine böyledir. Hacc'dan dönmüş ve dağılmakta bulunan bir kafileyi sen, nasıl toplayabilirsin? Onların dağılmasından nasıl şikayetçi olursun? İşte zamanımızda şeyhlik iddiasında bulunan ve Allah'ın kullarını kendisine çağıran bir kimse; tıpkı bu dağılmakta olan hacc kafilesini toplamaya çalışan bir kimsenin durumuna benzer. Biz hemen, Yüce Allah'tan; kendimiz ve bütün müslüman kardeşlerimiz için husn-i hatimeler dilerizf Müslüman olarak can verelim, bu bize yeter. Kardeşim, sen iyi bil ki, şu zamanda

Konuyu açıp dağıtmadan, asıl maksadımızı belirtmek üzere deriz ki: Bu Sabiîler; bu inanç ve zihniyetleri ile, Yüce Allah'ın gönderdiği bütün nebiler ve rasullerin üzerinde ittifak ettikleri, ittifak halinde ., Allah'ın kullarına tebliğ buyurdukları iki din esasını inkar etmiş oluyorlar! Bunlardan bîri: Bütün hak dinlerin, şeriatlerin, ibadet ve taatle-rin en büyük temeli olan la ilahe illallah hakikati, ikincisi de: Mu-hammedün Rasulüllah hakikatidir.

Birinci hakikat ki, la ilahe illallah idi. Bu da, herkesin, her müslümanm kolayca ve açıkça bildiği gibi, Allah'tan başka ilah yoktur demektir. Allah'tan başka ilah yok demek ise, gayet açık ve kesin olarak: "Allah'tan başkasına tapınmak yok!" demektir. Bir diğer ifade ile: "ibadet yalnız Allah'a olur, Allah için olur! Allah'tan başkasına ibadet eden, Allah'tan başkasına sığınıp tapman bir kimse ise, Allah'a ortak koşmuş olur!" demektir! Ve Allah'tan başkasına tapınmayı, tapınılan şeyleri, tapınma mânâ ve mahiyetinde bulunan işleri red ve inkar etmeyen kimseler de; "Allah'ı ilah olarak birleme" demek olan islami tevhide sımsıkı sarılmamış olur.

İkinci hakikat ki, Muhammedün Rasulüllah idi. Bu da, son peygamber Hz. Muhammed'e (a.s.) ve O'ndan önce gelip geçmiş bütün peygamberlere iman demektir. Hz. Muhammed'e (a.s.) ve diğer bütün peygamberlere iman etmek demek ise; şüphesiz onların getirip tebliğ buyurdukları din esaslarına aynen inanıp ikrar ve şehadet getirmek demektir, itaat, boyun eğmek ve uymaktır.

Sabiî müşrikler ise, bu iki esası, kabul ve tasdik etmiyorlar. Tabii bu, onlara mahsus bir şey de değildir. Bunu onlara mahsusmuş gibi gösterip de haksızlık etmek de doğru olmaz. Bütün ümmetlerin müşriklerinin hemen hepsi, bu durumdadırlar. Fakat onların müşrikliği, yıldızlara ve semavi cisimlere tapınma şeklinde olduğu için, daha çok dikkati çekmiştir. Bu sebebtendir ki, imamü'l-hunefa ve ebu'l-enbiya olan İbrahim (a.s.), onların tapındığı bu semavi varlıkların îlah olamı-yacağı hususunda onlarla çok uğraşmıştır! Münazara ve mücadelelerin en güzeliyle uğraşmış, bu hususta büyük bir azim ve irade

---

sadece müslümanlık sıfatı ve derecesiyle Ölmek; bir kul için eşi emsali bulunmaz en büyük bir nimettir. Hiç bunun fazlasını isteme, düşünme! O büyük davalarda bulunan yalancılara gelince: Onların, büyük evliyadan olması, şöyle dursun, çoğunun ahvali, müslümanların ahvaline bile uymamaktadır! Nerde kaldı ki arif-i billah olsun! Fefhem ve teemmel! İyi anla, güzel düşün!"

(Bakınız, İmam'ın, El-Envaru'l-Kudsiyye Fi Adabi'l-Ubudiyye adlı kitabı, sh. 88-89, 1277 baskısı). Unutulmasın ki İmam bu nasihat ve uyarısını, hicri 931 yılında, yani zamanımızdan 482 sene önce yazıya almıştır. Allah, kendilerinden, emsali din alimlerimizden çok çok razı olsun!

sarf etmiştir. Ve bunun neticesinde ulü'1-azim peygamberlerin en büyüklerinden biri olmuştur. O'nun, onlarla olan bu güzel münazara ve mücadelesini, Yüce Allah bizlere, kerim kitabının el-En'anı Suresi'nde hikaye buyurmuştur. İbrahim (a.s.), delil ve hüccetinin kuvveti, sağlamlık ve doğruluğu, İlahi özellik ve güzelliği ile onları susturmuş, onların o batıl iddia ve zihniyetlerini kökünden yıkmıştır. Yıldızların, Güneş ve Ay'ların asla İlah olamıyacağını, onları tanrı kabul etmenin son derece batıl olduğunu güzelce ortaya kuyduktan sonra, diyor ki tevhidçilerin atası: "...Ben böyle batıp gidenleri sevmem! Sevgimin mahalli bulunan kalbimi, onlara verememem, onları ilah yerine koyamam."

Yani O, nihayet yıldızın da, Ay'ın da, Güneş'in de batıp kaybolduğunu onlara gösteriyor ve bu sözüyle demek istiyordu ki: "Aklınızı başınıza alın! Böyle batıp giden, bir görünüp bir kaybolan varlıklar ilah olamaz! Sığınılıp tapınılmağa layık olamaz! Kendisine sığınılıp tapınılan bir varlık; batıp gitmemelidir! Çünkü O'na layık olan; hiç gaip olmayan bir şahid, hiç mağlub olmayan bir galib olan olmaktır! Tapılan bir varlığa layık olan, bütün kullarına faydalı olmak, kendisine ibadet edenlere tam hakim ve malik olmak, dua ve niyazını, yalvarıp yakarmasını işitmek, gizlisini aşikarım bilip görmek, ona hidayet verip irşad etmek, ona zarar veren şeyleri defetmek, onu himaye ve muhafaza edip korumak, ona acıyıp esirgemektir! İşte bunlar, sizin taptığınız bu varlıklarda var mı? Allah'tan başka herhangi bir varlıkta bunlar bulunur mu? Elbette bulunmaz! O Halde, Allah'tan başka bütün ilahlar, bütün ma'bud ve tanrılar, kesinlikle boş ve batıldır!"

İşte İbrahim (a.s.), Güneş'in, Ay'ın yıldızların asla: İlah olmıyacaklarmı bu şekilde dile getirdikten sora, sözü, bütün alemlerin Pâtırı (benzeri bulunmayan şeyi yaratan), Halikı, Mübdıı (benzeri yokken birşeyi yeni olarak keşfeden) Allah'a getirip, kendi iman ve tevhidini şöyle haykırmıştır:

"Ben, yüzümü (kendi öz varlığımı) tamamen, gökleri ve yeri yoktan var eden Allah'a çevirdim! Ve ben, asla O'na ortak koşanlardan değilim!"[343][343]

---

[343][343] En'am, 79 Bugün, "benim dinim İslam, milletim İbrahim (a.s.)'ın milleti, O'nun tevhid dinidir" diyen müslümanlar; bu teveccüh duasını ihmal etmemeye gayret ederler. Namaz kılacağı yere gelip İlahi huzura duracağı zaman, henüz niyetini bile yapmadan, İlk iba- deti, yani düa ve zikri bu teveccüh duası olur. Veya bunu, iftitah tekbirini alıp İlahi huzura durur durmaz, sübhaneke teşbihini okumadan önce veya okuduktan sonra okuyup, iman ve tevhid tazelerler. (Bakınız, Halebİ-i Sağir, Beyanü Sıfati's-Salati Min İbtidaiha İla İntihaiha bölümü, sh. 146-147,1325 baskısı).

Bu kelamı ile Hz. İbrahim (a.s.) işaret ediyordu ki, gökleri ve yeri, göklerde ve yeryüzünde mevcud bulunan bütün varlıkları, Ay'ı, Güneş'i ve yıldızları, bütün bunların mekanlarını, mahallelerini ve yörüngelerini ve varlık şartlarını yoktan var eden Yüce Allah'tır! Ve halen hepsini ayakta tutan, tedbir ve terbiye eyleyen, bir gaye ve hedefe doğru götüren, yine Yüce Allah'tır. O'nun tarafından yaratılmış ve halen O'nun tarafından ayakta tutulan, varlığını ve her şeyini O'na borçlu bulunan bu varlıklardan hiç biri, tanrı olamaz! Bir insanın tapınmasına, kendi öz varlığıyla teveccüh edip bağlanmasına layık olamaz! Fakat İbrahim'in (a.s.) kavmi onunla tartışıyordu. Allah hakkında münakaşa ediyordu. Bir kimse ki, Allah'ın mutlak birliğine inanır ve bu inancının icabı, "İbadet sadece ve sadece Allah'a olur!" davasındadır. Elbette bu hususta kendisiyle tartışanların bütün iddialarını kökünden yıkar! Çünkü davası hak, sözü ve özü doğru olan odur! Bunun için Haniflerin önderi, bu tartışmacılara hitaben dedi ki: "Beni hidayetine mazhar kılıp doğru yola iletmişken, Allah hakkında benimle tartışıyor musunuz? Yani demek istiyor ki: "Siz beni, mutlak birliğine inandığım Allah'a inanmaktan ve yalnız O'na ibadet etmekten alakoymak mı istiyorsunuz? Fakat sizin bütün bu çabalarınız boşunadır. Siz, benim iman ve tevhidime zerre kadar bir tereddüd karıştıramazsınız. Çünkü Allah beni irşad etmiş, bana hidayetini vermiş ve beni, hak ve hakikati gözlerimle görmüş bir hale getirmiştir. Sizin takib ettiğiniz şirk yolunun batıl oluşunu ve kötü akibetini de bana ayan beyan gösterdi. Buna rağmen siz beni, nasıl olur da tevhitten şirke çevirebilirsiniz? Bunu benden istemeniz değil, düşünmeniz bile boşunadır! Herhangi bir münakaşa ve mücadelenin gayesi ve faydası, ancak batıldan hakka, cehaletten ilme, körlükten basirete dönüşü te'min için olabilir! Sizin benimle olan tartışmanız ise, bunun zıddmadır! Çünkü siz benimle, "kendisinden başka hiç bir hak ilah bulunmayan" Yüce Allah hakkında mücadele ediyorsunuz."

Müşrikler, bunun üzerine, İbrahim'i (a.s.), putlarının kahrına uğrayacağı, onların manevi tokadını yiyeceği şeklinde korkutmaya başvurdular. Nitekim müşrikler, tevhid ehlini hep böyle korkutmak isterler, ibrahim (a.s.) da onlara verdiği cevabta dedi ki: "Ben sizin Allah'a ortak koştuğunuz sahte tanrılardan asla korkmam! Çünkü sizin ilahlarınız, ne kendilerine tapınanlara bir yardım sağlayabilirler, ne de kendilerini red ve inkar edenlere bir zarar dokundurabilirler! Bu sahte tanrıların, tapılnaaya asla liyakatları olmadığı gibi, zarar vermeye de asla takatları bulunmamaktadır. Ancak kudret, irade ve meşiyet sahibi Rabbım, bana bir zarar dokundurmak isterse bu hariç.

Sizin taptıklarınızın herhangi bir irade ve kudreti yok ki, onlardan korkmak için bir sebeb bulunsun! Sonsuz kudrete, geçerli iradeye sahib bulunan Rabbım ise, aynı zamanda her şeyi bilen yüce bir zat'tır! Siz, kimden ve niçin korkmak gerektiğini düşünemiyecek kadar şaşkın mısınız? "Siz hiç düşünmez misiniz?"[344][344]

Yine onlara olan hitabında diyor ki: "Hem siz, Allah'ın size, tanrı oldukları hakkında hiçbir delil indirmediği şeyleri, O'na ortak koşmaktan korkmuyorsunuz da, ben nasıl sizin O'na ortak koştuğunuz şeylerden korkarım? Şimdi, biliyorsanız söyleyin bakalım, iki topluluktan hangisi (Tek Allah'a inanan mı, yoksa Allah'a ortaklar koşanlar mı) güven içinde olmağa daha layıktır?"[345][345]

Öncekilerde olduğu gibi, bu dahi İbrahim'in (a.s.) son derece yerinde, son derece güzel bir kelamıdır! Evet o, onların bizzat kendi sözlerim ve kendi iddialarını alıyor, onların üzerine geçiriveriyor! Onların din ve mezheplerinin ne kadar batıl olduğunu, bizzat onların iddi-alariyle isbat ediveriyor. Çünkü onlar onu, tapındıkları şeylerle korkutmaya kalkışmışlardı. O da onların asla ilah olmağa ve korkulmağa layık olmadıklarını isbat ediyor ve: "Haydi söyleyin bakalım, bu iki topluluktan hangisi güven içinde bulunup korkmamağa daha layıktır?" diyor. Bunun üzerine mutlak adalet ve mutlak hüküm sahibi Allah, adaletli hükmünü veriyor ve şöyle buyuruyor:

"Onlar ki iman edip muvahhid oldular ve imanlarını asla zulümle (şirk ile) karıştırmadılar, işte güven onlarındır! Doğru yolu bulanlar da onlardır!"[346][346]

Bu ayet nazil olduğu zaman, hakkını tam olarak veremeyiz endişesiyle ashab-ı kiram üzüldüler. Bunu oldukça ağır bulup Ra-sulüllah'a geldiler ve dediler ki: "Ey Allah'ın Rasulü, bizim içimizde nefsine zulüm (yazık) etmemiş olan hangimiz var?"

Rasulüllah Efendimiz de hemen açıklamasını yaptı, buyurdu ki: "Bu ayette geçen zulümden maksat (hiçbir kusur ve günah işlememek manasına değil), imana asla şirk karıştırmamak manasmdadır! Sizler, Allah'ın salih kullarından olan Lokman'm: "...Ve gerçekten şirk, en büyük zulümdür!"[347][347] dediğini duymadınız mı!"[348][348]

---

[344][344] En'am, 80

[345][345] En'am, 81

[346][346] En'am, 82

[347][347] Lokman, 13

îşte Yüce Allah, o İlahi adaletiyle hükmediyor ki: Gerçekten güven içinde olmak; imanlarını şirk ile karıştırmamış olanların hakkıdır! Hidayete erenler de ancak onlardır! Müşrikler ise, güvensizlik ve sapıklık içindedirler!"

Bunu böylece beyandan sonra Yüce Allah, şöyle buyuruyor: "îşte bunlar, kendi kavmine karşı İbrahim'e verdiğimiz huccetlerimizdir! Biz, dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Şüphesiz Senin Rabb'ın, hikmet sahibidir, ilim sahibidir!"[349][349]

Ebu Muhammed bin Hazm, dinler ve mezhepler tarihine dair yazdığı kıymetli kitabında diyor ki: "Sabiîlerin üzerinde bulundukları din yeryüzündeki dinlerin en eskisidir. Onlar bu din üzerinde, bunu değiştirip bozuncaya kadar, uzun müddet devanı ettiler. Bozup değiştirdikleri sırada ise, Yüce Allah onlara İbrahim (a.s.)'ı gönderdi. İbrahim Halilüllah, onlara, bizim bugün üzerinde bulunduğumuz islam dini ile gönderilmiştir. İbrahim (a.s.) onlara İslam'ı tebliğ etti. İslam'ın en büyük temeli bulunan tevhid hakkında, onların bozdukları şeyleri red ve iptal ederek tashihte bulundu. O'nun kavmine tebliğ ettiği din, aynen bizim peygamberimiz Muhammed'in (s.a.v.), Allah tarafından getirip biz ümmetine tebliğ buyurduğu: Hanifıyet ve semahat dini olan müslümanlık idi. Onlar, İbrahim'in (a.s.) kendilerine gönderildiği zaman da, ondan önceki zamanlarda da, Hanifler diye anılıyorlardı."

Ben, buna ilaveten derim ki: Sabiîler, "müşrik olan sabie" ve "hanif olan sabie" olmak üzere iki büyük sınıf olarak biliniyor ve anılıyordu. Bu iki kısım arasında pekçok münakaşalar cereyan ediyordu. Onların bu iki sınıfı arasındaki tartışmaların bazılarını öğrenmeye merak edersen, İmam Şehristani'nin Kitabü'l-Mileî Ve'n-Nihal adındaki eserine müracat etmelisin. [350][350]

---

[348][348] Buhari bunu Sahih'inin Kitabi) Tefsiri'l-Kur'an bölümünde, Abdullah İbni Mes'ud'dan (r.a.) rivayet etmiştir. Keza: Müslim ve Ahmed de rivayet etmişlerdir. Bu kaynaklara dayanarak İbni Kesir dahi Tefsirinde zikretmiştir. 5/383'te.

[349][349] En'am, 83

[350][350] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/229-240.

16- ŞEYTANIN DEHRÎLERE KURDUĞU TUZAK VE KENDİLERİNİ BİR OYUNCAK HALİNE GETİRMESİ

Şeytan, Dehrîler için de amansız tuzaklar kurmuş ve onları oyuncağı haline getirmiştir. Bu da, dinen, dinler ve mezhepler tarihi bakımından bilinen bir hususdur. Kainatın yaratıcısını mutlak inkara dayanan ve başlıca iki grubuyla bilinen Dehrîler de, gerçekten insanlığa ve şu dünyamıza büyük bir bela olmuştur!

Dehrîler; bütün kainatı, bir yaratıcısı olmaksızın düşünen, yüce yaratıcıyı inkar eden, Kur'an-ı Kerim'de bize anlatıldığı gibi: "Onlar dediler ki: Ne varsa ancak dünyadaki hayatımızdır! Ölürüz, yaşarız, bu kadar! Bizi, zamandan başkası helak etmiyor!" Fakat, onların bu hususta hiçbir bilgileri yoktur. Onlar, sadece zannediyorlar (zann~ uyuyorlar.)[351[351]]

İşte, bu ayet-i celilede de görüldüğü gibi, onlar; kendilerini Dehr'e yani zamana nisbet ettikleri için, Dehrîler diye anılıyorlar Böyle zannediyorlar, zan ve vehim içinde yaşıyorlar.

Onlar, belli-başlı iki kısma ayrılmaktadır.

Birinci Grub: Bunlar, Allah'ı doğrudan doğruya değil, dolaylı ola rak inkar ediyor ve şöyle diyorlar: "Yüce yaratıcı, felekleri hareket eder bir şekilde yarattığı zaman, onların hareketinin şiddet ve sür'atinde kendisi helak oldu. Çünkü O, onları yarattıktan sonra zabtedemedi ve onların bu derece şiddetli hareketine engel olamadı."(!)

İkinci Grub:

Bunlar da diyorlar ki: "Eşya ve kainatın bir başlangıcı yoktur. Eşya, sadece kuvveden fi'le çıkar. File çıkmadan Önce de bilkuvve vardır. Eşyanın tekevvünü, varlıkların varlık haline gelmeleri, hep kuvveden fi'le çıkmasıyla olur. Eşyadan bir şey, kuvveden fi'le çıktığı zaman, bütün terkibi ve teferruatı ile kendi zatından, kuvvesinden

---

[351[351]] Casiye, 24

meydana çıkar. Yoksa başka bir şeyden meydana gelmez. Eşyanın ayınları, kuvve ve zatları ezelidir."

Yine bunlar diyorlar ki: "Alem, ezelî ve ebedî olup değişmez, yok olmaz. Mübdi'in (benzeri görülmemiş bir iş veya eser ortaya koyan), kendisiyle beraber yok olup gideceği bir fi'li işlemesi, yaratması caiz değildir. Alemin cüzlerini, teferruatını ayakta tutan, yine alemin kendisidir. Var eden ve varlıkta tutan bîr başkası yoktur."

Kelam ve düşünce tarihinde Muattıla olarak bilinen ve söylenen asıl zümre, işte bu Dehrîlerdir! Muattıla'nm büyükleri, önderleri ve ağa-babaları bunlardır. Diğer Muattıla Fırkalarına ta'til (yani inkar) hastalığı, bunlardan bulaşmıştır. Şirk hastalığının, peygamberleri inkar hastalığının daha öncekilerden daha sonrakilere gelip bulaştığı gibi. Peygamberliği kabul edip (veya kabul ediyor gözüküp) de arka plana atma, "velinin dûnunda" sayma zihniyetlerinde de olduğu gibi...

Gerek Dehrîlik, gerek şu veya bu şekildeki müşriklik ve mu-attılalık, gerekse peygamberleri kabul etmeme veya küçük görme hastalığı, öylesine korkunç ve bulaşıcı bir hastalıktır ki, şuur ve ihlasîa peygamberlerin eteğine yapışanlardan başkası bu hastalıklardan asla yakasını kurtaranı amışl ar ve hâlâ da kurtaramam aktadırlar! Sıdk ve samimiyetle peygamberlere uyan, onların getirdiği islamî nizamın arifi ve alimi olan, ona sımsıkı sarılan bahtiyarlar ise, bütün bu hastalıkların ve fitnelerin karşısına yalçın kayalar gibi dimdik ve sapasağlam ayakta durmuşlar, zahiren ve batmen en küçük bir tereddüde ve vehme yer vermemişlerdir! Ne Dehrîlerin inkar ve zanları, ne de fey-lesofların felsefe ve nazariyeleri, onları islami manâdaki iman ve tev-hidden zerre kadar ayıranıamıştır.[352][352]

---

[352][352] İslam'ın getirdiği engin hürriyet havası içinde, mutlak inkarcılık yolunu seçmekte kendilerince bir mahzur ve sıkıntı çekmeyen Dehrîler; bir ara işi o kadar azıttılar, o kadar şımardılar ki, Rasulüllah'ın Mescid-i Seadeti içinde bile dinsizlik telkinleri yapabildiler. Birgün İmam Cafer-i Sadık hazretlerinin talebelerinden biri, Mufadda! bin Ömer, o Dehrîlerden birinin, orada: "Alemin bir yaratıcısının olmadığı, tabiatin kendiliğinden var olup, ezelden ebede kadar da böyle devam edip gideceğini" iddia ve telkin ettiğine şahid oldu. Mufadda] büyük bir üzüntü ve düşünceye daldı. "Allah'ım demek iş bu hale geldi! Senin Rasulünün mescidinde, dinsizler cirit atıyorlar, herşeyi inkar ediyorlar. Allah'ım nedir bu İslam'ın başına gelenler" diyerek üstadı İmam-ı Cafer'e döndü. O da, bu vesile ile hemen tevhid derslerine başladı. Dört gün sürdürdüğü bu derslerde, Tevhid-i Mufaddal denilen risale meydana geldi. O, bu derslerinde önce alemdeki hayran edici düzeni anlatmakla sözlerine bsşlıyor, insan vücudundaki, hayvanlar ve bitkiler alemindeki, gökyüzündeki sayıstz delilleri açıkladıktan sonra buyuruyordu ki:

"Ey Mufaddal, böylece, çoğu zaman bütünüyle akıl erdiremesek bile, bu kainatın yaratıcısının onu en güzel bir şekilde yaratıp düzenlediği anlaşılmış oldu. Bir ilacı bir-iki kere kullanıp da belirli bir sonuç elde edenler, artık o ilacın bu te'siri göstereceğinde şüphe etmezken, niçin bu bilgisizler binde birini bile saymada aciz kaldığımız bu kadar hikmet delilini görürler de bir yaratıcı ve düzenleyicinin varlığına

inanmazlar? Farz-ı muhal alemde gördüğümüz şeylerin yarısındaki hikmet anlaşılmasa bile, yalnız diğer yarısı alemin en güzel bir şekilde yaratıcısı ve düzenleyicisi olduğunu kavramaya yeterdi. Oysa şimdi neye bakarsan bu mükemmel yaratışı görüyorsun! Şu halde nasıl tereddüd edebilirsin?

Ey Mufaddal, Yunancada bu aleme Cosmos derler, alemdeki eşsiz güzellik sebebiyle. Ey Mufaddal, doktorların çoğu zaman yanıldıklarını gördükleri halde, tıb ilmine hata isnad etmeyenlerin; alemde anlamadıkları birşey görünce düzensizlikten bahsetmelerine şaşmaz mısın? Onların bu düşüncesizlik ve inkarları, şaşılacak şey değil midir?

Hepsinden garibi ise, bu Tanrı tanımazların akıl ile kavranamayan Allah'ı beş duyu ile idrak etmeye, aksi halde inkara kalkışmalarıdır. Kendilerine, "Yüce Allah, akı! ile de tamamen idrak edilemez" denildiğinde "akıl ile idrak edilemeyen birşey, nasıl var olur?" derler.

Biz cevab verelim: "Çünkü Allah, akıl İle idrak edilme mertebesinden çok yücedir!" Nitekim gözün de bir görme hududu vardır. Göz de, kendi görüş mertebesinden yükseğini görmez. Mesela: Havada bir taşın yükseldiğini görürsen, birinin onu havaya fırlattığını bilirsin. Senin bu bilgin, atanı görmek suretiyle meydana gelmiş değildir. Aklın, taşın kendi kendine yükselemiyeceğine, birinin onu attığına hükmetti. Demek ki, gözün herşeyi göremiyor. Ve bazı yerlerde aklın hükmediyor. İşte aklının da, tıpkı görme duyun gibi Allah'ı bilme ve tanıma hususunda bir haddi, erişebileceği bir hududu vardır. Akıl bilir ki, Allah'ı görmemiştir. O'nu bir duyu ile idrak etmemiştir. Ve O'nun zatını asla bilemez. Fakat yine akıl hükmeder ki, bir yaratıcı vardır. Ancak bu yaratıcının zatını ve sıfatlarını ihata edemez, sadece O'nun varlığına hükmeder.

Buna karşı da denilecek ki: Allah için kendisini idrakten aciz olan akla, kendini tanıma mükellefiyeti yükledi? Cevap verelim: Allah, insana kudretinden fazlasını yüklememiştir ki! Sadece, kendisinin varlığına kesinlikle inanmasını ve emir ve yasaklarına uymasını istemiştir. Yoksa Zat'mı, Zatının ve sıfatlarının hakikatini idrak etmesini değil.

Biz, Allah'ı güzel isimleri, kemal sıfatları ile tanırız. Mesela: Allah Hakimdir, deriz, Allah Kerimdir, deriz. Fakat bunları söylemekle, O'nu ve O'nun bu sıfatlarını, bütün hakikati ile anlamış ve kavramış değiliz. Mesela bizler, denizi de görürüz. Denizi gördüğümüzde, kesin olarak: "işte deniz vardır" diyoruz. Fakat denizin bütün mahiyetini, derinliğini ve nihayetini kavramış değiliz. Fakat Yüce Allah, bu gibi misallerden de münezzehtir! Misaller dahi O'nu anlatmaktan acizdir, yetersizdir. Sadece bu misaller, aklı biraz çalıştırmaya yarar, doğru mu-kakeme kurmaya yöneltir, o kadar.

Allah'ın bir mahluku olan güneş hakkında bile, herkes onu apaçık gördüğü halde, feylesoflar neler söylemişlerdir! Kimi, "Güneş, içi boş ve ateş dolu bir cisimdir" demiş, kimi: "Güneş bulutlardan meydana gelmiştir" demiş, kimi; "dört unsurdan meydana gelmiş bir cevherdir" demiştir. Güneşin şekli hakkında bile çeşit çeşit sözler edilmiş. Keza büyüklüğü hakkında da. Ey Mufaddal, gözle görülen güneş hakkında bile söylenenler bu kadar çok ve çeşitli olursa, aklın ve vehmin ve duyularla idrakin çok Ötesinde bulunan Yüce Allah'ın Zat'ının hakikati nasıl kavranabilir?

Birisi sorabilir: Allah, niçin yarattığı varlıklardan gizlenmeye lüzum gördü? Biliniz ki, bu gizleniş, bir insanın duvar veya perde arkasına çekilişi gibi bir gizleniş değildir. Bunun manası şuduru: O'nun Mukaddes Zat'ı akıl ile idrakten yücedir, müteal ve münezzehtir. O'nun yarattığı insan, O'nu gözü ile göremez, aklı ile zatim idrak edemez." (Bu Tevhid Dersi'nin diğer kısımlarını da görmek için bakınız: İslam Açısından Sosyalizm, H. Hatemi, sh. 204-209, ist. 1971).

Bir defasında da Dehrîlerden bir grub, İmamı Şafii hazretlerine: "Allah'ın varlığını ne İle isbat edersin?" der. İmam şahane bir cevabla: "Mesela bir dut yaprağı İle! der ve şöyle açıklar: "Onu ipek böceği yer ondan ipek çıkarır, bal arısı yer ondan bal çıkarır, ceylan yer, onun göbeğinde o misk olur. İnek yer süt olur. Tabiat ve mahiyeti bir olan şeyden bunca ayrı ayrı şeyleri yapan kimdir? Haydi siz söyleyiniz bakalım." Bunun üzerine, sayıları on yedi kişi olan inkarcılar, insafa ve imana gelirler. (Bakınız: Dinî ve İlmî İncelemeler, S. Yüksel, 24, İst. 1969).

Yine Dehrîlerden biri de, İmam-ı Azam zamanında vaktin halifesine gelip, Allah'ın varlığını isbat etmeleri için İslam alimlerinin çağrılmasının istedi. Çağrılan Ebu Hanife oldu. Ebu Hanife, kasden geç geldi. Sebebini de: "Nehrin kıyısına geldiğimde, binecek bir sandal yoktu. Hayli bekledim. Derken karşıdaki ağaçlar bir araya gelip kendi kendilerine mıhlanıp bir sandal oluverdi. Ben de ona binip geldim!" dedi. Dehri halifeye

Dünyamızdaki Bütün Kötülüklerin Ve Belaların Sebebi Olan Üç Büyük Manevî Ve Fikrî Hastalık

Dünyamı zdajd bütün kötülük ve belaların sebebi ve kaynağı, şu üç büyük manevi ve fikri hastalıktır: İnkar hastalığı, şirk hastalığı, peygambere muhalefet hastalığı. Peygamber'e muhalefet, O'nun getirdiği dine veya o dinin esaslarından birine muhalefet veya onu inkar şeklinde de ortaya konulmaktadır. İşte bu üçü, gerçekten beşeriyetin çektiği bütün sıkıntı ve kötülüklerin anasıdır. Her nevi şerrin kaynağıdır ve her türlü

---

hitapla: "Ey halife, benim kendisiyle münazara edeceğim bu mecnun adam mıdır? Bunun söylediği şeyi gören veya böyle birşeye inanan var mıdır? Bu, inanılacak birşey midir?" dedi. imam'a cevap vermesi istenildi, o da buyurdu ki: "Ey Allah'ın lanetine uğramış adam! Sen, küçücük bir geminin bile kendiliğinden olmasını havsalana sığdıramazken, koskoca kainatın kendiliğinden olduğunu aklınla nasıl düşünebilirsin? Bir yapıcısı olmadan küçük bir sandal meydana gelmezse, bütün kainat biryap.ıcısı olmadan nasıl meydana gelebilir? Sen, o zavallı aklınla, alemin yaratıcı ve yöneticisini İnkar edip, şaşılacak derecede bir düzen içinde bulunan varlıkların kendiliğinden olduğuna mı inanıyorsun? Aklınla buna inanmakta ve böyle hüküm vermekte nasıl haklı olabilirsin? Haydi cevap ver bakalım!"

Tabii dehri hiçbir söze kadir olamadı. Hakikati teslim ve kabul de etmedi. Durumu gören halife,, kendisine ve bütün İslam alimlerine meydan okuyup sıkıntı veren bu dehrinin katline hüküm verdi ve bu emir üzerine katledildi." (Bakınız, Esbabü'l-Felah, 95, Süleyman Sırrı bin Abdullah Ermeneki, 1320 baskısı}.

Not: İmamız Ebu Hanife (r.a.) ile dehri arasında geçen olayın hikayesi böyledir, bu kadardır. Fazlası, hem bir ilave hem de yanlıştır. Hatta bazan, İslam imanına dokunacak noktaları ihtiva etmektedir. Dikkat edelim, dikkat edilmesi gereğini lütfen kabul eyleyelim! Nitekim Sadrettin Yüksel hocamız da olayı, adı geçen eserin de böyle vermiş, bu kadariyle vermiştir. Öyle, süt getirin, kürsiden indirin, çıkarın, gibi fazlalıklara iltifat etmemiştir.

Ancak burada, böyle fazlalıklara iltifat etmemekle beraber, onların ayrılık ve hatta tehlikesini de işaret etmek gerekmektidir. Şöyle ki: Hikayenin ilaveli kısımlarında deniliyor ki:

"...Sonra dehri dedi ki: "Bir mekanı olmadığı halde Allah nasıl mevcud oiur?" İmam bu soruya cevapla da dedi ki: "Senin bedeninde ruh var mıdır? Şu bir bardak sütün içinde yağ var mıdır? işte şenin bedeninde ruh, sütün içinde yağ nasıl varsa ve bunların yeri nasıl gösterilemiyorsa, Allah da Öylece vardır ve O'nun yeri de gösterilemez."

Gayet açıktır ki, burada Allah'ın varlığı ruhun bedendeki varlığına, yağın sütteki varlığına benzetilmiştir. Ancak belli ve Özel bir mekanın gösterilemeyeceği ifade edilmek istenmiştir ki, bunun neticesi ve anlamı: "Allah, her yerdedir!" demektir. Bu ise, kesin olarak Mutezile ve Cehmiye mezhebidir. Bütün ehl-i sünnet imamlarımız bundan Uzaktır. "Allah her yerdedir" diyen sapık mezheplerin bu sözüne, gerek imam-ı Eş'ari'nin El-İbane'sinde, gerekse İmam-ı Matüridi'nin İslam Akaidİ'ne dair lazdığı Risale'sinde gerekli cevaplar verilmiştir. (Bakınız, El-İbano, 32. el-Mektebetü's-Selefiye, Medine baskısı, Risale Fi'l-Akaid-Kitabüt-Tevhid, 12-İst, 1953 baskısı). O halde, hikayenin ilave kısmı, Ehhi Sünnet'in Reisi Ebu Hanife'ye bir iftiradır. Çünkü o sözler, ehl-i sünnet inancına aykırı olup Mutezile ve Cehmiye mezhebidir. Hulul ve ittihad inancının ifadesidir. (Bakınız, Merhum Alay Müftülerinden Muhammed Şakir'in, İrşadül-Ğafilin adlı eseri, s, 7. İst. 1326),

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/241-244.

batıl inanış ve zihniyetlerin de temel illetidir. Dinsizlik, batıl inanış ve bid'at kabilinden olan bütün fitne ve belalar; ancak bu üç büyük bela ve hastalıktan çıkıp yayılmaktadır.

Şair ne güzel söylemiş;

"Ondan necat bulursan eğer, büyük beladan kurtuldun demektir!

Aksi halde benim sana sözüm: "Bütün emeklerin boşuna emektir!" [353][353]

Bu Üç Büyük Hastalığın Bazı Büyük Feylosoflara Ve Felsefelere Sirayet Etmiş Olması

Bu üç büyük bela, zamanla bazı feylosoflara ve belli felsefe gru-blanna sirayet etmiştir. Fakat bütün felsefeyi ve felsefecilerin hepsini, te'sirine almış da değildir. Çünkü bu zihniyetler, felsefenin gereği ve neticesi de değildir. Çünkü aslında Felsefe'nin manası: Mahabbetü'l Hıkmeh=îlim ve hikmet sevgisi demektir. Feylesof da: İlim ve hikmeti seven zat demektir. Çünkü, "Fila" seven; "Sofa" da hikmet manasına gelmektedir. [354][354]

Hikmet İki Kısımdır:

Hikmet iki kısımdır. Birincisi: Hikmet-i Kavliye, İkincisi ise: Hikmet-i Fi'liye'dir. Hikmet-i Kavliye hakk, hikmet-i filiye de fıl-î sevab demektir. Yani hak ve doğru olanı bilmek kavli hikmet, hak ve doğru olanı işlemek de fî'li hikmettir. Fakat felsefî grublardan her birinin kendine göre bir hikmet anlayışı vardır ve o hikmet dediği şeye bağlı kalmaktadır.

Şüphesiz bu grublardan hikmet anlayışları en sahih olanlar; Peygamberlerin Yüce

---

[353][353] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/245.
[354][354] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/245.

Allah'tan getirdikleri hikmet anlayışına en yakın olanlarıdır. Esas hikmet, peygamberlerin getirdikleri ve ümmetlerine ta'lim buyurdukları hikmettir. Yüce Allah, Davud (a.s.) hakkında şöyle buyurur: "Biz ona hikmet ve güzel ve açık konuşma verdik."[355][355]

îsa (a.s.) hakkında: "Ona kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i Öğretecek" buyuruyor.[356][356]

Keza Yahya (a.s.) hakkında da: "...Ve ona, çocuk iken hükmü (hikmeti) verdik."[357][357]

Rasulü Muhammed Mustafa (s.a.v.) hakkında da şöyle buyurmaktadır: "...Ve Allah sana, kitab'i ve hikmeti indirmiş ve sana bilmediğin şeyleri öğretmiştir. Allah'ın sana olan lütfü, gerçekten büyük olmuştur. Allah, dilediğine hikmet verir. Kendisine hikmet verilmiş olan kimseye çok hayır verilmiştir. Bunu ancak akl-i selim sahipleri düşünüp anlar."[358][358]

Peygamberlerin Getirdiği Hikmet

Peygamberlerin getirdiği hikmet, faydalı ilmi ve salih ameli içine alan ve hak olan bir hikmettir! Çünkü hak dine ve hak din yoluyla Allah'a ulaştırır! Allah'a ulaştıran yola hidayet eder, hak inancı, hak sözü ve hak olan işi verir!

işte bu ilahi ve rabbani hikmeti, Yüce Allah, zaman zaman gönderdiği peygamberleri arasında kısım kısım göndermiştir. Fakat son elçisi Hz. Muhammed (a.s.) ile, herhangi bir taksime uğratmaksızın toplu olarak göndermiştir. Çünkü ahir zaman peygamberi, son peygamber olması hasebiyle, güzel ahlakın eksiğim tamamlayıcı olduğu

---

[355][355] Sad, 20

[356][356] Al-i İmran, 48

[357][357] Meryem, 12

[358][358] Nisa, 113, Bakara, 269.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/245-246.

gibi, hikmetin de tamamını getirmiş ve tastamam olarak tebliğ buyurmuştur. Ve işte bunların hepsi, O'nun eşsiz ve ebedi mucizesi olan Kur'an-ı Kerim'dedir! Yüce Kur'an, gerek ilim, gerekse amel olarak hikmetin tamamını içerir, tamamını verir. Tâ ilk insan ve ilk peygamber Hz. Adem (a.s.)'dan beri dünyada var olan bütün sahih hikmetler bir araya toplansa da Hz. Muhammed (a.s.) ile gönderilen hikmetin yanma konulsa, denizden bir damla mesabesinde kalır! Hikmetin tamamı, Mu-hammed'e (a.s.) indirilen hikmettir: Hakiki ve kamil manada hikmet; Kur'an'da mevcud olan ve Rasulüllah tarafından okunan hikmettir! Yüce Allah, bu hususta şöyle buyurur: "...Ey ehl-i beyt (ey peygamberin ev halkı), Allah sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor! Sizin evlerinizde okunan Allah ayetlerini ve hikmeti hatırlayın! Şüphesiz Allah, latiftir, habîr'dir."[359][359]

Felsefe, hikmet sevgisi demek olduğu gibi, feylesof da hikmeti seven, hakîm adam demektir. Binaenaleyh felasife denilince de, hikmetle iştigal eden, hikmeti seven kimseler anlaşılmalıdır. Çünkü feylosof ismi, ism-i cinstir, böyle bir sınıfı hatırlatır, yoksa bir özel isim değildir. Maalesef son zamanlarda felsefe; peygamberlerin getirdiği dinleri tanımayan kimselerin özel adı gibi olmuştur. Bu doğru değildir. Fakat doğru olmamakla beraber birçok kimseler bunu böyle zannetmektedirler. Din ve diyaneti bir tarafa atarak, sırf kendisinin aklının iktizasmca hareket eden bir kimse, nasıl olur da Hikmet Sever olarak kabul edilebilir? Hele son zamanlarda felsefeci denilince, meşhur Aristo'ya tabi olanları hatırlar olmak, hiç doğru değildir. Artık bu müteahmrînce felsefe, İbni Sînâ tarafından yeniden ele alınıp geliştirilen, tehzib ve takrir edilen şeklinden ibaret sayılmıştır. Bu felsefeyi izleyenlere de Meşşâîler denilmektedir. Fakat felsefeyi, Meşşâîlerin kabullendikleri felsefeden ibaret görmek, oldukça eksik ve zararlı bir görüştür. Felsefe'de ifrata kaçmak olur. Maalesef son asırların kelam alimleri de bu ifrata tutulmuşlardır. Halbuki Meşşâîler, felsefe ve düşünce tarihinde, sadece küçük bir zümreden ibarettir ve onların görüşleri, felsefî grublarm sadece birinin görüşüdür. Hatta denilmiştir ki: "Felsefede, eflakin, alemlerin kadîm olduğunu iddia eden, sadece Aristo ve onun adamlarıdır! Bunların dışındaki felsefecilerin, böyle bir iddiaları yoktur. Felsefe Tarihinde, "alem kadîmdir!" dediği bilinen feylosof, ancak Aristo'dur. Ondan önceki büyük feylesoflardan hiç birinin böyle bir sözü olduğu ilmen sabit olmamıştır. Önceki feylosoflar: "Bu alem, sonradan meydana gelmiştir ve bu alemi meydana getiren, yoktan

---

[359][359] Ahzab, 33-34

var eden ezelî bir yaratıcı vardır. Bu yaratıcı, yarattığı bu aleme benzemez, bu alemden ayrıdır! O, bu alemin üstünde ve maverasında, ötesindedir" demişler, böyle inanıp böyle söylemişlerdir."

Felsefe bakımından kendi zamanının en büyük alimi bulunan Ebu'l-Velid Ibni Rüşd dahi bunu böyle tesbit etmiş, böyle anlatmıştır. Nitekim o, Menahicü'1-Edille adındaki kıymetli eserinde, bu hususu şöyle tesbit ve hikaye etmektedir:

"Gelelim, CİHET meselesi hakkındaki söz ve mezhebe: Bu, bir sıfattır. Şeriat ehli, işin ta evvelinden beri bu sıfatı, Yüce Allah için hep isbat ede gelmişlerdir. Mu'tezilenin zuhuruna kadar bu böyle devam etmiştir. Mutezile gelmiş, bu sıfatı red etmiştir. Sonra onlara tabi olan müteahhir Eş'ariler de bunu nefyeder olmuşlardır. Mesela Ebu'l-Meali ve ona tabi olanlar böyle yapmışlardır".

"Şeriat'e gelince: Yalnız islam şeriati değil, Önceki bütün şeriatler de, Yüce Allah'ın semada (yukarıda ve yücelerde, ta ötelerde, ötelerinde ötesinde) olduğu esası üzerine kurulmuştur. Melekler, O'ndan aldıkları emir ve vahiy ile^ yeryüzüne inerler, aldıkları ilahi ve vahyi peygamberlere tebliğ ederler. Böylece ilahi kitaplar da, gökten nazil olma kitaplardır. Peygamber'in (s.a.v.) Isra ve Mi'racı da, böylece yeryüzünden semaya olmuştur. Yüksele yüksele, ta Sidre-i Münteha'ya varmıştır."

"Hukemanın (feylesofların) hepsi de, Yüce Allah'ın semada olduğu, meleklerin semada olup, semadan indiği üzerinde ittifak halindedirler. Yani onların bu hususstaki inanışları da, aynen şeriatte olduğu gibidir. Şeriate muhalif değildir."

Zamanın felsefede en alimi bulunan, büyük feylesof ibni Rüşd, sonra sözü, bunun hakikatte de böyle olduğunu, akl-ı selimin de bunu böyle kabul ettiğini, sırf akıl yoluyla isbata girişiyor, inkarcı Ceh-miye'nin ve Mu'tezilenin bu hususstaki tereddüdierini, red ve inkarlarını ilmî ve aklî bir şekilde red ve iptal eyliyor. Sonra sözü şöyle bağlıyor: "Sana verilmiş bulunan bunca bilgilerden sonra, açıkça görüp an-lamışsmdır ki, Allah hakkında cihet sıfatının isbatı, hem şeriat bakımından, hem de akıl bakımından vacib bulunmaktadır. Şeriatın getirdiği ve üzerine kurulduğu esas budur. Bu kaideyi ibtal etmek (yani Allah'ın semada, Ötelerde... olduğunu reddeylemek), şeriati red ve iptal eylemek olur."

îşte, felsefeyi Meşşâîlerin felsefesinden ibaret zannedenlere, hikmet namına

hikmette ifrata tutulanlara, bu sahanın en büyük, en yetkili bir feylosofu bulunan İbni Rüşd'ün kelamı! Bunu bize ve siz okuyuculara bu şekilde hikaye eden odur! "...Ve cemîu'l hukema kad ittefekû= bütün feylosoflar bu hususta müttefiktir! Bütün şeriatlerin de müttefik oldukları gibi" diyen odur! Yani hukemanın, feylosoflarm söz ve mezheplerini çok iyi bilen, felsefede îbni.Sînâ ve emsalinden çok daha ileri ve derin olan bir zatındır! Ve bu zat, bu kitabında açıkça diyor ki: "...Bütün hukemanın ve bütün şeriatlerin ittifakla kabul ettikleri: 'Yüce Allah'ın semada, bu alemlerin üstünde, ötesinde olduğudur."

Hukemanın ve felsefede söz sahibi kimselerin, sözlerini ve mezheplerini şunun bunun aracılığı ve yarıdımı ile dile getirmeye çalışan bazı ilim ve hikmet cüceleri ise, kendilerince işgüzarlık edip, İbni Rüşd ve emsali hukemanın sözlerini gizlemeye kalkışıyorlar! Bu bahse geldikleri zaman, bunu, ya bilmeyerek ya da kasden sükutla geçiştirip nakletmiyorlar. Kendileri bu hususta yetkili olmadıkları halde, yetkili olanların da sözlerini görmezlikten geliyor, bahsin ve dolayısıyle ilmin hakkını gizliyorlar. Bunun doğru olmadığı ise, her ilim ve akıl sahiplerince aşikardır.

Sonra bu husus, yalnız ibni Rüşd'e mahsus da değildir. Felsefede söz ve yetki sahibi büyüklerden herhangi birinin, Yüce Allah'ın zatî, sübutî ve filî sıfatlar ile sıfatlanmasında, alemin kadîm olmayıp sonradan meydana getirildiğinde, Yüce Allah'ın zatiyle kâim ve iradesine bağlı birtakım fi'lî sıfatları bulunduğunda, herhangi bir itiraz ve muhalefeti yoktur. Onlar, bu hususta ittifak halindedirler. Nitekim kendi zamanında islam Feylesofu diye tanınıp kabul edilmiş bulunan Ebu'l Berekat el-Bağdadi dahi bu bahsi ele alıp, son derece açıklıkla takrir eylemiştir. O, aynen şöyle demiştir:

"Bu şekilde, yani aynen şeriatın getirdiği ve kabul ettiği şekilde kabul etmeyen, Yüce Allah'ı şeriatin vasıfladığı gibi vasıflamayan bir kimse, Allah'ı alemlerin rabbı olarak kabul etmiş olmaz! Bu meseleyi (yani cihet meselesini) reddeden kimse, Allah'ın rububiyetini de reddetmiş olur."

"Allah'ı, öyle iclâl (azamet sahibi kabul) edenlerin iclalinden iclal etmek, onların tenzihinden tenzihde bulunmak, elbette daha doğru, daha hayırlıdır." [360][360]

[360][360] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/246-249.

En Büyük Filozofların Ve Önceki Felsefecilerin Hakikati İtirafları

En büyük feylesoflar ve önceki felsefeciler, hakikati itiraf etmişlerdir. Ki onlar, ilim ve marifet sahibi kimselerdi. Peygamberlere ve onların getirdikleri dinlere hürmet ederler, onlara uymanın gereğini söylerler ve kendileri de bu hususta hiç kibirlenmezler, tevazu gösterirlerdi. İlim ve hikmet ehline yakışır bir tavır içinde derlerdi ki: "Peygamberlerin getirdiği din, aklın ötesinde başka bir tavırdır! Ve peygamberlerin akılları, diğer insanların akıllarından çok üstündür. Ve onların hikmeti de, diğer hikmetlerin üstündedir."

Bu insaflı ve temkinli feylesoflar, ilahiyata ait meseleleri konuşmazlar, tartışmazlardı. Bu sahaya ait meseleleri, peygamberlere bırakırlar ve derlerdi ki: "ilimde ve felsefede bizim konumuz; riyazî ve tabiî ilimler ve bu ilimlere tâbi olan konulardır." Bunu açıkça söylerler, alemin sonradan yaratılmış olduğunu da açıkça kabul ederlerdi. [361][361]

Aristo'nun Felsefeyi İfsad Etmesi

Derken felsefede Aristo dönemi başladı. Aristo, putlara inanan ve tapman müşrik bir kimse idi. Felsefî görüşleri ve feylesofları anlatan bilginlerin tesbitlerine göre, "şu alemin ezelî ve kadîm olduğunu" söyleyen ilk feylesof, Aristo olmuştur. Böylece o, felsefeyi ifsad etmiştir. Çünkü, önceki feylesoflar, kendilerini ilahiyatta yetkili saymazlar ve peygamberlerin getirdikleri din ve diyanetlere saygılı davranırlarken, Aristo, büyük bir cür'etle ilahiyata ait konulara girmiş ve bu sahada büyük hatalar işlemiştir. Onun Allah hakkındaki ve diğer ilahiyat konularındaki sözlerinin hepsi, baştan sonuna kadar hatadır! Bunun için onun felsefesini, bütün islam fırkaları reddetmişlerdir! Hatta Cehmiye, Mutezile, Kaderiye ve Râfiza gibi dalalet fırkaları bile onun bu felsefî

[361][361] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/249.

görüşlerine karşı koymuşlardır. Felsefe ile iştigal eden islam feylesofları da onun bu görüşlerini reddetmişler, onun bu görüşlerinin, gülünç ve saçma şeyler olduğunu ortaya koymuşlardır. Çünkü Aristo, Allah'ın varlığını kabul etmekle beraber, O'nun şu alemdeki varlıklardan hiçbir şeyi bilmediğini iddia etmiştir ki, bundan daha saçma birşey olamaz: O, bu hususta diyor ki: "Allah, şu varlıklardan hiçbir şeyi bilmez. Eğer bir şeyi bilmiş olsa, o bildiği şey ile mükemmelîeşmiş olması gerekir. Bundan ise, O'nun haddi zatında kâmil olmaması icab eder ki, O bundan münezzehtir! Hem Allah şu alemden bir şeyi bilmiş veya onunla ilgilenmiş olsa, bu hususta kendisine, birtakım sıkıntı ve acıları duyması da gerekli olur idi. Halbuki tanrı, bütün bunlardan münezzeh ve uzak bulunmaktadır."

îşte felsefede en büyük yetkili kişi kabul edilen ve bunun için kendisine Muallim-i Evvel denilen putatapıcı Aristo'nun, zavallı aklının erişebildiği hikmetin sınırı (!). Bir islam feylesofu bulunan Ebu'l-Berekat el-Bağdadi, onun bu görüşünü aynen nakleder ve bunun ne kadar saçma ve çürük olduğunu, sağlam akli deliller ile isbat eder. Aristo'nun ileri sürdüğü bütün delilleri boşa çıkarır. Sırf islam dini bakımından onun bu görüşlerini ele aldığımızda bunun anlamı, İslam'ın Amentüsündeki bütün iman esaslarının inkarı, Yüce Allah'ın inkarı demektir! Maalesef buna rağmen, kendileri için dinsizliği yeğ gören felsefeciler; kendilerini müslüman göstermekle beraber, onun izini takib etmişlerdir. Müslümanların peygamberlerine gösterdikleri saygıdan çok daha fazlasını Aristo için göstermişler, ona Muallim-i Evvel adını koymuşlardır. O derecede ki, peygamberlerin getirdiklerini, dinin esaslarını onun fikirlerine arzetmişler, uyanları almışlar, uymayanları ise, "bu hükümler, Muallim-i Evvelin fikirlerine uymuyor!" diyerek reddetmişlerdir.

Bunlara; "bu adama bu kadar bağlılığınız, Muallim-i Evvel demeniz niçin?" denildiğinde, "Aristo, gerçekten ilk Muallimdir! Çünkü o, felsefede inântık ilmini ilk kuran üstaddır!" karşılığım verirler. "Mantık ilmine ait ilimleri Aristo koymuştur. Nasıl Halil bin Ahnıed, şiir'de aruz veznini koymuş ve bu, şiir'de bir mizan olmuşsa; Aristo'nun koyduğu Mantık da, bütün düşünce ve manaların mizanı, Ölçüsü olmuştur" derler. Herşeyi, ondan aldıkları ölçüye vurarak değerlendirirler. Halbuki islam düşünürleri, Aristo Mantığının, nice bozukluk ve eksikliklerini, akıl ve zihinlerin kabul edemeyeceği taraflarını göstermişler ve bu hususta birtakım eserler yazmışlardır.

Aristo Mantığı'nm eğrilik ve saçmalıklarını göstermek üzere kitap yazan İslam

alimlerinden biri de, Şeyhülislam İbni Teymiye'dir. Kendisi bu hususta en son eser yazan alim olmuştur. O bu hususta, biri büyük, diğeri küçük olmak üzere iki ayrı eser vücuda getirmiş, Aristo Mantığı'ndaki bütün saçmalık ve çelişkileri isbat edip gözler önüne sermiş, onun, felsefeyi nasıl ifsad ettiğini ortaya koymuştur. Ben, Ebu Said el-Siyrafî'nin de bu konuda yazdığı bir eseri gördüm. O da Aristo Mantığı'ndaki bazı çarpıklıkları göstermiştir.

Aslında dine hiçbir değer vermeyip dinsizliği tercih edenler, işte felsefe de İlk Muallim dedikleri bu müşrik Aristo'nun izinde gitmişlerdir. Derken nöbet, ikinci Muallim olarak kabul ettikleri Farabî'ye gelmiştir. Ebu Nasr Farabî; devreye girince bir de Savti Ta'limler'i, yani musikiyi ilave edivermiş felsefeye... Tabii Aristo Mantığı üzerinde de çok çalışıp, bu sanatı oldukça genişletmiş ve geliştirmiştir, ilahiyat konularında da aynen İlk Muallim'in izini takib etmiştir. Onun inandığına inanmış, inanmadığına da inanmamıştır.

Felsefe, artık onu Aristo'nun ve Farabi'nin iyice ifsad etmesinden sonra o hale gelmiştir ki, Aristo ve Farabi'ye muhalefet eden hiçbir felsefeci, feylesof olarak kabul edilmemiştir! Kişi, ilimde ve felsefede ne kadar derin ve ciddi olursa olsun, eğer Peygamberlerin getirdiği Din'e inanıyorsa, onu mutlaka "Bir cahil ve anlayışsız!" sayıyorlardı! (Yobazlık ve gericilikle itham ediyorlardı). O kişi, fazilet ve hikmete ne kadar ileri ve kuvvetli olursa olsun, bunun hiçbir değeri yoktu! Eğer o kişinin, gerçekten büyük bir fazilet ve hikmet sahibi olduğunu inkar edemezlerse, bu takdirde onu, "evet, fazilet ve hikmet sahibi bir zattır. Fakat dine intisab etmesi, sırf zahirdedir. Çünkü onun gibi fazilet ve felsefe sahibi bir zat, hiç dine inanabilir mi? Fakat o, böyle görünmek ihtiyacını duymuş, halkın gönüllerini kazanmak istemiştir" derler!

Yani demek istediğimiz odur ki: Artık bu devreden sonra ve onlara göre, "dinsizlik ve zındıklık, fazilet sahibi olmanın asla ayrılmaz bir parçası, terkedilmez bir şartı olmuştur."

Şimdi bu noktada cahillerden biri devreye girmek ve: "Siz ne yapıyorsunuz? Bu koskoca feylosofları bu hukema adamları, kalkıp kafir mi ilan ediyorsunuz? Bu büyük üstadlara, böyle söyleyemez, bu derece yükselemezsiniz!" demek isteyebilir. Çünkü böyle bir itiraz, feyloso-flarm sözlerinin aslını ve mahiyetini bilmeyen, islam hakikatlerinden haberdar olmayan cahillerden, her zaman gelebilir, gelmektedir.

Muhterem itiraz sahipleri ve kıymetli okuyucular! Sizler iyi biliniz ki, onların Allah hakkındaki fikirleri, sözleri, Allah'ı inkar etmeye ve yok saymaya eşittir! Çünkü onlara göre Allah, "itlak şartıyla, mutlak varlıktan ibarettir." Yoksa var olan, bütün kemal sıfatlariyle mevcud bulunan bir zat değildir. Nitekim bunu, kendilerinin son zaman feyloso-flarmın en faziletlisi diye kabul ettikleri ve bütün peygamberlerden

üstün tuttukları îbni Sînâ dahi, böyle söylemekte, böyle ifade etmekte-. dir. Onlara göre Allah'ın ne bir sıfatı vardır, ne de kendi irade ve ihtiyarı ile bir iş yapması, yaratması vardır (!). Az yukarıda da anlattığımız gibi, bunların bu hususta ki düşünceleri: "Allah, varlıklardan hiç birini bilmez. Feleklerin sayısını da bilmez, gaybî şeylerden de hiçbirini bilmez. Asla Allah'ın bir sıfatı yoktur, kelamı (konuşması) da yoktur" şeklindedir.

Bilinen bir husustur ki, böyle bir şey, sadece zihnen düşünülebilen ' bir hayalden ibarettir, hariçte ve hakikatte bir vücudu yoktur. Ancak bunu zihin düşünebilir, hayal edebilir, o kadar! Asla ve kafa, böyle bir düşünce ve inancın, Allah elçilerinin getirdikleri Allah inancı ile bir ilgisi de yoktur! Bunun, o peygamberlere inanmış bulunan ümmetlerin inancıyla da bir alakası bulunmamaktadır. Din tanımayan feyloso-flarm, mahiyetinden ve bütün sıfatlarından tecrid edilmiş olarak tanıtmaya kalkıştıkları Allah inancı ile, bütün Peygamberlerin ittifakla tanıttıkları Allah inancı arasında; bir şeyi yok saymakla var saymak arasındaki fark kadar fark vardır! Ve onlar, aslında sözü, Allah yoktur! demesine getirmek istiyorlar. Bir kimse düşünün ki, Allah yoktur! demiyor veya diyemiyor. Fakat yoğa, yokluğa "Allah'tır" diyor, yokluğu Allah saymak istiyor. Bunun ikisi de, aslında ve- aklıselim karşısında aynıdır, işte, bu, dinsizliği fazilet ve hikmetin vazgeçilmez şartı olarak kabul eden feylesoflar, bu durumdadırlar. "Allah yoktur" diyemiyorlar, fakat yokluğu Allah saymak istiyorlar. Öyle bir Allah ki, O'nun ne mahiyeti varmış, ne de bir tek sıfatı: O'nun ne bir iradesi mevcutmuş, ne de kelamı! O, ne alemin içindeymiş, ne de dışında! Ne aleme bitişik imiş, ne de alemden ayrı imiş! Ne alemin üstünde imiş ne de altında! O, ne yukarıda imiş, ne de aşağıda! Ne sağda bulunmuş, ne de solda! Ne önde imiş, ne de arkada.

- Vaktiyle müşrikler, yani putperestler ağaçtan veya taştan bir ilah yontarak "işte benim ilahım budur!" demişler, ona tanrı diye tapmmışlardı. Zaman ve dolayısıyle ilim ve hikmet bu kadar ilerlemişken, bazı feylesoflar zuhur ediyor, ilim ve felsefe adına,

kendi zihin nacakları ile bir ilah yontup, "işte Allah budur!" diye beşeriyete takdim ediyorlar. Fakat Peygamberlerin talim ve ta'rif buyurdukları Allah inancım kabul etmiyorlar. Onların, kendi zihin nacakları ile yontup kabul ettikleri ilah ise, bize göre, putperestlerin elleriyle yonttukları ilahtan, daha geri ve daha zavallı bir ilahtır![362][362]

Evet, şu alemde varlıklardan hangisini ele alırsanız alınız veya hangi varlığı farzedip düşünürseniz düşününüz; bu dinsizliği moda haline getirmiş bulunan feylosoflarm zihin nacakları ile yontup "İşte Allah budur!" dedikleri ilahtan, daha mükemmeldir ve daha var olan birşeydir! Onlarınki gibi, varlığı ile yokluğu, isbatı ile inkarı müsavi olan bir şey değildir! Hatta diyebilirim ki, putperestlerin elleriyle yont-tukları putlar bile. Çünkü onların bile, bir vücudu vardır. Bunların kabullendikleri ilahın ise, düşünen varlığın düşüncesinin ve hayalinin dışında, hiç bir vücudu bulunmamaktadır.

Fakat bütün bu şaşkınlığa ve zavallılığa rağmen, bunların mezheplerine biraz daha geniş bir zaviyeden baktığımız zaman, kendilerinin îlk Muallim diye göklereçıkardıkları Aristo'dan daha iyi durumda olduklarını da görürüz. Çünkü bunlar, her ne kadar Allah'ın varlığı ve zatı hakkında bu derece irfata düşmüş olsalar bile, hem "Vacibü'l-vücudu"un varlığını, hem de mümkinü'l-vücud olan varlıkların vücudunu kabul etmektedirler. Çünkü bunlar, mümkinü'l-vücud olan (yani varlığı zaruri olmayan, olması da, olmaması da müsavi bulunan şey; malûlün illetinden sadir olması gibi, vücudu vacib (zaruri) olandan sadır olur" derler. Fakat kendilerinin Muallimi Evvel bildikleri Aristo böyle demez. Ona göre ilah, sadece kesretin (çokluğun ve çoğalmanın) başlangıcı ve alemlerin harekete geçebilmesi için nihai bir gayedir. O kadar! Çünkü Aristo, Allah'ın, hiçbir şeyi bilmediğini, hiçbir iş yapmadığı açıkça iddia etmiştir.

362[362] Zavallı Aristo'nun ilahı veya Aristo'nun zavallı ilahı.

"Aristo'ya göre, maşuk nasıl âşıkını harekete getirirse, Allah da bütün cihanı öylece hareket getirir. Alemdeki hayati kuvvetlerin ve ameliyelerin tamamı, bütün kainatı harekete getiren akıl O'dur. O, sırf kudrettir. Aristo, bütün bunları söyledikten sonra Allah'ı esrarengiz bir ruh olarak gösterir. Aristo'nun tasavvur ettiği Allah (veya ilah); hiç bir şey yapmaz. O'nun hiçbir arzusu, iradesi ve maksadı yoktur. O, o kadar halis bir fa'aliyettir ki, O'ndan hiçbir fiil sudur etmez. Bu Allah, mutlak bir kemali haiz olmakla beraber, O'ndan sadır olan yegane iş, eşyanın hakikat ve mahiyetini düşünmektir. Fakat kendisi, bütün eşyanın mahiyeti, bütün suret ve şekillerin şekü olduğu için, O'nun yegane işi, kendisini düşünmek olmaktadır. Zavallı Aristo'nun ilahi! (Veya Aristo'nun zavallı ilahı) O, hiçbir şey yapmayan bir hükümdardır. Bundan da, İngilizlerin Aristo'yu niçin sevdikleri anlaşılır. Çünkü onun bu Allah telakkisi, İngilizlerin kırallarından, oradaki kiralın durumundan çıkarılmış bin manadır. (Hüküm sürmeksizin hükümdar olduğu gibi, bir manası bulunmaksızın manadır)". (Bakınız, İslam Tarihi aer-ı Saadet, 3/1114-Süleyman Nedvi, Ter. Ö.R- Doğrul, İst. 1928 Baskısı).

Son asırlarda, Aristo Mezhebi olarak bilinen ve felsefe kitaplarında okunan şeylere gelince: Bunlar, ancak îbni Sina'nın koyduğu şeylerdir. Çünkü Ibni Sînâ, kendinden önceki bütün dinsiz feylesofların felsefelerini, güya dine ve hakikate yaklaştırmak ve barıştırmak istemiştir. Ve bunun için ne büyük mesai ve meşakkatlere katlandığı bilinmektedir. Fakat o, bütün çabalarına rağmen, önceki o dinsiz feylosoflarm felsefelerini dine yaklaş ti ram amış tır. Olsa olsa, Cehmiye Mezhebi mensuplarına biraz yaklaş tır abilmiş tir. Yoksa tam olarak onlara bile yaklaştıramamıştır. Çünkü Cehmiye Mezhebi bile, bilinen o büyük aşırılıklarına rağmen, dine cephe alan veya hiç değer vermeyen bu feylesofların felsefesinden daha ehven düşmektedir.

Biz burada, onların özellikle Allah hakkındaki sözlerine ve bu sözlerinin değersizliğine, bu kadarı ile temas etmiş olduk. Bildirilmesi vacib olanı kısaca bildirdik. îşte onların, Allah'a iman, Allah'ı tanıma hususundaki sözleri ve mezhepleri budur.

Onların, meleklere iman konusundaki sözlerine gelince: Onlar, melekleri tanımazlar, meleklere inanmazlar. Onlara göre melekler; Peygamber'in hayalinde tasavvur ettiği birtakım nuranî şekiller ve hayallerdir. Onlar, melekler hakkında bazan, "Onlar, birtakım mücerre-dâttır, alemin içinde veya dışında olmazlar. Melekler, inip-çıkan, konuşup-yazan, birtakım vazifeleri bulunan, kişiliği olan varlıklar değildir" derler. Yani dinde bilinen ve inanılan şekliyle ve sıfatlarıyla melekleri kabul etmezler. İçlerinden bazıları biraz insaf ve basiret gösterip der ki: '"Melekler, kuldaki birtakım iyi ve hayırlı kuvvelerdir. Şeytanlar ise bunun tersine, kuldaki birtakım şerli kuvvelerdir."

Kitaplar hakkındaki inançlarına gelince: Onlar, Yüce Allah'ın, melekler vasıtası ile peygamberlerine kitaplar indirdiğini kabul etmezler. Çünkü onlara göre, Allah'ın bir kelamı, konuşması olamaz! Bazıları, biraz müslümanlara yaklaşarak der ki: "İlahî ve Semavî dediğimiz kitaplar, Akl-ı Fa'al'm, temiz ve faziletli bir kimseye akıttığı bir manevi feyizdir! Böyle bir feyze mazhar olan kul, kendisine bazı varlıkların konuştuğunu tasavvur eder. Hatta 'Onun bu hususlaki vehmi iyice kuvvetlenir de, nuranî birtakım şekillerin söylediğini görür! Hatta bazan onun yanında bulunanlar bile böyle nurani şekilleri görürler ve melekleri gördüklerini sanırlar. Fakat hakikatte ve hariçte görülen bir şey yoktur." işte onların, kitaplar ve melekler hakkındaki mezhepleri de böyledir.

Onların, rasuller ve nebiler hakkındaki inançlarına gelince: Onlar, peygamberlik için üç hususiyet kabul ederler ve bu üç hasleti kendisinde tamamlayan kimseye

peygamber derler. Bunlar sırasiyle şöyledir:

1. Hads kuvveti,

2. Tahayyül ve tahyil kuvveti,

3. Te'sir ve tasarruf kuvveti

Bunların kısaca açıklaması da şöyledir: Peygamberde hads kuvveti, yani büyük bir sezgi kuvveti olacak, hadd-i evsatı sür'atle kavrayacak. Büyük bir hayal gücü olacak, kendi ruhunda birtakım nuranî şekil ve suretleri tasavvur edebilecek ve gerektiğinde bunu, başkalarına da hayal ettirebilecektir. Alemin, eşyanın heyulası üzerinde tasarrufta bulunabilmesi için, büyük bir tesir gücüne sahip olacak. Fakat onlara göre bu üç hususiyeti kendisinde toplayabihnesi için, o kimsenin bütün maddi alemden, bu alemle olan ilgilerden tamamen tecerrüd etmesi lazımdır. Çünkü bu alemden tecerrüd etmedikçe, ukul-i mücerrede ve nüfus-i mücerrede ile temasa geçmesi mümkün olmaz.

Yine onlara göre, bu üç peygamberlik hususiyeti, çalışmakla elde edilir. Onlar böyle inandıkları için, içlerinden bazıları, mesela îbni Sab'in, Îbni Hûd ve bunların emsali bazı kimseler, peygamberliği elde etmek için çalışmışlardır. Hıra Mağarasında, şurada veya burada inzivaya çekilip, nübüvveti kazanmak istemişlerdir. Elde edemeyince de, sükut-i hayale uğrayıp, bileklerini keserek intihar etmişlerdir (mesela îbni Seb'in). Gerçi bu iki zat ve benzerleri, feylosof olarak değil de, mutasavvıf olarak tanınmışlardır. Fakat tasavvufları, tamamen Felsefî Tasavvuf olduğu için, bu inanışa sahip olmuşlar böyle bir akibete uğramışlardır.

Ve bu felsefecilere göre nübüvvet, yani peygamberlik, bir iktisab olduğu gibi, aynı zamanda bir san'attır, şerefli bir meslektir. Siyasetin bir sanat, bir meslek olduğu gibi. Bunun için onlar, "peygamberlik, bir halk siyasetidir!" derler. Fakat içlerinden pekçoğu buna razı olmayıp, şöyle bir ta'rif ve takdimde bulunurlar: "El-Felsefetü nübüvvetü'l hassa ve'nnübüvvetü felsefetü1 l-ammeh=felsefe, seçkin insanların peygamberliğidir! Nübüvvet ise, avam halkın felsefesidir." (!)

Onların ahiret gününe inançları da şöyledir: Onlar, göklerin yarılacağım, yıldızların dökülüp saçılacağım, bedenlerin dirilip kalkacağını kabul etmezler. Ve bu alemin, önceleri yokken sonradan Yüce Allah tarafından yaratılmış olduğuna ve zamanı gelince

de kıyametin kopacağına, ikinci ve ebed bir hayata inanmazlar.

Evet onlara göre aslında, ne bir başlangıç vardır, ne de bir ahiret... Ne bir yaratan vardır, ne de bir peygamberlik! Ne Allah'ın konuşması diye birşey vardır, ne de semadan inmiş kitaplar! Ne de melekler!

Neshedilmiş ve sonradan tebdile uğramış olmalarına rağmen, Yahudilik ve Hıristiyanlık dinleri, bu dinsiz feylesofların dinlerinden çok daha, ehvendir:

Bir kimse (daha doğrusu koskoca bir feylesof) ki: "Eğer Allah, şu alemden bir şeyi bilmiş veya onunla ilgilenmiş olsa, muhakkak kendisine birtakım sıkıntı ve zararlar hasıl olacaktır! Bunu bilmekle, kendi eksikliğini tamamlamak istemiş gibi olacaktır!" diyor, diyebiliyor! Peki bundan daha büyük bir saçmalık, daha büyük bir cehalet mi olur? Yüce Allah hakkında, bilmeyi değil de, (haşa) bilmemeği yakıştıran böylesi bir feylosofun izinden gidenlerden de daha şaşkını kim olabilir? Hiç, bundan daha büyük bir dalâlet olur mu? Bütün bunlara rağmen, böylelerine mutlak bir husn-i zanla yaklaşıp, "efendim bu zatlar, büyük şahsiyetlerdir. Akıl ve hikmet erbabıdır. Onları küçümsemek, böyle yanlış anlamak; bizim herkesi iyi kabul etme prensibimize uygun düşmez" gibilerden yumuşaklık göstermek de; bir nevi dalâlet değil midir? Belki de en büyük dalâlet budur. [363][363]

Onların Şaşılacak Derecede Dalâlet Ve Cehalete Düşmüş Olmaları

Onlar, şaşılacak derecede dalalet ve cehalete düşmüşlerdir. Bunun bir isbatı da, onların varlıkların silsilesi hakkındaki sözleridir. Onlara göre: "Alemdeki varlıklardan her biri, bir öncekinin eseri ve bir sonrakinin sebebi olmak üzere, illet malul yoluyla birbirinden sadır olur. Ve yukarıya (evvvele) doğru çıkıldığında asıl varlıklar nefsler, . bunların asılları olmak üzere akıllar vardır. En yukarıda (evvelde) ise, illet-i ulâ vardır. İlk illetin, kendinden evveli olmadığı için, o, kendin den bir sonrasının illetidir, fakat kendisi ma'lûl değildir, ilk illet, her cihetten bir olandır. Kendinden de ancak bir sadır olur. Fakat onun, kendinden sadır olandan haberi yoktur. Kendisinin bir ilmi, kudreti

[363][363] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/249-255.

veya iradesi yoktur. İlk illetten sadır olanda da asla kesret yoktur ve onun kendisinden de ancak bir sadır olur."

Fakat mevcudatın çoğalması, onların akıl sahiplerini güldüren bu nazariyelerini yalanlamakta ve çürütmektedir. Bu nazariye bu şekliyle; İbni Sina'nın böyle karışık bir hale getirmesi ve bu nazariye bu mezhebi islam şeriatine yaklaştırmak istemesinin neticesidir. Fakat, böyle bir mezhebin İslam şeriatine yaklaşmış olması diye de bir şey yoktur! Sonra, Muallim-i Evvel dedikleri Aristo'nun asıl mezhebide bu değildir. Çünkü Aristo'ya göre, alemin bir yaratıcısı, Sânii yoktur.

Aristo inkarcıdır, müşriktir. Peygamberleri ve ahireti de inkâr eder. Ona göre, ne bir mebde, ne de bir ahiret! Ne bir peygamber vardır, ne de bir kitap.

Bütün dinlere ve peygamberlere açıkça saldıran ve onları birer hokkabaz diye ilan eden Tabib er-Razi ve benzerlerine göre ise; "insanlığın yegane saadet kaynağı felsefedir! Ve felsefe denilince de bu, sadece Aristo felsefesidir! Başka feylesofların felsefî fikirleri ise geçerli değildir." Çünkü er-Razi ve benzerleri, Aristo Felsefesinden başka bîr felsefî mezhep tanımazlar, başkaca felsefî bir yol kabul etmezler.

Halbuki felsefî tank ve mezhepler pek çoktur, Çok olması da tabiidir. Çünkü felsefede asi olan, feylosofun aklıdır. Akıllar da çok olduğuna göre, felsefî mezheplerin çokluğu gayet tabiidir. Onların makale ve mezheplerine dair eser yazan alimler, bütün bu mezhepleri anlatmışlardır, Mesela îmam-ı Eş'ari bu hususta büyük Makâlât'ını yazmıştır. Keza Ebu Isa el-Verrak ve Hasan bin Musa en-Nevbahtî de bu hususta kitaplar yazmışlardır.

Ebü'l-Velid îbni Rüşd; Aristo'nun Felsefî Mezhebini, İbni Sina'nın anlattığından başka türlü anlatmakta, bir çok meselede îbni Sina'nın yanlışını göstermektedir.[364][364]

---

[364][364] İbni Rüşd, 1126 yılında Kurtuba'da doğdu, 1198'de Merakeş'de vefat etti. O, Latinler ve Yahudiler katında hiçbir müslüman yazarın ulaşamadığı bir şöhrete ulaştı. O, bir tabib olarak çok tutuluyor, Aristo şerhçisi olarak müstesna bir mevkie sahip bulunuyordu.

İbni Rüşd, Aristo hakkında üç türlü şerh yazdı. Gazali'nin Tehaîüte'l-Felasife adlı kitabına karşılık, Tehafüte't-Tehafüt adlı kitabını yazdı. 13. asrın ortalarında bütün eserleri latinc-eye çevrilmişti. İbn Rüşd, bir fikir adamı olarak şüphesiz İbni Sînâ'dan daha az orijinaldir. Akim kudretine olan imanı, ibni Sînâ'ya göre daha zayıf, buna mukabil dine ve Sünniliğe bağlılıktaki samimiyeti ondan daha üstün görünmektedir. O, bir dinsiz değildi, fakat çok serbest düşünceli bir dindardı. Onun felsefesinin, yüksek ahlaktan ilham aldığı inkar edilemez bir hakikattir. Onun eserlerinde insani bir duygu, bir hayat çırpınışı, açıkça kendisini hissettirir. Bunları, İbni Sînâ'nın mücerred eserinde bulmak imkansız gibidir.

Keza Ebu'l-Berekat el-Bağdadi de,

Aristo'nun kendi fikir ve mezhebini nakleder, fakat bunu ibni Sina'dan farklı olarak verir. [365][365]

Felsefe Ve Filozoflar Her Ümmette Vardır

Felsefe ve feylesoflar, ümmetlerden ve milletlerden birine mahsus değildir, her ümmette mevcuttur. Her ne kadar bazı yazarlar, bunun Yunan milletine mahsus olduğunu zannetse de, bu doğru değildir. Yunan Feylesofları, felsefecilerin sadece bir grubunu teşkil ederler. Evet, Yunanlıların, birtakım idarecileri, devlet büyükleri ve reisleri olduğu gibi, feylesofları da vardır; Onların bütün alimleri, feylesoflandırlar. Çünkü orada felsefe çok gelişmiştir. Şüphesiz bunda, onların bazı hükümdarlarının da mühim rolü olmuştur. Mesela Makedonyalı İskender, feylesof Aristatalis'i kendisine vezir edinmişti. Iskender-i Yunanı diye bilinen bu İskender, veziri feylesof Aristotales gibi müşrik idi, putlara tapardı. Fars kiralı Dârâ ile savaştı ve onun bütün ülkesini ele geçirdi. Sonra Çin'e ve Hindistan'a gitti. Birçok Türk diyarını da istila etti. Onun zamanında Yunanlılar çok ilerledi. Veziri Aristo, memleket idaresinde mutlak söz sahibi idi. iskender'den sonra Yunanhlan Batli-mus'lar idare ettiler, iskender, Makedonyalı olup, Filib'in oğludur. Kur'an'da anlatılan İskender ile onun bir ilgisi yoktur. Çünkü Kur'an'da anlatılan iskender; Allah'ın iyi kullarından biriydi, muvah-hid idi. Allah'ın varlığına ve birliğine, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine ahiret gününe inanırdı. Allah yolunda gazalar eder, puta-tapıcüarla savaşırda. Arzın doğusuna ve batısına ulaşmıştır. Ye'cûc ve Me'cûc ile diğer insanlar araşma Sedd'i yapan da odur.[366][366]

İbni Rüşd, dine hücum eden sahte filozofları itibardan düşürmek için çok kıymetli yazılar yazmıştır. O, felsefeyi dinin dostu ve hatta onun süt kardeşi kabul eder ve şöyle derdi: "Felsefeci olmakla öğünenlerin dine yaptıkları hücumlar, cidden çok vahimdir! Çünkü din ile felsefe, tabiatleri icabı birlikte yaşamağa mecburdurlar."

(Onun hakkında geniş bilgi için, bakınız: İslamiyetin Manevi ve Kültürel değerleri, 182-193-Ter. Bahadır Dülger, Ank. 1963, İslam Felsefesi, 153-168 H. Z. Ülken, 1967).

[365][365] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/256-257.

[366][366] Kur"an-ı Kerim'in Kehf Suresinde kendisinden bahsedilen Zü'l-Karneyn'in adı, İskender değildir.

Sokrat Ve Felsefi Mezhebi

Sonra Rumlar devreye girdi, Yunan ülkesini işgal ettiler. Yunanlılar, onların işgali altında yaşadılar, putlara, heykellere tapmaya devam ettiler. Onların ve atalarının dini, görünürde böyle idi. Derken aralarından Sokrat diye bir zat zuhur etti. Sokrat, Fisağoras'm taleble-rinden biriydi. Fakat kendisi Allah'a inanır, çok ibadet ederdi. Orada onun gibi böyle Allah'a inananlar ve ibadet edenler de vardı. Fakat çok azınlıkta idiler. Derken Sokrat putlara tapınmaya cephe aldı ve bunu açıkça reddetti. Yunani s tandaki belli başlı büyüklere gidip, bunun saçmalığını ve bırakılması gerektiğini anlattı. Sokrat'm görüşleri halk arasında yayılınca, büyük bir ayaklanma oldu. Hükümdara, Sokrat'ı idam etmesi için büyük baskılar yaptılar. Hükümdar da onu hapse attırdı. Böylece halkın tepkisini yatıştırmak istiyordu. Fakat puta-tapıcılar, putlarının aleyhinde bulunulmasını asla bağışlamıyorlar (!) illa da onun idamını istiyorlardı. İsteklerinde İsrar ettiler. Hükümdar da, halktan korkusu sebebiyle ve zehir içirtmek suretiyle Sokrat'm ölümüne ferman etti. Tabii bu, birçok münazaralar, tartışmalardan sonra gerçekleştirildi.

Sokrat'm Mezhebi; Allah'a, O'nun kemal sıfatları ile birlikte inanan Ehl-i Isbat'm mezhebine yakın idi. O, Allah hakkında diyordu ki: "Allah, bütün varlıkların biricik ilahıdır, her şeyin yaratıcısıdır, kainatın mukadderatı ve tedbiri O'nun elindedir, (yani O, alemlerin rabbıdır). Allah, azizdir, hakimdir. Mutlak irade ve hüküm sahibidir, bütün işlerinde hikmet sahibidir. O'nun hiçbir abes işi yoktur."

"Allah'ın ilmi, kudreti varlığı ve hikmeti sonsuzdur! Akıllar, bunun hakikatini

---

Cenab-ı Hakk, o zata Kur'an'da bu adı vermemiş, onu iskender adıyla zik-retmemiştir. Zü'l-Karneyn'in adının İskender olduğuna dair bir hadis de yoktur, seleften itimad edilir bir haber de mevcut değildir. Hatta Hafız İbni Kesifin büyük tarih kitabı El-Bidaye Ve'n-Nihaye Fi't-Tarih'te de,-İskender adıyla zikredilmiş değildir. O, ona ait isimler arasında, sadece Katade'den gelen bir rivayeti zikretmiştir ki bu da ehline malum olduğu veçhile, hiçbir ağırlık, hiçbir İlmi değer taşımamaktadır." (Muhammed Afifi).

Aşikar olan odur ki: Zülkarneyn, Yemen hükümdarlarından biridir. Onlar, Tübba diye anılan, çoğulunda Tebabia denilen hükümdarlar idi ve bu hükümdarlar Zû... ile anılır, kendilerine: Zû Nüvas, Zû Yezen, Zû'l-Ektaf denilirdi. Çok eskilerden beri Yemen'de, erkeklerin saç lülesi, örgüsü yaptıkları bilinir. Bu adet halen devam ettirilmektedir. İhtimal ki Zülkarneyn de, saçmın gürlüğü, çokluğu ve uzunluğu ile emsalinden seçilmiş olduğundan, kendisine Zülkarneyn denilmiş idi." {M. H. el-Faki).

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/257.

bilemezler".

"Sonradan yaratılmış bulunan varlıkların, bir vakte ve ecele bağlı olup sona ermeleri, kendi mahiyetleri ve kabiliyetleri gereğidir. Yoksa Allah'ın hikmetinin ve kudretinin sonlu olmasından değildir. Çünkü madde ve maddeye bağh suretler, nihayetsiz olarak sürüp gidemezler. Bu maddenin mahiyeti ve kusuru neticesidir. Yoksa ortada Allah'ın cimriliği, acizliği diye birşey yoktur".

"tşte bu yüzdendir ki, hikmet-i ilahiye; şahısların bekasını, nev'in bekasına bağlamıştır. Neviler de emsalin teceddüdü ile bekaya kavuşmaktadır. Böylece, şahısların bekası nevilerle, nevilerin bekası ise emsalinin yenilenmesi ile sürdürülmüş ve korunmuş olmaktadır. Yoksa, kafiyen Allah'ın kudreti ve hikmetinin tükenmesi, sona ermesi diye bir şey yoktur."

Yine bu büyük feylesof Sokrat, Allah'ın zatı ve sıfatları hakkında diyor ki: "Allah'ın sıfatlarında en özel olan iki sıfatı, Hayy ve Kayyûm sıfatlarıdır. Çünkü ilim, kudret, cûd u kerem, hikmet sıfatları; Allah'ın Hayy ve Kayyûm olmasında münderic sıfatlardır. Allah'ın bu iki sıfatı, bütün sıfatlarını kapsar."

"Allah; bizatihi hay, bizatihi nâtıktır. O'nun konuşması kendi cev-herindendir. Yani kendi Zatı'ndandır. Fakat bizim diri oluşumuz ve konuşmamız, kendimizden olmadığı için, fesada ve fenaya maruz kalmaktadır. Allah'ın hayatı ve kelamı ise, asla zevale ermez."

Sokrat'm, başlangıç ve ahiret hakkındaki sözleri de, diğerlerine nisbetle peygamberlerin sözlerine en yakın bulunanıdır. O, gerçekten peygamberleri tasdike çok yaklaşmıştır. Zaten kavmi de onu, bunun için katletmiştir. Ahlak üzerinde ve diğer çeşitli konularda onun, pekçok hikmetli sözleri vardır. Onlardan bazılarını burada zikredebiliriz:

Evet, Sokrat diyor ki:

"Hikmet yüzgösterdiği zaman, arzular akıllara hizmet eder! Çekilip uzaklaştığı zaman ise, akıllar şehvetlere hizmetçi olur."

"Çocuklarınızı, kendi yaşayışınıza göre yaşamaları için zorla-mayınız! Çünkü onlar,

sizin zamanınız için değil, başka bir zaman için yaratılmıştır."

"Aslında hayat için üzülmek, ölüm içinse sevinmek lazımdır! Çünkü insan, ölmesi için yaşar, yaşaması için de ölür."

"Hakikatleri tanımak için aşk ve düşkünlük gösteren bahtiyarların kalbleri, meleklerin minberleridir! Şehvet peşinde koşturan kimselerin kalbleri ise, şeytanların oturak yerleridir."

"Hayatın iki hududu vardır: Emel ve ecel! Hayatın bekası emel ile, fenası ise ecel iledir."

îşte bu hikmetli ve hakikatli sözlerin sahibi bulunan ve bu yüzden kendi kavmi tarafından katledilen Sokrat; bütün dinlerin en büyük temeli olan Tevhid İnancı'na sahib olmakla tanınmış bir zattır. Ve onun putlara tapınmayı açıkça red ve inkar ettiği de bilinmektedir. Alemin ezelî olduğunu ise kabul etmiyordu. Onun seçkin bir talebesi bulunan Eflatun dahi böyle idi.

Üstadı Sokrat öldükten sonra, onun makamına kendisi geçti, onun kürsisinden dersler vermeye başladı. Hocasının kürsisinde verdiği bu derslerinde Eflatun diyordu ki: "Şu alemi yoktan var eden bir yaratıcı, bir Allah vardır! Bu alemi ibda' eyleyen (yani yoktan var eden) Allah, ezelî ve ebedîdir, Vacibül-Vücud'tur. Yani varlığı, kendisindendir. Sonsuz bir ilmi vardır. O, şu mevcudat ve malumatın hepsini hakkıyle bilicidir!"

"Şu alemde ne varsa, onun mutlaka Yüce Allah yanında bir misal ve sureti vardır. Yani Allah'ın ilminde bunların suretleri bulunmaktadır."

Görüldüğü gibi Eflatun, Allah'ın sıfatlarını, ilmini isbat etmekte, alemin hudûsunu (sonradan var oluşunu) kabul etmektedir. O, putlara tapınmayı inkar ediyordu. Bunu açıkça söylüyor ve kınıyordu. Fakat bunun için bir mücadele vermiyor, kavmi de buna karşı sükut ediyordu. Çünkü onun, kavminin yanında büyük bir saygınlığı vardı.

Eflatun, bu alemin sonradan meydana geldiğini, kadîm ve ezelî olmadığını açıkça söylemiştir. Nitekim felsefesinin diğer büyükleri de bunu söylemişlerdi. Hatta Eflatun'un söz ve mezhebinin böyle olduğu, onun talebesi bulunan Aristo tarafından da bildirilmiştir. Fakat Aristo, bu mezhebe muhalefet etmiş, "alem, kadîm ve ezelîdir"

iddiasında bulunmuştur. Dine karşı olan feylesoflar da, bu hususta Aristo yu taklid etmişlerdir. Gerçi bu hususta onu taklid edenlerin içinde dine mensub olanlar da vardır. Fakat bunların dine bağlılıkları ve nisbeti, sözde ve zahirdedir. Derken felsefede nöbet, İbni Sînâ'ya geldi. O, bütün gücüyle çalışıp, bu Aristo Felsefesini, dinlerin mensuplarına kabul ettirmek istedi. Bunun için, fevkalede gayretler sarfetti. Fakat heyhat! Hiç, birbirine zıt olan iki şey, bir araya getirilebilir mi? Elbette getirilemez. İşte onun gayretleri de böylece boşa gitti. Çünkü Allah'ın elçileri bulunan peygamberlerin dinleri ve kitapları bir tarafta, Aristo Felsefesi ise bir tarafta bulunmaktadır. Bunları kim birleştirebilir?

îbni Sînâ, Hâkim Liemrihi el-Ubeydî'nin davetçilerindendi. Nitekim bunu kendisi de haber vermiş ve: "Ben ve babam, Hâkim el-Ubeydî'nin ehl-i davetindeniz" demiştir. Aynı zamanda o, hatmilerin Karmatî kulundandı. O Karamitî ki, ne din kabul eder, ne iman. Ne Allah'a inanırlar, ne de Peygamber'e![367][367]

Batınî Karmatlar, tamamen zındık bir zümre idi. Rafızîlik kisvesine bürünerek kendilerini gizliyor, katıksız bir dinsizliğe inanıyorlardı. Fakat işin zor tarafı, onların kendilerini Ehl-i Beyt-i Rasulüllah olarak takdim etmeleri idi. Rasulüllah ve O'nun ehl-i beyti ise, onlardan tamamen berî idiler. Karmatîlerin, ne neseb bakımından, ne de din ve diyanet bakımından islam peygamberi ile, islam ile hiçbir ilgileri yoktu. Durum bu merkezde olduğu içindir ki onlar, nerede İslam'a hizmet eden bir ilim ve iman ehli varsa, onu katlediyorlardı. Nerede bir dinsiz, bir müşrik ve zındık varsa, ona asla dokunmuyorlardı. Hele düpedüz kafir ve münkir olanlarla onların hiç bir işi yoktu!

---

[367][367] Hakim Liemrihi el-Übeydi, Afrika'ya gelip Mısır'ı işgal eden ve orada Fatımıler adıyla hüküm süren halifelerin üçünsüdür. Önceki Mısır Firavunları gibi, kendisi de Tanrılık davasında bulunmuştur (!) Halifeliği zamanında, sayılmayacak kadar İslam alimini katletmiştir. İslam fıkhını ve ilmini yöketmek için çok çatışmıştır. Cami ve mescidlerin üzerlerine, Ashab-i Kiram'ın büyüklerine küfreden sözler yazdırmış, müslümanları canından bezdirmiştir. Lübnan ve Şam dağlarındaki DürzılerİIn, Hindistan'daki İsmaililer'in tanrı kabul edip tapındıkları adam, İşte budur. O ve diğer Ubeydî halifeleri, kendilerini Rasulüllah'a ve O'nun kızı Fatıma'ya nisbet ederler. Hakikatte ise onların ne neseben, ne de dinen Rasulüllah île hiçbir ilgileri yoktur!

Ubeydiler'in dedesi, bir batınî dâîsi olup Ubeyduflah e!-Mehdi diye anılır. Kadı Abdülcebbar'ın bildirdiğine göre, onun esas adı Saidlir. Onun babası, Selmiye'de demircilik yapan bir yahudi idi. Kendisi, soyunun Abdullah bin Meymun el-Kaddah'a vardığını iddia etmiştir. Kadı Ebu Bekir el-Bakıllanî de şöyle der; "el-Kaddah da, Ubeydullah el-Mehdi'nin dedesidİr. Ubeydullah'ın Afrikadaki davetinde kendisini Hz. Ali'ye (r.a.) nisbet ettiğini görüyoruz. O: "Ben Ali'nin soyundanım! Ben, bir Aleviyim!" diyordu. Fakat onun Ali'den nesebi, sabit değildir. Kendisi, son derece habis bir batınî idi. İslam milletinin ve devletinin zevale erdirilmesi (yıkılması), biricik gayesi idi. Bunun için, İslam büyüklerini katlediyor, İslam ilimlerini yoketmeye çalışıyorlardı. Birçok davetçiler yetiştirip etrafa saldılar, onlar vasiîasiyle fikirlerini yaydılar. Nice insanların tertemiz inançlarını ifsad eden, NusayrİIeri ve Dürziler! kendilerine taptıranlar onlardır. Karmati davetçilerinin öldürücü fikirleri, ona ve onun ceddi el-Kaddah denilen adama dayanır. Bu fitnenin temeli onlardır." (Bakınız, en-Nücûmü'z-Zahire, 4/75-76.) (Muhammed Hamid ei-Faki).

Onların, hiçbir helal ve haram kaydı tanımadıkları da tarihen bilinen bir husustur, tşte onların, oldukça güçlendikleri bir devirdir ki, onlar adına ve onîann fikirlerini yaymak için, Rasaü-i îhvan-i Safa adını taşıyan kitaplar yazıldı.

Derken sıra ve nöbet, Nasir-i Tûsî diye bilinen adama geldi. Ve bu adam, gerçekten şirkin, küfrün ve dinsizliğin amansız bir yardımcısı idi. Ve zaten dinsiz bir devletin, Bağdat'ı yakıp yıkan Hüîagü Han'ın vezirliğini yapıyordu. Yaptığı işler ve çevirdiği hile dolapları ile, hem kendisi adına, hem de diğer dinsizler adına İslam'dan ve müslümanlardan intikam alıp içini serinletti. Peygamber (a.s.)'m izinde gidenleri, îslam Dini'nden olanları hep kılıca havale etti de, diğerlerine dokunmadı. Müslümanların halifesini, kadı ve hakimlerini, fıkıh ve hadis alimlerini kılıçtan geçirtti! Felsefecileri, müneccimleri, sihirbaz ve hokkabazları ise serbest bıraktı. Bütün bunları, kendisine en yakın adamlar olarak seçti ve müslümanların cami ve mescidlerine, medreselerine ait bütün vakıfları, bu has adamlarına tahsis eyledi. Sonra işi, Felsefî kitaplar yazmağa getirdi. Yazdığı kitaplarında, alemin kadîm olduğunu iddia eden felsefî mezhebe destek verdi. Emsali gibi, Allah'ın sıfatlarını, ahi-ret gününü inkar etti. Ona göre, Allah'ın ilmi ve kudreti olmadığı gibi (!), hâşâ hayatı bile yok imiş (!). O da, emsali gibi, her nevi sıfattan ve mahiyetten mücerred bir illet-i ulâ kabul ediyor ve buna ilah diyordu. Diyor ki: "Allah, alemin içinde veya dışında olamaz! Arş-ı âlâ'nın üstünde, kendisine ibadet edilen bir ilah yoktur."

işte bu Nasir-i Tûsî, islam medreselerini sihirbazlara ve müneccimlere tahsis etmekle kalmadı, din tanımayan felsefenin daha da yayılıp kökleşmesi için, yeni medreseler de edindi. Din tanımayan felsefenin en büyük imamı bulunan Ebu Ali îbni Sina'nın tşârât adındaki kitabını, Kur'an edindi! Evet o, îşârât'ı Kur'an'm yerine koydu ve Kur'an'm yerine kabul edilmesi için çok çaba sarfetti. Fakat meramına bir türlü eremedi. O, bu hususta diyordu ki: "Üstad îbni Sina'nın îşârât'ı, seçkin insanların Kur'an'ıdır! Müslümanların elindeki Kur'an ise, sıradan halkın kitabıdır."

Tabii o, bu kadarı ile dahi iktifa etmedi. Namazı iki vakte indirip bozmak istedi. Fakat buna da gücü yetmedi. Sonra ahir ömründe sihir dersleri vermeye başladı. Çünkü kendisi, bir sihirbaz ve putperest idi. imam Muhammed eş-Şehristanî, el-Musâraa adında bir kitap meydana getirerek îbni Sina'nın bazı iddialarına.cevap verdi ve onun, "alem kadîmdir" sözünü, Allah'ın sıfatlarını ve ahiret gününü inkarını şiddetle red ve iptal

eyledi. Dinsizliğin yardımcısı olan Nasır-i Tûsî ise, kalkıp kaleme sarıldı ve oturup Musaraatü'l-Musaraa adında bir kitap yazarak, Şehristanî'nin kitabına ve dine karşı çıktı. Ben, bu kitapların her ikisine de vakıf oldum. İşte bu kitabında Nasir-i Tusi diyor ki: "Evet Allah vardır. Fakat bu Allah, şu alemde mevcud olan şeylerden hiç birini bilmez ve hiç biriyle ilgilenmez! Allah, yerleri gökleri yaratmış da değildir. Ve Allah, hiç bir şeyi bilmez. Kendi kudreti ve iradesi ile, hiçbir fi'li vukua getirmez. Kabirde yatan ölüleri de diriltmez."

Kısaca söyleyelim ki: Nasir-i Tusi ve ona tabi olanlar; Allah'ı O'nun meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini, ahiret gününü inkar eden dinsizlerdendir. [368][368]

Zamanımızda Okutulan Felsefe

Zamanımızda, bu adamların izinde gidenlerin felsefe diye okuyup-okuttukları şeye gelince: Bu, felsefenin imamı kabul edilen îbni Sînâ felsefesi ile, onun îşârât'mı, seçkin insanların Kur'an'ı diye ilan eden Nasir-i Tusi'nin felsefesidir artık. Evet, birazı da Farabi ile Aristo'nun felsefesidir. Aslında bu, faydasız ve neticesiz yere, sözü uzattıkça uzatmakdan başka birşey değildir. Arap müşriklerinin din diye inandıkları şeyler, bunların felsefî bir mezhep ve din diye inanıp üzerinde İsrar ettikleri şeylerden daha ehven, daha hayırlı kalır. Çünkü bu felsefî derslere kendisini verenler, bütün zihni faaliyetlerini sefer ederek, sonunda: "...Ve nihayet, bir illet-i ulâ, bir vacibü'l-vücud vardır" diyorlar. Sonra da kalkıp, Vacibü'l-Vücud olarak kabul ettikleri şeyi, bütün mahiyet ve sıfatlarından tecrid edip: "Allah, tam bir itlak şartıyla, mutlak vücuttan ibarettir" deyip çıkıyorlar. Allah'ın bütün sıfatlarını, hatta hayatını bile inkar ediyorlar! Putlara tapman Arap müşrikleri ise, "Allah'ın yerleri ve gökleri yarattığım, alemlerin Rabbı olduğunu, ilim, irade, kudret, hayat gibi sıfatları bulunduğunu" kabul ediyorlar. Sadece ibadette (tapınmada, yardım dileyip sığınmada) Allah'a ortaklar koşuyorlar. Böylece anlaşılmış oluyor ki, bu felsefeciler, bütün çabalarına ve zihin sporlarına rağmen, sonunda öyle bir makama varıyorlar ki, Arap müşrikleri kendilerini çok gerilerde bırakmış oluyor. [369][369]

---

[368][368] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/258-262.
[369][369] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/262-263.

Filozofların Birtakım Fırka Ve Grublara Ayrılması

Feylesoflar, bir tek Felsefi Mezheb üzerinde birleşmiş değildir. Tersine, birtakım fırka ve mezheplere, gruplara ayrılmış durumdadırlar. Feylesofların fikir ve sözleri üzerinde titizlikle duran ve eserler meydana getiren âlimler: onların belli-başlı on iki gruba ayrıldığını anlatırlar. Bu gruplardan her biri, bir diğer gruba göre, çok farklı ve bambaşka bir görüşe sahiptir... İşte bu grupların başlıca meşhurları şunlardır:

1- Ravâkıyyûn,

2- Meşşâiyyûn,

3- Ashâb-ı Zulleh,

4- Fisagoriyye,

5- Eflâtûniyye...

Meşşâîler; meşhur feylesof Aristo'nun izinde gidenlerdir... îbni Sina'nın, Fârâbî'nin, Fahreddîn-i Râzî'nin ve diğerlerinin anlattıkları felsefe, Meşşâî felsefesidir.[370][370]

---

[370][370] Îbni Sînâ: Halk arasında efsâne hâlini almış kişiliği ile, Ebü Ali Sîna diye tanınan îbni Sina; Buhara yakınındaki Harmisen'de doğdu. Babasının görüştüğü (ilgi kurduğu) Bâtınîlerin yardımı ile, bilgisini genişletti. Çok genç yaşta yazmaya başladı... Kitaplarının büyük bir kısmını yollarda, hapislerde ve son derece güç şartlar altında yazdı. Hemedân'da bir kulunç rahatsızlığından öldü... Onun en geniş, en meşhur eseri Şîfâ'dır. Bu, Meşşâî Felsefesi'nin en esaslı eseridir. Sonradan bunu kısaltarak Necât'ı yazdı, daha sonra Işârât vet-Tenbîhât'ı yazdı ki bu son eseri, sistemini anlatan en tam kitabı sayılır... Sistemi: îbni Sina'nın sistemi, ortaçağ felsefesinin karakterini taşımaktadır. Empirizm ve rasyonalizm onda bölünmez bir bütün teşkil eder... Skolastiklerin büyük bir kısmında olduğu gibi, onun da haksız tarafı, aklı henüz zayıf olan bir ilmin hizmetinde kullanmasıdır. O, akılda tecrübe arasındaki kaynaşmayı, Zekeriyâ er-Râzî ve Fârâbî sistemlerini birleştirerek sağladı. Fakat o, sistemini, derece derece Meşşâîlik'ten İşrâkî felsefesine doğru götürdü."

"O, inancın aklı tamamladığını kabul eder. Peygamberlere filozoflardan üstün değerlerir ve bu hususta Fârâbî'den ayrılır. Fakat ona göre peygamberlerin eylemi; yorumlama >luytadır. Çünkü o, vahyi; Cebrâîl'in haber getirmesi şeklinde anlamaz. Vahyi, mükteseb tfın yüksek bir sezgisi gibi görür (!) Ona göre şeriatin, dünyayı düzeltmek ve ruhu saflaştırmaktan başka bir hedefi yoktur. İbn Sina, yaradılışı kabul ediyor. Fakat o, Allah'ı; ilk sefceb, zorunlu varlık olarak kabul eder, Kelamcıların dediği gibi, Faili Muhtar olarak kabul etmez(!) İbni Sina'nın, ibni Arabî üzerindeki tesîri de önemlidir. İbni Arabi'nin vahdet-i vücud mezhebinin büyük bir kökü ondadır, işrâkî felsefesine ittisal teorisini vermiştir... Ölümden sonra dirilmeyi kabul eder... Fakat ölümden sonra ruhun bedenle birleşme fikri, onda mübhemdir." (İslâm Felsefesi, H. Z. Ülken, 88-114'e bakılsın)

"Alemşümul olmak için yaratılmış olan bu müstesna ve dahî insan, zamanının bütün ilimlerini öğremişti... Şâirdi, filozoftu, fizikçi idi. En maddî bilgilerden en mücerred konuların inceliklerine uçuyor, aksiyon adamı, politikacı olarak gözüküyor, aynı heyecan ve dirayetle matamatik, fizik, kimya ve astronomi gibi ilimlerle uğraşıyordu, inzivayı sevmezdi. Eğlenceye olduğu kadar çalışmaya da kabîliyetli idi. Bu sebeble dolu bir hayat geçirdi. Önemi hemen herkez tarafından kabul edilen ansiklopedik eserler meydana getirdi. İlimlerin ve felsefenin umûmi tarihinde, birinci derecede rol oynadı. Sisteminde tasavvufa da yer verdi. Aklın kuvvetine hudutsuz bir şekilde inanıyordu. Bunun için onun tasavvufu da, bu kabiliyet ve Özelliğinin tesiri altında kalmış, tamamen zihnî bir hüviyet almıştır. Böyle bir tasavvuf anlayışında ise, kalbin sesi ve insanın sıcaklığı yoktur. Bu, sığ bir yükseklik ve temâşâ olmamaktadır. Bunun için filozofumuzun, yüksek bir din duygusu ile bilgiyi birleştirme teşebbüsü muvaffak olamamıştır... Düşüncelerinde böyle felsefî tesirler bulunan bütün skolastikler, aynı muvaffak iyets iz lige düşmüşlerdir. Bu yüzden Gazafî, nisbî bir kolaylıkla İbni Sina'nın fikir sistemini gözden düşürmek çaresini bulmuştur. Gerçekten Filozofun ve emsali filozofların, âlemin nizâmı ve ferdterin tâlii ve ahvâli ile alâkasız olan mücerred bir Allah ile; Kur'ân'da yaşayan (bildirilmiş bulunan) Allah arasında derin uçurumlar bulunmaktadır. Çünkü İslâm'a göre, aff ve mağfiret sahibi bulunan Allah'ın irâdesi, bütün âleme ve kullara nüfuz etmekte ve kendisine inananlara yol göstermektedir... (Islâmiyeîin Manevî ve Kültürel Değerleri, 178-182'e bakılsın).

Gerçekten İbni Sina'nın sistemindeki ve benzeri sistemlerdeki mücerred Allah inancı, kulların ahvâli ve kâinat ile hiçbir alâkası bulunmayan sığ ve soğuk bir Allah İnancıdır... İslâmdakinin tâm tersine... Bunun için ibni Sina, Allah'ın huzuruna yükselmeyi de hemen hemen bütün kulllardan menetmek istercesine, Işârât adlı kitabının tasavvuf bölümünde şöyle demektedir: "Cenâb-ı Hakk'ın dergâh-ı ehadiyeti her varide (kula) menhec ve şâhrâh olmaktan müteâlî ve berî olup, O'na birden başka şu veya bu mahrem ve muttalî olmaz..." O buradaki "birden başkası" sözüyle, tasavvuftaki kutup anlayışını kasdet m ektedir. Onun bu sözüne, aklî veya şer'î hiçbir delil bulunamaz... Üstelik bu, Râfizîlerin, Tevarüsü Eirnme hakkında söylediklerinin aynıdır..." (Bakiniz, Mukaddime-i İbni Haldun, Ahmed Cevdet tercemesi, I/92)

Tasavvuf ehli arasında meşhur bulunan ve: "Allah'ın nazarı kutbadır..." diye söylenen söz dahî, İbni Sina'nın sözünün aynıdır. Bu, öylesine sığ, soğuk ve salt bir Allah inancıdır ki, njpe Şirk yollarının doğmasına sebeb olmuş, insanlara ve putlara tapınmanın haklı gibi görünen bir kaynağını teşkil etmiştir. İslama ve onun eşsiz tevhîd anlayışına rağmen, bugün hâlâ bu zihniyetin serpintilerine, sis veya bulut hâlindeki tecellîlerine şahit olmaktayız... Din ve maneviyât adına yazılmış bâzı kitaplarda: "...Böyle olmayan, günah zulmetleri ile kararmış olan kalbler; doğrudan doğruya Allahü Teâlâya teveccüh edemez..." (!) diye yazıldığını görüyoruz. Halbuki aynı kitap, bir sahîfe önce, Reşahât'tan naklen: "...Fakat İmam Nakşibend hazretleri, doğrudan doğru Hakk Teâlâ'ya teveccüh edilmesini emr buyururdu" diye yazmıştı. Demekki bir sahîfe sonra, bir adım sonra, bir gün sonra; imam Nakşibend'ler, İmamlar imamı ve mürşidler mürşidi Rasûlüllâh Efendimiz, O'nun islâmî manâdaki tevhîd inanct, kolaylıkla, şu veya bu felsefî tesirlerle (ve fakat tasavvuf adı altında) unutulabiliyor!... (Bakınız, Vesîletün-Necât adlı kitap, sh. 324). Bilinsin ve unutulmasın ki, "Kuluna şah damarından daha yakın olan Allah" ibâdette, O'ndan feyz alıp O'na yaklaşmakta, zikirde duada ve niyazda (ibâdet mâhiyetinde yapılan hiç bir işde), asiâ arada bir vâsıta yoktur! İslam'ın dinden anladığı ve anlattığı budur! Buna aykırı iddia ve zihniyetler felsefî ve şahsîdir, kat'iyyen İslâmî değildir... "Allah'ın nazarı kutbadır, Allah âlemin tedbirini ve kulların manevî terâkkisini kutba bırakmıştır!" inancı; İslâmda felsefî bir ihtilâldir. İslâm'a göre, (Şâh Veliyyullah Dehlevî hazretlerinin açıkladıkları veçhile) bir küfürdür!... "Hiçbir kimse yoktur ki, "Allah mülkünün tedbirini kutb'a bırakmıştır" diye inansın da kâfir olmasın! Böyle inanan kimse; mutlaka dinden ayrılmış sapık ve zındıklardan biri olur!" (Bakınız, Basîratü's-Sâlikîn, s. 279, A. Arslanter. İst. 1972)

Yine bitinsin ve unutulmasmkİ, bu hastalık, dinler tarihince bilinen çok eski bir hastalıktır. Çin'de Yüce Tanrı'ya sâdece krâl'ın ibadet edebildiği kraldan başkasının Tanrı'ya kurban ve adak sunma hakkının bulunmadığı, HinduİZm'de Allah kelamı olduğuna İnanılan vedâlan, Brahmanlar dışında bir Hindu'nun okuyup öğrenmesinin yasak olduğu bilinmektedir. Hattâ Hinduların Vaisye ve Sudra sınıfına girenlerin, Vedâ'ları okumaları şöyle dursun, dinlemeleri ve işitmeleri bile yasaktır! O kadar yasaktır ki, şayet okuyacak olursa dili kesilir işitecek olursa, kulağına kızgın kurşun dökülür... (Dinler Tarihi, 124, Ö. R. Doğrul, İst. 1958, Birûnî'ye Göre Dinler ve İslâm Dini, 115, Ank. 1975)

Adem'den Hâtem'e gelinceye kadar her peygamberin dini olan islam'a gelince: Kul, inanarak "eşhedü..." deyip müstüman olduğu ândan itibaren doğrudan doğruya Allah'la irtibat hâline geçmiştir. Dâima O'nun murakabesinde ve huzurundadır. Hele Özel manâda ibadetlerinde, dua ve niyazlarında, ibadet mahiyetinde yaptığı her bir işte, O'nunla arasında ne bir peygamber, ne de bir melek, hiçbir vasıta yoktur! Peygamber (a.s.)'ın ona vasıtalığı; sâdece Allah'a nasıl ibâdet edeceğini, O'nun rızâ ve likasına nasıl

ereceğini ondan öğrenmesi bakımındandır. Hele, büyük olan sâdece Allah'tır anlamına gelen tekbîrini alıp namazına durduğunda, Allah ile başbaşadır. Sadece İlâhî huzurdadır. Zâten tekbîrini alırken, Allah'tan başkalarını arkaya atmıştır. Şimdi Allah ile konuşmakta, kulluğunu doğrudan O'na sunmakta ve Allah'a, "Sen, Seni, Sana..." diye seslenmektedir.., "Sübhânekellâhümme ve bihamdike" der. Yâni: "Ey Allah'ım, ben Seni tesbîh ve tenzîh ederim. Sana hamdederim... Ve asla Sen'den başka ilâh yoktur." Ve bütün dikkati ve himmetiyle buna, bu islâmî manâdaki tevhîde ve ibâdete riâyet edeceğine dâir de, Fâtiha'daki hamd ü senalarını sunduktan sonra kesin olarak söz verir! İslâmİ cemâat şuuruna sâhib bir müslüman olarak der ki: "Allah'ım! Biz, ancak Sana İbâdet eder, ancak Sana sığınırız."

İşte, müslümaniığm ve müslümanın sözü ve özü budur! Bunu ihlâl etmek, buna karşı ihtilâl yapmak, tasavvuf adı altında felsefî ihtilallerin te'sîr sahasına girmek, islâmiyetten de, islâmî tasavvuftan da uzaklaşmak olur! Namazı bilmemek, kılmamak olur! Kıldığı namazı, ettiği niyazı tanımamak, bütün bunlardan gaflet etmek olur...

Dua edeceği sırada, "acaba bugün bu saatte kutuplar vs gayb ricali hangi tarafta bulunuyorlar" diye, Güneş'i ve Ay'ı kıblegâh edinen bir Hindu ve Mani gibi, listeye bakıp ricâi-i gayb'ın bulunduğu tarafa dönüp, Allah'a değil de rical-i gaybe yalvaran bîr kimsenin, namaz ve niyaz ile ne ilgisi olabilir? "Sırf Allah'a ibâdet, yâlnız Allah'a sığınmak!" (Fatiha, 4) dîni olan müslümanlık ile, onun alâkası nedir?

Bu, o kadar böyle, belli, açık ve sabittir ki; bütün peygamberlerin dîni olan islamın temeli ve ruhu olmuştur! Müslümanlıktaki her şey, buna bağlıdır, bununla bütünleşmiştir. Buna zıt hiçbir şey, islâmî olamaz, onun nâmına İleri sürülemez, kabul de edilemez. Fakat ne kadar şaşılacak bir hâldir ki, hâlâ nice kimseler (ve meşhurlar), İmâm-ı Rabbânî'niri buyurduğu gibi, "niyet ve himmetlerinin zayıflığından, düşüncelerinin İlletli oluşundan..." herşeye rağmen, islârnî olmadığı halde İslâmî sanılan bâzı düşünce ve davranışları; din ve maneviyât adına telkin ve tatbîke devam ediyorlar... Çin'den, Hind'ten, Mani'den gelen te'sirlerle; "Yüce Allah'ın huzuru, öyle her varidin (gelip geçenin) uğradığı bir dergâh değildir! O'na ancak "bir" yaklaşabilir. Ve O'nun nazarı kutb'adırl..." diyebiliyorlar.

Arap müşriklerinin, Allah'a inandıkları halde, Allah'a değil de putlara tapındıkları gibi; devamlı Ay'a ve Güneş'e teveccüh eden meşhur Mani'ye: "Sen Allah'a değil de, Ay'a ve Güneş'e tapınıyorsun!" şeklinde itiraz ettikleri zaman, her bir sapıtanın kendisine göre bir tevili olduğu gibi, durumunu şöyle tevil etmiştir: Diğer dinlerin mensupları bizi, Ay'a ve Güneş'e secde edip tapınmakla suçlayıp kınıyorlar! Kendileri bilmiyorlar ki, Hz. İsa'nın da dediği gibi biz onların hakikatini, hakikatler hakîkati'ne bir kapı ve geçit ediniyoruz! Ay ve Güneş, ancak bizim birer vâsıta ve vesîlemizdirler. Vücûd-u Hakîkî'nin âlemine birer geçirttirler!...(Bak. BirûnTye Göre Dinler ve islâm Dini, 125).

işte Mani de, kendi şirkini böyle savunuyordu! Hem kendisi gibi düşünmeyenleri cahillikle suçluyor, hem de Allah'tan korkmadan, Hz. îsâ gibi bir peygambere iftira ediyordu!... Her bir bâtıl ve bit'at ehlinin, yaptığı ve yapacağı da hep böyle olmuştur, böyle olacaktır... Kendi hurafe ve bit'atini kabul etmiyenlerİ cahillik ve Ham Ervah olmakla suçlayacak, hem de duyduğu ihtiyâç nisbetinde (!) Allah'a ve O'nun peygamberine iftira edecektir! Çünkü başka türlü kendisini ve zihniyetini savunması mümkin değildir... Ne yapalım! Biz de bu noktaya, yine Imam-ı Rabbânî gibi, "başka ne diyelim" demekle yetiniyoruz... Ve bir müslüman gibi, sâdece ve sâdece Yüce Allah'a sığınıp şöyfe yalvar iyoruz:

"Allah'ım, biz müslüman kullarını, ilmiyle ve ibadetiyle şaşırttığın kimselerden eyleme! İlim veya ibâdetinin çokluğu ile mağrur olup Sen'den uzuklaşanlardan kılma! Hiçbir zaman, hâlis ve hak tevhîdden, dosdoğru yol olan sırat-ı müştekimden ayırma... Son nefeste dahî kâmil ve gerçek îmânımızı saklayıver. Rahmetini, inayet ve hidâyetini hiçbir ân üzerimizden eksik etme. Sevgili Rasûlünün şefaatine nail eyle! Ebedî hayatta O'na komşu kıldıklarının arasına bizi de kat! Amîn, âmin! Yâ rabbel-âlemîn."

NOT: Tarihçi Ibni Hallikân, Vefeyât'ında der ki: "...Ebû Ali Ibni Sînâ, mizaç itibariyle kuvvetliydi. Çok cima ederdi... Bir elem ve hastalık arız olduğu zaman, perhizine dikkat etmezdi... Bunun için, bir hafta iyi, bir hafta hasta olurdu... Alâüddevle ile çıktığı seferde kulunç oldu ve çok zayıfladı. Ayakta duramıyacak bir haldeydi... O kadar ki, ilaç kullanmak istemiyor, "artık bana ilaç fayda etmez" diyordu... Kalkıp güzel bir gusul abdesti aldı. Allah'a sığınıp güzel birtevbe eyledi... Hatırladığı hak sahiplerinin haklarını iade etti. Yanında kalanın tamâmını da fakirlere sadaka olarak dağıttı. (Sünnet veçhile) üç günde bir hatim indirdi... Derken iyice ağırlaşti ve belirtilen tarihte, Hakk'ın rahmetine kavuştu... Onun vefatı: Ramazan ayında, Cuma gününde, 428 yılında idi." (Vefeyâtü'l-Ayân, 1/144-145)

Felsefede, felsefenin mâhiyetinin icâbı, iki feylesofun bir tek görüşte birleştiklerini göremezsin. Çünkü şu feylesof, kendi aklıyla şöyle düşünürken, öbür feylesof da kendi akliyle öyle düşünmektedir. Biri kalkar da, şeytanın bu feylasoflarla, çocukların yuvarlak bir topla oynadığı gibi oynadığını söylerse, yabana atmamak gerekir... Bütün feylosoflarm, kendilerine hâs görüşlerini anlatmaya kalkışsak, buna ne zaman yetişir, ne de ömür. Çünkü onların görüşleri ve ihtilafları, anlatmakla bitirilmeyecek kadar çoktur...

Fakat şunu kesinlikle söyleyebiliriz ki: Feylosoflarm içinde bazıları, peygamberlerin getirdikleri din ve diyanetlere kesinlikle karşıdırlar. Böyleleri, asla şeriat tanımazlar! Alemdeki varlıkları, Allah'ın yarattığını kabul etmedikleri gibi, Allah'ın yaratıcılığını da kabul etmezler. Alemin sonradan yaratılmış olduğunu kabul etmedikleri için, yaratılış gayesi diye de bir inançları yoktur... Onlara göre, ne başlangıç vardır, ne de sonuç! Ahirete inanmadıkları için, insan hayâtı için sağlam bir yol ve hedef gösteremezler... îşte bu şekilde dîne ve peygamberlere karşı olan bu felsefecilerin inkâr felsefesi, zamanla şu veya bu ümmete de bulaşmış, sirayet etmiştir...

Târihte Mısır Firavunları diye bilinen Firavunlar da, böyle inkarcı , feylesoflardandı. Hattâ biz, "bu inkarcıların önderi Fir'avun'dur" diye-yebiliriz. Çünkü o, inkarcılığı bilfi'il açığa vurup tatbik etti... Tanrılığını ilân edip kendi milletine: "Asla benden başka tanrı edinmeyeceksiniz" diye davette bulundu. Göklerin ötesinde, Arş'm üstünde bir ilâh olduğunu inkâr ettiği gibi, "Allah'ın Mûsâ ile konuşmuş olması..." meselesini de red ve inkâr eyledi. Açıkça Mûsâ peygamberi yalanlayıp: "Mûsâ, bu hususta yalan söylemektedir" dedi. Hattâ kendi dâvasında haklı olduğunu isbâta bile kalkıştı da veziri Hâmân'a, kendisi için bir kule yapılmasını emretti. O kuleden alemlerin rabbma muttali olacaktı (!) Kendi düşünce ve zihniyetince, o kuleye çıkacak, oradan semâyı gözleyecek ve: "İşte ben, yukarıları gözledim, Allah diye bir şey görmedim" diyerek, insanları Allah'a çağıran Musa'yı (a.s.) yalanhya-caktı! Nitekim o kibirli, kalbi mühürlü zorba öyle de yaptı... Yüce Kur'ân bize bu olayı şöyle duyurmaktadır: "Fir'avun dedi: "Ey Hâmân, bana yüksek bir kule yap ki ben o yollara erişeyim! Yâni göklerin yollarına erişeyim de, Musa'nın tanrısına çıkıp bakayım! Çünkü ben Musa'yı yalancı sayıyorum." İşte böylece Fir'avun'un yaptığı kötü iş, kendisine iyi gösterildi ve o, doğru

yoldan uzaklaştırıldı! Ve böylece Fir'avun'un bütün tuzağı boşa çıkarıldı."[371][371]

islâm düşünce tarihinde dalâlet fırkaları olarak bilinen mezheplerden, özellikle Cehmiye Mezhebi mensupları da, bu hususta inkarcıların imâmı bulunan Fir'avn izini takip ettiler... Aynen onun gibi, Arş'm üstünde, âlemin dışında ve ötelerden bir Allah olduğunu, bu Allah'ın mükellim ve mütekellim olduğunu (bir kelâm sıfatı bulunup konuştuğunu) inkâr ettiler... Fir'avn ve kendisine tabî olanlar, bu yolda iken gark oldular da, kendilerinden sonra gelenlere ibret vesilesi oldular... Muattıla-i Cehmiye ise, manen garkolmuş durumdadır... Onlar da, bunlar da Allah'ın kahrına uğramış kimselerdir...

Yüce Allah, Fir'avn'ı ve kavmini garkedip helâka uğratınca, Mûsâ Kelîmullâhm zamanı, artık tevhîd ve îmân üzere devam etti... Mûsâ (a.s.)m irşadı ve kılavuzluğu sayesinde insanlar, Yüceler Yücesi Allah'ı, kemal sıfatları ile tanıyıp, kâdir-i mutlak, hakîm-i zülcelâl, kerîm-i zülkemâl velcemâl olarak bilindiler, inananlar, Allah'a hakkıyla inandı, O'nu hakkıyla tanıdılar... O'nun hayy ü kayyûm olduğuna, herşeyi bilip gördüğüne, her ne dilerse onu yaptığına, herçeşit ayıp ve kusurlardan münezzeh bulunduğuna samimiyetle inandılar... Allah'ı ve O'nun yüce sıfatlarını inkâr belâsı, ortadan kayboldu...

Derken, hayy ü kayyûm olan Allah'ın Kelim'i bulunan Mûsâ, vazifesini tamamlayıp dünyamızdan ayrıldı. O'nun ümmeti bulunan Isrâîl oğullarına olanlar oldu, Allah'ı ve O'nun sıfatlarını inkâr belâsı, yine saklandığı yerden başını çıkardı, Îsrâîl Oğullarını sardı. Artık ulûm-i muattala yâni inkâr felsefesi yine revaçta idi. Hz. Mûsâ'mn ve dininin düşmanları, kendi inkarcı felsefelerini, ilâhî kitap olan Tevrat'ın önüne geçiriyorlar, Allah'ı tanıtan âyetlerini iyice eğip büküyorlardı. Te'vîl adı altında, Ta'tîl Felsefesini yayıyorlardı. İşte onlar bununla meşgul iken, bir de gördüler ki, ne dinlerinin safveti kalmış, ne de devletlerinin şevketi... Düşman kılıçlarından arta kalanlar, artık esaret hayâtı yaşıyor, sırtında bin tir zillet yükü taşıyor. Yalnız dinlerinden ve devletlerinden değil, vatanlarından bile sürülüyorlardı. Nitekim bu, daha önceleri de hep böyle olmuştu! Allah'ın vahyinden, hidâyet ve yol göstermesinden uzaklaşanlar, devletlerinden ve vatanlarından da uzaklaşmışlardı. Onlar da, Allah'ın bu kânununu yaşıyorlardı. İnkarcı felsefeye, tatilci zihniyetlere o derece tavîz vermenin neticesiydi bu! Allah, kendi hidâyet ve lutfüne karşı kibirlenen insanları, böylece cezalandırmıştı ve yine

[371][371] Mü'min suresi, 36-37

cezalandırıyordu.

Batı'da, inkarcı felsefenin yaygın hale gelip insanların bununla meşgul olması neticesinde, Nasrânîlerin müslümanlara musallat kılınması dahî, böyle bir ilâhî ceza idi. Endülüs İslâm Devleti, bu yüzden yıkıldı, oradaki müslüman ülkeler bu yüzden elden çıktı... Oradaki esîr edilen müslümanlar, yâ hristiyan oldular, yâ da öldüler! Yâhud da ülkelerini terke mecbur tutuldular!...

Bu, Doğu'da da böyle oldu... Allah onlara, yine ilâhî bir ceza olmak üzere Tatar Ordularını musallat kıldı da, nice İslâm diyarı yakılıp yıkıldı. Medenî eserler, kitaplar, kütübhaneler yok oldu!... Hattâ hicrî üçüncü asrın sonlarında ve dördüncü asrın başlarında bile böyle oldu. İnsanların inkarcı felsefe île meşgul oldukları, Dâru'l-Hikme diye kurulan ve başına yahûdî feylesofları getirilen yuvalardan hidâyet ve medeniyet (!) umdukları bir zamanda, can evlerinden vuruldular! Mutlak dinsizlik ve zmdıkaya mutlak müsamaha ile baktıkları bir dönemde, en hassas yerlerine Karâmita hançerlerinin saplandığını gördüler. Bu amansız fitne zümrelerinin üzerine, Halîfe'nin orduları kaç defa sevkedildi de, bir başarı elde edilemedi. Allah yolunun âşıkları hacıların, tam tavaf sırasındayken Öldürülüp Zemzem kuyusuna basılmalarının önüne geçiîemedi... Hacerü'l-Esved; onu gasbeden

kırılası ellerinden yıllarca geri alınamadı! Kısa zamanda dinsizliğin şevketi kınlamadı...

İşin en acı taraflarından biri de, nice kıymetli ve iktidarlı islâm büyükleri hakkında "bu da onlardanmış" denilerek hakkiyle kendilerinden istifâde edilemedi... Devletin şevket ve kudretini iade edecek olan vezîr-vüzera; bu fitne ve töhmet altında inledi veya sindi. Böylesine sarsıntılar ve kargaşalar oldu. İkindi namazının kılınmasından biraz sonra evine dönmeyen aile reislerinin veya ferdlerinin, artık hayâtından ümid kesilecek kadar anarşi ve terör devresi yaşandı. Sonra, bu dinsizlerin dâvetçileri Mağrib diyarından faaliyet gösterdiler ve zamanla Mısır'ı merkez edindiler. Sonra Şam'a, Hicaz'a ve Yemen'e mâlik oldular. Hattâ bir ara, Bağdat'ı bile ele geçirdiler... Ve Bağdat'taki camilerin minberlerinde onların adına hutbeler bile okundu.[372][372]

[372][372] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/263-269.

ŞEYTANIN TUZAKLARI

1.CİLT/2.BÖLÜM

İBN-İ KAYYIM EL-CEVZİYYE

F/ÜCRETSİZ İSLAMİ E-KİTAP İNDİR

http://islamiekitap.blogspot.com/

17- ŞEYTANIN ÜMMETİ SALİBİYEYİ (HRİSTİYANLARI) OYUNCAK HALİNE GETİRMİŞ OLMASI 4

Hıristiyanların Onuncu Konsili: 8

Hristiyanlarm Dinlerini Bozmak İçin İcad Ettikleri Birinci Bid'at: 11

Hristiyanlarm Dinlerini Bozmak İçin İcad Ettikleri İkinci Bid'at: 11

Hristiyanların Dinlerini Bozmak İçin İcad Ettikleri Üçüncü Bid'at: 12

Ümmet-i Salîbiyenin (Hristiyanların), Akla Ve Dine Karşı Olma Vasıfları 13

Şeytanın Hristiyanları Kendisinin Oyuncağı Haline Getirmiş Olması 14

Hristiyanlarm Binlerini Bozmak İçin Îcad Ettikleri Dördüncü Bid'at 15

Hristîyanlarm Dinlerini Bozmak İçin İcad Ettikleri Beşinci Bid'at 16

Hristiyanlarm Dinlerini Bozmak İçin İcad Ettikleri Altıncı Bid'at 16

Haçın Keşfine (!) Dair Hikaye 16

Namaz Ve Niyazlarında Dahi Şeytanın Oyuncağı Haline Gelmiş Olmaları Hususuna Gelince: 18

18- ŞEYTANIN YAHUDİLERİ TUZAĞINA DÜŞÜRÜP OYUNCAK HALİNE GETİRMESİ 19

Yahudilerin "Yapma Bir İlah" İstemeleri 19

Yahudilerin Buzağıya Tapmaları..... 20

Yahudilerin "Ey Musa Bize Allah'ı Açıkça Göstermezsen Sana İnanmayız" Demeleri 21

Şeytanın Yahudilere Bir Tuzağı Ve Oyunu Da Şudur..... 22

Şeytanın Yahudilere Bir Tuzağı Ve Oyunu Daha... 23

Şeytanın Yahudilere Bir Tuzağı Ve Oyunu Daha... 23

Yahudilerin Şeytanın Tuzağına Düşmüş Olmalarının Bir Örneği De, Kendilerine Yardım Ve Fetih..... 24

Müjdelendiği Halde O Şehre Girmekten İmtina Etmeleridir. 24

Yahudilerin Şeytana Aldanışlarının Bir Diğer Örneği De, Öldürdükleri Adam Hakkında Verilen Emri Yerine Girmekte Serkeşlik Etmeleridir..... 25

Yahudilerin Şeytanın Tuzağına Düşmelerinin Bir Örneği De, "Cumartesi Günü Yasağına" Hürmetsizlik Etmeleriüir..... 26

Şeytanın Yahudiler İçin Kurduğu Tuzaklardan Biri De Dinde Hileye Sapmalarıdır 26

Şeytanın Yahudiler İçin Kurduğu Tuzaklardan Biri De Onların Peygamberlerini Öldürmeleridir..... 27

Şeytanın Yahudiler İçin Kurduğu Bir Tuzak Da Nesih Meselesi Olmuştur. 27

Şeytanın Yahudilerle İstediği Gibi Oynadığının Bir Örneği De Şudur 32

Şeytanın Yahudilerle İstediği Gibi Oynadığının Bir Örneği Daha..... 32

Bir Ümmeti Gadabiye Olan Yahudilerin İki Fırkaya Ayrılmış Olmaları..... 33

Şeytanın Yahudileri İstediği Gibi Parmağında Oynattığının Bir Örneği De Şudur:.. 34

Yahudilerin Şeytanın Tuzağına Düşmüş Olmalarının Bir Örneği De Şudur;..... 36

Yahudilerin, Şeytanın Oyuncağı Olduklarının Bir Örneği De Şudur..... 36

Yahudilerin Şeytanın Oyuncağı Haline Geldiklerinin Bir Örneği De Şudur 36

Yahudilerin Şeytanın Oyuncağı Haline Geldiklerinin Bir Örneği De Şudur 37

Yahudilerin Şeytanîn Oyuncağı Haline Gelmiş Olmalarının Bir Diğer Örneği Des Peygamberlere Hakaret Ve Eziyetleridir 38

Yine Yahudilerin Peygamberlere Olan Hareketler Ve İftiralarından Şunları Zikerdebiliriz 39

Ümmet-i Gadabiyenin (Yahudilerin) Diğer Bazı Yalan Ve İftiraları 40

Allah'a Ve Onun Elçilerine Her Çeşit Kötüleme Ve İftirayı Reva Gören Yahudilere Bazı Sorularımız Var 41

19- YAHUDİ OLSUN, HRİSTİYAN OLSUN, BÜTÜN İNSANLIK HZ. MUHAMMED'İN (A.S.) 42

PEYGAMBERLİĞİNİ TASDİK ETMEK İHTİYACINDA VE ZARURETİNDEDİR 42

Bugün Yahudilerin Elinde Bulunan Tevrat'ın Durumu 45

1. Grub 45

2. Grub 45

3. Grub 46

1. Cihet 47

2. Cihet 47

3. Cihet 47

4. Cihet 47

5.Cîhet 47

6.Cihet 47

7. Cihet 47

8. Cihet 48

9. Cihet 48

10. Cihet 48

1. Misal 49

2.Misal 49

1.Cîhet 50

2.Cîhet 50

3.Cîhet 50

4. Cîhet 50

3. Misal 50

20- ŞEYTANIN VESVESESİYLE HASTALANAN KALBİN İLACI VE TEDAVİSİ 52

İstiazenin Ve İstiaze Ayetinin Açıklanması 53

İstîaze İle İlgili Bazı Rivayet Ve Hükümler 54

Kur'an'ın İstiaze Konusundaki İrşadı 56

21- ŞEYTANIN İNSANLAR İÇİN KURDUĞU TUZAKLAR 59

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Birincisi: 62

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan İkincisi: 63

Şeytanın insanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Üçüncüsü: 64

Şeytanın insanlar için Kurduğu Tuzaklardan Dördüncüsü: 66

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Beşincisi: 68

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Altıncısı: 68

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Yedincisi: 68

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Sekizincisi: 69

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Dokuzuncusu: 69

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Onuncusu: 69

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Onbirincisi: 70

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Onikincisi : 71

Şeytanın İnsanlar için Kurduğu Tuzaklardan Onüçüncûsü: 72

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Ondördüncüsü: 73

1- Namaz ve Abdestin Niyetindeki Vesveseler: 79

2- Abdest ve Gusülde Suyu İsraf Etmektir: 80

3- Abdestin Bozulması Hakkında Düşülen Vesvese: 81

4- Bevlettikten Sonraki Vesvese: 82

5- Yalınayak Yürümedeki Vesvese: 82

6- Ayakkabılar Hakkındadır: 82

7- Ayakkabıyı Çıkarmadan Namaz Kılmak: 83

8- Nerede Namaz Vakit Gelirse Orada Namazı Kılmak: 83

9- Mesc idle re Yalınayak Girmek: 84

10- Meziy Hakkındadır: 85

11- Davetlere İcabet: 87

12- Kur'an Okurken Harflerin Mahreçleriyle İlgili Düşülen Aşırılık ve Vesveseler: 89

Vesvesecilerin Delil Olarak İleri Sürdükleri Hususların Cevapları 90

ibadetlerde İhtiyat Olsun Diye Vesvese Edenlere Verilen Cevaplar: 90

Talâk Konusunda Vesvesecilere Verilen Cevaplar: 92

Yine Talâk Konusunda Vesvesecilere Verilen Diğer Cevaplar: 92

Vesvesecilere Yemin Konusunda Verilen Cevaplar: 94

Vesvesecilere Yemin Konusunda Verilen Diğer Cevaplar: 95

Birinci Grub: 95

ikinci Gurub: 95

Üçüncü Grub: 95

Dördüncü Grub: 96

Abdestin Bozulup Bozulmadığında Şüphe Eden Vesvecilere Verilen Cevaplar: 96

Necasetin Elbisenin Neresine Bulaştığında Şüphe Eden Vesvesecilere Verilen Cevaplar: 96

Necis ve Temiz Elbisenin Karıştığında Şüphelenen Vesvesecilere Verilen Cevaplar: 96

Su Kaplarından Şüphelenen Vesvesecilere Verilen Cevaplar: 97

Kıble Hakkındaki Şüphe Eden Vesvesecilere Verilen Cevablar: 97

Hangi Namazı Unuttuğunda Şüphe Eden Vesvesecilere Verilen Cevaplar: 97

Av Eti Hakkında Şüphe Eden Vesvesecilere Verilen Cevaplar: 98

Abdest Suyunu İç Organlara Ulaştırmada Şüphelenen Vesvesecilere Verilen Cevaplar: 98

İbadetlerde İhtiyat Fazilet Değil mi Diyen Vesvesecilere Verilen Cevaplar: 99

22- ŞEYTANIN HİLE VE TUZAKLARININ EN BÜYÜKLERİNDEN BİRİ DE 99

PUTÇULUK VE KABİR FİTNESİDİR 99

Şeytanın Hile Ve Tuzaklarından Biri De: Kabirleri Bayram Yeri Edinmektir.....103

Kabirleri Bayram Yerine Çevirmenin Bazı Fitne Ve Fesatları.....106

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu En Büyük Tuzaklardan Biri de Ensâb'tır! Yani: Dikili Taşlar, Putlar, Fal Okları.....115

Kabirlerin Tapınak Haline Getirilmelerinin Birinci Sebebi:.....120

Kabirlerin Tapınak Haline Getirilmelerinin İkinci Sebebi:.....120

Kabirlerin Tapmak Haline Getirilmelerinin Üçüncü Sebebi:.....120

Tevhid Ehli Müslümanların Kabir Ziyareti ile Şirk ve Bit'at Ehlinin Kabir Ziyaretleri:.....123

Bit'at ve Şirk Ehlinin Ziyaretine Gelince:.....123

Şefaat Meselesi:.....124

17- ŞEYTANIN ÜMMETİ SALİBİYEYİ (HRİSTİYANLARI) OYUNCAK HALİNE GETİRMİŞ OLMASI

Burada maksadımız, esas anlatmak istediğimiz şudur: Ne zaman ki bu ta'tîl ve inkâr felsefesi israil oğullarına sirayet etti, onların mahvolmasına sebeb oldu! Sonra Yüce Allah onlara, Meryem oğlu Mesîh îsâ'yı gönderdi. îsâ (a.s.) onların dinini yeniledi, kendilerine dinlerinin esaslarını ta'lim ve tebliğ buyurdu. Son derece açık ve kesin bir şekilde onları, sâdece ve, sâdece Allah'a ibâdet etmeğe çağırdı! Allah'tan başkasına tapınmaktan şiddetle nehyedip sakındırdı. Bâtıl düşüncelerden, peygamberlerin haber verdikleri esaslara aykırı şeylerden uzak durmaya, bit'at ve hurafelere inanmayı bırakmağa davet etti. Bunun üzerine yahudüer kendisine düşman oldular. "İnandığımız bâzı şeyleri bıraktırmak istiyorsun" diyerek ona karşı geldiler. Ona o kadar düşman kesildiler ki, kendisine ve anasına iftira da bulundular. Kendisini yalanladılar ve öldürmek istediler. Allah da onu, onların ellerinden kurtarıp kendisine yükseltti ve onlar îsâ (a.s.)'a bir kötülük yapamadılar.

Allah, Mesih İsa'ya, yâni onun dînine yardımcılar lütfetti de, onun şerîati, ona düşman olanlara hükmetti. Nice hükümdarlar bu dîni kabullendiler, bu dini yaydılar... îsâ (a.s.)m dini, kendisinden sonra üçyüz sene kadar sağlam ve düzgün gitti... Sonra onun dininde de tebdil ve tağyirler oldu. En sonunda tanınmayacak derecede bozuldu ve yok oldu... Çünkü Nasrâniyet, yani İsa'nın (a.s.) dîni, bir hıristiyanlık mezhebi haline geldiği zaman, onun aslından bir şey kalmamıştı. Zira hristiyanlık; Mesih isa'nın dini ile, inkarcı ve putatapıcı felsefenin birleşiminden meydana geliyor ve hristiyanlık adım alıyordu...

Artık Nasraniyetin bu döneminde, putlara heykellere tapılıyor değildi... Fakat suretlere tapılır oldu. Güneş'e secde edilmiyordu, fakat Güneşin doğduğu tarafa secde ediliyordu. Artık hıristiyanlar, "akıl, âkil ve ma'kûl biridir" demiyorlardı, fakat: "Baba, Oğul, Rûhul-kuds birdir" diyorlardı.

Bunlarla birlikte, îsâ (a.s.)'m dini olan Nasraniyetten kalma bazı şeyler de .vardır. Mesela: Cünüblükten yıkanıyorlar, Sünnet oluyorlar, cumartesine hürmet ediyorlar, domuzu yemiyorlar, Tevrat'ın haram kıldığı şeylerden sakınıyorlardı. Ancak İncil'de açıkça helâl olduğu bildiriimişse bunlar hariç.

Sonra şerîati nesh ve tebdile uğrattılar. Domuz etini, Cumartesiyi helal saydılar. Sünnet olmayı terkettiler. Hatta cunüplükten bile yıkanmaz oldular. Ancak cumartesiye hürmet yerine, Pazar gününe hürmeti getirdiler. İsâ (a.s.), namazını kılarken Beyti'l-Makdis'e dönüyordu. Bunlar ise, Doğu'ya dönerek ibadete başladılar. îsâ (a.s.)'m, Salibe ta'zîm diye bir işi yoktu. Bunlar Hac'a saygı diye birşey icâd ettiler. Hatta ona tapınır oldular. Sonra îsâ (a.s.), onların tuttuğu şu orucu asla tutmadı, meşru da kılmadı, emir veya tavsiye de etmedi. Fakat onlar, böyle ve bu sayıdaki orucu icâd ettiler. Hilâl'e göre olan oruçlarını da Rûmî aylara göre ayarlayıp, zamanını da (çok kolay olsun diye!) ilk Bahar'a taşımakla işledikleri cinayete karşılık orucun sayısını o kadar artırmayı kararlaştırdılar. İsâ (a.s.), son derece temiz ve nazîf idi, necasetten herkesten fazla sakınırdı. Bunlar ise, pislik içinde bulunuyor, pislik içinde ibâdet ediyorlar. Gûyâ onlar bu îcad ve değişiklikleri, yahûdilere inad olsun diye yapmışlar. Fakat kendi dinlerini değiştirip bozmuş olmanın vebalini hiç düşünmemişlerdir. Onlar; yahûdilere karşı kuvvet ve takviye bulmak ve felsefecilerin hoşnudluğunu kazanmak maksadı ile, inkarcı ve putatapıcı felsefeye, alenen ta'vîz vermişlerdir...

Îsâ (a.s.)'m dini, böyle tanınmaz ve içinden çıkılmaz bir hâle getirildikten sonradır ki, Nasrânîler; sayısı sekseni geçen toplantılar yaptılar, Konsiller meydana getirdiler... Maksatları, din birliğini sağlamak idi. Fakat bu Konsillerin her birinin sonunda, Nasrânîlerin ve dinlerinde yetkili papazların bir kısmı bir kısmını dinsiz îlân ediyor, lanetliyor ve lanetlenmesi için karar alınmasını istiyordu... Hatta bundan dolayıdır ki, akıl sahiplerinden biri şöyle demiştir: "Hiristiyanlardan on kişi bir araya gelseler ve inanıp kabul ettikleri dînin aslı ve hakikati üzerinde bir biriyle konuşsalar, dağıldıkları zaman, ortaya on bir aded mezhep çıkarmış olarak dağılırlardı."

Hattâ bu Konsillerin ilkini yaptıran Konstantin, çeşitli hristiyan ülkelerinden üçyüz on sekiz patrik, papaz ve yetkili din âlimini biraraya getirtti. Ve kürsîye geçip kendilerine şöyle hitâb etti: "Bugün sizler, Mesîh^îsâ dîninin âlimlerisiniz! Bu dînin büyüklerisiniz? Bu dînin esâsı ne ise onun üzerine ittifak etmelisiniz! Bu esâsı belli ettikten sonra", ona muhalefet edenleri tardediniz, lanetleyip afaroz ediniz..." Bunlun üzerine onlar, çok uzun süren müzakere ve münakaşalarda bulundular ve kendilerinin "Emânet" dedikleri şeyi ortaya koyup onun üzerinde birleştiler... Bu büyük toplantı, onların Nîka dedikleri îzrıjk şehrinde yapıldı. O tarihte Kralları Konstantin tahta geceli onbeş şene olmuştu.

Bu Korisilin toplanmasının mühim sebeplerinden biri, şu idi: O tarihte îskendiriye Patrikliğine getirilen kişi, Aryos'un kiliseye girmesine mâni plmuş onu lânetlemişti... Bunun üzerine Aryos, kral Konstantin'e gelip'.şikayette bulundu. Aryos'un yanında iki rahib daha vardı. Onlar da İskenderiye patriğinin aleyhinde bulundular ve kralın huzurunda onunla münazara yapmak istediklerini söylediler... Kıral patriği İskendiriye'den getirtti ve huzurunda münazara yapmalarını istedi... Patrik, Aryos'a hitaben: "Önce sen konuş, diyeceğini de" dedi. Aryos söze başladı ve şunları söyledi:

"Ben, söyler ve inanırım ki: Baba, oğul yokken dahî var idi, sonra oğulu meydana getirdi. Oğul, Baha'nın kelimesi idi. Fakat sonradan olmuş ve yaratılmıştır. Baba, sonra işi kelime ismi verilen bu oğula bıraktı. Böylece göklerin ve yerin yaratıcısı o oldu. Nitekim İncil'inde o şöyle dedi: "Ve bana, göklerin ve yeryüzünün saltanatını hibe eyle, bağışla!" İşte o, kendisine hibe edilen kelime sayesinde, göklerin ve yeryüzünün yaratıcısı olmuştur. Sonra bu kelime, bakire Meryem ile birleşti, bir oldu. Ve Rûhu'l-Kudüs ile bir oldu. Ve bununla biricik Mesîh oldu. Şimdi Mesih'in iki manâsı vardır: Biri: Kelime, diğeri de: Cesed'tir. Fakat bunların her ikisi de, aslında mahlûktur, yaratılmıştır."

Bunun üzerine, İskenderiye Patriği söz aldı ve şöyle dedi: "Şimdi söyle bakalım! Bu ikisinden hangisi, bize daha gereklidir? Biz, bizi yaratana mı, yoksa yaratmamış olana mı ibâdet edeceğiz?

Aryos: "Bizi yaratmış olana" dedi.

Patrik: "Madem bizi, kendisine kelime adı verilmiş bulunan oğul yaratmıştır. Ve madem oğul kendisi de yaratılmıştır. O halde sen; kendisi yaratılmamış bulunan Baba'ya değil de, yaratılmış bulunan Oğul'a ibâdet etmemizi gerekli kılıyorsun. Hatta sana göre, Yüce Yaratıcı Baba'ya ibaret etmek küfür, yaratılmış bulunan Oğul'a ibâdet ise dîn ve îmân oluyor!...

Onların bu şekildeki sözlerini dikkatle dinleyen Konstantin, ve mecliste hazır bulunanlar, patriğin sözlerini doğru buldular. Aryos'un sözlerini ve kendisini afaroz ettiler. Ve her kim Aryos'un sözlerini kabul edecek olursa, laneti haketmiş olduğunu ilan ettiler...

Yaptıkları münazarada galip geldiğini gören Patrik, Konstantin'e dedi ki: "Bütün patrikleri ve papazları çağırıp büyük bir konsil meydana getir! Biz, bu büyük toplantıda,

dîn ve îmânın ne olduğunu ortaya koyalım ve diğer insanlara da bunu îlân edelim!" Onun bu teklifini kabul eden Konstantin, bütün etraftaki patrik ve papazlari çağırttı. Hepsinin gelip bu büyük taplantıyı yapabilmeleri için, tam bir sene iki ay gibi bir zaman geçti. Ve iki bin kırk sezik patrik ve râhib bir araya geldiler... Her birinin fikri ve sözü ayrı ayrı idi. O kadar büyük bir ihtilâfa düştüler ki, gürültü ve kargaşa afaka yükseliyordu. İhtilafın şiddetinden ve anlaşmazlığın derinleşmesinden hayrete düşen Konstantin, onlara büyük bir ziyafet verdi. Yemekten sonra mühim bir konuşma yaptı ve kendilerinden, kargaşaya düşmek değil, güzelce karşılıklı münazaralar yaparak sonuca getmelerini, bir görüş üzerinde birleşmelerini istedi. Derken uzun uzun münazaralar haşladı. En sonunda ruhbanlardan üçyüz on sekizi, bir görüş üzerinde birlik sağladılar ve diğerleriyle bu görüş üzerinde münazaralar yapıp onlara üstün geldiler. Bunu gören hükümdar, bu üçyüz on sekiz, rahip ile özel bir toplantı yaptı. Onlara dedi ki: "Bakınız, şimdi ben sizin içinizde ve tâ ortanızda yerimi aldım. İşte benim hükümdarlık mührüm, kılıcım ve süngüm. Bunları size veriyorum! Ve sizi kayıtsız şartsız yetkili kılıyorum. Dîninizi ayakta tutabilmeniz için, ne yapmayı lüzumlu görüyorsanız yapınız."

Onlar ise, Kraldan son derece memnun kalıp, kendisine hayır dualar ettiler ve: "Buyur, bu kılıç senindir! Mühür de senindir... Yeterki sen, dînimize hizmet et, onu korumaya çalış..." dediler. Kendilerinin hazırladıkları ve üzerinde ittifak ettikleri Emanet'i de Konstantin'e verdiler. Onlara göre, bu "Emanet" dedikleri şeye aynen inanmayan bir kimse, asla hristiyan olamaz! Ve o kimsenin ibâdetleri de kabul edilmez. Onların "Emânet" dedikleri şey, şu ifâdeleri içermekte idi:

"Bir olan, herşeyin mâliki bulunan, görünen ve görünmeyen şeyleri yaratan Baba Allah'a inanırız! Yine inanırız ki, Mesîh Isâ, bir Allah'ın oğlu biricik rab'tır. Bütün yaratılmışların ilki (orjinali)dir, bütün âlemler var olmazdan evvel Babası'ndan doğmuştur. O, yaratılmış değildir. Hak İlâh'tan oîma Hakk İlâh'tır (!) Ve Babası'nın cevherindendir. Bütün âlemler, onun eliyle sağlam bir yapıya kavuşmuş, onun eliyle yaratılmıştır. O, insanlık için, bizlerin kurtuluşu için semâdan indi, Rûhu'l-Kudüs'ten cesetleşti ve insan oldu. Bakire Meryem ona Rûhu'l-Kudüs'ten hâmile kaldı, sonra onu doğurdu. O, çok elem çekti, başı yarıldı, öldürüldü! Ve ölüsü, Haç şeklinde asıldı.

Sonra deftıolundu. Üçüncü günü kabrinden kalkıp semâya çıktı. Ve gidip Babası'nın sağ tarağına oturdu. O, bir daha gelecek, diriler ve ölüler arasında hakemlik yapacaktır!

Bizler, biricik Rûhu'l-Kudüs'e de inanırız. O mukaddes Rûh, Babası'ndan çıkan hakk ruhtur, O'nun muhabbet ruhudur. Bizler, hataların bağışlanması için vaftize de inanırız. Bizler bir tek mukaddes bir cemâate ve onun Ceslikasına, başında bir Baş Piskopos'un bulunmasına da inanırız. Bedenlerimizin Öldükten sonra dirileceğine, hayâtımızın ebedül-âbâd devam edeceğine de inanırız."

İşte bu akîde (inanç), hiristiyanlarm Melekiyye, (Melkâniye), Nestûriyye ve Ya'kûbiyye diye bilinen mezheplerinin üzerinde ittifak ettikleri bir inançtır. Ve bu "Emânet" denilen inanç metnini de o tarihte toplanan, o patrikler ve rahipler hazırlamışlardır... Ve artık onlarca bu, Hiristiyanlığın vazgeçilmez şiarı olmuştur. Ve onlarca, artık böyle inanan, mukaddes ve hristiyandır, inanmayan ise melundur...

Konstantin'in emriyle Iznikte akdedilen bu Konsil'in reisleri: İskenderiye patriği, Antakya patriği ve Kudüs patriği idiler. İskenderi-patriği Aleksandros'un başkanlığında devam eden bu toplantı bittiği zaman, hepsi bu "Emânef'te ne yazılı ise, onun üzerinde müttefik olarak dağıldılar, ona muhalefet edenlere lanet etmek için de ittifakla karar aldılar... Muhalefet edenleri, kesin olarak kâfir saydılar, afaroz ettiler...

Aryos ise, bu toplantı dağıldıktan sonra da kendi mezhebine davette bulunmaya devam etti. Ve bu Üçyüz Onsekizler Meclisi'nin hasırladığı "Emanet"in yanlış olduğunu söyleyip, Nasrânîleri ondan sakınmaya çağırdı. Etrafında pekçok taraftar topladı. Kalabalık bir şekilde Kudüs'e gittiler ve pekçok Nasrânîler, bu konsilin kararma karşı çıktı. Aryos, onlara dedi ki: "Onlar bana haksızlık ettiler. Bana insaflı davranmadılar, zulmettiler. Sırf bir düşmanlık ve zulüm olarak beni mahrum kıldılar..." Oradakilerden pek çoğu, onu bu hususta tasvîb ettiler ve: "Aryos doğru söylüyor" diye bağırdılar, Aryos'a muhalif olanlar ise, galeyana gelip kendisine saldırdılar. Onu dövdüler; Hattâ Kıral'm yeğeni olmasaydı onu Öldüreceklerdi... Ve böylece oradan dağıldılar.

Sonra, Birinci Konsil'den elli sekiz sene sonra, üçüncü bir Konsil daha toplandı. Bu Konsilde vezirler, askeri kumandanlar da vardı. Kiral'a dediler ki: "insanların inançları ve zihinleri bozuldu. Pekçoklari, Aryos'un sözlerine inanır oldu. Bütün patrikleri ve rahipleri çağırıp bir meclis kurunuz. Onlar bu meclisde, din ve imanın ne olduğunu gayet açık olarak ortaya koysunlar. Kıral bunu kabul etti ve etrafdaki bütün patrikleri ve rahipleri toplantıya çağırdı. Konstantiniye'de bunun üzerine yüz elli hristiyan rahibi toplandı. Yine bu Konsilin de başkanlık divânında İskenderiye patriği, Antakya patriği ve

Kudüs patriği vardı. Aryos'un sözünü ele aldılar. Aryos şöyle diyordu:

"Rûhu'l-Kudüs, gerçekten mahlûktur ve bir kuldur. îlâh değildir."

İskenderiye patriği, bu konuda şunları söyledi: "Bize göre, Rûhu'l-Kudüs'ün, Allah'ın ruhu olmasından başka bir manâsı' yoktur. Allah'ın ruhu ise, Allah'ın hayâtından başka birşey değildir. Eğer biz: "Ruhu'1-Kuds mahluktur" dersek, "Allah'ın ruhu mahluktur" demiş oluruz. Ve bu takdirde: "Allah'ın hayatı mahluktur" demiş oluruz. Bu takdirde de Allah'ı diri saymamış oluruz. Her kim Allah'ı diri olarak kabul etmezse, muhakkak o kimse kâfirdir! Kâfiri lanetlemek ise vaciptir."

Onun bu konuşmasından sonra, oradakilerin hepsi Aryos'a lanet ettiler... Bazı rahip ve patrikler dahi Aryos'un sözünü söyledikleri için lanetlendiler... Ve bu toplantıda, Rûhu'l-Kudüs'ün mahluk olmayıp Halik olduğuna, bir ilâh-ı hakk olduğuna, Baha'nın ve Oğul'un tabiat ve cevherlerinin aynı tabiat ve aynı cevher olduğuna karar verdiler. Böylece, daha önceki üçyüz onsekizler meclisinin "Emanet" metnine, şu metni de ilâve ettiler: "Ve dahî bizler, Rûhu'l-Kudüs'ün, Baba'dan taşıp çıkmış, hayât verici ve öldürücü (muhyî ve mümît) bir Rabb olduğuna, Oğul ve Baba ile beraber bulunduğuna da inanırız. O dahî, tarafımızdan secdeye ve ululamağa lâyıktır."

îlk Emâmet'te de Rûhu'l-Kudüs geçiyordu ama, bu sıfatlarla değil, îşte İkinci Emâmet'e bu sıfatlar da eklendi...

Bu suretle onlar, Baha'nın, oğul'un ve Rûhu'l-Kudüs'ün üç uknum, üç vecih olduğunu, üç özellik olduğunu söylüyorlardı... "Hem birdir, hem de üçtür! Teslis içinde vahdet, vahdette teslis" diyorlardı... Aynen felsefecilerin, "kesrette vahdet, vahdette kesret" dedikleri gibi... İşte onlar, bu suretle, Hz. isa'nın dîn ve şerîatinde, eksiltme ve artırmalar yaptılar.

Bu hiristiyanlar, önceleri Mani Mezhebine uyarak, can taşıyan hayvanlardan hiç birinin etlerini yemiyorlardı. Bu toplantı sırasında iskenderiye patriği, et yemelerini serbest kıldı... Artık, patrikler ve rahibler de et yiyebileceklerdi...

Bu Konsil dağıldığı zaman da, patriklerin ve rahiplerin pek çokları lanetlenmiştir... Ve bu toplantıdan tam elli bir sene sonra, Nesturis Meşeleri üzerine Dördüncü Konsil toplandı... Bir mesele haline gelen Nesturis'in iddiası ve mezhebi şöyle idi: Meryem,

hakîkî manâda ilâh doğurmuş değildir. Lâkin burada iki varlık vardır. Biri: Baba'dan meydana gelen İlâh, Diğeri: Meryem'den olan bir insan. Biz ki bu insana, Mesîh diyoruz, İlâhın oğlu ile birleşmiştir diyoruz. Fakat îlâh'ın oğlu, hakîkî manâda oğul değildir. Bundan maksad; İlâh'm mevhibesi, kerameti olduğunu ifâde etmektir. Ve iki ismin ittifakını anlatmaktır."

Nestoris'in bu sözleri, etraftaki patrikler ve râhiplerce malûm olması üzerine, kendisi ile onlar arasında birçok mektuplaşmalar oldu... Sonunda Nestoris'in hatalı olduğuna karar verdiler. Ve bu mesele üzerinde ikiyüz rahip bir araya gelip Efsis'te bir meclis topladılar. Nestoris'i de bu toplantıda kendileri ile münazara yapmağa çağırdılar. Fakat Nestoris toplantıya gelmedi. Üç defa çağırıldığı halde, her üçünde de toplantıya katılmadı. Rahipler de onun kâfir olduğunu îlân ettiler ve kendisini lanetlediler. Onu afaroz edip, râfıplikten ve kiliseden azlettiler. Ayrıca kendilerinin: "Meryem'in bir ilâh (tanrı) doğurduğu, Mesîh İsa'nın da Hakk Tanrı olduğu, insanlık ve ulûhiyet tabîatlerine (cevherine) sâhib olduğu, uknumda mütevahhid, İlâh'm üç unsurundan biri olarak ulûhiyetle birleşmiş olduğu inancı üzerinde sabit bulunduklarını..." da îlân ettiler.

Rahipler böylece Nastoris'i lanetleyince, Antakya Patriği Yuhannâ, buna çok kızdı. Kendisiyle birlikte Antakya'ya gelmiş bulunan papazlarını topladı ve onlarla uzun süren münazaralar yaptı... Yaptığı münazaralarda bütün rahiplere galip geldi, hepsini susturdu. Bunun üzerine'işi kavgaya döktüler. Aralarında büyük bir arbede ve kötülük meydana geldi... Aralarındaki anlaşmazlık ve taşkınlıklar uzayıp gitti. Araya Kral Tezoş girdi, durumu yatıştırdı ve yazılı bir emirname gönderdi. Bu emirnamede şöyle yazıyordu: "Mukaddes Meryem, bir îlâh doğurmuştur! İsâ Mesîh, bizim rabbimizdir. O, tabîatte (cevherinde) Baba Tanrı ile beraberdir. Nâsûtiyetinde (beşeriyetinde) ise, insanlarla beraberdir." Onlar da Nestoris'i lânetlemeye devam ettiler.

Nestoris; böylece lanetlenip sürgün edilince, Mısır diyarına gitti. İhmim'e vardığında, orada yedi sene ikamet eyledi. Sonra vefat edip oraya defnolundu. Sözleri de bir müddet unutuldu. Sonra Nusaybin kilisesi metropolit vekili olan râhib Ibni Sarma, onun fikirlerini yaymaya başladı. Bu sebepledir ki, doğu hristiyanları, Irak civarındaki Hıristiyanlar, onun mezhebini takîb ederler ve kendilerine Nestoriler denilir. .

İşte burada zikrettiğimiz bu dördüncü Konsil de, Nestoris'in ve onun mezhebini takib edenlerin lanetlenmesi ile sona ermiştir... Ve zâten, ne zaman ve nerede bir

hristiyanlar konsili toplanmışsa, mutlaka sonunda hristiy ani arın bir kısmı lanetlenip afaroz edilmişlerdir... Biz dışarıdan tarafsız bir gözle baktığımızda, İsâ (a.s.)'ın dînî olan Nasraniyet'ten uzaklaşıp hristiyanlık mezhebi üzerinde karar kılan bütün hristiyan konsilleri, mutlaka delâlet üzerinde karar kılmış, kendilerinin kararlarına katılmayan hristiyanları da lânetlemiştir! Toplanıp delâlet üzerinde birleşme, lanetleme üzerine dağılıp ayrılma! Ne kadar ibret alınacak bir tablo!...

Daha sonraları, Kostantîniyye'de onların bir konsili daha toplanmıştır. Bu sefer ki meclis, hem bir râhib hem de tabîb olan Otyos'un mezhebini tartışmak üzere toplanmıştır. Otyos şöyle diyordu: "Mesîh İsa'nın cesedi, bizim cesedlerimizin tabîatinde değildir! Mesih, bir beden haline gelmeden önce, iki tabîate (cevhere) sâhib idi. Tecessüd ettikten sonra ise, birtek beden olmuştur...'

Râhib Otyos'un bu mezhebi, Yakubîler olarak bilinen hristiyanlarm mezhebidir.

Derken devletin piskoposu yola çıkıp râhib Otyos'a geliyor, onunla bu hususta tartışıyor ve kendisini alt ediyor... Sonra Kostantiniye patriğine gidip durumu anlatıyor. Sonra iskenderiye patriğini ona gönderip, hazır bulunmasını sağlıyor. Büyük bir meclis toplayıp ona nasıl bir inanca sâhib olduğunu soruyor. O da diyor ki: "Eğer biz, Mesih'in iki tabiat olduğunu söylersek, Nestoris'in mezhebine uymuş oluruz. Fakat biz diyoruz ki: Mesîh bir tabiattir, bir asıldır. Çünkü o, secedeleşmeden önceki iki tabîatten olmuştur. Fakat bedenleştiği zaman, bu ikilik kendisinden yok olmuştur. Artık o, birtek tabîat, birtek asıldır."

Konstantîniyye patriği kendisine hitaben diyor ki: "Eğer Mesîh, birtek tabîat olmuşsa, ezelî olan tabîat (asıl), sonradan olan tabîatin aynı olmuş oluyor. Eğer kadîm olan muhdes olan ise, bu taktirde Ezelî olanı, yok saymış oluruz. Kadîm olanın, aynen muhdes olan olması caiz olursa, bu o demektir ki: Oturan, aynen ayakta olandır, sıcak olan aynen soğuk olandır. Böyle bir düşünceden vazgeçmek gerekir."

Fakat Otyos, kendi görüşünden vazgeçmedi... Onlar da kendisini lanetlediler. O da krala müracat ederek zulme uğradığını, kendisine yardımcı olması gerektiğini söyledi. Ve büyük bir konsil toplanmasını taleb etti. Bunun üzerine kral, bütün patrik ve rahipleri toplantıya çağırdı. Her taraftan Efsis'te toplandılar. İskenderiye patriği söz alıp, Otyos'un mezhebini destekledi. Diğer patrikler ve rahipler mağlub oldular. Kıral da bu mezhebi

kabul edip, durumu Roma patriğine ve patrikler cemaatine yazdı. Bu mezhebi kabul etmeyen görevlilerin kendisine yaklaşmasını istedi. Böylece Emânet bozuldu. Mezhep, Otyos Mezhebi oldu. Bilhassa Mısır'da, İskenderiye'de... İşte tarihte Yâkûbiye Mezhebi denilen mezhep de budur...

Görüldüğü gibi, bu Konsil de, lanet edenlerde, lanet olunanlarla dağıldı... Kimisi: "Lanet edenler haklıdır" diyordu, kimileri de "lanet olunanlar haklıdır" diyorlardı. İşte, bu toplantıları da böyle yapıldı, böylece geçti.

Sonra Markıyon'un iş başında olduğu zamanda Altıncı Konsil toplandı. Bu konsile katılan pisikoposlar, Beşinci Konsil'in haksızlık ettiği, insaflı davranmadığı şeklindeki iddialarını ileri sürdü. Otyos'un fikirleriyle hristiyanlığm bozulduğunu, halkın böylece aldatıldığını söylediler... Kıral da, diğer pisikopos ve patriklerin toplanmasını emretti. Altıyüz otuz pisikopos biraraya geldi, Otyos'un ve İskenderiye patriğinin mezhebini tartışdı. Sonunda, bu ikisini lanetlediler ve daha önceki, "Mesîh îsâ İlâhtır, hem insandır, lâhûtiyette (tanrılıkta) Allah'la beraber, nâsûtiyette (insanlıkta) diğer insanlarla beraberdir ve her ikisinde de tamdır. O, biricik rabdır..." şeklindeki Üçyüz Onsekizler Konsili'nin aldığı karara döndüler... O konsilin Emânet adı altında yazıya aldığı bütün maddeleri kabul ettiler. Ayrıca Aryos'u da lanetlediler...

Üçüncü Konsil'de kabul edildiği gibi, "Bakire Meryem'in bir ilâh doğurduğunu, biricik rab olan Mesih'in cevherde Allah'la beraber olduğunu..." karara bağlayıp: "Mesih'te iki tabîat bir uknum vardır. Aslı ve cevheri bir, tabîati ikidir" dediler. Fakat yine tam ittifak sağlanamadı. Dağılırken, kimileri lanetliyor, kimileri de lanetlenmiş oluyordu.

Sonra Kral Enistas zamanında bir konsil daha toplandı. Bunun sebebi de şu idi: Kostantin Sores Kıral'a gidip: "Bu Altıyüz Otuzlar Meclisi'nin aldığı karar doğru değildir. Doğrusu: Atyos ve İskenderiye patriğinin dedikleridir. Başkasının dediklerine inanma! Ülkenin her tarafmdakilere, bu konsilin lanetlenmesi için emirnameler gönder! Onların dedikleri gibi: "Bir asıl, iki tabiat olmaz. Doğrusu; bir tabiat, bir cevher, bir meşiyettir" dedi. Kral da bunu kabul etti. Kudüs patriği emirnameyi aldığı zaman, bütün rahiplerini topladı ve Enistas'a, Sores'e lanetler okudu! Bunlara uyan herkezin lânetli olduğunu îlân etti. Kral durumdan haberdar olduğu zaman, patriği Eyleye sürgün etti. Rahip Yuhannâ'yı Kudüs patriği olarak atadı. Ve Yuhannâ kendisine, Altıyüz Otuzlar Meclisi'ni

lânetliyeceği hususunda garanti verdi. Kudüs'e vardığı zaman, rahipler kendisine katılmadı ve: "Sakın hâ Sores'in fikirlerini kabul etme! Altıyüz Otuzlar Meclisi'nin kararım kabul ettiğin taktirde hepimiz seninle beraberiz" dediler. O da onlara uydu.

Durumdan haberdâr olan Kral, Yuhanna'ya bir komutan gönderdi ve onu, sözünden dönmekle suçlamasını ve sözünü yerine getirmekle mükellef kılınmasını, şayet sözünü yerine getirmeyecek olursa, kürsîden indirip sürgün edilmesini ferman etti... Kumandan Kudüs'e geldi ve Yuhannâ'yı hapsetti. Rahipler kendisini ziyaret edip, kumandana dediğini yerine getireceğine dâir söz vermesini, meclis kurulduğu zaman, kendileri gibi lânetlemede bulunmasını işaret ettiler... Meclis toplandı. On bin râhib her bir ağızdan Otyos'u Nestoris'i ve Sores'i lanetlediler! Onlara uyanları da.

Kralın elçisi korkuya kapıldı, durumu krala ulaştırdı, Yuhannâ'nın kesin olarak sürgüne gönderilmesini istedi. Râhib ve piskoposlar bu isteğe şiddetle karşı çıktılar, krala bir yazı gönderip: "Hepimizin kanları da dökülse, bizler Soris'in sözlerini kabul etmiyeceğiz" diye ifâde ettiler. Ayrıca kendilerine bu hususta ezâ-cefâ edilmemesi talebinde de bulundular...

Sonra Roma Patriği'nden, kiralı azarlayan, yaptıklarından ötürü kendisini şidetle kınayan bir yazı geldi. Ve bu meclis de, bâzılarının lanetlenmesi üzerine dağıldı...

Soris'in, Yâkûb el-Berâziî adında bir mürîdi vardı... Ona el-Berâziî denilmesinin sebebi, kelimesinin manâsından anlaşılacağı gibi, hayvanların semer ve eyerlerinden kesilmiş parçaları birbirine yamayarak giyinmesidir. İşte bu el-Berâziî adındaki râhib de, Üçyüz Onsekizler Meclisi'nin koyduğu Emânet'e karşı çıkıyor, halkın nazarında onu değerden düşürüyordu.

Sonra Kral Enistas vefat etti. Yerine geçen Konstantin, Enistas'm aldığı ve aldırttığı kararları tersine çevirip, Üçyüz Onsekizler ' Konsili'nin koyduğu Emânet metnini geçerli saydı. Ve durumu Kudüs'e yazılı olarak bildirdi... Bunun üzerine toplantı yapan rahipler, büyük bir sevinçle Emânet'in geçerliliğini kutladılar! Ve artık İskenderiye'de de bunun ifâdesi olan Yâkûbîye Mezhebi kuvvet kazandı... Ve oradaki Bolas adındaki patriği Öldürdüler. Bolas, Yâkûbiye mezhebini tutmuyor, Melkâniyye'yi tercih ediyordu... Sonra işbaşına geçen İstafonas oldu. İskenderiye'ye asker gönderdi. Askerin komutanı patrik elbisesi giyerek kiliseye girdi ve ileri geçip haçı

selamladı... Kendisini yadırgayıp taşa tuttular. O da geri çekildi ve saklandı, öldürülmekten zor kurtuldu. Üç gün saklandıktan sonra meydana çıkıp kiralın emrini bildirdi ve askerin herkesi toplantıya getirmesini emretti. Herkes kilisede toplandı... Askerine, gerektiğinde uygulanmak üzere gizli bir emir ve bu emire dâir bir parola verdi. Parolayı söyleyince, askerler kılıçlarını çekip gereğini yapacaklardı... Gerekli tedbirleri aldırdıkdan sonra kürsiye çıktı ve: "Ey İskenderiye halkı! Sizden, hakka dönmenizi, Yâkûbiye'den ayrılmanızı istiyorum! Aksi halde sizi kılıçtan geçirecek adamların kıral tarafından yola çıkarılacağını size haber veriyorum" şeklinde bir konuşma yaptı. Bunun üzerine kendisini yine taşa tuttular. Neredeyse öldüreceklerdi. Bunun üzerine parolayı söyleyiverdi. Askerler kılıçlarını çekip rasgele ordakileri öldürmeye başladılar. O kadar insan öldürdüler ki, sayısız denecek kadar... İşte bu olaydan sonra da, İskenderiye'de tekrar Melkâniyye mezhebi galebe çaldı...

Hıristiyanların Sekizinci Konsil'i ise, Menbiç Piskoposu ve arkadaşları yüzünden oldu. Şöyleki:

O ve arkadaşları Reha Piskoposu, Massısa ve Sales piskoposları diyorlardır ki: "İnsanlar öldükten sonra dirilemezler, kıyamet kopması diye de bir mesele yoktur... Mesîh İsa'nın bedeni veya bedenleşmesi hakîkî değil, mecazî ve hayalîdir."

Sonra bunlar, kralın emriyle Konstantiniye'ye gönderildiler... Burada patrik kendilerine dedi ki: "Eğer îsâ'nın cesedi bir hayâl ise, bu taktirde onun işi ve sözü de hayal olur! Hatta yalnız onun değil, bütün insanların işleri ve sözleri de hayal olur" dedi.

Yine dedi ki: "Mesîh ölmüşken dirilmiştir. Ve böylece, bizlere öldükten sonra dirilip kalkmanın hak olduğunu, diğer insanların da böylece dirilip kalkacağını göstermiştir." Bu hususta İncîl'den âyetler okudu ve aksini iddia edenlerin laneti hakettiğini söyledi. Kıral da kendilerine, bu hususta bir toplantı yapmalarını ve muhalefet edenlere lanet okumalarını emretti. Emir gereği bir konsil toplandı. Konsile yüz atmış dört piskopos katıldı. Ve Menbic, Massîsa ve Sales pisikop asi arını afaroz ettiler. "Mesih'in bedeni'nin hayâl olmayıp hakîkat olduğu, İlâh olarak da, insan olarak da tam olduğu, Mesih'in büyük bir ihtişamla tekrar geleceği, ölü veya diri herkezin ona inanacağı üzerine ittifak edip dağıldılar..."

Dokuzuncu Konsil'leri ise, Muâviye zamanında toplandı. Bu konsilde de birbiriyle

bolca lânetleştiler.,. Şöyle ki: Rûnıiye'de iki mürîdiyle birlikte vali Kasta'ya gelen bir rahibi; Kasta'nın inancını çok sapık ve çirkin buldu ve kendisini şiddetle tenkîd etti. Kasta ise gadaba gelip rahibi çok fecî bir şekilde öldürdü! Ellerini kollarım kestirdiği gibi, dilini de kestirdi. Müridlerinden birini de aynı âkibete uğrattı... Bir diğerini ise, fecî şekilde dövdürdü ve sürgüne gönderdi... Durumdan haberdâr olan Kostantiniye kiralı, seçkin piskoposların toplanmasını ve bu şüphenin nereden geldiğinin araştırılmasını, sahibinin lanetlenmesini emretti... Bu emir üzerine vali Kasta, yüzkırk piskopos ile üçyüz papaz gönderdi. Bunlar geldiği zaman kral, yüz elli sekiz piskoposu topladı, piskoposların tamamı iki yüz doksan sekiz olunca, papazları toplantıdan çıkardılar... Toplantıya Kostantiniye patriği başkanlık etti. Antakya patriği de başkanlık yaptı... Başkanın emriyle hepsi ayağa kalkıp, ileri ve aşırı giden (!) patrik ve râhiblerin hepsini, birer birer lanetlediler. Sonra oturup bir karar yazdılar. Daha önceleri konulmuş bulunan Emânet metni üzerinde çalışıp, bâzı eksiltme ve artırmalar yaptılar. Onu şu hale getirdiler: "Bizler, biricik nâsût, biricik oğul Mesîh'in; ezelî kelime, Baha'ya doğrulmuş O'nunla ebedî olup cevherinin İlâh olduğuna inanırız! O bizim biricik rabbimizdir, O'nun tam olan iki tabîati, tam olan iki meşiyyeti ve iki işi ve birtek aslı vardır. Onun lâhutîligi de tam, nâsûtiyeti de tamdır! Bizler yine inanırız ki Oğul İlâh, bakire Meryem'den cesed edindi. Akla ve nefs-i natıkaya sahip insan oldu. Bu, Allah'ın rahmetiyle oldu. O, beşeriyeti sevicidir, ona karışıklık ye fesâd arız olmadı. O, ne ayrıldı, ne de bölündü. O ancak birdir. İnsana benzer işler yapar İlâha benzer işler yapar. O, biricik oğul ve ezelî kelimedir. Meryem'den cesetleşmiştir. Nitekim Mukaddes İncil de bunu böyle bildirir. O, iki tabîatiyle İlâhîdir, insanîdir. Ondaki iki tabiat ve meşiyyet, birbiriyle hiç çatışmamaksızm, birbirleriyle zıdlaşmaksızm İlâhî ve insanî işini icra ederler."

İşte bu meclis de, bu emâneti hazırlayıp kabul etti... Ve kendi görüşlerine lanet edenlere lanetler yağdırdı... Bu konsil ile, Altıyüz Otuzlar Konsili arasında tam yüz sene geçmiş oldu. [1][1]

Hıristiyanların Onuncu Konsili:

[1][1] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/271-282.

Kıral öldü yerine oğlu geçti... Altıncı Konsil'e katılan yetkililer, bu konsilin hak değil, batıl üzerine karar verdiğini iddia etti. Bunun üzerine kıral, bir konsil toplanması için emir verdi. Yüz otuz piskopos biraraya geldi. Görüşüp Beşinci Konsil'in kararını geçerli olması üzerinde birleştiler. Bu konsile katılanlara lanet etmiş olanları alenen lanetleyip afaroz ettiler. Yine birtakımları lanetliyor, bâzıları lanetleniyordu.

Hristiyanlarm bu on defa tekerrür eden büyük Konsilleri, tarihte onların ihtilaflarını ve seyrini yazan eserlerde bildirilmiş meşhur toplantılardır. Bunların hepsine katılmış bulunan hristiyan yetkililerinin sayısına bakacak olursak; on dört bin'den daha fazla patrik, piskopos ve papazın katılmış olduğunu görürüz. İşte bu kadar sayıdaki hristiyan yetkilisinin kimileri lanet ediyor^ kimileri- de lanet edilmiş oluyordu... Onların, tarihî gelişim içindeki bu toplantı ve ihtilaflarının, dinî ve ilmî açıdan umûmî ifâdesi bu olmaktadır... On dört bini aşkın dini otorite! Kimileri lanetliyor, kimileri lanetleniyor!... Ve bütün bu olanlar, Hz. İsa (a.s.)'a pek de uzak olmayan bir zaman içinde cereyan ediyordu: Yâni Hz. İsa'ya âit bilgi ve haberler, tamamen unutulmuş değildi. Devlet de kendi devletleri idi. Söz onların, yetki onların ulemâ onların âlimleri, idarecileri onların idarecileri idi... Bütün dikkatleri ve hikmekleri de üstelik din idi. Fakat sağlam bir gidiş, sıhhatli bir inanış üzerinde olamadılar. Büyük bir hayret ve şaşkınlık içindeydiler... Kimi düpedüz sapıtmakla, kimileri de başkalarını saptırmakla meşguller. Gerçekten İlâh nedir, ne değildir, inanıp sevmek nedir, ibâdet veya tapınmak nedir? Sevgi ve saygı, hangi hududa kadar dinen makbul, hangi hududtan sonra makbul ve meşru değil! Varlığında hiçbir bakımdan uluhiyetten (tanrılıktan) zerre kadar bir hisse taşımayan bir şeyin, ilâhlaştırılmasının hükmü nedir, ne değildir? İşte bütün dinlerin ve peygamberlerin tek dâvası ve tek temeli bulunan bu meselede, (Allah'ı gerçekten tevhîd edip, hiçbir veçhile O'na ortak koşmama meselesinde); onlar asla sağlam bir esas üzerine ayak koyamadılar! İlahlarının ne olduğu üzerinde istikrara, sağlam bir inanca eremediler!... Tevhidin gerçek yüzünü göremediler!... Her biri, kendi görüş ve arzusunu, ilâh edinip çıktı! Kendi Peygamberi'nin sesine uymadı da, nefsinin sesine uydu! Her biri kendince gitti, öbürünü kâfir sayıp afaroz etti...

Gerek ibâdet edecekleri, sığınıp tapınacakları rabb hakkında, gerekse rehber edinecekleri peygamberleri hakkında bir türlü birleşemediler. Din ve mezhepleri, sözleri ve özleri ayrı ayrı oldu. Şeytan, yine atını rahatça oynatacağı, insanları oyuncak kılacağı nice meydanlar buldu. Yüce Allah'ın onlar hakkında dahî okunup ibretler alınacak şu

âyet-i celîlesi, yerini ve ifadesini buldu:

"De ki: "Ey kitap ehli dîninizde haksız yere aşırılığa ve taşkınlığa dalmayınız! Önceden sapmış ve birçoklarını saptırmış, doğru yoldan ayırmış bir topluluğun keyiflerine uymayınız."[2][2]

Evet ey müslümanlar, ey müslüman evladları! İbret alınacak şeylerden (Kur'ân âyetlerinden ve târihî olaylardan) hakkıyla ibret almalıyız! Meselâ bugün sen, bir hristiyan ailesi ziyaret edip, kendilerine, dîn ve diyanetleri hakkında, rabb'ları ve peygamberleri hakkında sorular sorsan (sevip saymakla, sığınıp tapınmanın farkının açıklanmasını istesen...) O hristiyan ailenin reisi olan adamın sana vereceği cevap bir türlü olacaktır, onun hanımının vereceği cevab da başka türlü olacaktır! Oğlunun cevabı ayrı, kızlarının cevabı ayrı, hizmetçilerinin cevabı ayrı olacaktır. O günkülerin o günkü dinî yetkililerinin cevapları ve kararları, öylesine başka başka olursa, bugünkülerin ne halde olacağını var sen düşün ve ibret al!... (İbret alması gerektiği halde ibret almayanlar, o ibret alınacakların hallerine düşerler ve başkalarına ibret olurlar! Bunu da unutmaman lâzımdır...) Elbette dinde yetkili olanların halleri bu olursa, aradan asırlar geçtikten sonra onların izinde gittiklerini sananların halleri daha da berbâd olur... Bunun için, asrımızdaki mukallid hristiyanlarm durumu, bu noktadan daha iyi anlaşılmış olur. Aradan geçen zamanın uzunluğu ve genişliği kadar, îsâ (a.s.)'m din ve diyanetinden uzaklaşmaların meydana gelişinin tesbîti, daha rahat yapılır. Onların şaşkınlığının büyüklüğü karşısında insan, şaşırmamış olur...

Şimdi biz, esaslı bir şekilde düşünelim ve soralım: Bir din ve diyanet; asla aklın ve akıl taşıyan insanların kabul edemiyeçekleri bir şekilde açıklanır, insanların akılları zorlandıkça zorlanır ise; işin akıbeti ve neticesi ne olur? Yüce Allah'ın akıl lütfederek diğer varlıklardan mümtaz kıldığı insanoğlu, düşünerek yani aklını kullanarak kendisine çeki düzen vermez mi? Onu büsbütün, aklından uzak tutmağa imkân varandır? Fakat şeytanın iğfali ve şeytan emrinde gitmeye meyilli nefsin nevası ile, dinsizliği ve akılsızlığı din haline getiren insanlara, akıl dışı açıklamalar ile nasıl hitâb edilebilir? Yâni günümüzdeki dîn ve peygamber düşmanlarının bu halleri ve zihniyetleri üzerinde bu derece inad ve İsrar etmelerinin sebebi nedir? Böyle KonsiZlerin, böyle din yetkililerinin, dîni ve peygamberler yolunu bu şekilde açıklamaya kalkmaları değil

[2][2] Maide suresi, 77

midir? Bizce bunun sebebi budur: Çünkü onların dîni böyle açıklamaları, sırf akı! üzerinde giden veya gittiklerini sanan akılcı feylesofların, asla dîne yanaşmam as mm, kendi felsefesini dinden çok üstün tutmasının en başta gelen sebebi, bu . gibi sakat tutumlardır... Eğer Hz, İsâ gibi bir büyük peygamberin getirdiği din bu ise, bu papazların, piskopos ve patriklerin yazıp hazırladıkları, düşünüp söyledikleri şeyler ise, elbette ilim ve felsefe erbabı bundan fersah fersah uzak duracaktır. Çünkü o sırf akıl yoluyla giden felsefeciler, gerçekten bu derece saçma ve akıl dışı olan bir şeyi, asla kabul edemezler! İnadla ve ısrarla, dinlerden bir dîni, peygamberlerden bir peygamberi kabul etmemeyi telkin ederler... Bu, din adına ileri sürülen saçmalıkları, asla mı asla kabul etmezler, kabul ettirmezler!.., İşte, beşerin başında açılmış bulunan en büyük fitne, en büyük belâ ve.delâlet! Yani "o halde durumun gösterdiğine göre. felsefeciler daha hakli..." gibilerden peygamberler hakkında bir kötü zan ve filozoflar hakkında bir hüsnü zan!..-. Hiç bundan daha büyük bir fitne olabilir mi?

İşte bunun içindir ki, vaktiyle Hindistan krallarından birine, üç büyük dinin her biri teker teker anlatıldığı zaman, o düşünüp şöyle demiştir: "...Bu üç dinin mensuplarından hristiyanlara gelince: Eğer bunlarla savaşan diğer dinlerin mensupları, kendi dinlerinin izni ve müsaadesiyle savaşıyorlarsa, ben buna, aklın da izni vardır, derim! Aslında bizler, savaş için akılla hüküm vermeyi doğru bulmamakla beraber, bu hususta aklımızın hükmü de böyledir. Çünkü hristiyanlar, diğerlerinin aksine, açıkça akılla da savaş ediyorlar! Açıkça akıl düşmanlığı yapıyor, aklın müstehıl=imkansız bulduğu şeyleri alenen din ve îmân ediniyorlar!... Akıl ve şerîât metodunu takîb eden diğer dinlerden ayrılıyor, her müstehıl olanı, mümkin görüyorlar... Ve bunun üzerine, insanlık âleminden hiç bir nev'inin (hiçbir beşer topluluğunun) hayrına ve iyiliğine olmayan bir düşünüşü şeriat sayıyorlar... Öyle bir düşünüş ve inanış ki, ona kim inansa, muhakkak o kişiyi akıl dışına itip ahmaklaştıracak, iyiyi kötü, güzeli çirkin kılacaktır! Çünkü bir inanış ki onun temeli; Yüce Yaratıcıya karşı kötü zanna ve O'na ilişmeye dayanıyor ve o'nu, O'nun sânına yakışmayacak şeylerle niteliyor ve bize anlatıldığı derecede akıl ve edeb dışına çıkıyor, elbette onun neticesi böyle olur.,."

İşte o Hindistan hükümdarı, ta o zamanlarda kendisine ulaşan aşırılıklar üzerine, onlar hakkında böyle söylemiştir ve o zaman, Hz. îsâ (a.s.)a oldukça yakın bir zaman sayılırdı...

Mısır heykellerinin hizmetçilerinin başkanı bulunan Eflâtun ise (ki bu Eflâtun, Sokrat'ın talebesi olan Eflâtun değildir. Çünkü gerek Sokrat, gerekse onun talebesi olan Eflâtun daha önceleri yaşamıştır) bir vesile ile şöyle demiştir: "İslâm peygamberi Muhammed'in Mekke de zuhuru duyulduğu ve dâvasının yükselmeye başladığı zaman, Bâbildeki büyüğümüze bu hususta ne düşündüğünü sorup danışmaya gitmeyi uygun bulduk. Buna kesin karar verince önce Mısır'daki büyük üstadımıza gidip onunla vedalaşmak ve kendisine âit bir takım evrakı da kendisine bırakmak istedik. Bizim böyle toplandığımızı görünce, heykellerin bizimle ilişik kestiğini düşünüp heyecanlandı ve bayıldı. Biz kendisinin öleceğini zannettik, ağlamaya başladık. O, gözünü açıp ağlamamamız için işarette bulundu. Biz de kendimizi sabretmeye zorladık. Bir müddet sonra gözlerini açtı, kendisine geldi ve bize şunları söyledi: "İşte bu, nice zamandır benim sizlere yasaklayıp durduğum şeydir. Sizler aslında, size âit olanı değiştirmiş, dolayısıyla değişikliğe uğramış kimselersizin. Sizler, sizleri idare eden birtakım câhil idarecilerinize uydunuz. Onlarda sizin duâ ve niyaz işinizi fesada uğrattılar! Siz, ancak yaratıcı'ya yapılması lâzım gelen tazîmî yaratılmışa yaptınız! Allah'ı bırakıp kula taptınız! Sizin işiniz, son derece güzel yazı yazan adama yapılması lâzım gelen övgüleri, onun elindeki kaleme yapan kimsenin durumuna benzemektedir."

Görüldüğü ve bilindiği gibi bu topluluk, yani hristiyanlar; ilim ve akıl sahibi kimselerin kabul edemiyeceği iki büyük mahzuru irtikâb etmiştir.

Birincisi: Yaratılmış bir kul hakkında çok aşırı gitmek... Nitekim onlar böyle yapmışlar, İsâ da bir kul olduğu halde, onu Yaratıcı'ya ortak kılmışlar, onu O'ndan bir parça sayıp ilâh kabul etmişler ve ona kullukta bulunmaya râzî olmuşlar.

İkincisi: Yüce Yaratıcı'ya O'nun şanına lâyık olmayan şeyler söyleyip O'nu küçültmeye kalkışmışlardır. Çünkü onlar O'nun Arş'tan Kürsîy-i Azametin'den inip Meryem'in ana rahmine yerleştiğini, orada kan ve irinler arasında dokuz ay kaldığım, sonra süt ve meme emer bir çocuk olarak doğduğunu, kundaklara sarıldığını, ağlayıp acıktığını, susayıp su döktüğünü, büyük hacet yaptığını, ellerde ve omuzlarda taşındığını, sonra büyüdüğünü, sonra yahüdilerin eline geçip ellerinin bağlandığını, yüzüne tokatlar vurulduğunu, yüzüne tükürüldüğünü, ensesinin yumruklandığını, sonra da çarmıha gerilerek asıldığını, şiddetli işkenceler edilerek acıların en ağırının tattırıldığını söylerler!... Yüce Allah hakkında bundan daha ağır hakaret olur mu? Hiç, bütün âlemlerin

kendi eliyle yaratıldığı hak ilâh, kendisine ta'zîmler ve mukaddes secdeler sunulan tanrı, bu durumlara mahkûm olur mu?

Yemin ederek söylesek yeridir ki, bu Yüce Allah'a karşı irtikâp edilmez bir hakaret, düpedüz sövmedir! Ve bu hristiyanlardan önce hiç bir ümmet, bu derece ağır bir hakarette bulunmuş da değildir. Keza onlardan sonra dahî kimseler böyle bir şeye cür'et etmiş değildir. Kâdir-i mutlak olan ve bütün âlemleri yoktan vâr eden Yüce Allah ise; Hz. Mesih'in de, Hz. Muhammed'in de zât-ı ilâhîsini tenzihte bulundukları bu hususla ilgili olarak yüce kitabında şöyle buyurmaktadır: "Neredeyse o sözün dehşetinden gökler çatlayacak, yer yarılacak ve dağlar yıkılıp dağılacaktır.[3][3]

Yine Hz. Mesih'in de, Hz. Muhammed'in de aynen tenzih ve takdisde bulundukları yüce yaratıcı, bir kudsî hadîs'inde şöyle buyurur:

"Ademoğlu bana şetmedip sövdü. Halbuki bu oha yakışmaz! Ademoğlu beni yalanladı, halbuki bu ona yakışmaz! Onun bana sövmesi; "Allah çocuk edindi" demesidir. Halbuki ben, ehad ve samed'ını! Doğmadım ve doğurmadım. Ve hiçbir kimse bana denk de değildir! Onun beni yalanlaması ise; "ben öldükten sonra Allah beni diriltmez" demesidir. Halbuki onu diriltmek, bana, onu önce yaratmaktan daha zor değildir."[4][4]

Bizim ümmetimizde de Hz. Ömer (r.a.), onlar hakkında şöyle demiştir: "Hristiy ani arı hakîr görünüz, fakat asla kendilerine zulüm etmeyiniz! Çünkü onlar, beşeriyetten hiçbir kimsenin cür'et etmediği bir şekilde Yüce Allah'a sövdüler."

Diyebiliriz ki, putatapıcı müşrikler, gerçekten Allah'ın düşmanları oldukları ve Allah'ın peygamberine düşmanlık ettikleri halde, küfür ve şirk bakımından da en şenî durumda bulunmalarına rağmen, hristiy ani arın Rabbül-alemîn hazretlerini vasfettikleri şekilde, ilah kabul ettikleri putlarını vasfetmekten çekinirler. Bu müşriklerin yüce yaratıcı hakkındaki kainlerinde bulunan hürmet ve ta'zim dahi, O'nu onların vasfettiği şekilde vasıflandırmaktan kendilerini alakor! Fakat buna rağmen bunların birtakım putlara tapıyor olmaları ise, malum bulunduğu veçhile, sırf bu putların kendilerini Allah'a yaklaştıracağını zannetmeleri ve onların şefaatini ummalarıdır. Yoksa onlar bu putları Yüce Allah'a denk ve eşit olarak kabul etmiş veya O'nun çocukları saymış

---

[3][3] Meryem suresi, 90

[4][4] Buhari, 6/287. H. N. 3199, keza 4974, 4975. Nesaî, 4/112,

değillerdir...

Yine diyebiliriz ki, hristiyanlarm bu hususstaki sözlerinin kabahati, özürlerinden daha büyüktür! Çünkü onların îtikâdı şöyledir: "Cehennemde İblîse âit bir hapishane vardır. Peygamberlerin ruhları işte burada mahbûs idi... Bunlar, ataları Adem'in günâhı sebebiyle orada azâb çekiyorlardı. Sonra Yüce Allah bunlara acıdı ve cehennemden kurtarmak istedi de, îblîs'e karşı bir hile düşündü: Azamet Kürsîsi'nden inip Meryem'in rahmine girdi, et kan ve deri oldu... Sonra doğup büyüdü.'.. Tam yetişip adam olduğu bir sırada, yahûdîlerin -kendisini asmasına izin verdi. Kendisini kurban edecek cehennemdeki peygamberlerini kurtardı... Ve bütün âdem oğulları için kendi kanını dökerek kendisini feda eyledi... Ve böylece hepsini günahlarından temizlemiş oldu... Ancak kendisinin bu şekilde feda ettiğini inkar edenleri, asıldığına inanmayan veya bunda şüphe edenleri kurtarmadı... Bir kimse ki "tanrının şanı bundan yücedir" der, işte o kimseyi de tanrı kurtarmam ıştır ve kurtarmaz da! O kimse, bundan tevbe edip ikrar vermedikçe, İblis'in cehennemdeki hapishanesinde mahbus kalacaktır."

İşte onlar bu şekilde, yegâne hak ilâh, hak ma'bûd olan Allah sübhânehû hazretlerine, en düşük bir insanın kendi kölesine bile lâyık görmeyeceği şeyleri lâyık görmüşler, ilâh ve Rabb'larma saygıda putperestlerden bile geri kalmışlardır... Ayrıca Yüce Allah, Adem (a.s.)ı o hatâsından dolayı affettiği halde, Allah'ın bu affını da yalanlamışlar, en büyük haksızlığı da Yüce Allah'ın sânına layık görmüşlerdir! Hâşa ki Yüce Allah, onların iddia ettikleri gibi, peygamberlerinin cehennemde suçsuz yere îblîs'in hapsine atılmalarına müsâde etmiş, orada azâb çekmelerine izin vermiş olsun! Sonra Yüce Allah, peygamberlerini kurtarmak istediği zaman, böyle mi kurtarır? Hiç yüce Allah'ın İblîs'e karşı hile yapması, kendisini düşmanlarına karşı dövdürüp astırması, O'nun sânına yakışır mı? Bu derece aziz, bu derece eksikli bir varlık, hiç ilâh olabilir mi? Elbette olamaz ve aklı başında bir insan, bu gibi saçmalıkları dîn adına kabul edemez!...

Onların bu derece akılsızlık ve aşırılığı irtikab etmiş olmaları sebebiyle dir ki, Hz. Ömer'in söylediği o söze ilaveten, bazı islam büyüklerinin bir sözünü de burada zikretmiş olalım: Bu zat, bu salibe tapanlardan birini gördüğü zaman, her iki gözlerini de yummuş ve: "Benim gözlerim, sövmelerin en çirkini ile rabbına şovenlerden birine dolu dolu bakmaya güç yetiremez" demiştir. Yine onların bu saçmalıkları sebebiyle, bir Hind

Hükümdarının söylemiş olduğu sözler de, gerçekten ne kadar ibretli idi, bir hatırlayalım.

Zâten onlar, din ve şerîatlerinde, gerçekten Hz. îsâ'ya ait olan din ve şerîate bağlı değillerdi, onu değiştirmiş ve bozmuşlardı. Bunun bâzı misâllerini burada verebiliriz ki bunlar, onların îcâd ettikleri bit'atlerdir. 5[5]

Hristiyanlarm Dinlerini Bozmak İçin İcad Ettikleri Birinci Bid'at:

Onların îcâd ettiği bu birinci bit'at, Kıble Meselesi'dir. Onlar; Isâ (a.s.)m namaz kılarken Kudüs'e doğru döndüğünü bildikleri halde,doğuya doğru dönmeyi icâd ettiler... Bunu, onların tarihçileri de anlatırlar, isa'dan üçyüz sene sonra îcad edildiğini yazarlar... Halbuki Kudüs'deki Beyt-i Makdis, îsâ (a.s.)ın da, ondan önceki peygamberlerin de kıblesi idi. Hatta bizim peygamberimiz de bütün Mekke'deki ikameti boyunca ve hicretten sonra Medine'de onsekiz ay Beyt-i Makdis'e doğru namazlarını kılmış, sonra Yüce Allah'ın emriyle atası ibrahim'in kıblesine dönmüştür. 6[6]

Hristiyanlarm Dinlerini Bozmak İçin İcad Ettikleri İkinci Bid'at:

Onların, su ile temizlenmeyi doğru görmemeleridir... Küçük veya büyük abdeetlerini yaparlar, taharet yapmaksızın kalkıp namaza dururlar. Böylece bir hiristiyan; haçı yüzüne tutar, Doğu'ya döner, yanındaki ile konuşur, namazını (!) çok uzattığı için sıkışırsa hacetini yapar, namazına da devam eder!... içlerinden biri, çarşı pazardan bahseder, biri de şarabın ve domuz etinin pahalandığından söz eder... Ve daha bu kabilden akıllarına ne gelirse konuşurlar, hem de namazlarına devam ederler (!)

Her akıl sahibi bilir ve hükmeder ki, bu durumda Yüce Allah'a karşı saygıda bulunmak mümkin değildir! Böyle şarap kokuları, idrar ve gaita kokuları içinde ne namaz kılınır, ne de ibâdet edilmiş olunur...

5[5] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/282-287.
6[6] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/287-288.

Zâten onlarda akıl olsa, Tevrat'ta, "elinde salibi tutan adam melundur" diye okudukları ve onu da mukaddes kitap kabul ettikleri halde, salibe ta'zim ile meşgul olmazlardı! Onu ellerinden atarlardı.

Onların bunu, îsâ (a.s.)dan hayli zaman sonra îcâd ettiklerinde şüphe yoktur. Bunun gerekliliğine dair, onların indileri-nde dahi birşey yoktur... Buna rağmen onlar bunu tanrı edindiler, ona tapar, secde eder oldular... Hatta onlardan biri, yemin edeceği zaman, "Haça and içerim ki" diyerek yeminde bulunur. Eğer yeminini böyle haç üzerine yapmışsa, asla bu yeminini bozmaz. Eğer Allah'a yemin etmişse, buna o kadar önem vermez. Ve ihtiyaç duyduğunda bu yeminini bozar. Yâni haça olan yeminini, Allah'a olan yemininden üstün tutar. Bunlar, "Adem bilinen o hatâyı işlediği zaman, bütün yeryüzü lânetjçinde kaldı" diye inandıkları halde, rabb ve ilâh kabul ettikleri isa'nın üzerinde çarmıha gerildiği haçı, lanetleyip ellerinden atacakları yerde, tersine onu da putlaştırıyorlar! Acaba bunlarda, akıldan zerre kadar nasîb olduğu söylenebilir mi?

Darb-ı mesel halinde söylenen meşhur bir söz vardır: "Akıllı düşman, akılsız dosttan iyidir" diye... işte bunlar da, Hz. isa'nın akılsız dostlarıdırlar! Akılsız ve ahmak oldukları için, gûyâ böyle yapmakla insanların Yahudilere karşı nefretlerini kazanacaklarını zannediyorlar!

Fakat îsa (a.s.) gibi bir peygamberin dinini ve O'nun şahsını küçük düşürdüklerinin farkına varamıyorlar, insanların, kendilerinden ve dinlerinden nefret ettiklerini görünce de, kendilerinin rahipleri ve piskoposları birtakım hile ve madrabazlıklara tevessül ediyorlar... Bu hile ve madrabazlıklarla câhil insanları kandırmaya çalışıyor, "bunlar, halkın meylini kazandırır, dînimize destek olur" diyorlar... Onların salibe ta'zim bit'atlerine akıl sahiplerinin itirazına karşılık onların akıllıları (!) da diyorlar ki: "Bizim Sâlîb'e olan bu ta'zîmimiz, bâzı kimselerin geçmiş peygamberlerin kabirlerine olan ta'zimleri gibidir. Çünkü Mesîh îsâ'nm kabri, işte bu sâlîbtir. Mesîh önce bu Salîb'in üzerine yattı, sonra toprağa defnedildi."

' işte onların akıldan nasibi! Akılsızlar bilmiyorlar ki, peygamberlerin kabirlerine ibâdet ve secde etmek şirk ve küfürdür! Çünkü secde, büyük bir ibâdettir, ibâdet ise Allah'tan başkasına yapılamaz. Nitekim İmâmü'l-Hunefâ ve Hâtemü'l-Enbiyâ (s.a.v.) Efendimiz, bir hadîsleriyle bu hususu açıkça belirtmiş, böyle yapanları açıkça lanetlemiştir! O'nun bu hususlaki hadîsleri, daha önce aynen bildirilmiştir... 0, bu

hadîslerinde yahudîleri ve nasarâyı ismen anıyor, lanetleme sebebi olarak da, onların, peygamberlerin kabirlerini tapmak haline getirdiklerini gösteriyor... Ve zâten şirkin ve putllara tapınmanın da temeli, kabirler üzerine düşkünlük ve aşırılık göstermek ve oraları mescid (bir tapmak) hâline getirmektir...

Sonra onların, "îsâ'nm ilk kabridir! diye Salîb'e tazimleri, ona secde etmeleri, ne kadar tutarsız bir düşüncedir! Çünkü "îsâ'nm ilk kabri" denilebilecek olan salîb, birtekdir. Peki şu yüzlerce rahibin, piskopos ve patriğin elinde tuttukları saliblerin hepsi de mi îsâ'nm kabridir? Yoksa yüzlerce îsâ mı vardı, binlerce îşâ'lar mı asıldı? Tabiî onlar buna; "bizim elimizdeki bu salîbler, Mesîh îsâ'nm üzerine yattığı Salîbin elbette aynısı değildir! Fakat onu andırmaktadır" diye karşılık vermek isterler. Biz de deriz ki: "Eğer böyle bir zihniyetin geçerliliği ve tutarlılığı varsa, o halde yeryüzündeki bütün kabirler de, îsâ'nın ikinci olarak yattığını söylediğiniz topraktan kabrini andırır! Peki sizler, her gördüğünüz kabre de secde ediyor musunuz? Hayır etmiyorsunuz. Çünkü bunun akliselim karşısında tutarlılığı yoktur. O halde salibe secde etmenizin hiç yeri yoktur! Bir Mesîh îsâ ki, sağlığında dahî onun secde edilmeye liyâkati yoktu, öldüğünde yattığı yerin secde edilmeye liyâkati nasıl olabilir?"

Sonra denilebilir ki: Eğer îsâ'nm ilk kabridir diye, Salîbin bir kudsiyeti varsa îsâ'yı onun üzerinde asarken yahudilerin elleri ona değdiği için, onların elleri de mukaddes olması gerekir! Bunu da kabul ediyor musunuz?

Eğer derseniz ki: "Evet bu böyledir., Fakat onlara olan düşmanlığımız buna engeldir." İşte bu da tutarsızdır! Çünkü sizler, Mesîh îsâ1 nın beşeriyeti kurtarmak için yahûdîlerin kendisini asmasına imkân verdiğini söylüyorsunuz. O halde onların ellerini de mukaddes bilmeniz, Mesîh îsâ'nm bu arzusunu yerine getirdikleri için onlara cân ü gönülden teşekkürler etmeniz gerekir! Bu düşmanlığı da nereden bulup çıkardınız? Sizin, yeryüzünde en çok minnettar olduğunuz kimselerin, yahûdiler olması gerekmez mi?

Tabiî maksadımız; bu ümmetin, bir taraftan Allah'a şirk koştuklarını, diğer taraftan da tapındıkları ilâha birtakım eksiklik ve ayıplar isnâd ettiklerini açıklamaktır... Ve gerçekten de durumları budur. Ve onlar, tapındıkları Mesîh îsâ'nm dininden de böyle ayrılmış ve uzaklaşmışlardır... Ne namazlarında, oruçlarında, ne de bayramlarında peygamberlerine uymayan, Onun izini ve şeriatini terkeden kimseler, hiç onun dininde

olurlar mı?

istersen sen, mesela onların oruç ibâdetlerine şöyle bir bak! Sırf hayvan eti yememekle, ayrı ayrı sınıflara ayrı ayrı oruçlar tahsis etmekle onlar aslında kime uymuş oluyorlar? Onların hükümdarları ve büyükleri için koydukları: Havariler için oruç, Mari Meryem için oruç, Mari Circis için oruç ve Mîlad için oruç tutmaları nedir? Öyle, sırf et yemeyi terketmekle oruç ibadeti olur mu? Ve Hz. isa böyle bir oruç tutmuş mudur? Tutmadığını kendileri de biliyorlar...

Bunun aslı şudur: Mani dînine salik olanlar, asla hayvan eti yemiyorlar idi. Bunlar hristiyanlık dinine girdikleri zaman, aynen Mani dîninde olduğu gibi hareket edecek olurlarsa, Öldürüleceklerinden korktular. Hileye başvurup böyle çeşitli oruçlar icâd ettiler ve oruçlu oldukları için de et yemediler... Böylece hem hristiyanlığa girmiş hem de önceki dinlerindeki Mani prensibini muhafaza etmiş oldular. Zamanla başkaları da buna imrenir oldular, bu oruçları tuttular. Derken Nestûrîler, Yakubiler de bunu kabul ettiler ve buna o kadar revaç verdiler ki, artık terkedilmez bir şiar ve sünnet oldu... Daha sonraları ise, Melkânîler de bunu taklîd ettiler... [7][7]

Hristiyanların Dinlerini Bozmak İçin İcad Ettikleri Üçüncü Bid'at:

Bu da onların çok önem verdikleri Nûr Bayramıdır... Daha önce de söylediğimiz gibi, onların din imamları demek olan rahipleri, cahil insanları aldatmak için hile iplerini hazırlayıp ağlar kurmuşlar... işte sırf cahilleri aldatmak için kurdukları bu tuzaklardan biri de Nûr Bayramı dedikleri şeydir... Bunu Kudüs'te icra ederler. Diğer yerlerden gelenler de çok olur... Bu Nûr Bayramında geniş bir evde toplanırlar. Ortada bir kandil vardır ve yanmamaktadır. Rahipler Incîl okumaya başladılar. Seslerini iyice yükseltip kendilerini tamamen düa ve niyaza

verirler... Onlar bu şekilde iyice aşka gelip coştukları bir sırada, evin tavanından bir ateş (nûr) iner ve doğruca kandilin fitili üzerine düşüp kandil yanar ortalığı aydınlatır... "Nûr indi" diyerek öylesine bir galeyan bir heyecana gelirler ki, ortalık onların inlemeleri

[7][7] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/288-290.

ve hıçkırıklarıyla boğulur! Her biri kendisinden geçercesine ağlar... Bu bayrama yeni katılmış olanlar da, bunun tesiriyle "Nurun indiğini gözlerimle gördüm" der, onlara îmân ve îtimâd eyler.

Ebû Bekir Tartûşî, bu hususta bir hatırasını şöyle anlatır: "Ben Beyt-i Makdis'de bulunduğum sırada, oranın valisinin adı Sakman idi. O günlerde yine bir Nûr Bayramı yapılacaktı. Durumu öğrenen vali, onların patriğine haber salıp, "aynı gün, ben de sizlerin arasında bulunacağım ve bunun aslını araştıracağım. Eğer bunun, cahilleri aldatmak için bir hile olduğunu anlayacak olursam, size hoşunuza gitmeyecek bir şekilde muamele edeceğim" dedi. Onlara valinin bu sözü çok ağır geldi ve valinin bu bayrama katılmamasını rica ettiler. O da katılmakta israr gösterdi. Bunun üzerine valiye çok miktarda mal (rüşvet) verdiler de, vali bu Nûr Bayramına katılmaktan vazgeçti."

"Sonra ben, iskenderiye'de Ebû Muhammed bin el-Akdem ile karşılaştığımda o bana bu hususta şunları söyledi: "Bu Nûr Bayramının kutlandığı eve herkes giremez. Onların bu hususta ki hilelerinin sırrı şudur: O gece evin tavanından, uzun bir şerit hâlindeki bakır bir teli uzatırlar. Ve bir ucunu kandilin fitiline bağlarlar. Aynı zamanda bu bakır teli leban yağıyla yağlamış bulunurlar. Ev tamamen karanlık olduğu için oradakiler teli göremezler. Evin damında bir adam bekler, içerdekiler düâ ve niyazla seslerini iyice yükselttikleri zaman damın üstündeki adam yağlanmış bu bakır telin elindeki ucunu ateşler. Bu ateş, hızla odanın içine doğru iner ve kandilin fitilinde Nûr dedikleri ışık meydana gelir... Böylece kandilin fitilini tutuşturan damdaki adam, bakır teli derhal yukarı çekip gözlerden kaybeder...."

Kudüs Valisi S akman'in teftiş talebinden telâşa ve dehşete kapılan bu hilebazların, câhil halkı kandırmak ve Hiristiyanlığa ısındırmak için başvurdukları bu madrabazlıkları, aklı başında her insan, küçük bir tecessüsle ortaya çıkarabilir! Hattâ küçük bir tecessüse de lüzum görmeden, basit bir muhakeme ile de işin mâhiyetini anlayabilir! Çünkü semâdan inen bir nûr kandilin fitili üzerine inmez, orada yanmaya devam etmez. Semâdan inen mânevi nurlar; kalb kandilleri üzerine iner, Allah'ın kullarının kalblerini aydınlatır, ilâhi hakikatler hakkında onları basîretli kılar...

Onların bir hilesi de, Abbasi Halîfesi el-Mütevekkil zamanında Rûm Diyârı'ndaki bir kilisede icra edilirdi... Şöyleki: Bayram yaptıkları günde, çok sayıda insan orada toplanır, oradaki bir putun göğüslerinden süt aktığını heyecanla seyrederlerdi... Bayrama gelen

hristiyanlar ise, büyük ve kıymetli hediyeler getirip kiliseye bırakırlardı. Tabiî bu putun göğüslerinden akan sütü de, bir hile ile böyle gösteriyorlardı. Putun arkasındaki duvarda bir depo vardı, küçük bir boru ile süt oradan putun göğsüne akıtılıyor, oradan da dışarı çıkartılıyordu. Câhiller ise bunun, ilâhî bir sır (!) olduğunu, bir mucizenin (veya kerametin) vukua geldiğini sanıyorlardı. Daha doğrusu onlara öyle bir zan ve vehim veriliyordu... İşte bu zan ve vehme kapılan bütün cahiller, o gün orada icra ettikleri ibadetlerin (!)., sundukları kurban ve adakların Allah tarafından kabul edilmiş olduğuna kesin gözüyle bakıyorlardı... Halîfe Mütevvekkil'e durum anlatıldığı zaman, derhal vaziyete el koydu ve işin aslını meydana çıkarıp hilebaz papazı idam ettirdi. Kiliselerine dokunmamakla beraber, oraya koydukları ve göğüslerinden süt akıttıkları o putu da kırdırdı. Gerçi bu put, bir heykel şeklinde değil, bir resim ve suretten ibaretti. Fakat halîfe bu münasebetle orada buyurdu ki: "Bu suret (resim), bir put mahiyetindedir! Buna secde etmek, aynen bir heykele secde etmek gibidir! Binâen aleyh, bunun imhasını emrediyorum." O'nun emri üzerine suret imha edildi.

Halife el-Mütevvekkil Alellâh'ın bu icrââtı, gerçekten islâm halîfeleri üzerine vâcib olan şeydir. Bu ve benzeri şeylerden insanları menetmek, onların aslî görevleri arasındadır! Çünkü bu gibi şeyleri menetmemek, bir nevi küfre yardım demektir. "Bir işe sebeb olan, onu yapan gibidir!" kâidesince, bile bile ve iktidarı da bulunduğu halde, bu gibi şeylere yardımcı veya destek olmak, bu işlere ortak olmak demektir... Fakat ne kadar acıdır ki, islam halîfeleri ve diğer iktidar sahipleri, bizzat İslam'ı ve İslâm'a ait vazifeleri hafife aldıkları için, diğer din mensuplarından aldıkları haram kazançlar (rüşvetler...) kendilerine Allah ve Rasûlüllah'tan daha sevgili olmuştur. Bu yüzden çoğu kez bu gibi şeyleri görmezlikten gelmişler, menetmeleri gerektiği halde menetmemişlerdir. [8][8]

Ümmet-i Salîbiyenin (Hristiyanların), Akla Ve Dine Karşı Olma Vasıfları

Gerçekten bu Ünımet-i Salibe, yâni hristiyanlar; mensubu bulundukları dinlerini, akla ve şeriat'e karşı olma temeli üzerine kurmuşlardır. Bundan dolayıdır ki, bütün

[8][8] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/290-292.

alemleri yaratan ve yöneten yüceler yücesi Allah'ı, en çirkin vasıflarla vasıflandırmışlar, akim da dinin de dışına çıkmışlardır. O kadar ki, hiçbir hristiyan zümresi ve mezhebi, bundan salim kalamamıştır... Sanki hiçbir hristiyan; akla ve dine karşı olmadıkça hristiyan olamaz bir hale gelmiş veya getirilmiştir...

Zaten tarihinde şehadet ettiği veçhile, bu hristiyanlık denilen akıl ve din dışı dîni ve onun çeşitli mezheplerini; onların Konsil dedikleri çok sayıda toplanan ve tekrarlanan meclisler meydana getirmiş değil raidir? Öyle meclisler ki hepsi "birbirini lânetleyenler!" olarak neticelenmiştir... Ve bir kısımlarının karar altına aldıkları husus da, "Allah, hem "birdir, hem üçtür, üçün üçüncüsüdür!" gibi akıl dışı birşey olmuştur.

Bir insan ki, ancak aklıyla insandır; acaba onun aklı, böyle bir şeyi kendisine din olarak nasıl kabul eder? Nasıl olur da onun aklı, buna razı olur izin verir? Tabii sen, bu duruma bakarak, "acaba bunların içinde, "akıl bunu nasıl kabul eder?" diye aklına mürâcât eden hiç yok mudur?" diye kendi kendine sormak ihtiyacını duyarsın. Onlar her ne kadar o hususta birçok darb-ı meseller getirseler, birçok misaller de verseler, yine hata içinde olduklarını, akim imkansız göreceği şeylere inanmış olduklarını görüp tesbît edebilirsin...

Mesela onlar derler ki: "Lâhûtun nâsût ile ittihadı (ulûhiyetin beşeriyet ile birleşmesi), ateşin ateşte kızaran demir ile birleşmesi, bir olması gibidir." Bâzıları da derler ki: "Bu birleşme, suyun süte karışıp onunla bir olması gibi bir birleşmedir." Bazıları ise: "Bu, alman gıdanın bedene karışıp onunla bir olması gibi bir birleşmedir" der... Ve daha kendilerince kabul görmüş(l) birtakım benzetmeler yaparlar... İki hakikatin, sonunda bir hakikat olduğuna dair pekçok misaller verirler ki, butüh bunları Yüce Allah'ın şanına reva görürler... Yüce Allah ise, elbette onların bu yalan ve hezeyanlarından çok yüce, çok münezzeh bulunmaktadır!... Onlar, maalesef bu kadarı ile de yetinmemişler, cümle alemlerin yaratıcı ve yöneticisi bulunan, kâdir-i mutlak olan Allah'ın, yahudilerin elinde ne hallere düştüğünü, işkenceler altında inleyip zelil ve hakîr olduğunu bile ittifakla (!) söyleyebilmişler, akıllarına ve kalblerine bunu sığdır ab ilmi şlerdir! Hiç cihanda bundan daha büyük bir yalan ve hezeyan olur mu? Hiç bütün varlıkların sahibi ve Rabbı olan Allah kullarının elinde işkenceye, hakarete ve ölüme mahkum olur mu? İki direk üzerinde haça gerilerek, kam kuruyuncaya kadar haç üzerinde yatar ölür mü? Sonra da karatoprağm altına gömülür mü?

Onlar, hepsinin ittifakı halinde diyorlar ki: "O, beşeriyeti ile kara toprağın altına girdi, ulûhiyeti ile de kabrinden kalkıp semaya çıktı." İşte böyle bir inançtan, böyle bir zihniyetten daha büyük bir akılsızlık olur mu? Bütün mahiyetiyle bü, bütün insanların akıllarıyla alay etmek değil de nedir?

Ey, bütün insanların akıllarıyla alay etmek isteyen akılsızlar! Yazıklar olsun sizin akıllarınıza... Sorarız sizlere ki, "O Hakk Tanrı'nm kabrinden semâya doğrulmazdan önce kabindeyken geçen üç gün zarfında, şu koskoca âlemlerin, bütün kâinatın işini ve idaresini kime bıraktınız? Bütün ulvî ve süflî âlemleri, yerleri ve gökleri kim tedbîr eyledi? Alemlerin rabbi, ölüp üç gün kabrinde yattı ise, onu orada ölü yatarken kim diriltti?

Acaba oğul ile bir olduğunu söyledikleri baba yeya kelime dahi, onunla birlikte kabre defnedildi mi, defnedilmedi mi? Veya oğul Tanrı'mn böyle başının derde girdiği bir sırada, Baba Tanrı onu niçin yardımsız bıraktı? O, onunla birleşmişken, bu sırada ondan ayrıldı mı, yoksa onunla beraber o da mı kabre girdi? Sonra nasıl oluyor ki, Yahudiler mahluk ve kullar olduğu halde, Hakk İlâhın kati ve idamına muktedir oluyorlar. Hem o kabir hangi kabirdir ki, yerlerin ve göklerin yaratıcısı'nı içine alabiliyor? O'na geniş geliyor? Ve bütün bunlar, haşa olmuş veya olacak şeyler midir? Akıl sahibi kimseler, bunları nasıl kabul edebilirler?

Yerlerin ve göklerin sahibi, alemlerin rabbı olan Allahü Zülcelâl hazretleri; elbette kendisine şu veya bu şekilde şirk koşanlardan, şirk koşacak kadar akıldan (ve insanlığından) uzaklaşanlardan razı değildir. Bütün bunları kendisi'nin şanına layık görenlerden o nasıl râzî olsun ki O; mülkün yegâne sahibi, alemlerin biricik rabbı, bütün varlıkların bir ve tek ilâhıdır, O, aynen kendisinin buyurduğu gibidir: "O öyle Allah'tır ki O'ndan başka tanrı yoktur. O yegane hükümdar, yegane mukaddestir. es-Selam'dır, el-Mü'min'dir, el-Müheymin, el-Azîz'dir. el-Cebbaru'1-Mütekebbir'dir. Yani çok üstün, kadir ve büyüktür. Allah onların taptıkları şeylerden yücedir, münezzehtir. Hiç bir şey ve hiç bir kimse O'nun niteliklerine sahib ve ortak olamaz."[9][9]

---

[9][9] Haşr suresi, 23

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/292-294.

Şeytanın Hristiyanları Kendisinin Oyuncağı Haline Getirmiş Olması

Netice itibariyle diyebiliriz ki, her aklı başında insan, şeytanın hrisuyanlarla adamakıllı oynadığını, onları çağırıp kendisine itaat ettirdiğini görür, kabul eder... Gerçekten şeytan onlarla, çocuğun topla oynadığı gibi oynamış, onlara istediğini kabul ettirip söyletmiştir...

Gerek yüceler yücesi Allah hakkında, gerek Isa (a.s.) hakkında, gerek salibe (haç'a) ibadet hakkında, gerekse kiliselerini suretlerle donatıp o suretlere secdeler etmeleri ve tapınmaları hakkında onları kendisine oyuncak edinmiştir... Bugün onların rengarenk suretler ile donatılmamış bir tek kilisesini göremezsin! Çünkü her bir kiliseyi, isa'nın, Meryem'in, Circis'in, Batris'in ve daha başkalarının suretleriyle doldurmuşlar, bu suretlere secdeler edip tapınmakta hiçbir mahzur görmemişlerdir... Hepsi olmasa bile, büyük bir çoğunluk bu suretlere secde eder. Allah'ı bırakıp bu suretlere sığınır, bu suretlere dua ve niyazda bulunurlar.

Hatta günün birinde iskenderiye patriği; Rum hükümdarına bir mektup yazıp, suretlere secde etmenin gerekli olduğunu isbata (!) çalışıyordu... Bu patrik yazdığı bu mektubunda diyordu ki: "...Allah Musa'ya, Zaman Kubbesi'ne Saros'un suretini yapmasını emretmiştir. Çünkü Davud'un oğlu Süleyman, heykeli yaptığı zaman, bu heykelin üzerine Saros'un altından bir suretini yapmış idi."

"Bunun misâli şuna benzer: Hükümdarlardan biri, devletinin adamlarından birine bir mektup yazar. Vali bu mektubu alınca öper ve gözlerine sürer. Onun bu ta'zîmi, elindeki kağıda değildir. Onu kendisine bir mektub olarak göndermiş bulunan hükümdaradır. İşte bir kulun, bir surete secde etmesi de, aynen bunun gibi, o suretteki boyalara, renklere değil, o surette tasvir edilmiş bulunan zâtın adınadır! Bunun için suretlere secde caiz ve gereklidir."

Biz, biliyoruz ki, putlara tapanların da zihniyet ve mantıkları aynen bu İskenderiye patriğinin mantığı idi! Yâni aynen bu misâl ile putlara tapılmıştır! Alenî ve aşikâr olarak Allah'a şirk koşulmuştur.

Bu müşrik papazın Musa ve Süleyman peygamberler hakkında söylediğine gelince: Bunun sahîh ve vakî olduğunu kabul etsek bile, bundan surete secde etmek lâzım gelmez ki! Bu tıpkı, Dâvûd peygamberin, hatâsını unutmaması için, onu elinin içine yazması kabilinden bir şeydir. Bunu, sırf unutmamak için elin içine yazmak nerede, bu müşriklerin yaptıkları nerede? Bir şeyin adını yazmak veya mücerred suretini yapmak; aynen ona tapmak gibi midir? Veya ona delil mi olur? Onlar bunu bahane edip yaptıkları suretlerin karşısına geçiyor, aynen Allah'a sığınır gibi o suretlere sığmıyor, secde ve dualar ediyorlar. Bunlar, hiç şüphesiz Allah'a ortak koşmaktır...

Onlar, bir misal verdikleri zaman bile, kendi yaptıklarına uygun bir misal vermiş olmuyorlar. Onların yaptığına mutabık düşen misal, şöyle bir misal olabilir:

Hükümdarın hizmetçilerinden biri, bir adamın yanma gidiyor. Bu adam derhal ayağa kalkıp, hükümdarın, hizmetçisine secde ediyor! Ona tapmıyor!... Adetlerine göre ancak hükümdara yapılması gereken saygıyı, onun hizmetçisine yapıyor. Olayı gören kimseler de, bu adamı ayıplıyor... Ancak hükümdara yapılabilen davranışları, onun kölesi ve hizmetçisine yaptığı için, onun ahmak olduğuna hükmediyorlar... Hükümdar dahî, bunu öğrendiği zaman, "benimle, benim hizmetçilerimden birini eşit tutuyor" diye o ahmak adama kızıyor ve bu gibi hareketleri kendisinden başkalarına yapmaması için onu uyarıyor...

işte mis alimi zdeki adam, yaptığı o aşırı ve yersiz hareketleri ile, hükümdarın da gözünden düşmüştür... Halbuki o, o hareketleri, aslında o köle için değil, yine hükümdarın adına yapmış idi... Fakat bu, kendisinin mazur görülmesine yetmemiş, hükümdar onu azarlamış ve bir daha böyle yapmaması için uyarmıştır.

îşte onların misalimize uyan fiillerini kullara veya onların heykel veya suretlerine secde etmeyi; islâm'ın kesin olarak yasakladığını biliyoruz. O halde, İslâm'a rağmen bunu yapanlara, Yüce Allah'ın rızası değil, gadabı vardır! Çünkü Allah'tan başka herhangi bir varlığı secde olunmağa, sığınılıp tapınmağa layık gören bir kimse, o varlığı Yüce Allah'a denk saymış olur ki bu, Yüce Allah'ın yanında en büyük günah, en büyük hatâ, en büyük zulümdür! Zulüm ve kabâhatta bundan daha ileri birşey de yoktur! îşte Yüce Allah'ın bu hususlaki bir âyet-i celilesi:

"Şirk gerçekten en büyük bir zulümdür."

Ve gerçekten Yüce. Allah kullarını, hükümdara yapılacak muameleyi onun kölesine veya düşmanına yapmayı çirkin görecek bir fıtratta yaratmıştır! Hiç insan, insanlık fıtratını yitirmediği müddetçe, , Allah'ın düşmanı bulunan şeytana itaati güzel görebilir mi? Şeytana uyup Allah'a şirk koşmak, zulümlerin en büyüğünü irtikab etmek, nasıl güzel olabilir? Allah'ın enbiyasının ve evliyasının ise bu işte, yani şu veya bu şekilde Allah'a ortak koşmakta, asla bir ilgileri yoktur. Onlar, kendileri sebebiyle şirk koşulmasından beri ve uzaktırlar, müşriklerin düşmanlarıdırlar! Allah'a ortak koşanlar, Allah'ın düşmanları ile ortak koşmuş olurlar.,. Allah ile, O'nun düşmanlarını denk tutmuş, O'nun düşmanını O'nun yerine koymuş olurlar... Çünkü O'nun indinde O'nun yarattıklarından herhangi birine secdeler edip tapınmak, manen yardımlar umup sığınmak, o mahluku Allah ile denk tutmak, onu Allah'a ortak koşmak demektir! Bunun en büyük bir zulüm ve çirkinlik olduğu sahih akıl ve temiz fıtrat sahibi bütün insanlarca kabul edilmiştir! Bunun çirkinliğini bilip kabul etmek, bütün çirkin şeylerden daha önde gelir...

Bu Ümmet-î Salîbe'nin ise, gerek dinlerinin esaslarında, gerekse teferruatında akıldan ve fıtrattan ne kadar uzaklaştıkları, yaptıkları bu işlerle, Peygamberleri Hz. İsa'dan sonra ortaya çıkardıkları çeşitli bit'atlerle ortadadır. [10][10]

Hristiyanlarm Binlerini Bozmak İçin Îcad Ettikleri Dördüncü Bid’at

îşte, onların bit'alerinden biri de, Büyük Oruç dedikleri oruca başlarken ilâve ettikleri Cuma orucudur... Onlar, bu orucu, Kudüs'ü Farshlar'ın işgalinden kurtaran Herakliyus için tutarlar. Bunun sebebi şudur: İranlılar Kudüs'ü işgal ettikleri zaman, büyük bir katliam yapıp hristiyanları kılıçtan geçirdiler. Bu katliâmda Yahudiler de İranlılara yardım ettiler... Onların bu işgalini fırsat bilip nice hristiyanı öldürdüler... Sonra Herakliyus sefere.çıkıp Kudüs'e kadar geldi ve orayı işgalden kurtardı. Bu sırada yahudiler onu yolda büyük hediyelerle karşılayıp, kendilerine dokunmayacağına dair ondan söz aldılar. Herakliyus Kudüs'e girdiği zaman, hristiyanlar haklı şikayetlerini dile getirip yahudilere gereken cezayı vermesini istediler. Herakliyus: "Ben onlara

[10][10] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/294-296.

dokunmayacağıma dair söz verdim. Sözünden dönmenin dinimizdeki günânını bilirsiniz. Binâen aleyh, sözümden dönemem" dedi. Hristiyanlar dediler ki: "Sen onlara söz verdiğin zaman onların senin din kardeşlerin olan bizlere neler yaptığını bilmiyordun. Onlar burada, burayı işgal eden İranlılarla beraber katliâm yaptılar! Nice hristiyanı öldürüp kiliselerimizi yıktılar. Onların haddini bildirmek hem senin için bir vazifedir, hem de Allah yanında bir sevaptır! Sözünden dönmüş olmana gelince: Bunun günahını ise bizler, senin namına yükleniyoruz! Bunun yerine, senin bağışlanman için oruç tutacağız! Ve bu orucu dînimiz devam ettiği müddetçe devam? ettireceğiz, bütün hristiyanlara emredeceğiz..."

Herakliyus da onların bu fikrini kabul etti ve pekçok .yahudiyi öldürttü. Mescid-i Aksa'nın civarı kan gölü haline geldi. İşte onların Cuma Orucu dedikleri ve büyük oruçlarına ekledikleri ilave oruçlarının aslı ve hikayesi budur.

Bu orucu, hâlen Kudüs'dekiler, Mısır'daki hristiyanlar tutarlar. Şam'daki ve Anadolu'daki hristiyanlar ise, o günü et yememek suretiyle oruçlu geçirdiklerine inanırlar...

Onlar, daha önce de anlattığımız gibi, oruç ayını Ramazan'dan ilkbahar'a naklettikleri zaman da, suçlarını böyle bir ilave ile karşılamışlar, bu maksatla on gün ilave orucu tutmuşlardı. Tabii bütün bunlar, Isâ (a.s.)'ın şerîatinde artırma-eksütme yapmak, o dini bozmaktır. Uydurma bayramlarının mahiyeti de böyledir... [11][11]

Hristîyanlarm Dinlerini Bozmak İçin İcad Ettikleri Beşinci Bid'at

Bu da onların bir başka bayramıdır! Mîkail Bayramı dedikleri bit'attir. Bunun ortaya atılması, icâd ediliş hikâyesi ise şöyledir; Vaktiyle İskenderiye'de bir put vardı. Pek çok hristiyan, etraftan gelip bu putun yanında büyük bir bayram yapıyor, bu puta adak ve kurbanlar sunup tapıyorlardı... Bunun dine aykırılığını gören İskenderiye patriği Aleksandros, bu putun yıkılmasını istedi ve bu iş için görevliler gönderdi. Orada kurban.kesilmesini de yasakladı. Fakat emrini yerine getirtmeğe muvaffak olamadı. Ona

[11][11] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/296-297.

karşı direndiler...

Bunun üzerine patrik, bir hile düşündü, gelip onlara dedi ki: "Bu put kendisine ta'zimde bulunmak, kurban sunmakla sizlere hiçbir fayda veya zarar veremez! Siz bu bayramınızı, Allah'ın büyük meleklerinden bir melek olan Mîkâil için yapsanız, kurbanlarınızı onun için kesseniz, herhalde sizin için daha hayırlı olur, bu melek sizler için şefaatçi olur..."

Onlar patriğin bu teklifine razı olup kabul ettiler... Bunun üzerine oradaki put kırıldı... Kırılan putun yerine bir haç koydular... Oraya bir kilise yapıp adına da Mîkâil Kilisesi dediler... Diğer adıyla Kayseriye dedikleri kilise, işte o putun yerine yapılan kilisedir... Artık orada icra ettikleri bayramı ve kestikleri kurbanları, putun adına değil de (!) Mîkâil adına yapar oldular.

İşte böylece (gerçek tevhîd inancından yoksun bulunan hristiyan din adamı) Patrik Aleksandros, onları bir küfürden alıp başka bir küfre, bir sikten kurtarıp başka bir şirke teslim eyledi! Tarihte ve dinlerde, bunun benzeri sapıtma ve şaşırma örnekleri az değildir.

Onların bu meseledeki durumları, aynen mecûsiliği terkedip müslüman olan ve fakat Rafiziliğe geçen bir adamın durumu gibidir! Ve bu, bir misal olmaktan öte, vukua gelmiş ibretli bir olaydır. O adam böyle yaptığı zaman, sahih akıl ve temiz fıtrat sahibi müslümanlardan biri o adama yaklaşır ve açıkça der ki: "İyi bil ki! Sen, mecûsiliği bırakıp müslüman olmak, sonra da râfîzîliğe geçmekle; ancak ateşin bir köşesinden ayrılıp öbür köşesine geçmiş oldun! Yoksa ateşten kurtulmuş değilsin." Elbette, bir puta kurban sunmaktan vazgeçip Haç putuna kurban sunmak, secdeler edip tapınmakla insanlar; cehennemden kurtulmuş, Allah'a yarar bir iş yapmış olamazlar! Ancak Allah'a şerik koşmuş olurlar!... [12][12]

Hristiyanlarm Dinlerini Bozmak İçin İcad Ettikleri Altıncı Bid'at

[12][12] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/297-298.

Bu da onların, bir Yahûdinin verdiği habere dayanarak Hz. isa'dan uzun bir müddet sonra icâd ettikleri bir bit'attir... Güya o yahûdinin verdiği habere binâen Haç'ın yerini keşfetmişler, o günden itibaren de Haç Bayramı dedikleri bayramı büyük bir ilgiyle yapar olmuşlardır...

Rafızîler, Hz. Hüseyin'in şehid edildiği vakti, matem vakti bilirler... Bunlar da, kendi iddiâlarmca Hz. îsâ'nm üzerinde haça gerildiği iki odun parçasını, bayram ve tapınma vesilesi edinirler... Bunun sebebi ve hikayesi de şöyledir: [13][13]

Haçın Keşfine (!) Dair Hikaye

Onların batıl inanışlarına göre, îsâ (a.s.) asıldığı zaman, iki direk üzerine ellerinden çivilenmek suretiyle haça gerilmiş ve hançerlenmek suretiyle öldürülmüş! Sonra haçın üzerinden alınıp kabre defnedilmiş. Üç gün kabirde yatıp sonra kalkmış ve semâya çıkmış... İsa'nın bu acı olaya çok üzülen talebeleri, her gün onun asıldığı yere gider, orada saatlerce kalır, namazlar kılar, dualar ederlermiş... Durumu gören Yahudiler, bundan endişeye kapılmışlar ve: "Kabirde yatanın semâya çekilerek kabrinin boş kalması, insanlar yanında çok büyük bir olay olacak, insanlar ona îmân edecek! Bunu Önlememiz lâzımdır" diyerek, o kabri kapatmışlar... Çok miktarda toprak yığmışlar, etraftaki bütün çöplükleri oraya taşıyıp dökmüşler. Böylece İsa'nın haçı da toprak altında kalmıştır...

Bizansta Konstantin'in hüküm sürdüğü sıralarda, onun eşi (diğer bir rivayete göre anası Helena), Kudüs'e ziyarete gelir... Oradaki görevli ve yetkililer der ki: "Ben sizlerden, efendimiz Mesih'in üzerinde çivilendiği haçın, nerede olduğunun belirlenmesini istiyorum." Kendisine tatmin edici civap verebilen olmaz... O da, bütün yahûdileri ve hıristiyanları toplayıp, hatta Cebeli Halü'dekileri bile getirtip bu emrini tekrar eder ve mutlaka Haç'm bulunduğu yerin keşfedilmesini (!) ister... Yüz seçkin adamı bir araya getirir, sonra bunların içinden on adam seçer... Sonra bu on adamı iyice süzüp gözden geçirir ve içlerinden üç adamı seçer. Sonra bu üç adamdan, kesinlikle isteğinin yerine getirilmesini ister. Bunlardan birinin adı ise Yehûda'dır. Yehuda ve iki

[13][13] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/298.

arkadaşı, bu hususta kat'iyyen bir bilgileri olmadığını söylerler. Helena kızar ve bunları, içinde su bulunmayan derin bir kuyuya attırır... Kendilerine su ve yiyecek verilmemesini emreder... Yedi gün kuyuda aç susuz hapis kalan bu üç kişiden Yehua, iki arkadaşına der ki: "Bunu bana vaktiyle babam söylemişti. Fakat ben zamanla unutmuşum, şimdi hatırlıyorum..." Onun böyle söylemesi üzerine iki arkadaşı oradan: "Yerini söyliyeceğiz, söyliyeceğiz" diye basarlar feryadı... Kendilerini kuyudan çıkarıp Helana'nm huzuruna götürürler, Yehuda'nm ikiarkadaşı, onun kendilerine söylediğini naklederler... Yehuda'ya Haç'm yerinin neresi olduğunu sorarlar. O söylemez. Kendisine dayak atılır. O da kendisiyle beraber gelmelerini söyler. Birlikte çok büyük bir çöplüğe giderler. Yehuda burada kendilerine göre kılman namazı kılar, dua ve niyazlar eder(!) Duasında der ki: "Ey Allah'ım, eğer Mesîh isa'nın Haç'ı burada ise, burada bir sarsıntı meydana getir! Ve burada bir duman meydana getir! Burada hazır bulunan bizlere, bu işaret ve kerameti göster! Göster Allah'ım."

Yehuda, duasını bitirir ve oradakilerin hissedeceği bir şekilde bir sarsıntı olur! Ve bir duman çıkar (!) Tamam, işaret görülmüştür. Orada hazır bulunan prenses Helena; orasının kazılması için emir verir. Kazarlar ve bir kabir çıkar, içinden de üç adet h&ç\ Prenses der ki: "Ey kişi, bu üç aded Haç'tan, efendimiz Mesîh isa'nın haçının hangisi olduğunu ben nasıl bileceğim?" Yehûdâ da der ki: "Bakınız prensesim, burada yıllardır derdine derman bulamamış bir hastamız vardır! Bu haçları sırasiyle bu hastanın üzerine koruz... Hangisi bu hastaya derhal şifâ verecek olursa (!) işte o, efendimiz Mesh îsâ'ya âit haçtır."

Burada bulunan üç haçtan her birini, sırayla o hastanın üzerine korlar. Birinci ve ikincinin konulmasında, hasta hiç ses çıkarmaz (!) Üçüncü haçın konulmasında ise, hasta derhal ayağa kalkar ve şifaya kavuştuğunu söyleş (!) Bunu gören (daha doğrusu bu keşif ve keramet oyunları kendisine bu şekildeAgösterilen) Prenses Helana, buna kanaat getirir ve üçüncü haçı, Mesîh isa'nın haçı olarak kabul eder. Hürmet ve îtina ile eline alır, altından bir sandık içine kor ve dönüşünde Kostantiniye'ye (istanbul'a) götürür.

Bu olay, Hz. Isâ (a.s.)'ın miladından tam üçyüz yirmi sekiz sene sonra meydana gelmiştir... Bu olayı ve diğer onların tarihi hakkındaki bütün bu anlattıklarımızı, onların tarihini yazan ve onların iskenderiye Patriğinin oğlu olan Said bin Patrik'in "Nazmü'l-Cevher" adlı kitabından naklen yazılmıştır. İsteyenler oraya bakarlar.

Bizim burada anlatmak istediğimiz ise, onların bu "Haç Bayramı" dedikleri şeyi de, Hz. Isâ (a.s.)'dan sonra,.bu kadar zaman geçmesiyle ortaya çıkarmış olmaları; böyle bir bit'at daha icad etmiş bulunmalarıdır... Ve bu bit'atin kaynağının da Yehuda adındaki bir yahudi olmasıdır... Fakat, yalnız bir yönden değil, birkaç yönden bunun yalan ve uydurma olduğunu isbat etmek de çok kolaydır. Her akıllı kimse, bu cihetleri rahatlıkla sezebilir: Bir defa: Bu Yehuda tarafından keşfedilmiş bulunan (!) haçların üçüncüsünün, oradaki o hastaya konulur konulmaz, o hastanın ayağa kalkmış olması, nasıl doğru olabilir? Mâdeni öyle, niçin üzerinde Hz. Isa gibi bir mübarek zatın ölmemesine sebeb ve şefaatçi olmamıştır? Sonra nasıl olmuşta tam üçyüz yirmi sekiz sene o ağaç parçası toprağın altında çürümeden kalabilmiştir? Akıl sahibi bir kimse, bunu dahî soramaz mı? Tabiî onlar (her hurâfecinin kendi hurafesini savunduğu gibi, kendilerini savunmak üzere), "O Haç, Mesîh Isâ gibi mukaddes bir varlığa temas ettiği için, çürümemek hassasını kazanmıştır" diyebilirler. Fakat, bunun tutarsızlığı da meydandadır. Çünkü Öbür iki haç dahi, bu kadar uzun bir müddet içinde çürümemiş mi oluyor? Tabîi onlar buna, "evet" diyecekler ve hikmetini (!) "Çünkü bu iki Haç da esas Haç'a temas ettikleri için bu müddet zarfında çürümeye maruz kalmamıştır" şeklinde açıklıyacaklardır.

Adamların cehalet ve ahmaklıklarının derecesine bakınız ki, "Hak Tanrı'dan olma Hakk Tanrı ve mukaddes bir varlık" olarak kabul ettikleri Mesîh îsâ'ya temas eden bir ağaç parçasına ebedîlik ve çürümezlik vasfını veriyorlar! Bilmiyor ve anlamıyorlar ki, tanrılığı ve kudsiyeti olan bir varlığa temas eden, onun temasına ve tecellisine mazhar olan bir varlık, ereyip yok olur! Nitekim yüceler yücesi Allah; Hz. Musa (a.s.)'ın "Rabbım, kendini bana göster de sana bakayım" demesi üzerine dağa tecelli buyurmuştu da dağ, bu tecelliye dayanamayıp erimiş ve toz olmuştu.

Birisi onlar hakkında söylemiş, gerçekten de ne yerinde söylemiştir: "Bu salîb'e ümmet olan kimseler, imam olarak yaratılmışlar için, bir utanç ,vesilesidir! Elbette insan, bunların âdemoğlu olduğuna hayret eder!"

Eğer bu hikâyenin böylece cereyanının aslı varsa, hiç şüphesiz bir yahudi oyunudur! Niçin olmasın ki, adamlar böyle bir oyun ve hile dolabı çevirmekle kendilerini hapisten ve cezadan kurtarmışlardır... Bu hileyi yapmasalar, kimbilir o Hiristiyan Melike'sinden neler çekeceklerdi. Evet, hileyi tutturdular, helak olmaktan kurtuldular...

Bir îddiâ Daha!

Onlar diyorlar ki: "Mesîh katledildiği zaman, kanı bedeninde kuruyup kayboldu. Bir damlası bile yere düşmedi. Eğer düşseydi, yeryüzü kurur, hiç bir şey bitmezdi." Şaşılacak şey! Dokunduğu zaman ölüyü dirilten, yıllardır yatalak bir hastayı ayağa kaldıran bir ağaç parçası, O'nun bedenine dokunduğu için diriltici bir kutsiyet kazanıyor da, aynı bedenin bir damla kanı yere akacak olsa, bütün yeryüzünü bitkiden ve bereketten mahrum ediyor. Öyle mi?

Şüphesiz bunlara asıl sorulacak olan soru, kendilerinin ulûhiyet inancı ile ilgili olasıdır: Acaba "tanrı'dan olma tanrı" diye inandıkları Mesîh îsâ, yine kendilerinin inancına göre katledildiği zaman, çarmıha gerilen acaba onun nasûtiyeti mi idi, yoksa lâhutiyeti mi? Eğer yanlız nasûtiyet ise, kelime ve lahûtiyet ne oldu? Ondan ayrıldı ise, ittihad (ikisinin birleşip bir olması) bâtıl oldu demektir.. Eğer asılan, sadece nasûtiyet ve cesed ise, o halde o, ilâh değil demektir. Ve kendisinde Allah'ın ulûhiyet ve rubûbiyetinden zerrece birşey (bir nasîb) yoktur!

Eğer, "her ikisi birden asıldı" diyecek olurlarsa; bu daha büyük, daha feci bir hata olur! Çünkü bu takdirde, Hakk Ilâh'ın asılıp Öldürüldüğünü, öldüğünü kabul etmiş olurlar ki bu, elbette bütün bâtılların en bâtılı bir inançtır. Aklın da en imkansız göreceği bir şeydir! O halde ey ümmet-i salîbiye'nin şaşkın ve şaşırmış ferdleri! Allah'ın sizlere verdiği aklı güzelce kullanıp, akıllansanız olmaz mı? Sizler iyi biliniz ki, şu veya bu şekildeki tevil ve düşüncelerle, salîb'e yapışmanız kesinlikle batıldır! Her bakımdan, bütün vecihlerden şer'an da bâtıldır, aklen de bâtıldır. Ellerinize haç alarak, onu yüzünüze çalarak, ona secdeler edip taparak takîb ettiğiniz yol, asla, Allah'ın elçilerinden Hz. Mesih'in yolu değildir.. [14][14]

Namaz Ve Niyazlarında Dahi Şeytanın Oyuncağı Haline Gelmiş Olmaları Hususuna Gelince:

Bir: Çokça ve çeşit çeşit kılınan namazlar... Fakat necaset ve cenebâtle kılınmış

[14][14] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/299-302.

olmaları... İsâ (a.s.) ise, kesinlikle bunlardan beri ve uzak! Yüceler yücesi Allah'ın da asla şanına yakışmayan şeyler... Bu durumda O'nun yakınlığını ve rızasını kazanmağa çalışmak, tamamen saçma ve hata...

İki: îsâ (a.s.)'ın Beyt-i Makdis'e dönerek, onu kıble edinerek namazını kıldığını bildikleri halde, Güneş'in doğduğu tarafa dönerek namaz ve niyazda bulunmaları...

Üç: Namaza başlarken, Haç'ı yüzlerine tutarak Haç çıkartarak namaza durmak... Kendileri de kesin olarak biliyorlar ki, Isâ (a.s.) böyle birşey yapmadı! Öyle bir namaz, öyle bir İbadet ki, anahtarı necaset, girişi haç çıkarmak, kıblesi maşrık (doğu), şiarı ve alameti şirk. Herhangi bir akıl sahibi, acaba, hiçbir dinin böyle birşey emretmediğinde ve emretmeyeceğinde zerre kadar şüphe edebilir mi?

Hıristiyan papazları, piskopos ve patrikleri, bunu, yani güttükleri yolun akla ve dine aykırılığını iyi bildikleri içindir ki, İnsanların bundan nefretini önlemek maksadı ile bir sürü hileler, hile dolu . bayramlar, merasimler icad etmişler; kilise duvarlarını altınlarla yaldızlamışlar, lacivert ve kırmızı renklerle suretler yapıp câhil-cühela için gayet cazib bir hale getirmişlerdir! Kendi sözleri ve sesleriyle insanlara birşeyler veremediklerini anlamış olacaklar ki, ibadetlerine musikiyi de sokmuşlar... Bütün bunlar, basiretsiz, zayıf akıllı, sefih kimseleri kendilerine ve gûyâ dinlerine kazanmaları içindir! Onların bu kötülüklerine, yahudilerin katı kalpliliği, yalan ve iftiralara, hilelere düşkünlüğü de eklenince, bazı müslümanların da zulümleri, fuhuş, fücur, bit'at, hurafe, dinde aşırılık, bazı eşyayı ve yerleri putlaştırma gibi kötülükler dahi ilave olununca, üstelik câhil-cühelânın bu gibi aşırı kimselere Allah'ın evliyası, iyi ve salih kulları, hem de müslümanların seçkinleri gözüyle bakmaları, üstüste birikince; onlardaki kötülük daha da arttı... Çünkü onlar, bir kendilerine bakıyor, bir de etraflarındaki yahudilere ve müslümanlara bakıyorlar, sonunda diyorlar ki: "En iyisi bizler, dinimize ve şu yolumuza, sımsıkı sarılalım! Çünkü etrafımızdaki diğer dinlerin mensuplarına ve bilhassa onların seçkinlerine bakınca, halimize şükredelim! Çünkü yine en iyisi biziz! Bizler, bu halimizle bile, onlardan çok daha hayırlıyız.." İşte ortaya çıkan durum ve değerlendirme böyle oluyor, ortalıktaki görünen vaziyet, onların kendi

batıllarına şükretmelerine, sımsıkı o bâtıla sarılıp sebat göstermelerine sebep oluyor.

Bâzı gerçekten basiretli ve insaflı İslâm büyüklerinin, kendilerini İslâm'a, hiçbir veçhile Allah'a ortak koşmaksızm islâmî tevhîd yolunu izlemeye davet etmeleri, müsbet bir netice vermiyor... "Kendisi muhtâc-ı himmet bir dede, mümkün mü gayriye himmet ede!" kabilinden, himmet ve irşâd ehlinin gayret ve nasihatleri, onlar üzerinde bir te'sîr göstermiyor.

Hiç kimse, ortada canlı olarak görülen durumun, bir dînin mensupları tarafından yaşanmakta bulunan dînî hayâtın, hayatî önemini küçümsemeye kalkışmasın! "Dost başa, düşman ayağa bakarmış," Kim nereye, bakarsa baksın, mutlaka baktığı zaman gördüğü şeyden müteessir olur, ona göre manâ verip, değerlendirmek ister... Bu, fıtrî ve insanî bir haldir... Bunun için değilmidir ki, ashabı güzîn efendilerimizin, samîmi ve tertemiz dînî hayâtına hayran kalan o günün hıristiyanları; sırf kendi istek ve iradeleriyle İslâm'ı hak din olarak seçmişler ve hayranlıklarını da gizlemeyerek demişlerdir ki:

İşte İslâmm peygamberinin arkadaşları! Müslümanlık denilen dîni, bizzat onun peygamberinden öğrenen örnek insanlar! Gerçekten Efendimiz Mesîh İsa'nın havarileri, peygamber Muhammed (a.s.)'m ashabı bulunan bu zâtlardan, daha faziletli kimseler değillerdi... İşte o günlerde, onların pek çoğu böyle söylemişler, böyle diyerek müslüman olmuşlardır!...

Bu gün ise maalesef bizler, nice gayretli ve ihlaslı zâtlar; ehl-i kitaptan bâzılarını İslama davet ettiğimizde, bâzı câhillerin taparcasına ta'zîmde bulundukları kimselerin irtikâb ettikleri bit'atleri, zulüm ve hileleri behâne ederek, müslümanhğı kabul etmemekte kendilerini ma'zûr göstermeye çalışıyorlar!... Zikrettikleri bit'at ve kötülüklerin, dînden ve dînin peygamberinden geldiğini zannediyorlar! Gerek islâm şerîati, gerek islâmm peygamberi hakkında, hüsn-ü zanlarmı yitirdikleri görülüyor!... Bu, ne acı bir tecellidir.

Allahü Zülcelâl hazretleri, elbette Allah Yolunun bu yol kesicilerinin peşlerini bırakmayacak, onların hesabını görüp, hakettikleri cezayı ve bunca sebep oldukları kötülüklerin acı âkibetini onlara tattıracaktır.[15][15]

---

[15][15] Müellifin burada dile getirdikleri gibi, gerçekten müslümanların içinde bulundukları kötülükler sebebiyle, müslümanlık ve onu getirmiş bulunan Rasûlüllâh Efendimiz hakkında kötü zan besleyenler çok olmuştur. Bu şimdilerde daha çoktur. Çünkü zamanımız mutasavvıflarının hâlleri, halkın ve seçkin

Biz, burada ancak bâzı işaretlerde bulunduk... Yoksa Salîb'e tapanların bütün bâtıllarını ve kötülüklerini ele almış, genişçe yazmış değiliz. Herhalde burada anlatılmış olanlar, anlatılmamış olanlara delâlet eder sanıyoruz...

Kulunu doğru yola hidâyet eyleyip muvaffak kılacak olan, şüphesiz Yüce Allah'tır O'nun verdiği hidayet için, sonsuz hamd ü senalar olsun, O'na!... [16][16]

18- ŞEYTANIN YAHUDİLERİ TUZAĞINA DÜŞÜRÜP OYUNCAK HALİNE GETİRMESİ

Şeytanın, kendileri için amansız tuzaklar kurup oyuncak hâline getirdiği büyük topluluklarından biri de, ümmet-i gadabiye'dir, yâni Yâhûdüerdir... Yüce Allah, onların durumu hakkındaki âyet-i celîlelerinde şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ın, kullarından dilediğine lûtfiyle vahiy indirilmesini çekemiyerek, Allah'ın indirdiğini inkâr etmek için kendilerini ne alçak şeye sattılar da gadab üstüne gadaba uğradılar. İnkâr edenler için, alçaltıcı bir azab vardır."[17][17]

"De ki: "Allah katında yeri bundan daha kötü olanı size söyleyeyim mi? Allah, kimlere lanet ve gadab etmiş, kimlerden maymunlar, domuzlar ve şeytana tapanlar

---

tabakaların ekserisinin halleri, diri veya ölü birtakım insanları putlaştırma İstikâmetinde tutulan yol, birtakım cansız cemâdâtı, ağacı, direği, etrafı çevrilmiş bir yeri putlaştırmaya kadar varan aşırılık ve taşkınlıklar; birtakım câhiliye mevlidleri ve mevlidlerde irtikâb edilen rezaletler, şirretliğe kadar varan davranışlar, İslâmî ve hattâ İnsanî âdabın dışına çıkmalar, evet bütün bunlar ve bunların benzeri hareketleri; biz müslümanlarda görülüp dururken elbette İnsanların dinden şiddetle nefret etmelerine yol açılmış olacaktır! Elbette akılsız İslâm dostları böyle davranırlarken, akıllı geçinen İslâm düşmanları da, İslâm'a daha iyi düşmanlık edebilmeleri için öyle davranırlar... İşte düşman bunları veya bunlardan birini eline alıyor ve bunu İslâm'a karşı bir silâh olarak kullanıyor... Gerçekte ise Müslümanlık, onların bu rezaletlerinden, aşırılık ve taşkınlıklarından çok uzaktırl Tamamen münezzehtir... Hiç İslâm'ın, kendisinin tam zıddı ve mukabili bulunan câhiliye ile, câhilî işler ile bir ilgisi bulunabilir mi? Daha fazla ne diyelim! "Lâ havle..." çekip Allah'a sığınalım: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhil aliyyil-azîm = Kötülük ve rezaletlerden korunmak, iyilik ve güzelliklere yönelebilmek, şüphesiz Yüce Allah'ın yardımı ve hidâyeti iledir. Biz O'ndan inayet ve hidâyetler taleb eyleriz." (Muhammed Hâmid el-Fakî, İğâsetü'l-Lehfân... 298, Dâru'l-Mârife, 1395)

[16][16] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/302-304.
[17][17] Bakara suresi, 90

yapmışsa, işte onların yeri daha kötüdür! Ve onlar, doğru yoldan daha çok sapmış kimselerdir!"

"Onlar, size geldiklerinde "inandık" dediler. Oysa küfürle yanınıza girmişler, yine küfürle yanınızdan çıkmışlardı. Allah, onların içlerinde gizlediklerini daha iyi bilir."

"Onlardan çoğunun günah, düşmanlık ve haram yemede birbirleriyle yarıştıklarını görürsün. Yaptıkları şey, ne kötüdür..."[18][18]

"Onlardan çoğunun, inkâr edenlerle dostluk ettiklerini görürsün. Gerçekten nefislerinin, kendileri için yapıp gönderdiği ne kötüdür! Ki o yüzden Allah onlara gadap etmiştir ve azâbda ebedi kalacaklardır."[19][19]

Sonsuz hamd ü senalar olsun O yüce Allah'a ki, bizleri ümmet-i merhume'den kılmıştır... Bizlere, Hz. Muhammed (a.s.) gibi bir yol gösterici İslâm gibi bir din, Kur'ân gibi bir kitâb bahsetmiştir. Ne mutlu bizlere ki, Yüce Allah'ın emri üe, Resûlüllah'ın ve Onun eşsiz mucizesi Kur'ân'm irşadı ile, dinimizin direği olan namazlarımızın direği mesâbesindeki Fatiha sûresini, onun "...Bizi doğru yola ilet. Nimet verdiğin kimselerin yoluna, kendilerine gadabedilmiş olanların ve sapmışların yoluna değil!" mealindeki âyetlerini, namazların her rek'âtinde okuyoruz...

Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'den de, şu hadîs sabit olmuştur:

'Yahudiler, gadafoa uğramış olanlardır; Nasarâ da yolunu şaşırmış olanlardır."[20][20]

Yahudilerin "Yapma Bir İlah" İstemeleri...

Şeytanın, bu Ümmet-i Gadabiye (yahudiler) ile istediği gibi oynamış olmasına gelince: Bunun ilkini, bizzat onların peygamberinin sağlığında vukua gelmiş olarak

---

[18][18] Maide suresi, 60-62

[19][19] Maide suresi, 8

[20][20] Tirmizî, 5/204-205, H. N. 2954. Müsned, 4/378. İbni Kesîr Tefsîri, 1/53-54 (Hadîs hasendîr.)

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/305-306.

görüyoruz. Evet Firavun belâsından yenice kurtulmuşlardı... Peygamberleri de yanlarında idi... Denizi geçer geçmez, putlarına tapınmakta olan bir toplulukla karşılaştılar. Ve hemen dediler ki: "...Yâ Mûsâ, bak, bunların nasıl tanrıları var! Bize de böyle bir tanrı yap!" Bunun üzerine Mûsâ (a.s.) da onlara dedi ki: "Siz hakikaten çok cahil bir toplumsunuz."[21][21]

Evet, ne büyük bir cehalet! Bundan daha büyük bir cehalet olur mu? Kâfirler ve Allah'a ortak koşanlar, daha az önce helak olmuş, kendileri mü'min olduğu için kurtuluşa ermişlerdi! Hemen kurtulur kurtulmaz, Allah'a ortak koşmak için kendilerine "yapma" bir ilâh istiyorlar! Evet, yine bir mahlûk olan Musa'dan, "yapma" bir tanrı talep ediyorlar! Tanrı; nasıl yap ma-y akış tırma olabilir? Veya "yapma" bir şey, nasıl tanrı olabilir? "Yapma" bir şeyin, tanrı olması gibi, en imkansız bir şeyi talep etmek, buna imkân ve ihtimâl tanımak, elbette en büyük cahilliktir... Bunun için Mûsâ (a.s.) da onlara, "Siz hakikaten çok câhil bir toplumsunuz" diye karşılık vermiştir.

Elbette, Allah'tan başka herhangi bir varlığı tanrı edinen kimseler, "yapma-yakıştırma" bir tanrı edinmiş olurlar ve Yüce Allah'a ortak koşmuş bulunurlar! Allah'tan başka tanrı edinilen o varlık, kim ve ne olursa olsun, durum budur! Yapma ve yaratılma, yani sonradan meydana getirilmiş birşey Allah'a denk ve şerik tutulmuş demektir!

Yine Resûlüllâh (s.a.v.) Efendimiz'den sabit bulunan şu çok ibretli olaya bakınız! Resûlüllâh Efendimiz, gazvelerinden birine çıkmıştı. Yolda giderken, bir ağaca rastladılar. Müşrikler bu ağaca silahlarını ve elbiselerini asıyor, ona Zâtü Envât diyorlardı. Zâtü envât, eşya ve ağırlıkların asıldığı ağaç, askı ağacı demekti... Bunu gören bazı ashab-ı kiram, Resûlüllâh Efendimize "Ey Allah'ın Rasûlü, müşriklerin nasıl bir askı ağacı varsa, bize de bir askı ağacı göster" dedi... Resûlüllâh Efendimiz, hayret edip "Allahü ekber" diyerek tekbir getirdi ve: "Sizler de, tıpkı Musa'nın kavminin: "Yâ Mûsâ, onların nasıl bir tanrısı varsa, bize de bir tanrı yap" dedikleri gibi dediniz." Evet, Resûlüllâh böyle buyurdu, sonra da şu çok önemli ikâzı yaptılar:

"Gün gelecek sizler, sizden evvelkilerin sünnetlerini (âdetlerini, hâl ve gidişlerini...), iki kalemden biri (veya iki takunyadan biri) diğerine ne kadar benzer ve

---

21[21] A'raf suresi, 138

eşit ise, işte bu derece t akli d edecek, onlarla müsavi olacaksınız."[22][22]

Yahudilerin Buzağıya Tapmaları

Şeytanın onlar için kurduğu tuzaklardan biri de, onları buzağıya taptırması olmuştur... Yine peygamberleri Hz. Mûsâ hayatta iken, Allah'a ortak koşanların gördükleri azabın hatırası da tazeyken, tutup buzağıya taptılar. Buzağı gibi bir bunak ve zavallı hayvanı, Allah'a denk ve ortak edindiler. Halbuki Sâmirî denilen o heykel sanatçısının bu buzağıyı elleriyle yaptığını, ateşte kızdırıp örs üzerine koyduğunu, çekiç ve balyozlarla vurup dövdüğünü, sonra onu madenlerden yapılmış bir buzağı şekline getirdiğini kendisine ait bir maharetle ona ses (düdük, korna gibi bir şey) verdiğini gözleriyle gördüler... Böyle ateşlerde eritilen, kızdırılıp kızdırılıp örs üzerinde dövülen bir şey, nasıl tanrı olabilir? Bir insan, insan iken buna nasıl tapabilir?

Üstelik onlar, kendilerinin bu tanrı edindikleri ve secdeler edip tapınmadıkları buzağının, yanlız kendilerinin değil, Hz. Musa'nın bile tanrısı olduğunu söylediler. Kendileri gibi, onu dahî şirke ve küfre nisbet ettiler. Gerçekten bu, ne büyük bir cehalet, ne büyük bir cür'ettir...

Hatta onlar bununla da yetinmediler de, Hz. Musa'nın unuttuğunu, hata ettiğini bile söylediler.. Madrabaz ve .hokkabaz Sâmiri'nin bu hususta ki sözüne de uydular... Çünkü ilgili âyette geçen "fenesiye = fakat o unuttu" sözünü, o buzağı heykelini yapan Sâmirî ile buzağıya tapanlar söylemiştir. Ayetin tefsirinde ifâde edilen iki sözden sahîh olanı budur, meşhur olan da budur... Nitekim İmam-ı Buhârî dahi, bunu tercih etmiş, Sahîh'inin tefsir bölümünde sâdece bu kavli bildirmiştir. Sâmirî ve ona uyanlar diyorlardı ki: "Mûsâ tanrısını burada bıraktı da aramaya gitti. Unuttu ve hata etti." îşte sâmirî, bu derece şeytanat sahibi biriydi. Daha kendisine: "Madem bu buzağının, bizim ve Musa'nın ilâhı olduğunu söylüyorsun, o halde Mûsâ niçin ve nereye gitti?" diye bir soru sorulmadan, bunun sorulacağını düşünüyor ve şeytânı bir zekâ ve oyunla cevâbını

---

[22][22] Hadîsin kaynağı, daha önce zikredilmiştir.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/306-307.

hazırlıyor, henüz sorulmamış bir sorunun cevabını söylüyordu... "O unuttu ve hatâ etti..." diyordu.. Onun bu oyununa gelenler de...

İşte bu, en acıklı bir şekilde Şeytan'ın tuzağına düşmek, onun elinde oyuncak haline gelmektir! Böyle olmasaydı, bu ebleh ve ahmak adamları bir demirci ve heykelcinin elleriyle yaptığı buzağıya tanrı derler miydi? Tanrı diye boyun eğerler miydi?

Olayı, büyük müfessir ve tarihçi imam Muhammed bin Cerîr et-Taberî şöyle anlatır: "Bana Abdülkerîm bin el-Heysem'in anlattığına göre, ona kadar ulaşan bir senedle sabit olduğuna göre, îbni Abbâs olayı şöyle ifâdeye koymuştur: "Hz. Musa'yı ve ümmetini takibe çıkan Fir'avun, askerleriyle birlikte denize hücum ettiği zaman, onun atı denize karşı yürümek istemedi. Cebrail onun atma bir kısrak şeklinde görününce, denize hücum etti. Bu sırada Sâmirî, Cebrail'in atının izinden bir kabza tutup aldı. Bu Sâmirî'nin içine: "Sen bunu, neyin üzerine kor ve onun ne olmasını istersen, isteğini söylersin, o da hemen istediğin gibi oluverir" diye bir manâ doğdu... O da devamlı onu elinde tuttu...Fir'avun ve askeri denizde boğulup Mûsâ ve ümmeti sâhil-i selâmete çıktığı vakit, Mûsâ (a.s.) kardeşi Harun'a: "Kavmim üzerinde bana vekil ol ve onların işlerini güzel idare eyle" diye tenbihledi ve kendisi Rabbı ile buluşmaya gitti... Bu sırada, israil Oğullarının yanında, Fir'avun'un adamlarına âit birtakım zînet eşyası bulunmakta idi... Onlar bunları yanlarında taşımanın günâhından korkarak, hepsini toplayıp bir yere yığdılar, istiyorlardı ki: Bir ateş gelsin, kendilerinde emânet bulunan bütün bu zînet eşyasını yok etsin! Durumu gören Sâmirî, elinde tutmakta olduğu şeyi bunun üzerine bıraktı ve onun böğüren bir buzağı olmasını istedi ve "haydi böğürüp ses veren bir buzağı ol" dedi. O da böyle oluverdi. Rüzgar bu buzağının arkasından giriyor ve ağzından çıkıyordu. Bu suretle böğürür gibi bir ses veriyordu.

Bunun üzerine Sâmirî: "Ey israil Oğulları! İşte sizin ilahınız ve Musa'nın ilahı budur" diye bağırdı... Onlarda buna kanarak, bu buzağıya tapınmaya başladılar. Harun (a.s.), derhal duruma müdahale etti ve dedi ki: "Ey cemaat! Sizler bununla fitneye düşürüldünüz! Sizin rabbmız ve ilahınız, ancak rahman olan Allah'tır. Siz bana tabî olunuz, benim emrimi tutunuz." Onlar şu karşılığı verdiler; "Mûsâ dönüp gelinceye kadar buna tapınmaktan vazgeçmeyeceğiz."[23][23]

---

[23][23] Tâhâ suresi, 90

Hârûn (a.s.), kendisine tâbi olanlarla birlikte Musa'yı bekledi. Beklemeyip oradan ayrılmış olsa, Musa'nın kendisine: "israil oğullarının arasını ayırdın, benim sözüme güzel riâyette bulunmadın" diye çıkışmasından korktu. Çünkü Hârûn, Musa'yı oldukça sayar, ona itaat ederdi...

Derken, Mûsâ (a.s.) geldi, kavmine isabet eden fitneyi görünce çok gadapîandı. Öfkesinin şiddetinden elindeki levhaları başından indirip yere atıverdi... Bu levhaların içinde, Yüce Allah'ın kelâmı vardı. Hemen aynı öfke ile kardeşi Harun'un başından ve sakalından tutup çekti. Yüce Allah, bu hususta Musa'yı kınamadı, azarlamadı. Çünkü onun bu öfkesi, Allah içindi. Yüce Allah, kavmine isabet eden bu fitneyi kendisine daha önce haber vermişti. Fakat bu hususu görmek başka, haber almak başkadır. Bunun için Mûsâ (a.s.), vukua gelen fitneyi gördüğünde öfkesi iyice şiddetlendi. Fakat bu öfkeyle yaptığı Allah için olduğundan, Allah katında azarlanma vesîlesi olmadı.[24][24]

---

[24][24] Yukarıda müellif tarafından nakledilen İbni Cerîr et-Taberî'nin rivayeti ve benzeri rivayetler, Rasûlüilâh Efendimiz'e ulaşan rivayetler değildir. Siyakından zahir olana dikkatle bakıp değerlendirdiğimizde, bunun bir tekeltüf ve isrâiliyât olduğunu söyleyebiliriz. Kur'ân âyetlerinin üslûbuna ve manâsına en yakın olan, Allahü a'lem şudur: Sâmirî ki fitnenin başı odur kendisi çeşitli heykeller ve suretler yapan, kimya ve hendeseden anlayan bir adam idi. Mısırdaki işi ve san'atı bu idi. Mûsâ (a.s.)ın israil oğullarının başına geçmesini asla çekemiyor, Musa'ya kin güdüyor, onun açığını arıyordu. Mûsâ (a.s.) Rabbı ile görüşmeye gitti. İşte bunu fırsat bilen Sâmirî, İsrail oğullarına dedi ki: "Sizin Mısırlılara âit olarak üzenirinizde taşıdığınız zinet eşyalarının üzerinde, onların putlarının suretleri var. Bu, puta tapmakta onlara ortaklığı gerektirir. Binâenaleyh onları üzerinizden çıkarıp atınız..." Onlar da Öyle yaptılar. Hepsini bıraraya toplayıp Sâmirî'ye verdiler. O da bunu eritip bir buzağı yaptı. Öyle yaptı ki, buzağı heykelinin ağzından buzağı sesi çıkıyordu. Bu, günümüzdeki çeşitli sesler çıkaran araba klaksiyonu gibi bir şeydi... Sâmirî, böğüren buzağısını İsrail oğullarına çıkardı ve: "İşte sizin ilâhınız ve Musa'nın ilâhı budur" dedi ve ilâve etti: "Ben size bunu, Musa'ya vekâleten söylüyorum! O kendisi bunu size söyleyecekti, fakat unuttu..." O böyle söylüyor ve bu suretle İsrail oğullarının arasını açıyor ve kendisi için bir başkanlık hazırlıyordu. Onların bir kısmını buzağıya tapanlar olarak kendisine bağlıyacak, onların başkanı olacaktı."

Nihayet Mûsâ (a.s.) geldi, durumu gördü. Sâmirî'ye dedi ki: "Ey Sâmirî, senin bu yaptığın, maksadın nedir?" Sâmirî şu cevabı verdi: "Ben, onların görmediğini gördüm. Elçinin eserinden bir avuç aldım, onu attım. Nefsim bana böyle yapmayı hoş gösterdi." (Tâhâ, 95-96). "Görüldüğü gibi, SâmİrÎ, Musa'ya (a.s.) verdiği bu cevapta, "Cebrail" sözünü söylememiş, "elçinin eserinden" demiştir. Orada Mûsâ (a.s.)dan başka bir rasûUelçi de yoktu, Sâmirî şöyle demek İstiyordu: "Ey Mûsâ, ben senin eserinden, yâni Allah'tan getirdiğin dinden az bir şey aldım. Onu alıp kalbime yerleştirmiş, gerçekten ona inanmış değilim. Ancak bir kimsenin, basit bir şeyi, elinin içine alması gibi almıştım. Sonra onu attım, inanmadığımı ortaya koydum."

İşte bizce bunu ve bununla ilgili diğer noktaları böyle anlamak, Kur'ân'ın ruhuna daha uygundur. Zâten Kur'ân'ın nassını, yine Kur'ân nassı ile anlamaya çalışmamız gerekir. Bu hususta anlatılan isrâilî rivayetlerden ise tamamen uzak kalmalıyız.

"Efendim bunu, İbni Cerir, İbni Kesîr gibi büyük müfessirler nakletmektedirler..." gibi sözlerin, bağlayıcı bir ciheti yoktur. Bu büyük zâtlar ve benzerleri, hatâdan ma'sûm değillerdir. Ancak bir nakil ve rivayet, Rasûlüllâh Efendimİz'den İse; onun sahîh ve sâbiî olup olmadığını güzelce araştırmak gerekir. Eğer sahîh ve sabit ise; şüphesiz başımız ve gözümüz üzerindedir! Kusurlu aklımız ona ermese bile, Rasûlüllâh'tan

Yahudilerin "Ey Musa Bize Allah'ı Açıkça Göstermezsen Sana İnanmayız" Demeleri

Şeytanın Yahudilere olan tuzaklarından biri de, onların peygamberleri Hz. Musa'ya: "Ey Mûsâ, bize Allah'ı açıkça göstermezsen sana inanmayız" diyecek hâle getirmiş olmasıdır. Yüce Allah, bunu bizlere Kerîm Kitabı'nda hikâye eder ve ilgili âyetinde şöyle buyurur:

"Bir zamanda sizler: "Ey Mûsâ, biz Allah'ı açıkça görmedikçe sana inanmayız" demiştiniz."[25][25]

Büyük müfessir îmam îbni Cerîr et-Taberî şöyle der: 'Yüce Allah onlara, böylece atalarının nasıl ihtilaflara düştüklerini, hâl ve gidişlerinin ne kadar kötü olduğunu, peygamberlerine nasıl kötü davrandıklarını, nice mucizeleri gördükleri ve nice îlâhî nimetlere erdikleri halde bir türlü itaat ve teslimiyet göstermediklerini hatırlatıyor. Halbuki onların gördükleri o büyük tecelliler ve mucizeler karşısında en katı kalpler bile yumuşayacak, en serkeş nefisler bile it'mi'nâne erip teslimiyet gösterecekti. Fakat onlar göstermediler. Bütün bunlara rağmen, bîr defasında kalkıp yapma bir ilâh istediler, bir defasında buzağıya taptılar, bir defasında böyle: "Allah'ı açıkça görmedikçe sana inanmayacağız" dediler, bir defasında da: "Ey Mûsâ, sen ve Rabbın birlikte gidip ikiniz

---

gelen herşeyi tereddüdsüz kabul ederiz. Kalblerimİz, hiç bir sıkıntı ve zorluk çekmeden ona îmân eder. Fakat o rivayet zayıf ise, senedi ele alınmayacak şekilde çürük ise; bu takdirde o rivayetin RaslJlüllâh'a aidiyetini teslim etmeyiz. Aksine onun, isrâiliyâttan olduğuna hükmederiz. Bu ifâdeye çalıştığımız kaide, sâdece Rasûlüllâh'tan yapılan rivayetler içindir. Çünkü O'ndan sahîh olarak sabit olan şeyin, hatâya ihtimâli yoktur. Fakat ashâbtan olan rivayetler böyle değildir. Çünkü onların söyledikleri, onların beşeriyetinden, onların anlayışlarındandır... Yahut da onlar onu, müslümanlığı kabul etmiş bulunan isrâilî zâtlardan duymuşlardır... Ka'bül-Ahbâr, Vehb bin Münebbih ve emsali zâtlar gibi... Böyle isrâilî zâtlar yüzünden tefsîr kitaplarının uğradığı musibetler, hattâ bizzat islâmın mâruz kaldığı musibetler, Allahü Zülcelâl hazretlerinin malumudur. Allah beterinden korusun... (Muhammed Hâmid el-Fakî, İğâse... 2/304)

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/307-309.

[25][25] Bakara suresi, 55

savaşınız! Biz işte burada oturacağız" dediler.[26][26] Yine bir defasında da, kendilerine emredilenin hilâfına: "Hmta fî şaîrah=arpayla karşılık buğday" diye bağırdılar. Halbuki Yüce Allah'ın, onlara olan emri "hıtta" demeleri idi. Böyle diyerek, Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteyecek, Yüce Allah da onların günahlarını affedecekti! Onlar ise, Bu ilâhî emirle alay ettiler.[27][27]

Yine bir defasında Tevrat ile amel etmeleri kesin olarak kendilerine emredilmiş, onlar ise serkeşlik etmişlerdi. Yüce Allah da dağı tepelerine kaldırmış, kendilerini itâata zorlamıştı ve daha birtakım serkeşlikler... Musa'ya (a.s.) ezâ ve cefâlar... Yüce Allah, bütün bunları Peygamber Efendimiz'in zamanındaki Yahudilere bildirip duyuruyor ki, kendileri nasıl Muhammed'e (a.s.) inanmıyor, bile bile O'nu tasdik etmeye yanaşmıyorlarsa, önceki ataları da hep aynısını yapmışlardı! İyice bilinsin ki, kendilerinin yaptıkları, vaktiyle atalarının yaptıklarından fazla ve farklı değildi."

Büyük siyer âlimi İbni İshâk da bu konuda şöyle der: "Mûsâ (a.s.) kavmine dönüp onların buzağıya taptıklarını görünce, kardeşi Harun'a ve Sâmirî'ye dediklerini dedi. Sonra altın buzağıyı ateşe atıp yaktı. Eriyen parçalarını Nil nehrine fırlattı... Böğüren buzağı heykelini böylece imha eyledi... Sonra ümmetinin seçkinlerinden yetmiş kişiyi yanma alarak Tûr'da îlâhî huzura varmak üzere yola çıktı. Bu seçkinlere dedi ki: "Tûr'da İlâhî huzura varacak, hakkıyla O'na yalvaracak, kendiniz ve kaviminiz için O'na duâ ve istiğfar edeceksiniz! Bu arada oruçlu olmayı, tertemiz bulunmayı, niyetlerinizi ve iyice hâlis '. kılmayı ihtimâl etmeyiniz!" Onun bu gidişi de, yine Rabbı'nın ta'yîn ettiği vakitte ve O'nun izni ile idi... Bize ulaşan habere göre, bu Yetmişler, Mûsâ (a.s.)a demişler ki: "Bu dediklerini yapmaya büyük bir özen göstereceğiz. Biz kavimimiz için duâ edip şefaatçi olmaya çalışırken, sen de bize Allah indinde şefaatçi, oluver! O'nunla konuştuğunda, O'nun kelamım biz de işitmek istiyoruz. Bunu bizim için Rabbımız'dan isteyiver." Mûsâ (a.s.) da onlara, bu hususta "evet isteyivereceğim" diye söz verir. Mûsâ (a.s.) Tûr'a yaklaştığı zaman, üzerine bulut kaplar ve bu bulut, bütün dağı sarar. Mûsâ yaklaşır ve bulutun içine iyice girer. Kavmine döner ve: "Haydi sizde yaklaşınız" diye nida eyler... Mûsâ, Rabbı ile konuşurken, alnında bir nûr tecellî ediyordu. Bu öyle bir nurdur ki, hiçbir kimse bu nura bakmağa güç yetiremez. Derken Yetmişler de yaklaştı,

---

[26][26] Mâide suresi, 24.

[27][27] Bakara suresi, 58

bulutun içine girdiler. Derhal secdeye kapandılar. Yüce Allah'ın kelâmını, Mûsâ ile konuşurken işittiler.[28][28] Yüce Allah'ın Mûsâ ile olan konuşması bittiği zaman, bulut da çekilip kayboldu. Mûsâ da dönüp Yetmişlerin yanma geldi. Yetmişler kendisine dediler ki: "Biz açıkça Allah'ı görmedikçe sana inanmıyacağizî" Bunun üzerine, "derhal kendilerini saika alıverdi (yıldırım çarptı)."[29][29] Ve hepsi öldüler... Mûsâ (a.s.), Rabbı'na dua ve niyaz eyledi, dedi ki: "Rabbım, eğer dileseydin bunları da, beni de daha önce helak ederdin. İçimizden bâzı beyinsizlerin yaptıkları yüzünden bizi helak eder misin?"[30][30]

Eğer denilirse ki: Mûsâ (a.s.)'m; "eğer dileseydin onları daha önce helak ederdin" demesinden maksadı nedir?

Bunun cevâbında birkaç vecîh vardır...

Süddî'nin açıkladığı vecîh: "Bu Yetmişler vefat edince Mûsâ ağladı, dedi ki: Ey Rabbım, Isrâîl oğullarına döndüğümde, kendilerine ne diyeceğim? Çünkü sen onların hayırlılarını helak ettin."

Ibni îshâk'm açıkladığı vecih: "Ey Rabbim, ben onların en hayırlılarından yetmiş kişi seçtim. Kavmime döndüğümde, Yetmişlerden hiç biri yanımda olmayacak. Onları inandırmak için ne söyleyeceğim?"

Zeccâc'ın açıkladığı vecîh: "Ey Rabbim, onları böyle bir şeyle imtihan etmezden önce helak etseydin! (O zaman, kavmim de onların helakim gözleriyle görürde, beni ithama kalkışamazlardı.)"

Bu tevcihlerin her biri, maksada yakındır. Fakat daha yakın ve zahir olanı şudur: Musa (a.s.) böyle söylemekle, kendisinin kavmine olan şefkatini ortaya koymuş ve Yüce Allah'tan kavmi için merhamet dilemiş oluyordu... O diyordu ki: "Ey Rabbim, kavmimi bugün burada helak ettin! Eğer Sen dileseydin onları daha önce, onlar buzağıya tapanları o şirkten menetmedikleri sırada da helak ederdin. Çünkü onlar o ihmalleriyie bunu

---

[28][28] İbni Kesîr bu rivayeti, herhangi bir sened göstermeksizin Tefsirinde zikretmiştir. Fakat bu, kesin olarak isrâiliyâttandır ve onların bundaki san'atı meydandadır. Çünkü onlar bu rivayette: "...Yetmişler, Allah'ın Mûsâ ile olan konuşmasını, ona olan emir ve nehiylerini duydular..." diyorlar. Bu, doğru olamaz. Onlar, peygamber değildir ki, Mûsâ (a.s.) gibi, Allah'ın kelâmını duymuş olsunlar!... Ve hiçbir kimse, böyle bir şeyi söylemeye cesaret etmiş de değildir." (Muhammed Hâmid el-Fâki).

[29][29] Bakara suresi, 55
[30][30] A'raf suresi, 155

haketmiş oluyorlardı... Bununla birlikte o zaman onları, Senin geniş rahmetin kucaklamıştı da onlar helak olmamışlardı... Bugün dahî onları, o geniş rahmetinle kucakla da, . kendilerini affeyle Allah'ım."

İşte, Mûsâ (a.s.) böyle diyordu, böyle demek istiyordu... Bu, tıpkı şuna benzer: Birisi, efendisine karşı bir suç işlemiştir. Efendisinin kendisini cezalandırmasından korkmaktadır. Efendisine der ki: "Ben, bundan önce daha büyük bir suç işlemiştim de siz beni o zaman cezalandırmamış tınız! Eğer dilerseniz, şimdi dahî affedebilirsiniz."

Sonra Mûsâ (a.s.): "Rabbim, içimizdeki bâzı beyinsizler yüzünden bizi helak edermisin?" dedi.

Ibnü'l-Enbârî ve daha başkaları demişler ki: "Bu âyette geçen istifham, istihfâm-ı inkâridir. Yâni Mûsâ (a.s.): "Helak etmezsin rabbim" demek istemiştir.

Ayette geçen sefihler, beyinsizlerden maksat da, buzağıya tapan o sâmirîlerdir.

Sonra Mûsâ (a.s.) demiştir ki: "Rabbim, bu senin fitnenden (imtihanından) başka bir şey değildir..." işte bu, evet bu; Yüceler Yücesi Allah'tan merhamet dilemenin tamâmıdır! O'na itaatin, O'na tevekkül ve teslimiyetin, O'na sığınıp O'na güvenmenin, O'nu büyüklemenin zirvesidir. Çünkü bütün emir Allah'tandır, Allah'ın elindedir. Başa gelen sıkıntıyı O'ndan başka giderecek olmadığı gibi, her nevî imtihanı alın akıyle verebilmek için, kuluna Ondan başka yardım edecek olan da yoktur! Herşeye kadir olan, herşeyi bilen, herşeyi yaratıp terbiye eden, tedbîr eden, sâdece ve sâdece O'dur! O; biricik ilâh, yegâne penâh'tır! Bizler kullarız, O'nun kullarıyız. Her Hâl ü kârda O'na döner, O'na sığınırız! O'ndan, yine O'na sığınırız..

İşte Mûsâ (a.s.) gibi ulül-azm bir peygamber, o sözüyle bunu dile getirmek istiyor, bu Islâmi tevhid'i terennüm ediyordu. [31][31]

Şeytanın Yahudilere Bir Tuzağı Ve Oyunu Da Şudur

[31][31] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/310-313.

Onlar, peygamberleri ile birlikte idiler. Peygamber, Allah'tan vahiy alıyor, onlara; "Şu şehre giriniz, oradan dilediğiniz yerde bol bol yiyiniz, secde ederek kapıdan giriniz ve "hıtta" deyiniz"[32][32] diye emrolunuyordu. Onlar, yine emre uymadılar... Tersine Şeytana uyup, söylenen sözü ve emredilen işi değiştirdiler, aksini yaptılar... Hıtta sözü yerine hınta = buğday dediler, secde edecekleri yerde de Beyt-i Makdis'in kapısına kıçlarını çevirerek girdiler...

Secde ederek ve hıtta = Rabbimiz bağışla diyerek girmeleri emredilen şehir, Mescid-i Aksâ'nın bulunduğu Kudüs şehri idi... Emrolundukları secde ise; rüku yaparcasına eğilmek idi. Zaten secdenin aslı, kendisine ta'zim edilene karşı eğilmekten ibarettir. Bir kimse tazım maksadıyla bir şeye veya kimseye karşı eğildiği zaman, ona secde etmiş olur. Bunu, gerek imam îbni Cerîr, gerekse başkaları böyle açıklamışlardır...

Ben bu münasebetle derim ki: Bu açıklama ve bu manâya göre, birbiriyle karşılaşan iki kişiden biri diğerine selam verdiği sırada eğilecek olursa, ona secde etmiş ve haram işlemiş olur. Çünkü Allah'tan başkasına secde etmek, İslâm'da kesin olarak yasaklanmış, haram kılınmıştır... Bu husuta, Peygamber'den (s.a.v.) kesin ve açık olarak yasaklama vardır...

Yahudilere söylemeleri emredilen hıtta sözü, aynen mi söylenecekti, yoksa bundan maksat ne idi? Bu hususta bazı tevcihler vardır. Hasan-ı Basrî'ye göre, aynen söylenecekti ve bunun manâsı: "Hatalarımızı üzerimizden indir, yâni bağışla" demekti... İkrime ve başkaları ise, hatâlarının bağışlanmasına vesile olacak olan asıl sözü söylemeleri emredilmişti. Yâni onlar, günahlarının affına vesile olmak üzere lâ ilahe illallah sözünü söyleyeceklerdi. Çünkü günahların zimmetlerden indirilmesi için aslolan söz bu sözdür, kelime-i tevhîd'tir... Sâid bin Gübeyr'in nakline göreyse İbni Abbâs: "Onlar, günahlarının affı için istiğfar etmekle me'mur idiler" demiştir...

Demekki onlar, tevhîd ve istiğfar ile o şehre girmekle me'mur idiler... Bu kendilerinin aff ve mağfiretine vesile olacaktı... Fakat Şeytan onları kandırdı, onlar da bunun yerine başka sözü söylediler, emredilen fi'lin yerine de başka bir fi'li yaptılar.... Yâni hem sözü değiştirdiler, hem de fî'li...

Nitekim Buhârî-i Şerifteki bir hadîs-i şerifte bu aynen bildirilmiş, ayrıca

---

[32][32] Bakara suresi, 58

kendilerine semâden bir azâb indiği haber verilmiştir... Ebû'l-âliye, bu azabın: îlâhî gadap olduğunu, İbni Zeyd ise Tâûn olduğunu söylemişlerdir.[33][33]

Şeytanın Yahudilere Bir Tuzağı Ve Oyunu Daha...

Yahudiler, Fir'avun'un takibinden salimen kurtulup çöle çıktıkları zaman, bulut kendilerini gölgelendiriyor, üzerlerine menn (bir çeşit bal)" ve selva gibi nimetler iniyordu... Onlar bu nimetlerden usanıp soğan, sarımsak, mercimek, bakla ve hıyar gibi yiyecekleri özlediler ve bu hususta Mûsâ (a.s.)a istekte bulundular...

Şüphesiz bu onların, kendileri için kötü bir seçim yapmaları idi. Gıdanın daha az faydalı olaniyle, daha çok faydalı olanını tam bilemiyorlardı. Bunun için Mûsâ (a.s.) onlara şöyle demiştir: "Siz, iyi olanı, daha aşağı olanla mı değiştirmek istiyorsunuz? Bir şehre inin, orada sizin istediğiniz var..."[34][34]

Bulundukları çöl; çok açıklık ve geniş, havası güzel ve temiz, her nevi çöplükten ve kokuşmuş şeylerden uzak bir yerdi. Tavanları kendilerini Güneş'in hararetinden gölgeleyen bulut, yiyecekleri selva, içecekleri de menn idi...

îbni Zeyd şöyle der: "Onlar çöldeyken yiyecekleri tek şey, içecekleri de tek şey idi. Yiyecekleri selva denilen kuş, içecekleri de men denilen bal idi... Bu kuşun etini yiyorlar, balı da içiyorlardı. Ekmek veya başkaca bir yiyecekleri yoktu."

Bu yiyecek ve içeceğin diğerlerine üstünlüğü ise bilinen bir şeydir. Fakat onlara ihsan edilen nimetler, sâdece bunlardan ibarette değildi. Taştan on iki göz su da kaynıyor, çeşme gibi akıyordu... Fakat onlar, buna rağmen kendilerine verilen nimetlerin değiştirilmesini istediler. Ve bu yüzden zemmoldular... Şimdi düşünüp insaf edelim! Bazı kimseler, kendilerine verilmiş bulunan böyle nimetlerin yerlerine başka nimetler

---

[33][33] Buhârî, 8/164, N. 4479. Müslim, 6/436, N. 3403. Tirmizî, 5/205, N. 2959.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/313-314.

[34][34] Bakara suresi, 61

verilmesini istedikleri için, böyle zemmolunurlarsa, hidâyetin yerine delâleti, doğruluğun yerine eğriliği, Tevhid'in yerine şirki, Sünnet'in yerine bit'âti, Halika hizmetin yerine mahlûka hizmeti, ebedî saadetin yerine fânî ve kederli dünya hayatım, Allah'ın cemâli ve civarı yerine nefsin ve şeytânın yakınlığını isteyenlerin hâlleri acaba ne olur?[35][35]

Şeytanın Yahudilere Bir Tuzağı Ve Oyunu Daha...

Nice âyet ve mucizeleri gördükleri halde, Tevrat'ı kabul etmeleri kendilerine arzedildiği zaman, kabule yanaşmadılar... Nihayet yüce Allah, Cebrail'in bir dağı kaldırıp üzerlerine tutmasını, Tevrat'ı kabul etmemekte inad ederlerse başlarına bırakılacağını söylenmesini emretti. Bu yapıldı ve kendilerine söylendi... Tekrar tekrar söylendi, en sonunda kabul edeceklerine söz verdiler,.. İşte yüce Allah'ın şu âyeti, onların bu halini hatırlatır: "Bir zaman da dağı üzerlerine bir gölgelik gibi kaldırmıştık, onlar da onu üzerlerine düşecek sanmışlardı: "Size verdiğim kitâb-ı kuvvetle tutun ve içinde olanı hatırlayıp yapın ki, azabımızdan korunasınız" demiştik."[36][36]

Abdullah bin Vehb, îbni Zeyd'in şöyle dediğini nakleder: "Mûsâ (a.s.) Rabbı'nın indinden döndüğü zaman, elinde levhalar vardı. Bu levhalar da Yüce Allah'ın emir ve nehiyleri bulunuyordu. Kavmine dedi ki: "Bu levhalarda Allah'ın kitabı var! Allah'ın emir ve nehiyleri var. Bunu kabul edeceksiniz." Kavmi ise: "Bunu, senin sözünle kim kabul edecek?" karşılığını verdi. Üstelik; "Biz vallahi kabul etmeyiz! Allah bize görünmedikçe, biz O'nu açıkça görmedikçe bunu kabul etmeyiz" diye ısrar ve inad ettiler. Mûsâ (a.s.): "Bu Allah'ın Kitabı Tevrattır, bunu kabul ediniz" dedi ise de, onlar inadlarmda İsrar edip: "Madem öyle, niçin Allah bizimle kendisi konuşmuyor? Seninle konuştuğu halde, bizimle neden konuşmuyor?" dediler, işte bu İsrar ve inadları yüzünden İlâhî gadaba uğradılar, bir yıldırım düşüp kendilerini helak etti, hepsi orada can verdiler. Sonra Yüce Allah onları diriltmek murâd etti de diriltti. Mûsâ (a.s.) bunun üzerine kendilerine yine aynı teklifte bulundu ve: "Allah'ın Kitabı'nı kabul ediniz" dedi. Onlar: "Hayır, kabul etmeyiz!"

---

[35][35] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/314-315.
[36][36] A raf suresi, 171

karşılığını verdiler. Mûsâ: "Size ne oluyor?" dedi. Onlar da: "Biz öldük, sonra da dirildik" dediler. Musa yine: "Allah'ın Kitabını kabul ediniz" buyurdu. Onlar yine menfî cevap verdiler, işte bunun üzerinedir ki, Yüce Allah'ın emriyle dağ yukarı kaldırılıp kendilerine gösterildi ve denildi ki: "Bunun ne olduğunu biliyormusunuz?" Onlar da "Evet, bu Tûr dağıdır" dediler. Mûsâ tekrar etti: "Allah'ın Kitâbı'nı kabul ediniz! Yoksa bu dağ üzerinize bırakılacaktır!" îşte onlar, bunun üzerine zorla onu kabul etmiş oldular."

Süddî diyor ki: "Yüce Allah onlara; "Secde ederek kapıdan girmelerini ve "Hıtta" demelerini" emrettiği zaman onlar secde etmek istemediler. Bu sebeble Allah dağa, onların başlarının üzerine kalkması için emretti de dağ yukarı kalktı ve hepsinin üzerini kapladı. Onlar bunu görünce, bir yanları üzerine secde edip, diğer yanlarıyla da yukarıyı gözlemeye başladılar... Sonra kendilerinden bu azâb kaldırıldı. Onlar ise, bu mucizeleri gördükten sonra yine arka çevirdiler, itaatsizlik ettiler. Allah'ın Kitabı ile amel etmediler, onu arkalarına attılar. îşte onların yaptıklarını Yüce Allah Kur'ân'da zikredip peygamberimiz zamanındaki yahûdîlere hatırlatmak üzere şöyle buyurdu: "Bir zamanda sizin sözünüzü almış, üzenize dağı kaldırmıştık; "Size verdiğimiz kuvvetle tutun, içinde olanı hatırlayın ki azabımızdan korunasınız" demiştik. Sonra arkasından yine dönmüştünüz, eğer Allah'ın size iyiliği ve merhameti olmasaydı, elbette ziyana uğrayanlardan olurdunuz."[37][37]

Yahudilerin Şeytanın Tuzağına Düşmüş Olmalarının Bir Örneği De, Kendilerine Yardım Ve Fetih

Müjdelendiği Halde O Şehre Girmekten İmtina Etmeleridir.

Yüce Allah kendilerini Fir'avun belâsından kurtarmışken, kendilerine nice mucizeler göstermiş, yardım edip korumuş, âlemde hiç kimselere vermediği'nîmetleri verip kendilerini aziz.eylemişken, onlar hâlâ da itaatsizlik ediyorlardı!

---

[37][37] Bakara suresi, 63, 64

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/315-316.

Allah'ın bu sefer onlara emri; o şehre girmeleriydi. Hem de kendilerine yardım ve fetih müjdesi verilmişti... O şehri alacaklar ve orası artık onların olacaktı... Fakat onlar, birtürlü emre itaat etmiyor, verilen yardım ve zafer müjdesine de aldırmıyorlardı. îşte bu derece Allah'a itaatsizlikleri, şeytana ise itâatlari vardı... Bu emre karşılık diyorlardı ki: "Ey Mûsâ, sen ve Rabbın, ikiniz birlikte gidip savaşınız. Biz işte burada oturacağız."[38][38]

Bak, Allah'ın Elçisi Mûsâ, onlara ne kadar lütufkâr ve şefkatli bir şekilde hitâbediyor, onlara Allah'ın nimetlerini ne güzel hatırlatıyor! Ve o şehrin kendilerinin olacağını onlara nasıl müjdeliyor... Sonra onları itaatsizlik etmekten, sonunda zarara uğrayanların yoluna gitmekten ne güzel sakındırıyor. Hem de emirle nehyi, müjdelemekle sakmdırmayı, neye rağbet edeceklerini ve neden nasıl sakınacaklarım, kendilerine verilmiş bulunan nimetlerin hatırlatümasım birlikte, ne güzel bir üslûb içinde onlara tebliğ ediyor. Onlar ise buna, ne kadar çirkin bir mukabelede bulunuyorlar! Allah'ın emrine açıkça karşı gelip diyorlar ki: "Ya Mûsâ, orada zorba bir kavım vardır." Allah'ın Rasûlu ve Kelimi bulunan zâta, böyle saygısız hitapta bulundular: "Ey Allah'ın Peygamberi" demediler de, "Ey Mûsâ" dediler; Sonra oradaki insanların . zorba ve kuvvetli kimseler olduklarım söylediler. Halbuki kendilerine yardım ve fetih va'dinde bulunan Yüce Allah, kâdir-i mutlak olan, kahhâr-i zülcelâl olan bir zât'tır! Kendilerine yardım ve fetih va'dedip . dururken ve, sâdece O'ndan ve O'na itaatsizlikten korkmaları gerekirken, o şehirdeki insanlardan korkmaları, ne kadar yersiz ve hatalı idi!

Onlar gûyâ önce itâatsizleklerinin sebebini bildirdiler de (!), sonra kesin olarak itaat etmiyeceklerini söylediler! Dediler ki: "Onlar oradan çıkmadıkça, biz asla ve kat'â oraya girmeyeceğiz."[39][39].Hem bunu, o kadar kesin ve te'kidli söylediler ki, te'kid için "inne" harfini söyledikleri halde, ayrıca bir de tahkik için "len" edatını kullandılar.

Sonra Allah'tan korkanlardan ve Allah'a itaat ve teslimiyet ile bahtiyar olanlardan iki adam çıktı da onlara dedi ki: "Onların üzerine kapıdan girin, eğer kapıdan girerseniz, muhakkak ki siz galip gelirsiniz,"[40][40] îşte o iki bahtiyar, onlara böyle öğüt vererek

---

[38][38] Maide suresi, 24

[39][39] Maide suresi, 22

[40][40] Maide suresi, 23

kendilerini, nasıl davranacakları hakkında irşâd etti, korkmak yerine, Allah'a güvenmeyi nasîhatledi.

îşte bütün bu emirlere ve nasihatlere rağmen, onların cevâbı da şu oldu: "Yâ Mûsâ* onlar orada kaldıkları müddetçe biz oraya ebediyen girmeyiz! Haydi sen ve Rabbın, ikiniz gidiniz, onlarla savaşınız! Biz işte burada böylece oturacağız."[41][41]

Kendi zât-i ulûhiyetinin emrine ve elçisinin emrine böyle karşılık veren, bu derece büyük bir cür'etle isyan eden kimseleri kahredip yerin dibine batirmayan Yüce Allah'ın sânı, sabrı ve hılmi ne kadar büyüktür!... O'nun hılminin bu büyüklüğü karşısında, biz O'nu tesbîh ve takdis ederiz! Elbette O'nun hılminin azam e tindendir ki, onların cezalarını vermek için acele etmiyor, onları hılminin ve kereminin genişliğiyle karşılıyor... En çok verdiği ceza, nihayet onları çölün yalnızlık ve ıssızlığında kırk yıl bırakmasıdır ki burada da güneş'in hararetinde onları yakmıyor, kendilerini üzerlerinden bir bulutla gölgelendiriyor, nıenn u selva gibi nimetler veriyor...

Buharı ve Müslim'in Sahîhlerindeki rivayete göre, Abdullah İbni Mes'ûd şöyle demiştir: "...Bedir savaşı Öncesiydi. Rasûlüllah: "Ashabım, bu hususta fikrinizi belirtiniz, ne diyorsunuz?" buyurarak ashâbiyle istişarede bulunuyor, müşriklere karşı çıkmaya davet ediyordu... Bu sırada konuşanlardan biri de Mikdad bin el-Esved idi. Onun orada söylediklerine şahit olmak, beni o kadar bahtiyar eyledi ki, tarif edemem! Mikdad şöyle diyordu: "Ey Allah'ın Rasûlü, biz sana, İsrail Oğullarının peygamberleri Musa'ya: "Haydi sen ve Rabbın ikiniz gidiniz, onlarla savaşınız: Biz işte burada böylece oturacağız?" dedikleri gibi demiyeceğiz. Fakat biz, senin sağında, solunda önünde ve arkanda kahramanca savaşacağız..." O bu sözlerini söylediği sırada ben, Rasûlüllah Efendimiz'e dikkat ettim, O'nun mübarek yüzü, memnuniyetinden adetâ güneş gibi parlıyor, içi sürûrla doluyordu."

Fakat İsrâîl Oğulları, peygamberleri Musa'yı, böyle mesrur ve mes'ûd etmiyordu. Ezâ, cefâ ediyorlardı... Onlar, böyle karşılık verince, Mûsâ (a.s.)m sözü de şöyle olmuştu:

"Mûsâ, Yâ Rabbi, dedi, ben kendimden ve kardeşimden başkasına mâlik değilim. Bizimle o yoldan çıkmış kavmin arasını ayırır!", Allah buyurdu ki: "Orası onlara kırk yıl

---

[41][41] Maide suresi, 22

yasaklandı. Yerde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen, o yoldan çıkmış olanlar için üzülme."[42][42] [43][43]

Yahudilerin Şeytana Aldanışlarının Bir Diğer Örneği De, Öldürdükleri Adam Hakkında Verilen Emri Yerine Girmekte Serkeşlik Etmeleridir

Yüce Allah, bunu Kur'ân'da (Bakara Sûresi, 67-74'te) hikâye eder... İçlerinden biri, bir yahûdîye öldürdü de suçunu gizledi... Musa (a.s.) katilin bulunmasını emretti. Onlardan her biri, suçu başkasına atıyordu... Nihayet suçlunun bulunması için bir sığır kesilmesi emredildi. Onun bir organı ile öldürülen adamın cesadine vurulacak, böylece katıl meydana çıkacaktı... Onlar, derhal herhangi bir sığırı keserek emri yerine getirecekleri yerde, durmadan kesilecek sığır hakkında alâmet istiyor, işi zora ve yokuşa sürüyorlardı... En sonunda, kendilerine emredilen vasıfta bir sığır bulundu da onu kestiler, onun bir uzvu ile öldürülene vurdular... Bu suretle Allah, ölüyü diriltti. Ölü, kendisini kimin öldürdüğünü söyledi. Meğer onu, Musa'ya şikayette bulunan adam öldürmüş. Böylece katilin kim olduğu meydana çıkmış oldu...

Bu olayda çok çeşitli ibretler vardır:

Birinci İbret: Vaktiyle vukua gelen bu olayı haber vermek, Peygamber (s.a.v.)in peygamberliğine delâlet eden nişanlardan biridir, ikincisi: Mûsâ (a.s.)m peygamberliğine delâlet etmesi, Üçüncüsü: Bütün peygamberlerin üzerinde ittifak ettikleri, "ölümden sonra bedenlerin dirilmesi, kabirlerinden kalkması" hakîkatma delâleti,

DÖrdürcüsü: Allah'ın fâil-i muhtar olduğunu, her şeyi bildiğini, her. şeye kadir olduğunu, mutlak âdil olup hiç zulüm etmediğini, hikmet sahibi olup abes iş yapmadığını isbât,

Beşincisi: Doğru yolu bulmak isteyenlere hidâyet etmesine ilâveten, çeşitli hüccetler ve âyetlerle, muhtelif deliller ve mucizelerle yol gösterildiği,

---

[42][42] Maide suresi, 24, 25

[43][43] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/316-318.

Altıncısı: Allah'ın emrine karşılık vermenin ve çok sorular sormanın lâyık olmadığı, tersine iyilik ve hayrın derhal emre imtisâlde bulunduğunun gösterilmiş olması...

Çünkü onlar, bir sığır kesmekle emrolundukları zaman, onların üzerine vâcib olan; herhangi bir sığırın bulunup kesilmesi idi... Çünkü onlara verilen emir, bunu gerektiriyordu. O emirde herhangi bir kapalılık yoktu. O emir tıpkı: "Haydi bir köle azâd et, haydi bir fakiri, doyur, haydi bir gün oruç tut" emirleri gibi açıktı. Bu emirlerde, hangi fakiri doyurmak veya hangi gün oruç tutmak için bir soruya ihtiyâç olmadığı gibi, "haydi bir sığır kesiniz" emrinde de çeşitli sorulara ihtiyâç yoktu. Fakat onlar inad edip serkeşlik gösterdiler, işi oldukça zora koştular da, işleri zorlaştı.

Yedincisi: Allah'ın emirlerinden herhangi birinin hikmeti bilinemese bile, aslolunanm derhal o emre uyup, inad ve mukabelede bulunmamak olduğudur. Aksi halde ilâhî emir inkarla karşılanmış, küfre kadar varılmış olur... En büyük bir gaflet ve cehalet olur. Maalesef onlar bunu irtikab etmişler, Musa'ya (a.s.) karşı: "Sen bizimle " alay mı ediyorsun?" diye çıkışmışlar. Mûsâ (a.s.) da onların bu korkunç cehaleti karşısında: "Ben, câhillerden olmaktan Allah'a sığınırım" demiştir.[44][44] Onlar, bunun Allah tarafından emredilmiş olduğunu kesin olarak anladıktan sonra dahî, "kesilmesi emredilen sığırın, hangi sığır olduğu, hangi renkte olduğu?" gibi sorular sormaya kalkışmışlar, kendilerine cevap verildikçe, yeni sorular sormuşlardır... Soruları tükendikten sonra bile, neredeyse emre itaat etmeyeceklerdi!... istemeye istemeye boyun eğmişler ve çok çirkin bir hitap tarziyle Hz. Musa'ya: "işte şimdi oldu, şimdi hak olanı söyledin" demişler, neredeyse kâfir ve mürted olmanın sınırına gelmişlerdir... Fakat Ibni Cerîr'in de dediği gibi onlar yine de mürted olmadılar, istemiyerek ve zorlanarak da olsa, sonunda emri yerine getirdiler...

Sekizincisi: Onların kalblerinin çok katı olduğunun, îmânın kalblerine iyice yerleşmemiş bulunduğunun haber verilmiş olmasıdır...

Abdüssamed bin Ma'kıl'in Vehb'ten haber verdiğine göre, Ibni Abbâs şöyle demiştir: "Isrâîl Oğulları, Allah'ın o maktulü diriltip de maktulün, katilinin kim olduğunu söylemesi üzerine, onu öldürdüklerini inkâr ettiler. "Vallahi bunu biz öldürmedik" diye yeminler ettiler. Evet, bizzat ilâhî mucizeyi gözleriyle- gördükleri halde, inkârda

---

[44][44] Bakara suresi, 67

bulundular. Bunun için Yüce Allah, onların bu hallerini beyân sadedinde: "Sonra bunun ardından yine kalbleriniz katıl aştı. Şimdi onlar, taş gibi, hattâ daha da katıdır" buyurdu.[45][45]

Dokuzuncusu: Yüce Allah'ın o katili, maksat ve garazının tersiyle karşı karşıya bırakmasıdır. Çünkü katilin maksadı, maktulün malına vâris olmaktı. Fakat Allah buna izin vermedi, o da maksadına ermedi... Hem katil olduğu anlaşılarak rezîl oldu, hüsranı boyladı, hem de mirastan mahrum kaldı.

Onuncusu: Bu İsrail Oğulları, sığır ile bir defa değil, iki defa fitneye mâruz kaldılar. Önce sığıra, yâni buzağıya taptılar, sonra katil olup bir sığır kesmekle mübtela oldular. Duygusuzlukta darb-ı mesel olan sığıra taptılar, sonra da zorlanarak da olsa, kestikleri sığırın bir organının ölüye vurulması ile içlerindeki katilin kim olduğu meydana çıkmakla rezîl oldular.

Zahiren anlaşılan odur ki: Bu olay, yâni herhangi bir sığırı kesmekle imtihan olunmaları, sığıra tapınma olaylarından sonra vukua gelmiştir... Ve bunda şöyle güzel ve ince bir tenbüı de vardır:

Hayvanlar içinde duygu bakımından en geri olan bir hayvan ki, siz ona sığır veya inek diyorsunuz! işte, istemeyerek ve zorlanarak da olsa onu kestiniz! Bu hayvan, böyle kesilmeye, çift sürmeye ve su çekmek gibi hizmetlere yarar. Siz ise tutmuş bir de onu ilah edinmiş, tanrı diye ona tapınmış tınız! Hiç böyle kesilen, boğazlanarak yok edilen bir yaratık, ilâh olabilir mi? Duygu ve akılda yeterli olan, aklıyla tutarlı olan bir insan; böyle fânî varlıklardan herhangi birine tapabilir mi? [46][46]

Yahudilerin Şeytanın Tuzağına Düşmelerinin Bir Örneği De, "Cumartesi Günü Yasağına" Hürmetsizlik Etmeleriüir

Yüce Allah'ın Kur'ân-ı Kerîm'de (2/65-66, 4/47, 154, 7/163-167, 16/134) hâllerini

[45][45] Bakara suresi, 74

[46][46] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/318-320.

hikâye ettiği ve kendilerine ashâbü's-sebt= Cumartesi adamları dediği bu kimseler; Allah'ın haram kıldığı şeyi helâl saymak için hile ve oyun yapmaları sebebiyle Allah'ın gadabına uğramışlar, maymun şekline çevrilmişlerdi...

Onların çeşitli yollarla Allah'a isyan ettikleri bilinen bir hususdur: Haram yemek, zinayı ve bâzı haramları helâl saymak, haksız yere kan dökmek gibi kötülükleri irtikâb ettiler. Bunların her biri, şüphesiz cumartesi yasağına riayetsizlikten daha büyük suçlardı... Fakat onların basit ve pek adî bir hile ile haramları helâl sayması ve Allah'ın dîni ile keyiflerince oynaması, bir çocuğu aldatırcasma Allah'ı aldatmaya kalkışmaları, hile ile Allah'ı dînini değiştirmesi; Allah'ın da kendilerini meshedib maymuna çevirmesine sebeb oldu. Cenâb-ı Hakk, kendilerine haftanın her bir gününde av yapmalarını serbest kılmıştı. Bunun istisnası, bir tek gündü. Fakat onların hırsları o kadar şiddetliydi ki, o yasak günde dahî av yapmak suretiyle haddi tecâvüzde bulundular... Kaderde kendilerinin bu isyanına adetâ yardım ediyordu. Çünkü avlanmanın yasak olduğu Cumartesi günü dışındaki günlerde balıklar gelmiyor, hep bu yasak günde geliyorlardı... îşte esasta Allah'a isyan eden ve isyan niyetinde devam eden bir topluluğa karşı Yüce Allah'ın muamelesi de böyledir. Yâni O,. kader-i ilâhiyesini bu istikâmette tecellî ettirerek, onları derece derece daha kötü, daha isyankar bir hâle getirir... Ki buna istidrâc denilir. Yüce Kitâp'daki bu hususla ilgili bir âyetin meali şöyledir: "Biz onları derece derece azaba yaklaştıracağız."[47][47]

îşte, insanoğlunun kapıldığı hırs yüzünden başına gelenler! Aza kanâat etmeyip çoğu ve hepsini elde etmeye çalışması sebebiyle uğradığı musibet ve mahrumiyetler. Bunun içindir ki bâzı hikmet erbabı, şu vecîz ifâdeyi söylemiş, bu hususta güzel bir nasihatte bulunmuştur:

"Bir kimse, aza kanâat etmeyip hepsini elde etmek için hırsa kapılacak olursa, azını dahî elde edemeyip hepsinden mahrum kalır." [48][48]

---

[47][47] Kalem suresi, 44

[48][48] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/321.

Şeytanın Yahudiler İçin Kurduğu Tuzaklardan Biri De Dinde Hileye Sapmalarıdır

Yahudilere kestikleri hayvanların içyağı haram kılınmıştı. Onlar ise içyağım eritip sattılar, parasını yediler. "Biz, bize haram kılınmış bulunan içyağm değil, onun parasını yiyoruz" diyerek hileye saptılar. Şüphesiz bu, onların dindeki anlayışsızlıklarının ifadesidir. Çünkü içyağınm parası, onun bedelidir, içyağı kendilerine haram olduğu gibi, onun bedeli veya onunla takas ettikleri şey de haram idi. Nitekim içkinin, murdar hayvanın, kanın ve domuz etinin haram olması, bedellerinin de haram olması demektir.

Yine şeytanın onlar için kurduğu tuzaklardan biri de, peygamberlerinin kabirlerini mescid edinmeleridir. Onların bu şeytânı fiilleri sebebiyle Rasûlüllâh Efendimiz kendilerini lanetlemiş, O'nun bu laneti, onların bu fiillerini de içine almıştır. [49][49]

Şeytanın Yahudiler İçin Kurduğu Tuzaklardan Biri De Onların Peygamberlerini Öldürmeleridir

Yahudiler, o kadar şeytana uymuşlar, onun tuzağına düşmüşlerdir ki, bizzat kendi peygamberlerini öldürmekten bile sakınmamışlardır! Halbuki onlar, ancak peygamberleri sayesinde doğru yolu bulup, hidayete kavuşacak, Allah'ın rızasına ve ebedî saadete ereceklerdi. Evet onlar; peygamberleri öldürdüler, fakat hahamlarını, rahiplerini ise tanrı edindiler! Allah'ı bırakarak onlara itaat ettiler, onlara taptılar. O derece ki, hahamları dilediklerini haram kılıyor, dilediklerini helâl kılıyorlardı! Onlar da onlara kayıtsız şartsız itaat ediyorlardı. Hiç bu helaldir, haramdır hükmünün Allah'ın dininde olup olmadığına bakmadılar. Hahamların haram dediklerini haram, helal dediklerini de helâl bildiler. Böylece onları putlaştırdılar.

Allah'ın dinindeki bu ince noktayı açıklayan, böyle yanlış ve tehlikeli tutumlardan açıkça nehyeden bir olay da, Peygamberimiz'in zamanında şöyle cereyan etmiştir. Bu

[49][49] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/322.

çok ibretli olayı, olayın kahramanı Adiyy bin Hâtem'den dinleyelim! O diyor ki: "Ben peygambere (s.a.v.) gidip, O'na nazil olan bir âyet hakkında sordum. O âyet, Tevbe Sûresi'ndeki şu âyet idi:

"Onlar hahamlarını ve râhiblerini Allah'tan ayrı birer rab edindiler! Meryem oğlu Mesîh İsa'yı da. Oysa kendilerine yalnız tek tanrı olan Allah'a ibadet etmeleri emkretmişti.O'ndan başka hiçbir tanrı yoktur ve Oonların ortak koştukları şeylerden münezzehtir.[50][50] işte ben bu ayeti sordum ve dedim ki:"Ey Allah'ın Rasülü,onlar onlara tapmıyorlardı!"Rasülüllah Efendimiz de bana cevap buyurdular ki:

"Onların din adamları; istediklerini haram istediklerini de helal kılıyorlardı! Onlar da bu hususta itaat ediyordu. İşte onların, kendi din adamlarını birer rab edinmeleri, onlara tapınmaları budur."[51][51]

Şüphesiz böyle bir tutum ve zihniyet; sapıtmanın ve şeytanın tuzağına düşmenin en korkunç olanlarından biridir! Bir insan ki, kendisini irşâd edip hidâyete kavuşturacak olan peygamberini öldürür, sonra kendisi gibi birini, (Allah'tan vahiyy almayan ve bir yanılmazlık sıfatı bulunmayan bir hahamı veya rahibi) tutar rab edinir! Acaba böyle bir kimseden daha sapık kim olabilir?

Evet onlar, birtakım din adamlarını putlaştırmışlar, Zekeriyyâ ve Yahya (a.s.)ları ise öldürmüşlerdir. Cenâb-ı Hakk da kendilerine buğzetmiş, Buhtunassar ve Sencârib gibi kimseleri, onların ordularını kendilerine musallat kılmıştır! Böylece hiçbir ümmete vermediği cezayı onlara vermiştir...

Sonra onlar, İsa'yı da (a.s.) öldürmeye teşebbüs etmişler, O'na ve O'nun anası Meryem'e iftira da bulunmuşlardır. Halbuki O'nun kendilerine gönderilmiş bir peygamber olduğunu biliyorlardı! Bile bile O'na küfrettiler, iftira ve işkence ettiler, öldürüp asmaya kasdettiler... Fakat Yüce Allah O'nu korudu da kendi yanma yükseltti. Onlardan âzâde ve temiz kıldı. Onlar, O'nu asamadılar. O'nun yerine benzerini astılar da, O'nu astıklarını zannettiler. Böylece Allah'ın gadabma ve intikamına ma'rûz kaldılar. Hri s ti yanların Muhammed (a.s.)ı inkâr ederek küfürde kaldıkları gibi, onlar de îsâ (a.s.)ı

---

[50][50] Tevbe suresi, 31

[51][51] Tirmizî, 5/278. N. 3095. Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübra, 10/116. İbn Cerîr Tefsiri, 10/80-81. İbn Kesir Tefsin, 3/385. Tehzîbü'l-Kemal, 2/1090. Tirmizî bu rivayet için garîb demiştir. Zehebî, ibn Hacer, Darekutnî gibi zatlar zayıf olduğunu söylemişlerdir. Hafız el-Elbanî ise hasendir demiştir. (M. Afîfî)

inkâr etmek suretiyle küfürde kaldılar. Allah indinde kâfir oldular.

Bir Ümmet-i Gadabiye olan yahüdîler, îsâ (a.s.)ı yalanlayıp kâfir olduktan sonra, devamlı olarak sıkıntı ve musibetlere uğradılar, parça parça olup yeryüzünün muhtelif yerlerine dağıldılar... Ne dinleri diyanetleri kaldı, ne de izzetleri ve devletleri! Bir daha da iki. yakaları bir araya gelmedi. Yüce Allah, Muhammed (a.s.)ı gönderdiği zaman da O'nu yalanlayıp inkâr ettiler! Küfür üzerine küfür yığdılar. Allah'ın da kendilerine olan gadabı kat kat arttı da onları tamamen perişan eyledi.,. Zelîl ve hakîr kıldı. Bu, tâ Isâ (a.s.) semâdan yeryüzüne ininceye kadar de devam edip gidecektir. O zaman ise Isâ (a.s.); onların yeniden canlandırmak istedikleri şe'fetini kıracak, devlet ve itibarlarını ortadan kaldıracak, yeryüzünü din adına dinsizliği sürdüren yahûdîlik ve hristiyanlık halâs eyleyecek, temizleyecektir.

Yüce Allah bir âyetinde şöyle buyurur: "Allah'ın kullarından dilediğine lûtfîyle vahiyy indirmesini çekemeyerek, Allah'ın indirdiğini inkar etmek için kendilerini ne alçak şeye sattılar da gazab üzerine gazaba uğradılar! Elbette inkâr edenler için alçaltıcı bir azâb vardır."[52][52]

Evet, gazab üzerine gazaba uğradılar! tik uğradıkları gazab, Isâ (a.s.)ı inkarları sebebiyledir, ikinci uğradıkları gazab ise, Muhammed (a.s.)ı inkar etmeleri sebebiyledir.[53][53]

Şeytanın Yahudiler İçin Kurduğu Bir Tuzak Da Nesih Meselesi Olmuştur.

Şeytanın vesvesesine kapılarak, onun kendileri için kurduğu tuzağa düşerek Nesih meselesini yanlış anlıyor, Allah'ın şerîatteki herhangi bir hükmünü değiştiremiyeceğini iddia ediyorlardı. Neticede -diyorlardı ki: "Allah, dilediğini yapamaz, dilediğini hükme bağlayamaz! Koyduğu bir hükmü değiştiremez!" İşte onların kafalarına yerleşen şeytanî fikir bu idi. Bu şüpheye kapılıyor, bunu kendilerine kalkan ediniyor, Resûlüllâh Efendimiz'in peygamberliğini inkâr ediyorlardı... Aldandıkları nokta, "Nesih, bedâyı

[52][52] Bakara suresi, 90

[53][53] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/322-324.

müstelzimdir. Bu ise Allah hakkında muhaldir!" diye düşünmeleriydi. Yâni onlar, Allah'ın şer'î hükümlerden birini değiştirmesi, vaktiyle o hükmü koyduğuna pişman olması mânâsına gelir, bu ise Allah hakkında imkansızdır, diye iddia ediyordu... Fakat Yüce Allah onları Kur'ân'da yalanladığı gibi, Tevrat'ta da yalanlamıştır. Yüce Allah, Kur'ân'da şöyle buyurur: 'Tevrat indirilmeden önce, İsrail'in kendisine haram kıldığı şeyler dışında, İsrail Oğullarına bütün yiyecekler helaldi. De ki: 'Eğer doğru iseniz, Tevrat'ı getirip okuyun.

Artık bundan sonra da kim Allah'a yalan uydurup iftira ederse, İşte onlar zâlimlerdir."

De ki: "Allah doğru söyledi, Öyle ise dosdoğru ve Allah'ı foirleyici olarak İbrahim dînîne uyun! O, puta tapanlardan değildi."[54][54]

işte bu âyetler onların Neshi iptal etmekle yalancı olduklarını açıkça ifâde etmektedir. Çünkü bu âyetlerde Yüce Allah, israil'in kendisine haram kıldığı şeyler dışındaki bütün yiyeceklerin, Tevrat indirilmezden önce israil Oğullarına helâl olduğunu bildiriyor. Bilinen bir husustur ki israil oğulları, ataları israil'in (yâni Yâkûb (a.s.)m) şeriâti ve milleti üzere idiler. Ve İsrail'in kendisine haram kıldığı şeyler dışındaki helâl olan şeyler de, ancak Yüce Allah'ın helâl kılması ile helâl idi. Bunların helâl kılınmış olduğunu gerek İsrail, gerekse diğer peygamberler haber vermişlerdi. Ve bu, Tevrat indirilinceye kadar böyleydi. Tevrat'ın indirilmesiyle ise, bu helâllerden niceleri kendilerine haram kılınmıştır. İşte bu, dindeki şer'î ahkamın bâzılarının neshedildiği, hükmünün değiştirildiği hakikatini gösterir. Ve bu, Tevrat indirilmesiyle olmuştur. Onlar ise bunu inkâr etmektedirler. Halbuki bu haram kılınan şeylerin, Tevrat'ın indirilmesinden önce helâl olduğunu bilmektedirler. Yâni onların bu hususstaki inkarları, bilmeyerek değil, bile bile yapılan inkarlar cümlesindendir.

ilgili âyette: "De ki: "Eğer doğru iseniz, haydi Tevrat'ı getirip okuyunuz" buyurmuş olması, onların bile bile inkârda bulunduklarını gösteriyor. Demekki Tevât'ı açıp okusalar, Tevrat'ın kendilerine haram kıldığı bâzı şeyleri, israil'in daha önce haram kılmamış olduğu görülecektir, israil'in kendisine haram kıldığı sâdece deve eti ile deve sütünden ibaretti. Halbuki Tevrat, birçok şeyleri onlara haram kılmaktadır. O halde

---

54[54] Al-i İmran suresi, 93-95

onların, şer'î ahkâmında Neshin câri olduğunu inkâr etmeleriyle, yalancı ve iftiracı oldukları ortaya çıkmış olmaktadır... Bunu bu şekilde Kur'ân'm ortaya çıkarıp isbât etmiş bulunması, bâzı kelâm âlimlerinin Aslî Berâet delilini esas alarak yahûdîleri ilzama çalışmalarından daha iyi, daha güzel bir yoldur. Çünkü yahûdîler Aslî Berâeti kaldırıp da onun yerine haramlık veya vâciplik gibi hükümlerin konulmasını inkâr etmiyor, sâdece mübahlığı yeyâ haramlığı dinde bildirilmişken, artık bunun değiştirilemeyeceğini iddia ediyorlardı. Bu bakımdan, onlara verilecek olan en güzel cevap, yine Kur'ân'ın verdiği ve açıkladığı cevap olacaktır.

Şüphesiz onlarla yapılacak bir münazarada, bu nesih meselesini daha geniş bir bakışla ele alıp temas edilecek bâzı mühim noktalar da vardır. Meselâ deriz ki: "Ey yahûdîler, söyleyin! Sizler, Tevrat'tan Önce bir şerîatin mevcud olduğunu kabul ediyor musunuz, etmiyor musunuz?" Herhalde böyle bir soruya karşı onların: "Tevrat'tan önce bir şeriat yoktu" demeleri mümkin değildir. Yâni bunu mecburen kabulleneceklerdir. Bunun üzerine tekrar onlara deriz ki: "Peki Tevrat, kendinden önceki bu şerîatten bir hükmü, kaldırmış mıdır, yoksa kaldırmamış mıdır?" Eğer onlar, böyle bir soruya karşılık olarak: "Hayır, kaldırmamıştır" diyecek olursa, kendilerinin yalancı ve iftiracı olduklarını elevermiş olurlar. Yoksa eğer: "Evet, bazılarını kaldırmıştır" derlerse ki böyle demek zorundadırlar, bu taktirde Neshi inkâr etmekteki haksızlıkları ortaya çıkmış olur. Yâni onlar, inkâr ettiklerim, ikrar etmek durumunda kalırlar.

Allah'ın gazabına uğramış bir ümmet olan yahûdilere, yine dileyebiliriz ki: "Söyleyin, sizler bugün için, gerçekten Mûsâ (a.s.)ın dînî üzerinde misiniz?" Eğer onlar, evet diyecek olursa, deriz ki; "Peki sizin kitabınız Tevrat'ta şöyle yazmıyor mu? "Bir kimse, eğer ölünün kemiğine dokunacak olursa veya bir kabre basarsa veya bir kimse ölürken onun yanında bulunursa, Harûnî imam tarafından yakılarak temin edilen sığır külü ile temizlenmedikçe necasetten kurtulamaz, namaza duramaz." Siz bunu inkâr edebilir misiniz? Ve siz bugün bunu yapıyor musunuz?"

Eğer onlar: "Biz, Tevrat'ta yazılı bulunan bu emri yerine getirmek isteriz, fakat buna gücümüz yetmemektedir" diyecek olurlarsa ki onlar, böyle demek zorunda kalacaklardır, deriz ki: "Peki Özrünüz sebebiyle yapamadığınız bu hükmün yerine, niçin yeni bir hüküm koyarak: "Bu durumda, necis sayılmayıp namaza durabilir, ibadetini yapabilir" dediniz? Niçin, kitabınız Tevrat'ta ki hükme aykırı bir hüküm koydunuz!"

Onlar diyeceklerdir ki: "Ne yapalım? Şimdi biz, ne sığır külü bulabiliyoruz, ne de onu te'min edecek olan mutahhar ve müsteğfir bir imamı..."

Bunun üzerine tekrar deriz ki: "Şimdi bunu te'minden âciz kalışınız sebebi ve özrü ile, Tevrat'taki o emri yerine getirmiş gibi oluyor musunuz?" Onlar buna da evet diyeceklerdir... Biz de deriz ki: "Demekki bu meselede, şer'î hükmün, vâciplikten mübâhhğa özür sebebiyle düştüğünü ve değiştiğini kabul ediyorsunuz ve buna göre amel etmektesiniz. îşte şerîatteki bir hükmün, bir özür ve maslahat sebebiyle neshedilmesi de böyledir. Çünkü sizin de bu meselede kabul ettiğiniz gibi, bir şey bir vakitte maslahat icâbı iken, bir başka vakitte maslahat icabı olmaktan çıkar. Keza bir şerîatte maslahat îcâbı iken, bir başka şeriatte maslahat olmaktan çıkar. Nitekim Adem (a.s.)m şeriatinde kişinin kızkardeşi ile evlendirilmesi maslahat idi. Fakat daha sonraki şeriatlerde maslahat olmaktan çıkıp bir mefsedet olmuştur, ibrahim (a.s.)m şerîatinde Cumartesi günlari çalışıp işgörmek maslahat iken, Mûsâ (a.s.)m şerîatinde bu, bir mefsedet olmuştur. Bunların benzeri birtakım maslahatlar, zamana ve şerîatlere göre değişikliğe uğramıştır.

Eğer sizler, hükümlerde maslahatlara riayet etmeyi bir kaide olarak reddedecek olursanız, o zaman da deriz ki: "Yüce Allah, hâkim-i mutlaktır! Dilediğini helal kılar, dilediğini haram kılar. Helâl veya haram kılmak, ancak O'nun dilemesi ve iradesine tabidir! Ve O, hiçbir şekilde yaptığından suale çekilemez!"

Eğer onlar: "Biz bu taharet meselesinde, bizden öncekilerin temizlendiği şekilde temizlenmekten geri kalamayız. Her rie kadar, sığır külü ve onu te'min edecek Hârûnî îmam'ı bulamasak da, aynen emredileni yapmak durumunda olduğumuzu itiraf ederiz. Çünkü bunun hükmü değişmez" diyecek olurlarsa, bu durumda kendilerinin ebediyen necis olduklarını, asla abdestli hâle gelmediklerini ikrarda bulunmuş olurlar.

Eğer: "Evet, durum bu merkezdedir" diyecek olurlarsa, tekrar onlara deriz ki: "Eğer sizler, kendi usûlünüz gereği, hiç necislikten kurtulamıyorsanız, o halde niçin kadınlarınız hayız hâlinden kurtulduktan yedi gün sonrasına kadar onları necis sayıyor, onlardan ayrı kalıyorsunuz? Hattâ kadınınızı bu yedi gün zarfında elbisesiyle birlikte pis kabul ediyor, elbiseniz onun elbisesine dokunsa, onun dahî necis olduğuna hükmediyorsunuz."

Eğer sizler buna, "ne yapalım, bu bizim hükmümüz değil, Tevrat'ın bir hükmüdür..." diyecek olursanız"; biz de deriz ki: "Tevrat'ta, bununla taharet ve abdestin kasdedildiğine dâir bir sarahat yoktur... Hem sizler, abdestlenmenin mümkin olmadığı ve üzerinizdeki necasetin yıkanmakla dahî geçmediği hükmüne vardığınıza göre, o halde bu, (yâni ölü kemiğine dokunmak veya bir kabre ayakla basmak meselesindeki necislik), kadının hayız hâlindeki necisliğindan çok daha şiddetli bir necaset olmalı...

Sonra siz, kadının ay hâlinden temizlenmesinden sonra yedi gün zarfında necis sayılması, elbisesinin bile necis olduğuna hükmedümesi meselesinde, bunu yalnız kendi kadınlarınız için geçerli sayıyor, başka millet ve dinden olanları ise temiz kabul ediyorsunuz... Onları ve onlara dokunanları necis saymıyorsunuz. Bunu, kendi kadınlarınız için öyle, yabancı kadınlar içinse böyle hükme bağlarken, Tevrat'a niçin uymadınız? Tevrat'ta böyle bir tahsis olmadığını sizler de bilirsiniz...

Neshi inkâr eden yahûdiler diyorlar ki: "Evet, Tevrat gerçekten bâzı şeyleri haram kılmıştır ki bunlar, Tevrat indirilmezden önce mübâh idi. Fakat Tevrat, daha önceki haramlardan birinin haramlık hükmünü kaldırmamıştır. İşte bizim red ve inkâr ettiğimiz nesih, bu kabil bir nesihtir. Çünkü bir şeyin daha önce haram kılınmış olması, ondaki bâzı zarar ve mefsedetler yüzündendir. Bir şeriat, bir şeyi haram kılmış ise ve daha sonra biri gelip de bunun haramlığını kaldırdığını söylüyorsa; işte biz buradan, bu kimsenin peygamber olmadığını anlarız. Çünkü o, zararı ve mefsedeti olan bir şeyi helâl kılmış olur. Bir peygamber ise, böyle bir şey yapmaz. Fakat Önce mübâh olan bir şeyi haram kılacak olursa, biz bunu kabul ederiz. Çünkü bunu kabul etmekle, buna riâyetle ibâdette bulunmuş sayılırız. Siz müslümanlarm şerîati ise, vaktiyle Tevrat'ın haram kıldığı şeylerden pekçoğunu mübâh kılmaktadır! Halbuki bunların vaktiyle haram kılınmış olması, bunlardaki birtakım zarar ve mefsedetler sebebiyledir. Şimdi bunların mubah kılınmış olmasını biz kabul etmeyiz..."

îşte bir Ümmet-i Gadabiye olan yahûdilerin, asırlardır sürdüre geldikleri zihniyet ve bu zihniyetin dayanağı! Onlara uzun uzadıya cevaplar veren bâzı kelâm alimlerinin cevapları ise, bir şifa ve deva olmamıştır... Çünkü sırf Berâat-i Asliye meselesiyle ve sâdece mübâh olanın haram kılınması şeklindeki neshi esas almakla, bu çok Önemli konunun hakkı verilmiş olmaz! Biz ise, bir tekrar kabilinden de olsa diyoruz ki: Her meselede olduğu gibi, bu meselede dahî, Kur'ân'm delil ve hüccet getirişi esas

alınmalıdır! Kur'ân'a ve Kur'ân'ın desteklediği akl-ı selime göre, Aslî Beraat üzerinde yapılan bir tağyîr (değiştirme) ve tebdil ile, bir mubahın haram kılınması üzerinde yapılan bir tağyir ve tebdil (yâni nesih) nasıl aynı mahiyette ise, bir haramın mubah kılınması şeklindeki tağyir ve tebdil de aynı mâhiyettedir. Çünkü hepsinde meydana gelen şey; bir tağyir ve tebdilin (değişikliğin) vukua gelmiş olmasıdır. Bir mubahın haram kılınması, nasıl onu icâb ettiren bir maslahat sebebiyle caiz ve mümkün görüyor isek, yine aynı maslahat îcâbı, bir haramın mübâh kılınması şeklindeki nesih ve tebdîli de caiz ve mümkün görmemiz gerekir. Maslahatın iktizâsında, bir kabul etmek, bir kabul etmemek şeklindeki tutum, sıhhatli ve selîm bir tutum değildir... "Ben, maslahatın îcâb ve iktizasını, şurada ve şurada kabul ederim amma, şurada kabul etmem" zihniyeti, ne akl-i selimin neticesidir, ne de hak dînin gereğidir. Bilakis akıllılık ve dindarlıkta zayıf ve illetli bulunmanın neticesidir. İşte yahûdîlerde görülen, onların düşünce ve inançlarına şeytanın musallat kıldığı illet ve hastalık da budur.

Onlara arız olan her iki şüpheden biri, bir diğerinin aynıdır... Onların anlayamadıkları bir husus ve incelik de, şerîatte bir şeyin mübâh veya haram kılınırken nazar-ı itibara alman maslahat ve mefsedetlerin, her zaman aynı kuvvette ve aynı derecede olmadığıdır. Şeriat, hiçbir zaman mefsedeti râcihaya rağmen bir şeyi mübâh kılmadığı gibi, maslahat-ı râcihaya rağmen bir şeyi haram da kılmaz. Bir şerîatte haram kılınmış bulunan bir şeyin, bir başka zamanda ve o zamanki Şerîatte mubah kılınması, muhakkak o şeydeki maslahatın mefsedete ağır basmış olmasından veya mefsedetin tamamen kalkmış bulunmasındandır. Ve hâşâ ki Yüce Allah, mefsedetin ağır basmasına rağmen bir şeyi mubah kılmış olsun veya maslahatın ağır basmasına rağmen onu haram kılmış bulunsun!... Bunun aksini düşünmek, tamamen yanlış ve bâtıldır..,

Tevrat şerîatinin, İbrahim'in (a.s.) ve Musa'dan önceki diğer peygamberlerin şerîatlerinde mübâh olan bir şeyi haram kılması nasıl caiz ise, Tevrat'tan sonraki bir diğer şerîatin, Tevrat'taki haramlardan bâzılarını mübâh kılması da caizdir. Aklın da, dînin de gereği budur...

Fakat şeytanın yahûdî kafasına soktuğu o bâtıl ve âtıl şüpheye göre, bu hakikî dindarlığa aykırı imiş (!) işte onlar, böyle bir aykırılığa düşmemek için müslümanlığa karşı imişler! Bunun için Hz. Muhammedi (a.s.) bir peygamber olarak kabul edemezlermiş (!)

' Daha önceki yahûdilerin Hz. isa'yı (a.s.) red ve inkarları, onların kafasına yerleşen bu batıl şüphe yüzünden olduğu gibi, saadet ve islâm asrında ahir zaman peygamberini red ve inkarları da yine bu batıl ve âtıl şüphe sebebiyle olmuştur... Bu şeytanî şüphe yüzünden küfür ve inkâra yuvarlanmışlar, asırlardır da bu küfür ve inkârı birbirlerine vazgeçilmez bir mîras olarak bırakmışlardır... Önceki yahûdilerin Isâ (a.s.)a dediklerini, Rasûlüllah zamanındaki yahûdiler de aynen Muhammed (a.s.)a demişlerdir. Şeytânı bir şüphe içinde söyledikleri şudur: 'Tâ Muhammed, biz Tevrat'ın getirdiği şeriat üzerinde herhangi bir değişiklik yapan bir kimsenin peygamberliğini kabul edemeyiz!"

Onlara denilir ki: "Peki sizler, Mûsâ (a.s.)m peygamberliğini nasıl kabul ettiniz? Çünkü o da, kendinden önceki peygamberlerin şerîatlerinde bâzı değişiklikler yapmıştır! Eğer, bir peygamberin, kendinden önceki şerîatte bir değişiklik yapması bir kusur ise, Hz. Isâ ve Hz. Muhammed böyle bir kusur işlemişlerse; Mûsâ (a.s.) da bu kusuru işlemiştir! Bir şeyi, bâzı peygamberler için kusur sayıp da, aynı şeyi bir başka peygamber için kusur saymamak nasıl olur? Eğer siz: "Biz Musa'nın peygamberliğini nice delil ve hüccetlerle sabit gördük de ondan" diyecek olursanız, sizin o dediğiniz delil ve hüccetlerin kat kat fazlasıyla Muhammed (a.s.)'m peygamberliği de sabit olmuştur! Musa'yı gerçek peygamber sayıp da Muhammed'i gerçek peygamber saymamak, yâhud isa'yı gerçek peygamber olarak kabul edip de Muhammed'i gerçek peygamber olarak kabul etmemek en olmayacak bir şeydir! Şeytanın tuzağına düşüp akıl ve dinden uzaklaşmaktır.

Ümmet-i Gadabiye'nin (yahûdilerin) kafasına âriz olan o şüphenin, tamamen şeytanî bir şüphe olduğunu isbât bakımından yine deriz ki: "Bütün maslahat ve mefsedetler, hep aynı derecede olmadığı gibi, haramlar da aynı derecede değildir... Bir kısmı aslî, diğer bir kısmı ise ârizî olmak üzere haram kılınmıştır. Birinci kısma girenlere, haram li aynihî, haram li zatihî denilir... ikinci kısma girenlere de haram ii ğayrihî denilir. Aynen ve zâten haram olan bir şey; hiçbir zamanda ve zeminde mübâh kılınması caiz olmayan haram demektir. Fakat haram ligayrihî, kendisine arız olan bir mefsedet sebebiyle haram kılınmış olup, bu mefsedet aslî değildir. Bir yerde ve zamanda var ise de, diğer bir yerde ve zamanda veya hâlde yoktur. O zaman arız olmuştur, şimdi ise yok olmuştur, işte eğer Tevrat'ta haram kılınmış bulunan birşey, aynen ve zaten haram olan aslî haramlardan biri ise; bu yalnız Tevrat'ta değil, ilk peygamberden son peygambere kadar bütün şerîatlerde de haramdır! Fakat ikinci nevi haramlardan ise'

bunun ebediyen haram olması gerekmez. O zaman arız olan mesfedet'in daha sonra yok olması ile, mubah kılınması caiz olur. Çünkü haram veya mubah kılmalar; maslahata tâbidir. Hükümlerdeki ihtilaf ve farklılıklar, maslahatlardaki farklılıklardan ileri gelmektedir. Bunun için, bir din ve şerîatte haram olan bir şeyin, diğer dîn ve şerîatte mubah olması caizdir. Keza bir zaman ve zeminde haram olanın, diğer bir zaman ve zeminde mubah olması, bir halde haram olanın, diğer bir halde mubah olması da böyledir. Bu, bütün dinlerden elde edilen ve kesin olarak bilinen bir husustur. Hâşâ ki ahkemü'l-hakîmîn olan Yüce Allah, dinini bunun dışında bir temel üzerine kurmuş olsun! O, hikmetsiz emir vermekten, abes ve ayıp iş görmekten tamamen yüce ve münezzehtir!...

Görmezmisin ki, Cumartesi Günü çalışmanın, avlanmanın haram kılınması; eğer aslî haramlardan olsaydı, zâtı ve aynı haram bulunsaydı, İbrahim (a.s.)m, Nûh (a.s.)ın ve diğer peygamberlerin Şeriatinde de haram olması gerekirdi... Tevrat'ın haram kıldığı bâzı yiyecekler ve evlenmeler için de durum böyledir. Yâni bunlar aslî haramlar olsaydı, daha önceki diğer peygamberlerin şeriatlerinde de haram olurdu, daha sonraki peygamlerlerin şeriatlerinde de haram olurdu...

Yüce Allah'a karşı hiç bir mânı olmadığına ve O'nun dilediğini yaptığına, nasıl isterse öyle hükmettiğine ve kullarını dilediği ile imtihan ettiğine göre; hükmeden O olduğuna ve O'na karşı hükmeden bulunmadığına göre, O'nun ümmetlerden birine dilediğini emretmesine, bir diğer ümmete de dilediğini yasaklamasına hiçbir engel bulunmamaktadır! O, elbette bir ümmete haram kıldığını, bir diğer ümmete de mubah kılmak isterse, mübâh kılar! Hiçbir manî tanımaksızın, dilediği gibi hükmeder...

Hatta o dilerse, aynı şeyi aynı şeriatte ve aynı ümmette yapar! Maslahat ve hikmeti icâbı, aynı şeriatte bir vakitte haram kıldığını, bir diğer vakitte mubah kılar. Ve buna hiçbir şey ve kimse de engel olamaz... Nitekim Yüce Allah, ilgili bir âyetinde bunu açıklar ve şöyle buyurur:

"Biz, daha iyisini veya benzerini getirmedikçe bir ayetin hükmünü yürürlükten kaldırmaz veya onu unutturmayız! Allah'ın her şeye gücü yeten olduğunu bilmedin mi?", "Bilmedin mi ki, göklerin ve yerin mülkü yalnız Allah'ındır! Sizin için Allah'tan başka ne

bir koruyucu, ne de bir yardımcı yoktur."[55][55]

İşte bu âyetiyle Yüce Allah haber veriyor ki, O'nun kudreti her şeye şâmildir. Mülkün yegane sahibi O'dur ve O, mülkünde dilediği gibi hükmeder. Dilediğini sabit kılar, dilediğini yürürlükten kaldırır. Tıpkı vücûd alemindeki varlıklardan dilediğini mahvettiği, dilediğini bakî kıldığı gibi... Gerek dînî ahkâmda, gerek kevnî ahkamda, dilediğini neshedip kaldırır, dilediğini ise sabit eyler. Dîn O'nun dinidir, mülk de O'nun mülkü. Dininde ve mülkünde hüküm ve irade O'nundur! O'nun iradesine karşı duracak, hükmünü red edecek hiç bir varlık yoktur!...

Hakikat böyle olunca, yüceler yücesi Allah'ın hidâyet ve mucizelerle donatıp gönderdiği Rasûlü'nü inkâr eden, "O kendisinden Önce haram kılınmış şeylerden bâzılarını mubah kılıyor" diye veya "kendisinden önce mubah olan şeylerden bazılarını haram kılıyor" bahanesiyle O'nun peygamberliğini reddeden kimseden daha zâlim ve daha kâfir kim olabilir? Allah'ın inayet ve tevfıkına sığınarak deriz ki: "Elbette Yüce Allah, kullarından dilediğini delâlete düşürür, dilediğini de hidâyete erdirir,"

Ne kadar şaşılacak ve acaib bir haldir ki bu yahudiler, Yüce . Allah'ın, şerîatin dilediği hükmünü kaldıramayacağını iddia ederken, Musa (a.s.)m şeriatinden nice hükümleri bile bile terkediyor, fakat hahamlarının koyduğu yeni hükümlere hiç ses çıkarmadan itaat ediyor! İşte bu cümleden olarak, namaza durdukları zaman şu acâib sözleri söyleyip okuyorlar:

"Ey Allah, muhtelif kabîle ve cemaatlerimizi bir araya getirip toplayacak olan o büyük uyanış borusunu çal! Yeryüzünün dört bir tarafından cemâatlerimiz gelip senin kudsiyetinde tek cemâat olsunlar! Ey İsrail oğullarının dağınıklığını giderecek ve onları bir noktada toplayacak olan Allah! Sen ne kadar büyük ve yücesin."

Evet, onlar, hahamlarının emriyle namazlarında böyle ilave ve uydurma sözler söylerler, hergün okudukları Günlük Dualarında da şunları söylerler: "Yâ Allah, bizim hâkimlerimizi ilk hâkimlerin hâline getir! Bizleri, ilk günlerimizin sevincine kavuştur! O mukaddes Orşelim kasabasını bizim günlerimizde bina eyle! Ey Yorşelim'i bina eyleyen Allah, Orşelim'in bina kılınmasiyle bizleri azız ye gâlib eyle... Sen gerçekten çok yüce ve

---

55[55] Bakara suresi, 106-107

münezzehsin."

İşte bu sözler, onların namazlarında ve niyazlarında okudukları sözlerdir. Ve bu sözler, kesin olarak sonradan ilâve edilmiştir. Yani namazlarında ve dualarında sonradan değişiklikler yapmışlardır... Onların peygamberleri Musa ve Harun (a.s.)lar ise, asla bu sözleri namazlarında ve niyazlarında okumadılar... Bu sözler, onların devlet ve izzetlerini kaybettikten sonra, yeniden o devlet ve izzete kavuşabilmek niyetiyle kendilerinin din adamları tarafından ilave edilmiş şeylerdir...

Onlar, oruç ibâdetlerinde de böyle sonradan birtakım ilâveler yapmışlardır. Kudüs'deki Mescid-i Aksâ'nın yakılması sebebiyle ve bu isimle bir oruç başlatmışlar, buna Mukaddes Beyt'in yakılması Orucu demişler. Ve daha: îhsâ Orucu, Kedalya Orucu, Hâmân'ın Asılması Orucu... gibi çeşitli oruçlar îcâd etmişlerdir. Bunlardan Kedalya Orucunu, herkesin tutması farz ve mecburî olan bir oruç olarak tutarlar... Halbuki Mûsâ (a.s.) bu orucu tutmamıştır. Onun tutmadığı bir oruç, sonradan nasıl bir farz oruç olarak tutulabilir? Tevrat'ta da asla bu oruçlar yoktur... Aksine Tevrat'ta; böyle dine sonradan birşeyler eklemenin yasak olduğuna dair kesin yasaklar vardır! ibranî Iisâmndaki bir Tevrat âyetinin anlamı aynen şöyledir: "Benim size tavsiye ettiğim emirler üzerine hiçbir ilâve yapmıyacaksınız ve hiçbir şeyi de eksiltmeyeceksiniz."

Eğer bugün onların ellerindeki Tevrat'ı ele alıp bakacak olsanız, ondaki pek çok emirlerin bu yahûdiler tarafından lağvedilmiş, o emirlerin aksine bir yol takib edilmiş olduğunu görürsünüz. Tabîi onlar, bu hususta şöyle diyebilirler: "Bizim terkedilmesi hakkında ittifak ettiğimiz bu emirlerin bir kısmı, yine Tevrat'ın diğer bir âyetiyle yürürlükten kaldırılmıştır! Veya bu hususta peygamberimi? Musa'dan sahîh bir nakil vardır veya böyle bir neticeye âlimlerimizin içtihadlariyle gelinmiştir..." Fakat onlar tarafından ileri sürülebilecek olan bu üç şıktan her biri, onların "Allah, şerîatteki bir yasağı mübâh kılmağa kadir değildir" anlamına gelen neshi inkarlarını ibtâl eder. Onların bu hususstaki şeytânı şübhelerinin batıl olduğunu, kendilerinin tezâd içinde bulunduğunu isbât eyler. Belki de onların, sırf bir inad ve hased yüzünden böyle bir şüpheyi ortaya attıklarını, sırf islâmı ve onun peygamberim kabul etmemek için ileri sürdüklerini, yâni aslında samîmi olmadıklarını gösterir...

Onların içinde bulundukları tezadı ve acaib hallerini çok açık bir şekilde göstermesi bakımından burada, zina edenin recmedilmesi meselesini zikredebiliriz.

Aslında bu emir, Tevrat'ın en büyük emirlerinden biridir. Böyleyken onlar bunu yapmamak üzere ittifak ve icmâ etmişlerdir. Tevrat'ın kesin emrine ve halen ellerdeki Tevrat'ta bu emir açıkça bulunmasına rağmen, onlar bu emri, hahamlarının emrine uyarak ilga etmişlerdir... Ve onların daha böyle terk ve lağvettikleri nice Tevrat emirleri vardır... [56][56]

Şeytanın Yahudilerle İstediği Gibi Oynadığının Bir Örneği De Şudur

Evet, şeytanın yahudilerle istediği gibi oynadığının bir örneği olarak da, onların din adamları bulunan hahamlara, kayıtsız şartsız itaat etmeleri, onların haram kıldıklarını haram, helal kıldıklarını helal olarak kabul etmeleridir... Kitapları Tevrat'ta, açıkça bunun aksine emirler ve nehiyler bulunsa bile!...

Bu, aynı zamanda onların çelişki içinde bulunduklarının da bir örneğidir. Çünkü onlar, "şerîatte nesih olmaz" diyerek neshi inkar ederlerken, hahamlarının diledikleri hükmü, diledikleri şekilde neshedip değiştirmelerini kabul etmektedirler. Bundan daha büyük çelişki ne olabilir? Yüce Allah'ın dilediği hükmü yürürlükten kaldırabileceğini kabul etmiyorlar da, hahamlarının dilediği hükmü kaldırabileceklerine inanıp onlara kayıtsız şartsız teslim oluyorlar! Bundan daha yanlış ve daha acaib de ne olabilir?

---

[56][56] Buhari'de Balat denilen yerde tatbik edilen recm cezaziyle ilgili olarak Abdullah bin Ömer'den (r.a) şöyle rivayet edilmiştir:"Rasulüllaha(s.a.v)iki Yahudi getirdiler.Bunların ikisi olay çıkarmış zina etmişlerdi…Rasulüllah onlara hitaben:"Kitabınızdaki hüküm nedir?buyurdu.Onlar cevabında:"Hakamlarımızın koydukları kanuna göre zina edenin cezası,kaynatılmış ve içine kül katılmış suyun zina edenin yüzüne serpilmesidir"dediler.Abdullah bin Selam söze karışıp:Ey Allah'ın rasulü!Onlara Tevrat'ı getirmelerini emret"dedi.Rasulüllah'ın emri üzerine Tevrat getirildi.İçlerinden biri elini recm ayetinin üzerine koyarak okumaya başladı.Abdullah bin Selam "elini oradan kaldır"dedi.O,elini oradan kaldırdı ve mecburen recm ayetini okudu.Rasulullah (s.a.v)Efendimiz de kendi kitapları gereğince o zina edenlerin recmedilmesini emretti. O'nun emri üzerine onların her ikisi, Balat denilen yerde recm edildiler. Her ikisi orada recm edilirken, ben o yahûdîye dikkat ettim. Kadının üzerine eğilerek, onu, ona atılan taşlardan korumaya çalışıyordu."

Bu olayı, İmam-ı Buharî Sahihinin birçok yerlerinde zikretmiştir... Hafız İbni Hacer el-Askalâni de, Buhârî üzerine yazdığı Şerh'inde, Zimmî olanlarla ilgili hükümlerin açıklandığı bölümde zikredip gerekli bilgi ve açıklamaları vermiş bulunmaktadır. (Bakınız onun şerhi yani Fethul-Bârî, cild 12, sn. 138.)

Aynı rivayeti, Ebû Davud ve daha başkaları'da rivayet etmişlerdir. (Muhammed Hâmİd el-Fâkî, İğâse, 2/328).
İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/324-332.

Onları böyle oyuncak haline getiren îblis'in, kendi zihniyet ve tutumunda da bu sakatlık vardı. Çünkü o, Adem'e secde ederse, izzetini kaybedeceğini, zillete düşeceğini zannederek kibirlendi de secde etmedi... Sonra, bütün zillet ve sefaletlere, bütün günahkâr ve fâsıklara gavadlık (öncülük) yapmaya razı oldu!... Bâtıl ve âtıl bir şüphe ve zan yüzünden, bütün izzetini kaybedip ebedî zillet ve lanete mahkûm oldu...

Aslında puta tapıcılann da durumu budur, böyledir! Güya onlar da, "Hiç beşerden, sokaklarda gezip yiyen içen bir insandan peygamber mi olurmuş (!)" diyerek, bir beşere teslîniiyet ve itaat etmek istemediler! Izzet-i nefisleri buna imkan vermedi. Fakat kendi elleriyle yonttukları taşları ve ağaçlan, kendilerine mâ'bûd edinmekten sakınmadılar! Bir insan olarak, bir taş parçasının karşısında eğilip-sığınmakla, güya izzet-i nefislerini zayi etmediler! Güya bir yanlışlık ve küçüklük (!) etmediler...

Bir de yeri ve sırası gelmişken, hristiyanlarin tezadına dikkati çekelim! Gûyâ onların zihniyetine göre, "bir hristiyan rahibi ve patriği, evlenip çocuk edinmekten münezzeh olmalı, mukaddes kalmalı imiş!" İşte onlar da, bir patriği tenzih ettikleri şeyden, Yüceler Yücesi Allah'ı tenzih edememişler, "Isâ Allah'ın oğludur" diyerek Allah'a eş ve çocuk isnadında bulunmuşlardır.

Yine yeri gelmişken, Fir'avun meslekli Cehmiye Mezhebi mensuplarının zihniyetinin tezadını görelim: Bunlar da gûyâ, "bir mekânda hasredilmiş olmasını gerektirir" diye Yüce Allah'ın arş üzerinde istivasını kabul etmemişler, sonra "Allah her yerdedir, her şeydedir..." diyerek kuytuların, kuyu ve mağaraların, yılan ve çıyanların Allah'a mekân olduğuna inanmışlardır.[57][57]

Şeytanın Yahudilerle İstediği Gibi Oynadığının Bir Örneği Daha

---

[57][57] İmamımız, imam-ı Mâtürîdî buyurur ki: "...Ve kâleti'l Mûteziletü ve'l-Kederiyyetü: İnnellâhe Teâlâ fî külli mekânin..." Mutezile ve Kaderiye, bir müteşâbih âyata takılarak dediler ki: "Allah her yerdedir." Biz bunu reddeder ve deriz ki: Allah'ın ulûhiyeti her yerde geçerlidir. Fakat O'nun zâtı her yerde değildir. Aksi halde bu O'nun yırtıcı hayvanların ve haşerâtın içinde dahî olmasını gerektirir ki bu, islâmî tevhide aykırıdır. İmam Ebû Hanîfe buyurmuştur ki: "Biz Allah'ı yücelerde olmakla tanır zikrederiz. Yoksa aşağıda olmakla değil." Rasûlüllah da bir hadîsinde buna işaret buyurmuştur." (Bakınız, Kitabüt-Tevhîd Rİsâle Fil-Akâid, 12).
İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/333-334.

Şeytanın yahudilerle istediği gibi oynamadığının bir örneği olarak da, onların "dinde şiddet ve zorluğu" tercih etmeleridir. Bilhassa kestikleri kurbanlar ve benzeri diğer meselelerde, kendilerini iyice zora koşmuşlar, zorluk üzerine zorluk istemişler, Yüce Allah da onlara zorluk vermiştir. Halbuki onların irtikab ettikleri bu zorlukların, ne Hz. Mûsâ ile, ne de kitapları Tevrat ile bir ilgisi yoktur.

Bu ümmetin, vaktiyle Şam'da, Irak ve Medâin'de pekçok medreseleri vardı. Bu medreselerde onların fakîhleri, din âlimleri dersler okuturlardı... Özellikle Bâbilliler, Farslılar ve Yunanlılar Devletleri zamanlarında, din bilgileri üzerinde çok durmuşlar, Meşnâ ve Talmûd adındaki din kitapları o devirlerde meydana .getirilmişti... Meşnâ, 800 varaktan meydana gelmiş bir kitaptır. Talmud ise oldukça büyük, bir katıra yükletilecek kadar ağır bir kitaptır... Talmûd, uzayıp giden zaman içinde, bir değil birkaç nesil tarafından meydana getirilmiştir. Daha sonraları, Talmud'a alınan bazı bilgiler, önceleri alınan bilgilerle çatışmaktadır... Bu durumu önlemek için, artık ona bir tek satır bile ilâvesine izin vermemek üzere, onu bu durumda ve büyüklükte muhafaza etmeye karar vermişlerdir. Gerek Meşnâ'da, gerekse Talmud'ta, başkalariyle yâni kendi dinlerinden olmayanlarla yemek yemenin haram olduğu yazılıdır. Onlar, işte buna bakarak, başka dinden olanların kestiklerinin de haram olduğunu hükmetmişlerdir. Çünkü onların alimleri, dinlerinin muhafazasını, yabancılarla Dirlikte olmamaya bağlıyorlardı. Aksi halde, o kadar yalnızlık, zillet ve kölelik içinde dinlerinin ve kendilerinin kaybolup gideceğini düşünüyorlardı... İşte sırf bu düşünce ve maksatla, kendi dinlerinden olmayanların kestiklerinin yenilmesini ve yabancılarla evlenilmesini kesin olarak yasaklıyorlardı... Bu kesin yasağı korken, bir şeye (delil ve hüccete) dayanmak ihtiyacı vardı. Fakat ortada böyle bir delil ise mevcûd değildi. Çünkü Tevrat, sâdece puta tapanların kestiklerini ve onlarla evlenilmesini haram kılmıştı. Halbuki bunlar, bütün yabancılara karşı bu yasağı koymak istiyorlardı. İşte bu istek ve tutumla kendilerini, Allah'a karşı iftirada bulunmaya mecbur hissettiler ve bu iftirayı yaptılar. "Kesilecek hayvanların kesilmesine dâir usûl ve âdabı..." içeren öyle bir kitap meydana getirdiler ki, bu hususta olmayacak zorluk ve meşakkatleri şart koştular. Bu kitabın adına da: "Kitabün fi İlmi'z-Zibaha = Hayvan Kesimine Ait Bilgiler Kitabı" dediler. Sanki hayvan kesmeyi değil, içinde bulundukları bütün zillet ve meşakkatleri unutturacak olan bir eğlence ve meşgaleyi keşfedip icâd etmişlerdi!... O derece ki, hayvanın kesimini yapan kişi, ciğerini şişirecek, iyice ve tam olarak hava ile dolduracak, sonra bu ciğerde bir delik

olup olmadığını kontrol edecekti! Bunu, büyük bir dikkatle yapmaya mecburdu... İyice şişirilmiş ciğerden, en küçük bir fısıltı geldiği takdirde, bunun yenilmesi haramdı! ikinci olarak kesimi yapan kişi, ciğeri eline alıp her tarafım dikkatle gözden geçirecek, ciğerde bir büzülme veya bir yerinin diğer yeriyle yapışması gibi bir durumun olup olmadığını görecekti! Eğer varsa, o asla yenilmeyecekti... Ayrıca kesimi yapan kişi; kestiği hayvanın içine elini sokacak, kalbin durumunu dikkatle kontrol edecekti... Eğer kalb, arka kısma veya yan taraflardan birine yapışık ise, o asla yenilmeyecekti... Bu yapışıklık, tel kadar ince bir damarla da olsa, artık onun yenilmesi haramdı! îşte onların Tarîfâ dedikleri, bu sebeble necis saydıkları hayvan budur... Halbuki bunu, kendileri sonradan îcâd etmişlerdir. Zira Tevrat'ın Tarîfâ dediğinin bununla bir ilgisi yoktu. Tevrat'ın haram kıldığı tarîfâ ise, arslan, kurt ve benzeri bir yırtıcı hayvanın parçaladığı hayvan idi. Nitekim bunu Kur'ân dahî zikretmiş: "...Ve bir de size, canavar tarafından parçalanarak ölmüş hayvan... haram kılınmıştır" buyurulmuştur.[58][58]

Bizim bu söylediğimize delil şudur ki: Tevrat'ın bu hususla ilgili ayetinin ifadesi: "...Ve bir de sahrada yırtıcı hayvan tarafından parçalanarak ölmüş hayvanı yemiyeceksiniz!" şeklindedir. Bu tâbir, yine Tevrat'ta, Yusuf (a.s.)ın kıssasiyle ilgili kısımda, "...Kardeşleri, onun gömleği üzerine yalancı kan koydular, babalarına geldiklerinde, onu kurt parçaladı dediler" diye geçmektedir.

Tarîfâ ile ilgili bir âyetin Tevrat'ta geçmesinin sebebi şudur: Onlar, Tîh Sahrâsı'nda çadırlarda yaşıyorlardı. Kırk sene orada kaldılar. Mennu selva dışında bir yiyecekleri de yoktu. Selva ise küçük bir kuş olup, gök gürültüsünü duymakla hemen ölürdü. Gece kuşlarının, soğuğa dayanamayıp öldükleri gibi... Fakat Selvanın eti, çok faydalıydı. Kalbi yumuşatıyor, ruhta bir inşirah hâsıl edip gam ve kasaveti dağıtıyordu... Yüce Allah'ın verdiği bir ilham ile Selva denilen bu küçücük kuşlar, bol yağmurlu ve gök gürültülü mevsimlerin geçmesine kadar adalarda yaşıyor, sonra yeryüzüne dağılıyorlar di... Cenâb-ı Hakk, bu kuşları bir gıda ve deva olarak onların bulunduğu sahraya çekiyor, onların kalblerini yumuşatsın, çölün yalnızlığından doğan hüzün ve kederlerini dağıtsın diye onlara lütfediyordu... Fakat sahrada canavarların parçalamasıyla ölen hayvanın yenilmesini kendilerine haram kılıyordu.

Onların fıkıh alimleri ve hahamları ise, onlara, böyle Tevrat'ta aslı olmayan ve Hz.

58[58] Maide suresi, 3

Mûsâ ile de bir ilgisi bulunmayan çeşitli zorluklar, hurafe ve hezeyanlar icad ediyor, onlar da bunları aynen kabul ederek tatbik mevkiine koyuyorlardı...

Tevrat'ın ilgili âyetinde, "ve onu yemeyip köpeklere atınız" ifâdesini de, korkunç bir şekilde te'vil ediyor ve şöyle diyorlardı: "Ayette geçen Tarîfâ'dan maksat, bizim koyduğumuz şartlara uymayan kesimlerdir. "Köpeklere atınız"dan maksat da, sizden olmayanlara veriniz, demektir. Çünkü bizim dinimizden olmayanlar, köpeğe benzerler. Fakat "atınız" denildi diye de, bedevâ atmayacaksın, satacaksın! Çünkü "atınız"dan maksat, "satınız" demektir." işte onlar bu kabil te'viller ve icâdlarla, Yüce Allah'a ve O'nun dinîne iftira ediyorlardı...[59][59]

Bir Ümmeti Gadabiye Olan Yahudilerin İki Fırkaya Ayrılmış Olmaları

Bu Ümmet-i Gadabiye, iki fırkaya ayrılmış vaziyettedir. Birinci fırkaya Karrâûn, ikinci fırkaya da Rabbânûn deniliyor.

Birinci fırkanın tutum ve görüşleri şu merkezdedir: "Önceki Yahûdî âlimlerince te'lîf edilip vücûda getirilen MEŞNA ve TALMUD adındaki kitaplar, makbul ve muteber değildir. Bu kitapları yazanlar; Allah'a ve O'nun elçisi Musa'ya iftira etmişlerdir, bunlar akılsız ve yalancı kimselerdir. Bunlar, kendilerine ihtilâf ettikleri hususlarda Allah'tan vahiy geldiğini ve bu vahiy geldiği zaman başkaları tarafından da işitildiğini de iddia ediyorlar. Diyorlar ki: "Bu hususta hak falan kişiyle beraberdir. Çünkü gelen vahiy onu desteklemiştir." Ve onlar, vahiy geldiği sırada duyulan bu sese (!), "bessü kavlin" diyorlar."

Bu birinci fırkaya dahil Karrâûn, aynı zamanda Anan ve Bünyâmin'in Ashabı olarak da kabul edilirler. Bunlar, onların' o çirkin ve olmayacak iddialarını, yalan ve iftiralarını gördükleri zaman, onlardan ayrılmışlar, onlara inananları da böylece terkeylemişlerdir... Ve özellikle onların kendilerine vahiyy geldiği şeklindeki iddialarını şiddetle reddetmişler, "bu takdirde, sizlerle peygamberler arasında ne fark kalıyor?" diyerek karşılık vermişlerdir... Hahamların te'lif ettikleri kitapları kabul etmemişler, Tevrat'ta

---

[59][59] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/334-336.

açıkça yazılanlar ne ise onları kabul etmişler, aklî ve şahsî kıyaslar yapmamışlardır... Bunun için, hahamların hayvanların kesimi ile ilgili koydukları ağır şartları da kabul etmemişler, Tevrat: "Oğlağı, anasının sütü ile pişirme" dediği için, bunun dışında olmak üzere eti sütle yemekte bir mahzur görmemişlerdir...

İkinci Fırka: Rabbânûn idi. Bunlar, sayıca birincilere kıyasla daha çoktur ve kıyâs ehlidir. Allah'a ve peygamberlerine iftira eden hahamlar, Bessü Kavil diyenler, yâni "söz ve hükmün kendilerine vahiy edildiğini, fısıldandığını..." iddia eden, her bir meselede vahiy bekleyen (!) hahamlar, bunların içindedirler... Başka ümmetlere düşmanlıkta çok şiddetli olanlar da işte bunlardır... Başka dinlerde olanların yiyeceklerine, herhangi bir pisliğe bakar gibi baktıkları gibi başka dînin insanlarını da, bir hayvan ve köpekten farksız görürler.

Bunlar, iyice şeytanın tuzağında ve emrindedirler! Şeytan, çocukların topla oynadığı gibi bunlarla oynar... Bunlara göre, hangi haham daha çok zorluğu ve şiddeti iltizâm ediyor, daha çok şeyi haram kılıyorsa, işte ona Rabbânî Adam derler, onu hakîkî Allah adamı sayarlar... Bunlarca en muteber şey, dinde teşdîd ve tazyîktir.

Onlar buna, yani dinde şiddet ve zorluğa o kadar revâc vermişlerdir ki, yetişmiş bazı hahamları, dünyânın doğusunda ve batısında durmadan gezip dolaşır. Gittiği yerlerde önem verip üzerinde durduğu tek konu, dinde şiddet ve tazyiktir. Takva ve ihtiyatta, en son derece üzerinde durur, buna dikkat etmeyenleri şiddetle azarlar ve hırpalar. Onların yapmakta oldukları şeylerin pek çoğuna karşı çıkar. "Bunları yapmayınız, bunlardan münezzeh kalınız" şeklinde kesin emirler verir. Bu durumda onların dindarlıklarının, yok denecek kadar az olduğunu söyler. "Bizim üstadlarımız, bizleri yetiştiren büyükler, böyle şeyleri asla kabul buyurmazlardı..." gibi sözler sarfeder. Fakat bu söylediklerinin çoğunda, hem yalancıdır, hem de asla samîmi değildir. Onun maksadı, bâzı gizli niyetlerini elde etmek, onların başına geçmektir.

Kendi şahsî hayatında o kadar ihtiyatlı ve perhizkâr görünür ki, asla o kendi dindaşlarının yedikleri yemeklerden yemez... Onlara, hayvan kesimini ne ile ve nasıl bir bıçakla yaptıklarını sorar, kullandıkları bıçağı görmek ister. Gördüğü zaman da, onun bazı kusur ve eksikliklerine işarette bulunur... Kendisini sıkıştırmak isteyen olursa şayet, bu takdirde: "Fazla sormayınız! Ben, asla kendi elimle kestiğimden başkasını yemem" diyerek işi bağlar. Diğer bir çok mubahlara da, kendiliğinden uydurduğu birtakım sebeb

ve bahanelerle karşı çıkar. Dinde şiddet ve tazyik gösterir...

Derken bir başka haham oraya gelir... İlk gelen ve dinde tazyiki şiar hâline getiren hahama muvafakatta kusur etmez... Onu alkışlar,, hakkında hayır düâlar eder; "Allah, bu büyük üstadın mükâfat ve sevabını büyük eylesin! Dînin nâmûsû, ancak böyle zâtlarla kuvvet bulur, ayakta durur..." gibi sözler söyler.

Eğer sonradan ikinci olarak gelen haham, birincinin meşrebine muhalif olur ve bunu orada hissettirecek olursa onun dindarlığının zayıf, ilminin az, cehlinin çok büyük olduğuna hükmederler. Çünkü onlara göre hakiki dindarlık; birtakım mubahları ve helalleri haram kılmak, dinde zorluğu, teşdid ve tazyiki iltizâm etmektir. Onlara göre kim bunu iltizâm ediyorsa, daima ve edebî olarak haklı olan, gerçek dindar olan odur...

işte onların hahamları, din âlimleri hakkındaki İsrarla iltizâm ettikleri tutumları budur... Eğer o gelen zât, onların âlim sınıfından değil de, âbidler sınıfından ise, durum bir daha başkadır. Şaşılacak derecede bu sınıftan olanlara itaat ve itimadları vardır. Bu yüzden bu gelen yahûdî âbidi; onları istediği kılığa sokar, istediği gibi sömürür. istediği bit'at ve adetleri de onlara kabul ettirir ve bir münasebetle der ki: "Falan yerde bir yahûdi, bir cumartesi günü evinin kapısından sokağa çıkmış, o sokağın sütçüsü olan bir müslümandan süt satın almış..." Böyle der ve o yahudiye çok fena sözler söyler, onun dinini hiç düşünmeyen bir kişi olduğuna hükmeder, böyle bir kimsenin şerefine ilişmenin mubah olduğunu ilân eyler!... Böylece riyakarlık ve münafıklık ederler... [60][60]

Şeytanın Yahudileri İstediği Gibi Parmağında Oynattığının Bir Örneği De Şudur:

Dinin kendilerine olan bir emri veya nehyinin meşekkatli olduğunu gördükleri zaman, ondan kurtulmak için çeşitli hile ve oyunlar düzerler... Sonra kendilerine ağır gelir ve derler ki: "Evet, bu bize farz idi. Fakat bizim izzet ve devletimizin ayakta olduğu bir zamanda."

---

[60][60] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/336-338.

işte bu cümleden olmak üzere: Aynı yerde oturmakta bulunan iki erkek kardeşten biri bir çocuk bırakmaksızın vefat ettiği zaman, onun hanımını yabancı bir erkeğe vermezler... Ölenin kardeşini, bu kadınla (ölenin hanımı ile) evlenmeye mecbur ederler... Ve onun bu kadından olan ilk erkek çocuğunu, ölen kardeşinin nesebine eklerler. Eğer Ölenin kardeşi, kardeşinin hanımı ile evlenmek istemezse, onun yengesi o kasabanın şeyhlerine gider, onu şikayet ve ihbar eder. Der ki: "Benim kocam öldü, bir çocuk bırakmadı. Kayınpederimin oğlu, şimdi benimle evlenmek istemiyor! İsrail Oğullarında, kardeşinin bir ismini ve nesebini ikâme etmek istemiyor."

Bunun üzerine oranın hâkimi onu çağırtır ve bu kadın ile evlenmek istemediğini açıkça söylemesini teklif eder, o da söyler. Bunun üzerine kadın ayakkabısını çıkarıp eline alır, elinde tutarak, onun yüzüne tükürür ve: "İşte kardeşinin ismini ve evini devam ettirmek istemeyen bir adama böyle yapılır ve hep yapılsın! Kendisi "yüzüne karşı ayakkabı çıkarılmış adam" diye anılsın, evlâdı ve nesli de "yüzüne karşı ayakkabı çıkarılmış adamın oğulları" diye anılsınlar" diye bağırır... O ve onun oğulları, artık "bu lakabla anılırlar...

işte bu, onların Tevrat adına "farz olduğunu..." iddia ettikleri şeylerdendir ve uyguladıkları bu adette, kişiyi; bir çocuk bırakmaksızın vefat etmiş bulunan kerdişinin hanımı ile evlenmeye zorlama vardır... Yani zorla icra ettirilen bir farz (!)

Aslında onunla nikahlanmak istese bile, kızdığı için nikahlanmak istememesi halinde veya kadının aynı durumda bulunması hallerinde, yine bu adet ve farzı (!), telkin ve tasvîb ettikleri bir hile ile ve yalancıktan hakimin huzurunda icra ettirirler... Ölenin kardeşine de, hanımına da aynı yalanı söylettirirler ve hakimin huzurunda adamın yüzüne tükürttürürler... Belki bazen adamın istediği ve arzu ettiği de bu olur... Güya bununla zahitliğini artırmış bulunur... Onlar buna, kendi dillerinde "Beyâmâ Vel-Câlûs" meselesi derler...

Onların, hile ve oyunda ne kadar mâhîr ve tecrübeli (!) olduklarına dâir bundan önce de kısmen bilgi verilmiştir... Kısaca söylemek gerekirse; bir Ummet-i Gadabiye olan bu topluluk; gerçekten hilelerin, oyunların, şirretlik ve habasetin yuvasıdır!... Nitekim bunu onlar, Resûlüllâh (s.a.v.) Efendimiz'in asrında, O'na ve Onun ashabına karşı,- her çeşidi ve rengiyle icra edip göstermişlerdir...

Târihî kaynaklarda yazılıp anlatıldığı gibi, onlar, Rasûlüllâh Efendimiz'e ve O'nun ashabına karşı hile ve tuzakların her çeşidini yaptılar, fakat Yüce Allah her defasında onların hile ve tuzaklarını defetti. Habîbini ve O'nun ashabını korudu. Kaç defa Resûlüllâh Efendimiz'i öldürmek için tuzaklar kurdular, fakat her defasında bütün tuzakları boşa çıktı...

Bir defasında Resûlüllâh Efendimiz, yâhûdilerden birinin evinin duvarına yaslanmış oturuyordu. Bir yahûdî, evin üzerine çıkarak bîr değirmen taşını oradan Resûlüllâh'ın üzerine bırakmak istedi. Fakat Yüce Allah, bu sû-i kasıttan Habîbi'ni haberdâr eyledi. Bunun üzerine Resûlüllâh Efendimiz derhal orayı terkedip Medine'ye döndü. Ve bu, onlarla (Yahûdî Kurayza oğullarıyle) savaşmasının ve onların oradan sürülmelerinin sebebi oldu.[61][61]

Yine onlar, Resûllüllâh Efendimiz'i tuzağa düşürmek maksadı ile, gidip O'nun düşmanları ile gizlice anlaştılar ise de, Yüce Allah O'nu onlara karşı muzaffer kıldı! Onlar Mekke'ye gidip müşrikler ile Resûlüllâh aleyhine ittifak ettiler, O'nun aleyhinde asker topladılar fakat sonunda muzaffer olan Allah'ın Resulü oldu. Onların reisleri Ka'b bin el-

---

[61][61] Bu olay, Ibni Hişâm'm Sİyer'inde ve İbni Kesîr'in Tefsîr'inde anlatıldığı gibi, Kurayza Oğullarında cereyan etmiştir. Rasûlüüâh oraya, Amir bin Umeyye ed-Damrî'nin öldürdüğü İki kişinin diyetini taleb etmek üzere gitmişti. Yanında Ebû Bekir, Ömer ve Ali gibi ashabın böyükleri de vardı... Öldürülen o iki kişi ise, Bi'r-i Maûne'den dönmekte iken, Amir ile karşılaşmışlar, Amir bunların her ikisini de öldürmüştü. Öldürülen bu kişilerin Rasûlüllâh ile sözleşmeleri olduğu gibi, Kurayza Oğullarının da RasûlüHâh ile sözleşmeleri, bu gibi durumlarda O'na yardımcı olacaklarına dair anlaşmalar! vardı. Su anlaşma, kendileriyle, Rasûlüllâh Efendimizin Medine'ye hicreti sırasında yapılmıştı. Bunun için Rasûlüllâh, öldürülen o iki kişinin diyetlerini tahsî! İçin Benî Kurayza'ya gelmişti... O sırada Yahudilerden bazıları, gizli bir toplantı yapıp: "Hayatta bir daha böyle bir fırsat ele geçiremezsiniz! Bu fırsatı kaçırmamanız gerekir, Muhamrned'in hakkından gelmek için gereği neyse derhâl icra ediniz..." dediler. Toplantıya katılanlardan biri, "İçimizden hangi yiğittir ki, evin üzerine çıksın, Muhammed'in üzerine bir değirmen taşı bırakarak onun hakkından gelsin" dedi. içlerinden Cahâş bin Ka'b'ın oğlu Amr, derhal bu görevi (!) üstlendi. Büyük bir kayayı yukarıdan Rasûlüllâh'ın üzerine bırakmak üzere evin damına tırmandı. Tam bu sırada Rasûlüllâh Efendimiz bu sû-i kasttan haberdâr edildi. Hemen oradan kalktı, ashabını yanına alarak Kurayza Oğullarının yurdunu terketti, Medine'ye geldi... Sonra bu, Kurayza Oğulları Gazvesi'nin ve oradaki YahîdelerİN oradan sürülmelerinin sebebi oldu. Kur'ân-ı Kerim'deki el-Haşr Sûresi, bu hususta nâzi! oldu..

Halbuki Ya'hûdîler, Bedir zaferi kazanıldığı zaman, "bu, Tevrat'ta kendisine zafer va'dedilmiş bulunan peygamberdir" demişlerdi. Fakat Uhud Savaşı'nda müslümanlar yenilince şüpheye düştüler ve andlaşmayı bozdular. Liderleri Ka'b İbnü'l-Eşref, yanına kırk kişilik süvari kuvveti alarak Mekke'ye gitti ve müslümanların aleyhine Ebu Süfyan ile ittifak etti. Bunun üzerine Ka'b'ın süt kardeşi Muhammed bin Mesleme bir gece Ka'b'ı evinde öldürdü. İşte bu sırada Rasûlüllâh, Kureyza Oğullarını kuşattı, onların yurtlarını bırakarak gitmelerini istedi. Onlar on gün mühlet istediler, bu süre kendilerine verildi. Onlar, yurtlarını terk için hazırlık yapacakları yerde, savaş için hazırlık yaptılar. Yine bu sırada Rasûlüllâh ile konuşma teklifi yaptılar ve bir sû-i kast daha hazırladılar.., Rasûlüllâh da kuşatmayı sıklaştırdı ve onları, istedikleri yahûdî yerleşim merkezlerine gitmek üzere, Kurayza'yı terketmeye mecbur bıraktı. Onlar da, çoğu Şam'a olmak üzere, Eriha'ya, Ezreat'a, Hîre'ye ve Hayber'e göç ettiler.

Eşref ise, kendi kazdığı kuyuya düşüp öldü... [62][62]

Yine onlar, O'na zehir yedirerek Öldürmek istedilerse de, Yüce Allah bunu Resulüne bildirdi de, O'nu onların tuzağından kurtardı...[63][63]

Yine onlar, O'na sihir de yaptılar. Bunun te'sîriyle Resûlüllâh Efendimiz, yapmadığı bir şeyi yaptığını zannederdi. Fakat Yüce Allah şifâ ihsan buyurup kendisini bundan kurtardı.[64][64]

Onların islâm'a karşı irtikâb ettikleri hile ve tuzaklardan biri de: "...Müslümanlara indirilmiş bulunan Kitab'a, günün evvelinde inanın, sonunda inkâr edin!? Belki bu suretle onlar da dönüp inkâr ederler" demeleridir..."[65][65]

İşte onlar, bu şekilde zehirli ve inkarcı telkinler yaparak, müslümanları Kur'ân ve

---

[62][62] Ka'b bin el-Eşref, müslümanların Bedir'de zafer kazandıklarını duyunca adetâ küplere bindi, başı döndü. Üzüntüsünün şiddetinden: "Eğer, gerçekten Muhammed böyle bir ' zafer kazandı ise, vallahi yerin altı üstünden daha iyidir! Bu durumda yaşayacağımıza Ölelim daha hayırlıdır" diye bağırdı. Derhal Mekke'ye gidip Kureyş'i, Muhammed'den intikam almaya çağırdı, bu hususta ardı arkası kesilmeyen telkin ve teşviklerde bulundu. Şiirler okudu, ölenler için dokunaklı mersiyeler söyledi... En sonunda Kureyş'in, intikam almak üzere ittifakla karar almasını îe'min "etti de öyle döndü. Medine'ye geldiğinde müslümanlara düşmanlığını alenen İlân eyledi... İnsanları, müslümanlara karşı ittifaka çağırdı. O kadar şımardı ve ileri gitti ki, müslümanların hanımlarından bazıları hakkında ismen şarkılar söyllemeye başladı. Derken süt kardeşi Muhammed bin Mesleme'nin eliyle ecel şerbetini içip cezasını buldu. (Muhammed Hâmid el-Fâkî, Iğâse, 2/336).(345) Bûhâri, Kitabü'l-Hibe, 3/141, Kitabül-Cizye, 4/66, Kitabü'l-Mağâzi, 5/84 Kitâbü't-Tıbb, 7/32. Müslim, 4/1721, N. 2190/45.Ebû Dâvûd, 4/647, N. 4508. Dârimi, 1/32-33. Müsned, 1/305, 373, 2/451.

[63][63] Ebû Hüreyre naklediyor: HayberfethedİldiĞi zaman, yahudiler peygamberimize kızartılmış bir koyun hediye ettiler. Fakat ona zehir koydular... Peygamberimiz: "Burada ne kadar yahûdî varsa onları bana getiriniz" buyurdu. Onlar toplanıp getirildiler. Peygamberimiz: "Size birşey soracağım, bana doğruyu söyler misiniz? dedi. Onlar "söyleriz" dediler. Peygamberimiz: "Sizin atanız kimdir? dedi. Onlar da: "Falandır" diye cevap verdiler. Peygamberimiz: "Bana yalan söylediniz, babanız o değil, falandır" buyurdu. Onlar: "Evet odur, siz doğru söylediniz" dediler. Peygamberimiz: "Cehennemlikler kimlerdir?" dedi. Onlar da: "Biz orada biraz kalacağız, sonra bizim yerimize siz geleceksiniz" dediler. Peygamberimiz: "Haydin oradan! Vallahi biz size orada ebediyen halef olmayacağız" buyurdu, sonra: "Bakınız, şimdi size birşey soracağım, gerçekten bana o hususta doğru söyleyecek misiniz?" dedi. Onlar da: "Evet ey Ebul Kasım" dediler. Peygamberimiz: "Siz bu kızartıp bana gönderdiğiniz koyuna zehir koydunuz mu?" dedi. onlar "Evet" dediler. Peygamberimiz: "Bunu neden yaptınız?" dedi onlar da: "Sizi denemek istedik. Yalancı peygamber ise ölür, gerçek peygamber ise bilir, yemez ve ölmez dedik" dediler. (M. H.el-Fâki)

[64][64] Buharî, 7/28, 29, 30. Müslim, 4/1719, N. 2189/43. Nesâî, 7/112. Müsned, 4/367, 6/57, 96. Asrımızda Ahmed Emin, Seyyid Salih, İbnül-Hatîb ve emsali hadîsçiler, bu sihirle ilgili hadîs üzerinde bâzı şüpheler ileri sürmüş, hatta bunu inkar etmişlerdir. Biz onların bu esassız şüphelerini uzun uzadıya çürütmeye kadir isek de, bunun yeri burası değildir... (M. Afifi).

[65][65] Al-i İmran suresi, 72

Hz. Peygamber hakkında şüpheye düşürmek istiyorlardı! Çünkü günün evvelinde kendileri de imân edince» müslümanlar sevinecek ve bir nevî takviye ve tatmin bulacaklar, günün sonunda inkâr edince de bu müslümanlara sarsıntı verecek, onları şüpheye düşürerek islâm'dan caydıracaklardı. Bu, onların tuzaklarının en büyüklerinden biriydi!

Şu veya bu şekilde hile ve tuzakları kurmaya, İslâm'ın aleyhinde çalışmaya aralıksız devam ettiler. Ne zaman ki -Yüce Allah, Resulünün eliyle onların kötülük yuvalarını dağıttırdı, onları parça parça eyledi, işte ondan sonradır ki müslümanlar, onların bu tuzaklarından salim kalabildiler, kurtuldular...

İçleri hile ve kötülük dolu olduğu için, bir taraftan Resûlüllâh ile andlaşnıa yapıyor, diğer taraftan Onun düşmanları ile ittifaklar kurup andlaşnıalarını bozuyorlardı. Bunların bu derece hile ve kötülük dolu olmalarına gelince: Bunlar, izzet ve devletlerini kaybedince, tekrar o izzet ve devletlerini kazanabilmeleri için, bütün dikkat ve dehalarını hile ve tuzaklara verdiler!... Güç ve kuvvet ile saltanat sürmekten mahrum kalınca, hıyanet ve tuzaklar tertibi ile gizli bir saltanat sürmek istediler... Zâten her aciz insan veya topluluk da böyle yapar! Güç ve kuvvet ile saltanat süremeyince, işi hile ve tuzağa, yalan ve iftiraya döker! Bu suretle birtakım tertip ve tedbirlerin peşinde koşar... Sonunda iflâs bayrağını çeker... Hile ve tuzaklarının, hıyanet ve yalanlarının cezasını bulur... [66][66]

Yahudilerin Şeytanın Tuzağına Düşmüş Olmalarının Bir Örneği De Şudur;

Yahudilerin, şeytanın tuzağına düşmüş olmalarının bir örneği de, kendilerini insanlığın fazilet örneği saymaları, başkalarını ise son derece hakîr görmeleridir? Bunun bir ifâdesi olmak üzere derler ki: "Biz üzüm bağının nefis ve nadide salkımlarıyız! Bizden olmayanlar ise, o bağın etrafındaki duvarların üzerine konulmuş dikenlerdir!"

Bunun aslı ise, onların cehalet ve kötülük ehli oluşudur. Çünkü bir bağın meyvesi ne kadar önemli ise, o bağın duvarları ve o duvarların üzerindeki dikenler de o kadar

[66][66] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/338-342.

lüzumludur! Bağın etrafına duvar yapanlar ve bu duvarların üzerine dikenleri koyanlar, bütün bu. tedbirleri, o bağı korumak ve bağın meyvesini elde etmek için yapmaktadırlar... Elde ettikleri bağın meyveleriyle başkalarına da faydalı olmaktadırlar... Fakat yahûdîîerde, böyle başkalarına faydalı olmak diye birşey görülmemektedir. Tam tersine zarar, hile ve hıyanetler görülmektedir... [67][67]

Yahudilerin, Şeytanın Oyuncağı Olduklarının Bir Örneği De Şudur

Yahudiler, Dâvûd (a.s.)m neslinden bir adamın gelmesini bekliyorlar! Gûyâ bu adam geldiği zaman, diğer bütün ümmet ve milletlerin kahrolması için düâ etmek üzere dudağını kıpırdatır kıpırkâtmaz bütün ümmetler derhal helak olacak imiş (!) İşte onların bir inancı ve beklentisi de budur! Ve bu Beklenilen Kurtarıcı, gûyâ onların Mesih'i olacakmış!...

Hakikatte ise onların beklediği kişi, ne bir-Mesih ne de bir Mehdî'dir. Tam tersine onlar, Mesih'i değil, Deccâl'i beklemektedirler... Çünkü geleceği sahîh haberlerle bildirilmiş bulunan Deccâl çıktığı zaman, kendisine uyacak olan kimselerin büyük çoğunluğunu yahûdîler teşkil edecektir! Yoksa gerçek ve doğru yolun Mesih'i olan Hz. İsâ (a.s.), onları kendisine ümmet edinecek değil, bir tekini bırakmamak üzere katledecektir! Çünkü Mesîh İsâ, bir hidâyet Mesîhi'dir. Hidâyetin karşısında en büyük engel olarak ise, onların bulacaktır! Bu sebepten onları katledecektir.[68][68]

Aslında her üç ümmet de (müslümanlar, hristiyanlar ve yahûdîler de) bir zâtın geleceğini beklemektedirler, çünkü bu ümmetlerin her üçü de böyle birinin geleceği hakkında haber almış durumdadırlar... Müslümanlar, İsâ (a.s.)'in semâdan inmesini, inip

---

[67][67] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/342.

[68][68] ibni Mâce, Kitabül-Fiten, 2/1340,1341'de Enes'den (r.a.) şöyle rivayet edilmiştir: Resûlüllâh Efendimiz: "Zaman ilerledikçe hâl ve gidiş daha da şiddetlenip bozulacak, dünyâ iyice arka çevirecek, insanlar iyice cimrileşecek ve kıyamet ancak en şerli insanların üzerine kopacaktır! Mehdî ise, ancak Meryem oğlu İsâ olacaktır" buyurdu, imam Ahmed'in de Müsned'İn de (2/411'de) rivayet ettiği bu hadîs metni için, bâzı hadîsçiler tarafından çeşitli tenkidler yapılmış, hattâ bâzı rivayet tarîkleri için meçhuldür, münkerdir bile denilmiştir. Fakat bütün rivayet yollarını nazar-ı îtibâra aldığımızda, hadîsin sahih olduğu anlaşılmaktadır.(M.Afifi)

de salibi kırmasını, domuzun öldürülmesini ve yahûdîlerden düşmanlarım Öldürmesini ve hristiyanlardan kendisine tapmanları bertaraf etmesini beklerler... Aynı zamanda Peygamber (a.s.)m neslinden olan, yeryüzündeki bütün zulümleri kaldırıp yerini adaletle dolduracak olan îmâm-ı Mehdî'yi beklerler.[69][69]

Yahudilerin Şeytanın Oyuncağı Haline Geldiklerinin Bir Örneği De Şudur

Yahudiler, her senenin ilk ayının ilk on gününde namazlarında ve niyazlarında şöyle derler: "Ey Tanrı, diğer ümmetler bizim hakkımızda niçin hâlâ: "Hani onların tanrıları nerede?" diyorlar. Daha ne zamana kadar böyle diyecekler? Uyan artık uyan! Yâ Rabb, daha ne kadar uyuyacaksın? Daldığın derin uykudan artık uyan..

"Ey bizim İlâhımız ve bizim atalarımızın ilâhı! Artık, Yeryüzünün tamamına mâlik ol! Ol ki, her canlı: "Allah İsrail oğullarının ilahı artık malik oldu, artık O'nun memleketi her tarafa yayıldı" desinler."

"Elbette mülkün tamâmı Allah'ın olacaktır! Ve işte o günde, Allah tek olacaktır!..."

Evet, işte onlar böyle dua ederler, böyle dua etmek için özel namazlar kılarlar... Aslında küfür ve şirk olan bu sözlerle, Allah'a yalvarırlar, yalvardıklarım zannederler... Tabiî onlar bunu, içinde bulundukları çok sıkıntılı duruma sabredemedikleri için, birgün evvel kurtuluşa kavuşmak için yapıyorlar. Fakat böyle söylemekle, Allah'ı kendi ulûhiyetine yakışmayacak şekilde vasıflandırıp küfre düşüyorlar. Bu o kadar çirkin birşey ki, onlardan başkasının böyle bir şeye cür'et edeceğini tahmîn etmiyoruz. Hiç, böyle çirkinlikte hadden aşırı sözlerle Allah'a hitâb edilir mi? Edilirse küfür ve dinsizlik olmaz mı?

---

[69][69] Ebû Dâvûd, 4/472, N. 4282'de İbni Mes'ud'dan rivayetle Rasulullah'ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Dünyanın sâdece bir günü kalsa, yine Yüce Allah bu günü uzatır ve, adı benim adıma, babasının adı babamın adına muvafık düşen ehli beytimden birini gönderir de, o bahtiyar, zulümle dolmuş bulunan dünyayı adaletle doldurur." (Tirmizî, İbni Mâce ve İmam Ahmed tarafından da rivayet edilmiş bulunan bu hadîs, bütün rivayet yollarını nazar-ı itibara aldığımızda, hasen olan bir hadistir). (M. Afîfî).

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/343.

Fakat onların buna aldırış ettikleri yoktur... Onlar sanki Yüce Allah'a, izzet-i nefsini, şeref ve şâhsmı kurtarmasını hatırlatıyorlar (!) Gûyâ Yüce Allah'ın, durumdan haberi yok da, onlar O'na haber veriyorlar (!) "Yâ Rabb! Kendin ve Senin dostların olan bizler, ne hâle geldik, artık bir bak ve anla! Kendi şerefini de, bizim şerefimizi de artık kurtar! Gaflet içinde uyuduğun artık yeter!" diyorlar... Çünkü düâ ve münâcâtlanmn (!) anlamı budur...

Hem onlar bu sözleri, öylesine içtenlikle, öylesine büyük bir aşk ve heyecanla söylerler ki, onlardan birinin bunu söylerken cildinin ürperdiğini, büyük bir vecd ve cezbeye kapıldığını görürsün... Ve onların bu duaları, Allah indinde dahî çok büyük bir duadır! Mutlaka Allah üzerinde dahî müessir bir duadır(!) Bu dua, Allah'ı uyandıracak, harekete getirecek, şân ve şerefini kurtarmaya yöneltecek derecede "çok azim bir duadır!" [70][70]

Yahudilerin Şeytanın Oyuncağı Haline Geldiklerinin Bir Örneği De Şudur

Yahudiler, aynı zamanda Yüce Allah'a pişmanlık da isnâd ederler. Bizzat onların şimdi ellerinde bulunan Tevrat'ta: "Yüce Allah, yeryüzünde beşeri yarattığına pişman oldu, bu, kendisine çok ağır gelidi, bu hususlaki kararını geri aldı" diye yazılıdır... Onlar bunu, tabiî Nûh kavminin kıssasiyle ilgili olarak oraya sonradan sokuşturmuşlardır... Yoksa Yüce Allah'ın Kitâbı'nda ve kendisi hakkında böyle bir âyet olamaz!

Onlar, iddia ederler ki: Yüce Allah, Nuh kavminin şer ve fesadını gördüğü, onların şer ve fesadı son derece büyük olduğu zaman, "ben, demek küfürde, şer ve fesâdda bu kadar ileri giden bir beşer mi yarattım" diyerek pişman olduO) Evet onlar böyle derler, hattâ içlerinden pek çoğu der ki:

"O zaman Yüce Allah, tufan verip Nuh kavmini batırdı. Buna da pişman olup ağladı. O kadar çok ağladı ki, gözleri ağrımaya başladı... Melekler gelip kendisine geçmiş olsunda bulundular (!) Pişmanlığının şiddetinden parmaklarını ısırdı. O kadar ısırdı ki, parmak uçlarından kan aktı (!)"

---

[70][70] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/344.

Yine onlar iddia ederler ki: "Allah, İsrail Oğullarının başına Şaol'u getirdiğine pişman oldu! Ve bunu, Şemvîl'e bildirdi..."

Yine onların bu korkunç iddialarına göre, "Nuh (a.s.), gemiden çıktığı zaman, Allah için büyük bir mezbaha yaptırmış. Orada Allah'a çok sayıda kurbanlar sunmuş... Ve Yüce Allah, kurbanların kızartılan etlerinin kokusunu almış, bundan hoşlanıp demiş ki: "Artık insanlar sebebiyle, onların günahları sebebiyle yeryüzünü bir daha lanetlemeyeceğim. Çünkü beşerin tabiatı, günahsızlığa müsaid değildir. Bir daha bütün hayvanları toptan yoketmeyeceğim." (!)

Onlar, hiç çekinmeden bu gibi hezeyanları ve küfriyâtı, Resûlüllâh Efendimize ve O'nun ashabına da alenen söylemişlerdir... içlerinden biri Resûlüllâh'a geldiğinde dedi ki: "Yüce Allah, gökleri ve yeryüzünü altı günde yarattı, sonra yorulduğu için bir güzel istirahat eyledi!" Onun,, Yüce Allah hakkındaki bu hezeyanı, Resûlüllâh Efendimiz'e çok dokundu çok ağır geldi ve bunun üzerine, onları red ve yalanlamak üzere Yüce Allah şu âyetini inzal buyurdu:

"Andolsun Biz, gökleri ve yeri ve bu ikisinin arasmdakileri altı günde yarattık, Bize hiçbir yorgunluk dokunmadı."[71][71]

Yüce Kur'ân'm böylece onları reddettiğini gördükten sonra, Rasûlüllâh'a nasıl hitabettiğine de dikkat et! Yüce Kur'ân, O'na hitapla diyor ki: "İmdi Sen, onların dediklerine sabret! Ve Rabbini övgü ile an! Güneş doğmadan önce, batmadan önce! Ve gecenin bir kısmında ve secdelerin arkasından O'mı teşbih eyle."[72][72]

Resûlüllâh'm bu düşmanları, Yüce Allah.hakkında O'nun şanına yakışmayacak şeyler söyledikleri, O'nun hakkında O'nun münezzeh bulunduğu şeylere inandıkları için, Yüce Allah kendisine: "Sen onların dediklerine sabret" buyurarak, O'nun sabırlı olmasını emrediyor... Ve Allah'ı dâima en güzel Övgülerle anarak, bu hususta bütün insanlara en güzel bir örnek olmasını tavsiye buyuruyor...

Onların Yüce Allah'a olan yalan ve isnadlarından biri de, "Allah'ın fakır ve muhtaç olduğunu..." söylemeye cür'et etmeleridir. Nitekim Finhâs adındaki yahudi Ebû Bekir'in

---

[71][71] Kâf suresi, 38

[72][72] Kâf suresi, 40-41

yanma geldiği zaman: "Ey Ebû Bekir, aslında Allah fakır biz ise zenginiz! Allah fakır olduğu için, mallarımızdan ödünç vermemizi istemektedir" dedi. Yüce Allah da, bu hususta şu âyetini inzal buyurdu: "Allah, "Allah fakirdir, biz zenginiz" diyenlerin sözünü işitti. Biz, onların bu dediklerini ve haksız yere peygamberleri öldürmelerini yazacağız ve: ırHaydi yangın azabını tadınız" diyeceğiz."[73][73]

Onların, Allah hakkındaki bir iftirasını da: "Allah'ın eli bağlıdır!"[74][74] demeleridir. Onların bu hususstaki hezeyan ve cür'etlerini de Yüce Kur'ân bize şöyle bildirmektedir: "Yahudiler, "Allah'ın eli bağlıdır (Allalî cimridir)" dediler. Onlarım kendi elleri bağlandı ve söylediklerinden ötürü lanetlendiler. Hayır, Allah'ın iki eli de açıktır (Allah çok cömerttir), dilediği gibi verir..."[75][75]

Şüphesiz onlar, "Allah'ın eli bağlıdır" derken, Yüce Allah'ın (hâşâ) cimri olduğunu söylemek istiyorlardı... Nitekim yılın evvelinde mutlaka kıldıkları o Özel namazdaki dualarında da, "Allah'ın en seçkin kuralları ve ümmeti olan Yahudiler, kendi devlet ve izzetlerine tekrar kavuşmadıkça, bütün mülkün Allah'ın oluşu hakikatinin zahir olmayacağını çünkü Allah'ın hükümranlığı demek, yahûdînin hükümranlığı demek olduğunu..." kasdediyorlardı. Çünkü onlara göre, devlet ve izzet, ancak yahûdînin devlet ve izzetidir. Allah'ın izzeti ve sânı da bu demektir!... Eğer yahudî, devlet ve izzetine sahîp değilse, Allah'ın izzet ve sânı,da sönmüş demektir (!) Artık Allah uykuda (!) demektir... Bunun için Yüce Allah'a "...Artık uykundan .uyan" diye hitap etmektedirler... Tabiî, aslında hangi sebeb ve manâda olursa olsun, Yüceler Yücesi Allah'a böyle hitap etmek, hitapların en çirkinidir!... "Allah'ın eli bağlıdır" demek, "Allah fakirdir, biz zenginiz" demek de, Yüce Allah'a hakarettir. Fakat onlar, Allah'a da, Allah'ın Resullerine de hakaret etmekten asiâ çekinmezler... [76][76]

Yahudilerin Şeytanîn Oyuncağı Haline Gelmiş Olmalarının Bir Diğer Örneği Des Peygamberlere Hakaret Ve Eziyetleridir

---

[73][73] Al-i İmran suresi, 181

[74][74] Maide suresi, 64

[75][75] Al-i İmran suresi, 181

[76][76] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/345-347.

Onlar, özellikle peygamberlere hakaret ve eziyyet etmeye pek düşkün olan bir kavimdir... Mûsâ (a.s.)a, hayatında ne kadar eziyyet ettiler! Onu, Allah'ın kendisini beraat ettirdiği kötülük ve çirkinliklerle itham ettiler... Yüce Allah, Ümmet-i Muhammed'i, onlar gibi olmaktan nehyederek şöyle buyurmaktadır:

"Ey mü'minler, şu kimseler gibi olmayın ki, onlar Musa'ya eziyet ettiler de Allah onu, onların dediklerinden berâet ettirdi; o, Allah yanında vecih idi, (gözde, itibarlı bir kul idi)."[77][77]

Buhârî ve Müslim'in Sahihlerinde sabit olduğuna göre, Ebû Hüreyre, Rasûlüllâh'm şöyle buyurduğunu nakletmiştir: "İsrail oğulları, çıplak olarak yıkanıyor ve bu sırada birbirinin avret yerlerini de görüyorlardı. Musa (a.s.) ise tek başına yıkanıyordu. Bu sebeble îsrail oğulları, "vallahi Mûsâ, fıtık olduğu için bizim yanımızda yıkanmak istemiyor" diye söylenir oldular. Yine bir gün Mûsâ tek başına yıkanıyordu. Elbisesini de bir taşın üzerine koymuştu. Taş, üzerindeki .Musa'ya âit elbiselerle kaçmaya başladı. Mûsâ da onun peşinden koşuyor ve: "Ey taş, elbisem, elbisem" diye bağırıyordu. îşte bu sırada İsrail oğulları, Musa'nın avret yerini gördüler ve: "Vallahi, Musa'nın fıtıklık gibi bir kusuru yokmuş" dediler. Bu sırada taş durdu. Mûsâ da taşı tutup dövmeye başladı ve elbisesini aldı..."

Ebû Hüreyre der ki: "Mûsâ (a.s.)m darbelerinden taşın altı veya yedi yerinde iz kalmıştır... Yüce Allah'ın yukarıdaki âyeti, onların böyle Musa'ya eziyet ettikleri gibi, eziyet etmemek hakkında nazil olmuştur."[78][78]

İmam Muhammed İbni Sîrîn'in nakline göre, Ebû Hüreyre Rasûlüllâh'm şöyle dediğini nakletmiştir: "Mûsâ, çok hayâlı, çok örtünen bir zât idi. O kadar ki, onun cildinin hiç bir yerini gören olmazdı. Bu yüzden İsrail oğulları kendisine ezâ ettiler. "Onun bu derece örtünmesi, mutlaka kendisinde fıtıklık veya herhangi bir ayıp olduğu içindir" dediler. Yüce Allah, onu bu hususta berâet ettirmek istedi." Bunu böyle naklettikten sonra Ibni Sîrin, yukarıdaki hadîsi zikretmiştir...

Süfyan bin Hüseyin ise, Ibni Abbâs'a kadar varan bir senedle, Ali bin Ebî Tâlib'in şöyle dediğini nakletmiştir: "Ey Mü'minler, Musa'ya ezâ edenler gibi olmayınız"

---

[77][77] Ahzab suresi, 69
[78][78] Buharî, 1/37. Müslim, 1/267, N. 339/75. Müsned, 2/314

buyurulnıasmın sebebi şu idi: Mûsâ, kardeşi Hârûn ile birlikte dağa çıkmıştı. Hârûn orada vefat etti... îsrâil oğulları ise, "Ey Musa Harun'u sen öldürdün. O bizi senden çok severdi, bize senden daha iyi davranıyordu" dediler. Böylece Musa'ya eziyet ettiler. Bunun üzerine Yüce Allah, meleklere Harun'un cesedini yüklenip îsrâil oğullarının yanına getirmelerini ve onun kendi eceliyle vefat ettiğini söylemelerini emretti. Melekler de böyle yaptılar. îsrâil oğulları, durumu anladı, Harun'un cesedim alıp defnettiler. Ve böylece Mûsâ berâet etmiş oldu... Harun'un kabrinin neresi olduğunu bilen, bir tek kimse yoktur. Buna bir tek Raham muttali olmuş idi. Bu yüzden de onun kulakları sağır, dili de söylemez oldu."[79][79]

Onlar, inad ve İsrarla peygamberleri Musa'ya eziyet ediyorlardı. Bu hususta şu âyetlere de kulak ver: "Bir zaman Mûsâ, kavmine: "Ey kavmim, benim, Allah'ın size gönderdiği elçisi olduğumu bildiğiniz halde, niçin bana ezâ ediyorsunuz?"[80][80] Demekki onlar, Musa'nın, Allah'ın kendilerine gönderdiği elçisi olduğunu bile bile O'na eziyet ediyorlar! Bu onların, bu hususstaki İsrar ve inadlarını ortaya koymaktadır...

Onlar, Mesîh İsa'ya da böyle eziyet etmişlerdir.îşte bu hususta da Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Meryem oğlu İsâ da; "Ey İsrail oğulları, ben size Allah'ın elçisiyim! Benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici olarak geldim" demişti. Fakat İsa'nın müjdelediği ilci onlara apaçık delillerle gelince: "Bu apaçık bir büyüdür" dediler.[81][81]

îşte onların, kendi peygamberlerine ettikleri ezâ ve cefâların bazıları. Bunları birer örnek olarak burada zikrettik. Yoksa hepsini sıraya koyup anlatmış değiliz. Hattâ onlar eza ve cefalarını daha da ileriye götürerek peygamberlerini katletmişlerdir ki, bu anlatmaya ihtiyaç duyulmayacak kadar meşhur ve malûm bulunmaktadır. Onlar, bizim peygamberimize de, gerek sözle ve gerek fiille pekçok ezâ ve cefada bulunmuşlardır. Bu dahî, tarihin kaydettiği veçhile, gayet meşhur ve malum bulunmaktadır... [82][82]

---

[79][79] ibni Kesir, ilgili rivayetlerin her ikisini de muhtemel görür. Fakat bize göre 1. rivayet daha doğrudur, senedi daha kuvvetli, daha sıhhatlidir. Hatta 2. rivayetin israiliyattan olduğu anlaşılmaktadır. (M. H. el-Fâkî).

[80][80] Saff suresi, 5

[81][81] Saff suresi, 6

[82][82] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/347-348.

Yine Yahudilerin Peygamberlere Olan Hareketler Ve İftiralarından Şunları Zikerdebiliriz

Yahudiler, Tevrat'a nisbet ederek Lût (a.s.) hakkında şu iftirayı da söylerler! Derler ki: "Yüce Allah, Lût kavmini, şer ve fesada uğradıkları için helak ettiği, kendisini ve ev halkını kurtardığı zaman, Lût'un iki kızı, yeryüzünün Lut'un neslinden hâlî kalacağını zannettiler. Yaşta küçük olanı büyük olanına dedi ki: "Babamız yaşlıdır, bizden nesil meydana getirecek kimse de kalmadı. Gel babamıza şarap içirelim ve babamızdan neslin devamı için onunla yatalım." Yaşta büyük olanı da bunu kabul etti ve gidip Öyle yaptılar."

İşte bu Ümmet-i Gadabiye olan yahûdiler, hem de: "Tevrat böyle yazar" diyerek, Lût (a.s.) gibi bir peygambere bunları yakıştırmakta, iftira etmektedirler... Güya ve hâşâ Lût (a.s.), kızlarıyla ne yaptığını bilmeyecek kadar ve onları tanımayacak kadar şarap içmiş de bunları yapmış! Kızları ondan Muvâb ve Benû Amr adında oğlanlar edinmiş! Hâşâ!...

Onlar, bu iftiralarının ağırlığı altından kalkamıyarak, bunun te'viline kaçmışlar, demişler ki: "Bu, Tevrat'ın inmesinden önce idi. O zaman kişinin yakınları ile evlenmesi haram kılınmış değildi." Fakat onların bu sözü de yalan ve iftiradır! Tevrat dahî onları bu hususta yalanlamaktadır. Çünkü Tevrat'ta şöyle,yazar: "O zaman İbrahim Halîlüllâh, Mısırlıların kendisini öldürmelerinden korktu da, Sâre'nin nikahlısı olduğunu gizledi ve: "Bu benim kardeşimdir" dedi. Çünkü o biliyordu ki, böyle söylediğinde zâlimler onun hanımı Sâre'ye dokunmayacaklardı."

İşte bu, Tevrat'ın bildirdiği bir hakikattir. Açıkça anlaşılmaktadır ki kardeşin nikâh edilmesinin haram oluşu, o zaman herkes tarafından bilinen ve sabit olan bir hususdur. Kişinin kızını nikâh etmesinin sözü mü olur? Bu zâten, tâ Adem (â.s.)dan beri, bütün peygamlerlerin şerîatlerinde hep haramlığı sabit olan. bir şeydir. Bunun haram olmadığı bir zaman, hiç olmamıştır. Fakat, içleri fitne ve kötülük dolu yahûdiler, bunu bile yakıştırıp düşünebilmektedirler! Hatta onlar, bundan daha acâib şeyleri bile düşünüp iftira edebilmişlerdir! Onların iddialarına göre, gûyâ Tevrat'ta şu da varmış:

"Yâkûb'ım oğlu Yehûdâ, en büyük oğlunu Tamar adındaki bir kadınla evlendirdi. Fakat o, kadına arkasından geliyordu. Yüce Allah buna gadab edip onu helak eyledi. Bunun üzerine Yehûdâ, Tamar'ı bir diğer oğlu ile evlendirdi. Fakat bu oğul, Tamar'dan çocuk olmasın diye onunla yattığı zaman, dışa inzal ediyordu. Çünkü bu kadından çocuğu olursa, ölen kardeşinin adıyla anılır, ona nisbet edilir diye endişe ediyordu... Allah, buna da gadab etti ve onu helak eyledi. Bunun üzerine Yehûdâ, Tamar'ı babası evine gönderdi. Oğlu Sebelâ'nın büyümesine kadar orada kalmasını istedi. Önceki iki kardeşinin başına gelenin, bunun da başına gelmesinden korkuyordu. Tamar, babasının evine gidip orada ikamet etti. Bu sırada Yehûdâ'nm karısı ölmüştü. Yehûdâ, koyunlarını bekleyip korumak üzere Tümenas denilen bir yere çıktı. Kayın pederinin oraya çıktığını ve bekar kaldığını haber alan Tamar, fahişe kadınların kıyafetine bürünerek, onun yolu üzerine oturup beklemeye başladı. Ve onun tabiatını gayet iyi biliyordu. Derken o yâni Yehûdâ oradan geçiyordu. Tamar, kendisine göründü. O da onunla olmak istedi. Fakat Tamar, ücret talebinde bulundu. Yehûdâ bir oğlak teklif etti. Tamar güvenemeyip rehin istedi. Yehûdâ asasını, yüzüğünü ve sarığını rehin verdi. Ve onunla yattı. O bundan hamile kaldı. Sonra Yehûdâ işin aslını ve onun kendisinden hamile kaldığını öğrendiği zaman, onun yakılmasına izin verdi. Tamar, kendisinde bulunan rehinleri gönderdi ve: "Ben, bunların sahibinden hamileyim" dedi. Yehûdâ bunu inkar etmedi. İtiraf edip: "Evet, ölendendir" dedi. Fakat o sırada kendisini tanımadığı için ondan özür diledi... Artık ona dönmeyi düşünmedi ve onu, büyüyüp yetişmiş bulunan diğer oğluna da vermedi.... Tamar'ın, işte böyle Yehûdâ ile ve hile yoluyla zina etmesinden Fâras adındaki çocuk meydana geldi. Bu Fâras'ın neslinden de peygamber Dâvud dünyâya geldi."

İşte onlar, bu kıssa ile de, bir peygamber olan Dâvûd (a.s.)m nesline zinayı ve küfrü nisbet etmekten çekinmemişlerdir! Nitekim bir benzerini de Lût (a.s.)a nisbet etmişlerdir... Onlar buna inanırlar, bunu kitaplarında yazarlar... Davud'un, Süleyman'ın ve bekledikleri Mesih'in soyunun böyle olduğunu iddia ederler.

Çok şaşılacak birşeydir ki, onlar müslümanlara Evlâd-ı Zina derler ve bu manada olmak üzere kendi dillerinde Mümzirim derler. Çünkü onların, şeriatine göre, karısını boşayan bir kimse, araya bir başka evlilik girdikten ve karısı normal olarak o ikinci kocasından da boşandıktan sonra ilk kocasıyle tekrar evlenecek olursa, bu kadından olan çocukları Evlâd-ı Zina sayarmış! Bunun caiz oluşuna dair islâm şerîatindeki hükmü, Abdullah bin Selâm kasden koymuş imiş! Onların iddiasına göre Abdullah b. Selam bunu,

müslümanlarm evladlarım Mümzirim yapmak için kasıtla yapmış imiş (!)

Onlar, bu yalanı tutturabilmek için, şöyle bir kıssa da uydurmuşlar ve demişlerdir ki: "Muhammed, kendisinin izzet ve devlet sahibi olacağına işaret eden birtakım güzel rü'yâlar görüyordu... Hadîce adına Şam'a ticaret için gittiği zaman, Şam'da yahûdî hahamlariyle görüşür, rü'yâlarını onlara yordurur, onlar da kendisine izzet ve devlet sahibi olacağını söylerlerdi. Bunu bilen yahûdiler, Abdullah bin Selâm'ı, ona arkadaş olsun, Tevrat'tan kendisine bilgiler versin diye onun yanma kattılar. Abdullah bin Selâm da, O'nun şerîatinde bâzı hükümler koydu. İşte, karısını üç talak boşayan bir kimsenin; hanımının normal bir şekilde bir başkası ile evlenmesi ve yine normal bir şekilde ondan boşanması hâlinde, tekrar ilk kocasiyle evlenebileceğine dâir hükmü de kasıtlı olarak O'nun şeriatine koymuştur. Maksadı ise, müslümanlarm evlâdını, evlad-ı zina yapmak idi.

İşte onların yalan ve hezeyanlarından biri de budur! Hatta onlar, Yüce Kur'ân'm fasâhat ve îcâz özelliklerinin bile, Abdullah bin Selâm'm eseri ve icadıdır, diye de iddiada bulunmuşlardır!...

Bu kabil Yahûdî hezeyanlarına inanacak adain, dünyada çok az bulunur! Fakat onların içinde, buna ve bundan çok beterlerine inanan, merkep kafalı kimseler pek çoktur... Ve bu yâhudi iftirasından daha büyük bir iftira da yoktur.

Şüphesiz Yüceler Yücesi Allah, her br* bâtılın ve iftiranın tepesine inecek ve onu yokedecek bir hamleci kahraman yaratmıştır! Yalanın ve iftiranın nasıl böyle habîs yuvalan varsa, onu yokedecek kahramanlar da vardır! Aslında hakkı ikâme için varolan bu kahramanlar, aynı zamanda bu yalan ve iftira yuvalarını da yoketmek için vardırlar! Yüce Allah, kıyametin kopmasına kadar onları eksik etmiyecektir...

Bir ümmet ki, bu ümmet bir Ümmet-i Gadabiyedir! Bizzat kendi mabûd ve tanrısını en çirkin sözlerle kötülemekten çekinmezse, O'nun şanına layık olmayan şeyleri O'na nisbet ve iftira etmekten sakınmazsa; elbette O'nun elçilerine ve o elçilerin en sonuncusu bulunan Muhammed (a.s.)a da nisbet etmiyecekleri birşey yoktur! Onların O'na olan düşmanlıkları, bu yüzden irtikab edilen hile ve oyunlar tarihin ve tarih bilenlerin meçhulü değildir. [83][83]

[83][83] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/349-351.

Ümmet-i Gadabiyenin (Yahudilerin) Diğer Bazı Yalan Ve İftiraları

Bu Ümmet-i Gadabiye, İsâ (a.s.)a ve O'nun tertemiz validesine çirkin bir isnadda bulundukları gibi, Hz. İsa'nın sihirbazlığını da ileri sürmüşlerdir.

Keza Süleyman (a.s.)m sihirbazlığını da ileri sürmüşlerdir...

Keza Yusuf (a.s.)a çok çirkin isnadlarda bulunmuşlar. Onun hakkında nice yalanlar uydurmuşlardır! Demişlerdir ki: "Yusuf, Mısır azizinin karısı Zelîha'nın teklifini kabul etti, kendi uçkurunu çözüp Zelîha'nın önüne oturdu, sonra da Zelîha'nın uçkurunu çözdü... Bir adamın, kendi karısının önüne çöktüğü gibi çöktü. Tam bu sırada, duvar yarıldı ve babası Yâkûb, hayretinden parmaklarını ısırır vaziyette Yusuf a göründü! Buna rağmen Yusuf, durumunu değiştirmedi Zelîha'mn önünden kalkmadı... Nihayet Cebrail nazil oldu ve dedi ki: "Ey Yusuf, sen Allah'ın peygamberlerinden bir peygamber olduğun halde zinakârlardan mı olacaksın?" Cebrail'in bu sözü üzerine Yusuf ayağa kalktı."

insaflı ve izanlı her insan bilir ve kabul eder ki, bu şartlarda zina ve fuhşu bırakmış olmanın, beğenilip övülecek bir tarafı yoktur! Çünkü insanların en fâsıkı bile, bu şartlarda zinayı terkeder. Terkeder de ne kelime, derhal oradan kaçar ve uzaklaşır. Fakat yahûdî iftirası, Yusuf (a.s.) gibi koskoca bir peygamberi Cebrail gelip uyarıncaya kadar Zelîha'mn Önünden kaldırmıyor! Savunduğu hezeyana hiç aldırmıyor.[84][84]

---

[84][84] Yahûdî hezeyan ve iftirası bu kadariyle dâhi yetinmiyor. Nice ehli bit'alin zamanımıza kadar devam ettirdikleri "şeyhe teveccüh, şeyhin suretine rabıta..." gibi bit'atlerine âlet etmeye tenezzül ettikleri, bu yahûdî İftiraları, o kadar fecî noktalara kadar uzanıyor.ki, ehi-i bit'atin: "Bunu, Zemahşerî, Vahidî gibi müfessirler bile rivayet etmiştir" (!) diyerek meded umdukları bu hezeyanlar karşısında, İmam Fahruddîn er-Râzî ve emsali müfessirler tirtir titremişler son derece kesin bir tavırla bunları reddetmişlerdir. Çünkü bu yahûdî iftiralarında (İslâmî dönemdeîbni Abbâs'a ve emsaline isnadla) deniliyor ki: "...Yusuf, kemerini çözdü, kişinin efendisine hıyanetinde oturuşu gibioturdu. Sonra Zelîha'mn libâsını Çıkarmaya başladı..."

Rivayet olundu ki, Yusuf: "Tâ ki benim, efendimin gıyabında kendisine' ihanet etmediğim bilinsin" dediği zaman, Cebrail kendisine: "Yâ Yusuf, Zelîha'ya kasdettiğin zaman da mı?" dedi. Bunun üzerine Yusuf, "Ben nefsimi tebrie etmem" diye karşılık verdi..."

Jbni Abbas'tan naklederler: "Yûsuf'a babası, parmağını ısırır vaziyette göründü, Yusuf buna aldırmadı. Sonra Cebrail geldi ve kendisini uyardı, yine aldırmadı. Bu sefer Cebrâîl, Yusuf'un beline bir tekme kondurdu ve ondaki bütün şehvetin çıkmasını sağiads."

Onlardan bazıları da şu yalanı uydurmuştur: "Mesîh îsâ, ilim ehlinden bir adamdı, Özellikle tıb ilminde çok ileriydi. Birtakım uygun ilaçlar yapar, bunlarla hastaları iyi ederdi. Fakat insanlara karşı, bu hastalan duası bereketiyie iyi etmiş gibi görünürdü (!) Günlerden bir gün, Cumartesi idi. Çok sayıda hastayı iyileştirdi. Yahudiler buna itiraz ettiler. îsâ onlara dedi ki: "Ey itirazcılar, şu soruma cevap veriniz bakayım! Sizden biriniz, koyunlarını otlatırken, koyunlardan biri bir kuyuya düşse, günlerden de Cumartesi olsa, bu koyunu kuyudan çıkarıp kurtarır mı, kurtarmaz mı?" Oradakiler kendisine: "Evet kurtarır" diye cevap verdiler. Bunun üzerine îsâ dedi ki: "Bir koyunun Cumartesi günü de olsa, kurtarılmasına cevaz veriyorsunuz da, bir insanın kurtanlmasma niçin cevaz vermiyorsunuz? Bir koyun sizce bir insandan daha mı muhteremdir?" Onlar kendisine bir cevap veremediler..."

İşte Yahudilerin bâzıları da bu iddiadadır. Bu yalandan hikâyeyi anlatır! îsâ (a.s.) gibi bir peygamberin, insanlara sahte ve riyakâr bir tavırla göründüğünü, hastalarını ilaçla iyi ettiği halde, "duamın bereketiyie iyileşti" diye yalan söylediğini söylerler. Yalandan hikayeler, kıssalar anlatırlar ki bunlara, islâm düşünce tarihinde îsrâiliyyât denilir. Hakkı bâtıldan, bâtılı da haktan ayırdedebilecek kadar ilim ve şuura sahip olmayanlar, İsrâiliyyâtı İslâmiyât ile karıştırırlar da, hem kendilerine hem de diğerlerine zararlı olurlar. Hak nâmına bâtılı, din adına dinsizliği tavsiye ve telkin ederler de, haberleri bile olmaz.

îsrâiliyyâttan biri de şudur. "İsâ, talebelerinden bir grubla birlikte bir dağa çıkmıştı. Yanlannda hiçbir yiyecekleri yoktu. îsâ kendilerine Cumartesi olmasına rağmen,

---

İmam Fahruddîn-i Râzî, bir insanı hayretten doldurucak kadar korkunç bulunan bu kabil rivayet ve iffiiralar karşısında der ki: "...Yine çok şaşılacak birşeydir ki onlar, Yusuf'un Cebrail'in gelmesiyle bile teşebbüsünden vazgeçmediğini söyleyebiliyorlar. Ve bunun için, Cebrail'in onun beline vurarak şehvetini yoketmek zorunda kaldığını rivayet ediyorlar! Biz de deriz ki: Ey hurâfeci ve İftiracı câhiller! Değil Yusuf (a.s.) gibi bir peygamber-İ zîşanın yanına Cebrâîl gibi bir melek-i muazzam'ın gelmesi; dünyanın en kâfiri ve en fâsıkı olan birisi böyle bir şeye teşebbüs etse de, o sırada onun yanına sâlih kullardan biri geliverse, o kimse utancından yerlere girer ve derhal kaçar! Sizin şuurunuza ve izanınıza ne olmuş ki, Yusuf (a.s.)ın Cebrail'in şiddetle kendisini sakındırmasına rağmen vazgeçmediğini düşünebiliyorsunuz? Biz, Yüce Allah'tan, Allah'ın dîninde böyle azgınlık ve hızlâna yuvarlanmaktan (sizler gibi düşünüp inanmaktan) bizi korumasını diler, yalvarıra..."

Keza Şeyhülislâm Ebûssuûd hazretleri de tefsirinde der ki: "...İşte bu konuda bunlar ve daha nice fecî iftiralar rivayet edilmiştir. Fakat bunların hepsi, hurâfât ve ebâtıidan başka birşey değildir. Akıl ve iz'ân bunları kesinlikle reddeder! Veylün limen lâkehâ ve leffekahâ ev semiahâ ve sadakana! Yani: Kim bunu ağzına veya yazıya alırsa, kim bunu duyar ve tasdîk ederse, ona yazıklar olsun!. Bunu, aslı varmış gibi anlatanlara veyl olsun." (Bakınız: Tefsîr-i Kebîr ve kenarında Tefsîr-i Ebîs-Suûd, 5/172-179, Amire, 1307 baskrsı).

otlardan kesip yemelerine izin verdi. Onlar buna îtiraz ettiler... îsâ da dedi ki: "Söyleyiniz bakayım, sizden biriniz, tek başına, sizden olmayan bir toplulukla birlikte bulunsa, o topluluk, kendi hayvanlanna verilmek üzere ona ot kesmesini emretse, o bunu yapar mı, yapmaz mı? Ve onlann bu işde, Cumartesiyi kesmek gibi bir maksadı bulunur mu?" Cevaben dediler ki: "Hayır bulunmaz, ve o kişi otu keser." îsâ dedi ki: "İşte ben size, hayvanlara verilmek üzere değil de, kendiniz yemek üzere ot kesmenizi emrediyorum! Bu ot, size gıda olsun istiyorum. Yoksa Cumartesini kesmek istemiyorum."

Şaşılacak şeylerden biri de, onların bugün ellerindeki Tevrat'ta: Mülk, hiç kesintiye uğramadan Yehûdâ soyunda olacaktır ve bu, tâ Mesih'in gelmesine kadar sürüp gidecektir, diye yazılı olmasıdır. Onlar bunu asla inkâr edemezler. Fakat bugün veya herhangi bir günde, yâhûdîlerin mülk ve devletlerinin hiç bir kesintiye uğramadan devam edip gittiğini veya gideceğini kim iddia edebilir? Böyle bir iddianın, hakikatle alâkası nedir, ne kadardır? Sonra onlar, gerçekten Mesîh kendilerine Allah'ın bîr elçisi olarak geldiği zaman, ona ne yaptılar? O'na küfredip katline ferman vermediler mi? Ve onların bu tutumunu, mülk ve devletlerinin parça parça olup dağılması takib etmedi mi? 85[85]

Allah'a Ve Onun Elçilerine Her Çeşit Kötüleme Ve İftirayı Reva Gören Yahudilere Bazı Sorularımız Var

Allah'ın mutlak birliğine (gerçek mânâda Tevhîd'e), Allah'ın büyüklük ve kudsiyetine kayıtsız şartsız inanan, Allah bir, peygamberler haktır diyen, hiçbir peygamber hakkında en küçük bir edepsizliğe cür'et etmeyen müslümanlar olarak; bir Ümmet-i Gadabiye olan yahûdilere bâzı sorularımız var! Şöyle ki:

"Siz yahûdiler, îsâ (a.s.) hakkında gerçekten ne diyorsunuz?" Onlar, bu sorumuza karşılık derler ki: "îsâ, marangoz Yusuf un oğludur ve bir veled-i sahîh değildir. Çünkü îsâ'nui anası Meryem, marangoz Yusuf la zina ederek ona hâmile olmuştur. İsa'nın bâzı hârikaları olmasına gelince: Evet, o ism-i azamı bildiği için, ism-i azam bereketi ve

85[85] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/351-353.

te'sîriyle bu hârikaları meydana getirmiş, nice eşyayı müsahhar kılmıştır."

Onlar, bize verdikleri cevaplarında şüphesiz böyle diyeceklerdir. Bir de buna, kendi peygamberleri Mûsâ hakkındaki şu sözlerini ilâve edebilirler: "Böyle hârikaları meydana getirmek üzere Allah, Musa'ya da, kırk iki harften mürekkeb bulunan ismi (ism-i azamı) öğretmişti. İşte Mûşâ da bu sayede, denizi yarıyor, taştan çeşmeler akıtıyor, çeşitli mucizeler gösteriyordu."

Biz, onların bu mâhiyetteki cevapları üzerine kendilerine deriz ki: "Madem Mûsâ (a.s.) Cenâb-ı Hakk'ın kendisine öğrettiği kırk iki harften mürekkeb isimle, yâni İsm-i Azam'la o mucizeleri gösteriyordu, sizler de ona bir peygamberdir diye îmân ettiniz; o halde aynı İsmi Azam'la mucizeler meydana getiren îsâ (a.s.)m peygamberliğini niçin kabul etmediniz?"

Tabiî, onların buna verecekleri doğru ve tutarlı bir cevapları yoktur. Fakat onların içinde bu hususta da talimli olanlar vardır. İşte bu talimlilerden bâzıları derler ki: "Bizim Musa'nın peygamberliğini tasdik edip inanışımız; bu îsm-i Azâm'ı O'na, Yüce Allah'ın vahiy yoluyla öğretmiş ve vermiş olmasındandır. Fakat İsa'ya Allah tarafından böyle birşey verilmemiştir. îsâ bunu, yâni îsm-i Azam'ı, Allah'ın vahyi ile değil de, Beyt-i Makdis'in duvarındaki yazıdan okuyarak almıştır. Allah'tan alanla, duvardan alan bir olur mu?"

İşte, o talimliler cümlesinden olanlar da, böyle diyerek güya kendilerine yöneltilen birtakım ciddî soruları cevaplandırmış (!), itirazcıları susturmuş olurlar (!)

Elbette, iki mucize sahibi peygamberden, birine inanıp da diğerine inanmamanın, akıl ve mantıkda yeri olmadığı gibi, hakîkat ve hakkaniyette de yeri olamaz! Hakîkat ve hakkaniyet dîni olan, dîn-i mübîn-i islâmda dahî bunun geçerliliği bulunamaz. Çünkü İslâm'da; Allah bir, peygamber hak şiarının gereği, Adem'den hâteme kadar, hiç bir peygamberi diğerlerinden ayırmaksızın, hepsinin, Hakk'ın hak elçileri olduğuna inanmak esastır.

Fakat esassız kalıp cehalet ve gaflet vadilerinde dolaşan, vehim ve hayâller peşinde koşan, işi iftira ve hezeyana kadar vardıran topluluklara göre, durum hiç de böyle değildir. Onlara lâyık olan da, Allah'a ve O'nun elçilerine karşı öyle kötüleme ve iftiralarda bulunmak olacaktır. İşte bu Ümmet-i Gadabiye, bunu yapmakta, kendilerine

layık olan yolda gitmektedirler! Bunun için, iki peygamberden birinin hak peygamber olduğuna inanırken, diğerinin; "îsm-i Azam'ı, hile ve hünerle Beyt-i Makdis'in duvarından çıkardığını" (!) iddia etmektedirler. Peki, birisi çıkar da: "Söyleyiniz bakalım! Musa'nın dahî bunu böyle yapmadığı nereden bilinecek? derse, bu Ümmet-i Gadabiye (yahudiler) buna ne diyecektir? Çünkü peygamberlerden biri için mümkin ve caiz olan birşey, bir diğeri için dahî mümkün ve caiz olacaktır. Halbuki Yüceler Yücesi Allah; Musa'ya da, isa'ya da bu mucizeleri vermiş, onların ellerinde meydana gelen o hârikaları, onlar değil kendisi yaratmıştır! Bunu, mucizelerle isbatlı kitaplarında haber vermiştir... Binâenaleyh, bu iki peygamberden birini tasdik edip diğerini tekzîb etmek; tasdik edilenin de tekzîbini gerektirir. Yâni aslında yahûdîler; Hz. isa'nın peygamberliğini inkâr etmekle, Hz. Musa'nın peygamberliğini de inkâr etmiş oluyorlar...

Eğer, Musa'nın peygamberliği, O'nun mûciz el eriyle sabit olmuşsa, isa'nın peygamberliği de kendisinin mûcizeleriyle sabit olmuştur, isa'nın peygamberliğine gölge düşürmek mümkin ise, Musa'nın peygamberliğine gölge düşürmek de mümkin olur! Musa'nın peygamberliğine gölge düşürmek caiz olmadığına göre, îsâ'mn peygamberliğine gölge düşürmek de bâtıldır! Çünkü Musa'nın peygamberliği mucizelerle sabit olduğu gibi isa'nın peygamberliği de mucizelerle sabit olmuştur.

Bu iki peyganıbei"in mucizelerinin neticesi böyle olduğu gibi ahir zaman peygamberinin binlerce mucizesinin neticesi de böyledir! Hattâ bundan kat kat daha fazla, daha büyüktür! Çünkü o iki peygamberin peygamberliklerini ifâde eden mucizeler, onların vuku zamanları, çok uzaklarda ve gerilerde kalmıştır. Yâni onlar, artık inkitâa uğramış, günümüze ulaşmış değildir. Ahir zaman peygamberi Hz. Muhammed (a.s.)'m binlerce mucizelerinin en büyüğü olan Kur'ân ise, diğer bütün mucizelerin de te'minâtı olarak dimdik ve terütâze ayaktadır! İnsanlık âleminin elinde ve huzûrundadır!... En büyük ve en son mucizedir! Onu insanlığa ulaştıran bahtiyarlar cemâatide, insanlığın tanıdığı en gerçek, en dürüst, en iyi, en hayırlı bir cemâattir! Onlar; dîn ve îmânı, insanlık ve ahlâkı, Allah'a giden doğru yolu bizzat O ahir zaman peygamberinin kendisinden öğrenmişler, gerçeklik ve dürüstlükte O'na talebe olmuşlar, mutluluk ve bahtiyarlığı O'nun güzide arkadaşları olmakta bulmuşlardır... Bu buluş ve oluş, öylesine bir buluş ve oluştur ki, onlarla başlamış, onlarla bitmiş değildir, işte onların izinde gidenler, onların ittifaklı ve târihî tevâtürlü yolunda can ve nefislerini feda edenler de sımsıkı o ebedî mucizeye yapışmış, O'nun günümüze kadar terütâze olarak muhafaza edip getirmiş,

edebiyete kadar da böylece muhafaza edip götüreceklerdir. O, Adem'den Hâtem'e kadar gelip geçmiş bütün peygamberlere verilmiş bulunan bütün mucizelerin en büyüğü olarak, kıyamete kadar bakî kalacak, her zaman ve zeminde hak ve hakikati arayanların biricik kitabı olacaktır! O'na sımsıkı sarılanlar hak ve hidâyeti bulacaklar, O'nu ihmâl edenler ise, dünyâda ve âhirette hüsranı boylayacaklardır... 86[86]

19- YAHUDİ OLSUN, HRİSTİYAN OLSUN, BÜTÜN İNSANLIK HZ. MUHAMMED'İN (A.S.)

PEYGAMBERLİĞİNİ TASDİK ETMEK İHTİYACINDA VE ZARURETİNDEDİR

Yüceler Yücesi Allah, keremli ve şanlı kitabında buyuruyor ki:

"Onlar ki Allah'ı ve elçilerini inkâr ederler, Allah ile O'nun elçilerinin arasını ayırmak isterler, "kimine inanırız, kimini inkâr ederiz" derler, bu ikisinin arasında (inanmak ile inkar etmek arasında) bir yol tutmak isterler; İşte onlar gerçek kâfirlerdir! Biz de, kâfirlere aİçaltıcı bir azâb hazırlamişızdır."87[87]

ftRasûl, Rabb'inden kendisine indirilene inandı, mü'min-ler de inandılar. Hepsi: Allah'a O'nun meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine inandı. "O'nun elçilerinden hiçbirini diğerinden ayırmayız" dediler. Ve dediler ki: "İşittik, itaat ettik. Rabbimiz, bizi bağışlamanı dileriz. Dönüşümüz ancak sanadır."88[88]

İşte, bütün insanlığın kendisine ve kendisine verilmiş bulunan ebedî mucizeye inanmak ihtiyacında ve zaruretinde bulunduğu Hz. Muhammed (a.s.)'m ve O'nun eşsiz mucizesi keremli ve şanlı Kur'ân in îmân ve hidâyet düstûru budur... Hak, hakîkat ve hakkaniyet de budur...

Ve işte bunun için biz diyoruz ki: îster yahûdi olsun, ister hristiyan olsun, kim

---

86[86] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/354-356.
87[87] Nisa suresi, 150-151

88[88] Bakara suresi, 285

olursa olsun, bütün insanlık bu düstûra, yâni Hz. Muhammed (a.s.)'m getirdiği bu esâsa, O'nun peygamberliğine ve en büyük mucizesi bulunan Kur'ân-ı Kerînı'e inanmak ihtiyâcında ve zaruretindedir! Çünkü böylesine bir imân ve hidâyet düstûru yalnız ve yalnız O'nun elinde var. Yahûdiyetin ve Nasrâniyet'in aslına ve hakikatine de ancak O en büyük ve en son mürşidin eliyle ulaşılabilir!

Asla mümkin değildir ki, bir yahûdî, Hz. Muhammed (a.s.)a inanmadıkça, Hz. Mûsâ (a.s.)a hak ve muteber bir şekilde inanmış olabilsin! Keza mümkin değildir ki, bir hristiyan Hz. Muhammed (a.s.)'â samîmî olarak inanmadıkça, Hz. îsâ (a.s.)a hak ve muteber bir şekilde inanmış olabilsin... Asla bu mümkin değildir ve olamaz! Hz. Muhammed (a.s.)m irşadı ve kılavuzluğu olmaksızın, ne bir yahûdi, ne bir hristiyan, ne de herhangi bir insan hak ve hakikati bulamaz!,..

Şüphesiz mutlak hakîkat ve hidâyet, Allah'ın yanındadır ve Allah'tandır. Allah, zaman zaman insanlar içinden seçerek yine insanlara elçi olarak gönderdiği peygamberler ile, beşerin hakîkat ve hidâyetten yana nasîbini, din ve diyanetini vermiştir... Fakat en son elçisi Hz. Muhammed (a.s.) ile beşerin hak ve hidâyetten yana nasîbini tamamlamış, dîn kemâle, elçilik de nihayete ermiştir. Yüce Allah bu hususla ilgili bir âyet-i celüesinde aynen şöyle buyurur:

"Bugün artık sizin için dîninizi kemâle erdirdim, size olan nimetimi tamamladım!Ve size din olarak islamı seçip

beğendim."[89][89]

Yine Yüce Allah, keremli ve şanlı kitabının bir âyetinde şöyle buyurmaktadır: "Kim islamdan başka bir din ararsa, bilsin ki, o din ondan kabul edilmeyecek ve o, âhirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır."[90][90]

Evet, dîni tebdil, kitabı tahrîfe uğramış bir yahûdi veya hristiyan, "Hak ve hakîkat üzere olan müslümanlar değil, biziz"diyebilir."Biz Musa'nın veya isa'nın peygamberliğini ikrar ettiğimiz halde, Muhammed'in peygamberliğini ikrar etmeyiz" diye inad ve İsrar edebilir. Hz. Muhammed (a.s.)m vârislerinden, islâm mürşidlerinden kendilerine tebliğ

---

[89][89] Maide suresi, 3
[90][90] Al-i İmran suresi, 85

edilen her hakikate karşı çıkıp itiraz edebilir. Biz de bu îtiraz eden, haktan itiraz edenlere deriz ki:

"Sizler, ne Musa'yı ne isa'yı, ne de onların harhangi bir mucizesini gözlerinizle görmüş değilsiniz! Çünkü onların zamanında yaşamadınız. Görmediğiniz halde onların peygamberliğine inanıp da, Hakk'a davette hepsinden daha ileri, hâlen dimdik ayakta duran bir kelimenin (tevhîd kelimesinin) sahibi, binlerce âyâtın ve mûcizâtm sahibi olan bir peygambere niçin inanmazsınız? Evet, sizler hiçbir peygamber görmediniz, bir peygamber mucizesi de görmediniz. Görmediğiniz halde, peygamberlerden birine inanıp da, diğerine inanmamayı nasıl doğru buluyorsunuz? Sizler, insan olarak, Yüce Allah'ın akü ve mantık vererek diğer varlıklardan üstün kıldığı varlıklar olarak, bilmelisiniz (ve mutlaka biliniz) ki, Allah'ın peygamberlerinden herhangi birini inkâr etmek, bütün peygamberleri inkâr etmek gibidir ve Allah indinde bir küfürdür."

Nitekim ilgili âyetler, az yukarıda geçti: Nisa Sûresi, âyet: 150-151'i metnen ve meâlen takdim etmiş bulunuyoruz... Buna göre, Allah'ın peygamberlerinden birini veya birkaçını tasdik etmek; Allah indinde makbul bulunan hak ve hidâyet bakımından hiçbir şey ifâde etmez! Böyle bir îmân ve tasdikin, sahibine hiçbir faydası olmaz!...

Biz, samimiyetimiz îcâbı, yahûdilikte inad ve İsrar eden ve dolayısiyle Allah'ın gadabina uğrayan bir insana deriz ki: "Söyle bakalım! Sen, Mûsâ (a.s.)ı ve O'nun mucizelerini gözlerinle gördün mü? O, elbette bizim bu sorumuza: "Hayır, görmedim" diyecektir... Yine deriz ki: "Peki O'nun peygamber olduğunu, bu dâvasında doğru ve dürüst bulunduğunu ne ile bildin?"

Bu sorumuza karşı onun vereceği cevap iki türlü olabilir. Yâ: "Ben bunu babamdan öğrendim, babam bana böyle haber verdi..." diyecektir, yâ da: "Hakkında şüphe etmek doğru olmayan ümmetlerin şehâdeti ve tevatür derecesindeki haberi ile böyle olduğunu anladım..." diyecektir... Biz de kendisine deriz ki: "Bir defa senin, birinci cevabının sana hiçbir faydası ve desteği olamaz! Çünkü sen, senin dîninden olmayan ve senin tarafından kâfir sayılan insanların dahî, o senin küfür saydığın hususları kendi babalarından ve dedelerinden öğrendiğini görüp duruyorsun. Babadan ve dededen öğrenmek, onları küfürden kurtaramadığı gibi, seni de kurtarmamış olabilir...Çünkü şen nasıl, kendinin: "Haktır ve gerçektir" dediğin şeyleri babandan öğrenmişsen, o "küfürdür" dediğin şeyleri de onlar kendi atalarından öğrenmişlerdir. O halde senin, yalnız babandan

öğrenip duyduğun, şeyle yetinmeyip, ; esaslı bir şekilde araştırıp tahkik etmen gerekir! Aksi halde, "hak ve hakikattir" dediğin şeyin, o bâtıl ve bozuk saydığın din ve mezhepler durumunda olmadığını, yakînî olarak nasıl bileceksin?

"Eğer sen, "ben, onların atalarından alıp öğrendiği şeylerin bâtıl ve bozuk olduğunu, onların atalarının gerçeği söylemediğini, birer yalancı olduklarım isbât ederek, kendilerini ilzam edebilirim" diyecek olursan, unutma ki, aynı şekilde ve aynı yol ve usûl ile, onlar da seni ilzam edebilirler! Sen, kendi atalarını savunmak bakımından neleri] ileri sürmek istersen, unutma ki, başkaları da aynen onları ileri! sürmekte hiç de senden geri kalmazlar."

Evet, her hâl ü kârda, birisinin kendi babasını tasdik ve taklidi doğru ise, diğerlerinin de kendi atalarını tasdik ve taklidleri doğru olur! Eğer kişinin kendi atasını tasdik ve taklîd etmesi, hadd-i zâtında bâtıl ise; elbette başkalarının kendi atalarını tasdik ve taklîd etmeleri de batıldır... İnsanlar bu bakımdan, birbirlerinden farklı olamazlar, farklı olduklarını gerçekten isbât edemezler.

Bu durumda o; cevabını bu şekilde vermiş olmaktan cayıp ikinci cevabı seçecek olursa; yine kendisine deriz ki; "Aslında bu cevâbın dahî sana fayda vermez! Çünkü sen, aynı şekilde ümmetlerin şehâdeti ve tevatür derecesindeki haberine rağmen, îsâ (a.s.)m peygamberliğini tasdik değil, inkâr etmiş bulunuyorsun! Keza Muhammed (a.s.) hakkındaki daha meşhur, daha meşhûd ve daha kuvvetli şehadet ve tevatürü hiçe sayıp, O'nun peygamberliğini de inkâr etmiş bulunuyorsun! Demek ki senin yaptığın, "ümmetlerin şehadetini ve tevatür derecesindeki haberini kabul ve tasdik etmek" değil, başka bir şeydir."

Eğer o: "Fakat efendim, Musa (a.s.)m zuhuru, âyât ve mûcizâtmm sübûtu apâşikârdırî Bunda kesin olarak tevatür vardır... Fakat bu, îsâ ve Muhammed hakkında sabit değildir" diyecek olursa ki diyebilir, biz de buna karşılık deriz ki: "Gerçekten bir Ümmet-i Gadabiye'ye mensûb olmanın neticesi ve ifâdesi: Böylece iftirada bulunmaktır! Çünkü bütün ümmetler ve milletler, yahûdilerin korkunç bir yalan ye iftira yuvası olduğunu çok iyi bilirler, îtirâf ederler... Yoksa îsâ (a.s.)m ye Muhammed (a.s.)m mûcizât ve âyâtımn mütevâtır haberleri ve bu haberleri nakledenlerin çokluğu ve naklettikleri haberler hakkındaki dürüstlük ve ehliyetleri, Mûsâ (a.s.)a âit mûcizât ve âyâtı nakledenlere nisbetle katkat daha fazladır! Katkat daha kuvvetlidir... Hiçbir

kesintiye uğramadan, aynı kuvvetle de nesilden nesile nakledile gelmiştir... Bu tarihî tevatürü; tezat ve dalâlet içinde bulunanlardan başkası asîâ inkâr edemez! Bir kimse ki, bir şeyi isbât edip kabullendiği halde, onun aynı bulunan bir diğer şeyi kabule yanaşmaz ve böylece apaçık bir çelişki içine düşer (inkâr, küfür, dalâlet vadisine iner), işte böyle birisi, bu târihî tevatürü de inkâr edebilir! Aksi haîde, red ve inkâra mecal yoktur! Kabulü ve tasdik edilmesi lâzım ve zarurîdir..."

Elbette asırların birinde, bir yerde bir peygamber zuhur etmiş ve peygamberliğini nice âyât ve mûcizât ile isbât etmiş ve bütün inkarcıları bununla mağlûb ve âciz bırakmış ve bu peygamberin haberi, böylece kendisinden sonraki asırlara da intikâl eylemiş ise; o sonraki asırların insanlarına da O'nun peygamberliğini kabul ve tasdik etmek vâcib olur! îşte tarihî tevatür dediğimiz ve onun gereği de budur. Bu hususta, Peygamberlerden herhangi biri, bir diğerinden farklı olamaz! Mûsâ da, Muhammed de, Mesîh İsâ da bu hususta bir ve müsavidir! Ayıran, araya fark koyanlar; Doğru Yol'dan ayrılmış, küfür ve dalâlete düşmüş olurlar:.. Bizim hitabımızın ve kitabımızın esâsı budur...

Târihi Tevâtür'ün, aslı ve esâsı da budur! Fakat bir tevatür, bir diğer tevatüre nisbetle daha zayıf, veya daha kuvvetli olabilir. Bu, mevcud tevatürler arasında nisbî bir şeydir. Diğerlerine nisbetle zayıf kalan tevatüre da aslında bir zayıflık veya zarar hâsıl olmaz... îşte böyle bir itibarla, Musa'nın peygamberliğine âit târihî tevâtür'ün, İsa'nın ve Muhammed'in peygamberliklerine âit tarihî tevâtür'e nisbetle daha zayıf kaldığını söyleyebiliriz. Yâni Musa'ya âit tevatüre nisbetle, İsa'ya ve Mühammed'e âit tevatürler daha kuvvetlidir! Daha zayıf değil... Böyleyken, Ümmet-i Gadabiye'nin ferdleri, Musa'ya âit tevatürü esas alıp, İsâ ve Muhammed (a.s.)larm peygamberliğini inkâra yeltenmişler, tarihî tevatür bakımından da tezada düşmüşlerdir.

Çünkü târihe baktığımız zaman, Ümmet-i Gadabiye'yi, parça parça olup Yeryüzünün muhtelif ülkelerine dağılmış, muhtelif yabancı devlet ve milletlerin idaresi altında bulunmuş, izzet ve saltanattan mahrum bırakılmış olarak görürüz... Bu durumda olan bir topluluğun, daha doğrusu topluluk olmaktan çıkmış küçük küçük cemâatlerin ve gurupların, şahitlik ve nâkillik yaptıkları tevatüre itibar edilir de, muazzam ümmetler ve devletler hâlinde hayâtını sürdüren Ümmet-i İseviyyenin ve Ümmet-i Muhammed'in şahitlik ve nâkilliğini yaptığı tevatüre îtibâr etmemek olur mu? Yâni Allah'ın gadabma uğramış, yeryüzünde parça parça olup dağılmış, izzed ve devleti sönmüş bir avuç yahûdî

cemâtinin, Hz. Musa'nın peygamberliğine şehâdet etmesi, tevatür ve doğru olarak kabul edilir de, koskoca büyük ümmetin, Hz, . Isa ve Hz. Muhammed'in peygamberliklerine şehadet etmeleri tevatür ve doğru olarak kabul edilmez mi? Edilmezse, buna târihî bir çelişki, dînî bir sapıklık ve sapıtma denilmez mi?

İşte biz, bu haklı ve tutarlı sebebe binâen diyoruz ki: "Yeryüzünde herhangi bir yahûdî, Mûsâ (a.s.)m peygamberliğine inandığı gibi, Muhammed (a.s.)m peygamberliğine de inanmadıkça, Musa (a.s.)a inanmış olmaz! Keza herhangi bir hristiyan, Muhammed (a.s.)a inanmadıkça asla İsâ (a.s.)a da inanmış olamaz! Muhammed (a.s.)ı inkar eden bir kimse, îsâ (a.s.)ı da, Mûsâ (a.s.)ı da kesinlikle inkâr etmiş olur."

Sonra müslümanlarm, bütün peygamberlere inandıkları gibi, İsa'nın da, Musa'nın da peygamberliklerine inanmış olmaları, hrısti-yanlara ve yahûdîlere bir fayda vermez! Şu veya bu mânâda kendilerine destek olmaz. Çünkü müslümanlarm İsa'ya ve Musa'ya inanmış olmaları, Muhammed (a.s.)m eliyle gerçekleşmiştir! Onların bu

iki peygambere de inanmaları, Muhammed (a.s.)a inanmalarının gereği ve neticesidir... Eğer Hz. Muhammed (a.s.) olmasa ve Ona indirilmiş bulunan eşsiz ve ebedî mucize Kur'ân-ı Kerîm bulunmasa; biz müslümanlar ne İsa'yı bilirdik, ne de Musa'yı bilirdik! Ne de onlara inanmış olurduk... İşte hri s Uyanların ve yahûdilerin bilmedikleri veya bilmek istemedikleri çok önemli noktalardan biri de budur! Zâten bu çok önemli noktalardan birini veya bu hususu yakalayabilmiş olsalar, islâm hidâyetine düşman değil, derhal samîmi dost olurlardı... Tezâdlardan ve delâletten kurtulup hidâyet bulurlardı...

Özellikle günümüz itibariyle yahûdilerin durumuna baktığımızda; onların ellerinde, peygamberlerinden kendilerine intikâl etmiş olup da onların peygamberliğine imân etmeyi îcâb ettiren hiçbir şey bulunmamaktadır! Eğer müslümanların ellerinde mevcûd Kur'ân olmasa, bu kitâb'ı insanlığa bir hidâyet kaynağı olarak getirip tebliğ buyuran Hz. Muhammed (a.s.) olmasa, önceki gelip-geçmiş peygamberleri tanımaya imkân yoktu.

îşte, Muhammed fa.s.) ve O'nun Kitâbı'dır ki, Musa'nın da İsa'nın da peygamberliğinin yegâne şahidi, tasdikcisidir! Yoksa yahûdilerin ve hristiyanlarm, onların peygamberliğini tasdike yarayacak birşeyleri mevcûd değildir!...

Hattâ Muhammed (a.s.)m bizzat zuhuru, İsa'nın ve Musa'nın peygamberliklerinin şahidi ve tasdiki olmuştur! Çünkü onların her ikisi de, O'nun geleceğini haber verip müjdelemişlerdi. O'nun zuhuru ve gelişi ise, onların bu haber ve müjdelerinin doğruluğunun gerçek tanığı olmuştur... Nitekim aşağıdaki ilgili âyetin, iki mânâsından biri de budur. Yüce Allah'ın bu âyeti şöyledir: "Hayır O, (ne şâir idi, ne de mecmûn. O) hakkı gerçeği getirmiş ve kendinden önceki peygamberleri de doğrulamıştır."[91][91]

Evet, Rasûlüllâh Efendimiz'in kendinden önceki peygamberleri tasdîk edip doğrulamasının iki mânâsı vardır. Birinci mânâsı: Önceki peygamberlerin kendisinin geleceğini haber verip müjdelemiş olmalarıdır. İkinci mânâsı: Kendisinin de aynen, önceki peygamberlerin kendisi hakkındaki haberlerini haber vermesi, kendisinin getirip tebliğ -ettiği îlâhî hakikatlerin, kendinden önceki peygamberlerin getirdiği haberlere mutabık düşmesidir... Çünkü bir Rasûl, ancak İlâhî vahiyle bilinen, bir emir ve haber getirdiği zaman, sonra aynı zaman ve aynı mekânda bulunmayan, kendisini görmeyen ve kendisinden birşey almayan bir başka peygamber gelip aynen önceki peygamberin verdiği haberleri getirmiş bulunursa; Bu hâl ve durum, hem bunun, hem de bundan önceki peygamberin hak ve gerçek bir peygamber olduğuna delâlet eder. Bu, tıpkı şu iki adamın durumuna benzer: İki adamdan biri, burada gözleriyle gördüğü birşeyi haber verir. Sonra daha Önce burada bulunmayan ve bu adamın verdiği haberi kendisinden veya nakledenden asla duymamış bulunan yabancı bir adam gelir, öncekinin verdiği haberi aynen verir... Bunların her ikisini duyan ve duruma bizzat kendileri şahit olan kimseler; elbette hem birinci adamı, hem de ikinci adamı tasdîk ederler. Birincisini tasdîk edip de, ikincisini tekzibe yonelmezler...

Bu ikinci mânânın biraz açıklanmasına gelince: Gerek ahir zaman Peygamberi bulunan Rasûlüllâh Efendimiz, gerekse kendisineden önce gelip-geçmiş bulunan peygamberlerden herhangi biri, asla kendisinden önceki peygamberleri yalanlamış değildir! Allah'ın elçileri bulunan peygamberlerde, onların din ve şerîatlerinde, asla böyle bir durum yoktur... Hiçbir peygamber; kendisinden önceki bir peygamberi yalanlamamış, küçük düşürmemiş, kötülememiştir! Fakat insanlar üzerine galebe çalıp, hüküm ve saltanat sürmek isteyenlerin hâl ve gidişleri böyle değildir... Onlardan sonra gelenler, çoğunlukla Önce gelenleri kötüler, onların idarelerini kötülemek suretiyle

---

91[91] Sâffât suresi, 37

siyâsette bulunmak isterler... Halbuki Allah'ın elçileri, hep birbirini tasdik eder, birbirinin hak ve gerçek olduğuna şehâdette bulunur, birbirine destek ve kardeş olurlar... Eğer peygamberler de, insanlar üzerinde hüküm süren hükümdarlar, siyasîler gibi olsalardı, gerçek değil de yalancı olsalardı, elbette hükümdar gibi olurlardı! Birbirlerini kötüler, red ve inkâr ederlerdi. Böyle değil de, tam tersine olması; hiçbir peygamberin diğer bir peygamberi asla reddetmemiş bulunması; elbette onların yollarının hak yolu, Allah yolu olduğunu, kendilerinin de Allah'ın elçileri olduğunu gösterir. Bu yönüyle de onlar, hak ve gerçek olduklarını isbât edip göstermiş olurlar...

Allah'ın selâmı, bu Allah elçilerinin, bu insanlığın muallim ve mürşidlerinin hepsinin üzerine olsun! Evvelde ve âhirde, nimette ve musibette, dâima Yüce Allah'a hamd ü senalar olsun... [92][92]

Bugün Yahudilerin Elinde Bulunan Tevrat'ın Durumu

Bugün, yahûdilerin elinde bulunan Tevrat'ın durumu acaba nedir? Bizzat Tevrat'ın kendisi tebdil ve tahrif edilmiş midir? Yoksa tebdü ve tahrif, Tevrat'ın kendisine değil de, te'vîl ve tefsirinde mi vukua gelmiştir? Bu hususta ilim adamları arasında ciddi ihtilaflar, görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Fakat meselenin münakaşasına giren âlimlerin sözleri, başlıca üç gruba ayrıldığından, biz de bunu, üç kısım halinde burada incelemiş olacağız...[93][93]

1. Grub

Bu gruba girenler, Tevrat'ın tamâmının veya ekseriyetinin tebdil ve tahrif edilmiş olduğunu iddia etmekle gerçekten aşırı gitmiş bulunmaktadırlar... Bunlar böyle bir görüşle: "Bugün ellerde bulunan Tevrat, Allah'ın Musa'ya indirdiği Tevrat değildir!

[92][92] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/357-363.
[93][93] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/363.

Bugünkü Tevrat, yalanlarla, çelişkilerle dolu bir kitap haline getirilmiş vaziyettedir..." derler. Hattâ bunlar, abdest bozduktan sonra Tevrat yaprakları ile taharetlenmeyi bile caiz (!) görmüşlerdir... 94[94]

2. Grub

Bu gruptakiler, çoğunlukla hadîs ehli bulunan âlimlerdir. Bunlar da, diğer gruba mukabil, "Tevrat'ın aslı, yâni nazil olduğu şekil ve metni, değiştirilmiş değildir. Değiştirme ve bozma, Tevrat'ın te'vîl ve tefsiri üzerindedir,.." derler...

Bu görüş, Özellikle Ebû Abdullah Muhammed bin îsmâil el-Buhârî'nin mezhebidir... O, Şahîh-i Buharı diye bilinen ve pek meşhur ve muteber bulunan kitabında der ki: "Tahrif ediyorlardan maksat, izâle ediyorlar demektir. Hiçbir kimse, Yüce Allah'ın Kitabı'nm bâzı kelimelerini çıkarıp atamaz, atmaz. Onların yaptıkları ise, Allah'ın Kitâbı'nm kelime ve âyetlerinin mânâsını değiştirip bozmalarıdır..."

Meşhur Müfessir Fahrüddin-i Râzî'nın seçip beğendiği mezheb de budur.

Üstadımız Şeyhülislâm İbni Teymiye, bu hususu şöyle anlatır: "îlim ve fazilet ehli, bu meseleyi kendi aralarında tartıştılar. O, bu mezhebi tercih etti, diğer görüşlerin zayıf olduğunu söyledi. Ona bu hususta İtiraz ettiler. O da, tercih ettiği bu görüşün haklı ve doğru olduğuna dâir birtakım nakillerde bulunarak, kendi mezhebi üzerinde İsrar etti..."

Bu İkinci Grub'a girenler, kendi görüşlerini isbât bakımından derler ki: "Tevrat, dünyanın her tarafında intişâr edip çoğaldı. O kadar ki, nüshasının sayısını Allah'tan başka bilen olmaz... Bütün bu nüshalarda tebdil ve tahrif yapmak üzere ve yapılacak tebdil ve tahrifin yeri ve miktarı üzerinde anlaşma yapmanın imkânı yoktur! Eses itibariyle bu, mümkün değildir. Nitekim Yüce Allah, bir âyetinde: "...Eğer sizler gerçekten doğru iseniz, haydi Tevrat'ı getirip okuyunuz" de" buyurur.95[95]

Yine bu gruptakiler, iddialarını isbât bakımından derler ki: "Yahudiler, zina edene

94[94] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/364.
95[95] Al-i İmran suresi, 93

recm cezasının verilmesini terketmek üzere ittifak ettiler, fakat bu hususstaki âyeti, Tevrat'tan kaldırmaya imkân bulamadılar... Nitekim bir zina olayı üzerine Resûlüllâh'a geldiklerinde Tevrat'ın ilgili kısmını okuyan Yahûdî, eliyle recm âyetini kapatarak diğer kısımları okumuştu da, Abdullah bin Selâm kendisine: "Elini oradan kaldır, recm ayetini elinle örtme" diye bağırmış. O da elini kaldırdığında orada recm âyetinin yazılı olduğu görülmüştü, işte bu olay da gösteriyor ki, Yahudiler Tevrat'ın ancak yorumunda değiştirme ve bozma yapabilmişler, Tevrat'ın metnini ise bozamamışlardır..."

"Rasûlüllâh Efendimiz'in sıfatları, çıkacağı yer hakkındaki haberler de, hâlen Tevrat'ta açıkça mevcuttur. Onlar, bu hususta da, ancak onun yorumunu değiştirip bozmuşlardır...Yüce Allah'ın bu hususta onları kınaması ise, onların bu haberleri ve hakikatleri gizlemesiyle ilgilidir. Onlara, "işte Rasulullah'm sıfatlarıyla ilgili ayetler sizin kitabınız Tevrat'ta yazılıdır" denildiği zaman, onlar bu âyetleri inkâr etmiyor, edemiyor da, "evet fakat o bu değildir. Biz halen onun gelmesini beklemekteyiz" şeklinde karşılık veriyorlar..."

Yine onlar diyorlar ki: "Ebû Dâvûd, Sünen'inde İbni Ömer'den şöyle rivayet etmiştir: "Bâzı yahûdîler Rasülüllâh'a gelip; aralarındaki bir dâvayı halledivermesini rica ederek, O'nu Kuff denilen yere davet ettiler. Rasûlüllâh da oraya gitti. Onlar, Midrâs'm evindeydiler. Ve dediler ki: "Ey Ebû'l-Kâsım, içimizden biri, bir kadın ile zina etti. Bunun hükmünü vermeni istiyoruz." Onlar, Rasûlüllâh için bir yer hazırlamışlar, oraya bir minder koymuşlardı. Rasûlüllâh da buraya oturmuştu. Onlar böyle deyince Rasûlüllâh; "Bana, kitabınız Tevrat'ı getiriniz" buyurdu. Onlar da getirdiler. Altındaki minderi çekip önüne koydu, getirilen Tevrat'ı da onun üzerine koydu. Sonra buyurdu ki: "Ey Tevrat, Ben sana ve seni inzal buyurun Allah'a îmân ettim!" Sonra şöyle buyurdu: "Bana en âliminizi getiriniz!" Sonra kendisine bir genç getirildi..." Sonra o (yâni ravî) Recm Olayı ile ilgili kıssayı sonuna kadar anlatmıştır... İşte bu olay da, Tevrat'ın asıl metninde bir değiştirme olmadığına delâlet etmektedir...[96][96]

---

[96][96] Daha önce de Buhârî'den naklen anlatılan bu olayı, Müslim, Berâ bin Azib'ten Şöyle nakleder: "Zina ettiği için yüzüne kaynar su atılmış bir Yahudi, Rasülüllâh'a uğradığı zaman, Rasûlüllâh: "Sizin kitabınızda zinaya verilecek ceza böyle midir? dedi. Onlar "Evet" dediler. Resûlüllâh âlimlerinden birini çağırdı ve ona: "Tevrat'ı indiren Allah aşkına söyle, kitabınızda zinaya verilecek ceza böyle midir? " dedi. Yahûdî âlimi de dedi ki: "Hayır. Eğer sen, böyle demeseydin sana doğruyu söylemezdim. Kitabımızda zinanın cezası recmdir. Fakat zina çoğaldığı zaman, biz bunda bir değişiklik yapmışız. Eğer zina eden eşraftan biriyse, ona ceza vermez, halktan biriyse onu recmederdik. Daha .sonra, herkese aynen tatbik edilmek üzere bu tahmîm cezasını kararlaştırmışız..." Rasûlüllâh bunun üzerine; "Allah'ım Ben, senin unutulmuş bir emrini

Yine onlar, yâni İkinci Grub'a girenler derler ki: "Eğer Tevrat'ın asıl metni değiştirilmiş olsaydı, Resûlüllâh Efendimiz onu hürmetle alıp yastığın üzerine koymaz, onunla hükmetmezdi... Bilhassa orada: "Ey Tevrat, ben sana ve seni indiren Allah'a îmân ettim" demezdi... Sonra Yüce Allah, Kur'an'm bir âyetinde: "Rabbi'nin kelâmı, hem doğrulukça, hem de adaletçe tamamlanmıştır. O'nun sözlerini değiştirebilecek yoktur. O işitendir, bilendir" buyurmuştur.[97][97] Tevrat da Allah'ın değiştirilemeyecek sözlerindendir.

Yine onlar derler ki: "Bize hak veren delillerden biri de, yahûdîlerin, Peygamber Efendimizin geleceğine ve insanlığı içinde bulunduğu eğrilikten kurtaracağına, karanlıktan nura çıkaracağına dâir Tevrat âyetlerini gizledikleri, kendi evlâtlarını ve halkı buna muttali olmaktan menettikleri bilinen bir hakikkattir. Ve bu hususta haberler vardır... Şayet biri, 'her nasılsa bu âyete muttali olacak olursa, "evet böyle bir âyet vardır amma, bu onun hakkında değildir" diyerek geçiştirdikleri de vâkidir."[98][98]

İşte, bu gruptakilerin, kendi görüştüklerini müdâfa için ileri sürdükleri başlıca delilleri bunlardır... [99][99]

---

ihya eden ilk kişiyim" buyurdu ve şikayet konusu olan kimseye recm cezasının verilmesini emretti. Emir yerine getirildi... Bunun üzerine Yüce Allah'ın: "Ey Râsul ağızlariyie "inandık" deyip kalbleriyle inanmamış olanlardan ve Yahudilerden küfürde yarış edenler seni üzmesin..." diye başlıyan âyeti nazil oldu. Ve: "Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler kâfirlerdir, ...zâlimlerdir, ...fâsıklardır" diye olan ayetler indi. Bunların hepsi, kâfirler hakkında idi. (Müslim 4/1326, N. 1699, 1700).

[97][97] En'am suresi, 115

[98][98] Buhâri'nin Kiîâbü'l-Büyû bölümde (C. 3, sh. 21'de), Atâ bin Yessâr'dan rivayet ettiğine göre,.o şöyle demiştir: "Ben, Amr ibni As'ın oğlu Abdullah İle karşılaştığım zaman tendisine dedim ki: "Ey Abdullah, bana, Rasûlüilah Efendimiz'İn Tevrat'ta bildirilmiş bulunan vasıflarını haber verir misin?" O, benim bu ricam üzerine şöyle dedi: "Bak ey Atâ, sevgili peygamberimizin vasıfları Kur'ân'da meselâ: "Ey şanlı nebi! Biz seni bir şahid, bir mübeşşîr ve münzir (müjdeleyici ve uyarıcı) olarak gönderdik" (Ahzâb, 45) âyetinde nasıl bildirilmiş ise, Tevrât'îa da bâzıları böylece bildirilmiş idi... Ayrıca Tevrat'ta şu âyeî ve bilgiler vardır:

"...Ve biz serti halkın hâmisi olarak gönderdik! Sen, benim kulum ve Rasûiümsün! Seni "Allah'a güvenip dayanan" diye vasıflandırdım, jşte O, sokaklarda çağırıp bağırmaz. Sert ve kaba değildir. Kötülüğü kötülükle reddetmeyip affeder. Ve Allah O'nu; insanlar "la ilahe illallah" diyerek eğriliklerini O'nun sayesinde gidermedikee ve O, bu tevhîd ile kör gözleri açmadıkça, sağır kulakları ve kapalı kalbleri yine bir tevhidle açmadıkça, dünyâdan âhirete asfâ almayacaktır." (Muhammed Afifi).

[99][99] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/364-366.

3. Grub

Bu gruba dâhil olanların, mutedil ve orta yolu takîb ettiklerini söyleyebiliriz. Bunlar da diyorlar ki: "Tevrat'a bâzı ilâveler yapılmıştır. Elfâzmdan az birşey de değiştirilmiştir. Büyük bir ekseriyeti ise aslı üzerindedir. Özet olarak söylersek: Tevrat'ın metninde, çok az birşey değiştirilmiştir..."

İşte Üçüncü Grubun mezhebi de budur... Şeyhimiz rin el-Cevâbüs-Sahîh Limen Beddele Dînel-Mesîh adlı kitabında tercih ettiği görüş de budur. O bu görüşü açıklarken diyor ki: "...Meselâ bugün onların ellerindeki Tevrat'ta: "Yüce Allah İbrahim'e hitaben buyurdu: "ilk ve biricik oğlun İshak'ı kurban eyle" diye bir âyet var. işte bu âyetteki îshak kelimesi bı» âyete sonradan ilâve edilmiştir."

Ben derim ki:

îshâk'm kurban edilmesinin emredilmiş olması, kesin olarak doğru değildir. Bunu en azından on cihetten isbât edebiliriz. Şöyleki: [100][100]

1. Cihet

îbrâhîm (a.s.)ın ilk ve biricik oğlu, İshâk değil İsmail'dir! Bunun böyle oluşu, her üç ümmetin; müslümanlarm, hristiyanların ve yahûdîlerin ittifakı ile sabittir. Hem ilk oğlu olması, hem de îshâk'm kurban edilmesi'nin emredilmiş olması, bir çelişki olur... (İshâk, onun ilki değildir). [101][101]

---

[100][100] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/366-367.
[101][101] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/367.

2. Cihet

Yüce Allah, İbrahim (a.s.)a, Hâcer'i ve onun oğlunu Sâre'den uzaklaştırmasını ve Mekke vadisinde yerleştirmesini emretti. Bunun sebebi, Sâre'nin bir câriye olan Hacer'i ve oğlunu kıskanarak kalbinin kırılmaması idi. Hiç Cenâb-ı Hakk, Sâre'nin oğlunun boğazlanmasını, Hâcer'in oğlunun sağ bırakılmasını emretmiş olur mu? Bu, hikmet-i İlâhiyenin iktizâ etmediği birşeydir... [102][102]

3. Cihet

Kurban etme olayının yeri, kesin olarak Mekke'dir. Bunun için hedy ve haoc kurbanlarının kesilme yeri de orası olmuştur ki onun Ümmeti İbrahim ve oğlunun bu hâtırasını canlı tutsunlar.., [103][103]

4. Cihet

Yüce Allah, îshâk'm anası Sâre'ye, İshâk'ı ve Yâkûb'u birlikte müjde eylemiş ve şöyle buyurmuştur: "...Biz de ona İshâk'ı müjdeledik, İshâk'm ardından da (torunu) Yâkûb'u müjdeledik."[104][104] Böyleyken îshâk'm kurban edilmesinin emredilmeşi nasıl mümkün olur? Çünkü Cenâb-ı Hakk, İshâk'm anababasına îshâk'm çocuğu ile de müjde vermiştir. [105][105]

---

[102][102] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/367.
[103][103] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/367.
[104][104] Hûd suresi, 71

[105][105] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/367.

5.Cîhet

Kurban etme kıssasiyle ilgili tam bir teslimiyet ve rızâ neticesinde kurban edilmekten kurtarılan îsmâîl; Bu hususstaki büyük teslimiyet ve itaati sebebiyle İbrahim'e ayrıca verilen diğer evlâd da İshâk olmuştur. [106][106]

6.Cihet

Bilindiği veçhile İbrahim (a.s.)ın çocuğu olmuyordu, Çocuğu olması için Cenâb'ı Hakk'a dua etti. Cenâb-ı Hakk da onun bu duasını kabul buyurdu ve kendisine bunu müjdeledi. Çocuk büyüdüğü zaman, onu kendisi için kurban etmesini emretti. Cenâb-ı Hakk bu hususta şöyle buyurur: "İbrahim dedi ki: "Rabbim, bana iyilerden bir çocuk lütfet! Ona, halım bir erkek çocuk müjdeledik."[107][107]

îşte bu âyet gösteriyor ki, bu çocuk ona, onun bu husutaki duasından sonra müjde edilmiş ve verilmiştir. İşte bu müjdelenen oğul kim ise, Hakk'a kurban edilmesi emredilmiş bulunan da kat'î olarak odur! Kur'ân'm açık beyânı budur.

İshâk'm müjde edilmiş olması ise, sonradandır ve hakkında düâ edilmiş olmaksızmdır. Ve o sırada İbrahim (a.s.) iyice yaşlanmış idi. İshâk'ın müjde edilmesi de, karısı Sâre içindi... Bunun için Sâre, o yaştan sonra çocukları olmasından teaccüb etmişti... [108][108]

7. Cihet

---

[106][106] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/367-368.
[107][107] Sâffât suresi, 100-101

[108][108] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/368.

İbrahim (a.s.), kat'iyyen îshâk ile Mekke'ye gitmedi ve onunla anasını hiç birbirinden ayırmadı... İbrahim'in; hanımının çocuğunu alıp da cariyesinin yanına götürmesini ve orada onu kurban ederek cariyesinin çocuğunu bırakmasını Cenâb-ı Hakk; nasıl emreder? [109][109]

8. Cihet

Yüce Allah, İbrahim'i (a.s.) Halîl edinmiştir. Hullet ise, bütün kalbin Yüce Allah ile olmasını, O'nun sevgisiyle,dolmasını, başkasına onda hiçbir yerin kalmamasını iktizâ eder... İşte Halîlüllâh, böyle bir kalb ile Allah'tan çocuk isteyince, O da ona İsmail'i müjde ve hibe eyledi. Hibe edince de İbrahim'in kalbinin bir köşesinde ismail'e yer verildi. Onu kendisine halîl edinmiş bulunan Cenâb-ı hakk, ise; İsmail'e ayrılan bu kalb köşesinin dahî kendisine tahsisini istedi. Bunun için onu, oğlu İsmail'i kurban etmekte imtihan eyledi. O da Hakk'm emrine kayıtsız şartsız itaat ve teslimiyet gösterince, Hullet hâlis oldu; kalbinin tamamını yine Hakk'a tahsis etmiş bulundu. Bunun üzerine, İsmail'in kurban edilmesi de, yine Hakk'ın emriyle durduruldu...

Bilinen ve kabul edilen bir husustur ki, böyle birşey, ancak ilk evladda olur, son evladda değil. Bu, ilk çocukta hâsıl olduğuna göre, bunun tekrarına artık lüzum yoktur. Yüce Allah'ın yüce hikmeti de, bunu iktizâ etmez. [110][110]

9. Cihet

İbrahim (a.s.), Ishâk'a yaşlılığı zamanında sâhib oldu. ismail'e ise gençliği ve delikanlılığı zamanında sâhib oldu. Adet ve yaratılış gereği insan, delikanlılığında ve ilki olarak sâhib bulunduğu çocuğuna düşkün olur. Kalbi ona çok meyleder ve onu çok sever.

---

[109][109] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/368.
[110][110] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/368-369.

Bu da, fıtratın gereği olarak böyledir. [111][111]

10. Cihet

Peygamber (s.a.v.) Efendimiz, "ben iki kurbanlığın oğluyum" buyurur ve bununla iftihar ederdi. Şüphesiz O bununla, babası Abdullah ile ceddi İsmail'i kasdederdi.[112][112]

İşte bu on c i h e t'le sabit olmuştur ki, onlar, îshâk kelimesini Tevrat'ın o âyetine ilâve etmişlerdir. Diğer bâzı ilâveler gibi... Tevrat'ta böyle az da olsa, bâzı ilâveler yapmış olmalarının sebebini de burada sırf ilmî bir mülâhaza ve ilmi bir tavırla açıklayabiliriz. Hâşâ ki biz, bâzı zayıf karakterli kimselerin yaptığı gibi, ilmi bir meseleyi hafife alarak, Allah'ın kitaplarından biri olan Tevrat hakkında edeb dışı bir söz söylemeye yeitenelim! Biz, asla bunu yapmayız. Böyle bir şeyden hemen Allah'a sığınırız. Biz; "Tevrat, Kur'ân gibi aynen indiği şekilde mahfuz ve bakî kalmıştır" da demeyiz. Biz, Yüce Allah'ın inayet ve hidâyetine sığınarak diyoruz ki:

"Yahudilerin âlimleri ve hahamları kendi ellerindeki Tevrat için derler ki: "Bu, aynen Allah'ın Musa'ya indirdiği Tevrat değildir. Çünkü Mûsâ, Tevrat'ı İsrail Oğullarından gizlemiştir. Çünkü O, onların onun yorumunu yaparak birtakım gruplara ayrılmalarından korkuyordu. O, Tevrat'ı, bunun için kendi aşiretinden olan "Lavi Evladına1' teslim etmiştir." îşte onlar, böyle söylerler. Nitekim onların bu sözlerini destekler mâhiyette Tevrat'ta âyet dahî vardır. Gerçekten Lavi Oğulları, yâni Hârûn

---

[111][111] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/369.

[112][112] Bu hadîs bu lafızla sabit değildir... Keşfü'l-Hafâ'da (1/199'da), İmam ZeylaFnin ve İbni Hacer el-Askalanî'nin bu hususta: "Biz bu hadîsi, bu lafızla bulamadık..." dedikleri kaydedilmiştir... Fakat Hâkim el-Müstedrek'inde rivayet ettiği bir hadîsle bunun aslına işarette bulunmuştur... Çünkü ashabtan bâzılarının ilgili meseleyi müzâkere ettikleri bir sırada, orada bulunan Muâviye bin Ebî Süfyân, "...Meselenin aslını bilene rastladınız..." diyerek şöyle anlatmıştır: "Biz, Rasûlüllâh'ın yanında idik. Bir ârâbî gelip: "Ey Allah'ın Rasûlü, yağmurlar kesildi, beldeler kurudu, çoluk çocuk perişan oldu! Sen, Allah'ın sana lütfettiğinden bize lütfet! Ey iki kurbanlığın oğlu!..." dedi. Bunun üzerine Rasûlüllâh gülümsedi ve arâbinin kendisine böyle hitab etmesine birşey demedi." Sonra Muâviye, Rasûlüllâh'ın babası Abdullah ile ceddi İsmail (a.s.)ın, kurban edilme olaylarını sonuna kadar anlattı."

İşte bu olaydan anlaşıldığına göre, ilgili hadîsin aslı: "...Ey iki kurbanlığın oğlu!" şeklinde vârid olmuştur. Fakat Hâkim, bu rivayet hakkında sükût etmiş, Zehebî ise onu tenkîd etmiş ve: "Bu rivayetin senedi vâhîdir" demiştir. Hafız İbni Kesîr de bunun, son derece garîb olduğunu söylemiştir. Zehebî ile Süyûtî bu rivayetin zayıf olduğunda ittifak etmişlerdir. (M. Afifî, Silsiletü'l-Ehadisi'd-Dâîfe, 321, el-Mektebü'l-İslâmî.)

(a.s.)m evladı bulunan Hârûnîler; Yahudilerin kadı ve hâkimleriydiler... Dînî hizmetler, Beyt-i Makdis'e âit vazifeler, hep onların ellerindeydi. Bunun için Musa (a.s.), israil oğullarına, ancak yarım sûre vermiş fazlasını vermemişti...

Nitekim onların elindeki Tevrat'ta da bu husus yazılıdır ve buna dâir metinde: "...Ve bu sûre, israil oğullarına tanık olacaktır. Onların ağızlarında unutulmadan kalacaktır" denilmektedir. Bu sûre de onların tabiatlarının kötü olduğuna, onların Musa'nın şerîatine muhalefet edeceğine ve bu muhalefetten sonra kendilerinin perişan olacaklarına da dair kayıtlar vardır. Demekki bu sûre, aynı zamanda onların aleyhine tanıklık etmekte, onların aleyhine söylenen şeyler için de bir fîkir vermektedir:.. Bu sûrenin, onların ağzından eksik olmayacağının bildirilmiş olması; diğerlerinin bildirilmemiş olduğunu da ifâde etmektedir. Demekki Mûsâ (a.s.), gerçekten bu sûreden başkasını onlara teslim etmemiştir. Tevrat'ın diğer kısımlarını, Harun (a.s.)m evlâdına teslim eylemiştir.

Hârûnî imamlar ise, Tevrat'ı biliyor, kendilerine teslîm edileni îtinâ ile koruyordu. Fakat Kudüs'ü işgal eden Buhtünassar, onların hepsini kılıçtan geçirmiş, katletmiştir...

Durumun vehâmetini gören Azrâ ise, kendi mahfûzâtına dayanarak ve kısmen de bâzı yahûdî kâhinlerinden istifâde ederek, Tevrat'ın parça parça bulunan bölümlerini bir araya toplamış, bütün yahûdîlerin ellerindeki Tevrat'ı meydana getirmiştir. Bunun için bütün yahûdîler ona çok hürmet ederler, onu ta'zîmde çok aşırı giderler... Ve onun hakkında derler ki: "Elan Azra'nm kabrinden semaya doğru bir büyük nur çıkar."[113][113]

---

[113][113] Bezlü'l-Mechûd'ta der ki: "Bu durum gösterir ki, onların ellerindeki Tevrat'ın muhtelif bölümlerini onlar için toplayıp da bir kitap heline getiren bu Azrâ adındaki kişi; gerçekten düşüncesiz, bilgisiz biriymiş. Bilhassa Yüce Allah ve O'nun sıfatları, konusunda çok cahilmiş! Böyle olmasaydı, o hiç maddî ve cismânî sıfatları Allah'a yakıştırır mıydı? Allah'ın, kendi işlerine pişman oluşundan (!) bahsedilebilir miydi?"

Yine Bezlü'l-Mechûd'ta şu bilgiler verilmektedir: "Musa (a.s.). dînî hizmetleri ve imameti, Hârûnîlere bırakmıştı. Fakat Tâlût hükümdar olduğu zaman, Hârûnîlere karşı çok ağır baskılar yaptı, onlardan büyük bir ekseriyeti öldürttü... Sonra işin başına Dâvûd geçti. Hârûnîlerin bakiyesinden bâzı kimseler önceki durumlarını tekrar elde etmek istediler... Sözü geçen Azrâ ise, Kudüs hükümdarının yanında çok hatırlı idi. Beytü'l-Makdis'in yapılmasına-vasıta oldu, onlar için Tevrat'ı meydana getirdi. Kendisi Hârûnîlerden olduğu ve Dâvûdîlerİn iş başında devamını çirkin gördüğü için, meydana getirdiği Tevrat'a, Dâvûd (a.s.)ın soyunu kötüleyen iki bölüm ilâve etti. Bunlardan biri, Lût (a.s.)ın iki kızının hikâyesi, diğeri de Yehûdânın iki oğluyla evlendirdiği Tamar (Tamârâ) adlı kadının hikayesidir... Ve O bu iki kıssayı Tevrat'a ilâve etmekle, gerçekten kendi maksadına da nail oldu... Çünkü yahûdîlerin Kudüs'deki ikinci devletlerinin zamanında, Davud'un (a.s.) neslinden birtek hüküdar olmadı. Bu devrin hükümdarlarının hepsi, Hârûnîlerden idi."

Onların bâzıları Azrâ hakkında o kadar aşırı gitmiştir ki, (hâşâ) onun Allah'ın oğlu olduğunu söylemişlerdir. Fakat bunu, yahûdilerin içinde bâzıları söylemektedir, yoksa bütün yahûdîler değil. İşte şimdi onların ellerinde- bulunan Tevrat, aslında bu Azrâ'nın kitabıdır. Onu toplayıp bugünkü hâline getiren odur. Elbette bunun içinde, Yüee Allah'ın Musa'ya (a.s.) inzal buyurduğu Tevrat'a ait pekçok âyetler de bulunmaktadır. Fakat bu Tevrat'a üç hâl arız olmuştur. Bunlar, sırasıyle şöyledir:

1- Ona bâzı eksiklik ve fazlalıklar arız olmuştur...

2- Terceme farklılıkları âzır olmuştur...

3- Tefsir ve te'vil bakımından ihtilâflar arız olmuştur... [114][114]

Biz burada, hakikatin ne merkezde olduğunun iyi anlaşılması için, bâzı misaller

---

Şeyhul-İslâm Ibni Teymiye hazretlerinin de, Tevrat'ın tahrîfiyle ilgili çok nefîs bir tesbitleri vardır. O bu tesbîtini, el-Cevâbüs-Sahîh Limen Beddele Dînel-Mesîh adlı kitabının 2. cildinin baş tarafında şöyle açıklar: "...Yahûdîler, ellerindeki kitapları Tevrat'ın tebdil ve tahrîf edilmiş olduğu iddialarına karşı çıkar ve bunu reddetmek için derler ki: "Bu nasıl mümkün olur? Çünkü bizim elimizdeki Tevrat, ayrı ayrı tam yetmiş iki dilde yazıya alınmıştır..." Onlar b.unu, tahrîf iddialarını red için söylerler. Fakat onların bu sözünde, onların maksatlarının.tersini ifâde eden bir mânâ vardır. Çünkü bir kitap tam yetmiş iki dilde ayrı ayrı yazıya alınmış olursa, onun aslı nasıl korunmuş olacak? Aksine bu, bâzı dillerdeki nüshalarda olmasa bile, birçok nüshalarda tahrîfler olacağını ve olduğunu gösterir..." (M. H. El-Fakî, İğâse, 2/359, 360).

[114][114] Müellifimiz burada, tekrar Tevrat'ta tahrîf meselesi üzerinde durmakta ve bazı kıymetli bilgiler vermektedir. Büyük Müfessir İbni Cerîr et-Taberî de, ilgili bir âyet münâsebetiyle kıymetli bilgiler vermektedir. İlgili âyet şöyledir: "...Oysa bunlardan bir grup vardır ki, Allah'ın kelâmını işitirlerdi ve düşünüp akıl erdirdikten sonra, bile bile, onu değiştirirlerdi." (Bakara, 75). "Yâni: Allah'ın kendilerine inzal buyurduğu Tevrat'ı, onun helâl kıldığını haram, haram kıldığımı helâl kılmak suretiyle değiştiriyorlardı. Onun hak dediğine bâtıl, bâtıl dediğine de hak diyorlardı. Kendilerine düşvet veren haksızı halkı, haklıyı da haksız kılıyorlar, rüşvet vermeyince de Kitabın hükmünü ortaya koyuyorlardı. Bunun için, Yüce Allah onlara olan bir hitabında şöyle buyuruyordu: "Siz kitabı okuduğunuz halde insanlara İyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz?" (Bakara, 44).

Gerçekten Kur'ân-ı Kerîm'de, müteaddid âyetlerde, onların Hz. Muhammed (a.s.)'ın sıfatlariyle ilgili olan Tevrat âyetlerini değiştirdiklerine dâir kesin hüccetler vardır. Yüce Allah bu hususu sarîh olarak bu ayetlerde bildirmiştir ve onlar, bu değiştirme ve gizleme işini bile bile yapmışlardır. Onlar, Kur'ân'ın açık beyânı veçhile, kendi çocuklarını tanıdıkları gibi Hz. Muhammedi tanıyor, Mûsâ (a.s.)'ın kendisine imân edilmesi ve destek olunması hakkında israil oğullarından söz aldığı zâtın o olduğundan asla şüphe etmiyorlardı... Nitekim içlerinden insaf edip de müslüman olanlar, bunu açıkça söylemişlerdir. Fakat onlar, özellikle İslâm'ın zuhurundan sonra, hem Tevrat'ın metninde, hem de açıklamasında daha çok tahrîfler yaptılar. Bunu, bilmiyerek değil, sapıklık ve hasedlerinden dplayı irtikab.ettiler... Fakat Kur'ân'ın aynen nazil olduğu gibi muhafaza edilmesi; ehl-i kitaptan olsun veya olmasın, tâ kıyamete kadar neyin hak.neyin bâtıl, kimlerin hak üzerinde, kimlerin bâtıl üzerinde olduğunu açıkça ve kesin olarak bilinmesi içindir... Artık herkesin ortaya hak namına bir iddia atacak olursa; onun hak mı, yoksa batıl mı olduğunun yegâne ölçüsü, eşsiz ve ebedî mucize Kur'an-ı Kerinfdir." (M. H. El-Fâkî).

zikredeceğiz. Şöyleki: [115][115]

1. Misal

Bu misâlimiz, daha önce bir münâsebetle zikredilmişti ve Tevrat'ın şu âyeti idi; "...Ve sahrada yırtıcı hayvanların parçaladığı hayvanın etini yemeyeceksiniz, onu köpeğe atacaksınız." Orada, aynı zamanda onların bunu nasıl tahrif ettiklerini de göstermişti. [116][116]

2.Misal

Bu da yine Tevrat'taki şu âyettir: "...Ve bir peygamber ki, Onu, onların kardeşlerinin en hayırlılarından çıkarıp onlara elçi kılacağım, o da senin gibi bir elçidir, sana inananlar ona da inansınlar!"

Yahudiler, bunu da, yukarıdaki örnekte olduğu gibi, tefsir ve te'vil bakımdan tahrif ettiler ve dediler ki: "Bu, bizden, yâni İsrail oğullarından gelecek olan bir peygamberin müjde edilişidir. îsmâil oğullarından değil..." işte onlar, âyetin aslını ve metnini değiştirmeye güç yetirem e dikleri için, onu bu şekilde yanlış yoruma tabî tutarak değiştirmiş oîdular;.. Bu ise, bir değil, birkaç cihetten yanlıştır, bâtıldır! Biz burada bunun, kesin olarak bâtıl oluşunu dört cihetten isbât edeceğiz! Şöyle ki: [117][117]

1.Cîhet

---

[115][115] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/369-372.
[116][116] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/372.
[117][117] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/372.

Eğer yüce Allah'ın muradı, yâhudilerin iddia ettikleri gibi olsaydı, "...onların kardeşlerinin en hayırlılarından" buyurmaz, "Onların en hayırlılarından" buyururdu. Çünkü ilgili ve benzeri âyetlerde hep böyle buyurmuştur. Meselâ Muhammed (a.s.) hakkındaki bir âyette: "...Allah, mü'minlere kendilerinden, kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan, kendilerini temizleyen ve kendilerine kitap ve hikmeti öğreten bir elçi gönderdi."[118][118] Bir âyette de şöyle buyurmuştur: "Andolsun, içinizden size öyle bir peygamber geldi ki, sizin sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelir, size düşkün, mü'minlere şefkatli ve merhametlidir."[119][119] İşte bu âyetlerde hep "...kendilerinden" "kendinizden, içinizden" buyurulmuş, yoksa "kardeşlerinizden" denilmemiştir. Denilmesi âdet de değildir. [120][120]

2.Cîhet

Tevrat'ta bilinen ve kabul edilen de, "Onların kardeşleri..." denilince, onların kendisi değil, îsrâil oğullarından başkasının kasdedilmesidir. Meselâ Beşinci Sifrin birinci cüz'ünde şöyle denilmiştir: "Siz, kardeşleriniz îs oğullarının Sifr'daki kardeşleri olunca, İsmail Oğulları da, İbrahim'in evladlarının hepsinin kardeşleri olur. [121][121]

3.Cîhet

Eğer geleceği müjdelenen bu peygamber, îsrâil Oğullarından Şem'îl veya bir başkası olmuş olsaydı, bu takdirde: "îsrâil Oğulları, îsrâil Oğullarının kardeşleridir" demek gerekirdi ki, bu asla caiz değildir. O halde ilgili Tevrat âyetinden anlaşılan: "îsmâil Oğulları veya Is Oğulları; îsrâil Oğullarının kardeşleridir" olacaktır. Bu da onların bunu

[118][118] Al-i İmran suresi, 164

[119][119] Tevbe suresi, 128

[120][120] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/372.
[121][121] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/373.

tahrif ettiğini isbât eder. [122][122]

4. Cîhet

İlgili âyette: "...Onlara onu elçi kılacağım, oda senin gibi bir peygamberdir" denilmiştir. Yine ilgili bir diğer âyette: "...O'na dahî, Musa'nın Tevrat'ı gibi bir Tevrat (kitap) indireceğim" denilmiştir.

İsrail Oğullarından Şem'îl'in veya diğer bir peygamberin; Mûsâ gibi olmadığı, Tevrat gibi bir başka Tevrat'a yâni ilâhî bir kitaba sâhib olmadığı ise tarihî bir gerçektir! İsrail oğullarında ne Mûsâ gibi birisi, ne de Tevrat gibi bir diğer kitap asla mevcûd değildir.

Mûsâ (a.s.)dan sonra kendisine Tevrat gibi bir kitap inzal buyurulan iki zâttan bahsedilebilir. îsâ (a.s.) ve Muhammed (a.s.)... Isâ (a.s.), îsrâil Oğullarının kardeşlerinden değil, bizzat kendilerinden bir peygamberdir. Muhammed (a.s.) ise, onların kardeşleri bulunan îsmâil Oğullarmdandır ve îsmâil, îsrâil'in (yâni Yâkûb'un) babası İshâk'm kardeşidir...

Kaldıki Tevrat'ın ilgili âyetinin bâzı lafızlarında da, "...Ve siz hepiniz onu işiteceksiniz" ifâdesi vardır. Şemîl ise asla yeni bir şey getirmemiştir. Ne mevcuttan birşeyi neshetmiş, ne de ona bir ilâvede bulunmuş. O sadece, Filistinlilere karşı îsrâil Oğullarına bir destek olmuş, onları Tevrat'ın getirdiği şerîate iadeye çalışmıştır... Yoksa yeni bir şeriat getirmiş veya bir kitab getirmiş değildir. Bunu, onlar kendileri de iddia edemezler! O sâdece diğer Benî îsrâil peygamberleri gibi bir peygamberdi. Ve zâten onlara, mevcud peygamberleri öldüğünde, onun yerine bir peygamber gelmeye de devam etmiştir...

Eğer bu müjdenin Şem'îl'e âit olduğu söylenecek olursa, bunun, bütün Benî îsrâil peygam.erleri için dahî iddia edilmesi mümkin olur ki, bu asyâ doğru olamaz! Çünkü bu iddia, bütün benî israil peygamberlerine, Musa'ya indirilen Tevrat gibi bir Tevrat

[122][122] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/373.

indirildi mânâsına gelir... [123][123]

3. Misal

Tevrat'ta aynen şu âyet vardır:

"Allah Teâlâ Tûr-i Smâ'dan ikbâl buyurdu! Ve O'nun nuru Sîır'dan parladı, Fârân dağlarından tecellî etti. Rûhu'l-Kudüs O'nunla beraberdir ve O, nice rabbiler (dîn âlimleri ve mürşidler) yetiştirecektir!"

Onlar, Sîır Dağı'nınSerât Dağı olduğunu biliyorlardı. Çünkü onların akrabası bulunan Is Oğulları orada oturuyordu. Bunlar îsâ'ya îman etmişlerdi. Yine onlar, bu dağın bir yerinde Isâ (a.s.)ın makamı bulunduğunu da biliyorlardı... Sina'nın, Tûr dağı olduğunu gayet iyi bildikleri gibi...

Fakat Cibâl-i Fârân tâbirine gelince: Bu kesin olarak Mekke dağlarıdır! Çünkü Fârân, Mekke'nin isimlerinden biridir. Fârân Dağları demek de, Mekke Dağları demektir. Bunun böyle olduğuna delâlet eden Tevrat âyeti de vardır. Ve o âyet aynen şöyledir: "Ve gerçekten ismail; Fârân vadisinde ikâmet etti ve anası Hâcer onu, Mısır ülkesinden bir kadın ile evlendirdi."

işte Tevrat'ın bu açık beyânı ile.de sabit olmuştur ki: Fârân dağları ve vadisi, ismail'in meskenidir, ikâmet yeridir, Onun evlâdının yurdudur. Ve bu yer de, kesin olarak Mekke'dir. Tevrat, Mekke dağlarına nübevvet nurunun ineceğini müjdelediğine göre; Mekke'yi mesken edinmiş bulunan ismail soyundan bir peygamber geleceğine işaret edip, O'nu müjdelemiş olmaktadır.

Ve târihin kesin belgeleriyle sabit olmuştur ki, Mekke'de ismail (a.s.)m soyundan, Muhammed (a.s.)dan başka bir peygamber de gelmemiştir! Bu, öyle bir netîce ve bilgidir ki, hem tarihî, hem de dinî bir zaruret yâni kesinlik ifâde eder!...

Târihî ve dîni bilgilerin en açık en kesin olanlarından biri, işte bu bilgi ve bu

---

[123][123] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/373-374.

neticedir! Biz de bu bilgiyi vermiş, isbât etmiş bulunuyoruz? Bundan dolayı da seviniyor, Allah'a hamd ü senalar ediyoruz...

Tevrat'ın da delâlet ettiği gibi, bu yahûdiler gerçekten anlayışı kıt ve çarpık olan bir topluluktur. Âkil ve düşüncelerinde korkunç bir bozukluk hâsıl olmuştur. Bunun için, bile bile dinlerini tahrif etmişler, birtakım acâib din kaideleri koymuşlardır... Ve onlar, Tevrat'ın şu âyetini de yanlış yorumlamışlardır! Tevrat bu âyetinde diyor ki: "Senin ikâmet ettiğin arazînin meyveleri, Rabbin Allah'ın beyti olan Kudüs'e sevkedilecek ve oğlak, anasının sütü ile pişirilme-yecek!" Maksat şu idi: Onlara Kudüs'e hac için çıkmazdan önce, doğumundan itibaren yedi gün geçmemizin koyunlarının ve sığırlarının yavrularını kesmeleri, kurban etmeleri yasaktı... Yukarıdaki Tevrat ayeti ise, Kudüs'e yapacakları hacc sebebiyle bu yasağı kaldırıyordu... Yâni bu sırada, yedi gün geçmesini beklemeksizin, bu kuzulardan Allah'a kurbanlar sunmak üzere yanlarına almaları serbest bırakılıyordu... Onların din adamları ise bunu anlamayıp, o şekilde te'vil ettiler... "Kuzunun, anasının sütünü emerek pişmesini, olgunlaşmasını" tencereye konularak ateşte pişirilme şeklinde aldılar ve bu anlayış (!) ile, "Südün oğlak etiyle pişirilmesini, yenilmesini" haram îlân ettiler... Sonra ilgili âyette ki, "oğlak" ve "oğlağın anası" kelimelerini dahî kaldırıp hiçbir etin, hiç bir sütle yenilemiyeceği şeklinde bir yasak getirdiler. Ve Tevrat âyetini, hiçbir ilgisi bulunmayan böyle bir manaya yükleyerek, hüküm koydular... Sofrada et varsa sütü, süt varsa eti yasak ettiler (!)

Bu Ümmet-i Gadabiye'nin bir kısmının değil, bütün ferdlerinin, asla olmayacak şeyler üzerinde ittifak ettiklerini görmek, hiç yadırganmamalıdır! Çünkü onların uğradıkları gibi fecî ve vahîm bir âkibete uğramış, devletleri ve vatanları ellerinden alınarak parça parça olmuş bir topluluk, mümkin değildir ki dînini aslî safveti üzere muhafaza edebilsin. Nesilden nesile dinin esaslarını ve bu esasların ruhunu talîm edebilsin. Devlet harâb, vatan berbâd iken, hiç dîn mahfuz ve ma'mûr olabilir mi? Elbette olamaz, işte onlarda da olamayan budur, bundandır...

Ümmetlerin en eskisi bulunan yahûdiler; gerek Keldânîlerden, Bâbillilerden, gerekse Farslılardan ve Yunanlılardan ve hattâ Hıristi-yanlardan pekçok zulümler görmüş, parça parça olup yeryüzünün muhtelif yerlerine dağılmışlardır. Yahudilerin bu ve milletlerden gördükleri işgaller ve bu işgallerin çok acı neticeleri, anlatılır gibi değildir!... Çünkü yalnız işgal edilip devletleri yıkılmakla kalmamış; köy, kasaba ve

şehirleri yakılıp yıkılmış, kitapları yakılıp imha edilmiş, kendilerine âit hiçbir eser bırakılmamıştır. Bunun tek istisnası ise Müslümanlardır! Çünkü müslümanlar onlara, çok adaletli davranmışlardır. Yalnız onlara değil, bütün azınlıklara karşı islâm'ın örnek adaletini uygulamışlardır. Çünkü islâm Devletindeki azınlıklar; Allah'ın zimmetindedirler, korumasındadırlar... Bunun için kendilerine Zimmîler denilmektedir. Onlara adaletle muamele edilmesi, kendilerinin korunması, Yüce Allah'ın müslümanlara kesin bir emri ve vasiyetidir. Yüce Allah'ın bu hususstaki emri ve vasiyeti aynen şöyledir:

"Ey Mü'minler, adaleti tam yerine getirerek Allah için şahitlik edenler olunuz! Kendinizin, ana-babanızm ve yakınlarınızın aleyhinde bile olsa, şahitlik ettiğiniz kimseler zengin veya fakir de olsalar adaletten ayrılmayınız. Çünkü Allah, zengine de, fakire de yakındır. O halde, keyfinize uyarak doğruluk ve adaletten sapmayınız. Eğer eğip bükerseniz, yâ da doğruyu söylemezseniz, muhakkak ki Allah, yaptıklarınızdan haberdârdır."[124][124]

Yine Yüce Allah buyurur: "Ey mü'minler, Allah için adaletle şahitlik edenler olun! Bir topluluğa karşı duyduğunuz kin, sizi adaletten saptırmasın. Adil davranın, takvaya yakışan budur. Allah'tan korkun, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdârdır,"[125][125]

îşte bu Ümmet-i Gadabiye, Farslıların ve Hıristiyanların işgaline mâruz kaldıkları zaman, ne bir tek şehirleri kaldı ayakta, ne de bir askerleri!...

İslâm'ın zuhuru sırasında ise, malum Medine'de, Medine etrafında ve Hayberde hayli yahûdi vardı. Onların buralara gelip yerleşmeleri ise, Rasûlüllâh'm zuhurunu beklemeleri sebebiyledir. Onlar, oralarda zaman zaman müşriklerle dövüşüp savaşmışlardır. Müşriklere yenildikleri zamanlarda, Rasûlüliâh'm geleceğine olan îmânları ile teselli bulur ve müşriklere hitaben: "Burada bir peygamber zuhur edecek ve bizler O'na ümmet olacağız! îşte o zaman, O'nun sayesinde siz müşriklerin kökünü kazıyacağız" derlerdi...

Fakat vaktaki Yüce Allah, Rasûlüllâh'ı (s.a.v.) islâm ile gönderdi, kendilerinin savaştıkları müşrik Araplar, kendilerinden önce davranıp O'na îman ettiler. Kendileri ise,

---

[124][124] Nisa suresi, 135

[125][125] Maide suresi, 6

sırf hased ve inad yüzünden O'na îmân etmekten geri durdular. Küfürde ve O'nu yalanlamakta, bir bahane ile İslama yan çizmekte isrâr ettiler.

Onların, kendilerinden olmayanların işgallerinden gördükleri sıkıntı ve mahrumiyetler bir yana, bizzat kendilerinden olan zâlim ve müşrik hükümdarlardan gördükleri ye çektikleri bile, din ve diyanetlerinin izmihlali için yeterli idi. İsrail Oğullarına gönderilen peygamberleri bile katletmeye kadar işi vardıran bu zâlim îsrâilî hükümdarlar; onlara yapmadıklarım bırakmadılar... Ve kendileri, asırlar boyunca puthâneler yaptılar, putlara taptılar. Heryerde yahûdileri şiddetle tâkib edip, onların bütün eserlerini yok ettiler...

Yabancı işgallerden Farslıların işgali zamanında, yahûdilerin çocuklarını sünnet etmeleri bile yasaklanmıştı. Hattâ namaz kılmalarını bile yasak etmişlerdi. Çünkü yahûdiler, özellikle namazlarında,kendilerinden olmayanların helakine ve bütün âlemin harabına dua ediyorlardı. Farslılar da bunu bildikleri için, namazlarını dahî yasaklamışlardı. Yahudiler de bu yasağın kesin ve ciddi olduğunu anladılar ve bunun üzerine "el-Hazâne=Hüzün Dolu Ağlayış" adını verdikleri bir adet ve merasim icâd ettiler. Ve bunu, toplu olarak hep bir ağızdan bir ilâhi gibi söylemeye başladılar. Artık namaz vakitlerinde toplanıyor, namaz yerine bu el-Hazâne dedikleri âdeti icra ediyorlardı. İranlılar da buna müdâhele etmiyordu. Bu merasimi, bir başkan yönetiyor, bu başkana da El-Hazzân deniliyordu...

Bunun namazla farkı şu idi: Namaz, sessiz ve makamsız edâ ediliyor, kişi namazında okuduğunu yanıbaşmdakilere duyurmuyordu. El-Hazâne ise, sesli ve makamlı olarak ve toplu halde edâ ediliyordu... Yâni hepbir ağızdan okunuyordu...

Farslılar, gerçi bâzan buna da müdâhale ediyordu... Fakat yahûdîler buna: "Biz bâzan, işte böyle toplanıyor kendi hâlimize ağlayıp yas tutuyoruz" diye karşılık verir, onlar da ilişmezlerdi. Vaktaki müslümanlık bütün kuvveti ve asliyeti ile kâim oldu, onların bu vakit namazlarını eskiden olduğu gibi ikâme etmelerine izin verdi. Onlar da, kılamadıkları namazın yerine îcâd ettikleri el-Hazâne=Ağlama âdetini terketmeyip, devam ettirdiler...[126][126]

---

[126][126] Müellifimizin burada hakkında bilgi verdiği ve yahûdilerin "El-Hazâne « Ağlama" dedikleri şey, hâlen onların Beyt-i Makdis'teki Ağlama Duvarının yanında icra ettikleri şeydir... Müslümanlar kendilerine her bakımdan adalet ve dürüstlükle hareket ettikleri ve kendilerine tam bir din hürriyeti verdikleri halde,

20- ŞEYTANIN VESVESESİYLE HASTALANAN KALBİN İLACI VE TEDAVİSİ

Yüce Allah, Kerim kitabında şöyle buyurmuştur:

"Kur'an okumak istediğin zaman kovulmuş şeytandan Allah'a sığın. (Euzü billahi mine'ş-şeytanirracim diyerek şeytanın vesveselerinden seni korumasını, Allah'tan iste!). Çünkü inanmış ve ancak Allah'a dayanmış kullara karşı, o şeytanın bir gücü yoktur! Onun gücü, sadece onu dost edinenlere ve onun vesvesesine kapılarak Allah'a ortak koşanlaradır. (O, ancak onları kandırabilir.)"[127][127]

Bu konu, müslümanhğın insanlığı uyarışı ve şeytanın tuzağın-dakileri kurtarışı hakkında kaleme aldığımız eserimizin en mühim ve faydalı konusudur.

İrade ve sülük erbabının son asırlarda gelenleri ise, öncekilerin hilafına, bu konuya fazla önem vermemişlerdir. Yani bunlar, nefis terbiyesi ve tezkiyesine, nefisle mücadele ve mücahedeye gösterdikleri titizlik ve itina kadar; şeytan ve önün vesvesesiyle mücadele konusuna da göstermiş değillerdir. Nefisle mücadeleye haddinden fazla önem verdikleri halde, bu hususta geri kalmışlardır. Halbuki Kitap ve Sünnet'de bu hususa daha fazla yer verilmiş olduğu meydandadır. Evet, nefsin hal ve mertebeleri, Nefs-i emmare, Nefs-i levvame ve "kişinin kendisini, nefsinin kötü arzularından koruması" ile ilgili ayetler[128][128] gelmiştir. Nefsin hile ve kötülüklerine, onunla mücadele-nin gereği ve esaslarına yer verilmiştir. Fakat şeytanla mücadeleye bundan daha fazla yer verilmiş; bu hususta pekçok ayetler inmiş, müstakil sure bile gelmiştir. Bunlar gösterir ki, Yüce Allah (c.c.) bizlere, nefse karşı yapılacak mücadelenin daha fazlasının şeytana karşı

---

onların bu El-Hazâne = Ağlama âdetlerini devam ettirmeleri kolay anlaşılır şeylerden değildir. Bunu, bâzı mevsimlerde, kendilerine âit bayram veya merasimlerde devam ettirmeleri bir dereceye kadar anlaşılabilirse de, Sevinç Günlerinde dahî İcra etmelari, yine onların şaşılacak işlerinden değil midir? Halbuki onların bunu devam ettirmeleri için, zahirde bir sebeb ve âmil görünmemektedir. (M. H. El-Fakî, İgâse, 2/367).

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/374-377.

127[127] Kur'an-ı Kerim, Nahl Suresi: 98-100

128[128] Yusuf: 53, Kıyame: 2, Naziat: 40

yapılmasını bildirmiş, şeytanın şer ve hilelerinin, nefsin şer ve hilelerinden daha fazla olduğuna dikkatimizi çekmiştir. Bunu iyi anlamak lazımdır. Demek ki nefsin şerri dahî, şeytanın şerrinden kaynaklanmaktadır. Çünkü nefis, şeytanın merkebi ve askeri durumun-dadır. Bunun için Yüce Allah, gerek Kur'an okumak istenildiğinde, gerekse diğer yerlerde şeytandan Kendisi'ne sığınılmasını emretmiş bulunmaktadır. Fakat sadece nefsin şerrinden Allah'a sığınmayı emreden bir tek ayet bulunmamaktadır. Çünkü şeytandan Allah'a sığınan, nefsin ve diğer şer kaynaklarının şerrinden de Allah'a sığın-mış olmaktadır. Tek başına nefsin şerrinden sığınma hususundaki hadisi ise, bundan önce görmüştük. Her ikisinden ayrı ayrı sığınmayı birlikte zikreden hadis de vardır. Tirmizî'nin Sünen'inde Ebu Hüreyre'den rivayet ettiği bu hadis, şöyle gelmiştir; "Bir gün Ebu Bekir es-Sıddik:

— "Ey Allah'ın Rasulü, bana, sabah akşam söyleyeceğim bir dua öğret" diyerek Rasulüllah'a müracaatta bulundu. Peygamber de (s.a.v.) şöyle buyurdu:

— "Ey gizli aşikar her şeyi bilen, yerin ve göklerin yaratıcısı olan, her şeyin Rabbı ve Meliki bulunan Allah'ım! Ben, Sen'den başka hiçbir ilah olmadığına şehadet ederim! Bu iman ve şehadetimi vesile yaparak da, nefsimin ve şeytanın şerrinden Sana sığınırım! Ve ayrıca onun beni şirke düşürmesinden de Sana sığınırım! Kendi öz varlığıma karşı veya bir müslümana karşı herhangi bir kötülüğü irtikab etme durumuna düşmekten de sana sığınırım! Beni bütün bunlardan koru Allah'ım!"

"Ey Ebubekir işte sabah akşam böyle diyerek yüce Allah'a dua ve niyazlarda bulun: Tam yatacağın sırada da böylece Allah'a yalvar."[129][129]

Görüldüğü gibi bu hadis-i şerif, serden, şerrin sebeblerinden ve neticesinden Allah'a sığınmayı öğretmektedir. Şer ise, ya nefisten, ya da şeytandan kaynaklanır. Şerrin neticesi ise, ya onu yapana, ya da bir başkasına döner. Yukarıdaki hadis ise, şerrin hem iki kaynağına, hem de iki netice ve gayesine temas etmekte ve hepsinden sakınmayı ve korunmayı, aynı zamanda Allah'a sığınıp samimiyetle O'ndan yardım ve inayetler dilemeyi öğretmektedir. [130][130]

---

[129][129] Ebu Davud: 5/310. Tirmizi: 5/467. Müsned: 1/9. Darimi: 2/688

[130][130] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/379-381.

İstiazenin Ve İstiaze Ayetinin Açıklanması

Şüphesiz yukarıdaki istiaze ayetiyle yüce Allah, Kur'an okunacağı zaman, şeytandan Allah'a sığınmayı emretmiştir. Bu emir, bundaki nice hikmet ve güzellikleri gösterir. Biz bunların bazılarını az sonra açıklayacağız. Önce Istiaze'nin ne demek olduğunu bildirelim:

"îsteı'z billah'm manâsı: "O'na sığın, O'nun yardımı ile serden korun" demektir. "İsteı'z-sığın" emri "Avz" ve "I'yâz" kökün-den gelmektedir. Çoğu zaman, kendisine sığınılan hakkında kullanılır. Nitekim ilgili bir hadiste: "Gerçekten sen, sığınılacak zata sığındın" buyurulmuştur.[131][131]

"Avz" kelimesinin aslı, bir şeye yaklaşmak, yakın olmak, bitişmek anlammadır. Nitekim Arapça'da "Etyabü'l lahmi Uzühû - etin lezzetlisi, kemiğe bitişik olanıdır" denilir. Keza Hudeybiye seferiyle ilgili olarak söylenen hadisteki: "Ben onları, Hudeybiye suyu yakınında bıraktım. Yanlarında, yavrularını yanına almış dişi develer de vardı"[132][132] cümlesinde de, bu manâ gözetilmiş, yavruların analarına sığınmış olmaları anlatılmıştır. (Misver ve Mervan).

Kur'an okurken şeytandan Allah'a sığınma:

Kur'an okunacağı sırada şeytandan Allah'a sığınmanın emredilmiş olmasına gelince: Bunu birkaç vecihle anlatmak istiyoruz.

Birincisi: Kur'an, kalblerdeki bütün hastalık ve kirlere karşı şifanın ta kendisidir. Şeytanın kalbe attığı vesvese ve menfî duyguları giderir, önler. Bunun daha tesirli ve feyizli olması için şeytandan sığınılması emredilmiştir. Ta ki kalb, şeytanın kalbe uğratacağı vesveselerden boş bulunsun. Kur'an'm feyiz ve şifalarını tam olarak kabul et-sin.

---

[131][131] Buharı: 6/163. İbn Mace- 1/657

[132][132] Buhari: 3/178-179. Müsned: 3/329

İkincisi: Kur'an, kalbdeki hidayetin, ilim ve marifetin, hayır ve iyiliklerin esasıdır. Tıpkı bitkilerin hayatının esası su olduğu gibi... Şeytan ise, hayatiyeti yavaş yavaş yakın söndüren bir ateş gibidir. Her ne zaman kalbte, canlı bitki misali bir iyilik belirse, derhal onu yakmaya çalışır. Kur'an okumak sebebiyle kalbde hasıl olacak hidayet ve hayırları ifsad etmemesi için, onun şerrinden Allah'a sığınılması emredilmiş oluyor. Bununla birinci vecih arasındaki fark; o, Kur'an okumak sebebiyle hidayet ve hayırların kalbde hasıl olması hikmetim gösteriyordu, bu ise, hasıl olan bu iyilik ve güzelliklerin kalbdeki devamını, sebatını ifade etmektedir. Bunun içindir ki bazıları, "euzüyü, Kur'an oku-duktan sonra okumalıdır..." demiştir. Gerçekten de güzel bir mülahaza ve mütalaadır. Ancak Rasulüllah'm sünneti ve ashab-ı kiram efendilerimizin tatbikatı, "euzü'yü, Kur'an okumaya başlamadan önce çekmektir, islam alimlerinin büyük ekseriyetinin mezhebi de böyledir. Bu bizim burada açıklamaya çalıştığımız her iki ciheti de içine almaktadır. Üçüncüsü: Melekler Kur'an okuyana yaklaşır ve onun okuyuşunu dinlerler. Nitekim Üseyd b. Hudayr'ın Kur'an okuduğu sırada melekler gelip onun okuyuşunu dinlemişler ve ona, hafif bir karaltı içinde çok sayıdaki kandiller gibi görünmüşlerdi. O bunu Peygamber efendimize anlatmış, O da: "Ey Useyd! O senin parıldayan kandiller şeklinde v gördüğün şey melekler idi" buyurmuştur.[133][133] Şeytan ise, meleklerin zıddı ve düşmanıdır. Kur'an okumaya başlayacak olana İstiaze'nin emredilmesi, bu itibarla meleklerin gelip yakın olmasını, şeytanların da uzaklaşmalarını istemek olmaktadır. Ta ki Allah'ın kitabını okuyan kimse, ruhanî ve nuranî varlıklar olan meleklerin arkadaşlığında bir Kur'an sofrasına oturmuş bulunsun. Ondan bolca feyizler alsın.

Dördüncüsü: Şeytan Kur'an okuyan kimseye bütün askeri ve vesvese gücüyle yüklenip onu bundan alıkoymak ister, Kur'an okumaktan maksadın hasıl olmaması için büyük çaba gösterir. Kur'an okumaktan maksat, ondan ilim, marifet ve hidayet elde etmek olduğuna göre, şeytan bununla kalb arasına girip engel olmaya çalışır. Kur'an okuyan, sevap kazansa bile, ilim ve marifet kazanmasın ister. Şeytanın bu isteğine mani olmak hikmetine binaen, bu sırada ondan Allah'a sığınmak emredilmiştir.

---

[133][133] Buhari: 6/106. (Kur'an'm faziletleri bölümü). Useyd, olayı şöyle anlatır: Ben geceleyin Sakara Suresini okuyordum. Atım hırçınlaşmaya başladı. Yakınında oğlum Yahya yatmakta idi. Susup okumaya ara verdim, atım da sakin oldu. Tekrar başladım, atım yine şahlanıyordu. Yahya'ya bir şey olmasından korktum. Çıkıp baktığımda gökte bulut gibi bir karaltı içinde kandiller misali parıldayan şeyler gördüm, atımın bunlardan ürktüğünü anladım. Bunu Rasulüllah'a anlattığım zaman O bana: "Oku ey Hudayr oğlu oku! O gördüğün, melekler idi! Seni dinlemeye gelmişlerdi. Okumaya devam etseydin, sabahleyin insanlar onları görürlerdi" buyurdu.

Beşincisi: Kur1 an okuyan, aynı zamanda Allah'a dua ve münacaat halinde bulunmaktadır. O'nun kelamı ile O'na seslenmektedir. Nitekim bir hadiste de buna işaret edilmiş ve: 'Yüce Allah, cariyesinin şarkı söylemesine kulak verip sevinen bir kimsenin sevinmesinden daha fazla, güzel ve yüksek sesle Kur'an okuyan kulundan razı olur" buyurulmuştur.[134][134] Şeytanın hoşlanıp razı olacağı kıraat, şiir ve çalgıdır. Allah'ın hoşnutluğunu kazandıracak olan ise, Kur'an okumaktır. Bu esnada şeytanın şerrinden Allah'a sığınmak da, çok yerinde ve onu uzaklaştırıcı mahiyettedir.

Altıncısı: Şeytanın insanların kalbine vesvese verdiği, ibadet edenin veya Kur'an okuyanın zihnini karıştırdığı, gönlünde birtakım karışıklıklar meydana getirdiği bir hakikattir. Bakarsın kişi Kur'an okurken tutulur, dili dolaşır, aklı ve kalbi karışır, işte böyle karışık-hklara-düşmemek için şeytanın vesveselerinden Allah'a sığınmak, Kur'an okuyan için en mühim işlerden olmuştur.

Yedincisi: İnsan herhangi bir hayırlı iş yapacağı zaman, onu yanıltmak ve hayırdan alakoymak için şeytan daha fazla bir hırsla çalışır, o hayrı Önlemek ister. Nitekim sahih bir hadiste şöyle buyurulmuştur: "Şeytan dün gece üzerime saldırdı ve beni namazdan alakoymak istedi."[135][135] Evet yapılacak iş veya ibadetin Allah (c.c.) in-dindeki değeri ne kadar yüksek ise, onu önlemek için şeytanın hırsı da o kadar çok olur. îmam Ahmed'in Sebra bin Ebi'l-Fakihe'den rivayet ettiği hadis de bunu göstermektedir. O hadiste şöyle buyurulmuştur:

"Şeytan, Ademoğlunun bütün yollarına oturmuş, onun yolunu kesmek ister! Önce onun müslümaniiğı kabul etmesini Önlemek ister ve ona der ki: "Sen, şimdiki dinini ve bütün atalarının dinini bırakıp da müslüman mı olacaksın?" Kul onu dinlemez ve müslüman olursa, bu sefer de müslümanhk uğruna hicret etmesini önlemeye çalışır ve ona der ki: "Nasıl olur? Şimdi sen, yerini yurdunu bırakıp da başka yere mi göçeceksin?" Eğer onu dinlemez de hicret ederse, bu sefer de onun cihadını önlemeye çalışır. Ona der ki: "Eğer müslümanhk uğruna cihada gidersen, bil ki öldürüleceksin! Karını başkaları alacak, malın da başkalarına miras olacak! Sakın buna razı olma, cihada gitme."[136][136]

---

[134][134] İbn Mace: 1/425. Müslim; 1/545, hadis no: 233. Nesai: 2/180. Darimi: 2/867

[135][135] Buhari: 1/118. Müsned: 2/298

[136][136] Müsned: 3/483. (Bu hadis hasendir. İbn Main bunun zayıf olduğunu söylemişse de, İmam Ahmed ve başkası bunun kavi olduğunu söylemişlerdir. Hadisin sonu şöyle sona ermektedir: "...Kim, şeytanın

işte bu hadisin de bildirdiği gibi, şeytan gerçekten her hayır ve iyilik yolunu kesip kulu bundan alıkoymaya çalışır. Nitekim imam Mücahid'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Bir grup insan, Allah için yola çıksa, şeytan da mutlaka bazı askerlerini ahp onlarla beraber çıkar ye onlara engel olmak ister." Evet, şeytan daima gözetleme halindedir. Özellikle Kur'an okunduğu zaman... İşte bunun için Yüce Allah (c.c.) kuluna şeytandan sığınmasını emretmiştir. Çünkü her bir ibadet, manevi bir seferdir. Şeytan da bir yol kesicidir. Bu yol kesici eşkiyaya karşı kulun mücadele etmesi gerekir. Bir yolcu, eşkiya onun yolunu kestiği zaman yoluna devam edemez, eşkiyaya karşı kendisini savunmaya geçer. îşte Kur'an kıraatinden önce Euzü çekerek şeytandan Allah'a sığınma da böyledir. Mü'minin, hayır yolunu kesen eşkiya ile savaşmasıdır.

Sekizincisi: Kur'an okumadan Önce Euzü çekmek, Kur'an okunacağını ilâm etmektir. Nitekim başka kelamlar için böyle bir tatbikat yoktur. Ayrıca dinleyicileri de, Kur'an okunacağı hususunda uyarmak vardır bunda. Euzü'yü duyanlar, Allah kelamı olan Kur'an okunacak diye, hemen hazırlanırlar ve dikkatle dinlerler. îşte Euzü çekerek Allah'a sığınmanın bu gibi faydaları vardır. Daha başka hikmetleri de bulunmaktadır. 137[137]

İstîaze İle İlgili Bazı Rivayet Ve Hükümler

îmanı Ahmed'in bir rivayetine göre, ister namaz içinde ister namaz dışında olsun, Kur'an okuyan kimse mutlaka îstiazede bulunacaktır. Nahl Suresi, 98. ayeti bunu gerektirmektedir. Abdullah bin Ahmed, babasının tatbikatını şöyle ifade etmiştir: "Babam, her Kur'an okuyuşta: "Euzü billahi mineşşeytanirracim innallahe hüves-semîu'l alîm" diyerek istiazede bulunurdu."

İmam Ahmed'in Müsned'inde, Tirmizi'nin Sünen'inde Ebu Said el-Hudri'den şöyle rivayet edilmiştir: Peygamber (s.a.v,), namaz kılmak için kalkar, iftitah tekbirini alıp

---

vesvesesine kapılmadan cihada gider de Ölürse, onu cennetine koymak, Allah üzerine hak olur! Eğer düşman tarafından Öldürülürse, cennetlik ve şehid olur. Cihada giderken hayvanından düşüp ölse bile, Allah onu cennetine kor!" (Muhammed Afifî)

137[137] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/381-384.

namaza durur, sonra: "Euzü billahi's-semîı'l alîmi mineşşeytanirracîm, min hemzihî ve nefhıhî ve nef-sihî" diyerek Allah'a sığınırdı."[138][138]

İbn Münzir de şöyle demiştir: Peygamberimiz'den gelen habere göre O, namaza durduğunda Kur'an okumaya başlamazdan önce: "Euzü billahi mineşşeytanirracîm" derdi." îşte İmam Şafiî'nin ve Ebu Ha-nife'nin tercih ettikleri rivayet de budur. 'Nitekim Kâdî, el-Cami1 adlı eserinde: "Bence de tercihe şayan olan bu rivayettir. Ayetin zahirine bakarak İmam Ahmed'in tercih ettiği de budur, İbn Münzir rivayeti de bunun tercihini gerektirmiştir." demiştir.

Ehl-i ilme malum olduğu üzere, İmam Ahmed'in başka îstiaze şekillerini tercih ettiğine dair de rivayetler bulunmaktadır. Hasan ve ibn Şîrîn gibi alimler de, o şekillerden bazılarını tercih etmişlerdir. Hepsi olabilir. Çünkü hepsinde şu veya bu lafız ile şeytandan yüce Allah'a ve O'nun sonsuz rahmetine, ilahi himaye ve inayetine sığınılmış olmaktadır.

İmam îshak ve Raheveyh de, Peygamberimizden gelen bir rivayet şeklini tercih etmiş ve şöyle demiştir: "Ben bu rivayete göre, Allahümme innî eûzü bîke mineşşeytanirracîm min hemzihî ve nefhıhî ve nefsihî demeyi seçiyorum." İşte onun tercihi ve mezhebi de böyledir. Tabii bu da güzeldir ve okunan Sübhaneke'de olduğu gibi, hi-tab şekli tercih edilmiş olmaktadır ve şu mealdedir: "Allah'ım, ben, kovulmuş şeytandan sana sığınıyorum! Beni, onun bana dokunmasından, beni kibir ve riyaya düşürmesinden, bana vesvese verip gönlümü bulandırmasından koru."

Yüce Allah (c.c.)bir ayetinde şöyle buyurur:"Ve de ki: "Rabbim, şeytanların hem ez atından (dürtüklemelerinden) Sana sığınırım! Ve onların yanımda bulunmalarından yine Sana sığınırım Rabbim!"[139][139]Ayette geçen hemezat,şeytanların kalblere birtakım ves-vese ve kötü duyguları atmak suretiyle gerçekleştirdikleri dürtükle-melerdir. Bunun için, "şeytan onu iğva etti, kandırıp yanılttı" denilir veya "kalbine vesvese verdi" denilir. Bunlar, şeytanlara özel dürtük-lemeleri ifade eder.

Nitekim İbn Abbas ve Hasan, ilgili ayeti böyle yorumlamışlardır ki, kibir, riya, ucub

---

[138][138] Keza İbn Mace, 1/265. Darimi: 1/22282. (Darimi'nin rivayetinde: "Geceleyin namaza kalktığında, tekbir alır, sübhaneke'yi okur, sonra bu şekilde istiazede bulunurdu" denilmiştir. (M.A.)

[139][139] Mü'minûn Suresi: 97-98

gibi duygular şeytanî hemezat, yani dürtüler sonucu meydana gelmektedir. "Şeytanların dürtüleri, vesveseleri" denildiği zaman, bunların hepsini ifade eder. Fakat "şeytanın nefhı-üfleyip şişirmesi" denildiği zaman, kibir anlamına geldiği gibi, "şeytanın üfürüğü" denildiği zaman da, şeytanî ve saçma-sapan sözler demek olur. Yine ayette geçen: "Ve onların yanımda bulunmalarından" cümlesi de, gerek Kur'an okurken, gerek başka bir ibadette bulunurken, gerekse herhangi bir işi eda ederken "onların yakın olmasından sığınmayı" içine almaktadır. Yani: "Bütün işlerimde şeytanların bana yakın olmasından Sana sığınırım Rabbim" anlamını içermektedir.

Bir ayet-i celilesinde de şöyle buyuruyor yüce Allah: "Affı (bağışlayıp kolaylık gösterme yolunu) tut, iyiliği emret, cahilleri hoş gör."[140][140] İşte bu ayette yüce Allah, cahillerden yüz çevirmeyi, bu suretle onların şerlerinden korunmayı emrediyor. Ardından da şeytanın şerrinden Allah'a sığınmak suretiyle onun şer-rinden korunmayı emredip şöyle buyuruyor: "Ne zaman şeytandan bir kötü düşünce seni dürtüklerse, hemen Allah'a sığın! Çünkü Allah, işitendir, bilendir."[141][141]

Yukarıdaki Mü'minûn Suresi'ne ait iki ayette emredilen istiaze'de şu ilahi emri takib ediyordu: "Kötülüğü en güzel şeyle sav! (İyilikle karşılık ver!) Biz onların (seni) nasıl vasıflandıracaklarını biliyoruz." (Mü'minûn Suresi). îşte burada da önce insanlardan olan şeytanların şerrinden, onların kötülüklerine iyilikle karşılık vermek suretiyle sakınmak, daha sonra da şeytanların vesvese ve dürtülerinden Allah'a sığınmak emredilmiş olmaktadır. Fussilet Suresi'nin 34 ve 36. ayetlerindeki ilahi emir de böyledir. İlgili ayetlerde "Allah işitendir, bilendir" buyurulmuş olması ise; Hakk'a yalvarıp sığınan kulun kelamını ve gönlünün sesini yüce Allah'ın duyduğunu ve korkulan bütün şer ve kötülüklerin neler olduğunu bildiğini ifade ettiği gibi, ayrıca bu hususta batıl düşüncelere dalıp hatalı söz sarfedenler için de ikaz ve irşadı ihtiva etmektedir. Nitekim iki sahihler'deki îbn Mes'ud hadisi de bunu göstermektedir ve şu anlamdadır:

"Kureyş'ten iki adam Kabe'nin yanında buluşup konuşmaya başladılar. Karınları şişkin, kalblerinin anlayışı ise az olan bu iki adamdan biri diğerine:

---"Söyle bakalım, şimdi bizim burada konuştuklarımızı Allah işitir mi, işitmez mi?"

---

[140][140] Kur'an-ı Kerim, A'raf Suresi: 199

[141][141] Kur'an-ı Kerim, A'raf Suresi: 200

dedi. Muhatabı şu cevabı verdi:

—"Yüksek sesle konuşursak işitir, hafifçe söyleşirsek işitmez." Diğeri de bunun üzerine dedi ki:

— "Eğer, bazısını işitiyorsa, hepsini işitir."[142][142] İşte bu sebeble de yüce Allah şu ayetim indirdi:

"Siz (günahları işlerken) kulaklarınızın, gözlerinizin ve derilerinizin aleyhinize şahitlik etmesinden gizlenmiyordunuz, yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmeyeceğini s anıyor-dunuz. işte Rab biniz e karşı beslediğiniz bu zannınız, sizi helak etti, ziyana uğrayanlar olup çıktınız."[143][143]

îşte böyle zanları, inkar ve cehaletleri de red sadedinde aynı surenin 36. ayetindeki istiaze emrini takib eden cümle; te'kidli olarak gelmiş ve: "Çünkü Allah, hakkıyla işiten, kemaliyle bilendir" buyurul-muştur. Yüce Allah'ın herşeyi işittiği ve kuşattığı haber verilmiştir. O'nu hakkıyla tanıyabilmek devletinden mahrum olanların kötü zanları, yanlış anlayışları, cehalet ve gafletleri, cehalet ve gafletlerinden neş'et eden sözleri ise, kesinlikle red ve ibtal edilmiştir. Ayrıca bu surede mü'mine emredilen şey, kendisine kötülük edenlere iyilikle mukabele etmek olduğundan ve böyle bir şey de nefislere çok zor geleceğinden; bu zorluğu hafifletmek ve böylesine yüksek bir fazileti onun gözünde gerekli ve sevimli kılmak üzere ilgili ayeti takib eden ayette de şöyle buyurulmuş tur: "Bu kötülüğü iyilikle savma olgunluğuna ancak sabredenler kavuşturulur! Evet, buna ancak hayırdan büyük pay sahibi olan kimse kavuşturulur."[144][144]

işte bunu takibeden ayette de, şeytani dürtüler, vesveselerden Allah'a sığınılması emredildikten sonra, bu ilahi emrin te'kidli olarak gelmiş olması, buna şiddetle ihtiyaç duyan mü'minin, bu ihtiyacını karşılamak üzere ne kadar yerinde ve ne kadar güzel olmuştur. Evet mü'minin, şeytandan ve nefsinden gelen birtakım zorluklar ve engeller için hakkıyla işiten, kemaliyle bilen yüce Allah'a sığınıp O'nun lütuf ve inayetine mazhar olması, kendisi için ne büyük bir bahtiyarlıktır.

---

[142][142] Buhari: 8/207. Müslim: 3/2141, hadis no: 2775. Tirmizi: 5/375, hadis no: 324. Müsned: 1/381

[143][143] Kur'an-ı Kerim, Fussilet Suresi: 22-23

[144][144] Kur'an-ı Kerim, Fussileî Suresi: 35

Yüce Allah'ın kelamına ait mühim sırlardan ve hakikatlerden biri de, ayetlerin iniş ve sevkediliş sebebine göre birtakım Özellikler taşımasıdır. Buna, titizlikle dikkat ve riayet gösterdiğimiz takdirde, anlayışımız ve istifademiz de o nisbette olacaktır. Bunu, Kitabullah'm istiaze ayetlerinde de açıkça görmekteyiz. Nitekim Fussilet süresindeki bu ayetler, aslında Allah'ın kemal sıfatlarını ve bunu isbat eden delilleri, Allah'ın rububiyetini ve tevhidini ve buna dair hüccetleri bildirmek için sevkedilmiştir. Bunun içindir ki: "Gece, gündüz, güneş ve ay O'nun ayetlerindendir. Sakın ne güneşe ne de ay'a secde etmey-inizi.." "O'nun ayetlerinden biri de şudur: Sen, toprağı boynu bükük (kupkuru) görürsün. Onun üzerine suyu döktüğümüz zaman titreşir ve kabarır. Onu bu şekilde dirilten Allah, elbette ölüleri de diriltir! O, her şeye kadirdir" buyurulmuştur.[145][145]

İşte bu sebebledir ki buradaki îstiaze emrinden sonraki cümlede, "...Hüve's-semîu'l alîm" buyurulmuş ve bunların, Allah'ın Esma-i Hüsna'smdan olduğu bildirilmiştir. Diğer Esma-i Hüsna'dan olan isimlerde olduğu gibi... Araf Suresinde ise, ilgili ayetlerin sevkediliş sebebine göre aynı isimler, "innehû semîun alîm" diye gelmiştir. Çünkü bu suredeki bu ayetler; müşriklerin ve onların kardeşleri bulunan şeytanların hakettikleri azabı bildirmek ve aynı zamanda bunların halinden ve şerrinden Allah'a sığınıp sakınan mü'minleri, "ye'se düşmeyiniz! Sizin, sizi destekleyen bir Rabbiniz vardır! Rabbiniz ise, işiten ve bilen bir Rab'dır" diye müjdelemek üzere sevkedilmiştir. Bunun içindir ki, müşriklerin taptıkları putların işiten kulaklara, gören gözlere sahib olmadıkları, yani kendilerine tapınanlardan asla haberdar olmadıkları noktasına da değinilmiştir. Böylece onların aczine ve ibadet olunmaya ehliyet ve liyakati bulunmadığına dikkat çekilmiş, yüce Allah (c.c.) ise "işiten, bilen bir Rab" olarak vasıflandırılmıştır. İşte bu makamda da, Esma-i Hüsna'dan olan bu isimlerin böyle "lem-târîf' dediğimiz elif ve lâm takısını almaksızın gelmesi, gayet münasib olmuştur. Kitabı'nın daha nice ilahi esrar ile dolu olduğunu hakkıyla bilen de, şüphesiz yine yüce Allah'tır.

Kelamullah'm esrarından, böyle bir incelik ve güzelliği görmek üzere, Mü'min Suresi'nin ilgili ayetini de görebiliriz. Burada sığınılması emredilenin durumuna göre, Esma-i Hüsna'dan isimler gelmiştir. Ne kadar güzel ve dikkat çekicidir! Çünkü burada sığınılması emredilenler^ şeytanlar değil, şeytanların askerleri bulunan ve körükörüne

---

[145][145] Kur'an-ı Kerim, Fussilet Suresi: 37-39

Allah'ın ayetleri hakkında mücadele eden kibir ve zulüm ehli insanlardır, ilgili ayet-i kerime mealen şöyledir:

"Kendilerine gelmiş hiçbir delil olmadan Allah'ın ayetleri hakkında mücadele edenlerin kalblerinde, hiç bir zaman erişemeyecekleri bir büyüklük taslamaktan başka bir şey yoktur! Sen (onların şerrinden) Allah'a sığın! Allah, hakkıyla işiten, hakkıyla görendir."[146][146]

îşte burada şerrinden Allah'a sığınılan şey, onların sözleri ve işleridir. Onların sözleri duyuluyor, işleri de gözle görülüyordu. Bunun için burada, Allah'ın işitici ve görücü olduğu bildirildi. Yani ilim sıfatının yerine basar-görme sıfatı zikredildi. Şeytandan sığmıldığı zaman, şeytanlar ve onların işleri görülemediği için, görme sıfatının yerine ilim sıfatının zikredilmesi münasib olmuştur. Nüktesi ve hikmeti şu ki: biz her ne kadar şeytanı ve emrindekileri ve onların işlerini göremiyorsak da, Allah'ın ve Rasulü'nün bize haber vermesi ve bizim bu ilahi ve Nebevi haberlere olan imanımız neticesinde bu husus, bizim tarafımızdan ilim mertebesine ulaşmış bulunuyor. Bunun için şeytanın şerrinden sığınılması emredilen makamda, "çünkü Allah, hakkıyla işitici, bilicidir" buyuruluyor. [147][147]

Kur'an'ın İstiaze Konusundaki İrşadı

Kur'an'm istiaze etmek (Allah'a sığınmak) suretiyle bu iki düşmanın (şeytanların ve Allah'ın ayetleri konusunda mücadele edenlerin) şer ve zararlarından korunmayı Öğütledi. Ki bu, şer ve zararlardan korunmanın yollarından en kolay olanıdır. Keza Kur'an, cahillerden yüz çevirmeyi ve onların kötülüklerine karşı iyilikle mukabelede bulunmak suretiyle onların kötülüklerinin defedilmesini Öğütledi.,Bu şekilde mü'minleri ikaz ve irşad eyledi. Bunun, büyük bir haz ve fazilet olduğunu bildirdi. Çünkü cahillere karşı böyle davranan bir mü'min, hem kendisine düşman olan o cahilin şer ve zararından korunmuş, onu düşmanlıktan dostluğa çevirmiş olur, hem de insanların sevgi

---

[146][146] Mü'min Suresi: 56

[147][147] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/384-388.

ve saygılarını kazanır. Ayrıca nefsinin kötü arzularını gemlemiş, kalbini kin ve kederlerden temiz tutmuş olur. İnsanların güvenini kazandığı gibi düşmanının dahi güvenini kazanır. Mü'minin bu kazancı, Allah'ın kerem ve rızasını kazanmasından başkadır. Şüphesiz dünyada ve ukba-da elde edilecek kazancın en büyüğüdür bu! Böylesine büyük bir neticeye ise ancak sabır ile varılacağı da malum... İşte bunun için yüce Mevla'mız Kitabında: "Buna ancak sabredenler kavuşturulur" buyurmuştur. (Fussilet Suresi). Şüphesiz aklı ve sabrı kıt birisi, böyle bir olgunluğa, cahilin kötülüğüne iyilikle karşılık vermeye nail olamaz.

Gadab, öfke ve kızgınlık; şeytanın biniti olduğu için şeytan ve nefis, kötülüğe iyilikle karşılık vermeyi emreden nefs-i mutmainne'ye karşı yardımlaşırlar. işte bunun için yüce Allah da mü'mine, onların şerrinden Kendisine sığınmasını emrederek nefs-i mutmainne'ye yardımcı olmasını ona emretti. Böylece istiaze, nefs-i mutmainne'ye ilahi bir imdad oldu. îşte bu ilahi imdad ile mü'min, nefis ve şeytan gibi düşmanlarına karşı kor, gadab, öfke ve taşkınlık gibi nefsani kuvvetlerini dizginler. Bunun neticesinde de zafer kendisinin beraberliğinde bulunan sabır imdada yetişir. Dolayısıyla iman ve tevekkül gibi imdadlar da gelmiş olur. Elbette bu kadar ilahi askerler karşısında şeytanın saltanatı da ibtal edilmiş bulunur. Çünkü şeytanın, iman eden ve ancak Allah'a güvenen kullar üzerinde bir saltanatı olamaz! Nitekim yüce ve keremi sonsuz Rabbimiz, bir ayetinde de şöyle buyurmuştur: "Çünkü mü'minlere ve hakkıyla Allah'a güvenenlere şeytanın bir gücü yoktur."[148[148]]

Bu ayetin tefsirinde Mücahid, İkrime ve bazı müfessirler: "...Şeytanın bir hücceti yoktur!" demişler. Fakat daha doğrusu: "Gerek hüccet, gerek kudret bakımından şeytanın böyle kullar üzerinde bir sultası yoktur!" demektir. Çünkü kudret ve güç, sulta kelimesinin anlamına dahildir, Huccet'e sulta denilmiş olması ise, hüccet sahibinin,

kudret sahibinin eliyle tasallut etmesi (elkoyması) gibi elkoymaya güçlü ve haklı olmasındandır. Bir başka ayetinde de Yüce Mevla, Ihlas ve Tevekkül sahibi kulları üzerinde şeytanın bir sultası olmadığını açıkça bildirmiştir. Hıcr Suresi'nin ilgili ayeti şu mealdedir: 'İblis: "Rabbim, dedi, beni azdırmandan ötürü andölsun ki, ben de yeryüzünde onlara günahları süsleyeceğim ve onların hepsini azdıracağım. Ancak içlerinden kendilerine ihlas verilmiş kulların hariç." "Allah buyurdu ki: 'İşte benim,

---

148[148] Nahl Suresi: 99

korumayı üzerime aldığım yol (ve kul) budur. Benim halis kullarıma karşı senin bir sultan (gücün) yoktur! Sen, ancak sana uyan azgınları saptırabilirsin."[149][149]

Nahl Süresindeki ilgili ayet de, yukarıda mealen geçmişti. îşte bu mealdeki ayetler, iki hususu açıkça ortaya koymaktadır. Biri: Tevhid ve ihlas ehli üzerinde şeytanın bir gücü olmadığı, diğeri: Şeytanın şirk ehli olan ve kendisini dost edinen kullar üzerinde bir sulta ve güce sahib olduğudur.

îşte Allah'ın ve Allah Yolu'nun düşmanı olan şeytan, kendisinin tevhid ve ihlas sahibi kullara musallat olmasına Allah'ın izin vermeyeceğini öğrendiği zaman, yüce Allah'a karşı isyanını ve durumunu ifade bakımından1 da şöyle demiştir: "Senin izzetine yemin ederim ki, onların hepsini azdıracağım! Yalnız onlardan ihlasa erdirilmiş olanlara dokunamayacağım."[150][150]

Demek ki şeytan, Allah'a sımsıkı sarılan, O'na halis muhlis kul olan ve hakkıyla O'na tevekkül eden kimselere dokunamayacağını, onları idlal ve iğva edemeyeceğini, şaşırtıp azdıramayacağını iyice anlamış oluyordu. Çünkü onun gücü, kendisini dost edinen ve Allah'a şirk koşan kimselere yetecekti. Bunu dahi çok iyi anlamış oluyordu. Artık onun halkı ve kendisine tabî olanlar, işte bunlar olacaktı. Burada, şöyle bir soru ileri sürülebilir:

Soru: Yukarıda geçen ayetle, şeytanın kendi dostları ve Allah'a şirk koşan kimseler üzerinde sultasının olduğu anlaşılmıştır. Peki aşağıdaki ayete nasıl bir açıklama getirirsiniz? Bu ayette malum şöyle buyurulm aktadır:

"Andölsun İblis, onlar hakkındaki zannını doğru çıkardı, inanan bir bölükten başka hepsi ona uydular. Onun onlar üzerinde zorlayıcı bir gücü yoktu. Ancak ahirete inananı, şüphe içinde kalandan ayırd edip bilelim diye ona bu fırsatı verdik. Rabbin her şeyi korumaktadır."[151][151]

îbni Kuteybe'nin bu ayetle ilgili bir açıklaması var, şöyle diyor:

---

[149][149] Hicr Suresi: 40-42

[150][150] Sad Suresi: 82-83

[151][151] Sebe Suresi: 20-21.

"iblis, kendisi için mühlet verilmesini istedi ve bu isteği kendisine verildi, işte bu sırada yüce Allah'a karşı: "Ben, Senin kullarını azdıracağım, onları doğru yoldan saptıracağım, onlara bir takım emir ve vesveseler 'vereceğim!" diye and içti. Aynı zamanda kullardan bazılarını kendisine evliya yani dost edineceğini söyledi. Fakat o sırada İblis bütün bunları zan ve tahmin ile söylüyordu. Bu hususta kesin bir bilgisi yoktu. Ancak, latene uğramış olmanın hıncı ile ve bir düşmanlık duygusu ile böyle söylüyordu. Vaktaki bir imtihan evi olan şu dünyada, bazı insanları azdırıp saptırdı, onları kendisine tâbi kılarak dost edindi; vaktiyle zan ve tahmin üzere söylemiş olduğunu doğru çıkarmış oldu. Yüce Allah da kendisine, onun, kulları üzerinde zorlayıcı bir gücü bulunmadığını bildiriyor ve "...Ancak ahirete gerçekten inananı, şüphe içinde olandan ayırd edip bilelim diye ona bu fırsatı verdik..." buyuruyor. Kulların, bu sır ve hikmete göre imtihan geçireceklerini, sözün yerini bulacağını, her şeyin hakkı ve layıkı bulunan karşılığını göreceğini bizlere bildiriyor."

işte Ibni Kuteybe'nin şu açıklamasına ve ilgili ayetin son tarafında bildirildiğine göre, Iblis'e verilen güç, zorlayıcı bir güç olmamakla beraber, ahirete gerçekten inanmamış olan, bu hususta şek ve şüphe içinde bulunan kimseler üzerinde geçerli bir güçtür. Yoksa istisnasız bütün kullar üzerinde geçerli olan bir güç değildir, Ahiret hakkında şek içinde bulunanlardır ki, Iblis'i dost edinip onun saptırması ve azdırması neticesinde Allah'a şirk koşmuşlar ve böylece . onun kendileri üzerindeki sultasının gerçekleşmesine imkan ve fırsat vermiş olurlar. Böylece bu ayetin haber verdiği hakikat de, diğer ayetlerle bildirilmiş bulunan hakikatlerle birleşmiş olur. Yani ortada herhangi bir çelişki bulunmamaktadır.

Soru: Bu hususla ilgili Sure-i ibrahim'de de bir ayet bulunmakta ve şu manâya gelmektedir. "Benim sizleri zorlayacak bir gücüm yoktu. Ben, sadece sizi (küfür ve isyana) davet ettim, siz de benim davetime koştunuz." [152][152]Acaba bu hususta nasıl bir açıklama getirirsiniz?

Cevap: Evet, bu ayette Hesap Gününde şeytanın böyle söyleyeceği bildiriliyor. Evet, şeytanın zorlayıcı bir gücü olmadığı gibi, sırf daveti istikametinde kulların kendisine uymaları hakkında herhangi bir delil ve hücceti de bulunmamaktadır. Buradaki sultadan (güçten) murad budur.

---

[152][152] Kur'an-ı Kerim, İbrahim Suresi: 22

Yani bu ilahi kelam ile, iblis'in: "Ben sizi sadece davet ettim, siz de benim bu davetime koştunuz, bana uydunuz! Fakat sizin bana uymanız için benim, herhangi bir delilim ve hüccetim yoktu. Evet hiçbir delilim, haklılığım bulunmadığı halde siz bana uydunuz" diyeceği bizlere bildirilmiş bulunuyor. Nitekim Kur'an'm

Tercümanı diye anılan İbn Abbas da bu açıklamayı yapmıştır. İlgili ayette: "Onun sultası (yani iblis'in gücü), ancak onu dost edinenler üzerindedir" buyurulmuş olması ise, onun kulları iğva ve idlalım (azdırıp saptırmasını) ifade eder. İblis'in kulları azdırıp saptırması ise, onlar üzerinde zorlayıcı bir gücü olduğundan değil, sadece onları buna davet etmesi iledir. Hiçbir delil ve hücceti dahi bulunmadığı halde, mücerred onları küfür ve isyana davet eder, bu istikamette kalblerine vesveseler verip kendilerini harekete geçirmiş olur. Meryem Süresindeki ilgili 83. ayetin haber verdiği de budur. Bu ayette geçen "ezz" kelimesinin anlamı da: Tahrik ve tehyiç etmektir. Yani heyecan ve harekete geçirmektir. Tıpkı kaynamakta bulunan bir tenceredeki suyun galeyanı ve hareketi gibi. Nitekim bu sebeble kaynamakta bulunan o suya da "el-ezîr" denilmiştir. Bu kelime, efendimiz'in (s.a.v.) namaz kılarken içten ağlaması ile ilgili bir hadiste de geçmektedir. Bu hadis şöyledir:

"Ben Peygamber'i (s.a.v.) namaz kılarken gördüm: Mübarek göğsü, kaynamakta olan tencere gibi kaynıyordu! (İçinden ağlama sesi geliyordu.)"[153][153]

Ebu Ubeyde, bu hadiste geçen "el-Ezîr" kelimesiyle ilgili bir açıklama yapmış ve şöyle demiştir: el-Ezîr; hareket ve ateşin alevlenmesi anlamına gelir. Nitekim "Izze kıdreke" denildiği zaman, "tencerenin altındaki ateşi alevlendir" anlamına gelmektedir. Demek ki "el-ezz" kelimesinin iki anlamı bulunmaktadır. Biri: tahrik etmek, diğeri de: yandırmak, alevlendirmektir ki* her iki manâ birbirine yakındır. İşte İblis'in kafirleri tahrik ve tehyic etmesi de, onların kal-blerini küfür ve isyan istikametinde kendine has fısıltı ve dürtülerle harekete geçirip alevlendirmesi ile olmaktadır. Bunun için yukarıda sözü edilen ayette: "Görmedin mi, Biz kafirlere şeytanları gönderdik de onları harekete geçirip (kalblerini kaynatıp) küfür ve günahlara sürüyorlar" buyurulmuş tur.[154][154]

---

[153][153] Nesai, Abdullah bin el-Şihhîr'den: 3/13. Ebu Davud: 1/557, hadis no: 904. Müsned: 4/25 (Bu haber, sahihtir. M. Afifi).

[154][154] Meryem Suresi: 83

İşte bu, daha önce de söylediğimiz gibi, şeytanın kendi evliyası, dostları üzerindeki sultası, güç ye tasarrufudur. O ancak, onu dost edinen ve Allah'a karşı küfür ve şirk günahını irtikab eden kimseler üzerinde tesirli ve zararlı olabilir. Fakat onun, bu hususta asla bir hüccet ve delili bulunmamaktadır. O mücerred onları davet eder, onlar da ona icabet ederler. Onun daveti, kendilerinin garaz ve arzularına uygun düştüğü için, hiçbir haklı tarafı bulunmadığı halde, onun davetine koşmuş olurlar. Yoksa; insanları ister-istemez daveti peşinde koşturacak zorlayıcı bir güce sahip değildir. Yüce Allah, asla ona böyle bir tasarruf gücü vermemiştir.

Şeytanın böyle bir davetine koşan insanlar, kendilerinin aleyhine ve zararına olarak yardımda bulunmuş olurlar. Demek ki şeytana imkan veren de, ona muvafakat ve mütabaat itibariyle yine kendileri olmaktadır. Şeytanın bu cüz'i tasarrufuna, kendi elleriyle fırsat veriyorlar da, bunun cezası olarak şeytan da kendilerine musallat kılınmış oluyor. Buradaki bu hikmeti iyi anlayabilmek için, şu ayete de dikkat etmek gerekiyor. Bu ayette ise yüce Mevla şöyle buyuruyor:. "...Ve Allah, mü'minlere karşı kafirlere asla yol vermeyecektir."[155][155]

Ayetin manâsı, umumu ve zahiri üzeredir. Fakat ne zaman ki mü'minlerden birtakım masiyet veya muhalefet sadır olur, işte bunun cezası olarak da Allah, kafirlere yol vermiş olabilir. Yani mü'minlerin, imanlarına aykırı bulunan birtakım günahları ve muhalefeti irtikab etmiş olmaları sebebiyle, Allah'ın kendilerinin üzerine kafirlere yol vermiş olması, yukarıdaki ayete aykırı düşmez. Çünkü buna, kendileri sebebiyet vermiş olurlar. îşte Yüce Allah, kendilerinin bir kusur ve muhalefetleri bulunmaksızın mü'minlere karşı kafirlere yol vermediği gibi, şeytanın kendileri üzerinde te'sir ve tasarrufta bulunmasına da izin vermez! Fakat kendi kusur ve muhalefetleri sebebiyle kendilerine karşı kafirlere yol verdiği gibi, yine kendilerinin kusur ve muhalefetleri sebebiyle şeytana da izin ve yol vermiş bulunur. Nitekim bunun açık bir örneği, Uhud Harbi sırasında görülmüştür, Rasulüllah'm, kendisinden bir emir gelmedikçe yerlerini asla terk etmemeleri hakkında okçulara verdiği emir, tarihte pek meşhurdur.

Okçular O'nun bu kesin emrine isyan ve muhalefet ettikleri için, neticede Allah'ın mü'minlere karşı kafirlere fırsat ve yol vermesi şeklindeki cezasıyla karşılaştılar. Yoksa yüce Allah, mutlak bir şekilde ne kafirlere, ne de şeytanlara mü'minlere karşı yol vermiş

---

[155][155] Nisa Suresi: 141

değildir. Kullar ancak kendi kusur ve muhalefetleri sebebiyle bu durumla karşılaşmaktadırlar. O halde, hayırlı ve güzel bir netice ile karşılaşan, hemen Hakk'a teslim olup O'na hamd ü senalarda bulunsun! Acı ve kötü bir akıbetle karşılaşan ise, sakın kendisinden başkasını kınamasın, başka suçlu aramasın! îşte İslam'ın ilahi ve nebevi düsturu budur, hak ve hakikat de aslında budur! Açıkladığımız ayetler de bizlere bunu anlatmaktadır. Kimse kendi hatasını veya hatalı anlayışını, İslam'a ve Kur'an'a maletmeye kalkışmasın...

Mü'minin kalbine yerleşen tevhid, tevekkül ve ihlas, şeytanın her türlü vesvese ve dürtülerini defeder! Bunun tersine şirk, küfür ve bunlara bağlı günah ve isyanlar da şeytanın te'sir ve tasallutunu celbeder. Onun zarar vermesine fırsat ve imkan verir. Bütün işler ise, aslında her şeye kadir olan ve her işi hikmetli bulunan Allah'ın elindedir. Huccet-i Balığa, tam ve yeterli delil ancak O'nundur. Eğer O isteseydi, bütün insanları tek ümmet halinde yaratır, tem ümmet haline getirirdi. Bunda şüphe mi var? Fakat O'nun engin ve sonsuz kudret ve hikmetinin tecel-lisidir ki, kullarını bu şekilde imtihana tabî kılmıştır, imtihanda başarılı olmaları için de, kullarına akıl ve irade verdiği gibi, kitap da indirmiş, peygamber de göndermiştir. Peygamberi de bu ayetleri getirerek, Allah'ın rıza ve lika'smın nasıl kazanılacağını bizlere tebliğ buyurmuştur. Bizlere düşen de şüphesiz, Kur'an'ımızm ayât-ı beyyinatını (ilahi ve islami hakikatleri gayet açık bir şekilde bildiren ayetlerini ve bu ayetlerdeki delil ve hüccetleri) en iyi bir şekilde öğrenip gereğiyle amel etmektir.

"Hamd, göklerin ve yerin ve bütün alemlerin Rabbı olan Allah'a mahsustur. Göklerde ve yerde kibriya ve azamet, (ululuk ve büyüklük) yalnız Allah'a aittir. O, azizdir, hakimdir."[156][156]

21- ŞEYTANIN İNSANLAR İÇİN KURDUĞU TUZAKLAR

Bilindiği gibi şeytan, Adem'e secde etmekle emrolunduğu zaman, bu ilahi emre

---

[156][156] Casiye Suresi: 36-37

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/389-394.

karşı gelmiş ve; "Çünkü ben Adem'den hayırlıyım" diyerek ona secde etmemekte kendisinin haklı olduğunu ileri sürmeye kalkışmıştı. Neticede hakettiği cezaya çarptırılmış, İlahi huzurdan ve cennetten kovulmuştur. İşte bu sırada îblis, yüce Allah'tan kendisine mühlet verilmesini istemiş ve bu isteği kabul edilmiştir. Onun bu isteğini ilahi hikmetine binaen kabul buyuran Yüce Allah, bu sırada onun şöyle dediğini bizlere bildirmektedir. "Öyle ise dedi, beni azdırmana karşılık, and içerim ki, ben de onları saptırmak için Senin doğru yolunun üzerine oturacağım. Sonra onların önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından onlara sokulacağım, onların çoklarını Sana şükredenlerden bulmayacaksın."[157][157]

tşte Allah'ın düşmanı, kendisine mühlet verildiğini anlayınca, Adem oğullarına düşmanlığını böyle ifade etmiş, Allah'ın doğru yoluna oturup bütün gücüyle insanları bu doğru yoldan saptırmak için çalışacağını, hiçbir zaman bu çalışma ve çabalarına aralık vermeden devam edeceğini "And içerek" belirtmiştir. îbni Abbas, İbni Mes'ud, Cabii Ve Mücahid gibi İslam büyüklerinin bildirdikleri gibi, müslümanların Allah'ın Kitabı, hak ve vazıh yolu ve dini olan İslam ile ilgilerini gevşetmek zafa uğratmak için hile, desise ve vesveselerine devam edeceğine yemin etmiştir, iblis'in bu tavrını, hınç ve andını bildiren; onun her hayır yoluna oturup o yola salik olanları engellemeye çalışacağını haber veren bir hadis-i şerif de, bundan önce bildirilmişti.

Ayette geçen; "...Sonra onların önlerinden sokulacağım..." cümlesiyle ilgili açıklama yapan îbn Abbas, "iblis bununla, insanları dünya zevk ve nimetleriyle aldatmaya çalışacağını kasdetmiştir" demiştir. Diğer bir rivayette ise: "Onları ahiret hayatı hakkında şüphe ve tereddütlere düşürüp dünya hayatına sarılmaları için saptıracağım," kasdını ifade etmiştir." demiştir. Ali'den, Hasan'dan, Mücahid ve Ebu Salih'den gelen rivayetler de bu manâya yakındır. İblis'in: "...ve onların sağlarından yaklaşacağım" sözüyle, dinî iş ve vazifeleri hakkında insanları şek ve şüphelere sürüklemek istediğini, "...ve sollarından onlara yaklaşacağım" sözüyle de günah ve kötülükleri insanların gözlerinde ve görüşlerinde süsleyip güzel göstermeye çalışacağını kasteddiğini bildirmişlerdir. İbni Abbas, İblis'in bu sözleri arasında, "ve onların üst taraflarından yaklaşacağım" sözünün bulun-madı-ğını, bundan da onun insanlara üst taraftan yaklaşamıyacağımn anlaşıldığını söylemiştir.

---

[157][157] Kur'an-ı Kerim, Araf Suresi: 16-17

el-Şâbî, ilgili açıklamasında: "Çünkü Yüce Allah kullarına olan rahmetini, üst taraftan indirir" der. Katade de şöyle der: "Ey Ademoğlu, şeytan sana her yönden yaklaşmaya çalışır! Fakat asla üst taraftan yaklaşamaz. Yani Yüce Allah'ın rahmeti ile senin arana giremez! Sen hemen, Allah'ın rahmetine sığın!"

el-Vahidî de, sağın hasenattan (iyiliklerden), solun seyyiattan (kötülüklerden) kinaye olduğu şeklindeki açıklamaların yerinde ve güzel olduğunu söylemiş ve biinu Arap Dili'nden destekleyen Örnekleri zikretmiştir. el-Ezherî ise, bazılarının şöyle bir açıklamasını naklet-miştir; "İblis, sağdan ve soldan, önden ve arkadan insanlara yaklaşıp onları insanlık hayatının geçmişi ve geleceği konularında, iyilik ve kötülükler mevzuunda çeşitli vesveseler vererek saptırmaya çalışacağım ifade etmek istemiştir."

Ebu îshak ve Zemahşeri gibi alimler de, İblis'in bu suretle ettiği yemin hakkında te'kidde bulunduğunu, insanlara her cihetten sokulup her çareye başvurarak onları sapıtmaya çalışacağına dair mübalağa ettiğini söylemişlerdir. Zemahşeri ayrıca şunları söylemiştir: "Galib düş-manm dört yandan düşmanını sardığı gibi, İblis de insanlara dört cihetin her birinden sokulur ve gücü yettiği nisbetinde onlara vesveseler vererek saptırmaya çalışır. Tıpkı şu ayette bildirildiği gibi: "Allah da ona dedi: Dçfol git! Onlardan kim sana uyarsa, şüphesiz cezanız cehennemdir! Ki size mükemmel bir ceza! Onlardan gücünün yettiğini sesinle çağırıp harekete geçir, atlıların ve yayaların ile onların üzerine yaygarayı bas..." [158][158]

Allame Zemahşeri'nin yukarıdaki açıklaması, daha önce Ka-tade'den naklettiğimizle çelişir değildir. Çünkü bu, temsil yönünden bir açıklamadır, tayin bakımından değil.

Bu konuda Şakîk de şöyle demiştir: "Ben, her Allah'ın günü sabaha çıktığımda, mutlaka şeytanın, yoluma ve dört bir yanıma oturmuş bana şöyle seslenir bulurum:

— "Hiç korkma! Bil ki Allah Gafur ve Rahîm'dir!" Ben de ona karşılık Kur'an'dan şu ayeti okurum:

— "Ve Ben, tevbe eden, inanan ve yararlı iş yapan, sonra da hidayet ve istikametten

---

[158][158] Kur'an-ı Kerim, jsra Suresi: 63-64

ayrılmayan kimselere karşı elbette çok bağışlayıcıyım."[159][159] Sonra şeytan arkamdan sokulur ve:

— "Arkanda bıraktıklarını kime bıraktın? Onlar ne olacak?" diye kalbime korku ve endişe salmak ister. Ben de ona karşılık, Yüce Allah'ın:

— "Yeryüzünde hiç bir canlı yoktur ki rızkı Allah'a aid olmasın"[160][160] mealindeki ayeti okurum. Sonra sağımdan, sokulur ve bana hitaben:

— "Ey Şakîk, sen gerçekten çok iyi bir insansın!" diyerek beni kibir ve gurura düşürmeye çalışır. Ben de kendisine hitaben:

— "Ey İblis, yolumdan çekil, iyi akıbet ve ebedî saadet ancak Allah'tan hakkıyla ittika edip günahlardan sakınanlar içindir" diyerek karşılık veririm ve onun beni övmesine hiç aldırmam ve aldanmam... Sonra o, sol tarafımdan sokulur ve beni bazı günah-lara, nefsimin arzu ettiği kötülüklere teşvik eder. Ben de kendisine hitaben Yüce Allah'ın:

— "Artık arzu ettikleri ile kendileri arasına perde çekilmiştir"[161][161] anlamına gelen ayetini okurum."

Şakik'in bu sözünde de görüldüğü gibi, insanın sülük edeceği yol ve cihetler, ancak dört olabilir. Şöyle ki: insan ya sağ tarafa gider, ya sol tarafa... Ya ön istikameti takib eyler, ya da arkasına dönüp gider. Hangi tarafa ve yola giderse gitsin, mutlaka gittiği yolda kendisini şeytan karşılar ve bekler. "Eğer o yolu ve ciheti Allah'ın taat ve ibadetinde olarak takib ediyorsa, şeytan kendisini bundan alakoymak için çalışır, kendisine çeşitli vesveseler verir. Hiç değilse, onu o yolda ağırlaştırmak, yavaşlatmak ister. Eğer kul o yol ve ciheti, Allah'ın haram kıldığı bir kötülük ve günah içinde katetmeye çıkmışsa, şeytan da kendisini bu yol ve maksatta destekler, onu bu yolda ilerletmek için çeşitli arzular ve vesveseler verip kendisine yardımcı ve arkadaş olur. islam büyüklerinden pek çoklarının bu manâya gelen söz ve nasihatlarının hak ve gerçek olduğuna dair, yüce Allah'ın kitabından şu mealdeki ayeti de burada zikredebiliriz: "Biz onlara birtakım kötü

---

[159][159] Kur'an-ı Kerim, Taha Suresi: 82

[160][160] Kur"an-ı Kerim, Hud Suresi: 6

[161][161] Kur'an-ı Kerim, Sebe' Suresi: 54

arkadaşları (kabu-ğun kökü sardığı gibi) sardırdık da, onların önlerinde ve arkalarında ne varsa hepsini kendilerine süslü gösterdiler."[162][162]

Bu ayetle kastedilen manâ şudur: "Şeytanlar onlara dünyayı cazip ve süslü gösterdiler de dünyayı ahiret üzerine tercih ettiler, böylece kendilerini ahireti yalanlamaya ve ondan yüz çevirmeye çağırdılar. İbn Abbas'ın, Mukatil ve diğerlerinin yaptığı açıklamalar da bu manâya yakındır. îbni Zeyd'in açıklamasında ise: "Yaptıkları kötü işleri kendilerine iyi ve güzel gösterdiler de, onlardan tevbe etmeleri kendilerine na-sib olmadı..." denilmiştir. Netice olarak diyebiliriz ki: Bütün bunlar, o

Allah (c.c.) düşmanı îblis'in: "Ey Yüce Allah, Senin izzetine yemin ederim ki, ben onların hepsini azdıracağım" diye olan sözünün, yemin ve tavrının geniş bir şekilde açıklanması dır. Dünya ve ahirete, iyilik ve kötülüklerle ilgili konuların hepsine şamildir. Nitekim aşağıdaki ayetlerle de bu husus gayet açık olarak bildirilmiştir:

"Allah'a ortak koşanlar, O'nu bırakıp birtakım dişilerden başkasına çağırmıyorlar ve onlar, inatçı şeytandan başkasına yalvârmıyorlar! O şeytan ki, Allah ona lanet etti ve o da: "Elbette ben Senin kullarından belirli bir pay alacağım" dedi. Onları mutlaka saptıracağım, onları mutlaka boş kuruntulara sokacağım ve onlara emredeceğim: Hayvanların kulaklarını yaracaklar; onlara emredeceğim: Allah'ın yaratışını değiştirecekler!" Kim Allah'ın yerine şeytanı dost tutarsa, muhakkak ki açık bir ziyana uğramıştır."[163][163]

İşte bu ayette bildirildiği, Dahhâk ve Zeccâc gibi alimlerimizin de açıkladıkları gibi, kim Allah'ı bırakıp da şeytanı dost edinir, Allah'a değil de şeytana itaat ederse, muhakkak şeytanın nasibi ve payı olmuş olur. Elbette şeytana itaat eden her insan, onun nasibi ve payıdır, onun dostu, arkadaşı ye evliyasıdır.

Bu münasebetle burada açıklıyalım ki: Bütün insanlar iki kısımdır. Bir kısmı Allah'ın dostu ve evliyasıdır, bir kısmı da şeytanın dostu ve evliyasıdır! Şeytanın dostları, onun payı ve askerleri olduğu gibi, Allah'ın dostları da Allah'ın askerleri ve adamlarıdır! Bütün bu hususların, yine Kitabımız'm ayetleriyle sabit bulunduğu bilinen hakikatler-dendir.

---

[162][162] Kur'an-ı Kerim, Fussilet Suresi: 25
[163][163] Kur'an-ı Kerim, NisaSuresi: 117-119

Yukarıdaki ayette geçen "el-Betk" kelimesinin anlamı, kesmek ve yarmaktır. Burada bununla "hayvanların kulaklarının kesilip yarılması" kastedilmiştir. Bütün tefsir alimlerimiz, bunun böyle olduğunum söylemişlerdir. Buna bakarak, ilim ehlinden pek çokları, çocuğun kulağının küpe takılması maksadıyla delinmesini kerih görmüşlerdir. Bazıları ise, kız çocukları için buna izin vermişlerdir. "Çünkü kız çocuklarının buna ihtiyacı vardır, oğlan çocuklarının ise ihtiyacı yoktur" demişlerdir. Buna, Ümmü Zer' hadisini delil göstermişlerdir. O hadis de ise, Ümmü Zer1 adındaki kadın kocasından bahisle: "O öylesine hayırlı bir kocadır ki, kulaklarımı mücevherat ile süslemiştir" demiştir. Bunu hikaye eden Aişe Validemiz'e hitaben de Sevgili Peygamberimiz: "Ya Aişe, benim seninle olan güzel geçimim, Ümmü Zer'in kocasının, kendisiyle olan güzel geçimi gibidir" buyurmuştur.[164][164]

İmam-ı Ahmed, bu hadise dayanarak, küpesini takınmak ihtiyacına binaen kız çocuklarının kulağım delmenin caiz olduğuna, oğlan çocukları için ise mekruh olduğuna kail olmuştur.[165][165]

Yukarıdaki ayette, Îblis'in Ademoğullarını Allah'ın doğru yolundan saptırmak için nasıl and içtiğini ve bu hususta neler söylediğini görmüştük. Bu meyanda İblis: "Onları saptıracağım" diyordu. Bunu derken, insanları hak ve hakikatten saptırmayı kasdediyordu. "Onları boş kuruntularla aldatacağım" derken de, İbn Abbas'ın ve diğerlerinin dedikleri gibi, içinde bulundukları durumları hiç de iyi olmadığı halde insanlara o halleri iyi göstermeye, tevbe akıllarına gelirse onu da sonraya bıraktırmak

---

[164][164] Bu hadisi İmam-ı Buhari, Sahihinin Nikah Bölümü'nde rivayet etmiştir. (Bakınız, Buhari, cüz: 3. s: 176. Meymene, 1306)

[165][165] Ümmü Zer' hadisinden açıkça anlaşıldığı gibi, kız çocuklarının ve kadınların kulaklarına altın ve mücevher küpe takınmaları caizdir. Büyükhadis alîmi Üstad el-Elbânî'nin bunu kabul etmemesi, hattâ haramlığına fetva vermesi doğru değildir. Bunnun caiz ve mubah olduğuna dair Üstadım Şeyh İsmail el-Ensarîde İbahatü't-Tehallî biz-Zeheb adlı bir eser yazarak, meseleyi geniş bir şekilde izah ve isbat etmiştir. Keza Erşed el-Selefi dahi bu meseleye dair yazdığı risalede, el-Elbanî'nin iddiasını red etmiştir. Asrımızın şeyhülislamı Şey h Abdülaziz bin Baz da, verdiği bir fetva ile bu mesele hakkında düşülen tereddütleri bertaraf etmiştir. Onun fetvasının özeti şöyledir: "Kadınlar için altını süs eşyası olarak kullanmaları helaldir. Bir ayette şöyle buyurulmuştur: "Şu hilye-süs içinde yetiştirilen ve mücadeleye açık olmayanı mı Allah'a ortak yaptılar?" (Zuhruf: 18). Bu ayetteki hilye-süs, kadınların sıfatı olarak zikredilmiş olup, altına ve diğer süs eşyalarına

şamildir. Sonra Ahmed, Nesai ve Ebu Davud'un Ali'den (r.a.), keza Ahmed, Nesai, Tirmizi ve diğerlerinin Ebu Musa'dan (r.a.) rivayet ettikleri hadisler de bunu isbat etmektedir. Selef alimlerimizden niceleri de bunu kabul etmişler, bunun caiz olduğuna dair pek çoğu İcma bulunduğunu nakletmişlerdir." Şeyhülislam, bundan sonra bu hususta pekçok kaynaktan yeterli nakillerde bulunmuştur. (M. Afifî).

suretiyle aldatmalarda bulunacağını kasdediyordu. Bazıları o "Boş kuruntular" sözüyle îblis'in, insanları çeşitli günah ve kötülüklere, fitne ve bid'atlere sevketmek için vereceği vesveseleri kas-dettiğini söylemiştir.

îblis'in: "Onlara emredeceğim, onlar da Allah'ın hilkat ve fıtratını değiştirecekler"sözüyle kasdettiği şey de "Allah'ın Dini" dir. Nitekim ibrahim, Mücahid, Hasan, Dahhak, Katade, Süddî, Saîd b. Müseyyeb ve Saîd b. Cübeyr böyle demişlerdir. Bunun kısaca açıklaması: Yüce Allah, aslında bütün kullarını temiz ve dosdoğru fıtrat üzere yaratmıştır. Bu, îslam Fıtratı'nm tâ kendisidir. Nitekim Yüce Allah, bir ayetinde de bu hususu bizlere açıkça duyurmuş ve bildirmiştir. O ayetin anlamı şöyledir: "Sen yüzünü, Allah'ı birleyici olarak doğruca dine çevir! Allah'ın o fıtratına ki, Allah insanları o fıtrat üzerine yaratmıştır. Allah'ın fıtratı değiştirilemez! İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler. Yalnız O'na yönelin ve O'ndan korkunuz, namazı kılınız ve asla Allah'a ortak koşanlardan olmayınız."[166][166]

Bu önemli ve büyük hakikati duyurmak üzere, Sevgili ve şanlı peygamberimiz de (s.a.v.) bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:

"Dünyaya gelen her çocuk, mutlaka fıtrat üzere gelir. Ancak aıia-babası onu, kendi dinleri üzerine, yahudi veya nas-ranî veya mecusî olarak yetiştirirler. Yoksa o çocuğun yaratılışında böyle eksiklik ve yanlışlıklar bulunmaz. Nitekim hayvan dediğimiz bir canlının yavrusu, dünyaya tam ve kusursuz olarak gelir. Siz hiç onun yaratılışında bir eksiklik, burnunun kesilmiş olması gibi uzuvlarında bir noksanlık görüyor musunuz? İşte bunları sonradan sizlerin yapmanız gibi, dünyaya gelen çocuk-lara İslam'a aykırı, yabancı şeyleri de sonradan ana-babaları aşılamaktadır. Allah'ın fıtratında bunlar yoktur." "Peygamberimiz böyle buyurdu" diye nakleden Ebu Hüreyre, sonra yukarıdaki ilgili ayeti okudu."[167][167]

Görüldüğü gibi Peygamberimiz bu hadislerinde, fıtrat ve hilkat üzerindeki her iki değişikliği bir arada zikretmiştir. Biri Allah'ın fıtratı üzerindeki fikrî değiştirme, diğeri de hilkatteki kesme veya yarma şeklindeki değiştirmedir. Ki biri manevi, diğeri de maddîdir. Ve şeytanın değiştirmek üzere hakkında yemin ettiği iki husus da bunlar idi.

---

[166][166] Kur'an-ı Kerim, Rum Suresi: 30-31

[167][167] Bunu Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmiştir. Buhari: 2/104. Müslim: 3/2048, hadis no: 2658

Onun fikrî ve manevi değiştirmesine itaatta bulunanlar, şüphesiz küfür ve şirke düşmektedirler.

Yine İblis'in insanları aldatması ile ilgili Nisa Süresindeki ayette:

"O onlara va'deder, boşuna ümid verir. Onun onlara vadetmesi, aldatmadan başka bir şey değildir" buyurulmuştur.[168][168] O, insanların içine birşeyler fısıldar ve der ki: "Sen daha çok yaşayacaksın! Dünyalık muradına erecek, akran ve emsalini geçip geride bırakacaksın. Dünya bugün onlara ise, yarın da sanadır. Sen onların hepsini ezip geçeceksin. Hem senin şu üzerinde bulunduğun yol ve ahval, yolların ve hallerin en güzeli ve de en doğrusudur! Başkalarının sana itiraz etmelerine, nasihata kalkmalarına aldırma. Başkalarının "günahtır, şirktir" dedikleri bu şeyler, aslında seni başarıya ve muradına erdirecektir. Sakın kimselerin sözünü dinleme, bu yoldan dönme!" İşte o, böylece insanları boş ve batıl yollar ve haller üzerinde devam etmeye çağırır. Onların içine, bu gibi şeyleri fısıldar durur. Batılı hak, hakkı da batıl göstermeye, olmayacak şeyleri olacakmış gibi düşündürmeye çalışır. Bu yolda vesveseler verir.

Gerçekten insanların pekçoklannm durumlarını düşünüp gözden geçiren akıl ve basiret sahibi bir kimse, onların böyle boş hayaller peşinde koştuklarını, hurafe ve batıl şeylere kapılıp bunların üzerinde ısrar ettiklerini hayretle görür. Niceleri, batılı hak zanneder, şirk ve masiyetler (günahlar) üzerinde yürür. Kendisine nasihatta bulunanların sözlerine hiç aldırmazlar, bu şirk ve masiyet olan şeylerle üstelik hak ve hakikate ereceklerini sanırlar, işte bütün bu aldanışlar, gurur ve gafletler, Iblis'in aldatmalarıdır. Nefs-i emmarenin, şeytanî duygu ve düşüncelerle beslenip iyice gaflete dalmasıdır. Yoksa hak batıl ile, batıl da hak ile, kolay kolay yer değiştiremez.

Hakkı bilen ve seçen bir insan, kolay kolay şeytanın iğva ve vesveselerine aldanmaz. Ancak nefs-i emînare-i hasîse'dir ki, şairin de dediği gibi;

"Boş ve batıl arzulara kapılıp, yalancılıktan verilen sözlerin peşinden koşar, bundan lezzet ve haz duyar!"

Nitekim kadınların ve çocukların çoğu böyledir. Yalancıktan bile olsa, verilen bir söze kanıverirler. Bununla sürür (sevinç) duyarlar. Evet, bütün batıl sözlerin kaynağı,

---

[168][168] Kur'an-ı Kerim, Nisa Suresi: 120

şeytanın vadidir. O öylesine bir yalancı ve aldatırdır ki, şirk ve masiyetlerle, hurafe ve batıllarla hakka erileceğine kandırır nicelerini. Evet, her batıl yolda gidenin, şeytana aldanmışlığı ve onu kendine dost edinmişliği vardır. Şu veya bu ölçüde... İşte bunun içindir ki, ilgili ayette açıkça: "O onlara vadeder, boşuna ümidler verir! Onun onlara söz vermesi ise, aldatmadan başka bir şey delildir" dîye buyurulmuştur.[169][169]

Diğer bir ayetti celilede de şöyle buyurulmuştur: "Şeytan sizi fakirlikle^ korkutur ve size çirkin şeyleri yapmanızı emreder.

Allah ise, size kendi tarafından bağışlama ve lütuf vadediyor. Şüphesiz Allah'ın lütfü geniştir, Allah bilendir."[170][170]

Evet, şeytan insanları aynı zamanda mal konusunda, Allah (c.c.) için harcamalar yapma mevzuunda da korkutup aldatmaya çalışır ve: "Allah yolunda diyerek malınızı harcarsanız, sonunda fakir düşersiniz" diye vesveseler verir, iyilik yerine kötülüğü, hayır olan cömertlik yerine, şer olan pintilik ve cimriliği teşvik eder. Ahlakî güzellikler yerine de, son derece çirkin olan sözleri ve davranışları alabildiğine teşvik ve telkin eder. işte bu ayet-i celilesinde de yüce Allah, şeytanın bu hile ve desiselerine dikkati çekiyor, aynı zamanda kendisinin ilahi lütuf ve bağışlamalarına da dikkatimizi çekerek bizleri kendisinin taat ve ibadetine çağırıyor, yasak kıldığı günah ve kötülüklerden uzak kalmamızı tenbihliyor. Kul, Allah'a dönüp Onun bağışlamasına nail olmakla şer ve günahlardan arınmış, şeytandan korunmuş olduğu gibi, O'na taat ve ibadet etmekle de O'nun lütuf ve ihsanına ermiş bulunur. Bunun için, şeytanî işlerden gücümüz yettiğince kaçmah, Rahmanî olana da sımsıkı sarılmalıyız.

Yukardaki ayetle ilgili olarak sevgili peygamberimizin de me'şhur bir hadisleri vardır. Bu hadis şöyledir:

"Gerek meleklerin, gerekse şeytanların insanların kalble-rine uğrama ve teması vardır. Meleğin uğraması, hayır ve iyilikleri ilham edip hak ve hakikatleri tasdik ettirmek için olduğu gibi, şeytanın uğraması da şerri telkin etmek ve hakkı yalanlatmak içindir." Peygamberimiz böyle buyurduktan sonra, yukarıda mealini gördüğümüz ayeti okumuştur. Bu hadisten de anlaşıldığı gibi, melek ve şeytan insanoğlunun kalbine,

---

[169][169] Kur'an-ı Kerim, Nisa Suresi: 120
[170][170] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 268

geceyle gündüzün birbirini takib ettikleri gibi, birbirini takib ederek uğrarlar. Bazan gecelerin, bazan da gündüzlerin uzun olduğu gibi, insanoğlunun da kalbinde, bazan meleklerin ilhamı uzun sürer. Bazan da şeytanın getirdiği £er ve karanlık duygular uzar gider... Tabiî Allah'a tam sığınıp O'nun rahmet ve hidayetine mazhar'olmak şartıyla, bütün bir ömür boyu kalbin aydın olması, şer ve karanlık görmeden nur üzerine nur tecellileri içinde yaşaması da mümkündür... Ki bu durumda, şeytanın hile ve vesveselerine asla imkan ve fırsat verilmemiş olur. Namazların her rek'atinde, Allah'ın hidâyet ve rahmetinin daimi olmasının istenmesinin hikmeti de. bu olsa gerek. Yani kulun buna ihtiyacının daimî olmasıyla yakından... ilgilidir ve bu durumda, şeytandan gelebilecek olan şaşırtma ve aldatma tuzaklarının her bir çeşidine karşı çok dikkatli olmanın lüzumu da anlaşılmış olmaktadır. Bunları, yani şeytanın belli başlı tuzaklarını onbeş madde halinde açıklamak istiyoruz: [171][171]

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Birincisi:

Aslında Allah'ın ve mü'minlerin düşmanı olan şeytanın tuzaklarından birisi: İnsanoğlunu aldatmasıdır. Şöyle ki: insana zararlı olan bir şeyi veya işi, ona faydalı imiş gibi teşvik ve telkin eder ve insanı oraya doğru sürükler. Sonra da durur, insanın felaketine gülüp keyfle-nir. Ona, hırsızlık, zina, adam öldürme gibi nice günahları işlemesi için bütün gücüyle dürtü ve teşviklerde bulunur, onu böyle günahlı ve felaketli yollara sürer, sonra da onun akıbetine sevinir. Bu hususu dahi biz yüce Rabbimiz'in Kitabı'ndan öğrenmiş bulunuyoruz. O, bir ayetinde şöyle buyurmaktadır: "O zaman şeytan onlara yaptıkları işi süsleyip güzel göstermiş: "Bugün insanlardan sizi yenecek kimse yoktur, ben sizin yanınızdayım" demişti. Fakat iki topluluk birbirini görünce ardına dönüp: "Ben sizden uzağım, ben sizin görmediğiniz gerçeği görüyorum, ben Allah'tan korkarım, zira Allah'ın cezası çetindir" demişti."[172][172]

Bilindiği gibi şeytan Bedir Harbi sırasında müşriklere Süraka b. Malik suretinde görünmüş, onlara hitaben: "Gidin savaşın! Ben sizinle beraberim, çoluk çocuğunuza

---

[171][171] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/395-403.
[172][172] Kur'an-t Kerim, Enfal Suresi: 48

gelecek zarar ve felaketlere karşı göğüs gerer, size kefil olurum!" diyerek onları şişirip aldatmıştı. Allah'ın askerleri olan meleklerin Rasulüllah efendimize ve O'nun ordusuna yardım için indiklerini görünce de, kaçıp onları yalnız bırakmıştır. Ra-sulüllah'm şairi Hassan, bir şiirinde bu hususu dile getirmiştir.

Şeytanın, kadınla zina etmek üzere aldattığı rahibe yaptığı da bunun bir misalidir. Önce* kadına zina etmesi, sonra onu ve çocuğunu öldürmesi için iyice kandıran şeytan, sonra kadının akrabasını rahibin üzerine salarak rahibi Ölüme terk etmiş, ölümü sırasında da kendisini kurtaracağı vadiyle kendisine secde etmesini emretmiş, sonra da bırakıp kaçmıştır. Yani onca günahları işlettiği yetmiyormuş gibi, son nefesinde kendisine secde ettirerek rahibin kafir olarak Ölmesini temin ettikten sonra orayı terk etmiştir. îşte onun cibilliyyeti ve işi budur, böyledir. Olayla ilgili olarak nazil olan ayette şöyle buyurulmuştur: "(Yahudileri kandıran münafıkların durumu da) tıpkı şeytanın durumuna benzer ki, insana 'İnkar et" dedi. O da inkar edince: "Ben, senden uzağım, ben alemlerin Rabbı olan Allah'tan korkarım" dedi."[173][173]

Ayetin sevkediliş ve iniş sebebi her ne kadar hususî ise de, ifade ettiği manâ umumidir. Yani şeytan, kendisini dost edinip hile ve desiselerine aldanan bütün insanlara böyle yapar. Onları günah ve küfre , sürüklemeye çalışır, bunu te'min için tuzaklar kurar. En sonunda da bütün dost ve evliyasından uzaklaşır, "ben sizin hepinizden uzağım" der çıkar. Nitekim ahirette de, bütün dostluk ve düşmanlıkların esas mahiyeti meydana çıkınca, kendi dostlarına böyle söyleyeceğini de Kur'an'ımız haber vermektedir: "...Ben sizin beni Allah'a ortak koşmanızı önceden de tanımamıştım zaten!"[174][174]

Şeytanın işi-gücü şeytanlık olduğu halde, "Ben, alemlerin Rabbı olan Allah'tan korkarım!" demesi üzerinde alimlerimiz bazı açıklamalar yapmışlardır: Katade ve tbn îshak: "Allah'ın düşmanı olan şeytan, "Ben sizin görmediğinizi görüyorum" derken doğru söylemiş olmakla beraber, "Ben alemlerin rabbı olan Allah'tan korkarım" derken yalan söylüyordu. Çünkü o, Allah'tan korkar değildir" demişlerdir.

Alimlerimizden bazıları da: "Şeytan dinî ve manevi manâda Allah'tan korkmaz ise

---

[173][173] Kur'an-ı Kerim, Haşr Suresi: 16

[174][174] Kur'an-ı Kerim, ibrahim Suresi: 22

de, Allah'ın azab ve cezasının gelivermesinden korkabilir. Nitekim herhangi bir kafir veya müşrikin, kalbinde dinî manâsı ile Allah (c.c.) korkusu bulunmamakla birlikte, herhangi bir kimse tarafından öldürülmekten korktuğu gibi, Allah'tan bir azab ve ceza gelmesinden korkmuş da olabilir. Bunun ise; dinî, imanı ve uhrevî bir değeri ve manâsı yoktur" demişlerdir. Doğru olan da bu olsa gerektir. Nitekim Atâ, Zeccac ve el-Enbarî gibi alimlerimizin sözleri de bu manâyı destekler mahiyettedir. [175][175]

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan İkincisi:

Şeytanın tuzaklarından biri de, mü'minlerin kalblerine korku sal-masidır. Onun telkin ettiği korkununHÜTsiriyledir ki mü'minler şer ehlinden ve şeytan dostlarından korkar olurlar da Allah (c.c.) yolundaki mücadele ve mücahedelerini gevşetirler, iyiliği emretmez, kötülük-lerden de nehyetmez olurlar. Diyebiliriz ki şeytanın iman ehli olanlara karşı en büyük hilesi ve tuzağı budur! Yüce Allah, Kerim Kitabında bizlere bu hususu da haber vermiş ve şöyle buyurmuştur:

"O şeytan, sizleri kendi evliyasından korkutuyor. Eğer gerçekten inanmış kimseler iseniz, şeytanın dostlarından kork-mayınız, Benden korkunuz."[176][176]

Şüphesiz mü'minlerin imanlarının kuvveti nisbetinde kalblerinde-ki şeytan dostlarının korkusu azalır, sonunda sadece Allah'tan korkan gerçek mü'minler olurlar. îmanları zayıfladıkça da, kalblerindeki Allah (c.c.) korkusu azalır ve artık onlar, şeytan dostlarından korkar, emir ve nehiyleri hakkıyla gözetmez olurlar.

Burada şeytanın tuzaklarından olarak onun sihrini de zikredebiliriz. Onun sihri; insanların aklını ve gönlünü çeşitli hayal ve vehimlerle tesir altına almasıdır. Onun bu büyüsünden ancak Allah'ın hidayet ve rahmetine mazhar olanlar salim kalabilmiştir. O, insanların gözünü ve gönlünü Öylesine büyüler ki, faydalıyı zararlı, zararlıyı da tayaalı olarak tasvir eder. Kulun ebedi saadetine vesile olacak en faydalı, en güzefşeyı çirkin, en kötü şeyleri de güzel gösterir. Hattâ Öylesine telkinlerde bulunur ki, dünya ve ahiretin

---

[175][175] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/403-404.
[176][176] Kur'an-ı Kerim, Al-i Imran Suresi: 175

en büyük, en faydalı ve en yüce hakikati bulunan la ilahe illallah hakikatini bile, gereksiz veya zararlı olarak gösterebilir. Bakarsınız kul, bu îlahî ve Kur'anî tevhidi bırakır da başka şeylerle uğraşır olur. Evet, şeytan kendisine has hile ve tuzaklarla nicelerini büyüleyip fitne ve dalalete düşürmüş, onların kalbleri ile iman ve islam arasına girip felaketlerine sebeb olmuştur. Nice batıl ve hurafeleri, "yüce hakikatler" şekline sokmuş, nice hak ve hakikatleri de "çirkin" ve "müstehcen" olarak tasvir edebilmiştir. Nice geçmez akçeyi ilim ve tenkid ehline süsleyip kabul ettirmiş, nice saçma ve çör-çöp kabilinden şeyleri arif geçinenlere yutturmuştur. Akılların geçersiz ve değersiz fikir ve arzular üzerinde ısrarla durmasını teşvik eden odur! Her dalalet vadisinde, her bid'at ve hurafe peşinde Ademoğlunu koşturan, yine odur. Böylece insanları dalaletten dalalete, felaketten felakete sürüklemiştir.

Zavallı ademoğullarım putlara ve çeşitli eşyaya tapınacak kadar alçaltan, kendi kız evlatlarını kendi elleriyle kumlara gömecek kadar canileştiren, her nevi ar ve namus duygusunu atarak öz annesiyle ni-kahlanacak kadar insanlıktan uzaklaştıran; çeşitli küfür ve şirk yollarından giderek saadete ulaşılacağını kabullendiren, "Bu bir nevi tazimdir" deyip çeşitli şirk yollarına düşüren hep odur. ilim ve felsefe namiyle Allah'ı veya O'nun yüce sıfatlarını, güzel isimlerini inkar ettiren, "tazim" maddesinde olduğu gibi, "tenzih" konusunda da aşırılıklara sevkederek Sünnet ve Cemaat yolundan ayırıp uzaklaştıran yine odur. "İnsanları sevmek ve onlarla iyi geçinmek" maskesi altında yüce îslam niza-mı'nın esaslarının, Allah'ın emir ve nehiylerinin gereği gibi talim ve tebliğini engelleyen, "Siz kendinize bakınız! Gemisini kurtaran kaptan sayılır" felsefesiyle uyuşturup aldatan, böylece mevcud insanları ve gelecek nesilleri gerekli imanı ve islamî irşad ve gıdadan mahrum bırakan yine odur. İnsanların, Allah'ın Kita-bmdan ve sevgili Ra-sulünün sünnetinden gıdalanacakları yerde "Şu şöyle demiş, bu böyle demiş" diyerek taklid ve teferruat içinde bocalayıp boğulmalarında dahi onun parmağı ve hissesi vardır. Her nerede şirk ve şikak, küfür ve nifak varsa; nerede dinî ve manevi, imanı ve ahlakî bir za'f bulunuyorsa, yine onun parmağı ve hissesi vardır.

O bazan bunları, "akıl ve felsefe böyle gösteriyor" dedirterek, ba-zan da "bunlar zamanın icabıdır. Bugün işler böyle yürümektedir" diye düşündürerek teşvik eder ve böylece nice akılları büyülenıeyi becerir...

Bakınız! Adem babamız ile Havva anamızın cennetten çıkarılmalarına sebeb

olduğu zaman şeytan, o ikisine karşı arkadaşlık rolü oynamıştı. Adem'in iki oğlundan Kabil, kardeşi Hâbil'i öldürdüğü zaman da o ona arkadaş idi. Tufanda boğulan Nuh kavminin arkadaşı, fırtına ile helak olan Ad kavminin yoldaşı, şiddetli bir sayha, ses ile helak edilen Salih kavminin koldaşı yine o idi. Lut kavmi, o çirkinlikler içinde yere batırıldığı sırada onların yanıbaşmda duran, Firavun'u ve kavmini kibir ve gurur duygularıyla canevinden vuran yine o idi. Musa'nın kavminden bir kısmını buzağıya taptıran, Kureyş'e Peygamberimizle Be-dir'de savaş yaptıran yine o idi. Her helak olanın, her dalalet ve küfre düşenin yanıbaşmdaki arkadaşı hep o olmuştur. [177][177]

Şeytanın insanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Üçüncüsü:

Şeytanın tuzaklarından biri de: Yeminler ederek nasihatti rolüne girmesidir Nitekim Adem babamız ile Havya anamıza da bövle yapmıştı: "Kasem ederim ki ben sırf sizin iyiliğiniz için söylüyorum! Size nasihattan başka bir maksadım yoktur!" diyerek yeminler etmiş, onların ebediyyen cennette kalmalarından başka bir şey istemediğine dair onları inandırmıştı. Yüce Allah (c.c.) bu durumu bizlere, şu mealdeki ayetlerle haber vermektedir:

"Derken şeytan çirkin yerlerini kendilerine göstermek için onlara fısıldadı: "Rabbmız başka bir sebebden dolayı değil, sırf ikiniz de melek ya da ebedî cennette kalıcılardan olursunuz diye şu ağaçtan menetti" dedi. Ve onlara: "Gerçekten ben size öğüt verenlerdenim" diye de yemin etti. Böylece onları aldatarak aşağı indirdi."[178][178]

Vesvese nedir? Vesvese: Hadîsü'n-Nefs denilen ve kişinin kendi içinde duyduğu fısıltı, gizli bir sestir. Bu sebeble kadınların süs ve zi-netlerinin çıkardığı hafif sese <ie "vesvas" denilmiştir. Vesveseye kapılan, vesvesesi ilerlemiş bulunan kişiye de "müvesvis" denilir. Bazılarının bu kelimeyi "müvesves" şeklinde telaffuz etmeleri ise yanlıştır. Kişiye "müvesvis" denilmesinin sebebi ise, içinden duyduğu fısıltı ve gizli sese, fazla önem vermesindendir. Nitekim bir ayette buna temas edilmiş ve şöyle

[177][177] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/404-406.
[178][178] Kur'an-ı Kerim, A'raf Suresi: 20-22

buyurulmuştur: "Arı d olsuninsanı biz yarattık ve nefsinin kendisine neler fısıldadığını da biliriz. Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız."[179][179]

Allah'ın düşmanı olan şeytan, Adem ile Havva'nın yasaklanan ağaçtan yedikleri zaman, başlarına geleceği bildiği için, yeminler ederek onları kandırmaya çalıştı ve kandırdı. Onlarla Allah'ın arasını açtı ve çirkin yerlerinin açılıp kendilerine görünmesi için çok vesveseler verdi. Onlar o ağaçtan yediler, örtüleri açıldı ve çirkin yerlerini gördüler. Zaten günah böyledir. Küçük olsun, büyük olsun; her günah Allah (c.c.) ile kul arasındaki örtüyü kaldırır ve bir ölçü dahilinde kulun Allah'tan uzaklaşmasına sebeb olur.

Zahirî veya batmî çirkinliklerden bazıları da busebeble açığa çıkmış bulunur. Bununla ilgili bir hadis-i şerif de, bu hususta bir fikir ve ibret vermektedir. Buhari'nin rivayetine göre, sevgili peygamberimiz rüyasında: Zina eden erkek ve kadınların nasıl azab gördüklerine muttali olmuş, onları bütün elbiselerinden soyunmuş ve çirkin yerleri açığa çıkmış bir vaziyette görmüştür.[180][180] Buna binaendir ki, bir erkek veya kadın her hangi bir kimseyi veya kendisini "Çirkin yerlerini açık olarak" görse; böyle bir rüyanın yorumu dahi, o kimsenin din ve diyanetinde bir eksiklik ve bozukluk bulunduğu şeklinde olur. Şair dahi, ibretli bir mısraında:

"Ben, haya ve emanet gibi güzel vasıflarını zayi eden bir kimseyi, bir kalabalığın ortasında alenen soyunmuş bir halde görürüm" demiştir. Her nevi kusur ve ayıplardan münezzeh bulunan yüce Rabbimiz'in kullarına lütuf ve ihsan buyurduğu iki libas (örtü, giysi) vardır. Biri: insanların çirkin yerlerini kapatıp üst-başlarmı örttükleri libas, diğeri de, Takva dediğimiz manevi libas. İnsan, zahirî bedenini örten elbiseyi çıkardığı zaman nasıl zahiri çirkinlikleri ortaya çıkarsa, Takva dediğimiz manevi örtüsünü çıkardığı zaman da içindeki bazı çirkinlik ve arızaları dışa vurmuş bulunur.

Şeytanın burada, yani Adem ile Havva'yı aldatmakta en büyük tuzağı, şüphesiz

---

[179][179] Kur'an-ı Kerim, Kaf Suresi: 16

[180][180] Sevgili Peygamberimiz, bu rüyasını anlatırken: "Derken bir yere girdik. Burası, altı geniş, üst tarafı dar fırın gibi bir yerdi. Altında ateş yakılıyordu. Ateşin alevleri yükselip kendilerine yaklaşınca kaçıp çıkmaya çalışıyorlar, fakat çıkamıyorlardı. Bunlar burada, bu şekilde azab gören erkek ve kadınlardı. Bunlar, tamamen çıplar idiler. Ve dünyada iken zina etmiş bulunan erkekler ve kadınlardı" buyurmuştur. Bakınız: Buhar!, Kitabül-Cenaiz: 2/104-105, Kitabü't-Tabîr: 8/84. Müsned; 5/8-14

onların cennette ebediyen kalmalarını istiyor görünmesi ve buna dair yeminler etmesi olmuştur. Ki Adem ve Havva da, böyle yalan yere ve aldatıcı bir şekilde yemin edilebileceğine ihtimal vermemişlerdir. Bu saflıkları sebebiyle onun "gerçekten bir nasihatçı" olduğunu zannederek kendisine kanimşlardır, işte şeytan Ademoğulla-rınm da böylece kanma girer... Ardı arkası kesilmeyen vesveseler vererek, ta içten ve derinden gizli velîâfii' bir sesle insanın nefsine~ses-lenerek kendisine itaat ettirir. Çünkü o, onun kan damârlSnHa. dolaşır, bu esnada insanın özüne temas eder, insanın en gizli arzularını okur ve hisseder. Onun nefsinin gizli ve en mahrem arzuları istikametinde ona fısıldar ve te'sir eyler.

Nefs-i emmarenin, şeytanın vesvesesini kabul etmesi de işte böylece gerçekleşmiş olur. Yoksa, daha önce de söylediğimiz gibi, şeytanın hiç bir kula, zorla kabul ettireceği bir şey yoktur. Ona asla böyle bir tasarruf gücü verilmemiştir. Sanki o, nefsin gizli arzularının gerçekleşmesinde nefsin yardımcısı ve destekçisi gibidir.

Ne kadar ibretlidir ki, Kur'an'm "şeytanların evliyası ve dostları" dediği küfür ve isyan ehli kimseler de böyle çok kurnaz ve aldatıcı olurlar. Diğer insanlara, gizli ve nefsani arzuları istikametinde nüfuz ederek kendi yollarına çekerler ve böylece şeytanlara yardım ve dostluk ederler. Nefsanî ve şeytanî kapı ve yollardan gidenlere yardım ederler; ilahi ve rahmanı yoldan gidenlere de engel olurlar.

Şeytan, henüz cennette yaşamakta bulunan Adem babamız ile Havva anamızın da en gizli arzularını okuyup görmek için çok çalıştı. En sonunda gördü ve anladı ki, her ikisinin de gizli ve esas arzusu, cennette ebedi kalmaktır, işte onların bu damarlarından girerek ve "Sırf, onların cennette ebedi kalmalarını istediği için, yeminler ederek" onla-1 ra, nasihatçi olduğunu inandırabilnaiştir. Başka türlü onları kandıra-J mayacağını iyi biliyordu. Samimiyetinden onları şüphelendirmemek için de: "Allah, başka bir sebebden değil, sırf melek olursunuz veya cennette ebedî kalırsınız diye şu ağaçtan yemenizi yasaklamıştır! Yediğiniz takdirde, melek olacak veya ebedî cennette kalacaksınız! Zaten bu ağacın adı da Şeceretü'1-Huld - Ebedilik Ağacı'dır" diyordu.

Şu Ümmetin Alimi ve Tercümanü'l-Kur'an gibi unvanlar ile anılan Ibn Abbas hazretleri, burada bir incelik zikreder ve şöyle der: "Adem ile Havva, iki melek olmak arzusu ile o ağaçtan yemediler. Şeytan ayrıca onlara, o ağaçtan yedikleri takdirde cennetin meliki - hükümdarı 'olacaklarını ve ebediyyen orada kalacaklarını telkin

etmişti. Onlar da buna heves ederek ve kanarak o ağaçtan yediler. Yani şeytan kendilerine "Melikliğe ve melik olarak ebedi cennette kalmağa heveslendirme" kapısından girerek tesirli olabilmiştir." Ibn Abbas'ın bu kıraat ve açıklamasına, şu ayet delalet eder: "Nihayet şeytan ona fısıldayıp: "Ey Adem, sana ebedilik ağacını ve sonu gelmez hükümranlığı göstereyim mi?" dedi."[181][181]

Burada ilgili ayetin meşhur olan kıraat şekline göre, önemli bir SORU yardır. Şöyle ki: "Nasıl oluyor da şeytan, Adem'i, meleklerden biri olmak düşüncesi ile o ağaçtan yeme arzusuna düşürebiliyor? Halbuki Adem, meleklerin yemediklerini ve içmediklerini görüyor, Allah'ı ve kendi nefsini de gayet iyi tanıyordu. Üstelik Allah kendisine o ağaçtan yemeyi yasak kılmıştı?"

Cevap: Gerek Adem, gerek Havva, asla böyle bir arzuya kapılmış değillerdir. Bu sadece şeytanın uydurduğu bir yalan idi. Onların arzu edip aldandığı nokta, şeytanın o ağaca Şeceratü'1-Huld - Ebedîlik Ağacı demesi ve kendilerine yeminler etmesi idi. Bu, şeytanın ilk hilesi ve tuzağı idi. Şeytana tabi olanlar ve onu kendilerine dost edinenler tarafından yöneltilen hile ve tuzaklar da hep böyledir. Görürsün ki onlar da Allah'ın haram kıldığı şeyleri, hep nefislerinin hoşlanacağı şekilde isimlendirirler.

Bütün kötülüklerin anası bulunan şaraba, Ümmü'l-Efrah - Sevinç ye sürûrların kaynağı adını verdiklerini görürsün! Halbuki bu içkinin Islamdaki diğer bir adı, Ümmü'l-Habais - Bütün kötülüklerin anası'dır. Yine onların diğer içkilere de, çeşitli isimler verdiklerini ve: Lükay-metü'r-Rahat - Rahatlık Lokmacığı dediklerini işitirsin. Yine onlar; din-îmizde lanetlenmiş ribaya, faize "muamele", mükûse yani gümrük adı altında alman haksız vergilere Saltanat Hakkı derler. Zulümlerin en kötüsüne Divan Şeriatı dedikleri gibi, en ileri küfre de Terizîh adını koyarlar. Yani "Tenzih" kapısından girerek, Allah'ı tenzih ediyoruz diyerek, O'nun yüce sıfatlarını inkar ederler ve böylece küfür ve inkarın en ileri noktalarına giderler. Bakarsın, fısk ve fücurların en çirkinlerinin irti-kab edildiği meclislere "hoşnutluk meclisleri" adını verirler.

işte onların gerçek velisi-dostu bulunan şeytan da vaktiyle böyle hareket ederek, Adem ve Havva'ya yasaklanan ağaca "Şeceratü'1-Huld -Ebedilik Ağacı", adını vermiş ve sırf cennette kalmaları istenmediği için bu ağacın kendilerine yasaklandığını söylemişti.

---

[181][181] Kur'an-ı Kerim, Taha Suresi: 120

Üstelik bu ağaçtan yedikleri takdirde "Ölümsüz olacaklarını" hatırlatmıştı. Adem ile Havva ise, kendilerinin öleceklerini veya ölüm denen şeyi hiç düşünmemiş ve bilmiyorlardı.

Henüz ölüm denen şeyi bilmediği ve görmediği halde, bu hususta o ağaçtan yediği takdirde ebedi cennette kalıp kalamayacağı hakkında şüpheye düşmüştü. Evet, Adem'in ölümden şüphesi, ebedi cennette kalmak için de şehveti, arzusu vardı. Fakat düşmanı bulunan şeytanın, dost görünerek ve kendileri için sırf bir nasihatçi olduğuna yeminler ederek bu yolda telkin ve teşviklerde bulunması neticesinde şüphesi şehveti ile birleşti ve kendisine yapılan yeminli telkine inanıverdi. Kader-i ilahi de tecelli edince, Adem'i ve Havva'yı gaflet uykusu yakaladı da yasaklanan ağaçtan yeme zellesine (hatasına) düşüverdiler. gn-lar Sine-i gaflet içinde uyurlarken, düşmanları bulunan iblis hep_ uyanık duruyordu. Ve neticeyi hırs ve hınçla bekliyordu. O günden bugüne tecelli eden nice düşmanlıklara bakarak söylenmiş olsa_gerek. Büyüklerimiz "Su uyur, fakat düşman uyumaz" buyurarak Adem oğullarını uyanık olmaya çağırmışlardır. Şair de şöyle demiştir: "Ey Adem oğulları, Allah ezeli takdirini infaz etmeyi murad etmiş bile olsa, siz yine de size emredildiği gibi uyanık olmaya çalışıp gayret ediniz!" (Bu noktada, büyük mürşidlerden ve evliyadan Abdülkadir Geylanî hazretlerinin de şöyle dediğini nakleder üstadımız:

"Maneviyat adamlarından çoğu, kaza ve kader mevzuuna gelince duraklar. Ben ise, farklı bir görüşe ve makama sahibim: Ben, Hakkın takdir buyurduğu şeyleri, Hakk ile ve Hakk için önlemeye çalışırım! Yüksek mertebeye ulaşan bir veli, ilahi takdir ile çeki-şendir, yoksa kadere teslim olan değildir."

Şeyh Abdülkadir'in bu sözü, Şeriat-ı Muhammediye'nin hakikatini Lisan-ı Muhammedi ile açıklamaktır! Yani müslüman, kadere inanan fakat teslimiyeti Allah'ın emrine olan kişidir. Müslüman; Allah'ın takdiri olup olmadığına bakmaksızın, Allah'ın emirlerim yerine getirmeye, yasakladıklarını da önlemeye çalışmakla yükümlüdür, işte o . mübarek ve büyük zat da, o sözleri ile bunu açıklamak istemiştir.)[182][182] Bazıları

[182][182] O mübarek ve büyük zat, yani Şeyh Abdülkadir Geylani, bir eserinde de şöyle demektedir: "Derhal harekete geç, miskin miskin oturma! Kadere teslim olup kalma, zuhurata uyup yerinde sayma! Allah'ın emrini yerine getirmek için, bütün gücünü ve kuvvetini sar-fet!" Bakınız: Fütuhu'l-Gayfa: 33 (Rahmet Yayınları, 1962). Mecmümatü'r-Rasail ve'l-Mesail: 1/166. (Daru'l-Baz, Mekketü'l-Mükerreme, tarihsiz.) (mütercim.)

yukarıda açıklanan cevaba itiraz edip bunun ayette geçen: "...Veya her ikiniz ebedi cennette kalırsınız diye" cümlesiyle bağ-daşmayacağını ileri sürebilirler. Fakat yukarıdaki cevap, şeytanın Adem'e söylediği hileli ve çelişkili sözler itibariyle değil, bizzat Adem'in durumu itibariyledir. Çünkü Adem, biri imkansız, diğeri mümkün görülen iki şey arasında tereddüdde idi. imkansız görüleni bıraktı da, mümkün görülene meyi ve cezbetti. imkansız gördüğü, melek olması idi. Mümkün gördüğü ise ebedi cennette kalması, sona ermez hükümranlık sürmesi idi. Şeytan onu, böyle mümkün görülen bir şeyi düşündürmek ve heveslendirmek suretiyle ve de yeminler ederek al-datmıştı. Hem öyle bir yemin-i kasemde bulunmuştu ki ki, bir sürü te'kidler vardı onun yemininde. Bunları sırasıyla şöyle zikredebiliriz:

1- Yemin-i kasemde bulunmuş olması,

2- Te'kid ifade eden "İnne"nin kullanılması,

3- Mamulü âmil üzerine takdim ederek "Nasihatimin bütün hedefi ve faydası sade ikinize aittir, asla kendi adıma bir faydayı düşünmüş değilim" anlamını vermesi,

4- Fiil yerine ism-i fail sığasıyla konuşarak, "Zaten benim her zamanki adetim ve vazgeçilmez tabiatım, hep böyle başkalarına iyilikler düşünüp nasihatta bulunmamdır" anlamında konuşmasıdır.

5- Ayrıca te'kid lam'mı kullanması,

6- Nicelerinin başkalarına iyi niyetle nasihatlar verebileceğini, kendisinin de bu nasihat edicilerden biri bulunduğu rolünü oynaması. Nitekim Iblis'in dostları da müminlere hep böyle davrana gelmişlerdir. Münafıklar Rasulüllah'a (s.a.v.) gelip yemin-i kasem ederek, te'kidli sözler söylemişler: "Biz şehadet ederiz ki sen, evet gerçekten sen, muhakkak Allah'ın Rasulüsün!"[183][183] Güya onlar da sözlerini, şehadet ile, "înne" ile ve "te'kid lam'ı" île kuvvetlendirerek söylemişlerdi. Yüce Allah, başka bir ayetinde, de onların şöyle dediklerini bildirmektedir: "Sizden olduklarına dair Allah'a yemin ediyorlar. Halbuki onlar, sizden değillerdir."[184][184] İşte şeytan, kendisinin dostları bulunan kafirlerin ve münafıkların kelamlarında da görüldüğü gibi, te'kid üzerine te'kid

[183][183] Kur'an-ı Kerim, Münafikûn Suresi: 1

[184][184] Kur'an-ı Kerim, Tevbe Suresi: 56.

koyarak, yemin-i billah ederek Adem'in ve Havva'nın kendisine inanarak aldanmalarına yol bulmuş ve ilgili ayette buyurulduğu gibi, onların aşağı inmesine, yani cennetten çıkıp dünyaya inmelerine sebebiyet vermiştir. İlgili ayette geçen "tedliye", lügat itibariyle bir şeyi sarkıtmak, aşağıya indirmektir ki, onların cennetten inip dünyaya gelmelerine işarettir. Abdullah ibni Mes'ud'un hakkında söylenen sözde de bu kelime geçmiş ve şöyle denilmiştir: "Abdullah ibni Mes'ud (r.a.), Rasulüllah'a (s.a.v.) hedyinde, dellinde ve semtinde çok benzerdi." İşte buradaki Hedy, tarikat yani kulun üzerinde bulunduğu yol, onun ahlakı, sözleri ve işleri, Dell, kulun zahirinden batınına delalet eden şey, Semt de, kulun tavrı ve görünüşü, hey'et ve vekarı anlamına gelmektedir.

Mutarrif bin Abdullah'ın bu konuda bir açıklaması var. O şöyle demiştir: "O sırada şeytan onlara dedi ki: Biliyorsunuz ben sizden önce yaratıldım, bilgim ve tecrübem sizden fazladır. Bana inanır ve tabi olursanız ben sizi irşad eylerim." Onlara böyle söyledi ve akabinde de Allah'ın adı ile yemin-i kasem etti. Adem ile Havva da mü'min oldukları, inandıkları Allah'ın adı ile yapılan yemine itimad ettikleri için şeytana inanıp aldanmış oldular. Katade'nin de bu anlama gelen bir sözünü naklederler. Sahih hadis kaynaklarında ise, şu haber gelmiştir: "İsa (a.s.), birini başkasına ait bir malı çalarken gördü ve ona:

— "Hırsızlık mı yapıyorsun?" dedi. Adam:

— "Kendisinden başka hiç bir ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, ben hırsızlık yapmadım" dedi. İsa (a.s.) da onun böyle islami manâdaki tevhid'i dile getirdiğini ve Allah'ın adı ile yemin ettiğini görünce:

— "Yeminini kabul ettim, gözümün gördüğünü ise inkar eyledim" karşılığını vermiştir.[185][185] Bazıları bu olayla ilgili olarak, "İhtimal ki Isa (a.s.) onun oradaki bir malı aldığını gördüğünde onun bir başkasına ait malı aldığını zannetti, halbuki o adam kendisine ait olan malı almıştı" demiştir. Bu, mücerred bir ihtimale binaen yapılmış bir te'vildir ve doğru değildir. Ve sebebsiz yere kuru bir özentidir. Doğrusu şudur ki, Isa (a.s.), herhangi bir kimsenin böyle tevhidi dile getirerek, yüce Allah'ın ismini zikrederek yalan yere yemin edebileceğine ihtimal vermemiştir. Allah (c.c.) adıyla yapılan yemine tazimle kendi görüşünü itibardan iskat etmiştir. Nitekim atamız Adem (a.s.) da, iblis

[185][185] Buhari: 4/142. Müslim: 2/1838, hadis no:2368. Nesai: 8/249. ibn Mace: 1/679, hadis no: 2102

kendilerine böyle yemin ettiği zaman onun yeminine inanmış ve: "Ben birisinin yalan yere Allah'ın adı ile yemin edeceğine ihtimal vermemiştim!" buyurmuştur. [186][186]

Şeytanın insanlar için Kurduğu Tuzaklardan Dördüncüsü:

Şeytanın hile ve tuzaklarından biri de: Nefsin hangi tarafa meyilli olduğunu iyice anlayıp ona göre hareket etmesidir. Eğer nefis ikdan. (gayretli ve çalışkan) ve şecaat (cesaret) tarafına meyilli ise, onun bı l hususta kendisine emredilen ve kendisinden beklenilenler ile iktifa et meyip çok ileri ve aşırı gitmesini te'min istikametinde telkin vt teşviklerde bulunur, "Senin gibi himmeti âlî bir zat, bunlarla yetine mez" gibilerden onu ifrata sürüklemek için var gücüyle çalışır, onu bıı ifrattan diğer bir ifrata sürükler. Eğer kulun nefsi geri kalmak ve ağırdan almak tarafına meyilli ise, bu sefer de onun zaten zayıf bulunar irade ve himmetini daha da zayıflatmak için çalışır, onu iyice tefritte, tâ gerilerde bırakır. Ya haddinden fazla geri bırakmak, ya da haddinden fazla ileri ve aşırı gitmek için, kulların irade ve himmetlerine göre vesveseler verir durur. Hiç bir zaman kulların, adalet, itidal ve hakkaniyet üzere bulunmalarından razı olmaz, ya ifrat ister, ya da tefrit... Nitekim seleften bazıları bu konuda şöyle buyurmuştur: "Yüce Allah'ın emrettiklerinden her birinin üzerinde şeytanın iki çekmesi vardır! Ya tefrit ve kusurlu tarafa, ya da ifrat ve ğulüvv (ayaklanma, taşkınlık) tarafına çeker! Hangisinde başarılı olursa, onu kendisi için bir zafer (!) kabul eder." [187][187]

Bizzat tatbikatta dahi görüldüğü gibi, ta Adem babamızdan beri insanlar gerçekten de bu iki vadide, yani ifrat veya tefrit ta-raflarmda pekçok mesafeler almışlardır. Peygamberlerin Yolu üzerinde, özellikle bizim peygamberimizden sonra O'nun ve ashabının üzerinde bulundukları Dosdoğru Yol üzerinde sabit ve daim olanları ise, gayet azdır. Abdest ve-gusül gibi dinî temizlik konularına baksan, kimi gereken ciddiyeti göstermekten uzak, kimi de gerekenden çok ileri gidip vesveseler içinde bulunmaktadır. Zekat konusuna baksan, kiminin zekatını eksik verdiğini veya hiç vermediğini görürsün,

---

[186][186] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/406-412.

[187][187] Keşfü'f-Hafa'da bu sözün, selef imamlarından Evzaiye ait olduğu bildirilmiştir: Bakınız, Cild 1, sahife: 391. (Beyrut, 3. Baskısı) (Mütercim).

kiminin de bütün malını dağıtıp, insanlara yük olduğunu veya dilenmek zorunda kaldığını

müşahade edersin.

Kimi, giyinme ve yeme-içme gibi şahsî ihtiyaçlarını yerine getirmekten çok uzaktır, malı bulunduğu halde zahitlik düşüncesiyle kendisine bakmamaktadır; kimi de haddinden fazla yiyip-içip bedenine ve kalbine zarar vermektedir. Tarihe bir göz atarsan, kiminin peygamberleri ve evliyayı, ulemayı katlettiğim görürsün. Kimilerinin de onlara tapınmak istediklerine şahit olursun! Kimi "uzlet" namıyle insanlardan uzaklaşmış, cuma ve cemaati, cihadı ve ilmi terketmiştir, bazıları da insanlarla o kadar kaynaşmıştır ki, onların zulüm ve günah olan işlerine bile iştirak etmişlerdir. Kimi yenilmek üzere bir kuşu veya kuzuyu kesmeyi kabul etmezken, kimileri de masum insan kanı dökmekten çekinmez olmuştur.

Kimileri kendilerine tabi olanları ilim öğrenmekten, hadis yazmaktan meneder, kimileri de sırf ilimle iktifa edip ilmin gereğiyle amelde bulunmaya önem vermez. Kimi, halis haramla beslenmekten sakınmaz, kimileri toprakta biten ot vesaireden başka bir şey yemeyi red eder.

Kimileri nikahlı hanımı ile yetinmeyip zina irtikab eyler, kimileri de asla evlenmeyi kabul etmez. Kimi tarikat şeyhleri ile alay edip onların hakkını ve kadrini kabul etmezken, kimileri de onlara tapınmakla meşguldür.

Bakarsınız bazıları ulemayı terketmiş, onların ilim ve fetvalarını kabul etmez, bazıları da alimlerin helal dediğini helal, haram dediğini haram bilip bir santim bunun ilerisini ve gerisini görmez. "Peygamberimiz bir hadislerinde şöyle buyurmuştur, bu fetva bu sahih hadise uymamaktadır" denildiği zaman da, o alimin sözünü Hz. Peygamberin sözünün üzerine geçirir; hadisi ve sünneti kabul etmez.

Kimileri itikad konusunda, "Allah, kulların fiillerini yaratmaya kadir değildir ve bunu dilemez" der, Kaderiye Mezhebine sülük eyler; kimileri de, "kulların esasında hiç bir fi'li yoktur. Bütün fiil ve dileme sadece Allah'ındır" diyerek Cebriye Mezhebine geçer. "La faile illallah" sözünü mezhebine şiar eyler.

Bazıları, "Yüce Allah, bu alemin ne içindedir, ne de dışındadır! Ne yukarıda, ne

aşağıdadır, ne sağda ne soldadır" derken; bazıları da: "Allah bi-zatihî her yerdedir, hava ve oksijenin her yerde olduğu gibi..." diyerek iman ve tevhid konusunda bile ifrat ve tefrit sergilerler. Yine bazıları, "Allah'ın asla konuşması yoktur, o şimdiye kadar bir tek kelam söylemiş değildir" derken; bazıları da: "Allah, ta ezelden beri hep konuşur durur! O'nun kelamında hiç bir kesinti ve fasıla olmaz! O'nun şeytana, isa'ya veya Musa'ya olan o ezeli hitabı, halen kendisiyle kaim ve devamlı duyulmaktadır" der. Onlar tefrit ederken, bunlar da ifrata kaçarlar.

Bazıları, Allah'ın kimseye bir başkasını kurtarmak üzere şefaat izni vermeyeceğini iddia eder, bazıları ise, Allah (c.c.) izin vermese bile bazılarının şefaatinin geçerli olacağına inanır. Bazıları en günahkâr ve en zalim birinin imanının Cebrail'in veya Ebubekir'in imanı gibi olduğunu iddia ederken, bazıları da bir tek günahı sebebiyle müslümam kafir ilan etme cihetine gider. Bazıları Allah'ın sıfat ve esmasının haki-katlerini inkar eder, bazıları da onları yaratılmışların sıfat ve isimlerine benzeterek teşbihe saplanır. Bazıları Rasulüllah efendimizin ehl-i beytine düşman olup onları katledecek derecede ifrata giderken, bazıları da onlarda peygamberlik bulunduğunu iddia eyler! Hattâ bazıları, onlardan bazıları hakkında îlahlık bile iddia eylemiştir. Nite-kim Yahudiler İsa'yı (a.s.) inkar edip yalanlar, Allah'ın temizliklerini ilan buyurmasına rağmen İsa ve Anası hakkında çirkin şeyler söylerler. Hristiyanlar da onu Allah'ın oğlu ilan eder,ve onu, Allah'la beraber ibadet olunmaya layık ilah sayarlar.

Kimi sebebleri ve sebeblerin te'sirini, eşyanın tabiat ve kuvvetlerini tamamen red ve inkar ederken, kimi de sebebleri ve tabiî kuvvetleri değişmez kanunlar olarak kabul eder. Onların mutlak ve müstekıllen te'sirini iddia eyler. Kimileri üzerinde ve bulunduğu yerde necaset olsa bile bunu ibadata mani saymaz, kimileri kendilerini altından kalkılmaz tekellüf ve özentiler içinde şiddetli sıkıntılara sokarlar. Kimi yakasını gösteriş ve işittirme gibi beşerî zâflara kaptırır, kimileri de insanların kendilerini şiddetli bir şekilde kınayacağı açık. ve büyük günahlara atıp bunları insanlara izhar ederler. Ve bunun adına "Melametiye" mesleği derler.

Kimileri, kalblerinin ıslahına önen* vermez ve bu çok ciddi konuyu fuzulî addeder, kimileri de tamamen kalbe ve batma önem verip zahirî amelleri ve vazifeleri büsbütün ihmal eyler. Sırf batma önem verenler, kendilerini haklı göstermek için derler ki: "Arif, sadece kalbine gelene bakar, zahire değil..."

îşte bütün bu ifratlar ve tefritler, şeytanın insanların hangi tarafa. meyil ve zafı bulunduğunu iyice keşfettikten sonra, emrindeki askerleri ile insanın o yönüne yüklenip onu hadd-i itidalden, adalet, istikamet ve hakkaniyetten uzaklaştırması neticesinde meydana gelmektedir. Biz burada, bu ifrat ve tefritlerin bazılarına böylece işaret etmek istedik. Yoksa bunların hepsini zikretmeye kalksak, söz çok uzar. İşte, ibret alan varsa diye, bu kadarı ile iktifa ediyoruz. [188][188]

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Beşincisi:

Şeytanın hile ve tuzaklarından biri de: Batıl ve saçma sözler, birbiriyle çelişen hayal ve vehimlerdir. Ki bunlar, zınmlerın süpürüntüsü ve fikirlerin kırıntısı durumundadır! Böyle batıl söz ve düşüncelere ancak kalbleri hayretler ve karanlıklar içinde bulunanlar yer verirler.

Böyleleri hakkı batıldan, ha$raij$Vsevabdan (doğrudan) ayırd edemezler. Bunlar, şüphe dalgalan ve hayâlât bulutları içinde birbiriyle çarpışır dururlar. Bu şüphe, hayal ve vehimleri oradan buraya taşıyan da, kıyl ü kâl'dan (o böyle söylemiş, filan şöyle dedi... gibi lakırdılardan) başka bir şey değildir. Bir dedikodu ve çekişmedir sürer gider. Dayanılacak ve güvenilecek bir bilgi ve inanca ulaştırıcı bir durum söz konusu değildir.' Sadece saçma-sapan sözler ve birtakım aldatmacalar vardır ortada. Nitekim bir ayet-i celilede şöyle buyurulmuştur:

"Böylece Biz, her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman yaptık. Bunlar aldatmak için birbirlerine saçma ve yaldızlı sözler fısıldarlar. Rabbin dileseydi onu yapamazlardı. Artık onları, o uydurdukları şeylerle başbaşa bırak." [189][189]

İşte bu duruma düştükleri için, Allah'ın Kitabı Kur'an'ı arkalarına atmışlar da onunla ciddi bir şekilde ilgileri bulurîmâmaktadırTBu yüz-den, ağızlarından çıkan lakırdılar, iddialarının aksine Kur'an'a ve hakikate uygun düşmemektedir. Onlar, kendiliklerinden batıl, münker ve yalan şeyler söylemekte, şek ve şüpheler içinde

---

[188][188] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/412-414.
[189][189] Kur'an-ı Kerim, En'am Suresi: 112

yuvarlanıp gitmektedirler.

Bitmez tükenmez hayretler, şaşkınlıklar içinde şeytanlardan gelen fısıltılara kulak asıp sapıtmışlar, hakem olarak Kur'an'a müracaat edecekleri yerde, öncekilerin dedikodularına kulak asar bir hale gelmişlerdir. Bunları değişmez Ölçüler sanıp ilim ve diyanet ehli ile cidaall ve husumet ederler. Kesin delili bırakıp heva ve hevesine uymuş ve bu yüzden nicelerini de sapıtmış kimselerin peşinden gidip, Dosdoğru Yolu kaybederler. [190][190]

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Altıncısı:

Şeytanın hile ve tuzaklarından biri de: "Kur'an'ın ayetleri, Pey_-, gamberin sözleri birtakım zevahir olup ilim ve yakın ifade etmez" gibi sözler ettirerek ilimden ve dinden uzaklaştırın asıdır. Böylelerine göre, "ilim ve yakîn ifade eden kafi delil ve burhanlar, ancak felsefî ve kela^ mi mesleklerde bulunurmuş!" İşte şeytanın hile ve tuzağına düşmüş olmanın, acı neticesidir ki, ilim ve hidayeti Kur'an Mişkatı'ndan almaya tenezzül etmezler, putperest Yunan Mantığını bırakıp İslam Mantığına gitmezler... Şeytan kendilerine der ki: "Bu sımsıkı sarıldığınız kelamı ve felsefî nazariyeler; dünyanın en büyük akıl ve dahîlerinin asırlardır üzerinde akıl ve zihin yordukları çok eskilere dayanan ilim ve hikmetlerdir. Kur'an'ın zevahirine bakarak bunları bırakmak, akıllı kişi kârı değildir." Onlar da şeytanın bu çok gizli ve sinsi hilesine aldanıp din ve diyanetten, ilim, hikmet ve hakikatten uzaklaşırlar. Fakat bundan hiç kendilerinin haberi bile olmaz... [191][191]

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Yedincisi:

Şeytanın hile ve tuzaklarından biri de: Bazı sufi geçinen cahillere, birer keşif ve

---

[190][190] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/414-415.
[191][191] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/415-416.

kerametmiş gibi kabul ettirdiği satana t ve tâmmâttır, ebâtıl ve türrehâttır...[192][192] böylece nice batıl ve tehlikeli davaların 'kapılarını onlara açmış ve fakat bunları kendilerine birer keşif ve fetih olarak kabul ettirmiştir. Onun onlara çok gizli bir şekilde fısıldadığı şudur: "Biliniz ve kabul ediniz ki, ilmin ötesinde de bir vol vardır... Eğer o yola sülük ederseniz, şüphesiz o yol sizi nice manevi keşif ve fetihlere kavuşturur ve bu suretle hakikatleri bizzat kendiniz görürsünüz.Ârtık" Kitap ve Sünnet yolunu takib etmeye de ihtiyacınız kalmaz! Bizzat kalbiniz, yüce Allah'tan emirler alır. Artık siz de: "Kalbim. Rabbim'den ala-rak bana dedi ve emretti ki..." diyecek makamlara yükselirsiniz." işte o onları, bu suretle kitab ve sünnete muhtaç olmadıklarına inandırır, bunun için de şiddetli çile ve riyazatlara gerek olduğu istikametinde kandırır. Onlar da, dünyayı, dünya işlerini, ilmi ve ulemayı, fıkhı ve fu-kahayı, idare ve resmiyeti ve bütün bunların meşgul bulundukları islerin tamamını terkederek kendilerini uzlet ve inzivaya verirler.

Artık ne cuma vardır onlar için, ne de cemaat ve cemiyet! Dünya ve mâ fthâyı (içindekileri) tamamen terkettikleri gibi, daha önce inanıp düşündükleri şeylerin de tamamını kalblerinden çıkarmış, kalblerini her nevi inanç ve düşüncelerden boşaltmış bulunurlar, işte tam bu halde iken, hiç bir ilmin ve inancın vasıtalığı bulunmaksızın, hak ve hakikatin kalblerine dolmasını, kendilerinin de hakikat ehli olmasını beklerler. Fakat şeytan; Kitab ve Sünnet'in kesin ve zarurî olarak getirdiği ilim ve inançlardan halî bulunan o kaiblere bütün gücüyle hücum eder! Kişinin özel yapısı, istidadı ve meyline göre onu birtakım hayal ve vehimlere düşürüp, şatahat ve türrehâtı kendisine keşif ve fetih olarak kabul ettirir. Bunları onun kalbine ve en mahrem kişiliğine iyice nakşeder. Kitab ve Sünnet'in varisleri bulunan islam alimleri kendilerinin bu şatahat ve türrehatmı red edip ikaz ve irşadda bulunmak istediklerinde ise, onlar hemen şu karşılığı verirler:

---

[192][192] Şatahat: Ölçü dışı, Tartlmat: Büyük felaket, Türresaî: Batıl, saçma-sapan sözler demektir. Tasavvufa dair bilgi veren kitaplarda bu hususta çeşitli misaller vardır. Allame Ebu'l-Beka'ya göre Şeyh el-Vasıtî, "şükür şirktir" demiştir. (Külliyat: 217). İmam Kuşeyri'ye göre, Ebu Hafs: "Marifetullah'a erdiğim günden beri kalbime ne bir hak, ne de bir batıl girmemiştir" demiştir. (Risale: 184). İmam-ı Rabbani'ye göre, Hallaç: "Ben, Allah'ın dinine kafir oldum, küfür, müslümanlara göre çirkinse de, bana göre vaciptir" demiştir. Keza onlardan -bazıları da: "yelilik makamı, peygamberlikten daha üstündür" demiştir. Imam-ı Rabbani de bunları reddedip: "Bu kabil sözler, şatahaî olup cehaletin ilme, küfrün müslümanlığa tercih edilmesine benzer" buyurmuştur, (c. 1, M. N. 268). İmam, onların: "Evliyanın bidayeti, enbiyanın nihayetidir" sözünü de reddetmiş ve: "Bu zavallı, Şer'î hakikatleri ve nübüvvetin kema-latını bilmediği için, hiç aldırmaksızın bu ölçü dışı sözü söyleyivermiştir" buyurmuş ve bu kabil sözlere Şatahat demiştir, (c. 1, M. N. 260). (mütercim).

"Sizler, ancak zahir ehlisiniz, zahiri bilirsiniz. Bizler ise keşif ve batın ehliyiz! Siz şeriatın dış yüzüne bakarsınız, bizler ise hakikatin iç yüzüyle hallenmişizdir. Siz, işin kabuğu ile, bizler ise özüyle meşgulüz."

işte onlar bu duruma geldikten sonra, hep: "Haddesenî kalbî an Rabbî - Kalbim bana, Rabbimden alarak dedi ki.:." düsturuyla hareket ederler, Allah'ın kitabına ve Rasulüiiün sünnetine itibar ve iltifat edemezler. Gecenin gündüzden ayrılışı gibi, Kitap ve sünnetten ayrılıp giderler. Kendi kalblerinde, hayallerinde duydukları şeylerin, ilahi ilham ve kudsi marifetler olduğu üzerinde ısrar edip, bunları asla kitap ve sünnete arzetmezler. Gittikçe daha ısrarlı, devamlı bir hal alırlar. [193][193]

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Sekizincisi:

Şeytanın hile ve tuzaklarından biri de: Kulu, güzel ahlakı-, güler yüzü, tatlı sözü ve hoş geçimi yönünden aldatmasıdır. Şöyle ki: Şerrinden kolay kolay kurtulamayacağı birini onun üzerine musallat kılar, o da ona, güler yüz ve tatlı söz gösterir. Fakat aynı zamanda bid'at ehli bulunan ve kendisine musallat kılman adamın şerrinden bir türlü halâs bulamaz... Halbuki ona, ciddî bir tavırla, biraz sertlik ve mertlikle mukabele etse kurtulacak. O ise bunun adamı olmadığından, çaresiz o şer ve bid'at ehlinden zarar görür. Böylece onu, güzel ahlakı ve güler yüzü yüzünden zar arlandırmış ve aldatmış olur. Bu sebebe binaendir ki, islam ahlak adamları, kişinin bid'at ehlinden sakınmasını,, öylelerine güler yüz göstermemesini, onlardan uzaklaşılmasmı tavsiye etmişlerdir.

Keza kalb ve maneviyat doktorları bulunan alimlerimiz, aynı zamanda ^emişlerdir ki: "Fitne ve zararından korktuğun bir kadın veya sakalı bitmemiş birini gördüğün zaman, sakın tebessüm etme! Ciddiyetini tam takınmak şartıyla, onların fitnesinden emin olabilirsin."

Bunun tersine olarak şeytan, zavallı fakirleri ve ihtiyaç sahiplerini gördüğün zaman, suratını asmanı, onları şiddet ve katılıkla karşılamanı ister. Sen de ona uyarsan, güya güler yüzünü onlardan esirgersin. Böylece, hem gerçekten güzel anlaktan uzaklaşır,

---

[193][193] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/416-417.

hem de Allah'ın o zavallı kullarının kabule şayan dualarından mahrum kalırsın. Sen, gerçekten uyanık bir müslümansan, şeytanın istediği istikamette değil, yüce Allah'ın istediği istikamette hareket edersin! Zaten O'nun bütün dinî emir ve yasakları, güzel ahlakın esaslarını içermekte ve hep seni Zat-ı ilahisinin rıza ve likasına yöneltmektedir. Şerrin ve kötülüğün, bütün kapılarını kapatmak, iyilik ve güzelliğin bütün kapılarını kendine açmak istiyorsan, Allah'ın emir ve nehiylerine çok dikkat ve riayet etmelisin! Çünkü bunun yolu budur. Yoksa şahsi düşünceler, vehim ve hayaller peşinde gitmek değil..; [194][194]

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Dokuzuncusu:

Şeytanın hile ve tuzaklarından biri de: İzzet-i Nefis yolundan girerek seni aldatmasıdır. însan Hak Yolu'nda mücadele ve mücahede eder-ken, öyle ahval ve şerait ile karşılaşır ki, hep nefsinin izzetini düşünür, zillet ve fedakarlığa yanaşmazsa, çok şey kaybeder. Hep nefsinin izzetini düşünenler, kafirler ve münafıklarla cihad edemezler. Allah (c.c.) için iyilikleri emredemez, kötülükleri de yasakîayamaz. Çünkü bu gibi üstün vazifeler, nefsinden fedakarlığı ve bezi etmeyi (bol bol vermeyi) gerektirir. Şeytan ise insana, devamlı olarak: "Sakın nefsini zelil edecek durumlara girme, kişiliğinden asla taviz verme!" gibilerden duyguları telkin eder ve onu her nevi cihaddan alakoymaya çalışır. Derken müslü-manlar, düşmanlarının kahır pençeleri altında temelli rezil ve zelil olurlar. Onun istediği de zaten budur.

tersine olarak, nefsin izzetinin iyice korunup kişilikten asla taviz verilmemesi gereken yerlerde de, bunun zıddını telkin eyler. Bazı izzet ve makam sahiplerine karşı, şahsından ve dininden tavizler ver~-ineni, onların yanında kazanacağın izzet ve itibar ile yükselip mutlu olacağını fısıldar. Dinin kesin emirlerine aykırı bile olsa Halikı bırakıp mahluka itaat etmeni ister. Halbuki bu yanlıştır. Çünkü Allah'tan başkasına kayıtsız şartsız itaat ve teslimiyet olmaz, olursa da izzet ve mutluluk getirmez. Kul, kula ne kadar itaat ve teslimiyet gösterirse, aslında bir o kadar izzet ve saadetinden kaybeder. Allah'a gösterdiği kulluk ve teslimiyet kadar da izzet ve mutluluk

[194][194] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/417-418.

kazanır. O nisbette izzeti, Allah yanındaki kıymeti ve muhabbeti artar. [195][195]

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Onuncusu:

Şeytanın tuzak ve hilelerinden biri de: İbadete aşırı düşkünlük yoluyla kulu aldatmasıdır. Şöyle ki: Kula hep mescidde, tekke ve zaviyede kalmasını, yahut çöllere çıkmasını, bütün zaman ve vakitlerini oralarda geçirip kendisini hapsetmesini emreder. Oradan çıkıp insanlar içine karışmasını yasaklar. Der ki: "Ne zaman insanların arasına karışsan, mutlaka zarar görürsün! İnsanlar nazarındaki heybetin, vekar ve ma-habbetin azalır, sonunda onların gözünden düşersin. İnsanlar, kendileri gibi sıradan insanlara tazim ve muhabbette bulunmazlar, öylelerine "Büyük Zatlar" gözüyle bakmazlar. Hem sen, sırf Allah (c.c.) için inzivaya çekilmiş, insanların itibarına aldırış etmemiş bile. olsan, onların içine karıştığın takdirde belki bir münkeri yasaklayamayacaksın. Böyle-ce derece ve makamında alçalmalar olacak. Her ne olursa olsun, insanların arasına karışmanda senin için iyilik yoktur."

îşte görüldüğü gibi, şeytanın hile ve vesveseleri böyledir ve her bakımdan zararlı ve tehlikelidir, iyilikler suretinde kötülükleri telkin etmektedir. Bakınız onun bu telkininde ne kadar kötülükler gizlidir! Kul eğer onun telkinine uyarsa, tıpkı onun gibi kibire düşecek, insanları hakir görüp kendisini iyi ve büyük görecek! Kulun kendisi, "büyük zatlardan biri olarak aranıp sorulacak, ziyaret edilecekmiş," fakat kendisi kimseleri ziyaret etmeyecek, kimseleri arayıp sormayacakmış. Bütün insanlar insanlarmış da, kendisi sanki melekmiş! Herkes, alimler, fadıl-lar, devlet ve diyanet ricali gelip kendisinin elini eteğini öpecekler, kendisinden lütuf ve himmetler dileneceklermiş! Kendisi ise bu makamı elde etmek ve elde tutmak için, hiç insanların arasına karışmayacak, onların cumasına, cemaatına ve cemiyetine katılmayacakmış! İnsanlar ona yaklaşmaya çalışacaklar, o ise kendisini Allah'a yaklaştıracak olan Cuma ve cemaat gibi ibadetleri bile terkedecek! Elbette böyle maneviyat adamlığı, Allah (c.c.) adamlığı olmaz. İşte bunlar da bir çeşit şeytani iğva (azdırma, baştan çıkarma) ve telbisat(hileler, oyunlar)tır. Müslümanlar, bütün bunlara dikkat etmeli, şeytanın hile ve tuzaklarına

[195][195] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/418.

düşmemelidirler.

Açıkça ve kesin olarak bilinen bir husustur ki, sevgili peygamberimiz, tam bir cemiyet adamı ve Allah adamı idi. Yirmi üç senelik peygamberlik hayatının tamamı insanlar arasında geçmiştir, asla kendisini insanlardan, cemiyetten tecrid etmemiştir. Çarşıya-pazara çıkmış, bir çok şahsî işini kendi görmüştür. Rasulüllah'm sünnetinin ve hadislerinin alimi ve hafızı bulunan alimlerimiz buyururlar ki: "O pazara çıkar ve ihtiyacı olan şeyi satın alır ve bizzat kendisi taşırdı."[196][196]

O'nun güzide ashabının en faziletlisi, ahiret ve saadet alemine göçmesinden sonra da ilk halifesi bulunan Ebu Bekir de (r.a.), pazara çıkar, yüklendiği elbisenin alım-satımmı yapardı.

Gerek Ebu Bekir, gerekse diğer ashab, kendilerine ait bir şeyi bizzat kendileri taşırlar, sırtlarına vurdukları odun demetlerini taşırlarken görülürlerdi. Bizzat Ebu Hüreyre, Medine valisi bulunduğu günlerde sırtında odun taşımıştır. Bu sırada karşılaştığı kimselere hitaben:

— "Emirinize yol açınız, emirinize yol açınız!" derdi. Ashabdan Abdullah biri Selam da, bir gün Ebu Bekir hazretlerini sırtında odun demeti taşırken gördüğünde:

— "Neden böyle yapıyorsun? Senin buna ihtiyacın yoktur!" demiş, Ebu Bekir'den şu karşılığı almıştır:

— "Ben böyle yapmakla nefsimin kibirini atıyorum! Çünkü ben, sevgili peygamberimizin, kalbinde zerre kadar kibir bulunan birisinin cennete giremeyeceğini söylerken işittim."

Onun peygamberimizden işittiği bu hadisin, metin ve meal itibariyle aslı şöyledir:

"Kalbinde kibirden zerre kadar bulunan bir kul, cennete giremez."[197][197]

Günün birinde Ömer bin el-Hattab (r.a.), Medine'nin dışına çıkmıştı. O, vaktin

---

196[196] Bunu, Ebu'l-Ferec İbnü'l-Cevzi ve diğerleri zikretmiştir. İbnü'l-Cevzİ'nin el-Vefa bi Ahvali'l-Mustafa adlı kitabına bakılsın. Ibnü'l-Cevzi'nin bu eseri Taceddin Uzun tarafından dilimize çevrilmiş ve Uysal Kİtabevi tarafından yayınlanmıştır.

197[197] Müslim; 1/93, hadis no: 147. Tirmizi: 4/361, hadis no: 1999. Müsned: 1/416. Taberani îİ'l-Kebir. Mecmeu'z-Zevaid: 1/99 el-Heysemi, hadisin ha sen olduğunu söylemiştir.

halifesi bulunduğu halde yoluna yaya olarak gidiyordu ve iyice yorulmuştu. Merkebiyle yolculuk etmekte bulunan bir gence rastladı ve kendisine, gayet yorgun olduğunu söyledi. Genç merkebinden inerek halifeye hitaben:

— "Buyurunuz, önce siz bininiz!" dedi. Ömer (r.a.) ise:

— "Hayır, sen önce ön tarafa bin, ben de senin arkana binerim" buyurdu. Böylece yola devam ettiler. Medine'ye bu vaziyette girdiklerinde insanlar kendilerini seyrediyordu." [198][198]

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Onbirincisi:

Şeytanın hile ve tuzaklarından biri de: Kulun kendisini görmesi ve beğenmesidir. Ucub denilen bu duygu ile şeytan kula yaklaşır ve ona, kendisini beğenmesi için bazı şeyleri kabul ettirir. Mesela: Elinin öpülmesini, kendisinin övülmesini, kendisiyle teberrük edilmesini (kendisinin mübarek bir zat sayılmasını), kendisinden dua ve himmet istenilmesini ve daha buna benzer şeyleri ister. Böylece kendisini ve şanını yüce görür, kibir ve ucba düşer. Başkaları kendisine, "vaktin imamı, asrın kutbu sensin!" deseler hemen kabul eder. Kendisini, kendisiyle belaların defedildiği Evtâd'dan sayar. Kendisine denilse ki: "Bugün insanlar, Allah'tan isteyeceklerim senin yüzün hürmetine istiyorlar, seninle tevessül ediyorlar." Bunu kabul eder ve bu yüzden sürura gark olur. Bilmez ki, bütün bunlar, onun helak olmasının ta kendisidir. O, artık kendisini bu makamda gördüğü için, her kim kendisine hürmet ve ta'zimde kusur etse, ona hışm eyler ve içten kendisine kin besler.

Gerçekte ise, kulun bu duruma düşmesi, iflasın en büyüğüdür. Hattâ bu durum, büyük günahlar üzerinde ısrar edenlerin halinden bile daha kötüdür! Öyleleri, müslümanlığa böylesinderi daha yakındır. [199][199]

---

[198][198] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/418-420.
[199][199] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/420-421.

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Onikincisi :

Şeytanın hile ve tuzaklarından biri de şudur: O, halvet ve uzlete çekilip kendilerini zühd ve riyazat'a veren kimselere, gördüklerinin ve rüyalarının aynen hakikat olduğunu kabul ettirir. Bu sebeble onlar, şeriatı hakem bilmezler. Derler ki: "Kalb herşeyden hâlî kılınıp Allah ile mahfuz hale gelince, kulun kalbiyle duyduğu, hatırlayıp hissettiği her şey hak olur. Artık onun ilhamında, zerre kadar hata bulunmaz." işte bu düşünce, şeytanın onlara kabul ettirdiği en büyük tuzaklardan biridir. Çünkü kalbe gelen zanlar, geçici düşünce ye hatıralar, ya Rahmanî olur, ya şeytanî, ya da nefsanî... Kul, zühd ve ibadette ne kadar ileri giderse gitsin, hiç bir zaman nefis ve şeytandan tamamen uzaklaşmış ola-maz.

Büyüklerimizin buyurdukları gibi, nefis ye şeytan öldürülemez, ancak ıslah olunurlar. Bu durum, kulun vefatına kadar da devam eder. Nefis ve şeytanın aldatmalarından tamamen uzak olanlar, sadece Allah'ın elçileri bulunan peygamberlerdir. Çünkü onlar, Allah ile Allah'ın kulları arasında elçi ve vasıtadırlar? Allah'ın emir ve nehiyleri-ni, va'd (mü'minleri cennetle müjdelemek) ve vaîdini (kafirleri cehennemle korkutmak) teb- liğ ile görevlidirler. Başkalarının ise böyle bir özelliği yoktur. Peygamberlerden başkaları, şahsi düşünce ve ilhamlarında hata da ederler, isabette... Onların zan ve ilhamları, düşünce ve hatıraları, Allah'ın kulları için delil ve hüccet niteliğini taşıyamaz.

Allah'ın ilhamına mazhar olanların sâdâtı, ashab-x kiram efendi-lerimizdir. Onlardan Hz. Ömer'in (r.a.), ilahî ilhama mazhar olduğu, hadis ile ve nice olaylarla sabittir. Böyleyken o, belli bir konuda fikrini söyler, mertebesi ondan çok aşağı bulunan biri de kendisine itiraz ederdi. O da, gelen itirazı anlayışla karşılar, üzerinde düşünüp istişarelerde bulunur, kendisinin hatalı olduğu anlaşılır, o da hatasından dönerdi. Şahsî düşünce ve ilhamlarını, daima Allah'ın kitabına, Rasulüllah'm sünnetine arz ederdi. Kendi zan ve ilhamlarına itibar ve itimad etmezdi. Yani onları değil, Allah'ın kitabını ve rasulünün sünnetini hakem tanırdı.

Abid ve zahid geçinen şu cahiller ise, kalblerine geçici bir zan ve düşünce gelse,

hemen onu hakem tanıyıp Allah'ın kitabını ve rasulünün sünnetini terkederler. Bu elbette çok yanlış bir tutumdur, asla rahmanî bir gidiş değildir. Buna rağmen şahsi ilhamları ile gurur ve ucba düşerler ve derler ki: "Haddesenî kalbi an Rabbî! - Kalbim, Rabbimden alarak bana dedi ki..." Evet, bunu kendilerine düstur ve şiar edinmişlerdir. Yine açıkça derler ki: "Biz ilim ve marifeti, ölmekten münezzeh bulunan Allah'tan alıyoruz, arada hiçbir vasıta olmaksızın! Sizler ise zahir ehlisiniz ve ilimlerinizi vasıtalardan alıyorsunuz." Evet, açıkça böyle iddialarda bulunurlar ve açıkça, peygamberleri ve onlara inen Allah'ın kitaplarını aradan çıkarırlar. Böyle bir tutum ise, bütün gizliliğine ve aldatıcılığma rağmen, büyük bir küfür ve dinsizliktir! Kur'an'm ve Peygamber'in aracılığını aradan çıkarmanın, başka bir hükmü ve manâsı yoktur. îşte şeytanî iğva ve vesveselere en büyük aldanışlardan biri de hiç şüphesiz bu sakat tutumdur. Niceleri buna kapılmışlar ve helak olmuşlardır.

"îlham ve keşifte hata olmaz! İlham ve keşif ehlini kayıtsız şartsız tasdik etmek lazımdır" derken, bazıları bunda saklı bulunan şeytanî tehlike ve tahribatı iyice sezememiş olabilir. Şüphesiz böyleleri, kendi cehaletlerine kurban gitmiş olurlar. Veya kesin küfre varmadıkları takdirde, cehaletleri nisbetinde mazur sayılabilirler. Fakat bile bile, pey-gamber'i ve O'na inen Kur'an'ı aradan çıkaranlara, kendilerini mazur gösterecek bir cihet bulunabilir mi? Böyle birisine dersin ki:

— "Bak, yakınımızda bir hadis medresesi var! Orada Hafız, Abdürrezzak, talebelere hadis okutmaktadır! Sen de gidip orada Peygamber'in hadislerinden öğrensen olmaz mı?" O, cevap olarak sana der ki:

— "Ben, Melik ve Hallâk olan Allah'tan vasıtasız olarak ilim ve marifet alan bir kişi olarak, Hafız Abdürrezzak'tan hadis işitmeye ne ihtiyacım var?"

işte böylelerinin, "cehaleti sebebiyle mazur görülebilir" denilecek bir durumu olmadığı meydandadır. Böylesi, kalbini ve bütün benliğini şeytana iyice kaptırmış, cehalet ve gafletin son derecesine ulaşmış biridir! Yoksa ilahi ilim ve marifette ilerlemiş biri değil. Çünkü vasıtasız olarak yüce Allah (c.c.) ile konuşup, doğrudan doğruya O'ndan ilim ve marifet alan zatlar, ancak Hz. Musa gibi peygamberlerdir. Bunun için ona "Kelîmullah" denilmiştir. Bu cahil iddiacı ise, kendisinin de "Kelîmul-lah" olduğunu zannetmekte ve o ilim ve din dışı sözünü söyleyebil-mektedir. Evet, kendisi de bir ses duymuştur! Fakat Rah-man'm değil, şeytanın sesini... Ya da nefs-i emmare1 sinin sesini.

Çünkü Rahmanî bir ses, yani dini manâsıyla ilham asla Peygamberin ve O'na indirilmiş bulunan kitabullah'ın rehberlik ve aracılığım red etmez!

Bir kimse, kalbine gelen zan ve hatıralara dayanarak peygamberin getirdiği dini aradan çıkarır; böylesi elbette küfürde en ileri gitmiş bulunan birisidir! Devamlı değil de, zaman zaman böyle bir makamda bulunduğunu iddia eden birisinin durumu da böyledir. Bütün sünnet ehli imamlarımızın buyurdukları gibi, kişinin kalbine gelen düşünceler, zan ve ilhamlar, hatıraları; ancak kitap ve sünnete arzedilip uygun düştüğü takdirde muteber olur. Kitab ve sünnete arzedilmeksizin, kimsenin hatıra ve ilhamı, delil ve hüccet olamaz! Ona itibar ve itimad edilemez. Kitap ve sünnet'e arzedildiğinde, bu iki esasa aykırılığı görülen düşünce ve hatıralar ise, ancak şeytanî ve nefsanidir! Asla rahmani ve ilahi değildir. Bunları kabullenip de manevi şiar ve düstur haline getirenler; ilim ve marifeti ifade etmiş olmazlar, aksine şatahat ve türrehat söylemiş olurlar.[200][200]

İlim ve marifetleri, suret ve siretleri bütün nesillere örnek olan ashab-ı kiramdan Abdullah İbni Mes'ud hazretleri müfevvidanm yani mehirsiz evlenen kadının durumu kendisine sorulduğu zaman, tam bir düşünüp istişarelerde bulundu. Sonunda dedi ki: "Ben bu hususlaki kararımı veriyorum. Eğer doğru ise Allah'tandır, hata ise benden ve şeytandandır, Allah ve O'nun rasulü böyle bir hatadan uzaktır."[201][201] Keza Ömer'de (r.a.), bir defasında muhataplarına şöyle söylemiştir: "Ey insanlar! Şahsi düşünce ve kararlarınızı dinin değişmez ölçüleri karşısında itham ediniz! Gerçekten ben, bildiğiniz o Ebu Cendel olayında, neredeyse Rasulüllah'ın emrine karşı gelmek üzere idim."[202][202]

---

[200][200] Bunu iyi anlamak için, Seyyid-i Şerif Ciircanî gibi zatların tesbİt ve tariflerini de görmek yerinde olur. O sufilere ait ıstılahları açıkladığı Tarifat'ında der ki: "Er-Raunetü: Nefsin arzulan ve tabiatının iktizası ile birlikte duraklamaktır. el-Şatahu: Üzerinde nefsaniyet kokusu ve iddiası bulunan sözdür. Bu, muhakkik ariflerin zellesi, hatasıdır. Arif bu kabil bir sözü ve İddiayı, İlahi bir izin olmaksızın söyler ve bunda onun, şan ve şöhret yolunda oluşunun bir işarı vardır." (Tarifat: 76, 86. 1327 Baskısı), (mütercim).

[201][201] Şüphesiz bu ümmetin en hayırlıları, ashab-ı güzin efendilerimizdir! İyi bilelim ki, onlardan hiç biri, hiç bir konu ve meselede: "Bana ilham olundu ki şu şöyledir, bu böyledir" dememiştir! Evet, onlar ictihad ettiler, ihtilaf ettiler, Kitab ve Sünnet ile istidlal eylediler, fakat hiç biri hiçbir meselede "Bana ilham olundu ki..." demedi, keşif ve kerametini ileri sürmedi. (Bakınız, İmam Muhammed el-Birgivi'nin et-Tarikatü'l-Muhammediye adlı kitabı, sayfa: 48.1276 baskısı). Mütercim.

[202][202] Bu olay, Hudeybiye'de vuku bulmuştur. Oradaki andlaşmamn şartlarını çok ağır bulan müslümanlar çok üzülmüşlerdi, en çok üzülenleri ise Hz. Ömer'di, işte bu ağır üzüntüyle Hz. Ömer: "O halde, bu kadar alçaltıcı bir tavizi niçin veriyoruz ya Rasulallah?" diyordu. Olayın tafsilatı için bakınız, Siyer-i ibn Hişam: 3/331 (Mısır, 1355).

Ashab-ı kiram efendilerimizin, kendi düşünce ve kararlarım itham etmelerinin misalleri pek çoktur. Halbuki onlar, bu ümmetin en hayırlıları, kalbleri en temiz, ilimleri en derin olanlarıdır. Nefsani ve şeytani ahvalden en uzak bulunanlar onlardır! Kitap ve sünnete en çok ittiba edenler de onlardır. Kitab ve sünneti aradan çıkarıp "Bana kalbim, rabbimden alarak dedi ki..." diyenler ise; kitap ve sünnete en uzak olanlarıdır. İçlerinden gerçekten zühd ve takva sahibi olanlar ise, Dosdoğru Yol üzerinde bulunup, asla şahsî keşif ve ilhamlarına önem vermezler. Bunları kendilerine hakem tanımazlar. Herhangi keşif ve ilhamı, kitap ve sünnetten iki şahid olmaksızın kabul etmezler. İşte bu ümmetin gerçek sufîleri de bunlardır.

Gerçek islam sufîlerinin en büyüklerinden olan Cüneyd der ki: "Ebu Süleyman Daranı şöyle buyurmuştur: "Bazan kalbime, sufîlerin sözünü ettikleri cinsten nükteler gelir ve günlerce bekler. Ben onu, kitap ve sünnetten iki adil şahit şahitlik etmedikçe kabul etmem."

Ebu Zeyd el-Bistamî demiştir ki: "Kişiye pek çok kerametler ve rilse, hatta havaya bağdaş kurup otursa, sakın onun bu kerametine al-' danmayasmız. 'Ancak onun emir ve nehiyler itibariyle, şer'î hudud ve ölçüler bakımından nasıl olduğuna bakar, ona göre hüküm verirsiniz."

Yine o şöyle demiştir: "Bir kimse ki Kur'an okumaz, namazı cemaatle kılmaz, cenazeye katılmaz, hastaları ziyaret etmez... îşte böyle-sinin suiîlik iddiası, kuru bir iddiadan başka bir şey değildir."

Seriyy es-Sakatî şöyle demiştir: "Bir kimse, ilmin sır ve bâtınına vakıf olduğunu iddia eder, fakat hükmün zahiri kendisini yalanlarsa, . elbette böylesi büyük bir hata içindedir."

Yine Cüneyd şöyle demiştir: "Bizim bu mesleğimiz, kitap ve sünnete uygunluk şartına bağlıdır. Kur'an'ı hıfzetmeyen, hadis yazmayan ve fıkıh ilmiyle meşgul olmayan bir kimse, kendisine uyulacak birisi değildir."

Ebu Bekir ed-Dekkak şöyle der: "Zahirde emir ve nehiylerin hududunu zayi eden bir kimse, batında kalbî müşahededen mahrum kalır."

Ebu'l-Hasan en-Nurî şöyle diyor: "Bir kimsenin, şer'î ölçünün dışında kalan bir hal

sahibi olduğunu iddia ettiğini gördüğün zaman, sakın ona yakın olma! Yine bir kimse ki kendisinin hâl sahibi olduğunu iddia eder fakat şeriatin zahiri kendisini tasdik etmezse, böylesini de din ve maneviyatta muteber tutma!"

Ebu Said el-Harraz da bu hususta şöyle demiştir: "Zahirin desteklemediği her bâtın, bil ki bâtıldır."

el-Cerîrî şöyle der: "Bizim bu mesleğimiz, bir tek cümlede toplanır: Kalbin devamlı murakabe halinde bulunacak ve zahirin üzerine ilim kaim olacak!"

Ebu Hafs el-Kebir ise şöyle demiştir: "Bütün fiil ve hallerini kitap ve sünnet ile tartmayan ve şahsî zan ve hatıralarım itham etmeyen (şahsî görüş ve ilhamlarında hata kabul etmeyen) bir kimseyi, sakın manevi adamlar zümresinden saymayınız."

Ebu Ahmed el-Şirazî'nin şu sözü de gerçekten ne kadar güzeldir; , "Önceki sufiler, şeytanı maskaraya çevirmişlerdi! Şimdikiler ise, şeytana maskara oldular!"

Bazı ilim ehlinin şu sözü de bunu desteklemektedir: "Vaktiyle şeytan, mü'minlerin heybetinden korkup kaçarmış! Şimdilerde ise insanlar, şeytanın karşısında küçük düşmeye başladılar." [203][203]

Şeytanın İnsanlar için Kurduğu Tuzaklardan Onüçüncüsü:

Şeytanın hile ve tuzaklarından biri de; iğva (azdırma, baştan) çıkarma) ve vesveselerine kapılanlara tek kıyafet, tek giyim tarzı, tek] görünüş ve yürüyüş şekli, tek şeyh ve tek tarikatı iltizam ettirmesidir. Bu tek tarz ve gidiş üzerinde öylesine ısrar ve devam ederler ki, farzlar üzerindeki ısrar ve devamlarından daha fazla. Şiddetle iltizam ettikleri bu tek tarz ve gidişin asla dışına çıkmazlar, çıkanları da şiddetle kınarlar. Bazıları da namazını kılmak için, kendisine muayyen bir yer tayin eder ve asla başka yerde namaz kılmaz. Halbuki Hz. Peygamber (s.a.v.):

[203][203] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/421-424.

"Kişinin, namazı için mescidde belli bir yeri mekan tutmasını yasaklamıştır."[204][204]

Onlardan bazılarını da görürsün ki, sadece- seccade üzerinde namaz kılar. Halbuki sevgili peygamberimiz hiç seccade üzerinde namaz kılmadı. Önüne seccade serilmesi, Onun adeti değildi. O, yer üzerinde namazlarını kılmıştır. Bazan da hasır üzerinde kıldığı olmuştur. Yani mevcud yaygı ne ise onun üzerinde kılar, özel olarak namaz için bir yaygı veya seccade serdirmezdi. Eğer hiç bir yaygı yok ise,- doğrudan doğruya toprak zemin üzerinde kılardı.

Ötekiler, şer'an sabit bulunan resmiyeti tanımazken, berikiler de adet olan, hatta bid'at bulunan birtakım resmiyetin esiri durumundadırlar. Ehl-i nkıh ile de pek ülfetleri yoktur, keza ehl-i hakikat ile de...

Hakikat ehli olan veya onlarla beraber bulunan bir zat, nasıl olur da adetler ve resmiyetler ile saplanır kalır? Elbette bunlar, onun kalbi ile Rabbi arasında birer perdedir! Kalbini bunlarla bağlayıp hapsettiği takdirde Allah'a doğru olan sülûkünde yol alamaz, hep yerinde sayar. Halbuki ehl-i hakaik için aslolan, dur aklam aks izin seyretmektir. Hakk'a doğru yol almaktır. İster gidiş yolunda olsun, ister dönüş yolunda bulunsun, onlar için duraklama yoktur. Elbette duraklayan yol alamaz, Hakk'a vasıl olamaz. Bu söylediğimize, şu ayet de delalet etmektedir: "O, sizden ileri gitmek veya geri kalmak isteyen kimseler için bir uyarıcıdır."[205][205]

Demek ki hakikatte, hep aynı yerde duraklamak yoktur, ya ileri gidilecek, ya da geri. Nitekim onlar buna kendi ıstılahlarında, urûc ve nüzul demişlerdir. Yolda, ilerleyip yükselmeyi, sonra da inişe geçip, kullar araşma karışmayı, onlara hizmet ve irşadlarda bulunmayı hedef almışlardır. Adetlere bağlanıp kalanlar ise, suluklarında seyredeni edikleri için, belli bir yerde tavakkufa geçip duraklamış, seyr u sülûkun sadece lafını etmiş olurlar.

Peygamber'in (s.a.v.) seyrini ve siretini bilen ve esas alanlar için, Öylelerinin hal ve gidişlerinin aykırılığı kolayca anlaşılır. Çünkü bilinen bir husustur ki, peygamber efendimiz bazan kamîs yani gömlek giyer, bazan da aba giyerdi. Bazan cübbe giyer,

---

[204][204] Ebu Davud: 1/538, hadis no: 862. Nesai: 2/214. İbn Mace: 1/459. Darimi: 1/ 303. Müsned: 2/428. (Bu hadis sahihtir. M. Afifî.)

[205][205] Kur'an-ı Kerim, Müddessir Suresi: 37

bazan da iki parçadan ibaret bulunan rida ve izar giyerdi. Bazan devesine tek başına biner, bazan da terikesine birini bindirirdi. Bazan eğerlenmiş ata biner, bazan da çıplak ata binerdi. Bazan da merkebe binerdi. Yemek zamanı, hazırda ne varsa onu yer, yerken de bazan yere oturur, bazan da hasır üzerine otururdu. Bazan da daha önceden serilmiş bulunan yaygı üzerine. Bazan yalnız başına yürür, bazan da ashabı ile birlikte. Hasılı O; Allah tarafından kesin olarak emredilenlerin dışında serbest hareket ederdi, belli ve bir tek şey üzerinde ısrar etmez, tekellüf (özenti) göstermezdi. Ö'nun bu sade ve kolayına olan davranışı ile "Önüme seccade serilme-dikçe burada namaz kılmam" diyen, belli ve bir tek hareket tarzı üzerinde ve birtakım resmiyet ve adetlerde bağlanıp kalanların hal ve gidişi üzerinde ne kadar büyük bir fark ve mesafe bulunmaktadır! Şüphesiz aslolan, alemlere rahmet olarak gönderilen sevgili peygamberimizin hal ve gidişini, sadelik ve külfetsizliğini esas almak, O'nun hidayeti ile hidayetlenmektir. [206][206]

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu Tuzaklardan Ondördüncüsü:

Şeytanın tuzaklarından biri de: Abdest ve namaz esnasında cahillere verdiği vesveselerdir. Bilhassa bu, niyet meselesinde olmaktadır. Cahiller, sevgili peygamberimizin sünnetini adeta yetersiz görerek, kendilerini birtakım sıkıntı ve zorluklara atmaktadırlar. Bu da şeytanın gayet hoşuna gitmektedir. Şüphe edilemez ki, bu vesveseyi onların kalb-lerine sokan şeytandır! Sanki onlar, isteyerek şeytanın vesvesesini davet etmiş gibidirler. Onlardan biri, aynen peygamber efendimizin abdest alışı gibi bir abdest aldığı veya gusül yaptığı halde, halâ abdest ve guslünün olmadığı zan ve vesvesesi içindedir.

Abdestsizliğinin,gitmediği görüşünü taşır ve bu şahsi görüşü ile, "bu kadarcık bir su, sadece ellerimi yıkamaya bile yetmez" der. Onun cehalet özrü olmasa, neredeyse kendisinin peygamber'e açıkça karşı geldiğine hükmedesiniz gelir. Peygamberimiz, o kadarcık su ile abdest almış, guslünü yapmış da, sen niçin yapamazsın, ey müvesvis? Senin haberin olsun ki, sevgili peygamberimiz abdestini alırken, her zaman ikişer veya üçer defa yıkamazdı. Bazan da birer defa yıkardı! Fakat hiçbir zaman, üç defadan fazla da

[206][206] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/425-426.

yıkamazdı! Peki sana ne oluyor da, O'nun sünneti veçhile hareket etmeyi yeterli ve isabetli görmüyorsun? Hattâ peygamber efendimiz, üç defadan fazla yıkamaya kalkışanların kötü davrandıklarım, hadlerini tecavüz edip zalim olduklarını haber vermiştir. Demekki Rasulüllah'ın sünneti veçhile değil de, şeytanın vesvesesine göre hareket eden bir kimse, iyi değil kötü yapmaktadır! Böylesinin haddini mütecaviz bir zalim olduğu, Rasulüllah'm şehade-tiyle sabit bulunmaktadır. Böylesi bir müvesvise, Rasulüllah'ın bu hususlaki sünneti haber verildiği zaman, asla onu kabul etmek istemiyor, doğru veya yeterli görmüyor. Mesela sevgili peygamberimizin, hanımı Aişe ile birlikte, daha önce içinde hamur yoğurulmuş ve halen içinde bazı hamur parçacıkları bulunan bir kabı Önlerine koyarak, ondaki su ile gusül abdestlerini aldıkları; en sahih hadis kaynaklarında sabit bulunan bir hususlur.[207][207]

Şimdi vesveselilerden biri, bir müslümanm böyle hareket ettiğini görse, adeta; "sen ne biçim müslümansm? Bu nasıl müslümanlıktır?" diyerek kıyameti koparır. Der ki: "Bir defa, bu miktardaki bir su, iki kişinin gusül yapmasına kafi değildir! Sonra bu su kabındaki hamur parçacıklarına su nüfuz eder. Bu ise, bazılarına göre suyu necis kılar, bazılarına göre de fasid eyler, yani su bozulmuş olur. Böyle bir su ile taharet sahih olmaz."

Evet, şeytanın vesvesesine kapılan, işte böyle hareket eder ve böyle iddia eyler. Halbuki sevgili peygamberimiz, yalnız Hz. Aişe ile değil, Meymune ve Ümmü Seleme valideleriniizle de aynı şekilde davranmıştır. Bütün bunlar, sahih bir şekilde sabit bulunmaktadır.[208][208]

Yine sahih olarak sabit olduğuna göre, Ibn Ömer şöyle demiştir: "Rasulüllah (s.a.v.) zamanında erkekler ve kadınlar bir kabdan abdest alırlardı."[209][209]

Yine bilinen hususlardandır ki, gerek peygamber efendimizin, gerekse O'nun zevcelerininin ve ashabının gusül abdesti alırken kullandıkları su kabı, öyle büyük kablardan değildi, hamamlarda olduğu gibi su ilave etmek üzere bir boru da bulunmazdı. Keza havuzların suyunun, dipten kaynayarak yenilenmesi gibi bir ilaveyi de beklemez-

[207][207] Buhari: 1/68. Müslim: 1/255. Nesai: 1/201. Ebu Davud: 1/61-62

[208][208] Buhari: 1/68. Müslim: 1/257, hadis no: 47-48. Nesai: 1/129 '

[209][209] Buhari: 1/56. Ebu Davud: 1/62, hadis no: 78. Nesai: 1/57. Ibn Macee: 1/134. Müsned: 2/4-142

lerdi. Vesveseye kapılmış kimseler ise, bunun aksine hareket etmektedirler.

Vesvese ehlinin beğenip kabul etmedikleri sünnet-i rasulüllah, ilim ehlince malum bulunduğu veçhile, gerek havuzdan gerekse su kabından gusletmenin caiz oluşudur. Havuz dibinde durup, suyun alttan kayna-yarak yenilenmesini bekleyen, aksi halde orada yıkanmayı caiz" görmeyenlerin bu takbikati ise, Rasulüllah'm sünnetine ve şeriate uygun değildir. Üstadımızın da buyurdukları gibi, böylelerinin şer'î ölçü ve hükümlere dönmesi, aykırı adetlerini ve bid'atlerîni bırakması için tazîr edilmesi yerinde olur. "Sahih" bir şekilde sabit bulunan sünnetler delalet eder ki, peygamber efendimiz ve ashabı, suyu fazla kullanmazlardı, îslamı Rasulüllah'm ashabından alıp tatbik eden tabiîn hazeratı da, şüphesiz bu yolu takip etmişlerdir.

Saîd bin el-Müseyyeb şöyle demiştir; "Ben küpten aldığım bir tas su ile, abdestimi alır, ailem için de bir miktar artırırım."

îmam Ahmed de: "Kişinin abdeşt ve gusülde vesveseye yer vermemesi, onun fakih oluşuna delalet eder" buyurmuştur.

el-Mervezi şöyle diyor: "Ben, bir gün îmam Ebu Abdullah'a abdest aldırttım. O kadar az bir su ile abdest alıyordu ki, başkaları bunu görür de kendisi hakkında kötü zanda bulunur endişesiyle insanlardan onu gizlemeye çalıştım."

Evet, îmam-ı Ahmed, o kadar az bir su ile abdest alırdı ki, neredeyse yere su düşmeyecek gibi olurdu. Nitekim sahih olarak sabit olduğuna göre, "O, bir kabdakî sudan abdest aldı. Kabdan eliyle su aldı, bununla mazmaza ve istin şak yaptı."[210][210] Evet O, abdest ' alırken önündeki kabdan eliyle su alırdı. Müvesvis olan ise, bunu caiz olarak kabul etmez. Belki o, böyle bir suyun necis olduğuna hükmeder, onunla taharetin sıhhatini red eyler.

Hasılı: Vesveseye kapılmak, öylesine marazı bir haldir ki, onun nefsi asla Rasulüllah efendimizin sünnetine itaat etmez! O'nun yaptığını, güzel ve yeterli görmez. Hiç onun nefsi, içinde beş rıtıl (5-6 kilogram) kadar su bulunan bir kabdan, iki kişinin gusül abdesti almasına razı olur mu? Üstelik bu her iki kişi, bu kabdan elleriyle suyu alarak yıkanmış olsunlar! O bunu, hiç kabul eder mi? Tersine o, bundan tiksinti duyup

---

[210][210] Buhari: 1/44, 48, 49

kaçar! Nitekim müşrikler de, kendilerine "Allah birdir" denildiği zaman bundan ürküp kaçarlardı. Vesveselerine "ihtiyat" adını veren ve kendilerini şiddetle savunan vesvese sahipleri diyorlar ki: "Bizim böyle hareket etmemizin sebebi, dinimizde ihtiyat etmemizdir. Çünkü peygamberimiz: "Sana şüphe vereni bırak, şüphe vermeyeni al" buyurmuştur.[211][211] Keza diğer hadislerinde: "Şüpheli şeylerden uzak duranlar, dinini ve ırzını korumuş olurlar."[212][212] "Aslında günah, kalbe huzursuzluk verendir" buyurmuştur.[213][213]

Bazı büyükler de: "Günah, kalbe acı veren şeydir" demişlerdir. Nitekim Peygamberimiz de bir defasında bir miktar hurma görmüş ve: "Bunun, bir sadaka hurması olduğundan endişe etmesem, abp yerdim" buyurmuştur. [214][214]Peki Peygamberimiz bunu, şüphe ettiğinden ve ihtiyat olsun diye terketmiş değil midir?"

"Biliyorsunuz ki, koskoca îmam-ı Malik, karısını boşayan fakat kaç talâk ile boşadığında şüpheye düşen kimsenin, ihtiyaten karısının üç talâk ile boş olduğuna fetva vermiştir. Keza dört evli bir adamın, karılarından birini boşadığı zaman, hangisini boşadığında şüphe etse, ihtiyaten dördünün de boş düşmesine fetva vermiştir ve böylece şüpheyi kesip atmak istemiştir."

Keza imam Malik'in mezhebinde bulunan bazı alimler, yemin ettiği halde, ne hususta yemin ettiğini kestiremeyen birisi hakkında, yemin edilmesi adet olan hususların hepsinde yemin etmiş sayılacağını, binaenaleyh, "Talâk, ı'tâk, malının üçte birinin sadakası, Zıhar keffare-ti, yemin keffareti, yaya olarak hacc yapması, nikahlı hanımlarının hepsinin boş düşmesi, köle ve cariyelerinin hepsinin azad sayılması... gibi hususların hepsinin lazım geldiğim söylemişlerdir. Onların iki farklı hükümden biri olarak ileri sürdükleri bu husus dahi, aynen bir ihtiyat olarak söylenmemiş midir? Yine îmam-ı Malik'in mezhebine göre, adamın biri "Muhakkak şöyle yapacağım" diye yemin etse, o işi yapıncaya kadar yemininde durmamış olur, vebal altında kalır.

Yaptığı zaman da, eğer hanımını boşamak ile yeminde bulunmuş idiyse, hanımı

---

[211][211] Buhari: 3/4. Tirmizi: 4/668, hadis no: 2518. Müsned: 3/153

[212][212] Buhari: 1/19. Müslim: 2/1219, hadis no: 107/1599. Ebu Davud: 3/623. Tirmizi: 3/511. Nesai: 7/241-242. Ibn Mace: 1/1318. Darimi: 2/641

[213][213] Müslim: 3/1980, hadis no: 14/2553. Tirmizi: 4/597. Darimi: 2/642. Müsned; 4/227.

[214][214] Bunu Buhari Enes'den mevsulen rivayet etmiştir.

kendisinden ayrılır... Keza onun mezhebine göre, birisi hanımına hitaben: "Yılbaşı geldiğinde, benden üç talak (boşama) ile boş ol" dese, derhal üç talak ile boş olur. Bütün bunlar, birer ihtiyat değil midir?"

Fıkıh alimleri demişler ki: "Bir kimsenin bir yerine necaset bulaşsa, sonra bunun yerini unutsa, elbisesinin her yerini yıkaması va-cib olur."

Yine onlar demişler ki: Bir kimsenin bazı elbiseleri bulunsa, bunlardan bazılarına necaset bulaşsa, fakat hangilerine bulaştığında şüphe eylese, temiz elbiseyle namaz kılmış olmak için bu elbiselerin her birinde ayrı ayrı namaz kılması gerekir. Sonra bir de fazladan bir namaz kılması gerekir, ta ki zimmetini namaz borcundan kurtarmış ola...

Yine onlar demişler ki: "Bazı su kabları bulunsa, bunlardan bazılarının içindeki necis olsa, fakat bu hususta şüphe edilse, bunların hepsinin dökülmesi ve teyemmüm edilmesi gerekir."

Yine demişler ki: "Kıblenin ne taraf olduğunda şüphe edilse, her tarafa ayrı ayrı namaz kılmak gerekir."

îşte, onlardan bazıları da böyle demiştir, kesin olarak namaz borcundan kurtulmuş olmak için...

Yine onlar demiştir ki: "Kişi, günün namazlarından birini unutmuş bulunsa, fakat unuttuğu bu namazın hangi vaktin namazı olduğunu bilemese, günün beş vaktini kaza etmesi vacib olur." Peygamber efendimiz namazında şüphe eden kimsenin, şüphe ettiği üzerine değil, yakînen bildiği üzerine bina etmesini emretmiştir.[215][215]

Yine peygamberimiz, avcının, avının kendi attığı ile mi, yoksa başkasının attığı ile mi öldüğünde şüphe eylese, onu yemesini haram kılmıştır. Keza ava saldığı öğretimli köpeğinin mi, yoksa başka bir köpeğin mi yakaladığında şüphe edene de, bunu yemesini haram kılmıştır. Biz istesek, bu konuyu daha da uzatabiliriz."

"Sizler, bizim bu kabil hareketlerimize vesvese deseniz de, şer'an bu kötülenmiş, reddedilmiş değildir. Biz biliyoruz ki Abdullah bin Ömer, abdest alırken gözlerinin içini

---

[215][215] Buhari: 1/104. Müslim: 1/400. Ebu Davud: 1/621. Nesai: 3/24. İbn Mace: 1/381. el-Muvatta': 1/95. Müsned: 1/379, 438

dahi yıkardı. Hattâ bu yüzden gözü kör olmuştur. Ebu Hüreyre ise, abdestini alırken kolunun pazu-larmı, ayaklarının topuk üstü kısımlarını da yıkardı. Biz de böyle kendimiz için ihtiyat ettiğimizde, şüphe vereni bırakıp kesin ve yakın olanı aldığımızda, elbette şeriate aykırı hareket etmiş olmayız. Bir kötülüğü ve bid'ati de irtükab etmiş yayılmayız.

Dinde ve ibadette gevşek davranmaktansa, böyle sıkı davranmak daha iyi olmaz mı? İhtiyatı elden bırakmak, dinde laubali olmak, nasıl abdest aldığına, hangi su ile taharette bulunduğuna, nasıl bir yerde namaz kıldığına aldırış etmemek daha mı iyidir? Bunlara dikkat etmeyen, elbisesine, eteğine pislik bulaşıp bulaşmadığına bakmayan, gerekli yerlerde gerekli titizliği göstermeyen bir kimse, elbette dinde laubali ve ihmalci sayılır! Böyle bir ihmalcinin durumu nerede, emrolunduğu şeylerde kılı kırk yararcasına ince eleyip sık dokuyan, son derece titiz davranan, hiç bir şeyi ihlal etmeyen, şek ve şüpheli şeylere yanaşmayan bir kimsenin durumu nerede? Eğer kul, emrolunduğundan daha fazlasını yapıyorsa, elbette emrolunduğu şeyi tekmil maksadıyla yapmaktadır ve ona ait zerre kadar bir eksiklik bırakmak istememektedir.

Bizim halimizi beğenmeyenlerin bize karşı reddettikleri şeyi mânâsı ve mahiyeti, ya emredilende ihtiyat, ya da nehyedilen şeyde ihtiyattır. Bu, elbette hayırlı ve güzel bir şeydir! Aksi halde insan, emredileni eksik bırakmış, nehyedileni de irtikab etmiş olabilir. Bunların mahzuru ise, vesvesede bulunduğu söylenen mahzurdan daha ağır basar.

Zaten biz, böyle davranmaya vesvese demenizi de kabul etmiş değiliz. Netice itibariyle, her halde sünnet'e biz sizden daha yakımzdır. Biz sünnet'in etrafında dolaşıp durmakta, onu tekmil maksadını gözetmekteyiz.

Her hususta sahih ve sabit olan sünnet ne ise aynen ona tâbi olan, itidal ve ittiba ehlinin, bu vesvese ehline verdikleri cevaplar da şöyledir: "Bakınız yüce Allah (c.c.) Kerim kitabında ne buyuruyor: "Andolsun Allah'ın elçisinde sizin için, Allah'ı ve ahireti arzu eden ve Allah'ı çok anan kimseler için, uyulacak en güzel bir örnek vardır."[216][216]

Bu hususta, yüce Allah'ın pek çok ayetlerinden şu ayeti de görelim: 'İşte benim doğru yolum budur, siz ona uyunuz. Başka yollara sapmayınız ki, sizi O'nun yolundan

---

[216][216] Kur'an-ı Kerim, Ahzab Suresi: 21

ayırmasın! Korunmanız için O size böyle tavsiye etti."[217][217]

îşte yüce Allah'ın, en güzel bir şekilde korunabilmemiz için bizlere tavsiye ettiği bu Dosdoğru Yolu, Rasulûllah efendimiz'in ve O'nun ashabının üzerinde bulundukları yoldur! Bunun dışında kalana, ne kadar doğru yol denilirse denilsin doğru olamaz! Onlar, doğru yol değil, eğri yollardır. Tabii her eğri yolun eğriliği de, diğerleriyle aynı değildir. Zalimlerin- zulmünün derece derece olduğu gibi, bu eğrilikler de derece derecedir. Hepsinin ne derece zulüm ve eğrilik taşıdığını, tam hakkıyla bilecek olan ise yalnız Allah'tır. Bizim bileceğimiz ve bir terazi gibi elimizde tutacağımız ölçü ise, şüphesiz Allah Rasulünün yoludur. Biz müslümanlar, bütün eğrilik ve doğrulukları bununla ölçer, bununla biliriz. Bu îlahî ve Muhammedi Ölçünün dışına çıkan şey, ya bir ifrattır, ya da bir tefrittir. Bunların her ikisi ise, kesin olarak dinimizde red edilmiş ve şiddetle kınanmıştır.

Evet, bazan bir alim, samimi olarak ilmi ictihadda bulunur, hata etse bile me'cur olur. Bazan da bir cahil, bir müctehidin hatasını taklid etmiş bulunur. Hatası kendisine söylendiği ve ısrarla uyarıldığı halde hatada ısrar ve devam eden için söyleyemesek bile, kimi, ictihadmdaki hatasına bir sevap aldığı ve me'cur olduğu gibi, kimi de mağfur olur. Allah'a ve O'nun rasulüne itaattaki iyi niyetlerine göre muamele ve karşılık görürler. Bizim asıl söylemek istediğimiz ve burada açıklamak niyetinde bulunduğumuz husus ise, Rasulûllah efendimizin ve ashabının üzerinde bulundukları îslam Hidayeti'nin ne olduğunu iyice açığa çıkarmak ve vesvesenin, vesvese ile amel etmenin peygamberimizin sünneti - yolu olmadığını ve vesvesecilerden gelen itirazların cevaplarını sunmaktır. İnşaallah bunu geniş bir şekilde arzedeceğiz. Burada önce ğulüvvun (aşırılığın), haddi tecavüz etmenin (ifrat veya tefritin) dinen yasaklanmış ve kınanmış bulunduğunu; iktisad ve îtisâmm (itidalli, dengeli gidip dinin aslına sımsıkı sarılmanın) ise dinin temeli olduğunu açıklayalım:

Yüce Allah bir ayetinde buyurur: ırEy kitap ehli, dininizde aşırı gitmeyiniz."[218][218]

Yüce Allah Buyurur: ",..Ve israf etmeyiniz, çünkü Allah israf edenleri

---

[217][217] Kur'an-ı Kerim, En'am Suresi: 153

[218][218] Kur'an-ı Kerim, Nisa Suresi: 171.

sevmez."[219][219]

Yüce Allah buyurur: 'İşte bunlar, Allah'ın sınırlarıdır, sakın bu sınırları aşmayınız."[220][220]

Yüce Allah buyurur: "Haddi aşmayınız, çünkü Allah haddi aşanları sevmez."[221][221]

Yüce Allah buyurur: "Rabbinize yalvararak ve gizlice dua ediniz. Çünkü O, haddi aşanları sevmez."[222][222]

İbn Abbas şöyle der: Sabahleyin Akabe Cemresine gitmek üzere idik. Rasulüllah efendimiz devesi üzerindeydi. Bana, "benim için atacağım taşları toplayıver" buyurdu. Ben de kendisine sapan taşları gibi yedi adet küçük taş toplayıp verdim. Efendimiz bu taşlan eline aldı, "işte bu büyüklükteki taşları atınız" dedi ve sonra umuma hitaben şöyle buyurdular:

"Ey nâs! Sizi dinde aşırı gitmekten sakınmaya davet ediyorum! İyi biliniz ki, sizden öncekileri ancak dinde aŞırı gitmek helak etmiştir."[223][223]

Enes'in Rasulüllah'dan (s.a.v.) naklettiği bir hadis-i şerif de şu mealdedir: "Kendi öz canlarınızı zora koşmayınız! Aksi halde, Allah'ın size şiddet göstermesiyle karşılaşırsınız. Biliniz ki, önceki kavimlerden biri, dinde şiddeti iltizam edip kendilerini zora koştular da Allah'ın şiddeti ile karşılaştı. İşte gördüğünüz şu manastır ve kiliseler onların eseridir. Yüce Allah, kendilerine emretmediği halde bunu kendiliklerinden icad ve iltizam ederek bu duruma geldiler."[224][224]

Bu ve emsali çeşitli hadisleriyle peygamberimiz, dinde zorluk ve aşırılığı iltizam etmeyi yasaklamıştır. Çoğu zaman bu, dinen meşru kılman üzerine ilavelerde bulunmak suretiyle olur. Kul, kendiliğinden bunu iltizam eder, Allah da ona bunu bir ceza olarak

---

[219][219] Kur'an-ı Kerim, En'am Suresi: 141.
[220][220] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 229
[221][221] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 190.

[222][222] Kur"an-ı Kerim, A'raf Suresi: 55.

[223][223] Nesai: 5/268-269. İbn Mace: 2/1008, hadis no: 3029. Müsned: 1/215. (Bu hadis sahihtir. Muh. Afifi.)

[224][224] Ebu Davud: 5/209-210, hadis no: 4904

verir. Mesela bir kul, kendisine emredilmemiş bulunan çok ağır bir şeyi nezreder, adar; bu da kendisine vacib olur. Veya dinen makbul olmadığı halde kendisini vesveselere kaptırır da neticede bu hal, kendisi için hiç terkedemediği bir nitelik haline gelir. Bu dahi kendisine kader-i ilahi'nin bir tecellisi ve cezası olarak gelir.

îmam-ı Buhari hazretleri der ki: "İlim ehli, bu hususta yani abdest mevzuunda, suyu israf etmeyi kerih görmüştür. Peygamberimiz'in yaptığım tecavüz etmeleri, elbette mekruh olur."[225][225] îbn Ömer (r.a.) şöyle demiştir: "Abdestin güzel alınmış olması, suyu abdest uzuvları üzerinden yürütmektir."

Burada biz deriz ki: "Fıkhın tamamı ve hakikati, dinde mutedil, dengeli olmak ve sünnete sımsıkı sarılmaktır."

Ashab'm büyüklerinden Ubeyy bin Ka'b (r.a,) şöyle buyurur: "Yola ye Sünnete dikkat edip asla sağa-sola ayrılmayınız! Biliniz ki Yol ve Sünnet üzere bulunan bir kul, Allah'ı zikreder ve bu sebeble cildi, kalbi ürperir de üzerindeki günahları, ağacın üzerindeki kurumuş yaprakların döküldüğü gibi dökülür! Bu onun, dikkat ve samimiyetle Yol ve Sünnet üzerinde bulunuşunun bereketidir. Biliniz ki, Yol ve Sünnet'e sarılıp da amelin az olması, gelişigüzel amelin çok olmasından çok daha hayırlıdır! Peygamberlerin sünneti üzere bulunmak hususunda çok dikkatli ve hırslı olunuz, amellerinizi eda ederken Rasulüllah'm Sünnetine

uyunuz.

ilim ehlince malum olduğu üzere, kıymetli alimlerimizden Şeyh Ebu Muhammed el-Makdisî "ZEMMÜ'L-VESVAS" adında bir kitap yazmıştır. O, bu kitabında der ki: "Bize lütfedip doğru yola hidayette kılan, Muhammed (a.s.) ve O'nun elçiliği ile şerefler bahşeden, O'na uymayı ve O'nun sünneti ile amelde bulunmayı nasib eyleyen, bize O'na uymakla ve bunu ind-i üahiyesinde Zat'mın muhabbet ve mağfiretine nişan eylemekle lütuf ve nimetlerin en büyüğünü ihsan buyuran yüceler yücesi Allah'a hamd ü senalar olsun! Nitekim O, Kitab-ı Kerim'inde şöyle buyurmaktadır: "De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizleri sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah

---

[225][225] Buhari: 1/42-43

bağışlayan, esirgeyendir."[226][226]

îmdi ben derim ki: Yüce Allah, şeytanı insana düşman kılmıştır, şeytan insanın yolunun ve hidayetinin eşkiyasıdır. İnsanı doğru yoldan sapıtmak için bütün cihetlere oturur, bütün çarelere başvurur. Nitekim

ilgili ayette yüce Allah (c.c.) bunu da bizlere haber vermiştir.[227][227]

Yine bir ayetinde: "Şeytan gerçekten sizin için düşmandır, onu kendinize düşman bilinia"[228][228] buyurmakla, ona tabi olmaktan şiddetle sakındırmış, ona muhalefeti emretmiştir. Yine ilgili ayetlerle onun, Adem babamızla Havva anamıza neler ettiğini haber verip, ona tabi olmakta insanın mazur görülemiyeceğini bildirmiştir. Yüce Allah (c.c.) bizlere Kur'an'ında, kendi dosdoğru yoluna uymamızı emredip, diğer yollardan da sakmdırmıştır. Açıkça şöyle buyurmuştur: 'İşte benim Dosdoğru Yolum! Siz ancak ona uyunuz, başka yollara uymayınız! Aksi halde sizi benim yolumdan ayırır."[229][229] Peki Allah'ın Dosdoğru Yolu nedir? Rasulüllah efendimizin ve O'nun ashabının üzerinde bulundukları yol değil midir? Bunda şüphe mi var? îşte, Rasulüllah'm ve ashabının Allah'ın Dosdoğru Yolu üzerinde bulun^ doklarına dair de bazı ayetleri mealen bunları da görelim:

"Yâsîn! Şu hikmetli Kur1 an'a an dolsun! Sen, elbette gönderilmiş elçilerdensin. Dosdoğru bir yol üzerindesin."[230][230]

"Şüphesiz sen, doğru bir yol üzerindesin."[231][231]

"...Ve şüphesiz ki sen, insanları doğru yola götürüyorsun."[232][232]

Demek ki her kim Allah'ın Kasulüne, gerek fî'linde, gerek kavlinde ve ahvalinde

---

[226][226] Kur'afı-'ı Kerim, Al-i İmran Suresi: 31

[227][227] Kur’an-ı Kerim, A'raf Suresi: 16.

[228][228] Kur'an-ı Kerim, Fatır Suresi: 6

[229][229] Kur'an-ı Kerim, En'am Suresi: 153

[230][230] Kur'an-ı Kerim, Yasin Suresi: 1-4

[231][231] Kufan-ı Kerim, Hacc Suresi: 67

[232][232] Kur’an-ı Kerim, Şura Suresi: 52

tam manâsı ile uyacak olursa, şüphesiz o kimse Allah'ın Dosdoğru Yolu üzerindedir. Şüphesiz o kimse, Allah'ın sevdiği, günahlarını bağışladığı kullardandır. Fi'linde, kavlinde ve ahvalinde Ra-suîüllah'a muhalefet edenler ise, elbette Allah'ın Dosdoğru Yolu'ndan ayrılmış, bid'at ve vesvese yollarına sapmış olurlar. Artık onun yolu, Allah (c.c.) yolu değil, şeytan yoludur. Artık böylesi kullar, Allah'ın kendilerine cennet, mağfiret, lütuf ve ihsan müjdelediği kullardan da değildir."

Özellikle arz edelim ki, vesveseliler zümresi gerçekten şeytana itaat etmektedirler. O kadar ki, vesvese onların niteliği olmuştur. Bu yüzden kendileri, Rasulüllah'ın ve ashabının izinden yüz çevirmişlerdir. Nitekim onlardan biri, aynen Rasuhillah'ın aldığı gibi alman bir abdes-ti» aynen O'nun kıldığı gibi kılınan bir namazı batıl ve gayr-i sahih saymaktadır. Yine onlar, Rasulüllah'is; çocuklar ile yemek yemesini, umum halktan herhangi birisinin yemeğinden yemesini de kabul etmezler.

Böyle bir şeyi, adeta köpek artığı gibi, üzerine kedi işemiş bir şey gibi addederler, bundan tiksinirler.

Bazan bunlar, gülünecek bir hal alır, eşyanın hakikatlerini inkar eden sofestâiyye mezhebine yakın görünürler. Halbuki insanın kendisi hakkındaki bilgisi, zarurî ve yakinî bir şeydir. Vesveseli biri ise, bizzat kendisinin kesin olarak yaptığı bir işten şek ve şüpheye düşer. Mesela: Abdest alırken kolunu yıkar, namaza dururken tekbir alır, Kur'an kıraat eder, sonra da döner acaba ben bunu yaptım mı, yapmadım mı diye şüpheler içinde yüzer. Bilhassa niyet meselesinde daha çok vesvese ederler. Niyet ettikleri halde, kendilerini niyet etmemiş kabul ederler, dönüp tekrar tekrar niyette bulunurlar. Kendi kendilerini, bizzat kendilerinin yaptıkları işleri inkar ederler. Bedenen büyük meşakkatler, ruhen büyük hayret ve ızdıraplar içinde kalırlar. Had safhada, şeytanî vesveseler içinde kıvranır dururlar. Bazan soğuk suya dalarak sıhhatlerini tehlikeye atarlar, bazan dakikalarca bedenlerini oğarak cil-dlerini tahriş ederler, bazan gözlerinin içini yıkamak için ısrar edip gözlerinin kör olmasına sebeb olurlar, bazan da istibra yaptıklarını sanarak insanlar yanında avret yerlerini açmak durumunda kalırlar. Kendilerini görenlerin, çocukların maskarası durumuna düşerler.

Ebu'-l-Ferec Îbnü'l-Cevzî'nin nakline göre, Ebu'1-Vefa Ibni Akıl şöyle bir olayı yaşamış ve anlatmıştır: "Adamın biri bana gelip halini anlattı. Dedi ki:

— "Ben, tekrar tekrar suya daldığım halde, guslümün sahih olup olmadığında yine şek ederim. Siz buna ne dersiniz?"

Ben de kendisine şöyle dedim:

— "Bak kardeşim, senden gusül ve namaz sakıttır (kalkmıştır.)" O hayret edip sordu:

— "Bu nasıl olur?" Ben de kendisine dedim ki:

— "Çünkü Peygamberimiz bir hadislerinde: "Şu üç kişiden kalem kaldırılmış (sorumluluk sakıt ol muş) tur. Bir: Mecnun, iki: Uykuda bulunan, üç: Bulûğa ermemiş sabiyy."[233][233] İşte bu durumunla sen de, bu üç kişi içinde zikredilen mecnun sayılırsın. Çünkü tekrar tekrar suya daldığı halde, vücuduna suyun isabet edip etmediğinden şüphe eden birisi, ancak bir mecnun olabilir."

Vesveseli kişi, çoğu zaman abdest alacağım derken cemaati kaçırır, bazan da vakit çıkar gider de, o halâ abdest almakla meşgul bulunur. Bazan cemaate gelir, imam tekbir alıp cemaat başlar. O ise, halâ namaza niyet edeceğim diye meşgul bulunur ve ilk tekbiri kaçırır. Bazan bir veya iki rek'at kılınmış olur da, o.ancak namaza durabilir

Bazıları, onun vesvesesinden oldukça rahatsızdır. O, "şu kadardan fazla tekrarda bulunmayacağım" diye yemin eder de yemininde duramaz. Yemin ettiği miktarı da aşar. İşte bu derecelere varan vesvese, elbette marazı ve şeytanî bir haldir, itibar edilmesi değil, terk edilmesi gereklidir. Adına ihtiyat denilerek, kişinin kendi kendini aldatması da, şeytana iyice aldanmış olmanın neticesidir. Bu dinen "ihtiyat" sayılacak bir hareket değildir.

Tanıdığım ve çok itimad ettiğim bir zat, vesvesesi çok aşırı derecelere ulaşmış birinin halinden bahsetti ve dedi ki: "Bu vesveseli adam, namaza durduğumuz sırada durmadan namaza niyetini tekrarlıyor, yanındaki namaza duranları da rahatsız ediyordu. Kendisinden şikayet edilmişti. O da bundan sıkılmış olacak ki, bir daha böyle

---

[233][233] Buhari, Kitabü'l-Hudûd. Ebu Davud: 4/558, hadis no: 4398. Tirmizi: 4/32. ibn Mace: 1/656. Müsned: 1/116. Darimi: 2/567. (Tirmizi bunu rivayet ettikten sonra: "Ehl-i ilme göre amel, bu hadis üzerinedir" der. Şevkanî, hadisin Ali tarikinden, şevkinin mürsel olduğunu bildirmiş ise de, Hafız el-Elbanî, bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir. M. Afifî.)

yapmayacağına, yaptığı takdirde hanımının boş olması ile yeminde bulundu. Yemin etmiş olmasına rağmen, yine niyetini boyuna tekrarlıyordu. Çünkü şeytan kendisini rahat bırakmıyordu. Eskisinden de fazla tekrarlamaya başlamıştı. Tabii hanımından ayrıldı. Bir müddet ayrı kaldıktan sonra, hanımı bir başkasıyla evlendi ve bu ikinci kocasından bir çocuk sahibi oldu. Sonra bu ikinci kocasının da başından benzeri bir olay geçtiğinden ondan ayrıldı. Tekrar eski birinci kocasıyla evlendi. Bu ilk kocası ise, ondan ayrıldığına o kadar pişman olmuştu ki, neredeyse helak olacak, nefsini telef edecekti. îşte Rasulülîah'm sünnetine kânı ve tabi olmamanın, ihtiyat adı altında şeytanî vesveselere uymanın neticesi, başına bunlar gelmiştir."

Bir başkası da bana şöyle bir olay anlatmıştır: "Namaza diliyle söyleyerek niyette bulunmayı kendisine adet edinmiş olan ve bunu bir çok defa tekrarlayan birisini tanırım. Bir gün benim yanıma durdu, niyetini tekrarlamaya başladı: "Neveytü en usalliye" dedikten sonra, mütemadiyen "usalliye, usalliye..." diyordu ve bir türlü niyyetinin sonunu getiremiyordu. Hattâ niyetindeki: "Edaen" kelimesine geldiği zaman: "edaen, edaen..." dedikten sonra, "ezaen lillahi" diyebildi. Malum onun bu sözü: "Allah (c.c.) için bir eza olarak!" anlamına geliyordu. Bunu işiten yambaşmdaki birisi, namazından çıkarak şöyle bağırmak zorunda kaldı: "Evet, Allah'a eza olarak, rasulüne, meleklerine, namaz kılan müsîümanlara eza olarak..." Böyle bağırarak, onun ne durumda kaldığını kendisine hissettirmek istemişti."

Bazıları, kıraatinde harflerin mahreçleri hakkında vesveselenir, bazıları "Allahü ekber" tekbirini alırken üç-dört kadar "kâf' harfi çıkarır, bazıları da namazdan çıkacağı zaman selam vermekte vesveselere dalar gider.

Evet, şeytan kendi vesveselerine kanan insanları, böylece dünyada ve ahirette azab içinde bırakmaktadır. Onlar da, ince eleyip sık dokumakla, dinde aşırı gitmekle, üstelik bunun adına "ihtiyat" demekle, neticede Rasulüllah efendimiz'in sünnetinden ayrılmaktadırlar. Bu büyük beladan halâs bulmak isteyenler, iyi bilmelidirler ki, hak ve doğru olan, daima peygamberin (s.a.v.) sünnetine uymaktır. Kişi, sözde, işde ve bütün ahvalde O'nun sümietine uymalı, O'nun yolunun ve tarikatinin Sırat-ı Müstakim olduğunu kesinlikle kabul etmelidir. O'nun sünnetine muhalif olan şeylerin ise, şeytanın vesvese ve telbisatından olduğuna kesinlikle hükmetmelidir! Yine kesinlikle bilmelidir ki, şeytan, kendi vesveselerine tabi olanları asla hayra davet etmez; nitekim bir ayette de

şöyle buyurulmaktadır: "Şeytan kendi hizbini, ancak cehennem ashabından olmaya çağırır."[234][234]

Demek ki, Allah Rasulü'nün sünnetine aykırı olan şeylerin hiç birine itibar etmemelidir. Allah Rasulü'nün, Allah'ın yolunda olduğunda kim şüphe edebilir? Bunda şüphe eden zaten müslüman olamaz. Madem ki müslüman, Allah Yolu'nun, Rasuîüllah'm ve ashabının üzerinde bulundukları yol olduğuna inanmak zorundadır, o halde Rasulülîah'm sünnetine tabi olmakta, O'nun sünnetini kafi ve vafî olarak kabul etmekte hiç bir zorluğu olmaması gerekir. Bu noktadan hareketle vesveselerden halâs bulmaya çalışılmalıdır. Bazan bunu, vesveseli bir kimse, kendi kendisine sormalı, nefsine hitaben: "RasulüİlahM yolunun, dosdoğru yol olduğunu sen bilmez misin?" demelidir. Nefsi buna ister istemez "evet" diyeceğine göre, "o halde, niçin O'nun sünnetinden yüz çeviriyorsun?" demeli, "O, hiç böyle yapmış mıdır?" sorusunu ihmal etmemeli, "hayır yapmamıştır!" cevabını aldığında, nefsini ikna ötmesi iyice kolaylaşmış demektir. İşte tam bu noktada: "O halde, sür :1in ötesi bid'attir! Hakkın ötesi dalâlettir, cennete giden yolun ötesi ' ıhenneme giden yol olduğu gibi..." deyip, nefsini doğru yola koymalıdır.

İşte bunların her biri, îlahi ve Kur'anî birer-sestir. Nefsine böyle seslenmeli veya: "Bak nefsim, Allah'ın ve Rasulülîah'm yolunun ötesi, hiç şüphesiz şeytanın yoludur. Allah'ın yolunda giden Allah'ın, şeytanın yolunda giden de şeytanın kuludur! Allah'ın yoluna baş koymazsan, yarm ahirette: "Keşke benimle senin aranda iki doğu arası kadar uzaklık olsaydı, meğer sen ne kötü arkadaşmışsm"[235][235] demek zorunda kalacağını da unutma" diyerek güzel dersler verip, nasihatta bulunmalıdır.

Burada, ibret alınacak bir-iki noktayı da belirterek bu maddeyi bitirmeye çalışalım: Zeynel-Abidîn hazretleri bir gün oğluna der ki: "Bana bir elbise al! Ben onu, helaya gittiğimde giymek istiyorum. Çünkü sineklerin bazı pislikler üzerine konduğunu, sonra gelip insanın elbisesine konduğunu görüyorum." O, oğluna böyle söylemiş, fakat daha sonra iyice düşünüp: "Peygamberimiz ve O'nun ashabı, ayrıca tuvalet için elbise mi edindiler?" deyip bu kararından vazgeçmiştir.

Ömer de (r.a.), bir şeyi yapmaya karar verir ve fakat kendisine: "Ey mü'minlerin

---

[234][234] Kur'an-ı Kerim, Fatır Suresi: 6

[235][235] Kur'an-ı Kerim, Zuhruf Suresi: 38

emiri, Rasulüllah efendimiz böyle bir şey yapmadı!" denildiğinde, o şeyi yapmaktan vazgeçerdi. Hattâ o kendisi şöyle demiştir: Ben, yaşlı kadınların bevli ile boyandığı hakkında bilgi aldığım şu elbisenin giyilmesini yasaklamayı düşündüm. Bundan haberdar olan Ubeyy bana dedi ki:

— "Bunu niçin yasaklıyacaksm? Bunu peygamberimiz giymedi mi? Ve bu, O'nun zamanında giyilmedi mi?" Ben de kendisine:

— "Doğru söylüyorsun ey Ubeyy" dedim ve kararımdan vazgeçtim.

Yine bilinen bir husustur ki, ashabın içinde bir tek vesveseli kimse yoktu! Eğer bu, dinen ihtiyat olsaydı, muhakkak onlarda da bunun görülmesi lazımdı. Şimdiki şu müvesvis kimseleri Rasulüllah görseydi herhalde şiddetle yasaklardı! Eğer Hz. Ömer bunları görseydi, herhalde döverdi. Ashab görseydi, bunun bid'at olduğunu beyan ederlerdi. Şimdi Rasulüllah'ın ve ashabının yoluna aykırı düşen bu hususları, birer birer açıklamaya çalışalım[236][236]

1- Namaz ve Abdestin Niyetindeki Vesveseler:

Niyet: Bir şeyi yapmaya kasd ve azmetmektir. Niyetin yeri kalb-dir. Niyetin dil ile bir ilgisi yoktur. Bunun için, peygamberimizin veya ashabının dil ile niyet ettiklerine dair bir haber nakl edilmemiştir. O'nun ve ashabının tatbikatını nakledenlerin, böyle bir haber naklettiklerini hiç duymadık. Abdeste ve namaza başlarken söylenen şu sözler ise, sonradan icad edilmiş şeylerdir. Üstelik şeytanın, birtakım vesvese ehlini kendisiyle avladığı birer tuzak durumundadır. O, onları bu sözlerle yakalayıp hapsetmekte, bununla kendilerine azab eylemektedir. Halbuki niyyet, bir şeyi yapmaya azmetmektir. Bir işi yapmaya azmetmiş bulunan her kişi, o işi yapmaya niyet etmiş demektir.

Kişinin azmini, niyyetinden ayırmak mümkün değildir. Çünkü niyetin aslı ve hakikati, kulun o iş hakkındaki azminden ibarettir. Biri, abdest almak için çeşmenin önüne oturmuşsa, abdest almaya niyet etmiş demektir. Keza biri namaz kılmak için

---

[236][236] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/426-438.

kalkmışsa, namazına niyet etmiş demektir. Niyet insanların işlerinden ayrılmaz. Niyet etmek için, f hiç bir kimsenin ayrıca özenti ve sıkıntıya düşmesine mahal yoktur. .Hattâ bir kulun, niyetsiz bir iş yapması mümkün bile değildir. Ona, kendi iradesi ve azmiyle yaptığı işlerden birini, niyetsiz yapmayı emret-

seniz bile yapamaz. Yani bu mümkün değildir. Niyet etmeksizin abdest alması, namaz kılması nasıl mümkün olur? Bu muhal bir şeydir. Eğer kul, kendi kendine, ben buraya abdest almak için geldim amma, abdeste niyet ettim mi, etmedim mi diye şüphe ve tereddüde dalarsa, işte bu vesvesedir ve bir nevi akü hastalığıdır. Aklı tam olan birisi, kendisinden ve kendi yaptığı işlerden nasıl şüphe edebilir? Böyle birisine, abdest aldığı sırada ne yaptığı sorulsa, elbette "Abdest alıyorum" der. O halde abdest alıyordur ve buna kesin niyet etmiştir.

Aynca abdest almaya niyetli olaap olmadığında şüphe etmesi, nor-- mal değildir. Keza namaz kılmaya giderken birisi kendisini görüp bir iş teklif etse, "namaz kılmaya gittiğini" söyler ve o teklifi kabul edemez. Ona "nereye gittiği" sorulsa, elbette "namaz kılmaya" der.*O halde bu şüphe ve niyet vesvesesi nereden geliyor? Hattâ onun bu durumu, bu azim ve niyeti hakkında bu gibi ahvale bakarak, başkaları bile kesin hüküm verebilirler. Yani onun hakkında başkaları da, "abdest alıyor"» "namaz kılıyor", "oruca kalkmış" diye kesin olarak hükmederler. Şöyle de diyebiliriz: Namaz vaktinin yaklaşmakta olduğu dakikalarda, cemaat yavaş yavaş gelmeye başlamıştır. Bu vesveselilerden biri de gelip saf arasına oturmuştur. Az sonra ezan okunmuş, bütün camidekiler namaza kalkmıştır, o da kalkmıştır. "Hamaza mı kalktaı?" diye şek ve şüphe nereden gelmektedir? Vaktin hangi vakit olduğunu da gayet iyi bilmektedir. Öne geçenin imam olduğu, arkasındaki saflarda duranların da imama uyan kimseler bulunduğu da kesindir, O halde niyet etmiş olayım diye, dil ile söylenen bu bir sürü lakırdı nedir? Malum ve mev-cud hakikatler üzerinde düşülen bu vesveseler nedir?

Niyet, zaten vardır ve husule gelmiştir. Var olan niyetin yemden tahsili mümkün mü? Peygamber'in ve O'nun ashabının yolundan ayrılıp kendisini bir sürü sıkmtı ve işkencelere sürüklemenin, dinde yeri var mıdır? Şeyh el-Makdisî'nin de dediği gibi, imam ta rükua varıncaya kadar niyet edip etmediği hakkında vesveselerle meşgul bulunan biri, imam rükua varınca nasıl oluyor da hemen niyetini yapabiliyor? Niyet etmek bu kadar kolay idiyse, niçin rüku' zamanına kadar zorlaştırmıştı? Bu, gerçekten gerekli ve iyi ise;

bunun böyle elduğu nasıl olmuş da peygamberimize ve O'nun ashabına gizli kalmıştır?

Şüpeli ve vesveseli adam “bu benim mübtela olduğum bir hastalıktır” diye halini itiraf ederse, biz de kendisine: Evet, şimdi hakikati anladın ve itiraf ettin. Bil ki bu hastalığın sebebi de, senin bu vesveseyi şeytandan kabul etmendir" deriz. Bu sebeble Allah'ın kulunu mazur görmediğini, Adem ile Havva'nın şeytanın vesvesesini kabul ettikleri için cennetten çıkarıldıklarım, onların mazur görülmeye daha layık bulundukları halde mazur görülmediklerini unutmamasını söyleriz. Çünkü onların ibret alacakları bir olay daha önce cereyan etmiş değildi. Halbuki bize şeytanın vesvese ve fitnesinden sakınmamız için ne dersler verilmiştir! Ayrıca onun bize düşman olduğu, onu kendimize düşman bilmemiz gerektiği emredilmiştir. Hasılı şeytanin vesvese ve fitnesini kendi iradesiyle kabul ederek kendisinin ruhen ve kalben hasta olmasına sebeb olan kulların, Rasulüllah'ın ve O'nun ashabının yolunu terketmelerinde mazur görülecek bir tarafları bulunmamaktadır! Ne yapıp yapmalı, şeytanın vesvese ve fitnelerini terkedip sünnete dönmelidirler.

Şeyhin bu sözlerini ve nasihatlarmı destekler mahiyette olmak üzere, üstadımızın da şöyle bir konuşması vardır: "Bu vesveseli kimselerden öyleleri vardır ki, bir namaza niyet ederken tam on kadar bid'ati irtikab eyler! Der ki: "Niyyet ettim öğle namazını kılmaya, şu vaktin farzı olarak, Allah için eda olmak üzere, şu imama uyarak, dört rek'atli olmak üzere, kıbleye dönmüş olarak..."

İşte bunları bir bir söyler, sonra uzuvlarını zorlayarak, alnını biraz eğerek, boyun damarlarını sertleştirerek, sesli bir şekilde ve şiddetle "Allahu ekber!" diyerek tekbir alır. Sanırsın ki, karşısında düşman var da ona sertleşip bağırıyor. Fakat onlardan biri, Nuh'un fa.s.) yaşadığı ömür kadar uğraşsa, peygamber efendimizin veya O'nun ashabının böyle yaptığına dair bir tek haber veya delil getiremez. Asla buna gücü yetmez! Çünkü hakikatte böyle bir şey yoktur. Ancak, sırf yalan olmak üzere bazı iddialarda bulunursa, bu hariç! Halbuki böyle yapmakta herhangi bir hayır ve iyilik bulunsa, elbette Peygamberimiz ve Ö'nun ashabı, bizleri böyle bir şeye delalet ve irşad ederlerdi. Sonra-. dan böyle şeyler icad edip, hayır ve iyilik diye bunlara itina göstermek, öncekileri manen itham etmek olmaz mı? Bunlar hayır ve hidayeti buldu da, öncekiler dalâlette mi kaldılar? Hâşâ, böyle bir şey nasıl kabul edilebilir? Elbette hayır ve hidayet; selef-i şalinin efendilerimizin, peygamberimiz ve O'nun ashabının üzerinde bulundukları

yoldur. Hidayet, ancak onların hidayetidir.[237][237]

Yine şeyh el-Makdisî'yi dinliyoruz: Vesveselilerin yaptık-lannın bazısı vardır ki namazı bozar! Mesela: Tahiyyata oturduğu zaman, "et, et ette ette ettehiyyatü..." gibi bazı kelimeleri parçalayıp tekrarlamaları böyledir. Tekbirde, selamda yaptıkları tekrarlar da böyledir. Görünen odur'ki, bununla namaz bozulmaktadır. Bazan imam da böyle yapar ve bütün cemaatin namazının ifsadına seıbeb olur. Neticede, kulları Allah'a yaklaştıran ibadetlerin en büyüğü olan namaz, insanları Allah'tan uzaklaştıran bir büyük günah haline gelir. Şeytanın istediği de, bazan böyle "ihtiyat" kapısından girip insanları fitnele m esidir. Tabii bazan derecesine göre, vesveselinin yaptığı ile namazı bozulmayıp, mekruh olmuş da olabilir. Fakat derecesi ne olursa olsun, hepsi vesvese ve fitnedir. Rasulüllah'm ve O'nun ashabının sünnetinden ayrılıştır. Elbette ilgili hadisin açıkça haber verdiği gibi, "işlerin en şerlisi, sonradan icad edilen bid'atlerdir." Kesinlikle her çeşidinden uzak bulunmalıdır. Yoksa başkalarının kendilerine bakarak, "bunda bir mahzur olsaydı, bunlar böyle yapmazlardı" demelerine de sebeb teşkil eder, böylece onların vebalini de yüklenmiş olurlar.

İmam-ı Gazali der ki: "Vesveseye yer vermenin iki sebebi vardır: Ya kişi dini ve sünneti bilmemektedir, ya da onun aklında bir noksanlık vardır. Bunların her ikisi de, bir kul için gerçekten büyük kusur ve ayıplardandır!"

Sahih-i Müslim'de, Osman bin Ebi'l-As'tan rivayet edilen bir hadis var. Burada onu da zikretmiş olalım:

Osman diyor ki: Ben peygamber efendimize müracaat edip: .

— "Ey Allah'ın rasulü, şeytan benimle namazımın arasına girdi, bana birtakım vesveseler vermeye çalıştı" dedim. Rasulüllah da bana cevabında şöyle buyurdu:

— "Bu, adına Hınzeb denilen bir şeytandır! Onun sana yaklaşıp da vesvese verdiğini hissettiğin zaman, onun şerrinden Allah'a sığın! Sol tarafına da üç defa tükür."

---

[237][237] Hanefi Mezhebine göre, niyet namazda farzdır. Bunun dayanağı Buharı, Müslim ve diğer hadis kitaplarındaki hadisidir. Binaenaleyh niyetsiz namaz olmaz. Hidaye namazın şartları babında niyeti şöyle anlatır. "Niyet; iradedir -kişinin- hangi namazı kıldığını kalbi ile bilmeside şarttır, ama dil ile söylenene gelince, işte ona itibar edilmez-yani o niyet değildir. -Ancak- kalb niyetine bunu da ilave ederse azmettiği şeyin ona bitişmesi ile bu güzöl olur." Mebsutta dil ile söylemenin gerekli olduğu vardır. Hatta bazılarına göre sünneti müekkededir... (Mütercim).

Ben, aynen Rasulüllah'ın söylediğini yaptım, Allah da onu benden uzaklaştırdı."[238]

İşte bu hadis-i şerif de gösteriyor ki, şeytanın şu veya bu şekildeki vesvese ve fitnesine, amel ve ibadetlerinde yer veren kimseler, Hınzeb adındaki şeytanların gözbebeği, dostları olurlar! Biz, bütün şeytanların şerrinden, onların fitne ve vesveselerine kapılmaktan yüce Allah'a sığınırız. [239]

2- Abdest ve Gusülde Suyu İsraf Etmektir:

Imam-ı Ahmed'in Müsned'inde Abdullah bin Amr'den rivayet ettiğine göre, Rasulüllah (s.a.v.), abdestini almakta olan Sa'd'a uğramış ve kendisine:

— "Ey S a1 d, suyu israf etme" buyurmuş. Sa'd:

— "Ey Allah'ın Rasulü, suda da israf var mıdır?" demiş. Rasulüllah efendimiz de:

— "Evet, akıp giden ırmak kenarında olsan bile!" buyurmuştur.

Tirmizi'nin Sünen'inde de Ubeyy bin Ka'b'tan rivayet edilen bir hadis vardır ve şu anlama gelmektedir:

"Abdest hakkında insanlara vesvese veren Velhân adında bir şeytan vardır. Su hakkında onun vesveselerine kapılmaktan sakınınız."[240]

Müsned ve Sünen'lerdeki Amr bin Şuayb tarikiyle rivayet edilen hadis de şöyledir: "Bir arabî geldi ve abdest hakkında Rasulüllah'a sordu. Peygamberimiz (s.a.v.), abdestin nasıl alınacağını ona gösterdi ve bu sırada uzuvlarını üçer defa yıkadı. Sonra buyurdu ki:

'İşte abdest! Kim, üç defadan fazla yıkarsa, kötü etmiş, haddi aşmış, zulüm işlemiş

---

[238] Müslim: 3/1728

[239] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/438-441.

[240] İbn Mace: 1/147. Tirmizi: 1/84. Müsned: 6/153 (Tirmizi bu rivayetin, garîb olduğunu, senedinin kavî olmadığını söylemiştir.)

olur."[241][241]

Ebu Bekir Abdülaziz'in "Kitabü'ş-Şafî" adlı eserinde geçen Ümmü Sa'd hadisinde şöyle denilmektedir: Bir defasında Rasulüllah efendimiz:

"Bir Müdd su abdeste, bir sâ' su gusle kafidir" buyurdu. Sonra şunu söyledi: 'Takında öyleleri gelecektir ki, bunu az görecekler, benim sünnetime muhalefet edecekler! Biliniz ki, benim sünnetime sarılanlar, cennet ehlinin gezinti yeri bulunan Hazi-ratü'l-Kuds'de safa içinde olacaklardır."[242][242]

Sünenü'l-Esram'daki Salim bin Ebi'l-Ca'd'ın Cabir bin Abdul-lah'dan naklettiği hadiste de şöyle denilmektedir: "O bir müdd su abdest almaya, bir sa' su da cenabetten yıkanmaya yeter" buyurdu. Adamın biri, "bana yetmez" dedi. Cabir buna çok kızdı ve: "Bu kadarı, senden çok daha hayırlı olana kafi gelmiştir" dedi. İmam-ı Ahmed'in Müsned'indeki bir rivayet de bu manâya gelmektedir.

Sahih-i Müslim'de Aişe'den şöyle rivayet edilir: "Ben ve Peygamber (s.a.v.), üç müdd kadar su alan bir kab-dan birlikte gusül abdestimizi alırdık."

Sünen-i Nesai'deki Ubeyd bin Umeyr hadisinde de şöyle denilmiştir: "Aişe demiştir ki: "Ben ve Hz. peygamber, bir sa' kadar sudan birlikte gusül abdestimizi alırdık. Her defasında önce ben başlardım, elimle suyu alır, başımdan aşağı dökerdim. Hiç birinde saçımın örgülerini çözmezdim,"

Bundan önce de gördüğümüz gibi Sahihlerin her ikisinde de Pey-gamber'in (s.a.v.) bir müdd su ile abdest aldığı, bir sa' kadar su ile de gusül abdestini aldığı geçmektedir. Müslim'in Sefîne'den rivayet ettiği hadis de, bu mealdedir.

Bir defasında, Ebu Bekir'in torunu Kasım bin Muhammed yarım müdd kadar veya ondan az fazla bir miktardaki su ile abdest almıştı. Bunu gören İbrahim en-Nehai şöyle demiştir: "Ben, küpten bir tas su alır, bununla iki defa abdestimi alırım." Muhammed bin Aclan da şöyle der: "Allah'ın dininde fakih olan kişi, suyu israf etmemekle beraber ab-destini güzel alır." Nitekim îmam Ahmed bin Hanbel'in de bu manâya gelen bir sözünü

241[241] Önceki kaynağa bakınız.

242[242] Müdd: 832 gram. Sa' 2,917 gramlık bir ölçek...

daha önce nakletmiştik.

el-Meymûnî şöyle anlatır: Ben, bol su kullanarak abdest alırdım. Bir gün aldığım abdesti gören îmam-ı Ahmed bana: "Sen, vesveseli kimseler gibi olmaktan hoşlanır mısın?" dedi. Ben de bundan sonra, suyu çok kullanmayı bıraktım. Nitekim îmanı'm oğlu Abdullah da önceleri böyle yaparmış. Babası kendisini uyarmış, çok su kullanmaktan, vesveseye yer vermekten defalarca nehy etmiş tir. O da bundan vazgeçmiştir.

Ishak bin Mansur, işi vesveseye dökmüş, abdest uzuvlarını üçten fazla yıkamaya başlamıştı. Bunu öğrenen îmam, "bunu ancak, vesveseli kimseler yapar!" diyerek menetmiştir.

Ebu Davud'un Sünen'inde Abdullah bin Muğaffel'den rivayeti şöyledir: Ben, Rasulüllah'm: "Zaman gelecek, bazı kimseler abdest-te ve duada işi aşırılığa dökeceklerdir" dediğini işittim."[243][243]

Şimdi sen, bu rivayeti Kur'an'ın: "...Çünkü Allah, haddi aşanları sevmez"[244][244] mealindeki ayetiyle birlikte mütalaa ettiğinde, yüce Allah'ın vesveseli amelleri sevmediğini rahatlıkla anlamış olursun. Evet, vesveseli kimsenin ameli; farzı ifsad edecek dereceye varmadığı takdirde, her ne kadar farz borcunun düşmesi için kafi gelirse de, Yüce Allah'ın sevgisini ve rızasını kazandırmaz. Kulun, abdest ameli için müjde edilen o güzelim hali de kazandıramaz. O güzelim hal ki, ra-sulüllah efendimiz onu, "cennetin sekiz kapısından hangisinden dilerse, o kapıdan girer" buyurarak müjdelemişti.

Abdest veya gusülde israfa kaçmanın bir mefsedeti (bozuk yönü) de, bu sudaki başkalarının hakkını kendi zimmetine geçirmiş olmasıdır. İhtiyaç ve gereklilik olmadığı halde, zimmetine böyle bir hakia almış olarak mesela hamamdan çıkar gider. Böyle sular ise, belli kişilerin mülkü sayılır ve onların hakkını üzerine almış olur. Üzerinde başkalarının hukuku bulunması ise, bir kul için kabirde ve ahirette zarar ve sıkıntı vesilesi

---

[243][243] Ebu Davud, Kitabü's-Salât, Babü'd-Dua. İbn Sa'd'dan. (imam Münziri şöyle demiştir: Bu ravi, Sa'd ibni Ebi Vakkas'ın oğludur, fakat hangi oğlunun olduğu belirtilmemiştir. Eğer Ömer İbni Sa'd ise, onun rivayeti dinde delil ve hüccet olmaz. Fakat bunu, İmam-ı Ahmed de Müsned'de rivayet etmiştir. Müsned: 1483-1484.)

[244][244] Kur'an-ı Kerim, A'raf Suresi: 55

olacaktır. [245]

3- Abdestin Bozulması Hakkında Düşülen Vesvese:

Sahih-i Müslim'de Ebu Hilreyre'den rivayet edilmiştir: O şöyle demiştir: Rasulüllah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Biriniz, karnında bir şey hisseder de bir şey çıktı mı, çıkmadı mı diye şüpheye düşerse, mescidden çıkıp gitmesini Bir ses duymadıkça veya kokuyu hissetmedikçe abdestinin bozulduğuna hükmetmesin."[246]

Yine Sahihlerin her ikisinde Abdullah bin Zeyd'den rivayet edildiğine göre, namazını kılarken, abdestim bozuldu mu, bozulmadı mı diye şüphe ve hayale düşen birisinin durumu Hz. peygambere arzedil-diğinde "O, bir ses veya koku duymadıkça namazını bozmasın"

buyurmuştur. [247]

Müsned'de Ebu Davud'un Sünen inde Ebu Saîd el-Hudri'den şöyle rivayet olunur: Peygamber fs.a.v.) buyurdu:

"Biriniz namazını kılmakta iken, şeytan kendisine yaklaşır, abdestim bozuldu diye kendisini şüpheye düşürür. Sakın, bir ses veya koku duymadıkça namazından çıkmasın."[248]

Ebu Davud'un rivayet ettiği metinde: "Şeytan kendisine abdestin bozuldu, dediği zaman, bunu şeytanın yalanına versin (onun vesvesesi ile amel etmesin). Ancak burnu ile kokuyu veya kulağı ile sesi duyarsa hariç" denilmiştir.

---

[245] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/442-444.
[246] Bunu İmam Ahmed de Müsned'inde rivayet etmiştir. 2/414

[247] Buharı: 1/43. Müslim: 1/276. Ebu Davud: 1/122. İbn Mace: 1/171

[248] Müsned: 3/96. Ebu Davud: 1/117, hadis no: 166

İşte, ilgili hadislerde görüldüğü gibi, peygamberimiz şeytanın ves-vesesiyle amel edilmemesini, bir ses veya koku duyulmadıkça abdestin bozulduğuna hüküm verilmemesini, bunun şeytanın yalanına verilmesini emretmiştir. Bu gibi durumlarda şeytanın yalanına hükmedilirse, bizzat kulun niyet ettiği halde, acaba niyet ettim mi, etmedim mi kabilinden olan şüphe ve vesveselerle nasıl amel edilebilir? Bunlar, şeytanın vesvese ve yalanları olmaz mı?

Şeyh Ebu Muhammed şöyle der: "İnsan, bevl ettikten sonra önüne ve donuna bir miktar su serpmesi güzel olur. Böylece kendisinden vesveseyi defetmiş olur. Her ne zaman bir ıslaklık bulsa, bu, benim serptiğim sudandır, der. Nitekim bunu destekleyen bir rivayeti de Ebu Davud Sünen'inde Süfyan bin Hakem tarikiyle sevketmiştir: O şöyle demiştir: "Peygamber efendimiz, bevl ettiği zaman, abdestini alır ve üzerine bir miktar su serperdi. O'nun ashabından İbn Ömer de böyle yapardı."

İmam Ahmed'in arkadaşlarından bazıları, abdest aldıktan sonra üzerlerinde bazı sıçrantı görmelerinden şikayet etmişlerdi. O da onlara, bevl ettikten sonra üzerlerine biraz su serpmelerini, böylece vesveseden kurtulmalarını tavsiye etti. Hasan el-Basrî'ye ve daha başkasına da bu yolda şikayetler gelmiş, o da buna önem verilmemesini, bu hususta vesveseye düşülmemesini söylemiştir. [249][249]

4- Bevlettikten Sonraki Vesvese:

Müvesvislerden pek çokları da, bevl ettikten sonra şu on şeyi yapar: Selt, Netr, Nahnaha, el-Meşyü, el-Kazfü, el-Hablü, Tefekkud, Vücûr, Haşv, îsabe ve Derece.

Yani: Zekeri tutup sağmak, istincadan sonra gelmesinden korkulan kısmı çıkarmaya çalışmak, bu maksatla öksürmek, bedenini biraz yukarıya doğru verdikten sonra aniden hızla oturuvermek, ipe asılmak, kalan gideni var mı diye uzvu kontrol etmek, uzvu tutup deliğine su dökmek, deliğe bir mil ile pamuk tıkmak, bez parçası ile bağlamak, merdivene çıkıp basamakları hızla inmek, yine bu maksatla birkaç adım yürümek ki, bütün bunları vesveseli kimseler istibrada mübalağa maksadıyla yaparlar.

[249][249] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/444-445.

Üstadımız buyurur ki: "Bütün bunlar vesvese ve bid'attir. Seît ve Netr hakkında bir delil aradımsa da bulamadım. Hakkında rivayet edilen de sahih değildir. Bevl, aynen süde benzer, Çekilip sağılması doğru değildir. Çünkü bırakırsan çekilir, sağarsan akmaya devam eder. Vesveseli kimseler, kendi vesveseleri sebebiyle böyle bir şeye mübtela olurlar. Halbuki önceleri kendilerinde böyle bir durum yoktur. Bu, aslında güzel bir şey olsaydı, herhalde herkesten fazla ona layık olan peygamber (s.a.v.) ve O'nun ashabı olurlardı! Nitekim yahudinin biri, Selman-ı Farisî hazretlerine hitaben:

— "Sizin peygamberiniz, gerçekten sizlere her şeyi, hattâ tuvalet adabını bile öğretmiştir" dediğinde, Selman da ona:

- "Elbette öğretmiştir" karşılığını vermiştir.

Peki peygamber efendimizin, bu vesvese çilerin yaptıklarını da Öğrettiği sabit midir? Hani nerede? Evet, hayız gören kadına bez tutunmasını talim buyurmuştur. Buna kıyasla, bevli kesilmeyen bir erkeğin de, akıntıdan korunması için bir bez parçası tutunmasını tavsiye edilir. [250][250]

5- Yalınayak Yürümedeki Vesvese:

Bazılarının vesveseye kapıldığı hususlardan biri de, yalınayak yürümektir. Sevgili peygamberimizin kolaylık göstermesine karşılık, onlar bu hususta da şiddet gösterirler. Halbuki peygamberimiz bunu red etmemiştir. Yollarda yalınayak yürüyen ve ayakları çamura batanların, ayaklarını yıkamadan namaz kılmalarını menetmemiştir.

Ebu Davud'un Sünen'indeki rivayette: "Abdü'l-Eşhel oğullarından bir kadın şöyle demiştir: Ben, Rasulüllah'a gelip sordum:

— "Ey Allah'ın Rasulü, mescide gelirken yürüdüğümüz yol kokuyor. Abdest aldığımızda ne yapalım?"

Efendimiz de:

[250][250] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/445-446.

— lfPeki, biraz daha yürüdüğünüzde yolun bu kısımları temiz değil midir?" buyurdu. Ben:

— "Evet" dedim. Peygamberimiz de:

— 'İşte bu kısımlar, öteki kısımların batıklarını temizler"

buyurdu.

Abdullah Ibni Mes'ud da: "Biz bastığımız yerler sebebiyle yeniden yıkamazdık" demiştir.[251][251]

Ali de (r.a.), ayakları çamura batar, böylece mescide gelir, ayaklarını yıkamadan namazını kılardı. îbn Abbas da, kendisine sorulması üzerine: "Eğer kurumamış bir insan pisliği üzerine basmışsa, ayaklarını yıkar. Kurumuşsa yıkaması şart değildir" açıklamasını yapmıştır.

Hafs şöyle der: Ben, Abdullah bin Ömer'le birlikte mescide geldim, mescide girmeden ayaklarımı yıkamak istedim. Abdullah bana dedi ki: "Temiz olmayan bir yere basmış bile olsan, temiz olan yerlere basmanla o temizlenmiştir." Ben de yıkamaktan vazgeçtim. Hep birlikte mescide girip namazımızı kıldık."

Ebü'ş-Şâşâ da şöyle diyor:

"Mina'da İbn Ömer, hayvan terslerine ve kurumuş kanlara basarak yürür, sonra ayaklarını yıkamadan mescide girer, namazını lalardı."

Imran bin Hudayr'm rivayeti, Asım el-Ahvel'in Ebu'1-Aliye'den naklettiği hususlarda, seleften bunu destekleyen haberler arasındadır. [252][252]

6- Ayakkabılar Hakkındadır:

[251][251] Ebu Davud: 1/266, hadis no: 383. İbn Mace: 1/177. Ebu Davud: 1/141. Tirmizi: 1/297

[252][252] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/446-447.

Ayakkabı ve mestlerin altı battığı takdirde, yere sürtmek suretiyle temizlenmiş olurlar. Bunları ayaklardan çıkarmadan namaz kılmak caizdir. Bu, sahih sünnet ile sabittir, imam Ahmed, bunu açıkça söylemiş, onun mezhebinin muhakkik alimleri- de bunu kabul etmişlerdir.

Ebu'l-Berekât şöyle der: "Ayakkabı yumuşaksa ovmakla, sert ise sürtmekle (temizliği) kafidir" rivayeti, bence sahih olan rivayettir." Ebu Hüreyre'den gelen rivayet, bunu desteklemektedir. O şöyle demiştir:

"Peygamber efendimiz buyurdu: "Biriniz yolda yürürken bir pislik çiğnemiş olsa, daha sonraki yürüyüşüyle toprak onu temizlemiştir."[253][253]

Ebu Said el-Hudri şöyle der: Peygamber (s.a.v.), namaz kıldırırken ayakkabılarını çıkardı. Bunu gören ashab da çıkardı. Namazdan sonra Peygamberimiz:

— "Siz niçin böyle yaptınız?" buyurdu. Ashab:

-- "Sizin böyle yaptığınızı gördüğümüz için ya Rasulallah" cevabını verdi. Peygamberimiz bunun üzerine buyurdu:

— "Cibril bana geldi, ayakkabılarımda pislik olduğunu haber verdi, ben bu sebeble çıkarmıştım. Biriniz mescide geldiği zaman, ayakkabılarını çevirip baksın! Bir pislik görürse, yere silsin (sürtsün). Sonra onlar ayaklarında iken namazını kılsın."[254][254]

Bunun açıklaması şöyledir: Sümkürük ve benzeri şeyler, her ne kadar insana tiksinti verirse de, aslında necis olmadıkları için, yuk-' arıdaki uygulamaya kıyas olunmamalıdır. Bu gibi sebeblerle, ayakkabının çıkarılması, ovalanıp sürtülmesi gerekli değildir. Yani namazın içindeyken bununla uğraşılmam alı, ayakkabılar çıkarılmamalıdır. Tabii kan ve insan dışkısına bulaşmış olursa hariç... Nitekim Darekutni'nin rivayetinde, Cebrail'in haber verdiği olayda, efendimizin ayakkabısına bulaşan şeyin kan olduğu kaydı vardır.

Kadınların uzun eteklerinin durumu da böyledir. Kadının biri Ümmü Seleme validemize;

---

[253][253] Ebu Davud: 1/267-, hadis no: 385

[254][254] Ebu Davud; 1/426, hadis no: 650

— "Eteğim uzun, yürürken yerde sürünüyor" dedi. Ümmü Seleme de:

—- "Rasulüllah: "Daha sonraki yürüyüşle temizlenir" buyurdu karşılığını vermiştir. Bunu Ahmed ve Ebu Davud rivayet etmişlerdir. Evet, Rasulüllah kadınların eteklerinin uzun olmasına, bir karış veya bir zira kadarının yerde sürünmesine ruhsat vermiş, yerde süründüğü için yıkama şartı getirmemiştir. Bir pislik bulaşması halinde, daha sonraki yürüyüşle temizleneceği hükmüne bağlanmıştır. [255][255]

7- Ayakkabıyı Çıkarmadan Namaz Kılmak:

Bu, gerek Rasulüllah'm, gerek O'mın ashabının sünnetidir. Fi'len ve emir olarak sünnetliği sabittir.

Enes bin Malik rivayet eder: "Peygamber (s.a.v.), ayakkabısını çıkarmaksızm namaz kılardı." Bu rivayet, Buhari ve Müslim'in itti-fakıyladır.[256][256]

Şeddad bin Evs'in rivayet ettiğine göre de Rasulüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: 'Yahudilere muhalefet ediniz, çünkü onlar ayaklarında mestler ve ayakkabı olduğu halde namaz kılmazlar."[257][257]

imam Ahmed bin Hanbel'e, ayakkabı ile namaz kılınır mı? diye sorulduğunda, İmam açıkça: "Allah'a yemin ederim ki, ayakkabı ile namaz kılınır" demiştir. Vesvese ehli olanlar ise, asla ayakkabı ile namaz kılmayı kabul etmezler, buna şiddetle karşı çıkarlar. Onlardan biri bir cenazı namazına geldiği zaman, cenaze namazının toprak zemin üzerinde kılındığını görür, ayakkabıları ile bu namazı kılmak istemez, tabanlarını dikip ayaklarının ön kısmını yerden kaldırır. Bakar böyle de olmaz, nihayet cenaze namazını kılmaktan vazgeçer! Yani ayakkabı ile cenaze namazı bile kılmazlar. Nerde kaldı ki, mescidde vakit namazı kılsınlar. Halbuki Peygamber (s.a.v.), Ebu Said el-Hudri'nin rivayet ettiği hadislerinde şöyle buyurmaktadır: "Sizden biriniz, mescide geldiği zaman, ayakkabısına bakıp kontrol etsin, ayakkabısında eğer bir pislik görürse onu silerek

[255][255] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/447-448.
[256][256] Buhari: 1/201. Müslim: 1/391, hadis no: 555
[257][257] Bunun İçin önceki kaynaklara bakınız.

temizlesin ve ayakkabısını çıkarmadan namazını kılsın."[258][258]

8- Nerede Namaz Vakit Gelirse Orada Namazı Kılmak:

Bilinen bir husustur ki, Peygamber efendimizin (s.a.v.) sünnetlerinden biri de, nerede namaz vakti gelmişse, o mekanda namazın kılınmasıdır. Bunun bir istisnası, hakkında yasaklama sabit olan yerlerdir. Bunlar da: Kabristan, hamam ve deve ağılı (yatağı) gibi yerlerdir. Burada, bu hususla ilgili Peygamberimizin sahih bir hadisini zikredelim. O, şöyle buyurmuştur:

'Yeryüzü benim için mescid ve tahûr kılınmıştır (ki, su bulunamadığı yerde onun toprağı ile teyemmüm de ederiz). Ümmetimden herhangi biri, nerede namaz vaktim idrak ederse orada namazını kılsın."[259][259]

Bizzat Rasulüllah efendimiz, kendileri ve onun bu hususstaki emrine uyarak sahabeleri de böyle yaparlardı. Herhangi bir sergi yay-maksızm, koyun ağıllarında namaz kılarlardı, deve ağıllarında ise kılmazlardı.

îbni Münzir der ki: "Kendilerinden ilim ve şer'î hüküm alınan ilim ehli, koyun ağıllarında namaz kılmanın caiz oluşu üzerinde ittifak etmişlerdir. Ancak Şafiî bunu mekruh saymıştır ve demiştir ki: "Koyunların yattığı yer, onların dışkısından salim ise kılınır, değilse mekruh olur."

Ebu Hüreyre'nin rivayetine göre, efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Koyun

---

[258][258] Ebu Davud: 1/427, hadis no: 650. Müsned: 3/92

Peygamber efendimiz, bazan böyle buyurmuş, bazan da: "Birinizin boğazından balgam gelir ve onu çıkarırsa, balgamını kimseye bulaştırmaması için yere defnetssin"

demiştir. Bütün bunlar gösterir ki, o zaman peygamberimiz'in mescidinin zemini toprak idi, döşemesi de çakıldı. Sevgili peygamberimiz, mescid yapılmasın! tavsiye ettiği kadar, mescid-lerin son derece temiz tutulmasını da emretmiştir. Böyleyken, tertemiz yaygılar, halılar yazılmış bulunan bir mescide dahi ayakkabı ile girilip, ayakkabı ile namaz kılınacak diye bir emir yoktur! Hattâ bu, mescidler hakkındaki emir ve edebe aykırı"görülmüştür. Hanefi'lerin ef-dal, Hânbelilehn sünnet gördüğü; herhangi bir yerde veya zemini toprak olan mescidlerde ayakkabı ile namaz kılınmasıdır, (mütercim).
İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/448-449.

[259][259] Buhari, Müslim ve Sünenler.

ağıllarında namazınızı kılınız, fakat deve ağıllarında kılmayınız."

Bu hadisi Tirmizi rivayet etmiş ve bunun sahih olduğunu söylemiştir. [260][260]

îmam-ı Ahmed'in Ukbe bin Amir tarikinden rivayet ettiği bir hadise göre, Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "Koyun yaataklarında namaz kılınız, deve yataklarında kılmayınız."

Yine İmamın Müsned'inde Abdullah bin Muğaffel'den bir rivayeti var. Buna göre Peygamberimiz: "Koyun yataklarında namaz kılınız, deve yataklarında kılmayınız! Çünkü deve, şeytanlardan yaratılmıştır" buyurmuştur.[261][261]

Yine bu,konuda Cabir bin Semura, Bera bin Azib, Useyd bin Hu-dayr ve Zü'1-Gurra'nm rivayet ettikleri hadislerde, hep: "Koyun yataklarında namaz kılınız" buyuruîmuştur. Bunların rivayet ettikleri hadis metinlerinin bazılarında ise: "Çünkü bunda bereket bulunmaktadır" denilmiştir.[262][262] Bir hadisde de: "Bütün yeryüzü mesc iddir! Ancak kabristanlar ve hamamlar hariç" buyrulmuştur. Bunu bütün Sünenler rivayet eder, ancak Nesai hariç... [263][263]

Şimdi, bir bu hadislere bak ve bizzat Rasulüllah'm ve ashabının tatbikatını gözden geçir, bir de temiz yaygı üzerine ayrıca seccade yazmadan namazını kılmayanların durumunu gör! Hattâ bunlardan öyleleri vardır ki, yaygı üzerine seccadesini yazar, onun üzerine de ayrıca mendil yazar! Böyle olmadıkça, namaz kılmak istemez. Bütün bu külfet ve özentileri kendisine şiar edinir, Rasulüllah ve ashabının şiarı-m güya beğenmez. Camilerdeki hasır ve yaygılara basmak bile istemez! Nerde kaldı ki onların üzerinde namaz kılsın! İstersen bu vesveselilerden birinin yaptığına dikkat et, onu serçe kuşunun ordan oraya atladığı gibi, hasır ve yaygıların üzerinden atlarken görürsün! Çünkü ona göre, bugün cami ve mescidlerdeki hasır ve yaygıların her tarafı temiz sayılmamaktadır(!) Bunun için o, rastgele onlara basamaz! Mutlaka temiz olan yerlerini bakıp seçer, ancak oralara basar, bunun için de kuş gibi atlamak zorunda kalır... işte

---

[260][260] Müsned: 4/85

[261][261] Müsned: 4/85-86, 288

[262][262] önceki kaynağa bakınız.

[263][263] Ebu Davud: 1/330, hadis no: 492. Ibn Macee: 1/246, hadis no: 745

bunun için, büyük sahabi Abdullah ibni Mes'ud (r.a.) böylelerine hitaben: "Siz, ya, Rasulüllah'm ashabından dinde daha ilerisiniz, yahut da bir nevi dalâlet üzere bulunuyorsunuz" demek zorunda kalmıştı.[264][264]

Dinen ve tarihen bilinen bir husustur ki, Peygamber efendimiz (s.a.v.) uzun müddet kullanılmak neticesinde siyahlaşmış bir hasır üzerinde namazını kılmıştır! Bu hasırın üzerine ne seccade serilmiştir, ne de mendil. Sadece üzerine bir miktar su serpilmiş, sonra Rasulüllah bunun üzerinde namazını kılmıştır. Rasulüllah, bazan toprağın üzerine, bazan çakıl üzerine, bazan da çamurlu zemin üzerine secde ederdi. Toprak veya çamurun eseri bazan mübarek alnında görülürdü.

Ibn Ömer şöyle rivayet eder: "Köpekler bazan mescide girip çıkar, hattâ çişini ettiği bile olurdu da, ashab bu yüzden orayı yıkama lüzumu duymazdı."

Bunu rivayet edenlerden Buhari, "hattâ çişini ederdi" kısmını almamıştır. Ebu Davud ise, bu kısmıyla beraber rivayet etmiştir ve onun rivayetinin senedi sahihtir.[265][265]

9- Mesc idle re Yalınayak Girmek:

Şüpheci ve vesvesecilerin üzerinde durdukları meselelerden biri de budur. Sahih ve sabit olmasına rağmen, onlar bunu da kabul etmek istemezler. Halbuki sahabe ve tabiin zamanında mescidlere yalınayak girilirdi, sulara ve çamurlara basıp gelenler dahi böylece mescide girer, namazını kılardı. Nitekim Yahya bin Vessab'm sorusu üzerine Abdullah ibni Abbas, bunda bir mahzur olmadığı cevabını vermiştir. Kümeyi bin Zeyyad

---

[264][264] Bazı kimseler, mescidde halkalar meydana getirmişler, her bir halkanın başında bir adam, her birinin ellerinde küçücük çakıl taşları, başlarındaki adam: "Yüz defa tekbir" diye sesleniyor, onlar da yüz defa tekbir getiriyor lar, adam: "Yüz defa tehlil" diyor, onlar da tehlil getiriyorlar, adam: "Yüz defa salavat-ı şerife" diyor, onlar da salavat-ı şerife getiriyorlardı. Biri gidip Abdullah ibni Mes'ud'a durumu anlattı. O da gelip durumu böylece gördükten sonra, onlara hitaben yukarıdaki sözünü söyledi. (Bakınız, Sünen-i Darimi: c. 1, s. 68.)

[265][265] Müsned: 2/71

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/449-451

da şöyle demiştir: "Ben, Ali'nin (r.a.) yağmur sonrası çamurlara basarak mescide geldiğini, ayaklarını yıkamadan namazını kıldığını görürdüm."

İbrahim Nahai de şöyle der: "Onlar, mescide gelirken, ayakları suya çamura dalar, böylece gelip namazlarını kılarlardı."

Saîd bin Mansur'un Sünen indeki rivayete göre, Yahya bin Vessab: "Onlar, yağmur suları içinde yürürler, bundan üzerlerine sıçrar, böylece gelip namazlarını kılarlardı" demiştir.

Ibni Münzir: "İbni Ömer'in Mina'da, yağmur suları ve çamuru içinde yalınayak yürüdüğü ve böylece namazım kıldığı görülmüştür" der ve bunu caiz görenlerin isimlerini verir: Alkarna, Esved, Abdullah bin Müğaffel, Saîd bin Müseyyeb, Şa'bî, İmam Ahmed, Ebu Hanife, Malik... Şafiilerin iki sözünden biri de böyledir ve bu hüküm, ilim ehlinin umumunun sözüdür. Çünkü sokak sularını ve çamurlarını necis saymakta büyük meşakkat vardır ve bu meşakkat, şer'an kaldırılmıştır. Nitekim kafirlerin yemeklerini yemek, elbiselerini giymek, fasıklarm elbiselerini giymek, içkicilerin ve daha başkalarının elbiselerini giymek hususundaki meşakkat de şer'an kaldırılmıştır.

Ebu'l-Berekat İbni Teymiye şöyle der; "İşte bütün bu deliller gösterir ki, yeryüzü kurumakla temizlenmiş olur. O halde kişinin mescide ve çarşıya gidip gelirken yol üzerinde veya kenarında gördüğü bazı pislikler sebebiyle, bastığı her yeri necis saymasına, yalınayak yollara basmaktan veya böylece mescide girmekten çekinmesine mahal yoktur. Bütün bu zorluklar şer'an kaldırılmıştır. Selef-i salihinin davranışlarının bu istikamette olduğu da bilinmektedir. Efendimizin, "ayakkabısında bir pislik görenin ayakkabısını yere silmesini" emretmiş olması da, bizim bu söylediğimizi kuvvetlendirmektedir. Eğer yeryüzü kurumakla temizlenmemiş olsa idi, efendimiz böyle emretmez, üstelik bunu yasaklardı. Çünkü mescide gelinen yolda, kimileri ayakkabısı ile, kimileri de yalınayak olarak yürümektedir."

Üstadımızın sahih görüp seçtiği kavil de budur. Ebu'l-Berekat'm bu sözünü, Ebu Kılabe de desteklemiş ve: "Yerin kuruması, temizlenmesidir" demiştir. [266][266]

[266][266] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/451-452.

10- Meziy Hakkındadır:

Meziy hakkında Peygamberimiz'e sorulmuş, o da abdest alınmasını emretmiştir. Soranın:

— "Peki meziy elbiseme bulaştığı zaman ne yapmam lazımdır?" demesi üzerine de:

— "Bir avuç su alır, onun bulaştığını gördüğün yerlere serpersin" buyurmuştur.

Bunu, Ahmed, Tinnizi ve Nesai rivayet etmiştir.[267][267]

İşte hadiste görüldüğü gibi, efendimiz meziy isabet eden yere su serpmekle iktifa edilmesini caiz görmüştür. Süt emen erkek çocuğun bevli için de caiz gördüğü gibi...[268][268] (Ebu Hanifa ile arkadaşlarının ve İmam Malik'in mezhebine göre kızla oğlanın bevilleri" (idrarları) arasında hüküm itibarı ile hiç bir fark yoktur. Her ikisi de necistir. Ve ikisini de yıkamak icap eder...)

Üstadımız bu hususta der ki: "Doğru olan budur! Çünkü bundan sakınmak zordur, özellikle bekar gençler için. Oğlan çocuğunun bevline, mestlerin ve ayakkabıların altına gösterilen kolaylığı burada da göstermek, şüphesiz daha layıktır.

Şer'an gösterilmiş kolaylıklardan olmak üzere, kış veya yaz mevsimlerinde taş ile taharetlenmenin caiz olduğu üzerinde ittifak edilmiştir. Bu, aynen peygamberimizin sünnetinde de böyledir. Yaz mevsiminde taharet mahallinin terlemesi ve bunun elbiseye bulaşması, bu cevaza ve kolaylığa engel olmamıştır. Ayrıca bunun yıkanması emredilmiş değildir.

Diğer bir husus da, katırın eşeğin ve yırtıcı hayvanların az miktardaki dışkılarının affedilmiş olmasıdır. İmam Ahmed'in mezhebine dair nakledilen iki kavilden biri de

---

[267][267] Müslim: 1/24. Ebu Davud: 1/142, hadis no: 206. Tirmizi: 1/197. Nesai: 1/111. Ibn Mace: 1/169. Müsned: 1/104

[268][268] Buhari: 1/62. Müslim: 1/237, hadis no: 101. Ebu Davud: 1/261

budur. Sakınmanın güçlüğü sebebiyle, üstadımız, bunun caiz oluşunu tercih eylemiştir.

Velid bin Müslim şöyle der: "Ben, İmam el-Evzaî'ye dedim ki:

-— "Katır, eşek ve at gibi eti yenilmeyen hayvanların bevli hakkında ne dersin?" O şu cevabı verdi:

— "Onlar, gazalarda bu gibi ahval ile karşılaşır, bu yüzden bedenlerini veya elbiselerini yıkamazlardı."

Bir diğer husus da, meziy gibi, vedînin de az miktarının affedilmiş olmasıdır. İmam Ahmed, bunu açıkça tercih etmiştir. Yine onun mezhebine göre, kusmuğun az miktarı da böyledir.[269][269]

Üstadımız der ki: "Yaradan çıkan su ve irin sebebiyle elbiseyi veya bedeni yıkamak vacib değildir. Bunların necis olduğuna dair sahih bir delil yoktur." Bazı alimler, bunun temiz olduğunu söylemiştir. İbn Ömer, bu sebeble namazından çıkmazdı. Fakat kanama olursa çıkardı. Hasan el-Basrî'nin tercihi de böyledir. Ebu Mihlez'e:

— "Yaradan çıkan su ve irin için ne dersin?" denilmiş, o da:

— "Bu bir şey değildir. Allah'ın kelamında haber verdiği sadece kandır" demiştir.

îmam Ishak bin Raheveyh'in mezhebi de böyledir. O şöyle demiştir: "Kandan maada bedenden çıkan şeyler, tıpkı ter gibidir. Abdestin yenilenmesini gerektirmez."

Bir defasında îmam Ahmed'e:

— "Sana göre, kan ile irin aynı mıdır?" diye sorulmuş. O da:

— "Hayır! Çünkü kan hakkında bir ihtilaf yoktur, irin hakkında ise alimler ihtilaf etmiştir" demiştir. Diğer bir defasında da: "Yaradan çıkan su ve irin, kan gibi değildir, bunların işi kolaydır" demiştir.

Burada îmam Ebu Hanife'nin şu sözünü de zikredelim: "Buğdayda fare dışkısı olsa ve buğdayla beraber Öğütülse, bunun yenilmesi helaldir. Keza mâî yağa düşmüş olsa,

---

[269][269] meziy ve vedî; meniden başka erkekten gelen yapışkan sıvı, beyaz sudur.

onun da yenilmesi helaldir. Çünkü bunlardan sakınmak zordur. Fakat suya düşmüş olsa, suyu necis yapar."

Harman edildiği sırada, harman merkebinin bevli isabet eden buğdayın yenilmesi, bazı Şafii mezhebi alimlerince helaldir. Bunda güçlük olması sebebiyle yıkanmasını şart koşmamış, selefin de böyle davrandığı ifade edilmiştir. Aişe de şöyle demiştir: "Biz, eti pişirip yerdik, tencerede ise çizgi halinde kan görülürdü."

Malum, öğretilmiş köpeğin avladığı, dinimizde helal kılınmıştır. Bu avın üzerindeki köpeğin ağzının değdiği, ısırıp çiğnediği yerin yıkanması veya kesilip atılması emredilmemiştir. Bunu ne Allah (c.c.) emretmiştir, ne de O'nun Rasulü... Sahabeden herhangi birinin bu şekilde bir fetvası da mevcud değildir.

Seleften pek çoklarının verdiği fetvalardan biri şudur: "Kişi namazını kıldıktan sonra, bedeninde veya elbisesinde necaset görse, fakat bunu namazdan önce bilmiyor olsa veya bildiği halde unutmuş bulunsa, yahut da unutmadığı halde temizlemekten aciz kalmış olsa, işte onun bu namazı sahihtir, yeniden kılması icab etmez." Bu hükme katılan selef alimlerimiz şunlardır: îbn Ömer, Atâ, Said bin el-Müseyyeb, Tavus, Salim, Mücahid, el-Şa'bî, İbrahim Nahaî, Zührî, Yahya bin Saîd el-Ensarî, Evzaî, Malik, Ishak bin Raheveyh, Ebu Sevr, îmam Ahmed (iki kavilden birine göre) ve daha başkaları...

Bir diğer husus da: Peygamberin (s.a.v.) kızı Zeyneb'in kızı Umame'yi yüklenmiş olduğu halde namazını kılmasıdır. Rükûa vardığında onu indirir, secdeden kalktığında tekrar yüklenirdi ve bu, ittifakla sabittir.[270][270]

Ebu Davud'un rivayetinde bunun, akşam ve yatsı namazlarından birinde olduğu kaydı vardır. Bu hadis; çocuk bakıcının, çocuğa süt verenin, ay halini görenin ve süt emer çocuğun elbisesinin necis olmadığına delalet etmektedir. Üzerinde onların elbiselerinden bazıları bulunduğu halde namaz kılanın namazı da caizdir. Bu elbiselerde, necaset bulunduğu kesin olarak bilinmediği müddetçe, durum böyledir.

Ebu Hüreyre şöyle der: "Biz, yatsı namazını peygamberimiz ile birlikte kıldığımız zaman, Hasan ve Hüseyin O'nun sırtına atlayıp biner, secdede kaldığı müddetçe O'nun sırtından inmezlerdi. Rasulüllah efendimiz, secdeden kalktığı sırada, iki eliyle her ikisini

---

[270][270] Buhari: 1/131. Müslim: 1/285. Ebu Davud: 1/563. Nesai:3/1Q. Müsned: 5/295

de tutar, usulca onları yere indirirdi. O secdeye vardığı zaman onlar yine O'nun sırtına sıçrarlar, secdeden kalktığı sırada peygamberimiz de yine öyle yapardı. Bu hal, namazın sonuna kadar böyle devam ederdi." Bunu, imam Ahmed rivayet etmiştir.[271][271]

Şeddad bin el-Hâd, babasından naklen şöyle der: Rasulüllah efendimiz bizim yanımıza geldiğinde, sırtında Hasan (veya Hüseyn) vardı. O, onu yere indirdi ve namazına durdu. Secdeye varınca, o hemen O'nun sırtına bindi. Peygamberimiz secdesini hayli uzattı. Namazını bitirdiği zaman şöyle buyurdu: "Oğlum beni binit edindi! Ben de kendisi hakkında acele etmek istemedim." Bunu, îmam Ahmed ve Ne-sai rivayet etmiştir.[272][272]

Aişe validemiz şöyle der: "Ben ve Rasulüllah bir tek örtü altında yatıp gecelerdik. Ben ay halimi gördüğümde, bundan O'nun elbisesine bulaşırsa, sadece o kısmı yıkar ve o elbise ile namazını kılardı." Bunu Ebu D avud rivayet etti.[273][273]

Bir de şu var: Peygamberimiz, müşriklerin dokuduğu kumaştan elbise edinir, bu elbise ile namaz kılardı. Ömer ile Ubeyy arasındaki olayı daha önce zikretmiştik. Buna göre Ömer, bevl ile boyandığı hakkında bilgi aldığı elbiselerin yasaklanmasını istemiş, Ubeyy de, "bunu peygamberimiz giymiş, başkaları da O'nun zamanında bunu giymiştir" demişti. Bunun üzerine Ömer, kararından vazgeçmiştir. Ben, buna kıyasla diyorum ki, cûh (çuha) denilen elbiseyi de necis saymamalıdır. Bunun necis sayılması, yine şeytanın vesveselerindendir.

Ömer, Cabiyeye geldiği zaman, bir nasrânîden ariyet aldığı elbiseyi giydi. Kendi elbisesini de yıkanıp yamanmaya verdi. Bir hristiyan kadının küpündeki sudan abdest aldı. Selman ile Ebü'd-Derda da bir hristiyan kadının evinde namaz kılmaktan çekinmediler.

Birgün Ömer bin el-Hattab yolda giderken, üzerine oluktan bir şey aktı. Yanındaki arkadaşı bağırdı:

— "Ey oluk sahibi, akıttığın teiniz inidir, yoksa necis midir?" Ömer ise şöyle

---

271[271] Müsned: 2/513

272[272] Müsned: 3/493

273[273] Ebu Davud: 2/621. Nesai: 1/150. Müsned: 6/44

seslendi:

— "Ey oluk sahibi, sakın bize cevap verme!" ve yoluna devam etti. Bunu imam Ahmed rivayet etti.

Üstadımız bununla ilgili olarak der ki: "Bir kimse, geceleyin yolda giderken ayağına veya elbisesinin eteğine yaş bir şey isabet etse de bunun ne olduğunu bilemese, bilmek maksadıyla koklaması gerekmez. Kendisine böyle bir şey vacib değildir. Ömer'in yukarıdaki kıssası bunu te'yid eder." .

Ben de derim ki: "işte fıkıh budur! Çünkü hükümler, o hükümler hakkındaki kişinin bilgisi olması üzerine terettüb eder. Böyle olunca, hakkında ilim sahibi olmazdan önceki hususlar, yüce Allah'ın affına uğrar. Allah'ın affettiği bir hususun ilmini ve sebebini araştırması ise, kendisine terettüb eylemez."

Keza: Az miktardaki kan ile beraber kılınan namaz dahi sahihtir. O da affa uğrar. Bu sebeble namazını iade etmesi gerekmez.

îmam Buharı şöyle buyurur: "Hasan el-Basrî şöyle demiştir: "Müslümanlar, yaralarından kan aktığı halde, namazlarını kılar-lardı." Yine bize gelen bilgilere göre, İbni Ömer (r.a.) bir sivilceyi sıktığı zaman ondan kan çıkmıştır. Fakat bu sebeble o, abdestini yenilememiştir. Ibni Ebi Evfa da, tükürdüğü kan sebebiyle namazını bırakmamış, devam edip tamamlamıştır. Ömer b. el-Hattab ise, yarasından kan geldiği halde namazını kılmıştır. [274][274]

Yine bu kabildendir ki: Ta Peygamberimizin zamanından beri süt emziren kadınlar, süt emen çocuklar üzerlerine kustukları ve ağızlarının suyu aktığı halde, üzerlerindeki elbiseleri çıkarmaksızın ve yıka-maksızm namazlarını kılmaya devam etmişlerdir. Çünkü çocuğun tük-rüğü, ağzını temizler. Tıpkı kedinin tükrüğünün ağzını temizlediği gibi. Nitekim bu hususta Rasulüllah'ın bir hadisi de vardır. O şöyle buyurmuştur:

"Kedinin ağzının artığı necis değildir! Çünkü onlar, her za- : man etrafınızda dolaşan hayvancağızlardır." Peygamberimiz bilfiil ; kedinin suyunu verir, suyunu içmesi

[274][274] Buhari: 1/280. Buhari Şerhi Fethü'l-Barî: 2/281, 2/54-55

için eliyle kabı ona uzatırdı.[275][275]

Ashabdan Ebu Katade de böyle yapardı. Halbuki kedilerin fare i; yediği, haşerat yediği de kesin olarak bilinirdi. Yine kesin olarak bilinen bir şeydir ki, Medine'de bulunan havuzlar iki büyük küp sudan fazlasını alacak kadar büyük değildi. Bu havuzlara da kediler uğrar, oralardan su içerlerdi.

Bilinen bir husus da: Gerek ashab gerekse onlardan sonrakiler, kılıçları kanlandığı zaman, sadece silivermekle iktifa ederlerdi. Ayrıca yıkamak külfetleri olmazdı. Buna kıyasla, üzerine necis bulaşmış bir aynanın dahi, silivermekle temizleneceğini söyleriz. Kasabın bıçağının da böyle olduğunu îmam Ahmed, açıkça bildirmiştir. Yıkayıcının ipi de böyledir. O bunun üzerine necis olan bir elbiseyi sererek'kurutur. Sonra yine bu ipin üzerine temiz elbiseleri serer. Bu dahi İmam'a sorulduğunda, "bunda bir beis yoktur" diye cevaplandırmıştır. Nitekim İmam Ebu Hanife de: "Necis olmuş bir yer, rüzgar ve güneş sebebiyle temizlenir" demiştir. Bizim (Hanbeli) mezhebimiz alimlerinin bazıları da bunu tercih etmiştir. Hattâ bu yerden teyemmüm edilmesi bile kabul edilmiştir. Mescide uğrayan köpekler hakkındaki İbn Ömer hadisi de bunu te'yid eder mahiyetindedir. Bunu daha önce zikretmiştik. [276][276]

îmam Ebu Hanife'nin dediği gibi, rüzgarla ve güneşin tesiri ile yer temizlenmeseydi, yukarda zikrettiğimiz hususlar kabul edilmemiş olurdu. Kabul edildiğine göre, yer rüzgar ve güneş sebebiyle temizleniyor demektir.

Amelde kolaylığı esas alan sünnetin hükümlerinden biri de: "Su, az olsa da, bozulup üç vasfından birini kaybetmedikçe necis olmaz." Nitekim Medine ehlinin, selef alimlerinin büyük bir ekseriyetinin, hadis ehlinin çoğunun mezhebi böyledir. Atâ, Saîd, Cabir, Evzaî, Süfyan-ı Sevrî, Malik, Abdurrahman bin Mehdî bu şekilde fetva vermişlerdir. İbni Münzir'in tercihi de budur. Ehli zahir de bunu kabul etmiştir. Bir rivayete göre, Ahmed'in açıkça söylediği de böyledir. Keza mezhebimiz alimlerinden bazıları, îbn Akıl, üstadımız Ebu'l-Abbas ve onun üstadı İbn Ebi Amr da bunu tercih etmişlerdir.

İbn Mace'nin Sünen'inden iki hadis zikredelim: "Kokusunu, tadını ve rengini

---

[275][275] Ebu Davud: 1/60, hadis no: 75-76. Tirmizi: 1/153. Nesai: 1/55. İbn Mace: 1/131. Darimi: 1/187.
[276][276] Buhari: 1/278

değiştirmediği müddetçe, hiçbir şey suyu necis kılmaz!"

Rasulüllah'a Mekke ile Medine arasındaki havuzlar hakkında soruldu. Ki bu havuzlara yırtıcı hayvanlar, köpekler ve eşekler uğrardı. O, buna verdiği cevapta: "Onların içtikleri onların, kalanı da bizimdir. Temizdir, abdest alabilirsiniz" buyurdu.

Bu iki hadis, her ne kadar senedi itibariyle tenkide uğramışsa da, biz bunları zaten sırf istişhad için, yani şahit gösterme kabilinden zikrettik. Yoksa hüccet ve itimad için değil. Hüccet ve itimad için diğer deliller yeterlidir.

Buhari, İmam-ı Zühri'nin şöyle dediğini nakleder: "Suyun tadı, kokusu ve rengi bozulmadıkça onu kullanmakta (abdest ve gusül için) bir beis yoktur."

Yine Zühri şöyle demiştir: "Köpek, su kabını yalamış olsa, kişinin başka suyu da bulunmasa, önce bu su ile abdest alır, sonra da teyem-. mum eder."

Süfyan-ı Sevri onun bu sözünü çok beğenir ve: "işte bu, aynen fıkıhtır. Yüce Allah da: "...Ve suyu bulamadığınızda teyemmüm

ediniz" buyurur der.[277][277] Ayrıca şu açıklamayı getirir: "Evet su vardır fakat gönül bu su hakkında şüpheye düşmüştür. Şüphenin sebebi de vardır. O halde, delilden neş'et eden şüpheden kurtulmak için ayrıca teyemmüm eder."

îmam Ahmed, köpeğin yaladığı küpün içindekinin yenileceğini söylemiştir. [278][278]

11- Davetlere İcabet:

Sünnette sabit olan hususlardan biri de: Kişinin kendisini davet edenin davetine icabet etmesi ve onun yemeğini yemesidir. Ehl-i kitaptan bir gayr-i müslim olsa da... Nitekim Peygamber efendimiz'in sünneti böyleydi. Davete icabet eder, onun yemeğini yerdi. Yahudinin , biri, kendisini davet etti ve arpa ekmeği ile etten sıyırılmış yağ ikram

---

[277][277] Kur'an-ı Kerim, Maicle Suresi: 6

[278][278] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/452-458.

eyledi. O da bu davete icabette bulundu.[279][279] O'na uyarak müslüman-lar da, kitap ehlinin davetini kabul eyler, yemeklerini yerlerdi. Ömer (r.a.), çeşitli yerlerdeki kitap ehline, müslümanlar kendilerine uğradıklarında onlara yemek vermelerini açıkça emreder, şart kılar ve şöyle derdi: "Kendi yediklerinizden müslümanlara yediriniz! Allah bunu, Kitabında helal kılmıştır."

Ömer, Şam'a geldiği zaman, kitap ehli kendisi için yemek hazırladı ve onu yemeğe çağırdı. Ömer:

— "Yemek nerede yenilecek?" diye sordu.

— "Kilisede yenilecek" dediler. O, kiliseye girmek istemedi, Ali'ye hitaben:

— "Haydi insanları yemeğe götür" dedi. Ali de böyle yaptı. Kilisede yemek yerlerken Ali, oradaki resimlere bakıyor ve:

— "Mü'minlerin Emiri de gelip yese, ne mahzuru vardı?" diyordu.

Peygamber efendimiz, Hasan ve Hüseyn'in ağızlarından öper, Aişe validemiz'in ağzının değdiği yerden su içer, onun ağzıyla etini sıyırdığı kemiği alıp ağzıyla sıyırırdı. Ağzını, onun ağzını koyduğu yere kordu. Halbuki Aişe validemiz, ay halini görüyor olurdu. Ebubekir de, Hasan'ı omuzuna alıp taşıdığı zaman, onun ağzının suyu üzerine akardı. Bir defasında Rasulüllah efendimiz, kendisine getirilen oğlan çocuğunu kucağına almıştı. Çocuk onun üzerine işedi. O da bir miktar su istedi ve

bu suyu çocuğun çişini yaptığı yere serpti. Fakat orasını yıkamadı.[280][280]

Bizim burada sünnetten zikrettiğimiz şeyler, misal olacak kadar az bir şeydir. Aslında ise bu kadar değil, pek çoktur. Peygamber'in (s.a.v.) ve O'nun ashabının yaşayışını, üzerinde bulundukları yolu bilenler için, hakikat asla gizli değildir. Onlar kendileri, hakikat-ı hâli çok iyi bilmektedirler. Az bilen veya iyi bilmeyenler için de biz, burada yeterli örnekler verdik. Bu hususta esaslı bir fikir edinmek için şu mühim hakikatleri de göz önünde bulundurup unutmamamız gerekmektedir.

---

[279][279] Buhari: büyü'. Fethü'l-Barî: 4/302. Tirmizi: 3/519. Müsned: 6/133

[280][280] Buhari: 1/117

Imam-ı Ahmed Müsned'inde Peygamberin (s.a.v.) şöyle buyurduğunu rivayet eder:

"Ben, haniflik ve müsamaha ile gönderildim."[281][281]

İşte Rasulüllah efendimiz bu hadisleri ile, haniflik ile müsamahayı cemetmiştir! Evet O'nun getirdiği dinin ruhu ve yapısı da gerçekten budur! Müslümanlık, tevhid ve imanda hanif-liktir. (Yani son derece açık, doğru ve titizdir.) Amelde ise müsamahadır. Yani kolaylıktır. Bu iki büyük esasın zıddı ise, imanda şirke sapmak, amelde şiddeti irtikab eylemektir! Ki böyleleri, dinen helal olan şeyleri haram kılmak isterler. Tevhid ve müsamaha dini olan tslamın zıddına bu iki aykırılık da, bir kudsi hadisde zikredilmiştir. Sevgili Peygamberimiz bunu, yüce Allah'tan hikaye ve rivayetle şöyle ifade buyurmuştur:

"Rabbimiz buyurdu: Aslında ben, bütün kullarımı hanif (yani tertemiz ve tevhid ehli) olarak yarattım! Onların mayasında şirk yoktur. Fakat şeytanlar kendilerini saptırıp şirke sürüklemiş, kendilerine helal kıldığım şeyleri onlara haram kılmıştır! Onlara şirk yollarını emreden de şeytanlardır."[282][282]

Fıtratın ve fıtrat dini olan İslamm şiddetle reddettiği şirk ve helali haram kılmak; En'am ve A'raf surelerinde Yüce Allah'ın müşriklere karşı şiddetle ayıplayıp reddettiği hususlardır.

Peygamber efendimiz (s.a.v.) gerçekten, dinde ince eleyip sık dokuyarak aşırı gidenleri çeşitli vesilelerle kınamış, uyarmış; akıbetlerinin helak olacağını açıkça haber vermiş ve bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:

"Haberiniz olsun, aşırı gidenler helak oldu, haberiniz olsun aşırı gidenler helak oldu, haberiniz olsun, aşırı gidenler helak oldu..."[283][283]

Ibn Ebi Şeybe şöyle der: Ebu Usame'nin bize anlattığına göre, Mis'ar demiştir ki: Ma'n bin Abdurrahman bana bir kitap gösterdi ve bu hattın babasının hattı olduğuna yemin etti. Bu kitapta aynen şöyle yazıyordu: "Abdullah ibni Mes'ud buyurdu: Varlığına

---

[281][281] Müsned: 5/266 (Bu rivayetin bir metninde:"...Kim şiddet ve kapalılık göstererek sünnetime aykırı giderse, o benden değildir" denilmiştir. Bakınız, Camiu's-Sağîr: 1/109) (mütercim).

[282][282] Müslim: 3/2197, hadis no: 2865. Müsned: 4/162

[283][283] Müslim: 3/2055, hadis no: 2670. Ebu Davud: 5/15. Müsned: 1/286

ve birliğine inandığım Allah'a yemin ederim ki, ben, Rasulüllah kadar dinde aşırı gidenleri şiddetle reddeden birini görmedim! Rasulüllah'dan sonra da, Ebu-Bekir sonra Ömer kadar dinde aşırı gidenleri şiddetle reddeden birini görmedim! Gerek Ebubekir, gerekse Ömer onların akıbetlerinden çok korkarlardı."

Bilinen bir husustur ki Rasulüllah efendimiz, dinde çok derinlere dalmak isteyenlere buğzederdi. Bunu bid'at ve dalâlete düşmem'nn, neticede helak olmanın sebebi olarak görür ve gösterirdi. Nitekim yukarıda geçen hadisleri buna delalet etmektedir.

Keza visal orucu hakkındaki sözleri de... Peygamberimiz visal orucu tutar, fakat ashabını bundan menederdi. Oruçta visal; günün orucunu, iftar etmeksizin ertesi günün orucuna eklemek idi. Ashab, bu hususta kendilerine izin verilmesini istiyor ve bunda ısrar ediyordu. Yani visal orucunu bırakmak istemiyorlardı. Nihayet efendimiz kendilerine bir ceza ve ibret olacak şekilde visal orucu tutturmaya başladı ve hilal görününceye kadar devam ettirdi. Hilal göründüğü zaman da: "Eğer hilalin görünmesi gecikseydi, ben de visal orucunu geciktirecek, böylece dinde aşırı gidenlere daha ağır bir ders verecektim" buyurmuştur.[284][284]

İşte Rasulüllah'm bu islami ve Kur'anî terbiyesi sayesinde aşırılıklardan arınan ashab-ı kiram efendilerimiz de, bu ümmetin en faziletli şahsiyetleri haline geldiler. Büyük bir titizlikle peygamberimizin sünnetine uyuyor, tam manâsı ile O 'na iktida ediyor, her nevi tekellüf ve aşırılıktan uzak bulunuyorlardı, işte onlar da bize böyle bir iktida örneği bırakmış oldular. Bütün aşırılık ve özentilerin islamm ruhuna ne kadar yabancı olduğunu iyi anlayabilmemiz için, yüce Allah'ın şu ayetini de iyi anlamak gerekmektedir! îşte O, bu ayetinde de şöyle buyuruyor: "Ey Muhammed de ki: "Ben, buna (tebliğime) karşı sizden bir ücret istemiyorum! Ben, her nevi özenti ve yapmacıktan uzağım! (Ben, onlardan değilim)."[285][285]

Abdullah ibni Mes'ud'un kısa bir hutbesi şöyle idi: "Ey müslü-manlar, her kim bazı kimseleri örnek aîmak istiyorsa, seleften örnek alsın! Çünkü halen yaşayan kimseler, hata ve fitneden emin olamazlar. Sizin Örnek alacağınız kimseler, peygamberimizin

---

[284][284] Buhari: 8/144 (el-ltisam). Müslim: (es-Şıyam): 1/774, hadis no: 57/1103

[285][285] Kur'an-ı Kerim, Sâd Suresi: 86

ashabıdır. Onlar, bu ümmetin en faziletlileridir. Kalbleri çok iyi ve temiz, ilimleri çok esaslı ve derin, yapmacık ve özentileri ise son derece az olan şahsiyetlerdir! Onların kadrini bilip, haklarını veriniz! Yani onların siretine ve sünnetine uyunuz! Biliniz ki, onlar dosdoğru yol üzerinde idiler. Allah'ın son peygamberi için arkadaş olarak seçtikleri, işte onlardır! Dini dimdik ayakta tutan yine onlardır.

Enes şöyle anlatır: "Birgün biz Ömer'in yanında idik. O, İslam, üzerinde konuşuyordu. Yeri geldi ve aynen şöyle söyledi: "Biz müslümanlar, tekellüften (her nevi özenti ve yapmacıktan) kesinlikle nehyolunduk!"

îmam-ı Malik de, Ömer bin Abdilaziz'in şu tarihi hitabesini verir: "Biliniz ki, gerek peygamberimizin gerekse O'ndan sonraki emir sahiplerinin birtakım sünnetleri vardır! Bunları kabul etmek, Allah'ın kitabını tasdik etmektir. Aynı zamanda Allah'a olan itaati tamamlamak, Allah'ın dinini desteklemektir. îşte Allah'ın dini böyle yaşanır. Bu sünnetleri, kimse tebdil edemez, bozamaz! Bu sünnetlere aykırı düşen şahsî görüş ve ictihadların da dinde bir geçerliliği olamaz. Evet, sünnete uyan, hidayeti bulur! Onu destekleyen zafere erer! Her kim, sünnete aykırı gider ve mü'minlerin yolundan başka bir yola tabi olursa, muhakkak Allah Teala onu gittiği yolda götürür ve sonunda hakettiği cehenneme atar! Cehennem ise ne kötü bir yerdir."

Yine îmam-ı Malik, Ömer bin el-Hattab'm şöyle dediğini rivayet eder: "Yol'un usûl ve adabı, farzları ve sünnetleri size gösterildi, siz gayet geniş ve açık bir yol üzerinde bırakıldınız! Buna rağmen kendinizi ve diğerlerini sağa-solâ saptırırsamz bu hariç! Şüphesiz bunun sorumluluğu size ait olacaktır!"

Peygamberin (s.a.v.) hadislerinden biri de şu mealdedir: "Sonraki her nesilden bazıları bu ilmi, adalet ve ehliyetle yüklenecek ve yüklendikleri ilim sayesinde aşırı gidenlerin tahriflerini, ehl-i batılın din içinde din icad etme girişimlerini, cehalet ehlinin batıl te'villerini bertaraf edeceklerdir."

îşte bu hadis-i şerif, islam hidayetine zarar verecek olan üç sınıftan bahsetmekte ve bunlardan aşırı gidenlerin dinde tahrifat yapacaklarını, batıl ehlinin birtakım batıl görüşler ve mezhepler icad edeceklerini, cehalet ehlinin ise dini,.olduğundan başka türlü yorumlamak isteyeceklerini haber vermektedir. Fakat her müslüman nesilde, ilim ve diyanet ehlinin tam bir adalet ve ehliyetle bunlara ve bunların tahribatına karşı

çıkacaklarını, onların ifsadlarma karşı ıslah ve ihya hareketinde bulunacaklarım da bildirmektedir. Zaten bu ilim, takva ve diyanet ehli olmasaydı, muhakkak Allah'ın dininin aslı bozulur, din diye bir şey kalmazdı. Şüphesiz yüce Allah'ın, bu ümmete böyle alimleri göndermesi, O'nun en büyük lütuflarmdan biridir.[286][286]

12- Kur'an Okurken Harflerin Mahreçleriyle İlgili Düşülen Aşırılık ve Vesveseler:

Bu hususta alimlerimizin daha önce bazı açıklamaları olmuştur. Burada onlardan bazılarını aktarmak istiyorum: Ebü'l-Ferec tbni Cevzi şöyle der: "İblis gerçekten bazılarına Kur'an kıraatıyla ilgili olarak da vesveseler vermiştir. Onlardan birini görürsün ki: Namaza durduğunda Fatiha'yı rahatlıkla okuyamaz. el-Hamdü... el-Hamdü... diye tekrarlar durur. Böylece namazın adabıyla ilgili kanun ve kaidenin dışına çıkar. Bazan da "Gayri 1-mağdûbi aleyhim" ayetini okurken "Dat" harfini tam mahrecinden çıkaracağım diye büyük bir şiddet ve aşırılık gösterirler. Ben, bunlardan birinin bu halini, "Dat" harfini iyi çıkaracağım derken ağzından bol miktarda tükrük çıkarıp saçtığını gördüm. Halbuki, harfin yeterince çıkarılmış olması asıldır. Mübalağaya gerek yoktur. Fakat şeytan ne yapıp yapıyor, mübalağayı telkin ediyor. Onun telkin ve vesvesesine kapılanlar da, hem harfin hakikatinden uzaklaşmış, hem de okunan kelamı anlamaya himmet etmek gibi büyük bir hedeften gaflet etmiş oluyorlar. Bütün bunlar ise, şüphesiz aşırılık ve vesveseye kapılmaktır."

Muhammed bin Kuteybe şöyle demektedir: "Önceleri müslüman-iar Kur'an'ı kendi lügatları ile okuyorlardı. Sonraları Mısır ve Acem diyarlarından birtakım kimseler geldi, Kur'an kıraatinde bazı zelle ve hatalara düştüler. Çünkü bunlar, Kur'an lügatini bilmiyorlardı. Hicaz ehlinin ve emsali araplarm kıraat şekillerine tam vakıf değillerdi.

---

[286][286] Bu hadisi Ramuze'l-Ehadis adlı eserinde zikreden Ahmed Ziyaeddin Gümüşha-nevi merhum, bunun şerhinde de şu bilgiyi vermektedir: "Hatib-i Bağdadinin nakline göre, İmam Ahmed bin Hanbei'e: "Bu hadis, mevzu (uydurma) bir hadise benziyor gibi? Acaba siz bu hususta ne dersiniz?" diye sormuşlar. O da cevaben buyurmuştur ki: "Asla! Bu hadis, sahihtir. Ben bunu, pek çok hadis üstadından duymuşumdur." (Bakınız: Levamiu'l-Ukûl: 5/316, 1294 baskısı. Mütercim)

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/458-462.

Sürçmelerinin asıl sebebi budur. Ben onlardan dindarlığı ile tanınan birisini bilmekteyim ki, halk kendisine evliya gözüyle bakar, bugüne kadar onun kadar okuyuşu berbad olan birini görmedim. Onun kıraat şekilleri, karışık ve çelişkilidir. Çünkü o, bir harf hakkında tatbik ettiğini onun misli diğer bir harf hakkında tatbik etmiyor, kıraatle ilgili bir kaide koyuyor, sonra hiç bir sebeb olmaksızın kaidesine aykırı gidi-

yor.

Hicaz ehlinin ve emsali araplarm kıraat şekillerini, harflerin mahreçleriyle ilgili tatbikatını terketmek için birtakım zayıf çareler ileri sürüyor. Medd, hemze, işba, izca ve idğam gibi hususlarda çok aşırı gidiyor, talebelerine ve Ümmet-i Muhammed'e büyük zorluklar getiriyor. Allah'ın kolaylık getirdiği yerde, zorluk getirmek ise, Râsulüllah'm sünnetine uygun değildir.

Şaşılacak bir haldir ki, bazıları onun bu kıraat şekline iltifat etmiş görünüyor. O şekilde okuyan imamlar bile var. Kılman namazlar ise, bazan mekruh, bazan da fasit olmaktadır. Süfyan bin Uyeyne, onun kıraat şekliyle kılman veya imam tarafından kıldırılan namazın iadesinin gerektiği şeklinde fetva vermiştir. Hayırlı bazı kimseler de buna katılmıştır. Bu hayır ve salâh ehlinden olarak Bişr bin el-Haris, Ahmed bin Hanbel'i ismen zikredebiliriz. Fakat garibtir ki insanlar, onun kıraat şeklinin zorluğuna, öğrenmek için çok zaman almasına rağmen, gittikçe bu hususlaki iltifat ve rağbetlerini artırmaktadırlar. Onlar sanmaktadırlar ki, bir kıraatin icra ve edası, ne kadar zor ve çetin olursa, o kadar iyi ve faziletli olur! Halbuki bu, gereksiz bir özenti ve yapmacıktan başka bir şey değildir.

Biz müslümanlar ise, her nevi özenti ve yapmacıktan (tekel-lüften), Hz, Ömer'in dediği gibi, açıkça nehyolunmuş bulunmaktayız. Nitekim Peygamber efendimiz, ashab ve tabiinin, ilim ve fazilet ehli se-lef-i salihîn'in (Örnek geçmişimizin) kıraatinde, asla özenti ve yapmacıklar bulunmazdı. Onların Kur'an okuyuşu, acele etmeksizin ve kolayından bir okuyuş idi. Fazileti üstün, hazakat ve ehliyeti tam olan bir okuyuş ise, mutlaka onların okuyuşudur! Yoksa tekellüf ehlinin okuyuşu değil..."

El-Cami adlı kitabın müellifi el-Hallâl, Ahmed bin Hanbel'in şöyle dediğini nakleder: "Ben, bu tarz kıraati (yani İbni Kuteybe'nin bahsettiği şekildeki okuyuşu) hoş görmüyorum. Bunun, şiddetle mekruh olduğu kanaatindeyim. Tavsiyenize uyacak

kimseleri bu tarz okuyuştan menediniz."

Abdullah İbni Mübarek de, Rabî bin Enes'in bu tarz okuyuştan menettiğini nakleder.

Fudayl bin Zeyyad şöyle der: "Birisi Ahmed bin Hanbel'e bu hususu sorduğunda, o şu cevabı vermiştir: "Arabm lügatmda bilinmeyen bir lügat ve kıraatten sakınmalı, şiddetli ve mübalağalı idğam ve izca'ı ter-ketmeli." Oğlu Abdullah'ın sorusuna verdiği cevab da bu manâdadır. Hasan bin Muhammed bin el-Haris'in:

— "Peki kişinin bu tarz kıraatin öğrenilmesini mekruh sayıyor , musunuz?" sorusuna karşılık olarak da:

— "Evet, şiddetle mekruh görüyorum" demiş ve bunu bid'at olarak vasıflandırmıştır.

Cafer bin Muhammed'in ondan rivayetine göre, o bu hususta cevap verdiği zaman, îmam Şafii'nin bunu mekruh gördüğünü söylemiş ve: "Bu tarz okuyuşu yadırgıyorum, bu nedir ki? Onların bu okuyuş şeklinin, Arab'ın kelamına benzemediği meydandadır" demiştir.

Abdurrahman bin el-Mehdî de, bu tarz okuyan bir imamın arkasında kıldığı namazını iade edeceğini söylemiştir. Bizzat îmam Ahmed bin Hanbel'in, namazın iadesi konusundaki hükmünün iki şekilde rivayet edildiğine şahit oluyoruz. Bunlardan birincisi, iade edilmesi, ikincisi ise iade edilmemesi hakkındadır. Bizim burada asıl bildirmek istediğimiz ise, din imamlarımızın Kur'an kıraati hususunda düşülen aşırılık ve yapmacıkları da şiddetle kerih gördüklerini anlatmaktır, Peygamber'in (s.a.v.) kıraat hususundaki,tatbikatını iyi bilen bir müslümanm, bu hususlaki aşırılık ve vesveseleri iyi karşılamayacağında şüphe yoktur. Evet, harflerin mahreçleri hakkında düşülen ifrat ve vesveseler dahi, asla sevgili peygamberimizin sünnetinden değildir. [287][287]

Vesvesecilerin Delil Olarak İleri Sürdükleri Hususların Cevapları

[287][287] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/462-464.

Vesveseciler, kendilerini savunmak için bazı deliller ileri sürmektedirler. Onların kendilerini nasıl savunduklarını ve neleri delil olarak ileri sürdüklerini, daha önce görmüştük. Rasulüllah'm ve ashabının sünnetinin ise, onların hâl ve gidişlerinin aksine olduğuna dair, buraya kadar yeterli denecek kadar bilgi vermiş bulunuyoruz. Şimdi de, onların kendilerini savunmak için ileri sürdükleri hususlara, ondört madde halinde cevaplar vermek istiyoruz: [288][288]

ibadetlerde İhtiyat Olsun Diye Vesvese Edenlere Verilen Cevaplar:

Onlar diyorlar ki: "Biz bunları, sırf ihtiyat olsun diye yapıyoruz ." Bizim buna cevabımız şöyle olacaktır: Adına "ihtiyat" denilmesi önemli ve yeterli değildir. Bunun, sünnet'e uygun olup olmadığına bakmak zo-runluğu vardır. Bu "ihtiyat" denilen şey, peygamberimizin ve O'nıın ashabının işine ve emrine uygun mudur, değil midir? İşte asıl düşünülecek, cevabı aranılacak nokta burasıdır. Sünnet'te yeri olmayan bir şey için, "yeri vardır" demek, yalan ve iftira olmaz mı? Böyle bir şeye "ihtiyat" demek; tıpkı içki düşkünlerinin, sarhoşluk veren şeyin adına "şarap"tan başka bir ad vermelerine benzer. Riba'yı irtikab edenlerin, "riba" yerine "muamele-i hile-i şer'iyye" demeleri de böyledir.[289][289]

Rasulüllah efendimizin açıkça lanetlediği bir iş olan Hulle'ye de nikah dedikleri gibi... Keza Rasulüllah efendimiz, namazını, tavukların yerden dane ayıkladığı gibi kılan birisi için, "namazını iade et, çünkü sen namaz kılmadın" buyurmuştur. Evet, namazını böyle kılan kimse namaz kılmıştır amma, kılmamış tır. Çünkü yüce Allah (c.c.) onu kabul buyurmamıştır. Bunun için Rasulüllah da kendisine, "namazını kıl, çünkü sen namaz kılmış değilsin" buyurarak, onun namaz dediği şeyin, namaz olmadığını haber vermiştir.[290][290]

---

[288][288] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/464.

[289][289] Mısır'daki içki düşkünlerine dikkat ediniz! Aynen şarap gibi, akıllarını örtüp gider en, kendilerine sarhoşluk veren içkilere, "boza", "bira" gibi çeşitli isimler verirler. Böyle isim değiştirmekle hakikat değişir mi? Haram helal olur mu?

[290][290] Bunu, Buhari, Müslim, Ebu Davud ve Nesai, namaza ait ilgili bölümde Ebu Hüreyre'den rivayet etmişlerdir. (M. Afifi.)

Dinde aşırılık ve vesveseden ibaret olan bir şeye, ihtiyat demek de işte bunun gibidir.

Bilmek lazımdır ki, kişiye fayda verecek ve sevap kazandıracak olan "ihtiyat", sünnet'e uymak ve muhalefet etmekten kaçınmak hususunda gösterilecek olan ihtiyattır. Yoksa kulun kendisinin "ihtiyat" adını verdiği şey değildir. Aksi halde kişi, adına ihtiyat dediği şu veya bu şeyle sünnet'in dışına çıkmış, asıl ihtiyatı terketmiş olur da, haberi bile olmaz. Yani sünnet'e muhalefet etmekte, zerre kadar ihtiyat bulunmaz! Böylesi, ihtiyatın hakikatmdan çok uzaktır.

Bazıları da, din imamlarının üzerinde ihtilaf ettikleri talâk meselesinde, hemen talâkın vukuu ile hüküm verirler ve: "Zinaya düşme ihtimalini önlemek için bu bir ihtiyattır!" derler. Mesela: Talâk-ı mükreh, talâk-ı sekrân, üç talâk birden boşama, mücerred niyet ile boşama, belli bir zaman tayin ederek boşama, boşama ile yemin etme gibi meselelerde kendisine müracaat edilen bir müftü; herhangi bir delile dayanmaksızın sırf takiîd ile talâkın vukuuna hüküm verir ve bunu bir "ihtiyat" sayar. Bu suretle asıl ihtiyatı bırakmış olur.

Böyle bir fetvayı veren: "Kişinin iffetini koruyup zinaya düşmesini önlemek için, bu bir ihtiyattır" diyor. Halbuki aslında o, ihtiyatın manâsından uzaklaşmış ofuyor. Çünkü boşandığı kesin olarak belli olmayan (üzerinde ciddi ihtilaf bulunan) bir hanımı, kendi kocasına haram kılmış, bir başkasıyla evlenmesini ise mubah kılmış oluyor, ihtiyat bunun neresindedir? Halbuki o, meseleyi ümmetin imamlarının ittifak ettiği yerde bıraksa, yahut Allah ve Rasulünden gelen kesin deliline bağîasa, gerçekten ihtiyatla amel etmiş olurdu. Nitekim ümmetin imamlarından îmam Ahmed bin Hanbel, talâk-ı sekrân meselesinde bunu açıkça bildirmiştir. Ebu Talib rivayetine göre, o şöyle demiştir:

"Bu durumda talâkın vukuu ile hüküm vermeyen, bir netice getirmiş olur. Vukuu ile hüküm veren ise iki netice getirmiş bulunur. Yani boş düştüğüne hükmettiği kadını, kocasına haram, başkasına helal kılmış olur. Verdiği hükümle bir tek netice getiren ise, o kadının kocasının nikahında devamına hüküm vermiş olmaktadır ki, bunun getirdiği bu netice, öbürünün getirdiği iki neticeden hayırlıdır. Ümmetin ittifakı bulunmadıkça, talâkın vukuuna hüküm vermekte ihtiyat bulunmaz. Böyle bir ittifak bulunursa veya Allah'tan ve Rasulünden açık bir bürhan=beyan olursa, bu takdirde bununla hüküm vermek ihtiyattan da öte vacib olur."

Üstadımız Şeyhülislam İbni Teymiye de şöyle demiştir: "İhtiyat gerçekten çok güzeldir. Fakat bunun, sünnet'e muhalefete yol açmamasına çok dikkat etmek zorundayız. Sünnet'e muhalefete yol açan bir ihtiyat, ihtiyat olmaktan çıkar. Bu durumda ihtiyat, böyle bir ihtiyatı terketmektir."

işte bu suretle iyice anlaşılmış oldu ki, vesvesecilerin: "Biz ihtiyatla amel ediyoruz ve peygamberimiz'in: "Şüpheli şeylerden sakınmak" hususundaki hadisleriyle amel ediyoruz" demeleri, tamamen yanlıştır, zira şeytanî vesveselere kapılarak şahsî birtakım amel ve hareketler ihdas etmeyi haklı çıkaracak, hiçbir şer'î delil bulunamaz.

Şüpheli şeylerden sakınmaya gelince: Evet, hakkın batıl ile, helalin haram ile karışıp iki taraftan birini tercih için bir delil ve sebeb bulunamazsa, bu şüpheli olarak kalır. iki tarafa ait delil ve emareler birbiriyle çeliştiğinden, kişi şüphe ve zandan kurtulamaz. İşte bu gibi durumlarda, şüpheli şeyi terkedip açık ve kesin olana yönelmek tavsiye edilmiştir. Peygamberimizin sünneti ortada iken, yol gündüz gibi aydınlık iken, "acaba bu, ibadet midir, yoksa bid'at midir?" gibi vesvese ve evhamlara mahal yoktur. Çünkü Rasuîüllah'm ümmeti için getirip tebliğ buyurduğu kavli ve ameli sünnette, hiçbir kapalılık yoktur! Binaen aleyh şüpheli şeyleri terketmek isteyenler, vesvese ve evhama değil, alemlere rahmet olarak gönderilmiş bulunan Rasulüllah efendimizin sünnetine yönelmelidir.

Gulüvv ve bid'at (aşırılık ve sonradan) olduğu kesin olarak bilinen bir şeyi "ihtiyat" adıyla irtikab eylemek ise^ şüphesiz sünneti terketmek olur. Vesvese ve evhama kapılmak olur. Asla ihtiyat veya şüpheli şeylerden sakınmak olmaz. Allah'ın rıza ve mahabbeti de ancak, O'nun ve rasulünün emredip meşru kıldığı şeyleri yapmakla kazanılır. Yoksa kulun kendiliğinden yakıştırıp icad ettiği, adına "ihtiyat" dediği bid'atlerle değil...

Peygamberimizin yemekten sakındığı hurmaya gelince: işte bu, şer'î manâda şüpheliden sakınmaktır. Çünkü peygamberimiz burada, "ben bunun sadaka hurması olmasından korkarım" buyurmuştur. Evet, Peygamberimize sadakaa hurması da gelirdi, evinin azığı olarak da hurma gelirdi. Yemekten sakındığı hurmanın, bu iki nevi hurmadan . hangisine ait olduğunu bilmediği için yemedi ve öyle buyurdu. Dikkat edilirse peygamberimizin bu hususlaki sözleri, ihtiyat ve takvanın temelidir. Şüpheli şeylerden sakınmak hususunda da bir asıldır. Bunun, vesvesecilerin vesvese ve

vehimleri ile bir ilgisi yoktur.

Onların kendilerini savunmak üzere: "Imam-ı Malik, karısını boşayan fakat bir talâk mı, yoksa üç talâk mı boşadığında şüphe eden kimsenin, ihtiyaten karısını üç talâk boşamış olacağına hüküm vermiştir" demelerine gelince: Evet, bu Malik'in sözüdür. Fakat ümmetin bütün imamları bir yana bırakılacak da, Malik'in bu sözü hüccet mi alınacak? imam Şafii, imam Ebu Hanife, imam Ahmed ve bu meselede ona muhalefet eden çok sayıdaki imam ve alimlerin hükümlerini görmezlikten mi geleceğiz? Bir tek imam böyle söyledi diye, bütün imamlar mezheb ve hüccetlerini terk mi edecektir? Malik'in bu sözü, tek başına bir hüccet değildir, belki kendisi için hüccet aranan bir sözdür. Ümmetin alimlerinin büyük bir ekseriyeti ise ona karşıdır ve meseleye şöyle bir açıklık getirirler: "Şimdi bu meselede, nikahın varlığı kesindir,-fakat onu izale eden talâkın vukuu ise kesin değildir.

Hanımına talâk vermiş olan kişi, talâk'm ric'î veya bâin olduğunda şüphe ettiğine göre, talâkın her iki nevine de ihtimali var demektir. Eğer ric'î ise, nikahı izale etmez. Eğer bâin ise izale eder. Ortada bu şekilde bir şüphe vardır. Fakat nikahın varlığında herhangi bir şüphe yoktur. Sadece var olan nikahı izale eden bir şeyin olup olmadığı üzerinde şüphe edilmektedir. Aslında var olan nikah, onu kesin olarak izale eden bir sebeb bulununcaya kadar var olarak kalacaktır. Şeriatte asi olan işte budur...

Cumhur-u ulemanın bu açıklamasına karşı şöyle itiraz edilebilir: "Bu meselede haram kılıcı sebebin bulunduğu kesin, helal kılıcı sebebin bulunduğu ise kesin değildir."

Cevaben deriz ki: "Talâk-ı ric'î, size göre dahi haram değildir. Bunun için, nikahı tazelemeden hanımının helal olduğuna hüküm veriyorsunuz. O halde buna niyet etmekle ric'î olur."

Denilirse ki: "Aksine bu haramdır, ancak ric'îye niyet edip hanimi ile birleştiği sırada helal olur."

Cevabında deriz ki: "Böyle bir yorumun, sizi haklı çıkaracak bir tarafı yoktur. Çünkü bir talâk boşaması halinde o, ortadan kalkmayacak bir haramhğa değil, karısına ric'at etmekle (dönmekle) ortadan kalkacak olan bir haramhğa niyetlenmiş oluyor. Onun şüphe etmediği husus da budur. Ve bu meselede, vesvese ehlini destekleyen bir şey

bulunmamaktadır." [291][291]

Talâk Konusunda Vesvesecilere Verilen Cevaplar:

Talâk ile yemin eden kişinin durumunu da cevaplandıralım: Mesela kişi: "Şu bademin içinde iki çekirdek vardır" diyerek veya benzeri bir söz sarfederek iyice bilmediği (şüphe ettiği) bir hususta talâk ile yemin eder ve sonunda üzerine yemin ettiği şey, onun dediği gibi çıkar. Bir defa bu meselede çoğunluğun hükmü, yemininin bozulmaması şeklindedir. Üzerine yemin ettiği şeyin yemin ettiği gibi olup olmadığı anlaşılmadan meçhul olarak devam etmesi halinde de hüküm böyledir. Nikah, kafi ve yakînî olarak sabittir ve şek ile zail olmaz.

îmam-ı Malik'in (rahimehullah) dayandığı kaideye gelince: O, yemin eden kişinin hakikate uygun olarak yemin edip etmediğinde şüphe etmesiyle talâkın vukuuna hükmettiği gibi, talâkın sayısında şüphe ettiği zaman veya hanımlarından hangisine talak verdiğinde tered-düdde bulunduğu zaman da talâkın vukuu ile hükmetmiştir. Demiştir ki: "Kişi, hanımlarından birini boşasa ve fakat hangisini boşadığını bile-mese ve îlâ müddedince (yani dört ay müddetle) bu şüphesi devam etse, bu müddetin bitiminde hanımlarının hepsi kendisinden boş düşer."

Yine îmam-ı Malik'e göre, talâk ile yemin.eden kişi, yemin ettiği sırada kesin olarak bilemediği, şek ve şüphe ettiği herhangi bir hususu zikretmekle yemininde hanis olur ve talâk vukua gelir. Mesela: "Şu gördüğüm şey insan değil, hayvandır" dese, fakat hayvan olup olmadığını bilmese veya esasen bilinmesi mümkün olmayan bir hususu zik-retse, bu hususta kesin ilmi olmadığı gibi, ilme yakın galebe çalan bir zannı da bulunmasa, yine talâk vukua gelir. Sonunda ister yemin ettiği gibi olduğu anlaşılsın, ister yemin ettiği gibi olmadığı anlaşılmış bulunsun farketmez. Çünkü yemin ettiği sırada şek ve şüphe içindedir, diyor. Malikilere göre, şek ve şüphenin galebe çalması ile yemin bozulmuş olur. Onlara göre, kişi yemin etse, sonra yemin edip etmediği hususunda şüphe etse, yine böyledir. Bu durumdaki kişinin, hanımından ayrılmasını emrederler. Ancak bunun vacib

[291][291] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/464-467.

mi, yoksa müstehab mı olduğunda ihtilaf ederler. Ibni Kasım vacib olduğunu söyler, Malik ise müstehab olduğunu...

Ümmetin imamlarının büyük bir ekseriyeti ise, bu ve benzeri durumlarda, kişinin hanımından ayrılmasına hüküm vermezler. Bunun ne vacib olduğunu, ne de müstehab olduğunu kabul etmezler. Çünkü ulemanın cumhuruna göre, şer'î usûl ve kaide şöyledir:

"Şek ve şüphe, aslında var olan ve var olduğu kesin olarak bilinen şeyi izale edemez! Yakın, ancak kendisi gibi veya kendisinden daha kuvvetli olan yakın ile zevale erer." [292][292]

Yine Talâk Konusunda Vesvesecilere Verilen Diğer Cevaplar:

Soru: Hanımlarından belli birini boşayan, sonra bunun hangisi olduğunu unutan veya hanımlarından herhangi birini tayin etmeksizin boşamış bulunan bir kimsenin durumu nedir?

Cevap: Bu meselenin cevabında islam fukahasımn ihtilaf ettikleri malumdur, imam Ebu Hanife, Şafii, Sevri ve Hammâd'a göre, hanımlarından herhangi birini tayin etmeksizin boşamış bulunan kimse, hanımlarından hangisini boşamak isterse onun üzerine talâk verir. Fakat unutma halindeki meselenin çözümü bundan farklıdır. Bu durumda, hangisini boşamış olduğunu hatırlâyıncaya kadar bekler. Meseleye bir açıklık gelmeden veya kurra çekerek çözüm getirmeden vefat etmiş olsa, Ebu Hanife'ye göre, hanımları kendilerine isabet eden mirası aralarında taksim ederler, içlerinden birini mahrum edemezler. Şafii'ye göre aralarında anlaşarak taksim ederler. Malikilere göre ise, hangisi olduğunu bilmeksizin hanımlarından birini boşamış olan kimse; bütün hanımlarını boşamış olur. Fakat içlerinden belli birini boşasa da bunun hangisi olduğunu unutmuş bulunsa, tekrar hatırlayıp belli edinceye kadar bekler. Zaman uzarsa, ilâ müddeti kadar (dört ay) bekler, yine hatırlayamazsa, hepsi boş düşer. Eğer boşama esnasında hanımlarına hitaben: "İçinizden biriniz boştur!" dese ve bunun hangisi olduğunu tayin etmese, hepsi birden boş olurlar.

---

[292][292] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/468.

îmam-ı Ahmed'e göre, her iki surette de, hanımlarının arasında kurra çekilerek mesele çözüme kavuşturulur. Onun mezhebinin alimlerinden bir topluluğun, ondan rivayeti böyledir. el-Muğni adlı kitabın sahibi ise, boşarken hangisini boşadığını belli etmediği durumda, mesele kurra ile çözülür. Belli edip sonradan unutma durumunda ise, tekrar belli oluncaya kadar bekler ve hanımlarından hiç birine yaklaşmaz. Nafakalarını verir. Bu esnada vefat ederse, miras için aralarında kurra çekilir, der. Kurra çekiminin, hanımlardan hangisinin boşanmış olduğunun unutulması halinde değil, aralarındaki mirasın taksimi üzerinde kullanılacağına dair bazı nakillerde bulunur.

Mezhebimiz alimlerinden pek çoklarının dediği gibi, üstadımız ise, her iki surette de kur'a çekimi ile çözüme gitmeyi tercih eder ve şöyle der: "Sahih olan, her iki surette de kur'a çekimidir."

Ben dahi bunu tercih ediyorum. Nitekim mezhebimiz alimlerinden bir topluluğun Imam-ı Ahmed'den açıkça bildirdikleri budur. Kendisinin sözlerinin ekserisi her iki surette de kur'a çekimi üzerindedir.

Kur'a çekimi hakkında şer'an sabit olan deliller, buradaki meselenin her iki şıkkına da şamildir. Talakta tayin edilip sonradan unutulan ile, önceden mübhem ve meçhul bırakılan aynıdır, ikisi arasında esaslı bir fark yoktur. Kocayı, hangisini boşadığını hatırlayıp tayin edinceye kadar bekletmekte, bu sırada bütün hanımlarını kendisine yasaklamakta, nafakayı devam ettirmekte, gerek koca için gerekse hanımları için çeşitli mefsedetler bulunmaktadır. Şer'i kanun ve kaidelerin yeterliliği dahi, ihlal edilmiş olmaktadır. Kur'a çekimi ise, şer'i maslahat ve maksatlara uygunluk arz etmektedir. Keza kocanın ve hanımlarının maslahat ve iyiliklerine de uygun düşmektedir.

Kocayı ve hanımlarını boşlukta ve askıda bırakmak ise, maslahata uygun değildir. Erkek olsun kadın olsun, bir insanın; evli de değil, bekar da değil, nikahlı da değil, boşanmış da değil bir vaziyette tutulması, insanın maslahatına nasıl uygun olabilir? Bütün esasları, hükümleri ve kaideleri ile insanın fıtratına ve maslahatına tam mutabakat halinde bulunan islam Şeriatında ise, böyle bir mesele yoktur! Bunun bir örneği gösterilemez. Şeriat, hükümlerin bekletilmesini değil, çözümlerin getirilmesini ister. Esasa en uygun, en yakın yollarla çözüme gitmeyi hedefler. Eğer bu en yakın yollar da bulunamaz, bilinemez ise, kur'a çekimi yolunu gösterir. ^ *"

Nitekim birçok meselede şer'an bu yola gidilmiştir. Evet, kur'a çekiminin de itiraz götürür tarafı olduğu ileri sürülüp: "Çekilen kur'a, gerçekten kendisine talâk verilmiş olan hanıma değil de, bir diğerine isabet edebilir. Bu bir hata değil midir?" denilebilir. Evet, bu durumda bir hata meydana gelmiş olabilir. Fakat bu hata, şer'an mahzuru ifade etmez. Çünkü bazı hatalar vardır ki, şer'an affa uğrar, işte bu meselede de, talâkın hangi hanım üzerine verildiği bilinmemektedir, bilinmemesi sebebiyle de yok hükmündedir. Çünkü meçhul olan, mâdûm (yok) olan gibidir. Meseleyi meçhuliyette (karanlıkta) bırakmanın bozukluğunun çokluğuna ise işaret etmiş bulunuyoruz. Bu, talakta (boşamada) böyle olduğu gibi, îtakta yani köle azad etmekte de böyledir. Şeriat, hiç bir konu ve meselede, bozukluktan yana olamaz!

Kur'a çekimini son çare olarak kullanmak hususunda, Rasulüllah efendimizin sahih sünnetinde delil mevcuttur.[293][293]

Nitekim Sahih-i Müslim'deki bir hadise göre, Sevgili peygamberimiz, azad edilecek köleler hakkında bunu tatbik buyurmuşlardır. îmam Ahmed bin Hanbel de bunun, nikah mevzuunda da tatbik edilebileceğini açıkça ifade etmiştir. Veki'in rivayetine göre, Hz. Ali de talâk mevzuunda kur'a ile hüküm vermiştir.

Hanbel'in ve îbni Mansur'un rivayetine göre, o şöyle demiştir: "Bir kızı, velilerinden biri bir adama, diğer velisi de diğer bir adama nikah etmiş olsalar, fakat bunlardan hangisinin önce nikah kıydığı biline-mese, bu iki nikah arasında kur'a çekilir ve kur'a hangisine çıkarsa, onun nikahının önce kıyılmış olduğuna hükmedilir."

Kadının kocasını tayin etmekte yeterli ve kuvvetli olan kur'a çekimi, nikahlı kadınların hangisinin boşanmış olduğunu tayin hususunda da yeterli olması, niçin kabul edilmesin? Şeyh Ebu Mu-hammed'in: "iki hanımından hangisini boşadığı hakkında şüpheye düşmekle, iki hanımından her biri, yabancı bir kadına benzemiş olmaktadır. Yabancı bir kadını, nikah edip etmediği hakkında şüpheye düşen kimseye, bu yabancı kadın helal olmadığı (nikahlı sayılamayacağı) gibi, her iki hanımı da kendisine helal olmaz" diye bir itirazı bulunmaktadır. Buna şöyle cevap veririz:

"Aralarında fark var! Aslen var, olan nikahın devam edip etmediği hakkındaki

---

[293][293] Rasulüllah'ın, bu kur'a tatbikatı ile ilgili haberi: Müslim, Ebu Davud ve Nesai, İmran bin Husayn'dan rivayet etmişlerdir. (M. Afifî).

şüphe ile, nikah akdinin bulunup bulunmadığı hakkında düşülen şüphe aynı değildir. Çünkü ikincisinde, o yabancı kadın ile nikah akdi yaptı mı, yapmadı mı bilemiyor. Bunda aslolan ise, yokluğuna ve haramlığma hüküm vermektir. Meselenin diğer şıkkında ise, nikahın varlığı kesin olarak bilinmektedir. Şüphe sadece var olan nikahın izalesi üzerindedir. Bunda ise nikah ve helallik asıldır. Şüphe sonradan gelmiştir ve hangisini kendisine haram kıldığı üzerindedir. Çözüm için ise dört ihtimal bulunmaktadır:

1- Hanımlarının her ikisini de kendisine haram veya helal kılması,

2- Kendisine, "hangisini haram kılmak istiyorsan seç" denilmesi,

3- Herhangi bir çözüm getirmeden ebediyen bekletilmesi,

4- Kur'a çekilmesi...

Bu dört ihtimalden birincisi batıldır, sünnette bunun yeri ve aslı yoktur. Şeriat sahibi, bu hususta kur'a çekiminden başka bir usule itibar etmemiştir.

Özet olarak deriz ki: Yukarıda sözü edilen iki hususu aynı saymak doğru değildir. Çünkü birinci hususta nikahın varlığı ve helallik kafidir, şüphe bunun izalesi üzerindedir. İkinci şıkta ise, haramlık kafi olup, şüphe helalliği üzerindedir.

O diyor ki: "Kur'a çekimi, boşanmış olandan haramlığı, üzerine talâk verilmiş olandan da talâkı kaldırmaz."

Bunun cevabında deriz ki:

"Boşanmış olanın hangisi olduğu meçhul olup tayini için de bir yol bulamayınca, kur'a çekimi bu hususta bir haberci ve şahit durumundadır. Bu, zaruretten dolayı böyledir. Başka çözüm yolu olmayınca, bir çözüm yolu olarak ortaya çıkmıştır. Bu hususta nefsü'1-emre (işin hakikatine ve iç yüzüne) değil, şeriatın hükmüne itibar edilmiştir. Çünkü şeriat bizi, nefsü'1-Emir ile (bilinemeyeni bilmekle) mükellef kılmamış, bilinebilen ve ortaya çıkan ile hükmetmiştir. Bundan dolayı, birisi karısına talâk verse sonra bunu büsbütün unutsa da ölünceye kadar

hanımı ile birlikte yaşasa, yine nikahlı olarak yaşamış olur. Çünkü hiç hatırlamadığı bir şeyle o, mükellef değildir. Doğan çocukların nesebi de ona aittir, miras da sabittir.

Halbuki onun karısı nefsü'l-emirde (hakikatte) boşanmıştır. Fakat Allah'ın dinindeki hükümde boşanmış değildir, itibar, nefsü'1-emre değil, Allah'ın hükmünedir. Nitekim hilal, hakikatte doğmuş olsa da görülmese veya buluttan dolayı görülemese, yeni ayın girdiğine hüküm verilmez. Nefsü'l-emirde ve hakikatte doğmuş olması, Allah'ın hükmünde de doğmuş sayılmaz. Dinde bunun pekçok benzerleri bulunmaktadır.

Evet, bu durumda o kadın nefsü'l-emirde boşanmıştır, fakat bu bilinememektedir. Çünkü kişi, hanımını boşadığmı hiç hatırlamamaktadır. Binaenaleyh hüküm itibariyle boşanmış sayılamaz. Netice de bundan ibarettir.

O yine itirazında diyor ki:

"Kur'a çekiminden sonra, hangisini boşamış olduğunu hatırladığı takdirde, boşanmış olan hanımı kendisine haram olur. Eğer kur'a çekimi haramı kaldırmış olsaydı veya üzerine talâk verilmiş olandan talâkı giderseydi, bu netice hasıl olmazdı."

Cevabında deriz ki:

"Kur'a çekiminin hükmü, unuttuğunu hatırlamadığı müddetçe geçerlidir, hatırladığı zaman ise hükmü kalkmaktadır. Nitekim teyemmüm eden kimse, suyu bulamadığı veya kullanmaya gücü yetmediği müddetçe teyemmümü geçerlidir. Suyu görünce teyemmümü bozulmaktadır. Toprağın abdestte (teyem-mümde) geçerli olmasının suyu kullanmaktan aciz olmaya bağlı olduğu gibi, kur'a çekiminin geçerliliği de böyledir. Bu sebeble kur'a çekiminin geçersizliği iddia edilemez. Teyemmümün geçersizliği iddia edilemediği gibi...

Dinde bunun benzerleri çoktur. Mesela: Ictihad meselesi de böyledir. Yani teyemmüm ve kur'a çekimi gibidir. Hakkında şer'i bir nass (kanun) bulunmadığı müddetçe ictihad ile amel edilir, nass olduğu bilindiği zaman ise terk olunur. Bu durumda ictihad, sadece şer'i nassa aykırı olanı ibtal etmek için kullanılır.

O diyor ki: "Alimlerimizden el-Harakî şöyle demiştir: Bir kimse hanımını boşasa fakat bir talâk mı, üç talâk mı boşadığını bilemese, üç talâk boşamış olur. Keza: "Bir tek hurma yersem, karım boş olsun!" diye talâk ile yeminde bulunan bir kimse, hurma içine düşse de ondan bir tek yese, talâk ile yeminini hanımlarından hangisinin üzerine verdiğini bilinceye kadar, hanımı kendisine helal olmaz." işte el-Harakî'nin sözü de

böyledir.

Evet, el-Harakî böyle demiştir. Fakat o, bu mesele ile hanımlarından birini boşayıp da hangisini boşadığında şüphe eden kimsenin meselesini birbirinden ayırmıştır. Bu sonuncu meselede kur'a çekimi ile çözümü kabul etmiştir. Halbuki, bir talâk mı uç talâk mı boşadığında şüphe edenin meselesinde de, söylenen sözlerin çoğu, bir talâk boşamış olacağı üzerindedir. Mezhebimizde zahir ve meşhur olan da budur. el-Harakî'nin seçip beğendiği söz ise, Maliki mezhebine aittir. Hurma yemiyeceğine dair talâk ile yemin etmiş olanın meselesine gelince: el-Harakî'nin bu meselede söylediği, haramlığı da, mekruhluğa da ihtimallidir. Çünkü o, "kesin olarak bilinceye kadar, hanımına yaklaşmaktan menolunur" demiştir. Şafii ve Ebu Hanife'nin mezheblerine göre, o kişi yemininde hânis olmadığı gibi, hanımına yaklaşması da kendisine haram olmaz. Ebu'l-Hattab'm tercihi budur, sahih olan da budur. el-Harakî'nin, "men olunur" sözünden maksadı eğer "haram olur" demekse, onun bu sözü, hanımını boşayıp da bir talâk mı, yoksa üç talâk mı boşadığında şek eden kimsenin durumu hakkındaki kendisinin ve Malik'in sözüne benzemektedir. [294][294]

Vesvesecilere Yemin Konusunda Verilen Cevaplar:

Cevaplandırılması gereken hususlardan biri de, onların: "Bir kimse bir hususta yemin etse, sonra hangi hususta yemin ettiğini unutsa, hakkında yemin edilen bütün hususlarda keffaret etmesi gerekir" demeleridir. Bu söz şazdır, geçersiz bir sözdür. Imam-ı Malik'in böyle bir sözü yoktur. Bunu, ancak onun mezhebinden bazıları söylemiştir. Diğer ilim ehli ise, bunun karşısmdadır. Hangi hususta yemin ettiğini bilmeyen bir kimseye, bunu kesin olarak bilinceye kadar bir şey lazım gelmez.

Nitekim yemin eden bir kimse, sonra: "Ben yemin ettim mi, etmedim mi?" diye şüphe etse, kendisine bir şey lazım gelmediği gibi... Eğer denilirse ki: "Layık olan, yemin keffaretinde bulunmasıdır, çünkü bunun en küçük mertebesi budur." Bunun cevabında: "yeminin gereği çeşitlidir. Hakkında hiçbir şüphe götürmeyecek yemin de yok gibidir"

[294][294] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/469-473.

denilmiştir. Üstadımız ise, ona sadece yemin keffareti gerektiğini söylemiştir. Zaten o, bütün yeminlerde sadece yemin keffareti ile hüküm vermiştir. [295][295]

Vesvesecilere Yemin Konusunda Verilen Diğer Cevaplar:

Bir husus da: "Vallahi şu işi yapacağım" diye yemin eden ve bir vakit tayin etmeyen kimsenin bu yeminiyle ilgilidir. Ulemanın büyük ekseriyetine göre, bunun hükmü ömrünün sonuna kadar te'hir edilir. Eğer belli bir zamanı niyet etmişse, o zaman ile bağlı kalır. Eğer böyle bir yemin ettiği halde, ebediyen o şeyi yapmamaya azmederse, yeminine aykırı bir karar almış ve derhal yeminini de bozmuş olur. Imam-ı

Ahmed bunu açıkça söylemiştir.

îmam-ı Malik şöyle der: "Böyle bir yemin eden kimse, yemin ettiği işi yapmadığı müddet içinde, hep yeminine aykırı hareket etmiş olur ve hanımı kendisine yaklaştırılmaz." Onun bu hükmü, kendisinin "Seddü'z-Zerâî=Sebeb ve vasıtaların kapatılması" anlamına gelen kaidesine de uygundur. Çünkü böyle bir yemin sahibinin yeminini ömrünün sonuna kadar te'hir etmek, o kimseyi yemin etmemiş saymak olur ve bu sahih değildir. Bu durumda eğer onun belli bir zaman için niyeti de yoksa, örf ve adete göre hüküm vermelidir. Çünkü hiç bir yemin, bu üç ihtimalin dışında kalmaz.

Talâkın (boşamanın) geleceği kesin olan belli bir zamana bağlanmasına gelince: Mesela: Karısına hitaben "bugünün akşamında, aybaşı geldiğinde, yılbaşında boş ol" der, benzeri bir zaman tayininde bulunur. Bununla ilgili hükümde islam alimlerinin dört gruba ayrıldığını görüyoruz. Şimdi sırasıyla bunları arzedelim. [296][296]

Birinci Grub:

---

[295][295] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/473.
[296][296] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/473-474.

Bu grubtakiler, ne yeminini ettiği zaman, ne de gelecekte talâkın vukuunu kabul etmezler. Zahiriye mezhebi imamlarından îbn Hazm'm hükmü böyledir. Şafii Mezhebi alimlerinden Ebu Abdurrahman'ın tercihi de böyledir. Ve kendisi tercih ehli alimlerinin oldukça önemlilerinden biridir. Bunlar diyorlar ki:" Talak, bir şarta bağlanmayı kabul etmez. Nikahın, bey'in, icare ve ibranın kabul etmediği gibi. Bu sebeble talak, ne derhal, ne de gelecek zamanda vukua gelmez. Derhal vukua gelmediği açıktır. Çünkü hanımına bu şekilde talak veren kişinin kendisi, böyle bir şey istememiştir. Onun tayin ettiği vakit geldiğinde de talak vukua gelmez. Çünkü o vakit geldiğinde, onun kendisinden talak sadır olmamıştır. Tayin edilen zamanın gelmiş olması ile, talak vukua gelmiş olamaz." [297][297]

ikinci Gurub:

Onların bu hükmünü ve bu şekilde delil getirmesini, ikinci grub şöyle karşılamaktadır: "Talak derhal vukua gelir." Bu, Imam-ı Malik ile tabiinden bir topluluğun mezhebidir. Bunların delil getirmesi de şöyledir: "Talakın derhal vukua geldiğini kabul etmezsek, muvakkat nikah gibi bir durum meydana gelir. Bu ise Şeriatte caiz değildir. Mut'a Nikahı'nm haram olması da bundandır."

Diğer gruba dahil olup da, "talakın, tayin edilen zaman geldiğinde vukua geleceğine" hüküm vermiş olanlar ise şöyle der: "Başlangıca ait hükümden devam hükmünü çıkarmak caiz değildir. Çünkü şeriat, bir çok yerde bu ikisinin farkını meydana koymuştur. Mesela nikahın ihramda iken başlaması fasit olmakla beraber, devamı fasit değildir. Keza kocasının iddetini çekmekte olan kadının, nikah akdinin başlaması fasit olduğu halde, nikahının devamı fasit değildir. Mut'a Nikahı'nın haram olmasının manası ise; akdin aslının muvakkat olmasıdır. Üzerinde ihtilaf ettiğimiz meselede ise nikah mutlaktır, muvakkat değildir. Onu iptal edebilecek sebeb ise, kendisine sonradan arız olmuştur. Madem o bunu belli bir şarta bağlamıştır, şart yerine gelmedikçe nikah da zail olmaz." [298][298]

---

[297][297] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/474.
[298][298] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/474-475.

Üçüncü Grub:

Bunlar diyor ki: "Eğer talak, belli bir vaktin gelmesine bağlanmış ve fakat üç talak birden verilmişse, derhal vukua gelir. Eğer bir talâk olarak verilmişse tayin edilen vakit gelmedikçe talâk vukua gelmez, îmam Ahmed'ten rivayet edilen bir kavil de budur. Münhenna'nm ri-.vayetine göre, o bu hususta şöyle demiştir: "Kişi karısına: "Vefatımdan bir ay önce üç talak ile boşsun" dese, derhal hanımı boş olur. Said bin el-Müseyyed ve Zühri, talakta vakit tayini yapmazlardı." Bunun üzerine Mühenna ona sormuş: "Bu durumda hanım, bir başkasıyla evlenebilir mi?" imam bu soruya karşılık: Hayır evlenemez, kocası da ebediyen kendisine yaklaşamaz" demiştir. îşte mühen-na'nm rivayeti böyledir, fakat bu son derece müşkildir. Çünkü hem talakın vukuuna hüküm veriyor, hem de başkasıyla evlenmesine mani olunuyor. Eğer talak vaki ise, zevciyet (evlilik) hükümleride sona ermiş demektir. Bizim sözünü ettiğimiz bu müşkili izale bakımından bazı tevcih ve açıklamalar yapanlar da olmuştur. Ve bazan fıkha daha uygun noktalar da belirtilmiştir. [299][299]

Dördüncü Grub:

Bu grubun sözü şudur: "Bu durumda talak ancak tayin edilen vakitte vukua gelir." işte cumhur-u ulemanın sözü budur. Bu hükmü verenler arasında görülen ihtilaflar, sadece talakın vukuu ile şartı arasındaki münasebetle ilgili bulunmaktadır. Bir takdire ve anlayışa göre, talak hemen vaki olmakta fakat geçerli olması için şartın, yani tayin edilen vaktin gelmesi gerekmektedir. Diğer bir takdir ve anlayışa göre ise, talakın vukuu, şartın gerçekleşmesi ile birlikte olmaktadır. [300][300]

---

[299][299] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/475.
[300][300] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/475.

Abdestin Bozulup Bozulmadığında Şüphe Eden Vesvecilere Verilen Cevaplar:

Bu cevap, abdestinin bozulup bozulmadığı hakkında şüphe edenin, ihtiyatan abdestini yenilemesinin vacib olduğu şeklinde verilen fetva ile ilgilidir. Bu fetva, Hasan ve ibrahim en-Nahai'ye aittir, iki rivayetten birine göre, Malik'in fetvası da böyledir. Ve bu mesele fukaha arasında ihtilaf konusudur. Burada ismi geçen zatlara göre, abdestini bozup bozmadığında şüphe eden kimsenin ihtiyatan abdest alması vaciptir, hakkında şüphe ettiği abdest ile namaza durmamalıdır. Cumhur-u ulema ise bunun gereksiz olduğunu; aldığı kesin, bozduğu şüpheli olan abdestle namaza durulacağını söylemiştir. Onların usulü: "Şüphe ile yakın zail olmaz!" şeklindedir. Delil ve hüccetleri ise, Müslim'in Sa-hih'inde Ebu Hüreyre'den rivayet ettiği hadistir. O şöyle demiştir: "Rasulüllah buyurdu: "Biriniz karnında bir şey hisseder de şüpheye düşürse, abdestim bozuldu diyerek mescidden çıkmasın! Bir ses işitir veya koku duyarsa başka." Daha önce de zikredilmiş bulunan bu hadis, namaz içinde olana da, olmayana da şamildir. Yani "bu hadis, namaz kılmakta olana hastır" denilemez.

Birinci fetvanın sahipleri buna itiraz etmişlerse de, cumhur-u ulema onların bu itirazına iltifat etmemiş, 'Yakın şek ile zail olmaz!" kaidesi üzerinde yürümüşlerdir. Bunun aynen, bedenine bir necaset bulaşıp bulaşmadığında şüphe eden kimse gibi olduğunu, bunun nasıl bu şüphe sebebiyle elbisesini yıkaması vacip değilse, abdestini bozup bozmadığında şüphe eden kimsenin de ihtiyatan abdest almasının vacip olmadığını bildirmişlerdir. [301][301]

Necasetin Elbisenin Neresine Bulaştığında Şüphe Eden Vesvesecilere Verilen Cevaplar:

Bu, elbisesine necaset bulaştığını kesin olarak bildiği halde, neresine bulaştığını

[301][301] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/475-476.

tayin edemeyen kimsenin şüphesiyle ilgilidir. Ki, bu durumda şüphesi ile amel eder ve bu vesvese sayılmaz. Çünkü elbisesine necasetin bulaştığını kesin olarak bilmektedir. Sadece neresine bulaştığını kestirememektedir. Bu durumda elbisenin tamamını yıkar, şüpheden kurtulur. Çünkü bu, "vacibin ancak kendisiyle tamamlandığı şey dahi vaciptir" kaidesine girer. [302][302]

Necis ve Temiz Elbisenin Karıştığında Şüphelenen Vesvesecilere Verilen Cevaplar:

_ Bu da, temiz elbisenin temiz olmayanla karışması ve hangisinin temiz olduğunun bilinememesi meselesiyle ilgilidir. Ve üzerinde ciddi ihtilaf vardır. Ahmed ve bir rivayete göre Malik şöyle demiştir: "temiz olan elbise ile namazımı kıldım, diye kesin bir neticeye varabilmesi için, her iki elbise ile ayrı ayrı namaz kılar. "Cumhur-u ulema ise, hangisinin temiz olduğunu teharri eder, araştırıp inceler, neticede hangisini seçti ise namazını onunla kılar. Kıblenin ne taraf olduğunda şekettigi zaman teharri ettiği gibi. işte ulemanın büyük bir çoğunluğunun hükmü budur. Ebu Hanife'nin, Şafii'nin, bir rivayete göre Malik'in mezhebi de budur.

El-Müzeni ile Ebu Sevr şöyle demiştir: "Bu elbiselerin hiç biri ile namazını kılmaz, belki çıplak olarak kılar. Çünkü necis olan elbise, Şer'i hükme göre yok hükmündedir. Bununla namaz kılmak haramdır. Temiz elbise ile namazım kılmaktan aciz kaldığı için, çıplak olarak kılar. Çünkü kendisinden tesettür farzı, bu aczi sebebiyle sakıt olmuştur.

Üzerinde ihtilaf edilen bu mesele hakkında söylenen sözlerin en zayıfı budur: Teharri edilmesi hakkındaki cumhurun sözü ise, en kuv-vetlisidir. Hakkında şüpheye düşülen elbiselerin temiz olanlarının sayısı, ister çoğunluk olsun, ister azınlık, farketmez. Ustadımız'm tercihi de budur. îbni Akıl ise şu açıklamayı getirir: "Eğer, temiz elbiseler ekseriyeti keşkil ediyorsa, meşakkati defetmek kabilinden araştırır değilse yakın ile amel eyler." Üstadımız ise şu açıklamayı yapar: "Necasetten sakınmak, mahzurlardan sakınmak kabilindendir. Hangisinin temiz olduğunu araştırıp biri üzerinde zannı galebe

[302][302] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/476.

çaldığı zaman, onunla namazını kılar. Bu şüpheden dolayı, onun kıldığı namazın batıl olduğuna hüküm verilemez. Çünkü asıl olan elbisesinin temiz olmasıdır, içinde namaz kıldığı elbisenin temiz olup olmadığı şüphesi, kendisine bir zarar vermez. Nitekim birisinden ödünç aldığı veya bir başkasından satın aldığı elbisenin halini bilmemesinin de kendisine bir zararı olmaz.

îmam Ebu Sevr'in ve onun sözüne katılan el-Müzeni'nin yukarıda geçen sözü ise, gayet fasit bir sözdür! Çünkü bu durumda kişi, sırtındaki elbisenin necis olduğunu kesin olarak bilse ve başka elbiseye de kadir olmadığı için bile bile o elbise ile namazını kılmış olsa, çıplak kılmasından şüphesiz daha hayırlıdır, daha sevimlidir. Her hal ü kârda, burada zikri geçen mesele, şer'an kötülenen vesveseler kabilinden de değildir. [303][303]

Su Kaplarından Şüphelenen Vesvesecilere Verilen Cevaplar:

Bu cevabımız, su kabları ile ilgili olanıdır.

Su kapları meselesi de, şer'an kötülenen vesveseler kabilinden değildir. Ve bunda da fukahanm ciddi ihtilafı vardır. îmam Ahmed, Şüphe edilen kaplardaki su ile abdest alınmasının terkedilip teyemmüm edilmesini söylemiştir. Bir rivayete göre: "Önce kaplardaki suyu döker, suyun yokluğu hakkında yakme erer, sonra teyemmüm eder" demiştir. İmamı Ebu Hanife ise şöyle der: "Suyu teiniz olan kaplar ekseriyeti teşkil ediyorsa, teharri eder, eğer müsavi ise veya azsa te-harri etmez, teyemmüm eder." Hanbeli Mezhebi alimlerinden Ebu Bekir, İbni Şakilla ve Neccad'm tercihi de böyledir.

tmam Şafii ve bazı Malikiler: "Her hal ve durumda temizini araştırması gerekir." demişlerdir. Abdü'l-Melik bin el-Mâcişûn: "Kaplardan her biri ile ayrı ayrı abdest alır, sonra namazını kılar" der. Malikilerden Muhammed bin Mesleme: "Kablardan biriyle abdest alır, sonra namazını kılar, sonra ilk abdest suyunun değdiği yerleri yıkar, sonra yine diğer kaptan abdest alıp namazım kılar" der. Şeyhimizin de dahil bulunduğu bir grub alim ise: "Bu kapların hangisinden dilerse abdest alır. Çünkü su, bazulmadıkça necis olmaz" demiştir. Bütün bu farklı görüş ve fetvaların dayandığı delilleri ve bu

[303][303] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/476-477.

delillerden hangisinin daha kuvvetli ve tercihe şayan olduğunu burada zikredecek değiliz. Arzu edenler, geniş kaynaklara müracat ederler. [304][304]

Kıble Hakkındaki Şüphe Eden Vesvesecilere Verilen Cevablar:

Bu, kıble hakkında şüpheye düşülmesi hakkındadır. Ehl-i ilmin bu hususta ittifak halinde olduğunu görüyoruz. Hepsi: "Teharri araştırır ve içtihad eder, zannının galebe çaldığı tarafa dönüp namazını kılar" der. Sadece bazıları bu ittifaka aykırı olarak: "Her dört cihete, ayrı ayrı dört defa namazını kılar" demişse de, bu asla muteber değildir, Sünnet'e de muhaliftir. Buna, ne itibar edilir, ne de iltifat. [305][305]

Hangi Namazı Unuttuğunda Şüphe Eden Vesvesecilere Verilen Cevaplar:

Bu cevap, günün namazlarından birini unutan, fakat bunun hangi namaz olduğunu kestiremeyen kimseyle ilgilidir. Bunda da fukaha hayli ihtilaf etmiştir. Şimdi bunları görelim:

Birinci mezhep: Günün namazlarının beşinide kılması gerekir.

îmam'ı Ahmed'in açıkça söylediği budur, imam Malik, Şafii ve Ebu Hanife dahi böyle söylemiştir. İmam İshak bir Raheveyh'in içtihadı da böyledir. Çünkü diyor bu imamlar, başka türlü davranmakla zimmetindeki namaz borcundan kurtulması mümkün değildir.

İkinci Mezhep: Namazım dört rek'at olarak kılar ve bununla zimetinteki namaz borcuna niyet eder. ikinci rek'atin sonunda, üçüncü ve dördüncü rek'atlerde oturuşu yapar

---

[304][304] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/477-478.
[305][305] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/478.

Bu, İmam Evzai'nin, Hanefi'lerden Züfer'in ve Muhammed bin Mu-katil'in görüşüdür. Onlar bunu, namazda salavat-i şerife okunmasa, namazdan selamsız olarak çıkılmış olsa, caiz olur diye kabul etmişlerdir. Keza: Vakti tayin etmeksizin sadece farza niyet etmiş olmak kafidir, zekatta da olduğu gibi, demişlerdir.

Üçüncü Mezhep: Sabah namazı niyetiyle iki, akşam namazı niyetiyle üç, ayrıca üzerindeki namaz borcu niyetiyle dört rek'at kılar.

imam Süfyan-ı Sevri'nin ve Muhammed bin Hasan'm sözleri budur. Hangi vaktin farzı olduğunu tayin etmeksizin, sırf farza niyet etmenin yeterli olduğunu kabul ettiğimiz takdirde, bunun üzerine şu açıklamayı getirmemiz gerekir: Abdullah bin Ahmed şöyle der: Ben babama şöyle sordum: "Bir adam, zimmetinde bir namaz borcu olduğunu biliyor, fakat bunun hangi vaktin namazı olduğunu tayin edemiyor. Şimdi bu kişi: iki rek'at kılıp otursa, teşehhüdde bulunsa ve bununla sabah namazına niyet edip selam vermese, sonra kalkıp bir rek'at daha kılsa, oturup teşehhüdde bulunsa ve bununla akşam namazına niyet edip selam vermeden kalksa, bir rek'at daha kılıp otursa, teşehhüdde bulunup bununla öğle namazına, ikindi veya yatsı namazına niyet etse, böylece kılınmış olan bir namazla üzerindeki namaz borcundan kurtulmuş olur mu?" Babam, kendisine yöneltilen bu soruya karşılık: "Evet, kafidir, borcundan kurtulur", fakat bu Irak alimlerinin mezhebine göredir. Çünkü onlar teşehhüdden sonra salavat-i şerife okumadan ve selam dahi vermeden namazdan çıkmayı caiz görmüşlerdir.[306][306] Fakat arkadaşımız Ebu Abdullah el-Şafli'ye göre ve bizim mezhebimize göre bu kafi değildir, onun üzerindeki namaz borcunu düşürmüş olmaz. Çünkü bizim mezhebimize göre, "Namaza tekbir ile başlanır, selam vermekle son verilir" hadisi esastır.[307][307] Keza biz, Rasulüllah'a salât ü selamın gerekli olduğu gürüşündeyiz.

Ebu'l-Berekat şöyle der: "İmam Ahmed'e göre, bir vakit kılmanın yeterli olmayışı, muteber olarak namazdan çıkışın bulunmaması sebebiyledir, yoksa tayin niyetinin bulunmayışından değildir. Fakat İmam Sevri'nin dediği gibi üç ayrı şekilde kılmış olsa, sakınılan mahzur ve mefsedet bertaraf edilmiş olur.

Biz de şunu söyleyelim: İşi vesvese ve evhama dökenlere, şu mezhep ve beyanların

---

[306][306] Ebu Davud, Maalimü's-Sünen: 1/229. Beyhakî: Sünen-i Kübrâ:2/174. Nasbu'r-Râye: 1/424.

[307][307] Ebu Davud:.1/49. TirmizT: 1/8. İbn-i Mace: 1/101. Müsned: 1/123.

hiç birisinde, rahatlatıcı bir şey yoktur! Onlar, bütün bunlara rağmen vesveselerini ihtiyat şeklinde göstermekte İsrar ederler. [308][308]

Av Eti Hakkında Şüphe Eden Vesvesecilere Verilen Cevaplar:

Namazında şüpheye düşen kimsenin, zimmetini namaz borcundan kesin olarak kurtarması için nasıl davranacağını bundan önceki cevapta gördük. Burada da av eti hakkında düşünülen şüphede nasıl dav-ranılacağını göreceğiz.

Evet, avcı, av hayvanının aldığı yara ile mi, yoksa suda boğularak mı öldüğünde şüphe ettiğinde, keza ava saldığı öğretimli av hayvanları ile başkalarının karıştığında av etinin haram olması gibi meseleler, sünnet ile sabit olan meselelerdendir. Çünkü Peygamberimiz böyle emretmiştir. Ve avcı, avladığı hayvanın helal olmasının sebebi üzerinde şüpheye düşmüştür. Hayvan etinin hükmünde ise asıl olan ha-ramlıktır, şüphe üzerine helal olması kabul edilmemiştir. Fakat kendisinde aslolan helal olmak ise, bunun hükmü farklıdır. Sırf şüphe sebebiyle bunlar haram olmaz. Mesela: Kişi ihtiyacına binaen su veya yiyecek satın almıştır. Veya durumunu bilmediği bir giyecek almıştır. Satın aldığı su, yiyecek ve giyecek hakkında aslolan helallik olduğundan, aslını ve halini bilmese de suyu içer, yiyeceği yer, elbiseyi giyer. Bu hususta şüphesi de olsa, zarar vermez, o şüpheye iltifat edilmez. Çünkü bu gibi şeylerde aslolan helallik ve temizliktir.

Bir de helallik ve temizlik şartının bulunup bulunmadığının bilinmesinin fevkalade zor olduğu meseleler vardır, işte bu zorluk sebebiyle bu gibi durumlarda da asi olan helalliktir. Mesela size getirilen bir etin, besmele ile kesilip kesilmediğini bilemiyorsunuz. Besmele ile kesilmiş bile olsa, kesim şartlarına tam uyulup uyulmadığını da bilemiyorsunuz, îşte bu hususstaki şüphe sebebiyle size getirilen bu et, haram değildir. Çünkü bu gibi hususlarda, bütün şüpheleri kaldırmak her zaman mümkün olmaz.

Nitekim Aişe Validemiz bir defasında: "Ey Allah'ın Rasulü, bize hazan et getiriyorlar. Biz ise bunların kesilirken Besmele çekilip çekilmediğini bilmiyoruz. Bu hususta ne buyurursunuz!" diye sormuştur. Paygamber Efendimizin verdiği cevap ise:

[308][308] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/478-479.

"Besmeleyi siz

çekiniz ve onu yiyiniz" şeklinde olmuştur.[309][309] Evet, Rasulüllah Efendimiz, aslında üzerine besmele çekilmeyen hayvanın etinden yenilmesini yasakladığı halde, besmele çekilmediği kesin olarak bilinemediği, sadece şüphe edildiği zaman ise, yenilmesinini emretmiştir. [310][310]

Abdest Suyunu İç Organlara Ulaştırmada Şüphelenen Vesvesecilere Verilen Cevaplar:

Vesvese ehli diyor ki: "îbni Ömer abdest alırken gözlerinin içini yıkardı. Hatta bu yüzden gözleri kör olmuştu. Ebu Hüreyre ise, dirseklerinin yukarısını ve topuklarının üst kısmını da yıkardı. Onlar bunu, ihtiyat için yapardı." Şimdide bunun cevabını verelim: Burada gerek İbni Ömer, gerek Ebu Hüreyre kendi amellerinde tek kalmıştır. Ashabtan hiç biri İbni Ömer'e muvafakat etmemiştir. Üstelik Ibni Ömer kendisi: "Bende bir vesvese vardır. Siz bana uymayınız!"-demiştir.

Şafii ve Ahmed'in mezhebinde zahir ve meşhur olan, abdest alırken gözlerin içini yıkamak müstehab değildir, zarar vermeyeceğinden emin olsa bile. Çünkü Rasulüllah Efendimiz'in böyle yaptığına veya yapılmasını emrettiğine dair asla bir nakil yoktur. Hadis kitaplarında görüldüğü gibi Peygamberimiz'in abdest alışını ashabtan pek çokları ayrı ayrı nakletmiştir ve bu nakillerin hiç birinde, böyle bir haber yoktur. İşte bunun için, müstahab olduğu da söylenememiştir.

Güsül abdesti alınırken gözlerin içini yıkama huşunda İmam Ahmed'ten iki rivayet var ise de, en sahih olanı vacib olmamasıdır. Nitekim cumhurun sözü de budur. Abdestte ve gusüldeki bu hükme göre, necaset sebebiyle gözlerin içinin yıkanmasmmda vacib olmaması esastır. Çünkü necaset sebebiyle yıkamak daha şiddetli olacağından, zararı da o nisbette olur. Gözlere bu derece zarar verecek bir tatbikat ise, dinen mestehab olmaz. Şafii ve Hanefi mezhebi alimleri ise bunun vacib olduğunu söylemiştir. Bu hususta onlar,

---

[309][309] Buharı: 3/5. İbn-i Mace: 2/1059. hadis no: 3174. Darimî: 1/479.

[310][310] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/480.

"gözlerin içine necaset çok nadir olarak isabet eder, bu ise meşakkat sayılmaz" görüşündedir. Fıkıh ilmine nemsub bazıları ise, her abdestte gözlerin içini yıkamayı vacip kılmakla gerçekten aşırı gitmişlerdir. Ve bunlar Hanbeli mezhebine mehsubtur. Fakat onların bu sözüne iltifat edilmemelidir. Çünkü sahih olan kavle göre, gözlerin içini yıkamak, ne abdestte, ne gusülde, ne de necaset dolayısıyle vacib değildir.

Ebu Hüreyre'nin sözü edilen hareketine gelince: Ebu Hüreyre bunu, kendi sahşi anlayışı ile yapmıştır, başkaları ise kendisine muhalefet etmiştir. Bu mesele, ilim ehli arasında "İtale-i Gurra=Abdest Nurunu Artırma Meselesi" adıyla anılmaktadır. Ve aslında abdest nuru, yüz ile ilgili bir husustur. Fukahanm bu hususstaki ihtilafı da meşhurdur. İmam Ahmed'ten gelen bir rivayete göre müstehab, diğer bir rivayete göreyse müstehab değildir. Ebu Hanife ile Şafii dahi müstehab olduğunu kabul ederler. İmam Malik ise müstehab olmadığı görüşündedir. Üstadımız Ebu'l-Abbas da bunu tercih etmiştir. Müstehab görenlerin delili, bu hususla ilgili Ebu Hüreyre'den rivayet edilen hadistir ve bu hadis aynen şöyledir:

"Aldığınız abdestin eseri kıyamet gününde alnınızda bir nur olarak parlayacaktır! Yüzünün beyazlığını, nurunu artırmaya gücü yeten bunu artırsın!" Bunu Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmiştir.[311][311] Bunun müstehab olduğunu kabul etmeyenler ise, Rasülüllah Efendimiz'in şu hadisine dayanmaktadırlar: 'Yüce Allah, hududu belli etmiştir, buna uyunuz, hududu geçmeyiniz."[312][312] İlgili ayeti Yüce Allah, abdest alanın kollarını dirseklerine kadar, ayaklarını da topuklarına kadar yıkanmasını hududlandırmıştır. Bu hududun geçilmesi layık olmaz. Rasülüllah'ın abdestini alırken bu hududu geçip uzattığına dair hiç bir kayıt ve işaret de yoktur. Bunu yapan, ibadet olarak yapmaktadır, ibadetlerde ise aslonan ittibadır.

"Uzatılması nıüstehabtır" diye kabul edilirse, nereye kadar uzatılacağına dair vesvesede başlamış olur. Kişi böylece Efendimiz'in ve ashabının ömürlerinde bir defacık olsun yapmadıkları bir şeyi, kendisine şiar edinmeye doğru gider, Böylece vesvese ve aşırılık yolu açılmış bulunur." İşte müstehab görmeyenlerin dedikleri de bu

---

[311][311] Buhari: 1/43. Müslim: 1/218.,

[312][312] Riyazüs-Salihîn ıhadis no:1829. (Beyrut:1390). El-Fethu'l-Kebîr Fî Dammizzi-yade ila el-Camiussağîr: 1/331. (el-Nebhânî). (Bu hadisin mevkuf olduğu söylenmişse de doğru değildir. Hafız Darekutnî'nİn dediği gibi, doğru olan, bu hadisin merfu oluşudur.)

merkezdedir.

Rivayet edilen ilgili hadise gelince: Bunu Ebu Hüreyre'den rivayet eden Nuaym el-Mücmir şöyle demiştir: "Yüzünün beyazlığını artırmaya gücü yeten, bunu artırsın" sözünün, Rasulüllah'ın sözünden mi, yoksa Ebu Hüreyre'nin sözü mü olduğunu bilemiyorum." Onun böyle söylediğini İmam Ahmed Müsned'inde rivayet etmiştir.[313][313]

İbadetlerde İhtiyat Fazilet Değil mi Diyen Vesvesecilere Verilen Cevaplar:

Vesvese ehli diyor ki: "Bizim ihtiyat olarak yaptığımız ve sizin vesvese dediğiniz bu davranışlar, dinde gevşek hareket etmekten, rastgele davranmaktan, tefritin (her bakımdan geri kalmaktan) daha hayırlı değil midir?" Evet, onlar kendilerini savunmak için böyle diyorlar. Biz de cevap olarak deriz ki:

Allah'a yemin ederim ki, tefrit kadar ifrat da mezmumdur. Aşın gitmek de, kusurlu davranmak da, fazlalık da, eksiklik de hep adalet ve makbuliyet dışıdır. Yüce Allah, Kerim kitabının pek çok yerinde ifratı da, tefriti de açıkça kınayıp nehyetmiştir. Bu hususstaki daha önce gördüğümüz ayetlere ilaveten şu ayetleri de bir görelim:

ırEllerini boynuna bağlanmış yapma, tamamen de açma, sonra kınanır, hasret içinde kalırsın."[314][314]

"Akrabalığı olana, yoksula ve yolcuya hakkını ver. Fakat israf etme, saçıp savurma."[315][315]

"Onlar ki harcadıkları zaman, ne israf ederler, ne de cimrilik ederler, harcamaları bu ikisinin arasında kıvamınca (dengeli) olur."[316][316]

---

[313][313] Müsned: 6/176. hadis no: 8394. Fethu'l-Bârî: 1/236.

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/481-482.

[314][314] Kur'an-ı Kerim, fsrâ Suresi: 29.

[315][315] Kur'an-ı Kerim, İsrâ Suresi: 26..

[316][316] Kur'an-ı Kerim, Furkan Suresi: 67.

"Ey Adem oğulları, her mescide gidişinizde zinetinizi (elbisenizi) üzerinize alınız! yiyip içiniz, fakat israf etmeyiniz. Çünkü Allah israf edenleri sevmez."[317][317]

"iyi bilinsin ve asla unutulmasın ki, fıtratın ta kendisi olan Allah'ın dini, ifrat ile tefritin, ğulüv ile taksirin (aşırılık ile geriliğin) ta ortasında ve merkezindedir.[318][318] İnsanların hayırlısı ve Allah indinde sevgilisi de, dengeli ve orta halli gidenleridir. Ki bunlar, geri kalanları kusurlarından arınmışlar, hududu tecavüz edip aşırı gidenlerin şaşkın-lıklariyla da ilişki kurmamışlardır. Bunlar, gerçekten adalet ve temkin ehlidirler. Ve zaten Yüce Allah hidayet buyurup bu ümmeti "Ümmet-i Vasat" kılmıştır! İşte hayır ve adalet de bundadır. Yani tam merkezde ve dengede olmaktadır. İfrat ve tefrit, ğulüv ve taksir ise, birbirine zıt iki taraftır. Her ikisi de merkezden ve adaletten (dengeden) uzaktır. Bütün afetler ise uçlardadır. Merkez, uçları ile korunur. Hayır ise elbette ortadadır.[319][319]

22- ŞEYTANIN HİLE VE TUZAKLARININ EN BÜYÜKLERİNDEN BİRİ DE PUTÇULUK VE KABİR FİTNESİDİR [320][320]

Bu öyle bir fitnedir ki, Allah'ın kendileri hakkında hidayet dileyip merhamet buyurduğu kullarından başkaları bundan salim kalamazlar. Şeytanın bu hususta ki fitnesi o kadar büyük olmuştur ki, zamanla kabirlere ve kabirdekilere tapılır hale gelinmiştir. Önce kabir-dekilerin suret ve resimleri yapılmış, sonra bu suretler gölgesi olan cisimler, put ve heykeller haline getirilmiş, daha sonra da bunlara, Allah'a ibadet eder gibi ibadet edip tapılmıştır. Bu büyük fitne ve hastalığın başlangıcı, ilk defa Nuh'un (a.s.) kavminde görülmüştür. Onların bu durumundan bizlere haber vermek üzere Yüce Kur'an'ı-mızda

---

[317][317] Kur'an-ı Kerim, A'raf Suresi: 34.

[318][318] Hakikatin aynı şekilde tesbit ve tebliği, aynı ifadelerle dilegetirilişi için bakınız: Hanefi Mezhebi imamlarından İmam Tahâvî Hazretlerinin El-Akîdetüt-Tahaviye adlı kitabı ve şerhi, Sh: 585-586. (el-Mektebü'l-lslami,1. Baskısı, 1392). (M).

[319][319] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/482-483.

[320][320] Kitabın bu altı maddelik bölümü, İmam- Birgrvî tarafından hülasa edilip bir risale halinde neşredilmiştir. Ve Birgivî Hazreîleri'nin bu risalesi, Bedir Yayınevi tarafından İSLAMDA KABİR ZİYARETİ adıyla yayımlanmıştır. Bakınız, Bedir Yayınları, No: 31. Çeviren Ahmed Şahin, İst. 1965-1385. 68 sahife. (M).

şöyle buyu-rulmaktadır:

"Nuh, Rabbi'ne dönerek, "Rabbim dedi, onlar bana karşı geldiler, malı ve çocuğu kendisinin ziyanını artırmaktan başka işe yaramayan şımarık bir adama uydular. Büyük büyük tuzaklar kurdular. Dediler ki: 'Tanrılarınızı bırakmayınız, ne Vedd'i, ne Suva'ı ne de Yeğus'u, Yeûk'u ve Nesr'i bırakmayınız." Böylece onlar, birçok kimseleri yoldan çıkardılar. Sen de o zalimlere şaşkınlıktan başka bir şey artırma."[321][321]

Büyük Müfessir Ibni Cerir, bu ayetlerin açıklamasıyla ilgili olarak der ki: "Bize ulaşan habere göre ki bu haber Muhammed bin Kays'tan gelen bir senedle bize ulaşmıştır ve şöyledir: Ayette adları geçen Yeğus, Yeuk, Nesr, Vedd ve Suva; hayatları islam üzere geçen salih (evliya) kimselerdi. Ve kendilerine uyan birtakım cemaatleri vardı. Bunlar öldükleri zaman, cemaatlerinden bazıları dediler ki: "Bu çok sevdiğimiz zatların resimlerini yapsak, onları hatırlamaya ve daha çok ibadette bulunmaya vesile olur."

işte bu düşünce ile onların resimlerini yaptılar. Daha sonra gelenlere şeytan vesvese verdi ve dedi ki: "Sizden evvelkiler, bunlara ibadet ederlerdi. Bunların hürmetine kendilerine yağmur verilirdi. Siz de makbullerden olmak istiyorsanız bunlara yönelip tapınınız." îşte bu sonrakiler, şeytanın vesvesesine kapılıp onlara tapınmaya başladılar. Böylece putatapıcıhk da başlamış oldu."

Selefin büyüklerinden Süfyan-ı Sevri, Ikrime'nin şöyle söylediğini nakleder: "Adem babamızla Nuh peygamber arasında on asırlık zaman geçmiştir. Bu on asır içindeki insanlar, hep islam (tevhid) üzere idiler."

Katade'den gelen bir rivayette ise şöyle denilmektedir: "Ayette geçen bu isimler, Nuh kavminin tapındığı putlardır. Daha sonraları bunlara Araplar da tapınmışlar. Her birinin, belli bir Arap kabilesinde belli yerleri vardı, imam Buhari de, o salih (veli) zatlar adına dikilen bu putların her birinin hangi Arap kabilesine ait olduğunu ve nerelere di-kilmiş bulunduklarını ayrı ayrı bildirir ve şöyle buyurur:

"Bu putlara verilen isimler, aslında salihinden olan zatların isimleri (esmaü ricalin salihin) idi ve bu zatlar Nuh kavmine mensub bulunuyorlardı. Fakat daha sonraları

---

[321][321] Kur'an-ı Kerim, Nuh Suresi:21-24.

şeytan birtakım vesveseler verip, "O mübarek zatların meclisine (makamlarına) birer taş dikiniz ki, onların hatırlanmasına vesile olsun" dedi. Onlar da böyle yaptılar. Ve bu dikilen taşlara onların isimlerini verdiler. Fakat onlar bunlara tapmadılar. Daha sonraları, bunların sırf bir hatıra (hatırlama vesilesi) olarak dikildiği unutuldu ve bunlara tapılır oldu.

Selef büyüklerimizden pek çokları, aslında bu isimlerin, Nuh kavminin salihlerinden bazı zatların isimleri olduklarını, onların önce bü zatların kabirlerinde itikaf yaparcasına ve saygı ile beki eş tiklerini, bu bekleyiş sırasında şeytanın kendilerine gelip öyle vesveseler verdiğini, sırf kendilerinin onlara olan sevgileri sebebiyle ve bir hatırlama vesilesi olarak onların resimlerini yaptıklarını, bunun daha sonraları putatapıcıhk haline getirildiğini açıkça söylemiş ve bildirmişlerdir.

îşte bu kabir fitnesine kapılanların, böylece iki fitneye birden kapıldıklarını görüyoruz. Biri kabir fitnesi, diğeri de put fitnesidir. Sıhhati üzerinde Buhari ve Müslim'in ittifak ettikleri Ûmmü Seleme hadisi ile, Rasulüllah Efendimiz'in işaret buyurdukları iki büyük fitne de bunlardır. Aişe validemiz'in tebliğ ettiği bu hadis şöyledir: "Ümmü Seleme, Habeşistan'da iken gördüğü bir kiliseyi hikaye ederek suretleri, heykelleri haber verdi. Onun haber verdiği bu kilisenin adı Mariye idi. Rasulüllah (s.a.v.) ise, onu dinledikten sonra şöyle buyurdu:

"Onlar öyle insanlardır ki, içlerinden salih bir kul, veli bir zat vefat ettiği zaman, onun kabri üzerine mcscid (mabed) yaparlar, sonra o heykelleri yapıp oraya yerleştirirler. Biliniz ki onlar, Allah indinde insanların en şerlileridir."[322][322]

Söz götürmez iki Sahihler'in diğer bir rivayetine göre, Mariye adındaki o kilisenin durumunu Ümmü Habibe ile Ümmü Seleme validelerimiz birlikte anlatmışlardır. îşte bu hadisde de gördüğümüz gibi, Rasulüllah Efendimiz, kabir fitnesi ile put fitnesini bir arada zikretmiş ve onların "insanların en şerlileri" olduklarım duyurmak suretiyle bundan şiddetle sakmdırmıştır. Çünkü putatapıcılığın sebebi budur.

Araplarda Lat adındaki puta tapınmanın başlangıcı da böyle olmuştur. Ibni Cerir'in Mücahid'e dayanan bir senedle anlattığına göre o, "Gördünüz mü o Lat ve Uzza'yı?"

---

[322][322] Buhari, Kitabü's-salât:1/110. Müslim, Kitabü'l-Mesacid: 1/375. hadis no: 16/528.

(Necm, 19) mealindeki ayeti açıklarken şöyle demiştir: "Lat, aslında unu yağ vesaire ile karıştırarak ezme yapan ve bunu hacılara ikram eden bir zat idi. O vefat ettiği zaman, sevenleri kabrini beklemeye başladılar. Ve sonunda Lat, bir put olup çıktı." Bunu, Ebu'l-Cevza da Ibni Abbas'tan aynen böyle naklet-miştir. işte açıkça görülüyor ki, bunların put haline gelmeleri, hep o muhterem zatların' kabirlerine gösterilen tazimlerden (saygıdan) kaynaklanmıştır. Resulüllah'm yukarıdaki sözleri ile bildirdikleri de aynen budur!.

Üstadım, bu hususta geniş bir açıklama yaparak dedi ki: Rasulüllah Efendimiz'in kabirler üzerine mescid yapılmasını yasaklamasının asıl sebebi işte budur. Önceki ümmetlerden pek çoklarını büyük şirke (küfre) veya küçük şirke sürükleyen sebeb de yine budur. Çünkü insanlar, gerek hürmet ettikleri iyi zatların timsalleri (heykelleri) veya yıldızlarda bulunan ruhaniyetler (!) adına dikilen heykeller sebebiyle veya benzeri durumlarda şirk yollarına düşmüş bulunuyorlar.

iyilerden (velilerden) olduğuna inanılan zatların kabirleri sebebiyle şirke düşmek tehlikesi ise, diğerlerinden daha büyüktür. Bu, mesela taştan veya ağaçtan yapılmış bir puttan daha kolay bir şekilde şirke düşürmektedir. îşte bu sebebledir ki, nicelerini kabirler yanında büyük bir huşu ve hudu ile (saygı ve teslimiyet içinde) dua ederken görürsün! Hatta onlar oralarda, mescidlerde duymadıkları huşuu duyarlar ve neticede kabirdekilere teveccüh ederek tapınırlar, kabirlere secdeler ederler. Çoğu da, kabirlerde namaz kılıp dua etmeyi, cami ve mescidlerde namaz kılıp dua etmekten daha faziletli sayar ve bundan büyük bir feyiz ve bereket umarlar. Ve işte bu yüzdendir ki Rasulüllah Efendimiz bunu kesip atmış, kabirlerde namaz kılmayı mutlak bir surette yasaklamıştır. Kabirde namaz kılan bir kimse, öyle bir mahzuru niyet ve irtikab etmemiş bile olsa, bu mutlak yasağın içine alınmıştır. Keza güneş doğarken ve batarken namaz kılmayı da bu yüzden ve mutlak şekilde yasaklamıştır. Çünkü bu iki vakit, şirk ehlinin güneşe teveccüh edip tapındıkları vakitlerdir.

Allah için namazını kılan bir müslüman, asla böyle bir şey kasdet-miş olmamakla beraber, yine bu mutlak yasağın içine alınmıştır. İşte Sevgili Peygamberimiz'in bu gibi yasakları; bu gibi fitneleri kesip atmak için alınmış îslami tedbirlerdir. Bu yasaklar; şirkin bütün yollarını kapatmak, tevhidi daima canlı ve ayakta tutmak gibi yüce bir hikmet ve maslahata dayanmaktadır."

İmdi bir kimse sırf teberrüken kabirler yanında namaz kılmayı murad eylese, işte

onun bu kasdı ve hareketi, Allah ve Rasulü'ne karşı koymanın, Allah'ın dinine aykırı gitmenin, Allah'ın izin vermediği yeni bir din icad etmenin ta kendisidir! Çünkü müslümanlar, Rasulüllah (s.a.v.)'in şeriatinde kabirler yanında namaz kılmanın menhi (yasaklanmış) olduğunu, kesin ve zaruri olarak bilmektedirler. Keza Rasulüllah Efendimiz'in kabirleri mescid edinenlere lanet ettiği de kesin olarak bilinen hususlardandır. O halde, sonradan icad edilen ve şirke yol açan şeylerin en büyüğü; kabirler yanında namaz kılmak, kabirleri mabed edinmek, kabirler üzerine bina yapmaktır.

Rasulüllah Efendimiz'in kabirler üzerine bina yapmayı açıkça yasakladığına dair haberler, tevatür derecesindedir. Ve bütün ilmi gruplar, Rasulüllah Efendimizin'in bu sarih ve sahih sünnetine uyarak bunun yasak olduğunu açıkça söylemişlerdir. Hanbeîi, Maliki ve Şafii mezhebi alimleri bunun dinen haramhğını açıkça bildirmişlerdir. Gerçi bazı alimler, haram yerine mekruh lafzını kullanımşlarsa da, onların bununla tahrimi keraheti kas de t tiklerini anlamak, daha yerinde olur. Yoksa onların, Rasulüllah'm kesin olarak yasakladığı ve işleyenine lanet ettiği bir şeyi caiz gördükleri şeklindeki bir anlayış,bu kıymetli islam alimleri için bir su-i zan olur. Müslim'in Sahih'inde, Cündüb bin Abdullah'ın şöyle dediği rivayet edilmektedir: "Ben, Rasulüllah Efendimiz'in, vefatından beş gün önce şöyle buyurduğunu kendi kulaklarımla işittim:

"Ben, sizden bir halîl (biricik dost) edinmiş olmaktan Allah'a sığınırım! Çünkü Allah beni, İbrahim'i halîl edindiği gibi halîl edinmiştir. Eğer ben, ümmetimden bir halîl edinmiş olsaydım, muhakkat Ebu Bekir'i halîl edinmiş olurdum. Haberiniz olsun ki, sizden öncekiler, peygamberlerin, (salih ve veli zatların) kabirlerini mabed edinirlerdi, siz siz olunuz sakın kabirleri mabed edinmeyiniz! Ben sizleri bundan nehy e diyorum."[323][323]

Aişe ve Abdullah îbni Abbas rivayet ederler:"Rasulüllah Efendimiz, vefatıyla neticelenen hastalığa yakalandığında, yüzünü örtmekte olan örtüyü açıp şöyle buyurdu: "Allah'ın laneti, yahudiler ve nasra-niler üzerine olsun, onlar peygamberlerin kabirlerini mescid edinmişlerdir." O, böyle buyurup bundan sakındırıyordu ümmetini." Bunu, Buhari ve Müslim ittifakla rivayet etmiştir.

---

[323][323] Müslim, Kitab'ül-Mesacid, 1/377. Buhari, Kitabü's-salât, Kitabü'l-Cenaiz, Kitabü'l-Mağazi, Kitabü'l-Libas'ta Nesai, 1/43. Müsned: t/218, Darİmi, I/329

Yine Buhari ve Müslim'in Ebu Hüreyre'den ittifakla rivayetleri şöyledir: "Rasullüllah (s.a.v.) buyurdu: "Allah, yahudi ve nasranileri katletsin. Onlar peygamberlerin kabirlerini mescid edindiler." Müslim'in tek başına yaptığı rivayette ise, "katletsin" tabiri yerine lanet etsin lafzı geçmektedir.[324][324]

Evet, Sevgili Peygamberimiz, hayatının sonlarında kabirlerin mescid edinilmesini (tapınak haline getirilmesini) açıkça ve şiddetle yasaklamış, can çekişmekte iken bunu yapanlara lanet okumuş, bu suretle ümmetini bundan sakındırmış tır.

Yine Buhari ve Müslim'in ittifakla rivayetlerine göre, Aişe (r.a) validemiz şöyle demiştir. Peygamberimiz, ölümü ile neticelenen hastalığı sırasında buyurdu ki: "Allah, yahudi ve nasranilere lanet etsin! Onlar, din büyüklerinin kabirlerini mescid haline getirdiler." Eğer Peygamberimiz bunu böyle lanetlememiş olsaydı, kendisinin kabri şüphesiz geniş bir meydana yapılırdı! Fakat, Onun kabrinin bir tapmak haline getirilmesinden korkulmuştur!" İşte Aişe Validemiz durumu böyle anlatıyor! Anlamıyanlara ne diyelim?[325][325]

İmam Ahmed de Müsned'inde.Abdullah İbni Mes'ud tarikiyle ve güzel bir senedle şu hadis-i şerifi rivayet eder.

'İnsanların en şerlilerinden bazıları, kıyametin koptuğu saatte yaşamakta olanlardır! Yine bu en şerlilerden bazıları da, birtakım kabirleri mescid haline getirenlerdir."[326][326] îmanı Ahmed, yukarı da geçen ve Aişe validemizle, Ibni Abbas ve Ebu Hüreyre tarafından rivayet edilen hadisler mealinde bir hadisi de Zeyd bin Sabit'ten rivayet etmektedir. Yine îmam, sünen sahiplerinin de rivayet ettikleri bir hadisi îbni Abbas'tan şöylece rivayet etmektedir: "Allah, kabirleri ziyaret eden kadınlara, kabirler üzerine bina-mescid yapan kimselere, kabirlerde ışık-kandil yakan kimselere lanet etsin."[327][327]

---

[324][324] Müslim, Kitabü'l-Mesacid: 1/377. hadis no: 23/352. Nesai: 1/41. Müsned: 1/218. Dârimî: 1/329. Buhari: 1/377. Kitabü'l-Mesacid.

[325][325] Buharî, Kitabü's-salât... Müslim: 1/376. Ebu Davud: 3/553. Nesai: 4/96. Müsned: 2/284.

[326][326] Buharî, aynı yer. Müslim, aynı yer. Nesaî: 4/95. Müsned: 2/246.

[327][327] Tirmizî: 2/136. hadis no: 320. Nesaî: 4/95. Ibni Mace: 11/502. hadis no: 1576. Müsned: 1/229. (İmam Tirmizî, bu hadisin, Ibni Abbas tarîkinin hasen, Ebu Hüreyre tarikinin de sahih olduğunu bildirmiştir. M.Afifi.)

Sahih-i Buhari'de, ibret ve hikmet dolu şu tarihi olay anlatılır: Bir gün Ömer bin el-Hattab, Enes bin Malik'i bir kabrin yanında namaz kılarken görür ve: Ey Enes kabir kabir! diye bağırır. îşte bu olay da açıkça gösteriyor ki, ashab-ı kiramın kalblerinde yerleşmiş bulunan iti-kad: Peygamber Efendimizin yasaklamış oldukları gibi, kabrin yanında namaz kılınamayacağıdır! Enes'in fili, asla bunun zıddına delalet etmez. Çünkü o, kabri görmemiş veya daldırmış olabilir. Fakat Ömer kendisini uyarmış, o da bunun üzerine uyanmıştır,[328][328]

Ashabtan Ebu Said el-Hudri şu hadisi rivayet eder: "Rasulüllah buyurdu: "Yeryüzünün her tarafı mescidir (namazınızı her yerde kılabilirsiniz), ancak kabirler ve hamamlar hariç!"[329][329]

Bu hadisi: îmam Ahmed'le birlikte sünen sahiplerinin dördü de rivayet etmiştir. îbni Hıbban da bunun sahih olduğunu söylemiştir. Kabirler hakkında bu hadisten daha şiddetli bir yasağı ihtiva eden diğer bir hadis daha vardır. Buna göre de, kabire karşı asla namaza durulmayacak, namaz kılan ile onun kıblesi arasında kabir bulunmayacaktır. Müslim'in Ebu Mersad el-Gunevi'den rivayet ettiği bu hadis ise şöyledir: "Rasullülîah (s.a.v.) buyurdu: "Kabirler üzerine oturmayınız, kabirlere karşı namaz kılmayınız."[330][330]

îşte yukarıdaki bu hadisle de, kabirlere karşı namaz kılmak açıkça nehyedilmiştir: Bazıları iddia eder ve der ki: "Kabirlere karşı namaz kılmanın nehyedilmesi, kabirlerin necis olması sebebiyledir! Yani necasete karşı namaza durmayınız, gibi bir mana kasdedilmiştir." Evet, bazıları böyle bir iddia ortaya atmış ve bununla ümmet-i Muhammedi kabir fitnesinden sakındırmak isteyen îslam mürşidlerinin, irşad ve ikazları önlenilmek istenilmiştir. Biz, bunlara cevap verip iddialarının çürüklüğünü ortaya koymak istiyoruz! Bunu, kısa kısa dokuz madde halinde gözden geçirelim:

Bîr: Bu husustaki hadislerin hiç birinde, bu iddia sahiplerinin iddia ettikleri gibi, yeni kebirler ile eski kabirler arasında herhangi bir fark gözetilmemiştir.

Îkî: üzerinde ittifak edilen hadislerde, yahudi ve nasranilere, pay-gamberlerin

---

328[328] Buharî, Kitabü's-salât ta talikan rivayet eder. Hafız Abdürrezzak'm Musannaf'ı 1/404.

329[329] Ebu Davud: 1/330. îbni Mace: 1/246. Tirmizi: 1/131. hadis no: 317.

330[330] Müslim: 2/668. hadis no: 97/972. Ebu Davud: 3/554. Tirmizî: 3/376. Nesai: 4/95.

kabirlerini mescid haline getirdikleri için lanet edilmiştir. Eğer yasaklama sebebi necaset olsaydı, böyle buyurulmazdı. Çünkü peygamberlerin kabirleri yeryüzünün en temiz yerleridir. Onların kabirleri hakkında necesetten söz edilemez. Toprak, onların cesedlerini yemez, onlar kabirlerinde taptaze olarak bulunurlar. O halde, necaset meselesi sebebiyle yasaklanmamış olduğu gayet açıktır.

Üç: Rasulüllah Efendimiz, yalnız kabirlerde namaz kılmayı değil, kabirlere doğru namaz kılmayı da açıkça yasaklamıştır.

Dört: Rasullülîah Efendimiz, yerzüzünün her tarafı mescidtir buyururken, açıkça kabirleri ve hamamları bunun dışında tutmuştur. Eğer mesele, necaset meselesi olsaydı, hamamlardan çok daha pis olan yerleri de zikrederdi.

Beş: Tarihen bilinen bir husustur ki, Peygamber Efendimiz'in Mescidi'nin yapıldığı yer vaktiyle müşriklerin kabristanı idi. Peygamberimiz, onların kabirlerini açtırıp temizlettirdi ve düzle tti, sonra buraya mescidin yapılmasını emretti. Fakat oranın toprağını başka yere taşıttırmadı, düzletmekle iktifa etti.

Nitekim Buhari ve Müslim'in sahihlerinde bu açıkça anlatılmaktadır. Enes bin Malik bunu şöyle anlatır: "Peygamberimiz Mekke'den hicret edip Medine'ye teşrif buyurduklarında Medine'nin üst tarafındaki Amr bin Avf Oğullan Mahallesine indi. On dört gün orada ikamet etti. Sonra Neccar Oğulları'na haber gönderip çağırttı, onlar da geldiler. Sanki ben, o anı şimdi gözlerimle görür gibi oluyorum: Efendimiz devesi üzerinde idi, Neccar Oğulları da etrannı sarmıştı, devesi ilerleyip Ebu Ey-yub'un evi kenarında durmuştu. Peygamberimiz, namaz vakti nerede gelirse orada namazını kılmayı sever, koyun sürülerinin yataklarında namazını kılardı, Mescid'in yapılmasını istediğinden Neccar Oğullarım çağırtmış bulunuyordu. Onlara hitaben: "Ey Neccar Oğulları, şu arsanızın fiyatını söyleyiniz" buyurdu. Onlar ise: "Vallahi biz bu yerin parasını almayız! Biz bunun karşılığını ancak Allah'tan taleb ederiz" karşılığını verdiler.

îşte bu arsada (avluda), daha önce de söylediğim gibi, müşriklerin kabirleri, harabe bir bina ve bazı hurma ağaçları vardı. Peygamberimiz burada, kabirlerin eşilip açılmasını» hurma ağaçlarının kesilmesini, harabenin temelli yıkılıp düzîenmesini emretti ve öyle yapıldı. Her taraf bir güzelce temizlenip tesviye yapıldı, kabirden eser ve nişan kalmadı, kesilen hurma ağaçları Mescid'in kıble tarafına dizildi, etraftan taşlar

taşınıp Mescid'i bina ettiler.

Altı: Kabirler yanında namaz kılmak ile şirke düşme tehlikesi, İkindi ve Sabah namazını kıldıktan sonra nafile namaz kılmakla düşülecek fitneden daha fazladır. Daha hafif olmasına ve asla namazını kılan bir müslümanm hiç aklından bile geçirmediği bir müşabehet sebebiyle bunlar yasaklanmış olursa, irtikab edenini daima şirk fitnesine sürükleme tehlikesi bulunan kabirler yanında namaz kılmak, hiç ya-- saklanmış olmaz mı? Çünkü kabirlere Şeriatın izin vermediği bir şekilde hürmet etmek, daima en kolay bir şekilde şirke açılan yol olmuştur. Görmez misiniz ki, bunu irtikab edenler, aynı zamanda kabir-dekilere dua edip isteklerini onlardan taleb eder olmuşlar, onlara sığınmışlar, orada namaz kılmayı, orada dua ve niyazda bulunmayı mescidlerde kılınacak olan namaz ve dualardan daha faziletli saymışlardır. Ve daha neler ve neler irtikab etmişlerdir. Şimdi böylesine şirke ve küfre kadar varan fitne ve mefsedetler nerede, necaset meselesinin mahzuru nerede? Peygamber Efendimiz'in; ümmetini, Nuh kavminin düştüğü akıbete düşmekten korumak ve sakındırmak için bu yasağı getirdiği gayet meydanda değil midir?

Yedi: Gördük ki Peygamberimiz, kabirleri mescid edinenleri la-netlemiştir. Eğer mesele necaset meselesi olsaydı, kabirlerin üzerine temiz toprak ve çamur tabakaları yatırmak suretiyle üzerlerine mescid yapılması caiz olurdu. Fakat bu caiz kılınmamıştır.

Sekiz: Kabirleri mescid haline getirenlerle birlikte, kabirlerde kandil yakanların dahi lanetlenmiş olduğunu gördük. Demekki bu ikisi, lanetlenecek derecede günah olmakta birbirinin aynıdır ve her ikisi de büyük günahtır, kabirlerin üzerinde kandil yakmanın büyük günah oluşunun, kabirlere tazim yüzünden olduğu meydandadır. Bunun necaset meselesiyle bir ilgisi olamaz. O halde diğerinin bu yüzden yasaklandığı iddiası da tutarsızdır. Kabirleri mabed haline, getirmenin yasaklanmasının sebebi de, onlara tazimdir. Ve bu tazim, şirk fitnesinin sebebidir. Nitekim Rabbimiz ashab-ı kehf in işini tartışanlardan, bu hususta galebe çalan kısmını: "Onların üzerine mutlaka bir mescid yapacağız" dediklerini anlatır bize.[331][331]

Dokuz: Peygamber Efendimiz bir hadislerinde:

---

[331][331] Kur'an-ı Kerim, Kehf Suresi: 21.

"Allah'ım benim kabrimi, tapılan bir put haline getirme!" diye duada bulunmuştur. Ve akabinde de: "Allah'ın gadabı peygamberlerinin kabirlerini tapınak haline getirenler için elbette çok şiddetlidir"[332][332] buyurmak suretiyle, onları niçin lanetlediğini de açıkça belli etmiştir. Elbette bu, kabirlere duyulan aşırı tazim sebebiyle, onları putlaştırmaktan ibarettir.

Özet olarak deriz ki: Şirki, şirkin sebeblerini ve vesilelerini iyi bilen ve Rasulüllah'ın tebliğ ve talimlerindeki maksadını iyi anlayan bir kimse, hiç bir şüphe ve tereddüde yer vermeden hükmeder ki; Rasulüllah'ın lanet etmesi, kendi sığasıyla: "Sakın yapmayınız!" "Ben sizi bundan nehyediyorum!" buyurarak nehyetmiş olması, asla necaset meselesi ve sebebiyle değildir! Belki bu yasağa rağmen itaatsizlik edenlere bulaşacak olan şirk necaseti sebebiyledir. Ki bunu irtikab eden, Allah ve Rasulüllah'a isyan etmiş, kendi arzusuna uyarak şirk yoluna sapmış olur. La ilahe illallah tevhidinin hakikatinden nasibi azalmış veya tamamen kesilmiş bulunur. Rasulüllah Efendimiz ise; müslüm ani arın bu islami manadaki tevhidden nasibleri kesilmesin, tevhid temeline şirk şaibeleri bulaşmasın istiyor. Müslümanlığın temeli bulunan tevhidin her nevi şirkten tecrid edilmesi, bütün islami özelliği ve güzelliği ile korunması hedefine yöneliyor. Buna aldırış etmeyenlere kızıp gadap ettiği için, lanet sözünü ağzına alıyor, Allah'ın yarattığı şeylerin Allah'ın yerine konulmasına şiddetle karşı çıkıyor. Her şeye rağmen, şirkin sebeb ve vesilelerine sülük eden kimseler ise, ancak O'na isyan ediyorlar. O'nun lanet ederek yasakladığı şeyi irtikab eyliyorlar. Şeytanın şu hile ve tuzağına düşüyorlar: Şeytan onlara diyor ki: Bu yaptığınız, evliya ve salih zatlara tazimdir! Siz bu tazim hususunda ne kadar ileri giderseniz, o nisbette onların yakınlığına, kemalet ve saadete erersiniz!" Onlar da, şeytanın bu hileli ve zehirli sözüne (vesvesesine) aldanıp gidiyorlar. Alemlere rahmet (a.v) Efendimiz'in emir ve yasaklarına ise kulak asmıyorlar: Tutarsız ve geçersiz yorumlarla, yine kendilerini aldatmış oluyorlar.

Allah'ın izzet ve kudretine kasem olsun ki, işte aynen bu kapıdan girerek şeytan puta tapanları aldatmıştı! Ve kıyamete kadar da bu kapıdan girerek aldatıp saptırmaya devam edecektir. Yüce Allah'ın hidayette kıldığı tevhid ehli ise, Allah'ın veli ve salih kullarının kadr ü kıymetlerini hakkıyla tanımakta, onların ahlak ve siretleriyle ahlaklan-

---

[332][332] Bu hadis sahihtir. Muvatta 1/172. Tabakat-ı Ibni Sa'd: 2/240. Abdürrezzak'ın Musarmafı, 1/407. (Bezzar ve İbni Abdü-Berr de sahih olduğunu söylemişlerdir.)

mak yoluna sülük etmektedirler. Onların da birer kul olduklarını biliyor, asla onlara Allah'ın uluhiyetinden zerrece bir hisse vermiyor, onlara nasıl tazim ve itaatta bulunmak gerekiyorsa öylece, yani müslümanca tazim ve itaatta bulunuyorlar.

Şirk ehli olanlar ise, hem onlara hakkıyla itaat etmiyor, hem de kendilerine hakkıyla tazimde bulunmuş da olmuyorlar. îmam Şafii bu konuda buyurur ki: "Bir mahlukun, kabrini mescid haline getirecek derecede tazime tabi tutulmasını, çok çirkin görürüm. Bunda, hem bunu ir.-tikab edenler için, hem de gelecek nesiller için fitneler vardır."

Hadisin Nasihi ve Mensuhu adlı kitabın müellifi el-Esram, kabir yanında namaz kılmanın, şirke düşürdüğü için yasaklanmış olduğunu ve bunda yahudi ve hıristiyanlara benzeyiş bulunduğunu kabul edenlerdendir. Nitekim adı geçen kitabında, ilgili Ebu Said hadisini ve konuyla ilgili Zeyd bin Cübeyr hadisini zikrettikten sonra aynen şöyle der: "Kabiristanda namaz kılmanın mekruh oluşunun sebebi, ehl-i kitaba benzeyiştir. Çünkü onlar, peygamberlerinin ve din büyüklerinin kabirlerini birer tapmak edinmişlerdir. [333][333]

Şeytanın Hile Ve Tuzaklarından Biri De: Kabirleri Bayram Yeri Edinmektir.

Bu bölümde, kabirleri bayram yeri edinmenin durumu incelenecektir. Çünkü şeytanın hile ve tuzaklarından biri de gerçekten budur. Az ileride, Sevgili Peygamberimiz'in: Ve benin kabrimi, bayram yeri de edinmeyiniz!" buyurarak bunu açıkça yasakladığını göreceğiz.

Bayram; büyük bir ilgi ile tekrarlanan, kendisine yönelmen şey demektir. Ya zamanı olur, ya da mekanı. Şimdi bunları açıklayalım:

Zamanı olan, yani zamanla ilgili bulunan bayramlara, sünen sahiplerinin rivayet ettikleri hadisi örnek olarak zikredebiliriz. Bu hadislerinde Rasulüllah şöyle buyurmaktadır: "Arefe, Nahr günü ve Mina günleri, biz müslümanların bayram

[333][333] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/485-489.

günleridir."[334][334]

Mekan ile ilgili olanı hakkında da, Ebu Davud'un Sünen'indeki şu rivayeti zikredebiliriz: "Adamın biri Rasullüllah Efendimiz'e gelip sordu: "Ey Allah'ın Rasulü, ben Büvane'de deve kesmeyi adamış bulunuyorum. Bu adağımı yerine getirebilir miyim?" Onun bu sorusuna Rasulüllah şu karşılığı verdi: "Orada müşriklerin putlarından bir put var mı? Veya onların bayramlarından bir bayram yapılır mı?" Adam "Hayır" dedi. Efendimiz de: "O halde, adağını yerine getir" buyurdu,[335][335] Yine bu konuda Rasulüllah'ın 'Ye benim kabrimi, bayram yeri haline de ge-tirmeyiniz!" hadisini de misal olarak zikretmiş olalım.[336][336]

Arapçada "iyd" kelimesi ki biz onu Türkçede "bayram" olarak kullanıyoruz, muavede ve itiyad kelimelerinden alınmadır ve bu kelimelerin lügat anlamı da, tekrarlama ve adet edinme demektir. Bu iyd = Bayram kelimesi, bir mekana isim olarak verildiği zaman, insanların büyük ve ciddi bir ilgi ile gidip toplandıkları, toplanıp nöbet tuttukları (itikaf yaptıkları) şu veya bu şekilde ibadet ettikleri veya eğlenip neşelenmek gibi başka sebeblerle topluluk haline geldikleri yerler, demektir. Nitekim Mescid-i Haram, Mina, Müzdelife, Meş'ar-i Haram, Arafat gibi yerler, Yüce Allah'ın tevhid ehline lütfettiği bayram yerleridir. Ve bu mübarek yerlerde ibadet günleri de tevhid ehlinin bayram günleri olmuştur.

Şirk ehlinin, gerek zamana bağlı, gerek mekana bağlı birtakım bayramları vardır. Fakat Yüce Allah'ın mutlak birliği ve yalnız O'na ibadet edilebileceği temeline dayanan müslümanlık geldikten sonra, müşriklerin her iki manadaki bayramları kaldırılmış Ramazan ve Kurban Bayramları ve Mina Günleri onların yerine ikame edilmiştir. Onların mekana bağlı bayramlarının yerine de Beytullah olan Kabe, Arafat, Mina ve Meş'ar-i Haram gibi mekanlar kabul edilmiştir. Kabi-ristanları bayram yeri edinmek ise, müşriklere mahsus bayramlardandır. Onların islam'dan önce böyle bayramları vardı. Bunun için Rasulüllah Efendimiz, "Büvane'de, onların bayramlarından bir bayram yapılır

---

[334][334] Tirmizî: 3/143. hadis no: 773. Ebu Davud: hadis no:2419. Nesai, el-Müçteba/ Kitabü'l-Menasik. (Tirmizi bu hadis için, Hasendir, Sahihtir demiştir. Ben derim ki: Bu hadis, rivayet edildiği bütün tarikleri ile sahihtir. M. Afifi).

[335][335] İbni Mace: 1/688, hadis no:2130-2131. Müsned: 6/366. Ebu Davud: 3/237. (İbni Ebi Şeybe ve Beğavrnin de rivayet ettiği bu hadisin aslı, Sahihayn'dedir. Afifi.)

[336][336] önceki kaynak ve yer.

mı?" diye soruyordu. Böylece gerekli tenbihi yapıyor, hatta bu maksatla kabirlerin kireçle yapılmasını, sıvanmasını bile yasaklıyordu

Kütüb-i Sitte'den (altı sahih hadis kitabı'ndan) üçüncü sıradakinin sahibi îmam Ebu Davud, senedi Ebu Hüreyre'ye dayanan bir hadisi şöyle nakleder: Ebu Hüreyre' den O şöyle demiştir: "Rasulüllah Efendimiz buyurdu:"

Evlerinizi kabir haline getirmeyiniz, benim kabrimi de bayram yeri yapmayınız! Nerede olursanız olunuz, salât ü selamınız bana ulaşır."[337][337] Bu hadisin senedi güzeldir, bütün ravileri meşhur ve muteberdirler.)

Ebu Yala el-Musuli şöyle der: Bize Ebu Bekir bin Ebi Şeybe nakletti, ona Zeyd bin Rubab, ona Cafer bin ibrahim, ona da Ali bin Huseyn rivayet etmiştir. Şöyle ki: Bir gün o, adamın birinin Rasuiüllah'ın kabri yanındaki boşluğa gelerek dua ettiğini görmüş ve onu böyle yapmaktan nehyetmiş, ayrıca kendisine demiştir ki: "Bak kardeşim, ben sana babamdan, babamın da babası (yani dedem) Ali'den, onun da büyük dedem Rasullüllah'tan duyduğu bir hadis-i şerifi haber vereyim mi? Bak, Rasulüllah ne buyurmuştur:

"Sakın benim kabrimi bayram yeri edinmeyiniz! Evlerinizi de kabir haline çevirmeyiniz! Siz nerede olursanız olunuz, selamlarınız bana ulaşır."[338][338] (Bunu, Ebu Abdullah Muhammed bin Abdul-Vahid el-Makdisi de, el-Muhtarat'mda rivayet etmiştir.) Said bin Mansur'un Sünen'indeki rivayeti de, az bir ifade farkıyla şöyledir: Ra-sulüllah buyurdu; "Sakın kabrimi bayram yerine çevirmeyiniz, evlerinizi de kabir haline koymayınız! Bulunduğunuz yerden bana salât ü selamlarınızı yollayınız, çünkü siz nerede olsanız oradan selamınız bana ulaşır."[339][339]

Said bin Mansur, Abdül-Aziz bin Muhammed'in Süheyl bin Ebi Süheyl'den naklen kendisine şu bilgiyi verdiğini söyler: Süheyl ona şöyle demiştir: "Ali'nin (r.a) oğlu Hasan'm oğlu Hasan, bir gün beni kabrin yanında gördü. Bu sırada kendisi Fatıma'nın evinde akşam yemeğini yemekte idi. Beni çağırdı ve akşam yemeğine davet etti. Ben yemek yemeyi arzu etmediğimi bildirdim. O, bana tekrar seslendi ve: "Peki kabrin

---

[337][337] Ebu Davud: 2/534. hadis no:2042. Müsned:2/367. İbni Mace: Kitabü'l-Ikarhe: 11/438. hadis no:1377: ibni Ebî Şeybe: 2/83. Ebu Yâlâ, Verak: 32/2. Abdürrezzak: 3/577.

[338][338] Önceki kaynak ve yerler..

[339][339] önceki kaynak ve yerler.

yanında ne işin var?" dedi. Ben de kendisine: "Hz. Pey-gamber'e selam verdim" dedim. Bunun üzerine o şöyle konuştu: "Bak kardeşim, Mescid'e girdiğin zaman selamını verirsin. Unutma ki Ra-sulüllah şöyle buyurmuştur: "Sakın benim evimi (kabrimi) bayram yerine çevirmeyiniz! Kendi evlerinizi de kabir haline koymayınız!.. Allah, yahudi ve nasranilere, peygamberlerin ve din büyüklerinin kabirlerini tapmak haline getirdikleri için lanet etmiştir. Bana, bulunduğunuz yerden salât ü selam veriniz, o bana ulaşır. Sizinle ta Endülüs'te bulunan kimse arasında bir fark yoktur."

îşte, bu iki ayrı yoldan gelen mürsel haberler de bu hususstaki hadisin sabit olduğunu gösterir. Kaldı ki, mürsel haberleri delil ve hüccet olarak kabul etmenin dışında, ilgili hadisin ayrıca müsned olarak rivayet edilmiş olduğunu da bundan önce görmüş bulunuyoruz.

Üstadımız Şeyhülislam (r.a), bu hususstaki ciddi bir açıklamasında şöyleder: "Hakikat olduğu gibi açıktadır... Rasulüllah'm (s.a.v) kabri, şüphesiz yeryüzündeki kabirlerin en faziletlisidir! O, bizzat kendi kabrinin bayram yeri haline getirilmesini açıkça yasakladığına göre, diğer bütün kabirler için bu, elbette yasaklanmış olmaktadır. Sonra Ra-sulüllah'm aynı tebliğinde: "Evlerinizi kabir haline getirmeyiniz" buyurmuş olması, biz müslumanları, evlerimizi namaz, dua, Kur'an kıraati gibi ibadetlerden mahrum etmememizi, bu gibi nafile ibadetlerimizi evlerde yapmamızı kılavuzlamakta, özellikle bunların tercihan kabirlerde yapılmasını yasaklamaktadır. Çünkü böyle hareket etmekle tevhid ehli şirk ehline benzemekten uzaklaşmış, onlara muhalefet etmiş olur.

Aynı hadis-i şerifde ayrıca: "Salât ü selamınızı bulunduğunuz yerden gönderiniz, çünkü siz nerede olsanız o bana ulaşır. Sizinle ta Endülüs'te bulunan kimse arasında fark yoktur" buyurul-muş olması, ne kadar manalı ve hikmetlidir. Demekki tevhid ehli olan-lar, "Rasulüllah Efendimiz'e salât ü selam vermem için, O'nun kabri başında olmam ile olmamam fark etmez" diye bilip inanacak, nerede bulunuyorsa oradan selamını gönderecektir.

"Fakat kendilerine hırİstiyanlarm şirkinden ve yahudilerin tahrif hastalığından biraz bulaştırmış bulunan bazı kimseler, konuyla ilgili hadis-i şerifleri, gayr-i islami bir şekilde yorumlama çabasına giriyorlar... Mesala diyorlar ki: Bu hadisleriyle O, "bayramların senede bir iki defa bulunması gibi, kabrime senede bir iki defa değil, sık sık geliniz! Her zaman, her vakit ve saatte kabrime geliniz" demek istemiştir."

Böyle bir iddia, elbette islami ve Muhammedi hakikatlerin düpedüz tahrifidir! Allah ve Resulüllah'a karşı çıkmak, Allah'ın ve Re-sulüllah'm emir ve iradeleriyle çelişkiye düşmektir. Hakikatleri bile bile tersine çevirmek ve Rasulüllah'a üstelik çelişki, hem de aldatıcılık isnad etmektir. Böylesine bir yahudi inadı ve İsrarı ile doğru yoldan ayrılıp dalalete düşen batıl ehlini Allah katletsin.

Aklı başında hiç bir kimse zerre kadar şüphe etmez ki, hadislerinde:

"Sakın kabrimi bayram yerine çevirmeyiniz."

"Allah'ım, benim kabrimi tapılan bir put haline getirme."

"Din büyüklerinin kabirlerini mescid (tapınak) haline getirdikleri için Allah, yahudi ve nasranilere lanet etmiştir" buyuran sevgili ve şefkatli Peygamberimiz, bu ehl-i batılın kasdettiği gibi bir manayı asla kasdetmiş olamaz! îlahi ve dini gerçekleri bile bile tersine çevirmekle de yahudilere benzerlik arzeden bu ehl-i batıl ise; Ra-sulüllah'ı ve O'nun ashabını töhmet altında bırakmaktan bile sakm-mamakta, kendi za'f ve marazlarını (hastalıklarım) onlarda da varmış . gibi göstermeye yeltenmektedirler. Bile bile bu duruma düşmek ise, her büyük günahtan daha büyük ve daha tehlikeli bir günahtır. Kademe kademe islami tevhid'ten ayrılmış olmanın cezası ve akibetidir.

Zaten daha önceki Peygamberlerin getirip tebliğ ettikleri ilahi dinlerin asılları da hep bu mantık ve gidişle bozulmuştur. Tevhid Güneşi apaçık ortada iken, şu veya bu şirk yoluna kayışlar hep böyle olmuştun Eğer Yüce Allah'ın şu ümmet-i merhumeye bahşettiği islam mürşidleri olmasaydı, önceki dinlerin başına gelenler, güzelim İslam'ın başına da gelmiş olacaktı. Bu sebeble, İslam'm dili, Sünnet'in bit'at ve dalaletlere çekilmiş kılıcı demek olan imam Malik, Sevri, Evzai, Leys bin Sa'd İmam Şafii, Ahmed, Ishak, Ebu Ubeyd, Ebu Hanife, Ebu Yûsuf, Muhammed Şeybani, îmam Buharı ve Müslim, gibi din imamlarının mevcudiyetlerini, Yüce Allah'ın bu Ümmet-i Muhammed'e büyük bir lütfü ve rahmeti olarak bilmeli ve onların birinci elden verdikleri îslami bilgilere hakkıyla sahip olmalıyız. Tahrifçilere, bit'atçılara aldanmamalıyız."[340[340]]

Eğer Rasulüllah Efendimiz'in, "Kabrimi bayram yeri yapmayınız! Sık sık geliniz, kabrimin başından ayrılmayınız!" demek olsaydı, kabirler üzerine mescid yapılmasını

[340[340]] Kitabü'l-iman: 344. (Şeyhülislam Ibni Teymiye), el-Mektebû'l-lslami, Dimaşk,1381-1961.

yasaklamaz, dua ve niyaz için mezarlıklarda bekleşenlere lanet etmezdi. Hakikatler ortada iken Rasulüllah kendi kabri hakkında açıkça: "Allah'ım, benim kabrimi tapılan bir put haline getirme, buna izin verme!" diye dua ederken, yine kendi kabrinin sık sık ziyaret edilmesini istediği nasıl iddia edilebilir? Ra-sulüllah'ın sözlerini, sözlerindeki manâ ve maksadı, O'nun güzide sahabeleri ve ehl-i beyti anlayamadılar da, bu hurafeci, bit'atçi ve şirkçi sapıklar mı anladılar? îmam Hasan m oğlu Ali, Rasulüllah'm kabrinde dua eden bir adamı bundan menediyorken, sözü edilen hadisi şerifi delil olarak gösteriyor! O bu hadisi, babası imam Hasan vasıtasıyla dedesi imam Ali'den naklen veriyordu. Kabirleri tapmak haline getiren, bu sapıklar, imam Hasan ve îmam Ali'lerden daha mı âlimdirler? Bunların zerre kadar aklı ve ilmi olsa, derhal içinde bulundukları dalaleti bırakır, Rasulüllah'ın sünnetine O' nun ashabının ve ehl-i beytinin ilmine ve yoluna itibar ve ittiba ederler."

"Bak, Rasulüllah (s.a.v) Efendimizin ashabı ve ehl-i beyti, kabirler hususunda nasıl davranıyorlar, Rasulüllah'ın sünnetini nasıl tatbik ediyorlar! Onlar, Rasulüllah'a arkadaş, komşu ve akraba olmaları bakımından, elbette buna en layık kimselerdir! Yüce islam Peygamberinin Sünnetini en doğru bir şekilde tesbit ve tatbik ederek başkalarına güzel örnek olmuşlardır. Başkaları ise, onları Örnek alma durumundadır. Rasulüllah'ın ashabını ve ehl-i beytini örnek almaya yanaşmayanlardır ki, şu veya bu şekilde bit'ate ve hattâ şirke düşmekten kendilerini kurtaramazlar." [341][341]

Kabirleri Bayram Yerine Çevirmenin Bazı Fitne Ve Fesatları

Bölümün bu maddesinde, kabirleri bayram yerine çevirmenin bazı fitne ve mefsedetleri anlatılacaktır. Gerçekten bu mezar meselesinde, ashab-ı kiramı örnek almayıp da kendi bildikleri gibi hareket etmelerinde insanlar için, sayılamayacak kadar fitne ve fesatlar vardır! Evet, bunda o kadar çok fitne ve fesatlar vardır ki, bunun sayısını ve bütün neticelerini Allah'tan başkası tam manası ile bilemez! Kalbinde Allah'ın birliği inancı sağlam bir şekilde yerleşmiş olan her bir müslüman ise, bu gibi bit'atlerden kesinlikle nefret eder! Zehirli yılanlardan ve akre-blerden kaçındığı gibi bunlardan

[341][341] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/494-498.

kaçınır. Çünkü onun esas gayreti, imân ve tevhid gayretidir! Buğzu ve nefreti de (daima Allah için olduğundan), her nevî şirk ve bit'atdir. Bit'at ve dalalet denizinde yüzen bir kimseden ise, böyle bir hareket bekleyemezsiniz. Şair, buna işaretle ne güzel söylemiştir: "Fakat ölmüş bir adam, elbette yaranın acısını duymaz!"

Kabirleri bayram yerine çevirmenin büyük fitne ve fesatlarından başlıcaları olarak şunları zikredebiliriz: Onlar kabirlere karşı namaz kılarlar,, kabrin etrafını dolaşıp tavaf ederler, öpüp yüz-göz sürerler, yatıp toprağına yanaklarını korlar, kabirdekilere tapınırlar; onlara sığınıp dilek ve muradlarını onlardan isterler, onlardan rızık, zafer, şifa ve afiyet taleb ederler, her nevi sıkıntı ve zorluklarının, bela ve musibetlerin giderilmesi için onlardan meded umarlar... Ve daha bunların benzeri çeşitli taleb ve isteklerde bulunmak için onlara yönelip sığınırlar. Tıpkı İslam Öncesi cahiliye putperestlerinin putlarına yönelip sığındıkları gibi.

Eğer sen, bizim bu tesbitlerimiz hakkında tam kanaate varmak, durumu kendi gözlerinle görmek istersen ve bir inceleme yaparsan, elbette ibretlerle dolmuş olacaksın. Evet, ibretle müşahede edeceksin ki: Onlar, kabirlere yöneldikleri zaman büyük bir cezbe ve heyecan içindedirler. Ta uzaktan ziyaretine yöneldikleri kabirleri (meşhed ve türbeleri) görür-görmez binitlerinden kendilerini adeta yere atarcasma inip secdeye kapanırlar. (Mukaddes secdeler ederler) Yerin toprağını öptükten sonra ayağa kalkıp başlarını açarIar..Aşkla şevkle bağırıp fer-yad ederler, hıçkıra hıçkıra ağlar, elinde ve iktidarında hiç bir şey bulunmayan o fanilere sığınır ve onlardan iştimdad ederler. (Henüz onların kabirlerinin yanına gelmemişken bile, "Dahîlek ya seyyidi Ahmed Bedevi!" = "îşte gelip sana sığındım, ey efendim Ahmed Bedevi" diyerek bütün kalbleri ve ruhları ile onlara sığınmış bulunurlar.) Kendilerini bir değil, binlerce HACC-I EKBER yapmıştan daha kârlı sayarlar. Tam kabrin yanma geldikleri zaman ise, hemen namaza niyetlenip iki rek'at namaz kılarlar. Ve bu iki rek'at ile, iki Kıbleli Mescid'te kılman namazdan daha fazla sevap kazandıklarını zannederler. (İslam'da, kabir ziyareti sırasında, asla namaz kılmak diye bir şeyin bulunmadığım bilmeyecek kadar cahillik ederler.) Kıldıkları bu bit'at namazdan sonra, kabrin etrannda dolanmaya, rükular ve secdeler yapmaya başlarlar.

Bütün ruhları ve kalbleri ile ve aynen bu hususlaki felsefecilerin sözlerine ittibâ ile, kabirdeküerden yakınlık, feyiz ve bereket isterler. Bir nevî kabir vakfesi yaparlar. Bizzat

kabirdeki zattan himmet ister, ona hitab ederek taleb ve dilekte bulunurlar.

Ben Allah'a yemin ederek söylerim ki, aslında zerre kadar sevap kazanmış, mânevi bir şey elde etmiş olmazlar! Zâten yaptıklarının ve istediklerinin çoğunun maneviyât ile bir ilgisi de bulunmamaktadır! Fakat sırf manevi maksat ve niyetlerle gidip böyle yapmış bile olsalar, elleri boş ve kalbleri günahla dönerler! Çünkü Allah için değilde, şeytan için dökülen göz yaşlarının, çekilen mihnet ve çilelerin Allah yanında hiç bir kıymeti yoktur! Bizzat kabirdeki ölüye seslenip ondan istekde bulunan bir kimsenin kazancı, küfür ve şirkten başka ne olabilir? Kalbini şirkten, îmanını küfür şaibesinden arı ve duru kılmış bir müslü-man; bütün kalbi ve ruhu ile bir kula nasıl yönelebilir? Allah'ı bırakarak kul-lara, kabirlere nasıl sığınabilir? Dileğini, dua ve niyazını Allah'tan başkasına nasıl arz edebilir?

Fakat sen, ey uyanık bir müslümandan beklenen ciddi bir alâka ile bizim bu "ÎGASE..." adlı kitabımızı okuyan kardeş, bizim bu söylediklerimizin kabirlerde aynen irtikâp edilmekte olduğunu gözlerinle görebilirsin![342][342] Ziyaretgâh dedikleri o yerleri, Kabe gibi takdis ettiklerini,, kabirlerdekilere karşı mukaddes secdeler ettiklerini, hattâ bu ziyaretlerine "KABÎR HACCI" dediklerini, ziyeret sonrası, hacıların ihramdan çıktıklarında yaptıkları gibi, başlarını traş ettiklerini, saçlarını kısaltıklarını görebilirsin. Bu kadarlada kalmazlar, bazıları kurbanlarını da getirdikleri için kurbanlar-adaklar keserek orayı Mina'ya çevirirler. Fakat bütün bu yaptıkları, kesinlikle Allah için değil, kul içindir, put içindir, aynen câhiliyede olduğu gibi.

Sonunda, büyük bir sevinçle, büyük bir bayram sürûru ve neşesi ile birbirlerini tebrik ederler. Döndüklerinde de, kendileri gibi şeytanın hile ve vesveselerine kapılıp Rasulüllah'm Sünneti'nden ayrılmış olanlar tarafından da tebrik edilirler. Hatta bunlar onlara derler ki: "Ey kardeş, gel şu kabir haccı'ndan kazandığın sevabı bana hibe et! Ben de sana müteaddid defalar Kabe'ye giderek ettiğim hac sevaplarını hibe edeyim!" Kabir Haccı yaptığı inancında olan bü zavallı da ona verdiği cevapta der ki: "Yok kardeşim yok! Sen ne diyorsun? Sen, her sene hacca gitmiş bile olsan, Haccı Ekber bile yapmış olsan, ben kabir haccı'mm sevabını seninle hibeleşmeye yanaşmam!"

342[342] Bizzat Evliya Çelebi: "Sıtma elemin çektim yok dermanım! Hemen himmet et bana. akvazıı sultanım!" diverek mahluka sığınmakta, emsali kimseler aibi bir sakınca görmezdi.(Bakınız Evliya Çelebi Seyhatnamesi :3/349-İkdam,1314baskısı).(M).

Ey uyanık müslüman! Sakın sana anlattığımız bu şeylerde, bizzat vâki olanların dışında bir şey söylediğimizi sanma! Kesinlikle fazla-artık birşey söylemiş değiliz. Onların irtikâb ettikleri bütün bit'at ve dalaletlerin hepsini söyleyebilmiş de değiliz. Çünkü aslında onların irtikâb ettikleri islâm dışı şeyler, akla hayâle gelmeyecek kadar çoktur. Ve bunlar, Nuh'un (a.s) kavminde başlamış bulunan bir putperestliğin başlangıcıdır, şirke ve küfre açılan kapıdır. Âhiri ve âkibeti İslâm'dan uzaklaşma, îslâmi mânâdaki tevhidden nasibin iyice azalması veya tamamen sona ermesidir. Adına ne derlerse desinler, kesinlikle islâm dışıdır, İslâm Peygamberi'nin Sünnet'ine aykırı bir gidiştir.

îslam hidâyeti, islâm fıkhı hakkında azıcık bilgisi olanlar, hattâ bunun kokusunu almış bulunanlar kesinlikle îtirâf ederler ki, sonu şirke varan, küfre doğru açılan bütün kapı ve yolların, sebeb ve vesilelerin sıkıca kapatılması lazımdır! Bizim Peygamberimiz (s.a.v) de, Sünneti ile, o mübarek sözleri ile işte bunu yapmıştır! Allah'ın en son ve en büyük Elçisi olarak, vazifesini tastamam yerine getirmiş, ümmetini gerektiği gibi uyarıp irşad eylemiştir. Çünkü hangi sebeb ve vesilenin, hangi netice ve akıbete doğru yol alacağını, ne ile.ve nasıl neticeleneceğini, en iyi bilen, bildiklerinin en iyi mualim ve mürşidliğini yapan ancak O'dur. O; ilâhî hidâyetin, bütün âlemlere şâmil Sübhânî rahmetin teblîğcisi olarak gelmiştir! O'na uyanlar, O'nun Sünneti'ne sımsıkı tutunanlar, bu hidayete ermiş, bu rahmete nail olmuşlardır... Evet, bütün hayır ve iyilikler, bütün hidayet ve güzellikler, Alemlere rahmet (s.a.v.) Efendimiz'in sünneti'ne uymakta, bütün sapıklıklar, bütün aldanış ve şaşkınlıklar ise O'nun sünneti'nin dışında gitmekte, O'na ve Sünneti'ne muhalefet etmektedir!

Bu çok önemli hususu böylece noktalarken, Sünnet'in büyük tercümanlarından Allâme Ebu'I-Vefâ Ibni Akîl'in, önemli bir tebliğini sunmak istiyorum! O büyük zât, aynen şöyle diyor:

"Cehalet ve aşırılık yolunda bulunanlara, şer'i emir ve yasaklar ağır gelmiş (!) ve bu yüzden onlar, kendi cehalet ve gafletlerine (nefsanî arzularına) uygun âdetler ve kanunlar aramışlardır. Arzu edip de bulamadıklarını, kendileri îcât etmiştir. Böylece, kimsenin emri altında olmamak gibi bir hürriyete ermişler, neticede bit'ate ve küfre düşmüşlerdir. İşte şerîatin yasakladığı şekilde kabirlere tazimde bulunmaları da, onların bu tutum ve gidişinin bir misalidir. Dikkat edilirse, görülür ki onlar şerîatin bu hususstaki

bütün yasaklarını irtikâb etmişler, neticede puta tapıcılarm durumuna düşmüşlerdir. Kabir rabıtası, kabir vakfesi, KABİR HACCI diye îcâd ettikleri şeyler, bunun açık örnekleridir. Onlar, ömründe bir defa olsun Ashab-ı Kehf i ziyaret etmemiş olana, Dilek Mescidi'nin dilek taşma el sürüp dilekte bulunmayana, dünyanın en nasîbsiz insanı gözüyle bakarlar! Ve daha neler."

Rasûlüllah Efendimiz'in ve O'nun güzide ashabının kabirler hakkındaki sünnetim bilen bir kimse, bu hususlaki sünnet ile bugünkü insanların birtakım âdetlerini bir araya getirip birbiriyle kıyâs ettiğinde, aradaki farkı ve zıddiyeti derhal görür. Zamammızdaki bu hususla ilgili pekçok âdet ve tatbikatın, Sünnet'ten ne kadar uzaklaşmış olduğunu ibret ve hayret içinde müşahede eyler.

Gayet açık ve meydandadır ki: Rasûlüllah Efendimiz kabirlere karşı namaz kılmayı yasaklıyor, bunlar ise ancak kabir yanında namaz kılıyor. Rasûlüllah, kabirlerin mescid edinilmesini yasaklıyor, bunlar ise kabirler üzerine muhteşem binalar yapıp bunlara "meşhed", "ziyaretgâh" gibi isimler veriyorlar. Rasûlüllah kabirler de kandil yakmayı yasaklayıp lanetliyor, bunlar ise bu hususta vakıflar kuruyor. Rasûlüllâh kabirlerin tapınak ve bayram yeri edinilmesini yasaklıyor, bunlar ise kabirleri tapınak hâline getiriyor, kabir vakfesi, kabir haccı gibi kendiliklerinden îcâdlarda bulunuyor, bu hususta kitaplar bile yazıyorlar.

Kabirler sebebiyle fitne ve şirke düşmenin yollarını büsbütün kapatmak isteyen Rasûllüllâh (s.a.v), aynı zamanda kabirlerin yükseltilmesini de yasaklamış, tesviyesini emretmiştir. Bu hususta Müslim'in rivayet ettiği bir hadis, yeterli bilgi vermektedir, işte, Ebu'l Heyyâc el-Esedî şöyle diyor: Hz. Ali (r.a), halîfeligi zamanında birgün bana şu emri vermişti: Ey Ebu'l-Heyyâc, vaktiyle Rasûlüllâh'm bana emir verdikleri gibi, ben de sana emir vermek, seni vazifeli olarak göndermek istiyorum: "Git, nerede bir timsâl (put) görürsen onu yık! Nerede bir yükseltilmiş (ihtişamlı ve tantanalı) bir kabir görürsen yık ve düzle! Bu Rasûlüllâh'm emridir. O bana aynen bunu emretmiş ve şöyle demiştir:

'Ya Ali git, nerede bir put görürsen kır. Nerede yükseltilmiş bir kabir görürsen yıkıp düzle."[343][343]

---

[343][343] Müslim, Kitabü'l-Ceriaiz: 1/666, hadis no: 969. Ebu Davud: 3/548, hadis no: 3218. Tirimizi: hadis no: 1049. Nesai: 4/88. Müsned: 1/96. Beyhaki: 4/3. İbni Ebi Şeybe: 4/ 139. Taberani:ei-Sağir:29.

Yukarıdaki hadîsi Sahîh'inde bu şekilde rivayet eden İmam Müslim, Sümâme bin Şüfeyy'in de şöyle dediğini nakleder: Ben, Fedâle bin Ubeyd'le birlikte Rum Diyarında Rodis denilen yerde bulunuyordum. Arkadaşlarımızdan biri vefat etmişti. Onun namazını kılıp cenazesini defnettiğimiz sırada Fedâle şu emri verdi: "Merhumun kabrini tesviye ediniz, düzleyiniz! Ben, Rasûlüllâh Efendimizin kabirlerin düzlenmesi hakkındaki emirlerini, kendi kulağımla işittim.[344][344]

Şimdi bir bu hadîs-i şeriflerin emrettiği şeyi düşün, bir de zamanımızın kabircilerinin neler îcâd ettiklerini düşün! Onlar, değil kabirleri biraz yükseltmekle yetinmek, kabirleri yüksek binalarla yarıştırmak yoluna girmişlerdir! Kabirleri iyice yükseltiyor, üzerine de muhteşem kubbeler bina ediyorlar...Rasûlüllâh ise, kabirler üzerine bina yapılmasını yasakladığı gibi, sıvanmasını bile yasaklıyor! Yine Müslim'in Sahîh'inde, Câbir (r.a) 'in rivayeti şöyledir: "Rasûlüllâh (s.a.v), kabirin kireçlenmesini ve üzerine bina yapılmasını yasaklamıştır." Keza kabirlerin üzerine oturulmasını da yasaklamıştır. Müslim'in aynı rivayetini nakleden Tirmizî, Nesaî, ve İbni Mâce'nin Sünen'-lerindeki rivayetlerde ise; "Keza kabirler üzerine yazı yazılmasını da yas aklamış tır" kaydı vardır.[345][345]

Ebû Davud'un dahi Sünen'inde rivayet ettiği yukarıdaki hadîs hakkında, Imâm-ı Tirmizî: "Bu hadîs, hasender, sahihtir" demiştir. Bit'atçi kabirciler ise, kabirler üzerine büyük levhalar koyup, bu levhalar üzerine Kur'ân'dan sûreler ve ayetler yakıyorlar. Aşırı şekilde övgüleri ihtiva eden başka yazılar da yazıyorlar.

Rasûlüllâh Efendimiz'in kabirler hakkındaki bir yasağı da, kabrin . toprağına başka toprak ilâve edilmesidir. Ebû Davud'un Câbir1 den naklen bildirdiği hadisde, bu kayıt dahî bulunmaktadır.[346][346] Binâen aleyh, cenazenin defnedildiği kabre, dışarıdan tuğla, toprak, taş, kireç gibi şeyler ilâve edilmesi doğru değildir. Bâzıları kabrin tuğla ile yapılmasını âdet edinmiştir. Raşid halîfelerden Ömer bin Abdül-Azîz bunu açıkça yasaklamış ve kendi kabrine dahî böyle bir şey yapılmaması için vasiyette bulunmuştur.

Bunu açıkça yasakîıyanlardan el-Esved bin Yezîd: "Sakın kabrimin üzerine kiremit

---

[344][344] Müslim: 1/667. Tirmİzi:3/368. Ibni Mace: 1/498. Müsned: 3/332.

[345][345] Bir önceki kaynaklar.

[346][346] Bir öncek kaynaklar ve yerler...

tuğla gibi şeyler koymayınız!" demiştir. Ibrâhîm en-Nahaî de, "Onlar, bunu açıkça kerih görürlerdi!" demiştir. Ebû Hüreyre'nin, kabri üzerine çadır kurulmaması hakkındaki vasiyeti de, ilim ehlinin malûmu bulunan bir hususdur. Keza îmâm-ı Ahmed, kabir üzerine çadır kurulmasını açıkça kerih görmüştür. Onun mezhebinden ve diğer mezheplerden pekçok islâm fukahâsı, bunun haram ve büyük günahlardan olduğunu bildirmişlerdir.

Sünnet'i bırakıp bit'ate yönelen kabircüer ise, islâm'ın izin vermediği şekilde kabirlere tâzîm ediyor, kabirleri bayram yerine ve tapmak hâline getirmek için, hiç bir yasağı dinlemeden bildiklerini yapıyor, kabirlerde kandil ve fenerler yakıyor, ihtişamlı binalar ve kubbeler inşâ ediyorlar. Peygamberimiz'e ve onun getirdiği dîne açıkça karşı çıkıyorlar.

Rasûllüllâh Efendiniiz'in Sünneti'ne sımsıkı sarılmak ve Sünnet'in zıddı olan bit'atlerden kaçınmak mevzuunda kıymetli bilgiler ve nasihatler veren büyüklerimizden Ebû Muhammed el-Makdisî şöyle demektedir: "Kabirlerde kandil, fener yakılması meşru ve mübâh olsa idi, bunu yapana lanet okunmazdı. Bunda malı boş yere israf ve zayi etmek olduğu gibi, üstelik kabirleri tazimde ifrat da vardır ve bu ifrat, putperestlerin putlarına gösterdikleri tazime benzemektedir.Ilgili hadis dolayısıyla, kabirlerde ışık yakmak caiz olmadığı gibi, mescid yapmak da caiz olmaz. Çünkü Hz. Peygamber, bundan sakındırmış ve bunu irtikab eden yahûdî ve nasranîleri lanetlemiş tir. Ve o'nım bu hadîsi ittifakla sabittir. Kabirlerin yanında namaz kılmak ise, kabirlere secde etmek suretiyle yapılan aşırı tâzîme benzer. Sanki bunda, Allah'a değil de, ka-birdekine yaklaşmak istemek gibi bir mânâ bulunmaktadır. Bize ulaşan haberlerden anlaşıldığına göre, putlara tapınmanın başlangıcı da böyle olmuştur.

Önce ölmüşlerini hatırlamaya sebeb ve vesile olsun diye onların suretleri yapılmış, sonra dokunup yüz-göz sürmek suretiyle teberrük etmeye (feyiz ve berekete nail olmaya) yönelinmiş, daha sonra ibâdetler tercihen bu kabirlerin başında yapılır olmuş, daha sonra da onlara tapınma devrine girilmiştir.

Durum şimdi o kadar aşırı gitmiştir ki, kabir fitnesine kapılanlar "kabir hacılığı" diye bir şey icâd etmişler, hatta bazıları "Menâsik-i Hacc" kitaplarına benzeterek, "Manâsik-i Haccı'l-Kubûr Ve'l Meşahid" adında kitaplar bile yazmışlardır. Bunun apaçık müslümanlıktan ayrılmak ve putatapıcılarm dînîne dönmek olduğu ise, gayet açık ve

meydandadır.

İslâm'ın tevhıd esâsına ve O 'mm Peygamberi'nin Sünnetine (yoluna) bu derece ters düşen ve onunla çatışan bu adamların irtikâb ettikleri bit'atlerin, o kadar çok mefsedetleri vardır ki, insan bunları birer birer saymaktan âciz kalır. Fakat bazılarını sırasıyla şöyle gözden geçirmiş olalım:

1- Kabirlere fitne ve şirke düşürecek derecede tazimde bulunmak.

2- Kabirleri bayram yerine çevirmek,

3- Kabirlere sefer yapmak,

4- Kabirlerde vakfe yapmak, uzun müddet kalıp mücavir olmak, renk renk örtüler koymak, kabir hizmetçiliği yapmak gibi işlerle putatapıcılarm putlarına yaptıklarına benzer şeyler yapmak... Ki onlar, ka-. bir hizmetçiliğini Kabe hizmetçiliğinden çok üstün tutarlar, eğer herhangi bir kabir bekçisi orada yaktığı kandili söndürüp istirahata çekilecek, oradaki gece nöbetini bırakacak olursa, dünyanın en yazıklı, en gafil insanı sayılır onlarca!

5-Kabirdekiler, türbe ve yatırlar; orada bekleşen, bekçilik edenler için nezirde bulunmak. Adaklar adayıp sunmak

6- Dert ve sıkıntılardan kurtulmak, hacet ve isteklerine nail olmak gibi her nevî dileklerinin hâsıl olması için ölmüşlere yönelip yalvarmak, dua ve dileğini gidip tercîhan orada yapmak.

7- Kabirleri tapmak haline getirmek, oralarda kandil-mum yakmak suretiyle Allâhın ve Rasûlüllah'ın lanetine lâyık olmak.

8- Hepsinden kötüsü olarak sonunda "Büyük Şirk" denilen küfre düşmek.

9- Kabirlerinde, yatmakta olan Allah'ın gerçekten sâlih ve mü'min kullarına ezâ-cefâ vermek. Çünkü Allah'ın bu mü'min kulları, putperestlerin putlarına karşı yaptıkları şeylere benzer şeylerin kendi kabirlerinin yanında yapılmasından şiddetle rahatsız olurlar, ezâ ve cefâ duyarlar. Hıristiyanların küfür derecesine varan tazimlerinden Hz. îsâ'nın ezâ ve cefâ duyduğu gibi, Hıristiyanların yaptıklarına benzer şeylerin

yapılmasından da Allah'ın bütün enbiya ve evliyası, ulemâ ve meşâyih şiddetle rahatsız olurlar. Yâni kendilerine ezâ ve cefâ verilmiş olur. Ve yarın âhirette, kendilerini bu derece rahatsız eden ve yollarına aykırı giden kimselere şefaat etmeleri şöyle dursun, onlardan teberrî ederler! Onlarla ve onların yaptıkları ile hiçbir ilgilerinin bulunmadığım ortaya korlar. Nitekim ilgili âyetler, bu hususu da açıkça bildirmiştir biz müslümanlara! îşte bazı âyetler, şu mealdedir:

"Rabb'in, onları ve onların Allah'tan başka tapındıklarını topladığı gün, (yâni hesap ve ceza günü) der ki: "Bu kullarımı sizler mi saptırdınız, yoksa kendilerimi yolu sapıttılar?" Derler ki: "Rabbimiz, Senin şanın yücedir! Senden başka evliya edinmek bize yaraşmaz. Fakat sen onları ve onların babalarını nîmet-rızık verip yaşattın, onlar da arzulara dalıp seni anmayı unuttular. (Sen'den gaflet ettiler) Ve helaki hak eden bir kavim oldular."[347][347]

"Ve Allah demişti ki: "Ey Meryem Oğlu İsâ, sen mi insanlara: "Beni ve anamı Allah'tan başka iki tanrı edinin, dedin?" Hâşâ dedi İsâ, Sen çok yücesin, benim için gerçek olmayan bir şeyi söylemek bana yakışmaz. Eğer demiş olsam, Sen bunu bilirsin. Sen benim nefsimde olanı bilirsin. Ben ise senin nefsinde olanı bilmem, çünkü gayıplan bilen ancak Sensin, Sen!"[348][348]

"Allah, o gün onların hepsini mahşere toplar, sonra meleklere: "Bunlar size mi tapıyorlardı? buyurur. Melekler derler ki: Sen yücesin, bizim velimiz ancak Sensin, onlar değil! Onlar cinlere tapıyorlardı. Evet onların çoğu, cinlere îmân etmiş(onların yalanlarına inanıp kanmış) kimselerdir."[349][349]

10- Kabirleri tapınak hâline getirmekle yahudî ve nasranîlere benzer hâle gelmek.

11- Allah ve Rasûlü ile çekişip zıdlaşmak, Allah'ın dînine aykırı gitmek.

12- Büyük günahlar kazanma pahasına büyük sıkıntı ve meşakkatlere katlanmak,

13- RasûlüUah'm sünnetlerini öldürüp bit'atleri îcâd ve ihya etmek.

---

[347][347] Kur'an'ı Kerim, Furkan Suresi: 17-18.

[348][348] Kur'an'ı Kerim, Maide Suresi: 116.

[349][349] Kur'an'ı Kerim, Sebe' Suresi: 40-41.

14- Allah'ın evleri bulunan mescidlerde ve hattâ Mescid-i Har-am'da (Kabe Mescidinde) duymadığı huzuru buralarda bulmak veya bulmaya çalışmak sûreytiyle buraları, Kabe'den daha üstün tutmak, (kabir veya türbe haccmın, Hacc-ı Ekber'den yüz bilmem kaç defa daha faziletli olduğuna inanmak ve böyle iddialarda bulunmak)

15- Bütün bu yapılanlarla, Allah'ın evleri bulunan ve yeryüzünün cennet köşeleri olan cami ve mescidlerin alâka ve himmetten uzak tutularak harâb edilmesi, garîb ve mahrum bırakılması.

16- Resûlüllah'm sünnetinin nurundan ve bereketinden mahrum kılınması.

Zaten bütün bu irtikâb edilen bit'atlerin, şirke kadar varan fitnelerin temelinde yatan, Rasûlüllah'ın sünnetine ve Allah Elçiliğine râzî ve tabî olmamak yatmaktadır? Kabirlerin bayram yerine çevrilip mescidlerin ilgi ve himmetten uzak tutulmasının islâm tarihinde bilinen öncüleri, ehl-i sünnet'in dışındaki gruplar değil midir? Elbette Rasûlüllah'ın sünnetine razı ve tabi olmamanın, pek çok fitne ve mefsedetleri olacaktır. Rasûlüllah Efendimiz'in kabir ziyaretiyle ilgili bulunan sünnetinin ise, ziyaret edilen için dua ediverip ona iyilikte bulunmak, bu yesîle ile ölümü ve âhireti hatırlamaktan ibarettir. Bunda, yâni İslâm'da var olan şekliyle ve sünnet veçhile kabir ziyaretinde, hem ziyaret eden için, hem de ziyaret edilen için iyilik ve güzellik bulunmaktadır. Kabir başlarında irtikâb ettikleri bit'at ve fitnelerle şirke kadar varan kabirciler ise, bütün bunları tersine çevirmiş bulunmaktadır! Onlar kabirdeki için dua ediverecekleri yerde, kabirdekine dua eder, adetâ ona tapınır, dileğini ondan ister, yardımı, feyiz ve bereketi, nusret ve himmeti kabirdekilerden taleb ederler. Böylece hem kendilerine kötülük etmekte, hem de kabirlerinde rahat uyumakta olan Allah'ın sâlih kullarına ezâ ve cefâ vermekte, hem de Allah'ın dînini tepetaklak edercesine tersine çevirip dinde inkılâp yapmaktadırlar. Bunda yani: İslâm'ın dışındaki çeşitli din ye mezhep mensublarmdan aldıkları şu veya bu şekildeki bit'atler ile, Allah'a değil de, cinlere ve şeytanlara tapınır hâle gelmiş olmaktan daha kötü ne olabilir? Bundan daha büyük manevî iflâs düşünülebilir mi? Fakat onlar, bu yolda müşahede ettikleri bazı şeytanî tecellîleri de, Rahmânî tecellîler zannederler, îslâra mürşidlerinin nasihat ve irşadlarına kulaklarını tamamen tıkamış bulunurlar.[350][350]

---

[350][350] Büyük ilim ve sünnet adamı müellifimizin burada temas ettiği bu çok önemli noktada, müslüman evladlarının ibret alacakları ve gerçek uyanışlarına vesile kılacakları tarihi bir olayı zikretmek yerinde olacaktır. Şöyleki: Vaktiyle Anadolu şehir ve kasabalarını yakıp yıkarak batıya doğru ilerleyen Timur Han;

Ey aklı başında olan ve bu satırlarda bizi tâkîb eden muhterem müslüman evlâdı, her konu ve meselede olduğu gibi, burada anlattığımız konu ve meselelerle ilgili olarak da yeterli bir bilgiye ve kıyaslama imkânına sahip olmak isetersen, bizi yine tâkîbe devam et! Sözlerimize, vereceğimiz.esaslı bilgilere dikkat ve itibâr eyle! Neticede yine kendi irâdenle seçimini yap, karârını ver! işte, terkedilip uzak-laşıldığından samimî olarak dert yandığımız, Allah rızâsı için, dünyâ ve âhiret saadetimiz için ihyasını temenni eylediğimiz Sünnet! İşte gerçekten ehl-i îmân ve ehl-i tevhîd olanların sımsıkı sarılıp kendisiyle saadete erdikleri Rasûlüllah'ın nurlu ve feyizli Yolu! Bu hususstaki Sünnet-i Seniyeleri! Tatbik ve talîm buyurdukları Islâmi hükümler, güzellik ve iyilikler! Gör, kıyasla ve seç! Doğru, gerçek, ve güzel olanı al, bâtıl, çirkin ve bit'at olanından vazgeç!

Erkek-kadm nice müslümanların, ilmine ve hakemliğine güvenip ihtiyaç duydukları Hz. Aişe (r.a) Validemiz! îmâm-ı Müslim'in Sa-hîh'inde, senediyle ve vesîkasıyla bildirdiğine göre, aynen şöyle demiştir: "Benim yanımda bulunduğu gecelerde Rasûlüllah (s.a.v), gecenin sonuna doğru Bakî'a (Medine Kabristanına) gider, kabir ziyaretinde bulunurdu. Kabre vardığında aynen şöyle derdi:

"Selâm size, ey mü'minler yurdundaki ehl-i imân! Yarın âhirette Allah'ın sizlere vâdettiğine (O'nun cennet ve cemâline) elbette kavuşacaksınız! İnşâallah biz de sizin peşinizden geleceğiz (Vefat edip sizler gibi kabir hayâtına kavuşacağız.) Ey Allah'ım, bu kabristandakilere mağfiret buyur."[351][351]

Yine Müslim'in Sahih'inde ondan rivayet edilir: Yani o şöyle demiştir. "Cebrail gelip: "Ey Allah'ın Rasulü, Rabbin sana, Medine Kabristanındakileri ziyaret edip

---

zamanın İslam büyüklerinden Şeyh Kutbud-din iznikî ile bir araya gelir. Bu büyük mürşid, Timur'a hitaben der ki: "Bu harekatı bırakman lazım! Haram yere kan döküyor, Allah'ın kullarını katlediyorsun!". Timur ise şu karşılığı verir: "Ben kendiliğimden hareket etmiyorum! Ben her konakladığım yerde, çadırımın kapısını doğuya doğru kurdururum. Sabah bakarım ki, yine batıya doğru çevrilmiştir. Hazırlanıp hareketime devam ederim. Bakarım ki, önümde yine Ricâl-i Gayb'tan elli kişi bana yol gösteriyor. Atları üzerinde bana yol gösteren ve yardım eden bu elli adet manevi zatlar, böyle davrandıkları müddetçe, benim batıya doğru bu hareketim de devam edecektir..." Timur gibi büyük bir komutan ve devlet adamından aldığı bu cevap karşısında hayrette kalan Şeyh İznikî hazretleri der ki: "Ben senin akıllı, dahî bir adam olduğunu işitirdim. Meğer sen, akılsızın biriymişsin! Emirlerine uyup izlerini takip ettiğin ve "Manevî Zâtlar" dediğin varlıkların, şeytanlar olduğunu bilemiyecek kadar cahilsin! Tevbe edeceğin yerde, üstelik şeytanların izini takip etmekle bir de övünüyorsun." (Bakınız, Şakâİk-ı Nûmaniye-Vefeyâtü'l-Âyân, C.1, S. 38. (Şeyh İznikrye ait bölümde...) (M.).

351[351] Müslim; 2/669, hadis no: 974. Ebu Davud: 3/558. jbni Mace; 2/1439. hadis no: 4306.

istiğfarda bulunmanı emretmiş bulunuyor. dedi. (Yâni Rasûllüllah, kabir, ziyaretini Allah'ın kendisine olan emriyle yaptı) Bu vesile ile ben kendisine sordum ve dedim ki: "Ey Allah'ın Rasûlü, ben kabir ziyareti sırasında ne diyeyim?" O şöyle buyurdu: "Selam size, ey şu kabristandaki mü'minler, müslümünlar! Allah'ın rahmeti, sizlerin ve sizlerden sonra sizlerin yanma gelecek olanların üzerine olsun! înşaallah, günün birinde biz de sizin yanınıza geleceğiz!" dersin. (Yâni böyle diyerek ziyaretini yaparsın!)"[352][352]

Yine Müslim'in Sahîh'inde, Süleyman bin Büreyde babasından naklen şöyle demiştir: "Rasûlüllah bizlere, kabir ziyaretine gittiğimiz zaman şöyle dememizi öğretmiş bulunuyor: "Selam size ey Allah'ın kulları! Ey mü'min ve müslim kimseler! Înşa-Allah yakında bizler de sizlerin yanma geleceğiz. Biz, kendimiz ve sizler için Allah'tan aff ve afiyet isteriz![353][353] Bizzat Büreyde'nin kendisi şöyle demiştir: "Rasûlüllah buyurdu: "Ey müslümanlar! Ben sizi kabir ziyaretinden nehyetmiştim. Artık kabirleri ziyaret edebilirsiniz, isteyen ziyaret etsin, fakat sakın günah olan birşey söylemeyiniz, yapmayınız."[354][354]

Evet, Peygamberimiz önceleri kabir ziyaretini yasaklamıştı. O bununla, şirke götüren bütün sebeb ve vesileleri kesmek istiyordu. Fakat islâm'ın temeli olan tevhid inancı kalblere iyice yerleşince, meşru bir şekilde kabirleri ziyaret etmeye müsâade ettiler. Yine de günah olan bir şeyin söylenmemesi, yapılmaması için tenbihte bulundular. Şimdi kim kabirleri izin verilmemiş bir şekilde ziyaret etmeye kalkışacak olursa, elbette şer'î hududun dışına çıkmış ve günaha girmiş olur. Allah ve Rasûlü'nün sevip razı olacağı ziyaret şekli sâdece dînen izin verilmiş bulunan hududun içinde kalmak olur. Kabirler sebebiyle Allah'a ortak koşmak ise, hiç şüphesiz irtikâb olunan günahların en büyüğüdür. Rasûlüllah Efendimiz; "Kabirleri ziyaret ediniz, çünkü bu, ölümü (ahireti) hatırlatır" buyurmakla, kabir ziyaretinin hikmet ve maslahatını da açıklamış bulunmaktadır,[355][355] Hz. Ali'nin (r.a) rivayetine göre, Rasûlüllah Efendimiz bu hususta aynen şöyle buyurmuştur:

---

[352][352] Müslim, aynı yer.

[353][353] Müslim, 2/671.

[354][354] Müslim, 2/672. Ebu Davud: 3/558. Tirmizî: 3/370. Nesaî: 4/ 89. İbni Mace: 1/500.

[355][355] Önceki kaynaklar ve yerler

"Ben sizleri kabirleri ziyaretten men etmiştim, artık ziyaret edebilirsiniz!! Çünkü kabir ziyareti, sizlere âhireti hatırlatacaktır."[356][356]

İbni Abbâs'm rivayet ettiği hadîs-i şerif de şöyledir: Bir gün peygamberimiz Medine kabristanına uğramıştı. Bu sırada yüzünü o tarafa çevirip şöyle selâm verdiler: "Ey ehl-i kubur, Allah'ın selâmı üzerinize olsun! Allah, bizlere de, sizlere de mağfiret ihsan buyursun! Nihayet peşinizden biz de geleceğiz."[357][357]

İbni Mes'ud da şöyle diyor: "Rasûlüllah Efendimiz bu hususta şöyle buyurdular: "Ben sizleri kabir ziyaretinden menetnıiştim. Artık ziyaret edebilirsiniz. Çünkü kabir ziyareti, dünya hakkında zâhît olmaya ve âhireti esaslı bir şekilde hatırlamaya vesile olacaktır."[358][358] Ebû Saîd el-Hudrî'nin rivayet ettiği hadîs de böyledir. Sâdece onda: "Çünkü kabir ziyaretinde ibret vardır!" buyurulmuştur.[359][359]

işte, Rasûlüllah Efendimiz'in müsâade edip meşru kıldıkları kabir ziyareti, bütün hikmeti ve maslahatı ile meydandadır! Hiç bunda, bit'at ve şirk ehlinin âdet haline getirdikleri şeylerden eser var mıdır? On-larm iddia ve.îtimâd ettikleri şeylerden bir teki olsun, Rasûlüllah'm Sünnetinde mevcut mudur?

îmâm Mâlik bin Enes hazretleri, ne kadar da güzel buyurmuşlar! O, aynen şöyle demiştir: "Bu ümmetin sonunu, önünü islâh eden şeyden başkası islâh edemez! Yâni ümmet-i Muhammed, Mu-hammed (a.s.)'m Sünneti'ne sarılmaktan başka bir şeyle, salâh ve felaha eremez!"

Fakat ne çare ki, zaman ilerledikçe müslümanlarm sünnete olan temessükleri ve imanları zayıflamakta, eksilmektedir. Ve neticede insanlar, kendiliklerinden îcâd ettikleri bit'at ve şirk olan şeyleri, Rasûlüllah'm Sünneti yerine koymakta, îmân ve tevhîdlerinin za'fî nis-betinde, bu bit'at ve şirk olan şeyleri kuvvetlendirmektedirler. Kıyamete kadar gelecek müslüman nesillere Örnek olan Selef-i Sâlihin efendilerimiz ise, tevhîd ve îmânlarını, her nevî bit'at ve şirk şaibesinden uzak tuttular! Bu hususta o kadar titizdiler ki, Rasûlüllah Efendimiz'in kabrini ziyarete geldiklerinde selamlarını O'na

---

356[356] Önceki kaynaklar ve yerler

357[357] Önceki kaynaklar ve yerler .

358[358] Önceki kaynaklar ve yerler

359[359] Önceki kaynaklar ve yerler

dönerek verirlerken, sıra duâ etmeye gelince hemen kıble'ye teveccüh eder, sırtlarını Rasûlüllah'm kabrine dönmüş olarak duâ ve niyazlarını yaparlardı.

Bu konuda Seleme bin Verdân şöyle der: "Bir gün ben, Enes bin Mâlik'i Rasûlüllah'm kabrini ziyaret ederken gördüm: Selâmını verirken kabre dönüyor, sonra dua edeceği zaman sırtını kabrin duvarına dayıyor, böylece duasını ediyordu. İşte dört mezheb imamının açıkça söyledikleri de budur. Onların dördü de bu hususta: "dua vaktinde (yani Rasûlüllah'ı selamlamayı bitirdikten sonra) Kıble'ye dönerek duasını eder, böylece kabir yanında dua etmiş olmaz, çünkü dua ibâdetten ibarettir." demişlerdir. Nitekim îmam'ı Tirmizî ve daha başkaları, senedi Rasûlüllah'a kadar varan bir rivayette: "Dua, ibadetin ta kendisidir" buyurulmuştur.[360][360]

işte açıkça görüldüğü gibi, selef-i salihîn hazerâtı, tevhidi tam mânâsı ile tecrid ediyor (ona en küçük bir leke bulaştırmamak için büyük titizlik gösteriyor), Kabir ziyareti hakkında Rasûlüllah'ın izin verdiğinden başkasını yapmıyor, Rasûlüllah'ın kabrini ziyarette ancak salât ü selâm ile iktifa ediyorlar. Herhangi bir kabri ziyaret ettiklerinde de, yine Rasûlüllah'ın öğretip izin verdiği şekilde: Selâm veriyor, kabirdeki için acıyıp istiğfar ediyor, kendileri ve onlar için Allah'tan af ve afiyet istiyorlar. Başkaca yaptıkları bir şey yok.

Çünkü onlar biliyor ve bildiriyorlar ki, vefat edip kabrine defnedilen bir kimsenin, ilmi ve ameli kesilmiştir. Dua ve zikirler yaparak makam ve mertebesini artırmak için de fırsatları sona ermiştir. O halde, kendileri için dua ve istiğfar edilmesine muhtaç durumdadırlar, işte bu sebebledir ki, vefat ettikleri sırada cenazelerinin üzerine cenaze

---

[360][360] Aslında ashab-ı kiramın böyle davrandıklarında herhangi bir şüphe ve ihtilaf yoktur. Bazı ihtilaflar, Rasulüllahın kabrini ziyaret sırasında, ziyaret edenin dua haliyle, selam verme halini birbirine karıştırmaktan gelmektedir. Hatta bu dikkatsizlik sebebiyle, İmam Azam Ebu Hanîfe'nin, selam verme sırasında bile kıbleye dönülmesini tercih ettiği şeklinde nakiller yapılmıştır. Fakat bu doğru olamaz. Ashab-ı kiramın tatbikatı veçhile, selam esnasında ziyaretçi Rasûlüllah'a dönerek selamını verir, duasını ise, Kıble'ye dönerek yapar. Bu hususstaki tesbitlerinde, ibni Kusayt ve Utbî aynen şöyle demiştir:" Peygamber {s.a.v.) 'in ashabı, mescid tenhalaştığı zaman kalkıp minber-i şerifin kabir tarafındaki topunu meseder, sonra Kıble'ye dönüp dualarını yaparlardı.". Muhammed İbni Şîrîn de şöyle demiştir: "Ashab, mescide girdikleri zaman: "Allah ve melekleri Muhammed'in üzerine salât etsin! Allah'ın selamı, rahmeti ve berekatı senin üzerine olsun ey Peygamber!" diyerek salât ü selamda bulunurlardı." İmam Malik Hazretleri de bu hususstaki bir beyanında: "Sefere çıkan veya seferden dönen birinin, Rasûlüllah'ın kabrine gelip: O'na salât ve O'nun için dua etmesinde bir beis yoktur" buyurmuştur. Yani O'na edilecek salât ile, verilecek selamı bile ayrı ayrı zikretmiştir. O'na salât ü selam verildikten sonra, ayrıca yapılacak olan dua ise elbette farklıdır ve kıbleye dönülerek yapılır. (eş-Şifa bi-Tarîki Hukuki'l-Mustafa: 2/76-78, 1312 baskısı.) (M.).

namazı kılındığında da kendileri için dualar adilmiş, şefaatçi olunmuştur. Ve zaten kılınmakta bulunan cenaze namazları da bunun için meşru kılınmıştır. Bunun böyle olduğu dahî şer'an sabit bulunmaktadır. Nitekim Avf bin Mâlik'in rivayetinde ve benzeri rivayetlerde alınacak dersler vardır. O aynen şöyle diyor: Peygamber (s.a.v) Efendimiz, bir cenazenin namazını kıldırdı. O'nun o sırada yaptığı duasından aklımda kaldığına göre, şöyle diyordu: "Allah'ım, bu kulunu bağışla ve ona acı! Onu affet, kendisine iyilikler ver! Kendisine ihsan ve ikramda bulun, kabrini rahat ve geniş eyle! Onu, su ile, kar ve dolu ile yıka! Beyaz elbisenin bütün kirlerinden tertemiz yıkandığı gibi, bu kulunu bütün hatalarından tertemiz temizle! Yurdundan daha iyi bir yurda, ailesinden daha iyi bir aileye kavuştur! Onu cennetlik kıl, cehenneminden âzâd eyle! Ateş azabından, kabir azabından kendisini koru!" işte ben Rasûlüllah Efendimizin duasının güzelliğinden, keşke Ölen kimsenin yerinde ben olsaydım da, O'nun bu duası benin için yapılmış bulunsa idi, diye temenni ettim."[361][361]

Ebû Hüreyre de şöyle der: Ben, Peygember Efendimizin cenaze namazı duasında aynen şöyle dediğini işittim:

"Allah'ım, onun Rabbi Sensin, onu Sen yarattın! Onu müslümanlığa Sen hidâyet eyledin! Ruhunu kabzeden de Sensin! Onun açığını, gizlisini ancak Sen bilirsin. Biz ise, bu kuluna şefaatçiler olarak geldik. Bu kulunu bağışla Allah'ım!"[362][362]

Yine Ebû Hüreyre, Rasûlüllah Efendimiz'in şu hadislerini rivayet eder: "Sizler, bir cenaze üzerine namaz kıldığınız zaman, onun için olan şefaat ve duanızı çok hâlis kılınız."[363][363]

Âişe validemiz ile Enes de şöyle rivayet ederler: Peygamberimiz buyurdu: "Bir müslüman vefat ettiği zaman, müslümanlardan sayıları yüz kişiyi bulan bir topluluk onun üzerine namaz kılar, dua ve şefaat eder ise; Yüce Allah onların bu şefaatini mutlaka kabul buyurur."[364][364]

İbni Abbâs'ın da şöyle dediğini görüyoruz: Peygamber Efendimiz buyurdu: "Bir

---

[361][361] Müslim: 2/662. Nesai: 4/53. ibni.Mace: 1/480. Müsned: 6/23.

[362][362] Ebu Davud: 3/538. Müsned: 2/256.

[363][363] Ebu Davud: 3/538. İbni Mace: 1/480.

[364][364] Müslim: 2/654. İbni Mace: 1/477. Tirmizi: 3/348. Nesai: 4/ 75-76.

müslüman öldüğü zaman, hiçbir şekilde Allah'a ortak koşmamış kırk kişi onun cenaze namazına durup kendisine duacı ve şefaatçi olursa, yüce Allah onların o müslüman hakkındaki şefaatlerini mutlaka kabul eder!"[365][365]

Zâten vefat eden bir müslüman üzerine cenaze namazını kılmaktan maksat da budur! Çünkü cenaze namazı, o vefat eden müslüman için dua edivermektir, onun Allah tarafından mağfiret buyu-rulmasını istemek, onun hakkında şefaatçi olmaktır. İşte hakkında böyle şefaat ve dua ettiğimiz bir müslümanı götürüp kabrine koyduğumuz zaman, o kendisi hakkında dua edivermemize yine muhtaçtır! Hattâ bu sıradaki ihtiyacı daha da fazladır. Çünkü bu sırada kendisi hesaba çekilmektedir. Ve daha başka sıkıntıları bulunmaktadır.

Cenazeyi defnettikten sonra, hakkında TESBîT DUASI yapmanın meşru kılınmış olmasının hikmeti de işte budur. Ve Sevgili Peygamberimiz, hem kendileri böyle yapar, hem de böyle yapılmasını tavsiye buyururlardı. Yani cenazeyi defnettikten sonra kabrin yanıbaşmda durur ve tesbît duası yapardı. Nitekim Ebu Davud'un ve "sahihtir" kaydiyle Hâkim'in rivayet ettikleri hadisde şöyle buyurulmuştur: "Şimdi bu merhum için tesbît duasında bulununuz! (Onun, kendisine yöneltilen sorular karşısında sabit kalmasını Cenâb-ı Hakk'tan isteyiveriniz! Çünkü o, şimdi suâle çekilmektedir!"[366][366]

Gayet açık olarak görüldü ve bilindi ki, vefat eden bir müslüman, gerek musallaya konulduğunda, gerekse kabre konulduğu sırada mü'minlerin kendisi hakkında duacı ve şefaatçi olmalarına şiddetle muhtaçtır. Defnettikten sonraki zamanlarda da onun bu ihtiyâcı elbette devam etmektedir. Nitekim bu hususta da Rasûlüllah Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "Vefat eden kimsenin kabrindeki durumu, denize düşüp de boğulmak üzere bulunan ve durmadan "imdâd" diye bağıran birinin durumu gibidir. Yakın akrabasından veya sâdık bir dostundan gelecek olan duayı bekler durur ve beklediği dua geldiğinde, sanki bütün dünyâlar kendisinin olmuş gibi sevinir!

iyi biliniz ki, yüce Allah, yaşayanların duaları sebebiyle kabirdeki-lere dağlar misâli sevaplar lütfeder! Yine iyi biliniz ki dünya da yaşamakta olanların ölmüşlere hediyesi, yâ

365[365] Müslim: 2/655. Ebu Davud: 3/517. İbni Mace, hadis no:1489.

366[366] Ebu Davud: 3/550, hadis no: 3221. Müstedrek: 1/370. (Hadisin, ravileri arasında bulunan. Abdullah bin Yahya el-San'ânî sebebiyle zayıf olduğu söylenmiş ise de, Hakim'in "sahihtir hükmüne Hafız Zehebî de katılmıştır. M. Afifi).

istiğfar ve hayır duadır, yâ da onlar adına yapılacak olan sadakadır."[367][367]

işte Rasûlüllâh'm sünneti ve hadîsleri! Biz müslümanlar, Rasû-lüllâh'm sünnetine uyarak, cenaze için Allah'a duacı ve şefaatçi oluruz, onun için dua ediveririz, Fakat ona dua etmeyiz! Ona şefaatçi oluruz, ondan şefaat istemeyiz, defnettikten sonra da, onun için duacı ve şefaatçi oluruz, ondan şefaat istemeyiz... Onun adına hayırlar ve sadaka yaparak, ona yardımcı olmaya çalışırız, fakat ondan yardım dilenmeyiz.

Bid'at ve şirk ehlinin ise nasıl davrandıklarını gördük! Onlar bu hususta ki bütün sünnetleri tarsine çevirmiş durumdadırlar. Evet onlar, kabirdekiler için, dua ediverme sünnetini, onlara dua etmek şeklinde, onlar için yapılan şefaati, onlardan şefaat talebinde bulunma şeklinde değiştirmişlerdir! Rasûlüllah Efendimiz'in; gerek kabri ziyaret edene, gerekse kebirdekilere fayda vermek, iyilikte bulunmak üzere meşru kıldığı kabir ziyaretini, kabirdekilere sığınıp onlardan yardım istemek şekline sokmuşlardır.

Rasûlüllah, "kabir ziyareti ölümü ve âhireti hatırlatır" buyururken, onlar kabir başlarını; kabirdekiler ile Allah'a karşı and verme, adaklarda bulunma hâline getirmişlerdir, "ibâdetin ta kendisi ve özü" bulunan duayı, tercîhan ve tahsîsen kabir başlarında yapmayı, huzur ve huşûa oralarda ermeyi, oraları ihya edip şenlendirmeyi, Allah'ın evleri bulunan mescidleri ise himmet ve alâkalarından uzak tutmayı, bir şiar hâline getirmiş bulunmaktadırlar. Rasûlüllah Efendimiz'in o'nun güzide ashabı, tabiîn ve tebeu-tâbiînin asla yapmadığı ve yapılmasına da izin vermediği bu bit'atlerin, meşru ameller olduğunu zannetmek ise, din ve mâviyât adına düşülen gafletlerin en büyüğü ve koyusudur!

işte Rasûlüllah Efendimiz'in, yirmi küsur peygamberlik hayâtında ehl-i kabir ile ilgili olarak sünnetleri! işte Hulefay-i Râşidîn'in bu hususta ki tatbikatı İşte mübarek ve örnek ilk üç neslin bu hususta ki halleri... Bugün, hiç bir kimse ortaya çıkıp da onlardan herhangi birinin, bir haceti olduğu zaman herhangi bir kabrin yanına gidip de duasını tercîhan orada yaptığına dâir, sahih veya zayıf hiç bir haber ortaya koyamaz! Böyle bir şey mevcut değildir ki, bunun ortaya konulması mümkin olsun! Onlar kat'iyyen böyle bir

---

[367][367] Ramuze'l-Ehadis: S:368 (Matbaa-i Hulusi, 1326 baskısı), Tenvîru'l-Kulûb Fî Muameleti Allami'l-Guyûb, S: 217. Şeyh Muhammed Emin el-Erbîlî, Beyrut, dokuzuncu baskısı, sene: 1372. (M.).

şey yapmadıkları gibi, te-berrüken kabirlere dokunup yüz-göz de sürmezler, kabirlere karşı asla namaz da kılmazlardı.

Nerde kaldı ki, bundan daha fecî olmak üzere, bizzat kabirdekilere yönelsinler, bizzat onlardan dilekte bulunsunlar! Hatta onlar, onların yüzüsuyu hürmetine bile dua etmezlerdi; Eğer, herhangi bir iddi-âcı selefi sâlihîn efendilerimizin hayatında böyle bir şey olduğunu iddiaya kalkışacak olursa, kendisinin bu iddiasını destekleyecek birtek eser veya haberi ortaya koysun da görelim! Evet, seleften değil de, haleften (yani seleften sonra gelenlerden) pekçok şey getirmesi, bunları ortaya koyması mümkündür! Nitekim zaman ilerledikçe bu hususta iddia ve tatbikat da, sünnetten uzaklaşarak ve de çoğalarak gelmektedir. Ve bu hususta, aslı astarı olmayan iddialarla dolu kitaplar bile yazılmıştır.. Fakat onların bu kitaplarında yazdıkları, Rasûlüllah'tan, O'nun ashabından, ashabın izinde giden tabiîn ve tebeu tabiînden herhangi bir şey ihtiva etmemektedir. Bilakis bunlar, Rasûlülîah'm ve ashabının sünnetine (yoluna) aykırı olan şeylerdir. Sahîh ve merfû hadislere taban tabana zıt olan şeylerin, islâm maneviyâtı bakımından ne önemi olabilir ki? Sahîh ve merfû hadislerle çelişen bu bit'atlerin neler olduğunu ise, bundan önceki satırlarda görmüş bulunuyoruz.

Yine görmüştük ki, Ömer (r.a), Enes'in kabir yakınında kıldığım gördüğünde, onun bu işini inkâr edip: "Kabir, kabir, yâ Enes!" diyerek kendisini uyarıyordu!... Burada çok çarpıcı ve uyarıcı şu târihi olayı da zikretmiş olalım! înşaallah nicelerinin uyanışına sebeb ve vesîle olur.

Büyük siyer âlimi ve imamı Muhammed Ibni Ishâk, Me gazi'sinde Yunus bin Bükeyr'in Ziyâdât adlı eserinden naklen şu bilgiyi veriyor: Ebû Halde Hâlid bin Dînâr dedi ki: Bana Ebul-Âliye haber verdi. Kendisi bizzat içinde bulunduğu ve yaşadığı ibretli bir olayı aynen şu sözlerle anlattı:

"Biz, Allah için yaptığımız gazayı kazanıp Tüster'i fethettik... Hürmüzân'm Beytü-1-Mâl'ine girdiğimiz zaman, üzerinde bir erkek cenazesi bulunan bir sedir bulduk. Cenazenin başucunda bir kitap vardı. Hemen onu alıp Ömer bin el-Hattâb'a ulaştırdık. O da Ka'b'ı çağırıp bu kitabın Arapçaya çevirilmesini istedi. Arapçaya çevirildikten sonra ben bu kitabı bir solukta okuyup bitirdim."

Ben bu sırada ona (yani Ebu'Âliye'ye sordum: "Peki bu kitapta neler varmış?" O

cevap verdi: "Dünyevî-uhrevî birtakım işlerle ilgili bazı sözler, kelamlar."

Ben yine sordum: "Peki, sedirin üzerindeki cenazeyi ne yaptınız?" O, o hususta ne yaptıklarını şöyle anlattı: "Gündüzleyin ayrı ayrı on üç kabir kazdık. Gece geç vakit olunca da o cenazeyi bunların birine defnettik. Sonra bunu ve öteki kabirlerin hepsini kapatıp dümdüz ettik. Böylece o zâtın kabrini, insanlardan gizlemiş olduk.

Ben yine sordum: "Onlar, niçin o cenazeyi sedir üzerinde bulundurulurlarını ş?"

O cevap verdi: "Semâdan yağmurlar düşmez olup kuraklık âfeti yüz gösterdiği zaman bu cenazeyi bir meydana çıkarıp etrafında toplanıyorlar, onun yüzüsuyu hürmetine Allah'tan yağmur istiyorlarmış.

Ben yine sordum: "Peki, bu cenaze kime aitmiş, kimmiş?"

O cevap verdi: "Bu cenaze, adına Danyâl dedikleri bir zâta aitmiş."

Yine sordum: "O, vefat edeli ne kadar zaman olmuş?"

O cevap verdi: "Üç yüz sene kadar olmuş"

Ben, "Bedeni hiç bozulmamış mı?" dedim. O da: "Hayır! Sâdece başının arka tarafındaki saçlarından bazıları dökülmüş... Bilirsin ki Peygamberlerin bedenlerini toprak çürütmez, yırtıcı hayvanlar da yemez."

îşte Hâlid bin Dînâr ile Ebu'l-Aliye arasında bu şekilde geçen bu târihi olay, büyük ibretler, derslerle doludur! tşte Hz. Ömerler, muhacirin ve ansâr-ı kiram efendilerimiz, bir peygamberin cenazesine nasıl bir muamele yapıyorlar! Onun fahrini, birtakım fitnelere vesile olmasın diye insanlardan nasıl gizliyorlar! Asla onu, yanında dua edilmesi ve kendisiyle teberrükte bulunulması için bir ziyaretgâh hâline getirmiyorlar. Seleften sonra gelen ye kendilerine müteahhırîn dediğimiz şu sonraki bit'atçi müslümanlarm eline böyle bir firsat geçmiş olsaydı, elbette kılıçlarını çekip böyle bir cenazenin defnedildiği kabri, büyük bir ziyaretgâh edinmek için savaşırlardı! Onu, Allah'tan başka kendisine tapılan bir tapınak hâline korlardı. Onların, nicelerinin kabirlerini ne hâle getirdiklerini bilin ve müşahede eden kimseler olarak, herhalde bizim bu sözümüzün isabetine katılırsınız.

Biz, büyük önemine binaen tekrar ediyoruz ki: Kabir yanında dua etmek, namaz kılmak eğer bir fazilet olsaydı veya mübâh bulunsaydı herhalde ashab-ı kiram efendilerimiz, Danyâl (a.s.)'ın kabrine işaret ve alâmet olsun korlardı. Onlardan biri kalkar böyle bir şey yapardı. Fakat onlar, Allah'ı ve O'nun Rasulünü, Rasûlüllah'm getirdiği islâm'ın rûh ve hakikatini, bu sonrakilerden çok iyi bildikleri içindir ki, böyle bir şey yapmadılar! Sonrakiler böyle bir şey yapmasın diye de, öylesine tedbîr aldılar! Keza Rasûlüllah'm güzide arkadaşlarının izini doğru ve güzel bir şekilde izlemiş bulunan tabiîn hazarâtı da, hep bu yolda gittiler. Onlar için, şu veya bu islâm merkezinde ashâb-ı kirama âit pek çok sayıda mezar da vardı, içlerinden hiç biri, bir sahâbinin kabrine giderek, duasını 'tercîhan orada yapmak, onun yüzüsuyuna duada bulunmak, onun hürmetine yağmur istemek, düşmanlara karşı zafer talebinde bulunmak, gibi bir şey yapmamıştır!

Nerde kaldı ki, bunlardan daha beter olmak üzere, kabirdekine yönelip bizzat ondan bir şey istemiş, (hâşâ) ona sığınmış olsunlar! Böyle bir şey olsa idi, hiç şüphesiz büyük bir ilgi ve dikkatle bunu sonrakilere naklederlerdi. Bunun çok gerisinde bulunan fazla (önemi bulunmayan) nice şeyleri nakleden zâtlar, böyle bir şey olsaydı, önemine binâen hiç bunu nakletmezler mi idi? Elbette naklederlerdi. Böyle bir nakil de olmadığına göre, sırf kendi akıl ve arzuları ile hereket edenler bakımından, şöyle bir kıyaslamaya da yer verebiliriz: Diyelim ki; duayı, gidip kabir başında yapmak, namazı orada kılmak gibi bir amel; başka yerlerde yapmaktan yâ daha faziletlidir, ya da değildir, ikisinden birini kabul etmek zarureti vardır. Eğer daha faziletli ise, bu takdirde burada esas sorulacak ve düşünülecek olan husus şudur: Peki, daha fazîletli de, böyle bir şey, o ilim ve faziletleri ile dünyâyı aydınlatan koskoca ashaba ve tabiîne nasıl gizli kalmış, nasıl olmuş da onlar bu büyük faziletten haberdar olamamışlardır?

"Biliyorlardı, fakat bildikleri halde bunu yapmıyorlardı!" da denilemez! Çünkü onların duaya olan hırsı, verdikleri Önem herkesçe malumdur. Özellikle zorda kalan bir insanın, meşru her sebebe başvuracağı da bilinen bir husustur. Sahabe ve tabiînden de niceleri dua etmek zorunda kalmış ve dua etmiştir. Peki, dua etmek zorunda kaldığı ve kabir yanında dua etmenin daha faziletli olduğunu da bildiği halde, niçin onlar bunu yapmamışlardır? "Biliyorlardı, fakat yapmıyorlardı" demek, kesin olarak hem akla, hem de dîne aykırı bir şeydir! O halde ikinci şık, kesinleşmiş olur. Yani duayı tercîhan kabir yanında yapmanın bir fazileti, meşruiyet ve me'zuniyeti olmadığı için, tersine nice

mahzurları olduğu için bunu yapmıyorlardı. Tâ şirke kadar varan fitne ve mefsedetlerini bildikleri için bundan kaçınıyor ve gerektiğinde tedbir alıyorlardı. Onların böyle fitne ve mefsedetleri çok olan bir şeyi, Allah'ın ve Rasûlü'nün meşru kılmayacağı hususundaki bilgi ve mâ-rifetleri tam idi. Biz de, onların bu gidişini esas alıyor ve diyoruz ki: duayı tercîhan kabir yanında yapmanın "müstehab" olduğuna hüküm vermek bile, Allah'ın izin vermediği, meşru kılmadığı bir ibâdeti îcâd etmek olur! Allah'ın dîninde, kat'iyyen buna izin yoktur.

Bundan daha hafif olan nice şeyleri, ashâb-ı kiram efendilerimiz, hiç tereddüd etmeden menetmiş, karşı çıkıp tedbir almıştır. Ashâbtan herhangi birinin benzeri bir istekte bulunması karşısında da, Rasûl-i Ekrem (s.a.v), şiddetle bunu inkâr buyurup red etmiştir, işte, bunun dahî ibret ve hikmet dolu târîhi, manevî ve Muhammedi bâzı örnekleri şimdi de bunları görelim:

Pek çokları el-Ma'rûr bin Süveyd'ten, onun şöyle anlattığım nak-letmiştir: "Ben, hacc vesilesi ile çıktığımız yolculuk sırasında, Mekke yolu üzerinde sabah namazını halife ile birlikte kıldım. Hz. Ömer, farzın birinci rek'atinde "ELEM TERA" sûresini, ikinci rek'atinde de "LÎİLAFl KUREYŞÎN" sûresini okudu. Namazdan sonra insanların hızlı hızlı bir tarafa doğru gittiklerini gördü ve bunun sebebini sordu. "Ey mü'minlerin emîri, bunlar, Peygamberimizin vaktiyle namaz kıldığı bir yerde namaz kılmak için gidiyorlar" denildi. Bunun üzerine o, "böyle yapmayınız! îyi biliniz ki, sizden önceki ümmetlerin sapıtıp helak olmalarının sebebi, sâdece bu gibi şeyler olmuştur. Evet önceki ümmetler, kendi peygamberlerine âit iz ve hatıralara tabî olmak, onların eserlerini mâbed edinmek suretiyle helaki boylamışlardır. Şimdi müslümanlar olarak sizden herhangi biri, namaz vaktini mescidlerden hangisinde idrâk etmiş olursa, orada namazını kılsın! Değilse yoluna devam edip gitsin. Kasden ve tercîhan orada namaz kılmaya özenmesin."[368][368]

Yine böyle bir sebeble Ömer (r.a), Rıdvan biati'nin alındığı yerdeki Bîatü'r-Rıdvân Ağacı 'm kestirdiği, târihen bilinen ve meşhur olan bir olaydır.[369][369]

Yine Peygember Efendimiz, ashabın kendisinden, tercîhan silâhlarını asmak üzere

---

[368][368] Musannaf (İbni EbîŞeybe), 2/1/84. (Senedi sahihtir, Buharîve Müslim'in şartlarına uygundur. M.Afifi).

[369][369] Musannaf (fbni Ebî Şeybe), 2/2/73 (Bütün ricali, ravileri sikadır. Ömer ile Nafi arasında kesinti varsa da, bunun Abdullah İbni Ömer olması muhtemeldir. MA).

bir ağaç göstermesini istedikleri zaman, bunu şiddetle red ve inkâr eylemiştir! Bu ibretler dolusu târihi ve Muhammedi olayı, îmam Buhârî hazretleri Sahihinde şöyle verir: Ebû Vâkid-el-Leysî nakleder: O şöyle demiştir: "Biz, Rasûlüllah ile birlikte Huneyn seferine çıkmıştık. Henüz, küfür ve şirkten yeni çıkmış bulunuyorduk. O sıralarda müşriklerin, silahlarını tercîhan astıkları ve etrafında top-landıkları bir Sidre, askı ağaçları vardı, buna Zâtü Envât deniliyordu. Yola devam ederken bir sidre (ağaç) gördük ve Rasûlüllah'a mürâcâtla dedik ki: "Ey Allah'ın Rasûlü, onların tercîhan silahlarını astıkları ağaçları gibi, bize de bir askı ağacı göster!" Peygemberimiz bizim bu

teklifimizi hayretle karşıladı ve: "Allahü Ekber!" demek zorunda kaldı. Sonra şöyle buyurdu: "Sizin bu teklifiniz, vaktiyle israil oğullarının Mûsâ peygambere hitaben: "Ey Musa, şu kavmin tanrıları gibi, bize de bir tanrı yapıver!" demelerine benzer! Musa da onlara demişti ki: "Siz, gerçekten çok câhil bir tapluhıksunuz!" Demekki sizler de, herşeye gağmen, sizden öncekilerin yolunu ve âdetini tâkîp edeceksiniz."[370][370]

Simde, insaf ve iz'anla düşünüp hakkıyla anlamaya ve uyanmaya çalışalım! Sırf silahlarını tercîhan asmak ve etrafında toplanmak üzere, bir askı ağacı gösterivermesini Hz. Paygember'den istemiş olmak; böyle Allah'la beraber tapılacak bir tanrı gösterilmesi teklifine benzemiş olur ve bunun buna benzediğini beyân buyuran da bizzat Hz. Peygamber olursa; bundan kat kat daha feci olan şeylerin durumu ne olur? Varın insafla siz karar veriniz!

Halbuki ashâb, kendilerine gösterilecek olan askı ağıcma, sâdece tercîhan ve teberrüken silahlarını asacak ve etrafında toplanıp istirahat edeceklerdi. Fakat, "Onların askı ağacı gibi bir askı ağacı diye düşünülmüş olması, meselenin mâhiyetini ne kadar değiştirmiş oluyor. Yanî ashabın teklifi, sırf tercîhan silahlarım asmak içindi. Asla o ağaca tapmaları, o ağacın yanında dilekte bulunmaları söz konusu değildi. Şimdi insaf edelim, sırf dilekte bulunmak üzere "Dilek Ağacı", "Ağaç Ana" tâyîn edenler, sırf dilekte bulunmak veya tercîhan dua ve niyazlarını oralarda yapmak üzere kabirleri ziyâretgâh edinenler, "kabirleri mâbed haline getirenler" ne durumda kalmış ve kimlere benzemiş olurlar? Mahzur ve mefsedetleri bu kadar çok olan kabir fitnesi yanında, ağaç fitnesinin ne kadar küçüldüğünü göz önüne alacak olursanız, insaflı olmaya ve daha sıhhatli bir

---

370[370] Buhari'nin Sahih'inde naklettiği bu haberi, !mam-l Ahmed de Müsned'innin müteaddid yerlerinde rivayet etmiştir. Bakınız, Müsned: 2/327,3/84, 5/218-219.

hüküm vermeye yaklaşmış olursunuz. Allah, cümlemize ve "ben müslümanım!" diyen bütün ehl-i îmana insaf ve tevfîk nasîb buyursun, âmin!

ilimde ve mezhepte îmâm-ı Malik hazretlerine arkadaşlık eden âlimlerden bazıları demiştir ki: "Ey, hep Allah'ın rahmetinde ve hidâyetinde kalasıca müslümanlar! Dikkatli, basiretli ve tedbirli olunuz, nerede insanların yönelip ilgi duydukları (ziyaret ettikleri), tazimde bulundukları, kendisinden iyilik ve şifâ umdukları, üzerine çivi çaktıkları veya bez bağladıkları bir ağaç veya ona benzer bir şey görürseniz, hiç şüphe etmeyiniz ki bu şey, müşriklerin Zâtü Envât dedikleri şeyin aynısıdır! Ve derhal onu kesmeli, bertaraf etmelisiniz."[371][371]

Allah'ın Rasulü ile gönderdiği yüce islâmm ne olduğunu iyi bilen, tevhidin ve şirkin ne olduğunu güzelce tanımış bulunan birisi, ilk müslümanlar ile şu bit'atcilerin doğu ile batı kadar birbirinden ayrı ve uzak olduğunda hiç şüphe etmez. Nitekim şâirin şu ibretli sözüde, bü hâli gayet güzel temsil etmektedir: "Sevgili, doğuya doğru gitti! Ben ise batıya doğru yönelip boyuna ondan uzaklaşıyorum! Doğu ile batı, birbirine ne kadar uzaktır."

Zamanımızdaki müslümanların hâl ve gidişinin ne kadar acı ve fecî olduğunu biz ancak bu kadarı ile zikredip dile getirmiş bulunuyoruz. Aslında durumun bizim tasvir etmeye çalıştığımızdan çok daha fecî olduğunda şüphe yoktur! Çünkü bu fitne ve bit'atlerin zehirli tohumları, tâ ashâb zamanında atılmış ve o günden bu güne doğru da artarak, kuvvetlenerek devam edip gelmiştir. îbret alanlar için bunun, yani fitnenin tohumlarının tâ Hz. Enes'ler, Ebu'd-Derdâ'lar zamanında atılmış bulunduğunun da pekçok acıklı ve ibretli örnekleri vardır! işte, yine Buhârî'nin Sahîh'indeki bir rivayet aynen şöyledir: Ebu'd-Derdâ'nm hanımı Ümmü'd-Derdâ der ki: "Birgün ben, ashab-ı kiramın üzerinde bulundukları hâl ve gidişten, okunan ezan ve kılman namaz hâriç, hiç bir şey kalmadığına şahit olmaktayım!"

İmam Mâlik'in el-Muvatta'mda amcası Ebû Süheyl bin Mâlik'ten nakletiği şu olay da ne kadar ibretlidir! Evet, Süheyl bin Mâlik şöyle diyor: "Bu gün ben, ashâb-ı kiramın üzerinde bulundukları hâl ve gidişten, okunan ezan ve kılınan namaz hariç, hiç bir şey kalmadığına şahit olmaktayım."

371[371] Bu zat, Malikî Mezhebi alimlerinden Ebu Bekir Muhammed bin el-Velîd eJ-Tartûşrdir. Bu, az ileride de gelecektir. (M.Hamid el-Fakî).

Imam'ı Zührî şöyle demiştir: Şam'a vardığımda, Hz. Enes'i ziyarete gittim. Fakat onu ağlar bir vaziyette gördüm ve niçin ağladığını kendisinden sorduğumda, o şu cevabı verdi: "Niçin ağlamıyayım? Vallahi ben, bildiğim sünnetlerden, cemaatla kılınan şu namaz hâriç, bir şey kalmadığına şahit olmaktayım! Bu namazın dahî zayi edildiğini görüyorum." Bunu rivayet eden de, Imâm-ı Buhârî hazretleridir. Buhârî'nin diğer rivayetinin ifâdesi ise, biraz farklıdır ve şöyledir: "Ben, Rasulüllâh'm zamanında bilip tanıdığım şeylerin, bugün tanınmaz hâle geldiğine şahid olmaktayım."[372][372]

İmam Hasan el-Basrî, bir nasihat ve tebliğinde şöyle demiştir: "Adamın biri, Ebu'd-Derda'ya bir soru sordu ve dedi ki:

- "Efendim, Allah sizlerden râzî olsun, eğer Rasulüllah bugün aramızda bulunsaydı, hâl ve gidişimizden herhangi bir şeyi yadırgayıp inkâr eder miydi?" Ebu'd-Derda şiddetle öfkelendi ve şu karşılığı verdi:

- "Sen ne diyorsun! Acaba sizin hâl ve gidişinizden herhangi birini kabul eder miydi?"

Mubâret bin Fedâle şöyle anlatır: "Hasan el-Basrî, Cuma namazını kıldıktan sonra oturup uzun müddet ağladı. Çok ağladığına bakarak kendisine sordular: "Niçin bu kadar ağlıyorsun?" dediler. O, onlara şu karşılığı verdi: "Beni, ağladığımdan dolayı kınıyor musunuz? Ben niçin ağlamayayım? Çünkü ashâb-ı kiramdan birisi sizin şu mescidinizden içeri baksaydı, Rasulüllâh'm zamanındaki sünnetlerden hiç birini göremeyecekti! Evet, kıblenizin aynı kıble olduğuna dâir, bir itirazı olmazdı!"

Evet, muhterem müslümanlar! içinde bulunduğumuz fitne, öylesine büyük bir fitnedir ki, bunun dehşeti ve endişesiyle titreyip sarsılan Hz. Enes'ler, Ebu'd-Derda'lar, Hasan el-Basrîler... Böyle dert yanıyor ve böyle göz yaşları döküyorlardı. Yine o ilk ve

---

[372][372] Buharî bunu, "namazın vaktinin zayi edilmesi" bölümünde zikretmiştir. (17 134). Buharî Haşiyesi Rûhu't-Tevşîh'te, İbni Sa'd'ın Tabakât'ından naklen şöyle denilmiştir: "Sabit anlatıyor: Biz Enes'ie birlikte idik. Namaz vakti geldiği halde, Haccac bunu geciktiriyordu. Enes, kalkıp Haccac'a bu hususta söylenmek istedi. Arkadaşları ise, rica edip onu bundan vazgeçirdiler. Çünkü Haccac'ın kendisine bir kötülük yapmasından korkuyorlardı. Enes bunun üzerine kalkıp dışarı çıkth Binitine binerek yola koyuldu. Giderken: "Vallahi ben, Rasulüllah zamanındaki rrfüslümanlıktan, lâ ilahe illallah'a getirilen şehadet hariç, hiçbir şey kalmadığını görüyorum!" dedi. Arkadaşlardan birinin: "Namaz da mı?" demesi üzerİne:'Öğle 'yi güneş batarken kılıyorsunuz! Raslüllah'ın (s.a.v.) namazı bu mudur?" diye konuştu." (Rûhut-Tevşîh, 87). (M.).

örnek müs-lüman neslin büyüklerinden olan Abdullah îbni Mes'ud hazretleri de şöyle diyordu: "Söyleyin bakalım: Belinizi bükecek ve sizleri kocaltacak derecede fitnelere mâruz kaldığınızda hâliniz nice olacak? Tabii sonra gençler, fitne ve bit'atten başka bir şey olmayan bâzî tatbikatları alıp kendilerine sünnet edinecekler! Onların sünnet edindiği ve aslında fitneden başka birşey olmayan bu yanlış tatbikattan bir tanesine dokunulduğu zaman; "Sünnet kaldırılmak isteniyor!" diye feryâd edecekler... Asıl sünnet'e dönmeyi (fitne ve bit'ati bırakmayı) asla iyi karşıla-mıyacaklar."

Bu büyük sahâbî'nin şu büyük sözü de delâlet eder ki, aslında sünnet'e muhalif olan birtakım âdet ve tatbikatların, Allah'ın dîninde hiçbir değeri yoktur. Bunlara itibâr ve iltifat edilmemesi lâzımdır. Ra-sulüllâh'ın sünnetine muhalif hâl ve gidişlerin, âdet ve tatbikatların ise, tâ Hz. Enes, Hz. Ebu'd-Derda'ların zamanında başladığı sabit bulun-maktadır. Yukarıda bunun açık delillerini vermiş bulunuyoruz.

Bugün müslümanların ibret alacakları bir olayı da Ebu'l-Abbâs Ahmed bin Yahya, sened ve vesikaları ile birlikte anlatıyor: Verdiği haber, sened ve vesikaları da şöyledir: "Bana, Muhammed bin Ubeyd haber, verdi, ona Abdullah bin Ishâk el-Ca'ferî söylemiş ve aynen şöyle demiştir, "imam Abdullah bin Hasan, vaktinin büyük müctehidlerinden olan Rabîa'nm ilim meclisine çokça giderdi. Birgün, bizler onun ilim meclisinde idik. Söz, Rasulüllâh'ın sünneti üzerinde cerayân ediyordu.

Toplantıda bulunanlardan biri, "Yâ imam, bugün insanların ameli, sizin Sünnet olarak anlattığınız ölçü üzerinde cereyan etmemektedir!" dedi.

Rabîa'nın ilim meclisinde hazır bulunan tmam Abdullah bin Hasan, o kimseye karşılık olarak hemen buyurdu ki: "Ey adam, söyle bakalım! Cehalet ve câhiller iyice çoğalsa ve hakemlik onların eline geçse, bu durumda câhiller haklı, Sünnet ise haksız mı olacak?" Onun bu sözüne bütün dikkatiyle kulak vermiş bulunan büyük âlim Rabîa da, bunun üzerine şu kıymetli sözleri söyledi: "Ben şehâdet ederim ki yâ îmam, söylediğiniz mahz-ı hakikat ve hikmettir! Peygamber soyundan gelen, ehl-i beytin imamlarından olan sizin gibi bir zâta yakışan da budur!"[373][373]

---

[373][373] Evet, müslümanlırın ibret alacakları olaylar, hikmet ve hakikatler o kadar çoktur ki, sıralayıp söylemekie bitmez. Bu cümleden olarak şunu da ilave edelim: Bir Hikmetli sözünde, "Biz, Rasuiüllah'ın sünnetini merkez ve hareket noktası edinmiş, hep onun etrafında dolaşıp pervane kesilen kimseleriz!" buyuran İmam Azam Ebu Hanife (r.a.) ki, bütün ilmî hayatı, sünnetin önderliğini ve kılavuzluğunu yapmakla geçmiş ve hakkıyla "Reîs-i Ehl-i Sünnet" olmuştur. Şu fani dünyamızdan ayrılışı, 2. Hicrî asrın

Şeytanın İnsanlar İçin Kurduğu En Büyük Tuzaklardan Biri de Ensâb'tır! Yani: Dikili Taşlar, Putlar, Fal Okları...

Gerek ensâb, gerek ezlâm dinimizce kesin olarak haram kılınmış ve insanların saadete ulaşmaları bundan sakınmaya bağlanmıştır. Yüce Allah'ın, Kerîm Kitab'mdaki ilgili âyet, açıkça bunu ortaya koymakta ve şu mealdedir: "Ey imân edenler, şarap, kumar, ensâb ve ezlâm (yani dikili taşlar, putlar, fal okları), şeytan işi birer pisliktir, Bunlardan kaçınınız ki felaha eresiniz."[374][374]

Ensâb, dikilen şeyler demektir ve "nusub" kelimesinin çoğuludur. Dikilen ve kendisine tapılan her şeye şâmildir. Bu şeylerin taş, ağaç, put veya kabir olması farketmez. Kendisi sebebiyle Allah'a ortak koşulan her şey, Allah'ın yukarıdaki âyetiyle açıkça nehyettiği "ensâb "a dâhildir. Mücâhid, Katâde ve Ibni Cüreyc gibi Kur'ân âlimlerinin şöyle dediklerini görüyoruz: Kabe'nin etrafında dikilmiş birtakım taşlar vardı. Câhiliye Devri müşrikleri bunların yanında kurbanlar keser, bunlara adaklar sunarlardı. Sonra kesdikleri bu hayvanların etlerini bunların üzerine sererler, bu taşlara hürmet ve tazimde bulunurlardı. Bunlar, insanlar veya canlı varlıklar suretinde değildi. Yâni sanem değil, vesen idi. sanem, insan suretinde düzülen put demektir. Zeccâc ve Ferrâ'nm sözleri de bu merkezdir.

îbni Abbâs ise bunların sanem olduğunu söylemiştir. Ensâb kelimesi ile esas kesdedilen ise, görenin kendisine yönelip ilgi gösterdiği şeydir. Bâzan bu, bir hedef, nişan, alem şeklinde de olabilir. Nitekim şu âyette de buna temas edilmiştir: "O gün

---

ortasına rastlar. Vefatından, önce birgün, zamanın alimlerinden ibni Mu'temir ile'mescidde bir araya gelmiş, umumi hal ve gidişat üzerinde görüşüp konuşmuşlar. Sonra uzun müddet ağlaşmışlar. Çıktıkları zaman, bunun sebebini soranlara İmam rahmetullahi aleyhin verdiği cevap şöyle olmuştur: "ibni Mutemİr ile müzakeremiz, zamanın fitne ve fesadına intikal etti. özellikle ©hl-i batılın ehli hakka galebesi üzerinde önemle durduk. Dolayısıyla üzülüp uzun müddet ağlaştık." (Bakınız, el-Hayratü'l-Hısan R Menakıb-ı Ebî Hanîfeti'n-Nûmân, Varak, 33/b-34/a. ibni Hacer el-Heytemî, İstinsah 1128. (M.).

İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/498-520.

[374][374] Kur'an-ı Kerim, Maide Suresi: 90.

kabirlerden hızlı hızlı çıkarlar, dikilen hedeflere doğru koşar gibi koşarlar."[375][375]

îşte bu âyette, dikilen hedef ve nişana doğru koşmaktan söz edilmiştir. Kur'an müfessirlerinin çoğunluğunun sözü budur. Zeccâc bunu açıklarken, "buradaki ensâb da, müşriklerin kendileri için bir maksad ve gaye olarak diktikleri sanemlerdir" demiştir. Hızlı hızlı gitmeleri hakkında da, putlarına doğru yönelip bir an önce ona ulaşıp el sürebilmek üzere koşmalarıdır, denilmiştir. Hasan el-Basrî'nin ifadesi de böyledir.

Ezlâm'a gelince: îbni Abbâs'mda açıkladığı gibi, müşriklerin kendileri için takdir ve taksîm olunan şeyleri bilmek üzere çektikleri kader, şans ve fal oklarıdır. Güya işlerini ve işlerinin nasıl netice vereceğini bu fal okları ile tayin etmek isterlerdi. Bu oklardan birinin üzerinde: "Rabbim bana emretti" diye, diğerinde, "Rabbim beni nehyetti" diye yazılı idi. Oklardan birini çektikleri zaman, onun üzerinde ne yazılı ise ona göre hareket ederlerdi.

islâm bunu kesin olarak yasaklayıp haram kılmıştır. Müşriklerin bu fal-kader okları ile, yıldız fahna bakıp da: "Şimdi yola çıkılacak vakit değildir, çünkü falan yıldız doğdu" demelerinin arasında bir fark da yoktur, Bâzan da Yıldıznâmeciler, "şimdi tam yola çıkılacak, işe başlanacak vakittir! Çünkü falan yıldız doğdu" derler ki, hepsi haram ve bâtıldır. Çünkü Yüce Allah Kitâb'mda şöyle buyurmaktadır: "Hiç kimse yarın ne kazanacağını (ne olacağını) bilemez! Ve kimse hangi yerde öleceğini de bilemez."[376][376]

Bâtıl ve fâsid olmasına rağmen, birçok kimseler ahsâb ve ezlâm ile mübtelâdır. Şeytanın vesvesesiyle bunlara kapılmış ve aldanmıştır. Dikilen nesneler, tapınmak ve Allah'a şirk koşmak içindir. Ezlâm ise, fala bakıp kehânette bulunmak, gayıp taşlamak içindir. Allah'ın dînine her ikisi de aykırı olduğu için, İslâm gelmiş, bütün bunları red ve ibtâl eylemiştir.

Allah'ın ve Rasûlüllah'm bu hususlaki emir ve irşadlarma uyarak ensâb kabilinden şeyleri bertaraf etmek gerekir. Bunlar ister taş, ağaç, put olsun; ister kabir,odun direk, kapı veya çeşme gibi şeyler olsun. Şirke vesile olmaları hasebiyle, hepsinin bertaraf edilmesi lâzımdır.

---

[375][375] Kur'an-ı Kerim, Meâric Suresi: 43.

[376][376] Kur'an-ı Kerim, Lokman Suresi: 34.

Nitekim Sevgili Peygamberimizin, Ali'ye (r.a) hitaben: "Git, gördüğün her putu kır! Rastladığın her yüksek kabri de yıkıp dümdüz eyle" diye emir verdiklerini, bundan önce zikretmiştik.[377][377] Keza şirke vesile olur korkusuyla Hz. Ömer'in, Danyâl'm (a.s) cenazesini on üç kabirden birine defnettirip hangisine gömüldüğünü gizlet-tirmek üzere emir verdiğini ve ashabın onun bu emrine göre hareket ettiklerini de görmüştük Keza onun, Bîatü'r-Ridvân Ağacı'm niçin kestirmiş olduğunu da gördük. O ağaç ki, Yüce Allah onu Kur'ân'mda zikretmişti. Sevgili Peygamberimiz de o ağacın altında, ashabından o târihî bîatini almıştı. Hz. Ömer ise bunu, sırf bâzılarının gidip orada namaz kılmaya başladıklarını gördüğü ve bunun fitnesinden korktuğu için kestirmiştir. Bazılarının Rıdvan Ağacı'mn yanında namaz kılmaları nerede, nice büyük fitne ve fesadlara vesile kılman ve birer tapmak hâline getirilmiş bulunan kabirler nerede?[378][378]

Son derece belîğ olan, göz önünde bulunduranlar için pekçok şeyler ifâde eden bir olay ise, şüphesiz Peygamber Efendimiz'in, Mescid-i Dırâr'ı yıktırmış olmasıdır. Bir şey ki, onun fitnesi Mescid-i Dırâr'm fitnesinden daha büyüktür, elbette onun yıkılması daha gereklidir. Kabirler üzerine yapılan mescidler, kubbeli binalar, tapmak hâline getirilmiş makber ve meşhedler işte böyledir. Çünkü bunların yapılışı, Allah Rasûlü'nün emirlerine isyan temeli üzerinedir. Çünkü O, açıkça bunu yasaklamış bulunmaktadır.

Rasûlüllah'a isyan ve muhalefet üzerine yapılmış bulunan bir şeyin, hiç bir hürmeti, dokunulmazlığı yoktur. Bunu bu şekilde yasaklayan da, yapıldığı takdirde yıkılmasını emretmiş bulunan da Allah Ra-sulüdür. O'nun bu yasağı ve emri karşısında, kabircilerin şu veya bu şekilde ileri sürdükleri indî ve şahsî te'yillerinin; şirkin her çeşidini ortadan kaldırmayı hedeflemiş bulunan İslâm karşısında, hiç bir değeri yoktur. İslâm'ın Peygamberi tarafından lanetlenmiş şeylerin, İslâm karşısında ne değeri olabilir?[379][379] Hiç bir değeri ve hürmeti (dokunulmazlığı) olmadığından bunların izâlesi için çalışıp cihâd eden uyanık mü'minlerin yardımcısı Allah, yarın âhirette şefaatçileri de Rasûlül-lah'tır. Yalnız ve desteksiz kalmalarına bakmaksızın, bu yolda cihâda devam etsinler. Çünkü bu vaciptir. Keza kabirlerde yakılan kandilleri, mum veya fenerleri söndürmek, izale etmekte vacibdir. Bunları yakmak için vasiyette bulunmak, vakfiyeler

---

377[377] Müslim: 1/666, hadis no: 969.

378[378] İbni Vaddah: Kitabü'l-Bida1 Ve'n-Nehyü Anhâ, 42,43. imam Ebu Bekir et-Tartûşî, el-Havadis Ve'l-Bida1, 137, Ebu Şame, İnkaru'l-Bida1 Ve'l-Havadis: 24.

379[379] Keza: Zadü'l-Meâd: 3/22.

te'sîs etmek de batıldır.[380][380]

İmam Ebu Bekir et-Tartûşî bu konuda demiştir ki: "Ey Allah'ın rahmetine, lütuf ve inayetine mazhar olasıca müslümanlar! Dikkat ediniz, nerede kendisine insanların yöneldiği ve tazîmde bulunduğu, kendisinden şifâ ve iyilik umduğu, üzerine çivi çaktığı, bez bağladığı bir ağaç (veya benzeri bir şey) görürseniz; biliniz ki bu, müşriklerin Zâtü Envât'ıdır, hemen onu kesip bertaraf ediniz!"

Ebû Şame diye anılan Hafız Ebu Muhammed Abdurrâhmân bin Ismâîl de, el-Havâdîs Ve'l-Bida adlı kitabında şöyle demektedir: "Yine müşriklerin Zâtu Envât'ı gibidir, şeytanın hile ve vesvesesiyle irtikâp edilen şu işler ki: Bâzı duvarları ve direkleri itina ile kokulayıp tütsülerler, bazı Özel yerlerde kandil veya mum yakarlar veya fener asarlar Gidip o özel yerlerde dualar eder, dileklerde bulunurlar. Buna o kadai önem verirler ki, bu yüzden Allah'ın farzlarını, Peygamberin sünnetlerini terk ederler... Bazân da yalancıktan hikâyeler anlatılır ve derlei ki: "Zamanımızın evliyasından olduğunda şüphe etmediğimiz falan zât oraya gidip böyle yapmıştır. Ona uyarak bizim de öyle yapmamız lâzımdır. Orası, son derece feyizli ve bereketli bir makam imiş!"

İşte bu kabil hikâyeler de anlatılarak, Özel bir yeri tercih ve tahsis ederler. O yere, son derece tazîm de bulunurlar. Adaklar adayıp kur banlar sunarlar. Dertlerinin devasını, belaların defini, şu veya bı şekildeki dileklerinin hasıl olmasını oraya sundukları bu adaklarla bek lerler. Fakat, usulünce, müslümanca dua edip Allah'a yalvarmak ve ya karmak akıllarına gelmez. Onların, "çok mübarek bir makamdır!" diy< gidip tercih ettikleri, kokular sürüp süsledikleri ve büyük bir ilgi ile gid' ip nöbet tuttukları bu yerler, bâzan bir duvardan ibarettir, bazan bi: çeşmedir, bâzan da bir ağaç veya taştır.

Nitekim zamanımızda herkesin bildiği gibi, Şam'da bunlardaı sayılmayacak kadar makamlar vardır. Meselâ: Torna Kapısı'nm dışın daki "Uveynetü'I-Hummâ = Sıtma Çeşmesi", Küçük Kapı'nın iç kısmın daki "Umûd-i Muhallak = Kokulu Direk", Nasr

---

[380][380] Keza: Reddü'l-Muhtâr-Dürrü'l-Muhtar: 2/175.

Bu fıkıh kitabımızın tebliğ ve açıklaması aynen şöyledir: "Halktan pekçok kimseler yaptıkları gibi, evliyanın kabir ve türbelerine para, mum ve zeytinyağı gibi şeyler adamak v bu kabil adaklar ile onların yakınlığını istemek, İcma ve ittifak ila batıl ve haramdır. Maalest zamanımızda buna mübtela olanlar pek çoktur. Türbelere adakta bulunmanın batıl oluşunu birkaç sebebi vardır: Biri, mahluk İçin adağın meşru olmaması, bir diğer sebebi: adana varlığın mahluk ve ölmüş olmasıdır. Eğer, Allah'tan başka, ölmüş bir kimsenin tasarrı ettiğine itikad edecek olursa, onun bu itikadı.küfürdür." (M.)

Kapısı'nın dışında ve yakınındaki "Şecere-i Yâbise = Kuru Kütük" dedikleri lânetli ağaç yi daha niceleri, bunlara örnek olarak zikredilebilir. Şu son zikrettiğimi: lânetli kütük ise, malûm herkesin gelip geçtiği yol üzerindedir. Sank herkes bunun yanından saygı ile gelip geçmekte, buna ilişmemektedir.

Yüce Allah bir kolayım ve imkânını bahşetsin de, O'nun mücâhid kullarından biri çıksın ve bu lânetli kütüğü devirerek müslümanları onun fitne ve lanetinden halâs buyursun!"

"işte burada zikrettiğimiz bu lânetli yerlerin hepsi, müşrikleri Zâtü Envât dedikleri lânetli ağacın aynısıdır! Ebû Vâkıd'ın anlattığı ilgili hadîsde ise bunun durumunu görmüştük. Bâzılarının cahillik ederek o Zâtü Envât'ı gördükleri zaman Rasûlüllah'a: "Bize de bir Zâtü Envât gösteriver! demeleri üzerine, Rasulüllah'm ne kadar ağır söylediği, herhalde kulaklarımızdadır. Evet O, onlara verdiği cevapta: "Sizin bu teklifiniz, vaktiyle İsrail Oğullanmnm Musa'ya "Bu kavmin ilahları gibi bize de bir ilâh yapıver" demelerine benzer! Mûsâ da kendilerine: "Sizler ne kadar câhil insanlarsınız!" diye karşılık vermişti! Demek ki sizler de öncekilerin izini tâkîb edeceksiniz!" buyurmuştu. Bunu Sünen'inde rivayet eden İmam Tirmizî, "bu hadis, hasendir, sahihtir" demektedir.[381][381]

Hafız Ebû Muhammed Abcuırrahmân bin Ismâîl (Ebû Şâme), bundan sonra sözü Afrika ülkesindeki bâzı ehl-i ilimden naklen, şöyle devam ettiriyor: "Benim bulunduğum yerin yakınında, insanların "Aynü'l-Afiyet = Şifâ ve Afiyet Çeşmesi" dedikleri bir çeşme vardır. İnsanlar bu çeşme yüzünden manen hasta duruma düşmüşlerdir. Çünkü çok uzak yerlerden bile bu çeşmeye şifâ ve afiyete kavuşabilmek inancıyla gelirler, dilek dilerler. Hastalığı iyileşmeyenler, evlenemiyenler, evlenip de /çocuğu olmayanlar, gelip burada dileklerini sunarlar, başı iyice daralmış birisi, "haydi beni afiyet çeşmesine götürünüz! Başka çâremiz kalmamıştır!" diyerek çâreyi ve devayı burada bilir. Ben baktım, durumun böyle sürüp gitmesini vicdanım ve îmanın ile bağdaştıramâdım. Bir seher vajcti Allah'a sığınarak niyetimi gerçekleştirmek üzere oraya gittim. O çeşmeyi yıkıp altüst ettim! Ondan bir iz ve eser bırakmadım. Derhal şafak attı... Ben de kılacağım sabah namazının ezanını, o çeşmenin enkazı üzerinde yüksek sesle okudum. Yine Rabbime sığınarak dua eyledim. Dedim ki duamda: "Ey Allah'ım, ben bu putu, senin rızân ve emrin

[381][381] Bakınız, ef-Bâis Alâ İnkari'l-Bida1 Vel-Havadis: 23-24.

için yıkıp berterâf eyledim! Bunun, bir daha eski hâline gelmesine izin ve imkân verme Rabbim!" Aradan hayli zaman geçmiş olmasına rağmen, zaman zaman oraya uğradığımda, bir daha onun eski hâline getirilmemiş olduğunu da gördüm. Allah'a hamd ü senalar ettim."[382][382]

Kur'ân'm kesinlikle haram kıldığı Ensâb kabilinden dikili nesneler, Dımaşk'ta da çok idi. Bunların kırılıp bertaraf edilmesini de Yüce Allah, bizim şeyhimiz Şeyhu'l-lslâm'a nasip eyledi. Gerçekten tevhîd ehli ve Hizbullah olan müslüm anların liderlerinden bulunan üstad Ebu Şame'nin sözünü ettiği Umûd-i Muhallak = Kokulu Direk'i ve daha onun benzeri birçok tapılan nesneleri, bizzat kendi eliyle kırıp bertaraf etti. İnsanlar o dikili nesnelere gidip onlar ile teberrük ediyor, oralarda bekleşiyor, adetâ onlara tapmıyorlardı. Allah'a çok şükür, Şeyhimiz bunların hepsini olmasa bile, pek çoğunu ortadan kaldırmıştır. İnşâ-allah, kalanlarının da kısa zamanda ortadan kaldırılması gerçekleşir.

Daha Önce de söylediğimiz gibi, insanlar esas itibariyle ve yara tılışlarmdaki za'f sebebiyle, dâima şirke doğru meyletmeye hazır ve müsaittirler. Cehalet ve gaflete ilâveten araya şeytanın da vesveseleri girince, çok kolay bahanelerle şirke düşmektedirler. İşte onlar, içinde bulundukları bu şartlar ve tabii zaafları sebebiyle derler ki: "Kim ne derse desin, şu taş, şu ağaç, şu su kaynağı, şu çeşme bile bir varlık olarak insanın kendisine sunacağı adağını, güzel kalbî teveccühünü kabul eder ve mutlaka karşılık verir. Sunacağın hiçbir şeyin olmasa bile, iyi niyetle yaklaşıp ona el sürmen, ona yönelmen dahî sana bir feyiz ve fayda sağlar. İşte onlar böyle bir düşünce ile, veya kendilerine bu şekilde yapılan telkinlerin te'sîri altında kalarak, böyle inarak bir taşın veya ağacın karşısına geçer, ona taveccühte bulunur, el-yüz sürer, onu Allah ile kendisi arasında bir sebeb ve vâsıta kılar... Ondan ister, ona sığınır ve tapınır...

İslâm sayesinde gerçek hidâyete ve tevhîd inancına erenler ise, ka-sinlikle böyle şeylere itibâr ve iltifat etmezler... Nitekim ilk ve örnek müslüman nesiller bulunan selef-i salîhin hazerâtı; yüce Allah'ın Kur'an'da namazgah edinilmesini emir buyurduğu Makâm-ı Ibrâhîm'in bile meshedilmesini (teberrüken el sürülüp öpülmesin!) red ve inkâr eylemişlerdir. Nitekim bu hususta kıymetli bilgiler veren allâme el-Ezrakî, Târîh-i Mekke adlı kitabında şöyle anlatır: "Yüce Allah, Kerîm Kitâbı'nda şöyle buyurmuştur: "Ve

382[382] Önceki eser ve yer.

siz, İbrahim'in makamından bir namaz yeri edininiz."[383][383]

Evet, bu âyet-i celîle, Hz. İbrahim'in makamından bir namaz yeri edinmeyi emretmektedir ki, müslümalar orada namaz kılacaklar demektir. Yoksa müsîümanlar, Makâm-ı İbrahim'e meshedecek (teberrüken dokunup el-yüz serecek) değillerdir. Çünkü kendilerine emredilmiş bulunan bu değildir. Nitekim Kur'ân âlimlerimizden Katâde'nin dahî, bu âyetin tefsîriyle ilgili olarak söylediği, aynen budur. Ne yazıktır ki müsîümanlar, kendilerine emredilmemiş olmasına rağmen, daha önceki ümmetlerde bile görülmemiş bir şekilde, bu mübarek yerlerde birtakım tekellüfâtm (kendiliklerinden yaptıkları bazı bit'at ve özentilerin) içine girmişlerdir. Bizlere bazıları, burada (yâni Makam-ı ibrahim'de), ibrahim (a.s)'a ait ayak ve izine teberrüken meshedeceğim (dokunacağım) diye tekellüfte bulunmasına sebeb ve bahane olmuştur. Buna o kadar özenti gösterilmiş ve devam edilmiştir ki, bu yüzden Makâm-ı tbrâhim eskitilmiştir."

İşte, Allâme el-Ezrakî'nin verdiği bu kıymetli bilginin de ifâdesi veçhile, insanlar şu veya bu bahane ile her zaman kolayından ve sür'atle şirke düşebilme za'fında bulunmaktadırlar. Bir de buna, dîni bilgilerin yetersizliği, islâm'ın rûh ve temelinin neden ibaret bulunduğu gibi en ciddi ve zarurî bir konudaki ilgisizlik ve himmetsizlik eklenince, şeytanlar da durmadan insan oğluna tuzaklar kurup vesveseler vermeye devam ettikçe, şirk tehlikesi daha da yaygınlaşmakta ve kuvvetlenmektedir. Özellikle kabir fitnesi, bunda en ön sırayı almakta, sahabe ve tabiînin buyurdukları, gibi, bütün aldanış noktasını teşkil etmektedir. Şöyle ki: Şeytan, kendi evliyasına, fısıldadığı fitnelere kalble-rinde yer veren dostlarına diyor ki: "karşınıza din imamı ve islâm mürşidi olarak çıkan adamların, bu kabirler ve ziyâretgâhlar hakkında söyledikleri, Allah'ın velî kullarının gerçek, büyüklüğünü, yüksek mer-. tebe ve makamlarını anlıyamamaktır. Hatta onların bu hususta söyledikleri; Allah'ın evliyasına saygısızlık, onları küçük düşürmektir! Allah'ın evliyası, sizinle Allah arasında gerçek birer sebeb ve vâsıtadırlar! Onlara ne kadar isterseniz o kadar tazimde bulunabilirsiniz! Bu hususta, İslam âlimlerinden gelen red ve inkarlara sakın kulak asmayınız! Hatta gerekirse onların icâbına bakınız!

İşte şeytanın bu hususta ki vesvese ve telkinleri, hep bu istikâmette olmuştur. Ve şeytanın vesvesesiyle nice islâm büyüğü de, bu hususta tekfir edilmiş, (kafir sayılmış),

383[383] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 125.

cezalandırılmış, hatta^ katledilmiştir.

Halbuki, çeşitli işkencelere tabî tutulan, "katli vaciptir!" denilen bu islâm âlimlerinin suçu, sâdece Allah'ın emrettiklerini emretmeleri, nehyettiklerini de nehyetmelerinden ibarettir. Allah Rasûlü'nün sünnetini, rahmet ve saadet dolu yolunu göstermektir. Fakat kalbleri bit'at ve şirkle dolu hâle gelmiş, Kur'ân'm haber verdiği veçhile "Evliyay-ı Şeyâtîn" (Al-i Imran, 175 - Enam, 121) olmuş kimseler; kabir üzerine yapılmış bir tapınağın yıkılmasını, dîn ve îmanın yıkılması gibi karşılarlar. Keza bir müslüman, kabirde yandınlmış bulunan bir kandili veya mumu söndürmüş bulunsa, bütün cihanın hidâyet ışıklarının söndürüîdüğü zehabına kapılırlar.

Ne kadar aşırı olursa olsun, kabirlere karşı olan tâzîmleri için hiç bir had ve ölçü kabul etmezler... Allah'a sığınıp tapmırcasma, kabirdek-ilere sığınır ve bizzat onlardan himmet ve meded beklerler. Onların isimlerine hitapla yemin ve and içerler, yine onların isimlerine hitapla dilek ve istekte bulunurlar. Müslümanlığın temeli ve her şeyi demek olan tevhîd ile taban tabana zıtlaşırlar, aykırı giderler. Bir islâm âlimi ortaya çıkıp kendilerine Allah için nasîhatta ve tevhîd tebligatında bulunsa, bundan adetâ tiksinip iğrenirler! Hemen derler ki: "Bu zavallılar, Allah'ın evliyasının yüksek mertebe ve makamlarını ne bilsinler! Üstelik evliyaya dil uzatıp onlara saygısızlık ediyorlar!" işte onların, kendilerine karşı yapılacak olan nâsîhatlara verecekleri hazır cevapları hep böyledir.

Bu zihniyet, şeytanî hile ve vesveselerle câhillerin zihnine iyice yerleşmiş bulunmaktadır. Hattâ maalesef, dinde ve ilimde hayli ilerlemiş kabul edilen nice okumuş-câhiller de bu zihniyete kalblerinde yer vermiş bulunmaktadırlar. Bu sebeble onlar hem âlim geçinirler, hem de bu gibi meselelerde dâima câhil halkı destekler dururlar, işte bunların da desteği sayesindedir ki, gerçekten ehl-i ilim, ehl-i sünnet ve ehl-i tevhîd bulunan islâm büyüklerine karşı, büyük bir iftira kampanyası açılmış durumdadır.

insanları bu büyük zatlardan soğutmak ve uzaklaştırmak için, ne büyük suçlamalar yaparlar. Ve neticede müslümanlann umûmî efkarını o kadar karıştırmışlardır ki, şimdi niceleri Alllah'm gerçek evliyasının "kâfir", şeytan dostlarının da gerçek evliya olduğunu sanmaktadırlar. Halbuki Allah'ın Kitabı'nda ve Rasûlü'nün Sünnetinde, gerçek Allah ev-liyasının bütün nitelikleri bildirilmiş bulunmaktadır. (Ve bunlar, îmâm-ı Tahâvî'ler gibi

ehl-i sünnet büyüklerinin buyurdukları ve açıkça bildirdikleri gibi, gerçek müslümanlardan başkası da değildir.)

Şüphesiz Allah'ın evliyası (sevdiği ve dost edindiği kulları), Allah'ın Kitabı'na ve Allah Elçisi'nin yoluna tabî olanlardır! Allah'ın ve Rasûlüllah'm emirleri istikâmetinde giden, Allah'ın dînine sımsıkı sarılan, yasaklarından da samimiyetle kaçman kullardır, işte gerçek evliya da bunlardır, ârifler-ermişler de bunlardır. Ve bunlar, Allah'ın kullarını, Allah'ın dînine davet ederler! Bütün ehl-i sünnet büyüklerinin buyurdukları gibi, dîn ve maneviyatlarının- yegâne aslî ölçüleri: Allah'ın Kitabı, Rasûlü'nün Sünneti'dir! Onlar, hiç bir kimseyi, Kitab ve Sünnet'e muhalif bir şeye davet etmezler! Yalancıktan evliyalık taslamazlar! Kat'iyyen Kitâbullah'm ve Rasûlüllah'm gösterdiği yoldan başka yola delâlet ve kılavuzluk etmezler, Allah'ın dînine asla aykırı gitmezler!..

Ey, Allah'ın kendisine hidâyet verip de, ehl-i ilim ve ehl-i kerametin dosdoğru yoluna tabî olmak bahtiyarlığına erdirdiği kul! Sakın, yüce dînimizin kabirler üzerine binâ-mescid yapılmasını, kabirlerin put-laştırılmasını, şiddetle yasaklamış olmasını yanlış anlama! Bunun, o kabirlerde yatmakta bulunan mübarek zâtların kadir ve sânlarının hafife alınması mânâsına geldiğini düşünme! Bu düşünce ve zihniyet, daha öncede söylediğimiz gibi, sâdece şeytanın bâzı bit'at ve şirk ehlinin kalblerine soktuğu ve onlara propagandasını yaptırdığı bir düşüncedir. Onların bu iddialarının hilafına, bu şer'î yasaklar, onlara hürmet ve ikramın tâ kendisidir. Aynı zamanda onlara, onların sevdikleri ve inandıkları şekilde tâbi olmak, onların kerih gördükleri şeylerden uzak durmaktır. Ve yeminle söylerim ki, onlara tâzîmde bulunmak hususunda şer'î ölçüler dahilinde hareket etmek, hem onların yolunda bulunmak, hem de onlara gerçekten dost olmaktır! Gerçek mânâda onları sevmenin ve onların halleriyle hallenmiş olmanın ifadesidir.

Kendilerini şeriatın izin vermediği birtakım bit'at ve hurafelere kaptırarak tâ şirke kadar giden insanlar ise, asla Allah'ın evliyasının sevenleri ve dostları olamazlar. Nasıl Hz. Isâ hakkında, "Mesîh Isâ Allah'ın oğludur veya Allah'tır" diyenler, asla Hz. îsâ'nm sevenleri ve gerçek dostları olamazlarsa, AH İlahîler demlen ve Hz. Ali'nin ulûhi-yetine kail Râfizîler de Hz. Ali'nin (r.a) gerçek sevenleri ve dostları olamazlarsa; Allah'ın evliyası hakkında Allah'ın ve Rasûlüllâh'ın izin vermediği şeyleri yapanlar da, hakikatte evliyâullâhm gerçek sevenleri ve dostları olmazlar. Bunda senin hiç bir şüphen

olmaması gerekir. Ehl-i hak olanların iş ve hareketleri gibi, sevgi ve dostlukları da hak ölçüler içinde cereyan eder. Ve işte ehl-i hak olanları, ehl-i bâtıl olanlardan ayıran önemli bir hususta budur. Elbette yüce Kur'ân'ımızın fermanı veçhile, müminler dâima mü'minlerin sevenleri ve dostları olacaktır. Münafıklar da münafıkların suyunda ve huyunda olacaklardır.

iyi bilmelisin ki, kalbler bit'atle iştigal edince, sünnetten soğumaya ve uzaklaşmaya başlar. Kabirlerden feyz ve meded umarak oralarda bekleşenlerin ise, sünnetten uzaklaşmış kimseler olduğunda şüphe yoktur. Allah'ın enbiyâ ve evliyasına tazimde bulunmak, ancak onların izinde olmak ve halleriyle hallenmekle olur. Bunda ise ilm-i nâfi ile amel-i sâlih esastır. îlimsiz ve amelsiz cehalet ve taklîd karanlığı içinde bir yere gidilemez! Olsa olsa peygamberlerin ve büyük zâtların kabirlerini putlaştırmaya gidilmiş olur. Allah'ın enbiyâsının, evliyasının yolunda olmak ise, elbette bu değildir! Onların dâvetine ve sünnetine uymadan, onlara tazimde bulunmuş olmak da elbette müm-kin değildir. Bu olsa olsa, şeytanın bir aldatmacasından ibarettir.

Son zamanlarda insanların pek çoğunun ya bit'at olan şeylere, ya da emredilenlerin hakikat ve hikmetlerini bir tarafa bırakıp sadece şekli ve görünüşleriyle iktifa etmek gibi bir hedefe yöneldikleri bir gerçektir. Meselâ adamcağız, namazını kılmıyor değil, kılıyordur; fakat namazın şekliyle iktifa etmektedir. Eğer beş vakit namazına yüzünü döndüğü gibi, bütün kalbiyle de dönmüş olsa, namazın, ne büyük bir ibâdet olduğunu, onun hakikat ve hikmetlerini hakkıyla bilmiş olsa, kalbini bu sayede tam mânâsı ile itmi'nâne erdirmiş olur ve asla hiçbir bit'ate ihtiyâç duymaz.

işte nice müslümanlarm, kendileri namaz inli oldukları halde, namaz gibi yüce bir ibâdetle kalblerini itmi'nâme erdiremediklerini, namaz ehli oldukları halde şu veya bu bit'ate himmet edip îtinâ ile yöneldiklerini, görürsünüz. Zavallı, namazda ve namaz gibi dînin emrettiği büyük ibâdetlerde bulamadığı Kalb huzurunu, birtakım bit'at-lerde ve hattâ Allah'a ortak koşmakta arar... Kul, gerçekten Allah'ın Kelâmı'na kulak ve kalb verse, bütün dikkat ve himmetiyle onu anlamaya çalışsa, hiç onun, kendisini şeytani semâ ve eğlencelere vermesine imkân mı kalır? Elbette o, Kelâmullâh ile kalbi dipdiri ve doygun (mut'main) olduğu için, kendisini Allah'ın zikrinden ve en büyük zikir olan namazdan alakoyacak şeylerden nefret eder. Onlara itibâr ve iltifat etmez.

Rasûlüllah Efendimiz'in hikmet ve hakikat dolu hadislerine kulak ve gönül

verenlerin hâli da şüphesiz böyle olur. ilmini ve ilhamını, bu iki aslî kaynaktan alan bir müslümanın, kesinlikle hiç bir bit'ate, hiç bir şahsî ve indî mütâlâya, hiç bir şatahât ve hayâlata İtibar ve iltifatı olamaz! Asla böyle şeylere ihtiyâç duymaz! Bit'at ve hayâlâtm peşinde gidinler ne kadar çok olurlarsa olsunlar, bunlar ne kadar câzib bulunurlarsa bulunsunlar, asla gerçek bir müslümânı kendisine çekemezler.

Fakat bir kimse ki, Kitap ve Sünnet gibi islâmm iki aslî kaynağından uzak kalmıştır, faydalı ilimden ve sâlih amelden yeterince nasiblenmemiştir; elbette böylesi bir kimse de, kendisini teselli edecek birtakım şeylerin arayışı içindedir. O, önüne çıkan bir bit'at ve hurafeye, sanki can kurtaran simidi gibi sarılır, onunla tatmin olur. Hattâ ona iyice kapılır, adetâ aşık olur. Kalbinin manevi gıdasını kitab ve sünnet gibi iki aslî kaynaktan alan bir müslüman ise, kalbinin tamâmı ve bütünü ile Allah'tan başka bir şeye yönelemez! Onun kalbi, mârifetüllâh, mahabbetüllâh ve aşkıllâh ile dolu ve doygundur! O, Allah'tan başka hiçbir şeyin âşıkı ve esîri değildir. Bit'at ve hurâ-fecilerin hâli ise, şüphesiz bunun hilâfınadır.

Şüphesiz tevhîdden yüz çeviren müşrik, sünnetten yüz çeviren de ehl-i bit'at ehl-i dalâlet olur! Böyle olmasını kendisi istesin veya istemesin, bunu niyet etsin veya etmesin, netîce mutlaka böyledir ve böyle tecellî edecektir. Aynen bunun gibi, Allah'ın mahabbetinden ve zikrinden yüz çeviren kimse de, şüphesiz sûrî ve maddî birtakım şeylerin âşıkı ve esîri olacaktır, istesin veya istemesin, netice böyle olacaktır. Şüphesiz her hâl ü kârda, dâima ve mutlaka müsteân olan Allah'tır! Sığınma ve güvenmemiz yalnız O'nadır. Bütün güç ve kuvvet de sâdece O'nun iledir!

SORU:

Kabirlerinde yatmakta olanların ölmüş oldukları, diriler ve onların dilekleri için herhangi bir tasarrufta bulunmaları mümkün olmadığı halde, kabirleri tapmak hâline getirenlerin böyle bir fitneye kapılmalarının eses sebebi nedir?

Cevap:

Onları buhale düşüren sebeb, bir değil birçoktur. Bunların başlı çalarını burada zikredebiliriz: [384][384]

[384][384] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/520-529.

Kabirlerin Tapınak Haline Getirilmelerinin Birinci Sebebi:

Yüce Allah'ın Âdem'den hâtem'e kadar bütün peygamberler ile gönderdiği yüce islâmın câhili olmalarıdır! Allah indinde yegâne din olan islâm'ın bütününün mânâ ve ifâdesi; "Tevhîd'in Tahkiki" ile, şirkin ve şirke götüren bütün sebeb ve vesilelerin kesilip atılmasıdır, işte bunun câhili olanlar, bundan yana nasibleri kıt olanlar, kolaylıkla şeytanın vesvese ve dâvetine kapılıp aldanabilmektedirler. Onlar, şeytanın şu veya bu şekilde ki, vesvese ve davetini, nasıl red ve ibtâl edeceklerini bilemezler. Çünkü islâm'ın câhilidirler, işte onlar, islamm ruhu ve temeli bulunan tevhid hakkında bilgileri kadar müslüman kalmakta, cehaletleri nisbetinde de şaytanın vesvese ve dâvetine kapılıp islâm'dan uzaklaşmaktadırlar. [385][385]

Kabirlerin Tapınak Haline Getirilmelerinin İkinci Sebebi:

ikinci sebeb de, kendilerinin içinde yaşadıkları muhitte ve umûmi efkârda hayli yer işgal etmiş bulunan " uydurma hadîsler" denilen yalan ve iftiralardır. Bu uydurma ve iftira sözler, gûyâ, ve hâşâ Rasû-lüllâh Efendimiz'in hadisleri imiş gibi kendilerine intikâl ettirilmektedir. Onlar bunları, Hz. Peygamber'in söylediğini sanmaktadırlar. Halbuki bu sözler aslında, kabirleri putlaştırmak isteyen putperestlerin uydurmalarından başka birşey değildir. Bunlar, yüce islâm peygamberinin dînine ve sünnetine açıkça aykırıdır, kesin olarak O'nunla çelişki halindedir. Buna misâl olarak şu iki metni zikredebiliriz.

"işler ağır basıp bunaldığınız ve hayrette kaldığınız zaman, kabir-dekilere gidip onlardan yardım dileyiniz!"

"Sizden biri, her hangi bir taşa iyi niyetle yaklaşıp teveccüh etse, o taş kendisine mutlaka fayda verir (iyi niyetle bir taşa yönelmek bile, insana nice feyiz ve bereketler

[385][385] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/530

getirir)."[386][386]

Ve daha bunlara benzer pekçok yalan ve uydurma, Sevgili Pey-gamberimiz'e yakıştırılıp iftira edilmiştir! Bunlar, islâm dîni ile kesin olarak çelişmektedir. Yüzde yüz bâtıl, olan, müslüman ile kesin olarak çelişen bir söz, hiç islâm Peygamberi'nin sözü olabilir mi? Apaçık mezara ve taşa teveccühte bulunmayı emreden bir söz, kesin olarak şirkin yolunu göstermiyor mu? Nitekim bu sözleri de aslında uydurup İslâm efkâr-i umûmiyesine "hadîs" kisvesinde sürenler de, müşriklerden başka cehalet ve gaflet, onlara yardımcı olmuş, cehalet ve sapıklığın şiddeti ve kuvveti nisbetinde bu uydurmalar revaç bulmuştur. Halbuki

Yüce Allah, Rasûlü Muhammed Mustafâ'yı, taşlara karşı iyi niyet gösterip teveccüh edenleri öldürüp bertaraf etmek için göndermiştir. Ve O ahir zaman peygamberi, her vesile ile ümmetini kabir fitnesinden sakındırıp korumuştur. Nitekim bunu, daha önce geniş bir şekilde anlatmış bulunuyoruz. [387][387]

Kabirlerin Tapmak Haline Getirilmelerinin Üçüncü Sebebi:

Üçüncü sebeb olarak da, bazı yalandan hikâyeleri gösterebiliriz. Şöyleki: Birisinin şiddetli bir ihtiyâcı ve sıkıntısı sebebiyle falanca kabre veya türbeye gidip oradaki yatan zâta sığındığı ve dileğinin kabul olunduğu şeklinde hikâyeler, masallar anlatılır ve câhiller de derhal buna inanır. Hele kadınlar, çeşitli ihtiyâç ve sıkıntıları sebebiyle derhal oraya koşarlar, kısa zamanda orasını, kendisine sığınılan, kendisinden yardım ve himmet istenilen bir ziyâretgâh hâline getirirler... Artık haberler, hikâyeler birbirini takîb eyler. Falanca gidip orada dilek dilemiş de, derhal dileği yerine gelmiş! Artık orası,

---

[386][386] Bu sözlerin yalan ve uydurma olduğu hakkında, ayrıca bakınız:

a- Mecmuatü'r-Rasail Ve'l-Mesali, Şeyhufislam ibni Teymiye: 1/23.

b-Islamda Kabir Ziyaret (İmam Birgivî, Ter. A. Şahin), 61-62. (Bedir Y. İst. 1965.)

c- Şeyh Bedreddin Simavenî (B.N.Kaygusuz), 103. İzmir, 1957.

d- islam Hidayeti ve Kelime-i Tevhid, Ö. Temizel, 54, Sönmez Y. Ist.1969.

[387][387] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/530-531.

hizmetçisi, bekçisi, yetkilisi bulunan bir makam haline gelmiştir.

îşte dünyânın en yalancı insanları da, böyle makamların hizmetçileri arasından çıkar. Ateşe düşen kılıca sarılır kabilinden, nice ihtiyaç, dert ve dilek sahibi insanlar, akın akın oraya yönelirler... Tâ uzaklardan hayvanlar ve arabalar üzerinde oraya teveccüh ederler. Ve artık orası, her dertlinin uğrak yeridir. Ve onların nazarında orası, "Tiryâk-ı Mücerrebter" yüzlerce, binlerce defa tecrübe edilmiş bir şifâ ve feyiz kaynağıdır. Ve sonunda, Sevgili Peygamberimiz'in şiddetle yasakladığı husus, yani: "Kabirleri mescid edinme" tapmak hâline getirme mahzuru aynen vukua gelmiş olur.

Şeytanın bundaki rolünün ne kadar büyük, hile ve tuzağının ne kadar korkunç olduğunu iyi anlayabilmek için, esas itibariyle onun davetinin ne kadar gizli olduğunu anlamak lâzımdır. Bundan dolayıdır kijo, ilk önce bir kabre veya taşa teveccühde bulunmayı emretmez. Davetini doğrudan doğruya böyle yapmaz. Bilakis o, önce insana, duasını gidip tercîhan kabir yanında yapmasını, bunun daha iyi ve faziletli olduğunu fısıldar. Yani insanın kalbine böyle bir fikir ve mânâ atar. O kişi de eğer İslâm'ın câhili bulunanlardan birisi ise, onun bu çok sinsi vesvesesini kabul eder. Kabir başına gidip duasını tercihan orada yapmaya başlar, derken öyle bir hale gelir ki, orada duasını ederken bütün kalbi, his ve heyecan ile dolar! Öylesine büyük bir sarsıntı, büyük bir huzur ve huşu içinde dua eder ki, asla onun bu duası boşa gitmez. Hatta onun böyle büyük bir kalb huzuru ve aşkıyla yaptığı dua, kerhanede veya meyhanede yapılmış bile olsa, asla boşa gitmez. Çünkü kul bu duasını, varlığının bütün zerrelerini saran ve yakan bir aşkla yapmıştır. İşte onun bu kadar samîmi ve sıcak duası, dualaın kabul edicisi bulunan Yüce Allah tarafından geri çevrilmeyip kabul buyurulur. Kabrin yanında yaptığı için değil. Kabrin bunun ile aslında hiç bir alâkası bulunmamaktadır. Fakat câhil bunu bilmez. Zâten böyle şeyleri idrâk edebilecek kadar aklı ve ilmi bulunsaydı, duasını gidip tercîhan kabir başında yapmazdı. Evet o bunu idrâk edemediği için, duasının kabulünü, kabirden bilir. Öyle zannedip inanır. Dualaın kabul olunmasında, kabirlerin büyük bir tesiri olduğunu iddiaya başlar. Başkalarını da inandırır. Halbuki Yüce Allah, büyük bir aşk ve iztırar hâlinde yapılan duayı geri çevirmez. İsterse bu duayı yapan kul, bir kâfir veya müşrik olsun! O câhil kişi ise, hâlâ duasının kabulünü, o kabirde yatan zâtın evliyadan ve tasarruf sahiplerinden olmasına bağlar. Halbuki Yüce Allah, öbür tarafta evliyalık şöyle dursun, müslümanlık diye bir şey dahî olmadığı halde, kulunun duasını kabul buyurmaktadır. Şimdi câhil, cehaleti sebebiyle hemen îtirâza geçip: Bir kâfir veya

müşrikin duası nasıl kabul olunur? der. Biz buna, hemen Allah'ın kelâmı ile cevap verelim. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Hepsine, onlara da, onlara da (dünyayı isteyenlere de, âhireti isteyenlere de, mü'minlere de kâfirlere de) imdâd ve ihsan ederiz. Rabbinin imdâd ve ihsanı, isteyen hiç kimseden kesilmiş değildir."[388][388]

Bir çokları duanın kabulü meselesinde de yanılmaktadırlar. Zen-nediyorlar ki, Allah her kimin duasını kabul buyurursa, o kulundan razıdır. Halbuki durum böyle değildir. Yâni Yüce Allah, sevmediği razı olmadığı kulunun dahi duasını kabul eder. Çünkü Allah, iyinin de kötünün de, mü'minin de kâfirin de duasını kabul buyurur. Yukarıdaki âyet-i celîlede de geçtiği gibi, ona da ihsan ve imdâd eyler. Bazı kimseler vardır, dualarını yaparken haddi tecâvüz ettiği veya Allah'a ortak koştuğu halde, hattâ Allah'tan istenmesi caiz olmadığı halde ister ve istediği hâsıl olur. O da zanneder ki, yaptığı meşrudur, ameli amel-i sâlihtir. Tıpkı Allah'a yarar bir işi olmadığı halde, kişinin dünyevi mal ve zenginliklere gark olduğu gibi. O zavallı ise bütün bunları, Yüce Allah'ın kendisi için hayır murâd ettiğine yorar, yanılır ve aldanır. İşte şu âyet-i celîle de bunu ifade etmektedir: "Kendilerine yapılan uyarıları unutunca, üzerlerine her şeyin kapılarını açıverdik! Kendilerine verilenle sevince daldıkları sırada da, ansızın onları yakaladık. Birdenbire bütün umutlarını yitirdiler."[389][389]

Dualar aslında iki kısımdır: Yâ dua-i ibâdet olur, ya da düa-i mes'ele yani; sual olur. Dua, eğer dua-i ibadet olursa, hem Allah'ın rızasını kazandırır, hem de kula sevap ve mükafat kazandırır. Tıpkı diğer ibadetler gibi. Eğer dua, dua-i mesele olursa, bu sırf kulun bir isteği ve dileği demektir. İstediği ve dilediği şey kendisine verilmesiyle, bu nevî dua da kabul edilmiş olur. Fakat kendisine verilen şey, haddi zâtında kendisi için zararlı olabilir. Yâ âhirette ceza görecek şekilde olur, ya da kazandığı sevap ve mertebelerinden kaybedecek mâhiyette olur. Öyle da olsa, böylede olsa, kendisi için zararlı olmuştur. Dileği yerine gelmiştir ve fakat aynı zamanda günah kazanmış bulunur... Fakat şeytan o kadar sinsi ve gizli hareket ve davette bulunur ki, bütün vesvese gücünü, kabirler yanında dua etmenin meşru ve çok güzel bir şey olduğu üzerinde teksif eder. Var gücüyle bunu böyle gösterir ve kabul ettirmeye çalışır. Artık adamcağız değil evinde veya herhangi bir yerde, Allah'ın evleri bulunan mescidîerde bile dua yapmaz olur.

---

[388][388] Kur'an-ı Kerim, Isrâ Suresi: 20.

[389][389] Kur"an-ı Kerim, En'am Suresi: 44.

Yapsa da âdet kabilinden yapar ve onu dua yerine bile koymaz. Kabir yanında dua etmeyi, artık seher vaktinde dua etmekten bile afdal sayar.

İşte şeytan bir insanı bu hâle getirdi mi, bundan sonra da onu; bizzat kabirde yatana dua etmeye sevkeder. Bütün şeytanî güç ve maharetini kullanarak kula bunu kabul ettirmeye çalışır ve kabul ettirir. Artık b kul, doğrudan doğruya kabrinde yatanın kendisinden istemeye başlar. Derken şeytan onu, bir derece daha ileri iterek, onunla Allah'a kasem vermeye kadar sürükler. Artık bu durumdaki bir kul; Allah ile kasem edeceğine, Allah ile kasem vereceğine, o fani ile Allah'a karşı kasem vermekte bir mahzur görmez olur... Bu ise şeytanın kulu sürüklemek istediği en son merhaledir. Yâni bunun vebali öncekilerden daha büyüktür. Çünkü yüceler yücesi Allah, herhangi bir faninin adı veya zatı ile kendisine kasem verilmekten çok yücedir. Keza herhangi bir kulun adı veya zâtı ile kendisinden istemekde, O'hun sânının yüceliğine uygun değildir.[390][390]

el-îksâm bihi Alellâh ve ed-Düa bihî îlallâh, Allah'ın ulûhiyet sânına yakışmayan şeyler olup islâm imamları bunu red ve inkâr etmiştir. Bunun isbâtı sadedinde bazı misaller verelim:

Hanefi mezhebi imamlarından: İmam Ebu'l-Hasen el-Kudûri, Kitâb-ı Kerh-i üzerine yazdığı şerhte aynen şöyle der: Bişr bin Velîd dedi ki: Ben, İmam Ebu Yusuf un şöyle dediğini işittim: İmamımız Ebu Hanîfe şöyle buyurdu: "Herhangi bir kimsenin, Allah'a Allah'tan başkası ile dua etmesi lâyık değildir! Ben, bir kimsenin düa ederken: "Ey Allah'ım, ben senden, senin yüce arşının izzet mak'adı hürmetine diliyorum!" demesini veya: "Ey Rabbim, ben senden falan kulun hürmetine, demesini veya, Allah'ım, ben senden enbiya ve rasullerin hürmetine, Beyt-i Haram (Kabe) hürmetine" diye söylemesini kerih görürüm."

tmâm-ı Kudûri, bunu böyle naklettikten sonra şu açıklamayı da verir: "Evet, Allah'a Allah'tan başkası sebebiyle duada bulunmak (falan kulunun hakkîçün, hurmetîçün

---

[390][390] Burada müellifin ve diğer ehl-i sünnet İmamlarının red ve iptal ettikleri; bazı bi-datçilerin iddia ettikleri gibi, İksâm Alellah değil, İksâm Bihî Alellah'ttr. Bu merdud olan şekline pekçok misal vardır. Mesela derler ki: "Aksemtü aleyke eyyühes-seyyid el-Kendiyâs ecibnî... = Ey Seyyid Kendiyâs, ben senin üzerine kasem ettim (seninle Allah'a kasem verdim), bana yardım et!" işte bu, batılve şirktir. (Bakınız, Hazînetü'l-Esrar,153, Mısır, 1321) (M.)

demek), imamlarımızın mezhebine göre münkerdir. Çünkü hiçbir kulun Allah üzerinde hakkı yoktur ki, böyle söylenilmesine sebeb teşkil etsin. Ancak, Allah'ın kulları üzerinde hakkı vardır. Fakat imâmı Âzam'ın: "Allah'ım, Senin yüce arşının izzet -mak'adı hürmetine" demeyi dahî kerih görmesine imam Ebu Yusuf katılmamıştır. Bu hususta bir rivayete dayanarak o buna ruhsat vermiştir. Bu rivayete göre, Peygamberimiz, duası esnasında bu tâbiri ku- . lanmıştır. Bu durumda, "Arşın izzet mak'adı hürmetine" tâbiri ile Allah'ın kudreti ile tevessül edilmiş olur. Yâni Allah'a, yine Allah'ın sıfatlarından biri ile tevessül ederek duada bulunulmuş olur."[391][391]

Ibni Be.ldecfnin El-Muhtâr Şerhi'nde verdiği bilgi de aynen şöyledir: "Allah'a, Allah'tan başkası ile düa etmek, meselâ: "Ey Allah'ım, ben senden falan kulun hürmetine veya meleklerin hürmetine, enbiyanın hürmetine isterim" gibi tâbirler ile duada bulunmak mekruhtur. Çünkü herhangi bir mahlukun, halik üzerinde bir hakkı olamaz!"

imâm Ebu Hanife'nin ve onun mezhebindeki diğer imamların, bir meseleyle ilgili olarak, "Ben bunu kerîh görürüm" demelerinin mânâsı; imam Muhammed'e göre, bunun haramlığının ifadesidir. Bizzat imam Azam ile Ebû Yusuf a göre, bunun haramlığının ifadesidir. Haram olma taran, daha galiptir.

Ebû Muhammed bin Abdüsselâm'm bir fetvası da şöyledir: "Mah-lukâttan herhangi birinin adı ile yüce Allah'a karşı istekte bulunmak, caiz değildir. Bu başkası, ister peygamberlerden biri olsun, isterse bir başkası, caiz olmamakta aynıdır." Evet Ibni Abdisselâm'm fetvası böyledir. Fakat o, bu hususta Peygamberimiz "in bir istisna teşkil edîp etmediğinde tevakkuf etmiştir, ilgili rivayetin sıhhat durumunu bilemediği için, bir şey söylemekten çekinmiştir.[392][392]

Şeytan bu hususta bir insanı kandırıp ona, kabirde yatan falanca ile Allah'a kasem vermek veya o kimsenin adı ile tevessülde bulunmak suretiyle yapılan duanın çok

---

[391][391] İmam Kudûrî'hin Hanefî Fıkhına dair yazdığı Muhtasar-ı Kudûrî adlı eseri, 1847'de Delhi'de, 1870'de Lahor'da, 1880'de Kazan'da, 1909'da Bombay'da, 1310'da İstanbul'da ve diğer değişik tarihlerde başka yerlerde basılmıştır. Kitabü'l-Cihad'ı, Kitab Fi'n-Nikah adlı eserleri de çeşitli baskılar yapmıştır...

[392][392] Bu hususta, çeşitli ihtimallerden birini esas alıp ona göre tevcihte bulunanlar olmuştur. Fakat Reddü'l-Muhtar müellifi Ibni Abidin'in açıklaması şöyledir: "Bir tabirin, sırf caiz olmayan bir şeyi düşündürüyor olması, yasaklanması için yeter sebeb teşkil eder. Bunun için bizim imamlarımız, ittifakla ve mutlak olarak bu tabiri yasaklamışlardır. Üstelik bu tabirde, Allah'a Allah'tan başkası ile kasem vermek de vardır. Bu da ayrı bir yasaklama sebebidir." (Reddü'l-Muhtar,5/350. Amire, tarihsiz). (M).

mübarek ve müstecâb olduğunu kabul ettirdikten sonradır ki, onu bu noktadan alıp daha ilerisine götürmeye çalışır. Yani ona, bu sefer de, doğrudan doğruya kabirdekine hitâb ederek dileğini bizzat ondan dilemesini kabul ettirmeye çalışır. Bunun vesvesesini onun kalbine sokar. Derken o da bunu kabul eder. Daha sonra da, o kabri büsbütün putlaştırma merhalesine geçilmiş olur. Artık bu safhada o kimse, yalnız o kabre kandil yakmak, üzerine renga renk elbiseler örtmekle kalmaz, ona adaklar adayıp kurbanlar sunar. Orada onun adına yeminler eder, ona secdede bulunur. Onu, etrafını dolaşmak suretiyle tavaf eyler, ona yüz-göz sürerek teberrükte bulunur. Tâ uzak yerlerden oraya özel seferler düzenler. Artık o, orasını bir tapmak hâline getirmiştir. Orası onun artık mescidi, mabedi olmuştur. Orayı bayram yeri de edinmiştir. Oraya o kadar bağlıdır ki, şimdi başka in-sanlarıda kendisi gibi yapmak için, telkin ve davette bulunma devresin-dedir. Bunun için, önüne geleni buna davet eder durur. Artık onun ve onun gibilerin indinde, dünyânın ve âhiretin bütün saadet ve iyilikleri bu yoldadır... Böyle olmaktadır.

Şeyhimiz (r.a), bu hususla jilgili bir nasîhatmda şöyle demiştir: "Kabirler yanında irtikâb olunan bu bit'atler, birkaç mertebeye ayrılır. Fakat bu mertebelerin islâm şeriatine en uzak olanı: "Kişinin bizzat ka-birdekinin kendisinden dilekte bulunması, ona sığınması "dır. Nitekim esefle belirtelim ki, kabir ziyareti diye gidenlerin pekçoğu, bunu irtikâb etmektedirler. Ve yüzlerce binlerce esef olunur ki, bunlar bu suretle bir nevî puta tapmış olurlar! Ve bazan şeytan, o kabrin adıyla anıldığı zât suretinde kendilerine görülür, kendileriyle konuşur, bu hususta kendil-lerine telkinde bulunur ve itimâd kazanmak için de bazı gaybı haberler verir... Onlar da buna inanıp aldanırlar.[393][393] Bu, vaktiyle putatapıcı müşriklerde de çok görülmüştür.

Kabirlere secde etmek de, keza bu mertebeye dahil olup, islâm'a en uzak bulunan fitne ve bit'atlerdendir. Bazı bit'at ehli buna üstelik, "Secde-i MukaddesMer, buradaki fâninin adıyla yaptığı yemine de, "Yemîn-i Ekber", "ismi Âzam Yemini" gibi isimler verir. Ve fakat islâm'dan ne kadar uzaklaştığının hiç farkında değildir. Zaten böylele-rinin nazarında, islâm bir mesele-gaye olmaktan da çok uzaklaşmıştır. Bazıları, kabirlerin öpülmesini, onlara dokunup, el-göz sürülmesini hafife alıp küçük görmek isterler. Ben ise bunu, yine islâm'dan uzak olan bit'atlar arasında görmekte ve saymaktayım.

---

[393][393] Koskoca Timur'un, önüne düşen elli adet şeytana aldanıp, onları manevî zatlar zannettiği gibi ki, bunu daha önce görmüş bulunuyoruz. (M)

İkinci Mertebe: Allah'a kabirdekinin adı ile teberrük ve tevessül ederek duada bulunmasıdır. Müteahhırînden (son asırların müslüman-larmdan) pekçokları bunu caiz sayar ve yapar. Halbuki bu, müslüman-ların ittifakı ile bid'attir.

Üçüncü Mertebe: Bu, bizzat onun kendisini istemesidir. .

Dördüncü Mertebe: Kabirde yapılan duanın, mutlaka kabul edileceğine inanıp duasını tercîhan orada yapması, orada yapılan duanın,! mescidde yapılan duadan afdal olduğunu düşünmesidir. Bu sebeble kabri ziyarete gider , kabir yanında namaz kılar, orada dua edip istekde bulunur. îşte bu dahi, mü s lüm ani arın ittifakı ile haram, bit'at ve münker olan bir iştir. Din imamları arasında bu hususta herhangi bir ihtilâf bulunduğu, bizce malum değildir. Evet sonrakilerin pekçoğu böyle yapmakta, hatta bunlar: "Falan zâtın kabri, tiryâk-ı mücerrebtir!" diyerek bu fitnenin içinde yaşamaktadırlar. Bir de bir hikâye anlatırlar bu hikayeye göre: Gûyâ imam Şafiî hazretleri: "Ben dua etmek istediğim zaman, gidip tercihan Ebu Hanife'nin kabri yanında yaparım!" demiş... Bu hikaye tamamen yalandır. Yalan ve bâtıl olduğu da apaçıktır! Fakat ne yazık ki, bazıları bu gibi yalanlardan bile meded ummaktadırlar. [394][394]

Tevhid Ehli Müslümanların Kabir Ziyareti ile Şirk ve Bit'at Ehlinin Kabir Ziyaretleri:

Bu maddede biz, tevhîd ehli olan müslümanların kabir ziyareti ile, şirk ve bit'at ehlinin kabir ziyaretlerini, belli başlı özelliklerini açıklamak suretiyle ele almak istiyoruz. Şimdi önce tevhid ehlinin kabir ziyaretini ele alalım:

Allah'ın mutlak birliğine inanan, bu inançlarında samîmi ve şuurlu bulunan müslümanlarm kabir ziyaretinden maksatları, umdukları ve hâsıl olmasını istedikleri şeyler, şu üç husustur:

Birincisi: Ölümü daha iyi hatırlayıp, âhiret hazırlığını iyi yapmak, kalbini yumuşatıp ibret almak. Zâten Sevgili Peygamberimizin kabir ziyareti ile ilgili hadîsleri de

[394][394] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/531-536.

bunu göstermektedir. Daha Önce de gördüğümüz gibi, o hadislerinde şöyle buyurmuştur: "Kabirleri ziyaret ediniz, çünkü bu size âhireti hatırlatır."

İkincisi: Kabirdeki müslümana iyilikte bulunmaktır. Onu büsbütün unutmamak, yalnız bırakmamak için, kabir ziyareti buna güzel bir vesile teşkil eder. Nitekim insan sevdiği ve hâlen yaşamakta bulunan birisine de böyle davranır. Arasıra onu ziyaret eder. Yaşayan kimse, dostunun ve kendisini seven birinin ziyareti sebebiyle nasıl sevinirse, kabirdeki de ziyaret edilmesi sebebiyle böyle sevinir. Üstelik onun kabrinde yapayalnız bırakılmış olması, bu ziyaretin lüzumunu ve sevin-diriciliğini daha da artırmış olur. Müslüman bir kişi, bir din kardeşinin kabrine gider, onu müslümanca ziyaret eder, ona; dua, sadaka gibi bir şey hediye ederse şüphesiz bundan çok sevinir. Sürura gark olur. işte bunun içindir ki Sevgili Peygamberimiz, kabirleri ziyaret edenlere; önce

selâm vermelerini ve bu suretle onlara selâmet ve esenlik duasında bulunmalarını, daha sonra da onlar için dua ve istiğfar etmelerini, onlara acıyıp af ve afiyet istemelerini emir ve meşru buyurmuştur. Yâni yalnız bunları meşru buyurmuştur. Yoksa ve hâşâ onlara dua etmeyi, dilekte bulunmayı, onların adı ile teberrük ederek dua edilmesini veya o sırada orada namaz kılınmasını asla meşru kılmış değildir. Bunların hiç birisi, Hz. Peygamber'in kabir ziyareti hakkında emir buyurduğu, meşru kıldığı şeylerden değildir.

Üçüncüsü: Kabir ziyaretinde bulunan kimsenin, kendisi için sevap ve iyilik kazanmasıdır. Çünkü usulünce ve sünnet veçhile kabir ziyaretinde bulunan bir kimse, bununla sevap kazanmayı niyet etmese bile sevap kazanmış olur. Çünkü kabir ziyareti de bir ameldir ve o, bu ameli sünnete uygun olarak yapmıştır. Sünnet'e uygun olarak yapılan her amel gibi, kabir ziyareti dahi onun için hayırlı ve sevaplı olmuştur. İşte bu müslümanlar da sünnet hududu içinde kalmak şartıyla, hem kendisi için, hem de ziyaretinde bulunduğu müslüman için faydalı olmuştur... işte bunlar, tevhid ehli olan müslümanlarm, kabir ziyareti dediğimiz amel ile güttükleri maksatlardır. Meşru kılınmış murâd ve niyetlerdir. [395][395]

[395][395] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/536-537.

Bit'at ve Şirk Ehlinin Ziyaretine Gelince:

Bu, dînin izin vermediği batıl bir ziyaret şeklidir.-Onların bu husustaki zihniyet ve felsefeleri şöyledir: Onlar derler ki: "Kabrine, ruhuna tazim edilen büyük bir zât; Allah'ın yanında yakınlığı ve Özelliği olan bir kimsedir. Allah'tan feyiz ve lütuflar, onun ruhuna dâima gelir durur. Onun ruhu, ilâhî füyûzât ve eltâfın bir hazinesidir. Onu ziyarete gelen kimse, bu zâta hakkıyla teveccüh edip ruhunu onun ruhu ile ilgi-lendirirse, o zâtın ruhundaki ilâhî füyüzât bu ziyaretçinin ruhuna akar, İşte bu suretle o muhterem zât, Allah'ın feyiz ve ilhamlarının bu ziyaretçinin ruhuna böylece akması için bir sebeb ve vâsıta olur. Tıpkı ışığın aynadan veya şeffaf ve sâf bir sudan, onun karşısındaki varlığa aksettiği gibi... îşte bunun için ziyeretin tamamı ve en mükemmel şekli, ziyaretçinin kalb ve ruhunun bütün kuvvetiyle kendisini ona vermesi ve bağlanmasıdır. O derece ki, ziyaretçinin nazarında ve kalbinde, ziyaretinde bulunduğu zattan başka bir varlık kalmamalıdır. Kalbini ve himmetini ne kadar o mübarek zâtın ruhu üzerinde toplarsa, feyiz ve istifâdesi de ancak o nisbette olacaktır."

Bunun böyle olması lâzım geldiğini, kendi eserlerinde gerek İbni Sina, Fârâbî gibi felsefeciler gerekse daha başkaları yazıp anlatmışlardır.[396][396] Ve eski çağlardan beri, yıldızlara tapanların söyleyip ileri sürdükleri anlayış ve zihniyet de, hep bu merkezdedir. Bunlar demişlerdir ki: "Nefs-i natıka, yüksek ruhlarla ilgilenip temasa geçtiği zaman, bu yüksek ruhlardan kendisine feyiz ve nurlar gelir."

îşte böyle bir zihniyet ve inanışla, yıldızlar adına heykeller dikilip onlara ibâdet edildi. Yıldızlardaki yüksek ruhlar için Özel dualar düzenlendi, merasimler yapıldı. Ve yıldızlardaki ruhlar adına mücessem putlar yapılıp onlara tapıldı. Kabirleri tapınak edinenlerin bu duruma düşmelerinin sırrı da aynen budur. Sevgili Peygamberimiz ise

---

[396][396] İbni Kemal merhum, kabir ziyaretinin hikmetini ve meşruiyet sebebini, aynen bu felsefecilerin dedikleri gibi açıkladıktan sonra, İmam Fahrüddin er-razı'nin el-Metalibü'l-Âliye adlı kitabında şöyle dediğini nakleder: "Ben işittim ki, meşhur Yunan Feylesofu Aristo'nun talebeleri, üzerinde çalıştıkları derslerinden bir konuyu çözemedikleri zaman, üstadları Aristo'-nun kabrine giderek, bu dersi orada müzakereye koyulurlarmış. Ve neticede müşkillerinin hallolduğunu, konuya ait kapalılığın geçtiğini, marifet ve fethe mazhar olduklarını görürlermiş." (Bakınız, Rasâil-i fbni Kemal, 1/63. İkdam Matbaası, 1316. (M).

bunu ve buna götüren bütün sebeb ve vâsıtaları red ve ibtâl eylemiştir. Bu sebe-ble müşrikler O'na karşı çıkmış, O'nun yolunu kabul etmemiş, O'nunla çelişip durmuşlardır. Hz. Peygamber, bir yöne ve gayeye doğru giderken, onlar bir başka yöne doğru yol almışlardır. [397][397]

Şefaat Meselesi:

Doğrudan doğruya şirk yolunu tutan veya irtikâb ettikleri bit'at ve fitneler sebebiyle sonunda şirkte karar kılan kimseler, "Meşru ve izin verilmiş bir şekildeki" kabir ziyaretini bu hâle getirmekte aklandıkları ve ileri sürdükleri bir mesele de "şefaat meselesi"dir. Bunun için burada, şefaat meselesini de ele almak istiyoruz.

Onlar, kendi zihniyetlerine göre, şefaat meselesinde de şöyle demektedirler: "Kul bütün himmeti ve ruhu ile Allah'a yakınlık kazanmış bir zatın ruhuna yöneldiği zaman, kendi ruhu ile o velî zâtın ruhu arasında bir ittisal (birleşme) meydana gelir ve o zât, o kulun kendisi ile Allah arasında bir vâsıta, bir şefaatçidir. Dolayısıyla Allah'tan alacağını o zâttan almış olur."

işte onların bu konudaki iddiaları da bu merkezdedir. Onlar bunu, padişahın sarayında bulunan ve tamamen onun sevgisini, yakınlığını, itimâdını kazanmış bulunan ve pâdişâhın hizmetçisine benzetirler. Kul ile Allah arasında vâsıta ve şefaatçi olmayı, bir kimsenin kendisi ile pâdişâh arasındaki şefaatçiliğin aynısı zannederler... Yüce yaratıcının lütuf ve ihsanına nail olmayı, bir mahlûk ve fâni olan padişahın yardım ve ilgisine kıyâs ederek şirke düşerler. Bilmezler ki, bütün şirk yollarının kapısı, böylesine yapılan bâtıl bir zandan ibarettir. Evet bilmezler ki, bütün putatapıcılar, yaradümışların hâl ve şartlarını, Yaradan'm lütuf ve ihsanına nail olmakta bir ölçü olarak kullandıkları ve peygamberlerin bu hususstaki îkâz ve irşadlarma kulak vermedikleri için şirk vadilerine yuvarlanmışlardır. Halbuki Yüce Allah; bütün peygamberlerini ve son peygamber olan Hz. Muhammed'i (s.a.v.) bu batıl kıyaslamaları bıraktırmak için göndermiş, eğer, onlar bunda İsrar ederlerse kendileriyle savaşılmasma izin vermiştir.

---

[397][397] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/537-538.

Peygamber (s.a.v.) ve O'na inzal buyurulan Kur'an-ı Azîmüşşân, aynı zamanda onların ebedî cehennem azabı ile azâb göreceklerini de îlan ve tebliğ buyurmuştur. Önceki bütün ki-tablar ve peygamberler de bunu böylece tebliğ ve tatbik etmiştir.

Bugün bütün aslî şekliyle mahfuz olarak elimizde bulunan yüce kitabımız Kur'ân; başından sonuna kadar bütün âyetleri ve sûreleri ile, tevhidi tanımayıp şirk yoluna sapan ve bu yoldan dönmeyip ısrarda bulunan müşriklerin bu kıyaslamalarını, bütün bu şirk yollarını red ve iptal etmektedir! Çünkü Kur'ân'm tamamı; tevhidin hakîkati, hukuk ve adabının tatbiki ile ilgili bulunmaktadır. Şirk de bütün yolları ve nevîleri ile tevhidin zıddı ve ihlâli olduğu için, onunla ilgili bulunan âyetler dahî, tevhîd konusunu teşkil eder. işte, meşru kabir ziyaretini ve ŞEFAAT MESELESÎni tahrif ederek kullananlara âit âyetler de vardır, bizim Kitâbımız'da! Nitekim bir ayet-i celîlenin meali şöyledir:

'Yoksa onlar, Allah'tan başka şefaatçiler mi edindiler? De ki: "Onlar, hiç bir şeye güçleri yetmeyen, düşünmeyen şeyler olsa da mı?", De ki: "Bütün şefaat Allah'ındır. Göklerin ve yerin mülkü tamamen O'nundur. Sonra hepiniz O'nun huzuruna get-irileceksiniz!"[398][398]

îşte Kur'ân açıkça bildiriyor ki: Şefaatin tamamı; göklerin ve yerin mülkünün sahibine aittir. Yerlerin ve göklerin sahibi ise, sadece ve sadece yüce Allah'tır! Allah, her bakımdan ve mutlak olarak bir'dir! O'nun, hiç bir bakımdan, hiç bir ortağı, eşi, benzeri, yardımcısı bulunmamaktadır! O, kuluna şefaat ettiği, şefaat izni verdiği zaman, bunu; şefaatine izin verdiği kuluna, onun yardım ve hizmetine ihtiyâcı olduğu için değil, şefaat dileğinde bulunan kuluna merhamet ettiği içindir. O'nun irâdesi de mutlaktır. Dilediği kuluna acır ve şefaat edilmesi için izin verir. Dilemezse o kuluna acımaz ve şefaat izni vermez! O'nun iradesi ve hükmü üzerinde tasarruf edebilecek hiç bir varlık düşünülemez! Ve asla O'nun şefaat etmesi, şefaat için izin vermesi, zavallı bir kul olan ve maiyyetindeki kulların hizmetine ve itimâdına muhtaç bulunan bir kralın şefaat izni vermesine, yardımda bulunması için aracının aracılığını kabul etmesine benzemez, benzetilemez!

Çünkü bir kral, bâzan aracının aracılığını, yakınlarından birinin şefaatini kabul etmek zorunda kalır. Aksi halde o yakm adamının yardımını, samimiyet ve îtimat

---

[398][398] Kuran-ı Kerim, Zümer Suresi: 43-45.

çerçevesi içinde devamına ihtiyâç duyduğu hizmetini kaybedebilir! Ve hatta durum iyice tersine gidecek olursa, sarayın bu yardımcıları birleşip anlaşarak kralı tahtından indirebilirler! Krallık iktidarından uzaklaştırabilirler. Böylelesine ihtiyaçlar içinde bulunan bir fâninin (kralın) yanında, yardımcı ve aracı olanların şefaatçiliği, Yüce Allah'ın olan ve dâimi O' nun iznine bağlı bulunan şefaate kıyas edilebilir mi? Edilirse bâtıl olmaz mı?

Fakat, bâtılı haktan, hakkı bâtıldan ayırabilme basiretinden uzak olanlar, böyle bir kıyasla yola çıktıkları için, ilâhî ve Muhammedi şefaati de yanlış anlayıp yanlış tatbîk etmişler, bunu da kendi bit'at ve şirklerine âlet etmişlerdir. Şimdi biz sırası gelmişken şefaatin hem islâmi ve hakîki manasını hem de Allah'a ortak koşma şeklînde tecelli eden kısmını izah edelim:

Yukarıda geçen ilgili âyette gayet açık olarak haber verildiği gibi, şefaatin tamâmı Allah'ındır. Yâni Allah'tan başka şefaatçi yoktur. Çünkü yüce Allah, bunun böyle olduğunu haber vermektedir. Demekki şefaat, mutlak olarak hiçbir kula verilmiş değildir. Şefaat ancak Allah'a ait olduğuna göre;

1- Önce Yüce Allah'ın şefaati irâde buyurması lazımdır.

2- Razı olduğu, sevdiği bir kuluna şefaat için izin vermesi lazım dır.

3- Hakkında şefaat edilecek kula Yüce Allah'ın acıması, ondan dahî razı olması lazımdır.

Şefaat; ancak Allah'a ait olduğuna ve bir kulun şefaatçi olabilmesi için böyle şartlar bulunduğuna göre, işte bu şartlar dahilinde şefaatçi olan bir kul; ehl-i şirkin anladığı ve ileri sürdüğü gibi, "Mutlak Şefaatçi" olamaz! Bir kralın veya herhangi bir mahlukun yanında yapılan şefaat de, asla tamâmı Allah'ın olan mânevi şefaate kıyas olunamaz! Aradaki fark, gayet açık ve bellidir. Bit'at ve şirk ehlinin anladığı manâdaki bir şefaati, islâm red ve iptal etmiştir. Bu hususta pekçok âyetler vardır, işte bazılarının mealleri:

"Ve sakının o günden ki, kimse kimseden yana bir şey ödeyemez! Kimseden fidye kabul edilmez, hiç kimseye şefaat fayda vermez! Herhangi bir taraftan yardım da görmezler!"[399][399]

---

[399][399] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 123.

"Ey Mü'minler! ne alışverişin, ne bir dostluğun, ne de şefaatin olmadığı gün gelmezden önce, size verdiğimiz rızık ve imkanlardan Allah için harcayınız! Biliniz ki, kâfirler zâlimlerin tâ kendileridirler."[400][400]

"Allah'ın huzuruna toplanacaklarına inanıp bu durumdan korkan kullarımı onunla uyar ki, kendileri için Allah'tan başka ne bir dost vardır ne de bir şefaatçi! Onları böyle uyar ki, belki korunurlar."[401][401]

İşte yüce Allah bu âyetleriyle haber veriyor ki, O'nun kulları için O'ndan başka bir şefaatçi yoktur! Her şeye kadir ve mutlak şefâaçi yüce Allah, ne zaman kuluna acır, kulundan razı olursa, bu kuluna şefaat için ayrıca izinde verirse, işte o zaman, bu şartlar ve kayıtlara bağlı olarak şefaat gerçekleşir. Yoksa, şefaat dahî yoktur! Kur'an-ı Azîmüşşan ve Hikmetbeyân'm beyan buyurduğu da budur! Ve bu şartları açıkça bildiren, başka âyetlerde bulunmaktadır. Bunlardan bâzılarını da burada zikretmiş olalım:

"Sizin Rab biniz O Allah'tır ki O'nun izni olmadan hiç kimse şefaat edemez! İşte Rabbınız Allah budur. O'na kulluk ediniz, siz hiç düşünmüyor musunuz?"[402][402]

"Allah ki O'ndan başka tanrı yoktur! Daima diri olan, yarattıklarını koruyup yönetendir. Kendisini ne bir uyuklama, ne de uyku tutmaz. Göklerde ve yerde olanların hepsi O'nundur. O'nun izni olmadan, O'nun huzurunda kim şefaat edebilir?"[403][403]

îşte islâmın, onun peygamberinin ve kitabının isbât ettiği, meşruluğunu kabul eylediği şefaat budur! Bu ise asla, şefaatçi ve vasıta adı altında Allah'a bir ortak tanımak değildir. İslâm, hiç bir şekilde Allah'a eş veya ortak tanımaz! Tanıyanları da tanımaz, onlarla cihâd ve harb eder! Onları ve onların bütün şirk yollarını bertaraf etmek için bütün tebliğleri yapar, tedbirleri de alır.

Islama göre, ilâhi huzurda şefaat eden kimse, kendisinin şefaat etmesine izin verilmiş, kendisinden tevhidi ve onun hukukana riâyeti sebebiyle razı olunmuş bir kuldur. Şefaate me'mur ve me'zun kılınmış bir "Abd-i Me'mûr"dur. Kendisine haydi

---

[400][400] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 254.

[401][401] Kur'an-ı Kerim, En'am Suresi: 51.

[402][402] Kur'an-ı Kerim, Yunus Suresi: 3.

[403][403] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 255.

kulum, Ben senden razıyim, falan kulum için şefaatine izin verdim!" buyurulan bir buyruk adamıdır. Yâni o dahi, ilâhî irâde ve fermanın kulu ve kurbanıdır. Yoksa dilediğine şefaat edebilen, dilediğini kurtaran bir kurtarıcı değildir. Bütün bu şefaatçi kulların efendisi=seyyid-i süfea olan Peygamberi-miz'in (s.a.v) kıyamet günü şefaatine mazhar olacak kimseler de, ancak Tevhîd ehli olanlardır.

Kayıtsız şartsız Allah'ı birleyen, Tevhîd ve imanlarına- asla şirk karıştırmamış bulunanlardan başkası, yarın O'nun şefaatine eremeye-cek ilâhi affa mazhar olamayacaktır Allah'ın kendilerinden razı olduğu ve kendileri hakkında şefaatte bulunmasına izin vereceği kullar da, ancak ve ancak Tevhîd ehli olan kimselerdir! Şirk ehli, asla kimselerin şefaatine nail olamayacaklardır! Çünkü Yüce Allah, onlardan ve onların şirkinden, küfründen asla razı değildir. Nitekim bir âyet-i celilesinin meali de şöyledir:

"Allah, onların ne yapıp ne ettiklerini (her şeyi) bilir! Onlar (melekler ve peygamberler), Allah'ın razı olduğu kullarından başkası için şefaat edemezler! Ve onlar O'nun korkusundan titreyen kuÜardır."[404][404]

İşte bir âyetinde de Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "O gün, Rahman'in izin verip sözünden razı olduğu kimseden başkasının şefaati fayda vermez."[405][405]

İşte bu âyetler dahi şefaatin hakikatini ve şartlarını haber veriyor! Bu şartların kullar bakımından en mühimi ise; kendisi hakkında şefaat edilecek olan kulun, Allah'ın kendisinden razı olduğu bir kul olması şartıdır! Şirk ehlinin ise, Allah'ın kendilerinden razı olmadığı kimseler bulundukları kesindir! O halde onlar için asla şefaat olmayacaktır. Bunun sırrına gelince:

iyi bilelim ve asla unutmayalım ki, şefaatin tamamının Allah'a ait olması, emrin tamâmının hep Allah'a ait olmasındadır! Çünkü Allah, Kâdir-i Mutlak'tır, her bakımdan da eşsiz ve ortakşızdır. Mutlak bir ve yegâne Hâkimdir. Kullarının en faziletli ve en keremlileri bulunan peygamberler ve melekler dahî, sırf kuldur ve hepsi emir kullarıdır. Hiç biri, O'nun huzurunda kendiliklerinden bir söze ve işe kadir olamazlar, o'nun

---

[404][404] Kur'an-i Kerim, Enbiya Suresi: 28.

[405][405] Kur'an-ı Kerim, Tâhâ Suresi: 109.

iradesine ve emrine karşı duramazlar...

O izin vermedikçe birşey yapamazlar. Özellikle âhiret gününde, kendi nefislerine ve işlerine bile mâlik olamazlar. Oradaki bütün işleri ve halleri, büsbütün O'nun iznine ve emrine bağlı olarak cereyan eder. Hakikatin bu merkezde olduğunu bilmeyen veya bilseler bile kabule yanaşmayan müşrikler ise, vâsıta ve şefaatçi edindikleri varlıkları, adeta Allah'ın ortağı sanırlar. Sanki onlar, mutlak kurtarıcılar imiş gibi, onlara bağlanır, Allah'la kendileri arasında onları vâsıta edinirler. Derken bütün nazarlarını, kalbî teveccüh ve himmetlerini bu vâsıtalara çevirirler... Peki onların Allah'ın rızasını kazandıklarını, Allah'ın onlar için şefaat izni vereceğini nereden biliyorlar?

Elbette ki bu hususta kendilerinin herhangi bir ilmi bulunmamaktadır. Dünyâdaki kralların, din veya dünya büyüklerini kendi aralarında cereyan eden yardımlaşma ve şefaatlere bakarak Allah'tan beklenen şefaat hakkında hüküm vermek ise, çok büyük bir cehaletin ve gafletin ifadesidir. Kul ile, kulların Yaratıcısı arasındaki işleri; kullar arasındaki işlere benzetmektir! Böyle batıl bir kıyâs ve benzetme iledir ki, putlaştırılmıştır. Bâzı hristiyanlarm: "Ey biricik Rabbimiz Mesih Isa" diyerek isa'ya dua ettikleri ve tapındıkları gibi, evliyadan bazı-larıda bu şekilde putlaştırılmış, mutlak şefâaçi ve kurtarıcı edinilmiştir. Bir velînin türbesi olarak bilinen bir yere gidip de: "Dahîlek yâ Seyyid Ahmed bedevi = Ey Efendim Ahmed Bedevi, gelip sana sığın-dım!"diyerek nida edilmesi, keza çok uzaklardan sefere çıkıp tozlu ve zahmetli yollar katederek huzuruna geldikleri zâta hitaben: "Bi-sırrı Yahya Hayati = Ey Yahya Hayati hazretleri, ben senin hayatının sırrına kasem ediyorum!" diyerek yeminler edilmesi, kullara kurbanlar sunulması, hep onun ifâdesi değil midir? Ne diyelim! Yüceler Yücesi Allah'tan bu insanların en câhilleri için, hidâyet ve inayetler dileyelim.

Bu câhillerin cehaletlerinin temeli, yüceler yücesi Allah'ı, O'nun Kâdir-i Mutlak oluşunu, mutlak varlığını ve birliğini, ortak ve yardımcılardan münezzeh oluşunu bilmemeleridir. O'nun aynı zamanda bir "Ganiyy-i Mutlak" olduğunu tanımamalarıdır. Ulûhiyet ve Samediy-et'iyle O'na arif olmamalarıdır. Çünkü O, öylesine bir Ganiyy ve Şamed'tir ki, her şey muhtaç olduğu halde, O hiç bir şeye muhtaç değildir, işte zavallı kul, kendisinin ve herkesin dâima Zât'ma muhtaç oldukları Kadir-i Mutlak'a sığınacağı yerde, inayet ye şefaati dahi ancak O'ndan bilmesi ve beklemesi gerektiği halde, gidip kendisi gibi muhtaçlara sığınır. Kullara kulluk eder, şirke sapıp tevhide aykırı gider. Allah'tan

O'nun yüce zâtından yüce sıfatlarından gaflet eder. Kendisi gibi bir kulu, Rab ve ilâh edinir. Onun kabrini putlaştırır.

Bütün âlemlerin rabbi ise, rubûbiyet ve ulûhiyet şanını ihlâl edenleri, Kerîm Kitâb'mda işte şöylece teşhir ve ilan eyler! Buyurur ki: "Allah, Meryem oğlu Mesih'tir diyenler, şüphesiz kâfir oldular! Habibim sen, de ki: "Öyle ise Allah, Meryem oğlu Mesih'i, onun annesini ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmek istese, Allah'a karşı kimin elinde birşey var? Göklerde ve yerde, bu ikisinin arasında bulunan herşey O'nundur! O, dilediğini yaratır. O, herşeyi yapabilen (herşeye gücü yeten) dir!"[406][406]

Bütün bu âyetler gösteriyor ki, yüce Allah'ın Kâdir-i Mutlak, Ganiyy-i Mutlak olması, şefaatin de tamamının O'nun olmasını gerektirmektedir ve de O 'nundur. Ö'nun izniyle O'nun huzurunda gerçekleşen bir şefaatin şefaatçisi de, sırf O'nun kuludur. Asla ortağı, yardımcısı değildir. Dünyadaki insanlar arasında veya bir hükümdar ile idaresinde bulunan kimselerden biri arasında cereyan eden şefaatler ise asla böyle değildir. Daha önce de söylediğimiz gibi, bir hükümdar, aslında yanında birisi için yapılan şefâaati kabul etmek istemediği halde, kabul etmek zorunda kalabilir. Çünkü onun yakınları ile kendisi arasındaki durum, Allah ile O'nun kulları arasında ki durum gibi değildir.

O halde, dünya büyükleri, krallar, hükümdarlar nezdindeki şefaatleri, Allah'ın huzurundaki şefaate kıyas ederek yola çıkanlar, yollarını şaşırtmışlar, îmandan sonra küfre, tevhidden sonra şirke düşmüşlerdir. O halde iyi anlaşılmış ve ortaya çıkmıştır ki, şefaat de iki kısımdır. Ehl-i iman, ehl-i tevhid olanların inanıp kabul ettikleri şefaat; diğeri de ehl-i bit'at ve ehl-i şirkin inanıp kabul ettikleri şefaattir. Bu iki şefaat ise, yer ile gök kadar birbirinden ayrı ve başkadır.

Burada şunu da gözden uzak tutmayalım: Ortakdan ve bütün kusur ve ihtiyaçlardan münezzeh olan Yüce Allah'ın, Kur'an'da red ettiği şefaat, şirk ehlinin anladığı manâdaki şefaattir. Yani bir hükümdar ile idaresindeki kimselerden biri arasında cereyan eden mânâ ve mâhiyette ki bir şefaat; Allah indinde batıldır. O halde Kur'an'da red edilen mânâda Allah ile kulları arasında bir şefaatçi edinmek şirktir. Böyle bir şefaate inanan kimseler müşrik olurlar. Ve asla böyle bir şefaate inanmanın

---

406[406] Kur'an-ı Kerim, Maide Suresi: 17.

kendilerine bir faydası olmadığı gibi, üstelik zararı vardır. Çün-. kü, bu yüzden hiçbir şekilde o'na ortak koşmayan iman ehli ise, O'nun indinde, O'nun izniyle tahakkuk edecek olan şefaatten faydalanacak, yarın âhirette bu şefaate layık ve mazhar olacaktır. Ve zaten, ancak böyle kullar için şefaate izin verilecektir. Yoksa kayıtsız şartsız, şu veya bu varlığı Allah ile kendisi arasında vâsıta ve şefaatçi edinen bir kul, şefaatçi edindiği varlığın şefaatini görecek değildir. İşte Kur'an'm Öğrettiği şefaat, onun meşruiyet ve makbûliyet şartları bunlardır.

Şartları bulunmadığı zaman, şefaat de bulunmaz. Şefaat, şefaatçi edinen kimsenin iradesine veya zanmna bağlı bir şey değildir. Nitekim bir âyet-i celîlede de şöyle buyurulduğunu görmekteyiz;

"Allah'ı bırakıpta kendilerine ne zarar ne de yarar vermeyen şeylere tapıyorlar ve: "Bunlar Allah indinde bizim şefaat-çilerimizdir!" diyorlar. De ki: "Allah'ın göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi Allah'a haber veriyorsunuz? O, onların koştukları ortaklardan tamamen uzak ve yücedir!"[407][407]

Evet, Kur'ân-ı Kerîm bir çok âyetlerle Allah'tan başka bir şefaatçi ve kurtarıcı edinenlerin müşrik olduklarını haber veriyor! Fakat tarih boyunca görüldüğü gibi, bazı kimseler, velî veya masum kabul ettikleri kimseleri Allah ile kendileri arasına koyup, şefaatçi ve kurtarıcı edinmişler; onların ruhlarına sığınarak, Allah'tan beklenilmesi lazım gelen şefaat ve yakınlığı, rızâ ve rahmeti, feyiz ve nuru, onların kabirlerinden veya ruhlarından beklemişler, böylece onları putlaştırmışiardır. Şefaatin kanun ve şartlarına uymaksızın, hâlâ fânilerden bir şefaatçi aramakta isrâr eden, ne şefaatçi olabilir, ne de herhangi bir şefaatçinin şefaatinden fayda görebilir! Böylesi olsa olsa müşrik olur ve Allah'ın gadabına uğrar.

Yüce Allah, bunu hakkıyla anlamaya muvaffak kıldığı kulunu, aynı zamanda Tevhîd'in ve şirkin hakikatini anlamaya da muvaffak kılar. Ve böylece o kül, Kur'an'da. red edilen şefaat ile, isbat edilen şefaatin farkını da kavramış bulunur, Allah'ın nûr ve hidâyet vermediği bir kimse ise, karanlıklar içinde bocalar durur.[408][408]

---

[407][407] Kur'an-ı Kerim, Yunus Suresi: 18.

[408][408] İbn Kayyim el-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları, Uysal Kitabevi: 1/538-544.

2.CİLT

1.BÖLÜM

1. BOLUM

HARAM OLAN ÇALGI ALETLERİ VE İÇKİ EŞLİĞİNDE ŞARKILAR SÖYLEYİP RAKS=DANS

EDEN, EL ÇIRPIP ISLIK ÇALARAK EĞLENEN KİMSELERİN MECLİSİNE GİDİP BUNU

DİNLEMENİN GÜNAHLIĞI VE DİĞER BAZI KÖTÜLÜKLER

BU BÖLÜM ÜÇ KISIM HALİNDE İŞLENECEKTİR.

1. KISIM:

Böyle bir çalgı ve eğlence meclisine katılmak kalbi hasta eder ve hatta ödürür. Şimdi bu kısımda bunun, nasıl şeytani bir şey olduğunu, ne gibi kötülük ve mefsedetleri bulunduğunu anlatmaya çalışalım: Herşeyden önce bu, şeytani bir iştir. Şeytanın insanlar için kurduğu tuzaklarından biridir. Şeytan bununla, ilmi ve aklı az olan, hakkı bırakıp bâtıla sülük eden, cehalet ve gaflet ehli kimseleri avlayıp kendi yoluna sürüklemiştir. Şeytanın tuzağından başka bir şey olmayan böyle bir semâ meclisi, her şeyden evvel insanları ilimden* ibâdetten alakor ve Hz. Kur'an'dan uzaklaştırır. Fasıklık ve günahkârlığa düşkünlük getirir. Zâten şeytanın bu tuzağına düşen kimseler, böyle semâ meclislerini kendileri için adeta Kur'an kabul etmişlerdir. Bunu Kur'an edinenler, elbette Rahmân'dan uzaklaşmış, şeytana yaklaşıp ona arkadaş olmuşlardır.

Evet, ehl-i îmanın Kur'an'ma karşılık, ehl-i batıl da bunu kur'an edinmiştir! Bunun için böylesi semâ meslislerine büyüklerimiz, "Kur'anü'ş-Şeytân" demişlerdir. Evet, bu, şeytanın kur'ânıdır, rahman'a karşı çok kesîf bir perdedir, livâta ve zinanın afsunudur. Şeytanın hile ve tuzağına düşerek Hz, Kur'an'ı terkeden, böylesine bir sema meclisini Kur'an edinen bu kimselerin hâline dikkat edersen, görürsün ki: Hepsi büyük bir sessizlik ve saygı içinde bu semai takîb etmektedir. Hiç bir hareket yok! Tam bir huzur ve huşu içindeler. Hepsi dikkat ve kulak kesilmiş, kalblerinin tamamını buna vermiş, sanki tamâmı tek varlık olmuş bir durumda...

Gerek raks edenler, gerekse bunları izleyenler, öylesine dalmışlar, öylesine kendilerinden geçmişler ki, bardak bardak şarap içen içkiciler bu kadar kendilerinden geçmiş olamazlar. Hepsi, semam sarhoşu olmuşlar... Neredeyse kalbler parça parça olacak! Neredeyse kalkıp üzerlerindeki elbiseleri parçalıyacaklar! Ortaya çıkıp dans edenler de öylesine tepiniyorlar ki, neredeyse yeri parçalayacaklar! Hepsinin duydukları lezzet, haz ve heyecan doruktadır. O kadar sür'atli, ahenkli ve düzenli olarak raks ediyorlar ki, sanki sinek kadar ağırlıkları kalmamış, sanki havada uçuyorlar. Ve zâten kendileri de bunu, bir nevî uçuş, kendinden geçiş olarak kabul ediyorlar. Bundan o kadar memnunlardır ki, bunu dinlemeyi, Kelâmullâh'ı dinlemeye tercih ediyorlar.

Onlar, bu oyun ve eğlenceyi, kendilerine bir din ve îman edinmişlerdir. Burada

duydukları vecd ve istiğrak ile Hakk'a vâsıl olduklarını bile iddia ederler. Amma Hakk'm Kelâmını, baştan sonuna kadar dinlemiş bile olsalar, herhangi bir vecd ve istiğrak hâlini yaşıyamazlar. Çünkü onların Kur'anı başkadır. Duydukları vecd ve istiğrak, Allah için değildir. Allah'tan da değildir. Aşk ve şevkleri İlâhî değil, şeytanîdir. Bunun için, semâ meclisinde şarıl şarıl akmaya başlayan gözyaşı pınarları, Allah Kelâmı okunmaya başladığı zaman, hemen diniverir. Aşk ve şevkleri sönüverir.

Ey bu şeytânı semâı Kur'an edinme gafletine düşen insan! Hiç insanın şanından mıdır ki, ilâhi semâı bıraksın da, şeytani semâı kendisine din ve îman edinsin! Düşün bir kere, bu vecdlerin, aşk ve şevklerin, gözyaşı pınarlarını salıverip akıtmanın, kendinden geçip fânî olmanın asıl yeri, Hz. Kur'an'm okunduğu ilâhî kelâm meclisleri olmalı değil midir?

Eskilerin dedikleri: "Bir şeye yakınlık duymanın asıl sebebi, aynı cinsten olmaktır!" kâidesince, böylesine şeytani semâ meclislerine yakınlık duymak, bunu dîn ve îman haline getirmek, bu yüzden Hz. Kur'an'dan hicret edip uzaklaşmak; böylesine semâ meclislerinde vecd ve istiğraka vardığı halde, Kur'an meclislerinde bunun zerresini duymayacak kadar katılık ve uzaklık göstermek, evet bütün bunlar acaba neyin ifadesidir? Bunların asıl sebebi nedir? Eğer, şeytani tarafa kuvvetle meyletmek değilse, bu zıtlığı nasıl açıklayabiliriz? Yine aynı kaide gereğince rahatlıkla söyleyebiliriz ki: Kur'an meclislerinde vecd ve istiğraka varan, Allah'a ve O'nun kelâmına olan aşk ve şevkinden dolayı gözyaşlarını tutamayan, zevklerin, haz ve heyecanların en ulvîsini yaşayan ehl-i îmanın dahi bu hali; Rahmani ve Kur'âni tarafa meyletmenin ifadesi ve semeresidir.

Madem ki: "Bir şeye yakınlık duyup meyletmenin asıl sebebi, o cinsten olmaktır!" O halde, Hz. Kur'an'a yakınlık duyan, zevkleri ve vecdleri Kur'an'dan kaynaklanan bir kimsenin, Allah adamı, KelaT mullâh adamı, dîn ve iman adamı, tevhîd ve marifet adamı olduğu da, hiç şüphe götürür mü? Madem bu böyledir ve aradaki zıdlığı başka türlü anlamanın ve açıklamanın da imkânı yoktur, o halde bunu sen dahi iyi anlamalısın! Bu tarafa yönelmelisin! Aksi halde, yüce yaratıcının azarını işitir, azabına çarpılırsın! Bak O yüceler yücesi Allah, Hz. Kur'ân'm bir âyetinde ne buyuruyor:

"Şimdi sizler, Beni bırakıp da şeytanı ve onun zürriyetini dostlar mı ediniyorsunuz? Oysa onlar, sizin düşmanınız dır. Böyle bir şey, zâlimler için ne kötü bir değiştirmedir! (Çünkü bu, gerçek dost olan Allah'ı bırakıp düşman olan şeytanı ve onun neslini dost

edinmedir!)"[1][1]

Şuurlu ve dertli şâir, hikmet bilinsin ve ibret alınsın diye şu mısralarında ne güzel söylemiştir:

"Kur'an okunuyor, başlarını eğdiler, huşudan değil." "Bu bir şekildir, samimiyet yok bunda, iyi bil!" "Bak, şarkı ve çalgı başlayınca nasıl da coştular!" "Bil ki, buna Allah için değil şeytan için koştular!" "Def, düdük, çalgı ve neşeli nağmeler, birbiriyle özenle Örülmüş."

"iyi amma, çalgı ve şarkılar eşliğinde ibâdet, nerede görülmüştür?"

"Acaba Kitâbullâh kendilerine niçin ağır geliyor?"

"Çünkü her biri, onda emir ve nehîler olduğunu iyi biliyor." "Biliyorlar ki Kur1 an nefse karşı geliyor." "Kalbi canlandırıp aklı "biliyor."

"Semâ toplantısı ise nefsin hoşuna gidiyor. Şeytan da oraya "gel, gel" ediyor."

"Fakat câhil ve gafil adamlar dinler mi söz?" "Tutuşmuş yanıyorlar, sanki içlerinde bir köz" "Hepsi kendinden geçmiş, âdeta sarhoş olmuşlar." "içki içmemişler, vecd ve istiğrakı bulmuşlar."

"tlim ve insaf gözlüğünü bir güzelce tak: Bunlara, içkicilere oynayan kadınlara bak!"

"Sonra, fetva için vicdanına bir sor: Bunların hangisine "bu, daha günahtır diyor."

Bir diğer şâirimiz de şunları söyler:

"Çalgı ve eğlence düşkünlüğü ile kalbleri iyice hastalanmış kimselerden biz uzak durduk!

"Biz onlara hitaben: "Ey eğlence topluluğu, gidişiniz iyi değildir, uçurumun kenârmdasmız!" diye çok haykırdık!"

"Kendilerine ne kadar söyledik, tekrar tekrar nasihat ettik!" "Rabbimiz bizi mâzûr

---

[1][1] Kur'an-ı Kerim, Kehf Suresi: 50.

görsün diye, nice nefesler tükettik" "Baktık ki onlar bizi, nasihatlerimizi hafife aldılar," " Biz ve arkadaşlarımız da, işi Allah'a saldılar"

"Onlar, oyun ve. eğlencelerine devam ettiler. Bizimkiler de Rasûlüllah'm izince gittiler"

islâm adamları ve doğru yol önderleri bulunan büyüklerimiz, dâima bunlara nasihat ettiler. Kendilerine acıyıp usulünce hitap ettiler. Oyun ve eğlence yoluna düşüp de bunu kendilerine din ve iman edinmelerinin, bu yüzden Kitâbüllah'ı terketmelerinin ne kadar yanlış ve zararlı olduğunu anlatıp durdular. Her mezhep ve meslekten pekçok âlim, bu yoldan va'z ü nasihatta bulundu, risaleler yazıp tebliğler sundu.

işte bunlardan biri olarak imam Ebu Bekir et-Tartûşî, semaı'n haram olduğuna dâir yazdığı eserinin baş tarafında şöyle buyurdu: "Olanca hamd ü senamız, âlemlerin Rabbı olan yüce Allah'adır. Elbette güzel akibet, günah ve kötülüklerden sakınmasını bilen takva ehlinindir. Zâlimlerden başkalarına düşmanlık göstermek ise doğru olmaz. Yüce Allah, bizlere hakkı hak olarak göstersinde hep hakka uyalım. Bâtılı da bâtıl olarak göstersin ki, dâima bâtıldan kaçmış olalım! Allah, cümle kullarım buna hidâyet buyursun! Bizden öncekilerin yaşayışları, gerçekten takva içinde geçmiştir. Şayet Allah'ın kullarından biri, nefsine uyup bir günah işlemiş olsa, bunu herkesten gizlerdi. Sonra bu kötülüğü bırakır, kendisini bağışlaması için yüce Allah'a yalvarırdı. Günâhını açığa vurmadığı gibi, günahta İsrar da etmezdi. Derken cehalet ve gaflet arttı, ilim ve marifet azaldı, insanlardan bâzıları, alenen günah işler oldu. Sonra durum, gittikçe daha da kötü oldu. iyilikler azalıp kötülükler çoğaldı.

Nihayet müslüman kardeşlerimizden bâzılarını şeytanlar yoldan çıkardı. Dînî şuurları ve akılları iyice zayıfladı. Kur'an'ı arkalarına atıp, oyun ve eğlenceye aşık oldular. Adeta kendilerini buna kaptırdılar. Ken-dikendilerini aldatmak içinde, bunun kendilerini Allah'a yaklaştıracak en iyi yol olduğunu iddiaya başladılar. Böyle inandılar, böyle telkinlerde bulundular. Böylece kendilerine has bir yol tutup müslü-manların yo-lundan ayrıldılar, islâm fakîhlerine, büyük din mürşid-lerine açıkça muhalefet ettiler Bu ise, kat'iyyen iyi bir gidiş değildir.

Rabbimiz yüce Kitâbı'nda şöyle buyurur: "Kim, kendisine doğru yol belli olduktan sonra Allah'ın Elçisi'ne karşı gelir ve mü'minlerin yolundan başka bir yola uyarsa, onu

döndüğü bu yolda bırakırız ve cehenneme sokarız. Ne kötü bir gidiş yeridir, orası!"[2][2]

"Ben bu konudaki bu eserimi yazmakla, hak ve hakikati açıklamayı, bazı bâtılcılarm şüphesine cevap yermeyi, kitap ve Sünnet'ten bu hususlaki delilleri göstermeyi istedim. Önce, bu hususta bizlerden daha yetkili bulunan âlimlerimizin sözlerini vermeyi uygun buluyorum. Tâ ki, bu hususta hakikatin ne olduğu iyice bilinmiş olsun."

Ehl-i sünnet imamlarından imam Mâlik, şarkı söylemeyi ve onu dinlemeyi nehyetmifatir. Ve demiştir ki: "Bir kimse, satın aldığı cariyenin şarkıcı olduğunu öğrense, bunu geri verme hakkına sahiptir."

Yine imâm Mâlik'e Medîne ehlinin şarkı hakkında ruhsat verdikleri söylenip bu hususta ne diyeceği sorulduğu zaman, o şu cevabı vermiştir: Evet Medîne ehlinden buna izin verenler vardır, fakat bu kimseler bize göre fâsıklardır."

Hanefî mezhebi imamı Ebû Hanîfe'ye gelince: "O bunu kerih görmüş ve günah saymıştır."

"Küfe ehlinden imam Süfyân-i Sevrî'nin, Hammâd'm, ibrahim Nehaî'nin, Şa'bî'nin ve daha başkalarının mezhebi de böyledir. Bunların bu hususta aralannda hiçbir ihtilâf olmamıştır. Şarkının, musikinin menedilmesi hakkında Basra ehli arasında da herhangi bir ihtilâf olduğu malumumuz değildir. Fakat bu hususta en şiddetli mezheb, Hanefî mezhebidir. Nitekim Hanefî mezhebi âlimleri, bütün çalgı âletlerinin dinlenilmesinin haram olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre üflenerek çalman çalgı aletleri, def ve kudüm aynıdır. Çalgı ve şarkı düşkünlerinin şahitlikleri kabul edilmez, kendileri fâsık sayılır. Hattâ onlar bu konuda derler ki: "Çalgı âletleri eşliğinde şarkı dinlemek fâsıklık, bununla zevklenip hoşlanmak kâfirliktir, yâni nankörlüktür. Onlar bu hususta Peygamberimiz'e ref an bir hadis de rivayet ederlerse de, bu sözün Peygamberimiz'e ref i ve nisbeti sahîh değildir."

"Keza Hanefîler: "Bir kimsenin yakınında çalgı çalınıp şarkı söylendiği, onun bulunduğu yere duyuluyorsa veya o kimse böyle bir yerden geçiyorsa, bunu işitmemek için gayret göstermesi kendisine vaciptir" demişlerdir, imam Ebû Yusuf, şöyle der: "Bir yerde çalgılar çalınıp eğlence yapılıyor olsa, onların izni olmaksızın oraya girebilirsin.

---

[2][2] Kur'an-ı Kerim, Nisa Suresi: 115.

Çünkü münkerden insanları nehyetmek farzdır. Eğer onların izni olmadan oraya girmek caiz olmasa, bu takdirde farzı yerine getirmek mümkin olmazda."

Keza Hanefî âlimlerine göre, hükümdar veya onun yetki verdiği bir kimse, bu sebeble onu habsedebilir, ona tâzîr cezası verilmesine hüküm verebilir."

Şafîîlere gelince: Bizzat imam Şafiî kendisi şöyle der: "Çalgı ve şarkı, mekruh olan bir eğlencedir, muhal ve bâtıla benzemektedir. Bunu fazlaca irtikâb eden kimse; sefih sayılır ve şahitliği red edilir."

Şafiî mezhebi âlimleri de, mezheplerine göre bunun haram olduğunu açıklamışlar, Şafîîlere göre helâl sayıldığı iddiasını da red ve inkâr eylemişlerdir. Nitekim Kâdî Ebü't-Tayyib el-Taberi, Şeyh Ebû îshak ve Îbnü's-Sebbâğ gibi zâtlar, bu kabil açıklamalarda bulunmuştur. Şeyh Ebî Ishâk, et-Tenbîh adlı eserinde şunu söyler: "Çalgı çalmak, şarkı söylemek gibi haram kılınmış bir menfaat üzerine ücret sahîh olmaz. Kesin haram kılınmış bulunan içkinin taşınması için sahîh olmadığı gibi." Evet o böyle söyler ve bunda herhangi bir ihtilâf olduğunu da zikretmez. El-Mühezzeb adlı kitap da şöyle der: "Haram kılınmış menfaatler için ücret caiz olmaz. Çünkü bunun kazancı haramdır. Kendiliğinden ölmüş hayvanın (meytenin) ve kanın kazancı haram olduğu gibi."

Üstadın bu sözünü, birkaç madde hâlinde gözden geçirelim: Birincisi: Çalgı ve şarkının ücreti, mücerred (sırf) haram bir ücrettir.

ikincisi: Bunun üzerine ücret tahakkuk ettirilmesi batıldır.

Üçüncüsü: Bundan elde edilen kazanç, meyte ve kandan elde edilen kazanç gibidir.

Dördüncüsü: Kişinin malını, çalgıcı ve şarkıcıya vermesi caiz değildir. Çünkü bu suretle malını harama harcamış olacaktır.

Beşincisi: Ney, flüt, kaval kabilinden bir şey çalıp eğlendirmek haramdır. Çalgı âletlerinin en hafifi bunlar sayılır. Bunlar dahi haram olursa, ud, tanbur, tanbur gibi çalgı âletleri haram olmaz mı? ilmin kokusunu almış bir kimse için, bunun haramlığını red etmek mümkün mü? Bilindiği gibi bu zâten, fâsıklarm, içki içicilerin şiarı, alâmetidir.

İmam Ebû Zekeriya en-Nevevî de böyle demiştir: "insanları heyecanlandırıp coşturan ve aslında içkicüerin şiarı (alameti) bulunan çalgı aletleri ile çalıp söylemek

haramdır. Yera (ney, flüt, kaval) denilen aletin kullanılmasında ise iki hüküm vardır, imam Beğavi, "sahih olan, haram olmasıdır" demiştir.

Nevevî, bundan sonra imam Gazâlî'nin yerâ1 çalmayı caiz gördüğünü zikreder ve kendisi yine bu hususta şöyle der: "İmam Beğavi'nin de dediği gibi, sahih olan bunun haram olmasıdır."[3][3]

Ebu'l Kasım el-Delvaî yerâ1 denilen çalgı aletinin kullanılmasının haram olduğunu anlatmak için, bu konuda Özel bir eser yazmıştır.

Ebu Amr Ibni Salâh, çalgı çalınarak ve defe vurularak icra edilen bir musukîyi dinlemenin haram olduğundan icmâ bulunduğunu söylemiş ve Fetâvâ'smda şöyle demiştir:

"İyi bilinsin ki, çalgılı bir eğlencede; eğer def, zurna, (klarnet v.s.) şarkı bir araya gelmiş bulunursa, bunu dinlemek haramdır. Dört mezhep imamlarının ve diğer islâm âlimlerinin bunda ittifakı vardır. O imamlardan hiç biri bunu mubah saymamıştır, tmam Şafii'nin mezhebine mensub bâzı âlimlerden nakledilen ihtilâf, sâdece yerâ denilen veya şebbâbe dedikleri Irak Mizmarı'mn tek başına çalınmasına aittir. Veya herhangi bir çalgı aleti kullanılmaksızın sırf def vurulması haline mahsustur. Yoksa bâzı dikkatsiz kimselerin zannettikleri gibi, def ve diğer çalgı aletlerinin eşliğinde icra kılman şarkı ve eğlence meclislerinde bulunup bunu dinleme üzerine değildir. İhtilafın burada olduğunu zannedenlerin bu anlayışı, tamamen yanlıştır.

Çünkü şer'î ve aklî deliller, bunun haram olduğunu göstermektedir, İslâm imamlarının arasında veya Şafii imamları arasında bu hususta bir ihtilâf da bulunmamaktadır. Buna rağmen, bâzı âlimlerin ruhsatlarını araştırıp hep kolayına gelenine kaçmak, sonunda insanı dinden uzaklaştırır, Allah korusun zındıklığa doğru yol

---

3[3] İmam Gazâlî'nin caiz gördüğü, Irak Mizmârı anlamına gelen yerâ' değildir. Çünkü o açıkça: "İşte bu sebep ve mahzurlarından dolayı Irak Mizmârı; ud, kemence ve gitar gibi telli çalgılar ve benzerleri haramdır" der. Fakat bunlardan maadasını, şu ifadeyle istisna eyler: "Ancak çobanların, hac kafilelerinin, davulcuların kavalı, davul, sipsi, flüt ve benzerleri bunlar gibi değildir..." Semâ ve vecdin bütün âdâb ve şartlarını gözden geçiren, bu hususiaki mezhepleri nakleden, bunların açıklamasını yapan Gazâlî merhum; esas itibariyle şarkı ve musikinin mubah olduğu kanaatindedir. Ancak bunun içki meclislerinin şiarı olması itibariyle ve içkinin haram kılınmasına bağlı olarak haram kılınmış olduğunu anlatır. Ihyâ'sında buna kırksahife kadar yer ayırmış, çok geniş bilgiler vermiştir. (Bakınız, ihya, Cild: 2, s: 286-306, Dârü'l-Marife, Beyrut). (M).

aldırır. Daha garîb olanı ise; bazılarının üstelik bunu, Allah'ın yakınlığına ve dostluğuna erdiren tâat ve ibâdetlerden saymasıdır. Allah korusun bu daha da tehlikelidir. Müslümanların yoluna ve ittifakına aykırıdır. Böyleleri, yüce Allah'ın şu ayetinde bildirdiği kimselerin durumuna düşerler: "Kim, kendisine doğru yol belli olduktan sonra Râsûl'e karşı gelir ve mü'm inlerin yolundan başka bir yola uyarsa, onu döndüğü yolda bırakır Ve cehenneme sokarız. Ne kötü bir gidiş yeridir orası."[4][4]

İşte İbni Salâh'm bu konudaki sözleri de böyledir. O bu konuda sözü oldukça uzatmış, Allah'ın haram kıldıklarını helâl sayan ve kendilerini Allah'tan uzaklaştıran şeylerle Allah'a yaklaşmaya çalışan kimselere karşı reddiyeler kaleme almıştır. İmam Şafiî ve onun ilk arkadaşları da bu konuda oldukça sert ve şiddetli davranmışlardır. Hattâ Şafiî'nin, şöyle dediği haberi tevatür derecesinde nakledilir olmuştur: "Ben Bağdat'tan ayrıldığım zaman, oradaki zındıklar, adına Tağbir dedikleri bir şey îcâd etmiş durumda idiler. Onlar bununla insanları Kur'an'dan aîakoyuyorlardı."

İmam Şafiî'nin Tağbir hakkındaki sözü bu kadar sert olursa, bundan kat kat daha kötü olan, nice mefsedet ve haramları kendisinde toplamış bulunan bir şarkı ve çalgı meclisi için çok daha şiddetli olmaz mı? Onların Tağbir dedikleri şey, ise, birinin kalkıp zâhitlikle ilgili bu sırada bazılarının da ellerindeki çubukları deriden veya kumaştan yapılmış bir yastık üzerine vurarak o şarkı söyleyene eşlik edip ahenk tutmasından ibarettir. Eğlencenin bu kadarcığı, insanları Kur'an'dan alakorsa, daha büyüğü ve daha kötüsü, daha çok alakoymuş olmaz mı? Hiç İmam Şafiî buna ruhsat verir mi? Şüphesiz Allah'ın rızâsı, faydalı

(4) ilim öğreneceği yerde böyle fitne ve fesada vesile olan şeyleri öğrenip icra etmekle vakit geçiren kimselerle beraber olmadığı gibi, kendilerini ilimsiz ibâdete veren cehalet ehliyle de beraber değildir. îmam Süfyân bin Uyeyne ne kadar güzel söylemiştir:

"Bizim ilim ehli üstadlarımız, ara-sıra müslümanlara bir güzel nasihat olsun diye buyururlardı ki:

"Alim olduğu halde fitne ve fücura karışan kimselerden, bir de kendilerini ibadete vermiş cahillerden iyi sakınınız! Çünkü bütün ümmeti erdeki fitnelerin tamâmının

---

4[4] Kur'an-ı Kerim, Nisa Suresi: 115.

kaynağı, bu iki sınıf insanlar olmuştur." Biz dahî, üstadlarımızın buyurdukları bu söz ile, sizlere nasîhatta bulunuyoruz, ey kardeşler."

"Evet, her kim yeterli ilme, muhakeme ve düşünceye sahip ise, Ümmet-i Muhammed'e bulaşan fitne ve fesâdlarm da, yine bu iki sınıftan geldiğini çok iyi anhyacak ve bu büyük âlime hak verecektir."

İmam Ahmed bin Hanbel'in bu hususiaki mezhebine gelince: Oğlu Abdullah şöyle der: "Ben babama bu hususta sordum. O da dedi ki: "Şarkı ve çalgı, kalbde nifakı yeşertir. Ben bundan asla hoşlanmam." Sonra o, İmam Mâlik'in bu hususiaki: "Bunu ancak fâsıklar yapar" sözünü nakletti.

Abdullah diyor ki: Bir defasında babam şöyle dedi: "Ben, Yahya el-Kattân'm şöyle dediğini duydum: "Bir kimse, bütün mezheplerin ruhsatını kendisinde toplamaya, kalkışıp: Kûfelilerin nebîz içilmesi hakkındaki ruhsatını, Medinelilerin şarkı ve çalgı hakkındaki ruhsatını, Mekkelilerin müt'a nikâhı ile ilgili müsâdesini alıp bunlarla ' amel etmeye kalksa, elbette ki fasık olur." Ben, Süleyman Teymî'nin de şöyle dediğini işittim: "Bir kimse, her âlimin ruhsatını alıp onunla amel etmeye kalkışsa, bütün serleri kendisinde toplamış olur."

Yine Ahmed bin Hanbel, ud ve tanbur gibi çalgı âletlerini açıkta gören birinin, bunu kırıp zararsız hâle getirmesi mümkün olduğu zaman, kırması lâzım geldiğini söylemiştir. Hatta o, örtülü bulunan bir çalgı âletinin, çalgı âleti olduğunu iyice bilinmesi hâlinde, yine bunu bilenin kırması gerektiği şeklinde fetva vermiştir."

îmam Ahmed bin Hanbei'in bu hususiaki sözü, yetim varislerle ilgili meselede daha açık olarak görülmektedir. O nun bu meseledeki sözü şöyledir: Birisi vefat ettiği zaman, geride yetim çocuklar bıraksa, bu yetim varislerle birlikte bir de şarkıcı bir câriye bırakmış bulunsa, bu cariye satılmak istenildiğinde, şarkıcı bir cariye olarak yüksek değerle satılma durumunda bile olsa, sâdece câriye olarak satılabilir. Şarkıcı cariye olarak satılması doğru olmaz. Ehl-i deseler ki: "Siz bu cariyeyi şarkıcı bir cariye olarak satsanız, bunun değeri yirmi bin dirhemdir. Eğer sadece cariye olarak satmış olsanız, değeri iki bin dirhemdir."

îşte böyle bir durumda ve fîat farkında bile, sırf yetimler daha fazla paraya malik olsunlar diye "şarkıcı cariye" olarak satışı caiz olmaz, sadece cariye olarak satılır.

Eğer, şarkı ve çalgı karşılığı kazanılan şey, mubah olsaydı, herhalde imâm, bu yetimleri bu kadar maldan mahrum etme tarafına gitmezdi, işte o, bunu caiz görmediği içindir ki, çalgıcı bir cariyeye varis olan yetimler meselesinde bu hükmü vermiştir."

Şarkıyı söyleyen, bir kadın veya tüyü bitmemiş oğlan çocuğu olduğu zaman, bunun hükmünün ne olduğuna gelince: Şüphesiz bunun fitne ve fesadı, diğerlerine kıyasla daha çok ve daha büyüktür, imam Şafiî bu hususta şöyle der: "Şarkıcı bir cariyenin sahibi, insanları onu dinlemeleri için toplaması sebebiyle dînen sefih sayılır ve şahitliği kabul edilmez. Bu kimse, namus ve iffeti üzerinde herhangi bir gayreti kalmamış bir kimsedir."

Kâdî Ebü't-'Hb şöyle der: "Imamm böyle bir kimseyi sefih sayması, insanları batıla davet ettiği içindir, imam, Bağdat'lıların tağbîr dedikleri şeyi bile mekruh görürdü. Tağbir ise, çubukla vurup tıkırdatmaktır. O bunu, zındıkların îcad ettiği ve onların bununla, (zâhitlik maskesi altında) insanları Kur'ân'dan uzaklaştırmayı hedeflediklerini söylemiştir."

işte Kâdi Ebü't-Tîb'in açıklaması da böyledir. Ud, tanbur ve benzeri eğlence ve çalgı âletlerine gelince: Bunların hükmü, haram olmaktır. Bunları dinleyen (fazla veya devamlı olursa), fâsıklardan olur. Bu hususta veya diğer hususlarda, yeni yeni birşeyler îcâd ederek müslümanlarm yolundan ayrılanlara katılmamak, kapılmamaktır. Müslümana yakışan ve gerekli bulunan; islâm cemaatinden ayrılmamasıdır. İbrahim bin Sa'a veya Basra kadısı Ubeydullâh bin Hasan el-Anberî gibilerin sözlerine aldanmamaktır."

Yine Ebû Bekir El-Tartûşî'nin bu hususta bir açıklaması da aynen şöyledir:

Bu grub, müslümanlarm topluluğuna muhalefet etmiştir. Üstelik bunlar, çalgı ve şarkı meclislerini, kendileri için bir dîn ve ve ibadet edinmiştir. Hattâ onlar bu toplantılarını (âyinlerini), cami ve mescid-lerde bile icra etmektedirler. Fakat şu Ümmet-i Muhammed'in din imamları içinde, bunu caiz veya makbul gören olmamıştır.

Ben de derim ki, münkerâtm, fitne ve fesadın en büyüğü ise, böyle toplantıların Küdüs'deki Mescid-i Aksa, Mina'daki Mescid-i Hayf, Mekke'deki Mescid-i Haram gibi çok mübarek yerlerde bile icra etmeleridir. Ben bizzat buna şahit oldum ve bâzı gayretli müslüman kardeşlerimizle birlikte kendilerini bundan menettik ve o mübarek yerden kendilerini dışarı attık. Bu olay, bir defa değil birkaç defa benim başıma gelmiştir. Hattâ

bir defasında huccâc-ı kiramın tavaf ettikleri sırada, bu zavallıların defli-davullu şarkı âyinleri devam ediyordu. Tabiî ben buna sabredemedim. Başladım: "Ey müslümanlar! Ey Allah'ın askerleri bulunan mü'minler!" diye feryada... Bir çokları benim sesime kulak verdi, ben de kendilerini bu mübarek yerde bu rezaleti irtikâb edenleri vurup-iterek çıkarmaya davet ettim... Allah razı olsun, onlar da bana büyük bir anlayışla destek oldular ve hep beraber onları, Kabe Mescidi'nin dışına attık.

Bizim gibi, birçoklarının da bildiği bir husustur ki, bu kabil âyinler, mübarek Arafat'ta dahî icra olunmaktadır. Halbuki o sırada ehl-i îman, imanlarının gereği yüceler yücesi Allah'a dua ve münâcâtla meşgul bulunmaktadırlar. O âyincilerin ise, o mübarek yerde müslümanlarm bu hâline dahi hürmetleri yoktur. Ney, flüt kabilinden çalgı aletlerinin eşliğinde, def ve davullara vurulmakta, güya ilâhîler adı altında şarkılar söylenmektedir. Müslümanların ilâhi hâllerini ihlâl etmemek için bir düşünce ve anlayışa bile sâhib saymaktadırlar. Halbuki bu grubun bu halde bırakılmalarını kabul etmek bile, tâat ve ibâdet hududunun dışına çıkmaktır. Bir fısk ve günahtır. "Bunlara îtiraz doğru değildir, onları kendi hallerine bırakmak lâzımdır. Hattâ onlar bunu, Kabe'nin huzurunda bile icra etseler, kendilerine dokunulamaz. Çünkü onlar ehlullâhtır" gibi sözler ve ikrarlar, asla doğru değildir. Tersine bu gibi tutumlar, müslümanlarm mürüvvetini, dinî bir makam sahibi iseler, o makamlardan azlini gerektirir.[5][5]

---

[5][5] Merhum müellifin bu hükmüne, pekçokları katılmaz. Hatta bunu, hem prensip olarak doğru bulmazlar, hem de bunda birtakım tehlikeler olduğunu söylerler. Bazı hikayeler de anlatıp, müslümanları ve onların alimlerini iyice korku ve baskı altına almanın telkininde bulunurlar. Onların anlattıkları hikayelerden biri, oldukça ibretli ve hikmetlidir. Güzel ibret alınsın diye onu burada nakledelim! Meşhur Köroğlu'nun deyimiyle: "Esen rüzgardan hile sezerim!" diyebilecek olan müslümanlarm, sezebilecekleri mana ve mahiyeti kendilerine bırakalım! Hikaye aynen şöyledir:

"Cezbe halinde yaşayan dervişlerden biri, hicretin bininci yılında, Mekke-i Mükerreme'de davulunu alarak Kabe'nin karşısına gelmiş ve bütün şiddetiyle vurarak davulunu çalmaya başlamış. (Tabii, o mübarek makam, hangi vakitte olursa olsun, tavaf edenlerden, zikre ve huşûa varanlardan, ilahi huzura durup namaz kılanlardan, Kelamullah okuyanlardan hâli (boş) değil.) Her şeye rağmen derviş, davuluna vuruyor, vuruyor. Alimler buna itiraz ettiler. Derviş Öfkelenip gadab eyledi ve elindeki davulunu Arş-ı Âlâ'ya doğru fırlattı(l) Aynı zamanda kendisine itiraz eden alimler üzerinde manevî tasarrufunu icra

eyleyip, onların bütün ilimlerini soyup attı. Böyle bir itiraz, ilimden geldiği için, onların zihninde ilim diye birşey bırakmadı(!) Alimler şaşkına döndüler, hepsi onun girdabı içinde kaldılar. Ancak İbni Hacer et-Heytemî, eş-Şafiî onun tasarrufu dışında kalmıştı. Bu durum karşısında bütün alimler, bu meczub dervişe yalvarmaya başladılar, ilimlerinin kendilerine bağışlanıp iade edilmesini istediler. Fakat derviş, çok gadablı olduğu için, onların yalvarmalarını kabul ötmedi. Derken araya hayır ehlinden (!) bazıları girip şefaatçi oldular, ricalar ettiler. Derviş, bu hayır ehlinin ricasını kabul etti ve alimlerini ilimlerini tekrar kalblerine iade ey-ledi(!) Sonra bu dervişe, "niçin İbni Hacer'e dokunmadığını" sordular. O şöyle dedi: "O, Allah için itiraz etmişti" (!)

2. KISIM

ŞEYTANÎ SEMA'IN ÖNDÖRT KADAR KÖTÜ İSMİ VARDIR

Kalbin ve ruhun ilâhi ve Rahmani yollardan gıdalanmasına aykırı bulunan bu şeytani semâ'ın, on dört kadar kötü ismi bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla şöyledir:

Lehv, Lağv, Bâtıl, Zûr, Mükâ1, Tasdiye, Rukye-i Zina, Şeytanın Kur "ânı, Kalbde Nifak Bitirici, Savt-ı Ahmak, Savt-ı Facir, Savt-ı Şeytan, Mezmûr-i Şeytan, Sümûd.

Elbette bu kadar kötü isim, onun ne kadar kötü olduğuna delâlet etmektedir. Biz, bütün bu kötülükleri kendisinde toplamış böyle bir şeyin, bütün müslüman kardeşlerimizden uzak olmasını dileriz: Ona mübtelâ olanlara da Allah'tan af ve afiyetler temenni eyleriz.

Şimdi sırasıyla bu isimleri açıklamaya, hangisinin ayet veya hadislerde, hangilerinin ashabın sözlerinde geçtiğini belirtmeye çalışalım. Tâ ki, bunun mâhiyeti ve ona mübtelâ olanların ne gibi kazanç veya zarar elde etmiş oldukları iyice anlaşılsın.

Şeytanî Sema'ın Birinci İsmi

Şeytanî sema'm birinci ismi: "Lehv, Lehve'l-Hadis"tir. Ve bu âyette geçmektedir. İlgili âyetin meali ise şöyledir:

'İnsanlardan kimi var ki, bilgisizce insanları Allah'ın yolundan saptırmak ve onunla alay etmek için eğlence türünden sözleri (lehve'l-hadîşi) satın alırlar. İşte onlara, küçük düşürücü bir azâb vardır."

"Ona âyetlerimiz okunduğu zaman sanki onları hiç işitmemiş, sanki kulaklarında

---

(Bakınız, mütercim kardeşimizin yerinde olmayan müdahalesiyle birlikte görmek ve ibretlerle dolmak üzere, Basiratü's-Sâlikîn, (Ter. A. Arslan), 118, İst.1972). (M).

ağırlık varmış gibi büyüklük taslayarak arkasını döner. Onu, acı bir azâb ile müjdeler'[6][6]

Yukarıdaki âyetle ilgili yaptığı açıklamada, gerek el-Vahidî gerekse diğerleri; müfessirlerin çoğunun bu âyette geçen "lehve'l-hadîs" ile çalgı ve şarkının (mûsikinin) kasdedilmiş olduğunu kabul ettiklerini bildirirler. Saîd bin Cübeyr ve Miksem'in rivayetlerine göre, îbni Abbas da bunu kabul etmiştir. Mücâhid ve îkrime'nin sözü bu olduğu gibi, Ebü's-Sahbâ'nın rivayetine göre, Abdullah Ibni Mes'ud'un sözü de budur. Sevr bin Ebî Fahıte'nin rivayetine göre, Ibni Abbas şöyle demiştir: "Kişi, şarkıcı bir câriye satın alır, o câriye kendisine gece gündüz şarkı söyler, işte âyette bildirilen lehve'l-hadîsi satın almak budur."

îbni Ebî Nüceyh'ın nakline göre, Mücâhid'in söylediği de bu merkezdedir. Ebu Ishâk'm tercihi dahî budur... Bu eğlencenin, buna düşkünlüğün; insanı Allah'ın zikrinden alakoyduğu için, bunu "lehve'l-hadis" olarak kabul etmişler ve bu açıklamayı yapmışlardır.

El-Vâhıdî de şu açıklamayı yapmıştır: Ayette geçen "satın alma" şekli bulunmasa dahi, kişi eğer çalgı ve şarkı meclisini Kur'an üzerine tercih edecek olursa, yine aynı hükme dâhildir. Çünkü bir şeyi, diğer şeyin yerine seçip tercinde bulunmak, aynen satın almak gibidir. Gerçekten bir satın alma olmasa, malından bir şey harcamasa dahi, durum aynıdır. Katâde'nin, ilgili, âyet hakkındaki açıklamasında da bu vardır. O halde, kişinin batıl bir sözü veya şeyi, hakkın üzerine tercih etmesi; batıh satın alma ve sapıtma bakımından kendisine yeter! işte bu açıklamaya göre, ilgili âyet, mûsikinin haramlığma delâlet bakımından kâfidir. Ve bunu alenen irtikab eden kimsenin şahitliği, Şafiî'ye göre kabul edilmez."

"Bu tefsire göre mûsikî haramdır"dedik. Tabiî bunu, kadınlar cariyeler icra ederse daha da mahzurlu olur. Çünkü bu hususda şiddetli vaîd de vârid olmuştur. Bir rivayette şöyle gelmiştir: "Kim bir cariyenin şarkısını dinleyecek olursa, yarın ahirette onun kulağına, eritilmiş kurşun dökülecektir."

Bazıları bu rivayeti, Peygamberimiz'e nisbet ederek "merfû hadîs" şeklinde rivayet

---

6[6] Kur'an-ı Kerim, Lokman Suresi: 6-7.

etmiştir. 7[7]

imam Ahmed ile Abdullah bin Zübeyr el-Humeydî'nin Müs-ned'lerinde, Tirmizî'nin Sünen'inde, Ebû Ümâme yoluyla şu hadîs rivayet edilmektedir: "Sakın şarkıcı cariyelerin alım-satımını yapmayınız! Onlara yazı ve bilgi de öğretmeyiniz. Onların ticâretinde hayır yoktur ve Onların parası haramdır!"8[8]

Gerçi bu hadîsin râvüeri arasında, Ali bin Yezîd gibi zayıf râviler vardır. Fakat bunu destekler mâhiyette diğer rivayetler de bulunmaktadır. Bunları az ileride zikredeceğiz. Ayette geçen "lehve'l-hadîs"i, ashâb ve tabiînin çalgı çalıp şarkı söylemek olarak kabul etmeleri, bu hususta yeterlidir. îbni Abbâs, Ibni Mes'ud, Ibni Ömer gibi büyük sâhabîlerin bunu böyle kabul ettikleri, sahih olarak sabit.bulunmaktadır.

El-Hâkim Ebû Abdullah el-Müstedrek'inde, ilgili âyetin tefsîri üzerinde der ki: "Bu ilmin talibi olanlar, bilmelidirler ki: Allah'ın vahyine ve Kitabını indirmesine bizzat şahid olan ashâb-ı kiramın, âyetin tefsîri olarak söyledikleri sözler, müsned olarak ri vâyet edilmiş bulunan hadîsler gibidir. Hadîs'in iki büyük üstadı bulunan Buharı ve Müslim'e göre, bu böyledir."

Hâkim'in bu sözü, her ne kadar ilmî bakımdan tartışılabilir bir husus ise de, herhalde ashâb-ı kiramın ayetin tefsîri olarak verdikleri bilgi ve açıklamalar, onlardan sonra gelenlerin açıklamalarından kabul edilmeye daha lâyıktır. Çünkü bu ümmetin en âlimleri, Kitâbulîâh'ı en iyi tefsir edenleri şüphesiz onlardır. Çünkü Allah'ın Kitabı onların üzerine indi. Kur'ân'a ilk onlar muhâtab oldu. Ve sevgili Peygamberi-miz'in Kur'ân âyetlerini nasıl tefsir ve tatbik ettiğine onlar şahid oldular. Arabm en fasîh olanları, Arapça'yı en iyi bilenleri de yine onlardır. O halde, kesin bir zaruret olmadıkça onların açıklamalarının bırakılması doğru olmaz.

Evet, ilgili âyetin açıklamasında; "Bu, acem halkının ve onların krallarının, rum halkının ve krallarının kendi aralarında söyleştikleri hikâye, masal gibi şeylerdir" de denilmiştir. Tabiî bu dahi, lehve'l-hadîse (eğlence türünden olan şeye) dâhildir. Yâni bu açıklamalar, birbirinden farklı gibi görünürse de, kesinlikle birbirine aykırı değildir.

7[7] Bu rivayet zayıftır. Muhammed Hâmid el Fakî (İğase, 1/239,1395. İkinci baskı.)

8[8] Bu rivayet, son derece zayıftır (çürüktür), M. Afîfî.

Nitekim Ibni Abbâs, bir açıklamasında da: "Bu; mûsiki ve bâtıl olan herşeydir" demiştir. Çalgı âletleri eşliğinde şarkılar söyleyerek icra edilen bir eğlencenin zararı; şüphesiz hikâye ve masallar anlatarak boşa vakit geçirmenin zararından daha fazladır. Çünkü musiki, insanları haddinden fazla heyecanlandırıp coşturarak zinaya, nifaka ve sarhoşluğa sürüklemektedir. Bu ise şüphesiz, şeytanın tuzağına düşmekten başka birşey değildir. Nefislerin buna çok meyilli olduğunu da hesaba katarsak, elbette insanları Kur'ân'dan uzaklaştırıp şeytanın tuzağına düşürmekte hiçbir bâtıl, mûsikinin oynadığı rolü oynayamaz. Durum böyle olunca, buna iştirak eden insanlarda, buna iştirakleri ve bundaki hisseleri nisbetinde haktan uzaklaşmış ve o nisbette zemme, azaba lâyık olmuş bulunurlar. Her ne kadar, böyle bir eğlence meclisine katılan bütün insanların irtikâb ettikleri kötülük ve günah, aynı değilse bile, şüphesiz her biri bir miktar ve nisbette mahzuru irtikâb etmiş olur.

Oyun ve eğlence meclislerinin ne kadar mahzurlu olduğunu, akıl ve tecrübe yoluyla da anlayabiliriz. Bazan bakarsınız kişi, mûsikiye çok önem vermekte, vakitlerinin çoğunu oyun ve eğlence yerlerinde geçirmektedir. Buna verdiği önem kadar da, ilim ve amelden uzaklaştığını görebilirsin. Mûsikiye yönelişi kadar, Kur'an'dan dönüşü vardır. Öyle ki, bir anda o, bu ikisinden birini tercih durumunda kalsa, hemen kalkar mûsiki meclisine gider, fakat Kur'an meclisini terkeder. Her ikisi aynı yerde bulunsa, bu sefer Kur'ân okuyanları susturur, mûsikinin devamını ister. Çünkü onda galebe çalan aşk ve şevk, artık mûsikidir. Kur'ân okuyana bazan, "niçin bu kadar uzatıyorsun?" diye çıkışırken, mûsiki meclisinde, "devam ediniz devam, kesmeyiniz" diye bağırır. Mûsikînin bâzı mahzurlarından sakınmış (içki içmek, zinaya sürüklenmek gibi onun sebeb olacağı bâzı kötülüklerden kendisini korumuş) bile olsa; sırf mûsikiye olan düşkünlüğü sebebiyle, onun bu duruma düştüğünü görebilirsiniz. Tabiî, mûsikinin sebeb olacağı bütün kötülüklere kendini kaptırmış olanların durumu, daha da fecidir.

Bu konudaki bizim bu müslümanca sözlerimiz, Allah rızâsı için olan gayret ve nasihatlarımız; sanmıyoruz ki boşa gitsin! Elbette birçoklarına faydalı olacak, onların bâtılı ve boş olanı bırakıp hak ve hakikati tercih etmelerine hayırlı bir sebeb ve vesile teşkil edecektir. Kalbi tamamen ölmemiş, îslâmî kişiliğini büsbütün yitirmemiş olanlar, bizim bu sohbetimizin muhatabıdırlar. Fakat o kimseler ki, kalblerinde azıcık olsun bir hayat, his ve canlılık kalmamıştır, işte öylelerine birşeyler duyurmamız söz konusu değildir. Mübtelâ olduğu fitne ve fesadın şiddeti ve ağırlığından kalbi ölmüş bulunan bir

kimse, kalbini nasîhata kapatmış demektir! Biz onun kalbini nasıl açalım? Meğer ki kendisine Allah'tan bir merhamet ve hidayet yetişe... îşte, öyleleri için de Kur'ân'ımızın bir âyetinin meali:

"Ey Rasûl! Eğer Allah bir kulunu şaşırtmak isterse, sen onun için Allah'a karşı bir şey yapamazsın! Onlar öyle kimselerdir ki, Allah onların kalblerini temizlemek istememiştir. Onlar için dünyâda rezillik var ve yine onlar için âhirette de büyük bir azâb vardır."[9][9]

Şeytani Sema'ın İkinci Ve Üçüncü İsimleri

îkinci ve üçüncü isimler: Zûr ve Lağv isimleridir. Yüce Allah bir âyetinde şöyle buyurur:

"Onlar ki zûra (yalana) şahitlik etmezler (yalan konuşulan yerlerde bulunmazlar), boş laf konuşanlara rastladıklarında vekâr ile oradan geçip giderler."[10][10]

imanı Muhammed bin el-Hanefîye: "Bu âyetteki zûrdan (yalandan) maksat* çalgı ve şarkı meclisleridir" demiştir. Leys, Mücâhid'in böyle dediğini bildirmiştir. Kelbî de: "Bâtılın icra kılındığı yerlerde bulunmazlar" diye açıklamıştır.

Lağv'e gelince: Bunun lügattaki mânâsı: "Atılan ve terk edilen her şey" demektir ki, her batıla şümulü vardır. Şirk ehlinin bayram ve eğlenceleri, içki ve günah ehlinin oyun ve eğlenceleri, hep bunun içindedir, ilgili âyet, îmân ehlinin böyle bâtıl ve boş şeylere asla meyletmiye-ceklerini, kendi öz varlıklarını bu gibi şeylerden koruyacaklarını bildir-mektedir.

Rivayet olunur ki: Abbullah îbni Mes'ud, bir gün bir eğlence meclisine uğramış, fakat hemen oradan dönmüş. Durumdan haberdâr bulunan Rasûlüîlâh Efendimiz de: "Abdullah, gerçekten çok kerem ve şeref sahibi bir kimsedir!" buyurmuştur.

---

[9][9] Kur'an-ı Kerim, Maide Suresi: 41.

[10][10] Kur'an-ı Kerim, Furkan Suresi: 72.

Böyle bâtıl ve eğlence kabilinden bir şeye rastladığı zaman hemen oradan uzaklaşarak, kişilik ve keremlerinden tâviz vermeyen kimseleri yüce Allah bir âyetinde şöyle övmektedir:

"Onlar, boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve: "Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz de size! Haydi hoşça kalınız, biz câhillerle sohbet (arkadaşlık) etmeyi sevmeyiz!" derler."[11][11]

Bu âyetin nazil oluş sebebi her ne kadar özel ise de, ifade ettiği mânâ ve hüküm bakımından umumidir. Boş ve batıl olan şeylerin her nev'inden yüz çevirmeye şümulü vardır. îşte onların dili batıla karşı böyle söylerken, kalbleri de daima böyle hükmeder ve böyle yaşar. Zâten daha önce geçen âyette de Yüce Allah, "Onlar yalan ile şahitlik etmezler!" demedi de, "Onlar yalana şahit olmazlar" buyurdu. Böylece onların, boş ve bâtıl olan şeylere iştirak etmiyeceklerini haber verdi. Yalana, lağve, boş ve batıl olana, orada bulunmak suretiyle dahi iştirak etmekten kişiliklerini koruyan gerçek mü'minler; bizzat yalanı nasıl söyler, nasıl yaşarlar? Şarkılarda söylenen, çalgı ve eğlence aletleriyle desteklenen şeylerden ise daha yalan, daha boş ne vardır?

Değil sırf oyun ve eğlence, ilmin yalan ve zararlı olanına dahî islâm'da; zûr ve lağv denilir, ister ilim olsun, ister amel; İslâm'ın izin vermediği ve meşruiyetini tanımadığı her şey, yalanın ve batılın şümulü içinde kalır.

Şeytanî Semain Dördüncü İsmi

Malum dördüncü isim Batıl idî. Bâtıl denince, ilk akla gelen mâna; hakkın zıddıdır. Fakat bunun; vücudu ve sübutu olmayan, vücudu olup da mazarratı menfaatinden fazla olan gibi anlamlan da bulunmaktadır. Birinci şıkka misâl, tevhîd ehlinin şu sözüdür: "Allah'tan başka bütün ilâhlar bâtıldır!" îşte bu söz, Allah'tan başka birtakım ilahlar edinmiş bulunan bütün ehl-i bâtıla, kesin ve güzel bir reddiyedir. Çünkü bu sözle, o tanrıların hak olmadığı, tersine boş ve bâtıl olduğu kasdedil-mektedir. Keza: "Sihir batıldır, küfür ve şirk bâtıldır!" denildiği zaman da, bâtılın ikinci şıktaki anlamı

[11][11] Kur'an-ı Kerim, Kasas Suresi: 55.

kasdedilmiş bulunmaktadır. Yâni sihrin ve küfrün, hakikatte mazarrat ve mefsedetten ibaret olduğu söylenilmek istenilmiştir. Yüce Allah, bir âyetinde şöyle buyurmaktadır: "De ki: "Hak geldi, batıl gitti, zaten batıl yok olmaya mahkum-dur!"[12][12]

Evet, bâtıl; yâ hiçbir varlığı olmayıp yokluktan ibarettir, ya da varlığı bulunsa bile mazarrattan ibarettir. Küfür, küfrün özel bir şubesi bulunan şirk, fasıklık, isyankarlık, günahkarlık, sihir ve adam öldürme; varlığından söz edilse bile mazarrattan ibaret olan şeylerdir. Zina ve gına da böyledir. Fasıklık ve günahkarlığın nişanı bulunan oyun ve eğlence yerlerine gidip çalgı dinlemek de böyledir.

Ibni Vehb Süleyman bin Bilal'den, o da Kesîr b. Zeyd'den naklettiğine göre, Ubeydullah ile Kasım bin Muhammed arasında şöyle bir konuşma geçer:

"O, Kâsım'a sorar:

- "Musiki ve eğlence hakkında ne dersin?" Kasım:

- "Bu bâtıldır" der. Ubeydullah:

- "Bunun batıl ve boş olduğunu biliyorum. Senin bu hususta ki fikrin nedir?" der. Kasım bu sefer:

- "Peki sen söyle! Bâtıl, cennette midir, yoksa cehennemde midir?" dîye sorar. Ubeydullah da:

- "Bâtıl cehennemdedir" der.

Bir gün adamın biri, Abdullah îbni Abbâs'a,"Mûsiki ve eğlence, haram mıdır, yoksa helâl midir?" diye sorar. Ibni Abbas da: "Ben, Allah'ın Kitabında haram kılınmış olanlardan başkası için "haramdır" demem, karşılığım verir. Adam sorusunu tekrarlar: O halde helâl midir? der. Ibni Abbâs "Ben, bunu da söyleyemem" der. Sonra o kişiye şu nasîhatta bulunur: "Bak kardeşim! işi, hak ve bâtıl zaviyesinden ele alalım ve şöyle diyelim: Gerek hak, gerekse bâtıl, yarın hesab ve ceza. gününde hesap-ları görülmek ve kesin hükümleri verilmek üzere geldiklerinde, söyle bakalım sizin şu ğma dediğiniz (mûsiki ve eğlence), nerede olacaktır? Hakkın yanma gidip onunla mı birleşecektir,

---

[12][12] Kur"an-ı Kerim, isra Suresi: 81.

yoksa bâtılın yanma mı gidecektir?" Adamcağız buna karşı şöyle der: "Elbette bu, bâtılın yanına gidip onunla beraber olacaktır." îşte bunun üzerine büyük sahâbi Abdullah Ibni Abbâs hazretleri: "Haydi git kardeşim, kendi soruna kendin fetva vermiş bulunuyorsun" buyurur.

işte "Hıbrü'l Ümme = Şu Ümmetin Alimi" diye anılan ve gerçekten de Kur'ân'm tercümanı bulunan Abdullah Ibni Abbâs'm (r.a) cevabını gördük. Kaldı ki o bunu, o zamanki bedevi araplarm şarkılarına göre söylemiştir. Onların şarkılarına ise, herhangi bir çalgı ve eğlence âletinin çalınması eşlik etmediği gibi, şarkılarında da içkinin övülmesi, zina ve livataya teşvik, yabancı kadınlarla düşüp kalkmanın medh ü sena edilmesi gibi sözler asla bulunmazdı. Eğer o günkü şarkılarda bunlar bulunsaydı, Ibni Abbâs gibi bir islâm mürşidi, bunun karşısında ateş püskürürdü! Çünkü böyle gayr-i ahlâkî şeyleri övüp teşvik eden, üstelik bir de bunu insanları hayli heyecanlandırıp coşturan çalgı âletlerinin eşliğinde söyleyerek te'sirini iyice artıran şarkılar, mazarrat ve rnefsedet bakımından şarap içmekten daha ileri gider. Daha büyük fitnelere yol açar.

Böyle bir şeyi, yüce ve temiz islâm şerîatinin caiz göreceğini zannetmek ise; bütün bâtılların en bâtılıdır! Bunu ona kıyas etmek, (insanların bugünkü eğlence meclislerim, ârâbinin Ibni Abbâs'a sorduğu şeye benzetmek), şüphesiz Allah'ın kesin haram kıldığı riba ve faizi, alış-verişe kıyas etmek gibi olur. Kendiliğinden ölmüş bir hayvanı, Allah'ın adı anılarak kesilen temiz hayvan yerine koymak, işleyenine dinen lanet okunmuş bulunan hullecinin yaptığı işi, Allah'ın emri ve Peygamberi'nin Sünneti veçhile kıyılmış bulunan bir nikaha benzetmek gibi olur. Meşru ve makbul bir nikâh ile evlenip bekarlığa son vermek, nafile olarak kendini ibadete vermekten daha faziletli iken; hülle yapan Allah'ın ve Rasûlü'nün laneti içinde kalmaktadır. Hiç bu ikisi birbirine kıyas edilebilir mi? Eğer "hülle nikâhı" islâm şeriatinde caiz olsaydı, elbette bu dahi geceyi ibadetle geçirip gündüzü oruçlu olmak kadar se-vaplı olurdu. Hakîkatta böyle bir durum bulunsaydı; hiç Allah'ın Rasûlü, böyle yapanları lanetler miydi? işte, birbirinden bu kadar farklı bulunan iki şey, nasıl yekdiğeriyle kıyas edilemez ise, bugünkü insanların caiz saymak istedikleri ve mefsedetleri o kadar çok bulunan çalgı ve eğlence meslisleri de, o gün için o ârâbînin Ibni Abbâs'a sorduğu meseleye asla kıyâs edilemez.

Şeytanî Semain Beşinci Ve Altıncı İsimleri Mukâ Ve Tesdiye'dir

Bu isimlerin zikredildiği bir âyetin meali şöyledir: "Onlar Beytullah'm yanındaki namazları da, ıslık çalmadan ve el çırpmadan başka bir şey değildi. O halde inkarınızdan dolayı azabı tadın şimdi." 13[13]

Birçok tefsir ve lügat âlimlerinin açıkladıkları gibi, mükâ: ıslık çalmak olduğu gibi, tasdiye de el çırpmaktır. Görüldüğü gibi Yüce Allah bu âyetinde, ıslık çalıp el çırpmayı kendilerine bir ibâdet ve namaz (!) edinen müşrikleri açıkça ayıplamaktadır. Müşrikler, çırılçıplak Kabe'nin etrafında tavaf ederler ve bu sırada ıslık çalıp ellerini çırparlarmış. Bazan da bunu, Peygamberimiz ve müslümanlar namazlarını kılarken veya tavaflarını yaparken yaparlar imiş. Maksatları da, Peygamberimize ve müslümanlara karşı karışıklık çıkarmak imiş. Tabii bugünkü eğlence düşkünleri bunu, müslümanların ibadetlerine karşı karışıklık çıkarmak şeklinde yapmıyorlar. Ancak birinci şıkka uyacak şekilde yapıyorlar. Yani müşriklerin sırf ibâdet için dahi böyle yapıp bunu kendilerinin namazı saydıkları gibi. Eğlence ehli olan kimseler de eğlenceleri sırasında ıslık çalıp el çinnayı, bir nevî kendilerinin şiarı, alâmet ve ibadeti yerine koyuyorlar. Ancak bazan bunu ibadet haline getirenlerden de öylelerini görüyoruz ki, müslümanların ibadetlerine karşı karışıklık çıkaracak şekilde de bunu icraya cüret ediyorlar. Kudüs mescidinde, Kabe'de ve Arafat'ta müslümanlar tâat ve ibadetlerinin edasında iken, onlar da bu Sema eğlencelerini devam ettiriyorlar, aralarında ıslık çalanları, el çırpanları da bulunuyor. Böylece bu hususta müşriklerin yaptıkları her iki şıkka benzeyenlerin bulunduğu bir hakikattir. Ve bu hakikatler, ehl-i İslama acı veren hakikatlerdendir. Böyle şeylerden kendilerini kerih eyleyen vekarlı mü'minler ise, değil bu gibi yalan ve boş şeyleri kendilerine namaz edinmek, Allah'ın emri bulunan namazlarını kılarken bir ihtiyaç olması durumunda bile el çırpmazlar "SÜBHANELLAH" diyerek bu ihtiyacı giderirler. Çünkü böyle bir ihtiyâç halinde, kadınların el çırpmasına izin verilmiş, erkekler için izin verilmemiştir. Hiçbir ihtiyaç olmadığı halde, kendiliğinden coşarak saatlerce el çırpmaya nasıl izin verilebilir? Elbette buna, bazı diğer kötülüklerle beraber bulununca, hiç izin verilmez.

13[13] Kur'an-f Kerim, Enfal Suresi: 35.

Şeytanî Sema'ın Yedinci İsmi: Rukye-İ Zina

Mûsiki ve eğlencenin yedinci ismi: Rukye-i Zina idi. Bu isim, müsemmâsma uygun, manasına mutabıktır, insanları, günahların en çirkini bulunan zinaya sürüklemekte en te'sirli efsun, hiç şüphesiz bu, mûsiki ve eğlence dedikleri şeydir. Nitekim seleften Fudayl bin lyad şöyle demiştir: "Gına: Rukye-i Zina."

ibrahim bin Muhammed el-Mervezi'nin Ebu Osman el-Leysî'den naklettiğine göre, Yezîd bin Velîd şöyle bir hitabede bulunmuştur: "Ey Ümeyye oğullan! Sakın mûsikiye yakın olmayınız! Çünkü'bu hayayı azaltır, şehveti artırır, kişiliği yıkar, insanı bir nevî sarhoş eder. içkinin sarhoşlara yaptırdığını yaptırır. Eğer mutlaka bunu yapmak durumunda kalırsanız, aranızda asla kadın bulundurmayınız! Biliniz ki gına, zinanın dâvetçisidir." El-Hutay'e'nin bir sözü de, bu anlama gelmektedir.

Ibni Ebi'd-Dünyâ, Hâlid bin Abdurrahmân'm şöyle dediğini nakleder: "Biz, Süleyman bin Abdü'l-Melik'in yanında gazaya çıkmıştık, onun askerleri arasında idik. Bir yerden şarkı sesi geliyordu. Onlara adam gönderip getirtti ve kendilerine nasîhatta bulundu. Söylediklerinin arasında şu da vardı: "insan, şarkı söyleyerek kadını kendine çekebilir. Günâha sürüklenebilir." Sonra onların erkekliklerinin giderilip hadtmlaştırılmalarmı emretti. Ömer bin Abdülazîz de oradaydı ve şöyle dedi: "Bu müsle sayılır ve doğru olmaz. Bunları serbest bırakınız." O da onları serbest bıraktı.

Yine o, Ma'mer bin el-Müsennâ'nın şu haberini nakleder: Şâir Hu-tay'e Kelb oğullarından bir topluluğa komşuluk ediyordu. Onlardan akıllı bir grub diğerlerine giderek, bu şâirin kendileri için tehlikeli olabileceğini konuştu; Fakat sonra şâirin yanına geldiklerinde, kendilerine tavsiyede bulunmasını söylediler. Şair de kendilerine: "Şarkıcıyı yanınızdan uzaklaştırınız. Şahsen ben hanımım yanımda iken, sizin şarkıcı-nızın sesini duymak istemem. Biliniz ki ğınâ, zinanın afsunudur."

Şimdi insafla düşünelim. Diline geleni söyleyen bir şâir dahî, çalgı ve şarkının te'sirinden böyle korkar ve çekinirse, başkalarına da böylece sakınılmasını tavsiye ederse, yüksek ilim ve irfan sahibi zâtlar, bu hususta neler söylerler? Şâir olsun olmasın,

şuurlu her müslüman, aynı zamanda hanımını da bundan sakınır ve korur. Erkeklere nisbetle kadınların şarkı ve çalgıdan daha fazla etkilendiği de bilinen bir husustur. Çünkü kadınlar, duygu ve heyecan bakımından erkeklere nisbetle daha ileridirler. Gerek duyulan güzel bir ses, gerek ahenkli olarak söylenen sözler, elbette onları daha fazla duygulandırır.

Bu hikmete binâendir ki Peygamberimiz, şarkılar, söyleyerek develeri sürmekte olan Enbeşe'ye hitaben: "Ey Enbeşe, yavaş ol yavaş. Yoksa şişeleri kırarsın" buyurmuştu. Ve O, bu sözüyle mü'minlerin validelerini kasdediyordu.[14][14]

Te'sir derecesini gördüğümüz bu şarkılar, kesinlikle şehevî duygulara hitap etmiyordu. Buna bir de bunlar ve def, davul, zurna, telli ve nefesli çalgı âletleri eklenir, ayrıca kınla büküle raks edilir, ıslıklar çalınıp eller çırpılır ise, te'sirinin ne kadar artacağını varın siz düşünün. Eğer, kadınların sırf eğlenceden duydukları zevk ile kendilerinden geçip hâmile kalması mümkün olsaydı, herhalde böyle bir şarkı ve eğlence meclisinde ancak mümkün olacağı söylenirdi.

Fakat ben, Allah'a yemin ederek söylerim ki: Kölelik ve cariyelikle bir ilgisi bulunmayan hür kadınlardan niceleri, bu gibi eğlence meclislerine katılmaları sebebiyle baştan çıkmışlar, nice erkekler de bâzı oğlanların oyuncağı olmuşlardır. Namus ve iffetlerine çok düşkün bulunan nicelerinin böylesine eğlence meclisleri yüzünden isimleri kötüye çıkmıştır. Niceleri servetini yitirmiş, niceleri de sıhhatini... Hiç akıllarına gelmeyen çeşitli belâ ve musibetlere uğramışlar bu yüzden. Kendileri, bir daha kendilerini toparlayamayacak durumlara düştükleri gibi, aile ferdleri için de sonu gelmeyecek acılar ve kötü isimler bırakmışlardır.

Şeytanî Semain Sekizinci İsmi De Nifak Bitiricidir:

Evet, musikinin sekizinci ismi de böyledir: Kalbde nifakı yeşerten. Bunu bu şekilde ifâde eden de Abdullah îbni Mes'ud olmuştur. Mu-hammed bin Abdurrahmânm nakline

[14][14] Buhârî, 7/108. Müslim, 4/1811, hadis no: 2323. Müsned: 3/107. Dârimî: 2/689.

göre, o şöyle demiştir: "Suyun, ekin ve otları bitirip geliştirdiği gibi, şarkı ve eğlence de kalbte nifakı yeşertir. Zikrullâh ise, kalbte îmânı yeşertip geliştirir." Bunu ondan, Şube de nakletmiştir.

Bâzıları bunu, Peygamberimizin sözü olarak veya Abdullah îbni. Mes'ud'un bunu Peygamber Efendimiz'e nisbetle söylediği şeklinde naklederlerse de, sahih olanı: Bunun İbni Mes'ud'un sözü oluşudur.

SORU:

Çalgı ve eğlenceye, diğer günahlar arasından seçilip de özel olarak "kalbte nifakı bitiren" denilmesi niçindir?

CEVAP:

Elbette bunun sebebini ve sırrını açıklamamız gerekir. Fakat önce bunu söyleyen sahabe olduğuna göre, onların kalb ahvâli üzerinde ne kadar bilgili ve hassas olduklarını gösterdiğini söyleyelim. Evet onlar, kalbin ahvâlini çok iyi bilen, kalbin hastalıklarını ve bu hastalıkların ilâcını doğru olarak tanıyan, teşhisi doğru koyan, tedaviyi başarılı olarak yapan gerçek "Kalb Doktorları" idiler. Fakat onların nurlu ve huzurlu yo lundan ayrılıp kendilerine göre tarikatlar îcâd edenler, kalb hastalıklarının en şiddetlisini, hastalığın daha şiddetlisiyle tedâvî etmeye kalkıştılar. Teşhis ve tedavinin yanlışlığı nisbetinde hastalıklar ve hastalar çoğaldıkça çoğaldı. Bu ümmetin selefinde mevcud olmayan müzmin kalb hastalıkları ortaya çıktı. Bizzat Şeriat Sâhibi'nin teşhis ve terkibini yapıverdiği kalb ilaçları bilinmez ve kullanılamaz oldu. Kalbi ve mânevi hastalıklar, bütün kitleyi saran umûmi bir belâ hâline geldi. Ve o kadar kuvvetlendi ki, şimdiler de Mescid-i Aksâ'da Semâ Ayini icra edenler, maneviyâtı en yüksek zâtlar kabul edilir, bunlara itiraz edenler ise mâneviyâtsız sayılır oldu. Bizzat Kabe'nin önünde çalgı çalıp davuluna vuran dervişlere İtiraz edilemez hale gelindi. Sema âyinleri, çalgı ve şarkı toplantıları; insanları Allah'a yaklaştıran en iyi "Din ve Maneviyât" olarak bilindi. Evler, sokaklar, caddeler ve meydanlar, semâ ve eğlencelerle dolup taştı. îsîâm aleminin merkezlerinden herhangi birisinin tamamı, sanki bir hastane haline getirildi. Üstelik bu hastanedeki hastalardan her biri birer tabib kesilip tedavi edecek hasta aramaktadır. Evet, bütün câhiller birer tabib ve mürşid kesilip insanları kurtarmaya çalışmaktadırlar!

Sen ise ey müslüman, bize muhatap olan bir kimse olarak şunu iyi bil ki çalgı ve

eğlencenin kalbin alacağı şekil ve renk üzerinde pek büyük te'sirleri vardır. Ve bu te'sîri sebebiyle o, kalbte nifakı yeşertmektedir. Çünkü o, insanı Kur'ân'dan, Kur'ân' okuyup anlamaktan, O'nun ilmini ve irfanını tahsil etmekten, Kur'ân ile amel etmekten al-akor. Kur'ân'dan alakoyan bir şey ise, insanı Allah'tan uzaklaştırıyor demektir. Kur'ân ile mûsikî birbirine zıttır. Kur'ân kalbte ilâhi ve rahmani şeyleri yeşertip geliştirir. Çalgı ve oyun ise bunun zıddına şeytân ve nefsânî arzulara uymayı yasaklar, iffeti emreder. Şeytanın izini takîb etmeyi yasaklar, Allah'ın emirlerinin yerine getirilmesini ister. Oyun ve eğlence meclisleri ise, insanı Kur'ân'm gösterdiği istikâmetin tersine sürükler. Nefsin arzularını, şeytanın adımlarını izletir. İnsanı her nevi kötülük ve günâha bulaştırır. İçki ile mûsiki, adeta aynı anayı emmiş iki süt kardeş gibidir. Birbirinden pek ayrılmazlar, ikisi de aynı kötü neticeyi verir. Bu ikisi arasında böyle bir kardeşlik ve arkadaşlık bağını bağlıyanda şeytan olmuştur. Bu sebeble o, kalbte nifakı yeşerten, şeytan adına gönüllerde casusluk eden, insanın kişiliğini götüren, aklı güve gibi eleyip bitiren, kalbin ve hayâlin en gizli noktalarına kadar gidip oraları ifsâd eden bir şey olmuştur. Bunun için, insanın aklına ve fıtratına uymayan ne kadar kötü duygular varsa onları yeşertip geliştirir.

Bakarsınız adamın üzerinde, akim ve iffetin güzelliği, islâm'ın izzet ve vekârı, îmânın nuru parlamaktadır. Bir müslüman olarak onun, bir Kür'ân adamı olduğu her hâlinden görülmektedir. Adetâ tek başına müslümanlığın temsilcisi ve örneği olmuştur. Fakat ne olmuşsa olmuş, adamcağız kendisini çalgı ve eğlence meclislerine kaptırmıştır. Artık aklı, hayası ve iffeti azalmış, mürüvveti gitmiş, müslümanhktan gelen o ilâhî ve Kur'ânî güzelliği de kalmamıştır. Artık o, şeytanını sevindirmiş, mü'min kardeşlerini de üzmüştür, imânı ve Kur'ânı ise, kendisinden Allah'a şikâyetçidir. Bunun için kendisine Kur'ân ile meşgul olmak, taşınması mümkin olmayan ağır bir yük gibi gelmektedir. Artık bunun için o, Kur'ân okuyana: "Çok uzattın, çok" demekte, çalgıcı ve şarkıcıya ise: "Kesme, devam et, devam" diye bağırmaktadır. Önceleri, konuşmak istemiyormuşcasına bir sükûnet ve vekârı vardı. Şimdi ise, susmak bil-mezcesine konuşuyor, konuşuyor. Atıp tutuyor, yalan dolan demeden habire söyleniyor. Korkunç hayallere dalıp durmadan saçmalıyor. Bakıyor, böyle konuşup durmakla olmayacak, gidip semâ meclisinde kendini salıvererek kendisini arıyor. Çağırıp bağırıyor, coştukça coşuyor, hoplayıp zıplıyor, tepmiyor, saçını, üstünü başını yoluyor, dönüyor dönüyor. Kadın erkek çok sayıdaki insanların büyük coşkuları eşliğinde, çalman ıslıklar ve çırpmlan eller arasında vecd ve

istiğraka dalıp kendinden geçiyor. Aşk ve şevk ile, Semâ şarâbından dolu dolu içmiş ve kendinden geçmiş olarak yere serilip kalıyor. Kendine geldiği zaman da, kendince hükmünü veriyor ve: "işte insanı Allah'a vâsıl eyleyen en iyi yol, en büyük ibâdet ancak bu olabilir" diyor.

Alimlerimizden bazıları bu hususta şöyle demiştir: "Semâ, çalgı ve eğlence, bütün insanlarda aynı duyguları yeşertmemiş olabilir. Bazılarında bu, şehveti ve nifakı yeşertip geliştirirken, bazılarında da, yalan ve batılda inad etmek gibi tutumları geliştirir. Bazılarında da ruûneti, yâni hezeyan ve aklî dengeyi kaybetme gibi halleri meydana getirir."

Evet, bunların hepsi doğrudur ve görülmektedir. Bazan da mûsiki, çalgı ve eğlence düşkünlüğü insanlarda sûri ve mecazi aşk şeklinde tecellî eder. Sûri ve mecazî aşka dalan ve mûsikîyi buna vesîle kılan kişiler ise, hakikatte nifakın koyusuna dalmış olurlar. Çünkü onlar, artık Kur'ânî ve Rahmani şeyleri kötü, şeytanî ve nefsâni şeyleri de iyi olarak görmeye ve göstermeye başlarlar. Hakikatleri tersine görüp, tersine gösterirler. Şüphesiz nifakın en büyüğü de budur.

Meselenin sırrı şudur: Nifakın esâsı nedir? için dışa, dışın içe uy-mamasıdır. Mûsiki ve eğlence düşkünü ise, iki hal arasındadır. Yâ iyi durumda olmadığını itiraf eder (kendi ikrarı ile, iyiliğini kaybettiğini söyler), ya da kendisinin ve yolunun çok iyi olduğunu, Allah'ın ermiş kulları arasında yeralmış bulunduğunu iddia eder. Allah'ın kerih gördüğü bir şeyle Allah'a erilemiyeceği aşikârdır. Demek ki bu iddiasında yalancıdır ve büyük bir çelişki, nifak içindedir. İçinden lehviyât ve şehevâtı isteyip dışından derviş ve ermiş geçinmek, nifak olmaz da ne olur? işte ekser insanlarda görülen bu ve benzeri hallere nisbetle şarkı ve eğlence, kalbde nifakı yeşertip geliştirir" denilmiştir.

Ayırıca "zikrullâh ise, imânı ve tâatı yeşertip geliştirir" buyurul-makla, zikrullâhın ve Kur'ân tilâvetinin kalbin mânevi hayatı bakımından ne kadar önemli olduğuna dikkat çekilmiştir.

İslâm'a ve onun temel kitabı bulunan Kur'ân'a göre, değil tamamen zikrullâh'tan yüz çevirmek, zikrullâh'ı azaltmak bile nifaktan sayılmıştır. Nifak sahibi kimselerin, yâni münafıkların; Allah'ı az zikrettikleri, en büyük zikrullâh olan namazı edaya üşendikleri, kıldıkları zaman da denk ve düzgün kılmadıkları bildirilmiştir.

Nifak, bir bakıma yalana dayanmaktadır. Semâ ve eğlence meclislerinde söylenenlerin, ortaya atılan iddiaların, şiir halinde ve ahenkli bir şekilde okunan şarkıların ise, yalanların en büyüklerini içerdiğini hemen herkes bilir. Zâten Islâmî ölçüye göre; çirkini güzel, güzeli çirkin gösteren, çirkinlerin en çirkini bir şeyi güzel gösterip teşvik eden bir şey; yalanların ve kötülüklerin en büyüğüdür, nifağın ta kendisidir!

Nifak, karşısındaki insanlar itibariyle de bir hile ve aldatmadır. İnsanları nefsaniyet istikâmetinde coşturup eğlendirme temeline dayalı şarkı ve gazellerin de, hile ve aldatmaca olduğu meydandadır.

Nifak illetine tutulmuş bir kimsenin esas aldattığı ise, bizzat kendisidir. Çünkü o kendisini bu yollarla islâh ettiğini, kemâle ve İlâhî cemâle erdirdiğini sanmaktadır. Evet, işte münafıkların hali budur. Bunun böyle olduğunu Yüce Allah, bizlere haber vermiştir. Mûsikî düşkünlerinin hâli de bunun aynısıdır. Onlarda bu yolla kalblerini islâh et-tiklerini, kemâle ve cemâle erdiklerini iddia ederler. Böylece kendi kendilerini aldatmış olurlar. Nefsin şehvetine sürüklenen de, aklın şüphe girdabına düşen de aldanmıştır. Hayâl âlemlerine dalıp ilâhi hakikatler konusunda saçmalayan kimselerin aldanışları ise, daha büyük bir aldanıştır. Allah'ın biz kullarına peygamberler göndermesi, kitaplar indirmesi ise, bu aldanışlara düşmememiz için Hâhi bir lütuf ve yardımdır.

Ömer bin Abdülazîz ki Hulefâ-i Râşidîn hazerâtının beşincisidir. Kendisinin râşid ve mehdi olduğuna şüphe yoktur. Selef imamlarından imam Muhammed îbni Şîrîn hazretleri onun hakkında konuşurken, "bu mesele hakkında Imamül Hüdâ = îslâm hidâyetinin önderi, şöyle buyurdu" derdi, işte bu zât, oğlunu okutan, eğitip yetiştiren hocaya şöyle yazmıştır: "Onları güzel terbiye et! Senden ilk öğrenip alacakları terbiye, şarkı ve eğlenceden nefret etmeleri olmalıdır. Nitekim bunun başlangıcı da vaktiyle şeytandan olmuş idi. Akibeti de şüphesiz Rah-mân'ın gazabı olur. Çünkü bana ulaşan bilgiye göre, kendilerinin sözlerine itibar ve itimad edeceğimiz büyüklerimiz, "çalgı ve şarkı, insanların kalblerinde nifakı yeşertip geliştirir" demişlerdir."

Raşid halîfe, islam önderi Ömer b. Abdilaziz'in sözünden de anlaşıldığı gibi, kalbde nifakı yeşerten şey, mutlaka kalbi fesada verip manen hastalandırıyor demektir. Basiret sahibi bir kimse, mûsiki düşkünleri ile zikir ve Kur'ân ehli arasındaki farka bakarak dahî, bunun mahiyeti hakkında sıhhatli bir fikir edinebilir. Aynı zamanda böyle bir kimse,

sahabe-i kiram hazerâtmın kalb hastalıkları ve bu hastalıkların ilâçları hakkında, ne büyük bir hazakat ve ehliyet sahibi olduklarını itiraf eyler. Şüphesiz, kullara hidayet ve inayet sâdece Allah'tan yetişecektir.

Şeytanî Semain Dokuzuncu İsmi

Şarkı ve eğlencenin dokuzuncu ismi: "Şeytanın Kur'ân'ı" idi. Tabiînin bu tâbiri kullandıklarını görüyoruz.

Katâde şöyle der: "Şeytan ilâhi huzurdan kovulup yeryüzüne indirildiği zaman, Allah'a yalvarıp dedi ki:

- "Ey Rabbım, beni lanetleyip huzurundan kovdun. Benim amelim ne olacak?" Allah buyurdu:

- "Senin işin sihirdir" îblîs dedi:

- "Benim Kur'ânım, yani okunan kitabım ne olacak?" Allah buyurdu:

- "Şiirler... Şarkılar." îblîs sordu: .

- "Benim yazım nedir?" Allah buyurdu:

- "Cilde yapılan dövme." îblîs sordu:

- "Yiyeceğim nedir?" Allah buyurdu:

- "Meyte, üzerine Allah'ın ismi amlmaksızın kesilen veya Allah'tan başkası adına boğazlanan hayvanlar." îblîs sordu:

- "İçeceğim nedir?" Allah buyurdu:

- "Sarhoşluk veren her şey." îblîs dedi:

- "Meskenim neresidir?" Allah buyurdu:

- "Sokaklar." îblîs dedi:

- "Seslenişim nedir?" Allah buyurdu:

- "Sesin, seslenişin, çalgı âletleridir." îblîs dedi:

- "Tuzaklarım ne olacak?" Allah buyurdu:

- "Kadınlar."

Bu hususta maruf ve makbul olan, bunun "mevkuf' olmasıdır. îmam Taberânî ise bunu, Peygamberimiz'e nisbet ederek rivayet etmiştir. îbni Ebü'd-Dünya da, daha farklı ve geniş bir şekilde ve yine peygamberimiz'e nisbet ederek rivayette bulunmuştur.[15][15]

Yukarıda geçen rivayetteki cümlelerin bâzıları, sahih hadislerle desteklenmekte, bâzıları hakmda da âyetler bulunmaktadır. Meselâ sihrin şeytan işi olduğuna dâir âyetin meali şöyledir:

"Süleyman'ın hükümranlığı hakkında onlar, şeytanların uydurdukları sözlere uydular. Oysa Süleyman (büyü yaparak) küfre gitmemişti. Fakat şaytanlar küfre gittiler, onlar insanlara büyü öğretiyorlar."[16][16]

Şeytanın okunan kitabının şiir oluşuna gelince: Ebu Davud'un Sü-nen'inde Cübeyr bin Mut'ım'den rivayet ettiği hadîs, buna şahitlik etmekte ve şu mealdedir: "Ben gördüm ki Peygamberimiz namaz kılıyordu. Tekbîr, tahmîd ve teşbihte bulunduktan sonra şöyle duada bulundu: "Ben kovulmuş şeytanın şerrinden, neftimden, nefsinden ve hemzinden Allah'a sığınırım! Şeytanın nefeslemesi (okuyup üflemesi) şiirdir, neftıı yani şişirmesi kibirdir, hemzi ise mevte yani cinnettir."[17][17]

Yüce Allah, îlâhî kelâmını Rasûlüne vahy ve tâlim buyurdu, şeytanın okuma kitabı olan şiirden ise korudu. Ve bunun Rasûlüne layık olmadığını Kitabı'nda şöyle haber

---

[15][15] Bu rivayet mevzudur, yani yalan ve uydurmadır. Çünkü ravileri arasında: Ubey-dullah bin Zahr, Ali bin Zeyd ile el-Kasım Ebu Abdurrahman vardır. Zehebî bu hususta der ki: "Bir rivayette bu üçü birleşti mi, bil ki bu rivayet bunların ellerinin îmal ettiği (uydurdukları) bir rivayettir." M. Afîfî.

[16][16] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 102.

[17][17] Ebu Davud: 1/486, hadis no: 764. ibni Mace: 1/265. Tirmizî: 2/9, hadis no: 242

verdi: "Allah O'na şi'ri öğretmedi ve bu, zâten O'na layık değildir."[18][18]

Deri üzerine yapılan dövmenin, şeytanın yazısı olduğuna gelince: Bu gerçekten onun işi ve süsüdür. Bu sebebledir ki Rasûlüllâh Efendimiz:

"Bedenine dövme yaptırana da, yapana da lanet etmiştir."[19][19]

Meytenin ve üzerine besmele çekilmemiş hayvanın şeytanın yiyeceği olması hususu da doğrudur. Çünkü şeytan bunları helâl saydırıp yedirir ve yiyenle beraber kendisi de bundan yer, gıdâlanır. Üzerine Allah'ın adı anılmamış veya Allah'tan başkası için boğazlanmış hayvanlar da onun yiyeceği ve gıdasıdır. Fakat cinler böyle değildir. Cinler, aynen insanların mü'minleri gibi bunları yemezler ve yemekten memnudurlar. Evet, cinler bunu Peygamber Efendimiz'e sormuşlar, O da kendilerine hitaben:

"Üzerine Allah'ın adı zikredilmiş bulunan temiz hayvanların bütün kemikleri, sizlerin gıdası ve yiyeceğidir" buyurmuştur.[20][20] Fakat şeytanların yiyeceğini, onlara mübâh kılmamıştır.

Şeytanların yiyecekleri bunlar olduğu gibi, içecekleri de, ser-hoşluk veren içkilerdir. Yüce Allah, bu konuda şöyle buyurur: "Ey îmân edenler! içki, kumar ve dikili taşlar (nesneler), fal oldan, ancak şeytan işi pisliklerdir."[21][21]

Şeytanın emri ve vesvesesiyle şeytan evliyası tarafından îmal edilen içkiler, şeytanların içeceğidir.

Sokakların, çarşıların şeytanın meclisleri olmasına gelince: O, sancağını buralara diker ve oturur. İnsanlara, yalan söylemeleri, aldatıp hıyanette bulunmaları, çağırıp bağırmaları için vesveseler verir durur, tbni Ebi'd-Dünyâ'nm rivayetinde şeytana hitaben ve sorularına cevaben: "Evin hamamlar, müezzinin düdükçüler, hadîsin yalanlar, rasûllerin (yâni elçilerin) kâhinler, tuzakların kadınlardır" denilmişti. Şimdi biraz da bunları açıklayalım:

---

[18][18] Kur'an-ı Kerim, Yâsîn Suresi: 69.

[19][19] Buharî, 3/12. Müslim: 3/1677, hadis no: 2125. Ebu Davud: 4/397. Tirmizî, hadis no:1759.

[20][20] Müslim: 1/330. Tirmizî: 5/382, hadis no: 3258.

[21][21] Kur'an-ı Kerim, Maide Suresi: 90.

Hamamlar, pis olup namaz kılmaya elverişli değildir. Bir de devamlı oralarda ateş yandırılmaktadır. Ve bu itibarlar ile ona izafe edilmiştir.

Çalgıcı ve düdükçülere şeytanın müezzinleri denilmesinin münâsebeti de gayet açıktır. Çünkü çalgı ve şarkı, onun kur'ânı (okunan kitabı) olduğuna, bu gibi meclislerdeki ıslık çalmalar, el çırpmalar da onların namazı olduğuna göre, böyle bir meclise herhalde bir de müezzin lâzımdır! îşte bu müezzinler de çalgıcılardır. Peki bu meclisin imamı kimdir? diyecek olursanız, tabiî imamları da, şarkıcıdır. Cemati de oradaki topluluk...

Yalanlara, "şeytanın hadîsi" denilmiş olmasına gelince: Bir defa baş yalancı şeytanın kendisidir. Sonra bütün yalanlar da, onun işi ve malıdır. Yalanı emreden, bir hakîkatmiş gibi süsleyip püsleyen yine odur. Şu dünyada vukua gelen bütün yalanlar, şeytanın işidir, onun Öğretmesi, süslemesi ile meydana gelmektedir.

Kâhinlerin, falcıların şeytanın elçileri olduklarına gelince: Evet, onlar ve onların benzerleri de şu dünyada şeytanın elçileri, en büyük yardımcılarıdırlar. Bütün ehl-i şirk ve ehl-i bâtıl, bütün büyük işlerinde onlara baş. vururlar, onların emri ve hükmü ile iş görürler. Allah'ın ^elçileri bulunan peygamberlerin ümmetleri, nasıl peygamlerinin emir ve hükümlerine razı olup boyun bükenler ise, müşrikler de şeytanların elçileri bulunan kâhinlerin, falcıların, sihirbazların emir ve hükümlerine razı olup boyun bükerler. Aynı zamanda müşrikler, kâhinlerin gaybi bildiklerine, başkalarının bilmediği ve bilemiyeceği şeyleri zamanından önce haber verdiklerine inanırlar. Müşriklerin yanında bu kâhinler, aynen peygamberler menzilesindedirler. Durum böyle olunca, bütün kâhinlerin ve benzerlerinin, şeytanın elçileri oldukları anlaşılmıştır. Tabiî aradaki, tezat, ayrılık ve aykırılık da gayet meydandadır. Bunun için sevgili peygamberimiz (s.a.v.), bir hadîsinde aynen şöyle buyurmuştur:

"Kim, bir kâhine gider de onun söylediğini tasdik ederse; Muhammed'in üzerine indirilmiş bulunan kitabı inkâr etmiş olur."[22][22]

Bilinen bir husustur ki, insanlar yaratılışları îcâbı, çelişkiden kaçarlar. Kişi, hakka yönelişi nisbetinde, batıldan uzaklaşır, batıla yönelişi nisbetinde de haktan uzaklaşmış

[22][22] Ebu Davud, 4/225, hadis no: 3904. Tirmizî: 1/242, hadis no: 135. El-Müstedrek: 1/8. Beyhgkî, es-Sünenü'l-Kübrâ: 8/135. Feyzü'hKadîr: 6/23.

olur. Peygamberler ile kâhinlerin birbirlerinin zıddı olduğu da malûmdur. Bir kimse, insanlığının iktizâsı* hem peygamberlere hem de kâhinlere teveccüh edemez. Evet, ikisi arasında bocalayanlar da bulunur. Fakat ekseriya insanlar, ya peygamberlerin izinde, ya da kâhinlerin, bâtılların izinde bulunur. Şimdi bazı kimselerin kâhinlere, falcılara ve sihirbazlara îtibâr edişine bakarak diyebiliriz ki, bu kimseler, bâtıla itibarları nisbetinde peygamberlerden uzaklaşmışlardır. Evet kişi, kâhini tasdiki nis-betinde Rasûl aleyhisselâmı yalanlamış, kâhine yakınlığı nisbetinde Efendimiz'den uzaklaşmıştır. Bunun başka türlü olması veya kişinin zan veya iddiasına bağlı bulunması mümkün değildir.

Yine kişi, şeytanın Kur'ânı denilen şarkı ve eğlenceye yakınlığı nisbetinde Kur'ân-ı Azîmüşşân'dan uzaklaşır. Şeytan ise, kendi okuma kitabı bulunan mûsikiye rağbeti artırmak için, coşturucu nağmelerle, acâib âletlerle, dünyanın en güzel ve en câzib kadınları ile, bunu süslemeye, nefisleri buna celbe çalışmaktadır. Nefisler ise buna zaten rağbette olduğundan, gittikçe toplulukları artmakta ve ilgi yayılmaktadır.

Şeytanî Sema'ın Onuncu Ve Onbirinci İsimleri

Bunlar, Savt-ı Ahmak ve Savt-ı Fâcir isimleri idi. Ona bu isimleri veren ise, dâima doğruyu ve güzeli söyleyen ve sözleri tasdik edilmiş bulunan Peygamber (s.a.v.) dir. Bunu bizlere intikâl ettiren ise, O'nun sünnetine ve hadîslerine hizmeti müsellem bulunan İmâm Tirmizi'dîr. O, Sünen'inde Câbir (r.a) tarikiyle gelen şu.hadîsi nakleder: Peygamber (s.a.v.), Abdurrahman bin Avf ile hurmalığa gitmişti. Sonra onun elinden tutarak birlikte oğlu İbrahim'in yanına gittiler. Bu sırada İbrahim'in can çekişmekte olduğunu gördüler. Peygamberimiz İbrahim'i kucağına aldı ve ağlamaya başladı. Durumu gören Abdurrahman, "Ya Rasûlallah, siz insanları ağlamaktan nehyettiğiniz halde kendiniz ağlıyor musunuz?" dedi. Peygamberimiz de şu karşılığı verdi: "Ben, ölen için gözyaşı dökmekten nehyolunmadım. Ben ancak şu iki ahmak ve fâcir sesten nehyolundum: Biri, oyun ve eğlence meclisindeki çalgı ve nağme sesi, diğeri de: bir acı ve musibet karşısında yaka yırtıp, saç yolarak, yüzü tırmalayarak bağırıp çağırma sesidir. Mücerred gözyaşı dökerek ağlamak ise, kalbteki merhametin ifadesidir. Merhamet duy-

mayana merhamet olunmaz. Ölüm haktır, cennet haktır, sonradan Ölenler, öncekilere katılacaktır. Böyle olmasaydı ey oğlum İbrahim, biz senin için daha çok üzülüp acı çekerdik. Gerçekten senin için üzgünüz. Kalb üzülmekte, göz yaş dökmektedir! Fakat biz, kat'iyyen Allah'ın razı olmayacağı bir şey söylemeyiz."[23][23]

Hadîs ilmiyle iştigâl edenlerce bilindiği gibi, îmanı Tinnizî bu rivayetin hasen olduğunu da söylemiştir, İşte bu hadiste çalgı ve şarkı için, te'kidli bir nehiy vardır. Çünkü önce ona, "Savt-ı Ahmak" denilmiş, sonra da "Savt-ı Fâcir" denilmiştir. Sonra da "Şeytan Mizmârı" denilerek nehiy iyice te'kid edilmiştir. Bilindiği gibi bir defasında da Ebû Bekir bunu "Şeytan Düdüğü" diye-isimlendirmişti. O zaman Peygamberimiz de bunu ikrar buyurmuştu. Bununla ilgili hadîs de sahihtir. İleride buna temas edeceğiz.

Eğer bu hadisten, çalgı ve şarkının menhî olduğu alınmayacak olursa, başka yasaklardan hiç alınmaz. Çünkü burada "ben nehyolundum" buyurulmuştur. Bu ise onun haramhğını ifâde eder. Eğer: "Sen bunu yapma!" denilmiş olsaydı, haram kılma hususunda bu kadar açık olmazdı. Çünkü "sen bunu yapma" sözü, nehye şâmil olduğu gibi, başka mânâya şamil olabilir. "Ben bundan nehyolundum" sözü ise, haram kılınmış olduğunu ifâde bakımından daha ileri, daha açık bulunmaktadır.

Durum böyle olunca, ilim ve irfanda kemâle erdiğim söyleyen bir zât, nasıl olur da Rasûlüllâh Efendimiz'in nehyolunduğu ve "Savt-ı Ahmek", "Savt-ı Fâcir" olarak vasıflandırdığı bir şeyi caiz sayabilir? Aynı zamanda efendimiz bunu hem "şeytanın mizmarı" diye de vasıflandırdığı gibi, hakkında lanet bulunan "Ölünün arkasından yas etmek" işiyle de bir arada zikretmiş bulunmaktadır.

Hasan Basrî hazretleri de: "Lânetli iki ses! Biri: şarkı ve nağme yanında düdük, diğeri de: Musibet zamanında acıyı artıran, ciğerleri yakan hazîn ses" demiştir.

Ebu Bekir el-Hüzelî bir gün Hasan eUBasrî'ye sormuş: Ashâb-ı kiramın hanımları, bugünkü kadınların yaptıklarını yaparlar mı idi?" O da şu karşılığı vermiştir: "Hayır, onlar böyle yapmazlardı! Bu yapılanlar: yüzü tırmalama, yakayı yırtma, saçı yolma, yüzü ve bağrı yumruklama; çalman şeytan düdükleri; şarkı ve nağme yanında, inen mûsîbet sebebiyle duyduğumuz iki çirkin ve ahmak ses, onlarda yoktu yok! Şimdilerde ise ne

---

[23][23] Tirmizî, Kitabü"l-Cenaiz, 3/328, hadis no: 1005. (Tirmizî bu hadis hakkında: "Bu • hadis hasendir" demiştir.) M. Afîfî.

kadar çok! Yüce Allah, bir âyetinde mü'minler hakkında şöyle buyurur: "Onlar ki, kendilerine verilmiş bulunan malda isteyen ve mahrum olanlar için bir hak vardır."[24][24] Sizler ise ey el-Hüzelî, size verilmiş bulunan maldan bir de şarkıcıya ve yasaya hak tanıdınız... Bu ise, Allah'ın âyetinde yoktur."

Şeytanî Sema'ın Onikinci İsmi

Bu da "Savt-ı Şeytan" ismidir. Yüce Allah, bir âyetinde şeytana ve onun askerlerine Kitapla şöyle buyurur:

"Allah ona: "Defol git!" dedi. Onlardan kim sana uyarsa, cezanız mükemmel bir cezadır." "Onlardan gücünün yettiğini sesinle yerinden oynat, atlıların ve yayaların ile onların üzerine yaygarayı bas. Mallarda ve evlatlarda onlara ortak ol. (Haramdan kazanmaya şevket), onlara vâdet. Gerçi şeytan, aldatmadan başka bir şey va'detmez."[25][25]

îbni Ebî Hatim Tefsir'inde şöyle der; Bana babam, babama el-Leys'in kâtibi Ebû Salih, ona Muâviye bin Salih, ona Ali bin Ebî Talha, ona da îbni Abbâs şöyle söylemiştir: "Bu âyette: "Onlardan gücünün yettiğini yerinden oynat!" buyurulması, insanları günâha çağıran herşeye şâmildir."

Bilinen bir husustur ki çalgı ve şarkı da insanları günaha çağıran şeylerdendir. Bunun için bazıları ona "savt-ı şeytan=şeytanm sesi" demiştir. Nitekim yine îbni Ebî Hâtim'in nakline göre, Mücâhid bu âyetin tefsîriyle ilgili olarak: "Şeytanın sesi: mûsikî ve bâtıl olan her şeydir" demiştir. Cerîr'in Mansûr vasıtasıyla rivayetinde ise Mücâhid: "Şeytanın sesi, çalgılardır" demiştir.

Şeytana izafe edilmesi caiz olan herşey ve her ses, günah olacak şekilde yapılan her konuşma, haram olacak şekilde icra kılınan bütün çalgı sesleri, bu "Savt-ı Şeytan" tabirine dâhildir. Hepsine "şeytan sesi" demek caizdir. Nitekim günaha doğru atılan her

---

[24][24] Kur'an-ı Kerim, Meâric Suresi: 24-25..

[25][25] Kur'an-ı Kerim, Isrâ Suresi: 63-64.

adıma "şeytan ayağı", günaha doğru götüren her binite "şeytan atı" demek mümkün olduğu gibi... Nitekim yine îbn Ebî Hâtim'in rivayetinde ve ilgili ayetin tefsiri hakkında, îbni Abbâs'm: "Allah'a isyan yolunda, atılan her adım, şeytanın adımı ve yürüyüşüdür!" dediğine muttali oluyoruz.

Yine Mücâhid: "Allah'ın Yolu'nun dışındaki yollarda yapılan kavga ve kıtaller şeytanın yürüyüşüdür" demiştir. Katâde de: "Şeytanın, gerek insanlardan gerek cinlerden, atlıları ve yayaları vardır" demiştir.

Şeytanî Semain Onüçüncüismi

Bu da: Şeytan düdüğü anlamına gelen "Mezmûr-ı Şeytân" ismidir. Sahîhayn dediğimiz iki söz götürmez hadîs kitabında, Âişe (r.a.) vâlidemizden şöyle rivayet edilmiştir: "Peygamberimiz Bayram Namazından sonra benim yanıma geldi. O sırada yanımdaki iki kız çocuğu, vaktiyle yapılan Büâs savaşında Ölenler adına söylenmiş kahramanlık şarkıları söylüyorlardı. Peygamberimiz, yatağına uzandı ve arkasını bize döndü. Derken babam Ebû Bekir geldi, çocukların şarkı söylemekte olduklarını görünce beni azarladı: "Peygamber1 in yanında şeytan düdüğü mü?" diyerek çıkıştı. Peygamberimiz ona döndü ve: "Onlara ilişme ey Ebû Bekir" buyurdu. Sonra onlar konuşmaya başlayınca, onlar farketmeden kız çocuklarına işaret ettim, onlar da dışarı çıktılar."

îşte bu olayda, Ebu Bekir tarafından şarkı için, "Şeytan Mizmârı" sözü kullanılmış, Peygamberimiz de onun bu tâbirine bir şey deme-, mistir. Kız çocuklarına dahi bir şey dememesine gelince: Onlar henüz erginlik çağına gelmemiş iki çocuk idi. Ve kahramanlık şarkıları söylüyorlardı. Gün de bir bayram günü idi. Böylece neşe ve sevinçlerini artırmak istemişlerdi. Ortada herhangi bir kötülük ve çirkinlik yoktu. Şeytanın şimdilerde iyice genişletip yaygınlaştırdığı çalgı ve şarkılar ise böyle midir? Hiç bununla kıyâs edilebilir mi?

Zamanımızdaki şarkı ve eğlence meclislerinin durumu çok fecidir. Şeytanlar bunu o hale getirmişlerdir ki: Kendisinin güzelliği ve sesinin güzelliği ile tam bir fitne olan

kadın, ortaya çıkmakta ve içki içmeyi, zina etmeyi teşvîk eden şarkılar söylemektedir. Çalman çalgı ve eğlence âletleri de his ve heyecanları artırmakta, el çırpmalar, ıslık çalmalar da ayrıca katkıda bulunmakta... Bu şekil ve şartlarda icra olunan bir mûsiki ve eğlence meclisinin helâl olduğunu söyleyebilecek bir tek ilim ve irfan adamı bulunamaz! Hiç bir ilim ve iman ehli buna fetva veremez! Evet, orada bizzat içki içilmese, zina edilmese bile, söylenen şarkıların konusu bunlar olduğuna göre, kat'iyyen bunun caiz olduğu söylenemez! Böyle bir eğlence meclîsinin haram olması için, açıkça haramı teşvîk ediyor olması kâfidir. Çünkü harama yardım eden, harama vesile olan, haramı teşvik eden her şey, haramdır.

Mûsiki düşkünlerinin, kalkıp da bu "iki Cariye Hadîsi" ile delil getirmeye çalışmaları, "Efendim, Peygamberimiz'in evinde bile şarkı söylenmiştir" gibilerden laflar etmeleri, asla doğru değildir. Çünkü onlar bulûğa ermemiş çocuktular. Sonra mübarek bayram günündeki sürûru artırmak için söylenen, ahlâka uygun şarkılar, ahlâkı bozmaya ve mânevi temizliği gidermeye yönelmiş şarkıların delili olamaz! Sonra o iki câriye sâdece kahramanlık neşîdeleri okuyordu. Ellerinde ne def vardı, ne de çalgı âleti. Kendileri de asla raks etmiyorlardı. Islık çalmıyor, el çırpmıyorlardı. Orada bunlardan hiç biri yoktu. Böyle bir sürür vesilesini, kendilerinin çirkinlik ve kötülük dolu eğlencesine temel yapmak istiyen kimseler, hak ehli değil, ancak batıl ehli olabilirler.

Ne biz, ne de ilim ve îmân ehlinden herhangi bir zât; Peygamber Efendimiz'in evinde söylenen ve o durumda bulunan şarkılar için, asla "bu haramdır" diye bir şey söylemiyoruz. Bizim söylediğimiz, ilim ve îmân ehlinin söyledikleri: "Asla buna benzemeyen, harama teşvik eden, büyük fitnelere ve ahlaksızlıklara sebep olan" mûsikî ve eğlence meclislerinin, bunlara katılıp dinlemenin haram olduğudur.

Hakikati bilmekte, hakkı bâtıldan seçip gereği gibi amel etmekte, bütün kulların mutlak yardımcısı ve hidayet vericisi ise, şüphesiz sâdece ve sâdece yüce Allah'tır.

Şeytanî Sema'ın Ondördüncü İsmi, Sümud'dur

Sümud'un: Unutmak, gaflet etmek, eğlenmek, kibirlenmek, bir şey üzerine

düşkünlük etmek gibi mânâları var ise de; İbni Abbâs, Ebû Ubeyde, Ikrime gibi âlimlerimizin dedikleri gibi o, çalgı ve şarkı demektir. Hımyeri'lerin lügatmda zâten semûd, şarkı ve eğlence demektir. İnsanı esas gayesinden alakoyan, gaflet ve uyuşukluk getiren her şeye şümulü vardır. Nitekim bir âyette şöyle .buyurulmuştur:

"Şimdi siz bu sözden (yâni Kur'ân'dan) mı hayrete düşüyorsunuz? Ve gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz? Ve siz, koyu gaflete düşüp inad ediyorsunuz (ey koca gafiller)?"[26][26]

Alimlerimizin açıkladıkları gibi, insanı gayesinden alakoyup uzaklaştıran bir şey, her zaman oyun ve eğlence olmayabilir. Aşırı derecede sevinip oyalanma gibi, aşırı üzüntü ve kederler de olabilir. Bunun için sümûdun anlamında, bazıları "eğlenen kimse" derken, bâzıları da "unutan, uyuyan kimse"den söz etmişlerdir. Bunlar ise, birbirine aykırı olan şeyler değil, birbirini tamamlayan şeylerdir.

Yâni arada bir çelişki söz konusu değildir. Kimi gafletinin şiddetinden başını kaldırmış, hakka eğilmemektedir, kimi de kibirin kuvvetinden bir türlü hak ve hakikate doğru dönememektedir. Kimi oyun ve eğlencelerle o kadar şımarmıştır ki, başka hiç bir sesi duymamaktadır. Kimisi de şiddet ve öfke gibi duyguların esîri ve kurbanı olup gitmektedir. Bütün bunların hepsinde ise, çalgı ve şarkıların, ahlâka uygun düşmeyen oyun ve eğlencelerin çok hissesi bulunmaktadır.

3. KISIM:

ÇALGI ve EĞLENCE ALETLERİNİN HAHAMLIĞI

Bu kısımda, çalgı ve eğlence âletlerinin haram olduğuna dâir hadîsler üzerinde durulacaktır.

Abdurrahmân bin Ganm şöyle demiştir: Bana Ebû Amir'in söylediğine göre, Ebû Mâlik el-Eş'arî şöyle anlatmıştır. "Bir gün ben, Peygamber'in (s.a.v.) yanında idim. O'nun

---

[26][26] Kur'an-ı Kerim, Necm Suresi: 59-60-61.

şöyle buyurduğunu duydum:

"Ümmetimden öyle kimseler gelecektir ki, bunlar, zinayı, ipeği, içkiyi ve çalgıyı helâl sayacaklardır!"[27][27]

Bu hadîs sahihtir. Buhârî bunu, kendisiyle delîl getirerek Sahîh'ine almıştır. Evet o bunu talikan rivayet etmiştir, fakat tâkikmda kesin davranmıştır. Onun bu hadîsi hakkında, İbni Hazm gibilerin tenkîdi, bir şey ifâde etmemiştir. İbni Hazm, eğlence âletlerinin çalınmasını mübâh saydığı için, Buhâri'nin bu rivayetinin senedinde kesiklik olduğunu söylemiştir. Bizim, onun bu vehmine cevâbımız, birkaç nokta üzerinde olacaktır. Şöyleki:

Birincisi: Buhâri, kendi sağlığında Hişâm bin Ammâr ile karşılaşmıştır. Binâenaleyh O, "Hişam dedi" dediği zaman, Hişâm'm kendisinden duyarak nakletmiş gibi olur.

İkincisi: Eğer o, ondan duymamış olsaydı kesin bir ifâde kullanmazdı. İmâm Buharı hazretleri, hadis rivayet edenlerin tedlîsten en uzak bulunanıdır ve bu, bu ilmin âlimlerince bilinen bir husustur.

Üçüncüsü: O bunu sahîh olarak kabul etmemiş olsaydı, bununla ihticâc etmezdi.

Dördüncüsü: O bu hadîsin peygamberim iz'e nisbetinde kesin bir ifâde kullanmış, "rivayet olundu", "zikr edildi" gibi zayıflık ifâde eden herhangi bir tâbiri kullanmamıştır.

Beşincisi: Bütün bu noktaları görmezlikten gelsek bile, başkaları bunu senedi muttasıl olarak rivayet etmiştir.

İlgili hadîsin meseleyle ilgili olarak dalâletine gelince: Hadisde geçen el-meâzifîn: çalgı ve eğlence âletleri olduğunda hiç bir ihtilâf buylunmam aktadır.

Eğer bunlar aslında helâl olsaydı, herhalde aslında haram olan zina ve içki ile birlikte anılmaz ve hakkında: "Öyle kimseler gelecek, zinayı, içkiyi, çalgıyı helal sayacaklar" buyurulmazdı. Meseleyle ilgili olarak îbni Mâce'nin rivayeti de oldukça dikkat çekicidir. Onun rivayeti de Ebû Mâlik el-Eş'arîden olup şu mealdedir:

---

[27][27] Buharî, Kitabü'l-Eşribe, 6/243. Müslim, Kitabü'l-Libas: 2/1635, hadis no: 2066, 2075. Ebu Davud: 4/112. Tirmizî: 4/217. Nesaı: 8/156. İbni Mace: 2/1187.

Rasûlüllâh buyurdu: "Ümmetimden bâzı kimseler, şüphesiz içkiyi, adını değiştirmek suretiyle içeceklerdir! Başlarının üzerinde çalgı âletleri çalınacak, şarkıcı kadınlar şarkı söyleyecektir. Allah da onları yerin dibine batıracak, kendilerini maymun ve domuz haline getirecektir."[28][28]

îbni Mâce'nin bu rivayetinin isnadı sahihtir. Bu hadisde onlar hakkında haber verilen bu ceza ve kötü âkibet, her ne kadar o işlerin toplamına ise de, bu işlerden her biri de ayrı ayrı zemmedilmiş ve cezaya lâyık görülmüş durumdadır.

Bu konudaki hadîsler, bunlardan ibaret de değildir, daha pek çok hadîs vardır. Sehl bin Sa'd hadîsi, Imrân bin Husayn hadîsi, Abdullah bin Amr hadîsi, Abdullah bin Abbas hadîsi, Ebu Hüreyre ve Ebu Umame Hadisleri, Aişe Hadisi, Ali bin Ebî Talib Hadisi, Enes bin Mâlik hadîsi, Abdurrahmân bin Sabit hadîsi ve el-Gâzi bin Rabîa hadîsi bulunmaktadır. Şimdi sırasıyla bunları da görelim! Tâ ki Kur'ân ehlinin gözleri ve gönülleri aydın olurken, şeytanî ve nefsânî eğlenceler peşinde koşanların da aklı başına gelsin.

Seki Bin Sa'd Hadîsi:

Bunu îbni Ebi'd-Dünyâ, Heysem bin Hârice vasıtasıyla şöyle nak-letmiştir: Sehl bin Sa'd es-Sâidî'den, şöyle demiştir: Rasûlüllâh buyurdu:

"Benim ümmetimde büyük bir yer göçüğü olacak, yukarıdan taş yağacak, insanların şeklinde değişme olacaktır!" Ey Allah'ın Rasûlü, bu ne zaman olacaktır? diye sorduklarında, O şöyle buyurur:

"Çalgılar, şarkılar icra olunup, içkiler içildiği zaman."[29][29] İmrân bin Husayn Hadîsi:

Tirmizî'nin bu rivayeti de bu anlama gelmektedir. Tirmizî bunun sonunda: "Bu hadis garibtir" demiştir.

Abdullah bin Amr Hadîsi:

Bunu, îmam Ahmed Müsned'inde, Ebû Dâvud da Sünen'inde rivayet ederler ve şu

---

[28][28] Buharı: 6/243. îbni Mace:"2/1333. Beyhakî, Sünen-i Kübrâ: 10/221. Ebu Davud: 2/295. Müsned: 4/237.

[29][29] Tirmizî: 4/479. (Tirmizî bu rivayet için "garibtir" demiştin Ravileri İçinde Abdurrahmân bin Zeyd bin Eşlem vardır ve bu rivayet çok zayıftır.)

anlama gelir: "Allah ümmetime içkiyi, kumarı, kû-be, dümbelek, kopuz, tambur gibi çalgı âletlerini ve gubeyrayı haram kılmıştır. Akla sarhoşluk veren her şey haramdır."[30][30]

Hadîsin diğer metninde, "Habeş içkisi boza, bira gibi içkileri de haram kılmıştır" denilmiştir.[31][31]

îbni Abbâs Hadîsi:

Müsned'inde îmam Ahmed, ondan şu rivayeti verir: Rasûlüllâh buyurdu:

"Allah, içkiyi, kumarı ve kûbeyi (dümbelek, tambur, gitar gibi çalgı âletlerini) haram kılmıştır. Her sarhoşluk veren haramdır."

Ebu Hüreyre Hadîsi:

Bunu da ondan Tirmîzi rivayet etmiştir. O şöyle demiştir: RasûlüUah buyurdu:

"Savaş ganimeti, bir devlet addedilir, emânet yağmalanıp zayi edilir, zekât zarar sayılır hâle gelindiği zaman, ilim din için değil de dünyâ için tahsil edildiği, kişi karısına itaat, anasına isyan eder olduğu, arkadaşına yaklaşıp babasından uzaklaştığı zaman, cami ve mescidlerde sesler yükseldiği, topluluğu içlerinden en günahkârı yönettiği zaman, kişiye şerrinden korkulduğu için ikram edildiği, şarkı ve çalgıların aşikar olduğu, içki içildiği, ümmetin sonrakileri öncekilere lanet ettiği zaman... İşte bütün bunlar olduğu zaman, kırmızı fırtınayı bekle! Artık onun gelmesi, deprem olup yerde büyük bir çöküğün vukua gelmesi, yukarıdan taş (veya bombaların) yağması, insanların şeklinde değişme olması yakındır! Diğer kıyamet alâmetleri de peşpeşe gelir."[32][32]

Tirmizî bu hadîs hakkında, "hasendir, garîbtir" demiştir. Yine îbni Ebi'd-Dünya Ebu Hüreyre'den şöyle nakleder: "Rasûlüllâh buyurdu: "Bu ümmetten bir topluluk, âhir zamanda maymun ve domuz şekline getirilecektir."Oradakiler sordu: "Ey Allah'ın Elçisi, bunlar: La İlahe İllallah Muhammedün Rasûlüllâh!, tevhidine şehâdet getirmiş değiller midir?"

---

[30][30] Ebu Davud: 3/756.

[31][31] Müsned: 2/171.

[32][32] Tirmizî: 4/494, hadis no: 2210. (Bu hadis zayıftır. M. Afîfî).

Peygamberimiz şu cevabı verdi: "Evet, onlar buna şehâdet getirmişlerdir. Onlar oruç tutup namaz da kılmaktadırlar. Fakat onlar, şarkılar ve çalgılarla eğlenmekte, içki içmektedirler. İçki ve eğlence üzerine gecelemektedirler. Sabah olunca da maymun ve domuz hâline getirilmiş olacaklardır."[33][33]

Ebû Umâme Hadîsi:

Ahmed'in Müsned'inde ve Tirmizî'nin Sünen'inde onun rivayet ettiği bu hadis şöyledir: Peygamberimiz buyurdu:

"Ümmetimden bir topluluk, akşam olunca yer ve içer, oynayıp eğlenir. Sonra sabah olduğunda maymun ve domuz hâline getirilmiş oldukları görijlür. Bir topluluğun üzerine de bir fırtına gönderilir ve meskenleri yerle bir edilir. Onların bu âzâba çarptırılmış olmalarının sebebi, içkiyi helâl saymaları, şarkıcı kadınlar edinip, çalgı âletlerini çaldırmalarıdır."[34][34] Bunu, takva ve salâh ehlinin büyüklerinden Ferkad el-Sebehî rivayet etmiştir. Fakat kendisi hadîs ilminde kuvvetli değildir.

İbni Ebi'd-Dünyâ Abdullah bin Ömer el-Cüşemî vâsıtasiyle Ebu Umâme'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlüllah buyurdu:"Şu ümmetten bir cemâat, geceleyin yer, içer, oynar ve eğlenir. Gecenin sabahına ise, maymuna ve domuza döndürülmüş olarak girerler. Onlara bir büyük yer çöküğü ve yukarıdan taş yağdırılması şeklinde azâb verilecektir. Denilecek ki: "Geceleyin falanın evi yerin dibine batmış. Bu gece, falan kabilenin bütün evleri yerle bir olmuş." Evet, Lût (a.s)'ın kavmine olduğu gibi, üzerlerine taş yağacak. Ad kavmine gönderildiği gibi, kendilerine, yıkıp yok eden fırtına gönderilecektir. Çünkü onlar, içki içmekle, ribâ ve faiz yemekle, şarkıcı kadınlar ve çalgıcılar edinmekle, akraba ile ilgiyi kesmekle, böyle bir cezaya lâyık olmuşlardır."[35][35]

Müsned'deki Ebû Ümâme hadîslerinden biri de şöyle gelmiştir: . Rasûlüllah buyurdu:

"Allah beni, bütün âlemlere rahmet ve hidâyet olarak gönderdi ve bana çeşitli çalgı ve eğlence âletlerini kırmayı, putları yok etmeyi emretti."

---

[33][33] Bu rivayet, son derece zayıftır. M. Afîfî.

[34][34] Müsned: 5/259, 5/329. (Bu hadis zayıftır. M. Afîfî).

[35][35] Müsned: 5/259. Zevâidi'l-Müsned: 5/329. (Bu rivayet zayıftır. M. Afîfî).

Bunun ravîleri arasında Ubeydullâh bin Zahr bulunmaktadır. Buharı onun için: "sikadır" demiştir. Ayrıca Ali bin Yezîd'in zayıf, Kasım bin Abdurrahman'm da "sika" yâni güvenilir olduğunu bildirmiştir.[36][36]

Aynı senedle Müsned'de ve Tirmizî'nin Sünen'inde şu hadîs rivayet edilir: "Şarkıcı cariyelerin alım-satımını yapmayınız ve onlara tâlimde de bulunmayınız. Bunların alım-satımında hayır yoktur, bunun parası, kazancı haramdır."[37][37]

işte Yüce Allah'ın şu âyeti, bu gibi şeyler hakkında nazil olmuştur. "İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allah'ın yolundan saptırmak maksadı ile sözün eğlence türünden olanı satın alır."[38][38]

_ Hz. Âişe Hadîsi:

îbni Ebi'd-Dünyâ bunu, Hasan bin Mahbûb vasıtasıyla rivayet eder. Buna göre Hz. Aişe validemiz şöyle demiştir: Rasûlüllah buyurdu:

"Ümmetimde, yer göçüğü, yukarıdan taş yağdırılması ve insan şekillerinin değiştirilmesi olacaktır!" Ben bunun üzerine: Ey Allah'ın Rasûlu, bunlar "La ilahe illallah" demektedirler" dedim. Peygamber Efendimiz de buyurdu: "Evet onlar bunu söylemektedirler. Fakat aynı zamanda şarkı ve çalgıya mübtelâdırlar, aralarında içki ve zina yüz göstermiştir, ipekliyi de giymektedirler. İşte böyle olunca da, öyle olacaktır."[39][39]

Yine İbni Ebi'd-Dünya Muhammed bin Nâsıh vasıtasıyla şu rivayeti verir: Enes bin Mâlik anlatıyor:

Ben, yanımda bulunan bir arkadaşımla birlikte Validemiz Aişe'nin huzuruna varmıştım. Yanımdaki arkadaş:

- "Ey mü'minlerin annesi, zelzele hakkındaki hadîsten bizi haberdâr eder misin?" dedi. Aişe şu cevabı verdi:

'İnsanlar zinayı mübâh saydıkları, içkiyi içtikleri ve çeşitli çalgı âletlerini çalıp

---

[36][36] Müsned: 5/257. (Bu rivayet fazla zayıftır. M. Afîfî).
[37][37] Tirmizî: 3/579, hadis no: 1282. İbni Mace: 2/722. (Bu rivayet çok zayıftır. M.Afîfî).

[38][38] Kur'an-ı Kerim, Lokman Suresi: 6.

[39][39] (Hafız Zehebî'nİn de dediği gibi, rivayet zayıftır. M. Afîfî)

oynadıkları ve eğlendikleri bir sırada; Yüce Allah bunlara gazab edecek ve sarsılması için yere emir verecektir! Yer müthiş sarsılacak. Gerçekten tevbe edip bunu bırakanlar hâriç, diğerleri helak olacaklardır." Adam tekrar sordu:

- "Deprem, onlar için bir azâb mıdır?" Hz. Aişe Validemiz:

- "Aksine kendileri için bir nasihat, rahmet ve iyiliktir! Fakat bu, îmanı olanlara mahsustur. Kâfir olanlar için ise, elbette bir azâb ve ilâhi bir gazabtır."

Enes demiştir ki: "Benim, Rasûlüllâh'tan sonra duyupta en çok sevindiğim hadîs işte bu hadîs olmuştur."[40][40]

Ali bin Ebû Tâlib Hadîsi:

Yine îbni Ebi'd-Dünyâ bunu Rubiyyi' bin Tağleb vasıtasıyla rivayet eder. Ali(r.a.) şöyle der: Rasûlüllâh buyurdu:

"Ümmetim şu on beş şeyi işlediği zaman, belâ üzerlerine çöker!"

Oradakiler tarafından bunların neler olduğu sorulduğunda, Rasûlüllâh şöyle buyurdu:

"Ganimet devlet ve üstünlük, emânet yağma malı, zekât bir yük ve zarar sayıldığı zaman, kişi karısına itaat edip anasına isyan ettiği, arkadaşına iyilik, babasına kötülükte bulunduğu zaman, cami ve mescidlerde sesler yükseldiği, insanları onların en kötüleri idare ettiği zaman, kişiye şerrinden korkarak ikramda bulunulduğu, içkinin içilip, ipeklinin giyildiği, şarkıcı kadınlar edinildiği, ümmetin sonra gelenlerinin öncekilere lanette bulunduğu.zaman... İşte bütün bunlar işlendiği zaman; artık kırmızı fırtınayı bekleyiniz! Artık yerin bir parçasının batmasını, insanların şekillerinde değişiklik olmasını da bekleyiniz!"[41][41]

Abdul-Cebbâr bin Asım vâsıtasiyle sevkedilmiş bulunan hadîs de şöyledir: "Ali'den (r.a), O şöyle dedi: Peygamberimiz buyurdu:

---

[40][40] Bu rivayet zayıftır. M.Afîfî

[41][41] Tirmizi : 4/494, badis no: 2210 (Tirmizî bunun garib olduğunu söylemiştir ve bu rivayet zayıftır. M.Afîfî)

'Ümmetimden bir grub, maymun şekline getirilir, bir grub da domuz suretine çevrilir. Bir grub yere batırılır, bir grub fırtına ile helak olunur. Onlar bu cezalara, içki içtikleri, ipekli giydikleri, şarkıcı kadınlar edinerek çalıp oynadıkları için çarptırılacakdır."[42][42]

Enes bin Mâlik Hadîsi:

Bunu da îbni Ebi'd-Dünyâ, Ebu Amr vâsttasiyle rivayet eder: Enes ' şöyle demiştir: Rasûlüllâh buyurdu: "Elbette bu ümmette yere batırılma, yukarıdan taş yağdırılma, şekillerinin değiştirilmesi şeklinde ceza ve belâlar olacaktır. Bu ise, içki içilip çalgılar çalındığı, şarkılar söylenip eğlenildiği zaman olacaktır."[43][43]

Enes'in, Ebû İshâk el-Ezdî vasıtasıyla gelen rivayetinin anlamı ise şöyledir: "Bazı kimseler içki içip çalgılar ve şarkılarla eğlendikten sonra, koltuklan üzerinde kendilerinden geçerler. Sabah olunca bir de ne görsünler, maymun ve domuz şekline getirilmislerdir!"[44][44]

Abdurrahmân bin Sabit Hadîsi:

îbni Ebi'd-Dünyâ'nın îshâk bin İsmail vâsıtasiyle sevkettiği bu hadis ise şu mealdedir:

'Benim ümmetimde, bir yere batırılma, bir üzerlerine taş yağdırılma, bir de şekillerinin değiştirilmesi şeklinde azâb ve belâ olacaktır." İbni Sabit, bunun ne zaman olacağını sorduğunda, Rasûlüllâh şöyle buyurur:

"Çalgı âletlerini izhâr ettikleri ve içkiyi mübâh-helâl saydıkları zaman."[45][45]

El-Ğâzî bin Rabîa Hadîsi:

Yine îbni Ebi'd-Dünyâ rivayet ediyor, Abdül-Cebbâr bin Asım vası-tasıyle, Onun verdiği senede göre, bu hadîsde şöyle buyurulmuştur:

---

[42][42] Bu rivayet zayıftır.M.Afifi.

[43][43] Bu rivayet zayıftır.M.Afifi.

[44][44] Bu rivayet zayıftır. M. Afîfî.

[45][45] Mürsel ve zayıftır. M. Afifî

"Def-dümbelek vurup tanbur-gitar çalarak eğlendikleri ve içki içtikleri şifada, koltuklarına kasılmış bir durumdaki insanlar; o gecenin sabahına maymun ve domuz şekline getirilmiş olarak çıkacaklardır."[46][46]

Yine İbni Ebi'd-Dünyâ'nın sevkettiği bir hadîsin meali şöyledir: trÜmmetimden bâzı kimseler, ipekli giymeyi, içki içmeyi ve çalgı âletlerini çalmayı helâl sayacaklardır! Allah da kendilerine ceza olarak: Bir dağı başlarını yıkacak, bazılarını maymuna, bazılarını da domuza çevirecektir."[47][47]

îbni Ebi'd-Dünyâ şöyle der; Bize Harun bin Abdullah rivayet etti. Ona Yezid bin Harun, Ona Eş'ras Ebû Şeybân el-Hüzelî anlatmış ve şöyle demiştir: Ben, Ferkad es-Sebehî'ye dedim ki:

- "Tevrat'tan okuyarak o anlattığın garîb haberlerden bana da bahsetseniz olmaz mı?" O şu karşılığı verdi:

- "Ey Ebû Şeybân, vallahi ben, Rabbına'a karşı yalan söyleyecek değilim. Benim Tevrat'ta okuduğum haber aynen şöyle idi: "Kendileri ehl-i kıble oldukları, Ümmet-i Muhammed'e mensûb bulundukları halde, bazı kimselerin üzerine gökten taş yağacak, bir kısmı yere batırılacak, bir kısmı da şekil bozukluğuna uğrayacaktır." O bunu söyleyince ben kendisine:

- "Bunun sebebi olan ameller ne imiş acaba?" diye sordum. O da bana şu cevabı verdi:

- "Onlar şarkıcı kızlar edinecekler, def-dümbelek vurup çalgı âletlerini çalacaklar. İpeği ve altını kullanacaklar. Ömrün uzun olursa, bunların işlendiğim gözünle görürsün! Şayet görecek olursan, bundan çok sakınmalısın! Ayrıca üç şey daha vardır ki, onlar da vukua gelecektir: Erkeğin erkekle iktifa etmesi, kadının kadınla yetinmesi, bir de arabın acemin âdetlerine imrenmesi."

O böyle deyince:

- Arabtan kimleri kasdettiğini, sordum. O da şöyle dedi:

46[46] Mürseldir. M. Afîfî
47[47] Mürseldir. M. Afîfî.

- "Arab demekle ben, ehl-i kıble bulunan müslümanları kastettim." Bundan sonra, kendisi sözüne şöyle devam etti: "Vallahi gün gelecek, Lût kavmi gibi insanların üzerine gökten taş yağacak, insanlar bazıları yollarda ve meydanlarda ve evlerinde bu taşlarla helak olacaklar. Bazıları maymuna, bâzıları da domuza dönüştürülecek. Karun'un kavmiyle yere battığı gibi bazı kimseler de yere batırılacaktır."

Buraya kadar gördüğümüz bu müteaddid hadislerde, bu ümmette de bazı kimselerin şekil değişikliğine uğratılacakları vurgulanmaktadır. Bu rivayetlerin bâzısında bunların, içki, çalgı ve şarkı düşkünleri olduğu bildirilmiş, bazısında ise mutlak ifâde edilmiştir. Salim bin Ebi'1-Ca'd bu konuda şöyle der: "Öyle zamanlar gelecek ki, bazı kimseler birinden bitecek işleri sebebiyle onun evinin önüne gidip kendisinin dışarı çıkmasını beklerlerken, adam dışarı çıkacak. Bir de ne görsünler, adam maymuna çevrilmiş! Bir başkasına gittiklerinde, onun da domuza çevrilmiş olduğunu hayretle müşahede edecekler. Sabahleyin evinden çıkıp dükkanına çalışmaya giden birisi, akşam evine şekli değiştirilmiş olarak dönecektir."

Bu konuda Ebû Hüreyre şöyle der: "Kıyamet kopmazdan Önce insanlarda iş himmeti o kadar ağır basacak ki: îki arkadaş işlerine giderken, yolda birisi maymun şekline dönüştürülecek, diğeri buna aldırmadan işine gidecek. Bir başka defasında işlerine giden iki arkadaştan biri, giderken domuza çevrilecek, arkadaşını bu halde gören diğeri, işine gidecek. Bunlar âhir zamanda mutlaka görülecektir."

Abdurrahmân bin Ğanm şöyle diyor: "Ahir zamanda, bir nehrin iki yakasında komşu iki mahalle, su ihtiyaçlarını aynı nehirden giderip dururlarken, günlerden bir gün sabaha çıktıklarında, nehrin diğer yakasındaki komşu mahalle halkının tamâmının yere batırılmış olduklarını görüp şaşıracaklardır."

"Bir el değirmenini çevirip un yapmak üzere oturan iki kişiden bi-

rinin, aniden şekil değiştirdiği de görülecektir. Yanındaki arkadaşı şaşırıp bakakalacaktır."

Mâlik bin Dinar diyor ki: "Ahir zamanda günlerden bir gün, çok şiddetli bir rüzgar esecek. İnsanlar karanlıklar içinde kalacak. Şaşkınlık içinde toplanıp âlimlere koşacaklar.

Bir de ne görsünler, kendilerinin derdine bir çâre bulsunlar diye gittikleri âlimler, şekil değişikliğine uğratılmışlardır."

İlim ehlinden bâzıları da şöyle demişlerdir: "Bir insan, aldatma, oyuna getirme, hile yapma gibi çeşitli günahları alenen işleme gibi halleri adet edinince; onun kalbi bu halin iktizâ ettiği şekilde değişip şekillenir. Kalben ve manen maymun veya domuz hâlini almış olur. Yani taşıdığı huyun şekline ve rengine göre, bir hayvanın haliyle hal-lenmiş olur. İç yüzünde bu hayvanın şeklini ve suretini aldığı gibi, dış yüzünde de buna göre bir şekil ve suret belirir, bunun bir nişanı bulunur. Basiret ve firâseti tam olanlar ise; bâtında ve gerçekte bir hay-> vanm huyuyla huylanmış bulunan bir kimsenin bâtınından zahirine akseden bu belirti ve nişanı sezebilirler. Zira insanların iç yüzleri dış yüzleri ile büyük bir irtibat halindedir. İç yüzü itibariyle ve hakikatte korkunç bir derecede hileci, aldatıcı ve tuzak kurucu olan bir insan bulamazsınız ki, dış yüzü itibariyle bu maymunlaşmadan bir belirti vermesin. Bu, diğer huylar itibariyle de böyledir. İşte dışın bu kuvvetli bağı itibariyledir ki Peygamber (s.a.v.) Efendimiz, bir hadîslerinde de, na-mazını kılarken uyduğu imamdan önce davranan kimseler hakkında şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz, başını imamın başından evvel kaldırdığı zaman, Allah'ın cezasına çarpılarak başının eşek başına çevrilmesinden hiç korkmaz mı?"[48][48]

İşte Efendimiz, bu hadîsleri ile, imamına muhalefet eden kimsenin kalbinde, eşeğin başındaki anlayışsızlıktan yana bir benzerlik meydana geleceğine işarette bulunmuşlardır. İşte bu itibarladır ki, onun başının eşek başına benzetilmiş olacağına işarette bulunduğunu görüyoruz. Yoksa, kafasının hakîkaten ve şeklen eşek kafasına dönüşeceği kasdedilmiş değildir. Tabiî, bu hareketi sebebiyle o, namazında meydana gelen fesada uğrama, sevabının eksilmesi gibi manevî mahzurları da irtikâb etmiş olur."

işte bâzı âlimlerimizde, bu kabil sözler söylemiş, yorum ve te'villerde bulunmuştur. Şimdi insafla düşünüp sıhhatli bir muhakemeye varıldığında, namazında imamına muhalefet eden bir kimsenin kalbinde, böyle eşek basma benzetilmeye yetecek derecede bir iç değişimi söz konusu olursa; yukarıdaki hadîslerde haber verilmiş bulunan "maymuna ve domuza benzer bir hale gelme" hususları, nasıl reddedilebilir? îlâhi bir ceza olarak, bu içki ve çalgı düşkünlerinin iç âlemlerinde maymuna, domuza benzerlikler

---

[48][48] Buharı: 1/170. Müslim: 1/321. Tirmizî: 2/475. Ebu Davud: 1/413. Nesaî: 2/96.

meydana gelmez mi? iç aleminde meydana gelen bu değişimlerin, dış alemlerinde belirti vermesine de ne engel olabilir? Allah'ın hilkat ve fıtrat kânununda carî bulunan hikmet ve adaletinin gereği dahi bu değilimdir? Allah, böyle ceza ve âkibetlerden kullarını korusun!

Biz, mûsikî ve şarkı konusunda ayrıca büyük bir kitap telif etmiş bulunuyoruz. Bu kitabımızda şeytani semâ ile Rahmanî semâ'ın arasındaki farkları ortaya koymuş, şeytanî sema'ı tamamen çürütüp reddetmiş bulunuyoruz. Bu farkı bütün detayları ile görmek ve öğrenmek isteyenlere o kitabımızı tavsiye ederiz. Burada ise, bu şeytanî semâ'ın; şeytanın tuzaklarından biri olduğunu bir nebze olsun açıklamak istedik. Şüphesiz tevfîk ve hidayet Allah'tandır.

Şeytanın Tuzaklarından Biri De "Hülle Tuzağı"Dır

Hüllenin gayr-i meşru ve lanetlenmiş bir şey olduğu hakkında Ebû Hüreyre (r.a) şöyle demiştir: Peygamber Efendimiz buyurdu:

"Allah, hülle yapana da, yaptırana da lanet etsin."[49][49]

Şeytanın kurduğu ve kendisiyle murada erdiği tuzaklarından biri de "hülle tuzağı" dır. Rasûlüllah Efendimiz ise, bunu yapana da, yaptırana da lanet etmiş, bunun failini "Kiralık Koç"a benzetmiştir. Ve gerçekten hülle sebebiyle insanlara bula şan lanet ve utanç çok büyük olmuştur. Kâfirler bile bu yüzden müslümanları utandırmış, Allah'tan başkasının bilip-sayamıyacağı kadar büyük fitne ve fesadlar meydana gelmiştir. Şeref ve onur sahibi zâtlar'ın: bu hülle denilen lânetli şeyden duydukları tiksinti ve nefret, zinadan duydukları tiksintiden daha şiddetlidir.

Yine bu zâtlar, temiz fıtratları ve selîm mantıkları ile derler ki: "Bu hulîe denilen şey gerçekten bir nikâh olsaydı, Rasûlüllah Efendimiz bunu lanetlemezler di. Nikâh, haddi zâtında Peygamberimiz'in bir sünnetidir. Sünneti işleyen ise lanete değil, Allah'ın yakınlığına ve rızâsına erer. Hülle yapan ve yaptıran ise lanetlenmiştir. Üstelik yine

---

[49][49] Darimî: 2/1158. Beyhakî: Sünen-i Kübrâ: 7/208.

Peygamberimiz tarafından "Kiralık Koç"a benzetilerek kınanmıştır. Nice islâm büyüğü de, hülle yapan kimseyi, "Cehennem Çivisi" demek suretiyle ayıplamışlardır. iffetli ve tertemiz bir islâm kadınının, hulleci-nin özel odasına konulduğu ve boğazlanmaya hazırlanmış bir koyunun kasabın bıçağına baktığı gibi, hulleciye baktığı zaman; duyduğu utanç ve çektiği sıkıntının; koskaca bir dağı sırtına yüklenmiş olmaktan daha ağır ve şiddetli olduğunda hiç şüphe edilmemelidir! "Keşke bu başıma gelmezden önce ölüp de kabrime konulmuş olsaydım!" diye vicdan azabı çektiği muhakkaktır. Fakat zavallı kadın burada, eli bıçaklı kasabın Önündeki koyundan sanki daha çaresizdir.

Kocası olacak adamla, hulleci denilen adam, özel bir şekilde anlaşarak, onu bu duruma mahkûm etmişlerdir. Adına da Hülle Nikâhı demişlerdir. Nerde nikâh, ner.de zifaf, rierde ilân, nerde düğün, nerde düğün cihazı? Nerde gelin, nerde taşıyıcılar, nerde gelini düzenleyip hazırlayanlar, nerede gelinin gelinlik eşyaları? Ne mehr-i muaccel var, ne de müeccel! Ne düğün ziyafeti var, ne de bahşişciler, ne def vurulmakta, ne de davul. Bir evlilik olduğuna dair ne bir işaret var, ne de şiar! Her şey büyük bir gizlilik ve saklı tutma gayreti içinde cereyan etmektedir.

Zavallı kadın, kurbanlık koyun misâli, lânetli hülle kararının kurbanı olmaktadır. "Kiralık Koç" kendisine verilen peşin ücretle kadına, yaklaşmakta, kadının hülle yaptıran kocası ve velîsi de, bu özel hülle bürosunun kapısında bekleşmektedirler, işte böyle bir durumda lanetlenmiş bulunan hulleci, haram ve necis olan teması ile, gûyâ , ka^âını temizlemekte ve kocasına helâl kılıvermekte. Güya bir "Hülle Evliliği" yapılmıştır. Dışardakiler; "tamamsa, kadını bırak" derler. O ise, peşin aldığı ücrete ilâveten, vâdedilmiş bulunan ücretini almadıkça kadını bırakmaz, habs eder.

Bunun meşru.bir evliliğe benzeyen tarafı neresidir? Ey aklını ve insafını yitirmemiş müslüman! Sen hiç, ücretini almadıkça kadına yaklaşmayan, vâdedilen ücreti almadığı müddetçe de kadını hapseden bir evlilik işittin mi? Ayrıca bu hulleci "Kiralık Koç" kadına da şu tenbihte bulunur: "Sana sordukları zaman, aramızda olup geçeni mutlaka îtirâf edeceksin! Aksi halde kocana dönemezsin!" Kadıncağız dünyaya geldiğine bin pişman ve büsbütün perişan bir halde, özel hülle odasından çıkar. Kapıda bekleşenler, hazır bulundurdukları şahitlerinin yanında kadına sorarlar: "O iş oldu mu?" Kadıncağız inkâr edemez, itirafa mecbur kalır. Bekleşen tanıklar da bahşişlerini alıp oradan uzaklaşırlar.

Bunun fecî taraflarından biri de, kendisini ve özel bir odasını bu lânetli hülle işine

ayırmış bulunan bir adama, bâzan ayrı ayrı kocalardan boşanmış iki kız kardeş veya ana-kız olan iki kadın getirilir. O hul-leci de bunların her ikisine ayrı ayrı hülle akdi ve anlaşması yaparak, aynı gecede hüllesini icra eder.

Böyle bir insan, elbette hakkında rivayet buyuruları hadis de olduğu gibi, Allah'ın lanetine müstehık birisidir. Nitekim Abdullah tbni Mes'ud hazretlerinin rivayet ettiği bir hadîs-i şerifde de şöyle buyurul-muştur: "Rasûlüllâh Efendimiz, hülleyi yapana da, yaptırana da lanet etti."[50][50]

Bu hadîsi, Hâkim sahîh olarak rivayet ettiği gibi, Tirmizî de rivayet edip hakkında: "Bu hadîs, hasendir, sahihtir" demiştir. Ayrıca şu kıymetli; bilgiyi de vermiştir: "İlim ehline göre amel, bu hadîse göredir. Ömer bin el-Hattâb, Osman bin Affân, Abdullah bin Ömer, hep böyle hükmetmişlerdir. Allah cümlesinden razı olsun! Tabiînden olan fukahânm sözleri de böyledir."

Bu hadîsi, imam Ahmed Müsned'inde rivayet ettiği gibi, Nesai de Sünen'in de sahîh bir senedle rivayet etmiştir. Bu ikisinin rivayet ettikleri metnin anlamı şöyledir: "Rasûlüllâh, vücudunun derisi üzerine dövme yaptıran ve bunu yapanlara, saçma insan saçı ilâve eden ve ettirenlere, hülleyi yapan ve yaptıranlara, faizi yiyen ve yedirenlere lanet etti."[51][51]

Yine îmam Ahmed'in Müsned'inde, Nesaî'nin Sünen'inde Abdullah İbni Mes'ud'dan şöyle rivayet edilmiştir: "Ribâyı (faizi) yiyen ve yedirene, bildikleri halde bunun sahiciliğini ve kâtipliğini yapana, zekatı saklayıp vermeyene, hicretten sonra izi üzerine dönüp islâmdan ayrılana, hülle yapana ve yaptırana, Rasûlüllâh Efendimizin diliyle lanet edilmiştir. Bunlar, kıyamet gününde lânetleneceklerdir."[52][52]

Yine îmam Ahmed'in ve Nesaî'den başka Sünen sahiplerinin Ali bin Ebû Tâlib'den (r.a) rivayetleri şöyledir:

"Peygamber (s.a.v.), hülle yapana da, yaptırana da lanet etmiştir!"[53][53]

---

[50][50] Ebu Davud: 2/562, hadis no: 2076. Tirmizî: 3/428. Nesaî: 6/149. İbni Mace: 1/ 622. Müsned: 1/83.2/323.

[51][51] Önceki kaynaklar.

[52][52] Önceki kaynaklar.

[53][53] Önceki kaynaklar.

Ebû Hüreyre de (r.a) şöyle demiştir: Rasûlüllâh Efendimiz buyurdu:

"Allah; hülle yapana da yaptırana da lanet etsin."[54][54]Bunu, îmam Ahmed, tamâmı sika = îtimâd edilir râviler zinciri ile rivayet etmiştir. Bu râvîlerin hepsini, gerek îbni Mâin gerek diğerleri muteber kabul etmişlerdir.

İmam Tirmizî Kitâbü'l-îlel'de şöyle demiştir: Ben Ebu Abdullah Muhammed bin İsmail el-Buhâri'ye bu hadîs hakkında ne diyeceğini sordum. O da şöyle buyurdu: "Bu hadis, hasendir, Abdullah bin Cafer el-Mahzûnai sika ve doğru sözlüdür ve Osman Muhammed el-Ehnasî de sıkadır, sağlamdır."

Ebû Abdullah îbni Mace Sünen'inde, Muhammed bin Beşşâr vâsıtası ile Abdullah îbniAbbâs'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlüllâh (s.a.v.), hülle yapana da, yaptırana da lanet etmiştir."[55][55]

Yine îbni Abbâs hazretleri şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'e, hülle hakkında soruldu. O da şöyle buyurdu:

"Hayır bu olmaz! Ancak nikâh, "Nikah-ı Rağbet" olduğu zaman nikâh sayılır. Normal bir evlilik nikâhı dışındaki hileli ve Allah'ın Kitabı ile alay edercesine bir ak idle yapılan şey, nikâh değildir. Normal bir şekilde evlenir ve birleşirsin!"

Bunu bu şekilde Ebû İshâk el-Cevzecânî Kitâbü'l-Mütercem'inde rivayet etmiştir. Ve senedini şu şekilde yermiştir: "Bunu bize İbrâhîm bin İsmail bin Ebî Habîbe haber verdi, onâ Dâvûd bin Husayn, ona da İkrime, İbni Abbâs'tan naklederek haber vermiştir. Bu râvîlerin ise hepsi sikadır, ancak İbrahim'i bazıları zayıf görmüştür. Bâzı hadîs âlimleri onu zayıf sayarken, İmâm Şâfiî onu iyi kabul etmiş ve rivaye-tiyle ihticâcda bulunmuştur. (Yanı onun rivayetini delil ve hüccet saymıştır.)

Ukbe bin Âmir şöyle der: Bir defasında Rasûlüllâh:

- ''Ben size Teys-i Müsteâr'ı haber vereyim mi?" buyurdu. Oradakiler:

54[54] Önceki kaynaklar.

55[55] Önceki kaynaklar.

- "Evet, haber ver, ya Rasûlallah" dediler. Bunun üzerine Rasû-lüllah Efendimiz:

- 'İşte bu: Hülle yapandır! Allah, hülle yapana da, yaptırana da lanet etsinl"[56][56]

Ibni Mâce'nin bu rivayetinin bütün senedleri sağlamdır, hiç biri cerh (tenkîd) edilmiş değildir.

Tabiînin büyüklerinden Amr bin Dîiiar'a gelip sordular: "Bir adam var. Karısını boşamış. O adamın köyünden biri, bu boşanan adamın ve karısının haberi yokken, kendi malından ücretini verip hülle yaptırmak istiyor. Bunu kabul eder misiniz? Amr bin Dînar şu cevabı verir: "Asla, ben bunu kabul etmem!" Sonra durumu şöyle açıklar:

Bu mes'ele bu şekilde Peygamber'e (s.a.v.) sorulmuş, O da şöyle buyurmuştur: "Hayır bu olmaz! Kişi kendi öz canı ve zâtı için kadını nikahladığı ve bu niyetle o kadınla birleştiği zaman olur."[57][57]

Bunu bu şekilde Ebû Bekir Ibni Ebî Şeybe, Musannaf ında iyi bir senedle rivayet etmiştir.

Evet, bu mürsel bir haberdir, fakat bunu bu şekilde rivayet eden, kendince delîl ve hüccet saymıştır. Ve bu ona göre, mürsel olsa da sabît görülmüştür. Az ileride görüleceği gibi, peygamberimiz'in ashabı da bununla amel etmişlerdir. Bu senedi muttasıl olarak rivayet edilmiş bulunan diğer hadîslere de muvafıktır. Bu durumda bulunan bir mürsel haber ise, imamların ittifakı ile delil ve hüccet sayılır. İşte bu ve bundan önceki haber, Tahlil-i Menvîye, yani ancak kişi kendi zâtı için nikahlayıp normal evlenmeye niyet ettiği zaman, ikinci bir evlilik gerçekleşmiş olacağına açıkça delâlet etmektedir. Sırf kadını önceki kocasına helâl kılıvermek için ve "Hülle" denilen şekliyle ise, caiz olmadığına delâlet etmektedir. Durumun bu merkezde olduğunu, keza Nâfi'in îbni Ömer'den rivayet ettiği hadiste göstermektedir. O rivayet ise şöyledir:

NâfÎ', îbni Ömer'in (r.a) huzurunda cereyan eden olayı şöyle anlatır: Adamın biri geldi ve Efendim îbni Ömer'e şöyle sordu: "Bir kadın var. Kocası tarafından boşanmış. Şimdi ben onu, kocasına helal kılıvermek için nikahlasam, o kadın ile normal olarak evlenmiş sayılır mıyım? Kocası bana böyle bir şeyi emretmiş değil, hatta bundan haberi

---

[56][56] önceki kaynaklar.
[57][57] önceki kaynaklar.

bile yok. Bu mesele için ne dersiniz?"

îbni Ömer dedi: "Hayır, bu olmaz! Ancak sen o kadınla normal olarak evlenirsen başka! Bu durumda kadım nikahlayıp onunla evlenir ve birleşirsin. Bu kadınla evliliğinden memnun kalırsan, evliliğine devam edersin. Memnun kalmazsan onu boşar ve kendisinden ayrılırsın. İşte bu şekilde o kadın senden ayrıldıktan sonra, eski kocası ile tekrar evlenmek ister, eski kocası da bunu isterse, tekrar normal bir şekilde evlenebilirler. Aksi halde, sırf kocasına helal kılıvermek niyetiyle bu olmaz! Sizin bu hülle dediğiniz şeye biz, Peygamber Efendimizin zamanında "zina" derdik."

Bunu bu şekilde, Şeyhu'l-îslam îbni Teymiye de "Hüllenin îbtali" adındaki kitabında zikredip anlatmıştır.

Hulle Meselesiyle İlgili Sahabe Sözleri

Bu hususta ashâb-ı kiramdan bizlere ulaşan müteaddid haber ve eserler vardır. Şimdi bunlardan bazılarını zikredip anlatalım. îbni Ebî Şeybe'nin Musannaf ında, el-Esram'm Sünen'inde ve îbni Münzir'in el-Evsat adlı kitabında verilen bir habere göre, bir gün Ömer (r.a) şöyle demiştir:

"Bakınız size açıkça haber veriyorum ve diyorum ki: Bana, hülle yapan veya yaptıran bir adam getirdiğinizde, mutlaka ken dişine recm cezası (zina edene verilen cezayı) uygularım!"

Aynı haberin, Abdürrezzak ve îbni Münzir'in rivayet ettikleri metindeki ifadesi şöyledir: "Hülle yapan erkeği ve kendisine hülle yapılmış bulunan kadını bana getirdiğinizde, ben mutlaka bunlara recm cezası veririm!" Hz. Ömer'in böyle söylemiş olduğu, sahih ve sabittir.

Abdürrezzak'm tek başına sevkettiği haber ise şöyledir: "Bana Ma'mer söyledi, ona Zührî haber verdi, ona Abdül-Melik bin Muğîra şöyle anlattı: "Hz. Ömer'in oğlu Abdullah'a, "Boşanmış bir kadım, kocasına helal kılıvermek için hülle yapılmasına ne dersiniz?" diye sordular. Onun buna cevabı şöyle oldu: "Bu, bir sifahtır, zinadır!"

Bunu, bu şekliyle îbni Ebî Şeybe de rivayet etmiştir.

Yine Abdürrezzak şu haberi verir: Bize îmam-ı Zührî haber verdi. Ona da Abdullah bin Şerik el-Amirî şöyle anlatmıştır: "Adamın biri, amcasının kızıyla evlenmişti. Sonra bunu boşadı. Sonra boşadığma pişman oldu ve ona dönmek istedi. Adamın birinin onunla evlenmesini, ona hulie yapmasını arzu etti. Ve mesele Ibni Ömer'e soruldu. îbni Ömer buna şiddetle karşı çıktı ve: "Hayır bu olmaz! Aksi halde her ikisi de (yani hülle yapan erkek de, hülle yapılan kadında) zina etmiş olurlar! Bu niyetle evlendikleri takdirde, birbiriyle yirmi sene evlilik sürdürseler dahi, yine zina etmiş olurlar. Çünkü Yüce Allah, onun bununla normal bir evliliği değil de, eski kocası için hülle yapmayı niyet ettiğini bilmektedir!"

Şu haber de ondan: Ma'mer, Sevrî vasıtasıyla Ameş'ten, o da Malik bin Haris'ten naklettiğine göre, îbni Abbas'a biri gelmiş ve şöyle demiştir: "Amcam, karısını üç talak ile boşadı!" îbni Abbas da bu adama hitapla: "Senin amcan, üç talak birden boşamakla Allah'a isyan etmiş, Allah da onu nedamet ateşiyle yakmıştır! Amcanız, aynı zamanda şeytana itaat etmiştir ve kendisine bir çıkış yolu yoktur!" Adam bunun üzerine, "Peki, birisi amcam için hülle yapıverse, buna ne dersiniz?" dedi. îbni Abbas da: "Kim Allah'a karşı hile yaparsa, Allah da onu cezalandırır!" buyurdu.

Süleyman bin Yesar diyor ki: "Adamın biri karısını boşamıştı. Birisi, o adam için hülle yapıvermek üzere onun karısı ile evlendi. Bu adamı Osman bin Affan'a getirdiler. O, bu ikisini birbirinden ayırdı ve dedi ki: "Boşanmış kadını eski kocasına helal kılacak olan nikah, ancak Nikah-ı Rağbet'tir, Nikah-ı Dilse (yani hileli ve aldatmaca nikah) değildir!" îşte, Ebu îshak el-Cüzecanî'nin bu haberini, ondan naklen îbni Münzir, Kitabü'l-Evsat'ta zikretmiştir.

Ehu Ishak el-Şîrâzî'nin el-Mühezzeb'inde Ebu Merzuk el-Tücî-bî'den naklen şu haber verilmektedir: Adamın biri Osman bin Affan (r.a.) gelip şöyle dedi: "Benim bir komşum var. Öfkeli bulunduğu bir sırada hanımını boşadı ve buna çok pişman oldu. Şimdi kendisi büyük bir sıkıntı içindedir. Ben, kendi kendime dedim ki: Sırf Allah rızası için, kendisinden hiçbir şey taleb etmemek üzere, onun hanımı ile evlensem, sonra onunla bir gece birleşsek, sonra onu boşasam. Bu suretle eski kocasına helal olmasına ve dönmesine yardımcı olsam. Siz buna ne dersiniz?" Hz. Osman bunun üzerine şöyle buyurdu: "Hayır bu olmaz! Ancak o kadınla normal olarak evlenmek rağbetin (niyetin ve

isteğin) varsa, o başka!"

Ebu Bekir el-Tartûşî, "El-Hılâf' adlı kitabında şöyle der: Yezîd bin Ebi Habib Ali'den (r.a.) nakleder. Hz. Ali, hülle yapan adam hakkında şöyle buyurmuştur: "Kadını eski kocasına döndürecek olan nikah, hülle nikahı değildir! Bu, ancak normal evlilik nikahıdır! Yoksa Allah'ın emrini alaya alan, hile ve aldatmaca nikahı olamaz." Hz. Ali, aynı zamanda Peygamber Efendimiz'in hülle yapana da, yaptırana da lanet ettiğini rivayet edenlerdendir. İşte bu olayda da kendisi böyle hüküm vermiştir. Normal evlilik niyet ve isteği ile olan nikahtan başkasını, helal ve caiz görmemiştir.

îbni Ebî Şeybe Musannaf ında, îbni Abbas hazretlerinin: "Allah, hülle yapana da, yaptırana da lanet etsin!" buyurduğunu nakleder. O bunu, yani lanetlenen şeyi , hülle olarak tefsir etmiş, kadının hiç bundan haberi olmasa bile durumun böyle olduğuna hükmetmiştir. Peki her ikisi bunu bile bile ve birtakım ücret ve şartlar ile aralarında anlaşarak yaptıklarında durum nasıl olacak? Buna, elbette Nikah-ı Rağbet değil, olsa olsa Nikah-ı Lanet denilebilir.

Yine îbni Ebi Şeybe'nin ve el-Cevzecanî'nin nakline göre, Îbni Ömer hazretleri de, hem hülle yapanı, hem de hülle yaptıranı lanetlediği gibi, belli bir olay üzerine de: "Allah, bu hülleyi yapana da, yaptırana da, bundan razı olana da lanet etsin" demiştir.

Üstadımız Şeyhülislam îbni Teymiye bu konuda der ki:" îşte bunlar, Ömer, Osman, Ali, îbni Abbas, îbni Ömer gibi ashabtan gelen haber ve eserlerdir. Allah onların cümlesinden razı olsun, onlar, "Hulle"yi işte böyle anlamışlar, hakkında hülle yapılan kadının bundan haberi olmasa bile, hülleyi yapan ile yaptıran arasında bir anlaşma, şartlaşma bulunmasa bile, bunun böyle olduğuna hükmetmişler, Rasulüllah tarafından lanetlenen hüllenin, bu olduğunu açıkça söylemiş, bildirmişlerdir. Bunlardan hiç biri, "Hülle" denilen bu lanetli işi, birtakım nevilere ayırmamış, "Şu şekilde yapılan hülle şöyledir..." "Bu şekilde yapılan hülle böyledir..." gibi asla taksime tabi tutmamıştır. Yani onlardan, "Hüllenin şu nev'i caizdir" diye bir şey, asla sabit olmamıştır. Eğer hülle, mutlak olarak haram olmasa, onun caiz bulunan bir nev'i olsa idi, herhalde bunu Hz. Peygamber (s.a.v.) ve O'nun ashabı haber verirlerdi."

Hulle Hakkında Tabiinin Sözleri

Bu konuda, Tabiinden de pekçok eser, hüküm ve sözler vardır. Şimdi bunlardan bazılarını arz edelim! Abdurrezzak şöyle diyor: Ma'mer'in bize haber verdiğine göre Katâde şöyle demiştir:

"Bir evlilik ve nikahta; nikahlanan adam, nikahlandıran kişi veya nikahı kıyılan kadın, yani bu üç kişiden herhangi biri, "Hulle"ye niyet etmiş olsa, kıyılan bu nikah sahih olmaz."

îbni Cüreyc, bize haber verdiğine göre, kendisi Atâ'ya sormuş: "Kadım eski kocasına helal kılıvermek kasdı ile nikah kıyan bir kimse, yani bilerek hülle yapan birisi, Allah indinde cezaya layık olur mu?" O, bu soruya şu karşılığı vermiş: "Ben, sana bildiğim kadarını söyliyeyim. Ben, bu kişinin azaba layık olduğu görüşündeyim! Buna bilerek razı olan diğerleri de böyledir,"

Yine Ma'mer'in bize haber verdiğine göre, Katâde şöyle demiştir: "Hülle nikahı yapan kişi, bu kadını boşadığı zaman, kadın eski kocasına helal olmaz. Çünkü o kişi, normal evlenmeyi değil de, hülleyi niyet etmiştir."

Yine îbni Cüreyc Ataya sormuş: "Peki hülle yapan kişi, o kadını boşadığı zaman, kadın önceki kocasına helal olur mu?" Atâ şu cevabı vermiştir: "Hayır helal olmaz! Birbirinden ayrılırlar."

Ma'mer naklediyor: Adamın biri Hasan el-Basrî'ye sormuş: Kadının hülle için nikah edildiğini bilmemesi halinde, hülle nikahı yapanın boşamasından sonra, önceki kocasına helâl olur mu?" Hasan bu . sorudan öfkelenmiş ve: "Allah'tan kork! Durup dururken Allah'ın emirleri hakkında cehennem çivisi olma" demiştir."

Bunlar Abdürrezzak'ın verdiği haberlerdir. îbni Münzir de şöyle der: İbrahim en-Nehaî şöyle demiştir: "Hülle denilince üç kişi akla geliyor: Önceki koca, ikinci koca ve kadın, işte bu üç kişiden herhangi biri, kıyılan nikahın hülle nikahı (yani önceki kocaya helal kılıvermek için) olduğunu bilmesi halinde, bu nikah batıldır! Böyle bir nikahla

"(yani hülle nikahı ile) o kadın, önceki kocasına helal olmaz!" Yine îbni Münzir'in nakline göre, Hasan el-Basrî hazretleri de bu mesele hakkında: "Bu üçünden biri, hülleye niyet etmekle, kıyılan nikah ifsad edilmiş olur" demiştir. Yine îbni Münzir'in nakline göre, Bekir bin Abdullah el-Müzenî bu hususta şöyle demiştir: "Bunu cahiliye insanı bile kabul etmezdi! Cahiliye döneminde, hülle yapana da, yaptırana da "Kiralık Koç" demek adet idi."

Yine o naklediyor ve şöyle diyor: Abdullah bin Necih, Mücahid'in, ilgili ayetin: ."..Allah'ın sınırları içinde duracaklarına inandıkları takdirde tekrar birbirlerine dönmelerinde, kendilerine bir günah yoktur"[58][58]

mealindeki kısmı üzerinde açıklama yaparken: "Nikahın hile ve aldatmaca nikahı (yani hülle) olmadığına her ikisi de inandıkları takdirde" diye konuştuğunu haber veriyor."

Bunu Mücahid'ten, îbni Ebu Hatim de tefsirinde rivayet etmiştir. Yine îbni Münzir şu haberi verir: Hüşeym'in nakline göre, Seyyar şöyle demiştir: îmam Şa'bî'ye soruldu ve denildi ki: Adamın biri, kocası tarafından üç talak boşanmış bulunan bir kadım nikahlayıp onunla evlendi. Bu adam bu kadmı, önceki kocasına dönebilmesi için boşayabilir mi?" Şa'bî şu cevabı verdi: "Hayır, boşayamaz! Bu adam ve kadın, ömür boyu birbiriyle karı-koca olarak yaşamaya niyet etmedikçe bu olmaz!" Bunu, el-Cevzecanî rivayet etmiştir.

El-Akîlî Yahya bin Abdülmelik'ten, o da Abdülmplik'ten nakleder: Adamın biri gelip Atâ'ya sordu: "Kişi karısını boşadı ve pişman oldu.

Onun adına olaydan üzülen samimi bir dostu, onun haberi yokken ve ondan birşey beklemeksizin o kadın ile evlense, sonra onu boşasa, bu kadın önceki kocasına helal olur mu?" Atâ şu cevabı verdi: "Eğer bu kimse bu kadını, önceki kocasına helal kılıvermek için nikahlamışsa (yani hülle nikahı yapmışsa), bu kadın önceki kocasına helal olmaz! Yok eğer bu kadın ile Ömür geçirmek ve geçinmek üzere bir nikah yapmışsa, böyle bir nikahtan sonra boşanmışlar ise, bu takdirde o kadının önceki kocası ile tekrar evlilik kurmasında bir sakınca yoktur."

58[58] Kufan-ı Kerim, Bakara Suresi: 230.

"Mesâil" adlı kitabın müellifi Harb, Saîd bin el-Müseyyeb'in de: "Hülle nikahı ile nikahlanan kadının, ne hülle yapana, ne de hülle yaptırana helal olmayacağını..." açıkladığını haber vermektedir. Keza Atâ'mn yukarıdaki sözünden anlaşılan da budur. Bunu, Saîd bin el-Müseyyeb'ten rivayet edenler arasında Saîd bin Mansur da bulunmaktadır, îşte bunlar, Tabiîn'in rükünleri bulunan dört büyük alim ve imam Hasan el-Basrî hazretleri, Saîd bin Müseyyeb hazretleri, Atâ bin Ebî Rebâh hazretleri ve İbrahim en-Nehaî hazretleri... Her birinin lanetli hülle konusunda ne dediğini gördük. Bunlar, ilgili üç kişiden birinin Hülleye niyet etmesiyle, nikahın fasid ve batıl olduğunu bildirmişlerdir. Bu konuda bir de Ebu'ş-Şa'şâ Cabir bin Zeyd'in beyanı var! O da şöyledir: "Önceki kocasının bilgisi ve haberi olmasa bile, sırf boşadığı karısı ona helal olsun diye yapılan nikahla (yani hülle nikahı ile), kadını önceki kocasına helal kılmanın yolu yoktur! Çünkü böyle bir nikahı yapanın niyeti budur."

Tebeu Tabiinin Ve Daha Sonrakilerin Hülle Hakkındaki Sözleri

İhni Münzir'in nakline göre, hüllenin bir şey ifade etmediği, makbul ve meşru olmadığı hakkında konuşup fikrini ve mezhebini açıklayanlardan bazıları da şunlardır: îmam-ı Malik, el-Leys bin Sa'd, Süfyân-ı Sevrî, Ahmed bin Hanbel, îshak bin Raheveyh, Ebu Ubeyd, Eyyub Sahtiyanî, îbni Ebi Şeybe ve Ebu îshak el-Cevzecanî...

Normal bir şekilde evlenmek, karı-koca olarak ömür sürmek niyet ve isteği dışındaki bir nikah akdinin, sırf eski kocasına helal kılıvermek maksadı ile yapılan "Hulle"nin, kadını eski kocasına döndürmek için bir şey ifade etmediği, makbul ve meşru olmadığı hakkında açıklamalarda bulunanlardan îmam-ı Malik bin Enes şöyle demiştir: "Her halde ve mutlaka bu ikisi birbirinden ayrılır! Ve bu, bir boşama değil, kıyılan nikahın feshedilmesi şeklinde bir karar olarak icra olunur!"

imam Süfyan-ı Sevrî şöyle der: "Adam bu kadım, Önceki kocasına helal kılıvermek için nikahladığı zaman, sonra aralarındaki şarta ve anlaşmaya uymak istemez de bu kadını boşamaya yanaşmazsa ve bu hülle nikahı ile bu kadınla evliliğini sürdürmek kararma varırsa, onun bu kararı ve niyeti, bana göre makbul olamaz! Derhal bu adamla o kadın birbirlerinden ayrılırlar. Önceki kocasından boşanmış bulunan bu kadın ile,

gerçekten ömür geçirmek üzere evlenmek isterse, yeniden meşru ve makbul bir şekilde nikah akdetmesi gerekir." Süfyan-ı Sevrî hazretlerinin bu açıklamasını, imam Ahmed bin Hanbel, doğru ve sabit görmüştür.

imam Ishak bin Raheveyh şöyle der: "O kadına hülle nikahı yapmış bulunan adam, bununla o kadının kocası olamaz! Çünkü hullec-inin şer'an makbul bir nikah akdi bulunmamaktadır!"

imam Ebu Ubeyde ise, bu hususstaki Hasan el-Basrî ve ibrahim en-Nehaî'nin mezheplerini aynen kabul etmiş, onların sözüyle fetva vermiştir,

El-Cevzecanî şöyle der: Bize İsmail bin Saîd haber verdi ve aynen şöyle dedi: "Ben, Ahmed bin Hanbel'e sordum ve dedim ki: Ya imam, adamın biri, kadını, sırf eski kocasına helal kılıvermek için nikahladı, kadının ise bundan haberi yok, yani kadın bunu, normal bir evlenme sanıyor. Adam, bu kadını nikahladıktan sonra bpşarsa, bu kadın önceki kocasına helal olur mu?" Imam-i Ahmed, bana cevabında dedi ki: "Bu adam, bununla hülle yapmak istemiştir, bu ise şer'an lanetlenmiş olduğundan, bu adam bir mel'undur!"

Ebu İshak el-CeVzecanî der ki: "Eyyub Sahtiyanı hazretlerinin mezhebi de budur, o da imam Ahmed bin Hanbel'in dediğini demiştir."

Ibni Ebi Şeybe de diyor ki: "Şahsen ben, hülle akdi ile o kadının, eski kocasına dönmesinin doğru olmadığı görüşündeyim."

Ebu Ishak el-Cevzecanî bu konudaki görüşünü ve nasihatini şöylece tebliğ ediyor: "Müslüman kardeşlerim! Biliyorsunuz ki, bizim yüce dînimiz islam, yüceler yücesi Allah'ın kulları için seçip beğendiği yegane "Hak Din"dir! Son derece güzel ve temiz olan, temizlik esası üzerine kurulmuş bulunan bir dindir. Müslümanların son derece hürmet ve tevkîrine, üstün saygı gösterip korumalarına layıktır! Müslümanlar, bütün himmet ve dikkatleri, bütün şuur ve samimiyetleri ile bu yüce dini, onun yüceliği ile bağdaşmayan şeylerden korumak, onu olduğu gibi aziz tutmakla mükelleftirler. Elbette müslüman olmayanların bile ta'n ü teşnîlerine, şiddetle kınayıp ayıplamalarına sebep olan "Lanetli Hulle"den dahi onu korumaları gerekir. Biliyorsunuz ki, Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bunu açıkça lanetlemiş bulunmaktadır. Hulle'yi hem yapana, hem de yaptırana Allah'ın lanetini okuyarak, müslüman-hğı ve müslümanları bundan korumak istemiştir. O halde, müslüman-lar olarak bundan sakınmalı ve sakındırın alıyız. Dinimizi ve kendimizi,

ayıplama ve lanetleme sebebi bulunan böyle şeylerden temiz tutmalıyız."

Ebu Ishak el-Cevzecanî böyle nasihatta bulunduktan sonra, bu hususta pekçok hadis-i şerifler bulunduğunu söyler, sonra bu hadis-i şerifleri bir bir bildirir.

Şaşılacak şeylerdendir ki, bazıları bu konudaki ayeti bahane ederek (ve kendilerince daha başka bahaneler bularak), bu hadis-i şeriflere bu hususstaki ashabı kiramın sözlerine itiraza kalkışmışlardır. Onların kendi itirazlarına bahane ettikleri ayet, Bakara Suresinin 230. ayeti olup şu mealdedir:

"Erkek (hanımını üçüncü kez boşarsa, artık bundan sonra kadın, başka bir kocayla evlenmeden kendisine helal olmaz. O evlendiği adam da bu kadını boşarsa, Allah'ın sınırları içinde duracaklarına inandıkları takdirde (bu eski karı-kocanm) birbirlerine dönmelerinde kendileri için bir günah yoktur. İşte bunlar, Allah'ın hududu=sınırları ve emirleridir. Allah bunları, bilen bir topluluk için açıklamaktadır."

Bu itirazcılar, hiç düşünmüyorlar ki, bu ayetler kime inmiştir? Bu ayet neyi emretmekte, ne gibi bir iyilik ve güzelliği hedeflemektedir. Eğer durum ve maiia onların sandıkları gibi olsaydı, bu ayetler kendisine inmiş bulunan Hz. Peygamber (s.a.v.), hiç "hülle yapanı da, yaptıranı da lanetlemiş" olur muydu? Allah'ın Kitabını, dininin hudud ve emirlerini en iyi bilenler, Rasulüllah Efendimiz ve O'nun ashabı değil midir? Onlar, hülle yapanı koca saymadılar, hülle nikahını nikah addetmediler, tersine onu red ve iptal eylediler ve lanetlediler.

Bazılarının itiraz ve iddiası ise, çok daha şaşılacak mahiyettedir. Bunlar da diyorlar ki: "Hülle nikahı caiz olmasa idi, ilgili hadisde, yani hülle yapan ile yaptıranı lanetleyen hadiste, hulleci için "el-Muhallil" denilmezdi. Nitekim hülleyi yaptıran için de: "el-Muhallele lehu" denilmiştir. Bu ise, hülle nikahı ile o kadının, önceki kocası için helal kılınmış olduğunu gösterir."

Evet, bazı itirazcıların iddiaları da böyledir. Onların bu iddiası ise, gerçekten Allah'ın dininde keyfî tasarruf kabilinden olup çok büyük manevi mesuliyeti muciptir. Çok büyük günah ve vebaldir. Çünkü böyle bir iddianın ifade ettiği mana: "Hülle yapmak, Peygamberin şeriatinde caiz ve sahih olduğu halde, Peygamber onu lanetlemiştir" demeye varır. Bu ise nasıl söylenebilir? Nasıl doğru olabilir? Elbette olamaz. Peygamber-imiz'in ona, "el-Muhallil" diye isim vermesi ise, onun gerçekten onu he-. lal kıldığından

değil, "Allah'ın haram kıldığı bir şeyi helal kılmaya kalkıştığı" içindir. Onun, lanete müstahık olması da keza bunun içindir. Yoksa, niçin laneti haketmiş olsun?

ilgili ayetle yüce Allah, üçüncü kez boşanan kadını kocasına mutlak olarak haram kılmıştır. Ancak bu kadın, başka bir erkekle makbul ve emeşru.bir şekilde evlilik kurduktan sonra, bu ikinci kocası dahi onu boşarsa,.önceki kocasıyla tekrar evlilik te'sis etmelerinde bir günah yoktur. Yüce Allah'ın, ilgili ayetiyle kullarına çizdiği hudud budur. Yani dinde ve insanların Örfünde "nikah" denilen normal evlilik akdidir. Kitap ve Sünnet'in "nikah" dediği şey, insanların kendi aralarında ve örfünde "nikah" olarak tanıdığı şeydir. Bu nikahın dinde meşru kılmış şekli dahi, aynen insanların örfünde olduğu gibidir. Gerektiği şekilde ilanı yapılan, ilanı ve şenliği için üzerine defler çalman, eşe-dosta umumi bir ziyafeti verilen, karı-kocanm barınması için ev açılan, Allah'ın emri ve Peygamber'in Sünneti veçhile karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı ve Ömür boyu geçinmek niyetine bağlı bir evliliği te'sis eden bir nikah...

Peki, hullecinin lanetlenmiş hülle nikahında, bunların hiç biri var mıdır? Hulleci adam, evlilik masrafını görmüş müdür? Geline, elbise ve süs eşyası almış mıdır? Bir ev ve mesken açıp doşemiş midir? Kadının mehrini vermiş midir? Kadının akrabasıyla sıhriyet (evlenme) akrabalığı kurmuş mudur? Neslini o kadından devam ettirmekte midir? Yani Allah'ın dininde ve kullarının örf ve adetinde "evlenmek" denilen şeyden, bu lanetli hüllede bir eser var mıdır? Olsaydı, hiç Allah'ın Elçisi, hülleyi yapana da, yaptırana da lanet eder miydi? "Kiralık koç" tabirini kullanarak şiddetle kınar mıydı? Bütün bunlardan belli olan, bilinen ve bilinmesi gerekli olan odur ki: "Hülle Nikahı" denilen şeyin, Kur'an'da geçen "evlenmek" ile, "başka kocaya varmak" ile kat'iyyen bir ilgisi bulunmamaktadır. Asla bu, Kur'an'da zikredilen nikah değildir. İnsanların örf ve adetlerinde nikah denilen dahi bu değildir. Keza fıtratları bozulmamış, îslam fıtratından feyiz ve nur almış kimseler dahi bunu, lanet ve nefretle karşılamaktadırlar. Hülleye nikah dememekte, hulleciyi koca olarak görmemektedirler. Hülleyi yapanı da, yaptıranı da ayıplamaktadırlar. Keza buna razı olanları da şiddetle zem etmektedirler. Böyle bir şey, nasıl olur da Allah'ın ve Rasulüllah'm meşru ve makbul kıldığı nikah mefhumuna dahil olabilir? "Nikah", Ra-sulülîah'm sünnetidir, Allah'ın ve Rasulünün sevdiği bir şeydir. Hiç, Ra-sulüllah tarafından lanetlenmiş bir şey, Allah ve Rasulü'nün sevdiği bir şey olabilir mi?

Unutulmasın ki yüce ve her nevi ayıp ve kusurlardan münezzeh ve mukaddes olan Allah, nikahı (nikah temeline dayalı evliliği), mutluluk ve vuslat-ı daime için meşru kılmıştır. "Hülle Nikahı" denilen şeyde ise, böyle bir hikmet ve maslahat bulunmamaktadır. Çünkü hüllede ilk şart koşulan şey, ilk birleşmeden sonra kadının derhal boş olmasıdır (!). Kadınlar ise, ekseriya fıtratları ve hayalarının kuvveti sebebiyle böyle şeylerden büyük sıkıntı ve azab duyarlar. Bir birleşme olduğu halde, bunu söylemekten çekinirler. Erkek ise, şahsi garazı sebebiyle bazan bunu gizlemek veya bu hususta bilgi vermek istemez. Bunun için onlar, birleşmenin vukuunu mutlaka kadının itiraf etmesi ve haber vermesi şartını da getirmişler. Ve sırf kadının bunu haber vermesi ile, talakın (boşanmanın) vuku bulduğuna da hükmederler. Yani hülle dedikleri şeyin, her haliyle, bütün şartları ile Allah'ın meşru kıldığı nikaha aykırı olduğunu ortaya korlar.

Bilinen bir husustur ki, Allah'ın ilgili ayetinde beyan bu-yuru-lan ikinci nikah, her hali, her şeyi ile birinci nikah ne ise, onun aynıdır. Birinci nikahın şartları, talakı ve adı ne ise, ikinci nikahın şartları, talakı ve adı da aynıdır. Birinci nikahta, kadım nikahlayan erkeğin adı "koca" ise, ikincide de "koca"dır. O nikah idi, bu da nikahtır. O, meşru bir evliliğin boşanma ile sona ermesi idi, bu da meşru bir evliliğin boşanma ile sona ermesidir.

Hülle dedikleri şey ise, her yönüyle buna uymamaktadır! Ne esasta ve isimde bir benzerlik vardır, ne hal ve şartlarda uygunluk bulunmaktadır. Ayette sözü edilen, insanlar arasında da örf ve adet olan ni-kahtafTtarı-koca birbiriyle hayatlarını birleştirmekte, mutluluğun ve ebedî vuslatın yoluna girmekte iken; hülle denilen şeyde, bir birleşmeden sonra derhal ayrılma şart koşulmaktadır. Meşru ve maruf nikahta erkek, kadına mehir vermekte, nafaka, mesken, geçim ve bakımı yüklenmekte ve nikahın getirdiği bütün evlilik vecîbelerini kabul etmektedir. Hüllede ise, bunlardan hiçbir şey yoktur. Hatta diyebiliriz ki, geçici bazı vecibeleri yüklenip kabullendiği halde "müt'a nikahı" yapması haram kılınmış bulunan bir kimse; ondan daha berbat olan hülle nikahını nasıl yapabilir? Haram kılınmış olmaya bu, ondan daha yakın değil midir? Nitekim üstadımız şeyhül-islam, hülle nikahının, müt'a nikahından daha kötü olduğunu söyler ve bunu bazı noktalarını açıklamak suretiyle isbat buyururdu. Şimdi onu burada arzedelim:

Hülle Mutadan Dahakötüdürr

"Bilelim ki: Hülle nikahı denilen şey, Mut'a nikahından daha kötüdür, ikisi arasında bir kıyaslama yapacak olursak, hüllenin müt'adan daha kötü olduğunu oniki cihetle açıklayabiliriz. Şöyleki:

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Birincisi:

Bilindiği gibi, Mut'a nikahı, müslümanhğın başlangıcında meşru idi, fakat Hülle nikahı, hiçbir zaman meşru kılınmış değildir.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin İkincisi:

Ashabtan bazıları Peygamberimiz'in zamanında Mut'a nikahı yapmışlardı. Fakat ashaptan hiç biri, asla hülle nikahı yapmış değildir.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Üçüncüsü:

Mut'a nikahı, üzerinde ashab-ı kiram ihtilaf etmişlerdir. Ibni Abbas, îbni Mes'ud bunu mubah saymıştır. Gerçi İbni Abbas'm daha sonra bu fetvasından döndüğü rivayet edilmektedir. Buharı ve Müslim'in Sahihlerindeki bir rivayete göre Abdullah îbni Mes'ud şöyle demektedir: "Biz, Peygamber (s.a.v.) ile birlikte gaza ederdik, yanımızda hanımlarımız bulunmazdı. Birgün Rasulüllah'a müracaat ederek dedik ki: "Ey Allah'ın Rasulü, hayalarımızı çıkartıp iğdiş olmak istiyoruz, ne buyurursunuz?" Rasulüllah bunu bize yasakladı, izin vermedi. Sonra kadına mehrini vererek, geçici bir müddetle nikahla-mamıza (yani müt'a nikahına) ruhsat verdi." Ibni Abbas'ın ise, bu hususlaki fetvası

meşhurdur.[59][59]

Zübeyr bin Avvâm'm oğullarından biri olan Urve, bu hususla ilgili olarak şu bilgiyi vermektedir: "Abdullah bin Zübeyr, birgün Mekke'de hutbesinde insanlara şöyle hitap etti: "İnsanlardan öylelelerî vardır ki, Allah onların gözlerini kör ettiği gibi, kalblerini de kör etmiştir. Bunun için hakkı göremezler..." O bu sözü ile, Abdullah İbni Abbas'ı kasd ediyor, ona ilişiyordu. îbni Abbas'da onun bu maksadını gayet iyi bildiği için, kendisine şu mukabelede bulundu: "Sen gerçekten kaba ve cahil bir adamsın. Ben, yemin ederek söylerim ki Müt'a, Imam-ı Müttekîn olan Rasulüllah zamanında yapılır idi." îbni Abbas'm bağırarak verdiği bu karşılık üzerine, Abdullah bin Zübeyr şu uyarıda bulundu: "Bak îbni Abbas, sen caizdir diye bunu yap, kendinde hele bir dene, vallahi ben de seni bu yüzden recm ettiririm."

îşte, Müt'a nikahında böyle diyen Abdullah îbni Abbas ve îbni Mes'ud gibi sahabelerin, hülle hakkında ne dediklerini, ilgili hadisleri nasıl rivayet ettiklerini de gördük.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Dördüncüsü:

Rasulüllah Efendimiz'in müt'a nikahını lanetlediğine dair herhangi bir rivayet gelmemiştir. Fakat huüe yapan ve yaptıranlara nasıl lanet ettiğini, keza ashabın bu hususta neler söylediklerini görmüş bulunuyoruz.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Beşincisi:

Müt'a nikahı yapan bir erkek, belli bir zaman zarfında da olsa, böyle bir nikah yapmakla, nikahtaki maksat ve garazı takip eder. Fakat hülle yapan kimsenin, kesinlikle nikahtaki maksat ve garaza benzer bir maksadı bulunmamaktadır. Onun nikahla,

---

[59][59] Buharî: 5/189. Tİrmizî: 3/393. Nesâî: 6/85. Ibni Mace: 1/593.

evlenmekle, kadınla bir ilgisi yoktur. O sadece, "Kiralık bir koçtur", hepsi bu kadar. Aynı zamanda Hasan el-Basrî'nin buyurduğu gibi, Allah'ın hududunda bir "Cehennem Çivisi" olmaktadır.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Altıncısı:

Müt'a nikahı yapanın, Allah'ın herhangi bir emrine karşı hile ve desise yapmak gibi bir durumu, haram olan bir şeyi helal yapma gibi bir kasdı bulunmamaktadır. O, zahirde ve bâtında bir nikah yapmaktadır. Hulleci ise, hile ve hud'a yapmakta, Allah'ın ayetlerini alaya almaktadır.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Yedincisi:

Müt'a nikahı yapan kimse, kadını kendisi için murad etmektedir ki, nikahın sırrı da budur. Hulleci ise, kadını kendisi için istemez, onun muradı, onun başkası için helal olmasıdır. Bu ise nikahın manasına ve sırrına aykırıdır.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Sekizincisi:

Fıtratları selim olanlar, kalbleri cehalet ve taklîd ile hasta hale gelmemiş bulunanlar, hülleden son derece nefret ederler ve bunu şiddetle ayıplarlar, Hatta kadınlar arasında bu, zinadan daha ayıp sayılmaktadır. Mut'a nikahı hakkında ise insanların fıtratlarında ve akıllarında bu derece bir nefret bulunmamaktadır. îslamm ilk günlerinde onun mubah kılınmış olması da buna delalet eder.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Dokuzuncusu:

Mut'a nikahında, insanların çeşitli konularda ücret ödeyerek elde etmek istediği menfaat ve garazlarına benzer bazı durumlar söz konusudur. Yani insanın kendi menfaati ve maksadı bulunmaktadır. Hüllede ise durum böyle değildir. Bunun için as-hab-ı kiram onu zinaya benzetmişler, hülle yapana da "Kiralık Koç" demişlerdir.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Onuncusu:

Yüce Allah, insanların ihtiyaçlarım, çeşitli hikmet ve maslahatlarını gözettiği temiz şeriatinde; alım-satımı, icâreyi, nikahlanın ayı, hibe ve benzeri şeyleri birtakım maksat ve garazlara ulaşmak için se-beb ve vasıta kılmıştır. Kişi satın almak suretiyle mülk edinir, icâre ile faydalanmayı sağlar, nikah akdi yaparak evlenmek suretiyle de mutluluğunu ve vuslat-ı dâimeyi arar. Hüllede ise, bu fıtrî ve şer'î maksatlara benzeyen bir cihet bulunmamaktadır. Hulleci her bakımdan fıtratın ve şeriatın aksine ve zıddına hareket etmektedir. Karısını boşamış bir adama, boşadığı kadın dönebilsin diye; Allah Rasulü'nün lanetlediği ve selîm fıtrat sahibi Allah (c.c.) kullarının nefret edip şiddetle kınadıkları, Allah'ın dininin düşmanlarının da Yüce îslam'a hücum etmek için bahane saydıkları bir işi irtikâb etmektedir.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Onbirincisi:

Muhallil, yani hulleci kişi, münafıklar zümresinden biridir. Münafık; içinde İslam olmadığı halde, dışından varmış gibi gösterir. Hulleci ise, aslında bir evlenme maksadı (içinde böyle bir niyet) olmadığı halde, varmış gibi gösterir, kendisini "koca" yerine kor. Mehir diye bir şey zikreder, kadının dahi buna razı olduğuna dair gûyâ şahitler bulur. Fakat hakikatte böyle bir şey yoktur. Onun , o kadına koca olduğu veya olmak istediği diye birşey mevcud değildir. Ve mehir adına, evlenmek niyetiyle bir harcama yaptığı da yalandır. Evlenmenin hukuk ve vecibelerini asla yüklenmiş de değildir. Dıştan varmış gibi gösterdiği bütün şeyler, onun içinde ve niyetinde yoktur. Bütün bu halleriyle, tam

bir münafığa benzemektedir. Hakikatin, dıştan gösterdiği gibi olmadığını hem kendisi bilmekte, hem hülle yapıverdiği kadın bilmekte, hem de kendisine hülle yaptıran adam bilmektedir. Onların hepsinin bilip içlerinde sakladıkları şey, hâşâ ki,Yüce Allah'a gizli kalmış olsun.

Hulle'nin Müt'adan Daha Kötü Olduğu Yerlerin Onikincisi:

Hullecinin yaptığı hülle nikahı, asla İslam'daki meşru nikaha benzemediği gibi, cahiliye dönemindeki nikahlardan herhangi birine de benzememektedir. Cahiliye ehli, nikah adı altında çeşitli kötülükleri irtikâb ettikleri halde, huîle nikahına razı olmazlardı ve bunu yapmazlardı. Konuyu iyi anlamak ve bir kıyaslama durumuna gelmek için, İmam-ı Buhârî'nin Sahih'indeki Urve bin Zübeyr hadisi'ni sonuna kadar gözden geçirmemiz lazımdır. O demiştir ki: "Bana Hz. Aişe validemiz haber verdi ve şöyle dedi:

"Cahiliye zamanında nikah, dört kısım idi. Şöyleki:

Cahiliye Zamanındaki Nikah Şekillerinden Birincisi:

Bu, aynen bugünkü insanların bildiği ve belli şartlar ile gerçekleştirdikleri nikah, normal bir evlenme idi.

Cahiliye Zamanındaki Nikah Şekillerinden İkincisi:

Bu şöyle idi: Adam, ay halinden temizlenen karısına, hiç temas, etmeden derdi ki: "Haydi git, soyuna ve seçkinliğine imrendiğimiz o adam ile yat, senin ondan bir çocuk edinmem ister ve beklerim." Kadın, kocasının emriyle o adama gider, onunla yatar ve gelirdi. Hamile kalıp kalmadığı belli oluncaya kadar adam karısıyla yatmazdı. Hamile olduğu meydana çıkınca, karısıyla dilerse yatardı.

Cahiliye Zamanındaki Nikah Şekillerinden Üçüncüsü:

Sayıları onu bulmayan ve birden fazla kişiler, kendilerinin muvafakati ile bir kadın üzerinde birleşir ve anlaşırlardı. Her biri, bu kadınla yatardı. Kadın hamile kalıp doğumunu yaptığı zaman, bunların hepsini toplar ve kendilerine hitaben: "Hepiniz, aranızdaki işi biliyorsunuz. Ben işte çocuğu doğurdum. Baba olarak aranızdan falanı seçiyorum. Bugünden itibaren doğurduğum çocuğun babası odur" diyerek çocuğun babasını seçer ve ilan ederdi. Çocuğa da sevdiği bir isim verirdi. Baba olarak seçilen adam, kafiyen bunu red edemezdi.

Cahüiye Zamanındaki Nikah Şekillerinden Dördüncüsü:

Aynı kadın ile yatıp ilişki kuran erkeklerin sayısı belli olmazdı. Ve kadın, odasına gelen herhangi bir erkeği geri çevirmezdi. Bunlar, kapılarının üzerine bayrak asan ve fuhuş yapan kadınlardı. Oraya isteyen girerdi. Bunlardan biri hamile kalıp doğumunu yaptığı zaman, kendisiyle temas eden erkekleri toplar ve doğan çocuğun kime benzediğine bakıp nesebini tesbit etmekte usta olan adamlar çağırtıp onlar vasıtasıyla çocuğun nesebini belli ettirirdi. Böylece çocuğun babası tayin edilir, o kişi de bunu kabul etmek zorunda kalırdı. Ve o çocuk, daima bu kişinin çocuğu olarak tanınırdı, işte durum böyle devam ederken, Yüce Allah Hz. Muhammed'i elçi olarak gönderdi, O'nun getirdiği islam Şeriati, cahiliyenin bütün bu nikah çeşitlerini ortadan kaldırdı, sadece bugün bilinen ve herkes tarafından tatbik edilen "Meşru Nikah" çeşidini bıraktı."[60][60]

işte, Hz. Aişe validemizin tesbit ve tebliği aynen böyledir. Bunda da gördüğümüz gibi, bugünkü hullecilerin tatbik ettikleri nikah çeşidi; islam'ın ikrar edip meşru olarak bıraktığı nikaha uymadığı gibi, yakıp yok ettiği cahili nikah çeşitlerine de uymamaktadır. Ne islam nikahına benzemekte, ne de cahiliye nikahlarına benzemektedir. Daha doğrusu,

---

[60][60] Buhârî, Kitabü'n-Nikâh: 6/132, Ebu Davud: 2/702.

cahiliye insanları bile bunu kabul etmemiş, buna razı olmamıştır. Bu hülle denilen şey, öyle bir lanetli şeydir ki, insanların fıtratları ve vicdanları şiddetle bundan nefret eder, bunu kabule yanaşmaz. Tertemiz islam Şeriati, hiç bunu kabul eder mi? Kabul etmiş olsaydı, hiç lanetler mi idi?"

Şeytanın Tuzağındaki Hullecilerin On Kadar Hilelerinden Her Birinin Red Ve İbtali

Bütün bu kötülülerin sebebi, boşama hususunda Allah'ın ve Ra-sulünün hükmüne uymamaktır. Aslında boşama, Allah'ın buğzettiği bir şeydir, boşarken dahi Allah'ın hududuna uyulmayınca, işte bu. kötülükler meydana gelmektedir.

Boşamanın aslında iyi olmadığı hakkında Ebu Davud'un Sünen'inde Abdullah bin Ömer'den rivayet ettiği bir hadiste şöyle buy-urulmuştur: "Aslında caiz olup da Allah'ın buğzettiği şeylerin en önde geleni, kadını boşamadır."[61][61]

Ibni Mace'nin Sünen'indeki Ebu Musa hadisi de şu mealdedir: "Bazı kimselere ne oluyor ki, Allah'ın kanunları ile oynuyorlar? Adam karısına diyor ki: Ben seni boşadım, ben sana döndüm, ben seni boşadım!"[62][62]

Müslim'in Sahih'indeki Cabir hadisi de şu mealdedir: "İblis, kür-sîsini su üzerine kurar ve askerlerini etrafa salar. Adamlarının kendisi yanında en kıymetli ve sevgili olanları, en çok fitne çıkaranlarıdır. Gelip ona tekmil verirler ve derler ki: "Ben şunu şunu yaptım." O da der ki: "Bu, bir şey değildir." Bir başkası gelir der ki: "Ben şunu şunu yaptım." Oda der ki: "Sen bir şey yapmış sayılmazsın." Askerlerinden bir diğeri gelir der ki: "Öylesine çalışıp vesveseler verdim ki, nihayet adam ile karısını birbirinden ayırdım." İblis bunun üzerine o askerini kucaklar ve tebrik eder."[63][63]

---

[61][61] Ebu Davud: 2/631. Ibni Mace: 1/650. Beyhakî, Sünen: 7/322. (İbni Adiyy, ravi lerden el-Vassâfî'nin zayıf olduğunu söylüyor. Demekki rivayet zayıftır. M. Afîf).

[62][62] İbni Mace: 11/650 (Rivayet zayıftır. M. Afîfî).

[63][63] Müslim: 4/2241, hadis no: 222925. Müsned: 3/368-388.

İşte bu hadis-i şerifin de haber verdiği gibi, şeytan ve emrindeki bütün askerleri faaliyete geçip karı-koca arasını açmak için bütün gayretlerini sarfederler. Ve sonunda karı ile kocasının arasını ayırırlar. Adam, bir öfkeyle, şeytanî bir duygu ile karısını bcşar, sonra da boşa-dığına bin pişmandır. Bir türlü boşadığı karısını bırakmak istemez. Kadıncağız ise, bir başkasıyla normal bir evlilik kurmak ister. Fakat eski kocası buna razı değildir, ebediyen ondan ayrılmaya, onu bir başkasının karısı olarak görmeye dayanamaz. Çare? Çareleri bir hulle-ciye baş vurup hülle yaptırmaktır (!). Şeytanın tuzağında yaşayan hulleciler ise, böylelerini beklemektedirler. Bulurlar bir hulleci, özel şartları üzerinde anlaşırlar, böylece hülle denilen o lanetli ve musîbetli işde gerçekleştirilmiş olur. Şeytan ve bütün askerleri artık memnundur.

İşte bu lanetli iş, şeytanın tuzağmdaki kişilerin, Allah'ın kulları için ve şeytan adına kurup çalıştırdıkları çeşitli hilelerden birisidir. Bu hileler on kadar vardır. Şimdi bunların her birinin mahiyetini ortaya koyalım. Şöyleki:

Şeytanın Tuzağmdaki Hullecilerin Birinci Hileleri:

Kişiyi sonunda hülle yaptırmak durumunda bırakmamak için, önceden şöyle bir şey uydururlar ve adama derler ki: "Şimdi hanımına gidip diyeceksin ki: "Karıcığım bak, ben günün birinde seni boşayacak olursam veya senin üzerine benim boşamam vaki olursa, işte bu talaktan önce sen üç talak ile boş ol." İşte sen, önceden nikahlı hanımına böyle söyleyecek olursan, senin hanımına ebediyen talak vâki olmaz" derler.

îşte hilecilerin hilelerinden biri budur. Bu durumda kendilerince kadını, adamın boynuna bir demir halka gibi geçiriverirler. Artık ne mutlak olarak, ne de mukayyed olarak o kadına ebediyen boşama te'sir etmez imiş(!).

Şeytanın Tuzağmdaki Hullecilerin İkinci Hileleri:

Önceki hile, akdedilen nikahın sahih kabul edilmesi üzerine idi. Bu hileleri ise, nikahın fasid sayılmasına dayandırılır. Akdedilen nikahı sahih saymadıkları, için, "zaten nikah sahih değil ki, talak vâkî olsun?" derler. Akdedilmiş bulunan sahih bile olsa, onu fasid saymak için çeşitli bahaneler ileri sürerler. Derler ki:

"Nikahın sahih olması için, velînin adaleti şarttır. Velînin adaletini ihlal edici bir şey bulunduğu takdirde nikah batıldır. Nikah batıl olunca, boşama da gerçekleşmiş olmaz."

Velînin adaletini ihlal için de, mutlaka bir bahane bulurlar. Bu hususun en hassas müfettişleridir onlar. Yine bu cümleden olarak derler ki:

"Şahitlerin adaletli olması dahi şarttır..." Bu şartın ihlal edildiğine dair de o kadar bahaneleri vardır ki, kimse onların adaletsizlik ithamından kurtulamaz. Mesela derler ki: "Nikah akdi sırasında, şahitlerden biri ipek minder üzerine, ipekli divan üzerine oturmuş ise veya ipekli yasdığa dayanmış ise veya ortalığı tütsüle diki eri tütsü kabı gümüşten veya altından ise... adaletini zayi etmiş olur. Şahitliği geçersizdir. Binaen aleyh kıyılan nikah da sahih değildir."

Bilinen bir şeydir ki, nikah akdi sırasında bu sayılanlardan veya bunlara benzeyen şeylerden hiç birinin bulunmayacağı bir ev, zor bulunur. O hilecilere de bulunabilecek olan bu gibi şeylerden biri yeter. Ne kadar hayret edilecek bir şeydir ki, adamcağız o kadınla senelerdir bir arada yaşamış, çoluk çocuğa karışmış. Her şey yerli yerinde ve sahih sayılırken, basma böyle bir iş gelmiş yani hanımını boşamak durumunda kalmış, işte tam bu sırada yıllardır sürüp gelen evliliğini ve nikahını gayr-i meşru sayabilmek için, ne kadar bahaneler bulunmuş. Tabiî bütün bunlar, şeytanın tuzağından dışarı çıkamayan hileci ve hulleci kabilinden insanların işi ve uydurmasıdır.

Şeytanın" Tuzağmdaki Hullecilerin Üçüncü Hileleri:

Bunu muhâlea suretinde tavsiye ederler. Yani adam karısına hul1 yemini verir: "Onu bir bedel karşılığında bırakır, şart yerine getirilir, kararı kendi eline geçen kadın, müddeti içinde yeniden kocasıyla nikahlanır..." derler.

Şeytanın Tuzağı ndaki Hullecilerin Dördüncü Hileleri:

Baltayı başa vurduktan, yemini bozup çaresiz kaldıktan sonra, henüz buluğa ermemiş bir oğlancağız satın alır, boşadığı hanımını onunla nikahlayıp everir. Hanımına da tenbih eder ve der ki: "Aksilik etme, oğlancağız ile bir kere yat, çaremiz budurİ" Onun emriyle bunu yerine getirirler. Sonra o, onu ona hibe eder. O, onun mülküne geçmesi sebebiyle, nikahı da fesholur. îddetini çeker, sonra eski kocasına döner. Bundan aciz kaldıkları veya bunu mümkin görmedikleri zaman, çareyi beşinci hileyi tatbik etmekte bulurlar.

Şeytanın Tuzağmdaki Hullecilerin Beşinci Hileleri:

Bu, daha yukarıda anlattığımız gibi, "Kiralık Koç"u te'min edip hülle yaptırmaktan ibarettir.

Buraya kadar saydığımız hileler, gûyâ onların seçkinleri içindir. Onlar, çareyi bu beş hilenin birine müracaatta bulmuşlardır. Kendilerince bunları îcad ve tavsiye etmişlerdir. Fakat iş iyice ayağa düşünce, meseleye herkâs karışınca, hilelerin sayısı artmış, başkaca çareler (!) îcad edilmiştir. Bu beş hileye beş hile daha eklenmiştir. Tabii bunları da cahiller öne sürmüştür. Bunları da aynı sıraya aldığımızda, altıncı hileleri şöyle oluyor:

Şeytanın Tuzağmdaki Hullecilerin Altıncı Hileleri:

Arapçada erkeğin kadını ile cinsî ilişkisine cima dendiği gibi vat'i de denmiştir. Bu kelimenin lügat anlamı ise, basmak çiğnemektir. Buradan hareketle hülle yapan adama,

"Madem böyledir, o halde kadın bütün elbisesiyle yere uzanacak, sen de ayağınla orasına basacak ve hemen dışarı çıkacaksın. Bu kadarı ile ücretini tam olarak alacaksın" diye emir verirler. O da böyle yapar. Demekki maksadın ne olduğunu onlar da iyi biliyorlar: Ortada normal bir evlenme olmadığı, onların dahi malumudur. Hülle denilen şey ise, bütün çirkinliği ve iğrençliği ile ortadadır. Onların dahi vicdanı bundan sızlamaktadır. Böyle olunca, çok daha hafifine kaçarak bu hileyi keşfetmişlerdir (!). Elbette Allah'ın kanunundan kaçanların yeri, şeytanın tuzaklarından birine düşmek, şeytanlara ve düşmanlara gülünç olmaktır.

Şeytanın Tuzağmdaki Hullecilerin Yedinci Hileleri:

Onların bu hilesi, boşanan kadının boşandığı sırada hamile olmasıyla ilgilidir. Kadın doğumunu yaptığı zaman, oğlan çocuğu doğuracak olursa, onların yüksek şeytanî keşiflerinden biri daha imdada yetişir(!). Derler ki bu hususta: "Bilirsiniz ki, arapçada erkek çocuğun vasfı "Zeker"dir. Erkeğin erkeklik organının adı da zekerdir. Yani kadın zeker doğum yapmakla, kadınlık organına zeker temas etmiş olur. O halde bu dahi kadın için bir hülle yerine geçer. Bu kadın, başka bir kocaya varmadan, eski kocasına dönebilir..." işte onların bir keşfi (!) de budur.

Şeytanın Tuzağındaki Hullecilerin Sekizinci Hileleri:

Onların bu sekizinci keşifleri çok daha acaiptirî Derler ki: "Hulleci, kadına asla cinsî temasta bulunmayacak. Adam, eline aldığı şişedeki yağı kadının bedenine dökecek, kadının bedeni bu yağı eminc-eye kadar bekleyecek. Sonra derhal dışarı çıkacak. Böylece hülle gerçekleşmiş olacak..." Tabiî iş, cahillerin elinde kalınca; insanların dertlerinin çareleri, şeytanın tuzağına düşmüş bulunan kıyas ve keşif (!) ehlinin zihniyetine terk edilince, elbette bu derece gülünç durumlara düşüle-cektir... Allah'ın kulları şeytanlara maskara olacaktır...

Şeytanın uzağındaki Hullecilerin Dokuzuncu Hileleri:

Birbirinden boşanan karı-kocadan birini, sefere çıkarmaktır. Gûyâ o, seferden dönünce, eski nikahlısına dönmüş olurmuş (!). Şimdi sizler ey iman ve vicdan ehli kardeşler! Düşünün bakalım, acaba şeytan bunların aklına bunu nereden getirdi? Acaba bunlar bunu, nasıl ve nereden keşfettiler? Keşfederler, çünkü onların akılları bu gibi meselelerde çok iyi çalışır (!). Öyle ya, seferden dönen adam, ikamet ettiği yurduna ve oradaki yakınlarına kavuşmuş olmaz mı? Olur. Öyleyse o insan (sefere çıkıp, seferinden dönen erkek veya kadın) da, eski nikahlısına dönmüş ve kavuşmuş olur. işte onların söyledikleri ve kimselerin aklına gel-miyecek olan keşifleri (!).

Şeytanın Tuzağındaki Hullecilerin Onuncu Hileleri:

Bizim duyduğumuza ve sorup tekrar dinlediğimize göre onlar, şunu da iddia etmişlerdir: "Boşanan karı-koca, birlikte Arafat'a gidecek, dağın zirvesine çıkıp bir müddet bekleyecek. Bu şekilde, ayette geçen ikinci bir evliliği görmesi şartı, bunlar için gerekli olmayacak!" imiş..

Biz, Allah'ın ayetlerini, dininin emir ve ölçülerini alaya alma durumuna düşmekten Allah'a sığınırız. Allah, cümlemizi bu durumlara düşmekten korusun. Âmîn...

Üç Talâk Birden Boşamanın Mahzurları Ve Allah'ın Bunu Meşru Kılmasıyla Şeytanın Tuzaklarından Korunulması

İyi bil ki, bir kimse Allah'tan korkar, Allah meşru kılmadığı için üç talak birden boşamadan sakınır ise; şeytanın bu hile ve tuzaklarından hiç birine düşmez. Çünkü

bunlara ihtiyacı olmaz. Çünkü . Yüce Allah, meşru kıldığı yol ile, kulunu bütün bu kötülüklerden korumuş bulunmaktadır. Yeter ki kul, Allah'ın kanununa uysun, O'nun kendisini, kendisinden daha iyi bilip koruduğuna inancı tam olsun; Bunun için, boşamayla ilgili ayetin sonunda Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "...Rim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu lütfeder."[64][64]

Gerçekten kadınını boşamak zorunda kalanların her biri, Yüce Allah'tan korkup O'nun kanununa uygun bir boşamada bulunan idi, utandırıcı, sıkıntı ve azab verici, hileli ve lanetli yollardan hiç birine muhtaç olmazdı. Çünkü Yüce Allah'ın- meşru kıldığı şekildeki bir boşamada, bunlara yol yoktur. Çünkü bu meşru boşama ancak şöyledir: Adam karısını boşamaya kesin karar verdiği zaman, kadın ay halini görür ve bundan temizlenir. Kocası bu durumda hiç onunla cinsî temasta bulunmadan onu bir talak (boşama) ile boşar. Sonra kadın, boşanma iddetini çeker (üç kur' = üç âdet görme veya üç temizlik süresi bekler.[65][65]

Bu müddet dolmadan hanımını tutmak isterse eğer, ona müracaat eder, döner. Eğer müddet bitinceye kadar dönmek istemediği halde, müddetin bitiminden sonra onunla evlenmek isterse, yeni bir nikah akdi ile ve hanımının da muvafakati ile onunla tekrar evlenir. Yok herhangi bir pişmanlık duymaz, gerçekten ondan ayrılma kararı değişmez ise, onu bırakır. Böylece birbirinden ayrılmış olurlar. O da dilerse başka bir erkekle yeni bir evlilik te'sis eder. Bundan her iki taraf da razıdır, herhangi bir pişmanlık söz konusu değildir. Şeytanın uydurduğu hilelerden herhangi birine veya hülle denen şeye asla ihtiyacı olmaz.

îşte Allah'ın meşru buyurduğu boşamanın yolu budur. Elbette Allah'ın yoluna uymayanlar, şu veya bu şekilde zarar görürler, kötü durumlara düşerler. Nitekim adamın biri Abdullah bin Abbas'a gelip sordu: "Ben eşimi yüz talak ile boşadım. Benim durumum hakkında ne dersiniz?" dedi. îbni Abbas hazretleri de ona: "Sen, Rabbma isyan etmişsin. Ve hanımından ayrılarak kendi kendini cezalandırmışsın. Sen Allah'tan korkmadığın için, Allah'ın bir çıkış yolu vermesine de hak kazanmamışsın" cevabını verdi.

---

[64][64] Kur'an-ı Kerim, Talâk Suresi: 2.

[65][65] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 228,

Saîd bin Cübeyr de, benzeri olayı şöyle anlatır: Adamın biri Ibni Abbas'a geldi ve: "Ben, hanımımı bin talak ile boşadım" dedi. îbni Abbas da kendisine: "Bu bin talaktan üçü ile, hanımın sana haram oldu. Kalanları ile de bir sürü günah ve vebal kazanmış oldun. Allah'ın ayetlerini alaya almışsın, sen" diyerek mukabelede bulundu.

Yine benzeri bir olay karşısında Ibni Abbas'in böyle cevab verdiğini Ebu Davud, Mücahid'den nakleder. Nesâî de Mahmud bin Lebîd'den şöyle rivayette bulunur: Peygamber'e (s.a.v.), birinin karısını toplu olarak üç talak birden boşadığı haber verildi. Peygamberimiz (s.a.v.) buna çok kızdı ve kalkıp şöyle buyurdu:

"Ben aranızda bulunduğum halde Allah'ın kitabı ile oynayacak mısınız?"

Hatta bu sırada adamın biri ayağa kalktı ve: Ey Allah'ın Ra-sulü, bu adamı öldüreyim mi?" dedi."[66][66]

işte bu gördüğümüz haberler, Kur'an'ın delalet ettiği manaya uygun düşmektedir. Çünkü Yüce-Allah talâkı, ancak birer birer olarak meşru kılmıştır. Toplu olarak üçünü birden kullanmayı meşru kıl-mamıştır. Yüce Allah Kur'an'da:

"Boşama iki defadır. Bundan sonra ya iyilikle tutmak, ya da güzelce salıvermek lazımdır" buyurur. [67][67]"İki defadır "in anlamı, gerek Arab'ın lügatmda gerekse diğer milletlerin lügatlarında, ancak ikinci defası, birinci defasından sonra gelmekle olur. işte Kur'an'ın baştan aşağı şahitlik ettiği budur. Rasulüllah'm Sünneti'nin, Arab'ın lügatinin şahitlik ettiği de budur. Bu kesindir.

Sonra Cenab-ı Hak talâk ayetinde şöyle buyuruyor: "Eğer erkek bir daha boşarsa, artık bundan sonra kadın, başka bir kocaya varıp evlenmedikçe kendisine helal olmaz."[68][68] işte bu da üçüncü boşamadır. Ve bu üçüncü boşamadan sonra boşanan kadının, başkası ile normal bir evlilik daha geçirmedikçe eski kocasına dönemiyeceği bildirilmektedir.

işte Allah'ın dininde, boşamanın hududu ve kanunu budur, böyledir. Yani üç

---

[66][66] Nesâî: 6/142-143. (Bu hadis sahihtir. M. Afîfî).

[67][67] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 229.

[68][68] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 230.

talâkın üçünü birden toptan boşama diye bir şey yoktur. Bu, sayı itibariyle böyledir. Bir de zaman itibariyle nasıl olduğunu görelim:

Koca, istediği zaman karısına talâk veremez. Onun ay halini görüp temizlendiği zamanı gözetecek, temizlenmiş bulunan hanımına hiç cinsî yaklaşmada bulunmadan talâkını vermiş olacak. Ve demin de söylediğimiz gibi, ancak bir talâk verecektir, iki talâk dahi veremez. Kadın, ay halini görmekte iken dahi talâk veremez. Eğer temizlendiği zaman hanımına yaklaşmış ise, yine bu temizlik süresi içinde talâk veremez.

Peygamber Efendimiz'in zamanında, Ebu Bekir'in halifeliği zamanında, keza Ömer'in halifeliğinin ilk zamanlarında, kişi üç talâk birden vermiş bile olsa, bir talâk vermiş sayılırdı. Bu hususta iki sahih hadis vardır. Bunların birini Imam-ı Müslim Sahih'inde, diğerini de İmam Ahmed Müsned'inde rivayet etmişlerdir.

Müslim'in Sahih'inde îbni Tavus vasıtasıyla İbni Abbas'tan rivay-. et ettiği hadisde aynen şöyle buyurulmaktadır:

'Hasulüllah Efendimiz'in zamanında, Ebu Bekir'in hilafeti sırasında ve Ömer'in ilk iki senesinde, üç talak birden boşamalar, hep bir talak sayılmıştır. Sonra Ömer, bazı olaylara bakarak demiştir ki: 'İnsanlar, kendilerine mühlet ve zaman tanınmış bulunan bu meselede acele eder oldular. Bunu onlar hakkında, onların dedikleri gibi geçerli ki İs ak nasıl olur?" Evet, Ömer böyle söyledi ve sonra bunu onlar hakkında imza etti."[69][69]

Yine Müslim'in Sahih'inde Tavus vasıtasıyla sevkedilen rivayete göre, Ebu's-Sahbâ îbni Abbas'a demiştir ki: "Bize hiç saklamaksızın söyle bakalyn. Üç talak birden boşamanın hükmü, Peygamberimiz ve Ebu Bekir zamanında bir talâk değil miydi?" îbni Abbas da dedi ki: "Evet, böyle idi. Fakat insanlar Ömer zamanında bu hususta işi aceleye getirmeye başlayınca, Ömer de bunu kendileri hakkında geçerli kılmıştır."[70][70]

Ebu Davud'un naklettiği haber ise şöyledir: Ebu's-Sahbâ denilen zat, tbni Abbas'a çok sorular sorardı. Yine birgün dedi ki: "Kişi, nikahladığı kadını, henüz kendisiyle birleşmeden üç talak ile boşayacak olursa, onun bu boşama şeklinin, Peygamberimiz'in ve Ebu Bekir'in zamanında, keza Ömer'in ilk yıllarında bir talak ile boşama olarak kabul

---

[69][69] Müslim: 2/1099, hadis no: 1742. Müsned: 1/314.

[70][70] Önceki kaynaklara müracaat

edildiğini, sen de biliyorsun değil mi?" îbni Abbas da onun bu sorusuna karşılık: "Evet, durum böyle idi. Fakat Ömer insanların bu hususta acele edip iyi davranmadıklarını görünce, onların kendi sözlerini kendileri hakkında aynen icra etti."[71][71]

tşte Ebu Davud'un rivayetinde böyle denilmiş: "...O kadın ile birleşmeden önce" kaydı gelmiştir, imam îshak bin Râheveyh ve seleften bazıları da bunu aynen böyle, yani bu kayıtla kabul etmişlerdir. Fakat diğer sahih rivayetlerde, Ebu Davud'un bu rivayetindeki "...O kadın ile birleşmeden önce..." kaydı bulunmamaktadır. Müslim, böyle bir kayıt vermemiştir.

Müslim'in rivayet ettiği bu hadisi, îbni Abbas'tan tam üç kişi rivayet etmiştir. Bunlardan biri ve en mühim olanı, Tâvûs'tur. İkincisi Ebu's-Sahbâ'dır, diğeri de Ebü'l-Cevzâ'dır. Bunun rivayetini Hâkim, el-Müstedrek'inde şöyle vermiştir:

Ebü'l-Cevzâ îbni Abbas'a gelip sordu: "Üç talak ile boşamanın, Peygamberimiz'in zamanında bir talak sayıldığını biliyor musun?" dedi. îbni Abbas da ona: "Evet, bir sayılıyordu" cevabını vermiştir. Bu hadis sahih senedli bir hadistir. Fakat Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde bu Ibnü'l-Cevzâ hadisi nakîedilmemiştir." îşte Hâkim'in nakli ve sözü de böyledir. Bu hususta diğer hadise gelince:

Evet, bu hususta "iki sahih hadis vardır" demiştik. Biri Müslim'in rivayet ettiği hadis idi ve onun nasıl rivayet edilmiş olduğunu ar-zetmiş bulunuyoruz. Şimdi diğer hadisin nasıl rivayet edildiğini arze-diyoruz: imam Ebu Davud Sünen'inde şöyle der:

"Bize Ahmed bin Salih söyledi, ona Abdürrezzâk söylemiş, ona da îbni Cüreyc şöyle haber vermiştir: Bana, Peygamberimiz'in âzâdlısı RâfÎ'in oğullarından birinin haber verdiğine göre, îkrime, îbni Abbas'm şöyle dediğini nakletmiştir: Rükâne'nin ve kardeşlerinin babası bulunan ve bu sebeble Ebu Rükâne diye anılan Abdü Yezîd, birgün karısı Ümmü Rükâne'yi boşadı, sonra Müzeyne kabilesinden bir kadım nikahladı. Bu kadın Rasulüllah'a gelerek şikayette bulundu ve: "Ey Allah'ın Elçisi, kocamın bana sağladığı fayda, ancak şu elimdeki kıl kadardır. Beni ondan ayır" dedi. Peygamberimiz bunun üzerine gayrete geldi ve Ebu Rükâne'yi çağırtıp: "Bu kadını boşa, çünkü o senden ayrılmak istiyor" buyurdu. O da o kadını boşadı. Sonra Peygamberimiz ona: "Eski karın

---

[71][71] Ebu Davud: 2/649, hadis no: 2200. Beyhakî, Sünen: 7/331. (Hafız'ın el-Fetih'de: (9/316) bildirdiği gibi, bu hadis sahihtir. M.Afifî).

Ümmü Rükâne'ye müracaat et" buyurdu. Ebu Rükâne bunun üzerine: "Ey Allah'ın Elçisi, ben onu üç talak ile boşamış bulunuyorum" dedi. Peygamberimiz: "Ben, senin onu üç talak ile boşadığını biliyorum, sen ona müracaat et" buyurdu. Ve Yüce Allah'ın bu hususstaki şu ayetini okudu: "Ey Peygamber, kadınları boşadığınız zaman id-detleri içinde boşayımz ve iddeti sayınız. Rabbınız Allah'tan korkunuz."[72][72]

Görüldüğü gibi, Peygamberimiz (s.a.v.), karısını üç talak boşamış olduğu halde ona karısına dönmesini emretmiştir. Çünkü o, üç talakı birden ve toplu olarak vermiştir, Peygamberimiz de bunu bir talak saymıştır. Ve kendisine, Yüce Allah'ın talak hakkında neyi meşru kıldığını tebliğ etmek ve hatırlatmak üzere de ilgili talak ayetini okumuştur. Ayet-i kerime ise, talakın iddeti içinde verilmesini emrediyor. Birinci boşama müddeti içinde, ikinci veya üçüncü talakın verilmesini meşru kılmıyor. Yani Yüce Allah, kullarına zamandan müddet veriyor, genişlik ve kolaylık veriyor. Kulunun pişman olması halinde, ikinci talakı vermeden hanımına dönmesine yol veriyor, ikinci talaktan sonra pişman olursa, üçüncü ve sonuncu talakı vermeden, tekrar evlenip birleşmelerine imkan tanıyor. Ayet-i celilesinin bu noktaya temas eden cümlesinde: "...Bilmezsin, belki Allah bundan sonra (bu bekleme süresi içinde) bir emir (yeni bir şey, pişmanlık, sevgi, anlaşma zemini) ortaya çıkarır."[73][73]

Bu hususutaki hak ve hakikatin ne olduğunu gayet açık bir şekilde anlamak için, Peygamberimiz'in Ebu Rükâne'ye hanımına dönmesini emretmesi ve bunun üzerine ilgili ayeti okuması delil olarak kafidir. Bu, başka bir delile ihtiyaç bırakmamıştır.

SORU:

"Bu hadisde ismi belli olmayan bir ravi vardır. Ibni Cüreyc'e bunu, Râfî oğullarından söyleyen zatın adı bilinmemektedir. Bir rivayette böyle meçhul bir ravi bulunursa, o rivayet delil ve hüccet olarak ileri sürülemez."

CEVAP:

Biz bu soruya (bazı zatların ileri sürdükleri bu noktaya), üç bakımdan cevap vereceğiz. Şöyleki:

---

[72][72] Ebu Davud: 2/645, hadis no: 2196. Tirmizî: 3/480. Ibni Mace: 1/661. Dârimî: 2/163.

[73][73] Kur'an-ı Kerim, Talak Suresi: 1.

BÎRÎNCISÎ:

imam Ahmed bin Hanbel'in Müsned'indeki rivayeti, Sa'd bin ibrahim vasıtasiyle olup îbni Abbas'm azadlısı İkrime'den gelen bir sened silsilesi iledir ve şöyledir: "Muttalib'in kardeşi Abdü Yezid oğlu Rükâne, bir meclisde karısını üç talak ile boşadı. Sonra buna çok üzüldü. Rasulüllah kendisine: "Sen onu nasıl boşadın?" diye sordu. O da: "Üç talak birden boşadım" dedi. Peygamberimiz (s.a.v.): "Bir me-clisâe mi üç talak birden boşadın?" diye sordu. O da "Evet" dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz kendisine: "Sen ancak, bir talak ile boşama hakkına sahip bulunuyorsun. Şimdi dilersen, karma dönebilirsin" buyurdu. Peygamberimiz'in böyle buyurması üzerine o da karısına döndü."

O, şöyle demiştir: "îbni Abbas, her bir talakın, bir temizlenme zamanında verileceği görüşünde idi."[74][74]

Bunu bu şekilde Hafız Ebu Abdullah Muhammed bin Abdül-Vahid el-Makdisî de Muhtârât'ında rivayet etmiştir ki onun bu kitabı, Hakim'in Sahih'inden daha sahih durumdadır.

Bu hadis, aynı zamanda Müslim'in Tavus, Ebu's-Sahbâ ve Ebü'l-Cevzâ vasıtasiyle Ibni Abbas'tan rivayet ettiği hadise de muvafık bulunmaktadır. Hele Tavus ve ilerime, Ibni Abbas'm arkadaşları ve talebeleri içinde en bilgili olanlarıdır. İkrime onun azadlısı idi. Hiç ondan ayrılmazdı, onun verdiği bilgileri, fetvaları yazıya alırdı. Tavus da onun yanında müstesna bir mevkide idi. Çoğu kez, onun yanında bulunurdu. Bazı müstesna zamanlarında bile, Ibni Abbas'm huzuruna girenlerden idi. Gerek ikrime, gerek Tavus, "üç talak birden boşamanın, bir talak sayıldığı" hakkında fetva verirlerdi. Ibni Ishak da böyle idi. Gerçi o, önceleri böyle fetva vermiyordu. Fakat bu hadisin sahih olduğu onun yanında sabit görülünce, o da bu hadis gereğince fetva verir oldu. O bu konuda üç talakı birleştireni kasdederek şöyle derdi: "Bu kişi sünnete cahillik etmiştir. Şimdi, sabit olan hadise döndürülecektir."

74[74] Önceki kaynaklara müracaat.

Bilindiği gibi, Ibni Abbas'a ait bütün rivayetler iki noktada toplan-. maktadır: Birincisine göre: Ibni Abbas bu hususta, talakta acele edip iyi davranmayanlara bir te'dib ve ceza mahiyetinde olmak üzere, üç talak birden boşamayı geçerli kılan Hz. Ömer'in, bu hususta ki kararma iştirak etmesidir. İkincisi ise: Bu hadisin gereğine göre fetva verip üç talak birden boşamayı, bir talak saymasıdır.

Bu hadisle ilgili bir de Hammâd bin Zeyd'in rivayeti vardır ki, o bunu Eyyub Sahtiyânî'den rivayet eder, o da ikrime yoluyla Ibni Abbas'tan nakleder, işte bu rivayetin senedi; bir rivayette senedin sıhhat ve sağlamlığım isteyenlere tam manası ile yeterlidir. Bu ise, Ibni Abbas hazretlerinin: "Hanımına bir ağızdan, bir tek söyleyiş ile: "Sen benden üç talak boşsun" diyen bir kimsenin bu boşamasının, bir boşama olduğu" rivayetidir. Ve bunu Ebu Davud Sünen'inde rivayet etmiştir.[75][75]

İKİNCİSİ:

İtirazda sözü edilen meçhul ravi, tabiîndendir, Rasulüllah'ın azadlısı Râfî'in oğullarından biridir. Onların içinde yalan şayi değildi. Kıssa ise, haddi zatında malum ve mahfuzdur. Onu belleyip nakleden bu zata, bu hususta Davud bin Husayn da tabi olmaktadır. Bu, onun o naklettiği şeyi aynen olduğu gibi belleyip naklettiğini göstermektedir.

ÜÇÜNCÜSÜ:

Bu meselede, yalnız bu rivayete dayanılmış değildir. Yukarıda zikrettiğimiz Müsned'in rivayeti, Davud bin Husayn vasıtasiyledir ve tek başına yeterlidir. Kaldı ki ayrıca Ebu's-Sahbâ hadisi de vardır. Ibni

İshak'm ilgili rivayette: "Bana hadis olarak söyledi" demesi de tedlis töhmetini

[75][75] Önceki kaynaklara müracaat.

ortadan kaldırmaktadır. Bu kabil senedlerle delil ve hüccet getirildiği ise sabittir. Nitekim arayanın takdiri ile ilgili hadisin senedi, aynen bu hadisin senedinden ibarettir. Bu hadise göre, bir-iki hurma ağacının meyvesi ağacı üzerinde, beş vesak miktarını geçmemek şartıyla satılabilecektir. Bu kadarına ruhsat vardır. Bu taze meyveyi ağacı üzerinde satmayı umûmî ve mutlak olarak yasaklayan sahih hadislere muhalif olmasına rağmen, din imamlarmca kabul edilmiştir.[76][76]

O halde, konumuzla ilgili hadisleri delil ve hüccet kabul ederek gereğince hüküm vermek doğru ve yerindedir, aynı zamanda Kur'an'ın açıkça ifadesine de uygun düşmektedir. Ashabın sözlerine de, kıyasa da, Allah'ın kullarının iyilik ve mutluluklarına da uygun bulunmaktadır.

Evet, "Kur'an'm zahirine de uygundur" dedik. Çünkü Kur'an'da Yüce Allah, üç talakı birbirinden ayırmış, birinci ve ikinci talaklardan sonra, belli müddeti içinde müracaat=eşine geri dönme hakkı ve süresi tanımıştır. Ancak, nikahtan sonra bir araya gelmeden boşama olmuşsa veya birinci ve ikinci talaklardan sonraki üçüncü talak vaki ise, .müracaat bulunmamaktadır. Ve Kur'an'da, bu ikisinden başka Talak-ı Bâin bulunmamaktadır. Birinci Bâin Talak, haram kılıcı değildir, ikinci Bâin Talak ise haram kılıcıdır. Nitekim bunu, daha evvel ilgili ayeti açıklarken yeterince görmüştük.

"Bu, kıyasa da uygundur" dedik. Şöyle ki; Kur'an'daki Liân ayetine baktığımızda, Yüce Allah'ın şöyle buyurduğunu görürüz: "Eşlerine zina suçu atan ve kendilerinden başka şahitleri bulunmayan kimselere gelince: Onlardan her birinin şahitliği, dört defa Allah'a yemin edip, kendisinin mutlaka doğru söyleyenlerden olduğuna şahitlik etmek şeklindedir."[77][77]

Bundan sonra da Yüce Allah şöyle buyurur: "Kadının da dört defa Allah'a yemin edip, kocasının mutlaka yalan söyleyenlerden olduğuna şahitlik etmesi, cezayı kendisinden kaldırır."[78][78]

İmdi kıyasımız, Kur'an mantığı olsun. Burada karı-kocanın her biri, bu şekilde dört

---

[76][76] Buhârî bunu ve ilgili diğer hadisleri, Sahih'inin, "Meyveyi Ağaç Üzerinde Satmak Bölümü" ile, "Müzâbene Yoluyla Satış" bölümlerinde zikretmiştir.

[77][77] Kur'an-ı Kerim, Nur Suresi: 6.

[78][78] Kur'an-ı Kerim, Nûr Suresi: 8.

defa şahitlik edeceği yerde, "ben dört defa şahitlik ederim ki" dese; bu "dört defa" sözünü ağzına almakla dört defa şahitliğini yapmış tamamlamış olur mu? Elbette olmaz. Sadece bir defa şahitlik yapmış olur. Çünkü ayrı ayrı sayının ve tekrarın muteber olduğu bir meselede sadece "dört defa" demekle, o vazife dört defa yapılmış olamaz. Peki bir ağızdan ve toptan: "Ben seni üç boşama ile boşadım" dediği zaman, nasıl oluyor da üç defa boşamış oluyor?

Halbuki bir talak için ona, üç ay kadarlık bir müddet verilmiştir. Peki bundan daha sağlam kıyas, daha sıhhatli mantık olur mu? Bir kimsenin, ayak üzeri birkaç dakika içinde tamamlayabileceği dört defalık tanıklık yemini, "dört defa" deyivermekle tamamlanmış olmazsa, bir ağızdan ve bir defada: "dört defa ikrar eylerim ki..." demesi dört defalık ikrar yerine kabul edilmezse, talakda bu nasıl kabul edilebilir? Talak ki, birincisinde ve ikincisinde üçer aylık gibi bir iddet bulunduğundan altı ay kadar bir zaman ister. Bunu bir anda ve bir sözle: "Üç talak" demekle nasıl yerine getirmiş olabilir? Ashab-ı kiram, zina ettiğini söyleyen Mâiz bin Mâlik el-Eslemî'ye: "Eğer zina ettiğini dört defa ikrar eylersen, Rasulüllah seni recm ettirir" demişlerdi. Eğer Mâiz, "ben dört defa ikrar ediyorum" deseydi, böyle "dört defa" demekle dört defa ikrarda bulunmuş mu olacaktı? Asla! Çünkü bu ikrarda da sayı ve her bir ikrarın ayrı ayn olması şarttır. Ve muteber olması için, böyle olması gereklidir. Yoksa, "dört defa" demekle tamamlanmış olamaz.

îşte kıyas budur. Ashabdan gelen eserler, haberler böyledir. Kur'an'ın açıkça söylediği de budur.

Özellikle ashabın sözlerinin, Ebu Bekir zamanında hiç birinin hiçbir ihtilafa düşmeden bu noktada toplanmış olması bile, yeterlidir. Çünkü Ebu Bekir zamanındaki tatbikata ait sözlerde, asla bir ihtilaf bulunmamaktadır. Ortada var olan; tek söz, tek hüküm. O da ittifakla onun zamanında, "bir ağızdan, üç talak birden boşamanın, ancak bir talak sayıldığadır. Bu, onun zamanında üzerinde ittifak edilmiş "eski bir icmâ"dır. Hz. Ömer'in ilk yıllarında da bu icma ve ittifak aynen devam etmiştir. Ancak hilaf, bazı kimselerin işi aceleye getirip talakın üçünü birden1 kullanmak konusunda israrh ve inadlı bir tavır takınmaları üzerine, kendilerine bir te'dip ve ceza olarak zuhura gelmiştir. İleride anlatacağımız gibi bu ihtilaf, o günden bugüne kadar da devam edip gelmiştir.

Bize gelen eserlerin ve haberlerin ifadesi şudur: "Gerek Peygam-berimiz'in zamanında, gerek Ebu Bekir'in zamân-ı hilâfetinde, gerekse Ömer'in halifeliğinin ilk yıllarında, "üç talak birden boşamanın bir talak sayıldığında şüphe yoktur." Bu, sahih olarak böylece sabit bulunmaktadır."

Ehl-i ilmin bildirdikleri gibi, hilaf ancak Hz. Ömer'in halifelik devrinin ilk yarılarından sonra başlamıştır. Alimlerimiz bunu, vücuda getirdikleri ilmî eserlerinde nakletmişlerdir. Ve bu nakillerin hiç birinde, Hz. Ebu Bekir devrinde bu hususta herhangi bir ihtilaf, asla söz konusu değildir. Şimdi bunun, kimler tarafından ve nasıl nakledilmiş olduğunu görelim.

Bu hususstaki ihtilafı nakledenlerden biri de îmam Davud'tur ve onun ashabıdır. Onlar bundaki ihtilafı göstermişler ve fakat kendileri, bu ihtilafın zuhurundan önceki durumu aynen kabul etmişlerdir.

Yine bu meseledeki ihtilafı nakledenler arasında Imam-ı Tahâvî bulunmaktadır. O bunu, îhtilaful-Ulemâ, Tehzîbü'1-Âsâr adlı kitaplarında zikretmiştir. Keza Ebu Bekir er-Râzî (ki el-Cessâs diye meşhurdur), Ahkâmü'l-Kur'an adlı kitabında bu ihtilafı zikretmiştir. Yine bu ihtilafa yer verenlerden Ibni Münzir, Ibni Hazm, (Ibni Cerîr), el-Müerric gibi zatları zikredebiliriz. Muhammed bin Nasr da bunu zikretmiş ve kendisi, birinci şıkkı yani "Üç talak birden boşamanın, bir talak sayüması"m tercih eylemiştir.[79][79]

Müteahhirîn ulemasından el~Mâzurî de bunu, Kitâbü'l-Ma'lem'de nakletmiş, Hanefî mezhebinin sayılı alimlerinden Muhammed bin Mu-kâtü'den naklen bunun birinci şıkkının, Hanefî mezhebinde iki fetvadan biri olduğu bilgisini vermiştir. Et-Tiknisânî de bunu Şerhu't-Tefrî'de nakletmiş, Maliki mezhebindeki iki kavilden birinin, birinci şıkkın tercihi olduğunu bildirmiştir. Hatta bunu îmam-ı Mâlik'ten rivayet etmiştir.

---

[79][79] Ebu Bekir el-Cessas, talak ayetini tefsir ettikten sonra der ki: "Bu emir içindir ve bu emir vücub içindir. Kitap ve Sünnetin delilleri, talakın üçünü veya ikisini birlikte kullanmanın mahzurlu olduğunu göstermektedir..." O böyle dedikten sonra ashabın bu hususstaki eser ve haberlerini zikreder. Abdurrahman bin Avf'ın hastalığı sırasında hanımını üç talak birden boşadığma dair haberleri birleştirir ve der ki: "Bu rivayetlerin bazısı mücmel, bazısı da mücmel olanı tafsîl eder mahiyettedir. Ve bu gösterir ki: Abdurrahman hanımını; üç talak birden değil, üç defa boşamasının üçüncü defası olarak boşamıştır. Bunu ifade eden mufassal hadis, mücmel olandan evladır. İşin hakikatini göstermektedir. Kitap ve Sünnet'in delilleri ile sabit olmuştur ki: üç talak birden boşamak, dinen mahzurludur. Selefin ittifakı İle sabit olan da budur." (Ahkamü'l-Kur'an, cild 1, sh: 378-384).

Nitekim Maliki ve Hanefî mezheplerinde iki kavilden birinin, birinci şıkkın tercihi olduğu bilinmektedir. Üstadımız Şeyhülislam da bunu nakletmiş, îmam-ı Ahmed bin Hanbel'in ashabından nakillerde bulunmuş ve kendisi de bu birinci şıkkı tercih etmiştir. Zaten Hanbelî mezhebinde de iki sözden birinin bu olduğu, kesin olarak bilinmektedir.

İkinci neslin, yani Tabiîn hazerâtmm bu hususlaki sözlerine gelince:

îbni Münzir der ki: "Saîd bin Cübeyr, Tavus, Ebü'ş-Şa'şâ, Atâ, Amr bin Dînar diyorlardı ki: "Kişi, nikahladığı hanımını bakire olarak (onunla birleşmeden) üç talak birden boşarsa, bu bir boşamadır." Hasan el-Basrî'nin hu konuda ne dediği üzerinde ihtilaf vardır. Bir rivayete göre o bunu, üç talak boşama saymıştır. Katâde'nin, Humeyd ve Yunus'un nakline göre, o bundan rücû etmiş, bunu bir talak olarak ve Talak-ı Bâin saymıştır."

Muhammed bin Nasr, adı geçen kitabında der ki: "Ehl-i ilim şunda ittifak etmiştir: "Bir kimse, nikahladığı kadını henüz kendisiyle birleşmeden boşarsa, o kadın kendisinden ayrılır ve iddet çekmez. Eğer kendisiyle birleştikten sonra onu bir sözde, üç talak birden boşarsa, bunda ihtilaf ettiler. Evzâî, Malik ve Ehl-i Medine bunu; evliliğin sona ermesi ve o kadının bir başka kocayla evlenmeden bu eski kocasına dönemiyeceği şeklinde kabul ettiler." îbni Abbas'tan gelen bir rivayete ve tabiînden bazılarının kavline göre, karısını onunla hiç birleşmeden boşaması halinde bunun bir talak sayılacağı kabul edilmiştir. Fakat hadis ehlinin çoğunluğu, birinci kavli kabul etmişlerdir."

İmam îshak bin Râheveyh derdi ki: "Hanımı ile hiç birleşmeden üç talak birden boşaması, bir talak yerine geçer." O bunu, Tavus'un İbni Abbas'tan rivayet ettiği hadise bakarak söylerdi, yani o hadisi bu şekilde tevil ederdi."

Ben derim ki:- îshak'ın bu hadisi bu şekilde te'vil etmesi doğru değildir. Bunu az sonra iki cihetten red edeceğiz. Bir de Ebu Davud'un bunu mensuh sayması vardır ki, o bu mesele hakkındaki İbni Abbas hadisini zikreder, sonra bunun mensuh olduğunu söyler. Bu ise iki cihetten yanlıştır:

Birincisi: İslam'ın ilk yıllarında talak için belli bir sayı yok idi. Kişi kaç defa boşarsa boşasm, isterse hanımına yirie dönebiliyordu. İşte mensuh olan budur. Yani kaç defa boşarsa boşasm dönme hakkı kaldırılmış, ancak iki defa dönme hakkı bırakılmıştır.

İkincisi: Bir hükmün, Rasulüllah Efendimiz'den sonra mensuh olması mümkin değildir. Üç talak birden boşamanın bir talak sayılması ise, Peygamberimiz'in zamanında cari idi. Keza Ebu Bekir'in zamanında ve Ömer'in zamanının ilk yıllarında yine cari idi. Bundan sonra mensuh olması ise mümkin görülemez.

İbni Münzir diyor ki: "Bunun böyle cari olması, Peygamber Efendimizin bilgisi ve emri dahilinde değildi. Aksi halde İbni Abbas'm bunun hilafına fetva vermesi nasıl caiz olur? İbni Âbbas, hem Peygamber-imiz'den böyle bir şeyi muhafaza etmiş olsun, hem de bunun hilafına fetva verir olsun, işte bu olmaz. Bu caiz olmadığına ve îbni Abbas da bunun hilafına fetva verdiğine göre, demekki bunun Peygamberimiz zamanında böyle cereyan etmiş olması, O'nun emriyle olmadığını, O'nun bilgisi dışında cereyan etmiş bulunduğunu gösterir. Yahud da İbni Abbas'm fetvasına bakarak bu mensuh sayılır."

İşte İbni Münzir'in değerlendirmesi de böyle. Bu mütelâ ve meslek son derece zayıftır. Elle tutar tarafı yoktur. Şimdi bunun böyle olduğunu, dört cihetle isbât edelim. Şöyleki:

BİRİNCİSİ:

Bir defa Rükâne hadisi, böyle bir te'vili kökünden yıkar. Çünkü bu hadise göre, Rükâne karısını üç talak birden boşadığı halde, bizzat Peygamberimiz ona, "karma dön" buyurmuştur, o da dönmüştür.

İKİNCİSİ:

Eğer bu te'vil sahih olsaydı, İbni Abbas Ebu's-Sahbâ'ya: "Bunun, Peygamberimiz'e ulaşıp ulaşmadığını bilmiyorum" derdi. Onun böyle söylemeyip de ikrarda bulunmuş olması, bunun, Peygamberimiz'in bilgisi dahilinde olduğunu gösterir.

ÜÇÜNCÜSÜ:

Eğer bu te'vil sahih olsa idi, keza Ömer (r.a.) de: "İnsanlar kendileri için zaman ve mühlet verilmiş bulunan bir meselede acele eder oldular" şeklinde konuşmaz, tersine onlara Rasulüllah'm Sünneti'nin, bu hususstaki İslam kanununun ne olduğunu açıklar, yeni bir şey imzalama durumunda olduğunu ne düşünür, ne de böyle bir söz sarfederdi. Aynı zamanda: "Madem ki böyle acele ediyorlar, biz bunları bu şekilde cezalandırmak üzere kendilerine bunu geçerli kılsak nasıl olur?" demezdi. Ve sonunda: "İşte Ömer böyle bir karar aldı, bunu imzaladı" denilmezdi. İşte bütün bunlar, öyle bir te'vilin ne kadar yanlış olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

DÖRDÜNCÜSÜ:

Deniliyor ki: "İbni Abbas'm bunun hilafına fetva vermesi mümkün olmazdı."

Asıl mümkün olmayanın ne olduğunu biz söyleyelim. Bazı kimseler ki bunlar müslümanlarm en hayırlıları bulunan ashab-ı kiramdır, kadınlarını üç talak birden boşamış ve bu bir talak yerine geçmiş oluyor, Peygamberimiz1 in ise bundan haberi olmuyormuş (!). Sonra aynı zatlar, Rasulüllah'm halifesi Ebu Bekir zamanında da bunu böyle cari kılıyorlar. Hz. Ebu Bekir'in de bundan haberi olmuyormuş (!). Yani böyle bir tatbikat, Allah'ın dinine ve Rasulü'nün Sünneti'ne aykırı bir şekilde cari oluyormuş da, bundan Peygamberimiz'in ve Ebu Bekir'in haberleri olmuyormuş (!). Hiç böyle bir şey mümkün olur mu? Sonra Ömer'in zamanının yansına kadarda bu din dışı tatbikat devam ediyormuş da, yine Ömer'in de bundan haberi olmuyormuş (!). Yani karısını boşayanlar, haram şekilde boşuyor, hanımına dönenler haram bir şekilde dönüş yapıyorlarmış öyle mi? Bunun başka türlü manası ne olabilir? Böyle nikah ve talak konusunda haramlar işlenirken Rasulüllah onların arasında bulunduğu halde; bunlar O'nun bilgisinin dışında cereyan ediyormuş öyle mi? Acaba bundan daha imkansız, daha yanlış bir te'vil ne

olabilir?

Sonra, îbni Abbas'm meslek ve mezhebinde, iki sözden birinin de, üç talak birden boşamanın bir talak sayılacağı şeklinde olduğu da unutulmamalıdır. So,ilra îbni Münzir ve emsalinin o tevilinin yanlışlığını ortaya koyan başka hususlar da vardır. Mesela İmam Ahmed bin Hanbel'in Müsned'inde rivayet ettiği îbni Abbas hadisi de bunu açıkça red ettiği gibi, bizzat îmam-ı Âhmed'in sözü de bunu red eder. Şöyleki:

El-Esram anlatıyor: Ben, Imam-ı Ahmed'e sordum: "Siz Ibni Abbas'm: "Rasulüliah, Ebu Bekir ve Ömer'in zamanında üç talak birden boşamak, bir talak sayılıyordu" hadisini, fetvanızda niçin ihmal ediyorsunuz?" dedim. O da cevabında: "Bazı alimler, îbni Abbas'm kendisinin bunun hilafına fetva verdiğini rivayet etmeleri sebebiyle" dedi."

işte bu şekilde îbni Mansur'un da rivayet ettiği bu haber de gösterir ki, îmam-ı Ahmed, bu hadisi hadis olarak bir za'fmdan dolayı değil, îbni Abbas'm fetvası sebebiyle ihmal etmiş oluyor. Bu meslek ise, bu hususta rivayet edilen iki usul kaidesinden birine dayanır. Yani bunun üzerinde ittifak yoktur. Şimdi yeri gelmişken bu usûl kaidesinden de biraz bahsedelim:

Ashabtan biri, sahih ve sabit görülen hadisin hilafına amel edecek olursa, o sahabinin ameli mi alınır, yoksa rivayet ettiği hadis mi alınır? Bir kavle göre, o sahabinin ameli alınır, rivayeti bırakılır. Fakat îmam-ı Âhmed'in bu hususta kabul ettiği usûl, meşhur kavle göre şudur: "O sa-habînin ameli değil, rivayet ettiği hadis esas alınır." Bunun bir misali de yine İbni Abbas'm kendi mezhebine ve fetvasına muhalif olarak rivayet ettiği "Cariyenin satışının, talak sayılmıyacağı" hakkındaki Berîre hadisi'dir. Çünkü Rasulüliah Efendimiz onu muhayyer bırakmıştır. Eğer satışı sebebiyle nikahı feshedilmiş olsaydı, herhalde onu muhayyer bırakmazdı. Fakat îbni Abbas bunu bu şekilde rivayet ettiği halde, kendisi bunun hilafına fetva vermiştir. Rivayet ettiği hadisle değil de, ilgili ayetin zahirine bakarak hükümde bulunmuştur. Fakat ulemanın cumhuru ve onlarla beraber îmam Ahmed bin Hanbel, bu hususta ibni Abbas'm fetvasına katılmamışlar, onun rivayet ettiği hadis ile hüküm vermişler: "Cariyenin satışı, onu boşamak sayılmaz" demişlerdir.

Onlar bu hususta Berîre hadisini esas almışlar, îbni Abbas'm fetvasını bırakıp rivayetini almışlardır. Çünkü Ibni Abbas da kendi görüşünde ve fetvasında yanılabilir,

rivayeti ise, yanılmaktan masum bulunan Peygamberin hükmünü intikal ettirir. Nitekim Şafiî Mezhebinde de meşhur olan budur: Onun re'yini değil, rivayetini esas almaktır. Ebu Hanife'nin mezhebinde meşhur olan ise, bunun aksinedir, îmam Ahmed bin Hanbel'den ise bu hususta iki tercih nakledilmektedir. Fakat bize göre ve esas itibariyle bu meslek: "Bir sahabinin rivayetini değil de, fetvasını esas almak usulü"; kuvvetli bir meslek değildir. Bunun için biz bunu, kabule şayan görmüyoruz. Böyle bir usul ile, sahih ve sabit bulunan bir hadis-i şerifin red ve terk edilmesini, doğru bulmuyoruz. Bazıları ise, hadisi red ve ihmal etmek için başka bir mesleğe yönelmişlerdir. Şimdi de biraz ondan bahsedelim, bu kısımda onu açıklamaya çalışalım.

Bir Sözle Üç Talak Boşama Hakkında İbni Abbas Hadisinin Münakaşası:

Ona Yöneltilen İtirazların Cevapları

Bazıları, bir başka mesleğe yönelip demişlerdir ki: "Bu hadis, muztariptir, sahih değildir. Bunun için Buharı ondan îraz etmiş, Sa-hih'inde: "Bir söz ile üç talak boşamayı caiz görene" ait bir bölüm ayırmış, sonra Liân hadisini zikretmiştir. Ve orada der ki: "Karısına zina isnadında bulunan,ve bu yüzden onunla lanetleşme yemini yapan Uveymir, daha Peygamberimiz kendisine emretmeden karısını üç talak ile boşadı." Peygamberimiz buna bir şey demediğine göre, bunun caiz olması gerekir. Çünkü O, insanı batıl üzere bırakmaz."

îşte bu meslek mensublan da böyle itiraz etmekte ve ilgili Müslim hadisini, bazı sened ve metin farkları sebebiyle "muztarib" ve "gayr-i sahih" addetmektedirler. Halbuki bu, sahih bir hadise karşı inad etmek kabilinden çok yanlış bir tutum ve meslektir. Çünkü hadis ilminin alim ve hafızlarından her- hangi birinin bu hadise iliştiği, onu zayıf saydığı bilinmemektedir. îmam Ahmed'e: "Sen niçin bu hadis ile amel etmiyorsun?" diye sorulduğu zaman, o, bunun zayıf olduğunu ileri sürmedi, sadece bazı kimselerin îbni Abbas'm bunun hilafına fetva vermiş olduğuna dair rivayetleri sebebiyle böyle davrandığını söyledi. Eğer bu hadisin sıhhatinde bir eksiklik olsaydı, mutlaka onu ileri sürerdi. Bu hadisin bütün ravileri, hadis ilminin imamları ve hafızları iken, bunun zayıf olduğu nasıl ileri sürülebilir? Hadisin diğer rivayet yolları hakkında da tenkid edilecek

bîr husus bulunmamaktadır. Bu hadis, en sahih hadislerden biridir. îmam-ı Buhârî'nin bunu Sahih'ine almamış olması bir zayıflık getirmez. Emsali hadislerde olduğu gibi, bunu Buhârî Sahih'ine almamış olmakla beraber, Müslim Sahih'ine almıştır. Sırf "Buhârî bunu almamıştır" diyerek bunu; böylesine en sahih hadislerden bir hadisi red için ileri sürmek, ilimde nasibi ileri olanların kabul edeceği bir özür olamaz.

Aynı hadisin, "Kendisiyle hiç birleşmediği hanımını üç talak ile boşarsa" şeklinde rivayet edilmiş olmasına gelince: Bu, elbette diğerlerinin böyle bir kayıt olmaksızın yaptıkları rivayetle çelişir değildir. Yok birbiriyle çeliştiği kabul edilecek olursa, bu takdirde: "Hiç birleşmeden boşadığı karısı" sözü, bekar olarak nikahladığı kadına ait olarak kabul edilir. Böyle bir fazlalık ve kayıt, yine sağlam olan bir raviden geldiği için, onunla da amel edilmiş olur. Diğeri de dul olarak nikahlanmış bulunan kadın hakkında esas alınmış olur. îbni Abbas'tan rivayet edilen her iki hadis de, böylece birbirini desteklemiş bulunur. Biri, diğerinin sıhhatine ve sağlamlığına şahitlik eder.

Daha zayıf bir diğer meslek mensupları da şöyle itirazda bulunurlar: "Bu hadisi, ashabtan yalnız Ibni Abbas rivayet etmektedir. Mesele çok mühim olduğuna göre, niçin bunu ashabın büyüklerinden rivayet edenler yoktur? Bütün sahabeler buna nasıl oldu da cahil kaldılar? Onların bilmediği bu hususu, îbni Abbas nasıl bilmiş oluyor? Hatta îbni Abbas'tan da bunu yalnız Tâvûs rivayet eder, diğerleri değil. Bu nasıl olur?"

Bu, gerçekten çok fasid bir iddia ve meslektir. Ashaptan kim rivayet etmiş olursa olsun, sıhhati sabit bulunan bir hadis-i şerif, böyle indî düşüncelerle red edilemez. Bir tek sahâbî rivayet ettiği halde, bütün ümmetin kabul eylediği nice hadisler bulunmaktadır. Hiç bir hadis imamı da, böyle bir usûl ve meslekten, yani: "Bir hadisi, eğer bir tek sahâbî rivayet ediyorsa, o hadis kabul edilmez." diye bir kaideden bahsetmiş değildir. Bu kabil mesleklerden bahsedenler, Hadis ve Fıkıh imamları değil, ancak bazı bit'at ehli olmuştur. Ve ancak onlara uyanlar bu gibi iddiaları ileri sürerler. Biz biliyoruz ki, Rasulüllah Efendimiz'in sünnetlerinden atmış kadarını, tek başına îmam-ı Zührî rivayet etmekte ve hiç kimse, "Bunları yalnız o veriyor" diyerek red etmeye kalkış-mam aktadır.

İtirazcıların: "Ibni Abbas'tan da yalnız Tavus rivayet ediyor" demelerine gelince: Ayrıca Ikrime dahi İbni A.bbas'tan Rukâne hadisini rivayet etmektedir. Bu da aynen Tavus'un İbni Abbas'tan rivayet ettiği hadise uygundur. Eğer itirazcı, îkrime'yi

kötülemeye kalkışacak olursa, elbette batıl ve çelişkili bir yola sapmış olur. Çünkü alimler, îkrime'nin hadisini dinde delil ve hüccet olarak kabul etmişler, hadis ilminin hafız ve imamları da onun rivayetlerinin sahih olduğunu kabul etmişler, hakkındaki bazı tenkidlere iltifat göstermemişlerdir.

Eğer, "Bu, şâz kabul edilen hadislerden biridir" denilecek olursa: Deriz ki: Şâz, bir ravinin rivayetiyle sika (s'ağlam) olan ravilere muhalefet etmesiyle olur.. Böylece o, onlara muhalif düşmüş olur. Fakat sika olan bir ravi, tek basma bir rivayette bulunur, diğer sika olan raviler de bu hususta ona muhalefet etmiş olmazlarsa, onun bu rivayetine şâz denilmez. Buna, sırf tek başına rivayette bulunduğu için Şâz adı verilmiş olsa bile, asla onun red edilmesini gerektirmez, red edilmesi doğru olmaz.

îmam-ı Şafiî rahımehullah şöyle buyurur: "Şâz, sika olan bir ravinin, tek başına rivayette bulunması değildir. Şâz: Bir ravinin, tek başına sika olan ravilere muhalif olarak rivayet ettiği şeydir..." Şafiî bunu, böylece Münazarât'mda zikretmiştir. O bu eseriyle, ravinin yalnız kalması sebebiyle rivayetini red edenlere karşı çıkmış, onların bu mesleğini kabul etmemiştir.

Sonra böyle bir görüşü, kendi mezhebi veya mesleğinde "Muttarid Bir Kaide", bütün meselelere şamil umûmî bir usûl haline getirmeye de kimsenin gücü yetmez. Çünkü bu takdirde, mezheplerindeki hüküm ve fetvaların pek çoğunun batıl olması gerekir. Buna ise, imamlardan ve ilim ehlinden kimse razı olmaz. Durum bu merkezde olmasına rağmen, şaşılacak bir haldir ki, söz konusu bulunan îbni Abbas Hadi-si'ni böyle çürük meslekler ile red ve ihmale yönelenler; kendi mezheplerinde pekçok meseleleri, zayıf hadisler üzerine bina kılmışlardır. Bunun örnekleri o kadar çoktur ki, bunları saymaya kalksak, saymakla bitiremeyiz.

Bazıları, bu mesleklerinin ne kadar çürük olduğunu görüp anlamış olacaklar ki, ilgili hadisi şu şekilde tevile yönelmişlerdir: "Bunun manası: İnsanlar o zaman üç talak birden değil, bir talak olarak boşamada bulunuyorlardı. Daha sonra üç talak birden boşamaya başlayınca, Ömer de kendilerini kendilerinin sözü üzerine carî kıldı, îbni Abbas'in: "Rasulüllah zamanında insanlar üç talakı bir talak sayıyorlardı..." demesinin anlamı: "talakı vukua getirmede ve boşama hakkını kullanmada bu böyle idi, yoksa Şer'î hüküm itibariyle değil" demektir, îşte bunu böyle kabul edersek, bütün müşkilimiz çözülmüş olur..."

îşte bu da gelişigüzel söylenmiş bir sözdür. Allah'a yemin ederim ki, bu sözün sahibi bu konuda hiçbir şey söylememiş olsaydı, çok daha hayırlı olurdu. Kendi cehaletini de gizlemiş bulunurdu. Çünkü bu, son derece çürük bir meslektir. Bu sözün sahibi, sanki ilimde zayıf olan taklid ehline destek olmak, onların ebediyen taklid çukurunda kalmalarına yardım etmek için bunu söylemiş gibidir. İlgili hadis hakkında veya ilm-i hadis üzerinde bir tetkik ye itinası bulunsaydı, asla böyle söylemezdi. Çü^kü ilgili hadise ait metinler, asla buna mahal bırakmaz. Mesela daha önce de geçtiği gibi, Ebu's-Sahbâ'nm Ibni Abbas'a sorusu aynen şöyle idi: "Sen, Resulüllah zamanında, Ebu Bekir'in halifeliği ve Ömer'in hilafetinin ilk yıllarında, kişinin henüz birleşmediği hanımını üç talak birden boşamasının bir talak sayıldığını bilmezmisin?" İbni Abbas bunu ikrar etti ye onun sorusunu: "Evet, böyle olduğunu biliyorum" karşılığını verdi." işte rivayet edilen metinlerin biri böyledir. Böyle bir metin, elbette öyle bir itiraza mahal bırakmamaktadır.

Sonra aynı tevil ve itirazı benimseyen bir kimsenin: "işte Buhâ-rî'nin Hân hadisi, üç talak birden boşayan kimsenin, üç talak birden boşamasının geçerli kılındığını gösterir. Çünkü Peygamberimiz bu la-netleşme yemininde, hanımını üç talak birden boşayan Uveymir'in bu halini ikrar etmiştir" demesi de, kendisinin büyük bir çelişki içinde olduğunu gösterir. Zira hem "o zaman üç talak birden boşama yoktur" diyor, hem de Uveymir olayında bunun bulunduğunu ileri sürerek, bununla hülle olayına delil ve hüccet getirmek istiyor.[80][80]

Sonra onlar, Mahmud bin Lebîd hadisini de kendilerine delil sayıyorlar ve bu hadisin sonuna: "...Ve Rasulüllah o kişiyi, üç talak birden boşamakla temelli boşamış saydı, bunu üç talak olarak imza etti..." diye bir ilave yapıyorlar. Halbuki bu ilave edilen kısım, kesinlikle uydurmadır. Bu hadisin rivayet edilen metinlerinin hiç birinde, asla

---

[80][80] Bu zat, Uveymir bin Eşkar el-Aclânfdir. Liân ayetleri, onun ile hanımı hakkında nazil olmuştur. Liânın hükmü ve neticesi hakkında imamlar arasındaki ihtilafa yer veren hafız, Fetih'de şöyle der: "Lianda ayrılık, mücerred lian ile hemen vukua gelir mi, yoksa bu hakimin liandan sonraki hükmü ile mi meydana gelir? Malik, Şafiî ve bu ikisine tabi olanların mezhebi: Mücerred İfanın kendisi ile ayrılık gerçekleşir. Malik ve mezhebinin alimlerinin çoğu, "Kadın yeminini bitirince ayrılık vaki olur" der. Şafiî, tâbî'leri ve Malikilerden Sahnûn: "Kocanı^ yeminini bitirmesi ile ayrılık meydana gelir" derler. İmam Sevrî ve Ebu Hanife ve bunlara Ahmed bin Hanbel'in mezhebinde ise iki kavil bulunmaktadır. Hanbelî Mezhebi mu-hakkik alimlerinden İbni Kayyim, ayrılığın lian ile vukua geldiği görüşünü tercih eder. Zâdü'l-Meâd'ında (4/106), buna geniş yer verir ve: "Bu hususta ayrıca üç talak boşama, sadece ebedî ayrılığın bir te'kidinden ibarettir. Yoksa ayrılık, mücerred lian ile vukua gelmiştir ve bu, ebedî bir ayrılıktır..." der. (M. Hamid el-Faki).

böyle bir fazlalık yoktur. Ve hiç bir hadis kitabı da, böyle bir şey vermemektedir. Bu, sadece aklına güvenen bu itirazcıların marifetidir. Mahmud bin Lebid ise, Rasulüllah Efendimiz'in adamın üç talak birden boşamasına gadab ederek: "...Ben aranızda bulunduğum halde, Allah'ın Kitabı ile oynanacak mı?" diye buyurmasından sonra, hadisenin nasıl cereyan ettiğine dair bir şey söylememiştir. Ne Rasulüllah'm bunu imza ettiğini, ne de bu üç talakı bir talak şeklinde kabul buyurduğunu zikretmiş değildir.

Bizim burada anlatmak istediğimiz ise: Bu kabil te'vil ve itirazlara yer verenlerin, bu görüş ve mesleklerinin ne kadar çürük olduğunu açıklamaktan ibarettir.

Aynı hadise ait rivayet metinlerinden biri de şöyledir: "Üç talak birden boşama, Peygamberimiz'in, Ebu Bekir'in zamanında ve Ömer'in ilk yıllarında bir talak olarak sayılıyordu." îşte bu metin de, diğer metne mutabıktır. Çünkü diğer metnin verdiği ifade de: "Kişi hanımını üç talak boşadığı zaman, onlar bunu bir talak olarak kabul ediyorlardı" hükmünden ibarettir. Arada hiçbir uyumsuzluk yoktur. Aynı hadisin diğer rivayet edilen metinleri de, hep aynı mana ve hüküm üzerinde birleşmektedir. Hiç biri, diğerine aykırı değildir. Birbirini te'yid ve tefsir etmektedir.

İtirazcılar ise, kendilerince birtakım te'viller yapıp aslında muhkem olanı müteşabih yapıyor, müteşabih olanı da muhkem kılıyorlar. Peki koskoca raşid halife Hz. Ömer'in: "Bu durumda bunu, kendileri için geçerli kılsak nasıl olur?" sözüne ne diyecekler acaba? Çünkü Onun bu sözü, bunun, kendisinin içtihadı ve görüşü olduğu hususunde gayet açıktır. O bu hususta böyle acele edenleri, bu şekilde cezalandırmak istemiş ve bu içtihadını daha sonra imzaya koymuştur. Çünkü onlar buna layık olmuşlardı. Hz. Ömer gayet iyi biliyordu ki, Allah'ın geniş kıldığını daraltan, tanıdığı zaman ve mühlet hakkını red edip kullanmayan insanlar, bu tutum ve davranışları ile bunu haketmişlerdi. Ve yine O, biliyordu ki, Yüce Allah'ın bir hükmü ve lütfü olan bu kolaylık ve rahmetten, ancak Allah'tan korkup O'nun hududuna riayet edenler istifade edeceklerdi. Allah'ın, hududunu çiğneyenler ise, buna layık değillerdi. Onlar kendi kendilerini böyle bir cezaya layık kılmışlardı, O da bunu imzalayıp geçerli kılmıştı. Yoksa, tatbikat, daha önce de böyle değildi.

Eğer, Peygamberimiz'in zamanında "üç talak boşama, üç talak yerine geçse" idi, tatbikat böyle olmuş olsaydı, hiç Hz. Ömer bunu kendisine mal eder miydi? Böyle konuşur muydu? Mesela biri kalkıp da: "Haksız yere adam öldürmeyi, zina etmeyi haram

kılsak olmaz mı, diyebilir mi? Bunlar zaten haram iken, böyle bir söz sarfedebilir mi? O halde, Hz. Ömer'in bu içtihad ve kararından Önce dahi durum böyle olsaydı, Onun kalkıp da: "Bu aceleci insanlar için, onların üç talak birden boşamalarını, kendileri hakkında üç talak olarak cari kılsak, bunu böyle kabul edip imzalasak nasıl olur?" diye konuşması mümkün olur muydu? Yani Hz. Ömer veya bir başkası, "şu Ramazan orucunu, müslü-manlara farz kılsak, acaba nasıl olur?" diye bir düşünceye ve konuş-maya yaklaşabilir mi? Bu ne kadar ayıp ve abes olur? O halde, üç talak birden boşamalar, zaten üç talak olarak kabul edilmiş olsaydı, Hz. Ömer, asla böyle konuşmuş olmazdı. Halbuki o, böyle diyor ve böyle bir yeni karar alıyor.

Demek ki bu yeni alman karardan önceki tatbikat böyle değildi. Bunda müteşabih ve müşkil bir cihet bulunmamaktadır. Fakat bunun kesin olmasına rağmen, çirkin yorumlar ve gülünç itirazlar sergileniyor. Fakat ilim ehli bunları görüp duydukça; meselenin aslı ve hakikati hakkındaki görüş ve basiretlerini daha da kuvvetlendiriliyor, bu kabil yorumlarla sahih bir hadisin asla red edilemiyeceği hakkındaki hükümlerini iyice kesinleştirmiş oluyorlar.

Ebu Abdurrahman en-Nesaî de îbni Abbas hadisi hakkında kendine göre diğer bir mesleği seçmiş, senediyle rivayet ettiği bu hadisin başına "kişinin hiç birleşmediği eşini, üç ayrı talak ile boşaması" şeklinde başlık atmıştır. îyi dikkat edilecek olursa, rivayet edilen ilgili hadis ile bu başlığın birbiriyle uyuşmadığı görülür. O, hadisi kendince müşkil görünce bu başlığı atmış ve: "Kişi henüz birleşmediği hanımına, "sen boşsun, sen boşsun" diyerek üstüste üç talak vermesi şeklinde anlamıştır. Halbuki bu hükmün, Hz. Ömer'in aldığı yeni karardan öncesine mahsus olmakla bir ilgisi yoktur. Bunun hükmü, her zaman böyledir, böyle olagelmiştir. îbni Abbas hadisinin böyle bir te'vil ve görüş ile red edilemiyeceği de aşikardır.

Bir Sözle Üç Talak Boşama Hakkında İbni Abbas Hadîsini "Bu, Şer'i Usûle Aykırıdır" Diyerek Red Edenlerin Görüşlerinin Red Ve İbtali

Evet, bazıları da bir başka meslek takib etmiş ve: "Bu hadis, şer'î usûle aykırıdır" diyerek bunu reddetmiştir. Onlar, kendi mesleklerini müdâfâ ediyor ve diyorlar ki: "Yüce

Allah, kocayı üç talak ile boşama hakkına malik kılmış ve bunu kullanmayı ona bırakmıştır. Eğer biz, Şafiî'nin ve ona uyanların sözünü alacak olursak, "üç talak birden boşamak ile" o, kendisine mubah kılınmış olanı yapmış olur. Ve bu şekilde boşaması sahih olur. Eğer böyle bir boşamanın onun için haram olduğunu söylersek, bu da talak-ı bid'î olur. Allah (c.c.) ona, sırf kendisi için bir genişlik ve kolaylık olsun diye üç talakı ayrı ayrı kullanmasını emretmiştir. O, kendisine ayrı ayrı kullanmak üzere verilen bu hakkı, bir defada kullanırsa, kendisi için caiz olan bir şeyi yapmış olur. Ve talakın hükmü aynıdır. îşte kıyas budur. Biz bu kıyası, haber-i vahid için ibtal edemeyiz."

Cevap olarak diğerlerinin bunlara söyledikleri ise şöyledir: "Böyle bir kıyas ile, bu hüküm; hiç bir nass buna muarız olmasa bile sabit olmaz. Nerde kaldı ki, bu kıyas şer'î nassa takdim edilsin. Bu, şer'î usûle uymayan bir kıyastır. Arab'ın lügatına uymadığı gibi, Rasulüllah'm sünnetine ve Ebu Bekir zamanındaki ashabın ameline de uymamaktadır."

"îbni Abbas hadisinin, şer'î usûle muhalif olduğu" iddiasına gelince: Bir defa unutulmamalıdır ki, Yüce Allah (c.c.) kulunu ancak, kendisinde rücû hakkı bulunan bir boşamaya malik kılmıştır. Öyle bir boşama ki: Kul onda güzellikle eşini tutmak ile, güzellikle bırakmak arasında muhayyer olacaktır. Tabiî bedel karşılığı boşamak veya verdiği talakın iddetinin sona ermesi halleri böyle değildir. Kur'an, bunların hepsini açıkça bildirmiştir.

Kişinin henüz birleşmeden eşini boşaması halinde, bunun kesin ayrılık olduğunu ve kadının muayyen müddeti bekleme durumunda bulunmadığını açıkça bildirmiş bulunan Kur'an; kocasına bedel vererek kendisini boşatan kadının kendisine malik olduğunu, kocanın bunda rücû hakkı bulunmadığını da açıkça beyan etmiştir. Yine Kur'an bildirmiştir ki: Boşanan bir kadın, bundan önce iki defa daha boşanmış ise, kocasından kesin olarak ayrılır, bunda kocasına rücû hakkı yoktur. Bu kadın, üçüncü defa kendisini boşamış bulunan kocasına artık haramdır. Ancak bu kadın, normal olarak bir başka kocayla ikinci bir evlilik geçirirken, bu ikinci kocası dahi onu, kendisine haram olacak şekilde boşar da, bu kadın tekrar eski kocasıyla evlenmek isterse, Allah'ın hududuna uyacaklarını da ümid ediyorlarsa, bu hususta kendilerine bir günah yoktur, işte kadını kocasına haram kılan boşamalar, bunlardır. Yoksa diğer boşamalarda, kocanın müracaat hakkı bulunduğu, yine Kur'an'm hüküm ve beyanlanndandır. Kocanın birinci ve ikinci de-faki boşamalarda bu rücû ve muhayyerlik hakkı mahfuzdur."

"Kur'an, bütün bu boşama kısımlarını ayrı ayrı, neticeleri ve kendilerine bağlı hükümleri ile birlikte ortaya koymuştur. Onun bu hükümlerini değiştirmek, kat'iyyen doğru olmaz. Nasıl kişinin, henüz birleşmediği hanımını boşaması halinde ona dönme hakkı ve kadına da iddet çekmesi diye bir şey yoksa; bir boşamadan önce iki defa daha boşama vaki ise, yani üçüncü defa boşamadan sonra da kocaya rücû hakkı yoktur. Ve o kadın, normal olarak başkası ile bir evlilik daha geçirmedikçe asla bu ilk kocasına helal olamz. Öbür boşama nevilerinden hiç birinin hükmü değişmediği gibi, bunun da hükmü değişmez, değiştirilemez."

"Kim Kur'an'm ahkâmının güzelce gözden geçirirse, bunun böyle olduğunu kesin olarak görür. Kur'an, bizim burada zikrettiğimiz dört boşama nev'inden ve bunların ahkâmından açık açık bahseder. Kadının kocasına bedel vererek kendisini boşamasını te'min etmesi şeklindeki boş amadan=talak-ı hul'dan, birleşmeden önceki boşamadan bahsettiği gibi, normal olarak birinci ve ikinci boşamalardan da bahsedip bunların diğerlerinden farkını ortaya kor. Aynı zamanda üçüncü defaki boşamadan da bütün neticeleriyle birlikte bahseder. Fakat üç talak birden ve toptan boşama diye bir şeyden bahsetmez. îşte Kur'an! Sizlerle bizim aramızda hakem olsun. Eğer bu sözünü ettiğimiz boşama çeşitlerinden başka bir boşama çeşidinden daha bahis varsa Kur'an'da; lütfen bize gösterin de bizler de onu görmüş olalım..."

işte, kıyascılara karşılık kitap ve sünnet ile onlara cevap veren alimlerimizin sözleri de böyledir. Şafiî mezhebi dışındaki üç mezhebin muhakkik alimlerinin, imam Şafiî'ye ve bu hususta onun gibi fetva verenlere karşı verdikleri cevaplar da bu merkezdedir. Özellikle Kur'an'm: "et-talakü merratâni^talak ancak iki defadır"[81][81] ay atini delil getire-rerk, bir defada ve bir ağız ile üç talakın üçünü de birleştirmeyi, Yüce Allah'ın meşru kılmadığını beyan etmişlerdir. Malum olduğu veçhile, ayetteki "boşama ancak iki defadır" dan maksat; kendisine rücû (dönüş) hakkı ve muhayyerlik bulunan talaklardır. Bundan sonraki ayette de: "Eğer bir daha boşarsa (yani üçüncü defa boşayacak olursa)..." diye, bütün neticeleriyle birlikte üçüncü defa boşamaktan da ayrıca bahse-dilmiş, ahkâmı bildirilmiştir.

Bu bilgileri sunan, Şafiî ve tâbi'lerine uzun uzadıya cevaplar veren alimlerimizin de dedikleri gibi: Ayetlerde ve hadislerde geçen, Arab'ın lügatmda görülen "merretâni"

---

[81][81] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 229.

kelimesi, bazan eşya ile ilgili olur, bazan da fiille alakalı bulunur. Fiilde olduğu zaman, "her iki defayı", tek zaman parçası içinde birleştirmek mümkin olmaz. Çünkü aynı îî'ilin, birinci defası ne ise, ikinci defası da onun mislidir. Birbirinin misli bulunan iki şeyi, bir zamana sığdırmak, muhal olan şeylerdendir. Konuşan bir insan, iki harfi bir anda söyleme imkanına bile sahip değildir. İki ayrı zamanlarda olması gereken ve birbirinin misli bulunan iki defalık boşamayı, bir boşamada birleştirmek nasıl mümkin olur?

Mesela, hac vazifesini yapmakta bulunan müslüman, sıra cemrelere geldiğinde (şeytan taşlama sırasında), yedi defada yedi taş atmakla mükellef bulunmaktadır. Ve bunu üç ayrı günde yapmak durumundadır. Bütün taşları ve taşlamaları bir defada yapsa olur mu? Yedi adet taşı, yedi defada atacağı yere, bir defada atması caiz olur mu? Nitekim ulemanın büyük ekseriyeti bunu, sadece yedi taştan birisini atmış olur diye değerlendirmişlerdir. Ve bütün alimlerimiz ittifak etmişlerdir ki: Liân yemininde adam: "Dört defa şahitlikle şahitlik ederim ki..." demekle, dört defa şahitlik etmiş olmaz, sadece bir defa şahitlik yerine geçer. Keza kadının durumu ve yemini de böyledir. Bu vesile ile bir ha-dis-i şerifi daha burada zikredelim. Buhârî ve Müslim'in rivayet ettikleri bu sahih hadisde şöyle Duyurulmuştur:

"Her kim bir günde yüz defa: "SÜBHANELLAHÎ VE BİHAMDlH" dese, denizin köpükleri kadar günahı da olsa silinir."[82][82]

Yüce Allah'a teşbih ve tahmidde bulunarak, O'nun münezzeh ve mukaddes oluşunu zikreden, O'na hamd ü senalarda bulunan bir kulun; günde yüz defa böyle söylemesi ile ne büyük sevap ve faziletler kazanacağını müjdeliyor, bu hadis-i şerif! Peki bir kimse, günde yüz defa böyle söyleyerek zikredeceği yerde, sadece bir defa: "Allah'ı yüz defa tesbîh ve tahmîd ederim" deyivermekle bunu yerine getirmiş olur mu? Elbette olmaz. Çünkü insan "yüz defa" demekle yüz defa, "bin defa" de-inekle bin defa bunu söylemiş olmaz. Namazların sonundaki tesbîhat hakkında da aynı şeyleri söyleriz. Ve benzeri zikirlerle ilgili olarak da aynı durum geçerlidir. O halde kıyâsını şer'î usûle aykırı olarak yürütenlere güzel ve haklı cevaplar veren alimlerimizin dedikleri gibi, "îki defada vukua getirilmek üzere" meşru kılınmış bulunan ve bir sonraki üçüncü talak ile kesin ayrılığa gidilmiş olduğu bildirilen talak konusunda da, "ben üç defalık talakın üçünü birleştirip, üç defayı bir defa yapıyorum" demekle de; hakikatte ve şeriatte bu böyledir demek

---

[82][82] Buhârî: 7/168. Müslim: 4/2071. İbni Mace: 2/1253. Müsned: 2/37. Muvatta1: 1/210.

mümkün olmaz.

Te'vilcilerin te'villerine karşı diğer ayetlerlede delil getiren alimler, yine diyorlar ki: "Bizim haklı olduğumuzu şu ayetler de isbat eder. Yüce Allah (c.c.) bir ayetinde şöyle buyurmaktadır: "Kadınları boşadı-ğmız zaman bekleme sürelerini bitirdikleri zaman, kendi aralarında güzelce anlaştıkları takdirde eski kocalarıyla evlenmelerine engel olmayınız..."[83][83] îşte bu ayet, önceki iki defa boşamadan sonra vukua getirilen üçüncü boşama dışındaki bütün boşamalara şamildir.

îşte açıkça görülüyor ki Kur'an, birinci veya ikinci boşamalardan sonra karı-kocanın birbirlerine dönmelerine yol vermektedir. Sonra bu konuda şu ayetleri de asla unutmamak gerekmektedir:

"Ey Peygamber, kadınları boşadığınız zaman iddetleri içinde bo-şayınız. Ve iddeti sayınız. Rabbınız Allah'tan korkunuz, onları (bu bekleme süresi içinde) evlerinden çıkarmayınız, kendileri de çıkmasınlar. Ancak apaçık bir edepsizlik yaparlarsa başka. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa kendisine yazık etmiş olur. Bilmezsin belki Allah yeni bir şey ortaya çıkarır." "Bekleme sürelerinin sonuna vardıklarında onları güzelce nikahınızda tutunuz, yahut da güzellikle onlardan ayrılınız,"[84][84]

İşte bu ayetlerin ortaya koyduğu ilâhî hudud üzerinde de iyi düşünmemiz lazımdır. Bu takdirde, îbni Abbas hadisinin de Kur'an ay-etleriyle nasıl mutabakat halinde bulunduğunu iyice anlar ve gereğince amel etmiş oluruz. Şimdi biz burada dört-beş noktayı belirtmeye çalışalım. Şöyleki:

Kadının Boşanması Hususunda Allah'ın Koyduğu Hududların İzahı:

1- Allah sübhânehû ve tekaddes hazretleri, talâkı iddeti içinde, iddeti için vermeyi meşru kılmıştır. Yani kadın, muayyen müddetini beklemek üzere boşanacaktır, işte

[83][83] Kur'an-ı Kerim, Bakara Suresi: 232.

[84][84] Kur'an-ı Kerim, Talâk Suresi: 1-2.

bunun içindir ki Sevgili Peygamberimiz, Abdullah bin Ömer'e, hanımım ay halinde iken boşaması neticesinde, hanımına dönmesini emretmiştir. Ve kendisine bu ayeti okumuştur. Ve böylece, kadının iddetini beklemek üzere boşanacağı hususunu iyice perçinlemiştir.[85][85] Ve sonraları, bu konuda bu ayeti, yeri geldiğinde Abdullah bin Ömer'in de okur olduğunu görüyoruz. İşte bu tatbikata daya-naraktır ki, üç talak birden boşamanın veya kadın iddetini çekmekte ve henüz doldurmamış iken, yeni bir talak daha vermenin haram olduğu ortaya konulmuştur. Çünkü böyle bir boşamada, "kadını iddetini çekmek üzere boşama" emrine muhalefet edilmiş olmaktadır. Ve işte bunun içindir ki imam Ahmed: "Kadın iddetini çekmekte iken ikinci bir talak (boşama) verilemez. Eğer kadının kocası bu durumda ikinci bir talak daha vermek istiyor ise; önce rücûunu yapar veya yeni bir nikah akdinde bulunur, bu sebeple kadının iddeti kesildiği için, ikinci bir talak daha verebilir. Aksi halde veremez, kadının iddetinin bitimini beklemek zorundadır..." demiştir, imam Ahmed'e tabi olanların dedikleri de budur.

Diğer bir rivayete göre de tmam Ahmed şöyle demiştir: "Kadın iddetini çekmekte iken, ikinci bir talâkı ikinci temizlik nöbetinde, üçüncü bir talâkı da üçüncü temizlik nöbetinde verebilir..." İmam Ebu Ha-nife'nin sözü de budur. Çünkü bunda, yine kadının iddetinde talâkı verilmiş olur mütâlâsı vardır. Fakat meşhur ve sahih olan birinci hükümdür. Yani kocası ona, rücû etmeden veya yeni bir nikah akdi yapmadan iddetini çekmekte iken yeni bir talâk daha veremez.

Çünkü bu talâk, kadının iddeti için verilmemiş olur. Buna ise Kur'an'da izin verilmemiştir. Bunu meşru sayanlar ise, şu mütalayı ileri sürerler: "Bu, iddetini beklemek üzere verilmemiş olsa bile, iddetin tamamı için verilmiş olur." Bu ise doğru değildir. Çünkü talâkın iddet için verilmesi emri kesindir. Bu ise ancak, iddet öncesi, iddetini çekmek üzere vermek ile olur. Nitekim ayetin diğer meşhur okunuş şekli de bunu ortaya koymaktadır. Ve şu mealdedir: "Onların talaklarını, id-detlerini çekmek üzere, iddet öncesinde veriniz." Kadın iddetini çekmekte iken, yeni bir talak vermek meşru olmazsa, talakın üçünü birden birleştirip bîr ağızdan vermek elbette caiz olmaz.

Abdullah Ibni Abbas hazretleri de bu ayete dayanarak üç talak birden boşamanın haram olduğunu söylemiştir, imam Mücahid şöyle der: "Ben, İbni Abbas'ın yanında idim. Bu sırada adamın biri gelip: "Ben karımı üç talak boşadım. Bana çare nedir?" dedi.

---

[85][85] Müslim: 2/1098, hadis no: 1471/14. Nesâî: 6/137.

Abdullah, bir müddet sükût ettikten sonra: "Biriniz kalkıp en büyük ahmaklığı yapıyor, sonra da gelip "tbni Abbas, Ibni Abbasî..." demeye başlıyor. Yüce Allah işe Kit-abı'nda: "Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu lütfeder" buyuruyor. Sen Allah'tan korkmamışsm ki, ben sana bir çıkış yolu bulayım! Sen Rabbın'a isyan etmişsin, karından da ayrılmışsın. Yüce Allah ise yine Kitabında: "Ey Peygamber, kadınları boşadığınız zaman, onları iddetlerinin öncesinde, iddetlerini çekmek üzere boşaymız" buyuruyor" dedi. işte bu da, sahih bir hadistir.

işte görüyoruz ki, Ibni Abbas, bu ayetten üç talak birden boşamanın haram olduğunu anlamıştır. Bu anlayışa sahib olan bu zat ise, Rasulüllah Efendimiz'in hakkında: "Allah'ın bu kulunu dinde fakîh (derin bir anlayış sahibi) eyle. Ve ona Kur'an'm tefsirini talim buyur" diye dua buyurduğu bir zattır. Ve onun bu anlayışı, gerçekten anlayışların en güzellerindendir.

2- Görüldüğü gibi, ilgili ayette: "...Onları (bu bekleme süresi içinde) evlerinden çıkarmayınız» onlar da kendileri çıkmasın-lar..." buyurulmuştur. Boşanan kadının, boşayan adamın evinde iskân edilmesi ise, ancak kendisinde kadınına rücu hakkı bulunan Talak-ı Rıc'î dediğimiz talakta olur. Kendisinde kesin ayrılık bulunan Talak-ı Bâin'de ise iskân söz konusu olmadığı gibi, nafaka da söz konusu değildir. Rasuîüllah Efendimiz'in sarih ve sahih sünneti böyledir. O halde Yüce Allah'ın meşru kıldığı her talakın hali ve hükmü böyledir. Meğer ki o talaka, daha önce verilmiş iki defa talak öncelik etmiş veya o talak, bedel karşılığı verilmiş olsun, işte ulemanın cumhurunun sözü de böyledir: "Kocanın karısını, karısından aldığı bedel karşılığı boşaması hariç, bir talak ile kendisinden kesin olarak ayırmasının meşru olmadığı..." şeklindedir.

imam Ebu Hanife der ki: "Erkek, karısını bir talak boşamakla da kesin olarak kendisinden ayırmış olur. Çünkü o, kendisine tanınan rücû hakkını kullanmamıştır." Cumhuru ulema ise şöyle der: "Talak-ı Ric'îde rücû (dönüş) hakkı, her ne kadar erkeğe tanınmış bir hak ise de, kadının dahi kocası üzerinde birtakım hakları vardır. Ve bu haklarının muhafazası gerekir. Böyle olunca da, bedelsiz bir talak ile boşamadaki boşama, kesin ayrılığı ifade eden talak-ı bâin olmaz. Çünkü erkek, rücû hakkını kullanmamakla kendi.hakkını hükümsüz kılmış olabilir, fakat kadının iskan ve nafaka gibi haklarını iskat edemez. Ancak bedel karşılığı boşama veya, kendisini daha önce takib etmiş bulunan iki defa boşamadan sonraki üçüncü boşama olursa; ayrılık kesin

olduğundan, kadının iskan ve nafaka gibi hakları da sükut etmiş bulunur. Kur'an'm delalet ettiği de budur..."

3-Yüce Allah (c.c.) bir ayetinde: "İşte bunlar, Allah'ın hudududur. Kim Allah'ın hududunu çiğnerse, gerçekten kendisine zulmetmiş olur."[86][86] Kişi, karısını toplu olarak, üç talak birden bir ağızla boşadığı zaman, elbette Allah'ın hududunu çiğnemiş ve bu yüzden zalim olmuştur.

4- Yüce Allah: "Bilmezsin, belki Allah bundan sonra yeni bir şey yaratır..." buyuruyor. Yüce Allah'ın yaratacağı, karı-kocanm kurduğu aile yuvasına lütfedeceği bu yeni şey ise, elbette evliliğin devamına vesile olacak olan kocanın karısına dönüşüdür. Talâk'm Ric'î oluşudur. Bu ümmetin Kur'an'ı en iyi bilenleri olan ashab-ı kiram efendilerimizin anladığı da budur. Evet onlar böyle anlamışlar ve: "Üç talak boşadıktan sonra, Allah'ın lütfedeceği şey nedir?" buyurmuşlardır.

5- Yine Yüce Allah ayetinde: "...Kadınlar iddetlerini tamamladıkları zaman, ya güzelce onları nikahınız altında tutunuz, yahut da güzellikle onlardan ayrılınız" buyuruyor. Allah'ın meşru buyurduğu her talakın hükmü, işte budur. Meğer ki kişi, talakı üçüncü defa vermiş ola. îbni Abbas hazretlerinin ilgili ayete dayanarak, üç talakı birden vermeyi nasıl haram saydığını ise daha önce görmüştük.

Ey hakkı arayan! iyi bil ki, işte bu haktır. Çünkü kadının bir temizlik süresinde birden fazla talak verilmesine izin verme-yen ilâhî kânun, hiç üç talakı bir ağızdan ve toptan vermeyi haram kılmış olmaz mı?

Bazı teviller yaparak bunu kabul etmek istemeyen kimselerin mesleğini asla kabul etmeyen alimlerimiz; yine diyorlar ki: "Allah (c.c.) sübhanehû hazretleri, talâkı, karı-kocanın her ikisine de en uygun, en kolay ve en faydalı şekilde meşru kılmıştır. Erkeğin, boşama hususunda acele etmesine, aniden gelen bir öfkeye sevgilisini kurban etmesine yol vermemiştir. Kadının iddetini, ona rücû imkanı bahşeden bir ilâhî im-dad gibi verdi. Taki aşırılığım, pişmanlığını tedarik etmesi, kendisi için münıkin olsun.

îşte bunun için kadınını, ay halinde boşamasına da izin vermedi. Çünkü kadının belli adetini gördüğü günlerde, kocası kendisinden cinsî yakınlık bakımından uzak

---

[86][86] Kur'an-ı Kerim, Talâk Suresi: 1.

kalmış, belki ondan nefret etmiş olabilir. Keza, erkeğin hanımını, cinsî birleşmeden sonra boşamasına da izin verilmemiştir. Çünkü bu sırada erkeğin, hanımına olan ihtiyaç duygusu ve rağbeti za'fa, kesintiye uğramış olabilir. Bu iki halde boşamalar, pişmanlıkla neticelenebilir. Ve daha başka mahzurları da bulunabilir. Fakat hanımı belirli ay halinden temizlendiği zaman, onu arzu etmiş olabilir. Bundan dolayı da onu boşamaya yanaşmaz. Zaten kendisiyle cinsî yakınlık kurduğu takdirde, onu bu temizlik müddeti içinde boşaması yine kendisine haramdır.

Şeriat ise ona, ancak hanımının temizlenmesini müteakip ve kendisine yaklaşmamış olmak şartıyla boşamayı mubah kılmıştır. Yahut da kadın hamile olduğu için ay halini görmediği zaman boşayabilir. Bu durumda ise, kendisinden hamile bulunan eşini boşamaya azmetmesi, pek nadir görülen hallerdendir. Yok bu halde dahi onu boşama kararında ise, bu demektir ki, onu mutlaka boşamak ihtiyacında ve zorunluğundadır. İşte bu gibi haller ve şartlar dahilindedir ki, Yüce Allah (c.c.) kendisine, eşini boşama izni vermiştir. Yoksa dilediği zaman, dilediği şekilde boşama hakkına sahip değildir."

"Biz biliyoruz ki, Peygamber (s.a.v.), ay halindeki hanımını boşayan Abdullah bin Ömer'e bunu yasaklamakla da, şeriatin bu hususstaki kanununu iyice pekiştirmiştir. O'nun ona olan emri şöyle idi: "Hanımına dön, o ay halini bitirip temizlenecek, sonra bir ay hali daha görüp bundan da temizlenecek, sonra sen düşünüp karar vereceksin: Eğer hâlâ boşamak istiyorsan, boşayacaksın." Rasulüllah Efendimizin bu emrinde elbette pek çok hikmetler vardır. Bazılarım şöyle ifade edebiliriz.

Kadının Ayhalinde İken Boşanmasının Yasaklanmasının Hikmetleri:

Birinci Hikmet:

Ay halini takip eden temizlik devresi, ona muttasıl (bitişik) olması sebebiyle, onunla aynı şey gibidir. Ve kadının iddetinin üç kur'undan (ay hali ve onu takib eden

temizlenme dönemlerinden) birini teşkil etmektedir. Bu temizlik döneminde boşasa, sanki onu kendisiyle aynı şey gibi olduğu ay halinde boşamış gibi olacaktır. Bu itibarla menedilmiş bulunmaktadır.

İkinci Hikmet:

Eğer ona, bu ay haline bitişik bulunan birinci temizlik döneminde boşama hakkı verilmiş olsa, o sırf boşamak maksadı ile rücû (dönüş) hakkını kullanmış gibi olacak. Bu ise, rücû hakkının veriliş hikmetine aykırıdır. Çünkü Yüce Allah talaktaki rücû hakkını boşamak için değil, güzelce hanımını nikahlı olarak tutsun diye meşru kılmıştır. Nikahın, evliliğin geçirdiği sarsıntıları gidersin diye koymuştur. Yoksa onunla bir boşamaya daha ulaşsın diye değil. Biz bu noktadan hareketle, hülle nikahını red ve ibtal etmiş bulunuyoruz. Çünkü nikahın bizatihi meşru kılmış hikmeti, güzel geçim, iyilik ve mutluluktur. Hulleci ise bunun tersine, boşamak için nikah yapar. Boşamak için nikah yapmak, elbette Allah'ın dinine, şeritaine zıt git-

mek olur.

meK oıur.

Üçüncü Hikmet:

Hanımının içinde bulunduğu ay halinden kurtulup temizlik süresinin sonuna kadar sabreden bir koca, keza onun bir ay halini ve temizlik süresini daha ona yaklaşmadan sabırla geçirmiş, işte bu zaman zarfında onun nefsinde duyduğu Öfkesi ve sonunda kendisini pişmanlığa sürükleyecek olan duyguları yatışmış olur. Bakarsın aralarında hiç bir anlaşmazlık kalmaz. Ve bu, hem koca için, hem de karısı için bir rahmet olmuştur. Şeriatın sahibi ise, ancak böyle rahmet ve hikmet dolu şeylere izin verip iltifat buyuruyor. Bunun için, boşamayı bu şekilde meşru kılıyor. Sonunda yuvayı söndürecek,

nedamet ateşleri içinde yakacak hallerden sakındırıp koruyor. Böyle bir şeriatte, böyle bir şeriati koyan Yüce Zât'ın indinde; kadını ebediyen ayırıp haram kılacak olan bir boşama şekli, nasıl meşru olabilir? Ayrı ayrı zamanlarda verilmek üzere koyduğu boşamaları, bir ağızdan ve bir tek sözle kullanmaya nasıl razı olur, nasıl izin verir? Bu gibi şeyler, O'nun şeriatinin hikmetinde ve hükmünde nasıl bir araya gelebilir?"

İşte cumhuru ulemamız, bu gibi şer'î hüküm ve hikmetleri beyan ederek "üç talak birden boşamak, meşru değildir" kararma varmışlardır. Yine onlara göre, böyle bir boşamada bulunulduğu takdirde dahi, üç talak vukua gelmiş olmaz. Allah'ın dininde meşru olan ne ise, ancak o vukua gelir. Bu ise, onun bir talak boşama sayılması demektir.

Yine alimlerimiz derler ki: "İşte bütün bunlar gösteriyor ki, bizler, bizlere muarız olan sizlerden şer'î usûl ve kaidelere daha yakınız, daha uygun hüküm vermekteyiz. Gerek şer'î kadilere, gerekse kıyas usulleri bizden yanadır. Sahih ve sabit sünnetin, teyid edip desteklediği de, bizim ortaya koyduğumuz hükümdür..."

"Sizin, mesleğiniz icabı: "Üç talak birden boşayan kişi, kendisine kolaylık ve mühlet verilen bir konuda acele etmiş ve ayrı ayrı zamanlarda kullanması istenen hakkını bir anda ve toplu olarak kul-lanıvermiştir. O halde üç talak demişse, üç boşama hakkını da kullanmış, eşini ebediyen kendisinden ayırmış bulunmaktadır. Yani onun üç talak demesi ile, üç talak birden vaki olmuştur" demenize gelince: Bunun cevabı da gayet basit ve açıktır. Daha önce de söylediğimiz gibi, bu tarz delil getirme, sizin usulünüzün zayıflığını ortaya kor. Çünkü o kimseye tanınan hak, dilerse üç talakı birden ve toptan kullanması değildir. Ona, ancak ayrı ayrı zamanlarda kullanmak üzere, böyle bir hak tanınmış ve ancak buna izin verilmiştir. O, kendisine bu şartlarda verilen hakkı ve emri tanımayıp talakın her üçünü birleştirdiği zaman, kesin olarak Allah'ın hududunu çiğnemiş, ve O'nun şeriatine muhalefet etmiş olur.

Bunun için seleften bazı imamlarımız: "Elbette o, sünnete karşı cahillik etmiştir, sünnete döndürülecektir" demiştir. Elbette bu, sizin söylediklerinizden çok daha güzel, şer'î maslahat ve hikmetlere çok daha yakın ve uygundur. Aynı zamanda çok açık ve seçik bir hükümdür."

"Sizin bu iddianızı, Yüce Allah'ın kuluna hak olarak verdiği diğer hususlarla ilgili şer'î hükümler de çürütmektedir. Şöyle ki: Cemrelere atılacak olan yedi taşın, ayrı ayrı

atılması meşru kılınmıştır, bir defada yedisini birden atarsa olmaz. Keza liân yenininde, dört defa yemin ederek dört defa şahitlikte bulunması emredilmiştir. Böyle yapacağına bir defada: "Dört şahitlik ile şahitlik ederim ki" demekle, dört defa yemin edip, dört defa şahitlik yapmış olmaz. Kasâme yeminindeki durum ve hüküm de böyledir."

"Sizin kıyasınıza bakarak, bazı kimseler: "Ayrı ayrı zamanlarda kılınmak üzere emredilmiş bulunan namazları, kul isterse bir vakit içinde beşini birden kılabilir" diyebilir. Nitekim, cahillerden pekçoğu böyle bir anlayışa kapılmışlar, beş vakit namazların hepsini geceye te'hir edip, geceleyin kılı veriyorlar. Sizler öyle kıyaslar yaparak meseleye destek vermeye çalışacağınıza, hiç bunları söylememiş olsaydınız, çok daha iyi ederdiniz."

Bir Sözle Üç Talâkın Geçerli Olmayacağı Konusundaki İbni Abbas Hadisini "Bir Tek Hadistir, Bazı Hadislere De Aykırıdır" Diyerek Red Edenlerin Görüşlerinin Red Ve İbtali

Bazıları da kendilerini, buraya kadar tenkidini yaptığımız mesleklerin dışında bir başka mesleğe bırakmışlardır. Bunlar, tenkidini yaptığımız mesleklerin doğru olmadığını anlamış olacaklardır ki, kendi meslek ve iddialarını şu noktada toplamışlardır: "Bu Ibni Alabaş hadisi, bir tek hadistir ve pekçok hadislere de aykırıdır. O halde bu hadise göre hüküm verilemez." İşte bunların mesleği de budur. Ve bunlar mesleklerini takviye için bazı hadisleri de muarız olarak zikretmişlerdir. Şimdi sırasıyla bu on iki adet hadisi görelim, sonra cevaplarını verelim:

Bir Lafızla Üç Talâkın Geçerli Olduğunu Kabul Edenlerin Delil Kabul Ettikleri Hadisler:

Birinci Hadis:

Zikrettikleri hadislerden biri, Sahihayn'in şu hadisidir: “Ebu Hafs bin Muğîra, Fatıma binti Kays'ı talâk-ı bâin ile (kesin ayrılışa götüren bir boşayış ile) boşadı. Boşadığı sırada o, hanımının yanında değildi. Onun vekili (kardeşi), ona bir miktar arpa gönderdi. Fatıma buna kızarak Rasulüllah'a şikayete geldi. Ra-sulüllah onu dinledi ve: "Senin, onun üzerinde nafaka hakkın yoktur" buyurdu.[87][87]

Bu hadisdeki "kesin boşadı" tabirinin tefsiri, diğer sahih hadisde gelmiştir ve: "Üç boşama ile boşadı" denilmiştir. îşte Peygamberimiz» onun üç boşama ile boşamasını kabul etmiş ve Fatıma'ya iskân ve nafaka hakkı tanımamıştır.

İkinci Hadis:

Müsned'deki hadisde, "bu üç boşama ile boşaması toplu idi" denilmiştir. Şa'bî hadisinde: "Fatıma kocasının kardeşini, kendisini evden çıkardığı ve nafakasını vermediği için Rasulüllah'a şikayet etti. Rasulüllah da ona: 'Senin, Kays kızı Fatıma ile ne alıp veremediğin var?" diye çıkıştı. O da dedi ki: 'Ya Raşule 11 ah, kardeşim bunu toplu olarak üç talak boşadı."[88][88]

---

[87][87] Buhârî: 6/183. Müslim: 3/1114. Ebu Davud: 2/712. Tirmizî: 3/484.

[88][88] Müslim: 3/1115. j)Jesâî: 6/144.

Üçüncü Hadis:

Sahiheyn'de Aişe (r.a.) den şöyle rivayet edilmiştir: "Adamın biri hanımını üç talak boşadı. Kadın başkası ile nikahlanıp boşandı. Sonra durumu Rasulüllah'tan sordular: "Bu kadın, ilk kocasına helal olur mu?" dediler. Peygamberimiz de: "Hayır, gerçekten birleşme olmadıkça helal olmaz" buyurdu.

"Bunun meseleye delaleti: Peygamberimiz'in bu hadisede, boşamanın nasıl olduğunu sormamış olmasıdır. Eğer üç talak birden veya ayrı ayrı olarak boşamak farklı olsaydı, Peygamberimiz bunu sormuş olacaktı."[89][89]

Dördüncü Hadis:

Bu, Şafiî'nin itimad ettiği Mülâane Kıssası ile ilgili hadistir. Ve şöyledir: "Uveymir el-Aclânî, Rasulüllah'a gelip: "Ey Allah'ın Elçisi, bir adam hanımını bir erkekle bulsa ve bu erkeği öldürse, siz de onu ölümle cezalandırır mısınız?" dedi. Rasulüllah da: "Sizin hakkınızda ayet indi, git hanımını getir" buyurdu. Sehl bu hususta der ki: Bunlar karı-koca karşılıklı lanetlesin e yemini yaptılar, bu sırada ben dahi orada, Rasulüllah'm huzurunda idim. Bunlar yeminlerini bitirdiği sırada Üveymir: "Ben onun hakkında yalan söylemiş bulunuyorum ya Rasulellah! Ben kendisini bıkanımda tutsam?" dedi. Sonra Rasulüllah kendisine bir emir vermeden acele davranıp hanımını üç talak boşadı..." İmam Zührî de şöyle der: 'İşte mülâanede Sünnet=Kânun bu idi." Ve bu hadis, sıhhatmda ittifak edilen bir hadistir..."[90][90]

İmam Şafiî diyor ki: "Rasulüllah Efendimiz, bu olayda Uveymir'in hanımını üç talak boşama üzerinde sabit kılmıştır, eğer bu haram olsaydı, onu bu halde bırakmazdı."

---

[89][89] İrvaül-Galil: 6/297.

[90][90] Buhârî: 1/109. Müslim: 2/1129. Ebu Davud: 2/679. Nesâî: 6/143. İbni Mace: 1/667.

Beşinci Hadis:

Nesâl'nin Mahmud bin Lebîd'den rivayeti şöyledir: "Adamın birinin, eşini üç talakın hepsiyle boşadığı hakkındaki haber, Rasulüllah Efendimiz'e ulaştığı zaman, Rasulüllah Efendimiz öfkeyle yerinden kalktı ve şöyle buyurdu: "Ben henüz aranızda iken Allah'ın kitabı ile oynanacak mı?"[91][91] Sonra adamın biri ayağa kalktı ve: "Ey Allah'ın Elçisi, ben bu adamı öldüreyim mi?" dedi. İşte bu olayda Peygamberimiz, "Onun üç talak boşaması ile ancak bir boşama meydana gelmiştir" buyurmadı. Tersine görülen odur ki, Peygamberimiz onun o şekilde boşamasını kabul etmiştir. Böyle olmasaydı, herhalde durumu açıklardı." Sen bunu, kesin boşama ile boşamış değilsin, henüz o senin eşindir. Dilersen ona dönebilirsin" diye ona yol gösterirdi."

Altıncı Hadis:

Bu, Ebu Davud ile İbni Mace'nin Rükâne hadisidir. "Rükâne, hanımını kesin olarak boşayıp Rasulüllah'a geldi. Rasulüllah kendisine: "Niyetin nasıl idi?" diye sordu. O: "Ben sadece bir talak kasdettim" cevabını verdi. Bunu Tirmizî de rivayet etmiştir. Orada şu fazlalık da vardır: "...Rasulüllah bana, bir talak niyet ettiğime dair yemin verdi, ben de yemin ettim..." Bunun üzerine Rasulüllah "o halde, niyet ettiğin vukua gelmiştir" buyurdu.[92][92]

Ebu Davud: "Bu, îbni Cüreyc'in, "Rükâne hanımını üç talak boşadı" şeklindeki rivayetinden daha sahihtir" der. îbni Mace ise: "Ben Tanâfesî'nin, bu hadisi çok beğendiğini duydum. Ravilerden Ebu Ubeyd ise, Naciye tarafından terkedilmiştir. Ahmed ise bunu kabul etmekten sakınmıştır..." ifadesini kullanır."

---

[91][91] Nesâî: 6/142. İbni Mace: 1/650. (Bunun münker olduğu söylenmiştir. A. Afifî).

[92][92] Ebu Davud: 2/657. Tirmizî, hadis no: 1177. Buhârî bunda iztırab olduğunu bildirmiştir. (A. Afifî).

Hadisin meseleye delalet edişi: Peygamberimiz ona, bir talak niyet ettiğine dair yemin verişidir. Bundan anlaşılıyor kd, o bu sözüyle birden fazlasını niyet etmiş olsaydı, bunu onun hakkında Peygamberimiz geçerli kılacaktı. Bu kinayeli bir lafızla böyle olursa, sarih olarak "üç talakı" söylediği zaman nasıl olur?"

Yedinci Hadis:

Dârekutnî'nin Hammâd bin Zeyd hadisidir. Buna göre Enes, Muâz'ın şöyle dediğini nakletmiştir: "Ben Rasulüllah Efendimiz'in: "Ey Muâz, kim bit'at bir şekilde bir talak veya iki talak veya üç talak boşamada bulunursa, biz onun bu boşama şeklini kendisi için gerekli ve geçerli kılarız" dediğini işittim."[93][93]

Sekizinci Hadis:

Yine Dârekutnî İbrahim bin Ubeydullah vasıtasıyla rivayet eder: "Atalarımdan biri, eşini kesin olarak boşamıştı. Oğulları Pey-gamberimiz'e giderek durumu anlatmışlar... "Babamız, anamızı bin talak ile boşadı. Ona bir çıkış yolu var mı?" demişler. Pey-gamberimiz de bunun üzerine: "Babanız Allah'tan kork mam iş ki, ona bir çıkış yolu olsun. Ananız da ondan sünnete uygun olmaksızın kesin olarak ve üç talak ile ayrılmıştır. Talakın 997'si ile de boynuna günah yüklenmiştir..." buyurmuştur.[94][94]

Dokuzuncu Hadis:

---

[93][93] Dârekutnî, (Sünen): 4/20. (Dârekutnî bunun zayıf olduğunu bildirmiştir. A.Afîfî).

[94][94] Dârekutnî, (Sünen): 4/20, hadis no: 53. (Hafız Ibnİ Hacer, senedinin zayıf olduğunu bildiriyor, Telhîs'de. A.Afîfî).

Yine Dârekutnî Zâzân'dan şöyle rivayet eder: "Peygamberimiz birisinin karısını kesin olarak boşadığını duyduğu zaman, şiddetle öfkelendi ve: "Siz, Allah'ın ayetlerini alaya mı alıyorsunuz? Allah'ın dini ile oynuyor musunuz?" buyurdu ve şunu ilave eyledi: "Kim, kesin olarak boşamada bulunursa, biz de karısını kendisinden üç talak boşanmış sayar, başka bir evlilik geçirmedikçe Önceki kocasına onu haram kılarız."[95][95]

Onuncu Hadis:

Dârekutnî, Hasan el-Basrî vasıtasıyla şöyle nakleder: "Abdullah bin Ömer, hanımını ay halinde iken boşadı. Sonra diğer kurlardan (ay hali ve onu takib eden temizlenme dönemlerinden) sonra diğer iki boşama hakkını kullanmak istedi. Bu Pey-gamberimiz'e ulaştığı zaman, şöyle buyurdu: "Ey Ömer'in oğlu! Allah sana böyle emretmedi. Sen, gerçekten Sünnet'i gözetmedin. Sünnet ise, senin temizlik dönemini bekleyip o zaman boşaman idi. O zaman, ister hanımını tutar, ister boşardın." İbn Ömer bunun üzerine sordu: "Ey Allah'ın Rasulü, ben onu üç talak boşasaydım, benim ona dönmem helal olur muydu?" Ra-sulüllah buyurdu: "Hayır! O senden kesin olarak ayrılmış olurdu, sen de isyan etmiş olurdun."[96][96]

On Birinci Hadis:

Ebu Davud ve Nesât'nin rivayetine göre Hammâd bin Zeyd şöyle demiştir: "Ben Eyyub'a sordum ve: "Birisi hanımına hitaben: "Şu andan itibaren emrin elindedir" dese, bunun üç talak sayılacağını Hasan'dan başka söyleyen olmuş mudur?" dedim. O bana "hayır" diye cevap verdi, sonra şöyle dedi: "Hata ediyorsam Allah beni bağışlasın. Ancak Katâde'nin Kesîr'den naklen bana söylediğine göre, Ebu Seleme Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamberimiz bunu, üç talak saymıştır." Ben ise, bu hususu

---

[95][95] Dârekutnî, (Sünen): 4/20. (Kendisi, bütün ravilerinin zayıf olduğunu bildirir. A. Afifi).

[96][96] Dârekutnî, 4/31(Pekçoklan bunun zayıf olduğunu bildirmiştir. A. Afîfî).

bizzat Kesîr'in kendisinden duymak üzere ona gidip sordum. O, böyle bir bilgisi olmadığını söyledi. Sonra Katâde'ye gidip sordum. O da bana verdiği cevapta: "Belki unutmuştur" dedi." Bunu Tirmizî de Süleyman bin Harb ile Hammâd bin Zeyd tarikiyle rivayet etmiş ve bu iki ravinin sağlam olduklarını bildirmiştir.[97][97]

On İkinci Hadis:

Beyhakî Süveyd bin öafle uasıtasiyle Hasan'dan rivayet eder. O şöyle der: "Has'am kabilesine mensub Aişe'yi boşadığı zaman, Imam-ı Hasan şöyle demiştir: "Ben, babam vasıtasıyle Ced-dim'in: "Üç kur' esnasında hanımını üç talak boşayan kimse kesin olarak hanımını kendisinden ayırmış olur. Artık o kadın, ikinci bir evlilik daha geçirmedikçe eski kocasına helal olmaz" buyurduğunu işitmemiş olsaydım, şimdi kalkar Aişe'ye dönüş yapardım."[98][98]

îşte, "bunca hadisler varken, bir tek İbni Abbas hadisi ile amel edilemez" diyenlerin mesleklerini desteklemek için ileri sürdükleri rivayetler bunlardır. Yine onlar derler ki: "Bütün bu hadisler, daha çok, daha meşhurdur. îbni Abbas hadisinden de daha sahihtirler. O halde bu hadisleri öne almak, bunların gereği ile hüküm vermek vaciptir. Nitekim Imam-ı Ahmed'in usulü de bu merkezdedir. Yani itimad edilen hadisler çok sayıda olduğu ve bir tek kişinin naklettiği hadis ile de çatıştığı zaman, bu tek hadis bırakılır, diğerleri ile amel edilir. İsterse tek hadis, konusunda en son hadis olsun, farketmez.

Nitekim o, (imam Ahmed), kaplarda nebîz edinmeyi haram kılan rivayetleri, bunu mubah kılan Büreyde Hadisine tercih etmiştir. Kendisinden gelen iki rivayetin biri böyledir. Konusunda, diğerlerine nisbetle en son hadis olduğu halde, Büreyde hadisini ihmal etmiştir. Büreyde hadisi ise şöyledir:

"Ben sizi, kaplara atıp nebîz denilen içkiyi yapmaktan menet-miştim. Artık bundan

---

97[97] Ebu Davud: 2/654. (Bunu Nesâî de rivayet etmiş ve "bu rivayet münker" demiştir. Nesâî, Sünen: 6/147. Tirmİzîde bunu garib saymıştır. A. Afîfî).

98[98] Beyhakî, Sünen: 7/336.

sonra, müskir (sarhoşluk verici) olmamak şartıyla nebîzi (şırayı) içmenizi serbest kılıyorum."[99][99] Bu, Müslim'in rivayet ettiği sahih bir hadis olmasına rağmen, onun tarafından ihmal edilmiştir."

işte böyle bir mesleğe meyledenlerin bu itirazlarına cevap veren alimlerimizde diyorlar ki: "Meseleyle ilgili bütün hadisleri toplayarak, kendi mesleğinize dayanak yapmak istediniz, ilgili hadislerden hiç birini ihmal etmediniz. Fakat sizin bu zikrettiğiniz hadislerin bir kısmı hiçbir tenkide uğramamış sahih hadisler olmakla beraber, sizin meselenize delil durumunda olmayan hadislerdir. Bir kısmı ise, meseleye delaleti kesin olmakla beraber, aslında sahih olmayan rivayetlerdir. Şimdi biz bunları sırasıyla zikr ve isbat edelim. Isbat edelim ki, doğru ve hak olan meydana çıksın, hiçbir müşkil kalmasın.

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren Birinci Hadisle İlgili Cevabımız:

Evet bu hadis, en sahih hadislerdendir. Fakat bizimle nizalaşan-larm çoğu, bu hadise muhalefet etmektedir. Bu hadis, kesin olarak boşanan kadına iskan ve nafaka hakkı tanımadığı halde, onlar ona bu hakları tanıyor, bu hususta bu hadisi ihmal ediyorlar. Nitekim Ebu Hanife'nin ve arkadaşlarının mezhebi böyledir. Şafiî ve Malikî'nih mezhepleri ise, ona iskan hakkı tanıyor. Hadis ise, ona iskan hakkı da tanımıyor, nafaka hakkı da. işte onların bu hususta bu hadis ile amel etmedikleri açıktır. Eğer bu hadis, gerçekten sahih ise, sizin lehinize değil, aleyhinizedir. Eğer sahih ve mahfuz ise, "üç talakı birden birleştirme" meselesinde bizim aleyhimize hüccet durumunda değildir. Bunu sizin aleyhinize değil de, bizim aleyhimizde saymak; gerçekten adalet ve insafla bağdaşır birşey değildir.

Bu hadisin bütün geliş yolları ele alındığı zaman, görülecektir ki, bu hadiste "üç talakı birden birleştirme" hususunda delil ve hüccet yoktur." Çünkü ilgili olaydaki üç talak; üç talakı bir ağızdan ve bir kelime ile yerme şeklinde olduğuna dair sarahat bulunmamaktadır. Bilakis olay; Önce iki talak boşama vaki olduktan sonra, üçüncü bir talak daha verilmek suretiyle her üç talak hakkının kullanılmış olması şeklindedir. Bu

[99][99] Müsiim: 2/1585. Ebu Davud: 4/97. Nesâî, Kitabü'l-Eşribe'de. İbni Mace, hadis no: 3405.

aynen, ilgili rivayet yollarının sahih olanında mevcuttur. Mesela Müslim'in Sahih'indeki bir rivayeti görelim:

Ubeydullah bin Utbe şöyle nakleder: "Ebu Amr bin Hafs bin el-Muğîra Hz. Ali ile Yemen'e gitti. Karısı Fatıma bint-i Kays'a oradan kendisini boşadığına dair haber gönderdi. Bu sırada Fatıma, iki talak daha önce boşanmış durumda idi. Fatıma'nın kocası, Haris ile Ayyâş'a Fatıma'nın nafakasını te'diye etmelerini emretti. Onlar ise Fatıma'ya gidip, "sen hamile olmadığın için, sana nafaka düşmez" dediler. O da Hz. Peygamber'e müracaat edip durumu anlattı. Hz. Peygamber de/ kendisine nafaka gerekmediğini söyledi..."[100][100]

işte bu hadis, aynı olayla ilgili mübhem diğer hadisdeki "her üç talak ile" sözünün, ne anlama geldiğini tefsir etmiş bulunmaktadır.

Hadisdeki mübhemiyeti kaldırıcı ve açıklayıcı mahiyetteki bu kayıt, Ebu Davud'un rivayetinde de vardır: İbni Şihab vasıtasıyle Ebu Seleme'den, onun da bizzat Fatıma binti Kays'tan sevkettiği bu rivayette: "Kocası onu, üç talakın üçüncüsü olmak üzere bir daha boşadı..." denilmektedir. İşte Fatıma binti Kays hadisi'ni, bu hadisde tefsir etmektedir. Ve o boşamanın, üç defa boşamanın üçüncü ve sonuncu defa boşamak olduğunu bildirmektedir. Bunda ise, size değil, bize hüccet verilmektedir.

Bu Fatıma binti Kays hadisi, gerçekten beş yolla rivayet edilmiş durumdadır. Bunların birinde: "Onu, her üç talak ile boşadı" denilmektedir. Birinde: "Onu, kesin olarak boşadı" denilirken, diğerinde: "Onu, üç defa boşamanın üçüncü defası olmak üzere boşadı" denilmektedir. Birinde: "Onu, üç talaktan henüz üzerinde kalmış bulunan talak hakkı ile boşadı" denilmiş, bir diğerinde de, "onu, üç talakın hepsi ile boşadı" denilmiştir. Bu ise, ikinci sırayı teşkil eden el-Şa'bî hadisidir.

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren İkinci Hadisle İlgili Cevabımız:

---

[100][100] Müslim: 2/1117. Ebu Davud: 2/712. Tirmizî: 3/440. Nesâî: 6/210. Jbni Mace: 1/ 656. Dârimî: 2/660. Müsned: 6/412.

Bunu, el-Şa'bî'den Mücalid'ten başkası rivayet etmemiştir. Halbuki aynı kıssayı el-Şa'bî'den nakleden pekçoktur. Fakat onların rivayetlerinde bu kayıt bulunmamaktadır. İşte böyle bir kayıtla bunu rivayet eden, sadece Mücalid olmuştur. Onun bu farklı rivayeti sahih olduğu takdirde ise, bunun manası ancak: "Üç defa boşama hakkının her üç defasını da onun hakkında kullandı..." demektir. Yoksa üç talakın üçünü birden ve bir kelime ile kullanıverdi, demek olamaz. Çünkü diğer rivayetler onun, daha önceher iki talakı kullanmışken, son boşama hakkını nasıl kullandığım açıkça bize haber vermektedir.

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren Üçüncü Hadisle İlgili Cevabımız:

Bu, Aişe hadisidir ve önceki gibidir. Bunda dahi, Hz. Peygam-ber'in, "hayır önceki kocasına helal olmaz" buyurduğu olayda, o adamın karısını üç talak birden ve bir söz ile boşadığı kaydı bulunmamaktadır. O halde, buna böyle bir şey ilave etmeniz, asla doğru olamaz.

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren Dördüncü Hadisle İlgili Cevabımız:

Şafiî'nin îtimad ettiği bu hadisde, böyle bir delalet bulunmamak-tadır. Evet, birbiriyle lanetleşme (Lian) yemininde bulunan karı-koca olayında, bir de üç talak boşama olmuştur. Peygamberimiz ise, bu hususta bir inkarda bulunmamıştır. Fakat bu kadın kocasına bu boşama ile değil, zaten lanetleşme yemini ile ebediyen haram olmuş idi. Adamcağız (Uveymir), gerekmediği halde, boşamasını te'yid ve te'kid bakımından böyle konuşuvermiştir, yoksa olay, normal bir boşama olayı değildir... Mülâanedir... Bunda ise, size bir hüccet yoktur.

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren Beşinci Hadisle İlgili Cevabımız:

Sizin bu Mahmûd bin Lebîd hadisini kendinize hüccet saymanız da doğru olmaz.

Çünkü sizin bu hadisle delil getirmeye kalkışmanız, hakikatleri tersine çevirmek kabilinden olur. Hatta bir nevi tahmin yürütme, kâhinlik yapma sayılır. Her ne ise, hadisde olmayan bir şeyi, ona ilave edemezsiniz. Fakat ilim ehli olacağı yerde, taklid ehli olmaya itina ve israr gösterenler, nedense umumiyetle böyle davranırlar. Kendi taklid-lerini rastgele şeylerle te'yid etmenin yollarını ararlar. Tabiidir ki bu doğru olamaz. Uç talak birden boşamaya şiddetle öfkelenen ve bunu: "Allah'ın Kitabı ile oynamak" diye vasıflandıran Rasulüllah Efendi-miz'in; buna cevaz vereceği, nasıl zannedilebilir?

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren Altıncı Hadisle İlgili Cevabımız:

Bu Rükâne hadisinde deniliyor ki: "O hanımını kesin olarak boşadı. Peygamberimiz de kendisine, "ancak bir talak boşamayı niyet ettiğine" dair yemin verdi..." İşte bu hadis, asla sahih değildir.

Ibni Cevzî, Kitabü'l-îlel'de der ki: "İmam Ahmed bin Hanbel: "Bu rivayet, hiçbir şey değildir" demiştir." el-Hallâl de, el-Esram'dan naklen imam Ahmed'in bunu taz'îf ettiğini (zayıf saydığım) bildirmektedir. Üstadımız Şeyhu'l-îslam da şöyle buyurur:

Hadisin illetlerini çok iyi bilen büyük hadis imamları: tmam-ı Ahmed, Buhârî, Ebu Übeyd ve daha başkaları, Rükâne'nin kesin boşama olayıyla ilgili rivayetin zayıf olduğunu bildirmişlerdir. Demişlerdir ki: "Bunu rivayet eden kişiler meçhuldür, olayı olduğu gibi zabt durumları ve adaletli olup olmadıkları belli değildir..." imam Ahmed, bunun sabit olmadığını açıkça söylemiştir. Kimi de bunu "o, üç talak ile boşamıştı..." şeklinde verir ki, sabit değildir."

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren Yedinci Hadisle İlgili Cevabımız:

Bu, Muâz bin Cebel hadisi idi ki, herhangi bir meseleye, böyle batıl bir rivayetle delil getirilecek olursa, o mesele temelden çürük demektir. İmam Dârekutnî ise, bunu sırf rivayetin tanınması bakımından rivayet etmekle beraber, asla bununla hüccet getirmiş değildir. O, böyle bir şeyden uzaktır. Nitekim kendisi bunu, ismail bin Ümeyye el-Zarı'dan rivayet ettikten sonra: "Bu zat, zayıftır, rivayet ettiği hadis terkedilmiştir" demiştir.[101][101]

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren Sekizinci Hadisle İlgili Cevabımız:

Yine Dârekutnî'nin rivayet ettiği bu Übâde bin Samit hadisi, şer'î bir hükmü taşıyabilecek durumda değildir. Nitekim imam kendisi bunu rivayet eder ve: "Bunun ravileri meçhuldür, zayıftır" der. Sonra, üstadı ile Ibni Abdi'l-Bâkî'yi bunlardan istisna eder.

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren Dokuzuncu Hadisle İlgili Cevabımız:

Bu Zâzân hadisini de Dârekutnî, yine ismail bin Ümeyye'den rivayet eder ve bunun dahi zayıf olduğunu bildirir. Çünkü bunun senedinde dahi, meçhul ve zayıf raviler bulunmaktadır.

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren Onuncu Hadisle İlgili Cevabımız:

Bu, Hasan'm Ibni Ömer'den rivayetidir. Aradaki vasıtalar bunu Atâ el-

---

101[101] Mîzânü'l-ltidâl'a müracaat: c. 1, s. 222. (M. Aftfî).

Horasânî'den, o da Hasan'dan naklederler ki, bu rivayet, bu hususta rivayet edilen zayıf haberlerin gene de en iyisidir. Fakat ravilerin-den Şuayb'ı Dârekutnî sağlam görürse de, Ebu'l-Fetih el-Ezdî onu zayıf bulmaktadır. Şuayb'm bazı fazlalıklarla naklettiği bu haber, bazı ten-kidlere uğramıştır.[102][102]

Şüphe yok ki, çok büyük sağlam hadis imamları Ibni Ömer hadisini rivayet etmişlerdir. Fakat onların rivayetlerinde, Şuayb'm getirdiği farklı ve fazlalıklı ifade bulunmamaktadır. Bunun içindir ki onun rivayet ettiği şekliyle bu haberi, Sahihler'in ve Sünen'lerin sahiplerinden hiç biri, kendi eserlerine almamışlardır.

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren On Birinci Hadisle İlgili Cevabımız:

Ibni Semura'nm azadlısı Kesîr'in rivayet ettiği hedise gelince: Bu, Kesîr'e sorulduğunda, bizzat onun tarafından red ve inkar edilmiştir. Onun bunu unutmuş olması da makul değildir, imam Beyhakî ise bu hususta: "Kesîr'in hadis bilgisi, verdiği haber ile delil getirilebilecek kuvvette değildir.Umumun sözü, onun aksinedir." demektedir. Abdü'l-Hak ile tbni Hazm'm da onu zayıf saydıkları bilinmektedir.

Bir Lafızla Üç Talâkın Vukuunu Bildiren On İkinci Hadisle İlgili Cevabımız:

Süveyd bin Gafle'nin Hasan'dan rivayet ettiği bu haber, Mu-hammed bin Humeyd el-Râzî'nin rivayetlerindendir. Bu ise hiç muteber değildir, imam Ebu Zür'a onun için: "el-Râzî, çok yalancıdır" demektedir. Ebu Salih Cezerâ ise: "Ben, yalan söylemekte ondan daha mahir birini görmedim" der. Ebu Hatim de, onun hadis rivayetinde münker olduğunu bildirir. Sevkettiği haberler her ne kadar çeşitli ise de, imam tshak bin Râheveyh'in ve daha başkalarının kendisini çürük addettiklerini haber verir, işte, bize muaraza ve bizimle münazaa edebilmeniz için tutunduğunuz rivayetlerin bazıları da bu

[102][102] Hakkındaki ağır ithamlar için bakınız: Mîzânü'l-itidal, 3/530-531. Terceme no: - 7553. Keza Dîvan ü'd-Duafâ, 270.

mahiyettedir. Bu da ehl-i ilim planlarca bilinen bir husustur.

Bir Sözle Üç Talakın Sahih Olmadığını Kabul Eden Bizim Mesleğimizi "İcmâa Muhaliftir" Diyerek Red Edenlerin Mesleğinin Red Ve İbtali

Bazıları da, bütün bu red ettiğimiz mesleklerin zayıflığını gördükleri için, bir başka mesleğe meyletmiştir. Bunlar da diyorlar ki: "Üç talak birden boşadım, diyen kimsenin üç talakın üçünü de boşamış sayılacağı üzerinde icmâ vâki olmuştur. Bu, bir tek haberden daha kuvvetlidir. Nitekim Şafiî'nin bir sözü de bu anlamdadır. Bir tek kişinin rivayet ettiği haberde, o tek kişi hatâ ve vehmetmiş olabilir. îcmâ'da ise bu söz konusu değildir. Çünkü icmâ masumdur." işte bunlarda böyle diyerek kendilerini te'vîlin külfet ve meşakkatinden böylece kurtarmışlardır. Sonra bu icmâ davasının isbatma girişip demişlerdir ki: "Bu hususta iema'm vâki olduğunu gösteren deliller vardır: Müslim'in Sahih'inde şöyle denilmektedir: Ömer, üç talak birden boşamayı onlar hakkında imza etti, sahabe de buna muvafakat eyledi." Saîd bin Mansûr: "Henüz kendisiyle birleşmediği hanımını üç talak birden boşayan adam hakkında Ömer, "artık bu ona helal olmaz, meğer ki bu kadın başka kocaya vara" dedi, şeklinde bilgi vermekte ve böylelerini, canını acıtacak şekilde dövdüğünü söylemektedir. Keza Beyhakî, îbni Ebî Leylâ vasıtasiyle Ali'den rivayet edilen hadisde şöyle denildiğini nakleder: "Artık bu kadın ona helal olmaz, meğer ki başka bir kocaya vara"

Ebu Nuaym Âmaş vasıtasiyle Habîb bin Ebi Sâbit'ten, o da ashabın bazısından şöyle rivayet eder: Adamın biri Ali'ye geldi. Şöyle dedi: "Ben, karımı bin talak ile boşadım." Ali de ona karşılık: "üç talak ile karını kendine haram kılmışsın. Diğer talakları ise, başka karıların varsa, onların arasında taksim et."

Alkame şöyle der: Adamın biri Abdullah îbni Abbas'a geldi ve: "Ben karımı yüz talak boşadım" dedi. İbni Mes'ud: "Bunu bir defada mı söyledin?" dedi. O: "Evet" cevabını verdi. Îbni Mes'ud, "Sen bununla karından kesin olarak ayrılmak mı istiyorsun?" diye sordu. O da: "Evet" dedi. İbni Mes'ud bunun üzerine: "Öyleyse, aynen senin dediğin gibidir" dedi. Başka birisi geldi ve: "Ben dün akşam karımı, yıldızların sayısı kadar boşadım" dedi. O da ona: "Dediğin gibidir" dedi. Sonra şu konuşmayı yaptı: "Şüphesiz

Yüce Allah, talakın ne olduğunu beyan buyurdu. Kim, Allah'ın emrettiği gibi bir boşamada bulunursa, onun işi aynen açıklandı. Fakat kim telbîsde bulunursa (işi karıştırır, karışık kılarsa...) onun işi de öyle olur. Vallahi sizler, işi karıştırdığınız zaman, ancak kendinizin aleyhine karıştırmış olursunuz. O vebali, sırtınızdan indirecek değiliz. Siz nasıl işi karıştırırsanız, öylece onun neticesini görürsünüz."[103][103]
.

îmam Malik Muuatta'ında îbni Şihâb vasıtasıyla el-Bükeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: "Adamın biri karısını, henüz kendisiyle birleşmeden üç talak boşadı. Sonra pişman olup onu nikahlamak istedi. Gelip benden fetva istedi. Ben de kendisini alıp Ebu Hüreyre'ye götürdüm. îbni Abbas da oradaydı. Onlar verdikleri cevapta: "Bir başka kocayla evlenmedikçe bu kadın, eski kocasına dönemez" dediler. Adamcağız: "Ben onu ancak bir talak ile boşamıştım" dedi. İbni Abbas da: "Sen, elinde dönme fırsatı varken, onu kendi elinden bırakmışsın" karşılığını verdi."[104][104]

Yine Muvatta'daki bir rivayete göre, ibni Bükeyr'e İbni Zübeyr'in böyle bir meseleyi sorması üzerine o onu Ebu Hüreyre ve İbni Abbas'a havale etmiş, onlara gidip müracaat ettiğinde, onlar da kendisine bu şekilde cevap vermişlerdir.[105][105]

Yine. Muvatta'da Numan bin Ebi Ayyaş, Ata bin Yesâr'dan rivayet ediyor. O şöyle diyor: Karısını henüz kendisiyle birleşmeden üç talak ile boşamış olan biri Abdullah bin Amr'a gelip meselesini sordu. Atâ der ki: Ben ortaya atılıp: "Bakireye verilen talak, ancak bir talak olur" dedim. Abdullah bir Amr da bana dedi ki: "Sen işin hikayesini yapıyorsun. Bir talak onu kocasından ayırır, üç talak ise haram kılar. Meğer o kadın bir başkasıyla evlilik geçire;.."[106][106]

Benzeri bir olayda Kays bin Ebî Asım'm dahi aynı ifadeyi kullandığım da, el-Beyhakî Muâz bin Muâz'dan nakleder.[107][107]

---

[103][103] İmam-ı Malik, Muvatta1:1/570.

[104][104] İmam-ı Malik, Muvatta': 1/571.

[105][105] imam-ı Malik, Muvatta1:1/550.

[106][106] İmam-ı Malik, Muvatta1: 1/570.

[107][107] İmam-ı Malik, Muvatta1:1/570.

Yine Beyhakî, Süveyd bin Gafle'nin şöyle dediğini nakleder: "Ali (r.a) şehid edildiği zaman, oğlu Hasan'm karısı Aişe-i Has'amiye: "Ey Hasan, halifelik sana kutlu olsun" dedi. Hasan kızarak: "Ali'nin katline mi seviniyorsun?" diye çıkıştı ve: "Hadi git, sen boşsun" diyerek onu boşadı. Yani üç talak ile... Ö da örtüsünü alıp güzelce örtündü ve uzaklaştı. İddetini çekti. Hasan, onun mehrinden kalanını gönderdi. Ayrıca kendisine on bin dirhem sadaka yolladı. Elçi gelip bunları teslim ettiği zaman Aişe şu dokunaklı sözleri söyledi: "Bizden ayrılan dostun ayrılığı karşısında, bunlar birşey değildir." Aişe'nin bu dokunaklı sözleri dönüşte elçi tarafından İmam-ı Hasan'a nakledildiği zaman, Hasan kendisini tutamayıp ağladı. Ve şöyle dedi: "Eğer ben ceddimin: "Kim karısını her üç kur' esnasında üç talak ile boşarsa veya mübhem bir şekilde üç talak ile boşamış bulunursa, bu boşanan kadm bir başka evlilik geçirmedikçe önceki kocasına haram olur" dediğini duymamış olsaydım, muhakkak şimdi ona müracaat ederdim."[108[108]]

İmam Ahmed, Muhammed bin Cafer vasıtasiyle Hz. Ali'nin şöyle söylediğini nakleder: "Bana haram ol, kesin olarak benden ayrıl, hadi çek git, benden berî ol" gibi tabirlerle boşamak, üç talak sayılır." Şû'be der ki: Bunu Ali'den nakleden Atâ bin eş-Sâib'i gidip gördüm ve kendisine: "Bunu sana Ali'den kim nakletti?" diye sordum. O da: "Ebü'I-Buhterî nakletti" cevabını verdi."

İmam Ahmed der ki: Ben onu sayarım, bu hususta kendisine cevap vermem. Çünkü o bunu herkesten "Bu üç talak sayılır" şeklinde rivayet ediyor. Ali'den böyle rivayet ettiği gibi, Zeyd'den, Ibni Ömer'den ve tabiînin çoğundan bu şekilde naklediyor..."

Bizzatîbni Abbas'tan da bunu Mücahid, Saîd, Ibni Cübeyr, Atâ bin Ebî Rabâh, Âmr bin Dînâr, Malik bin Haris, Muhammed bin lyâs, Muaviye bin Ebî Ayyaş ve daha başkaları: "Üç talak birden boşayana, üç talak lazım gelir" şeklînde rivayet ederler.

Yine Beykakî naklediyor: Adamın biri mescidde îmran bin Hu-sdyn'a şöyle dedi: "Birisi karısını bir meclisde üç talak birden boşadı. Bunun hükmü nedir?" Imrân şu karşılığı verdi: "O kişi Rabbına âsî olmuş, haremi (hanımı) kendisine haram olmuştur." Adam oradan ayrıldıktan sonra bunu Ebu Musa'ya anlatır. O bununla İmrân bin Husayn'ın aybını ve hatasını ortaya çıkarmak ister. Fakat kendisini iyice dinleyen Ebu Musa ona şu karşılığı verir: "Yüce Allah, İmrân gibilerin sayısını aramızda çoğaltsın."

[108[108]] Sünen-i Kübrâ'sı: 7/333

îşte onlar, bu hususta icmâ bulunduğuna dair bütün bu nakilleri ileri sürerler, ayrıca derler ki: "işte Ömer bin el-Hattâb, işte Ali bin Ebî Tâlib, Abdullah bin Mes'ud, Abdullah bin Ömer, Abdullah bin Amr, Abdullah bin Abbas, Abdullah bin Zübeyr, Imrân bin Husayn, Muğîra bin Şube ve Hasan bin Ali'ler... Ve daha sayılamıyacak kadar çoklukta bulunan tabiîn nesline mensub zatlar. Halbuki bundan daha azı ile bile icmâ vukua gelip tahakkuk eder.

Bu kadar zatın toplandığı bir mesele, icmâ sayılmaz olur mu? Nitekim bunda icmâ olduğunu hikaye edenlerin sayısı da az değildir: îşte Ebu Bekir bin el-Arabî, Ebu Bekir el-Râzî bunu nakledenlerdendir, îmam-ı Ahmed'in sözünden anlaşılan da budur. Çünkü o, eh Esram'dan bu hususta: "Kişi sünnete muhalefet ettiği zaman, sünnete döndürülür" diyenlerin bu sözünü nakleder ve sonra: "Bu, bir şey değildir..." der. Nitekim bu hususta yine denilmiştir ki: "Üç talak birden boşamayı üç talak saymayıp da bir talak olarak kabul etmek, Râfîza'nm mezhebidir..." Bu söylenenden anlaşılan ise: "Üç talak birden boşamanın hükmü, yine üç talakın vukua gelmiş olduğunu kabul etmek, ehl-i sünnetin icmâıdır." Evet, işte bu, bu demektir..."

Bizim iltizam ettiğimiz mesleği iltizam etmiş bulunan alimlerimizin bu muarızlara cevapları ise şöyledir: "Hiç bir muhalifi bulunmayan bir icmâın vuku bulduğunu bilmek mümkin değildir. Siz de bilirsiniz ki, bunun rücû edeceği nokta, bilinmezlik noktasıdır. Yoksa, hiç bir muhalifin bulunmadığını bilebilmek noktası değildir. Çünkü bu mümkin değildir... Hiç bir muhalifinin bulunmadığını bilmek mümkin olmayınca, öyle bir icmâın vuku bulduğu nasıl bilinecek?

Ya, muhalifi bulunduğu biliniyorken, böyle bir icmâ ile delil ve hüccet getirmek, nasıl kesin bir icmâ olabilir? Böyle bir icmâ, sabit din kanununun üzerine nasıl geçirilir? Demekki muhalifi bulunan, muhalifi dînî bir kânuna istinâd eden bir icmâ; aradaki nizâı kesip atamaz. Bu takdirde de mesele, iki taraf arasında nizâda kalır. Böyle hakkında niza bulunan meselelerde ise; Allah'ın Kitabı'na, Rasulünün Sünnetine dönülür. Bu, şanı Yüce Rabbımız'ın kesin bir emridir. Durum böyle olduğunda Allah'ın ve Rasulüllah'm hakemliğine baş vurmaya yanaşmamak, ya büyük bir cehalet ve gafletin eseridir, ya da şahsî mesleğini Allah'ın emrinin üzerine çıkarmak gibi korkunç bir taassubun ifadesidir. Her iki halde de Allah'a ve Rasulüllah'a âsî olmak vardır. Ve bu tutumu ile kul, Ehl-i Sünnet değil, ehl-i hevâ ve ehl-i bit'at olmuş bulunur. Allah'ın Kitabı'ndâ haber verdiği

azaba da müstehık bulunur. Şanı Yüce Allah, Kitabı'ndâ şöyle buyurmaktadır: "Bir şeyde nizâlaştığmız zaman, onu Allah'a ve O'nun Rasulüne arz ediniz. Eğer gerçekten Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, böyle yapınız."[109][109]

Meselede gerçekten bir niza bulunduğu sabit olunca, o meseleyi Allah'ın ve Rasulüllah'm hakemliğine götürmek, kat'î olarak farzdır. Allah'ın kesin bir emridir. Aramızdaki bu meselede niza bulunduğunda da şüphe yoktur. Tâ ashab-ı kiram efendilerimizden bugüne kadar meseledeki nizâm devam edip geldiğinde de gerçekten ilim ehli olanların bir şüphesi bulunmamaktadır. Yani nizâın bulunduğu kat'î olarak sabittir. Bunu, en az yirmi cihetten ifade ve isbat etmek isteriz. Şöyle ki:

Bir Lafızla Üç Talakın Vukuu Konusundaki Alimlerin İhtilaflarının Değişik Açılardan İncelenmesi:

1- Daha önce de gördüğümüz gibi Ebu Davud'un ve başkasının Hammâd bin Zeyd'ten rivayetleri şöyledir: îbni Abbas dedi: "Kişi hanımına: "Sen benden üç talak birden boşsun" dediği zaman, bu, bir talak sayılır." Bunu îbni Abbas'tan nakleden, îkrime'dir, ondan nakleden de Eyyub Sahtiyânî hazretleridir. Hammâd bin Zeyd ise ondan rivayette bulunur ki aslında bu, Buhârî'nin Şartlarına göre bir senedin izharıdır. Zayıf bir tarafı bulunmamaktadır.

Abdurrezzâk ise, Ma'mer vasıtasıyle Eyyub Sahtiyânî'den şöyle nakleder: Mekke'de Hakem bin Uyeyne, Imam-ı Zührî'nin yanına geldi. Ben de oradaydım. Ona, bakire halinde üç talak ile boşanmış bulunan kadının durumunu sordular. Zührî de şu cevapta bulundu: "Bunu aynen Ebu Hüreyre'ye, İbni Abbas'a, Abdullah bin Ömer'e sordukları zaman, onların verdikleri cevap şöyle idi: "Bu kadın, bir evlilik daha geçirmeden, önceki kocasına helal olmaz." Hakem'in, bu cevabı alarak Zührî'nin huzurundan çıktığı zaman, ben de kendisi ile beraberdim. O, doğruca Tâvus'un yanına gitti. Meseleyi kendisine arz eyledi. Zührî'nin dediğini de aynen ona duyurdu. Bunun üzerine Tâvûs, iki ellerini kaldırarak bundan ne kadar hayret ettiğini gösterdi ve: "Vallahi Ibni Abbas bunu, ancak

---

[109][109] Kur'an-ı Kerim, Nisa Suresi: 59.

bir talak olarak kabul etti" dedi."

îbni Cüreyc şu bilgiyi verir: "Bana Hasan bin Müslim söyledi, o İbni Şihâb'tan naklen Ibni Abbas'm şöyle buyurduğunu bildirdi: "Bir kimse, eşini üç talak boşadığı zaman, fakat onun bu boşaması, üç talakı toplu olarak vermemek şartıyla, üç talak sayılır." Ben bunu gidip Tavus'a haber verdiğim zaman, o da buna tanıklığını ifade bakımından: "Ben şehadet ederim ki, İbni Abbas, toplu olarak (bir ağızdan) verilen üç talakı, ancak bir talak kabul ederdi" dedi."

İşte Ibni Abbas: "...Eğer üç talakı toplu olarak vermedi ise" diyor. Onun bu sözü; "üç talakın, ayrı ayrı zamanlarda iddeti için verilmesi" emrini açıkça ortaya koyduğu gibi, bir ağızdan ve bir söyleyiş ile verdiği zaman bunun bir talak sayılması hakkında da gayet açıktır, Ibni Abbas'm en yakın adamı, arkadaşı ve talebesi Tâvus'un yemin ederek ortaya koyduğu da işte budur.

Biz, bütün açıklığı ile bunu ortaya koyup isbat ederken, İbni Abbas'tan bunun aksine rivayetin de sahih olarak nakledildiğini asla inkar etmiyoruz. Biz ondan sabit bulunan bu iki sahih rivayetin birini, yani: "Bir ağızdan söylenen üç talakın, bir talak sayılacağı" şıkkını kabul ediyoruz.

2- Tâvus'un mezhebi, şüphesiz budur. Abdurrezzâk'm da bil dir-diği gibi, o, şer'î usûle aykırı olarak verilen talakı, kadının iddetini çekmek üzere verilmemiş bulunan boşama şeklini kabul etmezdi. O derdi ki: "Erkek, kadınını bir talak boşar, sonra bırakır, kadın da belli müddet zarfında iddetini çeker."

îbni Ebî Şeybe der ki: "Bana ismail bin Uleyye söyledi, ona Leys haber vennişki: Gerek Tâvûs, gerekse Atâ şöyle derlerdi: "Kişi, henüz kendisiyle birleşmediği karısını üç talak boşayacak olursa, bu bir talak boşamadır."

3- Atâ bin Ebî Rabâh'ın sözü ve mezhebi budur. îbni Ebî Şeybe şöyle der: Bana Muhammed bin Lebîd, ona İsmail, ona da Katâde şöyle bildirmiştir: Tâvûs, Atâ ve Cabir bin Zeyd, "Henüz birleşmeden hanımını üç talak boşayanm boşaması, bir talak boşamadır" dediler,"

4- Görüldüğü gibi, Cabir bin Zeyd'in sözü ve mezhebi de böyledir.

5- Muhammed bin îshak'm mezhebi de budur. İmam Ahmed el-Esra'dan şöyle nakleder: "Saîd bin İbrahim babasından, o da îbni îshak'tan nakleder. Davud bin el-Husayn'm îkrime'den rivayetine göre, İbni Abbas, "Rukâne hanımını üç talak birden boşadı, Peygamberimiz ise bunu, bir talak olarak kabul etti" demiştir. İşte İmam Ahmed bunu nakleder ve: "İbni îshak'm mezhebi böyle idi. O "Sünnete muhalefet etmiş olan, sünnete döndürülür" derdi." diye bilgi verir."

6- Bakire olarak boşanan kadın hakkında îshâk bin Râheveyh'in mezhebi de budur. Muhammed bin Nasr el-Mervezî, "İhtilafü'l-Ulemâ" adındaki kitabında bu hususta bilgi verir ve şöyle der: "İmam îshak der diki: Bakireyi üç defa boşamak bir boşama yerine geçer." O, bu hususta ki Tâvûs'un îbni Abbas'tan rivayet ettiği hadisi, böyle te'vil eder, O hadis ise şöyledir: "Üç talak birden boşamak, Peygamberimiz1 in zamanında, Ebu Bekir'in ve Ömer'in zamanında bir talak sayılmıştır." İşte İmam îshak bu hadisi te'vil eder. Ve el-Mervezî der ki: "Erkek, henüz kendisiyle birleşmediği eşine: "Sen boşsun, sen boşsun, sen boşsun" derse, Süfyan, Rey sahipleri, Şafiî, Ahmed ve Ebu Übeyd der-ler ki: "Bu adamın eşi, birinci talak ile boş düşer. İkinci ve üçüncü boşamaları birşey değildir. Çünkü kendisiyle henüz birleşilmemiş bulunan hanım, bir boşama ile kesin olarak ayrılmış bulunur ve iddet de çekmez." Malik, Rabîa, Medine ehli, Evzaî ve îbni Ebî Leylâ ise şöyle derler:

"Bu üç boşamayı, peşpeşe ve arada nefes almadan söylerse, kadın kendisine haram olur, başka kocaya varmadan kendisine dönemez. Eğer iki boşama arasında nefes almış ise, birinci boşama ile kesin ayrılma vakidir, ikinci ve üçüncü boşamalar hükümsüzdür."

7- îbni Münzir'in Kitabü'l-Evsat'mda bildirdiğine göre, henüz kendisiyle birleşilmeden üç talak boşanan kadın hakkındaki Amr bin Dînâr'ın mezhebi de böyledir.

8- Yine îbni Münzir'in ve başkasının nakline göre, Saîd bin Cübeyr'in bu hususta ki mezhebi de böyledir.

9- îbni Münzir'in bildirdiğine göre, Hasan el-Basrf nin sonunda üzerinde karar kıldığı mezheb de budur. Bunu Abdürrezzak da Musan-naf ında zikretmiştir.

10- Yine Abdürrezzak'm bildirdiğine göre, Atâ bin Yesâr'ın bu hususta ki mezhebi de böyledir. Daha önce de geçtiği gibi o bu hususta: "Bakireyi üç talak boşayan, bir talak

ile ondan kesin ayrılmış olur, diğer iki talak ile de onu, bir başkasıyla evlilik araya girmediği takdirde kendisine haram kılmış bulunur" demiştir.

11- Bişr bin el-Vâlîd'in Ebu Yusuftan nakline göre, Hılas bir Amr'ın mezhebi de böyledir.

12- Muhammed bin Mukatil el-Râzî'nin mezhebi de budur. Bunu kendisinden el-Mâzürî "el-Mâlem" adlı kitabında nakleder.

13- Mâliki mezhebinden pek çok alimlerin nakline göre, Imam-ı Mâlik'in mezhebi de böyledir. Bunun zıddını nakledip bu kavli, Mâliki Mezhebi'nde şâz kabul edenler de vardır.

14- îbni Muğîs el-Mâlikî, el-Vesâik adlı kitabında, Mâliki mezhebinde bulunan yirmiye yakın fıkıh ve fetva ehli alimin isimlerini verir ve onların: "Erkeğin bir ağızdan karısına: "Sen üç talak birden boşsun!" demesinin yalan olduğunu, bununla ancak bir talak vâkî olacağını" bildirdiklerini nakleder. Sonra onların bu fetvalarında dayanakları olan hadisleri ayrı ayrı orada zikreder.

15- Ebu'l-Hasan Ali bin Abdullah bin ibrahim el-Lahmî, el-Vesâiku'l-Kebîr adlı kitabında selefin ve halefin (öncekilerin ve sonrakilerin) mesele üzerindeki ihtilafını, hatta bizzat Malikîlerin kendi aralarındaki nizâı anlatır ve der ki: "Erkek karısına: "Sen, üç talak boşsun!" dediği zaman, bu kadının boş düştüğünde şüphe yoktur. Bunu söylediği sırada: "Mebtûte olarak = Kesin olarak" diye bir ifade kullansın veya kullanmasın, farketmez. Bazı ehli ilim demişler ki: Böyle bir ifade ile erkeğin karısını boşamış olduğu üzerinde icmâ ve ittifak eden alimler; bununla kaç talak boşamış olduğu üzerinde ise niza ve ihtilafa düşmüşlerdir. Alimlerin büyük bir ekseriyeti, üç talak lazım geleceğini kabul etmiştir. Hüküm ve fetvanın böyle olduğu da sabittir, bunda şüphe yoktur. Fakat seleften bazıları: "Böyle bir ifade ile, kocaya lazım gelen bir boşamadır. Yani bununla bir boşama vukua gelmiş olur."

Endülüş'deki alim ve müftilerden bir topluluk da bu hükme uymuştur. Ve onlar bu hususta, müteaddid delil ve hüccetler ortaya koymuşlardır. Nice hadisler zikretmişlerdir. Biz burada bunların hepsini zikretmek istemedik. Bu hadislerden sahih olan bir kaçını zikretmekle yetindik. Bunlardan biri: Davud bin Husayn'm rivayet ettiği hadistir. Bu hadiste, Ibni Abbas şöyle demiştir: "Rükâne, karısını Peygamberimiz'in yanında ve bir

meclisde üç talak boşadı. Peygamber Efendimiz ise bunu bir boşama saydı ve ona hitaben buyurdu ki: "Bu, ancak bir defa boşamadır. Şimdi sen istersen eşinden ayrılırsın, istersen ona müracaat ede-büirsin."

Sonra Ebu'l-Hasan Ali bin Abdullah; Ebu's-Sahbâ'nm riva-yet ettiği hadisin zikrine geçmiştir. Ve bu hadisin te'vil ve yorumu hakkında daha önce tarafımızdan anlatılmış bulunan hususları zikretmiştir.

16- îmam Ebu Cafer et-Tahâvî, Tehzîbü'1-Âsâr adlı kita-bında her iki sözü ve hükmü anlatır ve şöyle der: "Bu bölümde, erkeğin hanımını üç talak birden boşamasının hükmü üzerindedir." îmam, bundan sonra Ebu's-Sahbâ hadisini zikreder. Sonra şöyle der: "Ulemâdan bir kısmı, kişi karısını üç talak birden boşadığı zaman, yalnız bir talak vâkî olacağını kabul eder. Onlar, boşamanın Sünnet veçhile, yani kadının temizlik döneminde ve kendisine yaklaşılmadan olduğu zaman böyle olacağını ifade ederler. Ve zikrettiğimiz bu hadisi delil olarak gösterirler. Aynı zamanda derler ki: "Yüce Allah'ın talâk için meşru kıldığına muhalif olarak talâk verildiği zaman, talâk vâki olmaz. Kulun, bir sözle "üç talak birden" demesiyle, üç defada ve ayrı ayrı zamanlarda olması gereken talâkın, her üçünün de vukuu lazım gelmez."

Daha sonra İmam-ı Tahâvî hazretleri, bunların bu hükümlerine karşı, diğerlerinin hükmünü ve bunlara karşı verdikleri cevapları tam bir ilmî usûl ve insaf ölçüleri içinde ifade edip ortaya kor. Kat'iyyen ilim dışı yollara, cehalet ve taassub erbabının taşkınlıklarına tenezzül buyurmaz. Ah o cahiller ve zalimler ki, onlar ilimleri ile değil de, makam ve mansıpları ile hücuma geçerler. Kötü anlayışları ile saldırıp alimlere ateş püskürürler. Kendi cehaletlerine bakmadan derler ki: "Böyle fetva vermek küfürdür, bu fetvayı verenin dilini kesmek, boynunu vurmak vaciptir." Böylelikle kendilerine karşı ilim ehlinin sözünü kapatmak, cehaletleri ile başbaşa kalmak isterler. Hiç ahirette bu söylediklerinden nasıl hesab verecekleri akıllarına gelmez. Bu cahillerin cehaletine ve ateşli lisan kullanmalarına asla tenezzül etmeyen Imam-ı Tahâvî gibi İslam alimlerinden Allah razı olsun.

17- Üstadımız dedesi Ebü'l-Berekât't'an nakleder ki: Vaktiyle o, zaman zaman bu şekilde fetva verirmiş. O, yazdığı kitapların bazısında da demiş ki: "Bu, imam-ı Mâlik'in, Ebu Hanife ve Ahmed'in ashabından bazısının da sözüdür."

Ben derim ki: Mâlikilerdeki ihtilafa dair bilgiyi bundan Önce görmüştük. Ebu Hanife'nin ashabından ve ikinci tabakadan Muhammed bin Mukatü'in fetvasının böyle olduğu da geçmiştir. İmam-ı Ahmed'in ashabından bazısının kim olduğuna gelince: Eğer üstadımız bununla, dedesi Ebü'l-Berekât'ı ve onun fetvasın! kasdediyorsa, bu doğrudur. Fakat bir başkasını kasdediyorsa, bu hususta herhangi bir kimsenin bir nakilde bulunduğu, benim malumum değildir.

18- Ebü'l-Hasen en-Nesefî, Vesaik adlı kitabında, mesele üzerindeki niza ve ihtilafı naklettikten sonra şöyle der: "Bir tek söz ile verilen üç talakın bir talak yerine geçtiğini söyleyenlerin delil ve hüccetlerinden biri de şu ayettir: Yüce Allah: "Talâk iki defadır" buyurur. İnsan, bu kendisinde rücû hakkı bulunan iki defalık talâkı, bir söyleyişte topladığı zaman, bu ancak bir defalık boşayış olmaktadır. Bunun üzerine fazla olarak söyledikleri ise lağıvdır, yani hükümsüzdür. Nasıl ki Cemre'ye taş atma sırasında yedi taşı yedi defada atmak gerekiyorsa, talak da böyledir." İşte bir kısım alimler böyle hüküm vermektedir. Endülüs'te bu hükmü destekleyen ve buna göre fetva veren alimlerden bazıları şunlardır: Esbâğ bin Hubâb, Muhammed bin Bakiyy, Muhammed bin Abdisselam el-Huşenî, îbni Zinbâ1 ve daha başka bunların emsali alimler..." İşte meselemizle ilgili Vesâik'm kendi ifadesi de

böyledir.

19- Ebü'1-Velîd Hişâm bin Abdullah bin Hişâm el-Ezdî el-Kurtubî, Müfîdi'l-Ahkâm Fî Mâ Ya'ruzu Lehüm Mine'n-Nevâzili Ve'1-Ahkâm adlı' kitabında selef ile halef arasındaki ihtilafı zikreder. Hatta bizzat Maliki mezhebindeki nizâı gösterip bilgi verir. Ve Mâliki Mezhebinden kimlerin bu şekilde fetva verdiklerini ismen açıklar. Bu çok faydalı kitap, Maliki Mezhebi alimlerince tanınmış bir kitaptır. Biz burada, onun bu kitabındaki ifadeleri aynen nakledeceğiz. Tâki ehl-i ilim arasında bunun . bilinmekte olduğu meydana çıksın. Ancak ehl-i taklîd ve taassub oldukları halde alim geçinenlerin, bunları dinlemeye havsalaları tahammül göstermez. Onlar, hemen karşısında gördükleri alimleri cahil saymasını, hattâ kafirlikle suçlamasını bilirler. Onlara idam fermanları yazarlar. Yalnız cahillik etmekle kalmazlar, zalimlik de ederler, ilimde iddiayı da elden bırakmazlar amma, ilim bakımından çok acınacak durumdadırlar. Biz, bırakalım bunları da, Ebü'l-Velîd'in meseleyle ilgili sözünü verelim. O, aynen şöyle der:

"Bize Ibni Hişam'ın haber verdiğine göre, İbni Muğîs şöyle demiştir: "Talâk yani

boşama iki kısımdır. Birincisi: Sünnet veçhile boşamadır. İkincisi: Bit'at veçhile boşamaktır. Talak-ı Sünnet: Yüce Allah'ın Şeriatinde meşru kıldığı şekildeki boşamadır. Talâk-ı Bit'at ise: Bunun zıddına, yani meşru olmayan bir şekilde boşamadır. Erkek eğer, hanımı ay halinde iken veya temizlendiği zaman onunla temas ettikten sonra veya doğumunu müteakip nifas halinde iken boşarsa, yahut da üç defalık talâkı bir defada ve bir söz ile kullanırsa, işte bunlar bit'at olan şekilde boşamanın misalleridir. Eğer böyle yapacak olursa, talâk da kendisi için gerekli olur."

"Bilindiği gibi, ilim ehli bu hususta ihtilaf ettiler. Kendisine talâk lazım olan bu kişiye, talâkın gerekli olduğu üzerinde ittifak etmelerine rağmen, kaç talâk gerekli olduğunda anlaşamadılar. Ali bin Ebî Talib, Ibni Mes'ûd, o kişiye ancak bir talak gerekli olduğunu kabul ederler. Ibni Abbas'm dediği de budur. O şöyle der: "Bu kişinin "üç talak" demesi, üç talak olarak geçerli değildir. Çünkü kendisi, kendisine emredil-diği gibi, üç defa boşamada bulunmuş değildir, insan, üç defa demekle; bir defalık boşama, üç defalık boşama sayılmaz. Ancak o kişi, daha önceleri gerçekten üç defa boşamış olur ve gelip bu üç defa boşamasını anlatmış bulunursa, bu takdirde kendisinin: "Ben üç defa boşadım" sözü geçerli olur. Çünkü o, gerçekten üç defa boşamıştır da, şimdi sadece bunu hikaye edip haber vermektedir. Çünkü bu takdirde o, üç ayrı zamanda, üç ayrı, fiil olarak vukua getirdiği boşamayı dile getiriyor, haber veriyor.

işte onun bu haberi, kendisi hakkında kabul edilir. Tıpkı adamın birinin: "Ben dün akşam, Mülk Suresini üç defa okudum" demesi gibi. işte bu sahihtir. Eğer bu sureyi bir defa okuduğu halde kalkıp: "Üç defa okudum" derse, bu takdirde elbette yalancı olur. Bu, yemin etme meselesinde de böyledir, işte talâkda da böyledir." Ashabtan Zübeyr bin Avvâm, Abdurrahman bin Avf da böyle demişlerdir. Allah (c.c.) kendilerinden 'razı olsun. Bize bu haber ve nakiller ise, allâme tbni Vaddâh'tan intikal etmiştir. Kurtuba'daki bazı alimler, üstadlar da bununla fetva verirler. Bunlardan bazıları şunlardır: Şeyh Ibni Zinbâ1, Şeyh-i Hüdâ, Üstad Muhammed bin Bakiyy bin Muhallid, Üstad Muhammed bin Abdüsselâm el-Huşenî ki o, asrının biricik fakîhi idi, keza Esbuğ bin Hubâb ve Kurtuba fakihlerinden daha niceleri..."

Ibni Abbas'ın bu hususta dayandığı delillerden biri de, Yüce Allah'ın: 'Talak ancak iki defadır. Bundan sonra kişi hanımını ya güzelce nikahında tutar, ya da güzellik ile

bırakır" ayeti idi..[110][110] Verilen her iki defaki talakın sonunda, pişman olduğu takdirde müracaat hakkı vardır. Üçüncü talaktan sonra ise yoktur. Üç talak birden boşamanın ise, hiçbir güzel tarafı bulunmamaktadır. Yüce Allah (c.c.) ise, talakı ayrı ayrı olarak zikrediyor. Bu gösterir ki, Allah'ın ayırdığı birleştirildiği takdirde, bir tek lafız olur, iki veya üç defa olmaz. iyi düşünürsen, bunun böyle olduğunu anlarsın."

"Bu bazan başka meselede de böyle olduğu, diyanet tarikiyle anlaşılır. Mesela kişi: "Bütün malım, fakirler için sadakadır" der. işte onun bu sözü ile, malının üçte biri sadaka olarak fakirlere ayrılır ve bu kadarı kafidir."

işte bu nakillller, tesbit ve sözler de aynen Allame Ebü'l-Velîd'in adı geçen kitabından, imdi, cahil, cahil oldukları kadar da zalim olan kişiler, bütün bu zatları, "Kanlarının dökülmesi mubah kafirler" mi sayacaklar? Sübhanellah!... Ne kadar da şaşılacak, hayret edilecek bir şey!... Bu, son derece büyük ve korkunç bir iftira değil midir? Tam tersine bu zatlar, Allah'ın dinine dürüstlük ve büyük bir fedakarlık ile hizmet eden ilim ehlidirler. Ehl-i takva, ehl-i dindirler. Bunların, bu cahil ve zalim adamlara göre suçu, kör taklitçilerin kendileri için razı oldukları şeye razı olmamalarıdır. Onlar, ilimlerinin hakkını vermişler, hakkında nizalaştıklan bu meseleyi de Allah'ın Kitabı'na, Rasulüllah'm Sünneti'ne götürmüşlerdir.

Ortaya atılan yaygara ve şikayetin utancı ise; hiç şüphesiz bu yaygaracıların sadece kendilerine ait bulunmaktadır.

20- Bizim tercihimiz bulunan bu mesele ve meslek, aynı zamanda Zahiriye Mezhebi'nin de tercihidir. Bu mezhebin imamı bulunan îmam-ı Davud ve arkadaşları, aynı hükmü vermişlerdir. Onun ve arkadaşlarının birçok kimselerin yanındaki suçları ise, Allah'ın Kitabı ve Rasulüllah'm Sünneti ile amel etmektir. Kıyasa ise fazla önem vermemektir; Ancak aynı mezhebin büyük alimlerinden Ibni Hazm, bu meselede mezhebin imamına ve onun arkadaşlarına muhalefet etmiş, "üç talak birden boşama halinde, her üç talakın vukua geleceğine" hüküm vermiştir.

---

[110][110] Kur"an-ı Kerim, Bakara sûresi, 229

2.CİLT
2.BÖLÜM

işte bu meselede niza ve ihtilaf bulunduğuna dair, kitaplardan edindiğimiz bilgiler nisbetinde arzetmek istediğimiz yirmi vecih bunlardır. Şüphesiz, bizim vakıf olamadığımız birtakım cihetler daha vardır. Biz, sadece tarafımızdan bilinen kadarını arzetmiş bulunuyoruz.

Gördük ki: îbni Vaddâh, tbni Muğîs gibi alimler bunu Ali'den, İbni Mes'ud'dan, Zübeyr bin Avvâm'dan, Abdurrahman bin Avf tan, îbni Abbas'tan (ihtimaldir ki onun iki kavlinden biri olduğunu nakletmek üzere) naklederek vermişlerdir. Ali, îbni Mes'ud ve îbni Abbas'm bu hususstaki bir sözlerinin de, "üç talak birden boşayanm üç talak boşamış sayılacağı" şeklindedir. Onlardan bu da sabit olmuştur. Yine îbni Abbas'ın, bunu bir talak saydığı da sabittir. Ashabtan diğerlerinin bunu bir talak saydıklarına dair haberlerin, sahih ve sabit olduğuna ise vakıf değiliz. Bunun için biz, onlardan bu hususta yapılan nakiller üzerinde kesin konuşmadık, sadece İbni Abbas'tan gelen sahih nakilleri esas aldık ve bunu kendisine kesin olarak nisbet ettik. Şüphesiz hatadan korunmak ve tam başarıya ulaşmak, ancak Allah'ın inayet ve hidayeti ile kaimdir.

Bir Lafızla Üç Talak'm Vukuu Konusunda Bir Soru:

Bazı alimlerin, kendi verdikleri hüküm ve fetvalara uygun düşmeyen bu hadisleri niçin terkettiklerini, ne gibi mazeretleri bulunduğunu açıkladınız. Peki sizin, hulefa-i raşîdin'in ikincisi olan, muhaddes ve mülhem bulunan (îlahî ilhama mazhar olduğu kabul edilmiş bulunan) emiral-mü'minin Ömer'in (r.a.) verdiği hükümle amel etmeyi bırakmak için ne gibi bir mazeretiniz vardır? Biz aslında O'nun sünnetiyle amel etmek ve kendisine uymak ile me'mur değil miyiz? Siz zannediyor musunuz ki O, PeygamberEfendimiz'in, Ebû Bekr'in ve diğer ashabın üç talak birden boşamayı bir talak saydıklarını görüp dururken ve bu tatbikat Ümmet-i Muhammed için de çok faydalı ve kolay iken, bütün bunlara rağmen böyle hüküm vermeyi bırakıp da kendi şahsî görüşüne dayanarak buna muhalefet etmiş olsun? Bunu, koskoca Hz. Ömer için, nasıl düşünebilirsiniz? O, sırf kendi düşüncesiyle kolay olanı bırakıp zor olana, Allah'ın kulları için genişlettiğini terkedip dar olana nasıl yönelebilir? Sonra O'nun, ashabı buna zorlamış olması, o zorlasa bile ashabın buna istemiyerek veya korkarak tabi olmalarını

nasıl düşünebiliriz?

Siz de biliyorsunuz ki ashab-ı kiram efendilerimiz, son derece Allah'tan korkarlar, doğru ve hak olanı emredip yanlış ve batıl olanı nehyetmekte hiç kimseden çekinmezlerdi! Hiç bir kmayıcınm kınaması onları korkutmazdı! Hele Hz. Ömer kendisi, herkesten fazla Allah'tan korkar, hakkı batıldan, batılı da haktan ayırmak için son derece titizlik gösterir, herkesin kendisini tenkid etmesini ister, bir kadının itirazı ile bile yanlışından dönerdi. Demek ki mesele, iki şey arasında dönüp durmaktadır: Ya Hz. Ömer'i ve onunla beraber olan ashabı hatalı bulup tbni Abbas hadisi ile amel edeceksiniz, ya da Hz. Ömer ve kendisiyle beraber olan ashab ile beraber olup buna aykırı olan hadisleri terkede-ceksiniz! Tabii bu hadisleri de, ya zayıf oldukları için, ya mensuh oldukları için, ya da sıhhati kabul edilen bir anlama yüklemek üzere te'vil etmek suretiyle terketmiş olacaksınız. Bu ikisinden birini tercihten başka çare yoktur! Şüphesiz şu ikinci şıkkı tercih etmek çok daha evladır! Çünkü bunu tercih etmekle, Allah'ın dinini, dininin inceliklerini bütün sonrakilerden çok daha iyi bilen ashabın hakkı tam olarak verilmiş olacaktır! Sizin buna cevabınız, varsa itirazınız ne olacaktır? Bunu merak ediyoruz?

CEVAP:

Allah'a yemin ederek söylerim ki, böylesine ciddi ve seviyeli sorular, ancak ilim ehli olanların ortaya koyabileceği sorulardır! Zaten cahil ve zalim olanlardan böyle sorular beklenemez! Ciddiyetine ayr-en katıldığımız bu soruya, elbette ciddi, yeterli, şifa verici bir cevap gerekir! îşte böyle bir cevabı vermeye çaba sarfetmek üzere, deriz ki:

Önce şunu belirtelim: Alimler bu hususta iki kısma ayrılmışlardır. Bir kısmı; Hz. Ömer ve onunla beraber olan ashabın hükmüne aynen katılmış, buna aykırı gördükleri hadisler ile amel etme konusunda kendilerim mazur saymışlardır. Bir kısmı ise bu hadisler ile amel etmişler, Hz. Ömer ve onunla beraber olan ashabına uymakta kendile-rini ma'zûr saymışlardır. Yani bunlar, üç talak birden boşamanın bir talak sayılmasını ifade eden ilgili hadisleri red edememişlerdir.

Bunun gayet ilmî ve seviyeli bir şekilde münakaşasını yapan bu alimlerimiz demişlerdir ki: "Dinin hükümleri iki kısımdır: Birinci kısım: Daima bir halde duran, hiç değişmeyen, zamanların ve mekanların değişip tebeddül etmesinden asla müteessir

olmayan (etkilenmeyen), nıüçtehidlerin içtihadı ile de bir değişikliğe maruz kalmayan hükümlerdir. Farzların kesin olarak emredilmiş olması, haramların kesin olarak haram kılınması bu kışıma giren hükümlerdendir, işlenen suçlara karşı verilmesi şerîatçe tayin edilmiş bulunan hudud=hadler ve cezalar ve bunlara benzeyen hükümler de bu kısma girenlere misal teşkil ederler.

ikinci kışıma gelince: Bunlar da, gerek zaman gerekse mekan itibariyle kendisinin varlığını iktiza eden sebeb ve maslahatların değişmesi ile değişebilen hükümlerdir. Ve bu kabil hükümlerde, müçtehid alimlerin içtihadları da müessir ve müreccih olur. Mesela şer'an tayin edilmiş cezaların dışında terbiye etmek ve sakındırmak bakımından verilen ve tazirat denilen cezalar böyledir. Bu cezaların miktarları, cinsleri ve sıfatları ahval ve şartlara göre değişebilir. Çünkü şeriat bunları, maslahatlara göre nevilendirmiştir.[1][1]

Tazir denilen bir nevi ceza vardır ki, üç defa şarap içmekten had cezasına çarptırıldığı halde bundan vazgeçmeyen ve dördüncü defa şarap içen bir kimseye verilir. Ve bu tazir cezası: Ölümdür.[2][2]

Bir diğer tazir cezası: Hiç bir özürleri bulunmadığı halde Cuma'yı cemaati terkedenlere verilir. Ve bu, onların evlerini ateşe vermek suretinde bir cezadır.[3][3] Ancak bununla mükellef kılınmamış bulunan kadınlar ve çocukların zarar görmemeleri için, Efendimiz, bunu uygulamadığını ifade etmişlerdir.[4][4]

Bunun bir çeşidi: Savaşa katılan askerin öldürdüğü düşmandan soyup aldığı maldan, kendisinin mahrum edilebilmesi şeklinde olurken, bir çeşidi de: Zekatı vermemek için direnen birinin malının yarısını, ceza olarak almak şeklindedir. Yine bunların bir kısmı: Çeşitli yerlerde ve durumlarda çeşitli mali ukubetler şeklinde olurken, bir kısmı da, kölesine müsle yapan (onu, bir organını kesmek suretiyle

---

[1][1] Bir müslümana "ya fasık, ya kafir, ya münafık, ya lûtî, ey faiz yiyici, ey şarap içici, ya hain, ya haramzade..." gibi iftirada bulunanlara tazir cezası verildiği gibi, bir köleye veya kafire zina iftirasında bulunanlar da tazir olunurlar. Tazir en azı üç, en çoğu da otuz dokuz defa kırbaçla vurmaktır.

[2][2] imam Ahmed, Ebu Davud, Tirmizî ve İbn Mace rivayet etmişler... İbn Kudame de el-Muharrerlnde, ravilerinin sika=sağlam olduğunu söylemiştir.

[3][3] Cumhur-u ulema, ölüm cezasının mensuh olduğuna hükmetmiştir. Sübülü's-Selam... 4/31-379. Dördüncü baskı.

[4][4] Ebu Hüreyre'den Buhari, Müslim, Ahmed rivayet etmişlerdir.

cezalandıran) sahibinin, o köleyi azad ettirmek suretiyle cezalandırılması şeklinde olur.

Şeriat, koyduğu tazir cezalarından olmak üzere hakkında el kesme bulunmayan bir hırsızlık olayında, maddi tazminat miktarını artırırken, kaybolan şeyi bulup da saklıyan, söylemeyenin tazmin edeceği malî tazminatı da artırmıştır.

Keza erkeği karısından uzak durma, ona yanaşmama şeklinde de cezalandırmıştır.[5][5]

Fakat şeriatte, şeriatin sahibi Peygamber Efendimiz'in tatbikatında kırbaç, kamçı gibi şeylerle döverek tazir cezası olmadığı gibi, hapsetmek de bulunmamaktadır. Evet, sadece töhmet altında tutulan kimsenin suçlu olup olmadığı meydana çıksın diye onu hapsettirmiş tir.

Peygamberimiz'den sonra da, tazirat denilen cezaların nevî nevî olduğunu görüyoruz. Hz. Ömer (r.a.), başı tıraş etmek, sürgüne göndermek, dövmek, içki yapılan ve içki satılan yerleri ateşe verip yakmak suretiyle bu vazgeçirici ve terbiye edici cezalardan vermiştir. O, Sa'd bin Ebî Vakkas'm Kûfe'deki köşkünü de yaktırmıştı. Çünkü onun bu köşkte yalnızlığa çekilmesini müslüman halkın maslahatına uygun görmemişti.

Ömer'in (r.a.) tazirî cezalar konusunda da içtihadının mevkii, çok büyük ve mühim idi. Ümmet-i Muhammed'in menfaat ve maslahatına olan şeylerin seçimini çok iyi yapıyor, taziri iktiza eden sebeb ve maslahatları müstesna bir dirayetle değerlendiriyordu. Zaten akılda ve ilimde mevkii çok büyük idi. Olgunluğu, müslümanların iyiliğini istemedeki kemali ve samimiyeti de herkesçe müsellem buluyordu. îşte bütün bu sıfat ve meziyetleri ile o, Peygamberimizin zamanında bulunmayan bir olayla karşılaşıldığı zaman, bu hususta halin, zaman ve mekanın durumuna göre karar almasını biliyordu ve alıyordu. îşte bu neviden olan onun bazı kararları:

a) Peygamber Efendimiz'in zamanına nisbetle içki içenlerde bir artış görür görmez, derhal bu hususta yeni tedbirler aldı. İçki içenlere verilen cezayı seksene çıkardı ve bu hususta aynı zamanda sürgün cezası da verdi.

b) Elinde kamçısı ile dolaşır, suçlu bulduğu ve dövülmeye layık gördüğü kimselere

---

[5][5] Bunlar, Tebük Gazasına katılmak üzere iken geri kalan; Ka'b, Mürâre ve Hilal adındaki zatlar idi. Sonra tevbeleri kabul olundu, cezaları kaldırıldı. (Muh. H. Fakî)

bu kamçısı ile vururdu.

c) Özel olarak hapishane yaptırdı.

d) Cenaze evinde yas eden kadınları, baş örtüleri düşünceye kadar döverdi.

Şüphesiz bu, aslında çok geniş bir konudur. Fakat pekçok kimselere, asla değişmeyen dinî hükümler ile, esbab ve maslahatlarına göre değişmeyi kabul eden dini hükümlerin birbirinden farkını görmek, biraz kapalı kalmıştır. Çoğu zaman onlar, bu ikisini birbirine karıştırmış veya birbirinden ayıratnamışlardır.

işte bu cümleden olmak üzere Hz. Ömer (r.a.), insanların çokça üç talak boşamada bulunduklarını görünce ve onlara bir ceza vermedikçe bundan vazgeçmeyeceklerine kani olunca, üç talak birden boşamayı, üç talak olarak karara bağlamak istedi ve bağladı. Bunu sırf onları bundan vazgeçirmek için, onlar hakkında geçerli kıldı.

Şimdi, görüş ve anlayışımızın derinliği nisbetinde bu meseleye baktığımızda, üç vecih görürüz. Bunları sırayla gözden geçirelim. Şöyleki:

Bîrîncı Vecîh:

Bu, sonradan arız olmuş bir tazirdir. Buna ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim o, içki içenlerin cezasını seksen kamçıya çıkarmaya da ihtiyaç duymuştu. Aynı zamanda onların saçını kesmeyi ve kendilerini sürgün etmeyi de lüzumlu ve maslahata uygun görmüştü.

İkînci Vecih:

Bu, üç talak birden boşamayı bir talak saymak şeklindeki tatbikatı, bir şarta bağlı zannedip, o şart ortadan kalkınca da üç talakı üç talak şeklinde değerlendirme idi. Nitekim o, Hacc Müt'ası'nda da, böyle bir kanaata varmıştı. Yani o, Temettü' Hacc'mdaki

Umreyi; ya mutlak olarak, ya da sonradan feshedilmiş olarak kabul etmiyordu.[6][6]

Üçüncü Vecih:

Yahut da o, üç talak birden boşamayı önceleri olduğu gibi, yine bir talak olarak kabul etmeye kendince bir mani görüyordu. Böyle bir mani vücuda gelince, onu bir talak olarak saymak da memnu olmuş oluyordu. Nitekim o, efendisinden çocuk doğuran cariyelerin (ümmühât-ı evladın) satışına bir mani bulunduğuna kanaat getirip bunu yasaklamış, yine bir manî bulunduğu gerekçesiyle Tağlib Oğulları'nm hristiyanlarından cizye almayı kaldırmıştı. Ve daha bunların benzeri birtakım karar ve tedbirlerde bulunmuştur. İşte bu da bir diğer vecihtir. Yani meseleye bu .cihetten de bakabiliriz. Çünkü: "Hüküm; o hükmü ayakta tutan şartların kalkması ile kalkar!" Keza bir hükme vücud veren şartların varlığına engel olan şartlar vücuda geldiği zaman, o hüküm sona erer.

Karı kocanın birbirinden ayrılmasının gerektiğine, gerek nikahın feshi, gerekse talak yolu ile hüküm verebilmek ise; gerçekten evlilik vecibeleri gözetilmemiş ise, hakkında içtihadda bulunmaya izin verilmiş bulunan konulardandır. Devlet reisi veya onu temsilen hakim, bu hususta bir içtihad kararma varabilir. Fakat bu hususta bazan erkeğe hak doğduğu gibi, kadına da hak doğar.

Mesela kadın, kocası iktidarsız olduğu zaman veya dört ay kendisinin yanına gelmeyeceğine dair yemin edip îlâda bulunduğu zaman, nafakasını ödemekten aciz kaldığında, uzun müddet kendisinden uzakta ikamet ettiğinde ve nerede ikamet ettiği bilinmediği takdirde, bunu caiz görene göre, boşanma hakkını elde etmiş olur. Keza erkek de, kadının eşlik yapmaya mani bulunan birtakım özürleri bulunduğu zaman ayrılma hakkına sahib olur. Bazan da karı-kocanm ayrılmasını icab eden hak, Allah'ın

---

[6][6] Hac Müt'ası (yani Hacca gitmişken bundan faydalanıp umre yapmak) iki kısımdır. Birincisi: Hac mevsiminde mikata kadar gidildiğinde, mikâtta umre niyetiyle ihrama girmek, umreyi tamamladığında ihramdan çıkmaktır, ikincisi: Mikatta hacca niyet edip ihrama girmek, Mekke'ye vardığında tavaf ve sa'yini yaptığında, bunu umre yerine saymak üzere Hac niyetini feshetmek ve ihramdan çıkmaktır. İşte Hz. Ömer bunların ikisinin de hükmünün zail olduğu kanaatine varmıştı. Yukarıda verilen misal ile, bu kasdedilmiş oluyor. (el-Fakî)

hakkı olur. Mesela karı-koca geçinemedikleri ve aralarını bulmaları için birer hakem tayin ettikleri zaman, hakemler kendilerini dinledikten sonra, ayrılmaları istikametinde bir karar alırlarsa, bu takdirde ayrılmaları, Allah'ın hakkı olur.

Bu hüküm, tarafların hakemlerini kendilerinin vekili kabul eden görüşe göredir. Doğru olan da budur. Keza adam hanımına îlâ verir ve dört aylık müddeti içinde yeminini bozmazsa, ayrılmaları yine Allah'ın hukukuna girer. Selefden bazılarının dediğine, İmam Ahmed'in ashabından bazı alimlerin de kabul ettiğine göre, karı-koca her ikisi livata üzerinde anlaştıkları zaman da, ayrılmaları Allah'ın hukuku ve emirleri dahiline girer.

Benzeri bir mesele de, Allah'tan korkan salih bir baba, oğluna hanımını boşaması için emir verdiği zaman ve onun hayır ve maslahatını bunda gördüğü zaman, oğlunun boşaması da vacib olur ve Allah'ın hükmüne girer, imam Ahmed ve daha başkası böyle fetva vermiştir.

Onların buna delil olarak zikrettikleri ise: Abdullah bin Ömer'e babası, hanımını boşaması istikametinde emrettiği zaman, Peygamber Efendimiz'in kendisine, babasına itaatla emretmiş olmasıdır.

Karı-kocanm ayrılması lazım geldiğine dair hüküm, ya şeriat sahibinden gelir, ya da devlet başkanından. Tabiî bu da, koca kocalık görevini ifa etmediği zaman olur. Ve İslam'a göre bu ve benzeri meseleler; üzerinde içtihad müessesesinin çalışacağı konulardandır.

Bunun aslının açıklanmasına gelince: Boşamak aslında Allah indinde makbul bir şey değildir. Çünkü bunda, kurulmuş bir yuvanın yıkılması ve Allah düşmanı şeytanın sevindirilmesi vardır. Çocukların arada kalıp birtakım mahrumiyetlere ve manevi bakımdan boşluklara sürüklenmesi bulunmaktadır. Hasılı dağılan yuvaya mensub olanların çeşitli mefsedetlere maruz kalmaları tehlikesi vardır. İşte bütün bu mahzurları ve mefsedetleri bakımından, Yüce Allah nikah bağının kopmamasını ve evliliğin devamını ister ve sever. Bunun için kendisinde rücû hakkı bulunan iki ayrı devre koymuştur boşamada. Kadın her iki dönemde üçer aylık müddetini çekecektir. Bu uzun dönem içinde şer zail olur, anlaşmazlık ve geçimsizlik gider ise, koca karısına dönebilecektir. Birinci dönemde karısına dönmesi ile zaten evlilik geri gelecektir. İddetin

bitimi sonunda ise, ikinci dönemde dahi olsa, karısını isteyecek, onun da muvafakati ile tekrar birbirlerine yeni bir nikahla dönebilecektir. Dağınıklık gidecek, yuva yıkılmaktan kurtulacaktır. Yok dönmek istemez de, üçüncü defa dahi boşayacak olursa; kadın da dilediği bir başkasıyla evlenecektir.

İşte bunun içindir ki, bir talak boşamadan sonraki iddetin zamanı, üç kur' olarak verilmiştir: Üç ay hali ve onu takib eden üç temizlik zamanı. Niçin? Düşünme döneminin uzun olması için. İşte Yüce Allah'ın meşru kıldığı, izin verdiği boşama böyledir.

Bir defa boşadıktan sonra, bir defa daha boşar. Sonra kendisi için bir boşama hakkı kalır. Bu hakkı da kullanıp bir defa daha boşarsa, bu takdirde Allah onu ona haram kılar. Kadın dilerse ikinci bir evlilik yapar. Bu ikinci kocası ölür veya o da kendisini boşarsa, ancak bu takdirde önceki kocasına dönmeyi istemesi ve eski kocasının da kendisine dönmeyi arzu etmesi halinde birbirlerine dönebilirler.

Daha önce de zikrettiğimiz gibi, nikahtan sonra birleşen eşlerin; karşılıklı nikahlarını (yani evliliklerini) fesetmek üzere anlaşmaları veya kadının mal karşılığı olarak kendisini boşamasını istemesi ve kocasının da bunu kabul etmesi halleri de karı-kocayı meşru bir şekilde ayrılığa götürür. Yüce Allah'ın Kitabı'nda bunlar da zikredilmiştir. Yoksa evlendiği gün ve saatta boşanmak üzere Hülle Nikahı zikredilmiş değildir.

işte Ömer (r.a.), karısını, iki defadan sonra üçüncü defa boşayan adamı; Yüce Allah'ın böylece cezalandırdığı (arada bir evlilik daha görmeden onu kendisine haram kıldığını) görüp, bunun haram bir şekilde karı boşamaktan kaynaklandığını anladı. Allah'ın buna buğzettiğini idrak eyledi ve buna ittibaan üç talak birden boşayan adamın cezalandırılması cihetine gitti. Ve bunu, bu cezayı hakeden kişi için imzalayıp geçerli kıldı.

Soru:

Biz böyle bir sonuca varırken bize bir soru daha yöneltilip: "Peki, insanları üç talak

birden boşamaktan menetmesi daha kolay değil miydi? Böyle boşamayı onlara haram kılsaydı ve kim böyle boşamada bulunursa onları şiddetle cezalandırsa idi, daha isabetli olmaz mıydı?" denilebilir.

Cevap:

Evet, Allah'a yemin ederek söyleriz ki, bu dahi onun için mümkündü! Nitekim kendisi böyle yapmadığına ahir ömründe pişman olmuş ve bunu dile getirmiştir.

Hafız Ebu Bekir el-lsmâîlî, Müsned-i Ömer adlı kitabında der ki: "Bize Ebu Yâlâ haber verdi, ona Salih bin Malik, ona Halid bin Yezid bin Ebi Malik babasından naklen söylemiştir. O da Ömer bin el-Hattab'ın şöyle dediğini nakletmiştir:

"Şu üç şeye nedamet ettiğim kadar, hiç bir şeye nedamet etmiş değilimdir! Bir: Keşke talakı haram kılmış olsaydım! İki: Keşke köleleri evlendirseydim! Üç: Keşke cenaze evinde yas eden kadınları ölümle cezalandırsaydım!"

Bilinen bir husustur ki, Ömer (r.a.), "keşke talakı haram kılmış olsaydım" derken, Allah'ın mubah kıldığı ve İslam'da caiz olduğu kesinlikle bilinen Talak-ı Ricî'yi haram kılmayı murad etmiş olamaz. Zaten haram olan ve haramlığında bütün müslümanlarm ittifakı bulunan bir talakı kastetmiş de olamaz. Ki bunlar da: Hayız halinde boşamak, temizlendikten sonra cinsî yakınlık kurup sonra boşamak idi. Bunlar zaten haram olduğu için, Hz. Ömer bunları kastetmiş olmayacağı gibi, henüz birleşmeden önce kadını boşamayı da kastetmiş

olamaz! Çünkü bunun da cevazı Kur1 an ile sabittir.

İşte Hz. Ömer'in bunlardan herhangi birini kastetmiş olması kesinlikle muhaldir, imkansızdır. O halde onun maksadı ne olabilir? Onun maksadının, üç talak birden boşamayı vaki kılmayı yasaklamak olduğu kesindir. Çünkü o bunun caiz olduğuna inandığı için vukuunu geçerli kılmış idi. Bu sebeple: "insanlar kendileri için genişlik ve mühlet bulunan bir meselede acele eder oldular, onların bu sözlerini kendileri için geçeri kılmamız nasıl olur?" diye konuşmuştu.

Bu, gayet açık olarak gösteriyor ki, üç talak birden boşamak, Ömer'in yanında haram değildi. Haram olmadığına inandığı içindir ki, onlar hakkında bunu imzalayıp geçerli kılmıştı. Fakat sonunda, bunun birtakım mahzurları ve mefsedetleri bulunduğu ortaya çıkınca, vaktiyle onların üç talak birden boşamalarını haram kılıp kendileri için bunu yasaklamamış olduğuna nadim oldu da, o nedamet duyduğu üç şeyden biri olarak bunu da zikretti. Alimlerimizin çoğunluğunun mezhebi, bu merkezdedir. îmam-ı Malik'in, Ahmed ve Ebu Hanife'nin mezhebi budur.

Demek ki Ömer (r.a.), vaktiyle "üç talak boşadım" diyenler için, bunu üç talak olarak geçerli kılmak gibi bir tedbir almakla, şer ve mefsedetin defolacağı görüşünde idi. Fakat şer ve mefsedetin böyle bir tedbir ile defolmadığmı gördüğü zaman, görüşünde bir değişiklik meydana geldi. Üç talak birden boşamayı kökten yasaklamanın daha uygun bir tedbir olacağı kanaatine vardı. Nitekim kendisinin aldığı bu yeni karardan önce, üç talak birden boşamak yasaktı ve bu şekildeki boşamalar ancak bir talak olarak kabul ediliyordu, işte son kanaati böyle olunca, vaktiyle aldığı tedbiri düşünüp ve bu hususta pişmanlık duyup: "Keşke üç talak birden boşamayı kökten yasaklamış, haram kılmış olsaydım!" anlamında o sözünü söyledi.

Gerçekten de Hz. Ömer'in ilk yıllarında, Hz. Ebu Bekir'in hilafeti ve Rasulullah Efendimiz'in zamanlarında olduğu gibi, üç talak birden boşamanın kesin yasak haline getirilmesinde büyük faydalar ve maslahatlar bulunmaktadır. Aksine tatbikattan gelen veyan insanların işi aceleye getirip "Üç talak birden boşadım!" deyivermelerinden kaynaklanan çeşitli şer ve mefsedetlerin önlenmesi de ancak bu yolla olacaktır! Bundan başka insanların İslahını te'min edecek bir yol bulunamaz. Bu yoldan ayrılmakla insanların ne gibi akibetlere maruz kaldıklarına bakmak bile, bu hususta esaslı bir fikir verebilir. Baksanıza onlar, ya "bu kesin bir ayrılıktır!" diyerek iki sevgiliyi birbirinden ayırıp onları yekdiğerine hasret etmişlerdir. Ya da. bunları birbirinden ayırmamak için hileli ve lanetli "hülle nikahı" denilen şeye mübtela olmuşlardır. Halbuki bu, yapanına da, yaptıranına da Rasulullah tarafından lanet edilmiş bir şeydir.

Allah ve Rasulu'nün meşru kılıp izin verdiği, sahih ve sarih Sünnet'in delalet ve irşad ettiği yol ve kanun ise, insanları mübtela bulundukları bu musibetlerin her ikisinden de halas edicidir! Zaten Yüce Allah'ın bütün emirleri ve yasakları, Rasulullah Efendimiz'in bütün tebligat ve irşadlan da hep böyledir.

Fakat şu da bir hakikattir ki, Yüce Allah'ın hükümlerindeki ince hikmetler, yüce ve büyük maslahatlar, îlâhî hududu çiğnemekte bir beis görmeyen zalimlere yüz göstermez! Onlar, Allah'tan korkmadıkları, O'nun itaatından dışarı çıktıkları için, hikmet ve maslahatın, kolaylık, genişlik ve saadetin kapılarını kendilerine kapatmış olurlar. Çünkü Yüce Allah, bütün bu iyilik ve güzellikleri, ancak Kendisi'nden korkan, Kendisi'ne ve Yüce Elçisi'ne itaat edenlere bahşeder! Onlar için darlığa karşı genişlik verir! Kapalılık ve çaresizlikler karşısında çare kapılarını açar da onları iyilik ve güzelliklere erdirir! Nitekim talakın, talaka ait hudud ve hükümlerin beyan olunduğu Talak Suresi'nde Allah subhanehu ve tekaddes hazretleri şöyle buyurmaktadır:

"Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış lütfeder."[7][7]

"Kim Allah'tan korkarsa, Allah da ona, kendi emrinden bir kolaylık verir."[8][8]

"Kim Allah'tan korkarsa, Allah da onun kötülüklerini Örter, sevab ve iyiliğini çok büyük eyler."[9][9]

Dikkat edersek, sahabenin de buna ne güzel işarette bulunduğunu görürüz. Gerek İbni Abbas'ın, gerek îbni Mesud'un, hanımını üç talak birden boşayan kişiye hitaben: "Sen Allah'tan korkmanıışsın ki Allah sana bir çıkış yolu versin!" buyurmaları, herhalde bunun çok güzel ifadesi olmuştur. Ve buna dair çeşitli olaylar vesilesiyle onların bu manadaki sözlerinden misaller, daha Önce ilgili kaynaklardan verilmek suretiyle zikredilmiştir.

Yüce Allah'ın kulları hakkındaki sünneti (adeti, tecellisi), hep şöyle olmuştur: Kendi nefsani arzularına değil de, Yüce Allah'ın emir ve nehiylerine uyan, Allah ve Rasulullah'a itaat ve teslimiyet halinde bulunan kullarını, zorluktan kolaylığa, sıkıntı ve buhranlardan nice iyilik ve güzelliklere çıkardığı gibi, Şer'î hududu çiğneyen, Allah ve Rasulullah'a değil de şehevat ve şübühata (nefsanî arzulara ve şüpheli şeylere...) itaat eden kimseleri de genişlikten darlığa, iyi akibetten kötü akıbetlere doğru sürüklemiştir. Onları, manen ve maddeten iyi ve güzel olan şeylerden mahrum bırakmıştır.

Çeşitli mezheb ve meslek sahibi alimlerimizin ilimlerinin talak meselesinde

---

[7][7] Talak Suresi: 2
[8][8] Talak Suresi: 4
[9][9] Talak Suresi: 5

ulaşabildiği nokta, burası olsa gerektir. Ancak söylenecek bir husus daha var! Şöyle ki:

Soru:

Bazı kimselere talakın şer'î ahkamı gizli kalıp bu hususta helal olan ile haram olanı birbirinden ayıramadıkları zaman; caizdir zanniyle haram bir şekilde talak verdikleri takdirde ceza ve ıkaba layık olurlar mı? Bilmeleri lazım geldiği halde bilmedikleri, sorup öğrenmeleri gerektiği halde sorup öğrenmemeleri sebebiyle ındellah mes'ul olurlar mı? Çünkü nasıl talak vereceklerini bilmiyorlar, bu hususta meşru olan nedir, haram olan nedir sorup öğrenmiyorlar. Bu halleriyle bunlar günaha girmiş olmazlar mı? Yoksa bunlar mazur görülüp: "Bunlar, cahillerdir. Bu halleriyle ceza ve ıkaba layık olmazlar. Çünkü Yüce Allah, gerek şer'î, gerekse kavnî bakımlardan hüccet ve bilgi kaim olmadıkça azab etmez. Emir ve nehiy bilinecek ve bilerek muhalefet edilmiş olacaktır ki, azab ve ıkab hakedilmiş olsun" mu denilecektir? Bunun cevabı, acaba nasıldır?

Cevap:

Bu, gerçekten düşünülecek, üzerinde araştırma ve içtihad yapılacak bir meseledir. Evet,- kişi bilgi sahibi olmadıkça, bilerek dini bir emre karşı gelme şeklinde bir suç bulunmadıkça, suçu irtikab etmek için niyet ve kasıt bulunmadıkça, şer'î hadler kendisine tatbik edilmediği gibi; tazirat denilen cezalar da verilmez. Bu şart bulunacak ki, kendisine ceza ve ikab edilmesi yerinde olsun. Bir de meselenin şüphesiz manevi tarafı bulunmaktadır. Böyle birisi dünyada cezalandırılmasa bile, acaba uhrevî mes'uliyeti yok mudur?

Biz biliyoruz ki, Peygamber (s.a.v.) Efendimiz, bir hadisi şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

"Günahından tevbe eden bir kul, sanki o günahı işlememiş gibi olur."[10][10]

O halde, bir kimse bilmeyerek Allah ve Rasulullah'm meşru kılmadığı bir şekilde karısını boşamış olsa, sonra şer'î hududu ve ahkamı öğrenmesi sebebiyle pişman ve nadim olsa, samimiyetle tevbe etse, işte böyle bir kimse ıkaba tabi tutulmamaya hak kazanmış olur! Aynı zamanda böyle bir kimseye, Allah'ın, Allah'tan korkan kullarına tanıyıp lütfettiği çıkış yolunu göstermek de yerinde olur! O, bu durumu ve samimi tevbesi sebebiyle, Yüce Allah'ın kuluna bahşedeceği kolaylık ve genişlikten istifade etmeye layıktır.

Burada bu ince noktayı belirtmeye çalışmaktan maksadımız şudur ki: İnsanlar talak konusunda şu üç kapının birinden girmek durumundadırlar. Bunun başka usulü olmaz:

Bîrincî Kapı:

Bu, Allah'ın kullarına sırf rahmet ve ihsan olsun diye Allah Rasulü'nün Allah'tan getirip O'nun kullarına tebliğ buyurduğu ilim ve itidal kapısıdır. Meşru olan budur! Kullara rahmet, iyilik ve saadet getiren de bu kapıdır.

İkinci Kapı:

Ağır yüklerin, esaret zincirlerinin altına girme kapısıdır ki, bunda sırf güçlük, şiddet ve meşakkat vardır. Güzellik ve iyilikten eser yoktur.

---

[10][10] İbni Mace, H. N. 4250 (Hadis, bu kadarı ile bütün rivayet yolları bakımından hasendir. M. Afifi)

Üçüncü Kapı:

Bu da hile, mekr, hud'a, Allah'ın hududu ve ayetleriyle oynama, alay etme kapısıdır. Her kapıda, o kapıya layık kişiler bulunmaktadır.

2.BOLUM

ŞEYTANIN TUZAKLARI:

ŞER'AN HARAM OLAN ŞEYLERİ HELAL SAYMAK İÇİN BAŞVURULAN HİLELER VE TUZAKLAR

Evet, şeytanın en büyük tuzaklarından biri de: Allah'ın haram kıldığı şeyleri haram kılıcı, farz olmaktan düşürücü, emir ve nehiylere aykırı mahiyetteki hileler, tuzak ve oyunlardır! Şeytan kurduğu bu tuzaklar ile müslümanları avlamakta, Allah indinde yegane hak din olan İslam'a büyük zararlar verdirmektedir. Şahsî re'y, düşünce ve içtihad şeklinde ortaya çıkan bu hile ve oyunların şer'an kötü olduğunda ve kötülenmesi lazım geldiğinde selef alimlerimizin ittifakı bulunmaktadır! Farzları düşürücü, haramları helal kılıcı hilelerin kötülendiğinde, onların bir ihtilafı yoktur.

Sonra rey ve düşünce, mutlak değildir. Kitap ve Sünnet'e muvafık olma durumundadır. Bu itibarla onu iki kısımda mütâlâa etmek gerekir. Birinci kısım re'y: Şer'î ölçü ve kanunlara uygun olanıdır. Bu kısma giren re'y, şer'î hükümlerin sıhhatine, onun hikmet ve maslahatına şehadet ve hizmet eder. Şeriat da onu muteber sayar. İşte selefin de muteber sayıp kendisiyle amel ettiği rey, bu kısım reydir, İkinci kısım re'y: Şer'î ölçü ve esaslara aykırı düşen reydir. Şeriat, bu kısım reyi kabul etmez, red eder! Muteber saymaz, ibtal eyler. Selefin hakkında birtakım zem ve kınamalarda bulunduğu rey de, işte bu kışıma giren reydir. Onlar bunu red ve inkar etmişlerdir.

Temelde re'y, şahsî düşünce ve içtihadlar böyle olunca, rey ile ortaya atılacak

hilelerin de iki kısımda mütalaa edimesi kaçınılmaz olmaktadır. Bunun için ister doğrudan doğruya ve mutlak olarak "el-hıyel=hileler" denilsin, isterse kayıtlı olarak "el-hîletu'1-şeriyye = şer'i hileler" denilmiş olsun, bunları da iki kısımda mütalaa etmemiz lazımdır.

Birinci Kısım Hileler:

Bunlar, kendisiyle Allah'ın emrinin yerine getirilmesine nehyettiği şeylerin de terkedilmesine çalışılan şeylerdir. Ve gerçekten bunlar: Kendisiyle haramdan sakınılan, batılın engelini aşarak hakkın elde edilmesine gayret edilen, mazlumu zalimin elinden halas eyleyen hilelerdir. Bunlar, gerçekten şer'î olan, yapanına ve öğretenine günah değil sevap kazandıran şeylerdir.

İkinci Kısım Hîleler:

Bunlar ise, farz ve vacipleri düşürücü, haram kılınmış şeylerin helal sayılmasına yol açıcı mahiyette olan hilelerdir. Aynı zamanda bunlar, zalimi mazlum, mazlumu zalim yerine koyan, hakkı batıl, batılı da hak kabul ettiren, hüküm ve hakikatleri tersine çeviren hilelerdir. İşte şer'an kötülenen, şeriat alimlerince şiddetle kınanıp red ve inkar edilen hileler bunlardır.

İmam Ahmed buyurur ki: "Herhangi bir müslümanın hakkını iptal eden bir hile ile amel etmek veya hüküm vermek, asla caiz değildir!"

el-Meymûnî şöyle der: "Ben, İmam Ahmed'e dedim ki: "Bir kimse bir hususta yemin ettikten sonra, bu yemininin geçersiz sayılması için hileye başvurması caiz midir?" O, şu karşılığı verdi: "Hile diye yapılan bir şey, aslında caiz olmadıkça ona başvurulamaz!" Ben tekrar sordum: "Bu hile dediğimiz şey, önceki alimlerimizin caiz dedikleri bir şey olursa, bununla amel etmek caiz olmaz mı?" Onun cevabı: "Evet, önceki

alimlerimizin caiz olduğunu bildirdikleri bir şeye tabi olunuyorsa, böyle bir hileye cevaz vardır" şeklinde oldu.

imam Ahmed, bu sözüyle şunu açıklamış oluyordu: Allah'ın dininde meşru kıldığı şeye tabi olan, selef imamlarından da hükümlerle ilgili olarak yapılmış bulunan açıklamalarla amel eden bir kimse, şer'an kötülenmiş bir hileyi yapmış olmaz. Çünkü onun işlediği amele, her ne kadar isim olarak "hile" denilmiş olsa da, aslında o bir hile değildir. Çünkü bunda, şeriatin zıddına bir hareket yoktur. Şeriatle mutabakat vardır. Bu ise, bizim münakaşamızın dışındadır, buna söz yoktur. -Elbette şeriat sahibinin maksat ve muradının husule gelmesine çalışmak yoluyla, onun red ve iptaline çalışmak yolları, birbirinden tamamen farklı ve ayrı yollardır. Mühim olan bunu, bu farkı bilmektir. Bu farkı bilmeyen kimseler, birtakım hilelerin, şer'î olup olmadığına dair verdikleri hükümlerde, isabet etmekten çok hata ederler. Şeriat sahibinin maksat ve muradına ermeye çalışacakları yerde, kendi arzularına ermeye gayret etmiş olurlar. Bunun için, konunun üzerinde yeterince durmamız gerekiyor. Yani kendilerine şer'î hileler de denilse, aslında şer'î olmayan hileleri çok iyi tanımamız lazımdır. İşte burada bizim konumuz da, bu nevi hileler olacaktır.

Üstadımız şeyhu'l-islam hazretleri, bu nevi hilelerin haram oluşu, bunların red ve iptali üzerinde de bir eser meydana getirmiş ve bu eserinde hulasa olarak şöyle buyurmuştur:[11][11]

Farz Ve Vacibleri Düşürücü, Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Haram Ve Batıl Oluşunun On İki İsbatı:

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Birinci İsbatı:

Yüce ve her nevi kusur ve ayıplardan münezzeh bulunan Rabbi-miz, Kitab-ı Kerim'inde buyurur ki: "İnsanlardan kimi de vardır kî "Allah'a ve ahiret gününe inandık derler, oysa inanmamışlardır!" "Allah'ı ve mü'minleri aldatmaya çalışırlar, halbuki yalnız

[11][11] Müellifimiz burada, Üstad'ın; Kitabü'l-İkameti'd-Delîl Ala İptali'l-Tahlîl adlı eserini kasdetmektedir. (el-Fakî)

kendilerini aldatırlar da farkında olmazlar."[12][12]

Yine Yüce Allah bir ayetinde şöyle buyurur: 'İki yüzlüler Allah'ı güya aldatmaya çalışırlar! Oysa O, onların aldatmalarını kendilerine çevirir."[13][13]

Yine Rabbimiz Peygamberle andlaşma yapan, andlaşmalarmı her defasında bozan, tekrar andlaşma yapıp bu andlaşmalarmı da bozmalarından korkulan insanlar hakkındaki bir ayetinde şöyle buyurur: "Eğer sana hile yapmak isterlerse, bil ki Allah yeter! (Sakın korkma) Allah sana ilâhî yardımıyla seni ve mü'minleri desteklemiş bulunuyor."[14][14]

İşte Yüce Allah bu ayetlerinde haber veriyor ki, Allah'ı güya aldatmaya kalkışanlar, Allah'ın hüküm ve hudûdlarma karşı hile ve oyun yapanlar, hakikatte kendilerini aldatmış, kendilerine .kötülük etmiş oluyorlar. Çünkü Allah, onların hile ve oyunlarını üzerine çevirmektedir! Fakat onlar bunun farkında değillerdir. Ve bu ayetler gösteriyor ki, Allah'a karşı hile ve oyun yapılamaz, O'nun dininin esaslarına aykırı bir şekilde hile oyun yapmak, kesin olarak haramdır.

Lügatta Mühâdea:

Birincisi: Hile ve oyun yapmaktır. Mürâveğa: Kötülüğü gizleyip iyilik göstermektir. Hud'acı (oyuncu) adam, bununla kendi maksadına ermeyi gözetir.

Reveğan ise, bir sağa bir sola yalpa yaparak yürümek anlamına gelir ki, tilki yürüyüşü derler. Mürâveğa da aynı kökten olup, tilkiler gibi hileci olmayı hatırlatır. Hz. Ömer bir nasihatmda: "Tilkilerin yürüyüşü gibi sağa-sola yalpa yapmayınız!" der.

Yine lügatta: Tarîk-ı Hayda derler ki, maksada aykırı yol demektir. Serab'a da, kendisini görene su zannı verip aldattığı için lügatta el-Haydeu denilmiştir. Keler dahi

---

[12][12] Bakara Suresi: 8-9

[13][13] Nisa Suresi: 142

[14][14] Enfal Suresi: 62

aldatıcı bir yaratık olduğu için darb-ı meselde: "Ehdeu1 min dabbın = Kelerden daha aldatıcı" tabiri kullanılmaktadır ki, bununla da çok hile ve oyun yapan kimseler kasdedilir. Kelimenin aslı: Gizlemek, örtmek demektir. Bu sebebledir ki hazine odasına Mehda' ismi verilmiştir. Bir hadis-i şerifde: "el-Harbü Hud'atün = Harb bir hiledir!" Duyurulmuştur ve bu anlama gelmektedir. Harbin hile ile yapılacağını, düşmanın hilesini sezerek, oyununu bozarak zaferin kazanılmasını, böylece harbin sona erdirilmesini de ifade eder.[15][15]

Şimdi adam: "Ben iman ettim!" diyor, bunu söz olarak meydana koyuyor, fakat bunun şeriatteki hakikat ve manasını, inanmanın yeri ve mekanı bulunan kalbe koymuyor! îşte bu yüzden hileci ve münafık oluyor. Amel sahasında da kişi: "Ben sattım", "satın aldım", "boşadım", "nikah ettim", "hulr yemini verdim", "îcâr ettim", "vasiyette bulundum" gibi sözler söylüyor, fakat bu sözlerle şeriatte kasdedilmiş ve şeriat tarafından istenilmiş bulunan gerçekleri kasdetmiyor! Tam tersine bu sözlerin şeriatteki mana ve hakikatlerin zıddını murad ediyor, şeriate karşı hile ve oyunda bulunuyor. Öteki, yani münafık adam, imanın aslında hile ve oyun ediyordu, bu da şer'î amel ve hükümlerde hile ve oyun yapıyor ve amelde münafık durumuna düşüyor. Öteki itikadda nifak idi. Bununkisi de amelde nifak oluyor.

Bunu te'yîd eden bir rivayeti Said bin Mansûr, İbni Abbas'tan şöyle rivayet etmektedir: "Adamın biri gelip Ibni Abbas'a dedi: "Amcam karısını iki talak üzere boşadı. Birisi amcam için hülle nikahı yapıverse olur mu?" O da ona şu karşılığı verdi: "Kim Allah'ı aldatmaya kalkışacak olursa, Allah onun bu hilesini onun üzerine çeviriverir."[16][16]

Enes bin Malik'e, Bey'i îne hakkında ne diyeceğini sordukları zaman, o şu açıklamayı yapmıştır: "Allah aldat ilam az! Bu, Allah ve Rasulü'nün haram kıldığı bir şeydir." Bunu, Mutayym diye tanınan Ebu Cafer Muhammed bin Süleyman el-Hafız, Kitabu'1-Büyu adındaki kitabında rivayet etmiştir.[17][17]

---

[15][15] Buhari, 4/24, Müslim, 3/1361. (Yorum: M. H. Fakî, İğase... I/340, Darül-Marife 1395 baskısı).

[16][16] Daha önce zikredilmiş bulunan kaynağına müracaat.

[17][17] Beyu'l-îne", bir şeyi belli bir fiyatla vadeli olarak sattıktan sonra, aynı kişiden daha az bir fiyatla peşin olarak satın almaktır. Aynı kişi aynı malı artık bir değerle kendisine iade ettirdiği için "Beyu'l-îne" denilmiştir. (Sübülü's-Selam. 3/42-4. baskı, 1379)

Hafız Ebu Muhammed en-Nahşebî'nin rivayetine göre, bu hususta bir soruya karşılık Ibn Abbas da böyle demiştir.

îşte görülüyor ki Peygamberimizin güzide arkadaşları olan sahabe; maksatları faiz ve Allah'ın ahkamına karşı hile olduğu halde, bunu alış-veriş şekline sokan ve gûyâ alış-veriş yapıyormuş gibi bir akid ve muamelede bulunan kimseleri, Allah'ı aldatmaya kalkışmakla vasıflandırmış bulunuyorlar. Her asırda ve devirde müslüman nesillerin kendilerine örnek alacakları zatlar ise, şüphesiz ashab-ı kiram efendilerimizdir! Kur'an'ı anlamakta, şeriatin hükümlerini Kitap ve Sünnet'in ruhuna ve maksadına uygun bir şekilde tatbik etmekte itimad da şüphesiz onlaradır! Bundan Önce zikredildiği gibi, Osman bin Affan, Abdullah bin Ömer ve emsali zatlar da, üç talak birden boşamada bulunan kimse hakkında: "Bu kadını eski kocasına helal kılacak olan nikah, ancak nikah-ı rağbet'tir, yoksa hileli bir nikah değildir!" demişlerdi. Çünkü bu da, bir nevî Allah'ı aldatmaya kalkışmaktan başka bir şey değildir.

Yüce ve tertemiz islam şeriatinin şu veya bu hükmüne karşı bir hile yapmaya kalkışanlar hakkındaki, Eyyub Sahtiyanı hazretlerinin şu sözü de ne kadar ibretli ve hikmetlidir: "Çocuk aldatırcasına Allah'ı aldatmaya kalkışıyorlar! İşi açıkça yapsalar, doğrusu bana bundan daha ehven gelecektir!"

Malum, Şerîf bin Abdullah'ın Kitabu'l-Hıyel diye bir eseri var. Orada der ki: "Peygamberimizle andlaşma yapan ve her defasında andlaşmalarını bozan münafıkların durumu da böyledir. Onlar, zahiren Peygamberimiz1 e karşı itaat ve teslimiyet gösterirler, hakikatte ise O'na hıyanet etmeyi gizlerler. Muhallil ve mürâbînin (hülle yapan ve bey'-i îne yoluyla ribaya sapan) kimseler de böyledirler. Biri nikah yapıyor görünür, diğeri de alış-veriş yaptığını söyler. Fakat nikah yapıyorum diyen, az sonra boşamayı içinde gizler, öteki de faizi saklar. Yaptıkları akdin şeriat'e muhalif olması ise, kendilerinin hile ve oyunlarını gösterir. Bunun açıklamasını şöyle yapabiliriz: Allah'a karşı oyun yapmaya kalkışmanın haram olduğu ayetlerle sabittir. İlgili ayette açıkça görüldüğü gibi, Yüce Allah münafıkları oyun yapmaya kalkıştıkları için şiddetle kötülemiştir ve onların oyunlarını kendilerine çevirmek

suretiyle onları cezalandırmıştır. Onlar, haram bir şey yapmış olmasalardı, bu cezaya çarptınlmazlardı. Yani Allah'a karşı oyun, kesin haramdır. Hile de oyundan başka bir şey değildir.

Allah'ın Kitabı'nı, Kitabı'mn ahkamım en iyi bilenlerden olan İbni Abbas ve Enes gibi sahabilerin, hülle nikahına yeltenenleri açıkça "Allah'a oyun yapmak ile" suçladıklarını gördük.

İkincisi: Mürâveğa gibi muhâdea da, dıştan iyilik ve dostluk gösterip, içten kötülük ve düşmanlık gizlemektir. Bunun haramlığında ise, kimin şüphesi olabilir?

Üçüncüsü: Dıştan müslüman göründüğü halde, içinde bunun aksini gizleyen münafığın; bir muhadi' yani; bir hile ve oyun adamı olduğunu gördük. îşte mürâbî de böyledir. Yani gerek nifak, gerek riba (faiz) aynı kapıya çıkar. Biri içinde olmayanı, dışından varmış gibi gösteriyor. Diğeri de, içten düşünüp niyet ettiğinin aksini, dıştan gösteriyor. Öbürü münafık oluyor, bu da mürâbî.

; Şeriat'e karşı şu veya bu şekilde hile yapan kimseler de, aynen

münafık ve mürâbî olanların durumundadır. Meselenin, illa da inanç veya riba (faiz) konusunda olması şartı yoktur. Hangi konu ve meselede olursa olsun, Allah'ın ahkamına karşı irtikab edilen bütün hileler, haram olan hileler bölümüne girer.

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun ikinci İsbatı:

Yüce Allah, Allah'ın ayetlerini alaya alanları da şiddetle kötüle-miştir. Çünkü Allah'ın ayetleri kötülenemez, alaya alınamaz! Nasıl Allah'ın ayetlerinin ifade ettikleri birtakım esaslı ve köklü manaları varsa, iman, islam, Allah, peygamber, din, yemin, vallahi, Bismillahi gibi kelime ve cümlelerin de şeriat tarafından kasdedilmiş birtakım mana ve hakikatleri bulunmaktadır. Keza iki kişi arasında bir akid yapıldığı zaman söylenen sözlerin de, Allah indinde ve O'nun şeriatinin hükümlerinde kasdedilen hakikatleri vardır. îşte hileci ve oyuncu adam, bu sözlerden birini söylediği ve biriyle bir akidde bulunduğu zaman, bu sözlerin şer'î hakikatlerini kasdetmez! Onun, bu hakikatlere vücud veren o sözleri söylemesi, sadece sözde kalmakta, asla özle ilgili bulunmamaktadır. Yani onun maksadı, o sözün ifade ettiği maksad-ı şer'î değildir. Mesela talak-ı ric'î'de "rücû ettim" der, fakat gerçekten o kadına rücû maksadı yoktur,

aksine onu zararlandırmayı kasdeder. "Nikah ettim!" der, fakat o kadınla evlenmek için değil, aksine onu boşamak için böyle söyler. Onu kendine eş edinmek, onunla güzelce geçinmek gibi bir niyet ve muradı bulunmamaktadır. Sûreten ve şeklen caiz olan bir alış-veriş muamelesi yapar, fakat maksadı alış-veriş değildir. O halde, onun bu suretle Allah'ın ayetlerini alaya aldığında şüphe yoktur. Bunu, üçüncü isbat daha iyi açıklar:

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Üçüncü İsbatı:

îbni Mâce, güzel bir senedle Ebû Musa el-Eş'arî'den şöyle rivayet eder: Rasulullah buyurdu: "Bu insanlara ne oluyor ki, Allah'ın hududu ile oynamaya, ayetleri ile alay etmeye kalkışıyorlar? Ben boşadım, döndüm, boşadım, döndüm! deyip duruyorlar?"

îşte bu hadisleri ile Efendimiz, bu sözleri söyleyen insanların durumuna dikkati çekmiş, onların o gibi sözlerle o sözlerdeki maksat ve muradı gözetmediklerini bildirmiştir. Demek ki insan, bu gibi akidlerdeki esas maksadı, yani şer'î maksatları gözetmeyecek olursa, Allah'ın ayetleriyle alay etme durumuna düşecektir. Bunu, iyi bir senedle Ibni Batta dahi rivayet etmiştir.

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Dördüncü isbatı:

Bunu da Nesâî şöyle rivayet etmektedir, Mahmûd bin Lebîd'ten: Adamın biri, Peygamberimiz'in zamanında karısını üç talak birden boşadı. Peygamberimiz bunu haber alınca: "Ben henüz aranızda iken, Allah'ın kitabı ile alay mı edilecektir?" buyurdu. Bu hadis de daha önce geçmişti. Bakınız, o adam üç talak boşamakla talakı kasdettiği halde, sırf talakı şer'î usule göre vermediği için, Allah'ın kitabı ile oynama durumuna düşmüştür. Çünkü Allah'ın murad ettiği ve ayetinde kastedilen talak, kişinin istediği zaman rücû hakkı bulunan talaktır! Yoksa mutlak talak değildir! O kişi ise, kendisinde

rücû hakkı bulunmayacak bir şekildeki talakı kasdetmekle, şeriatteki talakın maksadından uzaklaşmış oluyor ve bu tehdide layık görülüyor.

Sonra Kur'an ve Sünnet'in dilindeki "iki defa", "çok defalar" gibi tabirler mutlaka bir defası vukua geldikten sonraki bir defa ile "iki defa" olarak gerçekleşir. Bu Arab'ın ve diğer milletlerin dillerinde de böyledir. Böyle olunca, kişi "iki defa" yi, hatta "üç defa" yi bir tek sözde toplamak istediği zaman, elbette şer'î maksaddan ayrılmış, Allah'ın hududunu çiğnemiş, ayetlerini alaya almış olmaktadır. Tam şeriatin zıddına gittiği, onun maksadını açıkça terkettiği zaman durum nasıl olur, düşünülmesi gerek!

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Beşinci İsbatı;

Yüce Allah Kalem suresinde, bahçe sahiplerini uğrattığı beladan ve onun sebebinden haber veriyor. Şöyle ki: Onlar sabah erkenden ve kimseler görmeden bahçenin mahsulünü derip de fakir ve miskinlerin hisselerini düşürme hilesine başvururlardı. Yüce Allah ise daha onlar uyurken bir musibet gönderip bahçelerini simsiyah ediverdi. Allah'ın ve ıbadullah'ın haklarından bir hakkı düşürmek için hile yapanlara ibret eyledi.[18][18]

---

[18][18] Bu ibretli olay Kur'an'da şöyle anlatılır: "Bunlara da bahçe sahiplerine verdiğimiz gibi, bela verdik. Hani onlar, sabah olunca onu mutlaka devşireceklerine yemin etmişlerdi. îstisna da etmiyorlardı. Fakat onlar uyurken, hemen dolaşıcı bir bela onu sarıverdi. Bahçe simsiyah kesildi. Sabahleyin birbirlerine seslendiler: "Haydi devşirecekseniz erkenden çıkıp ekininize gidin" diye... Derken yürüdüler, gizlice fısıldamıyorlardı: "Sakın bugün hiçbir yoksul bahçeye girip yanınıza sokulmasın" diye.. Kendilerince kadirlermiş gibi erkenden gittiler. Fakat bahçeyi görünce: "Herhalde yolu şaşırdık" dediler. Belki mahrum kaldık, dediler, iyileri: "Ben size demedim mi? Hiç olmazsa inşaallah deyiniz diye: "Rabbimizi teşbih ederiz, doğrusu biz zulmedenlermişiz." Şimdi dönüp birbirini kınamağa başladılar: Yazık bize, dediler, biz azgınlarmışjz. Belki Rabbimiz bize onun yerine ondan daha iyisini verir, biz Rabbi-mize dönüyoruz." işte azab böyledir. Ahiret azabı ise elbette daha büyüktür. Keşke bilselerdi." (Kalem Suresi: 17-33)

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Altıncı İsbatı:

Yüce Allah bahçe sahiplerinin uğratıldığı belayı haber verdiği gibi, Sebt ashabının uğratıldığı beladan da haber vermiştir. Bunlar ise yahudilerden bir taife olup Cumartesi günü av yasağına karşı saygısızlık ve hile ettikleri için, maymun suretine çevrilmişlerdir. Hileleri de şöyle idi: Cumartesi günü güya avlanmış olmamak için Cuma akşamından ağlarını denize salıyorlar, Cumartesi günü ağa dolan balıkları Pazar günü alıyorlardı. îşte böyle bir hile ve saygısızlık sebebiyle Öyle bir cezaya çarptırılmışlardır.[19][19]

Bazı alimlerimiz demişlerdir ki: îşte Kur'an'da anlatılan bu olaylarda, Allah'ın yasaklanha ve hukukuna karşı irtikab edilen hile ve oyunlardan şiddetle sakındırma vardır! Böyle hilelere tevessül edenler, böyle azablara maruz kalacakları ihtarı bulunmaktadır! Kendilerini, fıkıh ilmiyle uğraşıp fakih görenler, özellikle buna çok dikkat etmelidirler! Fıkıh nedir, fakih kimdir? bunları iyi anlasınlar. Çünkü fakih demek, Allah'ın hududunu ve hukukunu gözetmede Allah'tan korkan, Allah'ın dininin şiarına titizlikle hürmet ve riayet eden, etmeye çalışan kimse demektir. Allah'ın farzlarını düşürmek, haramlarını helal saymak için hile ve oyunlar peşinde koşan kimse demek değildir!

Şu nokta iyi düşünülsün ki: Cumartesi yasağına saygısızlık eden yahudiler, asla Peygamberleri Musa'yı yalanlamak için veya Tevrat'a küfretmek için hile yapmıyorlardı. Cumartesi gününe ait avlanma yasağına karşı hile yapıyorlardı. Ve bunu böyle bir te'vil (yorum) ile, kitabına uydurduklarını, baram olmaktan çıkardıklarını zannediyorlardı, bu yüzden maymun şekline getirilmek cezasına uğratılıyorlardı. Kendileri Allah'ın dinini, dine benzeyen bir şekil ve surete sokuyorlar, Allah da onları insanlara en çok benzeyen bir hayvan olan maymunların suretine sokuyordu. "Ceza amelin cinsindendir" hükmünce, kendi amellerinin cinsinden bir cezaya çarptırılıyorlardı. Malumdur ki, maymunlarda şeklen biraz insanlara benzeyiş vardır. Huyda ve hakikatte insanlara tam

---

[19][19] Bu olay da Kur'an-ı anlatılır.. (Bakınız: A'raf Suresi: 163-167)

zıd olduğu halde, o hileyi irtikab edenlerin maymuna dönüş dürülm es inin sır ve hikmeti, bu şeklî ve cüz'î benzeyiş olsa gerektir. Şüphesiz en doğrusunu sadece Allah bilir.

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Yedinci İsbatı:

Kur'an-ı Kerim'in anlattığı gibi israil oğulları faiz yiyor ve batıl yollarla insanların mallarını ellerine geçiriyorlar di. Bu ise şüphesiz Cumartesi yasağına riayet etmemekten daha büyük bir günahtı. Fakat maymun şekline getirilmelerinin sebebi olarak zikredilen günahları bundan daha hafif olan cumartesi yasağına hürmetsizlik etmeleri idi. Bunun daha hafif olduğunu, bizim şeriatimizde bunun yasak kılınmamış olmasından da anlayabiliriz. Fakat onlar bununla, harama karşı hile yaptıklarından bu, diğer günahlarını bastırmış oldu da bu yüzden maymun suretine çevrildiler. Çünkü bu duruma düşen insanlar, münafıklar gibidirler. Kendilerinin günah işlediklerini kabul etmezler, dolayısıyla yalnız amelleri değil, akideleri de fesada uğrar. Bunun için cezaları, diğer günahkarlarmkinden daha ağır olur.

Mesela faizi faiz olarak yiyen, Cumartesi günü haram olarak avlanan kimseler, bunların haram olduğunu itiraf ediyorlar. Haramdır diye diye bu günahları irtikab eyliyorlar. Bunların tahrimini, yani haram kılınmış olduklarını kabul ediyorlar, dolayısıyla Allah'a ve O'nun ayetlerine olan imanları fesada uğramamış bulunuyor. Bir Allah (c.c.) korkusu, Allah'ın affediciliğine olan ümit ve tevbe etmenin imkanı bulunuyor. Böylelerinin akıbetleri ise hayır olabilir. Fakat Allah'a ve O'nun ayetlerine karşı bir hile ve oyun yaparak, haramı helal sayarak işlenen günahların mahiyeti çok farklı bulunmaktadır. Böylelerinin hem ameli, hem de itikadı bozulduğu için, daha büyük serlere maruz kalıyorlar. Maymun veya domuz suretine çevrilmeyi haketmiş oluyorlar.

Mesh, yani bazı kimselerin bazı günahları sebebiyle maymun veya domuz şekline getirilmeleri, pekçok hadislerle sabit bulunmaktadır. Bunlardan çoğu daha önce zikredilmiştir. Başta Buhari ve Müslim'in rivayetleri olmak üzere, diğer hadis kaynaklarından da alınarak bu hadislerden on beş kadarı, îbni Ebi'd-Dünya'nın Kitabu

Zemmi'1-Mela-hi adındaki eserinde senedleri ve metinleriyle verilmiştir.

Gerçekten bu ümmette dahi, insanların suretlerinin maymun veya domuz şekline çevrilmesi olayı vardır. Bu, iki kısım insanlar üzerinde tecelli ve tahakkuk etmektedir. Birincisi: Allah ve Rasulullah'a karşı yalan söyleyen, Allah'ın dinini ve şeriatini değiştiren kötü alimler üzerindedir, ikincisi de: Günah ve haram olan şeyleri alenen irtikab ederek Allah'ın yasaklarına karşı saygılarını yitirmiş olan kimseler üzerindedir. Dünyada zahiren böyle bir cezaya çarptırılmamış bulunan bazıları kabirde, bazıları da kıyamet gününde çarptırılacaklardır.

Bir hadiste (ki onun durumu hakkındaki bilgiyi Allah'a havale ederiz) şöyle buyurulmuştur: "Faiz yiyenler, kıyamet günü domuzlar ve köpekler şeklinde haşrolunacaklardır! Çünkü bunlar, faize karşı hile yaparlardı. Nitekim Davud Peygamber'in kavminden bazıları, Cumartesi yasağına karşı hile yapmaları sebebiyle maymun şekline getirilmişlerdi."

Bu mesh olayını haber veren ve bunun bazı haramları helal saymak, haramlara karşı hile yapmak yüzünden meydana geldiğini ifade eden pekçok hadisler vardır.

Üstadımız da bu konuda şöyle der: "Bu haramı helal sayma durumu, haram olduğuna kesin inandığı halde değil de, bazı fasit te'viller ve birtakım şahsî ve geçersiz yorumlar ile meydana gelmektedir! Yoksa haram olduğunu kesin olarak bildiği halde onu helal saymaya kalkışmak, Allah korusun Şeriatı ve Peygamber'i inkara varır ve bu yüzden onlar, O'nun ümmeti olmaktan çıkarlar. Yani kafir olurlardı. Fakat durum böyle değildir. Yani onları, "haramı helal sayıyorlar" dediğimiz duruma getiren, onların birtakım fasit yorumlarıdır, işte bu yorumları ile onlar, o haramların haram olmadıklarına inanırlar ve böylece haramı helal saymış olurlar. Yoksa, bile bile haram olan bir şeyi helal saymaları, onları dinin dışına çıkarır idi.

Mesela: "Haramı helal sayıyorlar" denilir. Bunun anlamı, "haramın haram olduğunu bile bile helal sayıyorlar" demek değildir. "Haramın* haram değil de helal olduğuna inanıyor ve helal olduğu itikadı ile işliyor" demektir. Mesela haram olan içkiyi, bu içkinin adını değiştirerek helal itikad ederler. Çalgı aletlerini, "bu, mücerred insanın hoşuna giden ve yine insan tarafından te'min edilen bir sestir. O halde helaldir" diyerek helal saydıkları gibi... "İnsanın hoşuna giden bir kuş sesi nasıl haram değilse, çalgı sesi de işte

bunun gibidir" derler... Keza: "ipekli kumaşlar, uyuz hastalığı olanlar için, veya harbe katılma hallerinde haram olmadığı gibi, bazı hallerde de haram olmaz." derler. Bu bazı hallere, diğer halleri kıyas ederek, böyle bir neticeye gelirler. Bu ve benzeri kıyas ve te'viller, Abdullah İbni Mübarek hazretlerinin çok veciz bir sözlerinde, İslam maneviyatının sükutuna sebeb olarak zikrettiği üç taifenin, her üçünde de bol miktarda bulunmaktadır. İşte bunlardan her bir grup, böyle acaib kıyas ve teviller ile, böyle çok kötü ve tehlikeli bir akibete yaklaşmışlar, islam maneviyatının şu veya bu ölçüde düşüşüne sebeb ve vasıta olmuşlardır. Abdullah bin Mübarek hazretlerinin o mübarek sözleri ise, onun tarafından aynen şöyle ifade edilmişti:

"Gördüm ki günahlar kalbi öldürüyor! Sürekli olunca zillet getiriyor!

Günahların terki, kalblerin hayatıdır! Nefse muhalefet ise, sırf hayırdır!

Dini ancak şu üç taife etti ifsad! Melikler, kötü alimler, sofi geçinenler!"[20][20]

Şüphesiz öyle batıl ve fasid kıyasların, te'villerin, Allah Rasulü'nün kesin beyan ve tebliğlerinden sonra kimseye bir faydası olmaz! Onlar, o şeylerin haram olduğuna dair kafi beyan ve hüccetlerin . kendilerine ulaşmasından sonra, Allah indinde mazur sayılmazlar.

Ebu Davud'un sahih bir senedle Abdurrahman bin Ganm vasıtasiyle Ebu Malik ei-Eş'arî'den rivayet ettiği şu hadis-i şerif de, bu hususta yeterli fikir ve bilgiyi vermektedir!

Buna göre Ebu Malik şöyle diyor: RasuluÜah (s.a.v.) buyurdu:

---

[20][20] Şeyh, Allame Ali bin Ali el-Gıizzi, İmam-ı Tahavî hazretleri'nin "el-Akide" adlı Çok kıymetli kitabı üzerine yazdığı, değerli ve uyarıcı mesajlara dolu bulunan Şerh'inde şöyle demektedir: "Abdullah bin Mübarek hazretleri'nin bu sözünü biraz açalım: Evet, zalim hükümdarlar, kendilerinin adaletsiz siyasetlerini esas alıp tertemiz Şeriatimize karşı geliyor, kendi siyasetlerini Allah ve Rasulullah'ın hükmündün üstün tutuyorlar. Kötü alimler de, kendi fasid kıyas ve tevilleri ile Allah'ın haram kıldıklarını helal, mubah kıldıklarını haram kılma istikametine yönelip İslam'a zarar veriyorlar. Kendilerini ibadet ve ruhbaniyete verdiklerini söyleyen ve sûfî geçinenlere gelince: Bunlar, din imamlarımızın "Cehel-i Mutasavvife" dedikleri kimselerdir ki, kendilerinin zevk, vecd ve keşifleri ile haka-i imanıye ve mehasin-i Islamiyeye itiraz ederler, Allah'ın asla İzin vermediği birtakım zihniyet ve tutumları kendilerine din ve iman edinirler. Allah'ın, Rasûl'u vasıtası ile te'sis ve teşri buyurduğunu İslami nizamı, aradan çıkarmak isterler..."

"Hükümdarlar derler ki: "Siyaset ile Şeriat birbiriyle çatışırsa, biz siyasete öncelik tanır, onu esas alırız." Kötü alimler de: "Akıl ile nakil çakıştığı zaman, akıl tercih olunur" derler. Meslekleri tam İslami olmayan bazı mufasavvfa İse der ki: "Zevk, keşif ve ilham, şeiati zahiri ile çatışırsa, zevk ve keşfimizi esas alır, şeriatı ikinci dereceye indiririz..." işte Abd-.ilUlı bin Mübarek hazretleri, her üç sınıftaki bu illetli görüş ve tutumlara temasla böyle buyurmuştur..." (İğase, I/346. Muh. H. el-Fakî)

"Ümmetimden bazı kimseler içkiyi, ismini değiştirmek (ve bu yüzden onu helal saymak) suretiyle içecektir! Bu sırada başları üzerinde çalgıcılar ve şarkıcı kızlar dolaşacaktır. Allah da onların bir kısmını yere batırmak, bir kısmını maymun, bir kısmını da domuz suretine getirmek şekliyle cezalandıracaktır."[21][21]

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Sekizinci İsbatı:

Peygamber (s.a.v.), bir hadislerinde: "Ameller, o ameller hakkındaki niyetlere göredir. Herkese niyet ettiği ne ise ancak

O vardır" buyurmuştur.[22][22]

İşte bu hadis, şeriate karşı irtikab edilen bütün hile ve oyunların red ve iptali için, büyük bir temeldir! Nitekim Imam-ı Buhari hazretleri de, bu mesele hakkında bu hadis ile böylece delil ve hüccet getirmiştir. Ve çok da yerinde ve güzel eylemiştir. Çünkü bu temel düstur ile iptal edilen muameleler, "muamele" adı altında, arzu edilen ribaya, faize ulaşmak maksadı ile şöyle cereyan etmektedir:

Para sahibi ve zengin bir adam, kendisinden faizli olarak para almak isteyen birisi geldiği zaman, ona peşin olarak vereceği bin dirhemi bin beşyüz dirhem ile faize vermek üzere anlaşıyor. Ödeme zamanını tayin ediyorlar. Sonra kalkıyor aynı adama dokuz yüz dirhem ödünç veriyor, yüz dirhemlik bir kumaş parçasını da yine aynı adama, aynı tarihte ödenmek üzere altı yüz dirheme satıyor. Böylece belli tarihte ondan bin beşyüz dirhem alacaklı oluyor. Kendince ve kendinin bu batıl kıyas ve teviline katılanlarca deniliyor ki: "İşte muamele! Adam, dokuz yüz dirhem ödünç verdi mi verdi! Ayrıca bir kumaşı da altıyüz dirheme veresiye olarak da sattı mı, sattı! Muamele bundan ibarettir! Ve bu muamele caizdir."

Halbuki bu zenginin, Allah'ın bu kuluna Allah rızası için ödünç vermekle falan

---

[21][21] Buharî, 6/243, Ebu Davud, 4/91, İbni Mace, 2/1123, Müsned, 4/237.

[22][22] Buharî, l/l. Müslim, 3/1515, Ebu Davud, 2/651, Tirmizi, 3/179, Nesai, 1358, Ibni Mace, 2/1413.

hiçbir ilgisi yok! Onun bütün ilgisi, niyet ve maksadı, faizden gelecek olan fazla kazançtır! Sattım dediği yüz dirhemlik kumaş parçasından alacağı altı yüz dirhem, yani bunun beşyüz dirhemi, asla kumaş bedeli de değildir. Faize karşı hazırlanmış bir hileden ibarettir! Bütün niyet ve maksadı, bu beşyüz dirhemi elde etmektir. Yüce Allah da onun bu niyetini, ondan çok daha iyi bilmektedir! Kendisiyle bu muameleyi yapan kul da bilmektedir, bulundurdukları şahitler de... îşte, yukarıda geçen Rasulullah'm mübarek sözleri gereği, bu adama, bundaki maksat ve niyetinden başka bir şey yoktur! Onun bu muamele dediği hilenin, ona hiçbir faydası olmaz! Asla bununla faiz ortadan kalkmaz!

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Dokuzuncu İsbatı:

Amr bin Şuayb babası vasıtasıyla dedesinin şöyle dediğini nakleder: Peygamber (s.a.v.) buyurdu: tfBirbiriyle ahş-veriş yapan iki kişi, bulundukları yerden ayrılmadıkları müddetçe, muhayyerdirler. Muhayyerlik üzerine anlaşmaları hariç, arkadaşının aynı meclisdeki abş-veriş anlaşmasını feshetmeyi istemesine imkan vermemek üzere, birinin oradan ayrılmak istemesi helal olmaz!"

Bunu, Sünen sahipleri rivayet etmiştir.[23][23] Tirmizî ise bunun hasen olduğunu bildirmiştir. Müsned'inin muhtelif yerlerinde bunu rivayet eden îmam-ı Ahmed de, bu hadisi delil ve hüccet kabul etmiş ve şöyle demiştir: "Bu hadis-i şerif, bütün hile ve oyunları red ve ibtal etmeye kılavuzluk etmektedir."

Bunun açıklaması ise şöyledir: Bir meclisde birbiriyle ahş-veriş yapan iki kişiden birinin, diğerinin pişmanlık izharına mahal bırakmamak üzere derhal oradan uzaklaşmasını bu hadis yasaklıyor. Ancak normal bir şekilde o meclisi terketmeleri gerekiyor. Tarafların yaptıkları alış-veriş akdi, ister gerekli bir akid olsun, isterse caiz bir akid olsun, farketmez! Örf ve adetteki ve normal bir haldeki beraberlik ve bekleyiş esastır. Ve bu birliktelik sürdüğü müddetçe, yaptıkları alım-satım muhayyerliği de

[23][23] Buari, Büyü', 3/10, Müslim, Büyü', 3/1167, Ebu Davud, 3/732, Tirmizi, 3/547, Nesai, 7/244, İbni Mace, 2/736, Muvatta'a, 1/671, Darimî, 2/646, Müsned, 2/4.

sürecektir. Pişman olan olursa, istikalede yani akdin izalesi talebinde bulunacak ve fesh kararı alacaklardır. Taraflardan her birinin normal olarak buna ihtiyacı bulunmaktadır. Buna fırsat vermemek üzere birinin derhal orayı terketmek istemesi, din kardeşinin hakkını zayi etmek olur ve Rasulullah Efendimiz, bu hadisleriyle bunu haram kılmıştır. Ancak, normal olarak her ikisi de kalkıp o akid meclisini terkederler, normaî olarak iş ve güçlerine giderlerse, şüphesiz bu hariçtir. Şer'an izin verilmiş olan da budur.

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Onuncu İsbatı:

Muhammed bin Amr Ebu Seleme'den, o da Ebu Hureyre'den nakleder: O şöyle demişti: Rasulullah (s.a.v.) buyurdu:

"Yahudilerin irtikab ettiğini irtikab etmeyiniz! Yoksa küçük bir hileyle Allah'ın haram kıldığı şeyleri helal saymaya kalkışırsınız!"

Bu hadisi, Ebu Abdullah bin Batta şu senedle rivayet eder: Bize Ahmed bin Muhammed bin Selam hadis olarak nakletti, ona Hasan bin Sabbah ez-Za'feranî, ona Yezid bin Harun, ona da Muhammed bin Amr söylemiştir. Onun verdiği bu sened iyidir. İmam-ı Tirmizi bu durumdaki rivayetleri sahih sayardı.[24][24]

Bu hadis, Allah'ın ahkamına karşı hile yapmanın haram olduğunu gayet açık bir şekilde bildirmektedir..Hadisde "en küçük bir hile ile" buyurulmuş olması ise, çok büyük haramların bile küçük bir hile île helal sayılabileceği, bunun ise Allah'a karşı harb etmişçesine büyük bir cinayet olduğu hususunda bir uyan niteliğindedir.

Şüphesiz hileler de, küçüklü büyüklü olduğu gibi, kimi oldukça zor, kimi de kolay olabilir. Mesela hilelerin en kolaylarından biri, yukarıda da gördüğümüz gibi, adamın bin dirhem ödünç vereceği yerde, dokuz yüz doksan dokuz dirhem verip sonra kalan bir

[24][24] Bu rivayetin diğer senedleri, vasfedilmeye ihtiyaç duymayacak kadar meşhur bulunmaktadır. Bu hadise, Sebt Ashabı'nın kıssasında da tanıklık vardır ve bu daha önce geçmiştir. İptalü't-Tahlil, sn. 24 (M. H. el-Fakî).

dirhemin yerine bir dirhem değerindeki bir kumaş parçasını beşyüz bir dirheme satışını yaparak, belli bir süre sonra Ödemek üzere karşısındaki kişiyi 1500 dirhem borçlandırmaktır. Allah'ın haram kıldığı ribaya, faize karşı hile yapan tefeciler ise, bu çok kolaylarına gelen hileye muamele veya muamele-i seriye, hile-i şer'iye demektedirler. Şüphesiz onların şer'iye demesiyle böyle bir hile şer'i olamaz.

işte karısını üç talak boşayan bir erkek de, gûyâ kolayına geldiği için, insanların en sefihinden birisine mesela on dirhem gibi bir dünyalık verir ve bir anlığına hanımı ile birleşmesi için ona ücret olarak takdim eder! Hülle için o sefihi kiralar. Fakat Yüce Şeriat'm bu hususiaki emrini gûyâ zorumsar. Yani üç talak üzere boşadığı hanımının başka bir erkek ile normal bir şekilde evlenmesine dayanamaz! Bu, kendisine çok zor gelir! Çünkü ikinci kocası onu başamayabilir. Halbuki şeriat kendisine zor geleni ve bu zor durumlara düşürecek şeyleri değil, kolay olanı; kendisi ve karısı için rahmet ve geniş olanı emretmişti! Yani üç talak birden boşamayı değil, kendisinde düşünme devresi ve hakkı bulunan ric'i talakı emredip meşru kılmıştı.

Sonra sevgili Peygamberimiz, biz müslümanları yahudilere benzemekten şiddetle sakmdırmıştır! Yahudiler ise Cumartesi av yasağına karşı çeşitli hileler düşünmüşler, balıkları avlamak için çukur ve hendekler kazmışlar, Cuma akşamı ağları yerleştirmişler, Cumartesi günü buralara dolan balıkları Pazar günü alıp yemişlerdir. Ve bu hileyi, kendilerince helal saymışlardır. îşte bütün hileciler böyle şeyleri caiz görürler." Derler ki: "Efendim, işte Cumartesi günü avlanma yapılmamaktadır." Gerçek islam fakihlerine göre ise bu şüphesiz haramdır. Çünkü bilfiil avlanmak ile, avlanmanın sebeblerini hazırlamak arasında bir fark bulunmamaktadır. Bir iş, hakikatte ne ise, o işin sebeb ve vasıtası da aynen o hükmü almaktadır.

Yahudilerin hilelerinden biri de şöyle idi: Allah onlara iç yağını yemeyi haram kılmıştı. Onlar ise bunu, "iç yağını iç yağı olarak ağıza alıp yemek" şeklinde inhisar ettirdiler. Bu anlayış ile, aynı iç yağını eritip onun parasını yemekte bir mahzur görmediler. Dediler ki: "Biz iç yağını yemiyoruz, onun parasını yiyoruz." Halbuki Yüce Allah, bir şey ile faydalanmayı haram kıldığı zaman, onun aynı haram olduğu gibi, bedeli de haram olur! Çünkü bir şeyin bedeli, kendisinin yerine geçmektedir. Kaldı ki aynı iç yağını eritip satmak ile, eritmeden satmak arasında da bir fark bulunmamaktadır. Fakat Yahudiler, işin esasını ve sırrını anlamaya değil, balık avlamak için bir yolunu bulmaya

çalışıyorlardı.

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Onbirinci İsbatı:

Bu da, İbni Abbas'm anlattığı şeydir! O şöyle diyor: Birisinin içki sattığına dair, Hz. Ömer'e bir haber ulaştırıldı. O buna çok kızdı ve: "Allah onun canını alsın! O adam acaba, Rasulullah Efendimizin: "Allah yahudilerin canını alsın! Onlara iç yağı haram kılınmıştı da, onu eriterek sattılar ve parasını yediler" buyurduğunu duymadı mı?" diye haykırdı. Bu hadisin üzerinde ittifak edilmiştir.[25][25]

Yine aslı ittifakla sabit bulunan ve Cabir bin Abdullah tarafından rivayet edilen bir hadisi de burada zikredelim! O şöyle diyor: Ben Peygamber'in (s.a.v.) şöyle dediğini işittim: "Allah, gerçekten içkinin, ölmüş hayvan etinin, domuzun ve esnamın (putların) satışını haram kılmıştır." Denildi ki: "Ey Allah'ın Elçisi, meytenin iç yağı ile gemiler yağlanıyor, derilere sürülüyor, kandillerde yağ olarak kullanılıyor?" O, bu soru üzerine: "Hayır, olmaz! Bu haramdır" buyurdu. îşte bu vesile ile ve bu sıradadır ki: "Allah yahudilerin canlarını alsın! Allah kendilerine iç yağını haram kılmıştı da, onlar bunu eritip sattılar ve parasını yediler" buyurdu. Bunu, Buhari rivayet etmiştir, fakat aslı üzerinde ittifak vardır.[26][26]

Salih'in Ebu'l-Haris'in rivayetlerine göre, Imam-ı Ahmed, şer'î hükümlere karşı hile yapanlar hakkında şöyle buyurmuştur: "Bunlar, Rasulullah'm sünnetlerine yöneldiler, onları hükümsüz kılmak için hileler uydurdular! Dinen bir şeye haram denilmiş ise, onlar bunu helal saymak üzere hile yaptılar." îmam, sonra yukarıdaki yahudilerle ilgili hadisi ve hülle yapanları lanetleyen hadisi zikrederek, şer'î ahkama karşı yapılan hilelerin haram olduğuna delil ve hüccet getirmiştir.

îmam Hattabî de şöyle der: "îşte bu yahudi hilesini lanetleyen hadisde, haramlara

---

[25][25] Buhari, 3/40, Müslim, 3/1207, H.N. 71/1581-74/1583, Tirmizî, 3/591, Ebu Davud, 3/757, Nesaî, 7/309, Müsned, 1325.

[26][26] Önceki kaynaklar.

karşı irtikab edilen bütün hilelerin batıl ve haram olduğuna delil vardır! Haramın şeklini değiştirmekle, onun hakikat ve mahiyeti de değişmiş olamaz! Yani yine haram olarak kalır! O harama karşı irtikab edilen hileler, onu haram olmaktan çıkaramaz! İç yağını eritip satarak onun parasını yiyen yahudilerin durumu, diğer hile yapanlara misal olarak da zikredilmiştir! Denilmiştir ki: "Adamın biri, Kur'an'da: 'Tetimin malına yaklaşma" buyurulduğu için, yetimin malını alıp çarşıya götürmüş ve satmış. Sonra bu adam: "Ben yetimin malını yemiyorum, onun parasını yiyorum" demiş. Gerek zahirde, gerekse batında, yediği şeyin yetimin malının kendisi olmadığını ileri sürmüş. îşte bu adamın durumu da, aynen yahudi hilesidir. Rasulullah Efendimiz'in, ümmetini sakındırdığı haramın irtikabından başka birşey değildir!

Eğer Yüce Allah, Rasulü vasıtası ile yahudilerin niçin lanete uğradıklarını ve bundan sakınmaları gerektiğini kullarına ulaştırmak suretiyle şu ümmet-i merhume'ye bu şekilde inayet ve merhamet buyurmamış olsaydı ve bu ümmete son derece muttaki ve hakka Peygamber vekili denilecek îslam fukahasmı lutfetmemiş bulunsaydı; bu ümmetin hali de gerçekten çok zor idi! O İslam fukahası ki Allah kendilerinden razı olsun, gerçekten Ümmet-i Muhammed'i gereği gibi uyarıp irşad etmişler, yüce şeriatin hükümlerindeki hikmet ve maslahatları, gaye ve maksatları çok güzel bir şekilde açıklamışlardır. Ölmüş hayvanın eti, kan, domuz eti ve daha başkalarının kesin olarak haram kılındıklarını, bunların aynının haram olduğu gibi bedel ve paralarının da haram olduğunu bildirmişlerdir. Eğer bu şekilde Peygamber Efendimiz'in uyarıları, ulemamızın açıklamaları bulunma-saydı; şeytan haramlara karşı hileleri irtikab eden kimseleri, iman ve İslam'a karşı hileler uydurmaları istikametinde de saptırırdı. Gerçi bu hususta da şeytani teşebbüsler ve telhisler olmuştur. Fakat İslam fukahasımn ihlaslı ve isabetli hizmetleri, onların bu tahribatının tam hedefe ulaşmasını önlemiştir.

Haramların Helal Sayılmasına Yol Açıcı Hilelerin Batıl Oluşunun Onikinci İsbatı:

Haram hilelere tevessül etmenin .temeli, eşyanın isimlerinin değiştirilmesidir. Veya hakikati aynen kaldığı halde onların şekil ve suretlerinin değiştirilmiş olmasıdır. Yani bir

şeyin hakikati ve müsemması aynı kaldığı halde, şeklini veya ismini değiştirmek suretiyle, ona ait hükmü de değiştirmeye teşebbüs edilir. îşte bu yolla hileler icad edilmiş olur. Mesela muhallil yani hulleci, hüllenin adını, hülle nikahı veya yalnızca nikah ismi ile değiştirir, hülleye nikah dediği gibi, hülle yapana da koca ismini verir. Hakikatte yapılan iş, asla bir nikah ve evlenme olmadığı halde, hüllenin şeklini, nikah ve evlenme şekline sokar. Yani bu hususstaki hilesine, böyle isimleri değiştirmek yoluyla ulaşmış olur.

Halbuki kesinlikle bilinen bir husustur ki, bunda çok büyük fitne ve fesadlar bulunduğu için, Peygamber Efendimiz şiddetle bunu kınamış ve lanetle mistir. İsimleri ve şekli değiştirmekle bu fesad ve lanetin kalkacağını zannetmek ise, tamamen şeytanın insanların kalblerine soktuğu bir şeydir! Bunun ilimle, dürüstlükle bir ilgisi bulunmamaktadır. Çünkü bir şeyin lanetlenmesine sebeb olan mahzurlar ve fitneler, o şeyin suretinde ve isminde değildir, tersine onun hakikatmda ve mahiyetindedir. îsim ve şekil ne kadar değişirse değişsin, hakikat ve mahiyetin değişmediği kesindir.

Tabii bu anlattığımız, diğer hususlarda da böyledir! Mesela riba, faiz meselesi dahi bunun dışında olamaz! Hakikatte faiz olan bir şey, onun ismini değiştirip de muamele demekle faiz olmaktan çıkmaz! Çıktığını zannetmek ise, şeytana aldanmaktan ibarettir. Yoksa zekilik veya kurnazlık da değildir. Hakikatin bu merkezde olduğunu, bu gibi hileli muameleleri yapanlar da gayet iyi bilmektedirler. Kalbleri, sır ve vicdanları dahi buna şahittir. Binaenaleyh, yaptıkları hileler Allah ve Hasulullah'a karşı irtikab edilmiş hile, tuzak ve oyundan ibarettir ve kesinlikle haramdır!

İnsan, insafla düşündüğü zaman, bu hileler ile önceki ümmetlerden yahudilerin irtikab ettikleri hilelerin aynı olduğunu anlamakta asla güçlük çekmez! Çünkü arada herhangi bir fark bulunmamaktadır, insana sarhoşluk veren bir müskiri, içkiyi nebiz veya başka bir isimle içmenin hükmü de şüphesiz böyledir. Çünkü onun adını ne kadar değiştirirseniz değiştiriniz, hakikat ve mahiyeti aynen kalmaktadır. Adı ne olursa olsun, o yine içkidir. Daha önce de geçtiği gibi, Ebu Malik el-Eş'ari hadisinde de bu hususta yeterli delil bulunmaktadır. Hatırlayacağımız veçhile o hadis de şöyle idi:

"Ümmetimden bir grub, içkiyi adını değiştirerek içecektir! Bu sırada başlarında çalgılar çalınacak, şarkıcı kızlar dolaşacaktır! Yüce Allah da onları yerin dibine batıracak, kimini domuz, kimini de maymun şekline sokacaktır!"

Bunlar ve daha önce yahudiler, nasıl bu duruma düştüler? Nasıl oldu da haramları helal saydılar? Şüphesiz içlerindeki bazı şüphe ve aldanmalar sebebiyle. Bunların zan ve şüpheleri de vaktiyle yahudilerin içlerine giren zan ve şüphelerin aynıdır. îşte şeytan, bazı insanları bu zan ve şüpheler sebebiyle avlayıp tuzağına düşürmektedir.

İslam ve gerçek islam maneviyatçılığı ise, insanları bu durumdan kurtarıyor! Şeytanın tuzaklarını parçalayıp insanları hidayet ve halasa erdiriyor!

islam'a kalbleri iyice teslim olmamış kimseler ise, içlerini kemiren

zan ve şüphelerin, birtakım şeytani ve nefsani dürtülerin tesiriyle: "Bu,

. aynen o haram kılınmış olan şeyin kendisi değil ki!" derler. Yahudilerin:

"Biz, haram kılınmış olan iç yağını ağzımıza değdirmiyoruz" dedikleri gibi...

Mürabî ve mürâbehacılarm: "Biz riba yemiyoruz, muamele-i şeriyede bulunduk, alım-satım yaptık onu yiyoruz" demeleri gibi.

Kendisine sarhoşluk veren içkiyi içmekte bulunan içki düşkününün söylediği de böyledir: "Bu, Kur'an'da haram kılınmış bulunan hamr, şarap değildir!" der ve içkisini içer. Onun hamr olmadığını zanneder. Fakat içtiği içkinin manasının, mahiyetinin; aynen hamr olduğunu da bilir. Maksadın aynı, iş ve tesirin aynı olduğunu da bilip idrak eder. Fakat yine de isim değişikliği sebebiyle tevile kaçar! Fakat bu te'vil, şüphesiz tevillerin en fasididir! Çünkü hamr nedir? Hamr: "Ma hamera'l-akrdır. Yani akla sarhoşluk veren şeydir. İlla da adının şarap olması şartı yoktur. Son derece sarih ve sahih dini delillerin açıkça ifade ettiği gibi, her sarhoşluk veren şey hamr'dir. Müslümanları bundan şiddetle sakındıran yukarıdaki hadis-i şerif ise, yalnız bu yolla değil, daha pekçok yollardan da gelmiş bulunmaktadır.

Bunları kıcasa işaretlemek istersek, mesela: Nesâî de aynı yoldan ve sahih bir şekilde bunu rivayet ettiği gibi, îbni Mace de bunu Ubadetü'bnü Samit'ten rivayet eder. Keza bu yoldan îmam-ı Ahmed de rivayet eder. Yine îbni Mace, bunu Ebu Umame'den de nakleder. Bütün bu hadisler ise, aynı noktaya parmak basmaktadır! Hepsinde de belirtilen: Onların bunu, isim değiştirmek suretiyle irtikab ettikleridir.

Demek ki onlar, haram olan o şeylerin haramlığınm; sadece onların isimleri

üzerinde bulunduğu gibi bir zan ve şüpheye düşmüşlerdir. Kendilerinin helal saydıkları ise, bu isim ve lafzı taşımamaktadır. Veya benzeri birtakım yanlış ve batıl kıyaslar, teviller yapmaktadırlar, ipekli kumaşı veya çalgı aletlerini helal sayan birisi, söz gelimi diyor veya düşünüyor ki: "Bu ipekli kumaş, kadınlara helaldir, bazı zaruret hallerinde erkeğe de helaldir. Harb sırasında da sevinç ve sürür günlerinde helaldir. Kervandaki hayvanları, şarkılar söyleyerek sevket-mek helaldir. Bizzat çalgı aletlerinin dahi bazısı mubah kılınmıştır. O halde, bazı ahvalde mubah olan şeyler, diğer bazı ahvalde de mubah olur."

işte onların, şer'i ahkama karşı doğrudan doğruya hile arayan ve hileler düzen kimselerin şüphelerinden daha kuvvetlidir. Şüpheleri bu kadar kuvvetli bulunan kimseler, öylesine fena cezalara çarptırılırlarsa, şüpheleri daha zayıf durumdaki hile sahiplerinin, nasıl cezalara layık olacakları iyi düşünülsün! Çünkü hile sahiplerininki, böyle kuvvetli şüphelere kapılmakla değil, bizzat batıl kıyaslar, fasid teviller uydurmakla meydana gelmektedir! Yani bunlar, hile ve oyun yaparak haramları helal saymaktadırlar. Şeriatın o şeyleri haram kılmış olmaktaki maksat ve gayesinden sapmakta ve bu yüzden maymunlar, domuzlar haline getirilmeyi haketmiş olmaktadırlar. Bazıları da, vaktiyle Karun'un yere batırıldığı gibi yere batırılmaktadır. Allah'ın dininin, dinine ait hükümlerin şeklini değiştirenler, Allah tarafından şekil değişikliğine uğratılmış olmaktadırlar. Yani daha Önce de belirttiğimiz gibi, cezalar, amellerin cinsinden gelmektedir. Yüceler Yücesi Allah'ın adaletiyle olan tecellilerinde, haşa hiç bir eksiklik veya yanlışlık olmamaktadır. Manen veya maddeten.

Malum içki içildikçe, ipekli kumaşlar giyildikçe, maddeye karşı aşırı yönelmeler oldukça, bunları irtikab eden insanlarda muhakkak bazı hal değişiklikleri de olmaktadır. Bilhassa kibir ve Hakk'ı unutma duyguları kamçılanmış olmaktadır. Vaktiyle yere batırılan Karun ve onun adamlarının en bariz vasfı da bu idi. Müthiş kibirleniyorlardı! Debdebe ve ihtişamlarına iyice mağrur olmuşlardı. Yani çok yükseklerde ve yücelerde görüyorlardı kendilerini, işte bunun için, yüceler yücesi Allah'ın adaleti de, onları aşağıların aşağısı kılma şeklinde tecelli ediverdi. Allah'ın yüce şeriatinin hakikatlerine karşı kibirlenen, hakkı kabul etmek istemeyen insan topluluklarının da her zaman hakettikleri şey, şüphesiz zilletin pençesine düşmeleri olmuştur, bundan böyle de böyle olacaktır. Çünkü mutlak adil bulunan Allah'ın adeti, böyledir. Manen bir yönden değil de birkaç yönden hal değiştiren insanların cezaları da, muhakkak öylece birkaç yönden

tecelli eder ve edecektir. Kim, ne çeşit bir zalimlik yaparsa; ancak ona uygun bir şekilde cezaya uğrayacaktır.

3. BÖLÜM

ŞEYTANIN TUZAKLARI: FAİZ HİLESİNİN HAHAMLIĞI VE BAZI ZARARLARI

Peygamber (s.a.v.), bazı kimselerin içkiyi ismini değiştirerek helal sayacaklarını haber verdiği gibi, bazı kimselerin de alım-satım veya ticaret adı altında faizi helal sayacaklarını haber vermiştir. îbni Batta'mn, bu hususta, Imam-ı Evzaî'ye dayanan bir senedle Peyganı-berimiz'den rivayet ettiği bir hadis bulunmaktadır. Bu hadis aynen şöyledir:

"Ümmetimin üzerine öyle bir zaman gelecek ki, bazı kimseler alım-satım adı altında faiz yiyeceklerdir."[27][27]

Peygamberimiz bu hadisleriyle bey-i îne denilen hileli ve faizli satışı murad etmişlerdir. Efendimiz'in böyle buyurdukları hususundaki bu haber, her ne kadar mürsel ise de, kuvvetlendirici ve destek verici bir delil olarak kullanmaya da ittifakla elverişlidir. Senedleri bizzat Peygamberimiz'e kadar ulaşan hadislerde de, buna tanıklar vardır. Bunlar, açıkça bey-i îne'nin haram olduğuna delalet etmektedirler. Çünkü bu bey-i îne denilen şey, sadece faize hile yapan kimselerin dilinde bey' diye isimlendirilmektedir. Bu hadis ise, ona bey' ismini değil, riba-faiz ismini vermektedir. Yine bilinen bir husustur ki bu ümmette, açıkça ribaya helal diyen hiçbir kimse bulunmamaktadır. Ancak bunun yani ribanın, adı ve şekli değiştirilip bir alım-satım şekline sokulduktan sonra onu helal sayanlar olmuştur. Ona bey' demişler, muamele demişlerdir.

Yine malumdur ki, riba sadece şekli ve adı yüzünden haram kılınmış değildir! Ribadan maksat ne ise, onun hakikat ve mahiyeti neden ibaret ise o yüzden haram

---

[27][27] Îbni Batta'mn bu rivayeti, müellifin de değı gibi mürsei'dir...

kılınmıştır. Bu hakikat ve mana ise, bütün riba ile ilgili hilelerde aynen mevcuttur! Ribevî Hileler denilen bu hile ve oyunların, ribanın hakikat ve manasının değişmesinde hiçbir tesiri bulunmamaktadır. Sadece isim ve şekil değişmiş oluyor. Şekil ve ismin değişmiş olması ise, katiyyen ribayı haram olmaktan çıkarmaz. Riba aslında hangi mahzurları ve mefsedetleri yüzünden haram kılınmış ise, onlardan hiçbirini de ortadan kaldıramaz. Hatta tersine bu mahzur ve mefsedetleri artırır, kuvvvetlendirir. Mesela:

a) Ribayı riba olarak veren bir tefeci, borçlusuna çekinerek giderken, riba hilesi yapan ve bunu alış-veriş şekline sokan hileci ise, borçlusuna büyük bir kuvvet ve şiddetle gider. Çünkü bu, alacağını alış-veriş muamelesi şeklinde kuvvetlendirmiş bulunmaktadır. Adına bey' demiş, muamele demiştir.

b) Kendisi de bunun helal bir alacak olduğuna inandığı veya böyle iddia ettiği için, günü gününe borçlunun yanına damlar, alacağının tahsilinde ısrarlı davranır.

c) Riba hilesi yapan adam, bu yaptığı işe dönüp duran bir ticaret gözüyle bakar. Bu, onun çok tatlı bir kazancıdır. Bir ticaret olarak buna pek rağbeti vardır. Onun bu hususta ki hırsı, bir kadına aşık olan fakat bu kadın kendisine haram olduğu için bir türlü ona vasıl olamayan aşığın bu kadın hakkındaki hırsına benzer! Sonunda bu aşık, bu kadınla kendisi arasında aslı olmayan bir nikah akdi yapar. Güya bu kadınla artık evli sayılır. Ve bu sebeble de o kadının yanına emniyet içinde gelir gider. Halbuki bu adam da, o kadın da hakikatte nikah-evlilik diye bir şey olmadığını bilmektedirler. Onlar sadece, maksatlarına ulaşmak için hakikati olmayan bir nikah yapmışlardır. İşte bey-i îne veya muamele diyerek faiz hilesi yapanların durumu da aynen böyledir. Aynen bu ikisinin hakikatte nikah diye bir şey olmadığını bildikleri gibi, bunlar da hakikatte alış-veriş diye bir şey olmadığını çok iyi bilmektedirler. Şüphesiz herşeyi bilen Yüce Allah, hakikatin ne olduğunu çok daha iyi ve hakkıyla bilmektedir. O halde, faiz hilesiyle kendi nefis ve vicdanlarını bile aldatamayan bu adamlar, haşa Allah'ı nasıl aldatabilirler?

İşte yukarıda anlatmaya çalıştığımız sebebler yüzünden bu faiz hilesi denilen muamele, ribanın haram kılmış sebebi bulunan mahzur ve mefsedetleri daha da artırmaktadır. Nerde kaldı ki, onun haramlığını ortadan kaldırıp onu, haşa helal kılmış olsun! Açıkça ve kolayca bilinen hakikatlerdendir ki Yüce Allah faizi, ihtiyaç sahibinin zarara uğraması yüzünden haram kılmıştır! Faiz yüzünden onun devamlı fakir ve yoksul kalmasını önlemek için, ardı arkası kesilmeyen bir borcun içine düşmesin diye

faizi yasaklamıştır. Ve faizin böyle zararlar verdiği, muhtaç kişinin evinden, evindeki bütün eşyasından mahrum kalmasına yol açtığı da bilinen şeylerdendir.

Diyebiliriz ki: Bu yönüyle riba, kumar gibidir! Adam kumarda her şeyini kaybeder, büyük hasret ve kederlere gark olur! Faizde de böyledir. Faiz hilesi, bey-i îne dedikleri işlem ve muamelelerde de böyledir.

Bütün emir ve nehiyleriyle kulların dünya ve ahiretlerinin iyilik ve ıslahını hedefleyen Yüce İslam Şeriati'nin hikmetinin tam oluşunun neticesi ise, kulları bu şekilde zararlandıran kumar, içki, riba... gibi şeylerin mutlaka haram kılınması idi. Ve haram kılınmıştır da... Bu haramlara götüren sebeb ve vesileler de onun nazarında haramdır ve lanetlenmiştir. Nitekim bu şeriat-i kamile; sarrafda altını gümüşe, gümüşü altına çevirdikleri (veya para bozdurdukları) zaman, her iki tarafın hakkını kabz ve teslim almadan, birinin oradan ayrılmasını bile haram kılmıştır. Keza bir dirhemi bir dirheme ikisinden biri vadeli olmak üzere satışını da yasaklamıştır. Aralarında hiçbir fark ve fazlalık bulunmasa bile, haram kılmıştır. Acaba böyle bir şeriatın sahibi hakkında, Onun; o kadar mahzur ve mefsedetleri içine alan o hileli muameleleri haram kılmadığı nasıl zan edilebilir? Hikmeti kamil ve sonsuz olan Yüce Allah'ın, şiddetle haram kıldığı faize karşı hile ve oyunlar düzmeyi mubah kıldığını hangi akıl iddia edebilir? Adam zavallı muhtacın bütün varını yoğunu ele geçirsin, onunla yaptığı muameleye muamele-i şer'iye dediği için, bu şer'î olsun, hiç mümkün mü? Eğer bu hile-i şeriyecilerin yaptıkları gibi, hastalarını tedavi etmeye çalışan doktorlar da hile-i şer'iye yapmaya kalkışmış olsalardı, " bütün hastalar helak olurdu!

Erhamürrahimin (bütün merhametlilerin en merhametlisi) olan Yüce Rabbimiz ve O'nun alemlere rahmet olarak gönderdiği Sevgili Peygamberimiz, haşa hastalarına hile yapan, yaptıran, onları helak eden ve ettiren bir hekim durumunda değildir! Yüce Allah'ın ve Rasulullah'm bazı şeyleri haram kılmış olmaları, bizim kalblerimiz ve manevî yapımız için bir perhiz gibidir. Kalblerin sıhhati, işte bu yasaklara riayet etmeye bağlıdır. îmanın devamı, korunması ve kuvvetlendirilmesi de buna bağlıdır. Bir hekim, nasıl hastalarını bazı zararlı şeylerden menediyorsa, Yüce Rabbimiz de bizi bunlardan menetmektedir. Hiç hastalarına karşı hile yapan bir hekim veya doktoruna karşı samimiyetsiz davranan bir hasta olur mu? Öldürücü bir maddeyi (zehiri), şifa diye hastasına takdim eden hekim olur mu? Olursa, ona hekim denilir mi? İşte kalblerimizin

ve manevî yapımızın sıhhatinin korunması ve tedavisiyle ilgili hizmet veren din doktorlarımız da böyledir. Onlardan hiçbiri asla, adını veya şeklini değiştirmek suretiyle herhangi bir haramı, helal diye müslümanlara takdim edemez. Hiç bir hile ve oyunun Allah'ın haram kıldığı şeylerden birini yapmak için, caiz olduğunu söyleyemez. Söylerse, o bu ümmetin din doktoru olamaz.

Sen iyice aklını başına alıp insafla düşündüğün zaman, görecek ve güzelce anlayacaksın ki, Yüce Allah'ın haram kıldığı şeylere karşı irtikab edilen bir hilenin adı ve şekli ne olursa olsun, o asla caiz değildir. Kula, kulluk görevi olarak terettüb eden herhangi bir vecibeyi düşürmek için veya düşmüş ve çözülmüş olan bir şeyi bağlamak için irtikab edilen hilelerin durumu da böyledir. Bilir takdir edersin ki, böyle hileli günah ve haramların mahzur ve mefsedetleri, ismi ve şekli değiştirilmeden işlenen günahların mahzur ve mefsedetinden daha fazladır. Allah'ın insan olarak yarattığı ve yaratılmışların en şereflisi kıldığı kulun, aklı ve vicdanı da buna şahittir. Bir insan olarak senin aklın ve vicdanın da buna, elbette şahitlik edecektir.

Daha önce de belirtmeye çalıştığımız gibi, Yüce Allah, haram kıldığı bu şeyleri, asla isimleri ve şekilleri sebebiyle haram kılmış değildir. Onların haram kılınmasının sebeb ve illeti olan mefsedetler, onların isim ve şekillerine değil, hakikat ve mahiyetlerine bağlıdır. Bunların isim ve suretlerinin değişmesi ile hiç bu hakikatlar değişir mi? Elbette değişmez. Değişseydi, hiç Yüce Allah yahudilere, iç yağım eritip adını da şahm yerine vedek diye değiştirmeleri sebebiyle lanet eder miydi? Elbette etmezdi. İşte. bu yüzdendir ki, isim ve şeklini değiştirmekle haramın haramhktan çıkacağını zan ve iddia etmek, Allah'ın ayetlerini alaya almak, Allah'a ve Rasulü'ne karşı hile ve oyun yapmaktır. Üstelik bu hile ve oyunları, hile, aldatma ve nifakları Allah'ın dinine isnad etmektir. Bir kötülük ve fesad için haram olan bir şeyin, daha büyük bir kötülük ve fesad için haram olmayacağını düşünmek gibi, çok mahzurlu ve tehlikeli bir meslektir. îşte bu yüzdendir ki seleften Eyyub-ı Sahtiyanı hazretleri şöyle buyurmuştur:

"Çocukları aldatırcasına Allah'a karşı hile ve oyun yapıyorlar: Eğer işi olduğu gibi yapmış olsalar, bence daha ehven olurdu."

Ve yine bu yüzdendir ki Sevgili Peygamberimiz: "Yahudilerin irtikab ettiğini sizler irtikab etmeyiniz. Aksi halde en küçük bir hile ile haramları helal saymaya kalkışırsınız" buyurmuştur.

İmam Ahmed bin Hanbel'in üstadlarından Bişr bin es-Serî bu hususta şöyle demiştir: "Baktım, ilmin hadis ve reyden ibaret olduğunu gördüm. Hadis'e baktığım zaman bunda nebilerin, rasullerin, ölümün, ahiretin, Yüce ve Büyük Allah'ın rububiyyet ve azametinin, cennet ve cehennemin, haram ve helalin, akrabaya iyilik ve ihsanda bulunmanın ve bütün iyilik ve hayırların zikredilmiş olduğunu gördüm. Re'ye baktığım zaman ise, burada tuzak, hile, oyun, karşılıklı cimrilik, derine dalmak, dinde çekişmeye önem vermek, hile ve oyunların kullanılması, akraba ile ilgiyi kesmek, haramlara karşı cür'et göstermek... gibi şeyler gördüm."

Ebu Davud'un nakline göre de îmam-ı Ahmed kendisi, şöyle demiştir: "Rasulullah Efendimiz'in sünnetlerini geçersiz kılmak için, çeşitli hileler düzüyorlar!"

Bu ve emsali zatların kötüledikleri rey; farzları düşürmek, sünnetleri geçersiz kılmak, haramları mubah saymak için uydurulan hilelere kaynaklık eden reydir ve selef alimlerimiz, bunun kötülenmesi üzerinde müttefiktirler.

îmam-ı Şa'bî'den sevkedilen bir rivayete göre, Abdullah îbni Mesud şöyle demiştir: "Re'y denilen şahsî düşünceye fazla önem vermekten sizleri sakınmaya davet ederim! Çünkü sizden öncekiler, şahsi düşüncelerine kapılarak sapıtıp helak oldular. Şahsî düşünce ve kıyasa yönelen kişi, ayağı sabit iken kaymaya başlar."

Yine Şa'bî Mesruk vasıtasıyla îbni Mes'ud'un şöyle dediğini nakleder: "Hiç bir sene geçmez ki, daha öncekinden beter olmasın! Ben sizlere, gelecek bir yılın önceki yıla nazaran daha kurak olacağını söylemiyorum! Salah ve ilim ehli olanlarınızın azalıp tükeneceğini anlatmak istiyorum! Tabii sonra kendi şahsi görüşlerini esas alan, bolca kıyasa dalan kimseler gelecek ve güzelim müslümanlık bunların yüzünden yıkılıp gidecektir."

Ömer bin el-Hattab da şöyle buyurmuştur: "Sizler, rey sahiplerinden sakınınız! Çünkü onlar, Rasulullah Efendimiz'in sünnetinin düşmanlarıdır! Onlara hadisleri belleyip korumak zor geldiği için, sünnetin cahili olmuşlardır. Sonra kendilerine sorulduğu zaman, "biz bu meseleyi bilmiyoruz" demek kendilerine ağır ve ayıp geldiğinden, şahsi düşünceleri ile fetvalar verip sünnet'e muhalefet etmişlerdir. Siz onlardan sakınmasını biliniz!"

îmanı Ahmed bin Hanbel, oğlu Salih'in rivayetine göre, bir defasında da şöyle

demiştir: "Bunlar hilelerle yeminleri bozuyor, bozduruyorlar. Halbuki Yüce Allah Kitabı'nda; "Yeminlerinizi sağlamlaştırdiktan sonra bozmayınız" buyurmaktadır.[28][28]

Yine îmanı Ahmed bin Hanbel'e, satın aldığı bir cariyeyi o gün azad edip kendisine nikahlayan bir adamın ve böyle bir hilenin durumu sorulduğu zaman, hayretinden şaşkına dönüp: "Subhanellah! Bu ne kadar şaşılacak bir şeydir!" dedikten sonra, şu konuşmayı yapmıştır: "Yüce Allah, hür kadınların belli bir zaman zarfında iddet çekmesini, hamile olup-olmadığımn bilinmesi için emretmiştir! Hiç bir kadın yoktur ki kocası onu boşamış olsun veya kocası vefat etmiş bulunsun da iddet çekmesin! Bunun iddet çekmesinin sebebi ise, hamile olup-olmadığınm belli olması içindir. Peki bana sorduğunuz cariyenin meselesinde durum nedir? Dün onun efendisi onunla cinsî yakınlık kurmuş, bugün getirip satmış! Bugünkü yeni efendisi de onu azad edip

kendisiyle evlenecekmiş! Peki bu cariye hamile ise, ne olacaktır? Vallahi bu, Allah'ın Kitabı'nın geçersiz kılmaya kalkışılmasıdır! Rasulullah Efendimiz'in Sünnet'ini tanımamaktır. îyi biliniz ki Peygamberimiz (s.a.v.), bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:

"Hamile olan cariye ile hamlini vaz' edinceye (çocuğunu doğuruncaya) kadar, cinsî yakınlıkta bulunulmaz! Keza hamile olup-olmadığım bilmeyen cariye ile, ay halini görünceye kadar cinsî yakınlık kurulmaz!"

Subhanellah! Bu sorduğunuz şey, ne kadar çirkin bir şeydir! Bunun caiz olduğunu söylemek, ne kadar habis bir sözdür."

Bir defasında da îmam-ı Ahmed'e şöyle sordular: "Bir kadın var, kocasından boşanmak istediği halde kocası buna yanaşmıyor. Dini hükümlere karşı hile yapanlardan biri bu kadına demiş ki: "Eğer sen, İslam'dan irtidad edersen (müslümanlığı inkar eylersen) kocandan boş olursun!" Şimdi bu kadın, o adamın sözüyle amel ederek irtidad etmiş. Siz buna ne dersiniz?" îşte böyle bir soru karşısında müthiş öfkelenen imam, onlara şu karşılığı vermiştir: "Bu fetvayı veren, bu fetva ile amel eden, bu fetvaya razı olan kimse, kafirdir!"

---

[28][28] Nahl Suresi: 91

Abdullah İbni Mübarek de, bir soru vesilesiyle böyle söylemiş ve sözünün sonunu şöyle bağlamıştır: "Şeytanın bu derece bir marifet göstereceğini ben asla zannetmiyordum! Nihayet bu hileci ve oyuncu insanlar geldiler, şeytan da bunu onlardan öğrenmiş oldu."

Yezid bin Harun'un bu hususta ki sözü ise şöyledir: "Adamın biri, karısını hiç bir veçhile boşamayacağma yeminler ediyor. Sonra ne pahasına olursa olsun onu boşamak istiyor. Bu hilecilerden birine gidip: Aman bana bir çare bul! diye yalvarıyor ve mühim bir miktar mal da veriyor. Bu hileci de kendisine şu hileyi (güya çareyi) öğretiyor; "Karının annesine gider, onu şehvetle kucaklar veya öpersin, bu suretle kızı da senden boş düşer!" diyor. İşte bu hilecilerin verdiği ve öğrettiği bu kabil fetvaları; bugün yahudiler veya hrıstiyanlar vermiş olsaydı bile, ne kadar ayıp ve çirkin düşerdi. Bir müslümanın böyle fetva vermesi, elbette bizleri şaşırtıyor!"

Hîle-i Şer'iye dedikleri ve aslında şeriate zıt olan hilelerden Şarîk'e sordukları zaman, "kim Allah'a karşı hile ve oyun yaparsa, Allah onun hilesini kendisine çevirir" demiştir. Bunu şiddetle kınayanlardan Nadr bin Şünıeyl de, Kitabu'l-Hıyel adlı eseri hakkında şöyle der: "Bu hilelerden üç yüz yirmi kadarının mana ve mahiyetine dikkat ettim, bunların birer küfür olduğunu gördüm."

Yine bu kitap hakkında Hafs bin Gıyas: "Bu kitabın üzerine, Kitabu'l-Fücûr diye yazmak, çok yerinde olur" demiştir.

Malum Ebu Gassan'm zamanında, kendisinden boş düşmesi için Bint-i Ebi Ravh'a irtidad etmesini ve bu sebeble ondan boş düşmesini tavsiye etmişlerdi. O da hemen bu fetva ile amel edip müslümanlığı terk etmişti. Dolayısıyla onu hapsetmişlerdi. Olayı öğrenen Abdullah İbni Mübarek hazretleri ise, büyük bir öfkeye kapılarak şöyle haykırıyordu: "Kim bu şekilde fetva verirse kafirdir! Kim yanında veya evinde kendisiyle fetva vermek üzere bu kitabı taşırsa kafirdir! Kim bu fetvayı beğenirse, bununla fetva vermese bile kafirdir!"

Haramları mubah saydıracak şeklide hilelere fetva verenleri kınayanlardan Eyyûb Sahtiyanı de, "onlara yazıklar olsun!" diyerek haklarında beddua ederdi.

Zâzân'ın nakline göre, Hilenin bazı başlangıç ve işaretlerini gören Ali (r.a.) de şöyle demiştir: "Ben öyle görüyorum ki, bazılarınız birtakım hilelerle Allah'ın haram kıldığı

şeyleri helal sayacak, bazı helal olan şeyleri de haram kabul edeceklerdir!"

Ben derim ki: Yüksek ve yüce islam şeriatini iyi anlayan, fıkıh ilminden nasibi bulunan bir kimse, bu şeriatın, hile ve oyun sahiplerinin bütün maksatlarını nasıl iptal ettiğini, bütün hile kapılarını nasıl kapattığını, bunların tersine, ne gibi hikmet ve faydaları havi bulunduğunu rahatlıkla müşahede edecektir. Açıkça görecektir ki: Bu şeriat; adamın malına varis olabilmek için bir hile ve çaresini bulup onu öldüren kişiyi, onun mirasından mahrum kılmıştır! Keza şeriat; kendisi hakkında mal vasiyet eden kişinin, vasiyet edilen tarafından öldürülmesi halinde, derhal bu vasiyeti iptal edip geçersiz kılmaktadır. Keza müdebber kılman (efendisi tarafından: "Ben Ölünce hürsün" denilen) kölenin, efendisini öldürmesi halinde müdebberlik hakkı ve va'di, derhal iptal edilir.

Yine bu kabilden olarak: Kocası tarafından boşanan kadın, iddetini çekmekte iken, kocası onu kendisine nikah edemez. Bu, Ömer bin el-Hattab, Malik ve Ahmed'den gelen iki rivayetten birine göre böyledir. Çünkü kocası ona, cinsî yakınlıkta bulunabilmek için, haram bir akid yapmak suretiyle hile yapmaktadır. Keza karısının kendisine varis olmasını önlemek maksadı ve hilesi ile, hastalığı sırasında karısını boşayan adamın karısı, iddetini çektiği müddetçe bazılarına göre kocasına varis olmaktadır. Bazıları ise, evlenmediği takdirde iddetinden sonra dahi varis olacağını, bazıları ise, evlense dahi varis olacağını kabul etmişlerdir.

Yine bu cümleden olmak üzere, hasta kendisine varis olacak biri lehine mal ikrarında bulunacak olursa, onun bu ikrarı geçersiz kılınır. Çünkü o bu suretle, ona vasiyette bulunabilmiş olmak için hileye başvurmuş olabilir. Şeriatte daha bunların misali pekçok hüküm bulunmaktadır.

Batıl bir yolla hile ve oyunda bulunan bir kimse, gerek Allah'ın dininde, gerekse Allah'ın kaderinde bu kötü kasdımn zıddıyla karşılaşır. İnsanlar açıkça müşahede etmişlerdir ki, mekr (hile, tuzak) ile yaşayan birisi, fakr (yoksulluk) ile ölüp gitmiştir. Keza bahçenin ekin ve mahsulünü, fakirler gelip 'görmeden dermeye kalkışan bahçe sahipleri, ekin ve mahsullerinin tamamından mahrum kalmakla karşı karşıya kalmışlardır. Avlanmanın haram kılındığı güne saygısızlık ve hile yapanlar da, maymun ve domuz şekline getirilmek suretiyle cezalandırılmışlardır. îşte bunlar da, Kur'an'ın bizlere bildirdiği hakikatlardandır.

Yüce Allah, insanların mallarını riba yoluyla yiyebilmek için hile ve oyunlara başvuran kimseleri de, mallarını mahvetmek suretiyle cezalandırmıştır. Nitekim bir ayetinde şöyle buyurmaktadır: "Allah, ribayı mahveder, sadakaları ise bereketlendirip çoğaltır."[29][29] Riba ve faiz hilesi yaparak çok mal kazandığını zanneden faizcinin malı da, ne kadar çoğalmış olursa olsun, elbette mahvolunacaktır.

Bunun sırrı ise şudur: Yüce Allah, birtakım isyan, günah ve hileleri irtikab eden kimseleri, bunları yapmaktaki maksatlarının zıddıyla cezalandırır, asla onları kendi maksatlarına erdirmez. Mesela insanları aldatmak için durmadan yalanlar söyleyen bir adamın durumuna dikkat ediniz, göreceksiniz ki o, tamamen maksadının tersiyle cezalandırılmış durumdadır. Kimseler ona inanmamaktadır. Harp ganimetinden, malım çok olsun diye birşey çalan adamın cezasına bakınız! Hem kendi öz hissesinden mahrum edilir, hem de eşyası yakılır.

ihramda iken avlanması yasak olduğu halde avlanan adamın cezası nedir? Hem avlandığı şeyin yenilmesi haram kılınmıştır, hem de onun bir benzerini sadaka olarak vermekle mükellef tutulmuştur.

Adam, nefis ve şeytanına uyarak başını yukarı kaldırmış, hak ve hakikati kabul etmeğe tenezzül etmemektedir! Cezası ise; kibirlenip büyüklendiği nisbette, küçültülüp zelil kılınmasıdır.

İnsan olarak Hakk'ı tanıyıp birleme ve O'na itaatte bulunma durumunda bulunmasına rağmen Hakk'tan yüz çevireripkimseyi Yüce Allah, kendi zat-ı ilahiyesine hakkıyla kul olanlara kuj\köîe kılmıştır.

Yolları tıkayan, yolcuları korku ve dehşete salan yol kesici eşkıyanın cezası ise, bütün yolların kendilerine kesilmesi, elleri ve ayaklarının da çaprazlama kesilip atılmasıdır. Artık şimdi kendileri ar ve korku içinde yaşamaktadırlar.

Haram yollardan zevklenmek için zina ve livataya sapan kimselerin, ruhlarına ve bedenlerine tattırdıkları lezzetlerin cezası, dövülüp taşlanmak suretiyle yine beden ve ruhlarına elem verilmesi değil midir? Acı ve elemler, ta lezzetin vardığı yere kadar ulaştırılmaktadır.

---

[29][29] Bakara Suresi: 276

Yine Sahib-i Şeriat (s.a.v.) Efendimiz, başkasının evine izinsiz olarak muttali olan, gözetleyip bakan birisinin layık olduğu cezayı, onun bu hıyanetine karşılık gözünün çıkarılması şeklinde getirmiştir. Ve böylece İslam aile yuvalarının mahremiyetinin korunması cihetine gidilmiştir.

Bütün hıyanet suçlarında, onların hıyanetlerinin iptal edilmesi bakımından yine böyle zecrî tedbir ve cezalar getirilerek, hainlerin maksatlarına ermeleri engellenmiştir. Bir hain, maksadının bir kısmına ermiş bile olsa, bu onun, cezasının artırılması mahiyetinde tecelli ettirilmiştir. Nitekim Yüce Allah, yüce şeriatindeki bu duruma temasla, bir ayetinde şöyle buyurmuştur: "Elbette Allah, hainlerin keydini (hile ve oyununu) boşa çıkaracaktır.[30][30]

Bir kimse ki, velayet, imaret ve kaza (valilik, emirlik, hakimlik) gibi bir görev almaya çok hırslı bulunmaktadır. îşte bizim Şeriatimiz onu, kendisinin bu hırsının zıddıyla karşılar. Ona bu hırslı bulunduğu vazifelerden herhangi birisinin verilmesine engel olur. Nitekim böyle . bir vesile ile Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Biz bu işimizi, buna hırsla talib olana vermeyiz."[31][31]

Dikkat edersek, Yüce Allah'ın bu yüksek ve ince hikmetini, Adem babamızın Cennet'ten çıkarılışı olayında da müşahede edebiliriz. Adem babamız, Cennet'te ebediyen kalmak arzusu ile o yasak ağaçtan yemiş ve bunun karşılığı olarak oradan çıkarılmıştır. Ve o, ümid ettiğinin zıddıyla karşılaşmıştır.

Yüce Allah'ın, kendisiyle beraber başka tanrılar edinip onlara tapmanlara layık gördüğü cezası da, ne kadar yerinde tecelli etmekte-? dir. Müşrikler, güya edindikleri bu tanrılardan yardım umuyor, onların yardımı ve vasıtası ile nice ilahi lütuf ve yakınlıklara nailiyet diliyorlardı! Hakikatte ise, tam bu umduklarının zıddı ile karşılaşıyorlardı. İşte Yüceler Yücesi Allah'ın, hikmetler dolu Kitabı'ndaki bu hususla ilgili .< bazı ayetleri. O'nun bu ayetlerinde ne buyurduğunu birlikte dinleyelim: "Onlar, kendilerine yardımcı ve destek olsunlar diye Allah'tan başka tanrılar edindiler." "Hayır, yarın o taptıkları tanrılar, bunların tapınmalarını inkar edecekler ve bunlara zıd olacaklardır."[32][32]

---

[30][30] Yusuf Suresi; 52

[31][31] Nesai, Adabü'l-Kudat, 8/224, Müsned, 4/417.

[32][32] Meryem Suresi: 81-82.

"Bel&i yardım olunurlar diye Allah'tan başka tanrılar edindiler:""O tanrılar, kendilerine yardım edemezler. Tersine, kendileri'onlar için hazırlanmış askerlerdir. (Kendileri o putları korumaktadırlar)."[33][33]

"Sakın Allah ile beraber başka tanrı edinme! Yoksa kınanmış ve yalnız başına bırakılmış olarak oturup kalırsın."[34][34]

îşte bütün bu ayetler ve benzeri ilahi beyanlar, Allah'a inanmakla beraber başka bir ilah edinip o ilaha yönelen ve tapınan bütün müşriklerin, yardımsız, sevgisiz ve övgüsüz yapayalnız birakılac aklarını açıkça haber vermektedirler.

İnsanlar doğrudan doğruya Allah'a ortak koşmasalar bile, çeşitli yönlerden ahlaki za'flar gösterip ilahi hududa ters giderler. Bakarsınız birçok bakımlardan iyi ve doğru bir gidişe sahip oldukları, (ibadetlerine ilgi ve önem gösterdikleri) halde, ticari yönden dürüst davranmayabilirler. Ahş-verişlerinde hile ederler, tartıda ve ölçüde hak ve adaleti gözetmezler. İşte böyle durumlarda da Yüce Allah onları, idarecilerden zulüm görmek suretiyle cezalandırır. Onların yaptıkları hile ve haksızlıkların, kat kat fazlası ile ellerindeki mallarını almak için, çeşitli kanun ve tedbirler çıkarırlar. Kendi maksatlarının tersiyle muamele görürler.

Zekat ve sadakalarını vermeyenler de, yine mallarındaki eksilme ve bereketsizlikler ile karşılaşırlar. Hatta gökten inen.yağmurlar bile azalır da malları çok miktarda kaybolur veya tamamen yok olur, zenginler fakirler durumuna düşüverirler.

Din ve maneviyat bakımından da, Yüce Allah'ın eksiksiz ve şaşmaz adaletinin tecellisi Jboylecedir! Müslüman bile olsalar, madem ki Allah'ın Kitab'ma, Rasulullah'm Sünnet'ine arka çevirmişlerdir, karşılaşacakları şey ise, mutlaka manevi bir perişanlık, şaşkınlık ve taşkınlık olacaktır. Bu iki aslî hidayet kaynağının dışında hidayet aradıkları için, bu amel ve maksatlarının zıddıyla cezalandırılacaklar, bütün hidayet kapıları kendilerine kapatılacaktır.

Bu hususta,,çok ibretli ve hikmetli bir hadis de bulunmaktadır. Bu, Hadis-i Ali'dir. Tirmizî ve daha başkaları rivayet eder. îşte bu uzunca hadisin bir yerinde şöyle

---

[33][33] Yasin Suresi: 74-75.

[34][34] İsra Suresi: 22

buyurulur: "...Ve her kim kibirlenip tenezzül etmediği için Kur'an'ı terkedecek olursa, Allah onun belini kırar, iki yakasını bir araya getirmez! Kim, hak ve hidayeti Allah'ın Kitabı'nm dışında arayacak olursa, Allah onu şaşırtır, insanlık aleminin en şaşkını ve en düşkünü kılar."[35][35]

Bu hikmeti hakkıyla anlamak, gerekli ibreti almak üzere, Kitabullah'tan yüz çevirenlere lütfen bir bakınız! Ve göreceğiniz hale dikkat ediniz. Ya kibirinden dolayı ondan yüz çevirmekte, ya da hak ve hidayeti başka yerlerde aradığı için ondan yüz çevirmekte olduğunu müşahede edeceksiniz! İşte bu iki halin cezaları da bunlardır. Yani:

Allah'ın onların belini kırması ve onları saptırması cezaları... Çünkü onların amellerine uyan cezalar bunlardır.

Bu nokta, aslında çok geniş bir konudur. Üzerinde başlı başına bir kitap yazılmaya değer genişlikte ve önemlidir! Fakat biz burada yeri gelmişken kısaca üzerinde durduk. Her kim bu çok mühim nokta üzerinde ciddi bir şekilde düşünecek olursa, Allah'ın taatmdan ve kanunundan dışarı çıkanların, daima maksatlarının zıddıyla ceza gördüklerini görür. Bu, din ve maneviyat bakımından da böyledir, ilahi kader ve kevniyat bakımından da böyledir. Sünnetullah dediğimiz ilahi adet ve adalet, hep böyle tecelli etmektedir. Ve Yüce Allah'ın kulları hakkındaki bu kanunun bir istisnası yoktur. Yani bu kanun, muttariden böyledir. Kim Allah'a karşı hile ve oyun yaparsa, mutlaka Yüce Allah da onun bu hile ve oyununu kendisine çevirmiştir. Allah'ın emir veya nehiylerine karşı bir hile ve oyuna sapan, mutlaka bundaki maksadının zıddıyla cezalandırılacaktır.

Nitekim konumuzla yakından ilgili bir ayetinde de Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "...Kurulan kötü tuzaklar ancak sahibine dönüp dolanır. Onlar, kendileri hakkında öncekilerin kanunundan başkasını mı bekliyorlar? (Bunların başına gelecek olan da, öncekilerin başına gelmiş olandan başkası değildir. Kötüler, hep Allah'ın gazabına uğrayıp mahvolur. Bu, Allah'ın ta başlangıçtan beri uyguladığı kanunudur). Allah'ın kanununda bir değişine bulamazsın. Allah'ın kanununda bir sapma da bulamazsın."[36][36]

İşte Allah'ın ayetlerini gördük. Gördük ve açıkça anladık ki: Kim tuzak ederse

---

[35][35] Tirmizî, 5/172, Darimi, 2/831, Taberani, 7/164 (Hadis imamlarımızın tahkikleri neticesi, bu hadisin zayıf olduğu anlaşılmaktadır. M. Afifî).

[36][36] Fatir Suresi: 43

tuzağa uğrar, kim hile yaparsa hileye uğratılır, kim oyun yapıp tuzak kurarsa, tuzağa yakalanır! ilahi kanun böyledir ve bu kanun muntazam devam eder, istisnasız böylece devam edip gider. Kimse, bu kanunu değiştirip saptırmaya asla güç yetiremez.

4. BÖLÜM

ŞERİATIN EN BÜYÜK KAİDELERİNDEN "SEDDtTZ-ZERAİ" KAİDESİ

Yüce Allah'ın yüksek dînî nizamına ilim ve insaf gözüyle baktığın zaman, aynı zamanda onun en büyük kaidelerinden birinin de: Seddü'z-Zerai kaidesi olduğunu görürsün.

Zerai: Sebepler, vasıta ve vesileler demektir.

Sedd ise, kapatmak, asla yol ve geçit vermemek demektir.

Seddü'z-Zerai de: Allah'ın haram kıldığı, asla razı olmayıp menettiği şeylere yol açan, sebeb ve vasıta olan şeylerin yasaklanıp menedilmesi demektir. Hile-i Seriye çilerin hile ve maksatlarının tam tersinedir ve haramlara sebeb olan bütün vesilelerin, yolların kapatılmasıdır. Hilecilerin hileleri de, bu şer'î kaidenin zıddına ve tersine, haramlara yol açmak, onlara ulaşmaktır. Yani bu hilelerden her bir hile, mutlaka bir harama açılan bir kapı ve yoldur. Onunla, ancak Allah'ın haram kıldığı şeye ulaşılmaktadır. Seddüz-Zerai kaidesi ise, haramlara giden yolları tıkamakta, onlara ulaşılmasını önlemektedir. Şeriat nazarında, kişinin maksadı harama ulaşmak olmasa bile, haramın sebeb ve vesilesi, aynen haramın kendisi gibi haram kılınmıştır. Bizzat harama ulaşılmak maksadı bulunduğu zaman, elbette haram olacaktır. Bunun, yüce dinimizde pek çok misalleri bulunmaktadır. Mesela:

Yüce Allah, müşriklerin ilahlarına, tapındıkları putlarına sövmeyi yasak kılmıştır. Çünkü bu, onların da müslümanlarm biricik ilah'ma yani Allah'a sövmelerine vesile olmaktadır. Keza Sevgili Peygamberimiz de bir hadislerinde şöyle haber vermişledir:

- "Büyük günahların en büyüklerinden biri de, kişinin kendi ana babasına

sövmesidir" Dediler ki:

- "Ey Allah'ın Elçisi, hiç kişi kendi ana ve babasına söver mi?" Rasuhıllah cevap verdi:

- "Kişi, birisinin ana ve babasına söver, o da buna karşılık olarak bunun ana ve babasına söver. Böylece kişi kendi ana ve babasına sövmüş olur."[37][37]

Rasulullah Efendimiz, Mescid'de itikafta bulunduğu bir sırada, Safîyye validemiz kendisini ziyarete gelmişti. Dönüşünde Peygamberimiz onunla birlikte kalkmıştı. Mescidin Önünde göründükleri sırada yoldan iki kişi geçiyordu. Peygamberimiz derhal ensârdan bu iki kişiye seslendi: "Durunuz bakalım! Ve bakınız, bu yanımda gördüğünüz kadın, benim eşim: Safîyye Binti Huyeyy'dir." Adamlar tabii bunu şaşkınlıkla karşıladılar ve şaşırmalarının ifadesi olarak: "Subhanellah! Ey Allah'ın elçisi, bizler senin hakkında asla kötü düşünceye yer veremeyiz!" dediler. Efendimiz de onlara şu mübarek sözleriyle karşılık verdiler:

"Şeytan, insanoğlunun bütün damarlarında dolaşır durur! Ben, onun sizin içinize bir kötülük duygusu atmasından korktum."[38][38]

Yine Sevgili Peygamberimiz, kötülüklere açılan kapıları kapatmak bakımından Öldürülmeyi hakeden münafıkların ölüm cezalarını vermedi. Çünkü hikmet ve ortanı böyle gerektiriyordu. Eğer onlar ölümü hakkettikleri için onlar hakkındaki ölüm cezasını durdurmasay di, insanlar: "Muhammed kendi arkadaşlarını bile ölüme mahkum ediyor" diye dedikodu yapacak, Müslümanlıktan nefret ettireceklerdi. Nitekim Rasulullah Efendimiz, onların bu cezalarını bu sebeble durdurduğunu, kendileri böyle açıklamışlardır.[39][39]

Bakınız, bu hikmet ve maslahat dini olan Müslümanlık'ta, azını içmek çoğunu içmeye vesile olur diye, içkinin damlası bile haram kılınmıştır. "Bir damlasını içmekle ne olur, bunda büyük bir kötülük mü bulunmaktadır?" gibi düşünce ve mülahazalara asla

---

[37][37] Müslim, 1/92, Tirmizî, 4/132, Müsned, 2/164.

[38][38] Buharı, 8/114 (Kitabü1!-Ahkam), Müslim, 3/1712, Ebu Davud, 2/834, İbni Mace, I/565, Müsned, 3/393.

[39][39] Buharî, 4/160, Tirmizi, 5/417, Müsned, 3/393

yer vermemiştir.

İçkiyi necis saymış, ileride sirke yapmak üzere tutulmasını dahi yasaklamıştır. Çünkü onun şu veya bu maksatla tutulması, içilmesine sebeb olabilir.

Keza, üç günden sonra nebizin ve halîtaynm (kuru üzüm, kuru hurmadan kabak, ağaç kab, ziftlenmiş veya sırlanmış bazı kablara karışık veya tek madde halinde atılarak elde edilmek istenen şıraların) içilmesini, tehammür edip etmediği iyice bilinmediğinden böyle kablarda şıra yapılmasını da yasaklamıştır. Keza yabancı kadın ile halveti (yalnız kalmayı), sefere çıkmayı, ihtiyaç veya zaruret olmadıkça ona bakmayı da yasaklamıştır. Haramı ve harama giden yolu kapatmıştır.

Keza bu şeriat, kadınların mescide çıkmaları halinde, kokulanıp buhurlanmalarını yasakladığı gibi, namazda bir şey olursa, "subhanellah" diyerek uyarmalarını da yasaklamıştır. Onlar ancak böyle bir durumda, ellerini birbirine vurarak uyarıda bulunurlar. Keza ölen kocasının iddetini çekmekte olan kadının, süslenip zinetlennıesini, kokulanmasını da yasaklamıştır.

tddetini çekmekte olan kadının, ileride nikahları kıyılmak üzere taliplisi tarafından istenmesini de, yine aynı kaide gereği yasaklamıştır. Keza bir kadının, diğer bir kadının niteliklerini kendi kocasına anlatmasını da yasaklamıştır.

Kabirler üzerine mescid yapılmasını yasaklamış, yapanları da lanetlemiştir.

Kabirlerin yükseltilmesini yasaklamış, düzlenmesini emretmiştir.

Kabirlerin üzerine bina yapılmasını, betonlanıp kireçlenmesini (sıvanarak güzelleştirilmesini), üzerine yazılar yazılmasını, kabir tarafına namaz kılınmasını, kabirlerde kandil yakılmasını da yasaklamıştır. îşte bütün bunları da, şirke ve putlaştırmaya yol açmasınlar diye yasaklamıştır. Herhangi bir kimse, şirki kasdetsin veya etmesin, bütün bunlar haramdır. Bunları irtikab eden bir kimse, kendince başka birşey kasdetmiş bile olsa, şirke giden bütün vesile ve vasıtaları kapatmak için bunlar haram kılınmıştır.

Yine bu şeriat, güneş doğarken ve güneş batarken namaz kılmayı da nehyetmiştir. Çünkü bu vakitler, küfür ve şirk ehlinin güneşe secde ettikleri vakitlerdir. Bu vakitlerde

namaz kılmakta ise, bir nevi onlara teşebbüh (benzeme) vardır. Tabii bu, sadece zahirde böyledir. Çünkü hiçbir namaz ehlinin, namazını kılarken şirk ehline benzemek gibi bir maksadı bulunamaz. İşte bu, böyle olmasına rağmen batında dahi bir benzeyişe vesile ve vasıta olabilir diye, Seddüz-Zerai gereği yasaklanmıştır. Hatta sabah namazı ve akşam namazı kılındıktan sonraları namaz kılmak dahi nehyedilmiştir. Bu vakitlerde henüz şirk ehli güneşe secde etmeye başlamamış olmalarına rağmen, sırf böyle bir vaktin yaklaşmış olması sebebiyle bu vakitlerde namaz kılmak da yasaklanmıştır. Ve bu suretle, narama veya şirke götüren sebeb ve yolların yasaklanmasındaki şiddet ve mübalağa, ortaya konulmuş olmaktadır. Çünkü bu din, tevhid dinidir. Tevhid'in himayesinde son derece titizlik gösteren ve gösterilmesini emreden, her imkan ve fırsatta şirke götüren vesile ve vasıtaların yok edilmesine yönelen bir dindir.

İşte onun, tevhide verdiği büyük Önemden dolayı, henüz kafirlerin güneşe tapınma zamanları gelmediği ve fakat yaklaştığı için, sabah ve akşam namazlarından sonra namaz kılmayı dahi yasakladığını müşahede etmekteyiz, elhamdülillah.

Yine islamî nizamın en büyük kaidelerinden biri olan Seddüz-Zerai kaidesi gereğince, sarrafda para bozduran birinin her iki taraf parasını almadan oradan ayrılması caiz olmuyor. Ribevî mallardan biri, yine ribevî mallardan bir diğeri ile satıldığı zaman (mesela gümüş altınla veya altın gümüşle takas edildiği zaman), her ikisinin de peşin olması şartı konulmuştur. Aksi halde, bir fazlalık söz konusu olmasa bile, veresiye ve erteleme şeklindeki faize yol açması ihtimali için yasaklanmıştır. Zaten faizin kökü ve en büyüğü de budur. Hatta peşin bir dirhemi iki dirheme satmayı da menetmiştir. Ve bununla dahi erteleme şeklindeki faizi önlemek istemiştir. Nitekim Müslim'in rivayet ettiği hadisde, bunu yasaklamanın sebebinin bu olduğu da açıklanmıştır. Riba'1-Fadl denilen peşindeki fazlalık faizinin haram olması konusundaki en makul sebeb de budur.[40][40]

Faizsiz ödünç verenin ödünç verdiği kimseye satışta bulunması da, verdiği ödünçte fazlalık talebine yol açmaması için yasaklanmış, haram kılınmıştır. Aksi halde

---

[40][40] Müslim Sahih'indeki bu hadis, Ebu Saİd tarafından rivayet edilmektedir ve şöyledir: "Peygamber (s.a.v.) buyurdu: "Altını altın ile, ancak misli ile satınız ve birini diğerine asla fazla kılmayınız. Gümüşü gümüş ile, ancak misliyle satınız, birini diğerinden eksik yapmayınız. İkisinden biri hazır değilken hazır olanla satışını da yapmayınız." Osman bin Affan'in rivayetinde ise: "Sakın bir dinarı iki dinar ile, bir dirhemi iki dirhem ile satışta bulunmayınız" buyurulmuştur. (M. H. el-Fakî).

verdiğinden fazla almaya kalkışabilir, yapacağı satış veya icare akdini buna vesile ve merdiven yapabilir. Nitekim vaki'de bunun örnekleri görülmektedir.

Satış yapanın, sattığı şeyi sattığı fiyattan daha az bir fiyatla sattığı kimseden satın alması da, bu şer'î yasakların arasındadır. İşte bey-i îne dedikleri mesele budur. Çünkü aynı şeyi, sattığı kimseden daha az bir fiyatla geri almaktadır. He ne kadar bununla faizi kastedmese de, aynı zamanda aynı kişiye veresiye olarak on beş dirheme sattığı aynı malı, peşin olarak on dirheme satın almaktadır. Ve bu sebeble bu şer'î yasaklar arasına girmiş bulunmaktadır. Keza bir satışta iki şartın cemedilmesi (bey-i îne'de olduğu gibi, bir satışta iki satışın toplanması) da böyledir ve bu yüzden yasaklanmıştır.

Verilen ödüncün, bir menfaatin celbedilmesine vesile kılınması da, şer'î yasaklardandır. Ve şeriat bunu faiz saymıştır. Keza ödünç verenin, ödünç alandan hediye alması da böyledir. Ancak bu ödünç verme olayından önceleri dahi ikisi arasında hediyeleşme cari ise, bu hariçtir, ibni Mace'nin Sünen'indeki hadis, bunu ortaya koymaktadır. Yahya bin Ebi İshak el-Henai'nin nakli şöyledir: "Ben, Enes bin Malik'e sordum: "içimizden biri, bir kardeşine ödünç veriyor ve ondan hediye alıyor. Bu caiz midir?" O ise, bana verdiği cevabında şöyle dedi: Rasulullah Efendimiz aynen şöyle buyurdu:

"Biriniz ödünç yerdiği zaman kendisine verilen hediyeyi veya binmesi için takdim edilen hayvana binmeyi kabul etmesin! Eğer ödünç verdiği kimse ile kendisi arasında eskiden beri hediyeleşmek varsa bu hariç."[41][41]

Buhari Tarih'inde yine Yezid bin Ebi Yahya'dan şöyle rivayet eder: Enes'den (r.a.) O şöyle haber verdi: Rasulullah buyurdu: "Sizden biriniz ödünç verdiği zaman hediye almasın."[42][42]

Buhari'nin Sahih'inde de şu rivayet vardır: Ebu Burde'nin nakline göre Ebu Musa şöyle demiştir: Ben Medine'ye geldiğim zaman Abdullah, bin Selam ile karşılaştığımda o bana şöyle söyledi: "Dikkat et, sen riba=faiz yaygın bulunan bir şehirdesin! Senin, adamın birinde bir hakkın (veya alacağın) bulunur da o adam sana bir hediye verecek

[41][41] İbni Mace, 2/813, (Hadisin zayıf olduğu anlaşılmaktadır... M. Afifi).

[42][42] İbni Mace, 2/183, Feyzu'l-Kadir, I/292 (hadisi zayıf sayanlar olmuşsa da, "hasen" olduğu anlaşılmaktadır. M. Afifi).

olursa, sakın onun hediyesini kabul etme! Evinin önüne bir deve yükü peynir veya arpa veya zeytinyağı getirip indirse bile sakın kabul etme. Çünkü onun sana hediye diye getirdiği şey, faizin ta kendisidir."[43][43]

Said bin Mansur da bu manada bir haberi, kendi Sünen'inde Ubeyy bin Ka'b'tan rivayet etmiştir. Keza İbni Mes'ud, İbni Abbas ve Abdullah bin Amr gibi sahabilerden de bu manada haberler nakledilmiş bulunm aktadır.

Bütün bunların menedilmiş olmasının sebebi gayet açıktır. Ödünçte verilenden fazlasının alınmasına yolu kapatmaktır. Hiç bir şekilde faize açık gedik bırakmamaktır.

Keza bu yüce şeriatte, ertelenmiş bir borcun, ertelenmiş bir borç ile satışı da, faize yol vermemek için nehyedilmiş bulunmaktadır. Halbuki peşin ve derhal birbiriyle iki borcun satışı olsa, buna bir mani yoktur. Çünkü bu takdirde, her iki tarafın zimmetindeki borç düşürülmüş oluyor. Nehyedilmiş olanında ise, ertelenen borcun zamanla artırılmaya yol açması kuvvetle muhtemeldir. Bu ise erteleme faizi olacaktır. îşte bu ihtimalden dolayı buna cevaz verilmemiştir. Çünkü bunun mefsedeti, aynen Riba-i Nesîe denilen erteleme faizinden ibarettir.

Yüce, her kusur ve ayıptan münezzeh olan Allah, kadınların yürürken, gizledikleri süslerinin bilinmesi için ayaklarını yere vurmalarını yasaklamış ve kitabında şöyle buyurmuştur: "Ve mü'min kadınlara da söyle! Yürürken, gizledikleri süslerinin bilinmesi için ayaklarını vurmasınlar."[44][44] Kadın yürürken ayağını yere vurursa, ayağındaki halhal denilen zinetin sesi duyulacak. Bu sesin duyulması da erkeklerin o kadına bakmasına, meyletmesine vesile olacaktır. îşte bu yüzden bu, yasaklanmış bulunmaktadır.

Keza Yüce Allah, erkeklere de, kadınlara da gözlerini haramdan sakınmalarını emretmiştir. Çünkü bakmakta meyi ve muhabbet etmeye sebeb vardır. Meyi ve muhabbet ise, zinaya yol açar. Yüce Allah ise, haramı yasakladığı gibi, harama giden bütün yolları, vesile ve vasıtaları da yasaklamış bulunmaktadır.

Bu cümleden olarak, içkinin ticaretini de yasaklamıştır. Her ne kadar içkinin

---

[43][43] Buhari, Menakıbul-Ensar, 4/230.

[44][44] Nur Suresi: 31.

müşterisi sadece gayr-i müslimler olsa da, onlara satmak üzere bulundurulan içkinin, zamanla içilmesine yol açması kuvvetli bir ihtimaldir. Bundan dolayı bir müslümanın, bir gayr-i müslime içki satması bile yasaklanmış bulunmaktadır. Bundan dolayıdır ki, Peygamber (s.a.v.) faizin haram kılındığı hakkındaki ayet nazil olduğu zaman, bu ayeti okuyup tebliğ etmiştir. Çünkü her ikisinin de zarar ve mefsedeti büyüktür. Faiz, insanların sermaye ve mallarının ifsadına yol açarken, içki de insanların akıllarını ifsad etmektedir. Bunun için Rasulullah, onda da, bunda da ticaretin haram kılınmış olduğunu birlikte tebliğ buyurmuşlardır.

Şer'î yasakların arasında: Oruç ayı bulunan mübarek Ramazan Ayı'nı bir veya iki gün önceden (oruç tutarak) karşılamanın bulunması da, ne kadar hikmetli ve ibretlidir! Çünkü bunda da, Allah'ın farz kıldığı Oruç ibadetine, ehli kitab gibi ilavede bulunma mahzuru vardır. Bundan dolayı yasaklanmıştır.

Gerek ehl-i kitaptan olsunlar, gerek olmasınlar, müslüm ani arın kafirlere benzemelerinin yasaklandığına dair pek çok misaller bulunmaktadır. Çünkü zahiren benzeme, batınen benzemeye de sebeb ve vesile olur. Hal ve gidişlerdeki benzemeler, çok geçmez kalb ve ruhlardaki benzemelere dönüşür. Üzüm üzüme bakarak karardığı gibi, huy da huya bakarak onun şeklini, hal ve hakikatini alır. Nitekim buna işaretle Sevgili Peygamberimiz, bir mübarek sözlerinde de: "Bizim hal ye gidişimiz, kafirlerin hal ve gidişlerine aykırıdır" buyurmuştur. İmam-ı Ahmed'in Müsned'inde buna yakın manadaki bir hadis, senedi Rasulullah'a kadar götürülerek şöyle rivayet edilmiştir:

"Kim bir kavme benzemeye çalışırsa, işte o, o kavimdendir."[45][45]

Bir kadının teyzesi veya halası ile bir nikah altında bulundurması da, bizim şer'î nizamımızın yasakları arasındadır. Çünkü bunun aksine yaşayış, akraba arasındaki yakınlık ve sıcak alakaya zarar verebilir. İşte bu zarar verebilme ihtimaline binaen bu da yasaklanmıştır. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, aynen bu sebeb ve illet yüzünden bunu yasakladığını belirtmiş ve şöyle buyurmuştur:

---

[45][45] Bu hadisin Müsned'deki metni şöyledir: "Ben, insanlar her nevî şirki bırafcîp yalnız Allah'a ibadet edinceye kadar savaşmakla me'mudum! Benim hayatımı,.kılıcımın gölgesinde kıldı Yüce Allah. Benim emrime, davama karşı duranların nasibi ise, hor ve hakir olmaktır. Bir kavme benzeyen, onlardan sayılır." Müsned, 2/50. (Ebu Davud'un rivayetinde bir zayıflık olduğu söylenmiş ise de, Miisned'in rivayet senedi sahihtir. Hadis'in hasen olduğu da söylenmiştir ve bu kadarı da yeterlidir. M. Afifi).

"Siz bunu yaptığınız zaman, akraba ile olan güzel bağlarınızı kesmiş olursunuz."[46][46]

Yine şeriat, evladlar arasında adaleti farz, adaletsizliği de haram kılmıştır. Hibe ve atiyyede (mal bağışlama ve vermede) eşitliği emretmiş, eşitlikten ayrılmanın, evladlarmdan birini diğerine üstün tutmanın bir zulüm olduğunu haber vermiş ve bu zulüm üzerine şahitlik dahi yapılmamasını emretmiştir. Böyle bir yola koyulan birini, bilfiil bundan menetmiş, kendisine güzel ve kalb yumuşatıcı sözlerle nasihatta bulunup Allah'tan korkmaya davet etmiş, evladlarınm arasında adalet ve eşitlikten ayrılmaması üzerinde tenbihte bulunmuştur. Çünkü bunun aksine hareket, evladlar (yani kardeşler) arasında düşmanlığa sebeb ve vesile olur. Böylece akraba arası iyi münasebetler de sarsılmış bulunur. Nitekim bu yola sapanlar yüzünden, akraba olanların ne hallere düştükleri zamanımızda çokça görülmektedir. Eğer Rasulullah Efendimiz bunu sarih ve sahih hadisleriyîe yasaklamış olmasalardı bile, akli-ve şer'î usul bunu yine yasaklardı. Çünkü hikmet ve faydalı şeylerin te'mini, fitne ve mefsedetlerin ise reddi kaidesi bunun haram olmasını gerektirir.

İslam şeriâti; erkeklerin adaleti gözetmek şartıyla birden fazla evlenmelerine izin vermiştir ve fakat bunu dört ile sınırlamıştır. Birden dörde kadar evlenmeye, adaleti gözetmek şartıyla ve zinadan korunmaları için izin verirken, dörtten sonrasını, açıkça adaletsizliğe yol açacağı için yasaklamıştır. Birden dörde kadar evliliklerde de, bir miktar adaletsizlik olur ise de, zinaya düşmelerinin önlenmesi maslahatı karşısında, bu kadarcık mefsedete göz yumulmuştur. Çünkü zinanın mefsedeti yanında, bu kadarcık mefsedet yok hükmündedir.

Keza iddetini çeken veya ihramda iken bir kadının nikah edilmesini de yasaklamıştır. Her ne kadar birleşmeleri, bu hallerin sona ermesinden sonra gerçekleşecek de olsa, bu haller devam ederken böyle bir şey vaki olmasın diye bunun yasaklanması gerekmiştir. Bu dahi, sebeb ve vesile olan şeylerin de, haram kılınmış olmasının bir misalini teşkil eder. Keza akdedilen bir nikaha, diğer bazı hususların ilave ve şart kılınmış olması da ne kadar hikmetlidir! Gerek şahitler vasıtası ile, gerekse gizliliğin terkedilip ilan yapılması ile, veya her ikisiyle birlikte, yahut da velisinin bulunması şart koşulmak suretiyle nikahın aleniyet kazanılması istenmiştir. Hatta def

---

[46][46] Nesai, 6/96.

çalınmasının müstehab kılınması, sesin yükseltilmesinin istenmesi, düğün-dernek yapılması, mehrin vacib kılınması gibi hususlarla da buna iyice açıklık kazandırılması cihetine gidilmiştir.

Bir kadının, Peygamber'den (s.a.v.) başkası için, kendisini hibe etmesini de şeriat yasaklamıştır. Bunun sırrı ise şudur: Bir kadının, herhangi bir erkeğe kendisini hibe etmesinde, henüz nikah akdi yapıl-' mamışken, nikaha benzer bir hile ve şekil ile zinaya düşme ihtimali çok kuvvetlidir. Nitekim eserde: "Zina eden kadın; kendisini bir erkeğe karı yapan kadındır" denilmiştir. Çünkü aslında bir erkekle zina yapan her kadın, "ben kendimi ona nikahladım" diyebilir. Bu, daima kolay ve mümkin olan bir şeydir. Fakat ortada, nikah şahidi yok, velisi yok, ilan yok, def çalınıp eğlenilerek sesi yükseltmek yok, düğün ve ziyafet yok. Demek ki evlenme diye bir olay da yok. Elbette bir kadının: "Ben, kendimi sana nikah ettim" demesiyle nikah olmaz, zina defedilmiş bulunmaz. Keza onun: "Seni kendime koca edindin" demesi veya "ben kendimi sana hediye edip mubah kıldım" demesi de birşey ifade etmez. Bunun için, herhangi bir kadının herhangi bir erkeğe kendisini hibe etmesi gibi birşey, asla caiz görülmemiştir.

Şeriat, gerçekten bu nikah akdine o kadar büyük değer vermiş, onu öylesine büyük bir mesele olarak ele almıştır ki, onun zinaya benzetüebilecek olan bütün yollarım kesip-atmıştır! Ona, çok büyük değer ve hürmet göstermiştir. Kadının hamile olup olmadığının bir hayız halinden sonra anlaşılmış olmasına rağmen, ona iki hayız ve iki temizlik dönemlerini daha ekleyerek, kadının iddetini uzatmış: "Üç Kur"=Uç hayız ve bunu takib eden üç temizlik süresi" halinde sınırlamıştır. Sonra bu nikah akdine verdiği büyük değerin ifadesi olarak, nikah akrabalığı ve nikah akrabası olanların nikahının haram kılınması gibi onu kuvvetlendirici bazı hükümler de getirmiştir. Keza nikahı, varis olma sebebleri arasına almıştır. Bundan dolayıdır ki, racih (tercih edilen) ve kuvvetli delile göre, zina sebebiyle "Hurmet-i Musahara"nın[47][47] sabit olması kabul edilmemiştir. Keza zina sebebiyle varis olma, nafaka temini gibi evlilik vecibeleri de kabul edilmemiştir. Zina sebebiyle bunlar sabit olmadığı gibi, kişinin nesebi de sabit olmaz. Sahih kavle göre, iddet de sabit olmaz.

Sadece zina edilen kadının hamile olup olmadığının anlaşılması için bir hayız görme müddetince bekletilmesi gerekir. Nikah olmadığı için, elbette bu kadının

[47][47] Hurmet-i Musa-va: Sıhriyet akrabalığı.

boşanması da söz konusu olmaz. Keza nikaha ait zıhar, îlâ gibi şeyler sabit olmadığı gibi, mahremiyet de sabit olmaz. Yani evlenme sebebiyle gelen akrabalık ve bu akrabalar ile evlenmenin haram oluşu gibi hükümler de zina sebebiyle sabit olmaz. Çünkü Yüce Allah, evlenme akrabalığına vasıl olmayı, nesebin sübûtuna vasıl olmakla beraber kılmıştır. Her ikisini de bir arada zikredip: "Ve sudan bir insan yarattı da onu neseb ve sıhr kıldı (çocukların kendisine nisbet edileceği erkek ile, evlenmek suretiyle hısımlık kurulacak kadın yaptı)" buyurmuştur.[48][48] Demek ki zina sebebiyle neseb sabit olmadığı gibi, sıhriyet akrabalığı (hurmet-i musahara) da sabit olmamaktadır.

Biz önceleri zina sebebiyle "hurmet-i musahâra'nin sabit olacağı görüşüne katılıyor ve bunu destekliyorduk. Fakat sonraları tercih edilen ve kuvvetli delilin bunun aksini isbat eder olduğunu görünce, bu görüşümüzden rücû ettik. Bizim buradaki maksadımız, bu meseleyle ilgili her iki tarafın delillerini ve kuvvet derecelerini uzun uzadıya zikredip münakaşa eylemek değildir. Biz sadece, çeşitli misaller vererek ve hu misaller arasında bu meseleye de yer vererek, yüce şeriatimizin en muazzam kaidelerinden birinde Seddü'z-Zerai=harama götüren sebeb ve vasıtaların yasaklanması kaidesi olduğuna tenbihte bulunmak istedik, o kadar! Tabiî bu büyük kaide, iyi ve güzel anlaşılsın diye misalleri çokça zikrettik. Ve bazılarım daha zikredeceğiz.

Yine bu cümleden olarak Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in; daru'l-harb'te hadlerin (cezaların) verilmesini, savaş esnasında el kesme cezasının tatbikini yasakladığını görüyoruz. Çünkü böyle bir yerde ve sırada bu ce/alarm verilmesi, bu cezalara uğratılan kimselerin islam dininden ve ordusundan ayrılarak kafirlere katılmaları mefsedeti bulunmaktadır. Müslümanlık ise, haramlara, fitne ve mefsedetlere açılan veya açılma ili t imali gösteren bütün yolları kapatan bir dindir. Hikmet ve maslahat dinidir. Bunun için sevgili peygamberimiz, bir hırsızlık olayı sebebiyle- şöyle buyurmuştur:

"Seferde iken el kesilmez! Eğer seferde (gaza halinde) olmasaydık, elbette onun elini keserdim."[49][49]

---

[48][48] Furkan, 54.

[49][49] Ebu Davud, 4/563, Tirmizî, 4/53, Nesaî, 8/91.

(Tirmizi, bu hadisi: "Savaş sırasında el kesilmeyeceğine ait bölüm" başlığı altında rivayet etmiş ve: "Bu hadis hasendir, garibtir.." demiştir. Hattabî ise şu bilgiyi vermiştir:

"Bu hadis-eğer sahih ve sabil ise- bu zat (Büsr bin Ertad veya başka bir kumandan), Halife veya imam

Yine bu cümleden olarak imam Ahmed'in açıkça şu sözü vardır: "Bir müslüman daru'l-harb'te evlenme ihtiyacında olsa, aynı zamanda zinaya düşmekten korkar bulunsa; evlendiği kadının hamile kalmaması için, menisini dışarı çıkarır. Çocuğu, kafirlerin diyarında kafir olarak büyüme durumunda kalmasın diye."

Yine bu cümleden olarak Rasulullah Efendimiz'in ashabı, bir kişinin haksız yere öldürülmesi sebebiyle birkaç veya birçok kimselerin kısasen öldürülmelerinin caiz oluşu üzerinde ittifak etmişlerdir. Sebeb; Her ne kadar kısasta eşitlik şart ise de, birtakım masum kanların akıtılmasını önlemek, masum bir insanın öldürülmesi üzerinde bazı kimselerin iş birliği yapmasına engel olmaktadır.

Kişi sarhoş iken birini öldürse, öldürdüğü kişiye kısas olmak üzere kendisi ölümle cezalandırılır. Sonra, "Benim onu öldürmek kasdım yoktu" dese de cezası düşmez. Aksi halde bazı kimseler sarhoşluğu, masum kimseleri öldürmeye ve kısası düşürmeye bir sebeb ve yol edinirler.

Yüce Allah'ın yasaklarından biri de; Rasulullah Efendimiz'i, düşman huzurunda yüksek sesle Kur'an okumaktan menetmesidir. Çünkü bu, onların Kur'an'a veya Allah'a sövmelerine sebeb olabilir.

Keza Yüce Allah, ashab-ı kiramın Peygamber Efendimiz'e "raı'na=bizi gözet" demelerini de yasaklamıştır. Onlar, her ne kadar bu sözle sahih olan bir manayı kasdeder olsalar da, yahudilere benzememek, onların hakaretine maruz kalmamak ve ihtimalli bir sözü kullanmış olmamak için, bunu onlara yasaklamıştır.

Bu hikmetli ve maslahatlı yasaklardan biri de, Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in; kendisine tapılmış bulunan cisim ve nesnelere karşı namaz kılmayı nehyetmiş olmasıdır. Hatta O, namaz kılan kimsenin Önünde bir direk veya ağaç gibi bir şey bulunursa, tam onu karşısına almamayı, iki kaşından birinin hizasında bulundurmayı tavsiye eder, böyle olmasını sever ve isterdi. Allah'tan başkasına secde edilmesine benzer en küçük bir

---

olmadığı için hırsızın elini kesmek istememişe benziyor. Çünkü o, imam değil, askerin kumandanı idi. Askerî kumandan ise, gaza halindeyken Daru'l-Harb'te bazı İslami fakihlerin mezhebine göre hırsızın elini kesmez, ancak imam olursa keser. Yahut Irak, Şam ve Mısır gibi geniş bir ülkenin emiri olursa keser. İmam Ebu Hanİfe'nin sözü budur.

İmam Evzaî: "Askeri Emir, Daru'l-Harb'ten ayrılıp sınırdan içeri girdiği zaman, hırsızın elini keser" der. Pek çok islam fukahası ise, bir fark fözetmeksizin Daru'l-Harb'te suçluların cezalarının verileceği görüşündedir." (Sünen-i Ebu Davud Hamişi: 4/653-654). M. Afifî.

noktanın dahi kapatılmasına himmet buyururlardı.

Bu cümleden olarak O, imam oturduğu yerden namaz kıldırıyorsa, arkasındaki cemaatin de oturduğu yerden kılmasını emrederdi.[50][50] Bu emirleriyle de O, Iran veya Rum halkının, devlet büyüklerinin karşısında o devlet büyüğü oturur olduğu halde ayakta durmalarına bir benzerliği ortadan kaldırmak istemiştir.

Yine O, kişinin; kendisine hıyanet eden ve hakkını inkar etmiş bulunan bir kimsenin malından, yine hıyanet şeklinde kendi hakkını almaya kalkışmasını nehyetmiştir. Her ne kadar o kişi, aynen kendi hakkını veya ondan daha azını almış bile olsa, hıyanet şeklinde almış olmasını yasaklamıştır. Çünkü bu, mü'mine hainlik sıfatının verilmesine, kötü zan beslenilmesine yol açacaktır. Kendisi her ne kadar ne yaptığını, ancak kendi hakkını almış olduğunu bazılarına anlatabilse de, kendisi hakkında meydana gelecek olan kötü zanm tamamen silmeye kadir olamaz. Ayrıca bunda, alacağının aynını alamamış olmak gibi bir mahzur da bulunabilir. İşte bu hususta Sevgili Peygamberimiz'in bir hadis-i şerifleri de aynen şöyledir:

"Emaneti, sana emanet etmiş olana aynen eda eyle! Fakat sakın sana hıyanet edene hıyanet eyleme."[51][51]

Yine yüce şeriatimizin koyduğu bu muazzam kaide gereği, şüf a hakkı ve ona riayet etmek gerekir! Şüf a hakkı sebebiyle, ortağının kendisine haber vermeksizin dışarıdan birine hissesini satması halinde, bu hisseyi aynı fiyatla müşterinin elinden çekip alma hakkı doğar. Ortaklardan herhangi birinin zarar görmemesi için bu hak, ortaklardan her birine tanınmıştır. Ortaklardan biri, hissesini satılık etmediği müddetçe, diğer ortağı ile eşittir. Fakat ortaklıktaki hissesini ihtiyaç duymayıp satışa arzettiği zaman, dışarıdan birinin alıcısı olduğu değer ile bu hisse, diğer ortağındır. Şüfa hakkı, bunu amirdir. Onu başkası alamaz. Aldığı takdirde de, diğer ortak bunu müşteriden geri alabilir. Şayet ortağına danışmadan hissesini satılık eden ortak, bu hususta bir hileye başvurmuş ise, kat'iyyen geçerli değildir. Şeriat, onun o hileli muamelesini de red ve iptal eder. Çünkü şeriat, insanlara mefsedet ve zarar getiren her yolu kapamış ve yasaklamıştır.

---

[50][50] Buhari, 7/6, Müslim, I/308, Ebu Davud, 1/401, Tirmizî, 1/194, Nesai, 2/98, ibni Mace, I/276, Müsned, 1/51.

[51][51] Buhari, 3/162, Dîrimî, I/660, Müsned, I/57.

Yine bu cümleden olarak: Düşmanın şahitliği, keza töhmet zanlısının, yakınının, ortağı bulunduğu hususta ortağın, vasisi bulunduğu hususta vasinin, annesinin darrası (annesinin kocasının diğer eşi) aleyhine çocuğun şahitlikleri de kabul edilmemiştir. Keza kadı (hakim), bir davada sırf kendi bilgisiyle hüküm veremez. îşte bütün bunlar da, insanlar üzerindeki töhmeti, zararı ve fasit niyet ve maksatları önlemek içindir.

Yine Şeriatimizin bu muazzam kaidesi gereğidir ki: Sünnet-i Seniye'de Receb ayını oruç için ayırıp tahsis etmek, günlerden Cuma Gününü oruca ayırmak yasaklanmıştır. Sebeb ve hikmeti ise: Şeriat'in tahsis etmediği bir zamanı bir ibadete tahsis ederek dinde bid'at çıkarmanın yolunu kapatmaktır.[52][52]

îşte bu cümleden olarak emira'l-mü'minm Ömer (r.a.), altında biat alınmış bulunan Şecer-i Rıdvan'ı kestirmek için emir vermiştir. Yine O, emir verip Danyal'm (a.s.) kabrinin gizlenmesini temin eylemiştir. İşte bu kabil tedbirler de, şüphesiz dinde bit'ata kaçmayı, fitne ve şirke düşmeyi önlemek için alınmış şer'i tedbirlerdir.

Yine Ömer (r.a.), Rasulullâh Efendimiz'in seferleri esnasında inip istirahat buyurdukları yerlerde tercihan namaz kılmayı da yasaklamış ve bu hususta şu tarihî hitabede bulunmuştur:

"Peygamberleriniz ve hatıralarını mescid (tapmak) mı edinmek istiyorsunuz? Buraları tercihan namazgah edinmeniz doğru olmaz! Eğer siz burada iken namaz vakti gelmişse namazı kılarsınız, değilse tercihan burada namaz kılmanız yerinde olmaz! Namaz vakti gelinceye kadar yolunuza devam edersiniz."

Yine bu cümleden olarak Osman bin Affan (r.a.), ümmeti, Kur'an'm yedi vecih kıraatmdan bir vecih kıraat üzere toplamayı sağlamıştır. Çünkü müslümanların, kıraat ihtilafı sebebiyle Kur'an üzerinde ihtilafa düşmelerinden korkmuş, ümmetin büyükleri ile istişare etmiş, almak istediği tedbir üzerinde ittifakı te'min etmiştir. Herhangi bir sahabî, bu hususta kendisine muhalefet etmemiştir.

Yine Peygamberimiz, hacc vesilesi ile kesilmek üzere Hedy Kurbanlarını gönderdiği zaman, bu kurbanlık hayvanlardan yerine varmadan takatsiz kalıp gidemeyen olursa onun kesilmesini, kurbanlık olduğuna işaretle boynuna kana bulanmış

---

[52][52] Müslim, 3/1641, 1/801, İbni Mace, I/554, I/549, Ebu Davud, 2/805, Müsned, I/288.

na'linin asılmasını ve böylece fakirlere bırakılmasını, kendileri tarafından asla yenilmemesini emretmiştir. Bunun sebebi ve hikmeti ise: Böyle kurbanlık hayvanları yerine sevkedenlerin, bunlardan herhangi birini keyfi olarak kesmelerini önlemektir. Ayrıca bu hayvanlara takatten düşmemeleri için iyi bakmalarını sağlamaktır. Yani bu şer'î yasağın dahi, hikmet ve gayesi gayet açık ve bellidir.

Yine Sevgili Peygamberimiz, müslümanların ihtilafına, ayrılık, düşmanlık ve kinleşmelerine yol açabilecek olan şeyler cümlesinden:

Bir müslümanm evlenmek üzere istettiği kızı veya kadını istetmeyi, keza satın almak istediği şeyi satın almaya kalkışmayı, verdiği fiyat üzerine fiyat vermeyi de yasaklamıştır. Keza kadının, kocasının diğer eşini boşamasını taleb etmesini de yasaklamıştır. Bütün bunlar, dinen yasak olan şeylerdendir.[53][53]

Keza sevgili peygamberimiz, daha büyük fitnelere yol açmasın, müslümanların fitne ve fırkalara bölünmesine sebeb olmasın diye, bir halifeye biat edilmişken, ikinci bir halifeye biat edilmesini de şiddetle yasaklamıştır. Bu hususta aynen şöyle buyurmuştur:

"İki halifeye biat edildiği zaman, ikincisi kim olursa olsun öldürünüz."[54][54]

Peygamberimizin ortaya koyduğu mühim yasaklardan biri de, emîrler, önderler ve devlet başkanları ile savaşmaktır.[55][55] Bunlar, zulüm ve cevr etseler bile, namazı ikame ettikleri müddetçe, büyük serlere, fitne ve fesadlara yol açmamak için kendileriyle savaşmak yasaktır. Aksi halde, çok daha büyük şer ve fitneler vukua gelir, Nitekim müşahede ettiğimiz durum da budur. Onların bazı serleri sebeb gösterilerek onlara karşı çıkılmış, onlarla savaşılmış, bu yüzden de onlardaki serlerin yüzlerce misli fazlası meydana gelmiştir. İşte şu Ümmet-i Merhume, halen bu vukua getirilmiş bulunan kat-kat fazla serlerin devamı ve bakiyesi içinde hayatını sürdürmeye çalışmaktadır. Durum bugüne kadar bu minval üzere devam edegelmiştir.

Müslümanların içinde bir azınlık halinde yaşayan gayri müslimlerin, zımmîlerin, giyim kuşamlarında ve dînî şiarlarında müslümanlardan temyîz ve tefrik edilmiş

---

[53][53] Buhari, 6/136, Müslim, 3/1154-3/1155, Nesai, 7/258, Tirmizî, 3/440, Ebu Davud, 2/564-2/630, ibni Mace, I/600, Darimî, i/530, Müsned, 2/122.

[54][54] Müslim, 3/1480. M.N. 61/1853

[55][55] Müslim, 3/1481, H.N. 65/1855

olmaları da, bazı fitne ve zararlara yol açmamak içindir.

Peygamberimiz; kendisinde kıymetli mücevherat ve altın bulunan bir gerdanlığın, altın ile satışını da yasaklamıştır. Aksi halde, altının altın ile ve birinin fazlalığı şeklinde satışa yol açardı. Bu ise, faize yol açmak olurdu. [56][56]

Zaten yüce ve münezzeh olan Allah, şeriatteki belli ve tayin edilmiş cezaları da, birtakım kötülük ve cinayetlerin işlenmesini önlemek için koymamış mıdır? Bazıları ise, insanın tabiat ve fıtratının gereği, temiz duyguları ve yüksek inancının icabı terkedilmiş olur. islam'ın hidayetiyle hidayetlenip ahlakı ile ahlaklanan kişinin, fazilet ve kemali bu cinayetlere meydan vermemiş olur. Bazan da bu cinayetler vukua getirilir. Vukua geldiğinde de, hudûd dediğimiz şer'î cezaların tatbiki, insanlara ibret verir ve irtikab edilen suçların miktarını azaltır. Ve verilen cezalar da, işlenen suçlara ve o suçların getireceği zarar ve mefsedetlere göre sınırlandırılmıştır. Kısaca söylemek gerekirse:

Haramlar İki Kısımdır:

Evet, haramlar iki kısımdır; Birinci kısım: Doğrudan doğruya haram, zarar ve mefsedet olan şeylerdir. İkinci kısım ise: Bu haramlara, bu zarar ve mefsedetlere sebeb ve vesile olan, onlara götüren şeylerdir. Nasıl doğrudan doğruya zarar ve mefsedet olan şeyleri yok etmek gerekiyorsa, bunlara yol açan şeyleri de yasaklayıp yok etmek gerekmektedir.

Hayır Ve İyilikler De İki Kısımdır:

Birinci kısmı: Doğrudan doğruya iyilik ve hayır olan, kulların faydasına olan şeylerdir. İkinci kısmı ise: Bu hayır ve iyiliklere sebeb ve vesile olan şeylerdir.

Haramlar konusunda, vesile ve vasıtaların kapısını açmak, ikinci konuda yani, hayırlar ve iyilikler konusunda vesile.ve vasıtaların kapısını kapatmak gibidir. Her ikisi

---

[56][56] Buhari, Kitabu'l-Büyu1, 3/23, İbni Mace, 2/757.

de, şeriate ve onun getirdiği esaslara tam manası ile zıttır! Binaenaleyh, şer'î olmadıkları halde şer'î denilen hilelerin kapısını açmak da, haramlara götüren sebeb ve vesilelerin yolunu kapatmanın tam zıddıdır! Asla şer'î değildir, ikisi arasında çok büyük bir çelişki bulunmaktadır.

Şer ve mefsedetlerin define ve bunlara götüren sebeb ve yolların kapatılmasına böylece yönelmiş ve bu hususta bunca tedbirler almış yüce, ulu ve kamil bir şeriatin, böylesine hilelerin yolunu açacağı nasıl zannedilebilir? Şer'î vecibeleri ortadan kaldıran, haramları helal saydıran hilelerin irtikab edilmesine cevaz vereceği nasıl iddia olunabilir?

Bir şey, bilfiil haram olan şeye sebeb ve vesile olduğunda, bu vesile ile ya doğrudan doğruya harama ulaşmak kasdedilmiş olur. Ya da mubah bir şey kasdedilmiştir de, fakat o harama götürmüştür. Yani bazan bu vesile ile harama ulaşmak kasdedilnıemiş olabilir. Fakat şeriat-i kamile, herhangi kuvvetli bir maslahat aksini iktiza etmediği müddetçe, bunu dahi yasaklar. Nerde kaldı ki, doğrudan doğruya harama ulaşmak kasdedildiği halde, bu harama ulaştıran hile (vesile ve vasıta) haram olmasın? Elbette şeriat bunu, kesinlikle haram kılmıştır, red ve iptal etmiştir. Binaenaleyh, bu kabil bir hile, mutlaka red ve iptal edilmelidir! Böyle bir maksat açıkken, asla failine yardımcı olmamalıdır! Bilakis onlara tersiyle mukabele edilmelidir. Onların bu kabil bütün hile ve oyunlarının hedeflerine ulaşmaması için elden gelen şey yapılmalıdır.

Yüce islam şeriatini, O'nun usul ve kaidelerini, O'nun maksadlarmı iyi bilen her bir müslüman için, bu gayet açıktır. Bunda hiçbir kapalılık yoktur! Kuluna, böylesine derin ve esaslı bir din anlayışını lütfeden yüceler yücesi Allah'a, sonsuz hamd-u senalar olsun!

Üstadımız şeyhul-islam derdi ki: "Haramlara karşı hileyi caiz saymak, şeriat ile ve onun Seddü'z-Zerai kaidesi ile taban tabana zıttır. Çünkü Cenab-ı Hakk, harama ulaşan bütün yolları kapatmıştır. Hileci adam ise, bütün imkan ve yollar ile ona ulaşmak istiyor. Bu nasıl caiz olur? Bu caiz olsaydı şeriat, harama giden yollan kapatmak için bu kadar konu ve meselede, bunca şartlar kor, bunca tedbirler mi alırdı? Şeriatin, bu kadar şartlar koymakta, bunca tedbirler almaktaki hedef ve gayesi, gayet açıktır! Hileleri şer'i olmadığı halde "hile-i seriye" diyen hilecilerin hedef ve gayesi ise tam bunun tersinedir. Musibetin asıl büyüklüğü ise, hilecilerin ancak şeriatin kendilerine izin verdiği şeyleri yaptıklarını iddia etmeleridir."

"Açıkça bildirelim ki: Bu hile ve oyunlar haramdır! Bunları yapanlar, Allah'ın gadabma uğrarlar! Bunlar* dünyalık olarak maksadlarma ulaşamadıkları gibi, akibetleri itibariyle de çok kötü durumdadırlar. Mumamele-i Seriye adı altında yaptıkları muameleler gayr-i şer'i olduğu için, bütün neticeleriyle birlikte fasittir! İadesi gerekenlerin iadesi, tazmini icab edenlerin tazmini gerekmektedir. Mesela iki kişi arasında akdedilen ve adına Bey-i İne denilen faiz hilesinde, yapılan her iki akid fasittir, akdin neticelerinin tashihi, yani hukukun yerine iadesi gerekir. Birinci akidle borçlanan borçlunun zimmetinin borçtan beraeti, ikinci akidle kendisine verilen akdin kendisinden alınıp ilk sermayedara verilmesi icab eder. Nitekim bu hususta, mü'minlerin validesi Aişe (r.a.) da böyle hüküm vermiştir. Böyle bir akidde alınan şey, faiz akdiyle kabzedilen şey menzilindedir. Bundan faydalanmak, bunu elinde tutmak helal değildir. Halen elindeyse derhal iadesi, değilse bedelini tazmin etmesi kendisine vacibtir."

"Bu yalnız bey-i îne'de değil, satış akdiyle Ödüncü, satış akdiyle icareyi veya bunların benzeri bir muameleyi yaptığı zaman da böyledir. Bütün neticeleriyle birlikte yapılan muamele ve akid fasittir. Şer'î değildir. Nikahta yaptıkları hileler de böyledir. Yaptıkları nikah akdi (hülle nikahı), aynen diğer fasid nikahlar gibidir."

"Bazan da kişinin zimmetinde garz olmazdan az önce, zekata karşı hile yaparlar. Zekatı düşürmek için, malı bir başkasına hibe ederler ve bir satış muamelesi yaparlar. Daha sonra kendisine iade edilmek üzere, karısına veya oğluna hibe ederek zekatın kendisine borç olmaması için kaçamak yaparlar. İşte bu da fasittir. Böyle bir hibenin

varlığı aynen yokluğu gibidir. Yani hakikatte hibe diye bir şey bulunmamaktadır.[57][57]

---

[57][57] Bazan da bu zekat hilesini, sene dolmazdan bir gün önce, bir mimkatını sadaka olarak vermek suretiyle yaparlarmış... Hatta İmam-ı Ebu Yusuf'un buna cevaz verdiği nakledilir (?). Fakat büyük alim merhum Muhammed Ebu Zehra bunu: ".. Biz, İmam Ebu Yusuf'u bundan tenzih ederiz." diyerek red eder. (Bkz. Ebu Hanife, sh. 407, ist. 1966-Üçdal Neş.). Fakat İmam için hatta İmam-ı Azam için daha büyük bir itham olmak üzere onun; "zekat farzını düşürmek için bizzat kendisinin hileye başvurduğunu.." hikaye ederler. Güya bunu İmam-ı Azam'a haber verdikleri zaman o dahi bunu tasvib etmiş ve: "Bu onun fıkıh ilminin yüksekliğindendir!" (?) diyerek karşılamış. "Bana hikaye olundu ki.." diyerek bunu nakleden Gazali Merhum: "İmam doğru söylüyor, çünkü bu dünya fıkhıdır. Fakat ahiretteki zararı, her' cinayetin zararından daha büyüktür," diyerek, haksız hücumlarda bulunur. Fakat asla bu hikayenin doğruluğunu temin edemez. Zaten o bu hikayeyi de Kutu'l-Kulub'tan almıştır. Bunun Müellifi ise, böyle bir cinayetin irtikab edildiği haberini, bazı yalan habercilerinden dinlemiş-ve: "Bana söylendiğine göre." diyerek nakletmiştir. Bu gibi hilelerle şahsen bir ilgisi bulunmayan Ebu Yusuf Hazretleri ise; Kitabu'l-Haraç adlı muhalled eserinde, bu gibileri müslüman saymayacak kadar ateş püskürür, şiddetle bunu red ve ibtaf

"Bu hileli muameleler bazan iki veya daha çok kimselerin arasında olduğu gibi, bazan kişi ile kendi malı arasında olur. Zekat Hilesinde olduğu gibi... Bazan da kişi ile karısı arasında veya başkaları arasında olabilir. Mesela kişi karısı hakkında hülle yaptıracaktır, fakat bunu karısından gizler, bazan sırf karısına zarar vermek için onun iddeti içinde ona rücû eder, yahut varislerini zararlandırmak maksadı ile malından hibede bulunur ve daha bunların benzeri birtakım hileler... Bunlar, gerek bu hileleri yapan kişi için, gerekse onun bundaki maksadını bilen kişiler için batıldır, haramdır. Mesela hülle olduğunu bilerek, o kadınla cinsî yakınlık helal değildir, ölmüş olsa ona varis olamaz, mal hibe veya vasiyet edilen kimseler, hibe veya vasiyet edenin maksadını bildikleri halde bu mala sahip olamazlar. Çünkü böyle bir maksatla yapılan bu hibe ve vasiyet batıldır, haramdır. Bunu bilen kişilere de haramdır. O maldan faydalanmaları, onda tasarruf etmeleri caiz olmaz. Onu hakkı olanlara iade etmeleri vacibtir. Fakat bu, hileli muamele ve akiddeki maksadı bilmeyen için sahih olabilir."

"Kişi hileli bir muamele yapıldığı zaman, bakılır ki, onda onun lehine de, aleyhine de durumlar var. Mesela hasta bir kişi, ölümü yakın hissedince varis olmasına engel olmak için karısını boşuyor. işte bu durumda, karısının boş olması gerçekleşirse de, onun mirasından mahrum olması gerçekleşmez. Çünkü onun bu durumda kan boşaması, hileli bir boşamadır. Kendi aleyhine olan tasarrufu sahihtir, fakat lehine olan, yani karısının mirasçı olmasına engel olma kasdı geçerli değildir. Çünkü böyle bir tasarrufla karısını zararlandırmaya hakkı yoktur."

"Eğer kişi, hileyi ulaşmak istediği bir garazı için yaparsa; mesela yazın sıcağında oruç tutmamak maksadıyla sefere çıkarsa, bu takdirde onun bu hilesinin kendisine bir faydası olmaz! Yani oruç tutması yine farzdır. Çünkü o, seferde olduğunda oruç tutmamasına ruhsat verilmiş bulunan normal bir misafir değil, oruçtan kurtulmak için sefere çıkan hileci birisidir."

Ben derim ki: Üstadımız'm bu açıkladığı meselenin bir benzeri de, Malîkîlerin mestlere meshetme meselesi hakkında söyledikleri hükümdür. Onlar şöyle der: "Mestleri ayağına, sırf onlara meshetmek için giyen kimselerin mestleri caiz olmaz! Bu durumda ne kadar namaz kılmışlarsa, onu iade etmeleri gerekir. Çünkü bu hususta ki

---

eyler. (Bakınız, Kitabu'l-Haraç, 139, Çeviren Ali Özek, İst. 1970), (İhya, 1/18, Daru'l-Marife, Beyrut), (Kutu'l-Kulub, 1/140-Meymene, Mısır, 1310). (M.)

ruhsat, ancak bu mestleri soğuktan korunmak, hayvan sırtında yolculuk etmek ve benzeri ihtiyaçlar sebebiyle giyenler içindir. îşte bu gibi durumlarda, mestleri çıkarıp ayağı yıkamakta meşakkat bulunduğu için, onların üzerine meshedilmesi caiz olur."

Fakat Malikîlerin bu sözüne, diğer fakihler muhalefet etmişlerdir., Maliküerin bunu menetmeleri ise, kişinin maksadına göre hüküm vermelerinden kaynaklanmaktadır.

Yine Üstadımız diyor ki: "Eğer hileli bir muamele başkasının hakkına zarar vermek ve hakkı düşürmek için yapılırsa, mesela kişi, nikahı fesholsun diye babasının veya oğlunun karısıyla yatarsa, yahut bir kadın, aynı maksatla kocasının oğlu ile veya kocasının babası ile yatarsa, işte bu hileler de mülkün itlaf edilmesi kabilinden hilelerdir. Bu durumdaki hilelerin neticelerini iptal etmek, mümkin değildir. Çünkü bu sebeble kadının haram oluşu, Allah'ın bir hakkıdır. Bunu helalliğe çevirme imkanı yoktur. Bunun zımmmda nikah da feshedilmiş olur. Burada, kişinin aklına ve maksadına itibar yoktur. Çünkü bu, birinin bir pisliği getirip de suyun içine atması gibidir. Şimdi bu su pislikle karışmış ve necaset hükmünü almıştır. Bunu yapan bir deli de olsa, durum böyledir. Onun aklına ve maksadına itibar yoktur."

Ben derim ki: Üstadımız, bu meseleyi, önceki görüşüne göre kaleme almıştır. Fakat o, sonra bu görüşünden vazgeçmiştir. Yani haram olan bir cinsî yakınlık ile "hurmet-i musahere" (sıhriyet akrabalığı) nın sübutunu artık kabul etmemiştir. O halde bu meselenin ; şekil ve temsil edilmesi şöyle olmaktadır: "Eğer nikahın münfesih olması için, kişinin büyük hanımı veya büyük kızı veya anası, küçük hanımını emzirir ise, bu süt hısımlığı sebebiyle nikahı fesholmuş olur. Bunda da akla ve maksada bakılmaz. Südü emziren mecnûne (deli) bile olsa, süt yakınlığı sebebiyle haranılık sabit olur."

"Eğer hileli bir işten maksat, kendisine helal olmasını te'min ise, veya başkasına helal olmasını temin maksadı bulunuyorsa, netice maksadının tersiyle tecellî eder. Ancak maksadın dışında kalanlar için helallik mümkin olur. Mesela: Birisi, bir adamı ölümünden sonra karısını kendisine nikahlamak maksadı ile öldürüyor, işte bu misali-mizde kadın, kocasını öldüren bu adama kendisinin buna razı olsun veya olmasın helal olmaz. Ancak bu kadın, başka erkeklerden biriyle evlenebilir. Bu tıpkı, kocası Ölen veya Allah yolunda şehid düşen diğer kadınlardan herhangi birinin durumu gibidir. Katilin dışmdakilerden herhangi biriyle, evlenmesinde, bir engel bulunmamaktadır."

"Bunun ihramda bulunan biri için, ihramlı olmayanın avlandığı hayvanı kesip takdim etmesine benzer. Onun avladığı bu av, kendisi gibi ihramlı olmayan için helal olduğu halde, ihramlı kişi için haramdır."

"Bunu şu hüküm de te'yid eder: Miras malı bırakacak olan kişiyi öldüren, onun mirasından menolunurî Birisini öldüren de, onun hanımı ile evlenemez. O da, bu da, maksadının tersiyle cezalandırılıp muamele görür. Bunların benzeri bir mesele de, gasb edilen hayvanın kesimi ile etinin helal olup olmadığı hususudur. Bunda alimlerin ihtilafı vardır, imam Ahmed, bunun kesimi halinde murdar değil, temiz olduğunu söylemiştir."

"Bu hususla ilgili hadislerden anlaşılan[58][58] odur ki: Sahibinin izni olmaksızın-kesilip getirilen hayvan murdar değildir, eti yenilir. Fakat kesen kişi ve kimin için kesilmiş ise o kişi, bundan yiyemezler. Tabiî, bedeli de sahibine ödenir."

Yine bu mesele hakkında imam Ahmed'in oğlu Salih'ten şöyle bir nakil vardır: "Babama soruldu ve denildi ki: "Adamın biri bir koyun çaldı ve bu koyunu usûlü veçhile kesti. Bu koyunun eti yenilir mi?" Babam, "Bunun yenilmesi helal değildir!" dedi. Ben babama dedim ki: "Peki bu adam, çalıp kestiği bu koyunu, kesilmiş Haliyle sahibine iade etse, sahibi bunun etini yiyebilir mi? Yani hırsızın kesimi ile bu hayvan murdar olmuş mudur?" Babam, buna verdiği cevapta: "Sahibi, onun etini yiyebilir" dedi."

Bu rivayetten anlaşılan odur ki: Bu hayvan, onu çalıp da kesene haramdır! Fakat onun dışındaki kimselere, o koyunun sahibine haram değildir."

ilgili hadisin delalet ettiği de budur. Ve bu, gerçekten karısını nikahlamak üzere öldürdüğü kimsenin karısının, bu katile haram oluşuna da delalet etmektedir."

işte, bütün bunlar da üstadımız şeyhülislam îbni Teymiye'nin sözleridir. Onun bu sözlerini de verdikten sonra ben derim ki:

Bu haram kılma hususu; imam Ahmed'in, imam Malik'in usul ve kaidelerine muttariden (bir istisnası olmaksızın) tatbik edilmektedir. Ve bunun pekçok vecihleri bulunmaktadır. Bunları da şöyle sıralayabiliriz:

58[58] Buhari, 3/227, Nesai, 7/228, Ebu Davud, 3/627.

Birincisi:

Hileyi kasdeden kimse, kasıt ve niyetinin aksiyle mukabele görür. Firarda olanın boşaması, varisinin katili, vasiyet edenin katili, efendinin müdebber köle tarafından katledilmesi misallerinde olduğu gibi.

İkincisi:

Seddü'z-Zerâi'dir. Bunu pekçok misaller ile açıklamış olduk.

Üçüncüsü:

Bütün hile ve oyunlu muamelelerin gayr-i meşru oluşu.

Dördüncüsü:

Hamrm, içkinin mücerred yerinin değiştirilmesi ile sirke olduğuna dair verilen hükmün geçersizliği.

Bütün bunların özetini vermek istediğimiz zaman deriz ki:

Bütün Hileler İki Kısımdır:

Birinci Kısım Hileler:

Bunlar birtakım sözler den'ib ar ettir.

Bu kısım hilelerin sabit olması için, hükümlerin sübûtu için akıl şartı aranır, kasıt olup olmadığına bakılır. Bunlar, aranan şartlarına göre, bazan sahih olur, bazan da batıl ve fasid olur.

Bakılır, eğer hükmü sabit ise; bunların feshi ve refi mümkin olanların feshine hüküm verilir. Mesela alım-satımda ve nikah meselelerinde olduğu gibi. Hükmü sabit olmakla beraber, feshi mümkin olmayanları da vardır. Mesela: Kölenin azad edilmesinde, boşamada olduğu gibi.

Bu nevî hile ile, eğer aslında haram olan birşeye karşı hile yapmak maksadı güdülmüşse, veya dini bir vecibenin düşürülmesi istenilmişse, eğer bunun her bakımdan ibtali imkan dahilinde ise her bakımdan iptal edilir. Yok ancak bazı bakımlardan iptali mümkin ise o bakımdan iptal edilir. Hile yapanın, maksadının hasıl olmasına imkan verilmez. Nitekim ashab-ı kiram da, firarda olanın boşaması hakkında böyle hüküm vermişlerdir.

İkinci Kısım Hileler:

Bunlar da birtakım fiillerden ibarettir.

Eğer yapılan hile ile hile yapana bazı ruhsat ve kolaylıkların te'mini kasdedilmişse, buna ruhsat verilmez. Mesela: Namazda kasr yapmak (farzların dört olanlarını iki kılmak), Ramazan orucunu te'hir etmek maksadı ile sefere çıkan kimseye, bu ruhsat ve

kolaylık için fetva verilmez. Fakat böyle bir hile ile, bir şeyin bir başkası hakkında haram olması kasdedilmiş ise ve bu da bir canı veya malı telef etme mahiyetinde tecellî etmişse, hileli de olsa, bu fiilen neticesi vaki olmuş demektir. Eğer bu hileli iş ile, bir şeyin herkese helal olması kasdedilmiş ise, bu da ihramda olmayanın avladığı hayvanı ihramda olan için kesmesi veya başkasına ait hayvanı, gasbedenin kendisi için bu hayvanı boğazlaması gibi meselelerdir ve buna dair hükümler geçmiştir. Demek ki: Hileli işle haram olan bir şeyin helal yapılması kasdedilmiş olursa, bu şey bu kasdın sahibine helal olmaz. Eğer bu hileli işle başkasının malikiyeti ortadan kalksın da onun mülkü bana helal olsun diye kasdedilmişse, yine sahih olan kavle göre, bu dahi kendisi için helal olmaz. Evet, her ne kadar başkası için helal olsa bile, kendisi için helal olmaz.

Bir kadın misali vardı: Bu kadın kocasından boşanmak istiyor. Kocası ise onu boşamaya razı olmuyor. Kadına: "Eğer sen irtidad edersen, kocandan boş düşersin" diye bir hile öğretiyorlar. Kadın da buna uyarak irtidad ediyor. Yani müslümanlığı inkar ederek mürtedde oluyor. Şimdi bu kadının irtidad etme hilesi, yukarıdaki iki kısım hileden hangisine giriyor?

Görünüş o ki: Bu birinci kısım hileye giriyor. Bu kabil hilelerde vacib olan: "Nikahın münfesih olmamasıdır." Olay, hakime götürüldüğünde, hakim dahi bu irtidad olayının bu maksatla yapılmış olduğunu anladığında, bu kadın ile kocası arasındaki nikahın feshine karar vermemeli, onları birbirinden ayırmam alıdır! O kadın, gerçi cezaya çarptırılma ve öldürülme bakımlarından mürtedde olmuştur. Fakat nikahın fesih ve fesadı bakımından irtidad etmiş olması, geçerli sayılamaz! Hatta bu kadın, İslam'a rücû etmeden ölmüş olsa, kocasının kendisine varis olma hükmü de geçerlidir. Sadece bu kadın İslam'a rücû etmedikçe, kocası kendisiyle cinsî yakınlıkta bulunamaz. Çünkü bazı haller vardır ki, kadının kocasına haram olması kadının kendisinden kaynaklanmış olabilir. İşte bu meselede olduğu gibi, kadın ihrama girdiği zaman dahi kocasına haram olur.

Fakat meselenin bir de diğer yönü var. Şöyle ki: Kadın gerçekten irtidad etmiştir, hileli olarak değil. Sonra her nasılsa, "Ben nikahın feshi için irtidad ettim!" diye iddiada bulunmuştur. İşte bu durumda onun bu iddiası kabul edilmez. Aksi halde, her irtidad edenin nikahının avdet etmesine kapı açılmış olur. Çünkü bazı hileci insanlar burada da rol oynamaya kalkışıp bu durumdaki bir kadına: "Sen hakimin huzuruna çıktığında, nikahının feshi için irtidad ettiğini söyle!" diye telkinde bulunabilirler. Halbuki bilerek ve

gerçekten irtidad eden birisinin irtidad etmesine terettüp edecek olan başka hükümler bulunmaktadır ve.böyle bir irtidada, bütün bu hükümler ve neticeler bağh bulunmaktadır. Bunların hükümsüz kalmasına yol açmak da doğru değildir.

5. BÖLÜM

BUHARÎ, AHMED VE İBNİ ABBAS'IN HİLELERİN HAHAMLIĞINA DAİR GETİRDİKLERİ DELİLLER

îmam-ı Buhari, Sahih'inde hilelerin batıl ve haram oluşuna, Peygamber'in (s.a.v.) şu hadisi ile delil ve hüccet getirmiştir:

"Zekat hayvanlarının zekat düşmesin diye ayrı olanlarını birleştirmek, birlikte olanlarını dağıtmak yoktur."[59][59]

"İşte bu şer'î yasak, zekat hayvanlarından yılı dolmuş olanlara da, dolmamış olanlara da şamildir. Hepsinde hile yapmanın batıl olduğunu ifade eder."

İmam Buharı, bu konuda şu hadis ile de delil ve hüccet getirmiştir. Peygamber E fendimiz'in bu hadisi de şöyledir: "Sizin bulunduğunuz bir yerde taun hastalığı çıkarsa, ondan kaçmak maksadıyla oradan çıkmayınız."[60][60]

İşte bu, İmam Buharı hazretlerinin islam fıkhı üzerindeki derin ve ince vukufunun bir ifadesidir. Allah kendisinden ve emsali din imamlarımızdan razı olsun. Öyle ya! Hiç Peygamber Efendimiz Allah Teala'nm kaderinden kaçmayı yasaklamış olur, kader-i ilahiyeye böylesine bir teslimiyet ve rıza ister de; Allah'ın dininin yüce emir ve prensiplerine teslimiyet ve rızayı istemez mi? Taun hastalığından kaçmak caiz olmaz da, hiç Allah'ın emrinden ve dininden kaçmak caiz olur mu?[61][61]

---

[59][59] Buhari, 2/122, Nesai, 5/29, İbni Mace, I/576, Müsned, 2/15.

[60][60] Buhari, 7/20, Müslim, 4/1737, Tirmizi, 3/378.

[61][61] Buhari, 8/64.

Yine Buharî hazretleri, hilelerin batıl ve haram oluşuna şu hadisi de delil olarak zikretmiştir: "Peygamber, ot ve çayırın bitmesini önlemek maksadı ile suyun fazlasının satılmasını da nehyetmiştir."[62][62]

Demek ki: Bir şey haddi zatında haram olmadığı halde onunla haram olan bir şey niyet ve kasdedilecek olursa, o şey de haram olmaktadır.

imam Ahmed'in, hilelerin haram ve batıl oluşuna delil getirmesi ise, Rasulullah Efendimiz'in, hülle yapana da, yaptırana da lanet etmiş olması iledir. Ayrıca tmam, yukarıda gördüğümüz hadislerden: "Sakın yahudilerin irtikab ettiklerini irtikab etmeyiniz. Aksi halde küçük bir hile ile, haramları helal saymaya kalkışmış olursunuz" mealindeki hadisle delil ve hüccet getirmiştir.

Yine İmam Ahmed, şüfa hakkının düşürülmesi şeklindeki hilelerin haram oluşuna da, Rasulullah Efendimiz'in: "Ortağı izin vermedikçe hissesini başkasına satması helal olmaz"[63][63] anlamına gelen hadisleriyle delil getirmiştir.

İbni Abbas hazretleri ise, yine seleften Eyyub Sahtiyanı ve daha başkalarıyla birlikte, irtikab edilen hilelerin, Allah'a karşı bir oyun yapmak olduğu gerekçesiyle ve bu hususstaki ayetlerle delil ve hüccet getirip bunların haramlığına hüküm vermiştir. Onların delil olarak özellikle zikrettikleri ayet şu mealdedir:

"Onlar, Allah'ı ve mü'minleri aldatmağa çalışıyorlar. Halbuki yalnız kendilerini aldatırlar da farkında olmazlar."[64][64]

İşte îbni Abbas hazretleri, hilelerin haram olduğu konusunda bu ayete dayanıyor ve diyordu ki: "Kim, Allah'a karşı hile yaparsa Allah da onun hilesini ona çevirir."

Şüphesiz Allah'ın Kitabını, Rasulullah'ın Sünnetini iyi anlamış, şeriatın hedef ve maksatlarını idrak etmiş bir kimse, irtikab edilen çeşitli hile ve oyunların haram olduğuna kesin olarak hükmeder. Çünkü bu iki aslî kaynak, niyet ve maksatların bütün adet ve tasarruflarda muteber olduğuna delalet eder. Evet, Kitap ve Sünnet'e göre, nasıl

---

[62][62] Müsned, 2/463.

[63][63] Müslim, 3/229.

[64][64] Bakara Suresi, 9.

bütün ibâdât ve taatlarda niyet ve maksadlar muteber ise, adet ve tasarruflarda da muteberdir. O halde bu adet ve tasarruflarda bulunanların niyet ve maksatlarına göre, yaptıkları bir bakıma sahih olup, diğer bir bakımdan fasit olur. Başka türlü olması nasıl mümkin olur? Nitekim niyet ve maksatlar, ibâdat ve taatlarda da aynen böyle değil midir? Bu hüküm ve usûlün doğruluğuna delalet eden deliller, Kitab ve Sünnet'te pekçoktur. Burada bazılarını misal olarak zikredebiliriz:

Yüce Allah, talaktaki ric'atla ilgili ayetinde şöyle buyurur: "...Haklarına saygısızlık edip kendilerine zarar vermek için onları yanınızda tutmayınız."[65][65]

Gayet açıktır ki, kadın iddetini çekerken kocanın ona rücû hakkına sahib olması, ancak iyilik ve güzel geçimi kasdettiği takdirdedir. Yoksa kendisine zarar vermek üzere ona rücû etmesi için bir hak tanınmış değildir.

Yüce Allah, hul' ayetinde de şöyle buyurur: "Onlara verdiklerinizden bir şey geri almanız size helal değildir. Şayet erkek ve kadın, Allah'ın hududuna riayet edemiyeceklerinden korkarlar-sa bu hariç. Eğer her ikisinin Allah'ın sınırlarına riayet edemiyeceklerinden korkarsanız, o zaman kadının ayrılmak için verdiği fidyede hakkından vazgeçmesinde, ikisine de bir günah yoktur."[66][66]

İşte bu ayet de açıkça gösteriyor ki: Allah'ın izin verdiği hul', karı-kocanın her ikisi de Allah'ın sınırlarına riayet edememekten korktukları zamandır. İkinci nikah da, ancak Allah'ın sınırlarına riayet edeceklerini zan ve ümid ettikleri takdirdedir. İşte Hul'un şartı, işte ikinci nikaha dönüşün şartı.

Yüce Allah, feraiz hakkındaki ayetinde de şöyle buyurur: 'İşte bu taksim ve hisseler, zarar verici olmayan bir vasiyet ve borçtan sonra uygulanır."[67][67] İşte Yüce Allah'ın hak ve meşru kıldığı vasiyet de budur! Varislere zarar verici olmayan bir vasiyet. Eğer vasiyet, zarar verici bir vasiyet olursa, bu takdirde bu vasiyet batıldır! Vasiyet edilen kişiye bu haramdır, varislerin de bunu ibtal etmesi haklarıdır. Varislerin rızası olmadan böyle bir vasiyeti alıp yemesi, vasiye haramdır. Bunun haramlığmı ve mahzurlu

---

[65][65] Bakara Suresi, 231.

[66][66] Bakara Suresi, 229.

[67][67] Nisa Suresi, 12.

olduğunu beyan için Yüce Allah: "İşte bunlar Allah'ın sınırlarıdır, sakın bu sınırları geçmeyiniz" buyurmuştur.[68][68]

Dikkat et! Allah (c.c.) vasiyette zarar verilmemesini, bundan önceki ayette değil de bu ayet de zikretti. Çünkü bundan Önceki ayet, varislerden birinci derecede bulunan iki esası (evladlar ile ana-babayı) içeriyordu. Bu ayet ise, ikinci derecedeki, etraf sayılan varisleri içermekte, karı-kocayı, kardeşleri anlatmaktadır. Adeten ve fıtratan vefat eden kişinin de, ana-babasmı veya evladını zararlandırması değil, karısını veya kardeşlerini zararlandırmayı istemiş olması bahis konusudur. Onun için ayette de buna parmak basılmıştır.

Zarar vermek deyince, bunu da iki kısımda mütalaa etmeliyiz: CENEF ve ISM... Eğer kişi, zarar vermeye kasıtlı olarak zarar vermişse, bu ismdir, yani günahtır. Fakat kasdı olmadığı halde zarar vermişse, bu da cenef yani hatadır. İmdi bir kimse malının üçte birinden fazlasını vasiyette bulunursa, zarar vermeyi kasdetmiş olsun veya olmasın zarar verir. Varisin bu vasiyeti reddetme hakkı vardır. Eğer vasiyet eden, üçte bir veya daha azı ile vasiyette bulunmuş ise, bunda bir zarar verme kasdı olmadığı da biliniyorsa, onun bu vasiyeti geçerlidir. Eğer vasiyet edenin bununla varisleri zararlandırmayı kasdettiği bilinirse, vasiyet edilen kişinin bunu alması helal olmaz. Eğer vasiyet eden zarar vermek istediğini açıkça itirafta bulunursa, bu vasiyetin geçerli kılınması için yardımcı olanlar bundan mesuldürler. Çünkü böyle bir vasiyet caiz değildir.

Gerek günah, gerekse hata olarak yapılan vasiyetin ibtalinin caiz olduğu hakkında da Kitabımızda ayet bulunmaktadır. Ve bu ayetten, vasinin veya başkalarının vasiyet edilen kişi ile varislerin arasını bulmasının caiz olduğu da anlaşılmaktadır. Ve bununla ilgili ayet şu mealdedir: "Kim de vasiyet edenin bir hata veya günah işlemesinden korkar da tarafların aralarını İslah ederse, ona günah yoktur. Allah bağışlayandır, esirgeyendir."[69][69]

Islah edici bazan da bir hakim olur. Vasiyy de o olabilir. Eğer hakim, vasiyet edenin vasiyetinde bir hata veya günah işlediğine vakıf olursa, onun bu vasiyeti vakif, vakfın masrafları hakkında da olsa, bunu iptal etmesi gerekir. Hakimin, vakıfın hatasını veya

---

[68][68] Bakara Suresi, 12.

[69][69] Bakara Suresi, 182.

günahını imzalaması hakkı bulunmamaktadır. Böyle hatalı veya günahlı bir vakıf şartını geçerli kılamaz. Çünkü Sahib-i Şeriat, bunu red ve ibtai etmiştir. Ne hakimin, ne de bir başkasının, Şeriat'in gerçek sahibi bulunan Yüce Allah'ın reddedip haram kıldığını sahih ve geçerli sayması asla doğru olmaz! Aksi halde bü, Allah ile boy ölçüşmeye, zıdlaşmaya kalkışmak olur.

Yüce Allah'ın, insanların niyet ve maksatları üzerinde duran ayetlerinden biri de şöyledir: "Ey mü'minler, kadınları miras yoluyla zorla almanız size helal olmaz, onlara verdiğiniz malların bir kısmını onlardan alıp götürmeniz için onları sıkıştırmayınız! Şayet onlar, açık bir edepsizlik yaparlarsa başka."[70][70]

Eğer koca, karısını bu maksatla sıkıştıracak olursa, şüphesiz Kur'an'm beyanı veçhile haksızlık ve zulüm yapmış olur. Kadının iyice sıkışmış bir hade iken, kocasından aldığı malı kocasına vermeye zorlanması halinde, kocanın o malı ondan alması helal değildir. Alsa bile, o malın sahibi ve maliki sayılmaz. Zorlama yoluyla elde ettiğim Allah ona haram kılmıştır.

Yüce Allah'ın bir ayet-i celilesi de şu mealdedir: "İşte azab böyledir. Ahiret azabı ise elbette daha büyüktür. Keşke bilselerdi."[71][71]

Yüce Allah'ın bu ayeti, bahçe sahiplerinin bahçelerindekini sabah erkenden dererek yoksulları mahrum bırakma kasdıyla ve bu yüzden uğradıkları azab ile ilgilidir. Bunu daha önce anlatmıştık. Fakat burada şu kadarını daha söyleyelim ki: Bahçe sahiplerinin bahçelerindeki meyve veya ekinleri, şu veya bu vakitte dermeleri aslında mubah olan bir iştir. Bahçe sahibi ne zaman isterse o zaman derer. Fakat sırf fakır ve yoksulları mahrum bırakmak maksadıyla geceleyin veya sabahın çok erken saatinde dermye kalkışmak ile, Yüce Allah'ın elim azabını haketmiş oldular da Allah onların bahçelerim simsiyah kıhverdı. Mahvetti. Sonra bunu Yüce Kitabı'nda biz müslümanlara hatırlattı ve: "İşte azab böyledir. Ahiret azabı ise elbette daha büyüktür buyurdu.

Sonra sevgili, merhametli ve şanlı Peygamberimizin sünnetinde fakir ve yoksullara merhamet dağıtmak üzere, geceleyin meyvelerin toplanmasının mekruh kılındığını

---

[70][70] Nisa Suresi, 19.

[71][71] Kalem Suresi, 33.

görüyoruz. Tabiî, Rasulullah'm dıger sünnetlerinde olduğu gibi, bunda başka hikmet ve maslahatlar da olabilir. Nitekim İmamımız İmam Ahmed bin Hanbel hazretleri ve daha birçok islam büyükleri de, bunun mekruh olduğunu açıkça beyan buyurmuşlardır.

6.BOLUM

HİLE ERBABININ KENDİLERİNİ NASIL MÜDAFAA ETTİKLERİ VE NE GİBİ İTİRAZLAR İLERİ SÜRDÜKLERİ

Hile erbabı diyorlar ki: "Hilelerin batıl ve haram olduğuna dair bizlere çok şeyler söylediniz, pek çok deliller zikredip bize duyurdunuz. Şimdi de bizim size duyuracağımız sözleri ve delilleri siz bizden duyunuz. Hilelerin caiz olduğuna dair bu delilleri duyduktan sonra bizlere hak vereceksiniz. İşte bu deliller şunlardır:

Yüce Allah bir ayetinde şöyle buyuruyor: "Nefislerine yazık eden kimselere, canlarını alırken melekler: "Siz ne işte idiniz?" dediler. Bunlar: "Biz yer yüzünde aciz düşürülmüş idik" dediler. Melekler dediler ki: 'Peki Allah'ın yeri geniş değil miydi ki onda göç etseydiniz?" İşte onların durağı Cehennemdir. Ne kötü bir gidiş yeridir orası. Yalnız hiç bir çareye gücü yetmeyen ve göç için yol bulamayan, gerçekten zayıf kalan erkekler ve kadınlar ve çocuklar bundan hariçtir. Çünkü Allah'ın bunları affetmesi umulur. Allah.çok affeden, çok bağışlayandır."[72][72]

İşte Yüce Allah, onları aciz ve zayıf kalmaları sebebiyle affedeceğini söylüyor. Çünkü onlar, o kafirlerin içinden çıkıp gitmek için bir çare bulamamışlardır. Demek ki bir çare bulmak, haram olan şeyden kurtulmanın bir yolunu aramak caizdir. Sizin bize karşı red ve inkar ettiğiniz bütün hileler de, işte böyle haramlardan kurtulmak için bir çare arama kabilindendir. Haramdan kurtaran şeylerdir. Bunun için bu konuda kitap yazan zatlardan biri, yazdığı kitabına "Günahlardan Kurtuluş ve Haramlardan Çıkış Yolları" adını vermiştir.

---

[72][72] Nisa Suresi, 97-99.

Mesela Bey-i ine denilen hileyi ele aldığımızda, bunun faiz günahından bir çıkış yolu olduğunu görür, haramdan kurtuluş olduğunu söyleyebiliriz. İcare ve müsâkâtm bir muamelede birleştirilmesi de, meyvenin belli olmadan olgunlaşmadan satılması günahından bir çıkış yoludur. Haram veya mekruh olan talakın vukuunu önleyen veya yemini bozduktan sonra haram bir şekilde hanımına yaklaşmamasına çare bulan hilelerde böyledir. Zekat malının yılını doldurmazdan önce, kişinin zekatı düşürmek için malını çocuğuna veya karısına hibe etmesi de böyledir. Bu hile de kendisini, zekatı vermeme günahından kurtarmaktadır."

"Bütün hileler, zorluktan kolaylığa, haramdan helale çıkış yollarıdır. Siz de kabul edersiniz ki, Yüce Allah güçlüğü kaldırmış, güçlükten ve günahtan kurtulmamızı istemiştir. O halde en faziletli şeylerden biri, güçlükler ve günahlardan kurtaracak olan bu hile ve çarelerin neler olduğunu Öğrenmek, öğretmek ve bunun yolunu açmaktır."

Görmez misiniz ki, adamın biri "babamı Öİdürmezsem karım boşolsun" diyerek yemin ediyor veya: "Zina etmezsem, içki içmezsem eşim boş düşsün" diyor. Elbette bu insanları böyle bir mefsedetten kurtarmak lazımdır. Hileyi kabul etmeyenler ise, bu ve benzeri meselelere çare bulumazlar. Ancak boşamanın gerçekleştiğini söyleyip işin içinden çıkarlar. Bu duruma düşen insanları, böyle bir müşkil ve mefsedetten kurtarmaktan daha sevaplı ve faziletli ne olabilir?

"Hanımını üç talak boşayanın hali de böyledir. Erkek her ne kadar onu üç talak boşamış ise de, asla ondan ayrılmaya yanaşmaz. Ölümü ondan ayrılmaya tercih eder. Biz ise hileye başvurarak ona çare buluyor, kendisine: "Hanımını bir köleye nikahla, o onunla birleşsin, Sonra o köleyi, hanımına hibe edersin. Böylece aralarındaki nikah feshedilmiş olur. İddetini çektikten sonra, seninle evlenmesi helal olur." diyoruz. Onlara çare buluyoruz."

"Bakınız hilenin caiz oluşu hakkında ayet bile vardır. Bilir siniz ki, Yüce Allah Peygamberi Eyyub'a, hanımına vuracağına dair yemin ettiği yüz sopa hakkında ne buyuruyor: "Eline bir demet sap al da onunla vur, yeminini bozma."[73][73]

Said, Katade'nin bu hususta şöyle dediğini nakleder: "Eyyub Peygamberin eşi onu

---

[73][73] Sad Suresi, 44.

gücendiren bir şey yapmıştı. Şöyle ki: İblis ona gelmiş: "Eğer şöyle şöyle söylersen, kocan Eyyub'un birşeyi kalmayacak" demişti. O da buna aldanmıştı. Neticede Eyyub kendisine kızıp "bilmez misin ki o, Allah'ın düşmanı İblistir, ona niçin kanarsın?" diyerek çıkıştı ve: "Eğer Allah bana şifa verir de ayağa kalkarsam, sana yüz sopa vuracağım" diyerek yemin etti. İyileştiği zaman, ayni köke bağlı doksandokuz sapı bulunan ekini, bir de kökü olmak üzere ve yüz itibar olunarak bir defa hanımına vurmakla emrolundu. Bu emri yerine getirdi de yeminini bozmamış oldu. Hanımı da böylece bundan kolayca halas buldu."

Abdurrahman bin Cübeyr'in bu hususta anlattığı da aşağı yukarı bu merkezdedir. Ancak onun rivayetinde: "Eyyub (a.s.), içinde yüz adet sap bulunan bir demeti bir defa vurmakla emrolundu" şeklinde ifade edilmiştir." İşte bu rivayetler de gösteriyor ki, Yüce Allah ona, en kolay bir şekilde yemininin yerine getirilmesini Öğretmiş, böylece onu güçlükten kurtarmıştır. Bizim diğer hileler hakkında temel kabul ettiğimizde budur. Diğerlerini, bu ayette geçen bu olaya kıyas ederek insanları günahlardan halas etmeye çalışıyoruz.[74][74]

Bu hususta Peygamberimizin de, faiz günahından kurtarıcı bir çareyi nasıl Öğrettiğine şahit oluyoruz. Şöyleki: Sevgili Peygamberimiz, nurmanm nakid ile satılmasını, sonra bu nakid ile başka hurmanın satın alınmasını tavsiye buyurmuştur. Ebu Said el-Hudrî'nin ilgili rivayeti şöyledir: Bilal, Peygamberimize geldi ve yanında bir miktar Bernî cinsinden hurma getirdi. Peygamberimiz ona, bunu nerede bulduğunu sordu. O da, kendisinin şaşkın hurmanın iki Ölçeğini vererek bu hurmadan bir ölçek aldığını haber verdi. İşte bu sırada Efendimiz aynen:

"Eyvah! Faizin ta kendisi! Böyle yapma, fakat iyi hurma almak istediğin zaman, kendi hurmanı sat, onun parasıyla başka bir hurma satın al" buyurdu.

Bu hadis üzerinde ittifak vardır[75][75] ve diğer lafzı şöyle gelmiştir: "Hurmanın

---

[74][74] Bu hususla İbni Kesir ve el-Kasimi tefsirlerinde geniş bilgi verilmektedir, el-Kasimi'nin nakline göre, İmanvı Suyuti, el-iklil adlı eserinde meseleyle ilgili bazı bilgileri verdikten sonra şöyle demiştir. "..Said bin Cübeyr, Eyyub (a) hakkında bildirilen bu hususun, bu ümmetten bu şekilde yemin edenlere de şamil olduğunu söylemiş. Mücahid ise, bunun Eyyub (a) a ait olduğunu söylemiştir. İmam-ı Malik'in Mezhebi de budur. Fakat Şafii ve Ebu Ha-nife, İbni Cübeyr'in fetvasına katılmışlardır..'. (A. Afifi)

[75][75] Buhari, 3/65, 3/64, 8/156, Müslim, 3/1214, Nesai, 7/272, Darimi, I/653.

yaramazını nakitle sat, sonra bunun parasıyla iyisini satın al!". Aynı hadisin Müslim'deki metninde ise, "hurmanı bir eşya ile takas eyle, sonra bununla dilediğin hurmayı satın al" buyurulmuştur. İşte bu rivayetlerde Hz. Peygamber, hurmanın para veya eşya ile satılıp sonra başka hurma alınmasını emretmiştir ki, bu da bir nevî hiledir. Hurmanın kime satılacağı hususunda bir sınırlama koymamış, aynı adama satılıp aynı adamdan başka hurmanın satın alınmasını yasaklamamış. Bu ise. bir nevî Bey-i ine sayılır. Hatta bunda ona ve onun benzeri muamelelere irşad ve teşvik vardır. Çünkü eşya, alım-satım akdi yapan iki kişi arasında faizden kurtul/tak için dolaşmaktadır."

Yine Peygamberimiz'in Sünneti delalet eder ki: İnsan bir sözü söylemekle günaha girecekse veya günaha girme korkusu varsa, o sözün yerine tariz ve tevriyede bulunsa (kinayeli ve üstü kapalı konuşsa), söz hilesi yapmış olur ve bu kendisi için caizdir. O halde, söz hilesi caiz olduğu gibi, iş hilesi de caiz olur.

Bu cümleden olarak Kays bin Rabi' Ebu Osman en-Nehdî'den, o da Ömer bin el-Hattab'dan şöyle rivayet eder; "Sözün kinayeli söyleneni, insanı yalandan kurtarır,"

Yine bu hususta îbni Abbas: "Sözün kinayeli söyleneni, beni kırmızı develere sahip olmaktan daha çok sevindirir" demiştir. Zührî'nin nakline göre de, Ukbe bin Ebi Muayt kızı Ümmü Gülsüm şöyle demiştir: "İnsanların yalan saydıkları sözler hakkında, Rasulullah Efendimiz'in şu üç şey hakkında izin verdikleri gibi, bir başkasına izin verdiğini görmedim. Bu üç şeyden birincisi: İnsanların arasını düzeltmeye çalışan adam, ikincisi: Hanımının gönlünü hoş etmeye çalışan koca, Üçüncüsü de: Savaşta yalan söylemek durumunda kalan askerdir."[76][76]

İşte Ümmü Gülsüm'ün bu rivaye tindeki görülen üç yerdeki yalandan maksat da, kinayeli ve üstü kapalı sözlerdir ve bunlar da bir nevi hiledir."

Mansûr bu hususta şöyle demiştir: "Onların bazı tevriyeli, kinayeli sözleri vardı. Bu sözlerle kendilerini bela ve musibetlerden korumaya çalışırlardı. Nitekim Rasulullah Efendimiz bir defasında, müşriklerin gözcü askerlerinden bir grubla karşılaştı. Gözcüler: "Siz kimlersiniz?" diye sordular. Efendimiz de: "Biz, sudanız!" dedi. Onlar da birbirlerine bakıştılar ve 'Yemen kabileleri bilinemeyecek kadar çoktur. Demek ki bunlar da Yemen'in su kabilesine mensub kimselerdir" deyip ayrıldılar. İşte burada

[76][76] Müslim, 4/2011

Peygamberimiz: "Biz, sudanız" buyurmakla kinayeli konuşmuş ve "insan, atılan bir sudan yaratıldı"[77][77] anlamındaki ayeti kastetmiştir.[78][78]

Yine Ömer bin el-Hattab'ın: "Üstü kapalı konuşmasını bildiği halde, yalan söyleyen nsanm haline şaşarım" dediği rivayet edilmektedir. Bir defasında Ebu Hureyre'yi yemeğe çağırmışlardı. O da "Orucum" demişti. Sonra onu, aynı gün yemek yerken gördüler ve "Hani sen oruçlu olduğunu söylemiştin" dediler. O da onlara: "Her ayın üç gününü oruçlu geçiren kimseler, bütün günleri oruçlu geçirmiş sayılırlar" hadisini duymadınız mı?" karşılığını verdi.[79][79]

Muhammed îbn Sirîn, alacaklısı alacağını istediği ve ödeyecek birşeyi olmadığı zaman, "înşaallah iki günün birinde öderim" derdi ve bu sözüyle o, dünya günüyle ahiret gününü kasdederdi. Alacaklısı ise, iki gün zarfında ödeyeceğini söylediğini zannederdi.",

Bir gün İbrahim'e sordular: "Adamın biri diğerine, "Benim sende alacağım var" diyor, ö da, "Hayır senin bende bir alacağın yoktur" diye karşılık veriyor. Alacaklı olduğunu iddia eden adam yemin teklif ediyor ve: "Sende alacağım olmadığına dair, Beytullah'a kadar yaya gideceğine yemin eder misin?" diyor. Şimdi bu adam hakkında ne dersiniz?" dediler. îbharim şu cevabı verdi: "Mahallesindeki mescide yaya gitmeyi kasdederek bu şekilde yemin edebilir." İşte bu da bir hile ve çaredir."

Ukbe bin Mugire de şunu anlatır: Biz, îbharim'in yanma gider, onun Haccac-ı Zalim'den korktuğunu görürdük. Biz onun yanından ayrılırken bize şu tenbihte bulunurdu: "Eğer size beni sorarlar ve yemin verirlerse, benim nerede olduğumu bilmediğinize dair yemin ediniz ve bu yemini ederken, benim nerede dikildiğimi, nerede oturduğumu bilmediğinizi kasdediniz" derdi."

Muhammed bin Hasan Ömer bin Zerr vasıtasıyla eş-Şa'bî'nin şöyle dediğini nakleder: "İstisnada bulunmaksızın yemin eden bir kimsenin yeminiyle günaha girip girmemesi, onun bu hususlaki ilmine bağlıdır." Bunun üzerine ben kendisine dedim ki: "Onun, yemini hakkında hileye baş vurmasına ne dersiniz?" O da bana şu cevabı verdi: "Aslında helal ve caiz olan şeyleri yapmak suretiyle hileye başvurmakta bir beis yoktur.

---

[77][77] Tank Suresi, 6.
[78][78] ibni Hişam, Siyer, 2/267
[79][79] Buhari, 7/103, Tirrnizî, 3/133, İbni Mace, I/544, Müsned, 4/150..

Hilenin aslı da, kişinin günah ve haram olandan kurtulması için yaptığı birşeydir. Eğer caiz ve helal olan birşeyi yaparak haramdan kurtulmaya çalışıyorsa, bu caizdir. Bizim kötü ve kerih gördüğümüz hile, birinin hakkını ibtal etmek veya batılı hak suretine sokmak için irtikab edilen hilelerdir. Hatta, bir şüphe sokması bile doğru olmaz. Fakat, dediğimiz gibi, aslında caiz ve helal olan birşeyi yaparak haramdan kurtulmaya çalışmış ise, işte bunda bir beis yoktur."

Hammad (r.a.), hoşlanmadığı birisi yanına geldiği zaman, elini dişi üzerine kor ve: "Dişim, dişim!" derdi."

Bir gün Harun er-Reşîd, Şerîk'i getirmesi için elçi gönderdi. Şerîk elçiye, dönüp gitmesini ve kendisini savunmasını söyledi. O da öyle yapınca Reşîd onu hapsetti ve ikinci bir elçi gönderdi. Birlikte geldiklerinde Reşid çıkıştı ve: "Niçin o elçimle gelmedin?" dedi. Şerik, "O elçiyi görmediğine.dair" yemin etti. Ve bununla ikinci elçinin gönderdiği kimseyi görmediğini kasdetti. Reşid de onun yemini üzerine hapsettiği elçisini serbest bıraktırdı."

Yine birgün Halife Mehdî, îmam Sevrî'yi huzuruna getirtmişti. İmam kalkıp gitmek istedi. Halife izin vermedi. Bunun üzerine îmam, tekrar geleceğine yemin etti. Bunun üzerine serbest bırakıldı. Giderken ayakkabısını almadan gitti, tekrar dönüp geldi, ayakkabısını giyerek gitti. "Tekrar gelirim" demesini bu şekilde niyet etmiş ve bu şekilde yerine getirmiştir."

Biz, hileleri kabul ederken, böyle delillere ve bizden önceki bazı zatların amellerine dayanıyoruz. Zaten mezheb sahibi imamlardan hiçbiri yoktur ki, bazı meselelerde hileye yer vermemiş olsun. Mesela hileleri kabul etmese en uzak duran, imam Ahmed bin Hanbel ile İmam Maliktir. Bir gün birisi gelip el-Mervezî'yi çağırıyordu. îmam Ahmed ise, onun gitmesini istemiyordu. Çağıran adama cevap verdiği sırada parmağını öbür elinin içine koydu ve: "el-Mervezî burada değildir!" dedi."

Nitekim rivayete göre, adamın biri öfkelenerek: "Ramazanda gündüzleyin hanımı ile yatacağına yemin etmiş." Adamın durumunu gelip îmam Ahmed'e sormuşlar. O da, "Hanımı ile beraber sefere çıkar, seferde iken oruca niyetlenmezler, böylece Ramazanda hanımı ile birleşmiş ve yeminini yerine getirmiş olur." demiştir. İşte bu da bir hiledir."

el-Müstev'ab adlı kitabın sahibi der ki: "Ben, Üstadımız İbni Hakîm'in kendi yazısı

ile şöyle yazılmış olduğunu gördüm: "Hikaye edildi ki: Adamın biri îmam Ahmed'e, "Ramazan'da iftar etmiyeceğine dair yemin etmiş" kişinin durumunu sormuş. İmam bu hususta şöyle demiş: "Sen, şimdi doğruca Bişr bin Velîd'e git, bu meseleyi ona sor. Sonra ondan aldığın cevabı bana getir." Adam öyle yapmış. Bişr kendisine demiştir ki: "Bu yemin sahibi, ev halkı akşam iftar ettiği zaman onların yanında oturur ve iftarını yapmaz. Seher vakti kalkar yemeğini yer." tVe delil olarak da: "Haydi mübarek gıdaya geliniz" anlamına gelen hadisi zikretmiştir. Adam da aldığı bu cevabı, İmam Ahmed'e gelip söylediği zaman, o da bu cevabı beğenmiştir."

Yine Kur'an'dan öğrendiğimize göre, Yüce Allah'ın öğretmesi ile Yusuf (a.s.) kardeşi Bünyamin'i alakoymak için hileye başvurmuştur. Ölçeği onun yüküne gizletmiş, arandığında onu hırsızlıkla suçlayarak alakoyrnuştur. Halbuki bunun aslı yoktu. Onu alakoyabilmek için, kasden böyle yaptı. Ve bunun bir keyd yani tuzak ve hile olduğunu Yüce i İlah haber verdi. Ve yine Yüce Allah'ın haber vermesiyle anlıyoruz ki, bu aynı zamanda insanların kendisiyle üstünlük sağladığı ilim cümlesindendir. Yüce Allah, dilediği kullarının derecelerini böylece yükseltmektedir. Elbette "her ilim sahibinin fevkinde bir alim vardır."

7. BÖLÜM

HİLELERİ KABUL ETMEYEN ALİMLERİN BU İTİRAZLARA VERDİKLERİ CEVAPLAR

İYİ BİLMEK GEREKİR Kİ: HİLELER ÜÇ KISIMDIR:

Birinci kısım hileler:

Bunlar, sevap ve taat olan hilelerdir. Bu kısma giren hileler, Allah indinde en

faziletli pmellerdir.

İkinci kısım hileler:

Bunlar da, caiz ve mubah olan hilelerdir. Bu kabil hileleri yapanlara bir güçlük ve günah yoktur. Terkeden de mes'ul değildir. Bu kabil hilelerin bazan yapılması ağır basar, bazan da terkedümesi. Bu ona bağlı bulunan maslahata bağlıdır.

Üçüncü kısım hileler:

Bunlar, Allah ve Rasulullah'ı aldatmaya kalkışma nev'inden olup, haram ve günah hilelerdir. Bunlar bazan dini ve ibeleri düşürür, bazan da haramı helal saydırır. Bunlar, Allah'ın şer'î nizamı ile çatışan, şeriatin koyduğu esasları, şer'î hikmet ve maksatları iptal eden hilelerdir. Selef-i Salihîn efendilerimizin, din imamlarımızın, red ve inkar ettikleri hileler de, bu mahiyette bulunan hilelerdir. Ehl-i hadîsin şiddetle reddettiği hileler de bunlardır. Daha Önce de işaret ettiğimiz gibi, birinci ve ikinci nevi hileler, söz ve münakaşa konusu değildir. Çünkü hile, çare demek olduğuna göre, mutlak surette red edilemez, kötülenemez. Fakat mutlak surette övülemez de. Her ne kadar örf ve adette hile denilince, kişinin gayet ince bir zeka ve gizlilikle maksat ve garazına ulaşması şeklinde anlaşılırsa da, mutlak surette söylendiği zaman, zemmi veya medhi doğru olmaz.

Fakat hileleri red ve inkar eden îslam fakihîerinin örfünde "HÎLE" denilince, Şer'an mezmûm olan, izin ve ruhsat verilmeyen hileler kasdedilmektedir. Bu, çoğunlukla böyledir.

Kelime olarak: el-Hîletu: Fî'letun vezninde olup el-Havl kökünden gelmektedir. Aslı aynen Fi'letun gibi Hıvletundür ve bir şeyi bir halden diğer hale çevirmek anlamındadır. Aynı kökten gelen pekçok kelime, el-Muhkem adlı kitapta zikredilip açıklanmıştır.

Hülasası şudur: Her kim bir iş yapmak ister veya ondan halas bulmak murad ederse; işte onun o işi yapmak veya ondan kurtulmak için olan çabasına hile denilir. Bu, bunun lügat açıklaması idi. Gelelim şer'î açıklamasına:

"Hile, mutlak olarak kötülenemez de, iyi diye vasıflanamaz da..." dediğimize göre; hilede itibarın neye olduğuna dikkat etmemiz gerekir. Evet, hilede itibar, ne ile ve neye karşı, nasıl bir hile yapılmış olduğuna bağlıdır. Yapılan hile bir mefsedete mi, yoksa maslahata mı götürmüştür? Bir taata mı, yosa bir masiyete mi yol açmıştır? îşte ancak bunlara bakıp dikkat ederek bir hüküm verilebilir. Eğer kasdedilen, şer'an güzel ve makbul ise, hile de güzel ve makbul sayılır. Eğer çirkin ise, ona ulaştıran hile de çirkin sayılır ve kötülenir. Eğer kasdedilen kurbet (Allah'a yakınlık) ve taat ise, buna vesile olan hile de bunun hükmünü aldığı gibi, eğer masiyet ve fasıklık ise, buna yol açan hile de şüphesiz bunun hükmünü alır.

Sevgili Peygamberimiz: "Sakın yahudilerin irtikab ettiklerini irtikab etmeyiniz! Aksi halde en küçük bir hile Allah'ın haram kıldığı şeyleri helal saymaya kalkışırsınız." buyurduğu için, islam fakihlerinin örf ve adetinde "hileler" denilince, yahudilerin hileleri gibi haramların helal kılınmasına çalışılan hileler kasdedilir olmuştur. Allah'ın haklarından veya kulların haklarından herhangi birini düşüren bir hilenin, haramı helal kılma kabilinden hilelerden olduğunda şüphe yoktur. Aldatmak veya aldatmaya kalkışmak demek olan hud'a (oyun) da böyledir. Harama yol açtığı, bir hakkı hak olmaktan çıkardığı takdirde haram olduğunda şüphe edilemez. Ancak hak ve meşru bir şekilde olduğu zaman kabul edilebilir. Bunun da sünnette örnekleri vardır. Daha önce de görüldüğü gibi, Rasulullah Efendimizin: "el-Harbü Hud'atün=Harb, bir hiledir" sözü bunun bir misalidir.[80][80]

Yine Rasulullah Efendimiz, Tirmizî ve diğerlerinin rivayet ettikleri bir hadislerinde aynen şöyle buyurmuştur:

"Her yalan, insanın aleyhine bîr günah olarak yazılır. Ancak şu üç haslet hariç: Bir, adam karısını razı ve hoşnut

etmek için söyler. İki, kişi başkalarını barıştırmak için söyler. Üç, akser harpte

[80][80] Buhari, 8/51, 3/1361, Ebu Davud, 3/99, Tirmizî, 4/193, Ibni Mace, 2/945, Darimi, 2/615, Müsned, 1/81.

düşmana karşı hile yapmak için söyler."[81][81]

Tabiî şer'an izin verilmemiş bir şekilde hile ve oyun yapmak da kötü ve haram olan oyunlardandır. Müslim'in Sahih'indeki bir hadisde de bunun örneği zikredilmiş bulunmaktadır. Ayyad bin Hımar tarikiyle rivayet edilmiş bulunan bu hadisde: "Beş sınıf insanların cehennemlik oldukları." bildirilmiş ve bunlardan biri de: "Sabah akşam sana, malına ve çoluk-çocuğuna karşı tuzak kurup' aldatan adamdır" ifadesiyle bindirilmiştir.[82][82]

Tamamı itibariyle bu hadis-i şerif hayli uzundur. Cehennemlik beş kişiyle ilgili bulunan kısmı aynen şöyledir:

"...Beş kişi de cehennemliktir: Aklı (ve hiçbir şeyi) olmayan zayıf kişi, içinizde tebea olarak yaşayan ve bir yuva kurup çocuk ve mal edinmek istemeyen; hırs ve tamaı'nı yenemeyen ve hep hıyanet eden hain; sabah akşam sana, malına ve ev halkına hile ve tuzak kuran kişi..." Sonra cimrilik veya yalancılığı, bir de ağıza alınamayacak çirkin şeyleri çokça konuşan kişiyi zikretti..."[83][83]

Böyle şer'an kabulü mümkin olmayan mezmûm hile ve oyunlar hakkında, Yüce Allah'ın Kitabından şu ayetleri de zikredebiliriz:

"Onlar, Allah'ı ve mü'minleri aldatmaya çalışırlar, halbuki yalnız kendilerini aldatırlar da farkında olmazlar."[84][84]

Yüce Allah, konuyla ilgili bir diğer ayetinde de şöyle buyurur:

"Eğer onlar sana hile yapmak isterlerse sakın korkma. Allah sana yeter. Öyle Allah ki, nusrati ile seni ve mü'minleri desteklemiştir."[85][85]

îşte bu ayetlerde bildirilen, insanın cehennemlik olmasına sebeb olan o derecede Allah'ın rızasına ve dinine aykırı bulunan herhangi bir hile ve oyunun, tuzak ve hilenin

---

[81][81] Önceki kaynaklar.

[82][82] Müslim, 4/2197, Müsned, 4/162.

[83][83] Müslim, 3/2197, H.N. 63/2865, Müsned, 4/162.

[84][84] Bakara Surosi, 9.

[85][85] Enfal Suresi, 62.

meşru ve makbul olduğu, asla ileri sürülemez! Bir hile ve oyunun meşru ve makbul olabilmesi için, mutlaka Allah'ın rızasına ve yüce şeriatine uygun bulunması, Allah'ın dinine ve kullarının iyiliğine, maslahat ve hayrına hizmet ediyor olması şarttır. Daha önce de geçtiği gibi, bunun da misalleri vardır. Burada yeri gelmişken bazı tarihi misalleri de zikredelim. Mesela:

Allah'ın dininin ve elçisinin amansız düşmanlarından olan Ka'b bin Eşref ile Ebu Rai'in, bir hile ve oyun ile öldürülmeler. Keza Allah düşmanlarından Halid bin Süfyan el-Hüzelî'nin Öldürülmesi bu kabildendir.[86][86]

Şer1 an makbul ve muteber olan hilelerden biri de, Ma'bed bin Ebi Ma'bed el-Hudaî'nin, Ebu Sufyan kumandasındaki müşrikler ordusuna karşı yaptığı hiledir. Onlar, geri dönüp bütün müslümanları kılıçtan geçirmeye karar aldıkları zaman, onları bu kararlarından vazgeçirip yollarına devam etmelerini sağlamıştı.[87][87]

Nuaym bin Mes'ud el-Eşcai'nin Kurayza Yahudileri, Kureyş kafirleri ahzab (birleşik ordular) için yapıp başarılı olduğu hile de, ne güzel olmuş ve Allah'ın dinine ne büyük hizmet etmiştir.... Yaptığı hile ile onların arasına ihtilaf soktu da aralarındaki ittifakı bozdu ve savaş yerini terketmelerine sebebiyet verdi.[88][88] İslam Tarihinde bunların benzeri olaylar az değildir.

Hile ve oyunda durum böyle olduğu gibi, aynı anlama gelen mekr ve keydde de böyledir. Bunlar da, maksad ve murada vasıl olabilmek için, maksad ve muradın aksini ortaya koyarak hedefe ulaşmaktır.

---

[86][86] Emtau'l-Esmai1.. Makrizi: 1/104, Siratu İbni Hişam, 3/10, el-Meğazi Li'l-Vakıdi, I/ 190.

[87][87] Hudaa Kabilesi, müslüman olsun kafir olsun bütün halkı ile Mekke civarında Rasululah'ın dostu ve sırlarının mahremi idi. Mekke'de olanlar kendilerine hiç gizli kalmıyordu. Mabed de henüz müşrik idi. Uhud Harbifnden sonra Rasulullah ile Hamra-i Esed'de karşılaştığı zaman: "Ey Muhammed, başınıza gelenler bizi çok üzdü! Allah'ın size afiyet vermesi, halisane dileğimizdir.." diyerek oradan ayrıldı. Ravha'da Ebu Sufyan ile karşılaştığı sırada ise, Ebu Sufyan ashabın hepsini kırmadan ayrılmamak üzere, tekrar Uhud'a dönmek üzere idi. Mabed'i görünce: "Durum nasfl?" dedi. Maber fırsatını bulmuştu ve: "Muhammed, daha önce katılmayan müslümanları da yanına alarak görülmedik bir kalabalık ile sizinle savaşmaya geliyor!" dedi.. Ebu Sufyan: "Sen neler söylüyorsun?" dedi. Mabed: "Eğer onlara doğru çıkarsan, az sonra atlıları ile karşılaşırsın!" dedi. Ebu Sufyan: "Biz onların geri kalanlarının tamamını yok ötmek üzere ittifak etmiştik!" karşılığını verdi. M?. 90 de: "Sakın buna kalkışma, yoksa zararlı çıkan siz olacaksınız!" dedi. Bunun üzerine Ebu Sufyan, ordusunu alarak Mekke'ye yollandı. (Bakınız: el-Bidaye ve'n-Nihaye, 4/48-50).

[88][88] Bakınız, el-Bidaye'de bu hususta geniş bilgi bulunmaktadır: Emtau'l-Esma, I/ 187-188.

Maksad ve murad, Allah'ın rızasına ve dinine uygun ise makbul, değilse mezmumdur. Yani kötü ve gayr-i meşrudur. Buna dair de Yüce Allah'ın kitabında ayetler vardır. Mesela el-Enfal Suresi 30. ayeti ki şu mealdedir: "...Kafirler tuzak kurarlarken Allah da tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır."

îşte bu ayet, kafirlerin tuzaklarına karşı Allah'ın da tuzak kurduğunu haber veriyor ki bu, onların amellerinin cinsinden cezalandırıldıklarını, kendi kurdukları tuzakların kendi başlarına geçirilidiğini anlatır. İlgili diğer ayetler de şu mealdedir:

"Onlar bu şekilde bir tuzak kurdular, Biz de onlar hiç farkında olmadan onlara bir tuzak kurduk (Onlar, bilmeden kendi cezalarını ve helaklarını hazırladılar)."[89][89]

"Ben onlara mühlet veriyorum, çünkü Benim tuzağım çetindir."[90][90]

"...İşte Yusuf a böyle bir hile (çare) öğrettik. Yoksa kralın dinine göre Yusuf, kardeşini alamazdı."[91][91]

"...Onlar onu iptal etmek için bir tuzak kuruyorlar. Ben de onları yakalamak için bir tuzak kuruyorum."[92][92]

insan bu esasları bildikten sonra, artık Allah'ın rızasına ve dinine uygun hilelerin caiz olduğunda şüphesi kalmaz! Çünkü insan bu kabil hilelerle her ne kadar içindeki maksat ve niyetinin aksini izhar etmiş olursa da; içindeki maksat ve niyeti hayırlı olduğundan, o niyet ve maksatla iyi ve makbul bir gayeye ulaşmayı istediğinden, onun bu hile ve oyunları da şeriate uygun düşmüş olur. Ve onun bundaki maslahatı, aynen dinin maslahatı gibidir. Mesela o, böyle bir hile ve oyun ile kendisine yönelen zulmü defetmeyi veya Allah'ın kullarından herhangi birine yönelmiş bir zararı gidermeyi, yahut da başkasının haram ve zararli bir şekilde yaptığı hilenin ibtalini kasdetmiş bulunur ve onun bu kasdı, Şer'i Makasıd'a uygun bulunduğu için, şer'îdir ve makbuldür. Böyle bir hileyi, bilerek kimse kötüleyemez, kötülememelidir. Seleften böyle bir hileyi kötüleyen de olmamıştır.

---

[89][89] Nemi Suresi, 50.
[90][90] Araf Suresi, 183.

[91][91] Yusuf Suresi, 76.

[92][92] Taık Suresi, 15-16.

Haram olan hileler ise: Ancak, Allah ve Rasulü'nün meşru kıldığı akid ve muamelelerle, Allah ve Rasulü'nün meşru kılmadığı şeyleri kasdedenlerin hileleridir. Böyle akid ve muameleler, Allah ve Rasulü'ne hile ve oyun yapmaya kalkışmak olur. Böyle hileleri yapanlar, Allah'ın dinini alaya almış, şeriate karşı tuzak kurmuş olurlar, işte bu kabil hilelerin caiz olması mümkin değildir. Çünkü haram kıldığı şeyleri irtikab etmektir. Yoksa haramlardan veya zulümlerden halas bulmak değildir. Harama yol açıp ulaştıran, Allah'ın veya kullarının haklarından bir hakkı hak olmaktan çıkaran bir hile, asla meşru ve makbul bir hile olamaz.

Bu, elbette caiz ve makbul olan hilenin tam zıddıdır. Çünkü caiz ve makbul olan hilelerin, hedefi, Allah'ın dinine ve kullarının maslahatına hizmettir. Günah ve haramları defetmek, onlara giden yolları kapatmaktır. Zulmün, münkerin, gayr-i şer'î niyet ve maksatların izalesidir. Elbette bu başkadır, o başkadır.

Bunun gayet açık bir misalini de, yemin meselesinde görebiliriz: Bilinsin ki; Yeminin tevili de iki kısımdır. Birinci nevi te'vil, kat'iyyen yeminin sorumluluğundan ve yemin sahibini günahtan kurtaramaz! ikinci nevî te'vil ise günahtan kurtarır. Şöyle ki:

Adam, bir başkasının üzerindeki hakkını bile bile inkar ediyor, inkar edebilmek için de tev'villi, üstü kapalı yeminde bulunuyor. İşte bunun ona, hiçbir faydası olmaz. Böyle te'villi bir yemin ile, üzerindeki hakkı bertaraf edemediği gibi, yalan yere yemin etmenin günahını da ayrıca yüklenmiş olur. Onun bu yemini,günahı olmayan hileli bir yemin değil, günahı çok ağır bulunan "Yemin-i Gamûs" tur.

Te'villi bir yeminin fayda vermesi ise: Zalimin zulmüne uğramış mazlum ve muhtaç bir kimse, kendisine yemin veriliyor, o da te'villi ve hileli bir şekilde yemin ediyor. İşte onun bu yemini kendisi için caiz olduğu gibi, kendisine fayda sağlamış olur. Artık onun yemini, kendisinin niyeti ve teviline göre hüküm giyer. Mesela zalimin biri ona, "bana biat ve itaat edeceğine müslümanların yemini gibi yemin eder misin?" diye yemin verdiği zaman, yemin Arapça'da sağ el anlamına da geldiği için, sağ elin toplu durmasını kasdederek yeminde bulunur. Yahud da kendisine, "bütün karılarının boş olduğuna yemin eder misin?" diye yemin verilmiş olabilir. O da karılarının, esaret bağlarından boşanmış olduklarını veya analarından doğdukları gün, o daracık yerden boşanıp dünyaya gelmiş olduklarım, yahud da kendisi hariç, karılarının diğer bütün erkeklerden boş olduklarım (yalnız kendisine nikahlı ve bağlı bulunduklarını) kasdederek yeminde

bulunabilir.

tşte bu durumdaki muhtaç veya mazlum birisinin, böyle bir tevil ile yaptığı yeminindeki bu te'vil ve hilelerin, kendisine faydası olur ve günah olmaz. Çünkü o, bu suretle hiçbir kimseye hiçbir haksızlık yapmış veya yapmayı kasdetmiş değildir. Tersine kendisine yönelen bir zulmü ve haksızlığı üzerinden defetmeye çalışmıştır. Nitekim Efendimiz'in (s.a.v.), müşriklerin gözcüleri ile karşılaştığı zaman, onların serlerini üzerlerinden defetmek için, "biz sudanız" buyurması da, kendilerinin iyiliği ve maslahatı içindi.

Zalimler, bazan da biçare insanlara, malları ve mülkü yeminlerinde bulunan köleleri üzerinde yemin verirler. Mesela derler ki: "îtaat edeceğine, bütün kölelerinin azad olması şartı ile yemin verir misin?" O da, bütün kölelerinin "atîk" olduğunu kasdederek yemin verir. Malum "atık" kelimesi Arapça'da, azad edilmiş anlamına geldiği gibi, çok asîl, dürüst ve kişilikli anlamına da gelmektedir. îşte o, bu anlamım kasdederek böyle bir te'villi ve hileli bir yeminde bulunur. Bu, kendisi için caiz olduğu gibi, bunun faydasını da görür. Kendisine herhangi bir günah terettüp etmez. Çünkü o, zor ve mazlum durumdadır. Zor ve mazlum durumda olanın hilesi (bir çareye başvurması) ile, zalim ve facir bir durumdaki kimsenin hilesi bir olmaz! Tam adaletli ve kemalli olan yüce islam şeriati, bunların her ikisini de terazinin aynı kefesine koymaz. Bu şeriat nizamını iyi bilen islam fetvacısı da, böyle birbirine tamamen zıd olan iki hileyi asla aynı şey saymaz.

Evet, bu konuda daha zor ve daha ince meseleler de var. Onlar üzerinde de yemin verebilirler. Eğer mazlum ve muztar durumdaki müslüman, biraz şuurlu ve din kültürüne sahip birisiyse, bütün bu ince meşelerde de te'villi ve hileli yeminlerin uhdesinden gelebilir. Mesela kendisine: "Peki karının sırtı ananın sırtı gibi olsun mu?" diye yemin verdiklerinde, Merkubiyeti kasdederek, yani: "Karımın sırtı da, anamın sırtı gibi çocukların binebileceği bir durumdadır" niyetiyle Zıhar yemini şeklinde yeminde bulunsa, karısının nikahına bir zarar gelmiş olmaz. "Peki karın haram olsun mu?" şeklirde bir yemin verdiklerinde de: "Karım oruçlu iken bana haram'olsun" gibi, veya "namazda iken", "ihramda iken..." gibi bir niyet ve te'vil ile yeminde bulunabilir. Bunun hükmü de, yukandakilerin hükmü gibi olur.

Bazan da kendisine, "bütün malın ve mülkün sadaka olsun mu?" diye yemin vermiş

olabilirler. Bu takdirde de o, yani mazlum ve muztar kalan müslüman, bütün malının ve mülkünün, aslından Allah'ın yolunda olduğunu ve Allah'tan kendisine bir ikram ve sadaka bulunduğunu kasdeder. Tevilini böyle yapar.

Bazan yemin veren çok titiz ve dikkatli olabilir ve der ki: "Peki bütün malının mülkünün, ev, dükkan, nakit, arazi ve sairenin vakıf olduğuna yemin eder misin?". O da böyle bir durumda, "Halen bütün malının ve mülkünün vakıf olduğuna" değil, ileriki yıllarda, mesela şu kadar seneden sonraki elde edeceği kazançlarının vakıf olacağına niyetle yemin verebilir. Ve bundaki böyle bir te'vilin de kendisine faydası dokunur.

Ta Mescid-i Haram'a kadar yaya yürüyeceğine dair yemin-verdiklerinde de, mahallesindeki mescide yaya gideceğini niyet ederek yeminde bulunabilir. Bu da caiz olan te'villi ve hileli yeminlerden biridir. Çünkü yemin metninde "Beytullah" tabiri geçmiş olsa, mahallesindeki mescid de Beytullahtır. Eğer yemin lafzında "Mescid-i Haram" tabiri kullanılmış ise, mahallesindeki -mescid de, hürmeti gerekli bir mesciddir. Aynen Kabe gibi sırf Allah'a ibadet için yapılmış olduğundan, bu şekilde Allah'a izafesi ve Allah için hürmetinin gerekli olduğu manaları kasdedilebilir.

"Bir sene hiç ara vermeden oruç tutacağına yemin eder misin?" şeklinde bir teklif ile karşılaşabilir. Bu durumda niyet ve te'vili: "Bir sene zarfında bütün sözlerden ve konuşmalardan değil de, kendince söylenmemesi mümkin ve kolay olan muayyen bazı kelamları söylemi-yeceğine, bu kelamlardan imsak edeceğine" dair olur. Ve bir sene zarfında niyet ettiği o sözleri söylememekle, yeminini yerine getirmiş olur.

Buraya kadar verdiğimiz bu misaller, ne ile yemin verildiği takdirde, günah olmayan niyet ve tevilini nasıl yapacağı hakkında idi. Bazan da, yeminin ne üzerine verilmiş olduğu söz konusudur. Bu duruma dair de bazı misaller verelim. Mesela kendisine derler ki: "Ma raeyte fuianen?", "ma kellemtehu?" = "demek onu görmedin?", "demek onunla kelam etmedin?" Yani buna dair yemin etmesini teklifte bulunurlar. Arapça'da rü'yet, rie ile ilgiU görünür. "Ben onun riesine yani midesine dokunmadım" veya: "Ben onu kelm etmedim, yaralamadım" gibi manaları kasdedebilir. "Onunla muaşeret etmediğine..." diyerek yemin verdiklerinde de, bunun uzak ve ciddi manasını kasdederek te'vilde bulunabilir. "Demek onunla bey u şirada bulunmadın! Buna dair yemin et" dedikleri zaman da, bu kelimelerin ilgili manalarından birini kasdederek, mesela "biat için kendisiyle el tutuşmadım" gibi bir mana ile te'vilde bulunabilir.

Bazı beklenmedik tuhaf ve şaşırtıcı durumlar da ortaya çıkabilir. Mesela adamın evine gece hırsız girer ve kendisini tehdid eder. Der ki: "Beni görmediğine, ihbar etmeyeceğine dair ağır yeınin edeceksin." O da, onun teklif ettiği yemini eder. Tabii bununla bir te'vilde bulunur. Mesela: "Hırsızla beraber bulunduğu müddetçe onu ihbar etmiyeceğini" niyet eder. Ve sonra ihbar ettiğinde, o ağır yemininden dolayı kendisine birşey terettüb etmez. İşte bu zor durumdaki hileli ve te'villi yeminin hükmü de böyledir, benzerleri gibi.

Kendisinin evli olduğunu bilerek, "asla bundan böyle aileme vat' etmeyeceğime" diye yemin verilmesi halinde, buradaki vat1 kelimesiyle cinsî yakınlık değil de, ayağıyla onu çiğnemiyeceğine niyet eder. Biriyle nişanlı olması ve asla onunla nikahlanmayacağı hakkında yemin verilmesi halinde de, "asla fasid ve batıl bir şekilde nikah yapmayacağını" niyet ederek yemin edebilir.

Bir eve, bir köye, kasaba veya beldeye veya mahalleye asla girmeyeceği hakkında yemin verdikleri zaman, giriş şekillerinden her hangi bir nevini kasdederek yeminde bulunur. Ve o niyet ettiği şekilde değil de, başka şekillerin biriyle girer.

Birisinin şu anda nerede olduğunu bilip bilmediği hakkında yemin verilmesi halinde, onun nerede olduğunu bilse bile, bulunduğu özel yeri ve noktayı kasdederek, nerede bulunduğunu bilmediğine dair yemin edebilir. Hatta o kişi, kendisinin evinde olsa ve bu hususta kendisine yemin verilmiş bulunsa, evinden dışarı çıktığı zaman o kişinin kendisinin yanında bulunmadığını niyet ederek yemin edebilir. Yani el-an kendisiyle beraber olmadığı şeklinde yorumda bulunur.

"Onun hakkında bir bilgin olmadığına yemin eder misin?" şeklinde verilen bir yemin karşısında da, "Onun sırrını, iç yüzünü ve özünü" bilmediği yorumu ile yeminde bulunur. Yahut, ancak Allah'ın bilebileceği şekilde onu bilmesinin mümkin olmadığını kasdederek yeminde bulunur. Bu ve benzeri hileleri, yani yapma durumunda kaldığı yeminleri böyle te'vil ve yorumlar ile yapması kendisi için caizdir. Ve neticede kendisine yeminini bozma sorumluluğu yoktur.

Soru:

Bu, caiz olan şekillerden biriyle kenet'sine yemin verilen mazlum ve muztar bir kişi, kendisine yemin verildiği sırada bu niyet ve yorumlardan her hangi birini hatırlamadan yemini etmiş olsa, daha sonra onun bu yeminine bir çare var mıdır?

Cevap:

Asıl olan, yemini ettiği sırada böyle bir niyet ve te'vilde bulunmasıdır. Daha sonra, bu fırsatı kaçırmış olmasına rağmen, yine de bir çıkış yolu bulursa,onu uygular ve ondan faydalanır. Mesela hırsızın veya yol kesicilerin kendilerini ihbar etmiyeceklerine dair verdikleri yeminde, doğrudan doğruya ihbarda bulunmayıp, vali veya hakimin sorgulaması sırasında, suçsuzların suçsuz olduklarını söyleyip beraetlerini te'min ederken, suçlular hakkında sükut etmekle de yeminine riayet etmiş olur. Tabii bu kabil yeminini bozmama işleri, oldukça zor ve sahası gayet dar olan şeylerdir. Fakat bir hilesini, yani çaresini bulduğu zaman onu uygular ve yine yeminini bozmamış olur.

Zalimin biri kendisine, "Borçlusunu şikayet etmeyeceğine ondaki hakkını talepte bulunmayacağına" dair kendisine yemin vermiş, kendisi de bu yemini etmiş olursa, bunu doğrudan doğruya değilde, bir başkasına ihale etmek suretiyle dolaylı olarak ondan tahsil edebilir. Bu suretle yemininde günaha girmiş olmaz.

Zalimin biri, birisine, "bana birşey satacağına" diyerek yemin verse, o da onun istediği gibi yemin etmiş bulunsa, satışını yapmak istemediği o şeyi önce hanımına veya evladına temlik eder, sonra onu ona satar. Fakat hanımının veya oğlunun mülkiyetinde bulunduğu için, onun teslim edilmemesini ister. Böylece yeminin günahından kurtulmuş olur.

8. BÖLÜM

İNSANIN, BAŞKALARININ ZULÜM VE TUZAĞINDAN KURTULABİLMESİ İÇİN BAŞVURABİLECEĞİ VE ŞER'AN CAİZ OLAN BAZI YOLLAR.

Bu bölüm; insanın, başkalarının zulüm ve tuzağından kurtulabilmesi için başvurabileceği ve şer'an da caiz bulunan bazı hilelerin, birtakım örneklerini içine almaktadır... Sırasıyla bunları arz ediyoruz:

İnsanın, Başkalarının Zulüm Ve Tuzağından Kurtulabilmesi İçin Alacağı Tedbirlerden Birinci Örnek; Kira Sözleşmesi Hakkındadır.

Kişi evini veya arazisini birkaç seneliğine kiraya veriyor. Fakat kiralayan, meselâ arazinin fevkalâde verimli olması hâlinde arazî sahibinin kendisine haksızlık yapmasından korkuyor... Böyle bir durumda yapacağı hile, daha doğrusu alacağı ihtiyat tedbiri şudur; Kiraladığı yıllardan her bir yıl için kira bedelini belirler, ilk yılların kirasını az, son yılların kiralarını ise fazla olarak ayarlar. Bu durumda arazî sahibinin kendisine hile ve zulüm yapmasını önlemiş olur...

Tabiî ev veya arazî sahibi, kiralayanın hile veya haksızlık yapmasından endîşe edecek olursa, o da kiralayana karşı bunun aksini uygular. Yani ilk yılların kirasının yüksek, son yıllarmkini düşük tutmak suretiyle tedbîrini almış olur...

Kira Sözleşmeleri Hakkında İkinci Örnek:

Evini veya arazisini kiraya veren kişi, kiracısının çekip gitmesinden korkması ve ailesinden de kira bedelini almasının ve onu ordan çıkarmasının zor olması gibi hallerde,

şöyle bir tedbire baş vurur: Ki-" raya verdiği yeri, kiracının kendisine değil de, hanımına kiralar. Hanımından kira bedelinin tahsili mümkün olmaması hâlinde, kocasına tazmin ettirir... veya adama kiraladığı zaman, kiracısının karısından da bu hususta ve belirledikleri kira müddeti hakkında ikrar alır... Kira akdi sırasında kiracının karısından bu hususta ikrar almasının veya onu bu hususta kefil kılmasının da kiraya verene faydası olur...

Kira Sözleşmeleri Hakkında Üçüncü Örnek:

Kiralayan kişi, kiraya verenin kira bedelini artırmasından veya kira anlaşmasının fesh etmesinden, bir hile ve çâresini bulup kira akdinin iptaline teşebbüs etmesinden korkmaktadır... Bu durumda kiralayan kişi şöyle bir tedbîr alabilir: Belirli bir zaman için anlaştıkları kira bedelini, anlaştıkları miktardan daha yüksek gösterir. Esas kira bedelini evin veya arazinin sahibine öder, Ödediğine dair de belge alır veya şahitler huzurunda öder... Kiraya veren bir hilesini bulup kira akdini feshetmek istediği zaman, yüksek miktarda tazminat ödeme zorunda kalacağı için artık bu yola başvuramaz... Tabiî bu gibi durumlar, kiracının haksızlığa uğraması hâlinde, durumu intikâl ettireceği ve hakkını arayabileceği bir mahkeme olmaması halindedir. Aksi halde, zâten hakimler,ve mahkeme onun hakkını korur. Ve koruyacağım bildiği taktirde de kendisi bu gibi ihtiyat tedbirlerine ihtiyâç duymaz...

Kira Sözleşmeleri Hakkında Dördüncü Örnek:

Kiracı, kiraya veren kişinin kendi mülk ve tasarrufunda bulunmayan bîr şeyi kiraya vermesinden korkmaktadır... Böyle bir durumda kiracı, kiraya verenin kiraya verdiği şeyi bizzat te'min ve teslim etmesini şart koşar ve bunu tazmin ile kendisini sorumlu ve yükümlü kılar...

Kira Sözleşmeleri Hakkında Beşinci Örnek:

Bu Örnek de kiraya verenin kiracı hakkında güvensizlik duyması ve bu hususta alacağı tedbirlerle ilgilidir: Kiracı iflâs ettiği veya çekip gittiği taktirde kiraya veren kişi zarar görmemesi için, işini şahitler ve sened ile sağlama bağlar; kira bedelinin ilk bölümünü (ilk yıllık veya aylığını) veremediği taktirde kira anlaşmasını feshetme yetkisini açıkça hükme bağlar. Bunun açıkça hükme bağlanması sahîh olduğu gibi, şarta bağlamadığı taktirde bile böyle bir aksama hâlinde dahî kira sözleşmesini feshetme hakkı kendisi için doğar. Böyle bir durumda kiraya veren için fesh hakkı doğacağı gibi; kiralanan şeyin ayıplı olması gibi bir durumda da kiralayan için feshetme hakkı doğar. Bazıları bunu; "eğer kira müddeti belirlenmiş ve kiralayanın iflâsı bu belirlenen zaman geçtikten sonra olmuş ise, bu durumda kiraya veren için kira sözleşmesini feshetme hakkı doğmaz" şeklinde mütalaa etmişse de, doğru ve sahih olanın, feshetme hakkının doğmasıdır. Çünkü aynı menfaatlere aniden ve bir hamlede mâlik olunur ise de, intifa hakları derece derece elde edilir...

Kira Sözleşmeleri Hakkında Altıncı Örnek:

Kiracı bir ev kiralamıştır veya bir iş yeri... Kiraladığı yerin yıkılmasından veya büyük masraflar isteyen bir tâmîre ihtiyaç hâsıl olmasından korkmaktadır... Bu durumda alacağı tedbir; Kira akdine (sözleşmesine) şöyle bir madde ekler: "Kiracı, kiraladığı bu yerin yıkılması veya ciddî bir tamire ihtiyaç duyulması hâlinde kiraya mahsuben gerekeni yapar:..." Tabiî "ciddî bir tamir..." cümlesinin kapalı kalmaması için de, meselâ: "Bir milyondan beş milyona kadar..." gibi bir miktar belirlemesi yaparlar. Eğer kiracı, önceden böyle bir ihtiyat tedbiri almaz fakat ciddî bir tamir yaptırmadan içinde durulmaz bir hâl vukua gelirse; kira sözleşmesinde yazılı olmasa bile, gereken tamiri kiraya mahsuben yaptırma hakkına yine sahip olur... Tabiî yaptığı masraflar için gerekli belgeleri veya şahitleri de te'min etmekle yükümlüdür... Yoksa sonradan "kiracı bu masrafı kiraya mahsûbe değil de, bir teberru olarak yapmıştır..." gibi bir iddia ile karşılaşılabilir... Bu ve benzeri durumlarla karşılaşmamak için en iyisi, ihtiyat tedbirini

önceden almış olmaktır...

Kira Sözleşmeleri Hakkında Yedinci Örnek:

Kiraci, bir ev veya işyeri değil de, meselâ bir hayvan kiralamış olabilir... Bu durumda da, kiraladığı hayvanın yem giderlerini kiraya mahsûb edeceğini önceden belirtir...

Bir ev veya hayvan kiralandığı zaman, kiraya veren: "Ben sana bu hususta ancak şu miktar kadar olanı için izin verdim" der, kiralayan da bundan fazla masraf ettiğini iddia ederse, kiraya verenin izin verdiği kadarı makbul olur... En iyisi, kiracının kiraya verenin emîni ve vekîli durumunda harcama yapması ve bu hususta önceden yetki almasıdır...

Eğer kiraya veren, kiracısına bu hususta bir miktar para verir ve fakat onun: "Verdiğin para bende bir emânet idi, ben ise onu zayî ettim..." demesinden korkar ise, ona verdiği miktarı ödünç olarak verir, sonra kiralanan yer hususunda gerekli. masrafları yapması için kiracısına vekâlet verir...

Kira Sözleşmeleri Hakkında Sekizinci Örnek:

Bir ev, işyeri veya hayvan belli bir müddet için kiraya verildiğinde kiralayanın bunu, müddeti bitince teslim etmemesinden endişe edilecek olursa, yapılacak meşru bir hile, yani alınacak ihtiyat tedbiri şöyle olabilir: "Bunu kira müddetinin bitimi gününde teslim etmekten imtina ettiğin taktirde, her bir gün için bir altın ödeyeceksin!" İşte böyle bir madde kiracıya önceden kabul ettirilir. Müddet bittiği zaman kiraladığı yeri veya şeyi gününde teslim etmekten imtina edemeyeceği büyük bir miktarın tazmini, önceden kendisine kabul ettirilir...

Dokuzuncu Örnek Alacaklar Hakkındadır.

Birisine borcu olan kişi alacaklısı adına diyor ki: "Haydi onun bende olan alacağı ile ve onun adına şunu ve şunu satın al!" Böylece . dediğini alacaklısı adına satın aldırıyor. Fakat böyle yapmakla alacaklısına olan borcunu ödemiş olur mu? Onun kendiliğinden yaptığı veya yaptırdığı bir iş ile, alacaklısına olan borcundan zimmetini berî kılmış olması, kesin değildir...

O halde şöyle bir çâreye başvurarak borçtan kurtulmasını kesinleştirir: "Alacaklı kişi; borçlunun borcu miktarı bir bedel ile hak sahibi için şöyle ve şöyle bir şeyi satın alması hâlinde belli miktardaki borcunu Ödemiş sayılacağını ikrar ve kabul eder..." işte borçlu alacaklısı olan kişiden önceden, böyle bir ikrar alır ve bunu şahitler ile belgeler. Gerçi o, böyle bir ikrar almasa dahî borcunu ödemiş olması gerekir. Kıyâs bunu gerektirir. Çünkü o bu hususta birine vekâlet verdiği zaman, onu kendisinin yerine ikame etmiş olur. Birine kendisi adına vekalet verdiği zaman, o kişi'nin tasarrufu onun adına olduğu gibi, borçtan ibra etmesi de onun adına olmaktadır ve muteberdir. Yâni onun vekâlet verip: "Borçlusu bulunduğum falan kişi için, onun bende olan alacağı ile şunu ve şunu satın alıver" diye yetkili kıldığı kişi; gerek yaptığı tasarruflarda, gerekse borçtan ibra etmekte kendisi adına değil, kendisini vekîl kılan kişi adına hareket etmiş olur...

Kira Sözleşmeleri Hakkında Onuncu Örnek:

Bir binek hayvanı veya araba belli bir ücretle ve belli bir mesafe için kiralandığında, "oraya kadar varıldığında ücreti budur. Fakat daha berideki falan yere kadar gidildiği taktirde ise ücreti şu kadardır" şeklinde konuşulur ise, mesafe hakkında bir belirsizlik bulunduğu için böyle bir kiralama sahih olmaz denilmiştir. Akdin, iki mesafeden hangisi üzerine vâki olduğu belli olmamaktadır...

Çâre ve ihtiyat tedbiri şudur: Sözü edilen iki yerden her biri için ayrı ayrı ücret tayin edilir. Meselâ Remle'ye kadar ücret şudur, Rem-le'den Mısır'a kadar olan ücret ise şu kadardır, diye belirtilir... Kiralayan her hâlü kârda uzak mesafenin ücretinin taleb edilebileceği endişesine kapılacak olursa, ikinci ve uzak mesafe için muhayyerlik şartını koşar ve bunu kiraya veren kişiye önceden kabul ettirir. Bu taktirde dilerse bu şartlı kısmı geçerli kılar, dilerse fesheder...

İcâre (kira) ile ilgili akitlerde muhayyerlik şartının konulması sahih ve caizdir. Yeterki kira müddeti belirlenmiş olsun, bunda bir kapalılık bulunmasın...

Ahm-satımı belirli taksitlerle yapmak caiz olduğu gibi, icârenin yâni ihtiyâca binâen bir hayvan veya araba kiralama işinin de, yolun belirli merhale ve konaklarına göre meselâ: "Falan yere kadar gitmenin kira bedeli şu kadar lira, falan yere kadar varmanın ücreti şu kadar liradır,.." gibi kısımlara ayırmak da caizdir. Kıyâsın iktizâ ettiği budur... Bunda, herhangi bir haksızlık, kapalılık ve belirsizlik bulunmamaktadır...

Yine kıyasın iktizâsına göre, "sen bu kumaşı, Anadolu modeline göre dikersen şu ücreti alacaksın, eğer îran modeline göre dikersen, ücretin şu kadardır..." gibi belli bir model üzerine terzi ile anlaşma yapıp buna göre siparişini vermek de caizdir... Çünkü bu kiralama veya elbise diktirmeyi sipârişleme işinde; sonunun nasıl olacağının belirsizliği yoktur. Yani sonu her iki akitte de belirli bir şekilde olacaktır. Binit kiralama işinde yâ yakma kadar gidilecek, ya da uzağa kadar gidilmiş olacaktır...

Elbise dikiminde yâ şu model dikilmiş ya da diğer bir model dikilmiş olarak meydana çıkacaktır. Neticenin belirsizliği gibi bir husus söz konusu değildir... Yâni alım-satım işindeki: "Ben sana bu malı, peşin olursa on dirheme, eğer veresiye olursa yirmi dirheme sattım" demesi gibi değildir... Çünkü bu durumda müşteri, iki şıktan hangisi ile satın aldığını bilmemekte, bunu tâyin etmemiş bulunmaktadır... Bu gibi tâyin edilmeyen hususlar ise, dâima satıcı ile müşterinin niza-laşmalarma sebep teşkil etmektedir. Nizalaşmaya sebeb olan alım satımlar ise, sahih değil, fasit olur. Eğer nizalaşmaya yer bırakmayacak şekilde bir açıklık getirmiş olsalar; meselâ müşteri: "Ben bu malı, peşin olarak değil de, veresiye olarak ve senin dediğin gibi yirmi dirheme satın aldım..." demiş olsa, söz konusu alış-veriş de fasit olmaktan kurtulur ve caiz olur...

Kira Sözleşmeleri Hakkında Onbirinci Örnek:

Tarlasına ekim yapan kişi henüz ekinini kaldırmadan tarlasını kiraya vermek isterse, bu caiz olmaz. Çünkü kiralayan kişi bu haliyle ondan faydalanamaz... Ancak tarlasındaki ekini kiracısına satar, tarlayı da kiraya verirse sahîh olur... Eğer ekini kendisine ait olmak üzere kiralama durumunda bulunursa, bu taktirde de ekinin olgunlaşıp . kaldırılması için belli bir müddet tâyin eder, sonra kiracısına teslim edilmek üzere de kiraya verebilir. Bu gibi kiralamaların sahih sayılmaması hükmüne binâen, kira akdinin bir hâkim tarafından fesih ve ibtâl edilebileceği endişesi versa; burada da şer'î çârelerden birine başvurulabilir:

Tarladaki ekini kiracısına satar, olgunlaşıp kaldırılacağı sırada da ondan satın alır. Sonra tarlayı belirli yıllar için kiracısına kiraya vermiş olur...

Kira Sözleşmeleri Hakkında Onikinci Örnek;

Kişi, arazisini, arazî vergisi kiracısına âit olmak üzere kiraya veriyor... İşte bu caiz olmaz. Çünkü arazînin vergisi, o arazîden faydalanmaya değil, mülkiyete tâbidir. Mâliki kim ise, vergisini o verir...

Tabiî bunun da bir çâresi var: Normal kira bedeline arazinin vergisi kadar ilâve yapar ve kiracıya tek bedel olarak bunu teklif eder, o da bunu kabul ederse caiz olur... Ayrıca arazî vergisini kendisine vekâleten vermesi için kiracısını vekil kılar. O da her seneki ve belli miktardaki arazî vergisini, sahibinin iznine binâen veriverir. Gerek duyarlarsa bunu da belgelendirirler...

Binit hayvanı veya arabasını, masrafı kiralayana âit olmak üzere kiralamak da böyledir. Yâni bu şekilde caiz olmamaktadır. Ancak belli bir ücretle kiraya verilecek, masraflar da kiraya verene âit olacaktır... Kiracı, mal sahibinin vekili veya izinlisi olarak

gerekli masrafları yapacaktır...

Aslında yâni sahîh kıyas ile bunun da caiz olması iktizâ eder. Çünkü biz, belli bir işte çalıştırılacak olan kimsenin, yemesi içmesi ve giyimi çalıştırana âit olmak üzere çalıştırılmasını sahîh olarak kabul ediyoruz. Nitekim Musa (a.s.)'m dürüst kişiliği ile Şuayb (a.s.)'ın emrinde çalışması, bu mânadadır...

Bu durumda, bir binit hayvanı veya arabasını masrafları kiralayana âit olmak üzere kiralanmasının da sahîh olmasında bir sakatlık yok- . tur... Hattâ kiracının kiraya veren ile anlaşmasında: "Kira bedeli; kiralanan binitin masraflarının kiralayan tarafından karşılanmasından ibarettir" şeklinde kararlaştırmaları caiz olduğu gibi, "kiralanan bu binitin kira bedeli şu kadardır, masrafı da bu belirlenen bedelden karşılanacaktır" şeklinde anlaşmaları da mümkündür...

Kira Sözleşmeleri Hakkında Onüçüncü Örnek:

Meyve ağaçlarının ağaç olarak kiralanması caiz değildir. Çünkü bundan maksat meyveyi kiralamak ve elde etmektir. Bu ise, henüz ne kadar olacağı belirmemiş meyvenin satışı demek olur ve belirsizlik sebebiyle caiz olmaz...

Alimler dediler ki: Bunun caiz olmasında çâre: Meyve bahçesini bahçe olarak kiraya verir, kira bedeli ise, elde edilecek olan meyvenin belli bir miktarı olarak bahçe sahibinin olur..." Üstadımız Şeyhul-islâm (İbni Teymiye) dedi ki: "Meyve bahçesinin kiralanmasında böyle bir çâreye baş vurmaya ihtiyâç, yoktur. Çünkü meyve ağaçlarının kiralanması meselesinde doğru olan hüküm; bunun caiz olmaması değil, caiz olmasıdır. Binaenaleyh, böyle bir çareye başvurmaksızın kiralayabilir. Nitekim Râşid Halife Ömer bin el-Hattâb, Üseyd bin Hudayr'm bahçesini bu şekilde kiraya vermı. ir. Bahçe, borcun ödenmesine kadar bu şekilde kirada tutulmuştur..."

Üstadımız'm bunu, daha geniş bir şekilde açıklaması ise şöyledir:

"Meyvesini elde etmek için ağacı kiraya vermek, tıpkı ekinini elde etmek için arazîyi kiraya vermek gibidir. Çünkü meyve bahçesini kiralayan kişi de, bu bahçeye

bakar; sular, islâh eder, gübreler... Nihayet meyvesini elde eder. Üzüm bağı da böyledir... Kiraladığı araziyi sürüp suladığı gibi... O halde ağaçtan veya bağdan elde ettiği meyva, arazîden elde ettiği tahıl veya bostan gibidir..."

Eğer denilirse ki: "İki mesele arasında fark vardır. Şöyle ki: Arazî kiralayan kişi, arazîye kendi mülkü olan tohumu ekmektedir. Bu arazîyi kiraya verenle anlaşmaları ise, bakımı kendisine âit olmak üzere elde edilecek olan verimden faydalanmasıdır. Meyve ağacının kiralanması ise böyle değildir. Çünkü meyve ağaçları, kiraya verenin mülküdür. O halde ağacı kiralamak, tarlayı kiralamak gibi değildir..."

Biz bu itiraza birkaç cihetten cevab vermek isteriz: ,

a) Bu iki mesele arasındaki söylenen fark; birinin meşru, diğerinin ise meşru olmamasına te'sir edecek bir fark değildir.

b) Araziyi kiraya vermek, sâdece ekin veya bostan elde etmek hususunda münhasır değildir. Kişi arazisini, Allah'ın lütfedeceği yağmur suları ile yetişecek olan bitki ve otları elde etmek için de kiralamak caizdir. Bunda ise kiralayanın ne bakımı vardır, ne de ektiği tohum söz konusudur... Ve bu, aynen meyve bahçesini kiralamaya benzemektedir. Yâni bu ikisinin arasında söz konusu olan fark mevcut değildir...

c) Meyve bahçesi kiraya verildiği zaman, elde edilen meyvelerin yalnız ağaçtan hâsıl olduğu değil, bu ağaçlara özenle bakım yapan ve onlar üzerinde elde edilen meyveler; hem meyve ağaçlarından, hem de kiralayanın iş ve emeğinden hâsıl olmuştur... Bahçeyi kiralayanın iş ve emeğini hesaba katmamak doğru olmaz...

d) Kiraya verilmiş bulunan arazîden elde edilen mahsûlün, yalnız tohumdan elde edildiğini söylemek de doğru olmaz. Toprağı, suyu da hesaba katmalıyız. Hattâ havayı da... O halde yalnız kiralayanın toprağa ektiği tohumu esas alıp aradaki önemsiz bir farkı kıyasa temel yaparak; bu iki meseleden birinin caiz, diğerinin ise caiz olmadığını söylemek isabetli olmamaktadır. Doğru ve hatta en doğru olanı, bizim az önce açıkladığımız sebepleri de göz önünde tutarak, ikincisinin dahî caiz olduğuna hükmetmektir. Bizce yeryüzünde en doğru kıyas budur!"

"Bu mesele sebebiyle şunu da anlamış ve görmüş oluyoruz ki; hükümlere te'sir eden seheb ve mânaları kavramak ve keşfetmekte ümmetin en âlimleri, fıkıh ilminde en

ileri olanları; ashâb-ı kiram efendi! erimi zdir. Hazreti Ömer'in anlayış ve mütâlası işte böyle olmuştur. O bu kararı verdiği zaman, ashâbdan hiç biri buna itiraz da emretmiştir. O halde Hazreti Ömer'in hükmü, bir icmâ mâhiyetini kazanmıştır..."

"Bahçenin meyve gelirinin belli bir kısmını bahçe sahibine kira bedeli olarak kararlaştırmak; bunun caiz olmasının bir çâresidir" diye ortaya atılan hususla ilgili olarak biz de deriz ki: Kiraya verilmek istenen bostan veya meyve bahçesi, bir mükellefe âit değil de, bir yetime âit olduğu zaman veya vakıf bulunduğu zaman muamele nasıl olacaktır? Bu taktirde kiraya verenin, elde edilecek olan meyvenin belli bir bölümünü: yüzde veya binde şu kadarını kira bedeli olarak almak üzere kiraya vermesi caiz olmamaktadır.

"Bu hususta, kira akdini bir diğer akid içine alarak, bir akid içinde iki akid yapma cihetine giderek yapılacak olan hilenin de bir faydası olmayacaktır. Yâni bu sahîh değildir. Şüphesiz en iyisi ve en doğrusu; sahabenin amel ve kıyasını alıp aynen onu uygulamaktır. Tabiî bu taktirde, o faydasız hile ve çarelere başvurmağa da asla ihtiyaç ve lüzum kalmayacaktır. Elbette bütün işlerde doğru ve isabetli olana ilmen ve amelen vâsıl olmak kolay değildir. Allah basan verdiği zaman çok kolay olur. Başarı ise, sımsıkı Allah'a sarılmaktadır. Ve ancak Allah iledir."

Kira Sözleşmeleri Hakkında Ondördüncü Örnek:

Kişi bir ev veya arazî satın alıyor. Fakat bu yerin sonradan vakıf olduğunun ortaya çıkmasından veya satandan başka bir hak sahibinin çıkmasından endişe ediyor. Böyle bir durumda, bedelini ödemekle beraber bu yerin kendisinden geri alınması ve verdiği parayı da alamaması gibi bir korku içindedir. Böyle bir durumda işini sağlama bağlamak için alacağı tedbir şudur: Satıcıdan sattığı şeyi bizzat kendisinin mülkü olarak te'min ve teslimini şart koştuğu gibi, bu alım-satım sebebiyle birtakım zararlara uğrayacak olursa, bu zararların tazminini önceden ona kabul ettirir.

Bu hususta satıcıya böyle bir sorumluluğun yüklenmesi, alıcı için caizdir. Bilinmeyen bir şeyin satışı sebebiyle tazmin görevinin yüklenmesini kabul etmeyenler

dahi, bu meseledeki tazmin yükümlülüğünü sahîh olarak kabul etmişlerdir... Eğer satıcı, ayrıca, başka bir hak sahibi çıktığı taktirde bile tazmîn yükümlülüğünü kabul ederse, alıcı işini daha da sağlama bağlamış olur. Alıcı satıcının ölümünden sonra varisine karşı birisinin hak iddia etmesinden korkar-sa; bu taktirde sorumluluk varislerin olur veya o hak iddia edenin.

Bazıları dediler ki: "Sonradan meydana çıkacak olan bir hak sahibi, hakkı olan şeyi, onu alan kimseden alır, o kişinin ödediği bedeli de kendisine iade eder... Ancak böyle bir durumda, satın aldığı malı iade eden kimsenin iade ettiği mala tasarruf ettiği ve ondan faydalandığı miktarı, emsaline kıyasla öder. Yani sanki o yeri kiralamış gibi bir bedel (ücret-i misil) Öder."

Evet, bâzıları demişse de, biz bu sözü tasvib etmiyoruz. Çünkü bu söz zayıftır. Şunun için tasvib etmiyoruz ki: O malı satın alan kişi, kiracı olarak tasarrufta bulunmuş değildir. O bu mala, herhangi bir bedel ödemeden o maldan faydalanmak üzere o malı satın almıştır. Ödediği satış bedelini de bu maksatla ödemiştir. Sonunda satın aldığı mala, yeni bir hak sahibi çıkması ve malın ona iadesi sebebiyle kendisine bir ücret-i misil ödetilmesi, (kendisine gerekli olmayan bir ödemenin gerekli kılınması) doğru olmamaktadır...

Nitekim bir şeyi istiare yoluyla yâni kullanıp işini gördükten sonra sahibine iade edilmek üzere teslim alan bir kimsenin durumu da böyledir. Kullandığı şey ve müddet için birşey ödemesi gerekmez. Emaneten veya istiare yoluyla alman şeylerin durumu böyledir. Ancak kiraladı ise, kira bedeli öder. Çünkü kiralamada kiralayan kişi; kira müddetince ondan faydalanmayı, belirlenen kira bedelini ödemek üzere akid yapmıştır.

Satın aldığı malı iade etmek durumunda kalan bir kimsenin durumu ise, kira akdi yapmış olan kimseye benzemiyor ki, onun bu durumda ayrıca ecr-i misil diye birşey ödemesi lâzım gelsin. Yani böyle bir şey kendisi için gerekli değildir. Ve gereklidir diye olan hüküm, sağlam değildir.

Bu açıklamadan maksadımız şudur ki: Malı satın alan kişi, böyle bir durumda kendisine ücret-i misil (geçen zaman zarfında o maldan faydalanma bedeli) diye birşey ödetilmesinden endişe edecek olursa; buna göre önceden tedbirini alır; malın sonradan bir hak sahibi çıktığı veya benzeri durumlarda uğrayacağı her nevi zararların, malı

kendisine satan kimseye veya varislerine ait olmasını şart koşar. Ve sonunda mağdur duruma düşmemek için gerekli tedbirini almış olur.

Nikah İçin Vekalet Vermede Alınacak Tedbirler

Kişi bildiği veya beğendiği bir kadın ile evlenmek istiyor. Fakat onunla nikahlanmayı bir vekili vâsıtası ile yapmak durumundadır. Bu hususta tanıdığı birine vekâlet veriyor. Fakat vekilin vekâlatinde sûi istimal ederek o kadını kendisine nikahlayacağından korkuyor. Bu takdirde şu çâreye başvurur: "Vekil o kadını müvekkili adına değil de kendisi adına nikahlamaya kalkıştığı takdirde, üzerine aldığı vekâletten azl edilmiş sayılacaktır." Eğer verdiği vekâlete böyle bir şart koyması kendisini tatmin etmeyecek olursa; o kadının vekâlet verdiği kimseye nikâh edilmesinin şer'ân caiz olmadığına, süt emme veya benzeri bir sebeple nikahlarına bir engel bulunduğuna dâir bir tanıklık da ortaya koyabilir.

Her hâlü kârda vekâlet vereceği kimse hakkındaki şüphesini bertaraf etmeye yetecek bir tedbir ve çâreyi te'min edememesi halinde; şüphesiz doğru olan hareket, vekâlet verme işini bırakması, doğrudan nikahlanabilmenin yol ve çarelerini araması olacaktır.

Talâk İçin Vekalet Vermede Alınacak Tedbirler

Kişi, kızım biriyle evlendirmiş. Fakat kızının, kocası ile iyi bir geçimi olmamaktadır. Bu sebeple kızını o adamdan boşatmak istiyor.

Adam ise kızını boşamak için mal istiyor. Kızın babası ise, hul yoluyla yani mal vererek kızını o adamdan boşatmaya razı, fakat mal vermeye gücü yetmiyor, istiyor ki, kızının kocasından mehr alacağını, hul yoluyla boşanmasına saysın. Çünkü maslahat ve iyilik; onların boşanmasında görülmektedir.

Bâzıları ise, mehrin buna sayılmasını caiz görmemektedirler. Bu durumda adamcağız ne yapacak, nasıl bir çareye baş vuracaktır ? Kızı, tek başına bunu halle dememektedir. O halde kızı, kocasından alacağı olan mehrini babasına temlik eder, onun mülk ve tasarrufuna verir. O da bunu mâlik olarak ve mâliki bulunduğu bu hakkı, hul yoluyla boşanmanın bedeli kılarak (yani mal vermek suretiyle boşanmanın yerine vererek) kızının boşanmasını sağlar.

Evet, bu meselede de böyle bir çâre tavsiye edilmiştir. Biz ise, bu çâreye başvurmayı da gerekli görmüyoruz. Çünkü sahih olan kavle göre, buna aslında ihtiyaç yoktur. Eğer gerçekten o kişinin kızının iyilik ve maslahatı, evlendiği o kimseden boşanıp ayrılmasında ise, kocasından mehir alacağını, (hul yoluyla) boşanma bedelinin yerine kocasına verir. Ve bu suretle kendisi için hayırlı ve gerekli bulunan neticeyi, kendisi te'min eder. Bu te'minde kendisinin tasarruf hakkı vardır, illâ da babasını araya koyması, mehr alacağım babasına teklif etmesi ve neticeyi babasının te'min edivermesi gibi dolambaçlı yollardan hara-ket etmesi gerekli değildir. Bizim esas itibariyle tercih edip doğru gördüğümüz budur. Nitekim esir düşmesi halinde de, kendisini esaretten kurtarmak için, bizzat kendisi mal verip esaretten kurtulmasını te'min eder. İşte bu örnekteki durumu da aynen bunun gibidir. Bizzat kendi tasarrufu ile neticeyi alması, kendisi için hak ve caizdir.

Emanet Konusunda Alınacak Tedbirler

Vekil, müvekkili adına satın aldığı şeyi ona göndermek istiyor, fakat yolda helak olmasından korkuyor, bu durumda vekilin müvekkili adına satmalacağı şeyi, bizzat kendisinin getirip teslim etmesi, ile bir başkası vasıtasıyla göndermesi arasında kendisinin muhayyer kılınmasına müvekkilinden izin alır. Bu taktirde (başkası vâsıtası ile gönderdiği zaman) malın telef olması hâlinde, bedelini tazmin etmesi gerekmez...

Gayri Müslimin İslama Girmeden Önce Elindeki Haram Malların Satılması

Adamcağız, henüz müslü m anlığı kabul etmiş değil... Fakat müslüman olmak istiyor. Yanında mal olarak bir miktar şarap ve domuzlar var. Bunların telef olmasını istemiyor. Bu durumda ne yapabilir ve ne gibi bir çâresi vardır? Evet, yanındaki bu malları, bir kâfir satıp teslim eder ve bunların bedeli olan paranın alacaklısı olur... Sonra Şehâdet getirip müslüman olur. Ve o kâfirdeki alacağını tahsil eder. Bu sırada, o kafir dahî müslümanhğı kabul etmiş olabilir.

Müslüman olmazdan Önceki alacağını ondan tahsil etmesine bu durum engel olmaz. Yâni alacaklısı bulunduğu kişi, bu alış-verişten sonra, kâfirliğine devam etse de, müslümanhğı kabul etse de, ondaki alacağına bir mâni yoktur. İmam Ahmed bunu, açık bir misâl ile birlikte ifâde etmiştir. Onun misâli aynen şöyledir:

"Bir nıecûsi, başka bir mecûsîye bir miktar şarap satmış. Sonra müslüman olmuş. îşte müslüman olan bu mecûsî, henüz mecûsîliğinde devam eden ve kendisine daha önce şarap satmış bulunduğu diğer mecûsîden, satışı yaptığı zamanda tahakkuk etmiş bulunan bu alacağım, müslümanhğı kabul ettikten sonra tahsil edebilir...

Üzüm Şırasının Şaraba Dönüşmemesi İçin Alınacak Tedbirler

Kişi, üzümünü sıkıp şırasını çıkarmış. Bir müddet bekletmiş. Henüz şaraba dönüşmemekle beraber, şarap olmasından korkuyor. Çare: Şıranın şaraba dönüşmesini Önleyecek şeyleri onun içine atar ve onun sirke olmasını sağlar... Eğer gecikir ve şırası şarap olursa; bu taktirde onu dökmesi kendisine vâcib olur. Tekrar sirkeye dönüşmesi için bekletmesi doğru olmaz. Yâni şaraba dönüştükten sonra, tekrar sirkeye dönüştürmesi, caiz değildir.

Çünkü şaraba dönüşmüş bir şırayı artık bekletemez, bekletmesi günahtır. Evet, tekrar sirkeye dönüştüğü zaman, günah olmaktan çıkıp nimet olacaktır. Fakat, bekletmesi kendisi için günah olduğundan, bu günahı irtikab etmek suretiyle nimete ulaşmaya çalışmak için kendisine izin ve müsâade yoktur. İşte bu bakımdan, şaraba dönüşen şıranın; sirkeye dönüşmesi için bekletilmesi caiz olmamaktadır...

Birinden Alacağı Olan Kişinin Alacağı Konusundaki Tedbirler

Birinde alacağı olan kimse, henüz alacağının günü gelmemiş bulunan borçlusunun sefere çıkmak üzere bulunduğunu öğreniyor. Ve onun, borcunu ödemeden malının yok olmasından korkuyor veya ondaki alacağına şiddetle ihtiyaç duyuyor. Vakti gelmediği için, alacağım da istey-emiyor. Fakat mevcud endişesi veya ihtiyacı sebebiyle, alacağından bir miktarını bağışlayıp kalanını tahsil etmek düşüncesindedir. Acaba bu düşüncesini gerçekleştirmesi, kendisi için caiz olur mu? İşte âlimler bu meselede ihtilaf etmişlerdir...

Abdullah Ibni Abbâs (r.a.), bunu caiz görmüştür. Abdullah Ibni Ömer (r.a.) ise, bunun haram olduğunu söylemiştir. İmam Ahmed'den de bu hususta iki rivayet bulunmaktadır.

Birincisinde: "Bu caiz değildir" denilmiştir. Ve onun mezhebinin âlimlerinin çoğunluğuda bu rivayeti tercih etmişlerdir.

ikincisi ise, "bu, caizdir" şeklindedir. Onun bu ikinci kavlini, îbni Ebî Mûsâ rivayet etmektedir. Üstadımız Şeyhülislâm îbni Teymiye de, bu ikinci kavli tercih etmiştir.

"El-Istizkâr" adlı latasında İbni Abdilber, İmam Şafiî'nin de böyle bir fetvası bulunduğunu nakletmiştir. Fakat Şafiî mezhebi âlimlerinin, neredeyse bundan haberleri yok gibidir... Onlar, ondan böyle bir fetva nakletmemektedirler... Bize kalırsa bu, o sırada böyle bir şart koşmadan olursa; ona göre de caizdir. Fakat o sırada bunu, bir şart olarak ileri sürerse, ona göre bu caiz değildir. Eğer ilk borçlanma sırasında böyle bir şartı ileri sürer, borçlanan da bunu kabul ederse, bu taktirde bu, ona göre zâten sahihtir. Çünkü

ona göre, bunda müessir olan şart, önceki koşulan şart değil, o sıradaki söylenen şarttır,

Nitekim bu, onun mezhebinden bazıları tarafından nakledilmiştir. Bazıları ise, bu farkı ve tafsili zikretmemiş, sâdece: "Eğer o kimse bunu, bir şart ileri sürmeksizin yaparsa, meselâ: "Alacağımın şu kadarım ver, geri kalanını bağışlıyorum" derse, bu kendisi için caizdir" demişler. Onlar, bu hükmü ifâde ederlerken, "bir şart ileri sürmeksizin" sözleri ile, o sıradaki şartı kasd etmişlerdir. Onların şarttan muradı budur. Yoksa, ilk borçlanma sırasındaki şart değildir...

İmam Malik'e gelince: O, bunu, ne şartlı olarak, ne de şartsız olarak kabul etmiştir. O bununla, herhangi bir mahzura kapı açmayı önlemek istemiştir...

2.CİLT

3.BÖLÜM

imam Ahmed'e âit iki fetvayı ise, az yukarıda söyledik. Fakat bu mesele, eğer "Kitabet Borcu"nda olursa, bir fetva vermiş, kesin cevazını kabul ettirmiştir. Yâni kölesini, belli bir bedel karşılığı azad etmek üzere kölesiyle anlaşmış olan kişi; kölesine: "Haydi, anlaştığımız miktarın şu kadarını öde, geri kalanını bağışlıyorum" dediği zaman, bu kesin olarak kendisi için caizdir...

Bu mesele hakkında, "caiz değildir" diyerek mâni olanların ileri sürdükleri eserlere ve kıyâsa gelince:

ESERLER:

1- imam Beyhakfnin Sünen'inde Mikdad bin el-Esved'in şu rivayeti bulunmaktadır: "Adamın birisine selem yoluyla yaptığım satıştan yüz dinar alacağım vardı. Derken Peygamber (s.a.v.)'in sefere çıkaracağı kişiler arasında benim de adım çıktı. Bana borçlu olan kişiye dedim ki: "Haydi bana olan yüz dinar borcundan doksanını ver, kalan on dinarını sana bağışlayayım." O, benim bu teklifimi kabul etti. Ben de gidip Resûlüllah Efendimiz'e bunu haber verdim. Bana hitaben buyurdular ki: "Riba yedin ey Mikdad riba! Hem de arkadaşına yedirmiş oldun."[1][1]

Evet, Beyhakî'nin rivayeti böyle. Fakat bu rivayet zayıftır. Fakat îbni Ömer'den gelen şu rivayet, rivayet olarak sahihtir:

2- "Adamın biri, İbni Ömer'e gelip, bu mesele hakkında cevab ta-leb etti ve dedi ki: "Kişi, adamın birinde olan alacağının bir kısmını bağışlayıp diğer kısmını taleb ediyor. Borçlu da bunu kabul ediyor. Bunda bir mahzur var mıdır?" Ibni Ömer ise, bunu iyi karşılamadı, kerih görüp nehyetti."[2][2]

3- Ebu'l-Minhâl'den gelen şu rivayet de rivayet olarak sahihtir. O kendisi İbni Ömer'e gidip: "Birinin bende bir miktar alacağı var, gelip bana: "Bana olan borcunun

---

[1][1] Beyhakî, Sünenü'i-Kübrâ: 6/28 (râvilerden Yahya bin Yâlâ'mn hakkında Buharı: Zayıftır demiş, Ebû Hatim de... Bak, MIzanü'l-İtidal, 4/415).

[2][2] El-Muvatta: 1/672, hadis no: 82.

bir miktarını öde, kalanını sana bağışlayayım!" dedi. Ben onun bu teklifini kabul edebilir miyim?" diyerek sormuş. İbni Ömer de bunu kendisine yasaklamıştır. Ayrıca, Emîral-mü'minin Ömer'in de (r.a.) bunu menettiğini söylemiştir.[3][3]

4- El-Seffâh'm azadlısı Ebû Salih Ubeyd de şöyle demiştir: .

"Pazarda veresiye olarak buğday satmıştım. Sonra Kufe'ye gitmem icab etti. borçlular bana gelip bir miktarını bağışlamam şartıyla, borçlarını peşin ödeyeceklerini söylediler. Ben de bunu, Zeyd bin Sabit'e gidip sordum, o da cevabında dedi ki: "Ben sana bunu emretmem, ne yemeni, ne de başkasına yedermeni söylemem."[4][4]

işte bunu da el-Muvatta1 adlı eserinde imam Malik rivayet etmiştir.

Kıyaslar:

Bu meseleye cevaz vermeyenlerin, kıyas olarak ileri sürdükleri manâ ve düşünceleri ise şöyledir. Onlar diyorlar ki: "Alacaklı kişi, alacağının bir miktarını alıp geri kalanını da bağışlamak suretiyle alacağını vakti gelmeden tahsil ettiği zaman beklemesi lazım gelen müddeti, alacağından düşürdüğü miktar karşılığında düşürmüş ve satmış olur. Bu ise ribânın kendisidir. Nitekim ribâ muamelesinde kişi, alacaklısı olduğu kişiye hitaben: "Bana olan borç miktarını artır, ben de sana tanıdığım müddeti artırayım" dediğinde, borçlu bunu kabul ediyor, o da kendisine borçlu olan kişiye karşı belli bir geciktirme farkını, belli bir miktar ile satmış oluyor. Ve böylece ribâ denilen şey gerçekleşmiş oluyor.

Yukarıdaki meselemizin de bununla herhangi bir farkı yoktur. Bu nasıl ribâ oluyorsa, o da ribâ olur. Sâdece haramlığmda herkezin ittifak ettiği ribâda, belli bir miktar vâdeyi uzatma yani artırma karşılığında, borcun da belli bir miktar artırılmasına gidilirken; bu meselede belli bir miktar alacak azaltılmasına karşılık, belli bir miktar zaman azaltılmış olmaktadır. Bunları artırarak yapılan muamele kesin ribâdır.

---

[3][3] Beyhakî, önceki kaynak.

[4][4] Beyhakî, önceki kaynak. Ayrıca Muvatta: 1/672 no. 81.

Azaltılarak yapılan muamelenin da ribâ olması gerekir."

işte onların, meselemizle ilgili olarak ileri sürdükleri mânâ ve kıyasları böyledir. Tabiî "cahiliye ribası" denilen, şeyin, kesin haram oluşunda herhangi bir ihtilâf söz konusu değildir...

Cahiliye Ribası

Zeyd bin Eşlem bu hususta şöyle demiştir: "Cahiliye ribâsı denilen şey şöyledir: Bir kimsenin, başka birisinde vâdesi belli olan bir hakkı, yani alacağı vardır. Alacağın vâdesi geldiği zaman, alacaklı kişi borçlu kişiye der ki: "Borcunun vakti geldi. Ödeyecek misin, yoksa artıracak mısın?" Borçlu kişi, borcunu hazırlamışsa, tabiî Ödemeyi tercih eder ve öder. O da alacağını alıp gider... Aksi taktirde, belli bir zaman daha vade. verir, yani borcunun ödeme müddetini artırır, alacaklı da buna karşılık alacağını artırır. İşte Cahiliye Ribâsı dediğimiz şey budur..."

Zeyd bin Eslem'in, bu açıklaması, imam Malik tarafından rivayet edilmiştir ve bunda, herhangi bir ihtilaf yoktur. Yani bu Cahiliye Ribâsınm haramlığı üzerinde, îcmâ ve ittifak vardır. Bunun haram ve bâtıl oluşu, kesin ve zarurî olarak sabittir. Müslümanlıkta bu, zarûrât-ı dîniyedendir. Zinanın, livatanm, sirkatin (hırsızlığın) haramlığmm bilindiği gibi, kat-î olarak bilinmektedir.

Buradaki meselemizle ilgili olarak, yâni hak ve alacak sahibinin borçlusuna karşı, "Borcunun şu kadarını ver de, kalanını sana bağışlıyalım" demesiyle ilgili olan bahsimizde; bunu caiz görüp kabul edenlerin de, caiz görmeyenlere, yukarıdaki eser ve kıyaslar ile delil getirmek isteyenlere karşı, verdikleri cevaplar bulunmaktadır. Burada, onların bu cevaplarına da yer verelim. Onlar da diyorlar ki:

"Ashabın büyüklerinden İbni Abbâs, bunu kabul etmiş ve borçlunun alacaklısına giderek: "Alacağını vadesi gelmeden hemen ödemek, fakat belli bir miktarını düşürmeni istiyorum!" demesi üzerine alacaklı da bunu kabul ederse, o bunda bir beis görmemiş ve bu hususta şöyle rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.), Nadir Oğulları'nm Medine'den

çıkarılmalarını emrettiği zaman, bazı kimseler Rasulullah'a gelip şöyle dediler: "Ey Allah'ın Rasûlü, onların bâzı kimselerde alacakları ve hakları vardır. Bu alacak ve hakların ise henüz vâdesi gelmemiştir." Bunun üzerine Resûlüllâh Efendimiz:

"Onlara olan borçlarınızı, bir miktarını bağışlamak (indirtmek) üzere, vadesi gelmeden ödemeyi teklif ediniz" buyurdu.

Ebû Abdullah el-Hâkim, İbni Abbâs'm bu rivayetinin isnâd bakımından sahîh olduğunu söylemiştir."

Ben de diyorum ki: îbni Abbas'm bu rivayeti, sünen'lerin şartlarına uygundur. Evet Beyhakî bunun zayıf olduğunu söylemiştir. Halbuki râviler sikadır. Beyhakî'nin zayıf sayması ise, râvî Müslim bin Hâlid ez-Zinci sebebiyledir. Bu râvî ise, sikadır ve fakîhtir. imam Şâfîî kendisinden rivayette bulunmuş ve onu hüccet saymıştır. Beyhakî ise, doğrudan meselemizle ilgili olarak; "Bir şart koşmaksızm, borçlu borcunu Ödemeye acele ediyor alacaklı ise bir miktarını indiriyor ve bunu gönül hoşluğu ile yapıyor, bunda ise bir mahzur yoktur" mânâsını mu-rad ediyor...

Yine meselemizi caiz olarak ele alanlar diyorlar ki: "Bu mesele, ribânm kendisi değil, aksine tam zıddıdır. Çünkü ribâ; hem alacağın hem de vâde müddetininin artırılmasıdır. Bu ise, borçluya sırf zarar getirmekte ve onu perişan eylemektedir. Bizim meselemizdeki durum ise, borçluya da alacaklıya da fayda getirmektedir. Ribâ ise bunun tersine borçluya sırf zarar getirmekte, faydayı da alacaklıya tahsis etmektedir.

Gerek şekil, gerek mânâ ve mahiyet olarak birbirine bu kadar zıt olan iki şey, nasıl olur da birbirinin aynı olarak kabul edilebilir? Üstelik ribâda vâde ve müddetin uzamasıyla bir dirhem, bin dirhem olmakta, borçlu ise iflâs ve yoksulluğa sürüklenmektedir... Alacağın bir miktarını bağışlayıp, diğer miktarının acele olarak tahsîl edilmesinde ise; borçlunun da bir an önce borç esaretinden kurtulması gibi büyük bir fayda ve maslahat bulunmaktadır."

Şeriatimizin sahibi de, insanların borç yükünden kurtarılmaları hakkında teşviklerde bulunup yol göstermiştir. Zimmetinde borç olan kişiyi, bir nevi esir saymış, onu bu esaretten kurtarmak için sâyetmiştir. Borçlunun yükünün artırılması ve borç yükünün altında ezilmesi demek olan ribâ ile kişinin borç yükünden kurtarılması demek olan meselemiz, asla birbirinin aynı değildir ve birbirine kıyâs edilemez! Bu iki meseleyi

birbirinin aynı sayan kimseler her halde kitabet borcunu da buna benzetmiş olmaları gerekir. Yani onların böyle bir kıyâsı esas alıp, efendi ile kölesi arasında anlaşmaya varılan borçlanmada da bunu menetmeleri gerekir.

Halbuki imam Ebû Hanîfe gibi imam Ahmed dahî bunu caiz ve sahîh saymışlardır. Bu anlaşmada ise kölenin efendisi ile olan muamelesi; birbirine yabancı iki kişinin muamelesinden farklı değildir. Nitekim böyle bir anlaşma yapan köle ile efendi, birbiriyle ribâ muamelesi yapamazlar. Bir dirhemi iki dirheme alıp satamazlar... Fakat ve meselâ: iki sene sonra şu kadar dirhem ödemek üzere kölelikten âzâdedilmesi için efendisi ile bir andlaşma yapmış bulunan kölenin bu anlaşmadaki borcunun bir kısmının bağışlanması şartıyla diğer kısmını hemen ödeyip azâdedilmesini aceleye getirmesi caiz olduğuna göre, bunun diğer borçlarda da caiz olması gerekir."

Biri çıkar da meselenin iyice tafsilini yapar, ilgili meselelerden farklı olanların farkını ortaya kor ve sabit bulunan farktan dolayı o meselenin farklı hükmünü ifâde ederse, biz buna itirazda bulunacak değiliz. Meselâ denilebilir ki: "Bir miktar paranın ödünç verilmesi ve bu ödünce bir vâde konulması halinde bu vâdenin gerekli olduğunu kabul ettiğimiz taktirde; bu ödüncün vadesinden önce tahsîl edilmek istenilmesi caiz olmaz. Fakat satılan mal karşılığı olan alacakta, keza ücret olarak tahakkuk eden alacakta, mal karşılığı boşanma üzerine anlaşmaya varılan alacak miktarında nikâha terettüb eden mehir alacağında ise; alacağını aceleye getirip bir miktarını bağışlamak suretiyle almak caiz olur.

Ödünçte caiz olmamasının sebebi; bu taktirde "Ödünç Akdinin" mânâ ve mâhiyetini kaybetmiş olmasıdır. Bu sebeple, ödünç alan kişinin aldığı ödüncü aynen red ve iade etmesi gereklidir. Aksi halde, bir tarafı faydalandırıp diğer tarafı zarara sokan ribâdan bir farkı olmaz. Ahm-satım ile icâre akidlerindeki durumlar ise böyle değildir. Çünkü kişi, bu hususlarda yaptığı akdin feshi cihetine gidebileceği gibi, vâdesinde tahsil edeceği alacağının bir kısmını düşürerek, belli bir miktarını vâdesini beklemeden tahsil cihetine de gidebilir.

Bu kabil akidlerde itibâr edilecek hususları, yapılan akidlerin şekil ve suretleri değil, asıl olan mânâ ve m aks adi arı dır. Eğer bahis konusu meselemizde bir mefsedet, yâni taraflardan birini zararlandırma gibi bir kötülük bulunsaydı, bu taktirde caiz olmaması gerekirdi. Meselemizde ise böyle bir mahzur olmadığı için, aslolan caiz

olmasıdır. Caiz olduğu için ayrıca hakkında başkaca çâreler düşünüp aramaya da ihtiyâç yoktur. Yâni kişi vadeli mal satarak alacaklı olanını tahsil cihetine gidebilir. Borçlu da bunu kabul ettiği taktirde, bir mahzur söz konusu değildir."

Bize göre dahi mesele böyle ise de, bu hususta ki fetvaları dört grup hâlinde toplamamız mümkündür:

1- Şart koşulsun veya koşulmasın, kitabet borcunda-olsun veya diğer borçlarda olsun, mutlak surette menedilmesi. Bu, imam Malik'in mezhebidir.

2- Kitabet borcunda caiz olduğunu, diğer borçlarda ise caiz olmadığını kabul etmek... Bu da, Ebû Hanîfe mezhebi ve îmam Ahmed'in mezhebinden meşhur olan hükümdür.

3- Kitabet borcunda caiz olduğu gibi, diğerinde de caiz olmasıdır. Bu ise, Ibni Abbâs'ın sözüdür. Aynı zamanda imam Ahmed'in, bir hükmü de böyledir.

4- O sırada bir şart koşulacak olursa caiz olmaması, şart koşulmadan olursa caiz olmasıdır, işte bu da, daha önce de geçtiği gibi, imam Şafiî'nin mezhebinden olan âlimlerin hükmüdür, işin tam gerçeğinin bilinmesini, yine de Allah'a havale eder, "daha doğrusunu o bilir!" deriz.

Alacağın Anlaşmalı Tahsili

Adamın birisinde meselâ bin dirhem alacağı var... Alacaklı, borçlusu ile; "falan ayda yüz dirheminin ödenmesi, bu ödenmediği taktirde iki yüz dirhem ödenmesi" üzerinde anlaşma yapıyor. Bu caiz midir? Kadı Ebû Ya'lâ bunun cevazını kabul etmiştir. Fakat diğerleri bunu red ve iptal etmişlerdir. Bu ihtilaftan kurtulmasının çâresi:

Borçlusuna hitaben: "Sende olan bin dirhem alacağımdan sekiz yüzünü kesin düşünürüm. Kalan iki yüz dirheminin de yüzünü falan ayda ödemen şartıyla, öbür yüz dirhemi de sana bağışlıyorum. Aksi taktirde bin dirhem alacağımdan indirme sulhunu esastan geçersiz sayıyorum!" der. Borçlusu da bunu kabul ederse, aralarındaki sulhu,

şartlarına uygun olarak tatbik ederler. Bu taktirde buna bir itiraz olmaz.

Alacak Vadesinin Uzatılması

Kişi, meselâ kölesi ile: "iki sene zarfında ödemek şartıyla bin dirhem üzerinde anlaşıyor. Eğer iki seneden geciktirirse, azadlığını vermesi için bin dirhem daha ilâve ediyor." işte bu ve benzeri şart ve maddeleri içeren anlaşma, sahih değil, fasid bir anlaşmadır. Kâdî, bunun fâsid olduğunu beyan etmiştir. Çünkü iki seneden geçektirilmesi hâlinde, bin dirhem daha ilâve yapılması mahzurludur. Bu bir ribâ olur... Fakat yukarıdaki meselede olduğu gibi, bu meselede de: iki sene zarfında ödenmediği taktirde, anlaşmanın geçersiz olacağı şeklinde aralarında sulh olabilir. Bu şekilde anlaşabilirler.

Alacak Vadesinin Uzatılmasına Bir Basıca Örnek

Birisinde bir miktar alacağı var, alacağının da günü gelmiş. Alacağını, borçluya karşı uzatmak veya bir kısmını olsun te'hir etmek istiyor. İşte bu, caiz değildir. Gerçi bunda ve verilen ödüncün belli bir zamana vâdelendirilmesinde başka sözler de vardır. Yâni her ikisi üzerinde de ihtilâf mevcuttur. Bizim tercihimiz, günü gelmiş alacağın te'hir edilmesinin de caiz olmasıdır... Ehli Medine'nin râcih gördükleri kavil de budur. Caiz görmeyenlerin itirazına karşı şöyle bir çareye başvurulabilir:

Alacağın tamamının veya bir kısmının te'hir edilmesi; üzerinde her ikisinin de anlaştıkları müddetten Önce alacağın taleb edilmemesi, taleb edildiği taktirde geçersiz sayılması şartlarına bağlarlar. Ve bunu, belge veya şahitlerin şahitliği ile tesbît ederler. Herhangi bir nizâm çıkması ihtimâlini bertaraf ederler, işte böyle bir çâreye başvurulması hâlinde, vâdesi gelmiş bir borcun tamâmının veya bir kısmının te'hir edilmesi anlaşması da, caiz ve sahîh olur...

Şuf'a Hakkı

Adam, birinden bir ev satın almış. Evin bedeli bin dirhemdir. Satılan bu evde şüf a hakkı bulunan biri gelip şüf a hakkı üzerinde anlaşmak istiyor ve evi satılan adamla evdeki yarım hissesi üzerinde beş yüz dirheme anlaşılıyor. Bu câzdir. Eğer böyle olmayıp da, evdeki bir odanın bedeli üzerinde anlaşmak isterse, bu bir odanın değeri taktir edilip tümünün satış bedeli olan bin dirhem üzerinden kendisine ödeme yapılırsa, bu şekildeki bir anlaşma da caizdir. Çünkü şüf a hakkının sahibinin hissesi belirlenmiş oluyor. Ortada meçhul bir durum, niza-laşmaya sebebiyet verecek bir husus bulunmuyor.

Eğer böyle yapacağına, evin muayyen bir odası üzerinde anlaşma yapsa, sonra bu odanın değerini taktir ettirip evin satış bedelinden çıkararak alsa, yine caizdir. Muayyen bir oda üzerinde anlaşma yaptığı zaman, bu odanın değerinin bilinmiyor olması bir engel teşkil etmez. Hanbelî mezhebi âlimlerinden el-Kâdı'nın ve daha başkalarının ise buna itirazları vardır. Onlar bunu caiz saymamakta ve: "Şüfa hakkı sahibinin, henüz paradan hissesinin belirlenmesi yapılmadan bu belirsiz para karşılığı olmak üzere anlaşma yapılması doğru değildir" demektedirler.

Bu durumda onlar, şöyle bir çâreye başvurulmasını öngörüyorlar: "Şüfa hakkı bulunan kişi, önce evin muayyen bir odasını şüfa hakkına karşılık ona satar. Sonra evin kalanım, evi satın alan adama teslim eder. Böylece, kendi şüfa hakkını da evi satın alan adama teslîm etmiş olur. Çünkü onun; bu evin belli bir odasını ona satması, aynı zamanda şüfa hakkının da devredilmesi demektir. Dolayısıyla hem şüfa hakkına karşılık olan odayı, hem de binanın kalan kısmını, binayı satm alan adama teslîm etmiş olur.

Eğer bu kişi evin belli bir odasını şüfa hakkına karşılık aldığında, şuf a hakkının devamını isterse; bu odanın satışını teklif etmeyip bekler. Evi satın alan adam kendisine gelip: "Ben bu evi şu fiyata satın aldım" dediği zaman, cevaben: "Ben de bunu, senin için gerekli kıldım!" der. Böylece evi satanın hakkının yerine, alan adamın hakkı kâim olur. Kendi hakkı aynen devam eder. Kendi şüfa hakkını ona devretmiş sayılmaz. Bu mualeme de bir başkasının hakkını engellemek yoktur. Ancak kendi hakkının devamını sağlamak vardır ve bu da caizdir."

Vekalet Konusu

Vilayet ve imaretin (valilik, emirlik gibi vazifelere tayinlerin) şarta bağlı olması caiz olduğu gibi, vekâletin şarta bağlanması da caizdir... Bu taktirde verilen vekâlet, hem bir vekalet, hem de tefviz (işini birine veya Allah'a bırakmak) olduğu gibi, aynı zamanda tevliye de (vazife üstlenmek, mütevellilik) olmuş bulunur. Vekâletin şarta bağlanmasında, kesin olarak herhangi bir mahzur yoktur. Valilik veya emirliğin şarta bağlı olarak tevcih edilmesi hususundaki Resulullah Efendimiz'in sünneti, sahîh olarak sabit bulunmaktadır.[5][5]

Vekâletinin dahî şarta bağlı verilmesinde, gelebilecek bâzı itirazları karşılamak üzere, şöyle bir tedbire başvurulabilir: Önce kesin olarak vekâlet verilir, sonra şarta bağlı olarak tasarrufta bulunmasına izin verilir. Gerçi aslında bu da, şarta bağlı olarak vekâlet verilmesinden başka bir şey değildir. Fakat şekil olarak biraz farklı olduğu için, gelecek bâzı itirazları engellemiş olur. Çünkü birisine vekâlet vermenin de aslı, o vekilin kendisi adına tasarrufta bulunmasına izin vermektedir.

Vekâlet ise bu tasarrufa bir sebeb ve vesile durumundadır. Vekâleti değil de, vekâlet vermedeki gayeyi şarta bağlamak sahîh ve caiz olunca, doğrudan doğruya vekâleti şarta bağlamak ne diye sahih olmasın. Elbette sahîh olur. Bunun için biz yukarıda: "Şarta bağlı olarak vekalet verilmesi, kesin olarak sahihtir" demiştik. Fakat yine da şeklen dahî tam olması ve gelebilecek bâzı itirazları Önlemesi bakımandan ve ihtiyaç duyulduğunda yukarıda zikrettiğimiz tedbir alınabilir.

---

[5][5] Ali'nin (r.a.) rivayet ettiği hadîsi, buna örnek gösterebiliriz. O şöyle demiştir: Rasûiullâh (s.a.v.) beni kadı (hakim) olarak Yemen'e gönderdiği zaman,, ben: "Ey Allah'ın Rasûlü, benim yaşım genç, bu hususta bilgi sahibi de değilim" dedim. O bana: "Allah senin kalbine hidâyet verecek, dilini hatadan koruyacaktır. Dâvaya taraftar olanlar, gelip önünde durdukları zaman, diğer tarafı dahî dikkatle dinlemeden bir hüküm verme! Bu suretle, doğru ve hak olantn meydana çıkmasında en uygun yolu tâkîb etmiş olursun" buyurdu. (Bu hadîsi Ebû Dâvud ve Tirmizî rivayet etmiş, Tirmizî bunun hasen hadîs olduğunu bildirmiştir.) (Muhammed Hâmid el-Fakî, İğâsetü'l-Lehfân: 1/16, Dârü'l-Mâife, Beyrut, 1395).

Borçluyu Borçtan Kurtarmak

Şarta bağlı olarak ibra etmek (borçluyu borçtan berî kılmak) da caizdir, sahihtir. İmam Ahmed, bizzat bunu yapmıştır. Fakat mezhebimizin alimleri buhu sahih görmemektedirler. Onlar diyorlar ki:

"Borçlusuna: "Eğer ben ölürsem, benim senden olan alacağım helâl olsun!" derse, bu sahihtir. Çünkü bu suretle o, bir vasiyette bulunmuş ve borçlunun ibrasını kendisinin vefatı şartına bağlamış olur. Bu ise câzdir. Ancak o bunu, borçlunun ölümü şartına bağlar ve: "Sen eğer borcunu ödemeden ölecek olursan, sende olan alacağım helâl olsun!" derse, bu caiz olmaz. Çünkü bu, ibranın şarta bağlanmasıdır. Bu ise hibenin şarta bağlanmasının sahih olmadığı gibi, sahîh değildir."

Cevap: Görüldüğü gibi onlar bunu, hibenin şarta bağlanmasını sahih saymama temeline dayandırmaktadırlar. Hibenin şarta bağlanmasının sahîh olmadığına dâir delillerinin ne olduğu ise bilinmemektedir. Kendileri, böyle bir delil göstermiş değillerdir. Sırf kıyasla bunu caiz saymamak, doğru olmaz. Çünkü bu hüküm, nas ile, icma ile sabit olmuş değildir. Tam tersine, Peygamberin (s.a.v.) hibeyi şarta bağladıkları, Câbir hadîsi ile sahîh olarak gelmiştir. Câbir hadîsi'nde O şöyle buyurmuştur;

"Bahreyn'e ait mallar eğer gelmiş olsaydı, sana şu kadar ve şu kadar mal verirdim!" işte bu mallar, Ebû Bekir es-Sıddîk zamanında geldiğinde o bunu, buyurulduğu şekilde tatbik etmiş, Câbir'e o kadar malı vermiştir.[6][6]

Eğer bu hususta, "bu bir va'd idi, yerine getirildi" denilecek olursa, cevabına deriz ki: Evet, bu bir va'd idi. Keza şarta bağlı hibe de bir va'ddir. Keza Peygamber Efendimiz, Necâşi'ye hibe gönderdiği sırada böyle yapmışlar ve: Ümmü Seleme'ye hitaben:

"Ben, Necâşi'ye hülle ve birkaç okka misk hediye ettim, gönderiyorum. Aslında Necaşi'nin vefat ettiğini düşünüyorum. Hediyelerimin de geri geleceğini sanıyorum. Eğer

[6][6] Buhârî, kitâbü'l-cizye ve'l-müvâdea, 4/64-65. Müslim, kitâbü'l fadâil, 4/1806-1807, hadis no: 60/2314

geri gönderilecek olursa, bil ki onlar senindir." Bunu imam Ahmed rivayet etmiştir.[7][7]

O halde sahîh olan, bu iki hadîsle amel etmektir. Şarta bağlı hibenin sahîh ve caiz olmasıdır.

Keza vasiyette bulunmak da, hakikatte ölüm şartına bağlı olan bir tekliftir. Çünkü vasiyette bulunan kişi meselâ: "Ben bu hastalığım sebebiyle Ölürsem, falan için malımdan şu kadar vasiyet ettim!" der. işte onun bu vasiyeti de, ölüm şartına bağlanmış bir temliktir. Bu vasiyet caiz olduğu gibi, şarta bağlı vakfın dahî sahîh olması gerekir. Nitekim el-Meymûnî bunu, açıkça ölüm şartına bağlı olarak zikretmiş bulunmaktadır.

Bunlar caiz olunca, bu mânâ ve mâhiyetteki şarta bağlı diğer tasarrufların da caiz olması gerekir. Çünkü aralarında bir fark bulunmamaktadır. Bunun için gerek ölüm şartına, gerekse diğer bir şarta bağlanması hâlinde caiz olmaktadır, imam Mâlik'in mezhebi bu olduğu gibi, imam Ahmed'in mezhebinde de iki vecihten biri budur. Bunun sahîh olmadığına dair imam Ahmed'den açık bir söz bulunmamaktadır. Sahîh saymayan, el-Kâdı ile diğer bazılarıdır.

Meselemizle ilgili olarak üçüncü bir hüküm de şöyledir: "Şarta bağlı ibra, sâdece ölüm şartında olur, diğerlerinde ise caiz değildir." işte bu da, Şeyh Muvaffakuddîn'in seçtiği hükümdür. O bunu, bir vasiyet saydığı için caiz görmüştür. O diyor ki: "Hayatta kişinin tasarrufta bulunabildiği en geniş saha, vasiyet konusudur. Nitekim kişinin, mechûl ve mâdûm hakkındaki vasiyeti muteber olduğu gibi, hâmile olma şartına bağlı vasiyeti de muteber bulunmaktadır...

Bize göreyse, bir şarta bağlı olsun veya olmasın, mutlak olarak sahîhtir... Eğer ölüm şartına bağlı ibra, aynen vasiyet demek olsaydı, bunun varis hakkında imkansız olması gerekirdi. Halbuki bu, birinci batın hakkında caiz olduğu gibi, sonraki batınlar itibariyle de caizdir. Birinci batmdakilerin tükenmesi şartına bağlı olarak, sonraki batın için VAKIF olması da caizdir, islâm Hukukunda ise asloian, müslüman-larm, şartlarına ve akidlerine riayetkar olmalarıdır. Nitekim bir âyet-i celilede şöyle buyurulmuştur:

"Ey mü'minler, ak idlerinizi ifa ediniz..." (Mâide, âyet:1) Peygamber (s.a.v.) de şöyle

---

[7][7] Müsned-i İmâm-ı Ahmed, 6/404

buyurmuştur: "Müslümanlar, koydukları şartlara bağlıdırlar."[8][8]

Meseleyi mânâ ve mâhiyeti itibariyle ele aldığımızda, vasiyete benzemekten ziyâde, şarta bağlı azâdetmeye benzediğini görürüz. Yani sahflı kıyas budur. Bu sebebledir ki, şarta bağlı ibrada, borcundan ibra edilen kişinin kabul ve rızâsı dahî aranmamaktadır, işte bu, onun daha çok azad etmeye benzediğinin isbâtıdır. Sahîh ve kuvvetli olan vecih budur. O halde, şarta bağlı ibra, şarta bağlı diğer akidlerin hepsinden daha evlâ, daha sahîh bulunmaktadır. Bunun böyle olduğunu red etmek, hem delile, hem de mezhebe muhalefettir...

Yapılan itirazlara cevap olarak şu da söylenebilir: Bir hibeyi şarta bağlı kılmanın bâtıl sayılmasından, ibranın şarta bağlanmasının da batıl sayılması gerekmez. Tersine sahîh sayılması gerekir. Çünkü Sahîh Kıyas bunu gerektirir. Çünkü bu, hibe veya vasiyyet yoluyla temlikten ziyade, boşama ve azâdetme meselelerine benzemektedir. O halde, bütün bu durumlarda sahîh olduğu kabul edilmeli ve ayrıca bir hile ve çare aramamalıdır. Çünkü bizim takrir ettiğimiz sahîh kıyasa göre, buna ihtiyâç bulunmamaktadır...

Nafaka Konusu

Kişi, evlendikten sonra hanımının nafakasından âciz kalsa, karısı nikâhın feshedilmesi hakkını elde etmiş olur. Bir başkası, nafaka sorumluluğunu üzerine alsa, bu kadının nikâhını feshedme hakkı düşmez. Çünkü bunda, o kadını minnet altına almak vardır. Kadın ise, başkasının minneti altına girmek istememekte de haklıdır, yani bunu kabule mecbur değildir. Nitekim birisinin, bir başkasının borcunu üzerine yüklenip

---

[8][8] Bu hadîsi, talik suretiyle Buhârî rivayet etmiştir. Sahîh-i Buhârî, kitâbü'l-icâre, simsarlık ücreti bölümü, 3/52.

Ayrıca şu kaynaklar da bu hadîsi farklı lafızlarla rivayet etmişlerdir: Ebû Dâvud, kitâbü'l-akdiye, sulh babı, 4/19, hadis no: 3594. Tirmizî, 3/634, hadis no: 1352. (Tirmizî ayrıca bu hadîsin hasen olduğunusöylemiştir.

Not: Hadisin ravilerinden bazıları üzerinde söz varsa da, tahkik neticesi ve asrımız hadis hafızı el-Elbanî'nin de dediği gibi; bütün rivayet yollan nazar-ı itibare alındığında, hasen olduğu anlaşılmaktadır. (Muhammed Afifi.)

Ödeyivermesi de böyledir. Bunda da minnet altına almak vardır. Bunun için borçlu kişi, bunu kabule mecbur değildir...

Eğer kadının nikâhı feshetme cihetine giderek evliliğin sona ermesinden korkulur ve onu, kocasının yakınlarından birinin minneti altına almadan evliliğin devamı istenilirse ki elbette istenilir, bu durumda havale ve vekâlet yoluna gidilmelidir. Havalenin sahîh olmasının yoluna gelince: Kocanın, karısı adına havale, vekâlet vereceği kimse gelir, kadının meselâ bir senelik veya iki senelik gibi nafakasını bu yolla üzerine alır, bu hususta kadının kocasının vekili olur, kadının kocası da onun bu ikrarı üzerine kadının nafakasını kendisine havale eder.

Bunda kadını minnet altında tutacak bir husus olmamasına rağmen, kadın bunu kabul etmekten imtina ederse, kocası hemen bir mültezim tâyin eder ve bu mültezim vasıtasıyla kadının nafakasını, vekâlet ve havale verdiği kimseden alınıp kadn üzerine harcamasını sağlar... Çünkü kadının kocası, bu hakka sahiptir. Dilerse karısının nafakasını bizzat kendisi verir, dilerse vekili vasıtasıyla te'min eyler. O, bu ikisi arasında muhayyerdir. Ve böylece kadının nikâhı feshetme cihetine gitmesini engeller ve evliliklerinin sona ermesini de önlemiş olur... .

îşte bu meselede, alınacak tedbir böyle olduğu gibi, borçlu adına borçlunun borcunu ödeyivennekte de durum ve hüküm böyledir. Her iki meselede de yapılacak olan iş, birbirinin aynıdır...

Ortaklık

Kişi, çalışıp kazanması kendisine âit olmak üzere sermâye sahibi^ ile bir ortaklık kurar. (Şirket-i Mudârebe). Bu ortaklık sebebiyle, mal ve sermâye sahibinin herhangi bir sebeple kendisine tazminde bulunma yükümlülüğünü yüklenmesinden endîşe eder. Çünkü bu ortaklıkda bulunduğu sırada, buna başka mal ilâve etmesi, yahut bu sermâyeyi aşan fiyatla bir şey satın alması, yahut da başkasına bunu ortağına vermesi, vedîa olarak vermesi veya onunla sefere çıkması gibi hallerde bulunabilir. Bunlardan biri sebebiyle de tazmin yükümlülüğü altına girebilir.

Böyle bir yükümlülük altına girmemesi için, alacağı tedbir ve çâre şudur: Mâl ve sermâye sahibine şahitlerle gider, şahitlerin huzurunda ondan: "Ben bu ortağıma, "ortaklığımızla ilgili olarak, nasıl düşünürsen veya neyi daha uygun görürsen, öylece davranasm!" diye yetki verdim." şeklinde bir ikrar alır. Tabiî bu durumda, zikredilen sebeblerden biriyle tazmîn yükümlülüğü de olmaz...

Ortaklık Hakkında Bir Başka Örnek

Yine şirket, yâni ortaklık mevzuunda... Aralarında şirket kurmak isteyen iki ikişiden her ikisinin nakit paraları bulunmamakta, fakat para edecek eşyaları bulunmaktadır. Aralarında kurmak istedikleri ortaklık, "Şirket-i Anan" denilen nev'idir. Bunun caiz olup olmadığında ise iki rivayet bulunmaktadır. Acaba bu iki kişi nasıl hareket edecekler, hangi hükme ve nasıl uyacaklar? Biz Önce, bunu caiz gören rivayeti zikredeceğiz:

Birinci Rivayet

İki kişinin, para edecek eşyalarını ortaya koyarak şirket kurmaları caizdir. Ancak bunlar, ortaklık kuracakları sırada, ortaya koydukları eşyanın nakit olarak değerlerinin ne olduğunu tayin ederler. Eşyanın değeri, şirketin sermayesi olur. İleride elde edilecek olan kazanç ise, her birinin eşya değerine veya anlaştıkları şartlara göre taksim edilir. Ortaklığı sona erdirmek istedikleri zaman, kuruluş zamanındaki eşya değerlerine göre mevcut sermayeyi aralarında taksim ederler. Keza o sıradaki kâr göstergesini dahî anlaştıkları şarta göre bölüşürler, işte bu hüküm, bu hususstaki sahîh olan hükümdür.

İkinci Rivayet

Bu rivayet ise şöyledir: "Bu ancak, her iki tarafın nakitten ibaret ulan sermâyeleri üzerine olur. Eşya üzerine bu nevi bir ortaklık kurulamaz..."

Onlar bunu böyle kabul ediyor ve sebebini de şöyle açıklıyorlar: "Çünkü bu nevi ortaklık kuran iki kişi, ortaklığı feshedip kendi sermâyelerini almak istedikleri zaman, keza kârlarını bölüşmek istedikleri sırada, bunun kesin olarak belli olan nakit ölçüsünü bulamazlar, ancak kıymet taktiri ile tayin etmek isterler.

Ortaya koydukları eşyanın kıymetleri ise, gerek ortaklığın kurulduğu sırada, gerekse kârlarını bölüşümek veya ortaklığı sona erdirerek sermayelerini almak istedikleri sırada aynı değerde olmaz. Ortaklardan birinin eşyası değer kaybetmiş, diğerinin eşyası ise değer kazanmış olabilir. Bu ise, ana sermâyede bir kayganlığın, istikrarsızlığın bulunduğunu gösterir."

Keza denilebilir ki: "Şirket akdinden (ortaklık kurmaktan) maksat, ortaklardan birinin, bütün kazancı tek başına alması değil, her ikisinin de kâra ortak olmasıdır. Eşya üzerinde ortaklık kurmak ise, böyle bir haksızlığa yol açabilir. Çünkü bu, daha önce de dediğimiz gibi, birinin eşyasının değeri düşerken, diğerinin eşyasının yükselmesi hâlinde, birinin diğerinin artan değerine ortak olması gibi bir mânâ ve mâhiyet taşımaktadır... işte bu sebepten biz bunu caiz görmemekteyiz. Yâni eşyada; deve, koyun, sığır gibi mallarda bu caiz olmaz. Fakat birbirinin misli olan mallarda caiz olur.

Fakat bize göre, daha Önce açıkladığımız gibi, mukavvemât denilen mallar üzerinde de, misliyât denilen mallar üzerinde de ortaklık kurmak caiz ve sahihtir. Çünkü şirket akdinin temeli, her iki tarafin adalete, hak ve hukuka rivayet etmesi, herhangi bir haksızlığı irtikâb etmemesidir. Ortaklardan birinin kâra ortak olurken, zarara ortak olmaması, elbette bir haksızlıktır, adaleti ihlâldir... Fakat her iki tarafın, hem kâra, hem de zarara ortak olmaları, adalete riâyet demektir.

O halde, hem eşya üzerinde, hem de nakit üzerinde ortaklık kurmanın sıhhatini önleyen bir husus yok demektir. Eşyanın, o günkü rayiç değerini takdir edip bu değer üzerine ortaklık kurmuş bulunan iki ortaktan her biri, hem kâr ümîd etmekte, hem de zarar ihtimalini kabullenmektedir. Ortada bir haksızlık söz konusu değildir. Mudârabe şirketinde caiz olduğu gibi, burada da (şirket-i anan dediğimiz bu nevi ortaklıktada) hem kâr, hem zarar söz konusudur. Binânen aleyh bu da caizdir. Keza müsâkât ve müzâraa da

böyledir...

Bunu (yâni Anan Şirketinin eşya üzerine' kurulmasını) caiz görmeyenlere göre alınacak ihtiyâd tedbiri veya çâreye gelince: iki ortaktan her biri, kendi eşyasını veya onun bir kısmım, diğerinin eşyası veya onun bir kısmı karşılığı olarak diğerine satar. [9][9] Meselâ bunlardan birinin eşyası bin dirhem değerindedir, diğerinin eşyası ise beş

bin dirhem değerindedir. Eşyasının değeri bin dirhem olan ortak, bunu diğerine satar. Malını satanın, bütün bu malda altıda bir hissesi bulunur.

Bu altıda bir hisse ile ortaklığa girer. Diğerinin da malın bütününde altıda beş hissesi bulunur. Sonra bu ortaklardan her biri, malın bütünü üzerinde tasarrufta bulunabilmesi için diğerine izin verir. Böylece ortaklık kurulmuş ve başlamış olur. Aralarında elde edilen kârın nasıl taksim edileceğine gelince: imam Ahmed'e göre, aralarında anlaştıkları şartlara göre, imam Şafiî'ye göreyse sermâyelerinin miktarına göre olacaktır. Zararın taksimi ise, ittifakla sermâyeye göre olacaktır. ..

Nikah

Taraflar nikâh akdini yapıp evleniyorlar. Fakat kadın taraf, bu nikâhın akdine, "kendi evinden veya köyünden karyesinden çıkarılıp başka yerde ikâmet ettirilmemesi veya üzerine başka hanım alınmaması" şartını koydurmuştur. Tabiî bu şartlarla kıyılan nikâh sahîh olduğu gibi bu şartlara riâyet edilmesi de gerekmektedir. Çünkü bu, Allah kendilerinden razı olsun Sahabenin icmaldir. Nitekim bu, Ömer'den sahîh olarak sabit olduğu gibi, Sa'd ve Muâviye'den de sabit olmuştur. Onların bu hükmüne ashabtan itiraz ve muhalefet eden de olmamıştır. Umûm Tabiîn de bunu kabul etmişlerdir, imam Ahmed de bunu aynen almıştır...

---

[9][9] Hanefî fıkıh kitaplarından el-Mültekâ'da şöyle denilir: "Şirket-i Anan denilen ortaklık nev'i de, ancak dirhem ve dînar gibi nakiller üzerine kurulabilir. İmam Muhammed'e göre, bunların yerine kullanılan diğer nakitlerle de sahîh olur. Eşya ile İse sahih olmaz. Ancak İki ortaktan her biri, eşyasının yarısını diğerinin eşyasının yarısına karşılık olarak ona satış yaparsa bunun üzerine ortaklık kurabilirler."(Mülteka,94Osmaniye Matbaası ,1309)

Diğer üç mezhep ise buna muhalefet etmişler, kadın tarafını "Evinde veya köyünde ikâmet şartını" geçersiz saymışlar, erkek tarafın buna riâyetinin vâcib olmadığını söylemişlerdir...

Söz konusu nikâh akdi öyle bir yerde yapılıyor ki, orasının hâkimi, böyle bir şarta riâyet edileceği hükmünü geçerli saymamaktadır! Kadın ise, böyle şarta riâyetin te'minîne ihtiyâç duymaktadır, işte bâzan bizim de mevcûd istimale uyarak Hîle-i Şer'iye dediğimiz ve hiçbir kimsenin hakkını iptal etmemek ve hiçbir şer'i mahzuru ihtiva eylememek şartıyla cevazım kabul ettiğimiz ve kitabımızın bu bölümünde birçok örneklerini verdiğimiz ihtiyâd Tedbirlerinden olmak üzere, bu kadının alacağı ihtiyâd tedbiri ne olabilir? Kadın, bu tabiî ve fıtrî, fıtrî olduğu kadar da şer'î olan hakkına, nasıl ulaşabilir?

Şimdi, bu şartla nikâh kıyılmıştır. Fakat kadın, bu şartlara riâyet edilmeyeceğinden korkmaktadır. Aynı zamanda gelin olup kocasının evine götürülmüştür.... işte bu sırada kadın, zayi edileceğinden korktuğu, hakkını sağlama bağlayabilmesi için, kocasının kendisine yakın olmasına izin vermez, bunun için bazı şartlar koşar. Meselâ der ki: "Efendi, ben seninle bu evde (veya köyde) ikamet etmek şartıyla evlendim. Fakat bazan, şarta riayet edilmediği oluyor. Benim de bu hususta endişem var. Bu sebeple bu gece ayrıca şunu da şart koşuyorum: Eğer , beni bu evden (veya köyden) çıkarırsan, beni alıp sefere götürürsen, benim üzerime evlenirsen seninle olan evliliğim sona ermek (senden boş olmak) şartıyla, bana yakın olmana izin veririm! Aksi halde izin vermem!"

Bu hususta kadın, böyle bir şart koşabileceği gibi, kocasıyla birlikte oturup oturmamakta kararın kendisine âit olmasını veya kıyılan nikâhın feshedilmesi hakkının kendisine âit olmasını da şart koşabilir. Bütün bu çâre ve tedbirlerin yetersiz kalacağı hakkında korkusu bulunursa, bu taktirde de şöyle bir çâreye başvurur:

Nikâh akdi sırasında zikredilsin veya edilmesin, dâ^ma geçerli ve saklı bulunan Mehir Hakkını normalinden çok fazla olarak ister. Sonra bu yüksek mehir hakkını, kendisinin şartlarına riâyet edilmediği taktirde geçerli olduğunu, riâyet edildiği taktirde ise, az miktarına razı olacağım beyân eder ve belirler. Hatta ihtiyaç duyarsa, bu yüksek miktardaki mehir hakkını, hâlen ve muaccel olarak da taleb edebilir. Aksi taktirde kendisine kocasının yakın olmasına izin vermez...

Eğer bir soru olarak: "Bu taktirde kıyılan nikah, mehir haklarından hangisi üzerine kıyılmış olur?" denilecek olursa, cevabında: "Kadın, şarta bağladığı hakkını elde etme imkanına kavuşması için, kıyılan nikah yüksek miktardaki mehir hakkı üzerine kıyılmış bulunur" denilmiştir...

Talâk Konusuna Bir Diğer Örnek

Adam, nikâhlı karısına hitaben diyor ki: "Sen, benim seni mal karşılığı boşamamı isteyecek olursan, ben bunu kesin olarak yerine getiririm! Aksi halde sen benden üç talak boşsun!" Kadın da kocasının bu sözüne karşılık olarak: "Ben de senden bu gün mal karşılığı boşamanı talep etmezsem, bütün kölelerim azad olsun!" diyor... Şimdi durum nedir, onların bu müşkilinin çözümü nasıl olacaktır? işte bu durumdaki karı-koca; bu müşkillerini halletmesi için, kalkıp İmâm Ebû Hanîfe'ye giderler...

İmam bunları güzelce dinledikten sonra, kadına hitaben der ki: "Madem öyle söyledin, o halde şimdi kocana hitaben, seni hu'l etmesini (mal karşılığı boşamasını) iste!" Kadın, îmâm'm bu sözü üzerine, aynen dediği gibi yapar... Sonra İmâm kadının kocasına hitaben "haydi karına hitaben, "ben seni bin dirhem mal karşılığı olmak üzere boşadım!" diyerek boşa" der. O da onun söylediğini aynen yapar. Sonra İmâm, yine kadına döner: "Şimdi sen kocana hitaben: "Ben, bin dirhem mal karşılığı boşamanı kabul etmiyorum!" diye cevap ver" der. Kadında böyle cevap verir.

Her ikisinin yeminindeki hususun esasen bağlı bulunduğu ilk şartın böylece yerine getirilmiş olmasından sonra İmâm, kadının kocasına hitaben der ki: "Haydi hanımını alıp evine dön! Çünkü sizin her ikinizin de böylece yeminini yerine getirmiş oldu." İşte bizim caiz saydığımız şer-î çârelerden biri de böyle vukua gelmiştir. Bunlardan biri de, belki daha müşkil olanı da, yine İmâm Ebû Hanîfe'nin huzurunda cereyan etmiştir ki, birçok kimseler böyle bir müşkil karşısında hayrette kalıp, herhangi bir çâre bulmaktan acze düşebilirdi. İşte bu müşkil olay da şöyle cereyan etmiştir:

Gerdek Gecesinde Yapılan Yanlışlık

İki oğlan kardeşten her biri iki kız kardeşten biriyle nikahlanıp evlendiler. Ne var ki zifaf gecesi bir yanlışlıkla biri diğerinin hammıyla gerdeğe girdi. Sabah olunca da durum anlaşıldı... Büyük bir şaşkınlık ve üzüntüye kapıldılar. Derken meseleyi, İmâm Ebû Hanîfe'nin huzuruna gelip arz ettiler. İmâm, olayı dikkatle dinledi ve sordu: "Şimdi bu iki kardeşten her biri, kendisiyle gerdeğe girdiği hanımdan memnun mudur?" Kendisine evet dediler. O da meseleyi şöyle halletti:

"Bu iki oğlan kardeşten her biri, nikahlısını boşasın!" Sonra geceleyin kendisiyle gerdeğe girdiği hanım ile nikahlansın!"

tmam'ın getirdiği bu çözüm, onların hepsinin çok hoşuna gitti, meselelerini bu şekilde hallederek, büyük bir üzüntüden ve müşkilden kurtuldular...[10][10]

Alacak Hakkında Bir Örnek

Adamın birinin bir diğerinde alacağı var. Alacaklı bulunduğu kişinin ise bir akarı (gelir getiren mülkü) bulunmaktadır. Adam onun akarının gelirini alacağına karşılık almak istiyor. Borçlu da buna razı. Bu caizdir. Çünkü o akar sahibinin bu hususta tevkilidir. Yâni o bu suretle ona vekâlet vermiş olur. Eğer alacaklı kişi, borçlunun kendisini bu hususta azledeceğinden korkarsa, buna karşılık şöyle bir tedbir alabilir:

Bu akarı, sahibinden rehin alır, sonra alacağına karşılık gelirini tahsil etmek hususunda ondan izin ister ve alır. Fakat borçlu bu akarın gelirinin borcuna karşılık

---

[10][10] Bu olayı Şafiî âlimlerinden İbni Hacer el-Heytemî, el-Hayratü'l Hısan Fî Menâkıbı Ebî Hanîfeti'n-Nûmân adlı eserinde anlattığı gibi, Hanefî fıkıh kitapları da anlatmaktadır Allâme İbni Abidîn merhum, DürrüİMuhtar üzerine yazdığı Reddü'l-Muhtâr adlı pek meşhur eserinde, Mebsût'tan naklen kaydeder ve diğer âlimlerin, önce bunun hilâfına fetva vermişlerken, İmamın bu fetvasından sonra, önceki fetvalarını geri alıp Imam'ın fetvâsıns katıldıklarını yazar. (Reddü'l^Muhtâr, 2/827, Amire tab'ı, tarihsiz).

alınmasına izin vermek istemezse, yine de alacaklı bunu alacağına karşılık alabilir... veyahut bu akarı, alacağı miktarı geçmemek üzere borçlusundan kiralar. O miktar gelirini, alacağına mahsuben tahsil eder.

Talak Konusunda Bir Örnek:

Hanımı kendisinden Beynûnet-i Suğra[11][11] ile bâin olduğu zaman, hanımının nikâhını yenilemek istiyor fakat, durumun böyle olduğunu hanımı öğrenecek olursa, nikâhın yenilenmesine razı olmayacağından korkuyor. İşte böyle bir durumda kocanın, mürâcât edebileceği birkaç çeşit çâre bulunmaktadır. Şimdi sırasıyla bunları yazalım:

1- Hanımına hitaben der ki: "Hanım, ben bir yemin ettim. Yeminimin mahiyetini sorduğumda bana: "Nikahını yeniliyeceksin!" dediler. Şimdi senin nikahında eğer bainlik vukua geldi ise, nikahın yeniden avdet etmiş olur. Aksi halde nikahını yenilemekten bir zarar gelmez." Bu durumda, eğer nikâhı yenilenecek olan kadının velîsi varsa, nikâhı o da yenileyebilir veya hâkim veya hâkimin vekili de yenileyebilir.

2- Koca, bir sefere çıkmak istiyor gibi görünür, sefere çıkacağı için hanımına bir miktar mâl bırakmak istediğini, bunun ise nikâh mihri olarak bırakılmasının daha iyi ve ihtiyatlı olacağını düşündüğünü ifâde ve izhâr eyler. Bunu da yeni akdedecekleri bir nikâh ile yapmayı uygun gördüğünü söyler. Kadın da bunu kabul edince nikâhını yeniler.

3- Sefere çıkacağını değil de, hastalandığını izhar eder. Yâni kendisini böyle gösterir ve hanımı hakkında bir miktar mâl hakkında ikrarda bulunacağını veya ona bu hususta vasiyet edeceğini, ihiyâta elverişli olanın ise, bir yeni nikâh akdiyle bu malı, bu nikâhın mihri olarak vermek olduğunu ifâde eyler. Hanımı bunu kabul edince de nikâhını akdeder...

Eğer denilirse ki: "Kadın kocasından talâk-ı bâin ile boş olduğu zaman, nikâhın yenilenip yenilenmemesi hakkında söz sahibi olmuştur. Kendi rızâsı olmaksızın onun

---

11[11] Talâk, eğer ric'î değil de bâin ise, ya beynûnet-İ suğra, ya da beynûnet-i kübrâ olur. Buna hafîfe ve galîza da denilir. Bakınız: Reddüf-Muhtâr, 2/618, Fıkhü's-Sünneh, 2/417. Mekîebetü'I-Hadîse, tarihsiz.

nikâhı yenilenemez. Eğer durumun ne olduğunu bilmiş olsa, belki de bu ikinci nikaha razı olmayacaktır. O halde, böyle bir hîle ve çârenin caiz olmaması gerekmez mi?

Cevaben deriz ki: "Sûretâ ve görünüşte bile olsa onun, nikâhın yenilenmesine rızâ göstermiş olması, bu hususta aranan onun rızâsı bakımından yeterlidir. Çünkü o, nikâhın gerçekten yenilenmesine razıdır. Bu hususta kendisine herhangi bir baskı ve te'sîr söz konusu değildir. Ancak o, kocasının bu hususta ki esas maksad ve garazının ne olduğunu bilmemektedir. Kocasının kalbindeki bu maksad ve garazı bil-memiş olması ise, nikâhın yenilenmesi hakkındaki rızasını hükümsüz kılmamaktadır. Hattâ kadın bu hususta, kocasına karşı gülüp te şakacıktan rızâ göstermiş bile olsa yeterlidir. Yâni izin vermiş sayılır. Onun şakacıktan verdiği bu izin ile kıyılan nikâh da sahîh olur.

Nitekim koca dahî şakacıktan kabul etmiş olsa, o da bunu kabul etmiş olur. Yâni onun şakacıktan kabulü ile de, kabul şartı yerine gelmiş olur. Ve nikâh sahihtir. Halbuki bizim buradaki meselimizde kadın, şakacıktan değil, gerçekten nikâhın devamını istemiş, bu maksatla yeni nikâh kıyılması hakkında rızâ ve muvafakatim vermiştir. Bunun ise, evleviyetle sahîh olması gerekir. Sırf kocasının yeni nikâh kıymaktaki maksad ve garazını bilmemiş olması, bunun sıhhatini ortadan kaldırmaz. Biz, bu mesele hakkında böyle diyor böyle kabul ediyoruz...

Bir îtiraz daha: "Meselenin bu şıkkında adam yine nikâhı kasdet-mekte ise de, kadın malı kasdetmekte, nikâhı kasdetmemektedir. Yâni sırf o malın kendisine ulaştırılmasının kasdedildiğini zannetmektedir. Bu durumda ne diyeceksiniz?"

Cevap: "Evet, kocanın esas maksadı mâl vermek değildir. Fakat mal veriyor gibi veya sefere çıkacağından böyle yapıyormuş gibi görünmekle beraber, esas maksadının nikâhı yenilemek olduğu meydandadır. Kadın da bu durumda, nikâhın yenilenmesi maksadını görmüş, kendi rızâsı ile buna muvafakat etmiş bulunmaktadır. Onu, bu maksadın dışında tutamayız. Yâni o da bunu kastetmiş ve buna razı olmuştur...

Bilirsiniz ki: Adamın biri, bir diğerine alayına ve şakacıktan:

"Nikah mehri yüz dirhem olmak üzere, kızını benimle evlendir!" derse, kız da bunu duyuyor olsa, kızın babası da, yine şakacıktan ve alayına olarak: "Tamam, kızımı seninle evlendirdim!" derse, bu iş şaka olarak kalmaz, nikâh akdedilmiş olur. Ve bu adam, adamın kızını alıp götürür öve onunla gerdeğe girerse girer. Yâni bu kendisine helâldir.

Asla zina etmiş olmaz, nikâhlı hammıyla birleşmiş olur. Nitekim bu husuta, Sünen sahiplerinin rivayet ettikleri bir Ebû Hüreyre hadisi bulunmaktadır. Bu hadîs aynen şöyledir:

"Üç şey vardır ki, bunların ciddisi de ciddi, şakası da ciddidir! Bunlar: nikah, talak ve ric'attır."[12][12]

Alacağın Tahsili Konusunda Bir Örnek

Birisinin başkasına borcu var. Borcunun Ödenmesini, bir diğerine havale ediyor. Havaleyi kabul eden alacaklı ise, malının havale verilen kişinin yanında zayi olmasından korkuyor. îşi oldukça sağlama bağlamak istiyor. Bu durumda şöyle bir çâreye başvurur; borçluya hitaben der: "Sen bana mâl ile ihale verme, beni alacağımı ondan tahsil için vekîl kıl. Ve senin adına ondan alacağımı benim yammda karz (ödünç) eyle. Sonra bunu, alacağıma takas etmekle hepimiz borçtan zimmetimizi berî kılmış oluruz."

Tabiî bu meselede borçlunun da endişesi olabilir.-Bu durumda o da vekiline yâni havale verdiği kimseye hitaben: "Benim bu borcum hakkında-bana kefil ol! der, o da bunu kabul eder. Bu durumda o aldığını kendisi adına almış, borçlu nâmına alacaklıya karşı da borcun ödenmesini yüklenmiş olur. Eğer havaleyi kabul eden kimse, borcun ödenmesini yüklenmek istemez ise bu sefer esas alacaklı ona karşı' alacağını belli bir müddet zarfında Ödemesi için zaman verir, bu zaman zarfında Ödemediği takdirde ona havale verene mürâcât hakkını saklı tutar ve alacağını, ona havale verenden tahsil eder. Bu havale meselesinin, bu ve benzeri şartlara bağlı kılınması caizdir. Yâni o, borçlu tarafından verilen havaleyi bu şekilde şartlı olarak kabul edebilir. Havaleyi yüklenen kişi, alacağını ödemediği takdirde, esas borçluya mürâcât hakkını böylece saklı tutmuş olur.

---

[12][12] Hafız fbni Hacer'in Telhîs'ında bildirdiğine göre, bunu; Ahmed, Ebû Dâvûd, Tirmizî, fbni Mâce, Hâkim ve Dârekutni rivayet etmişlerdir. Ayrıca Hâkim, bu hadîs sahihtir demiş ve Hafız Zehebi de bunu ikrar etmiştir. Tirmizî de hasendir demiştir. Nesaî ise, başkalarına katılmayıp münkerdir demiş. Metinler ve rical üzerine titiz tenkidleri bulunan Hafız ei-Elbâni ise, hasendir hükmünü vermiş, diğer tarîkler ve ashabın eserleriyle kuvvet bulduğunu söylemiştir. (A. Afîfî).

Alacağa Karşı Rehin Alınması

Birinde bir miktar alacağı bulunan ki;şi, bir malı ondan rehin olarak almış. Fakat rehin aldığı bu malın, bir başkasına âit olmasından endişe ediyor. İşi sağlama bağlamışken, fırsatın kaçmasını istemiyor, îşte bu durumda o, şöyle bir tedbîr alabilir: Borçlusuna hitaben: "Birisinin, "Bu rehin tutulan mal, aslında bana aittir" iddiasıyla ortaya çıkması halinde sorumluluk, sende bulunan alacağımın tazmini (ödenmesi) sana âit olacaktır" der. Bunun sorumluluğunu ona önceden kabul ettirir. Böyle biri ortaya çıktığı takdirde de, alacağını tahsil için yine ona mürâcât eder. Bunun yerine bir başka malı rehin olarak vermesini ondan ister.

Şöyle bir tedbîr alabilir: Yine borçluya hitaben ve şahitler huzurunda: "Eğer biri ortaya çıkıp bu rehin tutulan mal bana aittir diye bir iddiada bulunacak olursa, bu iddianın dinlenilmeyip bâtıl sayılmasını Önceden kabul eder misin?" der ve bunu ona ikrar ettirir. Bu durumda yine işini sağlama bağlamış olur. Böyle bir iddia ortaya atılsa bile artık dinlenilmez.

Kayıtsız Ve Senetsiz Alacaklar

Kişinin, bir başkasında yüz dinar (yüz altın lira) alacağı var. Ancak bunun ellisinin senedi bulunmaktadır. Diğer ellisinin ise senedi yoktur. Bu durumda borçlu, senedi bulunmayan alacağını inkâr etmektedir. Acaba nasıl bir tedbîr, hîle ve çâreye başvurabilir?

Tabiî bu, oldukça zor bir durum meydana getirmiştir. Bir defa işin başında tedbirsizlik yapılmış, sünnet olduğu halde alacağının diğer kısmına âit senedi ihmâl etmiştir. Fakat yine de, Şer'i herhangi bir mahzuru irtikâb etmeden bir çâre bulunabilir. Meselâ: Garîb bir adamı, senedi olan alacağını tahsil etmesi için şahitler huzurunda vekil tâyin eder. Sonra bir başka celsede, başka şahitler huzurunda onu vekâletten azleder.

Sonra vekîl gider, borçludan senede bağlı borcun tahsilini talep eder. Ve kendisinin, alacaklının şahitli vesikalı vekili bulunduğunu is-bât eyler. Böylece alacağı borçludan alıp alacaklıya teslim eder. Sonra ortalıktan kaybolur. Daha sonra alacaklı kişi, borçludan senede bağlı elli dinarının teslimini ister. Borçlunun: "Ben senin bu alacağını, senin senedli vekiline teslim ettim!" demesi üzerine, onu daha önce vekâletten azletmiş bulunduğunu, bu hususstaki şahitleriyle isbât eder. Borçlu, bu borcunu ödemekten imtina ederse, mahkemeye verip hâkim vasıtasıyla tahsîl eder. Hâkim de bu istikâmette hüküm verip onun alacağını alı-verir. Borçluya der ki: "Şimdi sen, vekaletten azledilmiş olduğu halde senden o miktar malı almış bulunan kişiyi bul, verdiğin elli dinarı ondan âl."

İşte bu müşkil de böylece halledilebilir. Tabiî önceden bir engel ile karşılaşılmaz ise. Çünkü borçlunun da bu gibi hususlarda, kendisinin aleyhine olabilecek bazı hususlar için tedbirli ve dikkatli olduğu görülebilir. Eğer borçlu bu hususta Önceden endişeli olup, vekile ödeme yapmaktan imtina ederse, imtina edebilir. "Senin onun vekili olduğuna onun ikrarı olmadıkça veya kendisi hazır bulunmadıkça bir ödeme yapamam!" diyebilir. îşte sonunda böyle bir çaresizlikle karşılaşmamak için, şühhesiz iyi ve gerekli bulunan; Resûlüllâh Efendimiz'in bâzı vesilelerle buyurdukları ve açıkça duyurdukları veçhile, tedbirini esasen önceden almış bulunmak, sonunda "keşke şöyle şöyle yapsaydım!" demek durumunda kalmamaktır.

Bir Varisine Borç İkrarı

Kişi, ölümünün yaklaştığını hissedecek deredece ağır hastadır. Varislerinden birine borçlu bulunmaktadır. Zimmetini, ona olan borcundan kurtarmak istiyor. Ona borçlu olduğuna dâir ikrar verse geçerli olmayacak, vasiyette bulunsa, vârisine vasiyette bulunmuş olacağından yine yeterli ve geçerli olmayacak. O halde nasıl bir çâreye başvurabilir?

Cevap;

Kendisine borçlu bulunduğu bu vârisi ile, onun îtimâd ettiği bir kimseye borçlu olduğuna dâir ikrar vermek üzere anlaşır. Sonra onun vâsıtası ile o kişiyi çağırtır, onun

yanında, "sonunda kendisine teslim edilmek üzere o kişiye borç ikrarı verir. Bu mûtemed kişi, ikrar edilen miktarı onun malından aldıktan sonra bu alacaklı olan vârise bunu teslim eder. Tabiî bu meselede, bu mûtemed kişi de, hâkimin kendisine bu hususta yemin vermesinden endişe edebilir. Ve bu takdirde bu çâre, geçersiz olur. Çünkü hâkimin kendisine yemin vermesi hâlinde, "ben bu ikrar veren kişeden, gerçekten alacaklıyım" diye yemin edemez. Çünkü yalan yere yemin etmek de, şer'î mahzurlardan biridir. Bizim müker-reren söylediğimiz gibi, bir çârenin geçerli olması içinse, şer'i bir mahzurun irtikâbı asla caiz olmaz! Binaenaleyh, böyle bir hile de caiz olmaz. Bu durumda başka bir hileye başvurur. Şöyle ki:

Hasta, bu muteber kişiye: Vârisimin bende olan alacağına karşılık bir malını ona satış yap" der, o da böyle yapar. Bu durumda, kendisine bu hususta yemin verilecek olursa, sahîh ve sabit olan bir iş üzerine yemin etmiş olur. Kğer onun, vârise satacak bir mah olmazsa, vâris kendisine bir mal hediye eder, o bu hediyeyi kabul eyler, sonra bunu vârise, yine vârisin vefat edende olan alacağı karşılığı olarak satar, yine ondan, daha doğrusu onun adına vefat eden kişiden alacaklı duruma düşer.

Hacir

(Mal Sahibinin, Malı Hakkındaki Tasarruf Hakkının Kaldırılması) Kişi malında gayet güzel ve meşru bir tasarrufda bulunmakta herhangi bir israfı bulunmamaktadır. Fakat buna rağmen vâki şikâyet üzerine hâkimin huzuruna çağrılmış ve mahkemede aleyhinde şahitlik edilmiştir. Hâkimin, kendisinin kendi malı üzerindeki tasarruf hakkını kaldırmasından korkmaktadır. Bu durumda hâkimin huzurunda: "Eğer bana karşı hacir kararı verecek olursan, kölelerim âzâd, bütün malım da fakirlere sadaka olsun!" der. Bu durumda hâkim, kendisi üzerine hacir kararı veremez. Çünkü hâkimin görevi, onun malının korunması hakkında bir karar almasıdır. Eğer onun hakkında bir hacir kararı koyacak olursa, o bu karara bağlı olarak bütün malını kaybetmiş olur. Hacirdeki maksadı, hacir kararı ile ibtâl eylemiş olur.

Borcun İnkarından Sonraki Sulh Akdi

Bize göre, ikrar üzerine sulh anlaşması yapmak caiz olduğu gibi, inkâr üzerine sulh anlaşması da caizdir, imâm Ebû Hanîfe ve înıam Mâlik'e göre de sahihtir. Bu durumda alacak iddiasında bulunduğu ve borçlunun bunu inkâr ettiği bir durumda; iddia ettiği alacağın bir miktarı üzerinde borçlu ile sulh anlaşması yapsalar, bu miktarın tahsili kendisi için caizdir. İmam Şafiî ise bunu kabul etmemekte ve: "Böyle bir sulh anlaşması sahih değildir. Çünkü böyle birşey sabit değildir. Üzerinde sulh yaptığı şeyi, hangi yolla tahsîl edecek? Ortada bir ikrar yok ki, bunun tahsili caiz olsun. Eğer borçlu borcunu ikrar eylese, sonra bu borcun bir miktarı üzerinde sulh olsalar, bu takdirde bu sulh olunan miktarın tahsili caiz olurdu. Çünkü bu durumda, sulh olunan miktardan fazlasını borçluya hibe etmiş veya onu, o miktarından ibra eylemiş olurdu" demektedir.

Cumhur (büyük ekseriyet) ise şöyle demektedir: "Önce inkâr edilip sonra sulh olunan bir anlaşmanın sahîh olacağına dâir, Kitap ve Sünnette deliller vardır. Meselâ bir âyet-i celîlesinde Yüce Allah, insanlar arasındaki sulhu Övüp teşvik etmiş, sulhun mutlak hayır olduğunu haber verip şöyle buyurmuştur:

"Mü'minler, ancak birbirlerinin kardeşleridirler! O halde, iki kardeşinizin arasında sulhu sağlayınız."[13][13]

Daha önce de gördüğümüz gibi, Peygamber (s.a.v.) efendimiz de hadîslerinde: "Sulh, müslümanlar arasında caizdir. Ancak bir sulh ki, bir haramı helâl kılar veya bir helâli haram kılar; işte böyle bir sulh caiz değildir" buyurmuştur.

Kıyâsa ve meseleyi mânâ ve mâhiyeti itibariyle ele almaya gelince: Böyle bir olaya baktığımızda görürüz ki, borcu olduğu iddiasına uğrayan kimse» önce borcu bulunduğunu inkâr ettiği halde, sonra söz konusu borç miktarının bir kısmı üzerinde sulh olması ile; kendisi üzerinde dâva ikâme edilmesini ve daha ona bağlı bazı hususları bertaraf etmek istemektedir. Çünkü kişinin izzetini, bu gibi hususlardan korumak istemesi sahîh bir garazdır ve akıl sahiplerinin rağbet edeceği murâd ve

[13][13] Hucurat suresi, 10

maksatlardandır.

Aksi takdirde kişi, iffet ve izzetini zedelemiş ve hoşa gitmeyecek bâzı şeylerle karşılaşmış olabilir. Diyelim ki iddiacı, bu iddiası hususunda yalancıdır, fş mahkemeye götürüldüğü takdirde ona yemin ve and verilecektir, o da yalan yere yemin edecek veya bundan vazgeçecek. Yahut yemin ettiği halde yemini red olunacak. îşte, borcu olduğu iddiasına uğrayıp da bunu önce inkâr eden ve sonra bir miktarı üzerinde sulh olan kimse; bütün bunların ve benzerlerinin olmaması için, birmiktâr maddî ve manevî fedâkârlıkta bulunup,, kendisinin de dâva konusu yapılmasını önlemiş olur. Böyle sahîh ve yerinde bir maksatla, bir miktar mal üzerinde, sulh anlaşması yapabilir. O miktarı Ödeyip, bütün bunlara mâruz kalmaktan kendisini uzak tutabilir. Onun böyle bir maksadınaulaşması için, böyle bir anlaşması da sahîh olmak gerekir.[14][14]

Alacak iddiasında bulunan kişi; borçlunun, böyle inkâr üzerine bir sulh anlaşması yapmakla beraber bunu, iptal edecek bir hakime götürmesinden korkacak olursa, bu takdirde borçlu adına bir başkası ile anlaşma yapar. Bu üçüncü şahıs, borçlu adına kendisine ikrar verir, sonra belli bir mâl üzerine kendisiyle anlaşır. Bu üçüncü şahsın, borçludan izin veya vekâlet alması şart değildir, eğer iddia edilen alacak deyn (zimmetinde sabit olan şey), ödünç olan bir hak ise.

Eğer deyn değil de ayn olan bir hak ve mal ise; bu takdirde borçlunun vekili olması veya "Onun vekâletini aldım" ifâdesinde bulunması lâzımdır. Aksi halde bu sahih olmaz. Birinci şıkkın, yâni borcun deyn olması hâlinde bunun sahîh olmasına gelince: Çünkü bu hususta o, şöyle der: "Eğer olacak iddiasında bulunan adam, aslında doğru söylüyorsa, bu takdirde ben, borçlunun borcunun bir kısmını gerçekten Ödemiş oluyorum. Eğer bu adam, yalandan alacak iddiasında bulunuyorsa, bu takdirde onu bu dâvadan, tıpkı bir esîri esaretten kurtarmış gibi kurtarmış oluyorum." Tabiî netice de alacaklı şahıs, borçluyu borçtan ibra eyler.

14[14] Nitekim, Umara bin Hamza'nın başından şöyle bir olay geçmiştir: O, halîfe Mansûr'un yanma geldiğinde, halîfe kendisini izzet ve ikramla yanına oturtmuş. Halîfe o gün, halkın bâzı dâvalarına bakıyormuş. Halîfe, her defasında olduğu gibi topluluğa hitaben: "Bir şikâyeti, dâvası olan söylesin" der. Biri ayağa kalkıp Umara'dan dâvâcı olduğunu, onun kendisine âit bulunan bir araziyi elegeçirdiğini söyledi... Halîfe Umâra'ya: "Cevap ver" dedi. Umara da: "İddia ettiği gibi tarla onunsa, yine onundur. Eğer bana aitse, yine onundur: Onu kendisine hibe ediyorum" karşılığını verdi. Bütün oradakiler, Umâra'nın, izzet ve iffetini böylesine korumasına hayran oldular... (el-Tuhfetü'l Mardıyye, 118, Amire 1320).

Eğer borçlu, kendisi adına sulh yapıveren kimseye, vekâlet vermesi gerektiği meselede vekâlet verdiğini itiraf etmez ise; bu durumda işin hilesi ve sahîhlik yolu şudur: O yabancı üçüncü şahıs, alacaklı ile olan sulh muamelesini kendisi adına yapar. Bu takdirde o, tıpkı birinin elinde ki çalınmış malı satın alan adam gibidir. Eğer aleyhinde dâva açılan kişi, bunu manen itiraf ediyor ise, aslında dâvâlı o olur. Yok itiraf etmiyorsa, bu üçüncü şahıs, onun davacısı olamaz. Bu üçüncü şahsın bu hususta zahiren itirafta bulunması ise, sâdece alacaklı ile bir sulh yapılmasının sahîh sayılmasına yaramış olur.

Bir Hak İddiası Üzerinde Yapılan Sulh Akdi

Kişi, bir başkasının elinde bulunan tarlanın, ev veya bahçenin kendisine âit olduğunu iddia ediyor ve onun meselâ on zirâi, veya daha azı veya daha fazlası üzerinde onunla sulh oluyor. Bu anlaşma da caizdir. Keza bir başka tarla veya ev üzerinde de böyle belli bir miktarda hakkı olduğunu iddâ etmesi üzerine yaptığı diğer anlaşma da geçerlidir. "Niçin, bütün hakkının aynı evde veya aynı tarlada olduğunu iddia etmiyor?" diyerek, onun bu iddiası veya sulh anlaşması red edilemez. Çünkü bu durumda o, "Ben, hakkımın bir kısmını aldım, diğer bir kısım hakkım ise bakîdir" demiş gibi oluyor. Eğer o, böyle bir anlaşmayı sahîh saymayan bir hâkime götürüleceğinden korkacak olursa; onun için çâre ve çıkar yol şudur: Bu iki evden veya iki tarladan alacaklarının yekûnunu toplar ve bir ev veya bir tarla üzerinde o yekûn miktarın hak iddiasında bulunur. Sulh anlaşmasını bunun üzerine yapar. Bu da sahîh ve gerekli olur.

Suçun Neticesini Affetmek

Adamın biri, birisinin kafasını yaralıyor. Yaralı bunu affediyor. Sonra adam, yarası azıp ölüyor. Bu durumda yaralayan kişi tamamen affedilmiş olur mu? Eğer yaralanan kişi, onu affettiği zaman: "Ben bunu ve bundan doğacak olan zararları hep affettim" demişse. Eğer, "...ve bundan doğacak olan zararları" diye bir ifâdede bulunmamışsa, iki

rivayetten birine göre, yine affetmiş sayılır. Diğer rivayete göreyse, bunun diyeti ödetilir.

Eğer bu yaradan ölen zât, "bu yarayı" tâbirinin yerine, "bu yara hakkında onu affettim" tâbirini kullanmış ise, yaranın sirayet edip ölmesiyle yaralayan kimseye bir diyet lâzım gelmez. Çünkü bu durumda o onu, tamamen affetmiş sayılır. Bu takdirde, tek rivayet vardır. (Yâni Hanbelî Mezhebinde).

Ebû Hanîfe'nin mezhebine göre ise, tâbirin böylesi ve bu kadarı ile tamamen affetmiş sayılmaz. Eğer derse ki: "Gerek bu cinayetten yana, gerekse bundan doğacak şeylerden yana ben onu affettim" işte bu takdirde diyet düşer.

Böyle bir olay karşısında ihtiyatlı ve tedbirli davranmak isteyen kişi, yaralananın yanma şahitlerle gider ve ondan böyle yeterli bir ikrar alır. Bu suretle, sonradan başının sakıntıda kalmasını önlemiş olur. Aksi halde, Ebû Hanîfenin mezhebine göre hüküm verecek bir hakime götürüldüğü takdirde, diyet ödemek zorunda bırakılır.

Mirasta Sulh Akdi

Vefat eden bir kimse, geride hanımını ve bâzı vârislerini bırakıyor. Ölenin hanımı, vârislerin kendisiyle bir sulh anlaşması yapmalarını istiyor. Burada ölenin terike olarak ne bıraktığına, vârislerin ne üzerine sulh yapacaklarına bakarız. Eğer terikede (bırakılan mallarda) altın ve gümüş gibi esman; para var ise ve ölenin hanımı, diğer vârislerle para üzerine bir sulh yapmışsa, bu ribâya müeddî olacağı için sahîh olmaz. Çünkü onun bu sulh anlaşması, mîrâs hakkının para ile satılması demektir. Eğer onlarla bir eşya veya akar üzerinde bir anlaşma yapacak olursa, veya ölenin terikesinde gümüş para bulunduğu halde altın para veya altın bulunduğu halde gümüş para üzerinde bir anlaşma akdederse, bunlar caiz olur. Terikedeki esas hakkının miktarının ne kadar olduğunun bilinmemesi, böyle ortadan bir anlaşma yapmasına engel değildir. Çünkü sulh akdi, alım-satıma kıyasla daha geniş bir sahaya sahiptir.

Eğer vefat edenin terikesinde, birtakım duyûn (ödünç veya alacaklar) varsa, bu takdirde bunun üzerine bir sulh anlaşması yapamazlar. Çünkü bir borcun veya alacağın,

esasen borçlu olandan başkası tarafından bir başkasına satışı mümkün değildir.

Böyle bir durumda onun müracaat edebileceği yol ve çâre şudur: Onun, alacaktan hissesi kadarını vârisler kendisine ödünç olarak verirler. Sonra o, vârisleri alacaktan hissesini tahsil için vekîl kılar. Sonra bu hissesine karşılık, eşyadan belli bir şey üzerinde onlarla bir anlaşma yapar, işte bu durumda vârisler; onun alacaktan hissesi kadarını ona ödünç vermişler, onun hissesinin tahsili için onun vekili olmuşlar, ayrıca onun alacağı üzerinde belli bir mâl ile onunla anlaşmış oldular. Alacaktan onun hissesi kadarını ona vekâleten aldıkları zaman, onun elinde bulunan ödünç kadar bir malı, o mâl cinsinden olmak üzere tahsil etmiş, sonra bunu ondaki ödünce takas etmek suretiyle onun hissesini vermiş olurlar.

Bu esnada yaptıkları sulh akdini de, belli bir eşya üzerine yaptıkları için, bu sulh anlaşması da eşya üzerine vâkî olmuş bulunur. Onlar, ölenin bu eşine bir ödünç vermeden de, belli bir eşya üzerine kendisiyle bir anlaşma yapabilirlerdi. Yok eğer borçluların zimmetlerinde sabit bulunan alacakları kendi aralarında taksim etmek isterlerse; meşhur olan kavle göre bu caiz olmaz. Fakat diğer rivayete göre hüküm caiz olmasıdır ki, bize göre sahîh olan da budur. Çünkü bâzan, gerek vârislerin, gerekse borçluların iyilik ve maslahatı bunda bulunabilir. Yeterki zimmetlerdeki alacağın taksiminde, adalet ve müsavatı gözetmiş olsunlar.

Kişilerin zimmetlerindeki borç miktarının aslında birbirinden farklı bulunmaları buna engel teşkil etmez. Meselâ borçluların bâzıları fakir, bazıları da zengin olması halinde, varislerden kiminin hissesine fakirdeki alacağı, kiminin hissesine de zengindeki alacağın verilmesi, adalete uygun düşmez. Fakat hepsi; alacağının bir kısmını zengindeki, bir kısmını da fakirdeki alacaktan alacak şekilde bir taksim yapılır, yine adalete uyulmuş olur. Kendilerinin de buna rızaları bulunmaktadır. O halde bunu batıl saymaya da mahal kalmamış olur.

Alacağın Sadaka Olarak Dağıtılmasını Borçludan İstemek

Adamın biri, bir diğerinden alacaklıdır. Ve ona hitaben diyor ki: "Onu benim adıma

sadaka olarak fakirlere ver!" Borçlu kişi de, bunun , üzerine onu sadaka olarak dağıtıyor. Acaba böylece borcunu ödemiş olmadı mı?

Mezhebimiz âlimlerinden bâzıları diyorlar ki: "Borçlu böyle yapmakla borcunu Ödemiş olmaz. Miktar belirlenmediği için, borç bakîdir. O, bu suretle kendisi adına sadaka vermiş olur..."

Yine onlar diyorlar ki: "Bu borçlu kişi, eğer alacaklısının kendisine: "Sende bulunan şu miktar alacağımı, benim adıma sadaka olarak dağıt" demesi üzerine o kadar malı sadaka olarak dağıtsaydı, ona olan borcunu ödemiş olurdu... Çünkü bu durumda o, alacaklısına ikrazda bulunmuş olurdu ve bunu, ona olan borcuna takas ederdi..."

Yine onlar diyorlar ki: "Eğer alacaklı borçlusuna hitaben: "Haydi sende olan alacağım ile ticâret yap, kârı aramızda ortak olsun!" dese, bu sahîh olmaz... Bunun hilesi, yâni çâresi şudur: Adam, borçlusuna hitaben: "Haydi sende olan alacağımı, oğluna veya karma devret! Ben buna izin veriyorum. Sonra onu oğlundan alıp, kârı aramızda ortak olmak üzere ticârette bulun" der. O da böyle yapar."

Bizim anladığımız odur ki: Bu alacaklı kişi, borçlu kişiye: "Sende olan alacağımı, sadaka olarak dağıt" demekle, borçlu da bunu yapmakla borç ödenmiş olur... "Kişi, kendi fı'liyle kendisini borçtan ibra etmiş olmaz" gibi gerekçelerle, birtakım çâreler aramaya lüzum yoktur. Çünkü o, o fili, kendiliğinden yapmış değildir. Alacaklısının emriyle yapmıştır. Onun emriyle onun adına yaptığı tasadduk, kendisi adına değil, o alacaklı kişi adına yapılmış bir fiildir. Filin yapılışmdaki niyet ve maksat da budur. Mezhebimizin bâzı âlimlerine göre de, sahîh olan budur. Her ne kadar borcun miktarı sözle belirlenmiş değilse de, niyetle belirlenmiş olması kâfidir. Bunda, ne gibi bir eksiklik veya mahzur vardır?

Bir Kimseyi Masrafları Karşılığı Çalıştırmak

Bir kimseyi, yeme, giyinme gibi ihtiyaçlarını karşılamak karşılığı olarak çalıştırmak, bize göre caizdir... Bir hayvanı, yapılacak masrafları karşılığı kiralamak da böyledir.

İmam Malik'e göre, sütannenin ücretini, kendisine yapılan masraflara tutmak da caizdir, imâm Şafiî bu iki meseleyi kabul etmiyor. înıâm Ebû Hanîfe ise, son meselede imâm Malik gibi hüküm veriyor. Bu konuda kişi; ihtiyaç duyması halinde ücret veya kirayı, belli bir miktar nakitle yapar, yaptığı masrafları ise onun vekili olarak yaparsa, vâkî ihtilafı bertaraf etmiş olur...

Kira Konusunda Bir Örnek

Kişi birşey kiralıyor. Kiraladığı bu şeyi, herhangi bir kimseye kiraya verebileceği gibi, kendisine kiraya vermiş olana da kiralayabilir, imâm Ebû Hanîfe ise, bunu caiz görmemiştir...

Buna ihtiyaç duyan bir kimse, bunun bâtıl sayılmaması için şöyle bir çâreye başvurabilir: Önce kiraladığı bu şeyi, bir başkasına kiraya verir, sonra bu kişi, onu kendisine önceden kiraya veren kişiye kiraya verir. Böylece bu üçüncü şahıs vasıtasiyle bunu, bâtıl sayılmayacak bir şekilde kiraya vermiş bulunur.

Kefillik Konusu

İki kişi bir kimseye kefil oluyorlar... Bu iki kefilden biri, kefil oldukları şeyi hak sahibine teslim ediyor. Tabiî diğeri de kefaletini edâ. etmiş olur... Nitekim iki kişi, belli bir borcun tazminini üzerlerine aldıkları zaman da durum böyledir. Yâni ikisinden biri kefil olduğu şeyi ödediğinde, diğeri de bundan berî (kurtulmuş) olur. iki kefilden biri, üzerine gerekeni edâ etmekle diğerinin berâatini kabul etmeyen bir hâkime meselenin götürülmesinden korkulduğu taktirde ise, çare şudur: Kefil oldukları şeyi ikisinden biri Ödediği takdirde, diğerinin dahî bunu ödemiş sayılacağı hakkında önceden yetki alırlar. Veya hak sahibine hakkını edada biri diğerinin vekili olduğunu önceden söylerler ve bunu şahitle vesîkalandırırlar. Bu taktirde ittifakla iki kefilden biri, kefaletinden beraat ettiğinde, diğeri dahî beraat etmiş (üzerine düşeni edâ eylemiş) sayılır...

Kefil Olmak Konusunda Bir Başka Örnek

Miktarı belirlenmemiş veya zimmete borç olarak vacib olmamış birşeyin tazminini üzerine almak, aslında sahih ve caizdir. Nitekim bir başkasının hak sahibi olarak ortaya çıkması ihtimaline binaâen, bu hakkın ödenmesini uhdesine almak da sahih ve caizdir. Meselâ adamın biri, diğerine hitaben: "Senin falanca kişiye verdiğin şeyin ödenmesini ben üzerime alıyorum!" demesi halinde, o verilen şeyin tazminini (ödenme sorumluluğunu) üzerine alması sahihtir. O verilen şeyin miktarının mechûl bulunması bunun sahîh olmamasını gerektirmez. Bize göre bu böyledir. Fakat imam Şâfîî bunu sahih saymamıştır. Eğer böyle bir meseleyi sahih saymadığı için hakimin bunu geçersiz kılacağından korkulacak olursa; o şeyin tazminini üzerine alan kişi: "Senin ona ver-. diğin şeye: bir dirhemden bin dirheme kadar ben zâminim (kefilim)" der. Bu suretle o şeyin tazminimi üzerine almış olması; Şafiî'ye göre de sahih olmuş bulunur.

Eğer o şeye bir değilde iki kişi zâmin (kefil) olsa, miktar da belirtmemiş bulunsalar, bunların her ikisi müsâvî olarak o şeyin tazminini uhdelerine almış olurlar. Yani yine sahih ve caizdir. Yok eğer borçlandıkları şeyin miktarını belirleyip meselâ biri: "Borcun üçte birini", diğeri de "üçte ikisini" üzerine almış olsalar yine,sahihtir. Çünkü bunlardan her biri, ne miktar bir malı veya borcu uhdesine almış ise o miktarın tazmininden sorumludur. Bunun sahih oluşunu engelleyen bir husus da yoktur. .

Malın veya borcun tazminini üzerine alan bu iki kişiden biri diğerine de zâmin (kefil) olabilir. Yâni biri diğerinden kendisine zâmin olmasını ister, o da bunu kabul ederse, bu da caizdir. Çünkü mal veya borç, bunlardan her birinin zimmetinde sabit olmuştur. Bir malın veya borcun tazmin (ödeme) sorumluluğunu üzerine alan iki kişiden birinin, kendi zimmetine yüklendiği borca diğerini kefil kılması da, bu sebepten caiz olmaktadır. Tazmin zorumluluğunun, ashnca caiz olması gibi.

Ortaklık Konusu

İki kişi, aralarında "Şirket-i Anan" dediğimiz bir ortaklık kurmuş. Bunlardan biri, ortağının izni ile, ortak malı yanma alarak sefere çıkmak istiyor. Fakat geride kalan ortağının vefat etmesi hâlinde, onun vefatından sonra bu ortak mai üzerinde tasarrufda bulunmuş olma sorumluluğundan çekiniyor. Çünkü bu takdirde kendisinden, onun vefatından önceki malın tazminini istiyecekîer. Çünkü mal vârislere intikâl etmiş, ortaklık da sona ermiş bulunacak. O, bu duruma düşmek istemiyor, îşte bu durumda onun alacağı tedbir şudur:

Ortağının gerek hayatında, gerekse vefatında bu ortak malın üzerinde nasıl faydalı bulursa o şekilde tasarrufda bulunmak üzere yetki ve vasiyet alır. Hatta gerek duyarsa, ortağının hissesi bulunan malın, ona varis olacak olan oğullarından küçüğüne veya büyüğüne ait olması hallerinde de, o onlardan yetki ve vasiyet alır. Bu şekilde sefere çıkar ve ortağının vefat etmesi halinde, ortaklığın batıl sayılması durumuna karşılık yetki ve tedbir almış olur.

Ortaklık Konusunda Bir Başka Örnek

Diyelim ki, dul bir kadının iki erkekten her birine biner dirhem borcu bulunmaktadır. Yani onların ortak bulunduğu bir malı, onlardan iki bin dirheme veresiye satın almıştır. Henüz bu borcunu Ödemeden, bu iki erkekten biri kendisiyle evlenmek ister. Onda bulunan bin dirhem alacağını da, ona olan mehr borcuna sayar. Nikâh da bu durumda sahihtir. Fakat diğer alacaklı, borçlu bulunan bu kadındaki alacaklarının müşterek bir alacak olduğunu, alacağın bin dirhemlik kısmının tahsil edilmiş sayılacağını, binânen aleyh bu bin dirhemin yarısının kendisine tazmin edilmesi gerektiğini iddia ediyor. Bu iddiasında acaba haklı mıdır? O kadınla evlenen kişiden, beş yüz dirhem alabilir mi? Fıkıh âlimlerinden bazıları buna "Evet" demektedirler. Bize göre

ise hayır.

O kadınla evlenen kişinin, kadının mehrine sayılan bin dirhemin yarısını, bu adama tazmin etmesi gerekmez. Çünkü o, onda bulunan bin dirhem alacağını, nikah sebebiyle ona borçlandığı mehr yerine saymıştır. Bu da sahih ve caizdir. Nikah da caizdir. Kadın da evlendiği bu kişiye olan bin dirhem borcundan kurtulmuştur. Diğer kişi ise, sâdece kalan bin dirhem alacağının talibi olur. Yoksa nikâh mehrine sayılan bin dirhemin yansını, o kadınla evlenen kişiden taleb edemez. Fakat "taleb edebilir" diyenlere karşı da bir tedbir alması iyi olur. Şöyleki: Evlenmek istediği bu kadına hitaben: "Benim sende olan alacağımı sana hibe ediyorum" der. Sonra kendisiyle, mehri bin dirhem olmak üzere nikahlanır. Sonra kadın kendisine bu mehri hibe eder. Böylece diğer kişinin, ortak alacaktan tazmin dâvası açabilmesini önlemiş olur. Çünkü o, alacak tahsil etmemiştir. Zira birinde bulunan ortak alacaktan kişi kendi hissesini ona hibe veya teberru ettiği zaman, alacağından vazgeçmiş olmaktadır. Diğer alacaklı ise, kendi hissesini tahsil etmekle mükelleftir. Ortağım, "neden alacağını hibe ettin?" diye sorumlu tutamaz. İşte bu işin hilesi de budur. Yâni böylece çâresi bulunmuş olur. Ortağının hukukuna da herhangi bir zarar vermeden.

Tabiî denilebilir ki: "Kimsenin hukukuna zarar vermeden, diyerek bir çâre söylediniz amma, adamcağız önce o evlenmek istediği kadmda bulunan alacağını ona bağışladığına göre; bundan sonra kadın onunla evlenmek istemezse, adam mağduriyete uğramış olmaz mı?" Evet olabilir. Fakat istenilirse, bunun da çaresine başvurulur. Yani buna göre tedbîr alınır. Şöyleki; Evlenmek istediği kadında bulunan alacağını şartlı olarak hibe eder ve der ki: "Bana yabancı olduğun müddetçe sende bulunan alacağım bakîdir. Nikahlım olduğun takdirde alacağımı sana hibe ediyorum." îşte böyle şartlı hibe eder, kadın da bunu şahitler huzurunda kabul eder, ikrar verir. Böylece iş, sağlama bağlanmış olur.

Ortaklık Konusunda Bir Başka Örnek

Satılık eşyadan biri, iki kişi arasında ortak bulunmaktadır ve onlar bunu, ortak olarak birisine yüz dirheme satarlar. Alan kişi, satan iki kişiden biriyle, satış bedelinin

tamamı yerine bir kısmı ile sulh yapmak istiyor. Tabî diğer satıcının hakkına, tâkib ve talebine karşılık kendisinin zâmin (kefil) olmasını, bunun sorumluluğunu üzerine almasını da istiyor. O da bunu kabul ediyor. Acaba bu ikisinin böyle bir anlaşma yapması caiz olur mu? Kâzı, bunu caiz görmemekte ve: "Çünkü kişinin ortağı adına zâmin (kefil) olması, ancak onun adına malı kabz etmesi ile olur. Burada ise böyle birşey bulunmamaktadır" demektedir. Müşteri, böyle bir anlaşmanın caiz bir şekilde yapılmasını istediği takdirde, şöyle bir çâreye başvurabilir:

Önce, borcunun tamamından kurtulma şartını koşar, sonra, diğer satıcıdan bir taleb ve takib gelmesi halinde, yine bu kendisiyle sulh yaptığı satıcıya geleceğini işi onunla halledeceğini, onun önce alacağın tamâmındaki hissesini düşeceğini^ sonra ortağının hakkı ve hissesini kabzedip onun bütün hakkına taleb ve takibine kefil olmayı ona kabul ettirir. Diğer alacaklının da kendisini borçtan temize çıkarmasını, onun talep ve takibinden kurtulmasının teminini ona yükler. Bu, kendinden aldığını ona vermek suretiyle mümkün olsa bile.

îşte bu suretle; kendisiyle sulh akdi yapan satıcı, kendi hissesi adına ona beraat vermekle onu bundan berî kılmış (temize çıkarmış) olduğu gibi, ortağının hissesini teslim alıp kabzetmek suretiyle de, onun adına kefil olması sahih olmuş bulunur. Çünkü bu takdirde Kâzî'nin itiraz ettiği nokta bertaraf edilmiştir. Yani sulh akdi yapan satıcı, ortağının alacağını onun adına kabzetmiştir. Onun emri olmadan böyle bir tasamifda bulunduğu için de, ona karşı onun hakkının kefili olması sahihtir. Bu şartlarda yapılan sulh akdi de caiz ve sahihtir.

Alacağın Bağışlanması

Adamın, birinde alacağı var. Henüz alacağını tahsil etmeden hastalandı. Borçlusunu borcundan kurtarmak istiyor. Buna daîr bir vasiyette bulunsa, bu, bırakacağı malının üçte birinden geçerli olacak. Fakat ihtimal ki vârisleri, onun o kişideki maldan başka hiçbir mal bırakmadığını iddia ederek buna mânı olacaklar. Bu endişesini bertaraf etmek üzere, şöyle bir çâreye başvurur: Borçlusunda bulunan alacağı kadar bir malı, kendi malından çıkarıp borçlusuna hibe ederek onun malı kılar. Sonra borcunun yerine bunu,

kendisine edâ etmesini ister. Böylece onu, borcundan halâs eylemiş olur. Borçlusunun borcunu ödediğine dâir şahitler de tutar. Böylece işi sağlama bağlamış olur., Kölesini âzâd edeceği zaman da böyle yapar. Kölenin âzâdedilmesini önlemek için vârislerin ileri sürebilecekleri aleyhteki ihtimâllere göre tedbîr ve çârelere başvurup onun âzâdedilmesini sağlar.

Vasiyet

Hasta, malının üçte birinden bir kimseye bir miktar vasiyette bulunmak istiyor. Fakat o kişinin, kişilik gösterip kendisi hakkındaki vasiyeti kabul etmeme ihtimâli var. Bu durumda- şartlı vasiyette bulunabilir. Meselâ der ki: "Vasiyette bulunduğum o kişi, bunu kabul etmiyecek olursa, vasiyetim falan kişi içindir." Böyle şartlı bir vasiyetin caiz ve sahih olacağına dâir daha önce de açıklamada bulunmuştuk. Ve bu, peygamberin (s.a.v.) sünneti ile sabittir. Sabit bulunan sünnete muhalefet etmek ise doğru olmaz. Peygamberimiz bu sünnetiyîe, emirlik görevinin tevcihini şarta bağlamıştı. Vasiyetin şarta bağlanması ise elbette evlâdır. Çünkü şarta bağlı emirlikle elde edilen şeyler, vasiyetle elde edilen şeylere nazaran daha çoktur.

Fıkıh âlimlerinden bâzıları ise bunu sahîh saymamaktadır.

Sahih saymayanların kavline göre, alınacak terbir ve çâreye gelince: Vasiyette bulunmak isteyen hasta, hem birinci kişinin, hem de ikinci kişinin vasisi olduğunu bildirir. Birinin kabul etmemesi hâlinde diğeri bunu, yine onun vasisi olarak kabul eder. Bunlardan birinin diğerinin izni olmadıkça vasiyet edilen malda tasarruf edemiyeceği şeklindeki mütâlâya binâen, yaptığı vasiyetinde der ki: "Bu ikisi, birlik-de tasarruf etseler de, yalnız başına tasarrufta bulunsalar da, kendileri bu hususta yetkilidir." Onun böyle söylemesi, vasiyetinin boşa çıkmaması için bir çaredir, yeterlidir.

Vasiyet Konusunda Bir Başka Örnek

Vasî olarak tâyin edilen kişi, alım-satım yapmak, yetimin nafakasını te'min etmek gibi tasarruflarda bulunduğu zaman, bu tasarruflarından hesap verme durumundadır. Yâni hâkim kendisini mahkeme huzurunda hesap vermeye çağırır ve yaptığı tasarrufu inceler; Vasî; "Ben hem vasî, hem de emîn olarak görev yaptım. Tasarrufumdan hesap vermem" diyerek hakimin davetini reddedemez. O yerin hâkimi ve valisi dahî kendisini "emîn" olarak tanımakla, muhasebe edilmemesi gerekmez. Çünkü Rasûlüllah Efendimiz kendilerini görevlendirdiği âmilleri hesaba çekerdi. Bu, Sahîh-i Buhârî'de sabit olmuştur. Buhârî de: "Rasulüllâh İbni Lütbiyye'yi zekât vergisini toplamak üzere görevlendirdi ve görevden döndüğünde onu muhasebe etti" diye buyurulmuştur.[15][15]

İlgili hadîsin Buhâri'deki metni ve rivayet ediliş şekli şöyledir: "Peygamber (s.a.v.) Esed Oğullarından bir adamı âmil olarak vazifelendirdi. Adama İbni Lütbiyye deniliyordu. Adam, vazifesinden döndüğü zaman: "Bunlar zekât olarak tahsîl ettikler imdir. Şunlar da bana hediye edilenlerdir" dedi. Peygamberimiz de hemen kalkıp minbere çıktı, îrad buyurdu hutbesinde Allah'a hamd ü senadan sonra buyurdu ki:

"Gönderdiğimiz âmile ne oluyor ki, döndüğünde, "bunlar zekât olarak tahsil ettiklerimdir. Şunlar da bana hediye edilenlerdir" diyor. Acaba o, evinde otursaydı da bekleseydi, bunlar kendisine yine hediye edilecek miydi? Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, o, aldığı herşeyden sorumludur! Bugün alıp da vermek istemediği bir şeyi, yarın kıyamet gününde sırtına yüklemiş olarak gelecek, eğer bu bir deve ise bağırarak, sığır ise böğürerek, koyun ise meleyerek sesini yükseltecektir!" Evet Rasûlüllâh böyle buyurdu ve sonra ellerini iyice kaldırarak: 'İyi dinleyin! Gerekeni sizlere tebliğ ettim mi?" diye bu sözünü üç defa tekrarladı."[16][16]

Bu meselede, vasî tâyin edilen kişi; kendisinin tasarrufunda ve sorumluluğunda bulunan terikeyi (ölenin bıraktığı malı), alacağın tahsilini, yapılacak alım-satım ve harcamaları, bir başkasına vekâlet vererek yürütmekte ise ve bu hususda en küçük bir

---

[15][15] Buhâri bunu, Sahîh'inin kitâbü't-ahkâm kısmının "amillere verilen hediyeler" bölümünde zikretmiştir: (C. 8, sh: 114-115). Ve bu rivayeti Zühri Urve'den, oda Ebû Humeyd el-Sâidî'den naklediyor...

[16][16] İmam Buhâri bunu, Sahihinin kitâbü'l-hibe kısmının "kişinin belli bir sebeble hediye kabul etmemesi bölümünde" (3/136) da rivayet etmiştir. Keza kitâbü'l-eymân ve'n-nüzûr kısmının "Nebî'nin (s.a.v.) yemini nasıldı?" bölümünde de rivayet ekmiştir. (8/66).

Keza bu rivayeti Sahîh'inde Müslim de rivayet eylemiştir, kitâbü'l-imâre, amillerin hediye almalarının haram oluşu bölümü, 3/1463, hadis no: 26 (Genel No. 1832). Keza Sünen-i Ebû Dâvûd, 3/354, hadis no: 2946.

haksızlık ve hiyânet yapılmadığından da tâm emîn ise; hakimin mahkemede verdiği yemini yaparken yemininde te'vîle mürâcat etmesi kendisi için mahzurlu olmayabilir. Çünkü herşeyi yerli yerince yapmış, muhsin olarak davranmış, bir kuruşuna dahî hiyânet etmemiştir. Eğer vasilik ve mütevelliliğinde herhangi bir hıyanet ve zulmü varsa, yemininde şöyle veya böyle te'vile mürâcât etmiş olması, asla kendisine bir fayda te'min etmez. Henüz vekâleten mütevelli bulunanın elinde olan bir malı kas-dederek, meselâ: "Henüz o malı kabzetmiş değilim!" diye te'villi yeminde bulunması kendisi için bir çıkar yol değildir. Tasarrufunda hiyânet ve zulüm bulunan bir kişiye; hiçbir te'vilîi söz veya yeminin kurtarıcılığı olmaz!

Kişinin Kendi Üzerine Vakıf Yapması

Bildiğimiz vakıf mevzuundaki meselelerden biri de, kişinin kendisi üzerine vakıf yapmasının sahîh olup olmamasıdır. Bize göre, iki hükümden daha sahîh olanına göre, böyle bir vakıf sahihtir. Keza bunun bakımını kendisine ayırması, yaşadığı müddetçe ondan yaptığı harcamaları vakıftan istisna yapması da caizdir. Yahut ev halkına harcadığım istisna etmesi. Yani bu da caizdir. Bazıları bu hususta bizimle münakaşa etmekte, bunun caiz olmadığım söylemektedirler. Bu durumda bir hâkimin bunu caiz görmeyerek iptal etmesinden korkarsa şu çâreye başvurur:

Vakıf yapmak istediği malı, önce kendi ailesinden birinin malı kılar veya dışarıdan itimâd ettiği birine temlik eder (devreder), sonra bunu kendisi üzerine vakfettirir. Bakımının kendisine ait olmasını, vaknn gelirine diğerlerinden önce kendisinin müstehık kılınmasını şart koşar. Böylece vakfm gelirinin kendisine harcanması sahîh olmuş bulunur. Ve başkalarının itirazına mahal kalmaz.

Kefillik Konusunda Bir Başka Örnek

Biri, bir diğerinden alacaklıdır. Üçüncü bir şahıs araya girip borçlunun borcuna

zâmin, yâni kefil ve garanti oluyor. Acaba bunun borçlu adına mücerred garanti olması ile, borçlu borcundan berî olur mu? Bir rivayete göre; biri borçlunun borcuna kefil olmakla, boçlu bu borcundan kurtulmaz, kendisi sağ olsa da ölmüş olsa da. Diğer bir rivayete göre; borçlu ölmüş ise, borcundan kurtulmuş ve temiz olarak Ölmüş olur. Çünkü Ödenmesi gerekli borç, kefilin zimmetine intikâl etmiştir, imam Ebû Hanîfe'nin mezhebi budur. Üçüncü bir kavle göre ise; ölmüş kişinin zimmeti borçtan beri olduğu gibi, diri olanın zimmeti de berî (kurtulmuş) olur. Çünkü borç, onun zimmetinden çıkmıştır. Bu tıpkı bir havale gibidir. İmam Ebû Dâvûd el-Isfahânî'nin mezhebi de

budur;

Bir başkasının borcuna zâmin (kefil) olan kimse, bununla borçlunun borcundan mutlaka berâetini istediği zanan; şu yola başvurmalıdır: Alacaklıya karşı der ki: "Eğer borçlunun borcundan kurtulma şartını kabul edersen, ben sana karşı onun borcuna kefil olurum." Alacaklı bu şart ile onun kefil olmasını kabul ettiği takdirde onun böyle şartlı olarak kefil olması, iki sözden daha kuvvetli olanına göre, caiz ve sahihtir. Yani borçluya berâet verilmiş olur. Borçtan sorumlu olan, sadece kefil olandır.

Tabiî bu meselede, alacaklının da alacağı bir tedbir ve çare vardır. Çünkü o, şarta bağlı garanti verilmesini kabul ettikten sonra, böyle şartlı kefaletin sahih olmadığı hükmünü uygulamakta bulunan bir hâkimin huzuruna gidilerek, bu kefaletin iptal ettirilmesinden korkmaktadır. Öyle ya, hâkim kendisine: ''Sen esas borçluyu borcundan ibra eylemişsin, kefile de şartlı kefalet verdiğinden, alacağın esastan düşmüş bulunmaktadır" diyebilir. Bu duruma düşmemek için, onun alacağı tedbire gelince: Asıl borçluyu ibra ettiğine dâir ikrar verdikten sonra, borca kefil olanın verdiği kefalet ve garantiyi yazıya alır ve bunu yazdırırken mutlak olarak yazdırır. Şarta bağlı olarak yazdırmaz. Böylece işi sağlama bağlamış olur.

Borcun Veya Alacağın Havalesi Hakkında Bir Örnek

Havale, bir hakkı veya alacağı havale verenin zimmetinden bu havaleyi kabul edenin zimmetine nakleder. Alacaklı havaleyi kabul etmesi ile, artık havale veren asıl

borçluya mürâcât edemez. Ancak havaleyi kabul edenin mâlî imkanını şart koşması hâli müstesna. Bu durumda havaleyi kabul edenin müflis olması hâlinde tekrar esas borçluya mürâcat hakkı vardır.

İmam Ebû Hanîfe'ye göre; havaleyi kabul eden alacaklının hakkını inkâr ettiği zaman veya müflis olarak vefat ettiği vakit, alacaklı esas borçluya mürâcât edip hakkını ondan talep eder.

İmam Mâlik'e göre; şart koşmasa bile, havaleyi kabul ederken, onun yani havaleyi üzerine alanın mâlî imkâna sâhib bulunduğunu zannetmesi hâlinde ve neticede müflis olduğu anlaşıldığı zaman esas borçluya mürâcât hakkı vardır. Eğer havaleyi üzerine alan o sırada mâlî imkâna sâhib bulunduğu halde sonradan müflis olursa, alacaklı kişi, esas borçluya mürâcât edemez.

İmam Maîik'in bu kavline göre, alacaklı kişi, alacağı hakkında bir tedbir almak istemesi hâlinde şöyle hareket eder ve der ki: "Sen bana olan borcun hakkında o şahsa vereceğin havaleyi, ödeme havalesi şeklinde değil de, kabız şeklinde ver! Ben de, ödeme havalesi değil, kab-zetme havalesini kabul etmiş olayım. Havale verdiğin kişiden aldığım miktarı senin adına kabzederim. Kabzetmediğim miktar için de sana müracaat hakkım bakî kalmış olur." Bu durumda, İmâm Mâlik'e göre de, asıl borçluya mürâcât hakkı saklı tutulmuş bulunur... Tabiî asıl borçlu da, kendisi adma kabzedenin elinden malının zayi olmasını iste; mez. O da ona karşı tedbirini alır ve: "Tamam, kabzetme havalesi vermeyi kabul ediyorum, fakat sen de benim adıma kabzettiğine emanetçi değil de, ödüncü almayı kabul et" der. Böylece alacaklının kabzettiği, kendi zimmetinde karz (ödünç) olarak bulunur da, elindeki bu malın helak olması hâlinde sorumsuzluk (emanetçilik) iddiasında bulunamaz. Her iki taraf da, tedbirini almış olur... Ve sonunda haklarını birbirine takas ederler...

Malûmdur ki, havale ile ilgili muamele de aslında üç kısımdır: Birincisi: Havâle-i Kabz ki bu sırf havale edilen şeyi kabzetmekten ibarettir ve bir nevi vekâlettir...

İkincisi: Havâle-i îstîfâ yâni ödemedir ki bu, hakkı, havale verenin zimmetinden, havaleyi kabul edenin zimmetine nakleder...

Üçüncüsü de, Havâle-i îkrâz'dır. Bunu kabul eden ödüncü kabul etmiş olur. İkincisi ise, derhal ödeme sorumluluğu vardır. Birincide ise, mücerred vekâlet vardır.

Kabzedilen, zimmette vekâleten bulunmuş olur, derhal hak sahibine Ödeme sorumluluğu yüklemez. Çünkü zimmette vekâleten sabit bulunan hak, vekâlet veren tarafından geri alınabilir. İşte havalenin bu üç kısmının aralarındaki bu farktan dolayı, İmam Mâlik'in itirazına binâen, her iki tarafın yukarıda belirttiğimiz şekilde tedbir almaları, kendileri için o neticeyi almalarına elverişli olur...

Kefil Olmaya Garanti Verme

Bu Örnek Dımân Konusundadır.

Kişi birisinin alacağına zâmin olduğu (kefîf olup garanti verdiği) zaman, alacaklı; isterse bu kefil olana mürâcât eder, isterse esas borçluya... Hakkım, hangisinden isterse taleb edebilir. Bize göre böyledir. İmam Malik'ten bu hususta iki rivayet geliyor. Birine göre bu böyledir, ikincisine göreyse, asıl borçludan taleb etmesi mümkün olduğu müddetçe, kefil olana müracaat edemez. Borca kefil olan, eğer bu şekilde kefil olmayı kabul etmek isterse, işin başında der ki: "Eğer onda olan alacağın tehlikeye düşerse, ben buna kefil olurum!" Böyle, şartlı olarak kefil olması da sahîh olur. Bu husus daha önce de geçmişti...

Eğer bunun, her hüküm ve mezhebe göre sahîh olmasını, bir cihetten bâtıl sayılarak bunu iptal edecek olan bir hâkime götürülmesinde de emîn bulunmak isterse; bu durumda şöyle der: "Ben sana, onda bulunan hakkının helak olması veya onun bunu edadan âciz bulunması karşısında, senin hakkına kefil oluyorum!" Tabiî bu taktirde hem dımân yâni garanti vermesi sahîh olur, hem de esas borçlu, borcunu Ödemeye imkan bulduğu müddetçe, alacaklı kişi kendisine müracaat edemez ve bu durumu hâkime götürerek değiştirtemez.

Boşanma Konusu

Hanım, kocasına karşı kötü söyleyip duruyor... Kocasına usanç gelip: "Hamın, benim seni boşamam gerek, ne zaman sen bana bu hususta bir şey söylesen, ben de sana mislini söyliyeceğim!" diyor. Kocasının böyle konuşmuş olmasına istinaden hanım da: "Ey adam, sen benden üç talak ile boş ol!" diyor... Bu durumda adam eğer karısını boşamak istemiyor, onun söylediğinin mislini söylemiş olmaktan kaçmıyorsa; aynen onun söylediği hitap şekliyle söyler, deniliyor... Yâni cümledeki zamiri, "enti" diye teleffuz etmez de, "ente" diyerek teleffuz eder. Böylece hem onun söylediğinin mislini söylemiş, hem de "Ey adam" mânasına gelen zamiri kullandığı için, kadına hitaben talâk vermemiş bulunur... Bâzılarının söylediği budur... Bize göreyse bu hüküm, sağlam bir hüküm değildir... Çünkü koca, böyle bir sözle, yâ hanımını kasdetmiş olacak, ya da hanımından bir başkasını... Hanımını kasdetmiş olsa, önceki sözünü yerine getirmemiş olacak, kasdetmiş olması halinde ise, onu yüzüne hitaben boşamış olacaktır. Bize göre hanımı bu durumda boştur. Çünkü zamîrî "ente" şeklinde teleffuz etmekle dahî, "ey kişi, ey benim nikâhımda bulunan insan!" diye hitâb etmiş olur. Bu kişi ve insan ise, onun nikâhında bulunan hanımından bir başkası değildir... Yâni bize göre, zamiri kesre şeklinde değil de, fethe şeklinde teleffuz etmesi, kendisine birşey kazandırmaz. Hanımının boş düşmemesi için bu, yeterli bir çâre ve hile olamaz...

Bunun tersini iddia eden kişi, acaba şu hususta ne diyecektir? Kadın kocasına dese ki: "Allah sana, şöyle şöyle yapsın!" Koca da karısına, bu sözün Arapça aslındaki zamiri değiştirmeden yani "bike" şekliyle aynen iade etse. Acaba bu kişi, yeminini yerine getirmiş olmaz mı? O, bunun cevabında "olur" diyeceğine göre, talak meselesinde de "olur" demesi lazımdır. Aksini iddia etmiş olması, son derece zayıftır.

Bu kadar zayıf olmamakla beraber, diğer bazıları da bu meseleye şöyle yaklaşmaktadırlar: "Bu durumda adam karısına, "Sen üç talak boş ol, eğer şöyle şöyle yapmaz isem!" diye hitap eder. Veya karısının yapmağa güç yetiremeyeceği birşeyi zikrederek: "Sen üç talak boş ol, eğer şöyle yaparsan!" der. Karısı da böyle yapamayacağına göre, veya kendisi için söylediğini yapmadığı takdirde, karısı kendisinden boş düşmez. Yâni bidayetteki sözüne sâdık olmuş: "Ne zaman sen bana talak hususunda birşey söylersen, ben de sana mislini söyleyeceğim!" diye plan sözünü de yerine getirmiş olur."

Dediğimiz gibi, bu hüküm de zayıftır. Çünkü sarfedilen söze yapılmış bulunan bu

fazlalık, sözü eksiltmektedir. Yani bu lafızda fazlalık, manada eksikliktir. Çünkü böylece talak vermeyi bırakmış, onu fazladan bir şarta bağlamış olmaktadır. Yani başlangıçta söylediğini yerine getirmiş olmamaktadır. Onun başlangıçtaki sözü, talak hususunda hanımının söylediğinin aynısını söylemek üzereydi. Kelâmda mümâse-let (mislini söylemek) kalmadığı için, sözünü yerine getirmiş de olmaz.

Evet, bir çare olarak; "başlangıçtaki yemininde, "söylediğinin mislini derhal söyliyeceğim" diye bir kayıt ve niyet olmadığına göre, işi sonraya bırakmıştır..." denilebilir. Veya bundan da daha iyi bir çare olarak denilebilir ki: "Kadından sâdır olan kelâm, kocasının yeminine dâhil olmaz, çünkü koca bunu kesin olarak murad etmiş, niyet etmiş değildir. Kocanın, bir yemin olarak söylediği kelâm, kendisine aittir. Karısının söyleyeceği söze şâmil değildir... Hem umûmî mana ve mahiyette sarfe-dilmiş kelâmlar; niyet ve örfe göre hususiyet kazanır. Örfte ise bu gibi hususlarda, kadının söylediği sözün kocasının yeminine dâhil olmaması esastır... Yemin konusunda; yeminin sebebine, yemin edenin niyetine bakıldığı gibi, örfe de bakılır... Bu, İmam Malik ve Ahmed'in usûlünde de böyledir. Hem de bir istisnası bulunmaksızın... Şüphesiz daha iyisini ve hakikatin tamâmını bilmek, yüce Allah'a mahsustur."

Süt İçin Hayvan Kiralamak

Sütü sağılmakta olan koyunu, sığırı ve benzeri hayvanı, sütü için belli bir müddetle kiralamak caizdir. Bakımı kendisine âit olmak üzere kiralamak caiz olduğu gibi, miktarı belirlenen para ile de caizdir. Bu, İmam Mâlik'in mezhebidir. Diğerleri ona muhalefet etmişlerdir.

Sahîh olan da Mâlik'in sözüdür. Üstadımız da bunu kabul etmiştir. Çünkü buna ihtiyaç vardır. Ve bunun, süt annesi kiralamaktan da bir farkı yoktur. Süt, her ne kadar ayn ise de, derece derece zamanla meydana gelmekte olduğundan menâfi (faydalanılan şeyler) gibidir. Arazî de ayn (eşyanın kendisi) olduğu halde, gelirinden faydalanmak için kiralanıyor. Bu da öyledir. Koyunu veya sığırı kiraladığında, ona verdiği yem ve emek ile ondan süt hasıl oluyor. Tıpkı araziyi ekip bakması gibi... Aralarında bir fark yoktur. Bu kıyâs yapılan kıyasların en sahihlerindendir...

Süt hayvanını vakfetmek de caizdir. Kendisine vakfedilen kişi, onun sütünden menfaatlenir... Keza ariyet (bir kimsenin yeri olmak üzere, karşılıksız olarak başkasının faydalanmasına terkettiği mal) ve iğreti olarak da verebilir bir fakire. Belli bir müddet içinde fakir onun sütünden faydalanır. Belli müddet bitince sahibine iade eder. Bütün iadeler (kazan, balta, testere... gibi şeyleri ariyet vermek) de böyledir. Yâni faydalandırmak içindir. Vakıf ve ariyette süt, menfaatlenmek olduğuna göre, kiralanmasında da menfaatlenmektir ve caizdir...

Hepimizin bildiği gibi, Yüce Allah Kitâb-ı Kerîm'inde şöyle buyurmaktadır:

"Sütanneler sizin için çocuğunuzu emzirdiklerinde, onların ücretlerini veriniz."[17][17]

Görüldüğü gibi bu âyet-i celîlede, sütannelerin süt karşılığı olarak aldıklarına, sütün parası değil de, sütün ücreti denilmektedir...

Ücret karşılığı kiralanan şeyin, illâ da kiralayanın ameliyle husule gelmesi şart değildir. Bunun için, meselâ bir kuyunun suyunu kiralamak dahi caiz olmaktadır... Tabiî, bilinen ve belirlenen bir müddet için olacak... O halde bir koyunun veya sığırın sütünü belirli bir müddet için kiralamak niçin caiz olmasın? Keza bir su birikintisini gölet veya havuzu, içinde balık beslemek için belli bir müddetle kiralamak da caizdir.

Memedeki sütün satışının yasak olmasına kıyâs ederek, sütün kiralanmasını menetmek doğru değildir. Yâni bu kıyasda sıhhat ve isabet yoktur... Hatta biz buna, "fasit kıyas" diyoruz... Çünkü memedeki sütün miktarı meçhuldür, miktarı meçhul olanın satışı da memnudur (yasaktır). Belli bir müddet için süt hayvanını kiralamak ise böyle değildir. Çünkü bu, belli müddet içinde elde edilecek menfeatlerin kiralanmasıdır... Ve icâre mevzuu, alım satım konusunda daha geniş bir mevzudur. Kiralama mevzuunda, şu anda mevcut olmayan fakat zamanla azar azar meydana gelecek olan menâiîi (fayda sağlayan şeyleri) kiralamak caiz bulunmaktadır, işte sütü için bir koyun veya sığırı belli bir müddet zarfında kiralamak da böyledir... Sahîh olan kıyas, isabetli bulunan hüküm budur. ...

Birisi böyle bir kiralamada bulunur, fakat bunu sahîh saymayan bir hâkim

---

17[17] Talak Sûresi, âyet: 6

tarafından bu kira akdinin iptal edilmesinden korkarsa, o hayvanın kendisini belli bir müddet için kiraya verir. Sonra bakımı kiracısına âit olmak üzere, sütünden faydalanması için ona izin verir. Böylece hâkimin iptalini de önlemiş olur... Tabii bu hile ve çâre, hayvanın kendisini kiraladım diyebilmesi mümkün olduğu hallerdedir. Meselâ: inek, deve ve manda.da böyledir. Çünkü bunlarla tarlayı sürmek, üzerine binmek gibi işler sahîh olur. Fakat koyunun kendisini kiraladım diyemez. Çünkü onunla böyle işler görülmez. Bunun hile ve çâresi ise; "yeni doğmuş kuzusunu emzirmek için" kiralamış olmak gibi durumlardır.

Simsarlık, Komisyonculuk

Satılık eşyasından birini, meselâ bir elbiseyi simsara sattırmak istiyor. Ona diyor ki: "Bunu benim için on dirheme sat, fazlası senindir." imam Ahmed, bunun caiz olduğunu bildirmiştir. O bu hususta, Abdullah İbni Abbas'a tâbi olmuştur. Mezheb sahibi imamlardan Ishâk bin Râhûye de bunu kabul etmiştir. Çokları bunu caiz görmemektedir... ihtilâfın sebebi ise şudur: Bu akidde, bir vekâlet şaibesi bulunduğu gibi, icâre ve şirket şaibeleri de bulunmaktadır... Vekâlet cihetim tercih eden, bu akdi sahîh sayıyor, icâre ve ortaklık şaibesini tercih edenler ise sahîh saymıyorlar... "Çünkü ücret veya kazanç meçhuldür" diyorlar...

Aslında ise mechûliyet yoktur ve caizdir. Zira elbiseyi bu şekilde simsara sattıran kişi: "Bunu on dirheme sat, üzeri senindir!" demekle, belirsizliği gidermiş, ortaklıkta sermayeyi belirleme kabilinden bir tâyinde bulunmuştur. Fazlası ise, sermayenin kazancı durumundadır. Kazancın tamamını ona bırakmakta ortaklıktaki. "İBZA" gibidir. Yâni; "kazandığın senindir" demiş gibidir. Böyle ortaklık da caizdir. Ve bu mesele, icâre akidlerine değil ortaklığa benzemektedir. Böyle ortaklıklar caiz olduğuna göre, meselemizde caizdir. Fakat caiz olmasına rağmen, caiz saymayan hâkim tarafından iptal edilmesinden korkulması hâlinde şu tedbîr alınır: Simsara hitaben der ki: "Bunu on dirheme satman hususunda sana vekalet verdim. Eğer fazlasına satacak olursan, bu fazlalıkta benim bir hakkım yoktur." Bu taktirde hâkim de bunu iptal edemez, on dirhemden fazlası vekilin olmak üzere, akid sahîh olur.

Harman Ve Meyve Hasadına Ortaklık Hakkındadır

Kişi, Bir Başkasının Ekinini Toplayıp harmanını kaldırmak veya hurma ağaçlarmdaki meyveleri kesip toplamak üzere anlaşıyor. Bunda bir beis yoktur. Bu, İmâm Ahmed'in sözüdür... Bu, el-Mühenî'nin ondan rivayetidir. Hattâ o demiştir ki: "Bence bu, mukataadan daha iyidir!" Yâni o bunu, belirlenmiş ölçek, para veya eşya üzerine anlaşarak bu işleri gördürmekten daha evlâ bulmaktadır.

ÖRNEK: Adamın biri, üzerinde görülecek işten elde edilen kârın ikisi arasında ortak olmak üzere, hayvanını diğerine veriyor. Yâni aralarında bu şekilde anlaşıyorlar. Bu caizdir... El-Esram'ın ve diğerlerinin rivayetine göre, İmam Ahmed böyle demiştir. Yine imam Ahmed demiştir ki: "Kişinin elbisesini (veya zırhını) onunla işlenen işten elde edilenin üçte biri veya dörte biri kendisinin olmak üzere diğerine vermesi de caizdir." îmam Ahmed bunu. Câbir hadîsine dayanarak söylemiştir ki. Câbir hadîsi şöyledir:

"Peygamber (s.a.v.) Hayberi, ondan çıkanın bir miktarı üzerine kiraya verdi."[18][18]

ÖRNEK: Kişi atını, savaşa giden gâzîye kiralıyor: Gazinin savaştan elde ettiği ganimetin üçte biri veya dörte birisi kendisinin olmak üzere... Böyle bir anlaşma.sabîh midir? imâm Ebû Dâvûd 'un ondan, yâni İmam Ahmed'den nakline göre bunda dahî bir mahzur yoktur. Yâni caiz ve sahîhtir... Bu rivayete göre îmam bunu, "bunda bir bies olmadığını umuyorum!" şeklinde ifâde etmiştir... îshak bin ibrahim'in rivayetine göre de: "yarıya veya dörtte bire olduğunda, bu caizdir" demiştir.

ÖRNEK: Kişi kölesini çalışıp elde ettiği kârın üçte biri veya dörte biri kendisinin olmak üzere bir diğerine veriyor. O da kabul edip iş buyuruyor. Ahmed bin Saîd'in rivayetine göre imam Ahmed, bunu caiz görmüştür.

---

[18][18] Buhâri", kitâbü'l icâre... 3/54-55 "Bir tarla kiralandı. Kiralayan veya kiraya veren vefat etliğinde, kira akdi devam eder mi? İbni Sîrin "hayır" demek istemiştir. Eİ-Hakem ve el-Hasen keza İyas bin Mûaviye, "devam eder" demişlerdir. Abdullah bin Ömer, yukarıdaki hadîsi zikretmiş, "Peygamberimiz zamanında böyle oldu, Ebû Bekr'in zamanında, keza Ömer'in ilk yıllarında böyle oldu" demiş ve o zamanlarda icâre akdinin yenilenmediğini söylemiştir." Keza Müslîm, 3/1186. Tirmizî, 3/666. Ibn Mâce, 2/826. Müsned, 2/17, 22, 37.

ÖRNEK: Kumaş tüccarı, kumaş toplarından birini veya birkaçını terziye veriyor: Bunları takım elbiselik veya gömleklik olarak kesilip] satılmasını, satıştan elde edilecek olan karın yarısının, kesim ve satım hakkı olarak kendisinin olmasını teklif ediyor. Terzide bunu böylece kabul ediyor. İşte böyle bir anlaşma da, yine İmâm Ahmed indinde caizdir. Onun mezhebinin âlim ve nâkillerinden Harb, böyle rivayet etmektedir...

ÖRNEK: Adamın elbiselik kumaş dokunmak üzere eğrilmiş bir miktar ipliği bulunmaktadır. Bunu bir dokumacıya, kumaş olarak değerinin dörtte birine veya sekizde birine vermek istiyor. Dokumacı da bunu, belli şartlarda kabul ediyor. Böyle bir anlaşma caizdir.

ÖRNEK: Değirmende öğütülmek üzere, ölçeği belli miktardaki buğday veya darısını değirmene götüren kişi, dermenciye, unundan belli miktarını vermek üzere bunu öğütmesini istiyor. O da öğütüyor. Bu, caizdir. İmam Ahmed'in sözüne kıyasla el-Muğnî'de bildirilen budur. Fakat İbni Akü'in bunu menettiği anlatılır. Rivayete göre o bu hususta, "Peygamber (s.a.v.); değirmenciye öğüttüğü undan bir kısmını ücret olarak vermekten nehyetti" mânasına gelen rivayeti delîl ve hüccet göstermiştir. Üstad ise şöyle demiştir: "Bizim bu hadis hakkında bilgi-miz yoktur! Bunun şahinliği bizce sabit değildir. îmam Ahmed'in sözünün kıyası bunun caiz olmasıdır. Biz kıyasın neticesinin böyle olduğunu, bir çok meseleye temas ettiğimizde de dile getirmiş bulunuyoruz." Hatta ben, Şeyhülislâm 'in sözü geçen bu rivayetin mevzu yâni uydurma olduğunu söylediğini, kendisinden işitmisimdir.

Bize göre bu caiz olduğu gibi, avlanacak olan balığın yarısı kendisinin olmak üzere, ağını balık avcısına kiralamakda caizdir. Bu hususta el-Muğnî'de "Ahmed'in sözünün kıyası, bunun sahih olmasıdır" denilmiştir. îbn Akıl ise, "avlanan balık avlayanın, ağı verenin ise, misliyle ücret alma hakkı vardır" der.

ÖRNEK: Adamın, birisinde belli miktarda alacağı var. Bir başkasına diyor ki: "Ondaki alacağımı tahsil et, üçte biri (veya dörtte biri) senindir." O da bu alacağı tahsil ediyor. Belirlenen miktar, kendisinindir ve bu şekildeki bir anlaşma caizdir. Kullanılan tabirde aynen böyle değil de, meselâ: "Ne ki ondan tahsil ettin, onun şu kadarı senindir" derse, yine olur. Yine caizdir.

ÖRNEK: Kişinin bir malı veya eşyası, elinden zorla alınmıştır. Fakat kendisinin o

zorbaya gücü yetmemektedir. Gücü yeteceğini zannettiği birisine diyor ki: "Onun benden gaspettiğini ondan kurtarıver! Yarısı senindir." O da gidip gaspedenden o şeyi kurtarıyor. Kurtardığının yarısına müstahık olur ve bu caizdir.

ÖRNEK: Keza adamın malı denize batmış, kendi imkanları batan malını kurtarmaya yetmiyor. Birine diyor ki: "Malımdan bu kadarını kurtarır isen, onun yarısı senindir! "Yahut "dörtte biri senindir!", "şu kadarı senindir!" diyor. O da denize batan bu malı kurtarıyor. Kurtardığının belirlenen miktarı, kendisinin hakkıdır. Çünkü bu caizdir. Keza kaçan, kaybolan mal üzerinde de böyle bir anlaşma yapmak dînen caizdir.

ÖRNEK: Adamın zeytinliği var, zeytinlerini toplatmak veya çürüttürmek veya yağım çıkartmak istiyor. Belli bir miktarı işleyenin olmak üzere veriyor. Bu da caizdir. Keza koruluğundan odun ettirmek, evdeki odunu kırdırmak istiyor. Belli bir miktarı işçinin olmak üzere anlaşma yapıyor veya hamurunu fırıncıya götürüp "ekmeğinin şu miktarı senin olmak üzere, bunu ekmek yap" diyor. Bunların veya benzeri . şeylerin şer'ân cevazını engelleyen bir husus bulunmamaktadır. Bunların hepsi, İmam Ahmed'in mezhebinin asıllarına, bildirdiklerine göre, caizdir. Hattâ o, bunların bazılarının; belli bir para veya ölçek birimi ile kesip vermekten daha evla olduğunu da bildirmiştir.

Ancak bu saydıklarımızdan hiç birini Şafiî ve Ebû Hânife caiz görmemiştir.

İmâm Mâlik'in mezhebine gelince: Onun mezhebinden bazıları: "Benim şu harmanımı kaldır, yansı senindir" dediği zaman bu caizdir, fakat: "Bu gün kaldır, yarısı senindir!" derse ihtilaflıdır. İbni Kasım bunu caiz görmemiş, diğerleri ise caiz görmüştür" derler. Onların fıkıh kitaplarından el-İniyye'de veya el-Gunye'de verilen bilgi böyledir.

Keza "zeytinlerimi topla, topladığının yarısı senindir" dediği zaman da mesele böyledir. İbni'1-Kâsım bunu caiz görmektedir. Sühûn ise caiz görmemektedir. Eğer "zeytinimi topla" yerine, "zeytinimi çürütme yap" dese, bunu İbni'l-Kâsım da caiz görmemektedir. Abdülmelik bin Habîb ise caiz saymaktadır.

Keza alacağın kabzedilmesi meselesinde de onlar ihtilâf etmişler. "Falancada olan alacağımın onda biri senindir" demesi hâlinde, yine İbni'l-Kâsım bunu caiz görmekte, İbn Vehb ile Eşheb caiz saymamaktadırlar.

Alacağın miktarı belirtilmeksizin, meselâ: "Falancadaki alacağımı kabzet,

kabzettiğin her on dirhemden biri senindir" demesi hâlinde, yine Îbni'l-Kâsım ve Esbağ bunu caiz sayarlar. îbn Vehb ise caiz saymaz.

Bu gibi ihtilaflarda, "caiz değildir" tarafını tercih edenlerin nazarında bu, bir icâre sayılmakta ve ücretin belirsizliği sebebiyle de caiz görülmemektedir. Sahih ve isabetli olan görüş ise, bunların hiçbirinin icâre durumunda olmamasıdır. Bütün bunlar, bir nevi ortaklaşmadır. Nitekim İmâm Ahmed, bunun böyle olduğunu açıkça ifâde etmiş bulunmaktadır. O bunu söylerken, daha önce de arzettiğimiz gibi, Hayber arazîsinin bu şekilde kiraya verilmiş olmasıyla ilgili hâdise dayanmaktadır. Bunun dînen caiz olduğunu destekleyen sünneti görmezlikten gelemeyiz. Nitekim Müsned'de ve Sünen'lerde rivayet edilmiş bulunan Ru-veyfi" bin Sabit hadîsi böyledir. O, meselemizle ilgili bu sünneti, şöyle rivayet etmektedir: "Resülullah (s.a.v.) zamanında bizden birisi, din kardeşinin zayıflamış devesini onunla elde edilecek ganimet ikisi arasında yarı yarıya ortak olmak üzere alır gazaya giderdi. Okun ağaç kısmını biri, ucuna takılan demir kısmıyla yeleğini de biri alırdı."[19][19]

Bütün bunların aslı Peygamber'in (s.a.v.) hadisi ve sünnetidir, ilgili sünnet'in imam Ebû Dâvud tarafından rivayet edilmiş bulunan metninde, bunu rivayet eden Ruveyfi1 bin Sabit'in nakline göre, Resülullah Efendimiz'in şöyle buyurdukları ifade edilmiştir:

"Ey Ruveyfi', ihtimaldir ki benden sonra daha uzun zaman yaşarsın! O zamanın insanlarına haber ver ki, kim kabilesi için bayrak açar, silahını kuşanıp kan dökmeye giderse, kemik veya insan dışkısı ile istinca yaparsa, bilsin ki peygamber Mu-hammed ondan beridir, uzaktır!"

Yine ilgili hadisde, Hayber arazisinin Peygamber (s.a.v.) tarafından içinden çıkanın bir kısmının kendisine ait olmak üzere kiraya verildiğini görmüştük. Aynı zamanda müslümanlar da "şirket-i muda-rebe"nin caiz olduğu üzerinde icmâ ve ittifak etmiştir...

19[19] Ebû Dâvûd bunu Sünen'inin kitâbüt-tahâre kısmının istincâda menhî olan şeyleri bildirdiği bölümünde rivayet etmiştir... İmam Münzirî'nin bildirdiği veçhile bunu Sünen'inde Nesaî de rivayet etmiştir. Bu rivayete dayanarak el-Hattâbî der ki: "Bu hadisin delâlet ettiğine göre, iki kişi veya topluluk arasında ortak bulunan bir şey, ortaklardan birinin taksimi istemesi hâlinde ne kadar az olursa olsun, taksime kabiliyeti olduğu takdirde taksîm edilir. Nitekim okun kısımlarının taksimi de böyledir. Eğer taksim edilmesi mümkin değilse, taksimi hâlinde mala zarar gelecekse, meselâ kıymetli bir inci dânesinde olduğu gibi, bu taktirde taksîmi cihetine gidilmeyip ortaklaşa satışı yapılır, hakları ve belli hisselerine göre parası bölüşülür... Aksi takdirde mala zarar vermek, malı zâyî etmek olur. Bu ise her emri ve her nehyi nice hikmet ve maslahatlarla dolu bulunan yüce şeriatimize göre mahzurlu ve memnudur. (M. H. el-Fakî).

Mudârebe ise: kazancının bir kısmı, çalışıp kazananın olmak üzere, malı veya sermayeyi birisine verip onunla ortaklık kurmaktır... Bir şey veya mal ki, üzerinde çalışıp işlemekle nümâsmdan faydalanmak mümkin olmaktadır, onun sahibi onu, nümâ ve kazancının bir kısmı çalışıp kazananın olmak üzere bir başkasına verebilmektedir...

Şer'î delillerin gerektirdiği, kıyas usûlünün de özü budur. Bunun sıhhat ve cevazının kabulüdür. Yoksa caiz görmeyip yasaklamak değildir. Bunu menedenlerin delîli nedir? Sadece bunu, "bedel ve karşılığı meçhul icare" kısmından zannetmekten ibarettir. Yine bu zan-la onlar, müsâkat ve müzâraayı da iptal edip menettiler.[20][20]

Bazıları da, ücretin belirsizliği sebebiyle müdârebeyi "bu, kıyasa aykırıdır!" diyerek memnu (yasak) saymak istemişlerdir. İmam Ahmed ise, kendisi yüce Allah'ın rahmetine mazhar olsun, bunların hepsini icâre akdinden faklı görüp ayırmış, bir nevî ortaklık kurmak olarak mütâlâ edip caiz. ve sahîh görmüştür. Bunları, icâre akdinden daha geniş, daha hoş, daha helâl saymıştır. Çünkü ona göre, belli bir nakit kiralayan, kiraladığı şey üzerinden bir nümâ ve gelir elde edemediği zaman, büsbütün zarar görmektedir. Yâni müste'cir (îcâra tutan) neticede elde edeceği şey üzerinde müterеddid ve korkulu bulunmaktadır. Hakiki bir adalet kaidesi ise; birtakım gelir ve menfeatleri elde etmek üzere karşılıklı olarak akid yapanların, ümid ve korkuda, menfaat ve zararda müsavat (eşitlik) üzere bulunmalarıdır. Adaletin bu üstün ve sağlam kaidesi ise, müzâraa, müsâkât ve müdârabe akidlerinde aynen bulunup korunduğu gibi, bunlara ilbak olunan, bunlar gibi bulunan diğer akid-lerde de korunmuş bulunmaktadır. Çünkü bunlarda, bir gelir ve menfaat elde edilirse, iki taraf bunda ortaktır. Yok zarar doğacak olursa, yine iki taraf da buna ortaktır. Hukuka riâyetin, adaletin en güzeli de bu değil midir?

Her nedense sonradan gelen ve burada örneğini verdiğimiz meseleleri caiz saymayan bâzı âlimler, kendilerince delil gösterip Dârekutnî tarafından rivayet edilen hadîsi öne sürmektedirler. Daha öncede geçtiği gibi bu rivayet: "Değirmenciye öğüttüğü şeyden ücret vermek nehyolundu" anlamına gelmektedir. Halbuki bu rivayet, sahîh bir rivayet değildir. Nitekim üstadımız Şeyhülislâm Ibni Teymiye'nin: "Bu rivayet

---

20[20] El-Müdâraba: Mal bir tarafın, çalışmak diğer tarafın olmak üzere kurulan şirket...

el-Müzâraa: Kirasını çıkan mahsûlünden ödemek üzere tarlayı ekme akdi...

El-Müsâkât: Kirası elde edilen meyvesinden ödenmek üzers meyve ağacının kiraya vcerilmesi (Mültekâ'l-Ebhur, 137, 164, 165. Matbaa-i Osmaniye, 1309)

mevzudur!" dediğini bizzat kendim işitmişimdir.

Evet, bizim mezhebimizden de bazıları bu rivayeti kabul etmiş ve onu, miktarı bilinmeyen ölçülmemiş tahıla âit olmak üzere mütâlâ etmişler. Kendisi meçhul olduğu için, malûm olan miktarının ücret olarak verilmesini uygun görmemişlerdir. Fakat malum olduğu takdirde, meselâ: "Şu on ölçeği, bir ölçeği senin olmak üzere öğüt!" denilmesi durumunda sıhhat ve cevazını kabul etmişlerdir. Bu durumda, ister bir ölçeğini tahıl olarak alıkoy, ister tamamını öğütüp bir ölçeğini un olarak alıkoy, diye ifâdede bulunmuşlardır. Bir Ölçeğini tahıl olarak aldığında meseleyi: Dokuz ölçek tahılının öğütüm ücretini, bir ölçek tahıl olarak mütâla etmişler; on ölçeğini de öğütüp ücretini un olarak alması halinde ise: mal sahibinin kendisini, onda biri onun, onda dokuzu da mal sahibinin olmak üzere bunda ortak kıldığı şeklinde mütâlâ eylemişler de "caiz saymama" cihetine gitmemişlerdir.

Tabiî buna da itirazlar olmuş, caiz sayılması için bazı hile ve çareler tavsiye edilmiştir. Aslında ise, dinen cevazına bir engel olmadığı için, bazı çarelere başvurmaya da ihtiyâç bulunmamaktadır. Dînî nass-ların, sahîh kıyasların muktezâsı ve neticesi bu olduğundan biz, bizi bu neticeye erdiren (muvaffak kılan) Yüce Allah'ın tevfîki karşısında, O'na hamd ü senalar ediyoruz.

Borçlunun Kaybolması Halinde Alacağın Nasıl Tahsil Edileceği

Adamın birinin, bir diğerinde alacağı var. Alacaklı bulunduğu bu kişinin de bir başkasında alacağı var... Şimdi hem ona borçlu, hem de diğerinden alacaklı bulunan kişi ortalıktan kaybolmuştur... Kaybolan bu kişide alacağı olan adam, ondaki alacağını, ona borçlu bulunan kişiden taleb edemez. Çünkü bu ancak onun kendisine bu hususta vekâlet veya havale vermesi ile olacaktır. Bu ise mümkin olmamaktadır... Çâre şudur:

Alacaklı olduğu kişiye borçlu bulunan kişiyi kendisine vekili kılar ve ona hitaben: "Benim ondaki alacağımı taleb ve tahsil için, gerektiğinde dava açman hususunda seni vekil kıldım! Onun sende olan alacağına, benim onda bulunan alacağımı takas yapmak üzere de sana yetki verdim" der. O da bunu kabul eder ve bu hususu şahitler huzurtında

pekiştirirler. Sonra vekîl ayrıca bu hususta bilgi vererek, yine şahitler huzurunda der ki: "Ben bu. yetkiye dayanarak, kayıplara karışan adamın bendeki alacağını bana vekalet vermiş bulunan kişinin ondaki alacağına takas ediyorum... Böylece onun bende bulunan bin dirhem alacağını, bana vekalet veren bu kişiye aktarıyorum!" îşte böylece borcunu ödemeden kayıplara karışan kişinin diğer kişideki hakkı, kendisinde alacağı bulunan kişiye bir hak olarak intikâl etmiş olur... Ve o da, bu şekilde alacağını tahsil eder...

Borçlunun Ortadan Kaybolması

Adamın, bir başkasında bir malı var. Fakat o adam kayıp, istiyor ki onda malı olduğunu isbât etsin de malı zayi olmasın... Bunu, hakimin hükmüyle de sağlama bağlamak murâd ediyor. Bu durumda hâkim, kayıp olan kişinin aleyhine, kişi meydana çıktığında kendisini müdâfâ etmek, delilini ibraz etmek üzere hüküm verir... Adamın dâvasını, bu şekilde hükme bağlaması, iki fetvadan birine göre sahihtir, imam Ahmed'in sahîh olan kavli bu olduğu gibi, imam Mâlik ve Şafiî'nin kavli de böyledir... Fakat imam Ebû Hanîfe'ye göre, kayıp adamın aleyhinde böyle bir hüküm caiz değildir.

Eğer adamın bulunduğu yerde hâkim tek ise, o da böyle bir dâvayı hükme bağlamayı caiz görmeyen bir hakîmse, mal sahibi de hakkının zayi olmasından koktuğuna göre, şöyle bir çâreye başvurur:

Bir adam bulur. Bu adam, kendisinin kayıp adamdaki malına kefil olur.. Kayıp adamı, ismiyle cismiyle soyuyla ona tanıtır. Bunu şahitler huzurunda yapar. Sonra alacağına kefil olan bu adamla birlikte . hâkimin huzuruna giderler. Kefil hâkimin huzurunda der ki: "Ben, bu kişinin kayıp olan falancadaki bütün haklarına kefil oldum. Şu anda ondaki alacağı nedir, ne kadardır bilmiyorum. Onda bir malı olup olmadığını da bilmiyorum. Fakat varsa, ben kendisine bu hususta dıman (garanti) vermiş bulunuyorum." Bu durumda hâkim, hak sahibi kişiden, eğer onda bir hakkı bulunduğuna dair delîl istiyecek olursa, delîl ve şahidini ibraz eyler... Bu takdirde hâkim de bunu kabul edip kaybolan adam için asıl olarak, garanti veren kişi için de kefil olarak hükme bağlar. Kaybolan adam için esas davacı olarak da kefil olan adamı tanır. Fakat kefil olan kişinin, hemen tazminde bulunmasını istemez. Önce kayıp olan kişi için hüküm verir, sonra kefil

olan kişi için... Çünkü kaybolan kişi asıl, kefil olan ise kefil durumundadır. Asıl üzerine hüküm verilmediği müddetçe, kefil üzerinde de hüküm verilemez.

Gasb Konusunda Bir Örnek

Adamın biri, bir başkasının elindeki eşyasını gasbeder. Malı gas-bedilen gidip diğerinin gasbettiği malını istediği zaman, gasbeden "yok" der, alenen taleb ettiği zaman da inkâr eder. Böyle bir durumda kalan kişi, acaba malını nasıl kurtarır? Kendisine tam îtimâd ettiği bir kimseyi araya kor: Ona o malı satar, sattığına dâir şahitler ikâme eyler... Sonra onu gâsıba satar. îki satış; arasında, şâhitlerce de bilinen bir müddet olur. Tâ ki şahitler şahitliklerinin ikâmesi sırasında bunu bilip ifâde ve edâ edibilsinler... Tayin edilen vakit gelip de gâsıb bu malı satın aldığını iddia ettiğinde daha Önceki tarihte satın aldığını isbât edebilecek olan aracı araya girer ve gâsıbm iddia ve dâvasını düşürür. Bu durumda malın teslimi aradaki bu adama olur... Malı gasbeden kişi ise, satın alma sebebiyle esas mal sahibine verdiği parayı geri isteyip malı (gasbettiği şeyi) teslim etmek zorunda kalır...

Aynı şekilde hak sahibinin hakkını kurtarıcı bir muamele, böyle aradaki kişiye satış yapmak suretiyle olabileceği gibi, malın onun olduğuna dâir ikrar vermek yoluyla dahî gerçekleştirilebilir... Tabiî malı gasbeden kişi mal sahibinin böyle bir tedbîre başvuracağından endişeli olduğu zaman, o da araya bir başkasını koyup ona vekâlet vermek suretiyle kendisine karşı alınacak böyle bir tedbîri boşa çıkartıcı bir tedbir alabilir... O durumda da, meselâ malın birinci satışda teslîm ve kabzı satış belgesine yazılmazken, ikinci satışta yazılmak suretiyle onun kurnazlığının Önüne geçilme gibi çâre ve yollara başvurulur. Ve onun aslında gasbetmiş olduğu mal, onun elinden kurtarılır...

Ödünç Verme Konusu

Belli bir müddet sonra iade edilmek üzere birine ödünç verdi. Acaba ödünçte tâyin edilen bu müddet ve zaman, şer'an geçerli midir? Yâni ödünç alan, belirlenen zamandan daha önce ödünç verenin iade talebinde bulunması hâlinde, "henüz tayin ettiğimiz zaman gelmedi" diyerek, aldığı ödüncü belirlenen zamana kadar bekletebilir mi? Yoksa hemen ödemek zorunda mıdır? Malum bu hususstaki ihtilâf meşhurdur ve ikidir: Birine göre "hemen öder." Diğerine göreyse "vakti geldiğinde öder." Bize göre de vakti geldiğinde öder. Yâni ödünçte tâyin edilen vakte uymak lâzımdır. Daha sahih olan mezheb de budur... Ve bu, imam Mâlik'in mezhebidir. İmam Ahmed'in mezhebindeki bir hüküm de böyledir. Fakat imam Ahmed'in bizzat sözü, "ödünçte vakte bakılmaz" şeklindedir... Nitekim imam Şâfîî ile imam Ebû Hanîfe'nin hükümleri de böyledir. Fakat yine de sahih olan, "ödünçte tayin edilen vakte uymanın lazım oluşudur." Kitap ve sünnet de bunu destekler.,. Nitekim bir âyet-i celîlede şöyle buyurulur:

"Ey iman etmiş kimseler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemenizin vebali Allah indinde büyüktür."[21][21] Bir âyet-i celîlede şu mealdedir: "Akidlerinizi ifa ediniz."[22][22] Bir diğer âyette de şöyle buyurulur: "Ahdinizi ifa ediniz."[23][23]

Rasûlüllah'ın (s.a.v.) bir hadîsleri ise şu mânadadır: "Müslümanlar, şartlarına -sözlerine- bağlıdırlar!" Bu hadîs daha önce metniyle birlikte zikredilmiş bulunmaktadır... Rasûlüllah'ın meselemizle ilgili bir diğer hadisleri ise şöyledir:

"Münafığın alameti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, ahit leşti ğinde gadreder, kendisine emanet olunduğu zaman hiyanet eyler."[24][24]

Yine konumuzla ilgili kurucu (ahdinde, beyinde ve biatinde gadretmenin vebalini duyurucu) bir hadislerinde şöyle buyurmuşlardır:

"...Kıyamet gününde gadredenlerden (hıyanet edenlerden) her birinin sırtına, yaptıkları gadr miktarınca bir alem dikilir."

---

[21][21] Saff suresi, 2-3

[22][22] Maide suresi, 1

[23][23] İsra suresi, 34

[24][24] Buhârî, 3/162. Müslim, 1/78. Tirmizî, 5/19. Nesaî, 1/116. Müsned, 2/198.

Yine bir hadislerinde yasakladığı şeyler arasında: "...Ve sakın gadr etmeyiniz" buyurmuştur.[25][25] Bir hadiste de: "Gadretmek, bir müs-lüman için layık olmaz" buyurulmuştur.[26][26] Az önce münafıklarla ilgili olarak geçen hadisde:"... Söz verdiği zaman sözünde durmaz" buy-urulmuş olması da çok manalıdır! Çünkü sözünde durmamak Öyle bir şeydir ki, bunun kötülüğü ve çirkinliği, tertemiz fıtratları bozulmamış bütün kullarca malûm ve müsellemdir...

Bunun için, münafıklık alâmetlerinden biri olmuştur... Mü'min-lerin çirkin ve kötü gördükleri şeyler. îndellâh da çirkin ve kötüdür... İşte buna binâendir ki, ödünç vermede tâyin edilen vakte riâyet etmemek için bir hile ve çâre aramak uygun düşmemektedir. Asla buna ihtiyâç bulunmamaktadır...

Yine de diğer hükme göre, bir tedbir ve çareye ihtiyâç duyulması halinde şöyle bir yol tâkibeder: Ödüncü alan kişi, ödünç için tâyin edilen müddetin miktarınca bir başkasına havalede bulunur. Üzerine havalede bulunulan kimse de bunu kabul etmesi hâlinde, meselâ altı aya veya bir seneye kadar ödünç veren ödünç alana mürâcât edemez. Müddet bitmedikçe de havaleyi kabul edene bir talebde bulunamaz. Böylece ödünç için tâyin edilen müddetin diğer kavle göre de sıhhati sağlanmış olur. Müddetin bitiminden önce ödünç verenin ölümü halinde vârislerinin durumu da böyledir. Müddetin bitiminde ise, ödüncün ödemesi, havaleyi kabul edenin üzerine âit olacaktır...

---

[25][25] Tirmîzî, kitabül-fiten, 4/483, hadis no: 2191. Ebû Sâid el-Hudrî'den, O şöyle demiştir: Bir gün Peygamber (s.a.v.) bize ikindi namazını kıldırdı. Sonra ayağa kalkıp bir hutbe îrâd buyurdu. Kıyamete kadar olacak şeylerden anlatmadık birşey bırakmadı... Hepsini bize haber verdi. Fakat bunları unutan unuttu, unutmayanlar da hıfzetti... O'nun o hutbesinde îrâd buyurduğu sözler arasında şu ifâdeler de vardı: "Biliniz ki, dünya tatlı ve yeşildir (aldatıcı bir cazibeye sahiptir) ve Allah sizleri dünyada bir müddet bırakacak, sonra da ne yaptığınıza bakacaktır! Dikkat ediniz, dünyaya aklanmayınız kadınlara aldanmayınız!"

Bunu rivayet eden; Yezîd bin Muâviye'yi hallettikleri zaman dedi ki: "Biz bu kişiye Allah ve Rasulü'nün biatiyle biat ettik. Ben Rasulüllâh'tan işittim, o şöyle buyurdu: "Gadreden kimse kıyamet günü arkasına alem dikilmiş olarak gelecek ve onun hakkında, "bu falancaya ga-dretmiştir" diye ilan yapılacak, Allah'a ortak koşma bulunmadığı halde, birine biat ettikten sonra onu bozmak; en büyük bir gadirdir. Bu kişiye olan biatinizi bozmayınız, kimse de bu hususta aşırı gitmesin! (İnsanları idarede israf ve keyfîliğe yönelmesin.)"

[26][26] Müslim, kitabül-cihad ve's-siyer, 3/1356, hadis no: 1731. Ebû Dâvûd, 3/85. İbni Mâce, hadis no: 2858. Müsned, I/300 "Ravi Süleyman bin Büreyde babasından naklen, (Rasûlüllah Efendimiz bir kumandanı gazaya gönderdikleri zaman ona ve onun yanındaki askerlere hitaben "Allah yolunda Allah'ın adıyla gazaya gidiniz! Kafirlere olan savaşınızda taşkınlık ve gadretmeyiniz! Müsle yapmayınız. Çocukları öldürmeyiniz" buyurur. Allah'tan sakınmayı özellikle tavsiye ederdi... demiştir.

Rehin, Yani Alacak Yerine Tutulan...

Borçlu kişi, borcuna karşılık evini veya bir eşyayı alacaklısına rehin olarak veriyor... Fakat bunu yazıya almak veya bu hususta şahitlerini ibraz etmek imkanına sahip değil. Bu durumda borcun miktarı hakkındaki söz; yanında rehin tuttuğu şeyden fazlasını iddia etmediği müddetçe, alacaklının sözüdür. Bu, îmam Malik'in mezhebidir... imam Şafiî, Ebû Hanîfe ve Ahmed, "söz borçlunun sözüdür! demişlerdir... Fakat kuvvetli olan mezheb, Medine ehlinin ve onların imâmı İmam Malik'in sözüdür. Üstadımız Şeyhülislâm da bunu tercih etmiştir... Bu mezhebin râcih ve kuvvetli oluşuna (bunun izahına) gelince:

Çünkü yüce Allah, Kerîm Kitâbı'ndaki ilgili âyetle, yâni Müdâ-yene ayeti ile (Bakara 282) bunu; borcun miktarını tesbît eden sened ve şahitlere bedel kılmıştır, onun yerine kâim eylemiştir... Eğer bu hususta elinde rehin tutan mürtehinin (yâni alacaklının) sözüne itibar edilmeyecek olursa, rehine itibar ve itîmâd da kalmaz! Alacağının yerine rehin tutmanın bir faydası bulunmaz... Halbuki yüce Allah; unutmak veya inkâra kalkışmak gibi yollarla kullarının haklarının zâyî olmasını Önlediği, hakların nasıl korunacağı hususunda kullarını irşâd buyurduğu o müdâyene ayetinde, yapılan borçlanmanın yazılmasını emretmiş, borcun yazıya alınmasını, kâtibin bunu yazmasını istemiş, kâtibin yazmaktan çekinmesini yasaklamak bu hususstaki emr-i ilâhîsini tekrarlamak suretiyle de bunu te'kidde bulunmuştur... Borçlanmak suretiyle üzerine başkasının hakkını alanın bunu yazdırmasını (imlâ ettirmesini), bu hususta Allah'tan korkmasını, kulun hukukundan hiçbir şeyi eksik bırakmamasını emr u ferman buyurmuştur... Şayet borçlu, aklı ermez durumda veya küçük yaşta ise, zayıf veya mecnûn veya güçsüz ise, onun adına velîsinin bunu imlâ ettirmesini emrederek sorumluluğu velîsine yüklemiştir...

Yine kulunun hukukunun korunması için bunun üzerine şahitler tutulmasını, şahitlerin iki erkek veya bir erkekle iki kadın olmak suretiyle nisabının tam olmasını emredip irşâd buyurmuştur... Ki hâk sahibinin bu suretle, artık yemin etmesine de mahal bırakılmamıştır.

Şahitler de, şahitliklerini ikâme etmeye çağırıldıkları zaman şahitlik yapmaktan çekinmemeleri hususundaki îlâhî nehiyle hakkıyla uyarılmışlardır. Ayrıca küçük-büyük demeden borcun mutlaka yızaya alınma hususunda da kullarını uyarıp irşâd eylemiştir. Hukukun küçüğüne dahî büyüğü kadar ihtimam gösterilmesini istemek üşenme veya küçümseme ile bunu ihmâl etmeyi kesin olarak yasaklamak suretiyle de çok hikmetli ve manâlı bir uyarıda bulunmuştur...

Ayrıca böyle davranmanın adalete en uygun, şahitliğin edası bakımından da en tedbirli en kuvvetli yol olduğunu haber vermiş, şahitlerin kendi imzalarım görünce bu hususta bir dalgınlık ve unutkanlığa düşmeyeceklerini de ilâhî emir ve tenbihlerî arasına almıştır. Eğer alış-veriş huzurda yapılıyor ve peşin oluyorsa, bunu yazıya almamakta bir günah olmadığım da ayrıca kayda ve hükme bağlamış, sonra yine alım-satım üzerine şahitler bulundurmayı, taraflardan herhangi birine gadretme ihtimâllerinin bertaraf edilmesini de emredip, gerek kâtibin gerekse şahitlerin zarar vermelerini kesinlikle yasaklamış, hak sahibinin hakkının herhangi bir suretle zayi edilmesini hattâ te'hirini bile ilâhi yasakları arasına almış, yazıcılık ve şahitlik görevlerini yüklenenlerin herhangi bir suretle zarara sokulmamalarmı da bu yasağın şümulünde bulundurmuştur. Hem hukukun ânında (geciktiril-meksizin) yazıya alınması hem de yazanın ve şahit olanların da lüzumundan fazla meşgul edilmemesi, ne sabit hakka, ne de onu tesbît edenlere zarar verilmemesi... gibi hususlarda bile îkâz ve irşatlarda bulunmuştur. Aksi halde, her türlü haksızlık ve adaletsizliğin günah olacağını, kulların ise böyle şeylerden sakınmaları gerektiğini haber vermiştir.

Fakat bütün bunların insanın kudret ve imkânı ile bağlı bulunduğunu, katib-i adle (notere...) yazdırmanın veya şahit bulundurmanın mümkin olmadığı bir halde, meselâ sefer hâlinde ise yine hukukun ne ile ve nasıl korunacağını bildirmek üzere, bu Müdâyene Ayetini takîb eden âyette rehin almanın kâfi geleceğini bildirip şöyle buyurmuştur:

"Ve eğer seferde olur da yazacak birini bulamazsanız alman rehinler (yeterlidir...)[27][27]

işte bu âyet, gayet açık bir şekilde delâlet eder ki, alman rehinler; borcun

[27][27] Bakara suresi, 283

yazdırılması ve şahitler yerine geçmektedir... Hakkın ne olduğuna şahitlik etmekte, yazının (senedin) ve şahitlerin haber verdiğini haber vermektedir... Ve belli ki, rehinle ilgili bu âyette "sefer=yolculuk" kaydının bulunması da, buna delâlet etmektedir. Çünkü ekseriya seferde yazdıracak kimseyi, şahitleri bulmak imkansız olur. İmkansız olunca da, alman rehin onun yerine geçer... "Alman rehinler" buyurulmuş olması da bunu pekiştirir. Böylece hak sahibinin hakkı da, rehin veren tarafından inkar edilemez olur...

Elbette ki bundan daha güzel bir nasihat ve irşad da olamaz! Ve eğer insanlar, Yüce Mevlâ'nın bu nasihat ve irşadı ile muamele etseler, kimselerin hakkı zayi edilmez! Bir insan, ne kadar bâtıla meyletmek istese de, mümkin değil başkasının hakkını iptal ve inkâra mecal bulamaz! Unutmaz ve "unuttum" da diyemez... İşte bu, Hak Sübhânehû vet-ekaddes hazretlerinin, kullarının dünyâda ve ukbâdaki iyilik ve maslahatlarını içine alan hükmüdür! Bu îlâhî hükümle amel edenler de, şüphesiz dünya ve ukbâda iyilik ve saadete ererler...

Gelelim konuya ve maksada: Eğer borcun miktarı hakkında rehin almış bulunan alacaklının sözüne itibâr edilmeyecek olursa, onun hakkının korunması nasıl mümkin olacaktır? Senedin ve şahitlerin yerine neyi ikâme edeceğiz? Elbette borçlu: "Ben onu ona, bir miktar para üzerine rehin bıraktım" diyebileceği gibi, "o onda rehin değil, bir emanettir" de diyebilir. Evi veya arazîyi rehin verdiği zaman da benzeri iddiada bulunabilir. Bizim bu hususta doğruluğuna ve Allah'ın dînine uygunluğuna inandığımız hüküm ise, Ehl-i Medine'nin hükmüdür...

Kişi elbette hakkının zayi edilmemesini ister. Fakat bu meselede, meselenin aksine hüküm verecek bir hakime götürülmesinden korktuğu zaman, şöyle hareket edebilir: Borçlusundan rehin alacak olan alacaklı, ondan rehin alacağı şeyi, kıymetini belirliyerek alır, rehin veren de rehin verdiği şeyin artık kıymetinin onda emânet bulunduğuna, istediği zaman o fazlasını alabileceğine şahit tutar. Böylece taraflardan her biri, hakkının zayi edilmesini Önlemiş, diğerinin kendisine haksızlık yapmasına mânı olmuş bulunur. Şüphesiz Allah, en iyi bilendir.

Rehin Konusunda Bir Başka Örnek

Adamın birinin diğerinde bin dirhem alacağı var. Elinde de bin di-rhemlik rehin bulunmakta. Alacak sahibi alacağını tahsil maksadı ile borçluyu hâkimin huzuruna çıkarıyor ve: "Benim bu adamda bin dirhem alacağım var. Onun da benim yanımda bin dirhem değerinde rehini bulunmaktadır" diyor. Borçlu ise: "Bu adamın bende ne bin dirhem alacağı var, ne de herhangi bir alacağı! Yanındaki malım da rehin değildir! Ben onu kendisine emanet bıraktım! Ve şu anda ondaki malımın teslimini isterim!" diyor. Bu durumda tabiî alacaklının davası düşecek, elindeki rehin de, kendisinden alınıp o adama teslim edilecektir... Bu durumda düşmemek için başvurulacak olan hile ve çareye gelince:

Alacaklının iddiası üzerine hakim borçluya sorar: "Bu taleb ve iddiaya ne dersin?" Borçlu bu durumda yâ inkâr eder, ya da ikrar. Eğer ikrar eder ve alacaklıdaki rehinin kendisine âit olduğunu ve rehin bulunduğunu söylerse, borcunu öder, rehin tutulan malım geri alır. Yahut da borcuna karşılık rehin satılır ve bununla borcu ödenir. Eğer inkâr eder ve: "Onun bende hiçbir alacağı yoktur ondaki rehin de benimdir!" derse, bu durumda hak sahibi hâkime der ki: "Sayın hakim, bu adama sor, bu mal bana ne olarak gelmiş? Ariyet (geri verilmek üzere alınan mal) veya emanet olarak mı, yoksa gab mı, rehin mi?" Eğer davalı, rehin değil de başka bir veçhile geldiğini iddia edecek olursa, bunun üzerine kendisine yemin verilir. Yok eğer rehin olduğunu itiraf edecek olursa, bu takdirde de alacaklı: "Sayın hakim, kendisine sorunuz bakalım, ne kadar alacağım üzerine bunu bana rehin olarak teslim etmiştir?" der. Eğer borcunu tam olarak ikrar eylerse, rehin tutulan malı verilir, alacaklının alacağı da kendisinden tahsil edilir... Eğer borcunu eksik olarak itirafta bulunacak olursa, borcunun o kadar bulunduğu hakkında kendisine yine yemin verilir. Yemin ettiği takdirde, itiraf ettiği kadarıyla kendisinden alınıp alacaklıya verilir...

Şarta Bağlı İkrar

1. Müşterisine bir şey sattı fakat alıcı henüz onu kabzetmedi... veya:

2. Evini kiraya verdi fakat kiracı henüz bunu teslim almadı... veya:

3. Kızını birine nikahladı, fakat henüz kızı evinden ayrılıp da damad ile birleşmedi...

İşte bu gibi meselelerde de kişi zor durumlarda kalabilir. Meselâ birinci meselede satın aldığı şeyin parası, ikinci meselede kira bedelinin talebi, üçüncü meselede de MEHR talebi ile karşı karşıya kalabilir. Bu akidlerin yapıldığı hususunda kendisine yemin teklifi yapılabilir, bunlar kendisi aleyhinde delîl ile isbât edilebilir. Halbuki o, henüz malı almadı, kiraladığı yer kendisine teslim edilmedi, nikahladığı kız ile gerdeğe girmedi. Tabiî bu hususlarda bir iddia ve dâva ile karşılaştığı taktirde, aynen durumunu ifâde etmek suretiyle cevaplarda bulunur: Akdi itiraf eder, fakat malı kabzetmediğini, kiraladığı yeri teslim almadığım, nikâhlısı ile henüz zifaf olmadığını söyler. Yâni bu gibi akidîe-rin aslını itiraf etmekle beraber, henüz neticeye varılmadığını söylemekle, aleyhine açılan dâvadan kendisini halâs eylemiş olur. Aynen böyle cevaplarda bulunması, kendisi için yeterli olur. Hattâ bizzat nikahladığı kız* kendisi aleyhine MEHR dâvası açmış bulunsa, yine bu şekilde cevaplamak suretiyle kendisini kurtarır. Başkaca ve fazladan bâzı iddialarla karşılaşacak olursa, o hususları itiraf etmez. Böylece derhal bir ödeme zorunluluğunda kalmamış olur.

Eğer itiraz olarak denilirse ki: "Onun ikrarını şarta bağlıyarak; "eğer akdin aslını dava ediyorsan tamam itiraf ediyorum, yok fazladan bir iddiada bulunuyorsan bunu itiraf etmem" diyerek itirafım şarta bağlaması sahih olmaz" der. Bunun cevâbında deriz ki: Bu her zaman olmasa bile, çoğu zaman sahihtir. Meselâ: "Aybaşı geldiğinde, benim ona bin dirhem borcum vardır!" dediği zaman, burada ikrarın şarta bağlanması, sahih bir ikrardır. Fakat aybaşı gelmeden ödemede bulunması gerekli değildir. Keza dese ki: "Falan kişi, aleyhime olan iddiasına karşı tanıklık yapmış olsa, ben onu bunda tasdik ederim!" îşte buradaki tâlîk de sahihtir. O kimse, bunun aleyhine o hususta şahitlik yapmakla, bu kimse bunu îtirâf etmiş olur. Çünkü ikrarın bağlandığı şartın, takdim veya te'hîr edilmesi arasında bir fark yoktur. Nitekim talâkın ve benzerlerinin talikinde de böyledir.

Tabiî bu meselede başka bir vecih de var. Buna göre, şartı te'hir etmesi kendisine bir fayda sağlamaz, bununla mutlak surette ikrarda bulunmuş olur ve derhal ödemede bulunması gerekir. Fakat biz bu iddiaya katılmıyoruz. Çünkü bu, son derece zayıf bir tevcihtir. Şartı te'hîr eden kimse, itirafını mutlak olmaktan çıkarmış olmaktadır. Hak ve

sahîh olmaya yakın bulunan tevcîh işte budur. Nitekim Kur'an'da dahî bunun örneği bulunmaktadır. Yüce Allah, peygamberi Şuayb (a.s.)'ın dilinden şöyle hikâye buyurmaktadır:

"Allah bizi, sizin dininizden kurtardıktan sonra eğer tekrar ona dönersek, gerçekten Allah'ın üzerine iftira atmış oluruz."[28][28]

Demekki şarta bağlı bir ikrarı, mutlak olarak değil de, şartına bağlı olarak kabul etmemiz gerekmektedir... Ve demek ki kişi: "Onun bende, bana satıp da henüz kabzetmediğim bir mal için bin dirhem alacağı vardır!" dediği zaman, bu kişiyi, ancak böylece vasfettiği bir ikrardan sorumlu tutabiliriz. Yoksa onun bu ikrarını mutlak ikrar olarak ele alıp da kendisini ödemede bulunmaya mecbur kılanlayız. Çünkü o, bir bey1 (alış-veriş) akdinde bulunduğunu haber veriyor, fakat satın aldığı şeyi henüz kabzetmediğini,.bey' akdinin henüz neticelenmediğini de vasfederek bilgi veriyor. Bunu nasıl mutlak ikrar sayarak, o kişiyi ilzam edebiliriz? Keza o, "ondan o malı satın almıştım? Fakat ben kabzetmed-en mal helak oldu" dediği zaman da durum böyledir. Yâni onu, "borcunu itiraf ettin, derhal Öde" diye ilzam edemeyiz.

Nitekim kişi: "Onun bende alacağı var idi de ben bunu kendisine ödedim" dediği zaman da durum böyledir. Çünkü onun bu ikrarı, geçmişe bağlı bir ikrar olmakta, hâli ve geleceği ilgilendirmemektedir, imam Ahmed'in açıkça söylediği budur. Ve bu sözde asla bir çelişki de yoktur. Bunu da şunun için söylüyoruz: Denilebilir ki: "Bu ikrar aynen: onun bende bin dirhem alacağı var fakat benim bunu ödemem gerekmez! demesi gibi değil midir?" Hayır o ikrar, buna benzemez ki, aralarında bir çelişki olduğu iddia edilebilsin! Aralarındaki fark, herhangi bir açıklama yapılmasına ihtiyâç göstermeyecek kadar açıktır.

Evet, İmam Ahmed'den bir rivayete göre de, yukarıda sözünü ettiğimiz ikrarda kişi, "başkasının kendisindeki hakkını ikrar etmiş, aynı zamanda ödemiş bulunduğunu da iddia etmiş olur," Tabiî bu rivayete göre, o kişi, ödemiş olduğunu isbâta da ayrıca muhtaç bulunur. Diğer üç mezheb imamlarının hükümleri de böyledir, imam Ahmed'ten üçüncü bir rivayet daha vardır ki buna göre o kişi böyle demekle cevap vermiş sayılmaz. Ayrıca cevap vermeye davet edilir ve vereceği cevâba göre muamele yapılır, işte bu üçüncü

---

[28][28] Araf suresi, 89

rivayete göre kişi: "Onun bende bin dirhem alacağı var. Ben ise onu ona Ödedim!" dediği zaman, üç ayrı rivayetten her birine göre, ayrı hüküm ve fetvası bulunmaktadır.

1. O kişi ikrarda bulunmuş olmaz.

2. Borcunu ikrar, ödediğini iddia etmiş olur. iddiası ancak delil ile kabul edilir. .

3. Borcunu ödediği iddiası kabul edilmez, delil ve şahit gösterse bile! işte bu üçüncü fetvaya göre, mücerred: "Onun bende alacağı var" demekle borcunu ikrarda bulunmuş sayılır.

imam Ahmed'in bu hususta ki sözlerinden, "hayır ikrarda bulunmuş sayılmaz!" ifâdesi de nakledilmektedir. Bu tahrîc ve tevcih, son derece sıhhatlidir. Ancak bundan murâd, ikrarda bulunan kişinin: "...Fakat ben onu ona Ödedim" beyanındaki "ödemedim" sözünü geçersiz kılmak değildir. Tam tersine, onun şu anda zimmetinde borç bulunmadığı mânâsına almaktır. Yâni şu anda zimmetinde borç bulunduğunu ikrar etmemiş olur, demektir. Bizim burada meseleyi bu kadar uzatarak açıklamak istediğimiz ve varmayı murâd ettiğimiz, netice şudur:

Aleyhinde dâva açılan kişi, gerçekten mazlum olduğu zaman, vereceği cevaplarda, söz ve beyanlarda kullanacağı hile ve çâre şöyledir: Yâni şöyle der: "Sen eğer şöyle şöyle iddiada bulunursan, ben bunu ikrar etmem! Eğer şu ve şu veçhile iddiada bulunursan, işte ben bunu itiraf ederim." işte böyle cevap vermekle, ikrarını böyle şarta bağlamakla verdiği cevap sahihtir. Ve mutlak olarak ikrarda bulunmamak suretiyle, yakasını haksızlıktan kurtarmış olur.

Alış-Veriş Konusunda Bir Örnek

Mezhebimiz âlimleri dediler ki: Müşteriye mal satan bayi, parasını henüz almadığı için sattığı malı yanında tutamaz, aksine onu müşteriye teslim eder. Eğer işi münâkaşaya döker, hangisinin önce teslimde bulunacağı hususunda anlaşamazlarsa, aralarında adaletli bir hakem tayûY edilir, bu hakem hem satılan malı, hem de onun parasını teslim

alıp taraflara teslim eder. Bedeli muayyen olduğunda bunu böyle halleder. Eğer bedeli bir borç ise, bayi teslime zorlanır, müşteride parasını yermeye zorlanır. Eğer malı orada yoksa, satın aldığının parasını verinceye kadar bütün malı hacrolunur. Eğer belde dışında ve sefer mesafesinden daha uzakta ise, bu takdirde bâyî yaptığı bey'i feshetme yetkisine sahiptir. Müşteri ödeme zorluğu içindeyse, bayi yine yaptığı satışı fesheder ve aynen verdiği malın iadesini ister. İmam Ahmed'in söylediği, keza Şafiî'nin dediği budur. Ancak Şâfıîlerden bazıları, "müşterinin eşyasından biri satılır, bunun parasından borcu ödenir. Satılan şeyin parası, fazla gelirse fazlasını kendisi alır, eksik gelirse, o miktar borcu zimmetinde kalmış olur" demişlerdir.

Bize kalırsa, mezhebimiz âlimlerinin dedikleri de zayıf kalmaktadır. Sahih olan ise, bâyî, parasını almadığı müddetçe sattığı şeyi yanında tutabilir, teslime zorlanamaz. Adalet ve hukukun icâbı bize göre budur. Aksi halde, satıcı dâima zarara uğratılabilir. Adalet ve hukukun icâbı ise, kişileri zarardan korumaktır...

Bu kaide ve esas üzerindedir ki, kişi sattığı malın parasını tamamen almadıkça, yani bir kısmını almış bile olsa, sattığı malı teslim etmemeğe kadirdir. Nitekim rehin alma meselesinde de durum böyledir. Fakat diğer bir söze göre, sattığı mal eğer taksime kabil ise, parasını aldığı kadarını teslîm etmekle mükelleftir. Diğer kısmını da, kalan parasını aldığında teslim eder. Tabîî bu, bizim sahîh gördüğümüz hükme göre değildi. Bizim sahîh gördüğümüz hükme göre; ne zaman parasının tamâmını alırsa, malın tamamını da o zaman teslîm eder. Çünkü başlangıçta o malı, bu şekilde satış yapmıştır. Yoksa paranın bir kısmını aldığında, malın bir kısmını teslim şekliyle değil... Eğer bâyî parasını almadığı malı teslime zorlanmaktan korkacak olursa, şöyle bir çâreye başvurur:

Müşteriye satış yaparken, sattığı şeyin bedelini alıncaya kadar kendisinde rehin kalmasını şart koşar. Alış-verişle ilgili akidlerde rehin şartı ve kefil olma şartı sahihtir. Bunun için böyle bir şart koşar, iki ve-cihten daha sahîh olanı budur. Tabiî bu rehin tutma, bedelini alıncaya kadardır. Rehin tutma, başka bir borç sebebiyle sahîh olduğuna göre, bu durumda hadi hadi sahîh olur. Çünkü o, rehin almasa bile, sattığı malı bedelini alıncaya kadar tutmak hakkına sahiptir. Ancak rehin tutmak suretiyle, başka vecihlere göre sattığı malı teslîm etmek zorunda bırakılmasını önlemiş bulunur, o kadar.

Kadının Nafaka Davası

Adamın nikahlı hanımı kendisi hakkında dâvâcı ölüyor ve diyor ki: "Bu adamla evlendiğim günden beri nafakamı, giyimimi hep kendim karşılıyorum! Yıllardır kocamın bu hususlarda bir masrafı olmamıştır!" Şimdi yerleşmiş örf ye âdetler kadının bu iddiasını yalanlayıp dururken, hâkim onun bu davasını kabul edebilir mi? Hayır edemez! Hakimin böyle bir dâvayı dinlemesi helâl olmaz. Çünkü bilinen ve yıllardır yerleşmiş bulunan his ve örfe aykırı olarak ileri sürülen bir dâva dinle-nilemez, ancak yalanlanır! Çünkü örf ve âdetler, asırlardır sürüp gelen gelenekler bunu yalanlamaktadır. Böyle yalandan dâvaları dînimiz ve onun kaide ve hükümleri de iyi karşılamaz.

Nitekim sahîh bir hadîsde şöyle buyurulmuştur:

"Kim malı çoğaltmak için yalandan bir iddia ileri sürerse, Allah onu, ancak malını eksiltmek suretiyle cezalandırmış olur,"[29][29]

Yine sahîh bir hadîsde de şöyle buyurulmuştur:

"Hakkı olmadığı bir şeyi iddia eden kimse bizden değildir! Öylesi cehennemdeki yerine şimdiden hazırlansın."[30][30]

İster hâkim, ister hakem, istersen bir başkası olsun, hiçbir kimseye hissin, akim, örf ve âdetin kabul etmeyeceği bir iddiayı desteklemesi doğru olmaz!. Çünkü böyle bir dâvanın yalan olduğunda şüphe yoktur! Böyle bir dâvayı kabul etmek, dâvâlıyı çağırıp cevap vermek durumunda bırakmak, hattâ ona yemin ettirmek de asla doğru olamaz! Aksi halde böyle bir davranış, yalana destek olmak demektir. Böyle bir iddiada bulunan bir kadının bu iddiası nasıl doğru olabilir? Yıllardır o kendisine nasıl bakmıştır? Bir

[29][29] Müslim, kitabül-îmân, 1/104 hadis no: 176 (Sabit bin Dahhâk Rasûlüllâh'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kişi mâlik olmadığı şeyi nezredemez! Mü'mine lanet etmek onu katletmek gibidir! Kim kendisini birşeyle katlederse, kıyamet, günü onunla azab olunacaktır! Malı Çoğaltmak için yalan dâvada bulunanın, Allah ancak malını azaltır! Biryemîn üzerine andiçen kişide, ettiği yemini edâ edinceye kadar günah içinde bekletilir..."

[30][30] Müslim, kitabül-îmân, 1/79. İbn Mâce kitâbül-ahkâm, 2/777, hadis no: 2319.

kadının, kocası olduğu ve kendisi kocasının evinde bulunduğu halde, kocasının ona bakmamış, bütün masraflarını o kendisi temin etmiş, kendisine kendisi bakmış olabilir mi? Halbuki o, bir defacık olsun evden dışarı bile çıkmamıştır. Örf ve âdetle birlikte o evin bütün komşuları dahî şehâdet etmektedirler ki, o kadının kocası, her Allah'ın günü evine yiyecek-içecek ve giyecek getirmektedir. Meyve vesaire ile gelmektedir. Böyleyken, kocanın sözünü bırakarak, karısının "evlendik evleneli hep kendime ben bakıyorum! Kocam bana hiç bakmıyor" iddiası nasıl dinlenebilir? Kadına kalacak olursa, o, "hiç bir gün eve birşey getirmedi..." diye de iddâ edebilir. Fakat yıllarca sürmüş bir evlilikte, günlerden her bir gün için, adamcağız şahit aramaya mı gitsin? Tabî ki, hiç bunlara lüzum yok. Madem böyleymiş, niçin şimdiye kadar o kadın bütün bunlara katlanmış sükût eylemiş? Hem onca ihtiyaçlarını, kadın haliyle nereden ve nasıl temin etmiş?

Böyle bir iddia hisse, örf ve âdete aykırı olduğu kadar, bir erkekle kadının evlenerek müşterek bir yuva kurmaları, yâni nikahlanın al arı ile ilgili bulunan dînimiz ahkâmına, o ahkâm ile gözetilmiş bulunan hikmet ve mesâliha da (işlere, faydaya, maksada) aykırı bulunmaktadır. Elbette nikahlanıp evlenmekten maksad bu değildir, böyle değildir... Bilakis karı-koca arasında sevgi ve saygı, en güzel şekilde geçinmek ve kocanın karısına bütün iyi niyeti ve gücüyle yardımcı olmasıdır... Yıllarca yuvasmdaki eşine Allah'ın adı ve emriyle kendisine helâl kılınmış bulunan kadınına böyle muamele etmek nerede görülmüş, kimden duyulmuştur acaba? Böyle bir şey, iyilikten ve güzellikten ne kadar da uzaktır!...

Sonra şaşılacak şeydir ki: Kadın, kocasından yılların nafakasını ve diğer masraflarını taleb ederken, kadının kocası: "Sayın hakim, ona sor bakalım, yıllardır nereden yemiş, nereden giyinmiş, nasıl geçinmiş" diyor... Hâkim de, bunu ona soracak yerde, adamı azarlıyor ve: "Ona bunu sormak gerekli değildir" diyor...

Allah Allah! ne şaşılacak bir şey... Kadının evinden çıktığı yok, başkaca birinin kendisine yardımcı olduğu hakkında kocasının hiçbir bilgisi yok! Buna rağmen hakim ona birşey sormak istemiyor!... Gerekli olduğu halde, "peki senin bu ihtiyaçlarını kim te'min ediyordu?" demiyor... Halbuki bunun kendisine sorulmasını kocası istediği zaman, hakimin de sorması üzerine vaciptir. Aksi halde kocanın hakkı zayi edilmektedir... Eğer hakim bunu sorduğunda kadın, lalettayin dışarıdan bir isim verecek olursa

ayrıca hâkim bunun isbâtını da istemelidir... Eğer kadın, böyle bir isim de vermeyip: "Kendime bizzat kendim bakıyorum" diyecek olursa, bunda yalanı aşikâr olduğundan, hâkimin de bunu na-zar-ı itibâra almaması gerekir. Çünkü nafaka ve giyim masrafları, aslında kocanın üzerine vaciptir. Acaba nasıl olmuş da kadın bu vacibi, kendi üzerine yüklenmiştir? Nasıl olmuş da, kocasını bu vecibesini yerine getirmekten affettmiş veya bunu hoş karşılamıştır? îşte onun bu dâvası, vazife ve vecibenin aslına, eşyanın tabiatına da aykırıdır! Bu aykırılık dahî onu bu hususta yalanlamaktadır. Bundan dolayıdır ki, Rasûlüllâh'm sünnetini bilmekte ve uygulamakta en önde bulunan Ehl-i Medîne ve onların imâmı bulunan İmam Mâlik, asla bunu kabul etmemektedir. Diğer Medine fakîhleri de... İşte biz de doğru olarak onların bu hükmünü kabul ediyor, "Allah'ın dininde hak saydığımız budur!" diyerek kesin hüküm veriyoruz... Bundan başkasının doğruluğuna inanmıyoruz...

Ayrıca diyoruz ki: Peki böyle bir iddâ ile hâkimin huzuruna gelip dâva açan bu kadın, atmış veya yetmiş senedir aynı adamın karısı olarak ve aynı adamın evinde yaşamış olsa, aksi hüküm verenler buna ne diyecekler? Yani altmış veya yetmiş senedir bu kadın, geçimini kendisi te'min etmiş olacak ve kocasından yetmiş senelik nafaka alacak, öyle mi? Bu kadın, hiç evinden çıkmadığı halde, acaba meleklerin yaşadığı gibi, yemeden ve içmeden mi yaşamıştır? Kadına bakınız ki yetmiş sene melekler (!) gibi yaşamış da, şimdi yetmiş senenin nafakasını dâvaya kalkışmış! Bu kocasının asla güç yetiremiyeceği bir mâlî külfet... Öyle ki adamcağız bütün malını mülkünü satsa, hatta kendisinin giyeceği elbiseleri dahî satsa, hakkından gelemeyeceği bir külfet. Evini dahî satarak, sokaklara düşecek öyle mi?

Hatta nafaka borcundan Ödeyemediği kısım için hapsedilecek... Fakat dâvanın sahibi kadın da, onun yakınları da, komşuları da bunun yalan olduğunu bildikleri halde! Hatta böyle bir hüküm veren hâkimin . dahi bilmek durumunda olmasına rağmen!... Sonra da buna adalet veya fıkıh diyeceğiz, öyle mi? Peki diyelim ki, dünyada böyle insanları ve mahkemeleri dahî aldatmanın bâzan yolları bulunmaktadır. Peki hâkimler hâkimi bulunan yüce Allah'ı da böylece aldatmış mı olacaklar? O'nu ve O'nun meleklerini nasıl aldatabilirler?

Allah kendilerinden razı olsun, İmam Ebû Hanîfe ve onun fıkıh il-mindeki güzide arkadaşları ki, ilim tarihinde kendileri fukaha-i ırak diye anılmaktadırlar, bundaki

fitneyi, şer ve fesadı hakkıyla bilip kavradıkları içindir ki, geçmiş zamana âit nafaka davasının esastan düşeceğine hükmetmişler de, kocayı böyle bir yükümlülükten kurtarıvermişlerdir. Şeriatın getirmediği böyle bir yükümlülüğü kocaya yüklemenin doğru olmayacağını hükme bağlayıp, nice aile reislerine hoş . bir nefes aldırmış, hayatın latîf kokusunu kendilerine koklatmışlar böyle çekilmez, adalet ve hukuka sığmaz bir sıkıntıdan onları kurtarmışlardır.

Tarihen biliyoruz ki, Rasûlüllah (s.a.v.) Efendimiz, kendisine yüce Allah tarafından risâlet görevi verildikten sonra on üç sene Mekke'de on sene de Medine'de ikâmet buyurmuşlardır. İşte o, bu zaman zarfında hiçbir kadından böyle bir dâva kabul etmediği gibi, hiçbir aile reisini de, böyle yılların birikmiş nafaka borcuyla yükümlü kılmam ıştır. Kendilerinden sonraki ashâb ve hulefâ-i râşidîn zamanında da böyle bir hüküm verilmiş değildir. Hatta tabiin zamanında dahî bu vâki değildir. Bu devirlerin hiçbirinde, hiç bir koca, ne yuların birikmiş nafakasını ödemeye mahkûm edilmiş, ne de ödeyemediği için hapsedilmiştir. Keza nikâh mehri sebebiyle de böyle bir hüküm verilmemiştir. Nasıl olur? Kocalar bütün elindekini, birikmiş nafaka olarak karılarına ödesinler, karılar da hiç evden çıkmazken, malca zengin olup çarşı-pazar alış-verişe çıksınlar, kocalar da üstelik ödeyemedikleri kısım için hapse tıkılsınlar! Kocalar hapiste, dul evliler de çarşı-pazar gezmekte ve alış-verişte!... Asla böyle birşey olmamıştır da, olamazdı da... Şimdi sevgili Rasûlüllah sağ olup bu durumu görmüş olsaydı, herhalde herkesten fazla bunu inkâr eder, bunun kaldırılması için bütün kuvveti ve şiddeti ile herkesten evvel çalışıp mücâdele eylerdi...

Burada hulâsa olarak tekrar etmek gerekirse deriz ki: Hissin, örf ve âdetin kabul etmeyip yalanladığı bir şeyi, kimse kabul etmemeli, mahkemedeki kadılarımız da bunu kabul etmeyip reddetmelidirler. Çünkü böyle bir dâvanın dinlenip nazara alınması caiz değildir. îşte bunun içindir ki, Mâlikî mezhebi âlimleri bir güzel açıklama yapıp ZÎLYEDLÎK meselesini beyân etmişlerdir. îşte aşağıdaki açıklama onlarındır.

Zilyedlik Meselesi

"Adamın biri bir ev edinmiş, uzun müddetten beri onda tasarruf etmekte, yapıp

yıkmakta, kiraya vermekte, onarımlar, yapmakta ve bu evin kendisine âit olduğunu çeşitli vesilelerle beyân etmektedir. Burada birisi de var ki, bütün bunları görmekte, onun bu yurdu hakkındaki bütün işlerine, çeşitli tasarruflarına şahit olmakta ve hiç bir zaman onun "bu, benim evimdir!" demesine îtiraz etmemektedir. Kendisinin bu evde bir hakkı veya hissesi olduğunu da söylememektedir. Söylemesi bir hak iddiasında bulunması için de hiçbir engel bulunmamaktadır. Çünkü evin sahibi ne zalim bir hükümdardır, ne de oranın hâkimi veya valisidir. Sıradan bir kimsedir. Evin sahibi ile kendisi arasında bir yakınlık, bir mîrâs ortaklığı veya benzeri bir durum da bulunmamaktadır. Yani onda bir hak ve hissesi bulunduğu halde, sırf böyle bir yakınlık sebebiyle bunu söylemeye ihtiyâç duymamış olması gibi bir hâl dahî bahis mevzuu değildir. Bütün bunlara rağmen bu kişi, şimdi o evin kendisine âit olduğunu iddia ediveriyor! Uzun yıllar sonra ortaya çıkıp: "Bu ev benimdir! Bu hususta delilim var" diyerek bir dava açmak istiyor, îşte bu adamın bu dâvası dinlenemez, esastan reddedilir. Asla kendisine, "delilin neymiş getir bakalım!" diye itibar edilmez. Delille gelse dahî, yine reddedilir. Çünkü yıllardır o da orada yaşamakta, evin sahibinin yıllardır bu ev üzerindeki yaptığı iş ve tasarrufa şahit bulunmakta, bütün bunları gözüyle görüp bilmektedir. Bu sebeple ev, ZİLYEDİNE yâni onu elinde bulunduran ve yıllardır onda tasarruf eden kişinin olduğuna karar verilir."

Yine onlar demişlerdir ki: "Çünkü örf ve âdetin reddedip yalanladığı her dâva ve iddia, reddolunmaya mahkumdur, asla dinlenilmez. Nitekim yüce Allah, Kerîm Kitâbı'nın bir âyetinde şöyle buyurmaktadır:

"Af (ve kolaylık) yolunu tut, örf ile emret."[31][31] İşte yüce şerîatimiz, örfe rücû etmeyi, bâzı dâva ve işlerde ihtilâfa düşüldüğü zaman örf ile hükmetmeyi vacip kılmıştır.[32][32]

Ben derim ki: Bâzı dâvalar ve ihtilaflar sebebiyle verilen hükümlerin neye dayandığına baktığımızda, bâzılarının şahitlerin şehâdetinin veya ettirilen yeminlerin verdikleri zan ve kanâata dayandığını veya yemin etmekten sakınması, cevap vermek

[31][31] A'raf suresi, 199

[32][32] Hanefîler bunu, "el-âdetü muhakkemetün: âdet; kendisinden şer'î hüküm alınmak suretiyle hakem kılınır" şeklinde ifâde etmiştir. Keza; "Adet-i muttaride şart menzilinde tutulur" diyerek örf ve âdete gerekli önemi vermişlerdir. Bakınız, çeşitli örnekleriyle birlikte: Şerhu Hatime-i Kavâidil-Usûl (Allâme Süleyman Kırkağacı), 53-54, Mat. Bosnavi, 1299.

istememesi gibi hallerden kaynaklandığını görürüz. Bu gibi delillerden elde edilen zan ve kanaatlara kıyasla, böyle bir zahirden elde edilen zan ve kanâat daha kuvvetli görünmektedir. Bu da bizim bu meseledeki tercihimizi te'yîd eder. Şurasını da belirtelim ki: Beyyine, yâni delü ile isbât etmek iddiada bulunana düşer. Aslında delil ise, hakkın ne olduğunu beyân eden herşeydir. Örf, âdet ve kuvvetli bir zahiri ise, her ne kadar kafi değilseler bile, kat'î olana en yakın bulunan delillerdir... Kocanın doğru söylediğine, kadının yalandan bir dâvada bulunduğuna delâlet eder, kuvvetli bir zan ve kanâat verir...

Şerîat da dâima ma'rûf olanı emredip, münker olanı red ve iptal eder. Ve meselemizle ilgili bir âyetinde de yüce Allah, kadının kocası üzerinde mâruf dairesinde hakları olduğu gibi, kocanın da karısı üzerinde hakları bulunduğunu haber vermiştir.[33][33] Kadının yetmiş senelik nafakasını vermemişsin iddiası ile, kocayı bütün elindekini karısına vermeye mecbur kılmak, üstelik malı buna yetmeyince hapse atmak ise, elbette yüce Allah'ın haber verdiği bu mâruf (iyilik) ile ilgili birşey olmasa gerek. Kocayı beş kuruşsuz bırakıp zillet ve meskenete mahkum bıraktıktan sonra karısına esîr eylemek, ma'rûf iyi bir şey olmak şöyle dursun, bütün münkerlerin (kötülüklerin) en münkeri bir şeydir! Bunu, yalnız akl-i selîm sahibi müslümanlar değil, gayr-i müslimler bile çirkin görür...

Bir noktayı daha belirtelim ki, evet kadının kocası üzerinde nafaka hakkı vardır ve koca bununla mükelleftir. Fakat kocanın karısını dışarı çıkmaktan men etme hakkı da vardır. Bu onun iznine bağlıdır. Sonra şerîat bu yetkiyi kocaya vermiştir. Aynı zamanda koca, karısına bolca mal ve servet vermez, adalet ve mâruf dâiresinde ona infâk eyler. Onu rızıklandırır, besler ve giydirir. Nitekim ilgili âyette şöyle buyurul-muştur: "Allah'ın size lütfettiği ve hayatınızın ayakta durmasına medar eylediği mallarınızı, aklını kullanmakta yetersiz kalanlara vermeyiniz! O mallarla onları besleyin, giydirin ve onlara güzel söz söyleyiniz."[34][34]

Kur'ân tercemâm îbn Abbâs, bu âyeti açıklarken şöyle demiştir: "Allah'ın sana lütfettiği malı ve maişetine medar eylediği malını, karına veya çocuklarına bahşiş çekme! Aksi halde sen onların üzerine reis olacağın yerde onlar senin üzerine reis ve kaim olurlar!" Halbuki islâmî mânadaki aile yapısında, ailenin ve çocukların üzerine kayyimlik

---

[33][33] Bakara suresi, 228

[34][34] Nisa suresi, 5

ve velayet hakkı ve vazifesi, ailenin reisi bulunan kocaya verilmiştir. Ailedeki diğer ferdleri, kocanın karısını veya buluğa.ermiş çocuğunu bu duruma getirmek ise; aile yapısını tersine çevirmek olur ve İslâm'ın vâdet-tiği huzur ve mutluluğa, böyle tersine çevrilmiş bir yapı ile ulaşılamaz, islâm'ın ise insanların huzur ve mutluluğunu te'min için geldiği, bunun için bulunduğu, onun ilâhî.ve kur'ânî yapısı ile ortadadır.

Özetlersek: Kocanın, karısının gerek kendisi üzerinde, gerekse malı üzerinde velayet hakkı vardır. Koca, karısı ve ev halkı üzerinde velîdir. Vali ve âmir durumundadır. Eğer kocanın izni ve rızâsı olmazsa, karısı bizzat kendisine ait bulunan malından bile teberruda bulunamaz!

Nerde kaldı ki, kocasının malından onun izni olmaksızın teberruda bulunabilsin. Peygamber Efendimiz de, kocanın bu durumuna işaret ve temasla ilgili hadîslerinde şöyle buyurmuşlardır:

"Ona yediğinden yedirir, giydiğinden de giydirirsin."[35][35]

Yine Rasûlüllâh Efendimiz, kişinin elinin altındaki köle ve hizmetçileri için de böyle buyurmuştur. Yani aile reisinin onlar üzerinde enıîr olduğunu buyurmuştur... Dikkat edecek olursak, âyetlerde ve hadîslerde hep, onlara yedirip içirmekten, giydirmekten bahsedildiğini görürüz. Ne kitap ve sünnette, ne de icmâda asla, bunların bedellerini onların eline nakit olarak vermekten, onlara temlik etmekten söz yoktur.

Böyle olduğu halde, bâzıları, kadının nafakasını nakit olarak takdir etmek ister. Dinde ise böyle bir şey yoktur! Ne kitap ve sünnette bunun aslı bulunmaktadır, ne de ashâb ye tabiînin böyle bir sözü vardır! Ne de eimme-i erbaa'dan (dört mezheb imamlarından) herhangi birinin böyle bir hüküm ve fetvası vardır. İlim ehlinin bu hususta ki sözleri iki kısımdır:

Birinci kısım: "Kadının nafakası bizzat yiyecek olarak takdir edilir..." der. İmam

---

35[35] Tirmizi bunu şu lafızla rivayet eder: (3/467, N. 1163) "Ey müslümanlar! Kadınlara iyilikle muamele ediniz! Siz onlara bundan başka bir şeyle mâlik değilsiniz, Ancak onlar fuhuş irtikâb ederlerse bu hâriç! O takdirde onların yataklarını ayırın, aşırı olmamak üzere kendilerini dövün. Onlar size itaat ettikleri müddetçe üzerlerine bahane aramayın! Unutmayınız ki, sizin onlarda, onların sizlerde hakları vardır! Sizin onlarda hakkınız, onların sizin yatağınızı yabancıya çiğnetmemeleri, iffetinizi korumalarıdır! Onların sizdeki hakkı da, onlara iyi bak-manızdır." Tirmizî bu hadîsin sahîh olduğunu da söylemiştir.

Keza: Ebû Dâvûd, 2/606, hadis no: 2142, İbni Mâce, 1/594.

Şafiî'nin dediği budur.

İkinci kısım: "Kadının nafakası, örfe göre takdir edilir" der. Cum-hur-u ulemânın dediği de budur. İlim ehlinden hiçbiri, nafakanın para ile takdîr edileceğini kesinlikle söylemiş değildir. "Bunun böyle olmasında ne gibi bir mahzur vardır?" sorusuna ve îtiraza gelince:

Elbette bunun birtakım mahzurları bulunmaktadır. Bir defa bunda; kocanın rizâsı hilâfına kadının nafakasını, yiyecek ve içecekten nakit paraya tahvil keyfiyeti bulunmaktadır! Ayrıca kocanın bu nafakayı, peyderpey günbegün kazanıp te'mîn etmesi yerine, aylık veya senelik nakit olarak ödemeye de zorlanması vardır. Sonra ailenin evde hazırlanıp pişirilen yemekten, kadının kendisine isabet eden yiyeceğin para ile tam karşılığı, tam bir adaletle nasıl takdîr edilecektir? Örf ve âdette dahî herkesin sufrasındaki yiyecek masrafı ve giyecek gideri aynı mıdır? Bunun adaletle ölçüsü nasıl bulunacaktır? Diyelim ki, bir dereceye kadar bu mümkün oldu. Fakat bunda, demin dediğimiz gibi, kocanın rızası bulunmamaktadır. Kaldı ki, kocanın rızası hilâfına kadına nafakayı yıllık veya aylık olarak nakit para şeklinde ödettirdiğimiz zaman, bunun Allah'tan başkalarının bilemiyeceği kadar mahzurları bulunmaktadır. Çünkü kadın bu durumda gûyâ hür kılınmıştır (!) Nafakasının bedelini nakit olarak almış, sonra bu nakiti harcanmak üzere çarşı-pazar dolaşmakta, alış-verişler yapmaktadır. Ve böylece o kadına ve onun kocasına, herkesin bildiği nice fitne ve fesâdlar arız olmaktadır.

Ayrıca önemine binâen belirtmiş olalım ki: İnsanların bir dâva halinde ortaya attıkları iddialarla ilgili delillerin temeli, çoğu kez "aslolan insanın suçsuzluğudur" kaidesinden elde edilen zan ve kanaatin gale-besidir. Bâzan ikrar, bâzan delil, bâzan şâhid, bâzan da yemîn teklif edilmesi karşılığında yemin etmekten sakmmasıdır. Bütün bunlar, hakkın ne olduğunu açıklayan delillerdir. Delîlin sâdece şahitlere tehsîs edilmesi, umûmî değil, özel bir Örftür. Yoksa delîî, şahîtlerin şehâdetinden ibaret olamaz. Diğerleri de birer delildir. O halde bir dâvada, hangi tarafın doğru söylediği zannı daha kuvvetli ise, ona göre hüküm vermek adalete daha muvafık olur. Bunun için biz bu kadar önem verip uzattığımız bu meselede, ber delîlin veya ikrarın bulunmaması halinde, dava açanı değil de, hakkında dâva açılanı tercih edip öne almış bulunuyoruz. Zahirî hal dahi buna delâlet ediyorsa, onu tercih etmemek için bir sebeb görmedik... Ve biz bunu islâm fıkhmdakî, "beraet-i zimmet asıldır!" kaidesinden alman zan ve kanaate dayandırdık.

Asırlardır bilinen ve yaşanan örf ve âdet de bunu te'yîd eder olunca, haklı olarak buna ağırlık verdik ve sahih fetva olarak bunu seçtik...

Tabiî davacının haklı olduğunu gösteren şer'ı bir delîl bulunduğu zaman, o öne alınır ve tercîh edilir. Bu takdirde delilden alınan zan ve kanâat onu destekler olduğundan, takdim ve tercihe lâyık olan da o olmuştur. Zahirî bir hal karinesi onu desteklediği takdirde dahi, elbette o takdim edilir. Bizim buna ve bu gibi durumlara, herhangi bir itirazımız yoktur.

İşte bu sebepledir ki koca, karısını itham ettiği ve bu sebeple karısı yemine davet edildiği zaman, eğer yemin etmekten çekinecek olursa zahiri hâl karinesi kocayı desteklediğinden, koca dâvasında haklı kabul edilir ve.ona göre hüküm verilir. Çünkü koca, karısını itham edip liân yeminini hiç çekinmeden yapmakta iken, karısının da liân yeminini yapıvermekle üzerinden hem bu ithamı kaldıracak, hem de ağır bir cezaya çarptırılmasını önleyecek olmasına rağmen, yemin etmekten çekinir olması, kocanın karısını itham etmekte haklı olduğunu gösteren zâhîri ve kuvvetli bir karinedir (delildir).

Konumuzla ilgili tercihimizde haklılığımızı te'yid eden şöyle bir misâl daha verelim: Adamın biri, bir kadınla nikâh akdini yapmıştır. Gerdek gecesi adamın karısını getirip kendisine teslim ederler. Fakat iki şahid ortaya çıkıp da, "işte senin nikahladığın karın, bu kadındır" diyerek şahitlikte bulunmaz. Çünkü buna ihtiyâç yoktur. Adam burada, âdet olan görücü usûlü ile nikahlanmış bile olsa, yâni onu hiç görmemiş, görmüşcesine bilgi edinmek üzere nitelik ve özelliklerini de başkasından dinlememiş bile olsa, onunla zifaf olmasına şer'an bir engel yoktur. O onun nikahlısıdır ve ona helaldir. Bunda, bir ihtilâf değil icmâ ve ittifak vardır N'oden? Çünkü ortada, iki şahidin şahitliğinden daha kuvvetli bir zan ve kanâat vardır. Hattâ zahirî hâlin delaletiyle kesin bir durum vardır. Adam düğün etmiştir, nikahlısı kendisine getirilmiştir, onunla gerdeğe girmiştir. Bunda, başkaca delîl ve şâhid aranacak bir durum yoktur...

Benzeri bir örnek de, hacc sebebiyle kesilen ve Hedy kurbanı denilen hayvanın etinden, zahirî hâlin delaletiyle yemenin caiz oluşudur. Çünkü o, bir kırda Hedy olarak boğazlanıp kurban edilmiştir ve yanında da kimseler bulunmamaktadır.

Keza bir evden çıkıp da dışarıdaki fakîre bâzı yiyecek bir şeyler veren bir çocuğun

verdiği şeyleri, bu fakirin yemesi de caizdir. Bu dahî, hâlin delaletiyle ona helâl olmaktadır. Önceki ve sonraki bütün âlimlerimizin bu hususta söyledikleri budur. îşte bu dahî HAL ŞAHÎDÎ iledir. Keza hâl şahidi ile iktifa edilen bir husus da, muhakkarât denilen ufak-tefek şeylerin birbiriyle alıp-verilmesidir. Bu dahî böylece caiz görülmüştür.

Keza, hiç evlenmemiş kız, birisiyle nikâhlamrken, kendisinin bu nikâha izninin olup olmadığı sorulduğu zaman bunu sükûtla karşılaması da böyledir. Yâni onun bu sükûtu, hâl şahidi ile izin verdiğine delîl sayılmaktadır. Şer'an bu da böyledir...

Keza bu ümmet muameleler, hediyeler ve teberrûlar hakkında sırf bunu bezledenin elinde bulunması ile, sırf buna "itimâd ile iktifa eyledi de, bunu onun mülkü ve sahibi olarak kabul etti... Keza hür olup olmadığı, rüşdüne erip ermediği meçhul olan kişi ile olan muamelede, onun ikrarını kabulde, yemeğini yemekte, hediyesini kabul etmekte, evine girmeye izin vermesinde, hep hâl şahidi ve kuvvetli zan ile iktifa edilmiştir...

Bir yerde ve şeyde ancak zan ve tahmin ile bir takdirde bulunmak, miktarını söylemek gerektiğinde, bir kişinin zan ve tahmini ile iktifa etmenin de, şer'an bilinen ve uygulanan hükümlerden olduğu malûmdur.

Keza bir şeyin fiyatını takdir etmek gerektiğinde, bunu takdir edenlerin değerlendirmesi ile iktifa edilmiştir...

Yine şeriatımız, ihramlı iken avlanması yasak olmasına rağmen avlanan kişinin avladığı havyanın yerine keffâret olarak onun dengi ve değerinde bir hayvan cezası koymuş, fakat avlanan hayvanın dengi ve değerinde, olduğu kararını iki âdil şahidin takdirine bırakmakla iktifa etmiştir.[36][36] Bir şeyin (meselâ toplanarak bir yere yığılmış hurmanın) miktarını takdir ve tahmîn işinde, bir kişinin takdiri ile iktifa ettiği gibi...[37][37]

---

[36][36] Yüce Allah şöyle buyurur: "Ey müminler ihramda iken av öldürmeyin! Kim kas-den onu öldürürse, öldürdüğünün dengi olan bir hayvan cezası vardır ki bunun o öldürülene denk olduğuna içinizden iki adil kişinin kararı ile takdir edilir." (Mâide, 95),

[37][37] Ebû Dâvûd, kitabü'l-büyû, 3/ 697 hadis no: 3410'da şu lafızla rivayet eder: "Rasûlüllâh Hayber'i fethettiği zaman Hayber ehli: "Biz kendi arazimizi iyi biliriz. Gelirinin yarısı sizin yarısı bizim olmak üzere ekimini bize bırakınız" dedi. Rasulûllâh da verdi. Hurma ların kesimi sırasında oraya Abdullah bin Ravaha'yı gönderdi. O da gidip: "Bu hurma yığınımı miktarını takdîr edeceğim, yarısını size vereceğim" dedi. Hayberliler de: "İşte hak ve adâlel budur! Yer ve gökler, bu adalet üzerine durur! Biz de senin dediğine, dediğin kadarına razı olduk! dediler. Keza İbni Mâce, 2/824. Müsned, 2/24-3/296. Muvatta',

Nitekim şeriatımız, Ramazan hilâlinin tesbitinde de bir kişinin bunu görmesi ile iktifa etmiştir.[38][38]

Taksimi gereken bir şeyin taksim edilip hisselere ayrılması işinde de, iki kişinin taksimi ile olduğu gibi, bir kişinin sözüyle dahi iktifa edilmiştir... Keza bilinemeyen ve tesbîti istenen bir neseb meselesinde de, bunda ehil ve tecrübeli bulunan bir veya iki "kâifin" sözüyle de iktifa edilmiştir...

Keza müezzinin ezanı okuması ile vaktin geldiği bilinir ve böyle kabul edilir. Müezzinin bir kişi olması, bunun kabulüne bir engel teşkîl etmez...

Küçük yaştaki çocuğun nesebini (soy-sop) tesbîtte de, fıkıh âlimlerinden pak çokları, o çocuğun tab'an meyledip yakınlık ve sıcaklık göstermesi ile, onun kendisinin çocuğu olduğunu iddia eden kimseye verilmesi hususunda bu kadarını kâfi görmüşlerdir. Yâni o çocuğun tab'an ona meyi ve yakınlık göstermesini kâfi saymışlardır. Halbuki o çocuğun tab'an böyle meyletmesinin bu hususta uyandırdığı zan, bütün zan ve tahminlerin en zayıfı bulunduğu halde, bunu yeterli saymışlardır. Çocuğun uzuvlarına, yaratılışındakî bedenî ve fizikî özelliklerine bakarak bir karara varacak olan "Kâifin" bulunmadığı hallerde, o çocuk, "bu benim çocuğumdur" iddiasında bulunan adamm nesebine ilhak edilmiştir...

Buluntu malın verilmesinde de itbar ve itimad böyledir: Kişi gelip onun özelliklerini uygun olarak vasfediyor. Bu durumda ona itimad edilip malın kendisine reddi caiz veya vacip olmaktadır... Eşyanın temiz olup olmamasına hükmederken de,

---

sahîJe 703, no: 1-2

NOT: Ben derim ki: İmam Ahmed'in bunu Müsned'inin iki yerinde rivayet etmiş olması ve Ebû Davud'un da sahîh sayması sebebiyle, bu hadîs sahîhtir. (M. Afîfî).

[38][38] Buharî, kitâbüş-şehâdât, 3/105

Buharî bunu ta'lîk suretiyle ve şu lafızla rivayet etmiştir: "Rasûlüllâh, cezaya çarptırılmış kişinin, keza köle ve cariyenin dahi Ramazan hilâlini görme hususunda şahitliklerini geçerli kılmıştır."

Ebû Dâvûd da (2/754, hadis no: 2340) bunu İbni Abbâs'tan şöyle rivayet etmiştir: O dedi: "Bir ârabi Rasulüllah'a geldi ve: "Ben Ramazan hilalini gördüm" dedi. Rasûlüllâh kendisine: "Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet eder misin?" buyurdu. O da: "Evet" dedi. Rasûlüllâh: "Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna da şehadet eder misin? buyurdu. O yine "evet" dedi. Bunun üzerine Rasûlüllâh: "Ey Bilal! insanlara ilan et, yarın oruç tutsunlar" buyurdu.

Nesâî, hadis no: 2115. Tirmizî, hadis no: 691. İbn Mace, hadis no: 1652'ye dahi bak. Tirmizî bu rivayetin mürsel olmasını hakikate daha yakın gördüğünü de söylemiştir.

zahirî emarelere bakıp hüküm vermek de böyledir. Keza kıblenin tâyini meselesinde de böyledir... Ölçülmesi veya tartılması gereken malın, kaç Ölçek veya kaç kilo olduğuna dâir de, onu ölçen kişinin sözüne. îtmâd edilmesi hususunda, yukarıdan beri verdiğimiz örneklerden biridir.

Bu ümmetin âlimlerinden pek çokları demişlerdir ki: "Davalı bir kimse, tam adaletli olup olmadıkları iyice bilinemeyen iki şahidin şehadetiyle habsedilir. Çünkü durumları tam bilinemeyen kimseler için de galip bulunan hal, adalettir."

Onlar, böyle bir zan ve kanâatle müslüman bir kişinin cezâlandı-rılabileceğini kabul etmişlerdir... Demişlerdir ki:

Yine onlar dediler ki: "Birisinin ikrarda bulunduğu hakkında iki kişi şahitlikte bulunuyor. Fakat bu şahitler, ikrarda bulunan kişinin o sırada ikrar ehliyetinin bulunup bulunmadığından söz etmiyorlar. Buna rağmen onların şahitliği dinlenir, kabul edilir. Çünkü ikrarda bulunanın rüşd ve bulûğa ermiş olması zannı yeterli görülür..."

Yine onlar dediler ki: "Kişinin mülkü ile yol arasını veya mer'â arasını kapatan bir duvar var, o bu duvarın kendisine âit olduğunu iddia ediyor. İşte bu duvar onun.özel mülküdür. Çünkü zahirî hâl itibariyle kişi, yolu veya herkese âit bir yeri duvarla kapatamaz..."

"Keza iki ev arasında bir duvar var, fakat bu duvar bu iki evden biriyle bitişik ve o evin iç duvarıyla iç-içe geçmiş durumdadır. Tabiî bu duvar, bu evin sahibine aittir. Çünkü zahiri hâl iki cihetten buna delâlet etmektedir: Bir: Bu duvarın bu ev ile bitişik olması... îki: bu davarın evin duvarı ile iç-içe geçmiş bağlantılı olması... Eğer iki taraftaki evle aynı durumda bulunursa, bu takdirde her iki evin sahipleri arasında ortak olur. Çünkü bu durumda hâlin delâleti, her iki taraf için eşit bulunur."

Yine onlar dediler ki: "Mahalle içlerinde bazı çıkmaz sokaklar vardır. Evlerin kapıları bu çıkmaz sokağa açılmaktadır. İşte bu durum delâlet eder ki, bu çıkmaz sokaktaki boşluk, kapıları oraya açılan evler arasında ortaktır. Meselâ çıkmaz sokaktan itibaren ilk evin sahibi, evinin kapısına kadar olan kışında; ikinci evin sahibi, keza evinin kapısına kadar olan kısımda; çıkmaz sokağın sonundaki evin sahibi de sokağın evvelinden evinin kapısına kador olan kısımda diğerleriyle ortaktır... Hattâ sahîh olan diğer bir kavle göre, sokağın sonuna kadar olan kısımda ortaktır... İşte bütün bu

hükümler, sâdece zahirî hâlin verdiği zan ve kanâatten alınmaktadır. Çünkü bunlardan her birinin orada yol hakkı vardır ve bu hak, yerinde olan bir haktır."

"Keza su gerizleri, su arkları ile ilgili hususlarda da buna itibar edilir. Başkasının mülkünden de geçiyor olsa, bunun sahiplerinin, su sahipleri olduğu kabul edilir. Çünkü şeklen ve zahiren, bunların haksız yere bu şekilde konulmuş olmaları normal değildir. Keza evlerin kanatları, saçakları komşunun mülküne veya çıkmaz sokağa uzandığı zaman, bu uzantıların da ev sahihlerinin olduğu kabul edilir..Ve bunların, haksız yere bu şekilde konuldukları ileri sürülemez."

Yine bunlar gibidir ki, Zilyedlik de istihkaka delâlet eder. Burada da îtimâd Zann-i Galibedir. Halbuki bunun aksine zulüm ve tasallut yoluyla nice Zilyedlikler vardır. Fakat bunlara îtibâr edilmemektedir. Keza nice ahvalde gerek arazî ve hayvanlar, çeşitli işyeri ve evler, kiraya verilmek suretiyle sahiplerinin elinde değil de, kiracıların elinde bulunabilir. Bunlar dahî, Zilyedlik kaidesine îtibâr ve îtimâd hususunu ortadan kaldırmamaktadır. Tabiî şahitlerin şehâdeti ile aksi isbât edildiği zaman; bu daha kuvvetli bir delîl olduğundan bununla hüküm verilir de, buria nisbetle daha zayıf delillerden elde edilen zan ve kanâatlerle amel edilme hususu terkedilir.

Zan ve kanâat, meselâ kişinin ikrarından hâsıl olduğu zaman, bu da şahitlerin şahitliğinden elde edilen zan ve kanâate takdim edilir. Çünkü ikrar, şahitlikten daha kuvvetlidir.

Bunun gibi, pek çok fıkıh âlimleri, gerek zina isnadında, gerekse hırsızlık gibi dâvalarda, kişinin bir defa ikrar etmesiyle o hususu sabit görmüşler, bu bir tek ikrarı kâfi saymışlardır.

Demişlerdir ki: "Kişinin ikrarını kâfi delil saymak için, müslim kâfir farketmez. İyi kişinin ikrarı, kötü ve günahkâr kimsenin ikrarı diye bir ayırım yapılmaz. Çünkü ikrar, Vâzi-i Tabiîdir. Şahitlerin şehâdeti ise Vazî-i Şer'îdir. Yani kişi bir suçla veya haksızlıkla itham edilirken; kendisini ikrarda bulunmaktan men eden tabiî bir hâl bulunmasına rağmen ikrarda bulunuyorsa, işte onun bu ikrarı; şahitlerin şu veya bu şekilde şahitliklerinden daha kuvvetli bir delîl teşkil etmektedir. Bu bakımdan ikrarın şahitliğe taktîmi, yerinde bir anlayıştır. Ve bunda, iyi kötü, müslim veya kâfir diye bir ayrım yapmak da gerekmemektedir..."

"Her ne kadar ikrar, ikrarda bulunan kişiye özel, şahitlik ise genel bir delil mâhiyetinde ise de, ikisinin durum ve mâhiyetini birbiriyle kıyasladığımız zaman, ikrar delilinin daha kuvvetli olduğu anlaşılmaktadır. Şahitlik ise, her ne kadar ikrardan sonra gelmekte ise de, Zilyed-lik ve benzeri delillerden kuvvetlidir ve onlardan önde gelir."

Evet, delîl kabul edilen hususlar; sebeb ve kaynağına baktığımız zaman, birbirlerinden farklılıklar gösterir. Çünkü zan ve kanâat veren bütün deliller, kendiliğinden değil, onları ortaya çıkaran birtakım sebeb ve kaynaklardan meydana gelmektedir. Ve aslında zan ve kanâatler birbiriyle çelişmezler de. Çelişki, onların sebeb ve alâmetlerinden meydana gelir... Meselâ: İstishâb (bir şeyi, hilâfına delîl olmadıkça hâli üzere bırakmak), adetin ittirâdı (külli ve devamlı oluşu), kesret-i vuku' (çok vukua gelmesi), şahidin sözü, hâlin şehâdeti; birtakım deliller olup bâzı zan ve kanâatlerin sebep ve kaynaklarıdır... Edinilecek zan ve kanâatlerin sebebleri birbiriyle çeliştiği zaman, eğer zan ve kanâat değil de şek hâsıl olursa, hiçbir şeyle hüküm verilemez. İki taraftan biri galebe edip zan ve kanâat hasıl olursa, onunla hüküm verilir. Çünkü diğer taraf zayıf düşmüştür.

Zannın kaynağı olan iki sebeb birbiriyle çeliştiği ve her biri diğerini yalanladığı zaman ikisi birden hükümden düşer... Eğer birbirini yalanlamaz ise, imkân dâhilinde her ikisiyle amel olunur. Meselâ bir hayvana iki kişi binmiş vaziyette, bir köle veya hizmetçi de o hayvanı çekmektedir. Keza bir evde iki kişi oturmaktadır. Bir diğeri veya merteği, iki kişi yüklenmiş götürmektedir. Bir duvar, iki evden her birine aynı şekilde bitişik bulunmaktadır. Ve daha bunların birtakım benzerlerinde durum hep böyledir.

Eğer, iki delîl birbirini yalanlamam akla birlikte, birinin diğerine üstünlüğü varsa, şüphesiz daha kuvvetli olanı tercih edilir. Meselâ bu iki delilden biriyle birlikte bir diğer delîl daha bulunur; "Aslolan, kişinin zimmetinin borçtan ve suçtan berî (uzak) olmasıdır!" kâidesiyle beraber ayrıca bir şâhid de bunu destekler, veya zilyedlik durumu bulunursa, tabiî bu durumda bu, diğerine tercih ve takdim edilir...

Hiç şüphesiz zilyedlik delili dahî her zaman aynı kuvvette olmaz. Zayıf olana karşı daha kuvvetli, kuvvetliye nisbetle daha da kuvvetli gibi birtakım derece ve mertebeleri vardır. Meselâ kendi elbisesini giymiş olan, kendi sarığım veya mestini, kemer veya ayakkabısını giymiş bulunan bir kimsenin zilyedliği, kendi yaygısı üzerine oturmakta olan veya kendi hayvanına binmiş bulunan birinin zilyedliğinden daha kuvvetlidir. Keza

hayvana binmiş olanınki de, hayvanı süren veya çekmekte olana nisbetle daha kuvvetlidir. Evde ikâmette olanın Zilyedliği de buna kıyasla daha zayıf, han veya hamamın dâhilinde bulu-nanmki ise bütün bunlardan daha zayıftır. Tabiî zilyedlik delillerinde de hangisi daha kuvvetli ise, zayıf olana takdim ve tercih edilir. Cum-hur-u ulemânın sözü de bu istikâmettedir...

Aynı evde oturan karı-koca, ev eşyalarından bâzısı üzerinde ihtilâf ediyor. Bu eşyadan hangisi onlardan hangisinin eşyası olmaya daha lâyık ve daha yakın görünüyorsa ona âit kılınır. Meselâ bir erkek cübbesi veya ayakkabısı, erkeğe daha lâyık olduğundan erkeğindir diye hüküm verilir. Keza aynı işyerinde çalışan iki zenâatkâr, bir iş âleti üzerinde ihtilâf ettiklerinde, bu; hangisinin işine ve özelliğine daha yakın görünüyorsa öyle hükmedilir.

Yine güzel bir misâl olarak diyelim ki: Ulemâdan veya eşraftan bir zât, başı açık vaziyette yolda hızla gitmektedir. Önünde de ayak takımından birisi, elinde kendisine değil de eşraftan birine lâyık bir başlık veya sarık ile hızla gitmektedir. Başında ise, kendisine lâyık başlığı bulunmaktadır. Eşraftan olan o zât, gerçi "sarığımı çaldılar, tu-tun!" diye bağırmıyor amma, kaçmakta olanın arkasından koşarcasına gitmektedir. Yoldakiler de kendilerini görüp bakmaktadır. Sonra kaçmakta olan adam yakalandığında, "bu sarık benimdir ve benim elimdedir!" dese de onun bu "benim elimdedir!" diyerek zilyedlik iddiası, kesinlikle red edilmesi gereken bir iddiadır! Çünkü buradaki zahiri hâlin delâleti, onun ziiyedlik iddiasının delâletinden çok kuvvetlidir ve bu kuvvetli olan delîle göre hüküm verilir. Eşraftan olan o zât, "yakalayın, sarığımı çaldı!" diye bağırmadığı hâlde, insanlar kaçmakta olan o adamı niye yakaladılar? Hâlin delâleti onun, bunu çaldığını gösterdiği için yakaladılar. İşte buna binâen, adamın Zilyedlik iddiası bâtıldır, kesinlikle red olunur.

Nitekim evdeki eşya üzerinde ihtilâfa düşen karı-kocanın ihtilâf ettikleri şey, meselâ fıkıh ve tefsîr kitapları olması hâlinde, karının kocasında fıkıh âlimi iken, karısının mücerred "bu kitaplar benimdir!" demesinin bâtıl olduğuna hüküm verildiği gibi. Halbuki kadın fıkıh âlimi olmak şöyle dursun, okur-yazar bile değildir... Hâlin delâleti ortadayken, kadının iddiasına hak vermek, hakikat ve adalete çok uzak düşer.

Şeriatımızın, yalnız Zann-ı Galibe, Zilyedlike bakacağını,bunların hangisinin daha kuvvetli olduğuna bakmıyacağmı zannetmek, doğrusu kötü bir zan olur. Tam tersine

şeriatımız, kabul ettiği delillerin hangisinin ne mertebe kuvvet ifâde ettiğine de itibâr eder. Meselâ evlâdın; ana-babasma "öf!" demesini bile haram kılarken, bundan daha ileri bir günâh ve ezâ olan "ana-babaya sövmek", "ana-babayı dövmek" gibi fiil-, leri haram kılmaması elbette muhal (imkansız) olurdu.

Kasâme (yâni en az elli kişinin belli bir tarzda yemin etmesi) meselesinde davacının iddiasını, bir emmâre bulunması sebebiyle Öne almanın sebebi de, hâlin kuvvetle buna delâlet etmesidir: Şöyleki: Kasâmeyi gerektiren bir cinayet işlenmiştir, bir mahalle veya köyde... Öldürülenin üzerinde kan ve darbe izi bulunmaktadır. Öldüren belli değildir. Fakat aynı mahalle veya köyde oturanlardan birinin üzerinde kan lekeleri bulunmuştur. Öldürülenin velisi de bu adamdan davacıdır, işte burada öldürülenin velîsinin bu iddiası, o kişi hakkında "aslolan kişinin suçsuzluğudur" kaidesine takdim edilir. Çünkü üzerinde bulunan kan lekeleri, onun bu mechûl cinayeti işlediği hakkında Zann-ı Galibi ifâde etmektedir ve bu Zann-i Gâlib delili burada, Berâat-i Zimmet Asıldır delilinden daha kuvvetli bulunmaktadır.

Yüce Allah'ın Kerim Kitabı'nda da, şu olayın anlatıldığına şâhid oluyoruz: Mısır azîzi'nin karısı, Yusuf u (a.s.) itham etmektedir. Yusuf (a.s.) ise bundan berî bulunmaktadır. Fakat o, berâatini nasıl isbât edecektir? İşte onun berâatini, kadımn ise yalancılığını, şahidin "zahiri hâl" şehâdetiyle nasıl ortaya koyduğunu ilgili âyetten dinleyelim:

"...Kadının ailesinden olan şahit şöyle şahitlik etti: Eğer Yusufun gömleği Önden yırtılmışsa kadın doğrudur, o yalancıdır. Ve eğer onun gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalancıdır, o doğrulardandır. (Kadının kocası, Yusufun) gömleğinin arkadan yırtılmış olduğunu görünce (kadına hitaben): "Bu sizin düzenlerinizdendir! Gerçekten sizin düzeniniz büyüktür" dedi."[39][39]

Bunu bize böylece hikâye buyuran yüce Allah, hâlin delâleti ile Yusufun (a.s.) berâatine ayet adını vermektedir. Şüphesiz ayetde; beyy-ineden, şahitlerle isbât etmekten daha manâlı, daha kuvvetlidir. Nitekim ilgili diğer âyette şöyle buyurmaktadır:

"Sonra (Mısır azîzi Kıtfîr ve onun adamları, Yusufun namusluluğu hakkındaki) bu

[39][39] Yusuf suresi, 26-28

âyetleri (delilleri) gördükleri halde yine onu bir süre zindana atmaları kendilerine uygun geldi."[40][40]

îşte özellikle bu âyet, şahidin o şekilde "hâlin delâleti ile" yaptığı şahitliği âyet diye vasıflandırıp. isimlendirmek suretiyle karara bağlamış, asla bunu red ve iptal eylememiştir. Aynı zamanda bu, O'nun bundan razı olduğunu da göstermektedir. Û halde "hâlin delâlet ve şehâdeti", dâima itibâr edilecek bir ayet ve beyyinedir, hangi delilden daha kuvvetli bulunursa, ona taktım ve tercih edilir. Hak ve adalet de işte budur.

Süleyman'ın (a.s.) verdiği hüküm ve karar da, bu kabildendir. Ve kitabımız'da bizlere bu da hikâye edilmiş bulunmaktadır. Şöyle ki: îki kadın, yanlarındaki çocukları ile birlikte giderlerken, birinin çocuğunu kurt kapar. Aralarında nizâlaşıp Dâvûd peygambere gelirler. Dâvud (a.s.), kalan çocuğun yaşlı kadına ait olduğu şeklinde karar verir. Onun yanından çıkıp Süleyman (a.s.)'m yanına giderler. Süleyman (a.s,) ise: "En iyisi, ben bir bıçak getirteyim, çocuğu iki parça edip aranızda yarı yarıya taksim edeyim" demiştir. Yaşı küçük olan kadın hemen: "Sakın böyle yapma ey Allah'ın Peygamberi! Bu çocuk benim değil, bunundur!" diyerek dâvasından vazgeçmiştir. O da hâlin şehâdeti ile çocuğun, bu yaşı küçük olan kadının olduğuna hükmetmiştir.[41][41]

Süleyman (a.s.), elbette çocuğu kesip de ikiye taksîm edecek değildi, kasden öyle yapmıştı. Nitekim işe de yaradı... Yaşlı kadından ses çıkmazken, öbürü derhal analığın verdiği şefkat ve merhametle haykırdı: "Sakın öyle yapma ey Allah'ın Peygamberi!" diye... Ana yüreği bu çocuğu kesilerek ölmektense, yaşasın da, zararı yok, başkasının yanında yaşasın! diyordu. Öbürü ise, kendi çocuğunu kurda kaptırılmamn yanında, diğer kadına hâsed ediyor, onu da çocuğundan mahrum etmek istiyordu... Kesilmek suretiyle bile olsa!...

Muhterem okuyucu! Süleyman (a.s.)'m verdiği hükmü iyi anla! Halbuki yaşta küçük olan kadın, çocuğun büyük kadına verilmesini, yâni onun olduğunu ikrar eylemişti. Süleymen ise, onun bu ikrarına bakmayıp çocuğu küçük kadına verdi. Demek ki küçük kadının ikrarının, aslı yok idi. Bir delîl değeri taşımıyordu. Ve demek ki, "ikrar" şer'î delillerden biri olduğu halde, burada Hâl Şahidinin yanında son derece zayıf kalıyor ve

---

[40][40] Yusuf suresi, 35

[41][41] Buharî, 8/2, 4/136. Fethu'l-Bârî, 6/296. Müslim, 3/1344, no: 1720. Müsned, 2/322.

delîl olmaktan çıkıyordu... Ona itibar ve iltifat edilmiyordu... Artık onun varlığı ile yokluğu müsâvî idi... Bunun için Süleyman (a.s.), buradaki ikrara bakmıyor, "Hal Şahidi" nin şahitliğine göre hüküm veriyordu... Hak ve adalet de bunu gerektiriyordu. Başka türlü hüküm verilmesi de caiz değildi...

Babası Dâvûd (a.s.)'m, büyük kadının lehine hüküm vermesine gelince: Hafız İbni Hacer'in Fethu'l-Bârî'de çok güzel bir şekilde açıkladığı gibi, onun böyle hüküm vermesi için de, şüphesiz kendince bir delili vardı. İki kadından hiçbirinin bir delili olmadığına göre, ihtimal ki büyük kadın, çocuk elinde bir vaziyette Davud'un huzuruna girmişti. Veya başkaca bir sebeb ve emare vardı. Yoksa bir peygamber olan Da-vud (a.s.)'m, hiçbir sebeb ve emareye dayanmadan öyle hüküm verdiği iddia edilemez...

Eğer ikrar eden kimse, ikrarında galat veya hatâ eder, unutur veya mâhiyetini bilmediği bir şeyi itiraf etmiş olursa, böyle bir ikrardan dolayı kendisi suçlanmadığı gibi, onun bu ikrarı ile hüküm de verilmez. Zorla ikrar ettirildiği zaman da böyledir... Yâni aleyhine delil olarak kabul edilmez...

Yüce Allah, kulu lağv ve hatâ ile yemin ettiği zaman kulunu müâhaze etmiyor, ondan sorumluluğu kaldırıyor. Çünkü lağv ile yapılan yeminde, kulun yemin etmek kasdı bulunmamaktadır. Ancak kul; kalbiyle yemin etmeye niyet ve kasdettiği zaman, yemininin sorumluluğunu yüklenmiş olmaktadır. Galat ve hatâ olarak, bilmeyerek veya unutarak veya zorlanarak yapılan yeminler ise hükümsüzdür. Çünkü bu durumlarda kalb, yemine niyet ve kasdetmemiş olur... Hatâ ve unutarak ikrarda bulunduğu zaman da böyledir, bir sorumluluk yüklenmemiş olur ve bundan müâhaze edilmez...

îşte misâllerimizi bu kadar çoğaltıp sözü böylesine uzattık ki, maksadımız iyi anlaşılmış olsun. Maksadımız ise şudur ki: Kadının, kocası hakkında, "Bu adam benim yıllardır nafakamı vermiyor! Şimdi biriken bütün nafakamı isterim, tam yetmiş senelik nafaka alacağım var" diye bir iddiada bulunduğu zaman, bunu ciddiye alıp da onun kocasına zulüm ve haksızlık yapmamak lâzımdır. Çünkü kadının böyle bir iddiada yalancı ve zalim olduğuna, asırlardır sürüp gelen örf ve âdet delâlet etmektedir. Bunun için hâkimin, böyle bir iddiayı nazar-ı itibara alarak kocayı zor durumda bırakmaması gerekir. Üstelik adamcağıza yardımcı olması beklenir.

Eğer hâkim kadının böyle bir iddiasını ciddiye alır ve adamcağızı bâzı sorulara

cevap vermek zorurida bırakırsa, o da böyle bir yol tâkîp edebilir:

Hâkime hitaben der ki: "Örf ve âdetlerimizle, komşularımızın şahitlikleri ile yalan olduğu anlaşılan böyle bir dâva, nasıl dinlenilebi-lir?"

Ayrıca ihtiyâç görmesi hâlinde der ki: "Sayın hâkim, ona sor bakalım! Bunca yıllar, ona kim yedirmiş, kim giydirmiş?"

Eğer kadın: "Benim bu masraflarımı, kocam değil, bir başkası çekmiştir" gibi cevaplar verecek olursa, onun bu sözü de red ve iptal edilmelidir. Koca için vacip olan nafakayı, bir başkası ne diye çeksin?

Bu, sırf kadının böyle söylemesi ile nasıl kabul edilebilir?

Eğer kadın: "Her nevi masraf ve ihtiyâcımı, ben kendim görüyordum!" diyecek olursa, Bu durumda koca müdâhale edip: "Sayın hâkim, ona sor bakalım, masraf ve ihtiyaçlarını kendisi nasıl görüyormuş? İhtiyaçlarını satın almak için sık-sık çarşı pazara gidip geliyor mu imiş?" Kadın buna "Evet" diyecek olursa, onun bu sözü de red olunur. Çünkü hakikatte sık-sık çarşı pazara gidip geldiği yoktur. Özellikle de eşraftan birinin hanımı ise, örf ve âdetler, onu bu iddiasında da yalanlamaktadır.

Kadın eğer: "Benim bir vekilim vardı, masraf ve ihtiyaçlarımı o karşılıyordu" derse, bunu isbât etmediği müddetçe, bu iddiası da red olunur. Kadının böyle yalanı, zulmü, düşmanlığı aşikâr bulunan sözlerinde, asla hâkim ona yardımcı ve destek olmamalıdır. Aksine kocaya yardımcı olmalı, uzun uzadıya onu cevap verme durumunda bırakmamalı, kadının her söylediğini soru hâline getirerek, kocadan mufassal cevaplar istememeiidir. Kadının ancak delîl ve şahitlerle isbât ettiği hususları nazar-ı itibâra almalı, hattâ delil ve şahitlerle isbât ettiği müddet hakkında da neticeyi kontrol ettirmeli, kadının kocasının evine gidip gitmediğini tesbît ettirmelidir... Eğer kadın kocasının evine git-miyorsa, iddia ettiği nafaka müddeti içinde kocasına itaatkâr olup olmadığını ayrıca tesbit edip ona göre hükme bağlamalıdır. Eğer koca, bu müddet zarfında karısının kendisine hep aksilik ve itaatsizlik yaptığını söylerse, kocanın bu sözünü muteber saymalıdır. Çünkü itaatsizlik süresine âit nafaka hakkı, böylece sakıt olur. Karısı kendi evinde bulunduğu halde, yatağına gelip gelmediği hususunda da itibâr, kocanın sözünedir. Böyle bir durum olduğu taktirde de, nafaka hakkı düşer.

Eğer kocanın, bu karısından çocuğu varsa, bu gibi iddialar tabiî geçersiz olur. Bu durumda koca; karısının geçmiş yılların nafaka iddiası hakkında, bir miktar mal vererek, karısını razı ve hoşnud kılma cihetine de gidebilir. "Bu malı al, bana olan hukukunu da helâl kıl" der ve onun helâlliğini alır. Karısı farkında olunca buna yanaşmayacaksa, bu hususstaki şahitlerini duruma göre gizliyebilir. Değilse durumu açıkça şahitlerle sağlama bağlar. Kadından gelebilecek her nevî hilelere karşı da uyanık bulunur. Aleyhine olacak bir hususu, şahitlerin imzalayacağı senede geçirtmez. Sonra acele olarak karısıyla vardığı sulh anlaşmasını bir Mâliki veya Hanefî hâkime götürerek, karısını da yanında bulundurarak beraatini resmen tescil ettirir. Bu şekilde veya benzeri bir tedbir düşünüp onun geçerliliğini ve resmiyetini sağlamak kendisi için mümkün olması hâlinde, dinen bunda bir sakınca, bir günah ve vebal yoktur. Hattâ bu gibi çâreleri başkasına öğretmek, onun mazlum durumuna düşmesini önlemek de caizdir. Evet, şer'an caiz bulunan hile ve çârelerden biriyle, birinin zulme uğramasına engel olabiliriz, bir kimseyi kötü bir durumdan kurtarabiliriz. Yüceler Yücesi Allah, dâima doğru ve meşru yollardan yürümeyi kolaylaştirsin ve bizleri hakka ve adalete yardımcı eylesin!.,.

Görüldüğü gibi, bu sonuncu örnek üzerinde sözü çok uzattık. Çünkü bilhassa günümüz itibariyle insanlar buna çok muhtaçtır, bu mesele adetâ "umûm-i belvâ", yâni herkesin mübtelâ olduğu bir dert hâline gelmiştir. Bu yüzden çok günahlar işlenmekte, çok aile yuvaları büyük sarsıntılar geçirmekte, büyük zararlar ve mahzurlar meydana gelmektedir. "Söz kadının sözüdür" diyerek kötü durumlara düşülmektedir. Bütün bu kötülük ve mahzurların önünü almak içinse, buraya kadar verdiğimiz bilgiler, yeterlidir sanıyoruz. Biz bunu daha da uzatabilirdik. Fakat yeterince aydınlatmış izdir, inşâallah...

9. BÖLÜM

İSLAM'IN MEŞRU KILDIĞI HÜKÜMLERİN BİZ MÜSLÜMANLARI, İSLAM DIŞI HÜKÜMLERDEN

KORUYUP KURTARMASI

Bütün bu verdiğimiz örneklerden ve daha zikredilmesi mümkün nice misâllerden maksat; islâm'ın getirdiği hükümlerle biz müslüman-lan, islâm dışı hüküm ve tedbirlerden koruyup kurtarmış olmasıdır Evet, Yüce Allah indinde yegâne hak dîn olan, hanîfiyet ve semaha üzerine bina kılınmış (yâni ilâhî yapısı itibariyle îmanda titizliği amelde ve muamelâtta kolaylığı esas edinmiş) bulunan müslümanlık; Resûlüllah'm mübarek diliyle insanlığa tebliğ ve talîm edilmek suretiyle insanları, her türlü bâtıl, zararlı, haram ve günah olan şeylerden koJ ruyup kurtarmış her türlü yapmacık, tuzak, hile ve oyunlardan da berî kılmıştır! Böyle şeylere ihtiyâç duyup tenezzül etmeyi esastan kesip atmıştır, imanda ve tevhîdde titizlik ve ciddiyeti, amelde ve muamelâtta ise semahatı (kolaylığı) esas edinmiş, birtakım zorluk ve sıkıntılara! giriftar olmayı ortadan kaldırmıştır. Getirdiği hükümler ile dâima hak ve adaleti insanların menfaat ve mashalatmı gözetmiş, bâzı zorluklara karşı meşru tedbirler almayı da caiz ve mübâh kılmıştır.

Bizi dünyâda ve âhirette saadete ulaştıracak olan yüce dînimiz; gerek ilâhî yapısı itibariyle, gerekse o yapıyı ifâde eden çeşitli hükümleriyle gerçekten hep böyledir! Onun hiçbir hükmü yoktur ki, gerçekten o hususta bizi, onun zıddmdan berî kılmamış olsun, işte o bizi:

Getirdiği dînî bayramlar ile, küfür ve. şirk ehlinin bayram ve eğlencelerinden berî kıldığı gibi; helâl olan, caiz ve mübâh bulunan çeşitli ticâret yolları ile de, ribâ (faiz), kumar gibi gayr-i meşru kazanç yollarından da koruyup kurtarmıştır.

Yine o bizi; beğenip; taktır ettiğimiz kadınlarla (en fazla dörde kadar) nikahlanıp evlenmek suretiyle, her nevî fuhuş ve zinadan koruyup kurtarmıştır...

Yine o bizi; lezzetli ve hoş kokulu, kalbe ve bedene faydalı nice temiz şerbetler ve içeceklerle; aklı, ahlâkı ve dîni gideren çirkin içeceklerden koruyup kurtarmıştır...

Yine o bizi; ketenli, pamuklu ve yünlü kıymetli giyeceklerle; ipek ve altından mamul haram giyeceklerden kurtarmıştır.

Yine o bizi; ayetleri dinlemekle beyitleri dinlemekten, Rahmânî Kelâm'ı işitmekle şeytânı sözleri işitmekten koruyup kurtarmıştır.

Yine o bizi, hakkımızda hayırlı ve faydalı olanı yüce Allah'a istihare yapıp O'ndan

istemek ile; kader ve fal okları çekmek suretiyle huzur ve iyilik aramak gibi şaşkınlık ve taşkınlıklardan korumuştur. Çünkü O'nun getirip meşru kıldığı bu istihare, öylesine ilâhî ve manevî bir yoldur ki, sırf tevhîd ve tefvizdir (işini Allah'a havale etmedir), yüce Allah'a teveccüh, istiare (sığınma) ve tevekkül'dür. [42][42]

Yine o bizi, bize ebedi ve gerçek hayâtı gerçek bir şekilde tanıtıp sevdirmekle ve onun için çalışmaya teşvikle ve hattâ o hususteki gıpta ve hasedi mübâh kılmakla; dünyâ malı, çeşitli dünyâ şehvet ve arzuları hakkında Allah'ın kullarına hased etmekten koruyup kurtarmıştır...

Yine o bizi, Allah'ın hidâyeti, lütuf ve rahmeti, kitabı ve îmânı ile sevindirip; ehl-i dünya gibi dünya malı toplamak, para ve eşya yığmak ile teselli aramaktan berî kılmıştır. Ahiret ve hidâyet zenginliği ile mes'ûd ve bahtiyar eylemiştir. Nitekim yüce Allah, biz müslüman kullarına olan bu büyük ve İlâhî ihsanını, bir âyet-i celîlesiyle şöyle bildir-mektedir:

"De ki: "Allah'ın lutfiyle, rahmetiyle (evet) ancak onunla ferahlansınlar. Bu, onların toplayıp yığdıklarından hayırlıdır."[43][43]

Yine o bizi, nefsimiz ve kişiliğimizden gelen kibir, fahr (övünme) ve huyeylâ (büyüklenme, övünme, çalımlı yürüme...) gibi duygularımızı Allah'ın dîni'nin düşmanlarına göstermek suretiyle, Allah'ın dostları bulunan ehl-i îmâna karşı bu şekilde davranmak hatâsından koruyup kurtarmıştır. Nitekim bu hususta, Resûlüllah (s.a.v.) Efendimiz'in çok hikmetli bir hadîs-i şerifleri vardır. O, bu mübarek sözlerim bir zâtın, harb için dizilmiş iki saffm arasında çalımlı çalımlı yürüdüğünü görmesi sebebiyle ve şu şekilde îrâd buyurmuştur:

"Şüphesiz böyle çalımlı bir şekilde yürümek, Allah'ın buğzettiği bir yürüyüş şeklidir. Fakat böyle bir yerde olursa müstesna!"[44][44]

---

[42][42] istihare ile ilgili, yerinde ve yeterince bilgi, birinci cildde verilmiştir.

[43][43] Yunus suresi, 58

[44][44] Ibni İshâk, Es-Sîre adlı meşhur eserinde bunu, Abdullah bin Eşlem tarikiyle vermekte ve o zâtın, Ebû Dücâne (Simâk bin Ferafe) olduğunu bildirmektedir. Rasûlüllâh kılıcını ona verdiği zaman, o, düşman saflarına karşı böyle çalımlı yürümüş, Rasûlüllâh da bunu görmüş ve yukarıdaki sözünü söylemiştir.

Yine o bizi, îmânı feraset ve Allah'ın dînine yardım ve düşmanları ile mücâdele istikâmetinde müsbet neticeler veren İslâmî şecaat ve kahramanlık ile; h'evâ ve câhili hamiyet istikâmetinde ilerleyen f-eytânî ferasetten de koruyup kurtarmıştır...

Yine o bizi, itikâf sünneti ile (ki buna "halvet-i şer'iye" de diyebiliriz) de; haccm, cihâdın, Cum'a ve cemâatin terkine sebep olan ve aslında bit'at bulunan halvetlerden berî kılmıştır.[45][45]

Aynen bunlar gibi, yüce islâm'ın getirdiği hükümler bizi; islâm şerîatinde aslı olmayan ve meşruiyeti isbât edilmeyen birtakım hile ve oyunlara başvurmaktan da berî kılmıştır. Kesin olarak diyebiliriz ki, şu Ümmet-i Muhammed'den hiç bir ferdin hiç bir meşru bir ihtiyâcı gösterilmez ki, onu karşılayan, o hususta çözüm ve kolayhk getiren bir şer'i hüküm bulunmasın! Onu bu ihtiyâcı sebebiyle, meşru bulunmayan tuzak, hile ve oyunlardan birine muhtaç bıraksın! Hayır, aslında böyle bir şey yoktur ve olamaz da...

Yine o bizi, Kur'ân âyetlerinin irşâd ettiği burhanlar ve hüccetler ile; Özentili ve zorlamamalı, bâtıl olan tarafları hak olan tarafına kat kat fazla olan kelâmı metod ve yollardan berî kılmış bulunmaktadır. O kelâmı yollar ki, bozulup yenilmez hâle gelmiş ve çıkılması zor bir dağın zirvesine konulmuş deve eti misâli, kolay değildir ki elde edilebilsin, kanâat verici ve tatmin edici değildir ki dînî ve manevî gıda bakımından kâfi görülsün.

Biz hiçbir şüphe ve tereddüde yer vermeyen bir ilim hâlinde bilmekte ve inanmaktayız ki, Allah'ın haram kıldığı şeyleri helâl kılıcı, gerekli kıldığı şeyleri gereksiz hâle getirici hile ve oyunlar, gerçekten caiz olsaydı, Yüce Allah onları doğrudan doğruya caiz ve mübâh kılmış olurdu. Hattâ getirecekleri genişlik ve ferahlık sebebiyle bunları, iki dargının arasım bulmaya teşvikte bulunduğu gibi teşvikte bile bulunmuş olurdu. Fakat kesinlikle böyle bir durum yoktur.

Gerçekten hanîfîyet ve semahat dîni olan İslâm'ın bütün güzelliği ve Özelliği ile insanlığa tebliğ ve talîm buyurmakla ve son peygamber olarak gönderilen Resûlüllâh

---

[45][45] İtikâf; içinde cemâatle beş vakit namaz kılınan bir mescidde, îtikâf niyetiyle ikâmet etmektir. Ramazan'ın son on gününde îtikâf, kifâye yoluyla bir müekked sünnettir. Rasûlü Ekrem Efendimiz, Medîne'ye hicretten İtibaren ömürlerinin sonuna kadar her Ramazan'ın son on gününü îtikâf ile geçirirlerdi, iîikâf, nezredilmişse vacip olur. Mescid de herhangi bir zamanda niyet ederek bir müddet yapılan îtikâf ise, müstehabdır. (Merâkıl-Felâh ve Haşiyesi Tahtâvî, 381. Mısır, 1318).

Efendimiz; bu hususlarda da bizleri tenvir ve irşâd buyurup şu islâmî hakîkati duyurmuştur:

"Ben, sizleri cennete kavuşturacak olan şeylerden hiç birini bırakmayıp mutlaka size duyurmuş bulunuyorum! Keza sizleri cehennemden uzaklaştıracak şeylerden dahî hiç birini bırakmayıp, mutlaka size duyurmuş bulunuyorum! Ben sizleri (Allah'ın emri, izni ve yardımı ile) öyle bir yol üzerinde bırakmış bulunuyorum ki, artık bu yol, Güneş misâli aydınlıktır. Gecesi tıpkı gündüz gibidir (hiçbir eksikliği, pürüzü, karanlık tarafı yoktur.) Böyle bir yoldan, her şeye rağmen kendisini helâka atacak olandan başkası, asla sapmaz."[46][46]

îşte böyle buyuran Resûlüllâh Efendimiz, hiç o tuzak, hile ve oyunlara teşvikte bulunmuş mudur? Teşvikte bulunmak şöyle dursun, tersine hep onlardan ümmetini sakındırmış, onları bir nevî münafıklık alâmeti saymış, o kabil hilelerden herhangi birini irtikâb ederek yahûdilerin durumuna düşmememiz için emir ve tenbihlerde bulunmuştur.

Eğer o kabil hileleri kabul etmek şeriatımızın maksadına uygun düşseydi, onları bidayette (başlangıçta) haram kılmaz, üstelik onlar hakkında birtakım zem ve cezaları öngörmezdi de, tersine onların kapısını açardı. Halbuki Sâhib-i Şerîat, onlara yol açacak bulunan birtakım sebeb ve vesîleleri dahî yasaklamış, kapıyı iyice ve sağlamca kapatmıştır... Şüphesiz şerîatlerin en sonuncusu ve en mükemmeli bulunan şerîât-i islâmiye'ye lâyık olan da bu idi ve böyle sabit oldu.

Daha önce de söylediğimiz gibi, şerîatın haram kıldığı şeylere karşı irtikâb edilecek olan birtakım hile ve oyunlar ile, bu haramlardan doğacak olan günahlar, mefsedet ve zararlar asla önlenmiş olamaz! Üstelik daha da kuvvetlenip artmış olur.

Bu bilgiler bilinip hakkıyla tanındıktan sonra; müslümanlarm faydasına olan, mazlumu savunan, düşeni tutup kaldıran, hakkı ortadan kaldırmak için çaba sarfeden hilebazları bertaraf eyleyen ve tarafımızdan çok sayıda örnekleri verilen çâre ve yolların ise ne kadar faydalı, bilmek ve gereğince amel etmek ve gerektiğinde ihtiyaç duyanlara öğretmek bakımından ne kadar yerinde olduğu da kolaylıkla anlaşılmış ve kavranmış

---

[46][46] Benzeri, yakın mânâdaki hadîsler için bakınız, Sühen-i İbni Mâce, c. 1, s, 4-16-115, hadis no: 5, 43, 316, Mecmûatü'r-Rasâilİl-Kübrâ, c. 1. s. 415, Mat. Amire. Mısır, 1323.

olur.

Bu durumda herhangi bir müslümanm, makbul ve meşru bulunan bir maksadını, adına hîle denilen bu çâre ve yollar ile ifâde ve izhâr etmesi, dert ve dâvasını bu yollardan biriyle ortaya koyması, kendisi için caizdir. Her ne kadar insanlar buna hile adını verseler ve onun gerçekten hile denilecek bir iş yaptığını sansalar da, bunda bir mahzur yoktur. Çünkü onun maksadı ve niyeti, kesinlikle meşrudur, o sâdece kendisinden veya bir başkasından haksızlığı gidermek, zulmü önlemek, hakka yardım etmek istikametindedir. O, meşru olmayan bir hileyi veya bâtılı ortadan kaldırmaktadır. Allah ve Rasûlü'nün emirlerinin geçerli olmasını te'mîne çalışmakta veya kâfirlerin müslümanlara . yönelttiği saldırı ve tehlikeleri bertaraf etmektedir. Bütün bu yollar caizdir, müstehabdır ve hattâ yerine göre vaciptir.

Haram olana gelince: Haddi zâtında şer'i olan akidlerden herhangi birisiyle, meşru ve makbul olmayan bir maksadı gözetmek, Allah ve Râsûle, Allah ve Rasûlü'nün emirlerine ve nehiylerine karşı hile ve oyun yapmaktır. Bunu yapan, Allah ve Resûlü'ne karşı hile ve oyunlar yapıyor... Bizim Örneklerini verdiğimiz hile ve çârelere başvuranlar ise; kâfirlere ve fâcirlere, münafıklara ve zâlimlere karşı hile ve çârelere başvuruyorlar... Bu ikisinin arasındaki fark, hak ile bâtılın, sevâb ile günâhın arasındaki fark gibidir. Çünkü biri, hak ve adaleti yerine getiriyor. Diğeri ise, bâtılı ve ma'siyeti (günahı, isyanı) irtikâb eyliyor... Biri Allah'a ve Rasûlüne karşı hile ve oyunu irtikâb ediyor, diğeri ise, bunun bu hile ve oyunlarını ortadan kaldırmak istiyor. Bu iki iş ve maksadın aynı olduğu, nasıl iddia edilir?

10. BOLUM

HİLELERİN BEŞ KISIMDA İNCELENMESİ

Hepsi hile diye andırsa da, aslında hileler bazı kısımlara ayrılmaktadır. Şimdi biz bunları başlıca beş kısımda ele alıp geniş bir şekilde inceleyecek, aralarındaki farkları da açıkça ortaya koyacağız:

Birinci Kısım Hileler

Bu kısma giren hileler son derece gizli hileler olup bunları irtikab edenler, hadd-i zâtında haram olan şeylere ulaşmayı gaye edinirler. Maksadı, aslında haram kılınmış bulunan şeye ulaşmak olan kimse, hilesi ne kadar gizli olursa olsun, bütün müslümanların ittifakı ile böyle bir hileyi irtikâb etmek haramdır! Böyle bir hileyi irtikâb eden de, fâcir, zâlim ve günahkârdır.

Meselâ biri, böyle bir hile irtikâbı ile mâsûm birisinin kanını dökmek, malını ele geçirmek, araları iyi iki kişinin arasını bozmak istiyor... insanları yanıltmak ve sapıtmak, hak ve,hakikati başka türlü göstermek istiyor. İnsanların dînî veya dünyevî işlerinde birtakım düşmanlıklar yayıyor... Bütün bunları yaparken de son derece gizli ve sinsî hile yollarına tevessül edip kendisini sûret-i haktan gösteriyor... Ve insanlar da onu, hak ve hakîkat üzere zannediyor. Fakat irtikâb ettiği hile, ne kadar sureta hakîkat gibi görünse de, ne kadar ince ve gizli olsa da, onun maksadı haramı ve kötülüğü irtikâb olduğuna göre, üzerinde yürüdüğü bütün hile yolları haram ve şeytanidir... O hileleri ne kadar gizli ve hak suretinde irtikâb ediyorsa, onlardaki günah ve kötülükler de üstelik o nisbette artıyor demektir. Hattâ hilenin böylesi, çok daha vebâlli, çok daha kötü ve tehlikelidir, Çünkü böyleleri, böyle hilelerle maksadlarına daha kolay varırlar, mazlumları tâ can evinden vururlar. Fakat görünüş ve duruşta melek (!) gibi dururlar. Mazlumun ' bu hilelerden haberi olmaz ki ondan sakınabilsin, malını veya canını koruyabilsin... îşte bu sebebdendir ki, ansızın çalıp götüren hırsızın eli kesilirken, yağmalayıp zorla alamn, elinden kapıp götürenin (müntehib ve muhtelisin) eli kesilmemektedir.

Yine bu sebebledir ki İmam Mâlik ve ona muvafakat edenler, kişiyi ansızın vurup Öldüren katilin îdâmma hüküm vermişlerdir. Öldürülen kişi kendisini savunup mukavemet etmemiş bile olsa, böylesi bir cinayetin ortaya saldığı dehşet ve mefsedet çok büyük olduğundan bu hükme varılmış olduğu da malumdur...

Yine bu yüzdendir ki Abdullah bin Zübeyr, sinsice aldatıp alan kişinin elinin kesilmesini doğru gördü... Çünkü o, insanların mallarına büyük çapta zarar veriyor, onun zararından sakınmak mümkün olmuyor... Bunun için onun elinin kesilmesi, hırsızın

elinin kesilmesinden daha lâyıktır. Ve Abdullah bin Zübeyr'in bu görüşü, çok yerinde ve kuvvetli bir görüştür...

Yine bu yüzdendir ki îmam Ahmed, kendisine ariyet verilen (bir müddet kullandıktan sonra teslim edilmek üzere bırakılan) şeyi, sahibine vermeyip inkâr eden kişinin elinin kesilmesine hüküm vermiştir. Çünkü bundan (böylelerinin zararından) da sakınmak mümkün olmaz ve bu, bir emânet değildir. Çünkü emânette, o kişiye güvenip îtimad ederek emânet bırakmak vardır. Ariyette ise böyle bir durum söz konusu değildir. Yâni ariyet vermek, müslümanlar arası bir mürüvvet ve iyilik meselesi olduğundan, "güveniyorsan ver, güvenmiyorsan emânet etme" denilemez ve müslüman, komşusuna bir başkasına ariyet vermemezlik edemez. Bu bakımdan emânetten farklı kabul edilmiştir... Hileci ve kötü niyetli insanlar, müslümanlara bu yoldan çok zarar ve-rebilirler.

Şüphesiz, bu kabil hileleri kabul veya red ederken îtimâd ve is-tinâd edilecek şey, Resûlüllah Efendimiz'in sahih sünnetleridir. Sünnet'e muâraza edilemez, ona aykırı bir hüküm verilemez.

Haramı helâl kılıcı, hakkı hak olmaktan çıkarıcı bir hilenin caiz olduğu, hîle-i şer'îye denilen hilelere dâhil bulunduğu söylenemez. Hilecinin, son derece sinsî ye gizli bir hile yapmış olması, asla bu hükmü değiştiremez.

İkinci Kısım Hileler

Bu kışıma giren hileleri, iki nevi halinde incelememiz doğru olur:

Birinci Nevi:

Bunda, hileye tevessül eden kimsenin maksadının şer, zulüm ve bâtıl olduğu kolayca anlaşılır. Çünkü meydandadır.

İkinci Nevi:

Bu nevî hilelerde, hileye tevessül edenin niyetinin kötü ve bâtıl olduğu meydanda değildir. Hattâ o, niyetinin hayır olduğunu hissettirir. Fakat aslında.yine zulüm ve şerri kasdetmektedir. Meselâ: Hasta yatmakta ve ölümünü bekletmekte bulunan kişi, hiçbir borcu olmadığı halde, kendisine vâris olacaklardan birine, "borçlu ölüp Allah'ın huzuruna gitmek istemiyorum!" gibi bir görüntü içinde, kasden -ona belli bir miktar borç ikrarında bulunur. Veya kendisine varis olmayan birini, ikrarı ile kendisine varis kılmak ister. Bu suretle vârislerin hakkına zarar verdiği için, bütün müslümanlarm ittifakıyla bu haramdır! Birisine böyle yapması için bu hileyi öğretmek, bunun üzerine bilerek şahitlik yapmak da kesin haramdır. Hâkimin, bilerek bunun gereğince hüküm verip onu geçerli kılması.da kesin haramdır. İttifakla zulüm ve günahtır. Böyle bir hilenin bizzat kendisi yalan ve haksızlık olduğu için, şu veya bu şekilde ona yardımcı olmak günahtır.

Yüzde veya binde bir kabilinden de olsa, böyle bir ikrarın doğru olması ihtimâli de bulunduğundan, bâtıla ve haksızlığa yol açmasını önlemek için bunun bâtıl sayılıp sayılmayacağı, kabul edilip edilmeyeceği hususunda bir ihtilâf da ortaya çıkmış bulunmaktadır. Çünkü bazıları, "adamcağız, öbür âleme göçmek üzereyken, ne diye hilâf-i hakikat ikrarda bulunsun?" diye düşünüp, hüsnü zan tarafını tercih etmiştir. îşte bu nevî hilelerden biri: Kadının, kocasıyla olan nikâhını feshettirebilmesi için, nikâhianmalarına velîsinin izin vermediğini, kocasının kendisine iyi muamele etmediğini, iyi bakmadığını veya benzeri hususları iddia etmesidir.

Bir diğeri: Yaptığı alım-satım akdinin feshini te'min maksadıyla bâyiin, o sırada kendisinin malı üzerinde tasarruf hakkının hacredilmiş (menedilmiş) olduğunu ileri sürmesidir.

Keza müşterinin, bu maksatla, o sırada malı görmediği iddiasında bulunmasıdır.

Bir diğeri de: Kira akdini feshetmek için, kiralayanın kiraladığı şeyi görmeden kiraladığını ileri sürmesidir.

Keza rehin akdinin feshini te'min maksadıyla rehin verenin, onu rehin olarak vermezden önce kendisine kiraya vermiş bulunduğunu veya bir başkasına kiralamış olduğunu iddia etmesidir.

İşte bu kabil hileler, hakikat olmadığından, kesin haram ve büyük günahlardandır. Bunda, müslümanlardan hiç birinin bir şüphesi olmaz ve bunlara asla şer'î hile denilemez. Kendisinde, hem yalan, hem de zulüm bulunan bir şey, nasıl şer'î olabilir? Bu kabil hileler, tıpkı ölmüş domuz etine benzer. Tabiî hem domuz eti olduğu için, hem de Ölmüş olduğu için haramdır, kat-kat haramdır. Günah üzerine günahtır... Hakkın iptal edilip, bâtılın sabit kılındığı bir muamele, elbette başka türlü olamazdı.

Üçüncü Kısım Hileler

Bu kısım hileler, haddi zâtında caiz ve mubahtır, fakat kendisiyle harama ulaşmak kasdedildiği için haram olmuştur. Meselâ adamın sefere çıkması caiz ve mubahtır. Fakat yol kesmek, adam soymak maksadı ile sefere çıktığında veya benzeri bir yolla bir harama sülük ettiğinde, elbette haramı irtikâb etmiş olur. Yâni sırf yola çıkması veya caizdir dediği o yolu tâkib etmesi dahî, haram ve günah olur.

Dördüncü Kısım Hileler

Hîle-i şer'îye denilen bir sebebi ve yolu tâkib etmekle, yâ bir hakkın alınmasını, yâ da bir bâtılın iptalini kasdediyor. Burada adam soymaya çıkan kişi gibi, haram bir maksad bulunmuyor, maksadı güzel ve meşru. Fakat bu sefer de sebebi ve yolu meşru değil. Meselâ: Birisinde alacağı var. Fakat borçlusu alacağını inkâr ediyor. Bu da tutup bazı yalancı şahitler edinerek bu alacağının tahsiline koyuluyor. Bu dahî haram bir hiledir. Hattâ Allah indinde bunun vebali çok büyüktür. Çünkü şahitler, hiç görmedikleri, bilmedikleri şeylere, görmüş ve bilmiş gibi tanıklık yapmaktadırlar. Yalancı şahitliğin ise müslümanlıkta ne kadar büyük günah olduğu malumdur. Onları böyle günahlara

sokarak hak yerini bulmaz! Müslüman "benim maksadım yalan söylemek, yalan söyletmek değil, ben alacağımı tahsil için böyle yapıyorum. Benim maksadım meşrudur" diyemez. Çünkü maksadı meşru amma, o maksada götüren yolu, vesile ve aracı meşru değil. Müslümanın muamelesinin ise, her tarafı meşru olmak durumundadır. Hattâ bu müslümanın yanında, borçlusunun kendisine verdiği bir emanet bulunursa, alacağını ondan alamadığı için onun kendisinde bulunan emanetini inkar etse, bu dâhi asla şer'i bir çâre değildir. Bazılarının bu durumda, yemin bile etmiş olması, daha da büyük günahtır. Yukarıda verdiğimiz misaldeki gibi, "ölmüş domuz etini yemeye" benzer. Hem yalan, hem de yalan üzerine yemin! Elbette günah üzerinde günah olur. Hakikata uygun olmayan benzeri iş ve muamelelerde de durum böyledir.

SORU:

"Diyelim ki adamın biri, birisi ile faizli bir muamele yaptı. Paranın asimi aldı, faizini alamadı. Şimdi bu kişi, o kimsedeki faizini istiyor, o da bunu vermiyor. Bunun üzerine dâva açıyor. Şimdi faizli olarak muamele yapan ve faizini vermeyen bu adam, böyle bir muamele . yaptıklarını inkâr veya bunun üzerine yemin edebilir mi?"

CEVAP:

Tabiî, böyle bir muamele yaptıkları halde bunu "yapmadık" diye inkâr etmesi veya bunun üzerine yeminde bulunması doğru olmaz. Fakat bu kendisinin zimmetinde şer'an borç olarak sabit olmadığı için, "onun bende bir hakkı yoktur veya şer'an alacağı bulunmamaktadır!" diyebilir veya bu şekilde yemin edebilir. Ve onun hakkında açılan bu dâva da, meşru bir dâva sayılmaz. İşte bu hususta yerilmiş bulunan hüküm böyledir.

SORU:

"Adam dâvayı açmış, hâkim dâvayı dinlemiş. Kendisinin bu şekildeki sözünü yeterli görmemiş. Bu durumda te'villi ve hileli bir şekilde cevap verebilir, yemin edebilir mi?"

CEVAP:

Te'vilsiz bir şekilde yemin edemez. Ancak te'vilini bilir, asla yalan olmayacak bir şekilde te'villi bir yeminde bulunursa, bu kendisi için caiz olur. Yoksa, açıkça yalan olacak bir şekilde ne inkâr edebilir, ne de yemin. Aksi halde günâhı günahla karşılamış,

günaha dalmış olur. Bir kimse, başkası kendisi hakkında yalan söyledi diye, nasıl onun hakkında yalan söylemezse, iftira edene karşı iftirada bulunamazsa, zevcesine tecâvüz edenin zevcesine tecâvüz edemezse; böyle bir durumda da, yalan olacak şekilde bir inkâr veya yeminde bulunamaz.

SORU:

"Malma zeferyâb olup almaya kadir olduğunda durum nedir? Meselâ adam gelip, malını elinden zorla almış. Şimdi bu kişi, kendi malını gâsıbm elinden zorla alabilir mi? Alırsa kendisi de gâsıb mı olur, yoksa helâl ve mübâh olan bir kısasda mı bulunmuş olur? Siz bu hususta ne dersiniz?"

CEVAP:

Bu hususta mezheblerin ihtilâfı malumdur. Burada kısaca temas etmek istersek, deriz ki: Bu, İmam Ahmed ile İmam Mâlik'e göre, aynen yukarıdaki meseleler gibidir. Yâni gidip gâsıbm elinden kendi malını gasbedemez.

İkincisi:

Kendi malı ve hakkı kadarını bizzat kendi eliyle alması caizdir. Bu bâzan kendi malı cinsinden olur, bâzan da başka maldan olur. Ancak bu durumda (yâni aynen kendi malı cinsinden olmadığı zaman) durumu hâkime götürür, onun bu malını sattırır ve onun parasından kendi hakkı kadarını alır, îşte bu hüküm de îmam Şafiî'nin mezhebindeki alimlerindir.

Üçüncüsü:

Eğer kendi malının cinsinden olursa, hakkını bizzat kendisi alır. Eğer başka cinsten mal bulursa, bunu alamaz. Bu da imam Ebû Hânife'nin arkadaşlarının hükmüdür.

Dördüncüsü:

Eğer kendisi üzerinde başkasının alacağı bulunmakta ise alamaz. Eğer zimmetinde başkasına ait borç yoksa, alabilir. İmam Mâlikin bir diğer fetvası da böyledir.

Beşincisi: Eğer diğerinde bulunan hakkının sebebi ve nasıl bir hak olduğu aşikâr ise, hak sahibinin bu hakkını, bizzat kendisinin alması caiz olur. Eğer hak ve alacağının sebebi aşikar değilse ve bu yüzden haksızlık ve hıyanet ile itham edilme durumu varsa, bu caiz ol-. maz. Çünkü müslümanm, kişiliğini zedeleyecek, kendisini töhmet altında bırakacak şeylerden sakınması lâzımdır. Bizce bu hususta ki hükümlerin en sahîh ve sağlamı, şer'î kaide ve usûle en muvafık olanı da budur. Nitekim hak ve alacağın sebebinin belli olması hallerinde hakkın bizzat hak sahibi tarafından alınacağını, hadîslerle sabit bulunmaktadır. Şöyleki:

Ebû Rabîa'nm kızı ve Ebû Süfyân'm karısı Hind, Rasûlüllah'a gelip kocasının kendisine ve çocuğuna cimri davrandığını, kocasının haberi yokken onun malından almasının bir mahzuru olup olmadığını sordu. Rasûlüllâh da verdiği cevapta buyurdular ki:

"Kendin ve çocukların için onun malından ma'rûf veçhile yedirmende senin için bir güçlük (mahzur ve günah) yoktur!"[47][47]

Görüldüğü gibi Resûlüllâh Hind'e bu hususta izin vermiştir... Keza bir topluluk bir kavim veya kabileye konuk indiği zaman, onlar bunların konukluk hakkını tanımazlarsa, ma'rûf veçhile onların mallarından almalarına da izin vermiştir... Söz götürmez iki sahîh'lerin (Buhari ve Müslim) Ukbe bin Amir'den rivayet ettikleri hadîste de aynen bunu görmekteyiz. îşte bu rivayete göre Amir şöyle demiştir: "Ben, bir gün Resûlüllâh'a dedim ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Sen bizi sefere gönderiyorsun, biz de bir kavmin bulunduğu yere inip konaklıyoruz. Fakat onlar bizim konukluk hakkımızı tanımıyorlar. Bu hususta ne buyu-, rursunuz?" Resûlüllâh Efendimiz de bize verdiği cevapta şöyle

[47][47] Buharî, Kitâbül-Mezalim, (Mazlum Kişinin Kendisine Zulmedenin Malını Buiduğu Zaman Malca Ona Kısas Yapması Bölümü), 3/101. Müslim, 3/1337, no: 1714. Ebû Dâvûd, 3/802. Nesaî, 8/246.

buyurdular:

"Bir topluluğun yurduna misafir olarak indiğinizde, onlara konukluk hakkınızı tanımalarını isteyiniz. Onlar bu hakkı tanır ve size birşey verirlerse, siz de onu kabul ediniz. Eğer onlar bunu yapmazlarsa, mâruf veçhile konukluk hakkınızı onlardan alınız."[48][48]

Yine îmâm Ahmed'in Müsned'inde, el-Mikdâm Ebû Kerîme'nin Rasûlüllâh'tan rivayet ettiği bir hadîs-i şerif de bu mealde olup, konukluk hakkının tanınmasını, aksi halde konukların bu hakkını kendilerinin alabileceğini emretmektedir.[49][49] Yine İmam Ahmed'in Müsned'inde Ebû Hüreyre, Rasûlüllâh'ın şu mealde bir hadîsini rivayet etmektedir:

"Bir misafir grup bir kavme indiği zaman, o kavim bu misafirlerin misafirlik hakkını tanımaz ve bunlar orada sabaha mahrum olarak çıkarlar ise, mâruf veçhile ve miktarınca onların mallarından almalarında kendileri için bir güçlük yoktur!"[50][50]

îşte bu hadîslerin desteklediği ve bizim yukarıda da söylediğimiz gibi, eğer hakkın sebebi belli ise, bu taktirde hak sahibinin bunu bizzat kendisinin alması caizdir ve bunda onun kişiliğini töhmet altına alacak bir husus da bulunmamaktadır. Aksi halde caiz olmaz, işte bizim bu hususlaki hükümlerden en sahîh gördüğümüz budur.

îmam Ebû Davud'un Sünen'inde Yusuf bin Mâhek'ten rivayet ettiği hadîs de bu hususu desteklemektedir. Yusuf bin Mâhek şöyle demektedir: "Ben, falancanın velîsi bulunduğu yetimlerin hakkını yazıya alıp tesbît ediyordum. Bir ara her nasılsa bin dirhem yanlışlık yapıp götürmüşler. Ben, yetimlerin velisine onların hakkını teslim ederken, "yanlışlıkla sizin hesaptan alınmış bulunan bin dirhemin yerine de şu bin dirhemi al!" dedim. O bunu kabul etmedi ve babasından duyduğu şu hadîsi nakletti: "Bana babam hadîs olarak söyledi. O da bizzat Resûlüllâh'tan duymuş. Yâni Rasûlüllâh Efendimiz aynen şöyle buyurmuşlardır: "Sende olan emaneti aynen sahibine ilet! Sana hiyanet edene sen hiyanette bulunma!"

---

[48][48] Buhar?, 3/102. Müslim, 3/1353, no: 1727. Tirmizî, 4/148, no: 1589. Ebû Dâvûd, 4/130. İbnî Mâce, 2/1212, no: 3676.

[49][49] Keza Ebû Dâvûd, 4/129, no: 3751,-Müsned, 4/131, 133.

[50][50] Müsned, 2/380. (Bu ve benzeri hadislere dayanarak İmam Ahmed ve daha başkası, konukluk hakkının vacib olduğunu söylemişlerdir. Bakınız Tefsir-i İbni Kesir, 2/423. Muh. Afîfî.)

Evet bu hadîsin senedinde kesiklik bulunduğu için "münkati" hükmündedir. Fakat bunu destekleyen başka hadîsler vardır... Meselâ: Talk bin Gannâm'ın Ebû Hüreyre tarîkindan rivayet ettiği hadîs böyledir. Ve o da aynen şöyledir:

"Sen sende olan emâneti aynen sahibine edâ et! Sana hiyânet edene ise hıyanet etme."[51][51]

Keza Eyyûb bin Süveyd'in Enes tankıyla, Yahya bin Eyyûb'un Mekhûl tankıyla rivayet ettikleri hadîsler de bunu desteklemektedir. Bu son rivayete göre, adamın biri Ebû Ümâme el-Bâhilî'ye gelip sormuş: "Benim adamın birinde emânetim var, veya onda bir miktar alacağım bulunmaktadır. O ise bunu inkâr etmektedir. Sonra o bana bir şeyi emânet bıraktı. Şimdi ben, onun bende bulunan bu emanetini (onun bana yaptığına karşılık olarak) inkâr edebilir miyim?" Ebû Ümâme cevabında dedi ki: "Hayır! Çünkü ben, Resûlüllâh Efendimiz'in "emaneti sahibine eda et! Sana hıyanet edene karşı hıyanet etme" buyurduğunu işittim."[52][52]

Yine bu hususu destekleyen dördüncü bir rivayet daha vardır. Bunu da yine Yahya bin Eyyub, Hasan el-Basrî tarikıyla rivayet etmekte ve bu rivayet dahi aynı mânaya gelmektedir.[53][53]

Yine. aynı rivayeti destekleyen bir haberi de, Tirmizî Mâlik bin Nadla'dan rivayet eder: O şöyle der: "Dedim ki, ey Allah'ın Rasûlü, ben adama uğradığımda o beni ağırlamıyor. O bana uğradığında ben kendisini ağırlıyorum. Ben de onun gibi davranıp kendisini ağırlamasam olmaz mı?" Resûlüllâh ise bana cevabında: ffHayır olmaz, sen onu

---

[51][51] Bakınız her dört rivayet için; Ebû Dâvûd, Kitâbül-Büyû 3/804. Keza Tirmizî, Kitâbül-Büyü, 3/564, hadis no: 1264. Dârİmî, 1/660. Müsned, 3/141. Hakim'in el-Müstedrek'i, 2/46. Dârekutnfnin Sünen'i3/35, no: 141.

NOT: Ben derim ki: Hafız el-Elbânî'nin tahkikatına göre, 1. hadis hasen, diğerleri de birbirini desteklediğinden sıhhat derecesine çıkmış ise de, hasen ile zayıf arasında seyretse gerekir. (Muh. Afîfî).

[52][52] Bakınız her dört rivayet için; Ebû Dâvûd, Kitâbül-Büyû 3/804. Keza Tirmizî, Kitâbül-Büyü, 3/564, hadis no: 1264. Dârİmî, 1/660. Müsned, 3/141. Hakim'in el-Müstedrek'i, 2/46. Dârekutnfnin Sünen'i3/35, no: 141.

NOT: Ben derim ki: Hafız el-Elbânî'nin tahkikatına göre, 1. hadis hasen, diğerleri de birbirini desteklediğinden sıhhat derecesine çıkmış ise de, hasen ile zayıf arasında seyretse gerekir. (Muh. Afîfî).

[53][53] Bakınız her dört rivayet için; Ebû Dâvûd, Kitâbül-Büyû 3/804. Keza Tirmizî, Kitâbül-Büyü, 3/564, hadis no: 1264. Dârİmî, 1/660. Müsned, 3/141. Hakim'in el-Müstedrek'i, 2/46. Dârekutnfnin Sünen'i3/35, no: 141.

NOT: Ben derim ki: Hafız el-Elbânî'nin tahkikatına göre, 1. hadis hasen, diğerleri de birbirini desteklediğinden sıhhat derecesine çıkmış ise de, hasen ile zayıf arasında seyretse gerekir. (Muh. Afîfî).

ağırlamaya devam et" buyurdu. Tirmizî bunu rivayet eder ve: "Bu hadîs, hasendir, sahihtir" der.[54][54]

Yukarıda verdiğimiz rivayeti destekleyen bir haberi de Ebû Dâvud Bişr bin el-Hasâsıye'den rivayet eder. O şöyle der: "Dedim ki, ey Allah'ın Rasûlü, sadaka ehli olanlar bize haksızlık ediyorlar. Biz de onlara karşı böyle davransak olmaz mı?" Rasûlüllâh ise bana verdiği cevapta: "Hayır olmaz" buyurdular.[55][55]

Yine sahihlerden bir şâhid, yine Bişr'den şöyle rivayet etmiştir: "Ben dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü, bazı komşularımız az-çok demeden ne varsa hepsini alıyorlar. Gücümüzün yetmesi hâlinde bunu onlardan almamız doğru olur mu?" O buyurdu ki: "Emâneti sahibine ver, sana hıyanet edene hıyanet etme."[56][56] Bişr'in rivayet ettiği bu hadîsi, Üstadımız Şeyhülislâm "Kitâbü İbtâli't-Tah-lîl=Haramları Helâl Kılıcı Hilelerin İptali" adlı kitabında zikretmiştir.

Bütün bu eser ve rivayetler, şüphesiz birbirine destek ve kuvvet vermekte ve hakkın sebebi (nikâh, karabet (yakınlık), misafir hakkı gibi) aşikâr olduğu hallerde, hak sahibinin hakkı kadarını almasının caiz olduğunu, böyle olmayıp da hıyanet töhmeti altında bırakacağı hallerde ise caiz olmayacağını göstermektedir... Nitekim hadîslerin izin verdiği iki örnekten biri, Hind'in kocasının mâlından almasına dâir, diğeri de misafir hakkının alınmasına dâir idi... Diğerlerinde ise "Sana hıyanet edene hıyanet etme" buyurulmak suretiyle yasaklama getirilmiştir...

Son şıkkı dahî caiz görenler ise, "hakkı kadarını alıp fazlasından sakındığı taktirde hıyanet etmiş olmaz" demektedirler. Yâni onlar, yasaklanmış bulunan hıyaneti, alınması helâl olmayan şey olarak anlamışlardır. Fakat bu, son derece zayıf bir görüştür. Çünkü bu, ilgili hadîsdeki "hıyanet edene mukabil hıyanetin" yasaklanmış olmasını hükümsüz kılmaktadır. Hadîs ise, bunu yasaklamaktadır.

SORU:

"Bu durumda o kişiyi, "kendi hakkını bizzat kendisi almış olur," diye

---

[54][54] Tirmizî, önceki yer...

[55][55] Ebû Dâvûd, Kitâbüz-Zekât, 2/244, hadis no: 1587. Müslim, hadis no: 989. Nesaî, hadis no: 2462

[56][56] Bir önceki kaynak ve yer...

değerlendirirseniz nasıl olur? Çünkü hâkim vasıtasıyla almaktan âciz kalmıştır. Nitekim biri gelip elindekini gasbettiği zaman, bu gâsıpm elindeki malını bizzat kendi eliyle alır... Siz, bu gasp mesele-- sinde bunun caiz olmadığını söyleyebilir misiniz? Keza adamın biri, zevcesini kaçırması hâlinde, kendisine bir töhmet gelecek diye zevcesini o zalimin elinden kurtarmayacak mıdır? Siz buna dâhi hayır diyebilir misiniz? Herhalde ne siz, ne de ilim ehlinden herhangi biri buna hayır diyemez."

"Nitekim îmam Şafiî, Hind hadîsini zikrettiği yerde şöyle demiştir: "Gerçekten gerek sünnet, gerekse ilim ehlinden nicelerinin ittifakı, kişinin kendi hakkını gizlice alabileceğine delâlet etmiştir. Bunun bir hıyanet olmayacağını da göstermiştir. Çünkü hıyanet, kişinin kendisi için helâl olmayanı almasıdır." Acaba buna cevâbınız nedir?

CEVAP:

Biz, "kişinin kendi hakkını, hakkı miktârmca almasının caiz olduğunu" söylemekteyiz. Buna hayır demiyoruz. Fakat biz bu hakkını alırken, ancak kendisi için caiz ve mübâh olan yoldan gitmesini söylüyoruz. "Hıyanet olan (hıyanet sayılacak olan), haram olan bir yoldan alamaz" diyoruz...

Sizin bize karşı itirazınızda, "bu bir hıyanet değildir" demenize ise katılmıyoruz. Çünkü bize göre bu bir. hıyanettir. Gerek hakikat İtibariyle, gerekse lügat ve şeriat bakımından bu böyledir. Nitekim Resûlüllâh Efendimiz, ilgili hadîslerinde buna hıyanet demiştir. Onun hıyanet dediğine biz, "hıyanet değildir" diyemeyiz. Evet, hıyanet deyince akla gelen şekilde, başlangıç olarak irtikâb edilen bir hıyanet değil, hıyanete mukabil bir hıyanettir. Fakat bu, "mukabil hıyanet" caiz değildir. Çünkü Rasûlüllâh bunu yasaklamıştır. Resûlüllâh'm yasakladığı bir şey; izin verip mübâh kıldığı bir şey gibi değildir. Bu itibarla biz diyoruz ki: "Hıyanete mukabil hıyanette bulunan da hâin ve günahkârdır. Bir kötülüğü ve zulmü irtikâb etmiş olur. Eğer her iki hıyanet aslında birbirine müsavi ise, vebal ve günahları sakıt olur, haklan da... Eğer birinin diğerinde bir miktar hakkı kalırsa, âhirette diğerine rücû ve taleb hakkı bulunur. Sevâb ve ıkâb hükümleri bakımından bu böyledir."

"Dünyâ ahkâmı bakımından ise durum böyle değildir. Çünkü dünyâ ahkâmı, durum ve hukukun zahir olan hallerine göre terettüp eder. İşlerin aslına ve sırlarına göre değil."

Bu noktada, yani işlerin aslı ve sırrı bakımından zahiren hüküm verilemiyeceğini,

çünkü bunu ancak Allah'ın bileceği hususunda herhalde bir ihtilâf söz konusu değildir. Nitekim Rasûlüllâh'm bir hadîsleri de bu hususu gayet açık bir şekilde ortaya koymuştur. O, aynen şöyle buyurmuştur:

"Gerçekten sizler bana hasım olarak gelip hakkınızda hüküm vermemi istiyorsunuz! Biliniz ki, ben bir beşerim, duyduğuma göre hüküm veririm İhtimaldir ki sizden biri, hüccet ve delilini daha iyi ortaya kor ve yanımda dâvayı kazanmış bulunur. Fakat, kardeşi haklı olduğu halde ben onun lehine hüküm vermiş olursam, sakın onu almasın! Çünkü benim zahire göre hüküm vererek kendisine verdiğim şey, onun için ancak bir ateş parçasıdır!"[57][57]

İşte bu hadîsleriyle Resûlüllâh (s.a.v.) açıkça haber veriyor ki O, insanlar arasında ancak zahire göre hüküm vermektedir. Yine açıkça bildirmektedir ki, hakikatte haksız olan kişi, O'nun zahiren kendisine hak vermesiyle haklı, aldığı da kendisine helâl olmayacaktır. Tersine o hasım, ateşten bir parça almış bulunacaktır. Tabiî hâkimlerin de böyle zahire göre hüküm vermeleri kendileri için vacibtir. İmdi Rasûlüllâh ve O'na uyarak hâkimler böyle zahire göre hüküm verirlerken, kişi kendi hakkını almak isterken zahire göre değil de, işin aslı ve bâtınına göre nasıl hareket edebilir? Hakkını almak için, bâtıl ve haram yolu nasıl irtikâb eder? Rasûlüllâh'm ve hâkimin, hüküm vermediği bir yol ve usûl ile nasıl hüküm verebilir?

Gâsıbm elinden gasbettiği malı, hâlen aynen gâsıbm elinde iken onu onun elinden alması veya zevcesini kaçıran kişiden zevcesini kurtarması meselesi, elbette böyle değildir. Yâni bir hakkını veya alacağını bizzat tahsil etmek isteyen kişinin durumu, bunların durumu gibi değildir... Bunu, gasb ve kaçırma olayına benzetip onun aynısı saymak, doğru değildir. Bu, bâtıl bir kıyaslama ve ilhak olur.

Beşinci Kısım Hileler

Şerîatin koyduğu ve mübâh kıldığı sebeb ve yollardan birini hareketine esas

---

[57][57] Buharî, Kitâbüş-Şehâdet, 3/162. Keza 8/112. Müslim, 3/1337. Ebû Dâvûd, 4/12. Tirmizî, 3/624, hadis no: 1339. İbni Mâce, 2/777. Muvatta1, 1/719. Müsned, 6/303,308,320, 1290

kılarak şer'an haram olan şeylerden birini helâl kılmaya veya şerîatin vâcib kıldığı şeylerden birini vaciblikten çıkarmaya yönelen kişilerin irtikâb ettikleri çeşitli hilelerdir...

İşte bu kabil hileler, selefteki alimlerimizin kötülediği, yapılmasını ve öğretilmesini haram kıldıkları hilelerdir. Şüphesiz bu kabil hileler gerek gayesi, gerekse o gayeye götüren sebeb ve vâsıtası bakımından haramdır.

Gayesi bakımından haram olması: Çünkü bunu tevessül etmekten maksat Allah ve Rasûlu'nün haram kıldığı şeyi elde etmektir, vâcib kıldığı şeyi vacib olmaktan çıkarıp düşürmektir.

Sebebi bakımından haram olmasına gelince: Çünkü böylece o kişi, Allah'ın âyetlerini alaya almış olmaktadır... Zira o sebeb, o maksad için değildir; öyle bir maksada ulaşmak için öyle bir sebeb meşru kılınmış değildir. Dolayısıyla o, şerîatin o sebeble kasdettiği şeyin zıddını kasdetmekte ve hem gayede, hem de sebebde şerîatle çelişki hâline düşmekte, şer'î hikmetin dışında hareket etmektedir.

Birinci kısım hileyi irtikâb edenlerden pek çoğu, bu beşinci kısım hilelerden birini irtikâb edenden daha iyi durumda olabilir. Çünkü o kısım hileleri irtikâb edenler, açıkça, "bizim bu yaptığımız haramdır, bizler, bu bâtıl ve haram yollardan gitmekle şüphesiz Allah'a isyan etmiş, büyük günahlar işlemiş oluyoruz..." diye itiraflarda bulunmaktadırlar. Bu kısım hileleri irtikâb edenler ise, hem her iki cihetten haram olan hileleri irtikâb etmiş oluyorlar, hem de kendilerinin meşru bir yolda bulunduklarını iddia ediyorlar. Hattâ irtikâb ettikleri bu hile yollarını, Allah'ın şerîatinden bir bölüm olarak îlân ediyorlar. İrtikâb ettikleri hilelerle haramı helâl, vacibi gayr-i vâcib kılıyor, buna şerîatin izin verdiğini söylüyorlar... Hem haramı irtikâb edip aksini iddia etmek nerede, "bu haramdır..." diyerek, haramı haram bilerek irtikâb eylemek nerede?

Sonra hilenin bu nev'ini caiz görmek, Allah'ın dînini abes ve mânâsız saymak demektir. Çünkü bu bâtıl hileleri caiz görenlere göre şeriat; mânâsız, hikmetsiz, kupkuru külfetler, sıkıntı ve zahmetler yığını demektir... Şer'î akidlerde, hiçbir hikmet ve mashalat yok demektir. Bunun için onlar, bu bâtıl hileleri zahiren "meşru kalıba" dökmekle, maksatları ne kadar kötü ve gayr-i meşru olursa olsun, kendilerini kurtarmış zannma kapılmaktadırlar... Fakat şerîat'in maksadından ayrılmak suretiyle irtikâb ettikleri

hileler, zahiren ve şeklen ne kadar caiz görünürse görünsün, onları manen helake ve hüsrana götürmektedir... Bu şimdi de böyledir, târih boyunca da hep böyle olmuştur... Başımızı geriye çevirip tarihimize şöyle bir bakacak olursak, bize ibretler sunan ne levhalar görürüz! Nice nirengi noktalarına rastlarız!...

İşte Cehmiye Mezhebi'nin kurucuları, mensubları! Nedir yaptıkları ve söyledikleri? "Tenzih kalıbına dökülmüş ta'tîl" değil mi? Zavallılar, Allah'ı hakkıyla tenzîh ediyoruz diye bir yol tutturmuşlar, sonunda Allah'ı inkâr derecesine O'nun sıfatlarını inkâr edivermişler...

Bakınız münafıkların hâline! Güya dünyâ hayatı bakımından herkesten akıllı ve becerikli davranmışlar, guyâ insanların en iyi davrananı, en kurnazı kendileridir! Bütün düşünce ve işlerini, "akıllı davranmak, muvaffak olmak" kalıbına dökmüşler. Guyâ onlar böyledir...

Ya hak hukuk tanımaz zaleme-i fecere? Canavarlara rahmet okutacak kadar dehşetli ve şidditli zulüm saçtıkları halde, yaptıklarına "Husn-i Siyâset" adını vermişler... Guyâ "siyâset'm iyisi ve güzeli, ancak böyle olurmuş!...

Bakınız şu gümrükçülere! Guyâ onlar, haksız bir kuruş vergi al mazlarmış! Aldıklarının adı, îâne-i Mücâhidînmiş... Üstelik sınır kam kollarını, bazı önemli kaleleri yaptıranlar da onlarmış!

İslâm'ın kahraman yardımcıları ve bütün nesillere fazilet örnekleri bulunan ashâb-ı kiram, efendilerimize karşı, hakaret ve hürmetsizliğin en çirkinini irtikâb eden ve bu suretle dinden ve imândan uzaklaşan râfizîler; acaba ne yapmışlar ve nasıl bir zihniyet gütmüşler de bu hallere düşmüşler? İçlerindeki küfür ve ilhâdı gizliyerek, onu "Ehl-i Beyt Sevgisi" kalıbına dökerek değil mi? Kötü maksad ve bâtıl düşüncenin, böyle zahiren en güzel kalıba dökülmesinin, onlara bir faydası olmuş mudur? Olsaydı öyle Rasûlüllâh'm askeri ve güzide arkadaşları olan ashaba, Allah'ın evliyası ve ensârı bulunan o mübarek insanlara düşman mı olurlardı?

Yine ibâhiye denilen ve kendilerini gûyâ tasavvufa nisbet eden adamlara bakınız! Bütün bid'at ve satanlarını (akıl ve din dışı taşkınlıklarım), hep zühd, ahval, marifet, mahabbetüllâh kalıbına dökerek marifetlerini (!) icra etmektedirler.

Yine İttihâdiye denilen ve Vahdet-i Vücudçular olarak bilinen kişi ve zümrelerin hâline bir bakınız! Küfrün ve ilhâdm en büyüğü ve en fecîi olan Vahdet-i Vücûd mezhebini hangi kalıba dökerek yaymıya çalışmaktadırlar? Evet, evet; küfrün ve ilhâdın en büyüğünün adı, onlara göre Tevhîddir!... Çünkü onlar her zaman ve her vesile ile; "Vücûd birdir, iki değil! O da Allah'tan ibarettir. .Yanî Allah'tan başka var olan yoktur. Varlıkta hâlık ve mahlûk diye, Rab ve kul diye ikilik yoktur. Bütün varlık tektir, o da Allah'ın varlığından ibarettir... Bu itibarla saneme, tapan da Samed'e tapmış (putlara tapman da Allah'a tapmış) olur..." derler. Tevhîd'i böyle anlarlar, vahdetten bahsederler, Islâmî mânâdaki tevhîdden, "Lâ ilahe illallâh^Allah'tan başka ilâh yoktur" tevhidinden bahsetmezler... Bahsettikleri zaman da, kendi vahdet anlayışlarına çekmek için bahsederler. Yâni aslında küfrün ve ilhâdın en büyüğüne inandıkları, onu gûyâ Tevhîd Kalıbını döktükleri için; İslâmî mânâdaki tevhide şamîmî olarak inanmazlar. Dâima onu, en hileli, en sinsî bir şekilde tahrîbe çalışırlar.

Kaderiye Mezhebinin hâline de bakınız! Onlar da kendilerine Ehl-i Tevhid, Ehl-i Adi demektedirler. Allah'ın bütün kâinat, bütün ef âl ve âyân üzerindeki kahir ve şâmil kudretini inkâr etmenin adına, işte böyle demekte zahiren böyle bir kalıba sokmaktadırlar. Onlar, Allah'ın kudretini ve kaderini inkâr etmeyi, "ilâhî bir adalet" zannediyor ve şöyle diyorlar: "Eğer Allah, kullarının yaptıkları fiiller üzerinde kadir olsa, bu suretle kullarına zulmetmiş olurdu. Allah ise zulmetmez, adalet eyler." İşte onların, Allah'ın kudretini ve kaderini yalanlamaları da böylece adalet kalıbına dökülerek olmaktadır. Ayrıca buna Tevhîd de derler. Tıpkı Cehmiye mezhebi mensuplarının, Allah'ın kemal sıfatlarını inkâr etmeye tevhid dedikleri gibi... Bilindiği gibi onlar da: "Eğer Allah'ın; görmek, işitmek, kudret, hayat, irâde, kelâm... gibi sıfatları bulunsa, bununla tevhîd bozulurdu. Çünkü Allah'ın zâtı ile kâim böyle bir takım sıfatların bulunmasından, müteaddid ilâhların bulunması gerekirdi. Bu ise tevhide, Allah'ın birliğine aykırıdır" derler. Yâni onlar da, Allah'ın sıfatlarının inkârını; tevhîd sayarlar, tevhîd kalıbına dökerek sıfatları reddederler.

Bu ümmetten olup da kendilerini fısk-ı fücura bırakmış birtakım günahkârların durumu da ibret vericidir. Dikkat ederseniz onların da işi, "Allah'ın rahmetinden ümîdi kesmemek, Allah'a karşı güzel zanda bulunmak..." gibi kalıblara döktüğünü görürsünüz. Hattâ bâzan, kötülüğü men kabilinden bir mürşidin kendilerini irşâd etmek istemesi karşısında, "Allah'ın affına karşı kötü zanda bulunma yahu!" gibi laflar ettiklerini

duyarsınız. Hattâ daha da ileri giderler ve: "Masîyet ve şehvetlerden uzak durmak, Allah'ın affını küçük görmek olur ve Allah'a karşı sû-i zandır! O'nu, cûd ve kerem sahibi olarak tanımamaktır!" iddiasında bile bulunurlar.

Bir de Hâricîler'e bakınız! Onlara göre de, "kılıcı çekip islâm imamlarını katletmek, elde kılıç çeşitli isyanlarda bulunmak"; islâm'ın emrettiği emr-i bil-mârûf ve nehyi anil-münkerden başka birşey değildir! Hattâ Mûtezile-i Cehmiyeden olan ve vahdet-i vücûda inanan Sümâme bin el-Eşras'm kurduğu Sümâmiye mezhebine göre, "Peygamberlerden üçü, tevhidci değil teşbihcidir. Mûsâ, îsâ ve Muhammed."[58][58] Aslında Cebriye'den olup fena fı'llâh mesleğini ifrata götürenlerden bir şeyh de: "Yetmiş peygamberi katletmiş bile olsam, hata işlemiş sayılmam! Çünkü benim filim yoktur, fail sâdece Allah'tır! der ve bunu hakîkî tevhîd sayardı."[59][59]

İşte bunlar gibi, bütün bit'at ehli olanlar bit'atlerini; hep şu veya bu şekildeki bir güzel (!) kalıba sokarak, o bit'atine bir hakikat kıyafeti giydirerek ileri sürmüş, bit'atini yaymaya çalışmıştır...

Câhiliye devrinin bilinen o müşrikleri bile, bütün şirklerine tevhîd elbisesi giydirmişler, putlara tapınmayı, Allah'a tazimde bulunmak olarak sunmuşlardır... Çünkü onlar diyorlardı ki: "Arada birtakım vâsıta ve şefaatçiler bulunmaksızın, doğrudan doğruya Allah'a yaklaşmaya çalışmak, Allah'a karşı bir tazım değil, sû-i edep olur. Bunun için, yegane ilâhımız'a yaklaşmak için, aradaki bu küçük ilâhlara yönelip tapmıyoruz." îşte onların iddia ve zihniyetleri de böyîe idi. îrtikâb ettikleri şirk-i celîlelerini, Allah'a Tâzîm kalıbına sokmuşlardı... [60][60]

---

[58][58]Mecmûatür-Rasâilil-Kübrâ, 1/462, 2/126. Şeyhülislâm IbniTeymiye,Kelamcılarla Hadisçiler Arasındaki Münâkaşalar, Prof. Dr. Talat Koçyiğit, sh. 240. Ankara, 1984. İslâmiyetin Manevî ve Kültürel Değerleri, Haydar Bammat, sh. 172. Bahadır Dülger tercemesi, Ankara, 1963.

[59][59]Mecmûatür-Rasâilil-Kübrâ, 1/462, 2/126. Şeyhülislâm IbniTeymiye,Kelamcılarla Hadisçiler Arasındaki Münâkaşalar, Prof. Dr. Talat Koçyiğit, sh. 240. Ankara, 1984. İslâmiyetin Manevî ve Kültürel Değerleri, Haydar Bammat, sh. 172. Bahadır Dülger tercemesi, Ankara, 1963.

[60][60] Müellifimizin burada açıkladığı bu husus, kitabımız Kur'ân'm açık beyânı ile sabit olan bir gerçektir. Nitekim Zümer Sûresi'nin ilgili bir ayetinde: "Allah'tan başka velîler edinen müşrikler: "Biz bunlara, sırf bizi Allah'ayaklaştırsınlar diye tapıyoruz!" derler" buyurulmuştur. (Zümer, Ayet: 3)

"Mü'minlerin inancı, Allah'ın vahdaniyetine olan îmanları daimî ve samimîdir. Onlar, nîmet hâlinde de, musîbet hâlinde de hep Allah'ı tevhîd ederler, O'ndan başkasına tapınıp sığınmazlar... Kâfirler ise, yalnız şiddet ve musîbet zamanlarında ve istemiyerek tevhîdde bulunurlar..." Putlara tapınan müşrikler derler ki:

Şurasını iyi hatırda tutalım ki, ehl-i bâtıldan hiç biri yoktur ki, bâtılını bâtıl olarak doğrudan doğruya ileri sürebilsin! Ona bir tâlib ve müşteri arasın. Asla! Onlardan her biri, mutlaka o bâtılına Önce bir hakikat elbisesi giydirip onu hak ve hakikat kalıbına döker, sonra onu bu şekilde yaymaya çalışır. Önceki bâtıl ehlinde de bu, hep böyle olmuştur. Çünkü onlar, bâtıllarını başka türlü kabul ettiremez, bir bâtılı, hak ve hakikat yerine geçiremezlerdi.

Neticeye geldiğimizde deriz ki: işte konumuzla ilgili hîle-i şer'îye meselesi de böyledir. Şerîatin izin vermediği haram ve bâtıl hileleri ir-tikâb edenlerin durumu da böyledir! Hep bâtıl ve haram olan şeyleri elde edebilmek için gûyâ mübâh ve caiz olan yollardan gitmekteler, guyâ şer'an caiz birtakım akidler yapmaktalar. Harama ulaşmak için kendiliklerinden uydurdukları bu haram ve memnu hilelere, hîle-i şer'îye demektedirler. Meşru olmayan ve olması da mümkün bulunmayan bir şey, hiç adına meşru demekle meşru olur mu? Elbette olmaz. İşte biz burada; onca ibretli misaller vererek bu neticenin iyi anlaşılmasını istedik. Tabiî bu kısım hilelerin de, bir takım nevîlere ayırarak birbirinden farklılıklar arzettiği de doğrudur. Şimdi bu hususu da burada incelemekte fayda var sanıyor, bu nevileri sunuyoruz:

Bu Kısım Hilelerin Bazı Nevilere Ayrılması

Birinci Nevi:

Bu nevî hileler, hâl-i hazırda haram olan bir şeyi helâl kılmaya matuf hilelerdir. Hülle hilesi, ribâya (faize) karşı yaptıkları hileler gibi...

İkinci Nevi:

"Allah'ın sânı çok yücedir! O, doğrudan kendisine ibâdet etmeleri için melekleri yaratmış... Biz ise, ancak O'na vasıtalı olarak ibâdet edebiliriz..." (Tefsîr-i Şirbini, 4/88, Mısır 1311 baskısı).

Hâlen haram değil amma haramlık sebebi oluşmuş olması bakımından haramla neticelenmesi kesin olan bir şeyin helâl kılınmasına matuf hilelerdir. Meselâ: hanımını, tahakkuku kesin bulunan bir şarta bağlı olarak boşayan kimsenin; sonra şartın vukuunda talâkın vukuunu önlemek maksadıyla hul' yoluyla ve hileli bir şekilde boşaması gibi. Bu suretle hanımı kendisinden bâin olur, sonra onu kendisine yine nikâhlar...

Üçüncü Nevi:

Hâlen edası vacib olan bir şeyi vacib olmaktan düşürmek için yapılan hilelerler... Meselâ: Edası vacib bulunan bir borcu veya nafakayı ödememek için bu nevî bir hile irtikâb eder: Malını hanımına veya oğluna temlik eder, kendisini müflis kılar, böylece o hakkı ödemekten gûyâ kendisini kurtarmış olur... Ve yine bu kabil hilelerden olarak adam, sırf Ramazan'daki orucun kendisine vacib (yâni farz) olmaması için, Ramazan girer girmez sefere çıkar. Maksadı sefer değil, Ramazan orucunu tutmamaktır... Ve daha benzeri birtakım hileler...

Dördüncü Nevi:

Henüz kendisine vacib olmamış amma, vacib olmasının sebebi kendisinde gerçekleşmiş bulunan vaciblere karşı irtikâb edilen hilelerdir. Meselâ zekât farizasının sebebi olan zenginlik kendisinde tahakkuk etmiş, fakat henüz zekatı (yıl geçmediği için) farz olmamış. Gûyâ malını hanımına veya oğluna temlik etmek suretiyle zekât vecîbesinden kendisini kurtarır. Sonra malını geri alır.

Bu nevîye giren hile, bâzan bu zekât hilesinde görüldüğü gibi Allah'ın hakkına karşı irtikâb edilmiş olur, bazan da kulun hakkına karşı o hak vacib olduktan veya vacibliğinin sebebi tahakkuk ettikten sonra irtikâb edilmiş olur. Meselâ ortağının şüf a hakkının iptal maksadıyla irtikâb edilen hile gibi...

Beşinci Nevi:

Kendisine âit hakkı veya onun bedelini hıyanet sayılacak bir şekilde almak. Bu daha evvel geçmişti. Ve bunun da bazı çeşitleri vardır.

Meselâ: O bunun hakkını inkâr ettiği için, bunun da onun hakkını inkâr etmesi,

Meselâ: O bunun emânetini inkâr ettiği gibi, bu da onun emânetini inkâr etmesi,

Meselâ: O buna hileli bir mal sattığı için, bunun da ona hileli bir malı satması,

Meselâ: O bunun malını çaldığı için, fırsatını bulunca bunun da onun malını çalması,

Ve meselâ: O bunun ücretini kestiği gibi, bu da onun ücretini kesip eksiltmesi gibi... Bu, bir zulüm ve haksızlık şeklinde olduğu gibi, alış-verişte gabin yapmak (aldatıp pahalı satmak) suretiyle de irtikâb edilmiş olabilir...

îşte bu nevi hileleri en çok kullananlar; divânda vazife yapanlar, vakıf işlerine bakanlar, vergi tahsil edenler, haraç ve cizye işlerine bakanlar ve bunların benzerleridir. Eğer bir mal müslümanlar arasında ortak ise, devlete ve hazîneye âit ise, onu kendilerinin öz malı bilirler! Sığırların otlakta yayıldığı gibi, umuma âit malı yağma ederler, onu aldıklarına değil de, alamadıkları zaman kaçırdıklarına üzülürler... Her zaman umûma âit malın yarısını kendi hakları bilirler, kalan yarısının da altıda birini pay etmek isterler... icabında hükümdarın vereceği cezalara bile aldırmazlar...

Zulümden Kurtaran Hile İle Harama Götüren Hilenin Farkı

Bütün bu anlattıklarımızla bilinmiş ve sabit olmuştur ki, zulüm ve haksızlıktan kurtar an..hile ler ile, günaha ve harama götüren hileler, birbirinin aynı olmazsa! Her iki kısmına da hile ve vesile denilse de aralarındaki fark sabittir... Ve dolayısıyla üzerinde

ihtilaf edilip durulan ve Bey-i İne denilen hile ve muamelenin de kişiyi haramdan kurtarmadığı güzelce anlaşılmıştır. Tersine onunla harama gidilmektedir. Bunu, bu muameleyi yapan iki taraf da bilmekte, yüce Allah da hakkıyla bilmektedir. Onların bu hile ve muamelesine şâhîd olan kullar da bilmektedir...

Zekât hilesi de böyledir! Adam, zekâtla ilgili malının yılını doldurması yaklaştığı zaman, bu malı oğluna veya eşine gûyâ zekat borcundan kurtulmak için temlik ediyor da, bu hile ile zekât ibâdetinden kaçıyor... Günahtan kurtulmuş olmuyor, tersine günâha batıyor. Çünkü o, sebebi gerçekleşmiş bulunan dînî bir vecîbeyi, vecîbe olmaktan düşürme yoluna sapmıştır. Yaptığı hilenin kendisine hiçbir faydası olamaz...

Bazıları derler ki: "O kimse, vacibi değil, vücûbu (vâcib olmasını) düşürmüştür. Binâenaleyh bunun kendisine caiz olması lâzımdır..." Keza Şüf a Hakkının alım-satımdan Önce düşürülmesi meselesinde de böyle derler. Keza cuma namazının kendisine vâcib olmaması için, cuma ezanını duymayacağı veya aynı günde cumâ'ya gidip dönmesinin mümkün olmayacağı bir mesafeye giden veya cuma vaktinin girmesinden önce sefere çıkan kimse için de böyle derler. Keza yakınma nafaka ödemesi gereken kimsenin, nafaka verecek kadar mal kazanmayı ter-ketmekle bu nafaka borcundan kurtulacağını da böylece iddia ederler ve şer'an caiz olan hilelerden sayarlar. Fakat onların bu sözleri, isabetli ve doğru değildir.

Onların bu sözlerini kabul etmeyenlerle birlikte biz de deriz ki: Eğer böyle bir hileye tevessül etmenin sahibine bir faydası olsaydı; yüce Allah, fukaranın hakkım vermemek için bahçenin meyvesini geceleyin toplayan bahçe sahiplerine ceza vermezdi.[61][61] Onlar da böyle yapmakla vacibi değil, vücûbu önlemek istemişlerdi. Fakat bu hilelerinin kendilerine hiçbir faydası olmadı. Vaciblik sebebi (yâni zenginlik) ta-hakkuk ettikten sonra zekât ibâdetine hile yapanların durumu da, aynen böyledir, farklı değildir.

Böyle bir hileye başvurmak, aym zamanda yüce Allah'ın zekâtı farz kılmasmdaki hikmeti de ortadan kaldırıcı mâhiyettedir. Çünkü yüce Allah zekâtı; hem zenginlerin lehine bir temizlik ve taharet olarak, hem de fakirlerin lehine bir merhamet ve yardım olarak farz kılmıştır. Zekâtın vücûbunu düşürme hilesi ise, bütün bunları iptal etmekte,

---

[61][61] Bahçe sahiplerinin bu hâli, Kalem Sûresi, âyet: 17-33'te anlatılmaktadır...

yıkmaktadır.

Üstelik, vücûbun sebebi tahakkuk ettiği zaman, vücûb zengin mükellefe taalluk etmiş olur. Bu taallukun (ilginin) kendisinden kesilmesini ise şerîat'in sahibi kabul etmez. Bilhassa vücûbun vakti iyice yaklaştığı bir sırada, asla bunu kabul etmez. Zekâtın vâcib oluşu bu kadar yaklaşmışken, onun vâcib oluşunun kesilip düşürülmesini şeriat nasıl kabul eder? Yâni bir seneyi doldurmasına bir gün veya bir saat kalmışken, zekâta hile yapmakla, senesini doldurduktan sonra hile yapmak arasında ne fark vardır? Şerîatin bunu kabul edeceğine ihtimâl vermek, nasıl düşünülebilir? Böyle bir hile nasıl caiz görülür? Zekâtı, bir saat sonra menetmekle, bir saat evvel menetmenin mefsedeti (bozukluğu) aynıdır! Bizce bu, hiç bir bakıma caiz görülmez.[62][62]

---

[62][62] Evet ve maalesef böyle düşünenler, zekâtın edasının farz olması için "havl-i havelân"ın, yâni yılı doldurmasının gerçekleşmesine bir gün veya bir saat kala, malını karısına veya oğluna hibe etmekle veya kendisini zekât zenginliğinden düşürecek kadarını birine hibe

ve tasadduk etmekle, zekât ibâdetine karşı hile irtikâb edenler ve bunu da "şer'an caiz hilelerden" sayanlar olmuştur... Bü zamanla o kadar yaygın bir hale gelmiştir ki, adına "Hile-i Şer'î" denilen ve hiç de şer'î olmayan bu ve benzeri hileler; rüşved ve ribâ (faiz, tefecilik...} gibi kesin haramların haramlığını güya kaldırmak için de irtikâb edilmiş, Yüce İslâm Şeriati'nİn bu gibi hükümlerle gözettiği gaye ve maksatlar, dünyevî ve uhrevî nice maslahat ve hikmetler yıkılmak istenilmiştir... Fakat işin diğer acı ve feci tarafı; bu gibi hileleri aslında uyduranlar, birtakım sokak haramzadeleri ve tefeciler oldukları halde onların bunu birtakım mezheb büyüklerine izafe ve isnâd etmeleri olmuştur... Bu bâtıl zan ve aldanışların te'sîri altında İmam Azam gibi, İmam Ebû Yusuf gibi din büyüklerine büyük iftiralar yapılmış ve zamanla bu iftiralar da tutulmuş, meşhur olmuştur. Belki bundan da daha acı ve fecî olant, bu hususta Hz. Peygamberin bir emri olduğu bile iddia edilmiş ve maalesef, rivayet ve hadîs ilminde düşülen büyük za'f ve ihmâller netîcesinde, bu iddialar bile tutunmuş, kabul görmüştür... Hattâ bu, Fetâvây-i Haniye, Fetâvâyi Ankaravî, Fetâvây-i Ali Efendi... gibi fetva kitaplarına bile geçmiştir. (Bakınız, Fetâvây-i Hindiye Hamişi, 2/279-Beyrut, 4. tab'ı. Fetâvây-i Ankaravî, 1/ 338- Amire 1281 tab'ı, Fetâvây-i Ali Efendi, 1/290, Amire 1283 tab'ı).

Zamanla fıkıh ilminde düşülen bu za'f sebebiyledir ki, Basîratü's-Sâlikîn müellifi Hacı Osman Efendi gibi dirayetli alimlerimiz; fıkıh ve tasavvuf kitaplarından hadîs alınmıyacağı hakkında irşâdlarda bulunmuş ve şöyle buyurmuşlardır: "Rasûlullah'ın sünnet ve hadîsleri, ancak muhaddislerin güvenilir hadîs kitaplarından alınır... Ne fakîhlerden, ne de tasavvufçu şeyhlerden alınmaz..." (Bakınız: Ali Arslan tercemesi, 73 İst. 1972)

Rasûlüllâh'ın böyle bir emri veya hadîsi olduğu İddiası ise, asla rivayet ve hadîs ilminin kaide ve kanunları ile isbât edilmiş değildir... Sâdece kanuna aykırı olarak "...Merviyyün ar Rasûlüllah=Rasûlüllâh"tan böyle rivayet edilmiştir" denilmiş, şöyle misallendirilmiştir: "Bir kimsenin, adamın birinde on dirhem alacağı var. O bunu, belli bir müddete kadar uzatıp on üç dirhem yapmak istiyor. Bunun hile-i şer'iyesi hakkında dediler ki: Borçludan on dirheme bir şey satın alır. Bunu ondan teslîm aldıktan sonra, tekrar ona bir seneliğine on üç dirheme satar. Böylece haramdan (ribâdan) korunmuş olur. Bunun benzeri, Rasûlüllâh'tan rivayet edilmiştir." (Fetâvây-i Ali Efendi)

Fakat müellifimiz İmam İbni Kayyim'in kudretli ve bereketli kalemiyle isbâta çalıştığı gibi, bu kabil hileler, her ne kadar adına hîle-i serîye denilse de, şer'î değildir. Rasûlüllâh'ın böyle bir şeyi emir ve tavsiye buyurdukları da, tamamen kuru bir iddiadan ibarettir. İmam Azam, İmam Ebu Yûsuf gibi zâtların böyle

hileleri tasvîp ve teşvik buyurdukları iddiasına gelince: Maalesef bu iddialar da zamanla büyük rağbet görmüş, kabul edilmiştir... Hattâ islâm dünyâsının koskoca İmam Gazâlî'si bile, bu iddia ve hikayeleri hakîkat zannetmiş, aynen İhya'sına geçirmiştir. Kendi mezhebinin imâmı olan İmam Şafiî'yi bile ehl-i zâhir'den saydığı, ehl-i bâtına büyük önem verdiği, bu İtîbarla fıkıh ilmini de dünyâ ilimlerinden saydığı ve top-yekün fukahâ için: "...el-fukahâ vehüm ulemâüd-dünyâ" dediği İhyâ'sında; bu mezkur ve meşhur rivayetle ilgili olarak aynen şöyle der: "Hikâye olunmuştur ki: İmâm Ebû Yûsuf, zekât malı yılını dolduracağı zaman bunu karısına hibe eder, karısınında kendisine hibe etmesini isterdi. Bunu, zekâtı düşürmek için yapardı. Durum, onun hocası olan Ebû Hanîîe rahime-hullâh'a, anlatıldı. O da bunu: "Ebû Yûsuf'un böyle yapması, onun fıkıh ilmindeki derin-liğindendirl'' diyerek tasvîb etti. İşte hikaye böyledir. Ebu Hanife burada doğru söylemektedir. Çünkü bu, gerçekten dünyâ fıkhındandır. Fakat bunun âhiretteki mazarratı {günâh ve mes'ûliyeti}, bütün cinayetlerden daha büyüktür! Bu türlü bir bilgi, şüphesiz ilm-i nâfî değil, ilm-î dardır: Zarar verici, kişinin âhiretini yıkıcı bir ilimdir..."

Evet, islâm'ın kesin olarak farz kıldığı, Ebû Bekr es-Sıddîk gibi bir halîfenin hakkında savaş kararı aldığı zekât'a karşı, böyle bir hileyi İrtikâb eden hakkında İmâm Gazâlî merhumun söylediklerine, aynen biz de katılıyoruz... Elbette böyle bir hileyi irtikâb etmek, bütün cinayetlerden büyük olmasa bile, büyük bir cinayet ve günâhtır. Müellifimizin anlatmak istediği de budur. Fakat acaba, imam Gazali gibi bir zâtın, hiçbir tenkîde ve araştırmaya tabî tutmadan, olduğu gibi kabullenip anlattığı bu hikâyenin aslı var mıdır? Olabilir mi? İşte koskoca Gazâlî, bu nokta üzerinde hiç durmuyor! "Hukiye=Hikâye olunmuştur ki..." diyerek, nj[<âye edip geçiyor. Çünkü o, ehl-i bâtına, sofi hikayecilere o kadar îtimâd ediyordu ki, onların yalan ve asılsız bir şeyi hikaye edebileceklerine zerre kadar ihtimal vermiyordu. İşte bu mutlak hüsn-ü zan, mutlak itimad ile, nice yalan ve asılsız rivayetlerde olduğu gibi, bu rivayet de meşhur olup tutunuyor, sanki kesin isbâtı yapılmış bir hakikat ve delîl gibi kullanılıyordu. İmam Azam, İmâm Ebû Yûsuf gibi din ve ilim ululları ise, "her cinayetten daha büyük bir cinayet olan hile yollarına insanları sürükleyen ve böylece onların âhiretlerini harab eden..." (!) kimseler olarak görülüyordu." [İhya, 1/18-Dârül-Mârife, Beyrut, tarihsiz).

Gazâlî'den önce de aynı hikayeyi, yine bir tasavvuf kitabı olan Kûtul-Kulûb adlı eserinde, Ebû Tâlib el-Mekkî kaydediyordu... Ve zâten Gazâlî merhum da bunu, aynen oradan alıp veriyordu... Nitekim Ihyâ'nın tamâmı, onun bu eserinin genişletilmiş bir şekli gibidir... Oradaki asılsız rivayetler, burada da aynen vardır... (Kûtu'l-Kulûb, 1/140-Meymene, 1310 tab'ı)

Gelelim rivayetin aslına, o yalandan hikâyenin iç yüzüne: Bunun için bütün rivayet âlemini bilmemiz veya en hurda teferruatına kadar târihi tanınmaz şart değijdir. İmâm Ebu Yûsuf gibi bir İlim ve şerîat adamını biraz tanımamız, biraz araştırıp soruşturmamız bile yeterli olur sanırız... İşte bu kabilden olarak burada, sade ve samîmi bir müslümana yakışır bir şekilde, onun birkaç satırlık kendi sözüne kulak verelim lütfen! O, bütün ilim dünyâsının tanıdığı meşhur "Kitâbül Haraç" adlı eserinde aynen der ki: "Allah'a ve âhiret gününe inanan bir insan için, zekât'a mâni olmak (vermemek) için hileler düşünmek, her ne şekilde ve her ne sebeb ve gerekçe ile olursa olsun, zekâtı iptal etmek gayesiyle hile ve tuzaklar kurmak (şerîata karşı hileler irtikâb eylemek), bir mü'rnin için asla helâl olmayan şeylerdir." .

Rasûlüllâh'm ashabından Abdullah İbni Mes'ud'dan bize şöyle gelmiştir: "Zekâtı vermekten kaçan, müslüman değildir! Zekâtı vermeyen kimsenin namazı da yoktur!..." (Kitâbü'l-Harac, 139-İst. 1970).

işte İmam Ebû Yûsuf hazretlerinin, zekâta hile yapanlarla ilgili kendi kitabından kendi sözü ve işin aslı ve Özü!... İşin aslını bilen bildirmeli, yalanı ve zehirli yılanı öldürmeli! Allah'ın dînine ve kullarına yapılacak hizmetin temel şartlarından biri de bu olmalıdır. (Bakınız, bu büyük imamlarımızın böyle şeylerden beri ve münezzeh olduklarının açıklaması; Ebû Hanîfe, 391-392. O. Keskioğlu, Ter. İst. 1966).

Burada, çok ibretli olduğu, fayda sağlayacağı için, bir hususu daha arzedelim: Derler ki: "Bir sohbette veya sofrada İmam Ebû Yusuf: "Peygamber (s.a.v.) kabak yemeğini severdi" demiş... Oradakilerden biri de, "ben sevmem" demiş. İmam Ebû Yusuf, bu kişinin mürted olduğuna ve derhâl katlinin vâçib bulunduğuna

Bir hükmün sebebi gerçekleştikten sonra, o hüküm gerçekleşmiş gibidir. Bu, bilinen bir hususdur. Sebebinin bulunması ile vücûbun gerçekleşmiş olması da böyledir. Böyleyken onun, yılını doldurmasına ka-d..r te'hîr edilmesinin caiz görülmüş olması, sırf zekât zenginine bir kolaylık içindir. Bu sebebledir ki, isterse eğer, yılını doldurmasını beklemeden de zekâtını verebilir. Ve verdiği taktirde de, aynen vacib olan zekâtını vermiş olur. Bu durum da gösteriyor ki, zekâtın vücûbundan kaçmak, aynen vâcibliğinden taçmak gibidir. Ve Allah'ın kendisine farz kıldığı zekâtı menetmektir. Au.

---

hüküm vermiş... Adam, tevbe edip, öldürülmekten kurtulmuş..."

İşte bu da, "Hukiye... Ruviye... Hikâye olundu ki... Rivayet olundu ki..." diye gelen getirilen haberler cümlesindendir. Bizler de hemen duyar-duymaz inanmaya alışmış, daha doğrusu alıştırılmışız... Çok meşhur bir deyimle: "Canım İslâm'ın şartı inanmak değil mi?" diyerek yatıştırılmışız. Her söylenene, her hikâyeye inanıp teslimiyet göstermek, gûyâ islâmın şartı gibi olmuştur. Tabiî bu rivayetin de, bu şekliyle aslı olamaz ve yoktur! Çünkü İmam Ebû Yusuf gibi koskoca bir dîn ulusu, sofrada veya sohbette, kabak yemeğini sevmediğini söyleyen bir kimsenin, bunu ne durumda söylediğini çok iyi bilir... Azıcık şüphesi olduğu zaman da, adama sorar: "Yâni sen, yaradılışın icâbı kabak yemeğini sevmiyorsun, değil mi?" der... Yoksa, böyle bir sözün ne durumda ve mânâda söylediğini aşikâr iken, ifkişinin katline sanki bahane arıyormuş gibi) kâfirliğine ve katline fetva vermez ve vermemiştir de...

Bu gibi şeyleri ancak, kendi za'f ve sakatlıklarını bazı din büyüklerine isnâd etme ihtiyâcını, duyan câhil ve mutaassıb kimseler yapar ve yayar. Yâni bu kıssanın da bu hikâyelerinin Önünde hep: "Hukiye" veya "ruviye an..." gibi başlıklar vardır. Bu da "ondan rivayet olunmuş ki" anlamına gelir ve rivayet ilminin kanunlarının dışında kaldığını gösterir. Hiçbir isbât sorumluluğu taşımaz. Bu gibi hikayelerin bazı cehalet ve sorumsuzluklara bahane yapılmasına gelince:

Bizzat Peygamber de (s.a.v.), tabîatı ve yaratılışı icabı bazı şeyleri sever, bazı şeyleri de sevmezdi. Meselâ: Kınanın rengini sever, kokusundan ise hoşlanmazdı. Şimdi Allah'ın herhangi bir kulu, burada tam tersine: Kınanın kokusunu sever, renginden ise nefret ederse, Peygamber'e (a.s.) muhalefet mi etmiş olur? Câhil burada hemen evet der ve kendi cehaletini gizlemek için, "İmam Ebû Yûsuf'tan şöyle hikâye-rivâyet olunmuştur..." diye kendisini böyle bir rivayete dayandırmak ister... Hattâ bu cehaleti ve taassubu ile,, nice büyük günahlar işler, cinayetler irtikâb eyler... Bizzat kendi oğlunun bile, bu şekildi boynunu vurur, "mürted oldu" diye onu katleder!... imâm Ebû Yûsuf'lar ise, ona ve Öylelerine der ki: "Ey cehline kurban giden ve bizim gibileri de kendi cinayetine âlet eden zavallı kişi! Hiç insafın ve insanlık şuurun yok mu senin? Senin o mürted oldu deyip katlettiğin evladın, küçük bir günah bile işlemiş değildi! Sâdece yüce Allah'ın kendisini bu tabîat ve fıtratta yarattığını ifâde etmek istemişti... Gel, şu cehline ve cinayetine tevbe eyle, cehalet ve taassubtan kurtul! İslâm'ın ve onun büyük Peygamberi'nin arifi ve izinde gideni ol!..."

(Böyle bir cehalet ve gaflete düşenlerden, bizzat kendi oğlunun başını vurup katledenlerden biri, Şeyh Abdulgaffâr Kûsî'dir... Bize onun bu macerasını anlatan da İmam Şârânfdir. Bakınız: Tabakâtü'l-Kübrâ, A. Akçiçek Ter. İst. 1969, c. 2, s: 719).

Kişi, cehalet, gaflet ve taassubu ile, yalnız kendi evlâdını değil, daha nice mübarek ve mukaddes şeyleri katleder de farkında bile olmaz... Ve bâzan koca bir âlemi, bir devleti tersine çevirip yıkıma götürdüğü de olur. "...İmdi, madem ki işin gerçeği budur... Hele zamanımızda rüşvet alıp vermekten korku yoktur... Vaktiyle müslümanlarve iş başında bulunan pâdişâhlar; rüşvet kapısını iyice kapar, kanuna göre iş görürlerdi. Bu gün de ona göre davranmak gerek. Sonra pişmanlık işe yaramaz! "Hileci şer'İye yaptık" demek söz olmaz... Nice işler vardır ki, şerîate uydurduk sanılır, fakat altında nice fesatlıklar bulunur... Nihayet bu gidişle, düzenin iyice bozulması, devletin tamamen zayıflayıp yıkılması tehlikesi de vardır..." (Mizânü'l-Hakk, 102. Kâtip Çelebi'nin, İst, 1972).

asla, zekât vermeyi gerektirecek kadar malı kazanmayı terketmek gibi değildir. Keza şuyûlu, hisseli bir malı satın almaktan sakınmak veya infâk zorunda kalmamak için evlenmeyi bırakmak gibi de değildir. Çünkü bunlarda, sebebi gerçekleşmiş olandan değil de, sebebin gerçekleşmesinden kaçınmak vardır. Zekât hilesini yapanların yaptığı ise; sebebi gerçekleştikten sonra onu terkedip kaçmaktır... Ve bu caiz değildir. Çünkü bu, yüce Allah'ın zekât'm far-ziyetine sebeb kıldığı bir şeyi kesip hükümsüz kılmaktır. Yâni zekât farizasını düşürmek maksadıyla böyle hileler irtikâbı caiz değildir. Yoksa gerçekten, zahirde ve bâtında böyle bir maksat gütmeksizin malından dilediği kadarım hibe veya sadaka olarak fukaraya vermesinde bir mani ve mahzur bulunmamaktadır. Aradaki farkın nüktesi, yâni sırrı şudur:

Allah'ın haram kıldığı şeyleri helâl kılmak, farz kıldığı şeyleri düşürmek, engellemek maksadıyla hile yapanların maksadı fasit olduğu için kendilerini bu maksada götüren vesile ve yollar da bâtıl ve fasittir. Çünkü onlar irtikâb ettikleri bu vesilelerle, harama ulaşmayı kasdediy-orlar. Yoksa helâle ulaşmayı değil. Meselâ yüce Allah'ın nikâhı nelere vesile kıldığını bir düşünelim! Sevgi ve muhabbete, musâherat (evlilikten meydana gelen akrabalık) ve merhamate, yakınlık ve nesle, haramlardan sakınıp yuvada rahat ve huzura kavuşmaya ve daha bir takım hikmet ve mashalatlara (faydalara) vesile kılmıştır. Nikâh ile yuvada bunlara ermeyi gözetmiştir. Peki hülle nikâhı yapan kimsenin, bunların hangisi ile bir ilgisi bulunmaktadır? Onun yaptığı ve irtikâb ettiği hilenin, yüce Allah'ın bunca hikmet ve faydalarla donattığı nikâh ile alâkası nedir? Ve zaten, hülle hikâhı yapan da, bunlarla bir ilgisi olmadığını bilmekte ve söylemektedir... Onun niyet ve maksadı, sâdece yüce Allah'ın haram kıldığını, gûyâ helâl kıhvermektir! Eğer koca karısını üç defa boşamiş ise, yüce Allah bu kocaya bir ceza ve ıkâb (azab) murâd etmiştir. Bu ceza ise, üç defa boşadığı karısının artık kendisine haram olmasıdır. îşte hulleci adam, Allah'ın bu haramını (ceza ve ıkâbmı) gûyâ ortadan kaldırmaktadır (!) Yoksa yüce Allah'ın bu hususstaki şer'î hükmünü yerine getirmeyi düşünmemektedir... Onun maksadı böylece haram olunca, bunu elde etmek için irtikâb ettiği hile ve vesile de elbette haramdır! Evet, onun maksadı haram, vesilesi (hilesi) de bâtıldır.

Yüce Allah'ın alış-verişi meşru kılmaktaki hikmet ve maslahatları da böyledir: Müşteri aldığı şeyin aynı ile faydalanırken satan da onun parası ile bazı ihtiyaçlarını karşılar, işte bunda da böyle hikmet ve mashalatları var. Peki "bu, bir ribh-i şer'îdir (şer'î

kâr, kazanç" diyerek mürâbehacılık (faizcilik) yapanların irtikâb ettikleri ile varılan netice nedir? Hangi şer'î hikmet ve mashalatlar elde edilmektedir? Varılan netîce, Allah'ın haram kıldığı ribâdan başka bir şey midir? Sureta ve şeklen yapılan bey' (alım-satım muamelesi ki mürâbehacılar (faizciler) buna, muâmele-i şer'îye de derler) ile güdülen maksat ve garaz; sadece ve sadece haram olan ribâya ulaşmaktır. Elbette böyle bir neticeye ulaştıran bir hile ve muamele, şeklen ne kadar alım-satıma benzerse benzesin, asla meşru olamaz...

Yüce Allah'ın mübarek şerîatinde, şüf a hakkını meşru kılması da, ortağından gelecek olan zararı önlemek içindir ki, hakikati olmayan birtakım hile ve muamelelerle onu iptal etmek de böyledir. Yâni güdülen maksat haram olduğu için, yapılan muamele ve vesile de bâtıl ve fasittir.

Zekât da böyledir. Yüce Allah onu farz kılmakla; zenginlere temizlik vesilesi, fakirlere de rahmetinin yayılmasını murâd eylemiştir. Onu, asılsız ve hakikatsiz birtakım hilelerle düşürmek ise, yüce Allah'ın her iki taraf için murâd ettiği hikmek ve mashalatları hükümsüz kılmaktır.

Karz da (ödünç vermek) böyledir. Yüce Allah onda da, ödüncü verenin adalete riâyetini, verdiğinden fazlasını almamasını murâd etmiştir. Çünkü ödünç vermede de, veren için nefis tezkiyesi, verilen için de iyilik ve merhamet vardır. Ödünç veren; verdiğinden fazlasını almak için hileli bir muamele yaptığı zaman, şüphesiz harama ulaşmak için bâtıl bir yola girmiştir. Yâni onun da maksadı haram, vesilesi bâtıl ve fasittir.

Meyve ağaçlarının meyveleri ne kadar olacağına dâir sağlam bir fikir verecek kadar belirmeden, olgunlaşmadan satışının yapılması da, haksız ve bâtıl bir sebeble kulun mâlını elegeçirmemek maslahatına binânen yasak kılınmıştır. Bu hususta irtikâb edilen hakikatsiz muamele ve hilelerin de caiz olmaması gerekir. Bazıları diyorlar ki: Buna karşı şöyle bir hile yapılabilir: "Derhal kesimi şartıyla satar, sonra da meyveleri olgunlaşmcaya kadar kendisine zaman tanır..." Bizce böyle bir hile caiz olmaz. Çünkü derhal kesmek diye bir niyet ve maksat söz konusu değil. Her iki taraf da bunu bilmekte... Böyleyken bunun üzerine muamele yapmaktalar. Bu caiz olmaz. Özellikle derhal kesimi mümkün olmayan, aksi halde hiçbir fayda elde edilemeyen durumlarda... Meselâ dut ve fersek gibi meyveler, olgunlaşmadan kesilmiş olsa, neye yararlar. Bunların

derhal kesimi diye birşey, nasıl mümkün olur?

Yemin fidyesi hul' yoluyla boşanma gibi hususlarla ilgili hükümlerde de durum böyledir. Kişi yemini bozmuşsa, keffâretini çekecek... Kan-koca birbiriyle geçinemez hâle gelmiş ve kadın ayrılmak istiyor, malî durumu da müsâîd olduğundan kocasına: "Sana şu kadar mal vermek üzere beni boşa" diyor. Koca, kadının mehrini verip boşadığı gibi, kadın da mal verip kendisini boşatabiliyor. Yüce Allah bunu, nikâhın bekası için değil evlilik çekilmez hâle gelince, taraflardan biri diğerinden kurtulabilsin diye meşru kılmıştır. Bunu tersine çevirip birtakım hileli yollarla gayesinden saptırmak da caiz değildir.

Şimdi, bu kadar misaller verdik. Aradaki farkı iyice göstermek istedik. Bütün bunlarla sana da iyice malum olmuştur ki: Hile ve çâre veya vesile dediğimiz bir yol vardır ki, sen bu yolla; Allah ve Rasûlü'nün emrini infaza, dînini ikâmeye, mâruf olanı emredip münker olanı ne-hye, haklı olana yardıma, haksız olanı mağlub etmeye gidiyorsun. Yüce islam şeriatının gayesine, onunla birlikte ve onun izniyle yürüyorsun. Hiç bu kabil hile ve çâreler; İslâm'ın gayesini yıkmaya yönelen, haramları helâl kılmayı, farzları düşürüp engellemeyi hedef alan hileler gibi olur mu? Elbette ki şerîatin gaye ve maksatlarını yerine getirmeye yönelen vesilelerle, bunun hilâfına olan vesileler; birbirinin aynı olmaz! Adalet ve meşruiyet terazisinin aynı kefesine konulamaz.

Bu iki nevî hile ve vesilelerin arasındaki fark; daha önce de söylediğimiz gibi, gerek vesile bakımından, gerekse bu vesilenin götürdüğü netice ve gaye bakımından birbirinden farklıdır. Bir yol ve vesile ki onunla Allah ve Rasûlü'nün helâl ve meşru kıldığı bir netice ve gayeye gidilmektedir; işte bu vesile caiz ve meşrudur. Bunun hilâfına olan da, gayr-i meşrudur, vesselam...

Boşamaya Yemin Edenin, Boşamaktan Kurtulması İçin Şer'i Vesileler Altı Tanedir.

Soru:

Bize karşı vâki îtirazda soruluyor ve şöyle deniliyor: "Bir kimse karısını boşayacağına dâir yemin edip: "Eğer ben şu şarabı içmezsem karım boş olsun!" veya "eğer ben, şu adamı öldürmezsem karım boş olsun!" dese veya buna benzer söz sarfetse, onu-bu kötü durumdan kurtarmak, boşamanın vukua gelmesini önlemek için bazı çâre ve yollar yok mudur?"

Cevap:

Evet, vardır... Hem de Allah'ın kendisi için meşru kılmış olduğu bir yol bulunduğu gibi, haram olan hile ve oyunların dışında, caiz ve meşru vesile ve çâreler vardır... Sakın bunlar varken, o haram hile ve oyunlara sapma! îşte sana, şu ümmetin alimlerinin selefinde ve halefinde nicelerinin caiz görüp açıkladıkları bu vesile ve çârelerden altı adetini, burada bir bir açıklayalım:

Boşamaya Yemin Edenin, Boşamaktan Kurtulma Çarelerinden Birincisi

Bunun ifâde ve îzahı şöyle yapılmıştır: Bunun, yâni boşamakla ilgili yeminlerin bazı şekilleri kullanılmakta ise de, bu yemin şekilleri ile boşama vâki olmaz. Bâzan yukarıda geçtiği gibi yemin, boşama şartı şeklinde yapılmaktadır. Yine bu cümleden olarak: "Eğer şöyle yapmazsam" veya "eğer şöyle yaparsam karım boş olsun!" derler... Bâzan: "Bana

talâk lâzım olsun (karımı boşamam üzerime vâcib olsun) ki, vallahi ben şu işi yapacağım" derler. Bâzan da: "Eğer güneş doğdu mu..." veya "Ay başın oldu mu, benden boşsun!" derler... İşte bunların hangisi ile konuşmuş veya yeminde bulunmuş olursa olsun, hiçbir veçhile boşama vâki olmaz. Ehl-i Zâhir'in çoğunun mezhebi böyle olduğu gibi, İmâm Şafiî'nin ashabının en büyüğünün hükmü de böyledir.

Onlara göre; şarta bağlı nikâh nasıl sahîh ve caiz değilse, "Şarta bağlı boşama" da sahîh değildir... Yâni talâk, tâlîk kabul etmez... Evet bu hususta onların muhalifi az değildir. Fakat yaptıkları itirazlarda, sadra şifâ verici, onların bu sözünü çürütücü bir delili de ortaya koyamamışlardır...

Boşamaya Yemin Edenin, Boşamaktan Kurtulma Çarelerinden İkincisi

Bû suretle yapılmış bulunan yeminler için, talâk vâki olmaz. Keza azat etmek de vâki olmaz. Ancak bu yemine, bir yemin keffâretti yapılır. Tabiî yaptığı yemini bozduğu zaman... İbni Ömer, İbni Abbâs, Ebû Hüreyre, Aişe, Zeyneb Binti Ümmü Seleme ve Hafsa'nın; Allah'a bir yakınlık vesilesi (bir ibâdet) olan âzatlama meselesindeki mezhepleri böyledir. Vukua geldiği zaman, bir ibâdet olarak değil de, "helallerin Allah indindeki en sevimsizi..." [63][63]olarak vukua gelen ve ancak şeytanı sevindiren boşama meselesinde, acaba bu büyükler ne der? Çünkü o muayyen meselede onlara suâl eden kadın; "Ben, eğer kölem ile onun eşinin arasını ayırmaz isem, bütün kölelerim âzâd olsun!" diye söylemiş bulundum. Acaba bana ne lâzım gelir?" diye sorduğu zaman, bu sâhâbe-i kiram kendisine, "yemînine keffâret et! Fakat bu adamla eşinin arasını ise ayırma! Onları kendi hallerine bırak" buyurdular.[64][64]

---

[63][63] Ebû Dâvûd, 2/631, no: 2177, İbni Mâce, 1/650, (İbni Hacer'in et-Telbîs adlı eserinde bildirdiğine göre, bu rivayetin mürsel, zayıf, münkatî olduğu söylenmiştir.) Muh. Afifî.

[64][64] Hafız Dârekutnî bunu Sünen'inde şöyle bildirmiştir: "Ebû Râfî dedi ki: Bir gün Hanım Efendim kızıp: "Eğer seninle karının arasını ayırmazsam, bir gün yahûdi, bir gün hris- tiyan olayım! Bütün kölelerim azâd, bütün malım Allah yolunda sadaka olsunl Ayrıca yaya olarak Kabe'ye gitmek de boynumun borcu olsun!" dedi. Sonra pişman oldu, gidip Hz. Aişe'ye, ibni Ömer'e, İbni Abbas'a, Hafsa ve Ümmü Seleme'ye sordu. Bunların hepsi de kendisine, "sen ne yapıyorsun? Hârût ve Mârut gibi mi olacaksın? Yemîninin keffâretini yap, o ikisini ise kendi haline bırak!" diye cevap verdiler. (Muh. Afîfî).

2.CİLT

4.BÖLÜM

îşte bu büyük sahâbîler, Allah'ın dînninde o kadar ilim ve fıkıh sahibi olsunlar, âzâd etme ile ilgili yapılan yemini, âzâd etmek değil de yemin olarak ele alıp yemin keffâretini hükme bağlasınlar da, sonra "boşama ile ilgili yemini" yemîn değil de boşama saysınlar! tşte bu asla olmaz ve onların sânına yakışmaz. Yalnız onların değil, ilmin azıcık kokustmu almış bulunan herhangi bir fakîh için de bu lâyık değildir. Bir kimse ki ilmin kokusunu almış olsun, sonra da kalkıp, "şarta bağlı âzâd etme yemini başka", "şarta bağlı boşama yemini başkadır" desin! işte bu olmaz ve hiçbir fakîh, bu ikisi arasındaki o farkı, gösterip isbât edemez...

Peki böyle de, koskoca İmam Ahmed, niçin bu hükmü almamıştır? denilecek olursa, bunun cevabı da gayet kolay ve kuvvetlidir. Çünkü İmam Ahmed, bu rivayetteki Süleyman et-Teymî'yi tek başına yeterli görmemiştir de ondan... Abdullah el-Ensârî'nin oğlu Muhamnıed ile, Eş'aş eî-Humrânî de bu hususta İmam Ahmed'e katılmışlardır... Yine bundandır ki, îmam Ebû Sevr bunu sabit gördüğü için kabul etmiştir. Fakat boşamaya yemin etmenin hükmünü, boşamanın vâki olması şeklinde almamıştır.

Boşamaya Yemin Edenin, Boşamaktan Kurtulma Çarelerinden Üçüncüsü

Bu yol, "boşamaya yemin etmenin" hiç bir şey ifâde etmediğini söyleyen alimlerin yoludur. Tâvûs ve Ikrime'den sahîh olarak sabit olan da budur... Nitekim Hafız Ahdürrezzâk şöyle demiştir:

"Mâmer'in îbni Cüreyc'ten, onun Ibni Tâvus'tan onun da babasından nakline göre O, yâni Tavus; boşamaya yemin etmenin, hiç bir şey olmadığına hüküm verirdi.

Mezheb taklidinde taassuba düşenlerden bazıları, bu rivayeti reddetmiş ye: "Hafız Abdürrezzâk bunu, "yemîne zorlanan kişinin yemîni" hakkındaki bölümünde zikretmiştir..." demiş ve bu rivayeti kendince, boşamaya zorlanan kişinin yemini hakkında saymıştır. Fakat bu görüş fasittir. Çünkü rivayetin ifâde ettiği mânâ ve delîl, rivayetin başına konulan unvanda değil, kendisindedir... Çünkü gerek Abdürrezzâk, gerekse İbni Ebî Şeybe ve Vekî1; aynı başlık altındaki rivayetlerde, başlıkla ilgili olmayan haber ve eserleri de naklederler... Bu, dikkat edenlerin açıkça görebilecekleri gibi,

sabittir ve haylice de çoktur. İmam Buhâri'nin Sahîh'inde ve daha başka kütübü fukahâda da bunun örnekleri vardır...

Sonra şu noktayı da belirtelim: Bazı mutaassıpların dediğini bizzat Abdürrezzâk demiş olsaydı dahî; aranan delîl onun bu sözünde değil, rivayet ettiği haberin metninde olacaktı. O halde bunu, "boşamaya zorlanma" meselesine hâs kılmanın ne mânâsı olabilir? Zorlama ile yapılmış bulunan bütün yeminler, zaten hükümsüz değil midir?

İkrime'nin tercihine gelince: Süneyd bin Davud'un Tefsirinde, Abbâd bin Abbâd'tan, onun Asım el-Ahvel'den rivayetine göre: Adamın biri, hizmetçisine hitaben: "Eğer sana yüz sopa vurmazsam, karım boştur!" demiş. Sonra gelip bunu İkrime'den sormuş. O da cevabında demiştir ki: "Böyle söylemiş olan bir kimse, hizmetçisine vurmaz, karısını da boşamaz. Bu ancak şeytanın izlerinden biridir."

îşte bu eseri Tavus'tan gelen esere ekler ve her ikisini de îbni Abbâs'a âit esere eklersek ve daha bunların benzeri diğer îbni Abbâs'a âit rivayetlere katarsak, onların bu hususta ki hüküm ve mezheplerinin ne olduğu senin için iyece ortaya çıkmış olur...

Bu eser ve haberleri ayrıca ashabın hac, oruç, sadaka, hedy kur^ banı, yalın ayak Mekke'ye gitme ve daha bunların benzeri meselelerde şarta bağlı yeminlerle ilgili verdikleri hükümlere kattığın zaman; onların bütün bunları keffâreti yapılacak yeminler olarak kabul ettiklerini görür, onların üzerinde bulundukları yolun ne olduğunu iyice anlamış olursun...

Ayrıca güzelce düşünüp muhakeme edersen; sağlam ve sahîh kıyasın da bu eserlerle muvafakat hâlinde olduğunu da görürsün... Eğer bir derece daha himmet edip yükselecek, bunları Kitap ve Sünnet'in şaşmaz ölçüsüne vuracak olursan; neyin zayıf, neyin râcih ve sahîh olduğunda hiçbir şüphen kalmaz... Resmiyetten kuvvet alarak: "Ben fetva verdim, bana göre şu husus sabittir" gibi sözlerle, bunun aksini iddia edenlere de, bir kıymet vermez olursun.

Boşamaya Yemin Edenin, Boşamaktan Kurtulma Çarelerinden Dördüncüsü

Bu yolu tâkîb edenler, kişinin kendi fi'li üzerine yemin etmesi ile, karısının fi'li üzerine yemin etmek arasını ayırırlar... Derler ki: "Eğer bir kimse, karısına hitaben: "Eğer evden dışarı çıkarsan, sen benden boşsun!" derse, karısının bunu yapması ile karısı kendisinden boş olmaz. Keza: "Eğer falanca ile konuşursan, falan işi yaparsan..." gibi sözleri ile karısı kendisinden boş olmaz... Eğer kendisinin bir fî'li veya bir başkasının bir fî'li üzerine böyle söyler ve şart da yerine gelirse, kendisine talâk lâzım olur, karısı kendisinden boş düşer...

İmam Mâlik'in mezhebinin mutlak olarak en fakîhi kabul edilen Eşheb bin Abdüllazîz'in hükmü böyledir. Bu hükmün ilim ve fıkıhtaki yeri ise, ilim ehline gizli değildir... Bunun kaynağı şudur: Kadın, kendisinin kocasından boş düşmesini sağlamak için bu işi yaparsa, bununla Talâk vâki olmaz. Bunda, kadının maksadının tersiyle kendisine mukabele vardır. Bu, İmam Mâlik ile İmam Ahmed'in ve kendilerine muvafakat edenlerin usûlüne binâendir. Çünkü onların bu usûlünde, malını mîras bırakmaktan veya malının zekâtını vermekten kaçan, vârisini öldüren... kimselere, bundaki maksatlarının zıddıyla kendilerine mukabele edilmesi vardır. İşte bu mesele de böyledir.,. Ve bu, fıkhın tâ kendisidir. Özellikle meselemizdeki bu kişi, öyle söylemekle aslında karısını boşamak istemiş de değildir. Onun bu gibi bir sözle esas maksadı, karısını o hususta teşvik veya men etmektir. Böyle söylemekle de bu maksadını kuvvetlendirmek istemiştir. Kendisine ezâ verecek bir şeyi yapmasını Önlemek murâd eylemiştir. Onun bu sözü kendisinin en büyük ezaya sebeb olacak bir şekilde değerlendirmeye tabî tutmak, sıhhatli olmaz. Yüce Allah, kadına nikâhını feshedebilmesi için bir yetki mi vermiştir? Kadın böyle bir yetkiye sahip olmadığı halde, nasıl olur da, isterse evinden çıkar veya o kimse ile görüşür de boş olur, istemezse çıkmaz ve boş olmaz? Yâni böyle sözlerle boşanma işi, bütünüyle kadına mı bırakılmış oluyor? İşte İmam Mâlik ve İmam Ahmed'in usûlü üzerinden gidip, "bu durumda kadın, kocasından boş düşmez!" diyen Eşheb b. Abdilaziz'ler; ilmin ve fıkhın en güzelini ortaya koymuş,

kavâid-i şeriat üzerinde tutarlı ve düzgün bir şekilde yürümüş oldular...

Boşamaya Yemin Edenin, Boşamaktan Kurtulma Çarelerinden Beşincisi

Bu yol, şart ve ce;â sîğasıyla yemin etmekle, iltizâm sîğasıyla yemin etmek arasını ay1 an kimselerin yoludur.

Biricisi mâlûr . "Eğer şöyle yaparsam..." veya "eğer şöyle yapmazsam sen boşsun" gibi yeminlerdir... ikincisi ise: "Eğer şöyle yaparsam" veya "yapmazsam, bana boşamak gerekli olsun" veya "...üzerime talâk vâcib olsun" gibi yeminlerdir. İşte bu iki çeşit yemini birbirinden farklı kabul eden alimler; "Eğer birinci şekilde yemin eder ve yeminini bozarsa, boşama vâki olur, ikinci tarz yeminini bozduğu zaman ise boşama vâkî olmaz" derler.

İşte bu mezheb, İmam Şafiî'nin ashabının üç meselesinden birini teşkil etmektedir. İmam Ebû Hanîfe'den ve ashabının öncekilerinden nakledilen de budur. Bu, Hanefîlerin ez-Zahîra adlı kitabında ve Ebul-Leys'in Fetâvâ'smda da böylece anlatılmaktadır.

Ebul-Leys der ki: "Kişi karısına hitaben: "Senin talâkın, benim üzerime vacibtir" dese veya "lâzımdır", "farzdır",

"sabittir" dese ashabımızdan sonrakilerden bazıları: "Bir talâk-i ric'î vâkî olur, ister niyet etmiş olsun, isterse niyet etmemiş olsun" dediler. Bazıları ise, "talâka niyet etsin veya etmesin, talâk vâkî olmaz" dedi. Bazıları ise, "talâkın üzerime vacibtir" demesiyle talâk vâkî olur, niyet etmemiş bile olsa. Fakat "vacibtir" yerine "lâzımdır" demişse, talâka niyet etmiş bile olsa, talâk vâkî olmaz. Bu iki tâbir arasındaki fark ise, örf ve âdetten kaynaklanmaktadır" dediler.

ez-Zahîra adlı fıkıh kitabının sahibi ise şöyle der: "Alimlerimizin aralarındaki bu ihtilâfa göre; kişi karısına hitaben: "Eğer şöyle yaparsan, senin talâkın benim üzerime vaciptir" veya "...lâzımdır" dediği zaman, yine aynı ihtilâf söz konusudur."

Bunun üzerine yazdığı şerhte İmam el-Kudûrî ise şöyle demektedir: "İmam Ebû

Hanîfe'nin sözüne göre, bunların hiç birinde talâk vâki olmaz. İmam Ebû Yusuf un sözüne göreyse, eğer talâka niyet etmişse, bunların hepsi ile, boşama meydana gelmiş olur. İmam Muhammed'in kavline göre ise, kocanın "...lâzımdır" demesi halinde talâk vâkî olur, "vacibtir" demesi hâlinde ise vâki olmaz..."

Hanefîlerden es-Sadrüş-Şehîd, bunların hepsi ile talâk vâkî olacağını tercih etmiş. Zahîrüddîn el-Merğmânî ise, bunun tersine, bunların hiçbiriyle talâk vâki olmayacağı kavlini seçmiştir ve kendisi hep böyle fetva verirdi.

İşte buraya kadar naklettiklerimiz de, Ez-Zahîra adlı kitabın sâhibindendir.

Şafiî Mezhebi alimlerine gelince: İbni Yûnus, et-Tenbîh şerhinde şöyle der: "Kişi yemininde: "...Talâk veya âzad etmek bana lâzım olsun" dediği zaman, eğer buna niyet etmişse, bu kendisine gerekli olur. Çünkü bunlar, kinaye yoluyla söylediği ve buna niyet etmesi hâlinde vukua gelir. Burada ise o kişinin bu sözü, ihtimalli bir sözdür ve bununla boşamaya veya âzad etmeye niyet edince, niyet ettiği şey kendisi için gerekli olur."

Şafiî alimlerinden er-Ruyânî ise, bunu talâkta kinaye değil, sarîh saymış ve söylenenin vukua geleceğini tercih etmiştir... O herhalde bu hususta, insanların bunu bu mânada çokça kullanılıyor olmalarına itibâr etmiştir...

el-Kaffâl ise, Fetâva'smda: "Bu söz, boşamada ne kinayedir, ne de sarihtir. Bu sözle, niyet etse bile boşama vukua gelmez. Çünkü talâkta, kadına izafe mutlaka gereklidir. Bu sözde ise böyle bir şey yoktur" der. İşte bu da onun verdiği, naklettiği metindir.

Üstadımız Şeyhülislâm, İmam Ahmed'in ashabından bazılarının da bu görüşte oldukları anlatılmıştır.

Bu hususstaki her dört mezhebin ihtilâfı, kendi mezheblerine âit kitaplarda, bu mezhep alimlerinin nakli ile kayda geçirilmiş bulunmaktadır...

Fakat böyle bir tefrik için şârih'ın burada zikrettiğinden daha güzel bir kaynak daha mevcuttur. Şöyle ki: Koca için sahîh ve sabit olan; talâkın iltizâmı değil, tatlîktir. Yâni talâk (boşama), kocaya değil, karıya terettüp eder. Kocaya terettüb edense tatlîktir, talâkı vermektir. Yukarıda geçen söz ve yeminlerde ise, koca talâkı kendi üzerine almaktadır. Halbuki talâk, koca ile değil, karısı ile kâimdir.

İşte bu incelik ve fark iyice anlaşıldığı zaman; kocanın tatlîki iltizâm etmiş olmasıyla talâkın vukuunu îcâb ettirmediği de anlaşılmış olur. Çünkü o kimse karısına hitaben: "Eğer şu işi yaparsan, falanca ile konuşursan, seni boşamak üzerime vâcib olsun" veya "seni boşamak, Allah için boynuma borç olsun" veya "seni boşamak artık bana lâzım olmuştur" gibi bir söz sarfettiği ve bu sözü veya yemini de bozulduğu zaman, onun kendisinin üzerine talâk vâkî olmaz ki! Çünkü o, bu sözlerden birini söylediği veya bu sözlerden biriyle yeminde bulunduğu zaman, karşısını boşamış olmuyor da, sâdece boşayacağını iltizâm etmiş, üzerine almış bulunuyor. Halbuki bilfiil boşamış olmak başkadır, boşamayı iltizâm etmek (kendisine lâzım kılmak) başkadır. Bu sözlerde ise, boşama değil, boşamayı iltizâm vardır. Onun bunu iltizâm etmesiyle de talâk vâkî olmaz.

Tabiî "vâkî olur" diyenlerin de kendilerine göre tevcihleri bulunmaktadır. Onlar da derler ki: "O bu sözlerden biriyle talâkın hükmünü iltizâm etmiştir. O halde hanımı onun nikâhının altından çıkmış olur... Çünkü onun bu iltizâmı, talâkın vukuunu müstelzimdir (gerektirir)."

Diğerleri ise bunlara verdikleri cevapta şöyle demektedirler: "Talâkın hükmü ona ne zaman gerekli olur? Bunun sebebini işlediği zaman. Talâkın sebebi ise, tatlîktir! Bilfiil ve kesin bir şekilde boşamaktır, yoksa boşamayı iltizâm etmek (üzerine almak) değildir. Halbuki o kimse tatlîki bilfiil infaz ve tatbîk eylemiş değildir. O sadece tatlîk edeceğini bir şarta bağlamış bulunmaktadır. Tatlîki tatbiki, yani kesin olarak yerine getirmeyi iltizâm ettiği zaman bile, henüz talâk vukua gelmemişken, onu belli bir şarta bağladığı zaman, nasıl yerine gelmiş, karısını nasıl boşamış olur?"

İşte onlara verilen cevap da böyledir, İmdi basîreti kapanmamış, insafı da elden bırakmamış bir mü'min için, sıhhatli ve isabetli olan görüş ve mezhep, nasıl gizli kalmış olabilir? Elbette böylesi bir kula, hak ve sevâb olan gizli değildir!... Tabiî her şeyde olduğu gibi, bunda da, kuluna başarı vermesi yüceler yücesi Allah'a mahsûstur.

Boşamak ile boşamaya yemin etmek arasındaki farkı açıklayan alimlerden biri de, el-Kâdî Ebül-Velid Hişâm bin Abdullah el-Ezdî el-Kurtubî'dir. O, "Müfîdü'l Hukkâm Fimâ Ya'ridu Lehüm Min Nevâzilil Ahkâm" adındaki meşhur kitabında bunu anlatmıştır...

Yine o, Divân'mm Kitâbüt-Talâk bölümünde, İmam Mâlik'in ashabının, Neticesi Gerekli Olan Yeminler hakkındaki ihtilâflarını anlattıktan sonra şöyle der: "Senin bu

meseleyi taklîdî bir şekilde telakki etmen lâyık değildir. Aynı zamanda meseleye, anlayış nurunun hoş kokular vermesi, delîl ve hüccet lisânının da açıklık ve aydınlık getirmesi lâzımdır... Ben ise burada sana, garaz ve maksada ermekte seni mutlu kılacak olan bir inceliğe işarette bulunacağım, inşaallah!..."

"İşte bu cümleden biri: Talâkı bilfiil îkâ etmekle (yâni vâki kılmakla), vâkî kılacağına dâir yemin etmek arasındaki farktır. El-Müdevvene adlı kitaba bakarsan, orada ayrı ayrı konulmuş Kitâbü't-Talâk ve Kitâbu 1-Eymân bi't-Talâk diye iki ayrı bölüm görürsün. Tabiî bunda ve bunun da ötesinde, büyük bir fıkıh, çok ince bir anlayış vardır. Bunun kısaca sana anlatmak için deriz ki: Bir defa talâkın şerîatteki sureti onun, bir akid üzerine terettüb eden bir hüküm oluşudur. Talâka yemin etmek de, ayrı bir akiddir. İşte bunu iyi anlamak gerekir. Bu bir akid olunca, onu çözecek bir sebeb bulunmadığı müddetçe, o hep düğümlenmiş olarak kalacaktır... Meselâ niyet onu, akid yerinden alıp hal yerine nakleder (yâni çözer) ve bununla hakîkat olarak söylenen bir söz, kinaye şeklinde söylenmiş olur. Bu mesele, meşhur Haccâc zamanında, bir yıldızın doğuvermesi gibi ortaya çıkmıştı. Halbuki İslâm Şerîati; bütün usûlü ve teferruatı ile, bütün hakîkat ve mecazları ile Biat Yemini meselesinde istiklâl ve bütünlük kazanmış durumda idi... Talâka âit yeminlerde ise, benim sana anlatacağımdan başka bir durum söz konusu değildir. İşte biz bu durumu hemen8 sana anlatıyoruz ve diyoruz ki:

TALAK İKİ KISIMDIR:

Birincisi: Talâk-ı Sarîh'tir. İkincisi: Talâk-ı Kinâye'dir.

Talâk-ı Sarîh:

Talâkın hükmünü sınırlandırmak suretiyle isbât etmekte müstakil (kendi kendine yeterli) olan her söz, sarîh olan talâktır.

Talâk-ı Kinaye:

Talâk için sarîh olmayıp ondan kinaye olur ve iki kısma ayrılır: Lügat mevzuunda veya şerîatte talâkın sübûtunu iş'âr eden her söz... îşte bu kabil sözler kinayenin birinci kısmına girer ve bunlara kinâye-i galibe denilir. Meselâ kocanın karısına hitaben: "Haydi babanın evine dön ve orada idde tini çek!" demesi böyledir. Çoğunluk ve galibiyetle talâktan kinayedir... İkinci kısım ise, böyle değildir, talâkın sübûtunu iş'ar etmeyen sözlerdir. Bunlara da Kinâye-i Gayr-i Galibe denilir. Talâktan kinaye olmaları gâlib ve çok değil, az ve uzak olur. Meselâ: "Elbisemi elime ver!" der ve bununla talâk murâd ettiğini söyler.

Şimdi Talâkda durum böyle olunca ve yemine âit sözlerden birini buna tatbik eylediğimizde, bir defa bunun, talâkın Sarîh kısmına girmediğini görürüz. Talâkın ikinci kısmına arz ettiğimiz de, doğrudan doğruya bu kısma da girmediğini görürüz. Ancak Hal Şahidi dediğimiz durum ve vaziyet bakımından bir karine (işaret, ipucu) veya örf ve âdet veya ona yakın bir niyet olması hâlinde, talâktan kinaye sayılır... Eğer bu bakımlardan herhangi bir karine (ipucu) açık olmayıp ihtimâl dâiresinde bulunursa, sadece bununla kişinin niyetine vâkıf olmak imkansız olur... Herhangi bir kimseye veya hâkime, bu gibi durum ve mânâları nazar-ı itibâra almaksızın, hemen kalemini fetva yazmaya uzatması asla doğru değildir! Çünkü bir hüküm ki, "ilmî bir nûr, fikrî bir aydınlıktan doğmaz, meseleye sımsıkı bağlı bulunan mânâyı iş'âr etmezse; işte o hüküm değersizdir!"

Ben burada sana, ulemânın anlattıklarından, fukahanın söylediklerinden bana intikâl etmiş bir yemin örneğini anlatıyorum. Ki bu yemin şekli, asr-ı evvelde hiç görülmeyen, bilinmeyen muhdes (sonradan ortaya çıkmış) bir yemin şeklidir.

Müellif bunu zikrettikten sonra, neticesi gerekli olan yemin çeşitleri hakkındaki ulemânın ihtilaflarının anlatılmasına yer veriyor. Bizim maksadımız da şudur ki: O, gayet açık bir şekilde, îkâ-ı talâk ile, talâka yemin arasındaki farkı meydana koymuştur... Bu fark, şer'î olduğu kadar da fıtrî olan bir farktır... Akıl ve fıtrat da bunu kabul ve tasdik etmekte, bu ikisinin birbirinden farklı, lafız ve maksatlarının da birbirinden ayrı olduğunu kavramakta, buna göre hükmünü de vermektedir.

Bu ikisinin hakîkaten birbirinden farklı oluşlarına tam bir açıklık getirilmesine gelince: Kâdî Ebü'l-Velîd'in de dediği gibi; talâk, nikâh akdinin çözülmesi ve feshidir. Yemin etmek ise, bir şeyin akdi ve yapmaya niyetlendiği şeyi kendine vacib kılmaktır. O halde bu iki şey, ayrı ayrı birer hakikattir... Yüce Allah'ın şu âyetinde de buna destek vardır: "Allah sizi, yeminleriniz deki lağvden (kasıtsız olarak yaptığınız yeminlerden) ötürü sorumlu tutmaz. Fakat bir akid olarak (bilerek) yaptığınız yeminlerden sorumlu tutar."[1][1]

El-Kâdî Ebül-Velîd de, bu farkı gerçekten güzel açıklamış, şöyle demiştir: "Madem ki yapılan bir yemin, onu akid mahallinden alıp hal mahalline (çözüleceği yere) götürmediği müddetçe bir akid olarak kalmaktadır ve şerîat dahî bunu böyle nakletmiş değildir, o halde akid yerinde öylece durması lâzımdır... Evet kişi böyle bir yeminle talâkın vukuunu kasdeder ve bu lafzı akidde ve onun hallinde kullanır, o da talâkın vukuundan kinaye olur ve buna niyeti de vardır; bu durumda talâk vâkî olur. Çünkü böyle bir akid, kinayeye elverişlidir, niyet de vardır... Eğer kesin olarak niyet yoksa, karısından ayrılmak diye bir maksat gütmemişse, tersine böyle bir şey kendisi için en istenilmeyen birşey ise, yaptığı yemini de yemin olmaktan öte bir yere götürmemişse, şeriat dahî onu oradan nakletmemiş ise, bu durumda kendisine sâdece yemîn etmiş olma vardır ve yemîn keffâreti gerekir."

İşte bizim de dediğimiz ve tavsiyemiz; ilim ehli bulunan bir kişi, ilmin sânına yakışır bir şekilde iyice düşünsün, aradaki farkı görüp kabullensin! Bir ân için olsun, kalbini kör taklîdden ve taassuptan kurtarsın, şer'ân bir delîl ve hüccet olma durumu bulunmayan şeylere sımsıkı tutunmaktan vazgeçsin! Mademki boşamayı bilfiil vukua getirmekle, boşayacağına dâir yemin etmek; tamamen birbirinden farklı iki şeydir. O halde hüküm ve neticelerinin de ayrı olacağım kabullenmekte zorlanmaya mahal yoktur.

Yemin eden insanlar, umumiyetle yemin etmekle birşeyi yapmaya veya yapmamaya kuvvet vermek isterler. Adamcağız "boşarım, boşamak üzerime borç olsun" gibi sözler sarfediyor amma, bununla maksadı karısından kurtulmak değil ki! Hattâ böyle bir şey, aklından ve hatırından bile geçmemiş. Hiç buna niyet edenle, bunu hatırından bile geçirmeyen kimsenin durumu aynı olur mu? Şüphesiz her hususta muvaffakiyet Allah'tandır!

---

[1][1] Maide suresi 58. ayetten

Boşamaya Yemin Edenin, Boşamaktan Kurtulma Çarelerinden Altıncısı

Bu yolu tercih edenler derler ki: "Kişi, belli bir mânâ ve sebeb için yemin eder, sonra bu mâna ve sebeb ortadan kalkar. Bundan sonra da kişi, bu sebebe bağlı olan yeminini bozmuş olur. îşte bu durumda, bozulan yemin için bir keffâret gerekmez, çünkü yemin, yemin olmaktan çıkmıştır. Yâni yeminin sebebi zail olmakla, yemin de zail olmuştur..."

îşte bu hüküm, şeriat usûlü üzere düzgün, tutarlı ve devamlıdır. Kulun niyet ve maksadını esas alan İmam Ahmed'in kaidelerine ve bu usûlü benimsemiş bulunan diğer alimlerin mezhebine de uygundur. Meselâ kul, "Ben filanca kadınla konuşmam!" diye yemin ettiği zaman, bu yeminde bir niyet ve maksat vardır. Yani bu yeminin sebebi nedir ve niçin o kadınla konuşmayacağına yemin etmektedir? Elbette yapılan yeminde bu husus bir esas ve temel teşkil etmektedir. Bu esas sebebi bu kul bilmekte ve bu yüzden böyle bir yeminde bulunmaktadır. Meselâ bu sebeb; "Eğer bu kadınla konuşacak olursa, töhmet altında kalıp kişiliğinin zedelenmesi korkusu..." dur, diyelim. Fakat gel zaman, git zaman, bu kul, bu kadınla evlenmek durumunda kalmış ve evlenmiştir. Şimdi bu kadın, bu kişinin hanımıdır. Hanımı ile hiç konuşmayacak mı? Konuştuğu takdirde bu hususta yeminini bozmuş mu olacaktır? İşte bu yolu tercih eden ilim ehlinin getirdiği netiyece göre; "bu yeminin sebebi zail olduğundan, yemin de zail olmuştur. O kadın artık onun hanımıdır, onunla konuşmakla töhmet altında kalacağı diye bir husus da bulunmamaktadır... Onun yemini, o kadının kendisi hakkında bir yabancı olduğu müddetçe onunla konuşmamak mânâsına idi... Şimdi bu mânâ ve sebeb yoktur, binâenaleyh yeminini bozma da yoktur..." İşte bu, yeminin sebebine göre hüküm vermedir. Ve onun niyeti bu olduğu müddetçe de hüküm böyledir. Eğer yemin eden kişinin başka bir niyeti bulunursa, tabiî o niyetine göre de yemini hüküm kazanmış olur, ona göre hüküm verilir...

Benzeri Yeminler Ve Neticeleri:

Bunun benzeri birtakım yeminler de vardır. Burada örneklerini vermek istediğimizde, bunları şöyle arzedebiliriz:

Birinci Örnek:

Bir kimse, bir sabî hakkında, "vallahi ben onunla konuşmam" diyerek yemin ediyor... Sonra bu çocuk büyüyüp kocaman adam oluyor. O kimse de onunla konuşuyor. Onun bu yemini ile niyet ve maksadı, o sabî olduğu müddetçe onunla konuşmamak idi. Artık onunla konuşmakla, yeminini bozmuş sayılmaz...

İkinci Örnek:

Bir kimse, bir eve girdiği takdirde töhmet altında kalmaktan korkuyor ve bu maksatla: "Vallahi ben bu eve girmem!" diyerek yemin ediyor. Şimdi o evin sahibi ölmüş veya sefere çıkmış. Yâni onun öyle yemin etmesine sebeb olan kişi, artık o evde bulunmuyor. O eve girse, yeminini bozmuş olur mu? Hayır, bozmuş olmaz.

İmam Ebû Hanîfe'nin ve Ebû Yûsuf un fetvası böyledir: "Ben falancanın bu evine girmem, onun kölesi ile konuşmam!" diye yemin eden kimse, o kişi bu evi sattıktan sonra bu eve girse, yeminini boşmuş olmaz..."

Üçüncü Örnek:

Bir kimse, adamın biri hakkında, "vallahi ben onunla komuş-mam!" diye yemin etmiş, fakat onun böyle bir yeminde bulunmasının esas sebebi, o adamın namazım terketmesi veya tefecilik yapması veya içki içnıesidir... Şimdi o adam, bu hâli terketmiştir... O kimse bu adamla artık konuşuyor. Yeminini bozmuş olur mu? Hayır, çünkü onun yemininin sebebi zail olduğu için, yemin de zail olmuştur...

Dördüncü Örnek:

Bir kimse, bir kadın hakkında, "vallahi ben onunla evlenmem!" diye yemin etmiş. Yeminin esas sebebi ise, o kadında bulunan ve kendisinin beğenmediği bir hâldir. Kadının yasçı, defçi veya fahişe olması gibi... Şimdi ise, kadında böyle bir hâl kalmamıştır. O kadınla evlenmesi hâlinde, yeminini bozmuş olmaz.

Dikkat edersek bütün bu örneklerde; kulun kullandığı lafızlara değil de, o lafızların taşıdığı mânâ ve maksatlara itibâr edildiğini görürüz. Kişinin murâd ve maksadının ne olduğu anlaşılınca, ona itibâr edilmektedir. Tabiî diğer misâllerde de durum budur.

Beşinci Örnek:

Bir kimse, bir adamın kendisinde bulunan hakkını kasdederek: "Vallahi senin hakkım yarın ödeyeceğim!" diyor. Fakat yarma dahî beklemeden onun hakkını ödüyor. Onun esas maksadı, borcunu yarından sonraya bırakmamaktır. Şimdi borcunu daha önce ödemekle yeminini bozmuş olur mu? Hayır olmaz. Keza kişi satılık bir malını kasdederek: "Vallahi ben bunu ancak bin dirheme satacağım!" diye yemin ediyor. Fakat onu bin dirhemden fazlasına satıyor. Yenimini bozmuş olur mu? Olmaz. Çünkü onun esas maksadı, bin dirhemden daha aza satmamaktır. Binâen aleyh yeminini bozmuş da olmaz...

Altıncı Örnek:

Bir kimse, "valinin izni olmaksızın beldenin dışına çıkmam!" diye yemin ediyor. Sonra vali vefat ediyor. O da beldeden çıkıyor. Bu durumda yemin bozulmuş olmaz. Vali vefat etmeyip de vazifesinden azledilmiş olması hâlinde de durum böyledir.

Yedinci Örnek:

Bir kimse, eşi veya kölesi veya cariyesi üzerine yemin edip, "iznim olmadan evden çıkmıyacaksm, aksi halde boşsun!" dese veya "âzâdsm!" dese, eşi veya kölesi de onun izni olmadığı halde evden çıksalar, eşi veya kölesi hakkında yeminini bozmuş olmaz. Çünkü onun böyle bir yeminle maksadı; onları evde tutmak, onlara disiplin vermek olduğu gayet açıktır...

Burada anlattığımız bu misâllerden başka, bunların benzeri daha pek çok misal vardır. Biz bu kadarı ile iktifa ettik.

Diğer fıkıh alimleri ise, bu hususta böyle hüküm vermiş bulunan bu alimlere katılmamaktadır. Onlar, böyle yemin edenlerin yemininin esas sebebine ve bundaki maksadına değil de, sadece sarfettiği söze itibar etmektedirler. Doğru olan ise; bu sözlerin esas maksadına, bu yeminlerin sebeb ve illetlerine itibar edip ona göre hüküm vermektir. Doğru olanın bu olduğuna dâir işte bir örnek daha:

Sekizinci Örnek:

Bir kimse, başkaları tarafından sabah kahvaltısına davet ediliyor. Deniliyor ki: "Buyur, bizimle birlikte kahvaltı yap, sabah gıdanı al!" O da, "vallahi ben kahvaltı

yapmam" diyor. Tabii böyle yemin ettiği halde gelip onlarla birlikte bu kahvaltıya iştirak ederse, yeminini bozmuş olur. Fakat başka günlerde kahvaltı yapmakla yeminini bozmuş olmaz. Çünkü onun bu yemini, sâdece çağrıldığı o kahvaltı ile kayıtlıdır, diğer günlerin sabah kahvaltısı ile değil. îşte niyet ve maksadın muteber olduğunu, yapılan yeminin temelinin bu olduğunu bu misâl de gayet iyi göstermektedir...

Peygamber (s.a.v.) Efendimiz de, amellerin niyetlere göre olduğunu, kişi için ancak niyet ettiği şeyin bulunduğunu gayet açık bir şekilde haber vermişler, şöyle buyurmuşlardır:

"Ameller ancak niyetlere göredir! Ve her kişi için, ancak niyet ettiği şey vardır."[2][2]

Demek ki her bir kişi için, sâdece niyet ettiği şey vardır... Bir kimse bir hususta yemin ettiği zaman da, sâdece bu yemini ile niyet ve kasdettiği şey ne ise, o vardır. Onun bu yemini, bu niyet ve maksattan başka birşeyi iktizâ etmez. Niyet etmediği veya yeminin sebebinin iktizâ eylemediği, akıl ve hayâlinden bile geçirmediği birşey, kendisi için lâzım gelmez.

İslâm fukahâsmdan niceleri; İbni Akîl, üstadımız Şeyhülislâm İbni Teymiye ve daha başkaları, şu müşkil meseleyi de, bu fıkhî görüşle çözüp hükme bağlamışlardır. Mesele şu idi:

Adam, bir ara kısa bir müddet için sefere çıkar, sonra evine döner. Kısa bir müddet sonra da, eşi hakkında çok ağır bir durumla karşı karşıya bırakılır. Kendisine denilir ki: "Sen seferde iken, hanımın falanca kişi ile zina etti!" O da beklenmedik birşeyle karşılaşmanın te'sîriyle: "Karım benden boştur" diye bağırıyor. Zahiren bakılırsa, o adam, karısını boşamıştır. Fakat karısı durumu öğrendiğinde kocasına hitaben, "Seni ve beni yaratan yüce Allah'a yemin ederim ki, ben zina etmedim! Senin namusuna en küçük bir leke sürmedim! Ne evden dışarı çıktım, ne de eve bir yabancı aldım! İyi araştır ve soruştur, bir fitne ve iftira ile karşı karşıya olduğumuzu kısa zamanda öğreneceksin! Bundan zerre kadar şüphen olmasın!" diyor. O da derhal bazı kimseler vasıtasıyla araştırma ve soruşturma yaptırıyor. Kesin olarak anlaşılıyor ki, eşi ile zina ettiği söylenen kişi, hayatta bile değildir. Vefat edeli yıllar olmuş. Yâni zina edildiği söylenen zamanda, o kişi toprak altındadır. Söylenen kesin olarak iftiradır. Şimdi büyük bir

[2][2] Buhârî, 1/2 hadis no: I, Müslim, 3/1515, Ebû Dâvûd, 2/651, Nesaî, 1/58. Müsned, 1/28

gadabla, "karım benden boştur" diyen bu kimsenin karısı kendisinden boş mudur? Hayır boş değildir. Çünkü bu kimse, karısının zina ettiği söylendiğinde, "zina eden bir karıyı, karı edinmem!" niyeti ve maksadı ile böyle söylemişti. Ortada zina diye birşey olmadığı kesin olarak anlaşılınca, elbette niyet ve maksadına göre hüküm verilecektir. Yâni onun hanımı, kendisinden boş değildir, "talâk" vâkî olmamıştır...

İşte böyle hüküm veren bu alimlerimizin bu hükmü; gerçekten şeriat kaideleri üzerine oturmuş sağlam ve sahîh bir hükümdür. Şeriat'in ve fıkhın kaideleri; aslında bundan başka birşey de iktizâ etmez...

Bunun örneklerinden biri de şudur: Kendi kölesi ile, "şu kadar ödediğin takdirde seni âzad edeceğim!" diyerek mükâtebe yapan efendinin kölesi o miktar dirhemi getirip teslim ediyor. Fakat teslim ettiği dirhemler züyûftur, geçmez paradır. O bu kadar dirhemi teslim ettiği için âzâd olur mu? Olmaz. Çünkü niyet ve maksat, geçer olan dirhemdir. Dirhemler geçmez olunca, "âzadlık sözü" de geçersizdir... İşte bu meselede İmam Ahmed ve İmam Şafiî'nin ashabının söyledikleri böyledir. Biz bu vesile ile bir kerre daha söylemek isteriz ki:

"Yüce islâm şerîati'nin bütün usûl ve kavâidine göre; bir hükmün dayandığı sebeb ve illet zail olduğu zaman, o hüküm dahî zail olur!"[3][3]

İşte buraya kadar açıkladığımız bu altı aded yoldan her biri, kişiyi yeminini bozmuş duruma düşmekten kurtaran bir yol ve vesiledir. İhtiyâç hâlinde bunlardan herhangi birine tutunan bir müslüman; muhakkak ki hile ve hud'a yollarına sapanların tavsiye ettikleri yollardan çok daha iyi, daha güzel bir vesileye tutunmuş olur;.. Bak onların tavsiye ettikleri hileler, ne kadar çürük ve manasızdır! Onlar derler ki:

---

[3][3] Bu usûl ve kavâide Hanefî mezhebi de gereken önemi vermiş, bunu usûl-i fıkıha âit kaynaklarında şöyle tesbît etmiştir."

a- el-Umûrbi-makâsıdihâ: İşler, niyet ve maksadlarına göredir.

b- fstîmâlün-nâsi huccetün yecibü'l amel biha: İnsanlarına istimali hüccettir ve onunla amel etmek vacibtir.

c- İzâ zâle'l mâniu''âde'l memnu': Mâni zail.olduğu zaman, memnu avdet eder. d- El-îtibârü bi'l makâsıdı lâ bi'l etfâzır itibâr maksadadır, lafza değil. (Yeminde bunun hilâfına da kaideleri var.)

e- el-Esbâbü matlûbetün li'l ahkâmı: Ahkâm için esbâb, matluptur. (Bakınız, Menâfiu'd-Dekayık Fî Şerhi Mecâmil'I Hakâyık, s: 307, 311 (ve, 1-5-13-23-15 nolu kaideler), Amire, 1308tab"ı).

"Biz, birisi hanımını üç talâk boşadığı veya boşayacağına yemin ettiği zaman, bakarız: Eğer, vaktiyle nikâh kıyılırken nikâhın fâsid olarak kıyılmış olduğunu gösteren bir durum varsa, nikâhın fesadına hükmeder, böyle bir hile ile nikâhı, yeniden kıydırır ve talâkı önlemiş oluruz. Meselâ: Kadının velisi kendisinin fâsık sayılmasını îcâb ettiren bir şey yapmıştır veya o sırada şahitlerin oturduğu yerde ipek minder veya makat varmıştır... Bu veya benzerî bir durum tesbit ettiğimiz tarkdirde, fâsıkm velayeti veya şahitliğini sahîh saymamak suretiyle kıyılmış bulunan nikâhın fasit ve bâtıl olduğuna hükmeder, "o halde talâk vaki değildir" diyerek talâkı ve hülleyi önleriz..."

Yemin meselesinde de benzeri hilelere saparlar... Üzerine yemin edilmiş bulunan nesnenin, ya adını veya sıfatını değiştirirler, yâ da onu birinin mülkiyetinden alıp diğerinin mülkiyetine nakletmek suretiyle bir neticeye varmaya çalışırlar...

"İşte bu suretle talâkı ve hülleyi önledik" (!) derler... Fakat kendilerince bir hile bulmaktan âciz kaldıkları takdirde, "hülleyi" de caiz görürler... İğreti Koç'u te'min edip kiralarlar, hülleyi de gerçekleştirirler. Fakat nice islâm fukahâsınm gittiği ve tavsiye ettiği bu altı aded yoldan herhangi birini seçmezler. Gûyâ bu, onların mezhep anlayışına uygun düşmezmiş (!)

İmdi biz deriz ki: Allah'a ve âhiret gününe gerçekten inanan, vicdanında uhrevî ve ilâhi mesuliyetini duyan bir kimse; ilminde ve vicdanında tartsın ve söylesin! Bu yollardan hangisi İslam'ın ruhuna, hukuk ve adalet anlayışına uygundur, hangisi uygun değildir? Evet Allah için bir mü'min taassub ve inadı bırakarak, hakikati söylesin ve ortaya koysun! Herhalde böyle bir mü'mine, hakikati" hâl gizli kalmayacaktır! Şüphesiz muvaffakiyet, sâdece ve sâdece yüce Allah iledir!...

Eyyüb'ün (A.S.) Kıssası:

Bize karşı çıkanların diline doladıkları hususlardan biri de, Eyyûb (a.s.)'m kıssasıdır. Rur'ân'm Sâd Süresindeki âyet-i celîledir. Bu âyet-i celîlede şöyle buyurulmaktadır: "(Ona dedik ki): Eline bir demet sap al, onunla ona vur da yeminini bozma!" Gerçekten biz onu, sabreden bir kul bulmuştuk. Ve ne güzel kuldu o, dâima

Allah'a dönerdi."[4][4]

Şaşılacak bir hal, hem bu âyeti kendi dâvalarına delil kabul ediyorlar, hem de şöyle diyorlar: "Bir kimse, "vallahi ona on değnek vuracağım!" diye yemin etse, sonra on aded sapı biraraya getirip bir defa vursa, yeminini yerine getirmiş olmaz."

İmam Ebû Hanîfe'nin arkadaşlarının, Mâlik ve Ahmed'in arkadaşlarının söyledikleri, işte budur...

İmam Şafiî ise şöyle der: "Eğer on aded saptan her birinin onun bedenine dokunduğunu bilirse, yeminini yerine getirmiş olur. Aksi halde olmaz... Eğer bu hususta tereddüte düşerse, yemininde hânîs (yemini bozan) sayılmaz... Eğer böyle yapmak, kişinin yeminini yerine getirmek için kâfi olsaydı, zina edene, iftira edene, içki içip sarhoş olana, yüz sopa veya seksen sopa bir araya getirilip bir defa vurulmak suretiyle, bunların cezası yerine getirilmiş olurdu. Fakat bu, sâdece hasta olan suçlu için caiz olur. Nitekim imam Ahmed; "hastaya had vurulur: Bir demet sap ile ona vurulduğunda, had kendisinden sakıt olur" der.

O, bu hususta Ebû Ümâme bin Sehl'in, Saîd bin Sa'd'm İbni Ubâde'den sevkettiği haberi esas almıştır. Ebû Ümâme şöyle diyor: "Bizim evlerin bulunduğu yerde (mahallede), zayıf ve sakat bir adamcağız vardı. Mahalledeki cariyelerden biriyle zina etmişti. Sa'd bin Ubâde bunu gidip Rasûlüllah'a haber verdi. Rasûlüllah da: "Ona hadd cezasını tatbik edinizî" buyurdu. Onlar bu hususta tekrar dediler ki: "Ey Allah'ın Rasûlü, o kişi, zannettiğinizden de çok zayıf durumda. Eğer biz ona, yüz sopa vursak muhakkak dayanamayıp ölür." Bunun üzerine Rasûlüllah şöyle buyurdu:

"Ona ceza olarak vurmak üzere, yüz adet küçük filizleri bulunan bir dal alınız, sonra onu ona bir defa vurunuz!" Onlar da bunun üzerine aynen buyurulanı yerine getirdiler."[5][5]

Eyyûb (a.s.) in kıssasının hakikatine gelince: Bu kıssanın çok derin bir manası

---

[4][4] Sâd suresi, 44

[5][5] jbni Mâce, Kitâbü'i-Hudud, 2/859 no: 2574. Müsned, 5/222. Dârekuînî, s. 99-100, no: 64. (Muhakkık'ın bildirdiğine göre bu hadîsi, Taberânî ve Nesâi de rivayet etmişlerdir... Hafız ibni Hacer el-Askalânî'nin bildirdiğine göre, bu hadîsin İsnadı hasendir. Fakat mevsûl veya mürsel olması hakkında ihtiâf olunmuştur.., M. Afifî.)

vardır! Belki bu derinliği herkes kavrayamamış olabilir. Esas ilim ve fıkıh ise, şüphesiz böyle derinlikleri kavramakta ehliyet göstermektir... Yüce Allah'ın izni ve yardımı ile tarafımızdan kavranmış bulunan bu hakikati, şöylece arzedebiliriz:

Eyyûb'un hanımı, Eyyûb'a çok güzel hizmet ediyor, onun hastalığından kurtulmasını çok istiyor, gücünün yettiği kadar buna bir çâre ve derman arıyordu... Derken şeytan kendisine rasladığmda, ona o sözleri söyledi. O da bunu Eyyûb'a haber verdi. [6][6]Eyyûb bunun şeytandan olduğunu bildiği için, ona kızıp o yemini etti: "Allah kendisine şifâ verirse, ona yüz sopa vuracağını" söyledi. Fakat Eyyûb'un eşi, bunda mâzûr idi. Eyyûb'a da çok güzel hizmet ediyordu. Fakat o zaman onların şerîatinde yemin keffâreti diye bir hüküm yoktu. Eğer olsaydı,

Eyyûb (a.s.) da o keffâreti yerine getirir, hanımına vurmazdı. Onların şerîatinde, yemin eden bir kimse, aynen yemin ettiği şeyi yerine getirirdi, başka türlü bir kolaylık yoktu. Tıpkı hudûd (suçlulara verilen cezalar) gibi, bu kesindi. Suçlu bir kimse ise, hasta olduğu zaman ondan hafifletme yapılır. Eyyûb'un karısı ise, hasta değildi amma, mâzûr idi. Yani o sözü kendisine söyleyenin şeytan olduğunu bilmiyordu. O sâdece kocasının iyileşmesini istiyordu. Cezayı haketmiş bir durumu yoktu, îşte bunun için yüce Allah da kendisine bir kolaylık ihsan etti. Eyyûb'a olan emrinde, ancak özürlü bir kimseye yapılması lâyık olan şeyin yapılmasını istedi. Eyyûb da öyle yaptı. O da, kocasına olan merhamet, güzel hizmet ve iyiliğin karşılığını bu şekilde görmüş oldu. Eyyûb (a.s.)'m da böylece yemini yerine gelmiş oldu ve kendisi de bu şekilde mükâfatlandırıldı.

Kur'ân'm bildirdiği bu husus ile, daha önce ilgili hadisde geçen bir deri, bir kemik denecek kadar zayıf olap had cezasına tâkâtı bulunmayan kişi ile ilgili bulunan husus arasında herhangi bir tutarsızlık da söz konusu değildir. Hadîsde geçen husus, sâdece bu durumdaki zayıf kişilere mahsustur...

Eğer denilirse ki: "Eyyûb (a.s.)'m kıssasında geçen hususa benzer hallerde, meselâ kişi, karısı mazur, suçsuz ve günahsız olduğu halde ona yüz sopa vuracağına yemin etmişse, aynen Eyyûb (a.s.)'m yaptığı gibi: "Otlardan veya çiçeklerden yüz filizi bir araya

---

[6][6] Rivayete göre şeytan Eyyûb'un karısıyla karşılaştığında ona, kocasının kendisine mürâcât etmesini söylemiş, "eğer kocan bana sığınır, benden yardım isterse, ben onu kurtarırım!" demiş. O da, kocasının hastalığından kurtulmasına olan şiddetli arzusu ile, bunu ona haber vermiş. O da kızıp öyle yeminde bulunmuş. (Tefsîr-i Kebîr, 7/206 Amire, 1308 tab'ı).

getirip bir defa vurmakla" yemini yerine getirilmiş olsa... Bunu böyle kabul etseniz nasıl olur?"

Bunun cevabında denilmiştir ki: Bir kimse böyle bir yemin etmiş, karısının ise bir suçu ve günâhı yok... Bu kimse, karısını bu şekilde dahî dövemez. Dövemediği içinde yeminini yerine getirmemiş olur. Yeminini yerine getirmemenin ise, bizim şerîatimizdeki neticesi bellidir ve bu kesindir. Yâni yeminim bozduğu için, yemin keffâreti yapacaktır. Yüce Allah'ın islâm şerîatinde, bunun çaresi ve kurtulma vesilesi olarak emredip meşru kıldığı budur. Bu durum İslâm'da kesin olarak belli iken; hanımını hizmetçisini veya evlâdını dövemez. Bu kendisine helâl değildir! Ne ayrı ayrı yüz sopa vurabilir, ne de birleştirip bir defa vurma şeklini tatbik edebilir. Bu, Eyyûb Peygamber'in şerîatinde böyleydi ve o zamanın şerîatinde, yemin keffâreti diye bir şey de bulunmuyordu. Bunun için Eyyûb (a.s.) öyle yapmak durumunda kaldı. Yoksa, yukarıda da söylediğimiz gibi, eğer onların şerîatinde "yemin keffâreti" bulunsaydı, Eyyûb (a.s.) da ancak yemin keffâreti yapardı.

Eğer yine denilecek olursa: "Peki yüz sopa vurmak vacib olduğu zaman, yüzünü bir araya getirip bir defa vurmakla yetinmek caiz olur mu?

Bunun cevâbında denilmiştir ki: "Eğer hadd vurulacak kimse, tam sağlıklı ise mesele yoktur, hadd vurulur. Eğer hasta ve hastalığı hafif ise veya mevcûd özrün zamanla geçmesi mümkün ise, meselâ aşırı sıcak veya şiddetli soğuk olması gibi hallerde, .bu özürlerin geçmesi beklenir, sonra hadd tatbik edilir."

Nitekim bu husus, Müslim'in Sahîh'inde Ali'den (r.a.) şöyle rivayet edilmiştir: RasûlüUâh'm sağlığında bir cariyenin zina ettiği anlaşıldı. Rasûlüllâh bana, onun hakkındaki hadd cezasını tatbik etmemi emretti. Ben bu maksatla o cariyenin evine gittiğimde, onun yeni doğum yaptığını ve bunun şiddetli bir şekilde zafiyetini çekmekte bulunduğunu anladım. Ona hadd cezasını tatbik ettiğimde» onun ölmesinden koktum. Gelip durumu Rasûlüllâh'a anlattım. O da bana hitaben buyurdu ki:

"Cezanın te'hfrini düşünmekle çok güzel eyledîn. Onu, iyileşinceye kadar kendi hâline bırak!"[7][7]

---

[7][7] Müslim, Kitâbü'l-Hudûd, 3/1330, no: 1705. Tirmizî, 4/47, no: 1441. (Tirmizî aynı zamanda bu hadîsin sahîh olduğunu da bildirmiştir.) M.A.

Alım-Satım Konusunda Bilal-İ Habeşi'nin Rivayeti

Şer'î hileler konusunda tartışırken hangilerinin caiz, hangilerinin gayr-i caiz olduğu meselesinde sözü edilen hususlardan biri de, şüphesiz Bilâl-i Habeşî hadîsi'dir. Bu hadîs malum, onun hurma satışıyla ilgilidir. Ve o, peygamber'in (s.a.v.) kendisine hitaben şöyle buyurduğunu rivayet eder:

"Ey Bilâl, hurmayı derâhim ile (parayla) sat, sonra bu parayla hurmanın iyisini satın al."[8][8]

Bu meseleyle ilgili olarak Üstadımız der ki: "Bizzat niyet ve kasde-dilmemiş bulunan akidler için hile yapmak üzere bu hadîsi delil olarak kullanmanın, isabetli bir tarafı yoktur. Bunu en azından altı vecihle is-bat edebiliriz:

Birinci Vecih

Bir defa Peygamber Efendimiz ona, önceki malını (hurmasını) parayla satmasını, sonra da bu parayla başka bir malı (hurmayı) satın almasını emretmiştir. Bunun ise, gayet normal ve sahih bir bey'i (alım-satımı) iktizâ ettiği meydandadır. Bir bey'i ne zaman sahîh bir veçhile murâd ve kasdetseniz, o bey1 veya her iki bey1 (alım-satım) elbette caiz olur. Çünkü ortada yapmacık ve hileli bir durum yoktur... Bunun için biz diyoruz ki:

"Her normal (bizatihi niyet ve murâd edilmiş bulunan) ve sahîh olan alım-satım; caizdir ve kişinin mülkiyetini ifâde eder. Fakat her bir alım-satım ki, Rasûlüllâh'ın sünneti ve ashabın sözleri onun ribâ olduğuna delâlet etmektedir; işte bu kabil alım-s atimi ar her ne kadar şeklen alım-satım ise de, hakikatte fasittir. Ve bu kabil ahm-

---

[8][8] Müslim, Kitâbü'l-Müsâkât, 2/1215, no: 1594/96. KezâEbû Hüreyre'den de rivayet edilmiştir. Sübülü's-Selâm, Bâbü'r-Ribâ, 6. Hadîsi, 3/38 Beyrut, dördüncü tab'ı.

satımlar, ilgili hadîse dâhil değildir."

"Bir alım-satım ki, onun sahîh mi, yoksa fasit mi olduğunda iki kişi ihtilâf etmektedirler. Bunlardan birisi, o alım-satımı bu hadîse dâhil kılarak onun şahinliğini isbât etmeye çalışıyor. Aslında ise bu, doğru ve mümkün değildir. Çünkü aslında sahîh olan bir alım-satımm bu hadîse dâhil kılınmasına ihtiyâcı yoktur. O kişinin önce onun, gerçekten sahîh bir alım-satım olduğunu isbât etmesi gerekir. Üzerinde niza ve ihtilâf edilen ahm-satımlar hakkında bu hadîsi delîl getirmenin bir faydası olmaz."

Ben derim ki: Bu gibi nizâh ve ihtilaflı alım-satım meselelerinde nizâlaşanlardan biri diyor ki: MSâhib-i Şeriat, alım-satım konusunda izin verdiği zaman, bir kayda tâbi olarak değil de, mutlak olarak izin vermiştir... O halde üzerinde ihtilâf edilen meselelerden: Gaibin satışı, üç gündün fazla muhayyerlik, berâet şartıyla satış gibi meselelerin de caiz olması gerekir..."

Fakat işin hakikati, böyle söyleyen veya zanneden nizâcının sandığı gibi değildir! Çünkü sâhib-i şeriat; alım-satıma mutlak olarak izin vermekle, sâdece sahîh ve normal ahm-satımları kasdetmiştir... Yâni izin verilmiş bulunan alım-satım, aslında bunu iktizâ eder. Aslında alım-satım olmadığı halde, alım-satım yapıyorlarmış gibi iki tarafın üzerinde anlaştıkları şekil ve suretler (hileli ve oyunlu muameleler) ise; hakkında mutlak izin verilmiş bulunan alım-satıma girmez. Biz, bunu kabul etmeyiz...

İkinci Vecih:

İlgili hadîsde, aynı zamanda bir ta'mîm de yoktur. Çünkü bu hadîste: "Sonra bu parayla hurmanın iyisini satın al!" buyurulmuştur. Yani alım-s atımın bütün kayıt ve nevilerine şâmil değildir bu! Meselâ hurmanın iyisini, kendi hurmasını sattığı adamdan almak kaydı yoktur. Keza kimden alacağı, kime satacağı, peşin mi, yoksa vadeli mi satın alacağı... hangi parayla satın alacağı... gibi kayıtların hiç biri yoktur. Bunlar, ne isbât, ne de red yoluyla zikredilmemiştir. Tabiî bu kayıtların biri, hadd-i zâtında vukua gelecektir. Fakat bu bir sürü kaydın, hangisinin caiz, hangisinin gayr-i caiz olduğu; ancak kendi mufassal delilinden anlaşılacaktır."

Evet, meselemizle ilgili olarak: "Eğer hurmanın iyisini, kendi hurmasını sattığı adamdan alması caiz olmasaydı, bunu Rasûlüllâh yasaklamış olurdu..." diye iddialar var. Fakat bu ve benzeri iddialar tutarlı değildir. Çünkü bu hadîs, bir alım-satımm sahîh olmasının şartlarını ve bunun manîlerini beyan sadedinde îrâd buyurulmamıştir. Bu hadîs, yanındaki yemek istemediği hurmanın şaşkınını, ribâya düşmeden nasıl iyisiyle değiştirmiş olacağını, bunun yolunu öğretmektedir. Bu ise, yanındaki beğenmediği hurmayı hurma ile ve farklı bir miktarda değiştirmek değil, hurmasını normal olarak satıp, yine bunun parası ile, istediği iyi hurmayı normal olarak satın almaktır. Bu inceliği göz önüne almaksızın, "istediği iyi hurmayı, kendi hurmasını sattığı kimseden satın alması, eğer caiz olmasaydı, bu kendisine yasaklanmış olurdu..." şeklinde delil getirmek ise doğru değildir. Bu tıpkı şuna benzer: Oruç tutacak olanların yeme-içme yasağının başladığı zamanı bildiren bir âyette: "...Şafağın beyaz ipliği siyah iplikten ayırdedilinceye kadar, yiyiniz, içiniz"[9][9] buyurulmuş olduğu malumdur. Şimdi adam bu âyeti ele alıyor ve: "İşte bu âyette: "Yiyiniz, içiniz..." buyurulmuş. O halde yenilip içilmesinin helâl olup olmadığı üzerinde ihtilâf edilmiş bulunan şeyleri yemek içmek de caizdir... Hattâ pençesi ve gagası ile parçalayan yırtıcı hayvan ve kuşların etini yemek de caizdir (!) Çünkü bu âyette, bunların yenilemiyeceği yazılı değildir..." iddiasında bulunuyor. Fakat bu âyetin, nelerin yenilip yenilemeyeceğini değil, oruç tutanların ne zamandan itibaren yiyemiyecekl erini ne zamana kadar yiyip-içmelerinin serbest olduğunu beyân sadedinde geldiğini bilmiyor... veya bilmezlikten geliyor.

Keza birisinin nikahla ilgili bir âyette; 'İçinizden bekâr olanları evlendiriniz"[10][10] buyurulmuş olduğuna bakarak, zina eden bir kimsenin tevbe etmeden önce nikâhlanmasını caiz sayması da böyledir. Yâni yanlış, isabetsiz bir delillendirmedir. Keza hülle nikâhını sahîh sayması, dört hanımdan dördüncüsü iddetini çekmekte iken, beşincisini nikahlamayı caiz sayması, mut'a ve şiğar nikâhını caiz sayması da böyledir... Ve bunların benzeri bazı bâtıl nikahların caiz olduğuna fetva vermesi de, hep bâtıldır! [11][11]

---

[9][9] Bakara suresi, 187

[10][10] Nur suresi, 32

[11][11] Mut'a Nikâhı: Meşhur mânâsı ile bu; bir erkeğin bir kadın üzerinde bir akid yapması ve fakat bu akidde, "sahîh nikâh akdinin" devamlı bir aile yuvası kurmak, çocuk yetiştirip terbiye etmek gibi gaye ve maksatların bulunmaması, tersine belli bir müddet tayîn ederek akdin o müddette sona ermesini kararlaştırmaktır... Veya akdin sona ereceği müddeti tayin etmeksizin, "erkeğin bu kadın ile beraber

Keza birisi, yüce Allah'ın "...Ve Allah alış-verişi helâl, faizi haram kılmıştır"[12][12] mealindeki âyetine bakarak, guyâ bunu, köpeğin satışının ve diğer ihtilaflı şeylerin satışına delîl tutuyor. Tabiî ki bu tarz delil tutma da bâtıldır. Çünkü yüce Allah, bu âyetiyle; faizi haram, alışverişi ise helâl kıldığını bildiriyor. Fakat bundan bir tamîm yaparak herşeyin alım-satımının helâl olduğu neticesini çıkarmak, elbette doğru olmaz... Tıpkı bu da; yüce Allah'ın, "...Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz"[13][13] mealindeki âyetine bakarak, bütün yenilen ve içilen şeylerin helâl olduğuna delîl sayan kimsenin durumuna benzer.

Bir kimse ki, Rasûlüllâh Efendimiz'in: "Sizden kim evlenmeye gücü yeterse evlensin!"[14][14] hadisine bakarak, üzerinde ihtilaf edilen nikâhların caiz olduğuna bunu delil sayar; tıpkı yukarıdaki benzeri istidlallerde olduğu gibi, yanılmış olur.

Yine bir kimse ki, yüce Allah'ın "kadınları boşa d iğiniz zaman, iddetleri içinde boşayınız"[15][15] mealindeki âyetine bakarak üç talâkın birleştirilmesini ve bunun geçerli sayılmasını iddia eder. Keza mükrehin ve sekrânm (zorlanan ve sarhoş olan kişinin) talâkını sahîh sayar. Tıpkı yukarıdakiler gibi, bu iddia da yanlıştır.

Yine bir kimse ki, yüce Allah'ın "Allah'a ortak koşan kadınlarla, onlar inanıncaya kadar evlenmeyiniz" [16][16]mealindeki âyetini; ihtilaflı her nikâhı, hatta velisiz ve şahitsiz kıyılmış bulunan nikâhı caiz görmek için delil saymak ister! îşte bu da, tıpkı yukarı-dakiler gibi yanlıştır. Sıhhatsiz, fâsid bir delillendirmedir.

---

bulunduğu müddetçe akdin devamı erkeğin bu kadınla ayrıldığı zaman akdin sona ermesi şeklinde kararlaştırılan bir akiddir. Kısaca müt'a veya muvakkat nikâh denilen şey işte budur ve her ikisi de bâtıldır. Muvakkat nikâh adına evlendirme denilmekle birlikte ve şahitle huzurunda akdedilmekle beraber müt'a nikâhının bir şûbesidir ve aynen onun gibi bâtıldır." (Reddü'l Muhtar, 2/403. Amire tab'ı tarihsiz nüshası.)

Şiğar Nikâhı ise: Kendi kızını veya kızkardeşini başkasına, o da kızını veya kızkardeşini buna nikâh etmesine bedel nikâh lam aktır. Ve bu, şer'an nehyedilmiştir. (Reddü'l-Muhtar, 2/457)

[12][12] Bakara suresi, 275

[13][13] A'raf suresi, 31

[14][14] Buhârî, Kitâbü's-Savm, 2/229. Müslim, Kitâbü'n-Nikâh, 2/1018, no: 1400/4. Ebû Dâvûd, 2/538. Nesâî, 3/391, no: 1081. İbni Mâce, 1/592, no: 1845.

[15][15] Talâk suresi, 1

[16][16] Bakara suresi, 221

İşte bütün bu fasit delili en dirmelerin durumu bilindiği takdirde; Bilâl hadisinde, "Ey Bilal, bu hurmanı parayla sat, sonra bunun parasıyla hurmanın iyisini satın al" buyurulmuş olmasının, bey-i îne denilen alış-veriş şekline hiç bir veçhile delâlet etmediği de kolayca anlaşılmış olur. Bilâl hadisi ile bunun caiz oluşuna delîl getirenlerin bu anlayışı, kesinlikle bâtıldır.[17][17]

---

[17][17] Bey-i îne: Bir kimsenin bir malı bir şahsa bir bedel ile veresiye olarak satıp, yine o malı o meclisde o şahıstan o bedelden noksanı ile peşin olarak satın almaktır... (Hukuki fslâmiye ve Istılâhâtı Fıkhiye Kamusu, 5/14. İst. 1952 baskısı)

Bey-i îne'nin bir tarifi de şöyledir: "Adamın biri, birisine gelip ödünç İster. O da, mala olan hırsıyla ödünç vermek istemediğinden, "Benim sana ödünç vermem mümkin değil. Fakat eğer dilersen şu elbiseyi, pazardaki fiyatı on dirhem olduğu halde, sana on iki dirheme satarım!" der. O da bunu satın alır. Böylece ödünç almak isteyen için on dirhem, elbise sahibi için de on iki dirhem hasıl olur. Buna bey-i ine denilmesi ise, ödünç vermeyi bırakıp aynı (malın) satışına dönüldüğü içindir. (Vesîle-i Ahmediye. Berika Hamişinde 4/231 Mat. Osmaniye, 1318).

Görüldüğü gibi, bu ikinci târifde, birinci târifdeki devirden eser yoktur. Aynı mal, aynı mesliste aynı şahıstan geri alınmadığı gibi, veresiye kaydı da yoktur... O halde esas "bey-j ine" hangisidir ve şer'an menhî bulunan nedir? İşte Allâme Receb Efendi'nin dediği ve Allâme ibn-i Abidîn'in de bildirdiği gibi, bey-i ine'nin tefsir ve tarifinde ve dînen yasaklanmış olanın hangisi olduğunda, hayli ihtilâf bulunmaktadır... (Reddü'l-Muhtâr, 4/338).

İmam Birgivî merhum bu ihtilaflara girmeksizin, Bey-i İne'nin kişinin manevî hayatının sıhhati ve dürüstlüğü bakımından bir yıkım getirdiğini, dinî fitnelerden olduğunu bildiriyor. Bunu nehyeden hadîsi de haber verip, sonra şu kısa beyânı ile bahsi kapatıyor: "Fukahây-i ızâm efendilerimiz buyurmuştur ki: "Bey-i İne'den sakınınız! Çünkü o, lânetli bir iştir!" Hidâye sahibi de, bunun kerahetini açıkça söylemiştir." (Tarîkat-i Muhammedİye, 274, Mat. Seyid Ali Rızâ, 1276tab'ı).

Alim-i Rabbânî Ebû Saîd el-Hadîmi merhum ise, bunun şerhinde bu meseleye hayli geniş yer vermiş, "Bey-i İne'yi İmam Şafiî kerih görmüş, başkaları ise bu hususstaki hadîse dayanarak onu haram saymıştır" demiştir. Bey-i İne'yi kötüleyen, bunu ribâ âkillerinin; faiz yiyicilerin icâd ettiğine dair sözlere de yer verdikten sonra, Ahi Çelebi'nin ise bu kötülemelere karşı çıktığını, Kâdıhân'ın bu hususta fetva verdiğini, Rasûlüllah'ın bunu emrettiğini naklettiğini kaydeder. Allah'ın tevfîkına sığınarak kendi tercihini belirttiği sırada da, Kadîhan'a hak verir, İmam Ebû Yusuf'un bunu sevâb saydığına dokunur, bunun aynen Rasûlüllah'ın emri olarak O'ndan mervî olduğuna yer verir... Fakat emredilmiş ve nehyedilmiş bulunanın ne olduğuna dair bir açıklık getirmediği gibi, Bey-i İnenin nehyedilmiş bulunan şeklinin ne olduğunu da güzelce izah etmemiş, bunu emreden hadis metninin ne olduğunu, böyle bir emrin nerede ve nasıl sabit bulunduğunu da söylememiştir. Keza Ömer Nasûhî üstadımız da Istılâhâtı Fıkhiye'sinde meseleyi, İmam Ebû Yusuf'a nisbeti bakımından biraz karıştırmış gibidir. Çünkü "Ödünce Dâir Meseleler" bölümünün 400. maddesinde, peşpeşe üç misal verir, üçüncü misalde der ki: "Bir kimse bir şahsa meselâ, bin kuruş nakden ödünç verip yüz kuruşluk bir malını da ona üç yüz kuruşa satsa, o da bu malı yüz kuruşa üçüncü bir şahsa satsa, bu üçüncü şahısda yine bunu yüz kuruşa o kimseye satsa, bu satışlar sahîh olur. Çünkü bunlar, bir alış-veriş mahiyetindedir. İşte bu maksatla olan bey'a, "bey-i ine" denilir. Maamâfîh bu muamele, kerahetten hâlî değildir. Hatta bazı zevata göre bu muamele, haramdır. Bir ribâ meselesidir."

İşte merhum üstâd, bu satırlardan sonra da aynen şöyle der: "Fakat bu muameleler, imam Ebû Yusuf'a göre caizdir. Bunlar, övülmüş şeylerdir. Ribâdan (faizden) kurtulmak için bir mahtas-ı şer'îdir. Bunlar faydayı câlib ödünç muamelesi değil, belki menfeati celbeden birer bey' meselesidir."

Fethu'l-Kadîr'de deniliyor ki: "Böyle bir muamelede kerahet yoktur. Şu kadar varki bu, hilâf-ı evlâdır."

İşte meselenin karıştığı nokta burasıdır. Yâni İmam Ebû Yusuf'un caiz gördüğü bu muameleler değildir. Ve Fethu'l-Kadîr sâhibi'nin dediği de bu değildir... Nitekim merhum üstad, bundan sonraki paragrafta durumu düzeltmiş ve: "Ödünç alan, ödünç verenden satın aldığı malı dışarıda başkasına noksan fiyatla satsa da bu mal, üçüncü bir şahıs vasıtası İle ödünç verene avdet etmese bu bir bey-i ine sayılmaz. Bunda ittifakla kerahet de yoktur. İmâm Ebû Yusuf'un caiz gördüğü de budur. Çünkü ödünç verenin bu maldan fazla aldığı para, veresiye satış yaptığı için, bekliyeceği müddete tekabül eder" diye bilgi vermiştir. {Istılâhât..., 5/109, 110)

Demek ki ortada bir "faiz hilesi" yoksa, böyle bir hileyi gerçekleştirmek için yapılan devr muamelesi bulunmuyorsa, yâni mesele gerçekten bir bey'i (alış-veriş) meselesi ise, sırf veresiye sattı veya biraz fazla fiyata satış yaptı diye bir sorun çıkmıyor... Yok eğer mesele, gerçekten bir faiz hilesi ise bunun adına "Devir" veya "Mahlas-ı Seriye" demenin ne faydası dokunur ve İmam Ebû Yusuf, böyle bir muameleye nasıl cevaz vermiş olabilir? O koca imâm; aynı en büyük imamın talebesi ve kendisinin islâm fıkhında ders arkadaşı İmâm Mu-hammed'in: "Bu bey-i ine denilen lânetli muamelenin üzerimdeki ağırlığı dağlar misalidir! Bu şer'an mezmûm birşeydir. Ve bunu, ekele-i ribâ (fâîz yiyiciler) îcâd etmiştir!" buyurduğu bir işe, nasıl olur da "meşrudur, memdûhtur" diyebilir.

O'nun "zekât hilesi"ne fetva verdiği nasıl bir yalan ve iftira ise bu bey-i ine'yi iyi ve se-vaplı bir İş (!) gördüğü de yalan ve yanlıştır. Onun neyi caiz gördüğü, aslında belli olmakla beraber, zamanla belli olmayacak bir şekilde karışmış veya karıştırılmıştır. Onun caiz gördüğü, "bâahû bi-înetin ey nesîetin=kişi, malını îne suretiyle, yâni veresiye olarak sattı" ma-nasındaki bir satıştır. Veya yukarıdaki düzeltmede misallendirildiği gibi (meşhur mânâdaki Bey-i ine sayılmayacak bir şekilde, yâni ödünç verene, onun sattığı malın avdet etmediği) bir alış-veriştir. Evet, normal bir alış-veriştir! Ne alış-veriş hilesidir, ne de faiz hilesi!...

Zekât hilesine âit O'na isnâd edilen hikâye ve yalanları, O'nun kendi sözüyle çürüttüğümüz gibi, bu yanlışı da, yine O'nun kendi sözlerinden ortaya koyabiliriz! Evet o diyor ki:

"Bu tarz bir alış-veriş mekruh değildir. Çünkü Rasûlüllah'ın ashabı bu şekilde alış-veriş yapmışlardır ve bunu Övmüşlerdir. Asla bunu faiz cümlesinden saymamışlardır. Hattâ bir kimse elindeki kağıdı pazara götürüp bin dirheme satsa, bu mekruh değil, caizdir. (Reddü'l-Muhtar, 4/387).

Şimdi kitabımızın müellifi ve onun üstadının dedikleri gibi, insafla düşünelim ve kendi kendimize (hiçbir mezheb taassubuna kapılmadan) soralım: İmam Ebû Yusuf'un böyle caiz gördüğü ve: "Bunu Rasûlüllah'ın ashabı yapmışlar ve övmüşlerdir!" dediği bir şey, aynen İmam Muhammed'in; "ben bunu, vicdanımda dağlar kadar ağır görüyorum! Bu, Rasûlüllah'ın zemmettiği... faîz yiyicilerin icâd ettikleri bir şeydir!" dediği şey olabilir mi? Buna İmkan var mıdır?

Zaten, buna imkân görüb de ilmen bunu isbât emiş olan da yoktur... Ortada birtakım yanlış anlamave anlatmalar vardır. Fakat doğrusu da ortadadır. Bu da bizzat İmâm Ebû Yusuf'un kendi beyanmdadir... Ve onun beyânını iyi anlamış, iyi anlatmış İmâm İbnü'l-Hürnâm gibi ilim ehlinin açıklamalarındadır... O, Fethü'l-Kadîr adlı kitabında der ki:

"Bütün bunlardan hasıl olan netice şudur ki: Eğer satılan mal, sonunda ilk satıcıya avdet ediyorsa, meselâ elbisenin sonunda yine ona satılması veya ödünç misâlindeki beş dirhem fazlalığın ödünç verene dönmesi gibi, işte bu takdirde yapılan muamele, tahrîmen mekruh olur. Eğer mal ilk satana avdet etmiyorsa, meselâ borçlanan (veya ödünç alan) kimsenin aldığını gidip pazarda satması gibi... İşte bunda bir mahzur yoktur. Fakat bunun dahî yapılmaması şüphesiz evlâ olandır. Bu tarz bir alış-veriş zâten Bey-i İne de sayılmaz. Alınan fazlalık ise, verilmiş bulunan vâde mukabilindedir. Çünkü o malını, veresiye satmıştır."

Bunu böylece ondan nakleden allâme İbni Abidîn merhum, ayrıca el-Bahr, en-Nehr müelliflerinin ve

Hurmasını parayla satan bir kimsenin, iyisini de aynı kişiden satın alması hususu; çok kere vuku bulan bir hâl değildir. Tersine çoğu kez bu hurmasını satmak isteyenin pazar yerine gidip hurmasını umum pazar ehline karşı satışa arzetmesi şeklinde olur. Bazân da kişi, bunu pazar ehline îlan eder. Veya birine satmak istiyorsa, gidip ona arzeder. Sattığı zaman, illâ da yerine iyi hurma satın alacak diye bir zorunluk yortur. Satm almayabilir de...

Bunun bir benzeri de şu meseledir: Adamın biri vekiline hitaben: "Şu pamuğu çarşıya gidip sat, sonra onun parası ile bana, elbiselik pamuklu bir kumaş al" diyor veya ambarındaki birkaç senelik yıllanmış buğdayını sattırmak isteyen birisi, "bunu pazara götürüp sat, parası ile yenisini ve iyisini satın al!" diyor, işte bu misallerde de kişinin aklına, yenisini ve iyisini aynı adamdan satmalmak diye birşey gelmez. Maksat ihtiyaç duyulan şeyin, normal olarak satın alınmasıdır. Yoksa yapmacık ve hileli bir alış-veriş değildir....

---

allâme Şürünbülâlî el-Hanefî'nin de bunu ikrar ettiklerini bildirir. Sonra şöyle der: "Şüphesiz zahir olan da budur. Şeyhülislâm Ebu's-Suûd Efendi de, İmam Ebû Yûsuf'un sözünün mânâsının bu olduğunu bildirmiş, İmam Muhammed'in sözünü ve ilgili hadîsi ise; satılan (veya üzerinde devir ve muamele yapılan) şeyin, sonunda ilk satana avdet ettirilmesine, (yâni kesin haram olan ribâya karşı hile yapılmasına) ait olarak kabul etmiştir." {Reddü'l-Muhtâr, 4/387}.

O halde, mahlas-ı şer'î veya hîle-i şer'îye adı altında ribâya karşı yapılan bütün hile ve hud'alar haram olduğu gibi; Istılâhât-ı Fıkhiye'deki verilen misâl ve ondan sonra: "Bu muâmeler imam Ebû Yûsuf'a göre caizdir" denilmiş olması da yanlıştır. Çünkü bu misâlde de, faize karşı hile yapılmış olmaktadır. Ödünç veren kişi, bin kuruş Ödünç vermekte, ayrıca aynı şahsa yüz kuruşluk bir malını üç yüz kuruşa satmakta, o da bu malı yüz kuruşa üçüncü bir şahsa satmakta, bu üçüncü şahıs da bunu ilk satan kişiye yüz kuruşa satmak suretiyle mal yine ona avdet etmiş olmaktadır... İmam Ebû Yûsuf ise, böyle hileli muameleleri değil, kişinin bir malını veresiye oldukça farklı ve kârlı bir şekilde satmasını kasdeîmekte; "İsterse yanındaki bir kağıdı, bin dirheme satar" buyurmaktadır. Yoksa bunun için, hîle-i şer'îye denilen herhangi bir muameleyi tavsiye etmiş değildir.

O halde, atadan kalmış bir köstekli saatla veya ne içerdiği dahî bilinmeyen bir kitapla yetmiş sene, yüzlerce binlerce muhtaca karşı muâmele-i şer'îye adı altında faizcilik ve tefecilik yapan bir kimsenin, ne İmam Ebû Yûsuf'lara, ne de herhangi bir din alimine tutunacak bir halî yoktur!... Ona ancak, kendisi gibi câhilin, gafilin biri; ekelei ribâdan (faiz yiyicilerden) birisi fetva (!) vermiş olabilir.

Bir de denilmiştir ki: "...Ve ilim tezvirdir diyen ve hile-i şer'îyeyi inkar eden kâfir olur. (Terceme-i Milel ve Nihal, 122-Bakınız: Merahu'l-Meâlî R Şerhil-Emâlî Hamişi, Mahmud Bey Mat. 1304).

Tabiî, ilmi tevzîr sayan, ilme ve ilim ehline karşı düşmanlık besleyen bir kimse; hemen kâfir olmasa bile sonunda ya küfre, ya da küfür ehlinin pençesine düşer. Fakat hıyel-İ şer'îyeyi inkar edenin, niçin ve nasıl kâfir olacağını anlamak da kolay değil! Acaba hangi şer'î hileyi, ne şekilde ve hangi şartlarda inkâr etmenin küfür olacağını ve böylesine ağır bir hükmün neye, hangi şer'îdelîle dayandığını açıklamak gerekmez miydi? Maalesef böyle bir açıklama ve açıklık yok! Mutlak olarak ve bütün şer'î hileleri kapsamına alacak şekilde, "şer'î hileleri inkâr eden, kâfir olur!" denilerek çok ağır ve baskılı bir hüküm, verilip geçilmiş, o kadar... İnşâallâh, terceme ederek Müslüman-Türk okuyuculara kazandırmaya çalıştığımız bu büyük eser, bu kabif meselelerin hüküm ve mahiyetlerinin anlaşılmasına yardımcı olacaktır. (M.)

Eğer itiraz olarak denilirse ki: "Bilâl hadîsinde böyle bir şeyden yasaklama dahî yok! Bundan, bunun nehyedilmemiş olması anlaşılmaz mı?"

CEVAP: Önceki açıklamadan da anlaşıldığı veçhile, bu hadîsin lafzı ile bu menedilmemiş olsa bile, buna izin verilmiş de değildir. O halde bunun şer1 an yasak mı, yoksa izin verilmiş mi, olduğunu anlamak için başka delile ihtiyaç var demektir... Bunun memnu' yâni haram olduğu ise; Bey-i Ineyi yasaklamış bulunan delillerden bilinmiştir.

Üçüncü Vecih

Bilâl hadisinde, "bunu parayla sat..." buyurulmuş olmasından anlaşılmış olan şey; normal bir şekilde niyet ve kasdedilmiş bulunan bir satıştır. Yoksa yapmacık ve hileli bir satış değildir. Onun, normal bir şekilde niyet ve kasdedilmiş bulunan bîr satış olduğunu ihlâl eden hiç bir husus bulunmamaktadır. O alış-veriş, böyle şeylerden tamamen hâlî ' ve uzaktır. Bunun, nasıl şakacıktan veya zorlama ile yapılan bir alışverişle bir ilgisi yoksa, hileli bir alış-verişle de hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.

Bir alış-verişin, bizzat niyet ve kasdedilmiş normal bir alış-veriş olup olmadığını anlamak, herhalde zor birşey değildir. Meselâ iki kişi bir araya gelmiş, hurmalarım birbiriyle ve birinin fazlalığı ile takas yapmak istiyorlar. Bu ise şer'an yasak. Bunun için şöyle yapıyorlar: "Senin hurmayı parayla satılmış gibi şu paradan tutalım, benim hurmayı da şu paradan tutalım, aradaki fark için de, şu kadar fazla hurma verirsin!" diyorlar ve bunun üzerinde anlaşıyorlar. İşte burada, normal bir şekilde niyet ve kasdedilmiş bir alış-veriş değil, yapmacık ve hileli bir alış-veriş vardır. Ve bu asla caiz değildir. Çünkü netice itibariyle şerîat'in izin vermediği bir durum meydana gelmiş hurmanın şaşkınından iki ölçeği, iyisinden bir ölçeği ile satılmıştır. Şeriat ise, buna doğrudan doğruya izin vermediği gibi, dolaylı ve hileli bir şekilde de izin vermez... Bunu emretmiş olması, buna teşvikte bulunması da ne kelime...

Dördüncü Vecih:

Malumdur ki Peygamber (s.a.v.);

Bir alış-veriş içinde iki alış-verişi nehyetmiştir."[18][18] Fakat Bilâl hadîsinde de

[18][18] Tirmizî, 3/533, no: 1231. Nesaî, 7/295. Muvatta", 2/663, Müsned, 2/71, 174, 175, 177

Tirmizî, bu hadîsi Ebû Hureyre tarîkıyla rivayet ettikten sonra, "bu hadîs, hasendir, sahîhtir, ehl-i ilme göre amel de bu hadîs üzerinedir" der. Sonra şu bilgiyi verir: "ilim ehlinden bazıları ilgili hadîsin tefsiri olarak, "kişi: "Bu elbiseyi sana peşin olarak on dirheme, veresiye olarak ise yirmi dirheme satarım!" der, alıcı ise bu iki şıktan herhangi birini akde bağlamadan gider, işte bu mahzurludur. Fakat iki şıktan birini akde bağlarsa, bunda bir beis yoktur." Şafiî ise şöyle demiştir: "Bu hadîs ile yasaklanmış hususlardan biri de şudur: Kişi der ki: "Ben bu evimi sana bu fiyatla satıyorum, fakat sen de bana falan malını şu fiyatla satman şartıyla!" işte o böyle der ve malının bedelinin ne olduğunu bilmeksizin alış-veriş meclisini terkeder ve her iki taraftan hiçbiri, eline ne geçtiğinin farkında olmaz." (Tirmizî, zikri geçen yer...)

NOT: İmam Tirmizrnin burada, yukarıdaki hadîsle ilgili olarak verdiği ilk tarif ve tefsir de İmam Şafiî'ye aittir. Nitekim bunu, Bülûgul-Merâm şârihi açıkça ifâde etmiş ve her iki teVîlin vechini de şöyle izah eylemiştir: "İmâm Şafiî, birinci te'vîlin sebeb ve hikmetini, "çünkü bunda mechûliyet, karşısındakini vehme düşürmek ve şarta bağlamak vardır" diyerek açıklamıştır. Biz de her iki te'vilin vechi olmak üzere deriz ki: "İlk tevîle göre, bunun yasaklanış illeti; paranın miktarında kararsızlık olması ve veresiye satış sebebiyle günün rayicinden fazlasıyla satışı kabul etmeyene göre bunda ribâ olmasıdır, ikinci te'vîle göre İse; bunun, geleceğe âit bir şarta bağlanmış olmasıdır ve bu şartın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli de değildir. Bu da mülkiyette bir kararsızlık getirmektedir." (Sübülüs-Selâm Fî Şerhi Bülûgul-Merâm, 2/16. Kitâbül-Büyû', 19, Hadis açıklaması... Beyrut, 4. baskısı).

Keza HuccetüllâhİI-Bâliğa adlı şaheserinde Şâh Veliyyullâh Dehlevî hazretleri de şöyle demektedir: "Her iki beldede bulunan kapalılık veya iki satış akdinin bir satış akdine bağlı olarak yapılmış olması gibi sebebter iki taraf arasında nizâlaşmaya yol açacağı için, Rasûlüllâh tarafından yasaklanmış alış-verişlerdendir. Keza alıcının gözüyle görmedikçe rızâsının gerçekleşmeyeceği bir şeyi görmeden satın almış olması veya sonradan husûmet ve nizâlaşmaya sebeb olacak bir hususun şart kılınması da, bu tarz alış-verişlerin yasaklanma sebebidir."

"Keza Rasûlüllâh (s.a.v.), erkek devenin veya koçun sulbündekini veya dişinin karnmdakini satmayı, keza dişinin doğurduğunun doğurmasına kadar olan satışı, veresiyenin veresiye ile satılmasını ve bir alış-verişte ona bağlı olarak iki alış-verişi yasaklamıştır. Bu ise, meselâ satışın peşin olursa bin dirheme, veresiye olursa İki bin dirheme olmasıdır. Çünkü bunda satış akdi sırasında iki satış şıkkından herhangi biri teayyün etmiş değildir. Denildi ki: "Bu, sonradan husumete sebeb kılınacak şekilde bir şartın koşulması ile de olur. Bâzan da satıcı alıcıya: "Ne zaman bunu satmak istesen, benden başkasına satmamak şartıyla diyerek şart koşar. Bunu, Ömer'e (r.a.) sorduklarında: "Böyle bir şartla bu, senin için helâl değildir" diyerek cevap vermiştir." (Hüccet, 2/652. Seyyid Sabık tahkikli nüsha)

Bunun, yanî ilgili hadîsle yasaklanmış bulunan alış-veriş nevilerinden biri de şudur: "Adamın biri, birisine bir ay sonra teslîm almak üzere bir ölçek buğday İçin bir dinar verir. Bir ay sonra buğdayı ister. Buğday satan kişi ise buğdayı teslîm edemez. Der ki: "Bende alacağın olan bir Ölçek buğdayı, iki ay sonra teslîm

görüldüğü gibi, iki kişiden biri malını veya hurmasını gidip bu kişiye para ile sattığı ve sonra bu para ile ondan mal veya hurma aldığı zaman, yine "bir ahş-verişte iki alış-veriş yapmış" olur. Fakat bu, bunu yâni "bir alış-verişte iki alış-verişi" yasaklamış bulunan hadisin yasağına girmez. Çünkü bu takdirde Hz. peygamber; bir taraftan yasakladığı bir şeye, diğer taraftan izin vermiş olur. Bu ise doğru değildir. Vâkî de değildir. Yâni Bilâl hadîsi ile izin verilmiş bulunan husus, Ebü Hüreyre hadisi ile yasaklanmış bulunan hadîse dâhil değildir, işte bunu iyi anlamak için, şu beşinci vehci de güzelce gözden geçirelim.

Beşinci Vecih:

Evet Peygamberimiz: "Bunu önce parayla sat, sonra bunun parası ile hurmanın iyisini satıl al!" buyurmuştur. Bu ise, gayet açıktır ki, kişinin birinci alış-verişi bitirdikten sonra, ikinci ahş-verişe başlamasını ve onu inşa etmesini gerektirir. Eğer bu hususta önceden bir anlaşma yaparak, "sana bu hurmayı satacağım, sonra bunun parası ile senden hurma satın alacağım" der ise; şüphesiz iki alış-verişi birlikte yapmak üzerinde ittifak etmiş ve bu takdirde, yasaklanmış bulunan "bir alış-verişte iki alış-verişi" de

---

etmek üzere bana iki ölçek buğdaya sat!" İşte bu ikinci bîr alış-veriştir. Fakat önceki alış-verişe bağlı olduğu için ona dahil olmuştur. Ve _ böylece hadisde yasaklanan: "Bir alış-verişte iki alış-veriş" meydana gelmiş olur. Bu durumda alış-verişîn meşru olması için birincisine döndürülmesi gerekir. Yâni onda olan alacağı, sâdece bir ölçek buğdaydır, iki ölçek ile satmış oluyor. Bu, bu hususta güzel bir açıklama yapan İbnül-Esîr'in iki açıklamasından biridir... İkincisi de, aynen Şafiî'nin diğer tarifidir..."

Burada bir tevcîh daha vardır... Eğer satıcı alıcıya: "Bu elbiseyi ben sana, peşin olursa on dirheme, veresiye olursa yirmi dirheme satıyorum" der ve fakat bir karar vermeden o meclisten ayrılırlarsa, alış-verişin hangi şık üzerine akdedilmiş olduğu meçhul bulunduğundan, bu alış-veriş bâtıl olur... Eğer müşteri, iki şıktan birini tercîh etmiş olursa, bu takdirde bu alışveriş; birşeyin günündeki rayiç bedelden farklı olarak veresiye satımını caiz gören cumhuru ulemâya göre, sahih ve caiz olur."

(Bakınız, et-Tâcüt-Câmiut-Usûl Fî Ehâdisİr-Rasûl, 2/188. Şeyh Mansûr Ali Nâsıf, Mısır,

ikinci baskısı).

Görülüyor ki, gerek Şâh Veliyyullâh Dehlevî el-Hanefî'nin, gerekse Şeyh Mansûr Ali Nâsıf'm bildirdikleri gibi; kişinin malını, normal bir şekilde ve fakat veresiye olduğu için günün değerinden farklı bir fiyatla satması sebebiyle değil; satış şeklinin ve bedelinin "teayyün etmemiş" iyice belli olmamış olması sebebiyle, ilgili hadîsin yasağına girmektedir. Eğer satış şeklini ve bedelini kesin olarak tâyin etmişlerse, bu cumhuru ulemânın kavline göre sahih ve caiz oluyor. Bizim daha Önce bey-i îne vesilesiyle İbnül-Hümâm'dan naklen İbni Abidîn'den verdiğimiz örnek de budur. (M.)

işlemiş olurlar. Yani böyle bir alışveriş, Bilâl hadisi ile izin verilen alış-veriş olmaz.

Altıncı Vecih:

Bilâl hadîsi, lafzı itibariyle bilumum alış-verişlere şâmil kılınamaz. Aksi halde birtakım fâsid alış-verişlerin de buna dâhil olduğu iddia edilir. Fâsid alış-verişlerin de buna dâhil olduğu nasıl iddia edilemezse, Ebû Hüreyre hadîsi ile yasaklanmış bulunan "bir alış-verişte iki alış-verişi birlikte yapmak üzere anlaşma"nm dâhil olduğu da iddia edilemez. O halde dînî nasslarla veya nass durumunda bulunan beyânlarla yasaklanmış bulunan alış-verişler de (meselâ bey-i ine ve benzerleri) Bilâl hadîsi ile izin verilmiş bulunan ahş-verişlere dâhil kılınamaz. Şüphesiz muvaffakiyet dâima Allah iledir..."

Hile-İ Şer'iyecilerin Hazır Ve Peşin Ticaret Ayeti İle Delil Getirmelerinin Red Ve İptali

Hilecilerin, Bilâl hadisi ile delil getirmeleri doğru olmadığı gibi, hazır ve peşin ticâret âyetiyle, o tarz bâtıl ve gayr-i meşru hilelerin cevazına delil getirmeleri de bâtıldır. Onlar, bu âyete tutunarak derler ki: "İşte bu âyet gerek Bey-i İne'ye gerekse onun gibi ahş-verişlere cevaz vermektedir. Çünkü alış-veriş eden iki taraf, satılık eşyayı kendi aralarında bulundurup, devr etmektedirler..." Onların, kendi hilelerine delil saymak istedikleri bu âyet-i celîle şöyledir:

"...Ancak aranızda hemen alıp vereceğiniz peşin ticaret olursa onu yazmamanızdan ötürü üzerinize bir günah yoktur."[19][19]

Evet yüce Allah, ticâret hukukuna âit bazı hususları bildirdiği bu âyetin tamâmında; kulları için meşru olan ve kulları tarafından murâd ve maksûd bulunan alış-verişleri: Peşin alış-verişler, veresiye alışverişler olmak üzere iki kısım halinde bildirmiş,

[19][19] Bakara suresi, 282

veresiye alış-verişlerin yazıya almak ve şâhitlendirmek suretiyle sağlama bağlanılmasını emretmiş, eğer seferde olmak sebebiyle bu mümkin olmazsa rehin verip almak suretiyle mal ve haklarının korunmasına irşâdda bulunmuş, sonrada eğer alış-veriş hemen alıp-verilecek peşin ticaret ise bunu yazmamakta herhangi bir mahzurun bulunmadığını haber vermiştir.

Burada hazır ve peşin ticâretten maksat ise, çoğunlukla insanlar arasında yapılmakta olan mâruf alış-verişlerdir...

Rasûlüllah Efendimizin ashabından, tabiînden, tefsir ehlinden ve fıkıh alimlerinden ise hiç biri, bu âyette bahsedilen hazır ve peşin alışverişten; ribâ ile cereyan etmekte bulunan hileli muameleyi anlamış değildir! Bu kabil hileli muameleler, bu ticâret âyetine değil, ribânm haramlığını açıkça bildiren nasslara girer! Nitekim Rasûlüllâh'm ashabı ve islâm fukahâsı da bunu böyle anlamışlardır.

Sonra bu hileli ve ribâlı muamelelere baktığımız zaman, bunların peşin alış-verişler olmayıp, çoğunlukla veresiye alış-verişler olduğunu görürüz: Adam, kendisinden ödünç almak isteyen karşısındaki muhtaç ve zavallı kişiye, cebindeki saati veya elindeki kitabı güya bin dirheme bir sene vadeli olarak 1300 dirheme satar, sonra ondan bunu gûyâ peşin olarak 1000 dirheme satın alır (!) Ve gûyâ her iki alış-verişte de şahitler bulundurur ye bunu yazıya aldırır (!) veya bunun benzeri (aynı mânâ ve mahiyette) bir muamele yapar. Yüce Allah'ın âyeti ise; alış-veriş hazır ve peşin olduğu zaman, bunu yazıya almamakta bir güçlük olmadığım haber verir. Onların yaptığı bu hileli ve ribâlı muamelenin ise, bu âyetle veya herhangi bir âyetle ilgisi nedir? Ayetin dediği nerede, onların yaptıkları nerede. Ticaretin ne olduğunu, ribanın (tefeciliğin) ne olduğunu bilen insanlardan herhangi biri, onların yaptıklarının bir alışveriş olup olmadığını da iyi bilir!

Muhtaç kişi, o tefecinin yanına ne onun dedesinden kalma köstekli saatine almaya gelmiştir, ne de ondan kitap almaya!... Ne ticâret yapmaya, ne de ticâret muamelesi yapmaya!...

Ticâretin mânası nedir? Gerek Allah'ın ve Rasûlü'nün kelâmında, gerek Arabm lüğatmda, gerekse bütün insanların örf ve âdetinde ticâret ne mânâya gelmektedir? Ticaretten maksat kişinin malını satarak karşılığında para veya parayı vererek karşılığında ihtiyâç duyduğu şeyi almak için yaptığı alış-veriştir. Bu niyet ve maksatla

yapılan ahm-satım-dır. Aslında ve hakikatte ribâ olduğu halde, sırf onun adını değiştirmek için yapılan hileli ve yapmacık muamelelere, nasıl ticâret veya alış-veriş denilebilir? Bu hileli ve ribâlı muameleyi yapanlardan hiçbiri, asla ne almayı, ne de satmayı murâd etmiş değildir. Bunlar sadece muâmele-i şer'iye, hile-i şer'îye dedikleri bu yapmacık işlerle, kesin haram olan ribâya ulaşmayı kasdetmiş bulunmaktadırlar... Ve yanlarına gelen fakır ve muhtaç kimseleri, bu maksatla beklemektedirler. Ne evlerine ne de pazar yerinde satılık bir malları da yoktur, aslında... O halde bu gibi muâmeler; kesinlikle şeriatın izin verdiği muamelelerden değildir, tam tersine, kesin olarak yasakladığı hileli ve faizli işlerdendir.

Hilecilerintarîzli (Üstükapalı) Kelâmlar İle İstidlal Etmelerinin Red Ve İptali

Tâ'rizli (üstü kapalı) sözlerle, şer'an makbul olmayan hilelerle istidlal etmek, şaşılacak derecede bâtıl bir iştir! însanm zulüm ve haksızlıktan kurtulmak için söylediği tâ'rizli bir sözle, Allah'ın haram kıldığını helâl, farz kıldığını da hükümsüz bırakıcı mâhiyetteki hileler arasında ne gibi bir münâsebet vardır? Tâ'rizli söz söyleyen kişi, asla bir yalanı ve bâtılı söylememektedir. O ancak, hakkı söylemekte, sıdkı dile getirmektedir. Onun söylediğinin, kendisi île Rabbi arasında hakikat hilafına bir durumu yoktur. O sadece, söylediği ile karşısındaki kişiyi anlama za'fı içinde bırakmıştır. Daha doğrusu, onun o sözünü, karşısındaki iyi anlıyamamıştır, o kadar! Nitekim Peygamber (s.a.v.) Efendimizin tâ'rizli sözleri ve şakaları da umumiyetle hep böyle idi. Selef-î sâlihîn efendilerimizin tâ'rizleri de hep bu kabildendi.

Rasûlüllâh Efendimiz, "biz, su tarafmdanız"[20][20] buyururken, Su isimli bir kabileden olduğunu değil, sudan yaratıldığımızı ifade etmek istiyordu. Kendisine müracat edip bir deveye bindirilmesini isteyen bir kadına hitaben: "Biz seni, devenin yavrusuna bindireceğiz!" buyururken de böyle davranmıştı. Kadıncağız: "Ey Allah'ın rasulü, devenin yavrusu beni nasıl taşıyacak?" demesine karşılık olarak oradakiler; "Senin bineceğin her bir deve de, bir devenin yavrusu değil mi?" deyivermişlerdir.[21][21]

---

[20][20] Bundan önceki kaynak.

[21][21] Bunu, Ebû Dâvûd ile Tirmizî rivayet etmiş, ayrıca Tirmizî bunun, sahîh, garîb olduğunu bildirmiştir.

Rasûlüllâh, bir kadına olan şakasında da: "Senin kocan, gözünde beyaz olandır" buyuruyordu.[22][22] Keza şaka olarak söylediği bir sözünü de, yine yaşlıca bir kadına hitaben: "Cennete acuz girmez" derken [23][23], yaşlı kadının cennete giremeyeceğini değil, yaşlı olarak girmeyeceğini, genç ve dinç olarak gireceğini kasdediyor ve bu maksadının o kadına duyurulmasını buyuruyordu!

Görüldüğü gibi, tâ'rizli söz söyleyen; sözünün delâlet ettiği bir şeyi söylüyor,, kısa ve kapalı da olsa, söylediği ile ilgisi olan bir manayı kasdediyor. Ve hiçbir zaman, kelâmı, kelâm olmaktan çıkmıyor. Yine kelâmın hududu içinde kalıyor.

Bilindiği gibi kelâmın; hakikat, mecaz, âm, hâs, mutlak, mukayyed, müfred, müşterek, mütebâyin, müteradif gibi kısımları vardır. Ve kelâmın, müfred veya terkîb halinde olması farklı delâletleri olur. Peki Hîle-i Şer'iye adı altında gayr-i şer'î olarak irtikab edilen o hilelerden hangisinde, böyle bir durum söz konusudur? Acâib hilelerin, kelâmın hakikati veya mecazı ile ilgisi var mıdır? Aralarındaki fark, gayet açık değil midir?

Gelelim İkinci Farka:

Ve onların tutunmak istedikleri tâ'rizii kelâmlara bakalım! Bunlar eğer üstü kapalı değil de, açıkça söylenmiş olsaydı durum ne olurdu? Söylediği, haram veya bâtıl birşey mi idi? Tam tersine, bir hakikat idi. Maksadının açıkça söylediği zaman, maksadında hiçbir mahzur bulunmamaktadır. Fakat şeriata karşı hile yapanların hileli sözleri de böyle midir? Bir hileci, niyet ve maksadını üstü kapalı (tâ'rizli) değil de açık olarak söylese ve karşısındakine hitaben: "Ben sana, peşin yüze, veresiye yüz yirmiye sattım!" dese, tefeciliği de açıkça meydana çıkmaz mı? Elbette haram ve bâtıl bir iş yaptığı, açıkça anlaşılmış olur! Böylesinin bu durumu, tâ'rizli kelâm sarfeden birinin durumuna nasıl dayandırılabilir?

Tirmizî"nin rivayetine göre, kadına ikinci sözü de bizzat Rasûlüllâh söylemiştir. (A. Afîfî).

[22][22] Takıyyüd-Dîn bin Abdülkâdir et-Temîmrnin Tabakât'ı, 1/61.

[23][23] Aynı kaynak, aynı yer. (A. Afîfî).

Ödünç veren kişi: "Ben sana bin dirhem ödünç veriyorum, fakat bunu bana bin üçyüz dirhem olarak iade etmen şartıyla!" dediği zaman, bunun faiz olduğunda bir şüphe ini var? Keza hülle nikâhı yapan kimse: "Ben bu kadını, üç talak boşamış olan kimseye helâl kılıvermek için nikahladım!" dediği zaman, haramı irtikâb ettiğinde şüphe mi var? Bu gibi haramlara; tâ'rizli sözlerin cevazını delîl saymak isteyen kimselerin yanlışı, işte ortadadır! Çünkü tâ'rizli sözün açıkça söylenmesinde, herhangi bir mahzur meydana gelmememektedir. O halde aradaki fark açıktır ve bu onlara asla delîl olamaz!

Üçüncü Fark Da Şudur:

Tâ'rizli söz söyleyen, bu sözüyle sözününün ihtimâlini veya iktizâsını kasdetmiştir, hileli bir muamele yapan ise, bu muamelenin ihtimâli ve iktizâsı olmayan bir şeyi kasdetmiştir. Çünkü onun yaptığı muamele, ne şer'an, ne örfen, ne de hakîkaten bunu iktizâ etmemektedir.

Dördüncü Fark:

Tarizde bulunan kişinin maksadı sahih, vesilesi caizdir. Ne maksadı, ne de vesilesi şer'an menedilmiş değildir. Hile yapanın durumu ise böyle değildir.

Beşinci Fark:

Tâ'rizli söz söyleyen birinin, bir zalime karşı hile yaparak tarizde bulunduğunu düşünelim, bu durumda o kul, Allah'ın kendisine izin verdiği bir işi yapmış olur. Ne Allah'a karşı hile yapmış, ne de Allah'ın herhangi bir kuluna haksızlık etmiştir. Düşmana veya zalime karşı hile yapmanın caiz oluşundan; mazluma ve hak sahibine karşı hile

yapmanın da caiz olması gerekir mi? Eğer tâ'rizli bir söz; zahiren lafzın yüklenemiyeceği bir söz ise, ihtiyaç ve zaruret olmadığı müddetçe çirkin düşer. Eğer herhangi bir mahzuru ve mefsedeti iktiza ederse, bu durumda şüphesiz o da caiz olmaz. Umumi olarak ifade etmemiz gerekirse, deriz ki: Bir mahzuru ve mefsedeti iktiza eden tâ'rizli sözler de, şer'an kötü hileler gibidir. Aksi halde tâ'rizli söz söyleyenin maksadı sahih, sözü caizdir. Bazan da o, bir şerri ve mefsedeti defetmek ister. Şeriatın emir ve nehiylerine karşı hile irtikab edenlerin (meselâ zekata, ribâ ve rüşvete karşı hile yapanların) hileleri ise, bâtıl ve haramdır! Çünkü onun maksadı sahih değildir.

Sözüyle tarizde bulunan bir kimse, bazan da işiyle tarizde bulunur. Mesela îslam mücahid ve muharibleri bazan, düşmanı aldatmak için gitmek istedileri hedefi gizleyip başka bir cihete yönelerek, hedef saptırması yaparlar. Bazan safların karşılaşması sırasında düşmamyla savaşan bir mücahid, yenilecekmiş zannı vermek için geri çekiliyor gibi yapar. Sonra dönüp düşmanını yere serer. Keza ordunun başındaki kumandan, emrindeki-askerlere geri çekilme emri verir. Maksadı düşmanı aldatmaktır. Sonra askerini geri çevirip hücuma kaldırır ve bu suretle zaferi kazanır.

Tariz, bazan da söz ve iş birlikte yapılır. Nitekim Süleyman (a.s.)'m kıssasında bunun örneği vardır. Çünkü o, hasım olarak huzuruna gelen iki kadına hitaben: "Madem öyle, bana bir bıçak getirsinler! Bu çocuğu ikiye ayırıp aranızda taksim edeyim!" demişti. İşte bu olayda Süleyman (a.s.), hem söz, hem de fiil ile tarizde bulunmuş, sanki çocuğu kesecekmiş gibi görünmüştür. Emrindeki akseriyle birlikte düşmana karşı tarizde bulunan kumandan misali, söz ve fiil birlikte tarizde bulunmuş ve neticeyi almıştır. Çünkü hakiki annenin hangisi olduğu meydana çıkıvermiştir.

Bazan da birisi, yine yüce Allah'ın indinde meşru ve makbul olan bir maksat ve niyetle, uyumadığı halde uyur, aç olduğu halde tok, fakir olduğu halde zengin, duyar olduğu halde duymaz görünmek suretiyle ve sadece fiil ile tarizde bulunur.[24][24]

---

[24][24] İmam Kuşeyrî hazretleri, Risâle'sinde bunun canlı ve çok güzel bir örneğini bize şöyle anlatır: "Hâtemül-Esam hazretleri, Horasan meşâyihmın en büyüklerinden idi. Şekîk'ın talebesi, Ahmed bin Hadraviye'nin de üstadı idi. Aslında sağır olmayıp, bir defasında kendisini Öyle göstermiş idi. Bunu, büyük üstâd Ebû Ali ed-Dekkâk şöyle anlatır: Kadının biri ona gelip bir mesele sordu. Kadına sırada boş bulunup yelledi ve çok utandı. Kadının durumunu farkeden ve halden anlayan bu büyük zât, tabîî büyüklük gösterip anlamazlıktan geldi. Yâni kadına karşı sağır tavrı takınarak: "Hanım, yüksek sesle konuş, kulağım ağır olduğundan sorunu duyamıyorum!" dedi. Kadıncağız ise, sanki dünyalar kendisinin olmuş gibi sürura gark oldu. İşte bu olaydan sonra ona, Sağır Hâtem anlamında olmak üzere Hâtemü'l-Esamm" denildi." (Risale. 20-Bulak, 1284 baskısı).

Tariz yani icmal ve kapalılık bazan sözde olur, bazan da fiilde olur dedik. Bunun bir misalini de Rasûlüllâh'tan verelim: Nitekim O, Ömer'e ipekten bir hülle vermişti. Ömer bunu giydiği zaman da bunu doğru görmeyip menetti ve şöyle buyurdu: "Ben onu sana, giymen için vernemiştim!" Ömer de onu, bunun üzerine Mekke'deki müşrik bir kardeşine giydirdi.[25][25]

Bu verdiğimiz misâller göstermektedir ki icmal ve iştirak, tariz ve iştibah; bazan lafızlarda olur, bazan da fiillerde olur. Bazan da her ikisinde birlikte bulunur.

Tariz bazan da şöyle olur: Tarizde bulunan kişi, hak olan bir kelâm irad eder ve bununla kelâmın hakikatini ve zahirini murad eder. Fakat muhatabına sözün sahibinin başkası olduğu vehmini verir. Onun bundan maksadı, muhatabına bu sözü kabul ettirmesidir. Tabii bazan da muhatabının şerrinden ve zararından korunmayı murad etmiş olabilir. Nitekim Abdullah bin Ravâha, hanımına hitaben o beyitleri okuduğu zaman böyle yapmıştı. Hanımına o beyitleri okumakla, Kur'ân okuduğu zannını vererek, onun şerrinden korunmak istemişti.[26][26]

Bazan bir kimse, bir hakikati dile getirip karşısındakinin o hakikati kabul etmesini ister. Fakat o hakikatin kendisinden veya büyük tanınmayan birisinden kabul görmeyeceğini hiss.ettiği için, kendisine tazim edilen birine nisbet ile tarizde bulunur da o vesile ile o hak olan kelâmı kabul ettirmiş bulunur. İşte bu .kabil tarizler, üstü kapalı ifadeler; gerçekten tâ'rizli olarak söylenen sözlerin en güzellerindendir. Nitekim İmam Ebû Hanîfe rahimehullâh hazretleri talebelerine bunu öğretir ve tavsiye ederdi. Şöyleki: Talebeleri bir defasında kendisine şikâyette bulunup: "Efendim, biz ilim meclisinde konuşurken muhataplarımıza: "Ebû Hanîfe şöyle demiştir!" dediğimiz zaman, hemen bizi inkar ediyorlar. Bu hususta bize neyi tavsiye edersiniz?" dediklerinde, İmam kendilerine şu tavsiyede bulunmuştur: "Siz onlara, sözün sahibini söylemeden, sâdece hüküm ve meseleyi arzedin, onlar verilen hüküm ve fetvayı beğenip kabul ettikleri zaman, sözün sahibini de gerektiğinde ifâde edersiniz. "Bu, Ebû Hanîfe'nin sözüdür" dersiniz."

Nitekim bizim mezhebin âlimlerinden niceleri de, sünnetten ayrılmış Cehmiye

---

[25][25] Buhârî, 1/213-214, keza: 3/16, 140,7/71-72. Müslim, 3/1638, no: 2068/6-9. Ebû Dâvûd, 4/320. Nesaî, 8/196. Muvatta', 1/91.7. Müsned, 2/49.

[26][26] önceki kaynaklara mürâcât.

mezhebi mensupları ile yaptıkları münazaralarda böyle davranmışlardır.

Onların Yusuf (A.S.) Kıssası İle İstidlal Etmeleri

Onlar, bir de Yusuf (a.s.) kıssası ile delil getirip: "Nitekim yüce Allah ona, kardeşi Bünyâmin'i alakoymaya tevessül edeceği hileyi öğretti de, o da bu sayede kardeşini alakoydu" derler. Fakat onların bu mütâlâları da sathî ve isabetsizdir. Bu kıssada, asla onlara yarayacak, hak verecek bir cihet bulunmamaktadır. Çünkü bu kıssada bulunanı, ne onlar caiz görmektedirler, ne de şerîatimiz. Bunun yüce Allah'ın ilhamı ve talîmi ile Yusuf (a.s.) için caiz olmasına gelince: Evet bu onun için caiz idi. Çünkü yüce Allah bunu ona, kendisine zulmeden kardeşlerinin zulümlerinin karşılığı bir ceza olarak vermiştir. Evet, bu onların yaptıklarının bir karşılığı ve Yusuf (a.s.) için de bir ilâhî yardım idi. Aynı zamanda onun ve babasının hakkında bir şereflendirme ve geçmişteki rü'yâsının da tasdîkî idi.

Evet, gerçekten Yusûfun (a.s.) kıssasında, caiz ve makbul olan hilelerin bâzı kısımlarına işaretler vardır. Bunlardan biri:

Yusûfun (a.s.) uşaklarına hitaben: "Onların sermâyelerini yüklerinin içine koyuverin! Belki ailelerine döndükleri zaman bunun farkına varırlar da yine gelirler"[27][27] demesiydi. İşte böylece o, onların tekrar gelmelerine tevessül etmişti. Âlimler bunun mânâsı hakkında bâzı tevcihlerde bulunmuşlardır. Bunlardan biri:

"Belki döndüklerinde para bulamayıp tekrar gelmezler" diye endişe ettiği için böyle yaptı.

Bir diğer tevcih: "Onların paralarını alarak, sermayelerini eksiltmek istemedi" şeklindedir.

Bir diğer tevcih de: "Böylece onlara, ne kadar cömert olduğunu göstermek ve bu vesile ile de tekrar gelmelerim sağlamak istedi" şeklinde olmuştur.

---

[27][27] Yusuf suresi, 62

Bu sırada Yusûfun (a.s.) düşüncesi ne olursa olsun, asıl maksadının, onların tekrar gelmeleri ve gelirlerken de kardeşini getirmeleri olduğunda şüphe yoktur. Böyle hem kendisinin, hem kardeşlerinin, hem de babasının faydasına olan bir şeyi mûrâd etmiş olması ne kadar güzel ve yerinde bir çare olmuştur! Fakat diğer bâzı maksatlarla da kendisini onlara tanıtmamıştı. Bunda da keza kendisi, kardeşleri ve babası için nice iyilikler vardı, ve bu imtihanda, yüce Allah'ın kendileri için murâd buyurduğu hayır ve iyilik de yerine gelmiş olacaktı.

Eğer Yusuf (a.s.) kendisini onlara tanıtacak olsaydı, kardeşleri ve babası ile o şerefli ve büyük içtimâda o derece şerefli ve azametli olmayacaktı. Zâten yüce Allah'ın adât-i ilâhiyesi hep böyledir! Kulunu böyle büyük bir şerefe ve gayeye ulaştırmak murâd etti mi, onu bir takım sıkıntı ve mihnetlerden geçirerek onun esbabını hazırlar, sonra kulunu ona ulaştırır. Nitekim cennetlik kullarının durumu da böyledir! Dünyânın binbir mihneti, ölümün, kabrin, bâ'sü bâdel-mevtin, mevkıfm (durulacak yerin), hisâbın ve sıratın mihnetleri. Sonra da cennet! Önce mihnet, sonra sürür ve saadet kapısını açar, kâfirler kendisini mübarek Mekke'den zorla, sû-i kastla çıkarırlar amma Cenâb-ı Hak da kendisini tekrar en şerefli bir duhûl ile, muzafferen ve müşerrefen Mekke'ye dâhil kılar! En şerefli, en izzetli bir şekil de kendisine yardım eder, onu muzaffer ve mesrur eyler.

Daha önceki peygamberlerden Nuh, îbrâhînı, Mûsâ, Hûd, Salih ve Şuayb gibi elçilerine de böye ilâhî nusretini (yardımını) vermişti. Çünkü O'nun âdet-i ilâhiyesi budur ki, büyük şeref ve gayelere, nefislerin hoşlanmıyacağı birtakım sebeblerden yol verir! Nitekim şu âyet-i celîlesi de bunu gösterir: "Gerçi hoşunuza gitmez amma, size savaş farz kılındı. Bâzan hoşunuza gitmeyen bir şey, hakkınızda iyi olabilir ve hoşunuza giden bir şey de, hakkınızda kötü olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz."[28][28]

Evet, şerefli ve yüce gayeler, hoşa gitmeyen ve sıkıntılar getiren birtakım sebeblerin derinliklerinde gizlidir! Nitekim, arzu edilmeyen gaye ve neticeler de; nefsin çok hoşlandığı birtakım sebeblerde gizlidir! İşte bu durum; yüce Allah'ın tâ cenneti yaratıp da nice sıkıntılarla kuşatıp gizlediği, cehennemi yaratıp da nice şehvetlerle süslediği günden beri hep böylece cereyan edip gelmektedir.

---

[28][28] Bakara suresi, 216

Yusuf (A.S.) Kardeşini Hırsızlık İle İtham Etti Mi?

Denilmiştir ki: 'Yusuf (a.s.) onların yüklerini ikinci defa hazırlatırken sikâyeyi yâni su tasım öz kardeşi olan Bünyâmîn'in yükü içine koydurdu, işte bu kadarı ile, kardeşini hırsızlıkla itham etmiş bulundu."

Cevâbında da denilmiştir ki: "Acaba Yusuf (a.s.) bunu kendiliğinden ve kardeşinin haberi yokken mi yaptı, yoksa onunla anlaşarak mı?

Eğer onun rızâsı ve izni ile yaptı ise, bu onun için caiz olmuştur. Ve acaba Yusuf (a.s.), onların ikinci defa gelişleri sırasında kendisini, öz kardeşinden de gizlemiş midir? Âyet bunun aksine delâlet etmektedir: Yâni O, kendisini öz kardeşinden gizlememiş ve su tasını onun izni ve rızâsı ile onun yüküne koydurmuştur, ilgili âyette şöyle buyurulmaktadır:"

"Kardeşleri Yusuf un yanına girince, Yusuf öz kardeşi Bünyâmîn'i yanına aldı ve ona: trBen senin gerçek kardeşinim! Onların, bizim hakkımızda yaptıklarına sakın üzülme" dedi."

29[29]İşte bu âyet, onun kendisini, öz kardeşinden gizlemediğini göstermektedir. Buna da îtirâz olarak denilmiştir ki:

"Bu âyet, Yûsuf un kendisini Yusuf olarak tanıttığını söylemiyor. Belki bununla, beni kaybolan kardeşin yerine koy" demek istedi."

işte bu kanâatte olanlar, Yûsufun su tasını da kardeşinden habersiz olarak onun yükü içine koydurduğunu söylerler. Halbuki Kur'ân bunu yalanlamakta, adalet de bunu red etmektedir! Tefsir ehlinin çoğunluğu da, onların bu iddiasını kabul etmezler.

Burada çok hoş bir incelik de vardır. Şöyle ki: Yûsuf (a.s.) kardeşini alakoymaya karar verince, bunun sebebini öyle bir şekilde hazırladı ki, (aslında bu ilâhî ilhâmlı idi), bütün kardeşleri buna karşı çıkamadılar, onu bir hak ve adalet olarak kabul ettiler. Eğer

---

29[29] Yusuf suresi, 69

kaba kuvvet gösterisi ile onu alakoysa idi, kendisi zulüm ve cebre nisbet edilecekti. Ve kendisi için, kardeşini alakoymaya yarayacak bir yol, Mısır melikinin kanunlarında bulunamıyacaktı. Bunun için o çareye başvurdu, kardeşinin de izni ve rızası ile su kabını onun yüküne koydurttu. Ve bu yolla, kendisine herhangi bir zulüm nisbetine de mahal bırakmadı.

Yusuf un (a.s.) aldığı tedbîrin hoş taraflarından biri de, kardeşlerinin yüklerini onlar kendi yanındayken değilde, şehirden çıkıp yola koyuldukları sırada arattırması dır. Müfessir ve muhaddis Ibni Ebû Hatim bu hususta der ki: "Ali bin Hüseyin'in bize, onun Muhammed bin isa'dan onun da Seleme'den nakline göre İbni tshâk şöyle demiştir: "Yusuf (a.s.), su kabını kardeşinin yüküne koydurttuktan sonra onlara mühlet verdi, kafile şehirden ayrılıp yola koyulduğu bir sırada arkadan adamlarını gönderdi. Adamları onlara yetişip: "Ey yolcu kafilesi, duru-niz! Siz hırsızlık yaptınız!" diye nida ettiler. Onlar da bunu duyunca hemen durakladılar. Yusûfun elçileri kendilerine: "Biz sizi, güzelce konuk edinmedik mi? Size ikramda bulunmadık mı? Başkalarına yapmadığımız derecede sizlere ilgi ve iyilik göstermedik mi? Sizi bizzat kendi evlerimizde konuk edinmedik mi?" gibi sorular yönelttiler. Onlar da "Evet, evet!" diyerek karşılık verdiler. Ve büyük bir merak ve heyecenla sordular: "Peki durum nedir, bir şey mi var." Elçiler de kendilerine: "Siz hırsızlık yaptınız" dediler."

Tabiî Yusûfun aldığı bu tedbîrin hoş bir tarafı da; sanki onlar yola çıktıktan sonra hükümdara o su tası lâzım olmuş da, onu bulamayınca kendilerinden şüphelenip arkalarından adamlarını göndermiş. Tabiî nidâcının, onların hepsinin duyacağı yüksek bir sesle nida etmesi de hoş bir şey olmuştur. Keza içlerinden herhangi birini itham etmeden, hepsine birden hitapla: "Siz hırsızlık yaptınız!" denilmesinde de bir incelik vardı. Onların merakla: "Ne arıyorsunuz?" diye sormaları da bu inceliği gösterir. Verilen cevâbın: "Hükümdarın su kabını kaybettik!" olması ise, arananın ne olduğunu ortaya koyuyor, başkaca aranan bir şey olmadığını bildiriyordu.

Elçilerin, "peki, çalmadık diye yalan söylüyorsanız, size göre bunun cezası nedir?" demesi de çok hoş idi. Çünkü ceza, onların dediklerine göre tâyin edilecekti. Onlar da verdikleri cevapta: "Bizim dînimize göre, bu çalman şey kimin yükünde çıkarsa, onun cezası, bu kişinin çaldığı şey karşılığında tutulup alınmasıdır!" dediler. Elçiler de onların verdikleri bu hükme göre, Bünyâmin'i alakoydular. Kendilerinin veya Mısır Meliki'nin

kanunlarına göre değil. Böylece onların itiraz edecekleri bir nokta kalmamış oluyordu.

Elçilerin, hükümdarın su kabını aramaya Bünyâminın yükünden değilde, diğerlerinin yüklerini sırayla aramak suretiyle başlamaları da, onları tatmîn bakımından ve Bünyâminın "Senin bundan haberin var!" gibi bir töhmet altında bırakılmaması yönünden, gerçekten güzel . olmuştur. Aksi halde, hem elçilerin hareketi şüphe uyandırır, hem de Bünyâmin töhmet altında bırakılabilirdi. Hattâ, sıra onun yükünü aramaya gelince elçiler: "Biz zâten sizlerin böyle bir şey yapmıyâcağım-zı biliyorduk. Sonra bu da zâten böyle bir şey yapacağa hiç benzemiyor!" diyerek Bünyâmin'in yükünü aramak istemediler. Bu sefer kardeşleri onun da yükünün aranmasında İsrar ettiler ve: "Vallahi biz sizi, onun yükünün dahî aranmasından Önce bırakmayız! Onun yükünü de arayınız ki, hepimizin suçsuzluğu kesinlikle anlaşılmış olsun!" dediler. Onların bu İsrarı üzerinedir ki, onun yükü de arandı. Bir de ne görsünler, hükümdarın su kabı, Bünyâmin'in yükü içinden çıktı! işte bu, şüphesiz hile ve tedbîrin en güzeli idi. Bunun içimdir ki yüce Allah, ilgili âyetinde "...İşte Biz, Yûsuf a böyle bir keyd (hile ve çâre) öğrettik. Yoksa kralın dînine (kanununa) göre Yûsuf kardeşini alamazdı. Ancak Allah dilerse başka. Biz, dilediğimiz kulu derecelerle yükseltiriz. Her bilgi sahibinin üstünde daha bir bilen vardır."[30][30]

îşte keyd (hile, çâre ve tedbîr), böyle olursa; şer'an da mekbûl ve meşru olur ve bu, yerine göre yâ vâcib, yâ da müstehab olur. Keza öğrenilmesi ve öğretilmesi de böyle. Çünkü bununla Allah ve Rasûlü'nün tâatine ulaşılmakta, bâtılın beli kırılmakta, hak ve hakikatin beli doğrulmaktadır. Böyle bir çâre ve tedbir ile de, yukarıdaki âyetin de ifâdesi veçhile, Allah'ın kulunun şeref ve fazileti derecelerle yükselmektedir ve şüphesiz bu kendisine, yüce Allah'ın bir yardımı ve tevfîki olmaktadır.

Yusuf (A-S.)'In Kardeşlerine Niçin "Hırsızlar" Diye Hitap Edildi?

Bunun sebebini açıklama bakımından iki görüş beyan edilmiştir. Şöyle ki;

---

[30][30] Yusuf suresi, 76

Birîncî Görüş:

Bu onlara bir hakikat olarak değil de, tâ'rizli bir ifâde olarak söylenmişti ve bundan maksat; vaktiyle Yûsufu babasından çalmış olmaları idi. Sanki kendilerine, tarizle yâni üstü kapalı bir şekilde: "Ey vaktiyle Yusufu babasından çalıp ayıranlar!" denilmek istenmişti. Yâni Yusûfun (a.s.) niyeti bu idi. Çünkü onlar vaktiyle öyle bir hile yapıp Yusuf u babasından ayırmışlar, böyle bir hıyanette bulunmuşlardı. Hıyanette bulunan ise, ".hırsız" denilmeyi haketmiş oluyordu.

İkîncî Görüş:

Bu görüşe göreyse, Yusûfun elçileri onlara böyle hitâb ettiler, fakat Yusûfun (a.s.) bundan bir haberi yoktu.

Kâzı Ebû Yala ve diğerlerinin açıklamalarında temas edildiği gibi, Yusûfun (a.s.) bundan haberi olsa bile, onlara, "Ey hükümdarın su kabını çalmış olanlar" diye bir hitapta bulunulmadı. Sâdece "Sizler hırsızlık yaptınız" diye nida edildi ki, Yusuf (a.s.) bununla kendisinin vaktiyle babasından çalınarak uzaklaştırılmış olmasını niyet edebilir. Tabiî onların, "peki siz ne arıyorsunuz?" diye sordukları zaman, kendilerine, "biz, hükümdarın su kabını arıyoruz!" denilmiş olması, yukarıdaki görüşle çelişir bir durum arzetmez. Nitekim neticede onlar Yusûfa (a.s.) rica edip: "Sen Bünyâmin'i alma! Onun yerine içimizden birini alakoy" dedikleri zaman da Yusuf (a.s.), "kim hırsızlık yaptı ise biz onu alakoruz" demedi. Evet böyle söylemedi de, "Allah saklasın! Biz, aranan şey kimin yükünde bulundu ise ancak onu alırız. Başkasını almaya hakkımız yoktur" dedi. Çünkü aranan şey, Bünyamin'in yükünde bulunmuştu, fakat ona hırsız denilmedi. Çünkü o hırsız değildi. Yusuf (a.s.)'m tabiri ile o, "aranan şey, kendisinin yükünde bulunan kimse" idi. îşte bu tarizlerin en güzellerinden biri idi.

İnsanlar Arasını İslaha Çalışan Bir Kimse Yalan Da Söylese Yalancı Değildir.

Nasr bin Hâcib nakleder ve der ki: "Süfyân bin Uyeyne'ye bir adamın hâlini sordular ve dediler ki: "Adam, din kardeşini her nasılsa darıltmış ve pişman olmuş. Şimdi ona gidip özürler diliyor ve onun gönlünü alıp rızâsını kazanmak için lafını evirip çeviriyor. Acaba bu yüzden o adam, günâha girmiş olur mu?" Süfyân bin Uyeyne, kendisine soruyu yönelten kişiye hitapla: "Sen bu hususstaki hadîs-i şerîfî bilmiyor musun, onu duymadın mı?" dedi ve o hadîsi şöyle haber verdi: Resûlüllâh Efendimiz buyurdu:

"İnsanların arasını islâh eden kişi, bu hususta yalan söylemiş bile olsa, yalancı değildir."[31][31]

îmdi Süfyân bin Uyeyne'nin haber verdiği bu hadîse göre, kişi, başkalarının arasını islâh ederken de yalancı sayılmadığına göre, kendisi ile din kardeşinin arasını ıslah ederken de yalancı sayılmaz. Çünkü bu, başkalarının arasını islâh etmekten daha önemli ve gereklidir. Yeter ki müslüman, bununla bir mevki ve menfaat kazanmayı değil de, sâdece yüce Allah'ın rızâsını kasdetmiş olsun, niyeti hâlis olsun: Ve müslüman kadeşine ezâ vermemeyi veya onun ezasını kendisinden defetmeyi düşünsün. Yoksa ondan elde edeceği bir dünyalığı niyet ederek, maddî bir şeye ihtiras duyarak olmasın. Eğer böyle süflî arzu ve maksatlarla olursa, kendisine bu hususta ruhsat verilmez.

Huzeyfetü'bnül Yemân (r.a.) şöyle demiştir: "Bâzan öyle olur ki ben, çok daha büyük bir şey yapmaktan korktuğum için, daha küçüğünü yaparak dinimin bir kısmını bir kısmı ile satın alırım!" Süfyân bin Uyeyne de şöyle demiştir: "Davud'un (a.s.) huzuruna giden iki melek: "Biz, biri diğerine haksızlık etmiş iki hasımız"[32][32]dediler.

Bununla onlar, bir mânâyı kasdetmişti, aslında birbirine hasım değillerdi. Ve böyle söylemekle de yalancı olmuş değillerdi."

---

[31][31] Müsned, 6/403-404. Tefsir-i Ibni Kesir, 2/392. (İbnİ Mace hariç hepsi rivayet etti.)

[32][32] Sa'd suresi, 22

îbrâhîm (a.s.) da: "Ben hastayım"[33][33] dedi, yine o, "belki bunu, şu büyük put yapmıştır" dedi .[34][34] îşte Yûsuf (a.s.) da, öyle bir mânâ kasdederek, "siz hırsızlık yaptınız" diye elçilerine nida ettirdi. Süfyân hazretlerinin açıklamasına göre, bunlar zahiren yalan gibi görünse de, yalan sayılmamaktadır ve birer tâ'rizli söz kabîlindendir.

Fıkıh âlimlerinden bâzıları; Yûsuf un (a.s.) kıssasına bakarak, bir kimsenin başkasında olan hakkını o başkasının rızâsı olmaksızın mümkün olan bir yolla ondan almayı caiz görmüştür. Tabiî bu ihtilaflı bir meseledir. Üstadımız Şeyhülislâm onların bu fetvasını doğru görmezdi. O bu hususta derdi ki:

"Bu kıssa ile böyle bir neticeye varmak, oldukça çürüktür! Çünkü Yûsuf (a.s.) kardeşi Bünyâmin'i, kendisinin rızâsı olmaksızın alamazdı. Çünkü Bünyâmin'in ona karşı herhangi bir haksızlığı olmamıştı. Bunun için, ortada bir kısas durumu yoktur. Sonra Yûsufun (a.s.) esas maksadı, ne ona, ne babasına, ne de diğer kardeşlerine ezâ ve ceza vermek, onlardan intikam almak değildi. Evet, dolayısıyla da olsa kardeşleri bundan üzülecekler, babası ise daha fazla üzülecekti. Fakat bu, yerine gelecek olan îlâhî bir emir ve kaderdi. Evet, kader yerine gelecek, Yûsuf ve Yâkûb'un çekmekte oldukları mihnet de böylece sona erecekti. Yusûfun (a.s.), onların yaptıklarına karşılık bir kısasda bulunduğu farz edilse bile, bu asla ihtilâf konusu değildir. Çünkü kişi, kendisine yapılana karşılık kısasda bulunabilir, verilen ezâ ve ıkâba misliyle mukabele edebilir. Fakat bâzı fıkıhçılarm üzerinde ihtilâf ettikleri mesele; "Kişi, kendisine hıyanet edene hıyanet edebilir mi?" "Kendisinin malını çalanın malını çalabilir mi?" meselesidir, Yusûfun (a.s.) kıssası ise, bununla ilgili değildir."

"Evet, eğer Yusuf (a.s.) kardeşi Bünyâmin'i, ilâhi emir ve kendisinin rızâsı olmaksızın alakoymuş olsaydı, belki bundan o kabil fıkhı meseleler için bir şüphe çıkarılabilirdi. Fakat aslında bu şüphe de geçersiz olurdu. Çünkü bu kabil bir iş, bizim şerîatimizde ittifakla caiz olmaz! O takdirde bu, sâdece rızâsı hilâfına ala konulan Bünyâmin için, ona mahsûs olmak üzere ilâhî biribtilâ olurdu. Nitekim İbrâhîm (a.s.)'m oğlunu boğazlaması da, îlâhî bir emir ve imtihan idi. Bu takdirde Bünyâmin'inki de, kendisine, mahsûs bir vahiy olurdu. Tıpkı ibrahim'e (a.s.), oğlunu boğazlaması için olan

---

[33][33] Saffat suresi, 89

[34][34] Enbiya suresi, 63

vahiy gibi bir başkasının oğlunu boğazlaması nasıl caiz olmazsa, Bünyâmin'in dışında bir başkasının da, kendisinin rızâsı hilâfına hapsedilmesi caiz olamaz! Kaldı ki Bünyâmin hakkında olan, ilâhi vahiyle olduğu gibi, aynı zamanda kendisinin izni ve rızasıyla olmuştur. Çünkü Yusûfun (a.s.) kendisini ona tanıtmasında bir mahzur olmadığı için, "ben senin öz kardeşinim!" diyerek kendisini tanıtmıştı. Tabiî bunda, ismail'in sabır ve teslimiyetinde kendisi için yüksek dereceler olduğu gibi, Bünyâmin için de sabrın derece ve mükâfatı vardı. Demek ki onun bu hâli, babalarının Yûsuf tan ayrı kalması hâli gibi oluyordu, ilâhî emir ve takdir yerini buluyordu."

Bu mütâlâya hak vermemiz için, şu hususa dikkat etmemiz yeterli olur sanırız: ilgili âyette yüce Allah keydi (ittihâz olunan çâre ve tedbîri), Yûsuf a değil de kendi zâtına nisbet ediyor ve aynen şöyle buyuruyor:

'İşte Biz, Yûsuf a böyle bir keyd (çâre ve tedbîr) öğrettik. Yoksa kralın dînine göre Yûsuf kardeşini alamazdı. Ancak Allah dilerse başka."[35][35] Şüphesiz yüce Allah'ın dilediği, kendi Zât-ı îlâhiye'sine nisbet ettiği bir keyd (çare ve tedbir), mânâların en güzelidir! Doğru hükmün, hakikat ve hikmetin tâ kendisidir! Doğru ve yerli yerince (hikmetli) oluşu odur ki, kötülük yapanın kötülüğünün de karşılığı var bunda. Bu da şüphesiz, hakkın ve adaletin bir tecellisidir. Eğer şu âyet meallerini de iyi anlıyacak olursak, bu hususta tatmîne ermiş oluruz:

Onun bir âyeti şöyledir: "Onlar (onu iptal etmek için) bir tuzak kuruyorlar, Ben de (onları yakalamak için) bir tuzak kuruyorum."[36][36]

Bir âyeti de şöyledir: "Onlar tuzak kurdular, Allah da onların tuzaklarına karşılık verdi."[37][37]

O'nun bir ayeti de şöyledir: "Allah da kendileriyle alay eder ve onları bırakır; kendi taşkınlıkları içinde bocalayıp dururlar."[38][38]

Yine O'nun bir âyeti de şöyledir: "Münafıklar, Allah'ı gûyâ aldatma ya çalışırlar.

---

[35][35] Yusuf suresi, 76

[36][36] Tarık suresi, 15-16

[37][37] Al-i jmran suresi, 54

[38][38] Bakara suresi, 15

Oysa O, onların aldatmalarını kendilerine çevirir."[39][39]

Yine yüce Allah, bir âyetinde de şöyle buyurmaktadır: "Ben onlara mühlet veriyorum. Şüphesiz Benim keydim (çare ve tedbirim) çetindir."[40][40]

işte yüce Allah'ın bu muamelesi ve tecellîsi, güzellik mertebelerinin en yücesidir! Buna ister mecaz denilsin, ister hakikat, ister mukabele denilsin, ister müşakele. Yüce Allah'ın adaletinde herhangi bir eksiklik düşünülemez. O, her bakımdan ortakdan berî ve münezzeh olduğu gibi, adaletsiz ve hikmetsiz bir iş yapmaktan da berî ve münezzehtir. Kullar ise böyle değildir. Tabiî bir kulun kula yaptığı bir çare, tedbir ve hile, O'nun adaletine, yüce dînin kanunlarına arzedilir. Şer'an mezmûm (kötülenmiş, ayıplanmış) olup olmadığına bakılır. Kulun herhangi bir fi'li, şer'an yâ mezmûm olur, yâ da makbul. Kul, Allah'ın emir ve nehiylerine riâyete mecbur olduğu gibi, kulların hak ve hukukuna riâyete de mecburdur. Bununla mükellef ve bundan sorumludur. Onun için, hakikat ve mecaz oyunlarına dalarak, Allah'ın kullarına ve onların hukukuna karşı, istediği çare, tedbir ve hileyi yapamaz!

Yüce Allah'ın adaleti mutlaktır! O'nun ef âli, asla mezmûm ve makbul kısımlarına ayrılamaz. Fakat O'nun İlâhî kanunlarını bildiren elfâz mezmûmu mezmûm olarak bildirmekte, makbulü de makbul olarak açıklamakta hep hakikattir! Binâenaleyh şer'î elfâz ve hakikatler, hakikat ve mecaz oyunları ile yerlerinden oynatılamaz, te'sirsiz ve hikmetsiz hâle getirilemez. Nitekim biz bu hususu, Kitâbü's-Savâik'ta çok etraflı bir şekilde açıklamış bulunuyoruz.[41][41]

---

[39][39] Nisa suresi, 142

[40][40] A'raf suresi, 183

[41][41] Müellifin bu kitabının tam adı şöyledir: Kitâbü's- Savâikı'l Mürsele Ale'i Cehmiyyeti ve'l Muattıle. İmam İbni Kayyim'in bu kitabı, İsminin müsemmâsma delâletinden de anlaşıldığı gibi, gerçekten onun en mühim eserlerindendir. O bu eseriyle te'vîl putunu kırıp yere sermiş, akıl ile nakle karşı koymanın bütün kötülüklerini bertaraf eylemiştir. Bâzı kimselerin, birtakım "mecaz oyunlarına tutunarak şer'î elfazı yerinden oynatmalarına şiddetle karşı çıkmış, İslâm'ın bütünlüğü ve aslî hüviyetiyle korunmasında büyük bir himmet ve eyliyet göstermiştir. Allah kendisinden razı olsun! Onun bu mühim kitabı, Mekke-i Mükerreme'de basılmıştır. Burada temas ettiği bu hususu ise, Kitâbü's Savâik'ın 2. Cildinin 33. sahîfesinden îtibaren açıklamıştır. (Muhammed Hâmid el-Fakî, iğâse, 2/114. Beyrut, 1395).

Yûsuf'un (A.S.) Hilesinin İlâhî İlham İle Oluşu Ve Kendisine Yapılan Bütün Hilelerin Üstünde Bulunuşu

Yusuf (a.s.)'m hilesi, hem ilahî ilhamla idi, hem de kendisine yapılan bütün hilelerin çok üstünde idi. Bunu burada, birkaç şekilde açıklayabiliriz:

Birîncî Şekil

Yûsuf un (a.s.) kardeşleri kendisine hile yaptıkları zaman, onunla babasının arasını ayırmak için tuzak kurmuşlardı. Nitekim babası kendisine, gördüğü o rü'ya sebebiyle: "Oğlum, sakın bu rü'yânı kardeşlerine söyleme! Çünkü onlar sana bir tuzak kurarlar" demişti."[42][42]

İkinci Şekîl

Onlar ona tuzak kurdukları zaman, onu köle diye satmışlar, satarken de: "Bu, bizden kaçan bir kölemizdir!" demişlerdi.

Üçüncü Şekil

Vezirin karısının ona, kapıları kilitleyip onu kendisine davet etmek suretiyle tuzak kurması.

---

[42][42] Yusuf suresi, 5

Dördüncü Şekil

Üstelik ona, "Bana kötülük yapmak istedi!" diyerek iftira etmesi.

Beşinci Şekil

Kadınları toplayarak ve Yûsuf un güzelliğini onlara göstererek, ona aşık olmakta kendisinin mâzûr sayılmasını te'mine çalışmakla hile yapması.

Zelîha'nm çağırıp topladığı Mısır kadınlarının ona tuzak ve hile yapmaları. Nitekim o bu hususta yüce Allah'a şöylece sığınmış idi: "Yûsuf: "Rabbim dedi, bana göre zindan, bunların beni davet ettiği, şeyden iyidir. Eğer Sen, onların keydini (hile ile tuzağını) benden savmazsan onlara meyleder ve câhillerden olurum! Rabbi, onun duasını kabul buyurdu da onların düzenlerini ondan savdı. Şüphesiz Allah, işitendir, bilendir."[43][43]

İşte bu sebebledir ki Yusuf, zindandan çıkması hakkında hükümdarın elçisi kendine geldiği zaman ona şöyle söylemişti: "Efendine dön ve ona sor: Ellerini kesen o kadınların maksadı neydi?

Şüphezsiz benim Rabbim, onların tuzaklarını bilir."[44][44]

SORU:

"Âyette açıkça belirtilmediğine göre, acaba Zelîha'nm çağırıp topladığı o kadınların Yûsuf a olan tuzağı ne idi?"

CEVAP:

---

[43][43] Yusuf suresi, 33, 34

[44][44] Yusuf suresi, 50

Açıkça olmasa da, Kur'ân'da buna işaret edilmiştir. İşte şu ayete dikkat edelim: "Şehirde birtakım kadınlar: Vezîr'in karısı uşağının nefsinden murâd almak istemiş! Sevda ateşi onun bağrını yakmış! Biz onu, açık bir sapıklık içinde görüyoruz" dediler."

45[45]Gûyâ Zelîha evli olmasa uşağına değil de dışarıdan birine âşık olsa onu kmamayacaklaranş gibi bir edâ ile onu bu derece şiddetle kınamaları da, onların ince bir hilesine işaret etmektedir. Aynı zamanda bu, onların bile tasvib edemiyeceği, taraflarından bir destek ve yardım görmeyeceği derecede bir kötülük olduğunu gösteriyor. Fakat Yûsuf u gördükleri zaman da, Zelîha'nm tuzağına düşmüş oluyorlar ve onun güzelliğinden dehşete düşüp ellerinin kesiyorlar.

Aslında bizim burada söyelemek istediğimiz, Yûsuf (a.s.) Allah'ın izni ve yardımı ile, kardeşlerinin isteği dışında Öz kardeşini yanında alakoyma imkânına kavuşuyordu! Onun bu hususstaki hilesi, vaktiyle kardeşlerinin kendisine yaptıkları bir hilenin karşılığı idi ve ondan çok üstündü. Onlar, içinde bulundukları sıkıntı ve kıtlık sebebiyle Yusûfa gelip tavâzü ve tezellül ile müracat etmişler, sonunda da babalarıyla birlikte gelip ona saygı secdesinde bulunmuşlardır. Onlar, aslında bundan kaçıyorlardı, fakat yüce Allah'ın hazırladığı bir takım hikmetli sebebler neticesinde bu duruma geliyor, Yusuf un kadrinin yüceliğini de böylece gerçekten biliyorlardı. Böylece yüce Allah'ın emri ve kaderi yerini buluyor, Yusuf un da vaktiyle gördüğü rü'yâ gerçek oluyordu.

Bunun bir benzeri de, yüce Allah'ın vaktiyle Firavun'un hilesine karşı kendi hilesiyle onu hükümsüz kılmış olmasıdır. Firavun, korktuğu o akitbete düşmemek için israil oğullarının çocuklarını kesiyordu. Fakat yüce Allah, onun korktuğu bu akibeti, onun evinde ve kucağında besleyip büyüttüğü bir çocuğun eliyle hazırlıyordu. Ve nihayet korktuğu akibet, sonunda o çocuğun eliyle (Musa (a.s.) vasıtasıyla) başına geldi! Nitekim bu hususla ilgili olarak şâirin biri, bir beytinde şöyle söylemiştir:

"Sen senin için mukadder olandan korkup kaçarsın! Yöneldiğin hedefte ise, ancak onu tutarsın!"

45[45] Yusuf suresi, 30

Allah'ın Keydi (Kulu İçin Kurduğu Tuzak, Hazırladığı Bir Âkibet), Şu İki Nevin Dışında Değildir:

Birinci Şekil Keyd (Tuzak)

Bu nevi tuzakda, kulun irâde ve ihtiyarı bulunmaz. Yüce Allah öyle bir fiil ve âkibet yaratır ki, kulun bunda bir irâdesi bulunmadığı gibi, buna gücü de yetişmez. Bu, sırf ilâhî bir kader olarak tecellî etmiş bulunur ve bunun şerîat hükümleriyle bir ilgisi bulunmaz. Nitekim yüce Allah'ın kâfirler için hazırladığı kötü âkibetler, onlar için takdîr buyurduğu çeşitli ceza ve ukubetler (işkenceler, eziyetler) bu kabildendir. Bu âkibet ve ukubetler, kulların güç yetireceği ve meydana getireceği şeyler değildir. Keza Yusûfun (a.s.) kıssasında da böyle bir manâ vardır. Yani bu da, sırf ilâhî kader olarak böylece tecelli etmiştir. Nihayet Yusuf (a.s.) su kabını öz kardeşinin yükü içine koyuvermiştir, o kadar! Sonra bakıyoruz, kendilerinin itirafı ile Bünyâmin, o su kabının kendisine âit yükte bulunması sebebiyle köle olarak (!) alakömılmuştur. Çünkü bu, Yâkûb'un (a.s.) şeriatinde böyledir. Hattâ denilmiştir ki: "Bu, müslümanlığın ilk yıllarında meşru idi. Borçlu bir kimse borcunu ödeyemediği zaman, alacaklı onu köle edinirdi." Nitekim Rasûlüllâh Efendimiz'in Sürrak'm satışma izin vermesiyle ilgili hadîs, bu mânâda alınmıştır.[46][46]

Bâzıları: "Kişinin borcu karşılığı köle edilmesi, İslâm'ın ilk yıllarında idi. Sonra bu hüküm kaldırılmıştır" der. Fakat bâzılarına göre bu, gerçekten kişinin borcu karşılığı köle yapılması değildir. Borcuna karşılık olarak derecede alacaklının hizmetine verilmesidir. Nitekim imam Ahmed'e âit iki rivayetten biri de budur. Ve bu mânâda olunca, Sürrak'la ilgili hadis mensûh (hükmü kaldırılmış) değildir. Nitekim imam Ahmed

---

[46][46] El-lsâbe Fî Temyîzi's-Sahâbe, 3/20, 4/125-126 (Sürrak ve Ebû Abdullah el-Kaynî Bölümleri). Taberânî'nin Ibni Lühey'a tarikiyle rivayetine göre o, bir adamdan bez satın almış, sonra satın aldığı bezin parasını ödemeden ortalıktan kayboluvermiş. Satıcı kendisini bulduğu zaman Rasûlüllâh'ın huzuruna getirmiş, Rasûlüllâh da: "Haydi Sürrak'ı sat!" buyurmuştur. Satıcı der ki: Ben onu alıp satmaya çıkardım. Fakat Rasûllüllâh'ın ashabı bana, onu üç gün hizmetimde tutabileceğimi söylediler Ben de onu azad kıldım."

şöyle demiştir: "İflâs edip borcunu ödeyemeyen kimse, borcunun karşılığı olacak bir şekilde ve müddette alacaklısının hizmetine verilir. Yâni buna mecbur tutulur veya kazanç getiren bir san'atı varsa, bu san'atmdan geliri, borcunu ödeyinceye kadar alacaklısına tahsis edilir."

Yusuf un (a. s.) kardeşlerine uyguladığı hilenin, ilâhî ilham ve yardım ile olduğuna gelince: Onlar, "hükümdarın su kabı, kimin yükünden çıkarsa, bunun cezası, onun buna karşılık köle olarak alakonulmasıdır!" diyecekleri yerde, "bu su kabını, bunun yükü içine kendisinin bunu çalarak koyduğu isbât edilemediği müddetçe, buna ceza veremezsiniz!" diyerek kendilerini müdâfâ edebilirlerdi. Fakat yüce Allah, Yusuf un lehine olmak üzere onlara öyle söyletiyordu. Eğer kendilerini öyle savunmuş olsalardı, içlerinden hiç biri hırsız tutul amıyacaktı.

Sonra Yusuf (a.s.) adaletli idi. Kesin bir delili olmadıkça onları suçlayamazdı. Onlar da öyle söylemekle yakayı kurtarırlardı, veya onun yerine eğer: "Hırsızlığı isbât edilene, sizin hırsızlar hakkında dininizdeki ceza ne ise onu verirsiniz!" de diyebilirlerdi. Yâni bu suretle de yakayı kurtarabilirlerdi. Çünkü Mısır melikinin dîninde hırsıza verilen ceza, onun dövülmesi ve çaldığının iki kat değerini ödemeye mecbur tutulması şeklinde idi. Yoksa, hırsızlık yapması sebebiyle onu alakoyması değildi. Bu ancak Yâkûb (a.s.)'m şerîatine göre bir ceza îdi. Ve onlar da bunu söylemişlerdi. Çünkü ilâhi takdir onları böyle konuşturuyordu.

Nitekim ilgili âyette: "...Ancak Allah'ın dilemesi başka"[47][47] buyurulmak suretiyle buna işaret edilmiştir.

Yusuf'un (A.S.) Kıssasında, Zayıf Delil İle De Hüküm Verilebileceğine Dâir Bir İşaret Ve Tenbih Vardır:

Yusuf un (a.s.) bu kıssasında, cezalar konusunda açığa vuran bir koku sis ve bulaşık mesâbetindeki emarelerle bâzı zayıf delillerle de hüküm verileceğine dâir bir işaret ve

[47][47] Yusuf suresi, 76

tenbüı bulunmakta, kesin bir delil veya ikrar bulunmasa bile, suçun işlendiğine dâir emarelerle aniel edilebileceği anlaşılmaktadır. Meselâ burada olduğu gibi: Çalman şeyin, çalan kimsenin yanında bulunması bu kabildendir ve geçerli bir delildir. Ve buna bir töhmet karışma ihtimali de yoktur. Nitekim bizim şerîatimiz'de de bunun bir takım misalleri bulunmaktadır:

Kasâme meselesinde olan durum. Daha önce de geçtiği gibi, köyde veya mahallede öldürülmüş olarak bulunan kişinin katili belli değil. Fakat bu hususta kesin bir delil veya ikrar bulunmadı diye, zayıf delil ile amel etmek terkedilmez. Bâzı ipucu ve alâmetler ile amel edilip kısas yapılır. Nitekim ilgili nass da (ayet) buna tanıklık eder. Sahîh olan da budur.

Keza ashabı kiram, kokusu veya kusması ile şarap içtiğini belli edip açığa vuran kimseye, içki cezasını tatbik etmişlerdir.

Keza: Hz. Ömer'in (r.a.), evli olmadığı halde hâmile kalan kadına zina cezasını tatbik etmesi de bu cümledendir. Hz. Ömer bunu, kişinin itirafı veya onun hakkındaki başkalarının şahitliği yerine sayıp ona göre hüküm vermiştir.

îşte çalman veya kaybolan bir şeyin, yanında bulunması da, onun bunu çaldığına, zayıf da olsa bir delîl ve emmâre teşkil etmektedir. Bu, her ne kadar zayıf da olsa, herhalde diğer alâmet ve ipuçlarından daha zayıf durumda değildir. Hepsinden daha açık olması da şart değildir.

Onlar, Bünyâmin'in yükünü aradıkları zaman su kabını onun içinde bulmaları, bu hususta bir nevî delîl ve itiraf yerine geçti. Bunun içindir ki onların bu hususta kendilerini savunmaları mümkün olmamıştır. Eğer bu, kendileri hakkında bir zulüm olsaydı, onlar da bunun zulüm olduğunu söylerler ve: "Ortada bir delîl ve ikrar yokken, bunu nasıl alakorsunuz?" diye müdâfâda bulunurlardı. Fakat böyle bir müdâfâ olmamıştır. Biz bu hususstaki inceliği de, el-Ilâm bit-Tisâi Turuki'l-Ahkâm adlı kitabımızda genişçe açıkladık.

Bütün bu açıklamalarımızın neticesine geldiğimizde maksadımızı Özet olarak bir daha arzedelim! Ve diyelim ki: Hile ve oyun erbabının irtikâb ettikleri gayr-i şer'î hileler için, Yusuf un (a.s.) kıssasında hiçbir hüccet (delil) yoktur! Kesin bir delîl şöyle dursun, onların şüphe edebilecekleri bir husus dahî bulunmamaktadır!

Kulun yaptığı hileler hakkındaki bizim bu sözlerimiz, onun bu hilelerinin, hilelerin hangi kısmına gireceği, mübâh mı yoksa haram mı olduğu hakkındadır. Yoksa yüce Allah'ın, kulları hakkındaki hile ve tuzağı, katiyyen bizim konumuz değildir. Yüce Allah, kulları hakkında "dilediğini yapar ve yaratır! Ve ne ki yapar ve yaratır. Şüphesiz adalet ve hikmetle yapar ve yaratır! Ve O, asla yaptıklarından sorumlu değildir! O, dilediğini yapar ve dilediği şeyle yemin eder. Kul ise, asla O'ndan başkası ile yemin edemez! Kulun, O'ndan başkasının adı ile yemini meşru olmadığı gibi, O'nun dîninin kanunlarına aykırı bir şekilde yaptığı hile ve tuzakları da meşru değildir!

Yusuf un (a.s.) kıssasından alacağımız hisseye gelince:

Her kim, Allah'ın dîninde haram olan bir hile ve tuzağı irtikâb edecek olursa, yüce Allah mutlaka o kulu hakkında bir tuzak hazırlar ve onu âkibetine yuvarlar. Kulun kula yaptığı hilede mazlum olan kulu ise, kendisine yapılan hile ve tuzaklara Allah için sabrettiği takdirde, şüphesiz yüce Allah'ın lütfuna, rahmet ve yardımına mazhar olur!

Evet, yüce Allah'ın gerçek mânâda mü'min ve mütevekkil kuluna, insanlar tuzak kurduları zaman, yüce Allah da o mü'min ve mütevekkil kulu lehine tuzaklar kurup ona tuzak kuranlardan intikam alıverir! O hâs kulunun, mü'min ve mütevekkil insanın, bundan belki haberi bile olmaz! Haberi olsa da, onun bu hususta zâten bir gücü de bulunmaz. Fakat her şeye gücü yeten ve her işi güzel ve hikmetli olan güzel Allah. Kendisine güvenip dayanan kuluna mutlaka yardım eder!

"Mü'mine sadâkat yaraşır, görse de ikrah! Doğruların yardım asıdır Hz. Allah!"

Allah'ın Keydinin (Tuzağının) İkinci Şekli

Yüce Allah'ın kulları için olan tuzağının birinci şeklini yukarıda anlatmış olduk. Şimdi de ikinci nev'ini anlatalım: Bu nevî İlâhî tuzak, yüce Allah'ın kuluna mübâh olan veya müstehab veya vâcib olan bir hususu ilham etmesidir. Kul, bu ilahî ilhamı alır ve onunla meşru ve güzel bir maksada ulaşır, işte bu mânâya göre yüce Allah, Yusuf a (a.s.) o hileyi öylece yapmasını ilham etmiş oluyor. Aynı zamanda Yusuf un (a.s.) gücü ve

imkânı dışındaki bir şeyi kendisi için hazırlayıp yaratmakla her iki mânâ ve nevideki tuzağı Yusuf (a.s.) için yaratmış olmaktadır. Şu âyet-i celîle de buna temas etse gerektir: "Biz dilediğimiz kimseleri derecelerle yükseltiriz."[48][48]

îşte bu da gösterir ki, insanın îcâbında Allah ve Rasûlü'nün sevip izin verdiği, meşru ve makbul bir hileyi kullandığı zaman, bununla Allah'ın dinine yardım etmiş, din düşmanlarına da karşı koymuş olur! Bir yandan hakkı ve hak ehlini desteklerken, diğer yandan da bâtılı ve bâtıl ehlini te'sirsiz hâle getirmiş bulunur. Çünkü Allah'ın şer'i şerîfi'ne uygun her bir iş, aynı zamanda Allah'ın sevgisi ve rızasını kazandırır! Ve işte bunun içindir ki yüce Allah da onu, derecelerle yükseltir! Nitekim İbrahim'in (a.s.) kıssasında, Onun kavmimle olan münazarası ve onları susturmasında da, buna temas ve işaret vardır. Ve ilgili âyette aynen şöyle buyurulmuştur:

"İşte bunlar, kavmine karşı ibrahim'e verdiğimiz hüccetlerimizdir. Dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Şüphesiz Rabb'in hikmet sahibidir."[49][49]

Bunun aksine olan bir hile ve tuzak ki, kul onunla haramları helâl yapmak, farz ve vacipleri düşürmek ister, işte bu kabil hilelerin de meşru olmasına imkân yoktur! Hile ve tuzağın bu kısmına yüce Allah'ın izin verip meşru kılacağını düşünmek, tamamen imkansız bir şeydir!

Şunu da belirtelim ki: Bir şey meşru olduğu zaman, herkes için meşru demektir. Meselâ bir şey bir kimse için mubah olduğu zaman, hali ve durumu aynı olan diğer kimseler için de onun mübâh olması gerekir. Bu kimse için meşru ve mübâh amma onun durumundaki diğerleri için yasak olamaz! O halde bir kimse, fıkhı muamelelerden biri hakkında mübâh olan bir hîle yaptığı zaman, bunun kişiye hâs olduğu iddia edilemez veya fıkhen ve şer'an haram olan bir hileyi irtikâb ettiği zaman, bunun bu kişiye haram olup, başkalarına haram olmadığı söylenemez. Yâni şer'i ahkâm ve muâmeleât için aslolan, umûma şâmil olmasıdır. Fakat Allah Sübhânehû ve Teâlâ hazretlerinin Yusuf (a.s.) için olan hile ve tuzağı, umûma şâmil değil, Yusuf (a.s.)'a hâstır! O'nun iyiliğine, sadâkat ve sabrına bir mükâfattır! Allah'ın ona olan bir lütuf ve minnetidir.

---

[48][48] Yusuf suresi, 76

[49][49] En'am suresi, 83

ilim ve basiret ehli bir kişi, Yusuf un (a.s.) yaptıklarına ve yüce Allah'ın ona olan lütuf ve ihsanına, vonun için olan ef âline dikkatle baktığı zaman, bütün bunların, izahına çalıştığımız iki nev'in hâricinde kalmadığını anlar. Bunlardan biri: Yüce Allah'ın yapılması mübâh ve meşru olan bir işi ona ilham buyurmuş olması, ikincisi de: Yusûfun (a.s.) takati dışında olan bir şeyi, yüce Allah'ın onun için hazırlayıp yaratmış olması. Bunlardan her iki nev'in de; şerîate muhalif fıkhî hileleri irtikâb edenlerin yaptıkları hile ve tuzaklara, oyunlara hak verir bir tarafı bulunmamaktadır! Allah'ın haram veya farz kıldığı şeylere karşı hile . yapanların, Yusûfun (a.s.) kıssasıyla ilgili tutunacakları bir cihet, asla mevcûd değildir!

Muhterem okuyucu! ihtimâl ki sen, "siz bu hususta sözü gerçekten çok uzattınız! Bunu bir özet hâlinde de sunabilirdiniz" diyeceksin: Fakat iş, senin zannettiğinden ve bizim burada anlattığımızdan da daha büyüktür! Çünkü islâm'ın ve müslümanlarm bu yüzden uğradıkları belâ ve musibet, gerçekten çok büyük olmuş ve yaygın bir hale gelmiştir! Bu büyük belâyı müslümanlarm başına musallat edenler de iki taifedir.

Birinci Taife:

Dîn-i Mübîn-i İslâm'ın amelî ahkâmı üzerinde, şer'an meşru ve mekbûl olmayacak şekilde bir takım hile ve oyunlar yapanlardır, Onlar bu kabil hileleri, hem kendileri yaparlar, hem de başkalarına öğretip yayarlar. Ve bu hileleriyle yüce islâm şeriatinin hikmet ve gayelerini yıkmak isterler.

İkinci Taife de:

Dîn-i Mübîn-i İslâm'ın ilmî ve itikadı ahkâmı üzerinde birtakım tahrîfler yaparak İslâm'ı tahribe yönelen sofastâî, karmatî ve bâtını gruplardır. Biz bu noktada kesinlikle deriz ki: Dine ve dünyâya âit bütün fitne ve fesatlar, işte bu iki taifeden gelmektedir! Bunun için, birinci taifenin fitne ve fesadını bertaraf edebilmek maksadıyla onların

yanlış ve batıl iddiaları üzerinde bu kadar geniş bir şekilde durduk. İkinci taifenin tahribatı üzerinde de inşaallah gereğince ve yeterince duracağız!

Evet, tâ İslâm'ın ilk yıllarında Hz. Osman'ın öldürülmesi gibi bir büyük fitne dahî, adına te'vîl denilen tahriften başka bir sebeble olmamıştır! Sonra Ümmet-i Muhammed ne hâle geldi bilirsiniz! Fırka fırka ayrıldılar da, bu fırka diğerini, diğeri de bu fırkayı kâfir sayıp durdu! Onların te'vili, hile ve oyunları sebebiyledir ki İslâm'ın başına gelenler geldi ve sonunda bu iki taife, ehl-i islâm üzerinde müstevli (istilacı) oldular! Bütün kuvvet ve şevketleri ile Ümmet-i Muhammed'i mânevi baskı altına alıp, adım adım İslâm'dan onun rûh ve hikmetinden uzaklaştırmaya çalıştılar. Fakat onların o büyük ve korkunç tahribatına rağmen yüce Allah, yüce dînini korudu, onun nurunu söndürmelirine izin vermedi! Allah'ın kulları üzerindeki İlâhî hüccetleri boşa gitmesin diye, dînini ikâme edecek olan din kahramanları gönderdi. Onlar da her zaman ve zeminde, yüce islâm'ın aslî hüviyetiyle ortaya çıkması için cansiperane çalışıp mücâdele vve mücâhedelerde bulundular! Yüce islam şeriatinin ahkâmını, ahkâmının hakîkat ve hikmetlerini ortaya koydular! Ümmet-i Muhammed'i dînen ve manen doyuracak ve uyaracak âlimler, fakîhler, hakimler oldular.

İmdi bu birinci taife hakkındaki sözümü burada bağlıyor, ikinci taife hakkındaki açıklamalarımıza intikâl ediyoruz! Zâten konumuz da, İslâm'ın insanların nasıl uyardığı ve şeytanın tuzağına düşenleri oradan nasıl kurtardığı idi. İşte şimdi, o tuzaklardan birini daha açıklıyoruz:

11. BOLUM

ŞEYTANIN HİLE VE TUZAKLARINDAN BİRİ DE, SÛRÎ VE MADDÎ AŞKA SEBEB OLAN ŞEYLER

VASITASIYLA İNSANLARI FİTNEYE DÜŞÜRMESİDİR.

Varlığına ve birliğine inandığım Allah'a yemin ederim kî, bu, en büyük fitnedir! İnsanları Allah'tan uzaklaştırıp kendi esareti altına alan, çeşitli rezalet ve sefaletlere salan budur! Aşkla tevhîd arasında harb açan, her azgın şeytanın emrine ve itaatine davetiye çıkaran da budur! Evet sûrî, maddî ve mecazî aşkın ilgi alanı olan şeyler sebebiyledir ki şeytan, nicelerini tuzağına düşürmüş, kalblerin şehevî arzuların esîri kılmıştır! Artık onlar üzerinde kalbler değil de, nefis ve nevaları hâkimdir. Artık kalbler, büsbütün muztarib, dert, bela ve fitnelerle doludur. Sanki koca koca insanlar, henüz rüşdüne ermemişlerdir! Sanki ne yapacaklarını, nereye gideceklerini bilmemektedirler. Sanki birileri onların elinden tutup da kendilerini esir pazarına götürmüş ve az bir pahaya orada kendilerini satmıştır! Gûyâ onlar, bir matlûb ve mahbûb edinmişlerdir! Fakat bütün istenen ve sevilenlerin en yücesinin feda etmişler de bundan haberleri bile yok! Dünyânın binbir nimeti içinde bin senelik mesûdâne bir hayâtının bir saatine bile mukabil düşmeyeceği ebedî cennet saadetini bir anlık, bir saatlik suflî (aşağılık) zevklerine feda ederek, hazlarm en kıymetsizini satın almışlardır. Ebedî cennet saadetinin de çok üstünde bulunan Rahmân'm yakınlığına nail olma saadet ve devletinin ise, onlar için hiç sözü edilemez!

Onlar, hasîs sevgililerinin yakınlığında, elemi lezzetinden kat kat fazla bir haz ve sükûn içindeler! Ebedî hüsranın en büyük sebebi olan birşey içinde kendilerine gûyâ huzur ve vuslat arıyorlar! Çok yakında, nazlarının hüsrana, lezzetlerinin azaba, sevgililerinin de düşmanlara dönüşeceğini bilmiyorlar! Onlar, kelimenin tam anlamı ile, madde ve suret âşıklarıdırlar! Şu fânî ve yalan dünyâda biraz faydalanmış bile olsalar, ebedî hayâtın sabahında kafalarında şafak attığı zaman, ne büyük bir gaflet ve husrân içinde olduklarını anlıyacaklar amma, bu son pişmanlık asla kendilerine bir fayda vermeyecektir! O gün, o maddî ve sûrî dostların ve dostlukların, düşmanlığa çevrileceği ise kesindir! îşte yüce Allah, bu hususla ilgili bir âyetinde aynen şöyle buyurur:

"O gün (dünyâ ve nefsâniyet için birbiriyle) dost olmuş kişiler, birbiriyle düşmandır! Yalnız takva sahipleri hâriç. (Onların dostlukları Allah için olduğundan, ebediyen devam eder.)"[50][50]

Yüce ve gerçek dost olan Allah'tan başkası için nefsini az pahaya satan, âcil lezzetine ebedî saadetini feda eden kimsenin hasret ve hüsranı, gerçekten de ne

[50][50] Zuhruf suresi, 67

büyüktür! Artık lezzet gitmiş elemi kalmış, saadet gidip sıkıntı kalmış, sevincin yerini mazarrat (zarar, ziyan) almıştır. Bu ne büyük bir musîbet, ne dehşetli bir yuvarlanıştır ki, bütün yalancı lezzetler ebedî azaba dönüşmüş, sûrî ve mecazî aşklar yüzünden hakîki sevgilinin rızası ve yakınlığı kaybedilmiştir! îşte burada kul, neleri feda edip neyi aldığını, nasıl hüsrana düşüp aldandığını da kesin olarak anlar. Kesin olarak bilir ki: Kalbini kendisine esîr ettiği varlık, hakikatte kendisine hizmetçi ve köle olmaya bile lâyık değildir! imdi düşünelim ve kendi kendimize soralım: Bir hükümdar ki, kendi tahtından indirilip kendisine köle olmaya bile lâyık olmayan birisine esir edilmiş onun emrine verilerek kahredilmiştir. Acaba hangi musîbet, bu duruma düşürülen bir hükümdarın bu musibetinden daha büyük olabilir? işte durumunu ancak böyle temsil edebileceğimiz mecaz ve madde âşıkı bir kimse; manen bundan daha beter bir durumdadır. Sanki sabî bir çocuk tarafından yakalanmış bir serçe kuşu gibidir. Çocuk, avucundaki bu kuş ile oynayıp eğlenmektedir. Fakat zavallı serçe kuşu ise, helak olma çukurunda çırpınmaktadır.

Evet, sûrî, maddî ve mecazi bir aşk sebebiyle fitneye tutulan birisinin: hâli ve durumu, aynen şâirin şu mısralarında anlatıldığı gibidir:

"Yeryüzünde sûri aşka meftun olan çoktur, Fakat ondan daha bedbaht olanı da yoktur!"

"Görürsün ki o, her hâl ve vakitte ağlamakta Aşk-i mecazî ile içini dağlamakta."

"Bâzan ayrılık hasreti der, gözyaşı döker.

Bâzan "ayrılamam!" diye haykırıp diz çöker!"

Sûrî aşk meftunu adam için ne uyku vardır, ne de rahat! Sanki aşkla uyku, birbirini görmemeleri için and içmişlerdir. Onun gözlerinden akan yaşları gördüğün gibi, içindeki ateşin alevini de görebilseydin derdin ki:

"Arşın sahibi olan Allah, ne büyük ve ne münezzehtir ki, işi ve yaratışı çok hikmetli ve çok sağlamdır! iki zıddı bir araya öyle getirmiştir ki, zıdlardan birinin diğerine hiç îtirazı yok! Adamın iç organlarındaki alevden çıkan damlacıklar, gözyaşı olarak dışa akmakta, su ve ateş aynı yerde, aynı bedende birleşmektedir!"

Demek ki aşkın kalbe nüfuzu, ruhun bedenlere olan nüfuzundan daha ince, daha kuvvetli olmaktadır ki, adamcağızı bu hâle sokmuştur.

Peki amma, ruhla beraber akılla da donatılmış bulunan insanoğluna; kendi elinde ve mülkünde bulunan kalbini, böyle hevâî şeylere satması ve bu yüzden Halıkı, Rabbı, Mevlâsı, Hak Tanrısı olan Allah ile kendisi arasına bu kadar kaim, bu kadar büyük bir perde çeker mi? Halbuki insanın Hak ve Yüce Mevlâ'sına olan ihtiyâç, sonsuz ve daimîdir! Kulun O'na muhtaç olmaması imkansızdır. Bunu bilmeyecek ve duymayacak kadar gaflete dalan bir insan, demek ki meftunu (mecnunu) olduğu sûrî aşk sebebiyle manen ölmüştür! O, sanki diri değil, bir canlı cenazedir! Mecazî aşkının muhatabı olan varlığın, kulu kölesi olmuş, tamamen onun emrine girmiştir. Hep onu düşünüyor, onu sayıklıyor, onun davetini bekliyor. Düşüncesinin sonu, arzusunun gayesi hep odur. Ondan başkası hiç ilgisini çekmiyor, ondan başkası ile asla sükûn bulmuyor! Halbuki insan olarak yaratılmış bir varlık olarak ona yakışan, lâzım ve lâyık olan; ancak en büyük ve en yüce sevgili ile sükûn ve huzura ermek idi! O'nun rızâsı ve yakınlığını, dünyanın en kıymetsiz şeyine feda etmemek idi!

Bütün Ef'âl (Fiiller) Ve Harekâtın Mebdei (Temeli), Sevgi Ve İrâdedir.

Bu durum, böylece bilindiği zaman; bütün fiil ve harekâtın kaynağı ve kökünün ancak sevgi ve irâde olduğu da bilinmiş demektir.

Evet, bütün alemde bu böyledir. Eğer sevgi ve irade yerine bunların zıddı varsa; ef âl ve harekâtın yerine de bunların zıddı vardır! Terk ve keff. Yâni bırakmak, geri durmak. Tabiî terk ve keffin kaynağı da, buğz ve kerâhiyettir. Sevmemek, arzu etmemektir. Bazıları bu hususla ilgili olarak demiştir ki: "Buğzetmek, kerih görmek, yokluğa âit bir hâldir, varlığa âit değil (yâni ademidir, vücûdî değil). Bunun yokluğunda, yokluğunu gerektiren sebebi nasıl düşünebiliriz?" Bunun cevâbında ise deriz ki:

"îşin hakikati öyle değildir. Çünkü terk iki nevidir. Bir terk vardır ki, o bir emr-i vücûdîdir. Meselâ kişi nefsini bir fi'li işlemekten alakor, o işe karşı kendisini tutup habseder. İşte bu nevî bir terkin sebebi, ademî değil vücûdîdir. Bir de sırf terkten ibaret

olan terk vardır ki, onun sebebi ise ademî olup vücûdî değildir. Bu nevî terklerde, onu gerektiren sebebin bulunmaması yeterli olur. Diğer nevi terk için ise, onun varlığını iktizâ ve îcâb eden bir sebebin bulunması gereklidir. Birşeyin insana mülâim ve muvafık gelmesi, sevgiden bir parça ve sebebtir. İrâde ise, bir şeyi; nefsini kendisinden alakoyup tektettiği şeyden daha kuvvetli bir şekilde istemek, arzu etmektir. İki şey, birbirine zıd düştüğü zaman, insan tercihini nasıl yapar? Şüphesiz bu iki zıddan, kendisine göre daha sevgili, daha muvafık olan hangisi ise onu tercîh eder. İnsan daima, kendisi için daha hayırlı ve daha yüce olanına, veya daha sevgili daha faydalı olanın arayışı içindedir. Ne zaman neyin daha iyi veya daha faydalı olduğuna hükmederse, onu tercihde bulunur da, başka şeylerin önüne geçirir. İnsan hiçbir zaman küçük bir menfâat için, büyük menfaatini terketmez. Daha çok sevdiği veya muvafık gördüğü bir şeyi bırakıp da, daha az sevdiği bir şeyi almaz! Tersine, daha çok sevdiği şey için, daha az sevdiğini rahatlıkla feda ediverir. İstemeyip buğzettiği bir şeyi de, ancak daha çok buğzettiği birşeyden kurtulmak için yapar. îstemiyerek de olsa, onu tercîh etmiş bulunur.

Sonra kendisine akıl ve kalb gibi meleke ve latîfeler verilmiş bulunan insanoğlu; kendi aklı ve vicdanı ile de, sevilen veya sevilmeyen şeylerin birtakım mertebe ve farklılıklar arzetteğini hiss ve idrâk eder. Ve dâima iki sevilen şeyden daha az sevileni bırakıp, daha çok sevileni alır. Kerîh gördüğü iki şeyden de, daha çok kerih gördüğünü terkedip, daha az kerih gördüğünü almak ister. Onun ef âl ve harekâtı veya terkedişleri, hep bu durumda ve bu istikâmette cereyan eder. Bu, insanın yaratılışı îcâbı böyledir.

İnsan, sevdiği bir şeyi nasıl bırakabilir? ancak ondan daha çok sevdiğini elde etmek için! veyahut sevmediği bir şeyi nasıl yüklenebilir? Ancak sevdiği bir şeye kavuşmak veya istemediği bir şeyden kurtulmak maksadı ile. Peki insan aslında sevmeyip kerih gördüğü, buğzettiği bir şeye niçin yönelmez? Bizzat onu neden irâde etmez? Çünkü o, kendisi için, sevip arzu ettiği şeylere zıd düşmektedir. O halde, sevmediği bir şeyi, ancak bizzat sevdiği şeyi tahsile vesîle olacak diye yüklenebilir. Bâzan da, bir, lezzeti ve rahatı elde etmek için, kerih gördüğü şeyi defetmeye çalışır. Meselâ küçük veya büyük abdestini bozmaya hacet duyduğu veya midesini bulandıran şeyi kayedip dışarı çıkarma ihtiyâcında olduğu zaman; sıcak veya sovuğun eleminden, açlık ve susuzluğun eleminden kurtulmak istediği zaman böyle hareket etmektedir. Yâni arzu etmediği bir şeyi yapmakla, sonunda elemden kurtulacağını veya bir lezzet ve rahata kavuşacağını idrâk etmesiyle; o aynı şeyi doğrudan olmasa bile dolayısıyla ve bir bakımdan sevip arzu

etmiş olur. Çünkü o şey, sevip arzu ettiği şeye sebeb ve vesîle olmaktadır. Keza bir mertebeye kadar sevdiği bir şeyi de, ondan daha büyük mertebe ve şiddette istemediği bir şeye sebeb ve vesîle olacağını bildiği zaman da, onu terkediverir. Çünkü onu terketmese, daha büyük zarar ve fesada uğrayacaktır. İşte onun bir mertebede sevdiği şey, onun bir cihetten sevdiği, diğer bir cihetten de sevmediği bir şey olmaktadır.

Demekki insanda bulunan akıl ve idrâk, dâima onun sevdiği veya sevmediği, muvafık bulduğu veya bulmadığı şeyler arasında, gerek onların asılları ve gerekse mertebeleri ve şiddetleri bakımından temyîz ve tercîhîerde bulunup durmakta, insanı böylece fi'il ve harekâtı veya adem-i fî'il ve terkleri bakımından sevk ve idare etmektedir.

Bizim burada bu izahatı vermekten maksadımız, insanın buğzetmek ve kerîh görmek gibi duygularının temelinin de sevgi ve irâde gibi duygular olduğunu iyice açıklamaktır. Yukarıda verdiğimiz açıklamalardan bunun iyice anlaşıldığını sanıyoruz. Eğer bir sevilen veya gerçek sevgili olmasaydı, insanda böyle duygular da olmazdı. Tabiî insan bâzan da, sevip sevmemeyi sevgilisi için değil de, sırf kendisi için duymuş olabilir. Fakat onun bir şeyi, sevgisine veya sevgilisinin sevgisine zıt olduğu için kerih görüp ona buğzetmesi; bu buğzettiği şeyin zıddını sevmiş olmayı gerektirir. O halde kişinin bir şeye olan mahabbeti ne kadar kuvvetli olursa, onun zıddına olan kerahet ve buğzu da o nisbette kuvvetli ve şiddetli olur. Bu, ilâhî ve fıtrî bir kânundur. Aynı zamanda dîn-i mübîn-i islâm'ın da bir kânunudur! Yüce islâmm büyük peygamberi (s.a.v.) bunu bir hadîslerinde aynen şöyle buyurmuşlardır:

'İmân umdelerinin en sağlamı ve yücesi; Allah yolunda sevmek, Allah yolunda buğzetmektir."[51][51]

Yine O islâm'ın büyük peygamberi, bütün ehl-i islâm'ın biricik mürşidi ve rehberi (s.a.v.), bir hadislerinde de şöyle buyurmuşlardır:

---

[51][51] Buhârî, Sahîh'inin kîtâbü't-imân bölümünün, Peygamber Efendimiz'in: "İslâm beş temel üzerine bina edilmiştir" hadîsine âit bâbta tâlîk suretiyle rivayet etmiştir. Cild I, s: 8'de. Keza Hâkim el-Müstedrek'inde, 2/480. Hâkim, bu rivayetinin sahih olduğunu söylemişse de, Hafız Zehebî buna katılmamıştır. Keza İmam Ahmed'in Müsned'inde: 4/286. (Gerek Hâkim, gerekse Ahmed bunu farklı lafızla rivayet etmişlerdir. Daha başkalarının da farklı lafızlarla bunu rivayet ettikleri sabittir. Hafız el-Elbânî'nin tahkikinden anlaşılan:. Bu hadîsin hasen olduğudur. Çeşitli rivayet yollarının toplamı ile hadîs, bu dereceye yükselmiştir. M. Afîfî).

"Her kim Allah için sever, Allah için buğzeder, Allah için verir, Allah için menederse; şüphesiz îmânını kemâle erdirmiş olur."[52][52]

Îmân Nedir?

Peki îmân nedir? Gerçekten îmân; ilim ve ameldir! Ve amel, ilmin semeresi ve neticesidir. O halde amel iki kısımdır:

Birinci Kısım Âmel:

Kalbin sevmek veya buğzetmek suretiyle olan amelidir.

Îkîncî Kısım Amel:

Kalbin ameline tabî olan organların amelidir. Organların ameli ise, fiil veya terk suretiyle olur. Fiil suretiyle olursa vermek, yâni "Allah için vermek" olur. Eğer fiil suretiyle değil de, terk suretiyle olursa, bu da mendir, yâni hadiste geçtiği gibi; Allah için vermemektir.

îşte bunların her dördü de, yâni gerek sevgi ve buğz, gerek fiil ve terk hep Allah için olduğu zaman, elbette kişinin îmânı da kemâle ermiş olur! Ve bu dört şeyden herhangi birinde herhangi bir noksanlık olursa, kişinin imanında da o nisbette noksanlık olur. Aslı

---

[52][52] Ebû Dâvûd, 5/60, no: 4681. Müsned, 3/430. Tirmizî, 4/670, no. 2521. Taberânî, Mûcem-i Kebîr, hadis no: 7613, Beyhakî, el-ftikâd, sh. 178-179. Beğavî, Şerhu's-Sünne, 13/54. Hâkim, el-Müstedrek, 2/164. (Tirmizî bu hadîs için "hasendir" demiştir. Hâkim ise, Buhârİ ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu söylemiş, Zehebî de buna katılmıştır. El-Elbânfnin ve Câsİm el-Fehd'in tahkikatlarından da bunun, bütün rivayet yollarının toplamı itibariyle "hasen" olduğu anlaşılmaktadır. M. Afîfî).

îtibâriyle o îmanda her ne kadar bir noksanlık düşünülmese bile, vasfı îtibâriyle (yâni kemâli, olgunluğu bakımından) onda bir noksanlığın bulunduğu kesindir! Ve bunda, herhangi bir ihtilâf da söz konusu değildir.)

Kâinattaki Bütün Harekâtın, Bütün Meyillerin Ve Kıpırdanışların Aslı Sevgi Ve İrâdedir.

İmdi tekrar edelim ve iyice bilelim ki, bütün kâinattaki, süflî ve ulvî bütün âlemlerdeki harekâtın bütün meyillerin ve kıpırdanı şiarın aslı, mebde1 ve menşei hep sevgi ve irâdedir! Gayesi dahî sevgi ve irâdedir!

Harekâtı ele aldığımızda, görürüz ki o, iradî, tabiî, kasrî olmak üzere üç kısım olarak tecellî ve cereyan etmektedir. Şüphesiz bu farklarda hareket eden varlıklardan kaynaklanmaktadır. Meselâ hareket eden bir varlık, eğer kendinin hareketi hakkında bir şuur ve irâde sahibi ise, onun bu hareketine iradî hareket deriz. Eğer o varlığın kendi hareketi hakkında bir şuuru yoksa veya şuuru var da o hareket hakkında irâdesi bulunmuyorsa, bu takdirde onun bu hareketinin kendi tabîatine uygun olup olmadığına bakılır, eğer uygunsa buna tabiî hareket diyoruz, eğer uygun değilse kasrî hareket diyoruz.

Daha doğrusu ve açık olanı ise, şöyle demektir: "Hareketin başı, ya hareket eden varlığın kendisine mübâyin (ayrı, aykırı, zıd) bir şey olur, veya o hareket ondan değil de ondaki bir kuvvetten meydana gelir. Birinci şıkka göre o hareket, kasrîdir. İkinci şıkka göreyse; eğer hareket eden varlığın bu hareket hakkında şuuru varsa, onun bu hareketi iradîdir, aksi halde tabiîdir.

Göklerdeki ve yeryüzündeki bütün, hareketler; feleklerin, yıldızların, güneş ve ayın, rüzgarların, bulutların, bitkilerin ve hayvanların hareketleri... Hep bu hareketlere müvekkel kılınmış bulunan meleklerdendir. Nitekim yüce Allah, ilgili âyet-i celîleleriyle bu hususu açıkça bildirmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Derken işi tedbîr edenlere."[53][53]

"Derken işleri taksim edenlere andolsun ki!"[54][54]

İşte bu âyetlerde geçen "işleri tedbîr ve taksîm edenler" den maksat meleklerdir. Peygamberlere tabî olan iman ehli müslümanların inanışı budur. Fakat kâinatın yüce yaratıcısını inkâr eden, O'nun gönderdiği peygamberleri yalanlayanlar ise, "bunlar yıldızlardır" derler.

Biz onların bu iddialarım, hayli büyük bir hacimde olan Miftâhü Dâri's-Sââdeh adlı kitabımızda genişçe cevaplandırıp esaslı bir şekilde çürütmüş bulunuyoruz.[55][55]

Allah'ın Kitabı ve Rasûlünün sünneti, sınıf sınıf meleklerin varlığına ve onlardan her bir sınıfın, bir sınıf mahlûkâtâ müvekkel olduğuna açıkça delâlet eder! Evet, yüce Allah'ın yarattığı bu meleklerden bir kısmı dağlara, bir kısmı bulutlara ve yağmurlara, bir kısmı anarahmine müvekkel kılınmıştır. Anarahmine müvekkel kılınmış bulunan melekler, oraya düşen nutfeyi tedbîr edip düzenlerler, tâ onun yaratılışı tamamlanıncaya kadar. Bir kısım melekler de, kulun kendisini korumaya, bir kısım melekler de kulun amelini yazmaya ve korumaya müvekkel kılınmışlardır ki, bunlara, Hafaza melekleri, Kirâmen Kâtibin denilir. Yine bir kısım melekler ölüme, bir kısım melekler de kabirde suâl etmeye me'mûr ve mükelleftir! Eflâki hareket ettirmeye, güneşlerin ve ayların hareketini düzenlemeye me'mûr melekler de vardır. Ateşi yakmaya ve korumaya, cehennemliklere orada azâb etmeye ve orasını emredildiği şekilde tedbîr edip düzenlemeye mükellef melekler de vardır. Yine bâzı melekler de vardır ki, onlar da, cennete, cennetin bakım ve onarımına ve oradaki her şeyi tedbîr edip düzenlemeye mükellef ve me'mûr kılınmışlardır. Şu varlık âleminde yüce yaratıcının en büyük askeri meleklerdir! Onların sınıf sınıf oldukları ve her bir sınıfın kendilerine hâs işleri tedbîr ettikleri hakkında Yüce Kitâb'ta nice âyetler bulunmaktadır! işte onlardan bâzıları: "Andolsun birbiri ardınca gidenlere, rüzgar gibi esip savuranlara, yaydıkça yayanlara,

---

53[53] Naziat suresi, 5

54[54] Zariyat suresi, 4

55[55] Bu bahis, müellifin bu kıymetli eserinin, el-Hancî baskısının cild 2, s. 132 ilâ 240'ta ele alınıp, güzel bir şekilde açıklanmıştır. (M. H. el-Fakî).

öğüt bırakanlara!"[56][56] "Andolsun o söküp çıkaranlara, yavaşça çekenlere, yüzüp yüzüp gidenlere, yarışıp geçenlere, işleri tedbîr edenlere!"[57][57] "Andolsun o sıra sıra dizilenlere, bağırıp sevkedenlere, zikir okuyanlara!"[58][58]

Evet, yüce Allah'ın yarattığı bu meleklerden bir kısmı da rahmet ve azâb melekleridir! Bir kısmı da Arş'ın taşınması ile mükellef meleklerdir. Bir kısmı da, semâvâtın imâretiyle mükellef meleklerdir. Ki bunların bâzıları hep namazda, bâzıları teşbihte, bâzıları da takdîsdedir. Bütün bu meleklerin sayısını sâdece yüce Allah bilir.

"Melek" kelimesi, lafzı itibariyle de başkasının emrini yerine getiren bir elçi olduğunu gösterir. Aslında emir, tamamen Allah'a aittir. Melekler asla emir sahibi değillerdir. Onlar, sâdece Allah'ın emrini infaz ederler. Bu husus da âyetle sabittir. Nitekim ilgili bir âyette şöyle buyurulmuştur:

"Onlar, O'ndan önce söz söylemezler ve onlar, ancak O'nun emriyle hareket ederler."[59][59]

Melekler, ancak Allah'ın emriyle hareket ederler, ancak O'nun emriyle inerler, ancak O'nun emrinden ve izninden sonra iş yaparlar. Melekler, Allah'ın tertemiz, günahsız, mübarek ve mukerrem kullandır. Bir âyet-i celîle de hu hususu şöyle beyân eder: "...Hayır onlar, kendilerine ikram edilmiş (Allah'a yaklaştırılmış) şerefli kullardır."[60][60]

Meleklerin bir kısmı, kendilerini ibâdete verip saf bağlamış, bir kısmı kendilerini tesbîhe vermiştir de bundan başka vazifeleri yoktur. Onların en yüceleri; Allah'ın yakın olup kendilerini böylece ibadete hasredenlerdir. tşte onlar hakkında Yüce Kur'ân'da şöyle buyurulmuştur: "...O'nun yanında bulunanlar, O'na kulluk etmekten büyüklenmezler ve hiç yorulmazlar. Gece gündüz teşbih ederler, hiç ara vermezler."[61][61]

---

[56][56] Mürselat suresi, 1-5

[57][57] Naziat suresi, 1-5

[58][58] Saff at suresi, 1-3

[59][59] Enbiya suresi, 27

[60][60] Enbiya suresi, 26

[61][61] Enbiya suresi, 19-20

Meleklerin başı ve en büyükleri, şu üç melektir: Cebrail, Mîkâîl, İsrafil. Rasûlüllâh (s.a.v.) Efendimiz; yüce Allah'ın bu üç büyük melek üzerindeki rubûbiyeti ile Allah'a tevessülde bulunur, düâ ve münâcatmda şöyle buyururdu:

"Ey Cebrâîl, Mikâîl ve İsrafil'in Rabbi, göklerin ve yeryüzünün yaratıcısı, gizli ve aşikâr herşeyin âlimi olan Allah'ım! Kullarının üzerinde ihtilâf edip durdukları şey hakkında ancak Sen hüküm vereceksin! Hakikatin ne olduğu hakkında insanların ihtilâf ettiği şey için izninle beni hidâyette kıl! Çünkü Sen, dilediğini dosdoğru yola hidâyette kılarsın."[62][62]

işte Allah'ın Rasûlü, Allah'ın rubûbiyet-i âmmesi ve, insanlığın hayâtı ile ilgili ve vazifeli bu üç büyük melek üzerindeki rubûbiyet-i hâssası ile yüce Allah'a tevessülde bulunuyor da, dua ve niyazında böyle diyor!

Cebrail, ruhların ve kalblerin. hayâtı kendisiyle kâim bulunan İlâhî vahiy ile vazifelidir. Mîkâîl, yeryüzünün, bitkilerin, hayvanların hayâtı kendisiyle kâim bulunan yağmurlar ile vazifelidir. İsrafil ise, sûra üflemekle müvekkel bir melektir ki, bu da ba'sü bâdel-mevtin, yâni öldükten sonra dirilip hayâta kavuşmanın sebebi olan bir vazifedir. Rasûlüllâh Efendimiz, her biri hayâtın bir şubesi ve bölümü ile müvekkel ve me'mûr bulunan bu üç büyük meleği, bu suretle duasında zikretmiştir. Yâni Allah'ın onlar üzerindeki özel rubûbiyetini de dile getirerek: Allah'ın rubûbiyeti ile Allah'a tevessülde bulunmuştur. (Yoksa o meleklerin adı ile veya zâtı ile tevessülde bulunmamıştır.) Yüce Allah'a, ancak Allah'ın rubûbiyeti ile tevessülde bulunduğu bu dualarında, bu üç büyük melekten her birinin, insanlığın ve diğer varlıkların hayâtının bir bölümü ile böylece faydalı hizmetler verdiklerine de işarette bulunmuştur. (Yâni Azrail (a.s.), hayâtla değil de mematla ilgili vazife yaptığı için, onu bu duasında zikretmemiştir.[63][63]

Yüce Allah Kur'ân'da Cebrail kulunu, övgülerin en güzeli ile övmüş, sıfatların en güzeli ile vasıflandırmış da şöyle buyurmuştur: "Gerçekten o, kerîm bir rasûlün (Cebrail

---

[62][62] Müslim, 1/534, hadis no: 200/770. Tirmizî, 6/484) no: 3420. Ibni Mâce, 1/431, no: 1357 (Bu rivayetlerin hepsi, Âişe (r.a.)'dandır.)

[63][63] İşte Rasulüllah Efendimiz duasını böyle yapıyor, böyle tevessülde bulunuyordu. Duada ve tevessülde O'ndan ayrılmak, O'nun sünnetine muhalefet etmek elbette cehalet ve gafletten kaynaklanan bir iş olup, sonu da dalâlet ve hüsrandır. Yine cehalet ve gaflet sebebiyledir ki, bazı kimseler; Rasulüllah'ın bu duasına Azrail'i de katmak suretiyle ilave yapmaya yeltenmiş ve kendilerince acaib bir dua icad etmişlerdir.

gibi şerefli bir elçinin Allah'tan alıp getirdiği) sözüdür. O elçi, güçlüdür. Arş sahibi Allah'ın yanında çok değerlidir."[64][64] Yine onun hakkında buyurulmuş: "Orada (melekler tarafından kendisine) itaat edilir, üstelik güvenilir."[65][65]

işte bu güzel sıfatların sahibi Cebrail (a.s.)dır. Yüce Allah onu; kendisinin elçisi olmakla, yanında çok şerefli olmakla, kuvvet ve mekânet sahibi olmakla, itaat edilir ve güvenilir olmakla vasıflandırmıştır! Ve bunun için kendisine Melekü'l Vahiy, Emînü'l Vahiy denilmiştir. Şüphesiz o, Vahiy Meleği'dir ve Allah'ın vahyi üzerinde tâm emindir!

Onun şeref ve kereminden biri de, melekler içinde Allah'a en yakın melek olmasıdır. Ve o, ilgili âyette bildirildiği veçhile "kuvvet sahibi, güçlü" bir melektir. Onun ne kadar güçlü olduğunu gösteren olaylardan biri de, Nûh kavminin şehirlerini bir kanadı ile kaldırıp yukarıya çıkarması ve sonra tersine çevirivermek suretiyle Nûh kavmini batırmasıdır. O, kendisine yüce Allah tarafından ne emredilirse onu yerine getirmeye güç ve iktidar sahibidir. Me'mûr bulunduğu şeyi yerine getirmekten âciz değildir. Allah'tan kendilerine gelen emirler hakkında da gökteki melekler kendisine itaat ederler.

Yüce Kur'ân'da; Emîn yâni güvenilir olmakla vasıflandığına göre, aynı zamanda bu, onun sadâkatini ve nasihatini de iktizâ eder. O halde o, iyi ve iyiliği seven bir melek olduğu gibi, Allah ile Allah'ın peygamberleri arasındaki aracılığında da son derece sâdıktır. Allah'tan aldığı emirleri, vahiyleri noksansız ve ziyadesiz olarak aynen tebliğ eder.

Kuvvet, mekânet, emânet, kurbiyet gibi sıfatlar onda toplanmış ve o; Allah'ın melekeri içinde Allah'a en yakın melek olmuştur.

Mekânet ve emânet sıfatlarının Cebrâîl (a.s.)'da toplanmış olmasının bir benzerini de, Mısır azizinin Yusuf (a.s.) için olan şu sözünde görüyoruz: "Sen artık bugün yanımızda mekânet sahibi emîn bir kimsesin."[66][66] Cebrail'de kuvvet ve emânet sıfatlarının toplanmış olmasının bir benzerini ise, Şuayb (a.s.)'m kızının Mûsâ (a.s.)

---

[64][64] Tekvir suresi, 19-20

[65][65] Tekvir suresi, 21

[66][66] Yusuf suresi, 54

hakkında olan sözünde görmekteyiz. O, bu hususta babasına şöyle demişti: "...Gerçekten ücretle tuttuklarının en hayırlısı budur. Hem güçlü ve güvenilir bir adamdır."[67][67]

Yüce Allah, yine Cebrâîl hakkındaki bir âyetinde şöyle buyurur: "Büyük bir mirra sahibi melek doğruldu da, gerçek meleklik şeklinde ona göründü."[68][68] Kur'ân tercümanı olarak bilinen îbni Abbâs hazretleri bunu, "zû manzarin hasenin=çok güzel bir görünüş sahibi" diyerek açıklamıştır. Katâde, "çok güzel bir yaratılışta olan" mânâsında almıştır. Büyük müfessir îbni Cerîr ise şu açıklamayı getirmiştir: "Yüce Allah, Cebrâîl hakkında "zû mirratin" buyurmakla onun; vücûd've cisim îtibâriyle hiçbir eksiğinin bulunmadığını, tam bir sıhhat ve selâmet sahibi olduğunu murad etmiştir. Nitekim insan da, tam bir sıhhat ve selâmet üzere olduğu zaman, kuvvetli olur."

Mirra kelimesi Mirar kelimesinin tekilidir. Burada bununla sıhhatli ve düzgün olmak mânâsı kastedilmiştir. Nitekim bu, Peygamber'in (s.a.v.) bir hadislerinde de bu manâda geçmektedir. O hadis aynen şöyledir:

"Bir zengin için veya sıhhati yerinde, vücudu düzgün birisi için sadaka helâl değildir."[69][69]

Âyetteki "mirra" kelimesinin kuvvet mânasına alanlar, bu hadîse dayanmak istemişlerdir. Fakat bu şekildeki bir istidlal zayıftır. Zira kuvvet mânâsını ifâde eden âyet, bu âyetten bir önceki âyettir. Bu, bu mânâda alınsa, onun tekrarı olurdu. Bu bakımdan bunu zayıf buluyoruz. Hadîste geçen "mirra" kelimesinin kuvvet anlamına olduğunda ise şüphe yoktur. Yâni hadisteki "rairra" kelimesini, "manzara-i hasen= güzel görüntü" anlamına almak imkânsızdır. Âyette geçen mirra kelimesini ise, îbni Cerîr'in de açıkladığı gibi, vücûd ve cismin, zahirî ve bâtınî bütün âfet ve eksikliklerden selâmette ve tam bir sıhhatte olması mânâsına almak, daha doğru ve daha açıktır. Çünkü vücuddaki aksaklık veya eksiklik, yaratılış ve terkibdeki zayıflıktan gelir. O halde âyetteki mirra kelimesi; güzellik ve cemâlde kemâl üzere bulunmayı tazammun eden tam bir güç ve sıhhattir. Bu sıfatlar; Cebrail'in (a.s.) sıfatlarıdır. Şüphesiz en iyi bilen Allah'tır!

---

[67][67] Kasas suresi, 26

[68][68] Necm suresi, 6

[69][69] Ebû Dâvûd, 2/285, no: 1634. Tirmizî, 2/42, no: 652. (Tirmizî bu hadisin hasen olduğunu söylemiş ve "sadaka helâl olmaz" yerine: "istemesi, dilenmesi helal olmaz" lafzını rivayet etmiştir). Keza Dâ, 2/118, Hâkim Müstedrek'inde, 1/407, (hadîs, rivayet tariklerinin toplamı itibariyle sahihtir. M. Afîfî).

Allah'ın ilmine, kudret ve hikmetine îmân ve îtimadları tâm olmayan insanların nasıl delâlete düştüklerini göstermesi bakımından, bir Asr-ı Saadet olayını da şöyle anlatırlar: "Yahudilerden bir grup, Peygamber Efendimiz'e gelip: "Sana haber ve vahiyleri getiren arkadaşın kimdir, hangi melektir? Çünkü her bir peygambere haber getiren bir melek vardır" dediler. Peygamber (s.a.v.) ise cevâbında: "Bana haber getiren melek Cebrail'dir!" buyurdu. Bunun üzerine onlar dediler ki: "Cebrail, harb ve kıtal emriyle gelen bir melektir! O bizim düşmanımızdır. Eğer Cebrâîl yerine, Mîkâîl'dir deseydin, sana îmân ederdik! Çünkü Mîkâil nebat, yağmur ve rahmet emriyle gelen bir melektir!" İşte bu sebebledir ki yüce Allah şu âyetlerini inzal buyurmuştur: "Her kim Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikâil'e düşman olursa, bilsin ki Allah da inkâr edenlerin düşmanıdır! Andolsun sana apaçık âyetler indirdik, onları yoldan çıkmışlardan başkası inkâr etmez."[70][70]

Esas açıklamak istediğimiz odur ki: Yüce Allah, bütün kâinata, ulvî ve süflî bütün âlemlere müvekkel melekler koymuştur. Kâinatta cereyan eden bütün işleri, Allah'ın bu melekleri düzenler! Fakat onların âlemi tedbîri, dâima yüce Allah'ın izni, dilemesi ve emriyledir. Buna dâir pekçok âyetten bâzılarını yukarıda arzettik. Bu ilgili âyetlerden bir kısmında âlemin tedbîri, meleklere izafe edilirken, bir kısmında da tedbîr, yüce Allah'a izafe edilmektedir. Bunun anlamı şudur: Şüphesiz mutlak tedbir Allah'ındır! Emir, izin, dileme ve irâde Allah'a aittir. Tedbîre müvekkel melekler ise, bizzat tedbîr ve işin mahallinde bulunarak, o hususta emre uyarak işleri düzenlerler.

Bu, tedbîr işinde böyle olduğu gibi, vefat ettirme işinde de böyledir. İlgili âyetlerden bir kısmı vefat ettirmeyi meleklere izafe ederken, bazı âyetler de bunu yüce Allah'a izafe eder. Meselâ bir âyette: "O kullarının üstünde tek hâkimdir! Size koruyucu melekler gönderir, nihayet birinize ölüm gelince, elçilerimiz onu vefat ettirirler (canını alırlar), onlar vazifelerinden hiç geri kalmazlar" buyurulur.[71][71] Bir diğer ayette ise şöyle buyurulmuştur: "Allah, ölüm sırasında onları vefat ettirir (canlarını alır), ölmeyenleri de uykularında bedenlerinden alıp kendilerinden geçirir; sonra ölümüne hükmettiğini tutar, ötekilerini de belli bir süreye kadar bedenlerine gönderir. Şüphesiz bunda, düşünen bir toplum için ibretler vardır."[72][72]

---

[70][70] Bakara suresi, 98-99
[71][71] En'am suresi, 61
[72][72] Zümer suresi, 42

Görüldüğü gibi önceki âyette vefat ettirme işi meleklere izafe edilmiştir. Sonraki âyette ise bu, Allah'a izafe ediliyor. Bu ve daha diğer benzerlerinin anlamı: vefat ettirme işi, mutlak olarak Allah'a aittir. Bunun izni, emri, irâde ve dilemesi O'ndandır. Fakat bizzat bu işi ele alıp kucaklamak, bu işi vefat mahallinde bulunarak düzenlemek, bununla memur bulunan meleklerin işidir. Yâni meleklerin tedbîri ve tasarrufu, mutlak değildir, dâima Allah'ın emri, izni ve irâdesiyîedir.

Şüphesiz her şeyi yaratan ve yaşatan yüce Allah olduğu gibi* anarahmine düşen nutfeyi ve o nutfeden insanı yaratan da yüce Allah'tır! însanm yaratılmasına müvekkel melekler ise; bu hususta insanın anarahmine düşmesinden tâ işin sonuna kadar kendilerine izin ve vazife verilen hususlarda vazife yaparlar. İnsanın anarahminde yaratılması, bir tavırdan diğer tavra nakledilmesi, ona bir suret verilmesi, onun kat kat karanlıklar içinde korunması, rızkının, ilminin, ecelinin, şakâvet ve saadetinin yazılması ve diğer işlerinin, söz ve ahvâlinin kayda geçirilmesi, dünyâya geldikten sonra eceline kadar korunması, eceli gelince de vefat ettirilmesi, götürülüp yüce yaratıcısına arzedilmesi gibi çeşitli hususlarda müvekkel ve me'mûr bulunurlar. Bizzat bu işleri ele alıp düzenlerler. Kabirde, haşirde âhirette de böyle, insana verilen nîmet ve saadetle müvekkel melekler olduğu gibi, çektirilen azâb ve ıkâb ile müvekkel melekler de vardır.

İnsanı îmân ve tevhidinde tesbît eden (sabit ve devamlı olmasına yardım eden), faydalı şeyleri talîm ve ilham eyleyen, onu koruyupsavunan meleklerdir. Bu melekler; aynı zamanda insanın dünyâ ve âhirette evliyası, dostları ve yardımcılarıdır. Bir kötülükten sakınmak üzere korkulu bir rü'ya gördüğü zaman, bunu ona iyilik olsun diye gösterenler, sevdiği şeyleri de kalbi iyice o hususta pekişsin diye gösterip tecellî ettirenler yine meleklerdir, insan, nimet sebebiyle nimeti vereni hatırlayıp şükrettiği zaman, hayrı hatırlayıp ona yöneldiği, kötülükten sakındığı zaman, kendisine yakın ve yardımcı olan; yine Allah'ın bunlara müvekkel kıldığı meleklerdir.

Evet, melekler insanın evliyası ve yardımcılarıdırlar. Hafazası (koruyucusu), muallimi, nâsihatçısı, hayra davet çişidirler. Onun günahlarının affı için de istiğfar ediverirler. İnsan, Allah'ın tâatinde olduğu müddetçe melekler kendisine hep salât ederler, inşan hayrın muallimi bulunduğu müddetçe melekler de kendisine hayrın muallimliğini yapıp yardım ederler. Ona, rü'yasında Allah'ın keramet ve rızâsını müjde ederler! Keza ölüm gününde de, tekrar dirilme gününde de kendisine ilâhî müjdeyi

ulaştırırlar. Mü'mini dünyâ hakkında zâhid (dünya süs ve makamlarından feragat eden), âhiret hususunda rağbet eden, unuttuğu zaman ona hatırlatan, kulluk vazifeleri hakkında usanç geldiği zaman neşe ve gayret veren, korktuğu vakit şebât ve metanet veren, kendisinin dostları ve yardımcıları bulunan meleklerdir!

Melekler, Allah'ın yaratmasında ve emrinin yerine gelmesinde Allah'ın elçileridirler! Allah ile kulları arasında sefîrdir onlar. Allah'ın huzurundan ilâhî emirle inerler, emrin infaz mahalline gelip infaz ederler. Yine O'nun huzuruna Onun emriyle çıkarlar. Bütün âlem, yeryüzü ve gökler, melekler ile dopdoludur! Yerde ve göklerde, meleklerin bulunmadığı bir yer yoktur! Her yerde, kıyam hâlinde, rükû hâlinde, secde hâlinde melekler vardır! Her gün, Beyt-i Mâmûr'a onlardan yetmiş bin melek girer ve bir daha girmesi için de kendilerine sıra gelmez. [73][73]

Yüce Rabbimiz'in izzet ve hikmet fermanı, gönül dertlerimizin biricik dermanı Yüce Kur'ân, çeşitli işler ve vazîfeler gören, kâinattaki işleri düzenine koyan, çeşitli yetki ve mertebelerde bulunan, sınıf sınıf, kısım kısım, melekleri anlatan âyetlerle doludur! Diğerlerine olduğu gibi, bunlara da aynen inanan bir kul; yüce Allah'ın saâdetli bir kuludur! Hidayet ve saadet getiren bu âyetlerin bâzılarını daha görmek isteyenler; Bakara Sûresi âyet 30-34'e, Kadr Sûresi âyet 4'e de bakıversinler! Bakıversinler de, hidâyet ve saadete, tam yakîne ersinler!

Rasûlüllâh Efendimiz'in hadîs-i şeriflerinde de meleklere çok yer verilmiş, bu hususta burada anlatılmayacak kadar hadîsler vârid olmuştur. Önemine binâendir ki "meleklere îmân" islâmm îman temelleri arasında yerini almış, amentü'nün beş esâsından biri olmuştur. Bilindiği gibi bu beş esâs şöyledir:

1- Allah'a îmân,

2- Allah'ın meleklerine îmân,

3- Allah'ın kitaplarına imân,

4- Allah'ın elçilerine îmân,

---

[73][73] Hakim el-Müstedrek, Tûr sûresinin tefsiri bölümü, 2/468. (O, bunu Enes'den (r.a.) rivayet etmiş, "Buhari ve Müslim'in şartlarına göre sahih" olduğunu söylemiştir.) Keza, Buhari, kitabü bed'il-halk, 4/87. Müslim, kitabü'l-iman, 1/145, no: 259/160. Müsned, 3/149.

5- Ahiret gününe-îmân.[74][74]

İmdi biz maksadımıza dönelim: Bütün kâinatta, ulvî ve süfli bütün âlemlerde meydana gelen iş ve hareketler; Allah'ın melekleri vasıtasıyla olmaktadır. Irâdî olan hareketlerin tamâmı, irâde sahibini yapmak istediği işi yapmağa iten irâdeye tâbîdir. Bunun için bu kabil hareketlere iradî hareketler denilmiştir. Tabiî hareketin sebebi ise, hareket eden varlığın, varlığının gayesini gerçekleştirmek üzere kendisindeki meyil ve talebtir. Ateş hareket eder, bitki hareket eder, rüzgarlar hareket eder. Ve işte bunların hareketleri de bu kabildendir. Ağırlığı bulunan bir cismin, yukarıdan aşağıya doğru hareket etmesi de bu kabildendir. Çünkü o, tabîati îcâbı, merkezdeki karar kılacağı yeri arar, oraya iner. Herhangi bir kuvvet ve engel ile karşılaşmadığı takdirde onun hareketi böyle cereyan eder. Kasrî harekete gelince: Meselâ ağırlığı bulunan bir cisim, kendi tabîatinin icâbının aksine aşağıdan yukarıya doğru çekilmektedir. O, üzerinde etki eden ve kendisini yukarıya doğru çeken bir diğer varlığın te'sîrinden, zorunlu olarak böyle hareket etmektedir. Bu durumda, gerek tabiî hareketler, gerekse kasrî hareketler, aslî hareketler değildir. Çünkü bu hareketlerde hareket eden varlıkların şuuru ve irâdesi bulunmamaktadır. O halde aslolan, şuur ve irâde sahibi varlıkların hareketleridir.

Muhabbetin Meşru Ve Makbul Olması, Mahbûbun (Sevilenin) Hak Ve Meşru Olmasına Tâbîdir.

Muhabbet eden (sevgi besleyen) varlık, mahbûbunu (sevgilisini) aramak, ona kavuşmak ve bu suretle kemâle ve murada ermek üzere hareket ediyor! Onun bu hareketinin temeli muhabbettir. Her seven kalb, sevdiğine doğru hareket halindedir. Eğer kalbde mahabbetü'llâh (Allah sevgisi) varsa, o kalbin irâdesi hep Allah'a doğru

---

74[74] Buharî, kitâbü'l-imân, 1/18 (Ebû Hüreyre şöyle der: "Peygamber Efendimiz, birgün insanların yanına çıkmıştı. Biri gelip kendisine: İmân nedir? diye sordu. O da: "İmân: Allah'a O'nun meleklerine, O'na kavuşacağına, O'nun peygamberlerine ve öldükten sonra dirilmeye inanmandır" buyurdu."

Keza: Müslim, 1/37, no: 1/8. (Müslim'in rivayetinde: "...Aynı zamanda hayır ve şer herşeyin Allah'ın takdiri ve yaratması ile meydana geldiğine (O'ndan başka yaratıcı olmadığına) inanmandır!" ifâdesi mevcuttur.) M. Afîfî.

Keza: İbni Mâce, 1/24-25, no: 63. (Ebû Hüreyre'den Buhârînin lafzıyla, Ömer'den Müslim'in lafzıyla rivayet etmiştir.) Keza Müsned, 2/426, 4/130.

olacak ve o kalb, Allah'ın yakınlığım ve hoşnutluğunu bulacaktır! Çünkü o kalbin tamâmı, Allah sevgisi ile ve bunu destekliyen diğer makbul ve meşru sevgilerle dolacaktır. Bunun için, o, yalnız Allah'ı ve Allah'ın sevdiklerini sevecektir! Rahman'ı sevdiği gibi Kur'ân'ı da sevecek, Kur'ân'm emrettiği ilmi, îmânı, sâlih amelleri de sevecektir! Eğer kulun kalbine madde sevgisi hâkim olmuşsa, o da şüphesiz dünyâ metâını, parayı sevecektir. Eğe kalbe şirk ve küfür yerleşmişse, o da putları ve putlarına tapınıp yakın olmayı sevecek, putlarına toz kondurmayacaktır. Eğer kalbe kadm ve-taze oğlancıkların sevgisi girmişse, o da bu yolda harekete geçecek, bu sevdiklerini taleb edecektir. Evet, her kim neyi seviyorsa onu arayacak, ona kavuşmak için hareket edecektir. O sevdiği şeyi anacak, başkasını hiç düşünmeyecektir. Eğer dikkat edersen görürsün ki, kalbini kadın ve taze oğlancıkların veya mûsikî meclislerinin sevgisine kaptıran birisi, Şer'î ilimlerden, îmânı takviye eden marifet ve hikmetlerden hiç hoşlanmaz! Bunları duyduğu zaman neşesi kaçar ve oradan hemen ayrılır! Kur'ân okunan yerde duramaz. Fakat sevdiği kadın veya oğlancık anıldığı zaman, mest olup kendinden geçer! Sanki latîf bir rüzgara mâruz kalmış nârın bir fidan gibi salınmaya başlar. Coşar, coşar ve gözyaşları döker. Zahiri ve bâtmı, içi ve dışı, ruhu ve bedeni o sevgi ve sevda deryasına garkolur!

Fakat bu sûrî, maddî ve mecazî aşklar, hep helak olup gidecektir! Sevdâlılarını sonunda çok ciddî bir şekilde pişman edecektir. Çünkü bu sevgiler; makbul ye meşru değildir. Haram ve bâtıldır. Ancak Allah sevgisi ve Allah için olan sevgiler daimî ve ebedîdir! saadet ve selâmet getiricidir! Çünkü Allah, ezelî olduğu gibi, ebedîdir! İlgisi Allah olan sevgiler ve bu sevgilerin güzel neticeleri de ebedîdir! hep devam edip gidecektir. Gayesi ve ilgisi madde ve suret olan sevgiler ise böyle değildir. O sevgilerin muhatabı ve sebebleri ortadan kalktığı zaman, kendileri de yok olup gider! Ortada sevgi ve sevdanın sebebi kalmamış ki, sevgi kalabilsin. Fakat ilgisi ve sebebi Allah olan sevgiler, "sebeblerin kesilip parça parça dağılıp yok olduğu bir günde" bütün güzelliği ve güzel olan meyveleri, semereleri ile bakî ve dâim kalacaktır. Nitekim insanı kendisini tanıması ve sevmesi için yaratmış bulunan yüce Allah, bir âyet-i kerîmesinde de şöyle buyurmaktadır:

'İşte kendilerine ilgi duyup uyulanlar, uyanlardan ayrıhp uzak durdular! Azabı da gördüler. Ve aralarındaki bütün esbâb (ilgi ve bağlar) kesilmiştir."[75][75]

---

[75][75] Bakara suresi, 166

işte kesilen bu esbâb, ilgi ve bağlar; tefsir âlimlerimizin de açıkladıkları gibi dostluk ve sevgi bağları, dünyadaki maddî ve sûrî sevgiliye kavuşmalar, kan ve ten bağları, Allah için olmayan fiil, amel ve hareketlerdir. Bu kabil ilgi ve bağların, İlâhî azabın göründüğü bir günde, parça parça kesilip yok olması mukadderdir, kaçınılmazdır, îmân ve ihlâs sahiplerinin esbabı ise, o günde dahî kesilmeyecektir! Çünkü onların esas sevgisi Allah'adır. Diğer sevgileri ise, yine Allah için olduğundan makbul ve meşru sevgidir. İlgisi, bağı ve gayesi Allah olduğu için, (yâni sebebi hiç bir zaman geçici olmayacağından) ebedî ve bakîdir. Dünyâda ve ahirette son bulmayacaktır! Allah için seven bir kul, hiçbir zaman pişman olmayacaktır!

Seran Beğenilip Övülen Muhabbetin Aslı, İbâdetin Hakka Tahsisini İçeren Muhabbetüllâhtır.

Evet, şer'an beğenilip-Övülen mahabbetin aslı, ibâdetin Hakka tahsisini gerektiren ve kapsayan Mahabbetüllâh'tır! Allah'ın kullarına emrettiği ve yaratılmışları sebebine yarattığı şey de işte budur! Hiç bir şeyi, hiç bir veçhile O'na ortak koşmaksızm yalnız O'nu sevmektir! Bu, öylesine eşsiz ve emsalsiz bir sevgidir ki, O'ndan başka hiçbir varlığa ibâdet etmeyip, sâdece ve sâdece O'na ibâdet etmeyi ihtiva eder. Bütün sevgilerin ve iyiliklerin temeli bulunan bu sevgiyi ihlâl eden şey; O'ndan başkasını O'nun için sevmek değil, O'ndan başka herhangi bir varlığa tapınıp sığınmaktır! O'ndan başkasına ibâdettir.

İbâdet Nedir?

İşte bu noktada diyelim ki: "Peki ibâdet nedir?" İbâdet, kupkuru bir takım hareket ve şekiller değildir! İbâdet; son derece tezellül ve. ta'zîm ile, son derece mahabbeti ihtiva eden ameldir, İşte bunun içindir ki ibâdet, Allah'tan başkasına yapılamaz! Asla Allah'tan başkasına tapılamaz! işte bunun içindir ki ibâdet (yâni tapınma), aşk ve mahabbetten çok üstündür! Çünkü aşk ve mahabbet; bir amelin ibâdet sayılabümesi için o amelde

bulunması gerekli olan şeydir! Eğer aşk ve mahabbet yoksa, o amel, nasıl ibâdet sayılır? İnsan, sevmediği bir şeye, nasıl tapınabilir? Bundan dolayıdır ki, madde ve suret sevdâlısı bile, sevdalandığı sevgilisine hitaben; "Sevgilim! Sana o kadar âşıkım, okadar âşıkım ki, adetâ sana tapıyorum" diye seslenir! O bu seslenişi ile, sevgilisine olan aşkının, tâ tapınma mertebesine kadar çıktığını ifâde etmek ister. Nerde kaldıki kalbine Mahabbetüllâhı yerleştirmiş bulunan Hakk âşıkı, Allah sevdâlısı bir mü'min; ibâdetini (Allah'a olan kulluk ve tapınmasını), aşkının altında tutsun? Tapınmanın, sevmekten daha büyük bir şey olduğunu unutsun? ibâdetin mânâ ve mâhiyetinde gaflete düşmek, aşkı ibâdetten de üstün birşey zannetmek* şuurlu bir mü'minin sânından değildir! Şuurlu bir mü'min; o tertemiz Allah sevgisi ile gelir, mahabbet ve ta'zîminin son derecesi ile yüce Allah'a İbâdetini edâ eder! O büyük sevgisi, o üstün saygısı ile, sanki bütün mâsivâdan (Allah'tan başkasından) ayrıhp yüce Allah'a gider! Böyle büyük sevgilerle, üstün saygılarla edaya çalıştığı ve ibâdet dediği hiç bir işini, Allah'tan başkası için yapmaz, yapamaz! Çünkü mü'min, ibâdet denilen bütün amel ve ef âli, yüce Allah'a tahsis etmek mecburiyetinde bulunduğunu idrâk etmiş bir kimsedir.

Şurasını da bilmek gerektir ki, mahabbet; gerek miktar ve mertebe olarak, gerekse vasıf ve keyfiyet olarak pekçok nevileri içinde bulunduran bin cins, pekçok çeşitleri olan bir şeydir. Bunun için, bu nevilerin her biri, yüce Allah hakkında kullanılmamaktadır. Meselâ: "Kul, mevlâsma âşık olup sevdalandı" denilirse de, "Allah kuluna âşık oldu!" denilmez. Yâni böyle denilmesi, şer'an sabit olmamıştır. Çünkü bu gibi tâbirler, Yüce Allah'ın Allahlık sânına yakışmamaktadır. Fakat mahabbet lafzı kullanılmaktadır. Yâni bu, şer'an olan bir şeydir. Meselâ bir âyet-i celîlede şöyle buyurulur:

"O onlan sever, onlar da O'nu severler."[76][76]

Yine bir âyette şöyle buyurulur:

De ki: "Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin."[77][77]

Yine bir âyette de şöyle buyurulmaktadır:

'İnsanlardan kimi Allah'tan başka eşler ortaklar edinir de, onları Allah sever gibi

[76][76] Maide suresi, 54

[77][77] Al-i İmran suresi, 31

severler! Mü'minler ise, en çok Allah'ı severler. (Onlar, Allah için sevmekte çok kuvvetli, çok ileri ve diridirler.)"[78][78]

Allah'ın indirdiği bütün kitapların medarı ve esâsı; bu Allah sevgisi ve bu Allah sevgisinin levazımı ve gerekleridir. Bütün ilâhî ve semavî kitaplar, başından sonuna kadar bunu emreder, bunun zıddmdan da nehyeder. Bütün darb-ı meseller, hikâye ve kıssalar, mikyaslar ve mizanlar hep bu iki farklı mahabbet üzerinde ve bunların sahiplerinin hâlleri ve âkibetleri hakkındadır. Şer'an beğenilip övülen mahabbetin ve bunun zıddmın ne olduğunun beyânı sadedindedir.

Bir kimse ki Allah ve rasûlünü bütün sevdiklerinden daha çok sevmez, mümkin değil o kimse îmânın halâvetini bulamaz, tadını tadamaz! Nitekim Buharı ve Müslim'in Sahihlerinde Enes'den (r.a.) rivayet ettikleri hadîs-i şerîf, bu îmânı ve islâmî hakikati dile getirmektedir! İşte bu hadîslerinde Rasûlüllah Efendimiz aynen şöyle buyurur:

"Her kimde şu üç şey bulunursa îmânın tatlılığını duyar! Allah ve Rasûlü'nün kendisine herşeyden daha sevgili olması, sevdiklerini ancak Allah için sevmesi, ateşe atılmayı asla istemediği gibi, küfre dönmeyi de asla istememesi.[79][79]

İlgili hadîsin diğer lafzı: "îmânın tadının ancak kendisinde şu üç şey bulunan kimseler tadar" diye gelmiştir.[80][80] Yine Buharı ve Müslim'in Sahîhlerindeki bir hadîslerine göre, Raeûlüllâh (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Varlığım elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, ben sizden herhangi birinize, kendi babasından, çocuğundan ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça o kimse iman etmiş olmaz."[81][81]

işte bu sebebledir ki bütün peygamberlerin daveti, yalnız Allah'a ibâdet edilmesi ve hiçbir şeyin hiçbir veçhile Allah'a ortak koşulmaması üzei'inde ittifak etmiştir! ibâdetin aslı, temeli, tamâmı, kemâli ise mahabbettir! Rab sübhânehû ve tekaddes hazretlerini, mahabbette ifrâd ve tevhîd etmektir. Ne ibâdette, ne de ibâdetin temeli olan mahabbette O'na asla eş-ortak koşmamaktır.

---

[78][78] Bakara suresi, 165

[79][79] Buhârî, 1/9. Müslim, 1/66, no: 67/43. Tirmizî, 5/14, no: 2623. Ibni Mâce, 2/1338. Müsned, 2/298.

[80][80] Bir önceki kaynaklar.

[81][81] Buhârî, 1/9. Müslim, 1/67, no: 69/44.

Bu iki büyük esâsı ihtiva ve ifâde eden cümle ise, islâm'a ancak kendisiyle girilen ve islâm da ancak kendisiyle kemâle erilen kelime-i tevhîddir! insanın kanını ve malını koruması da ancak buna şehâdet getirmek ile mümkindir. Âhiretin ebedî husrân ve azabından korunmanın yolu da ancak bu islâmî tevhidi kalb ve dil ile gerçekleştirmektir! Bütün zikirlerin afdalı (en büyüğü ve en faziletlisi) de, şüphesiz yine bu islâmî tevhidin zikridir. Nitekim muhaddis İbni Hıbbân Sahîh'inde şu hadîsi rivayet etmektedir:

"Zikrin afdah, lâ ilahe illallah1 tır."[82][82]

Bütün âlemler ve insanlık için hidâyet ve kudsiyet kaynağı bulunan Yüce Kur'ân'm bu islâmî tevhîdi ifâde ve ihtiva eden müstakil bir âyet-i celilesi ise; Kur'ân âyetlerinin seyyidi ve Âyete'l Kürsî denilen âyetidir. Yine Yüce Kur'ân'm müstakil ve küçük bir sûresi hâlinde bu islâmî tevhîdi ifâde ve ihtiva eden sûresi de, Ihlâs Süresidir ki, Kur'ân'm üçte birine muâdil olduğu sahih hadîslerle sabittir ve Kur'ânî tevhîdi tahkik etmekte, her nevî şirk şaibelerinden hâlis ve uzak kılmaktadır.[83][83]

Tevhidin Dindeki Ve Müslümanın Hayatındaki Yeri Ve Değeri

İslâmî tevhidin dindeki ve müslümanın hayatındaki yeri ve değeri çok büyüktür! Yüce Allah; bütün peygamberlerini bununla göndermiş, bütün kitaplarını bununla indirmiştir. Bütün din ve şerîatlerin temeli tevhiddir. Tevhîdsiz, ne din olur, ne îmân! ne ibâdet olur, ne de ahlâk. Gerek inançla, gerek amelle ilgili bütün dînî hükümlerin temel şartı tevhîd'tir! Hepsinin esâsı ve gayesi, tevhîdin tahkîki ve tevhîdin tekmilidir. Yüce

---

[82][82] Tirmizî, 5/462, no: 3383. İbni Mace, 2/1249. Müsned, 5/169. İbni Hıbbân'dan naklen: Mevâridü'z-Zaman, hadis no: 23, 26. Müsned, bu hadisi şu lafızla rivayet eder:

Rasûlüllâh Ebû Zer'e hitaben: "Bir seyyie (kötülük) yaptığı zaman, hemen arkasından bir hasene işle ki, o seyyieye keffâret olsun!" buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Rasûlü, la ilahe illallah hasenelerden biri midir?" dedim. Rasûlüllâh da: "Bu, hasenatın en fazîletlisidir" buyurdu.

[83][83] Buhârî, 8/105. Müslim, 2/556, no: 259/811. Ebû Dâvûd, 2/152, no: 1461. Tirmizi, 5/167, no: 2896. Nesaî, 2/171.

Buhârî'nin rivayeti şu lafızladır: "Ebû Saîd el-Hudrî: Adamın biri, birisinin hep "Kul hüvallâhü ehad" sûresini okuduğunu işitti. Sabah olunca Rasûlüllâh'a gelip bunu O'na anlattı. O kendince bunu azımsıyordu. Rasûlüllâh ise: "Varlığım elinde olana yemin ederim ki, bu, Kur'ân'ın üçte birine denktir!" buyurdu. Müslim'in rivayetine göre de, ashabını bunu okumaya bizzat teşvikte bulunan Rasûlüllâh Efendimiz: "Kul hüvallâhü ehad, Kur'ân'm üçte birine denktir!" buyurdu. (M. Afîfî).

Allah'ın bütün kullarından istediği tek şey budur! Kul, ancak bununla Allah'ın huzuruna çıkar, ancak bununla O'nun rızâsını ve yakınlığını kazanır!

Tevhîd Bütün Kulların Sığınağıdır

Tevhîd bütün kulların sığınağıdır! Allah'ın evliyası da, düşmanı da da hep tevhide sığınırlar! Evet, yüce Allah'ın düşmanlarının bile sığındığı yer, tevhidden başkası değildir. Karada veya yeryüzünde onlara bir zarar dokunduğu zaman, büyük bir musîbet ve felâketle yüzyüze geldikleri sırada, Allah düşmanları kâfirlerin ve müşriklerin hallerine bir bak! Nasıl da putlarını terkederek ilâhî ve islâmî mânâdaki tevhîdin kucağına kendilerini atıyorlar! Nasıl da yüce Allah'ın tevhîdine sığmıyorlar? Büyük bir ihlâs ve samimiyetle nasıl da Allah'a dua edip yalvarıyorlar? Yüce Kur'ân'ımız onların bu ibretli hallerini bize şöyle haber vermektedir:

"Onlar gemiye binip denize açıldıkları zaman, Dîni yalnız Allah'a tahsis ederek, ıh 1 asla O'na düâ ederler. Fakat Allah kendilerini salimen karaya çıkarınca, hemen O'na ortak koşarlar."[84][84]

Allah'ın evliyası (yâni gerçek mânâda şehâdet getirip islâmî tevhîde îmân etmiş bulunan müslümanlar) ise böyle yapmazlar! Musîbet ve felâket zamanında Allah'ı tevhîd ederken, nîmet ve genişlik zamanlarında şirke sapmazlar. Bunun aksini de asla yapmazlar. Yâni nîmet ve genişlik zamanlarında Allah'ı tevhîd edip dururken, başa belâ ve musîbet gelince de tevhîdden sapmazlar. Şiddet ve musîbet zamanında da Allah'ı tevhîd ederler, nimet ve ferahlık zamanında da

Allah'ı tevhîd ederler! Hep O'na sığınır, O'na düâ ederler.[85][85] Nitekim sıkıntı zamanlarının duaları da hep tevhîddir, kelimât-ı tevhîdden ibarettir! Şimdi bunun bâzı örneklerini görelim:

---

[84][84] Ankebut suresi, 65

[85][85] Bu mânâ ve inceliği, yâni islâmîtevhîd'in özelliği ve güzelliğini iyi anlama bakımından mühim bir açıklama, bu eserin 1. cildinde izah edilmiştir.

Sıkıntı Zamanlarının Duaları Hep Tevhidden İbarettir.

Müslümanlık, rağbette ve rahbette, ümit hâlinde de, korku hâlinde de hep Allah'a rağbet etmek, O'na yalvarıp O'na sığınmaktır. Bu itibarladır ki, sıkıntı ve keder zamanlarının duaları da hep tevhîd cümlelerinden terekküb etmiştir. İşte gerek Rasûlüllâh Efendimiz'in, gerekse O'na uyan müslümanlarm sıkıntı zamanları duaları:

Buhârî'nin İbni Abbâs'tan rivayetine göre, Peygamber (s.a.v.), sıkıntı zamanında şöyle dua buyururlardı:

"Azîm ve Halîm olan Allah'tan başka ilâh yoktur! Arş-ı azîmîn rabbı olan Allah'tan başka ilâh yoktur! Arş-ı kerîmin rabbı, yeryüzünün rabbı, bütün göklerin rabbı bulunan Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur."[86][86]

Tirmizî'nin Sünen'inde, İmam Ahmed'in Müsned'inde rivayetlerine göre, Rasûlüllâh (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Zünnûn (Yunus) (a.s.)'m balığın karnında iken duası şöyle olmuştur:

"Ey benim yüce rabbim! Senden başka hiçbir ilah yoktur! Ben seni bütün eksiklik ve ayıplardan tesbîh ve tenzih eylerim! Ben, gerçekten zulmedenlerden oldum."

Herhangi müslüman bir kimse, bu şekilde dua ederse, yüce Allah mutkakâ onun bu duasını kabul edip kendisini kederden kurtaracaktır."[87][87]

Sevbân (r.a.) şöyle demiştir: Rasûlüllâh (s.a.v.), bir endîşeye kapıldığı zaman şöyle derdi:

"Allah'tır benim rabbim ve ben, hiçbir şeyi O'na ortak koşmam."[88][88]

---

[86][86] Buharı, 7/154-155. Müslim, 5/2091, no: 83/2730. Tirmizî, 5/529, no: 3504. Müsned, 1/228, 254, 259, 280, 284, 339, 359.

[87][87] Tirmizî, 5/529, hadis no: 3505. Müsned, 1/170.

[88][88] ibni Mace, 2/1277, hadis no: 3882. İbni Hıbbân, 2/159, hadis no: 852. Taberânîden naklen, Mecmeu'z-Zevâid, 10/137.

Esma binti Umeys de şöyle demiştir: "Sıkıntı ve keder zamanlarında söyleyip dua ve niyazda bulunmam için, Rasûlüllâh Efendimiz bana şu tevhîd kelimâtmı öğretti:

"Allah'tır, Allah'tır benim rabbim ve ben hiç bir şeyi O'na ortak koşmam."[89][89]

Yine Tirmizî'de Rasûlüllâh'm (s.a.v.) şu hadîs-i şerifleri rivayet edilmiştir:

Balığın karnında nida ettiği vakit Yunus peygamberin yüce Allah'a olan dua ve niyazı şöyle idi: "Ey Rabbim, Senden başka ilâh yoktur! Ben seni her nevi kusur ve ayıplardan tenzih ederim! Ben gerçekten kendisine zulmedenlerden oldum."

Herhangi bir müslüman, herhangi bir hususta böyle dua edecek olursa, şüphesiz yüce Allah onun bu duasını kabul buyurur."[90][90]

imam Ahmed'in Müsned'inde de şu merfû hadîs rivayet edilmiştir: "Keder ve tasaya düşen bir mü'minin duası şöyle olacaktır:

"Allah'ım, ben ancak senin rahmetine sığınırım! Beni, göz açıp yumuncaya kadar bile bana bırakma! Benim bütün hâllerimi ıslâh eyle! Sen'den başka hiç bir ilâh yoktur."[91][91]

Evet tevhid; Hakk'ı ve O'nun rızasını, O'nun yakınlığım taleb edenlerin, korkup

---

[89][89] Bir önceki kaynaklar.

[90][90] Tirmizî, 5/529, no: 3505. Müsned, 1/170.

[91][91] Müsned, 5/42. İmam Ahmed'in Müsned'indeki rivayete göre, Sa'd bin Ebî Vakkâs şöyle demiştir: "Bir gün ben, mescide vardığında Osman bin Affân ile karşılaştık, kendisine selâm verdim. Bana baktı, fakat bakışı bihoştu. Selâmımı almadı. Ben dönüp mü'minlerin emîri Ömer'e durumu arzettim ve: "Müslümanlıkta benim bilmediğim bir şey mi meydana geldi?" dedim. Ömer, "bu nedir" dedi. Ve ben durumu anlattım. Bunun üzerine o, Osman'ı çağırttı. Osman geldiğinde: "Din kardeşinin selâmını almaya ne manî vardı?" dedi. Osman: "Evet, sen bir müddet önce bana uğramıştın. Fakat ben o sırada Rasûlüllâh'tan işittiğim bir hadisin te'sîr ve dehşetine kapılmış idim. Zâten ne zaman nefsime bu hadisi işittirsem, muhakkak kendimden geçer gibi olurum. Gözüm bihoş, başım sarhoş olur. Bu hâl sebebiyle senin selâmına karşılık veremediğim için cidden üzgünüm, sana özür diliyorum, Rabbim'e istiğfar ediyorum!" dedi. Sonra ben söz alıp kendisine şöyle dedim: "Yâ Osman, şimdi ben sana o hadîsi işittireyim! Şöyleki: Bir gün Rasûlüllâh Efendimiz bize Yunus (a.s.)ın duasını söyleyecekti. Fakat bir ârâbî söze karışıp Rasûlülâh'ı meşgul etti. Sonra Rasûlüllâh kalkıp meclisten ayrıldı. Ben de peşine takılıp o düâyı öğrenmek istedim. Rasûlüllâh'ın evine gireceği sırada, sorumu sormadan evine girer korkusu ile ayağımı yere vurup ses çıkarttım. Bunun üzerine geri dönüp: "Kim o? Ebu İshak mı?" dedi. Ben: "Evet" dedim. Rasûlüllâh: "Ne istiyorsun?" buyurdu. Ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü, Yûnus Peygamber'in duasını haber verecektiniz" dedim. Bunun üzerine Rasûlüllâh Efendimiz: "Evet, Yunus'un balığın karnında iken düâsı; "lâ ilahe İllâ ente sübhâneke innî küntü mine'z-zâlımin" idi, buyurdu ve şu müjdeyi verdi: "Bir müslüman, herhangi bir hususta Rabbi'ne böyle dua ederse, yüce Allah onun bu duasını kabul buyurur" buyurdu. (Müsned, 1/170).

kaçanların sığmağı, gam ve kedere tutulanların kurtuluş vesilesi; kaybettiğini arayan ve dertli dertli âh edenlerin imdadına yetişicidir!

Kısaca tevhidin hakikati ise; Allah sübhânehû ve tekaddes hazretlerini mahabbet ve ta'zîm ile, tâat ve ibâdet ile; züll, hudû ve huşu' ile bir ve tek kılmaktır! Bütün bunlar ile, dua ve sığınma gibi ibâdet mahiyetindeki davranışlar ile sâdece ve sâdece O'na yönelmek, yalnız O'na kulluk ve teveccüh etmektir.

Allah'tan Başka Hakîkî Mahbûb (Sevilen) Allah'tan Başka Hak Ma'bûd (İbadet Edilen) Yoktur.

Dedik ki: her hareketin, aslı mahabbet ve irâdedir. Ve aslolan îrâdî Hareketler'dir. O halde irâde sahibi bir varlığın, kendisi için bir mahbûb ve muradın olması kaçınılmazdır. Fakat bu sevilen ve istenilen zât, bizatihi matlûb ve mahbûb olmalıdır! Çünkü başkası için sevilen ve istenilen bir varlık, bizatihi matlûb ve mahbûb olamaz! Ve bütün sevilenler de, hep başkası için sevilenler olarak ilâ nihâye devam edip gidemez. Her sevilenin; kendi zâtı için değilde, mutlaka bir başkası için sevilen olması iddiası, bâtıl bir iddiadır. Yâni matlûb ve mahbûb olanlardan, bizatihi matlûb ve mahbûb olan da vardır! Ve bizatihi matlûb ve mahûb olan Zât; bir cihetten sevilen, diğer bir cihetten sevilmeyen bir varlık değildir! Mutlak olarak ve her bakımdan sevilen ve sevilmesi gereken; ligayrihı değil, bizatihi matlûb ve mahbûb olan bir varlıktır! îşte bu varlık, Varlığı kendisinden olan, varlığı ezelî ve ebedî bulunan, her bakımdan ve mutlak mahbûb ve murâd olan Allah'tır! O'ndan başkası değildir. Zâten O'ndan başkası da, bizâtihî matlûb ve mahbûb olamaz! O'ndan başkası, kim ve ne olursa olsun, sadece O'nun için matlûb ve mahbûb olur! O ise, kendi zâtından başkası için değil, yalnız kendi zâtı için matlûb ve mahbûbtur! İşte biricik ma'bûd olmaya lâyık olan da sâdece O'dur! O'ndan başkası, bizâtihî matlûb ve mahbûb olmaya layık olmadığı gibi, mâbûd olmaya da asla lâyık değildir! Yerde ve göklerde, O'nun vâretmesi ile var olan varlıklardan hiç birisinin ulûhiyetten zerrece nasibi yoktur. İşte islamm tek davası, bütün gönüllerin devası da budur: "Lâ ilahe illallâh= Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur."

insanlığın en büyük derdi, en büyük ızdırâbı tasa ve kederi de bu islâmî

tevhhidden. ayrılmaktır! Bütün fitne ve fesatların, bütün isyan ve tuğyanların temeli de, tevhidin zıddı olan şirktir!

Burada zirki geçen Deavâtü'l-Mekrûb yâni Keder Zamanının Dualarından da açıkça görüldüğü ve anlaşıldığı gibi, İslâm'ın getirdiği, teblîğ ve ta'lînı buyurduğu, binbir vesîle ile dile getirip duyurduğu tevhîd, lâ ilahe illallah! tevhididir! Allah'tan başka hiçbir ilâhın olmadığı esâsıdır. Bu ulûhiyet tevhidi, bütün peygamberlerin üzerinde ittifak ettikleri, tahkiki ve tatbiki için icâbında gazaya gittikleri biricik esâstır! Bu: ibâdet ve te'lîhtir. Yani: Tapınma ve tanrı edinmedir! Yalnız alemlerin rabbına tapınmak, yalnız O'nu tanrı edinmektir! Çünkü Allah'tan başka hakîkî mahbûb, Allah'tan başka hak mâ'bûd yoktur.

Rubûbiyet Tevhidi ise, bu Ulûhiyet Tevhîdinin levâzinamdandır. Yâni Allah'ı bütün ibâdât ve tââtında tevhîd eden, O'ndan başkasına asla tapınmayan, O'ndan başkasını tanrı edinmeyen bir kimse: O'ndan başka rabb, O'ndan başka yaratıcı olmadığını da kabul etmiş olur: Allah'ı rabb olarak da tevhîd etmiş bulunur. Fakat bir kimse, müşriklerin yaptıkları gibi, rabb olarak, bütün kâinatın yaratıcısı olarak Allah'ı tevhîd ettiği halde, ibâdet ve te'lîhde (yâni tapınma ve tanrı edinmede) dahî Allah'ı tevhîd etmeyecek olursa; onun o rubûbiyet tevhidi hiçbir şey ifade etmez! Asla Allah indinde makbul bulunmaz! işte bunun içindir ki yüce Allah; müşriklerin bu rubûbiyet tevhidini yalnız başına onlardan kabul etmemiş, bütün âyetleri ve bütün peygamberleri ile onları ulûhiyet tevhidine çağırmış, onların rubûbiyet tevhidini îtirâf ediyor olmalarını onların üzerine hüccet tutmuştur. Yani mademki Allah'tan başka rabb olmadığını kabul ve ikrar ediyorlar, o halde "Allah'tan başka ilâh olmadığını da ikrar etmeleri gerektiği" hususunda kendilerini uyarmıştır. Aksi halde âkibetlerinin azâb ve husrân olacağını haber vermiştir.

Kulun Bütün Harekât Ve Sekenâtında Tek Gayesi Allah Olmalıdır

Her diri ve canlı olan varlığın, kendine göre, bir irâdesi ve ameli vardır. Her hareket eden, bir gayeye doğru hareket eder. Eğer onun bütün bu irâde, amel ve hareketlerindeki tek gayesi, yüceler yücesi Allah olmazsa; mümkin değil iyilik ve mutluluğa eremez! Kendisinden beklenen kemâle de eremez! O ebedî âlemde biricik

mahbûb, biricik ma'bûd olan Allah'ın cemâlini de göremez! Cemâllülâh'ı görmenin, ebedî mutluluk ve saadete ermenin, bundan başka bir yolu da yoktur! Çünkü insanın varlığı kendisinden değil, Allah'tandır ve Allah iledir, kemâli de ancak, Allah için olmakladır. Bir şey ki, varlığı Allah'tandır ve ancak Allah ile kâimdir; onun Allah için olmayan fiil ve hareketleri yok hükmündedir. Nasıl rabbı ve halikı Allah olmayan bir tek varlık mevcûd değilse, herhangi bir mevcudun Allah için olmayan, Allah'ı gaye edinmeyen herhangi bir ameli de yoktur, yokluğa muhkûmdur! Varlığı ancak Allah ile olan bir varlığın; Allah için olmayan herhangi bir işinden ne "Cemâl" elde edilir, ne de kemâl. Bunun için yüce Allah, Kerîm Kitâbı'nda şöyle buyurur:

"Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka birtakım tanrılar olsaydı, yer de gök de fesada uğrayıp (bozulup) gitmişti! Arş'ın sahibi Allah, onların vasıflandırmalarından (söylediklerinden) çok yücedir, münezzehtir."[92][92] İşte bu âyet-i celîle de gayet açık bir şekilde gösteriyor ki, yerde ve gökte, bütün varlık âleminde fesadın yokluğu için, iyilik ve güzelliğin varlığı için, iyilikte ve varlıkta kemâle ermek için; Tevhîd'in' varlığı şarttır! Aksi halde yerde ve gökte fitne ve fesâd olur. Bu da şüphesiz, yerde ve gökte, yerleri ve gökleri yaratan yüce Allah'tan başkasının ilâh edinilmemesi, O'ndan başkasına tapmılmamasıdır! Aksi halde varlıklar gayesinden uzaklaşmış, yapılan ameller ve işler, işe yaramamış olur. Çünkü her amel ve iş, onu yapanın niyyetine, maksat ve gayesine göre değer kazanır veya değerini kaybeder.

Amellerin sâlih ve fâsid, iyi ve kötü diye kısımlara ayrılması, bâzan zât ve mâhiyetleri itibariyledir, bâzan da niyet, maksat ve gayelerine göredir. Mahabbet ve irâdenin faydalı ve zararlı gibi kısımlara ayrılması ise, ne ile ilgili ve neye müteveccih oluşuyla alâkalıdır. Eğer mahabbet ve irâdenin ilgi ve muhatabı, bizatihi sevilen ve bizatihi istenilen bir zât ise, şüphesiz bu, sevilenlerin en yücesidir. Kul için en iyi hal, huzur, kurtuluş, nimet ve sürür da mahbûb ve matlûbunun ancak bu olması ile mümkindir. Gayesinin de sâdece bu olması gerekir. Sevgi ve irâdesinin kendisine fayda vermesi ancak bu suretle mümkin olacaktır. Eğer mahabbet ve irâdesinin gayesi başkası olursa, bu takdirde mahabbet ve sevgisinin kendisine bir faydası değil, zararı dokunur. Mahabbet; azâb, mazarrat ve kötülüğe dönüşür.

Hâsıl-ı kelâm: Faydalı mahabbet, sahibine ebedî saadeti, ebedî saadet yurdu

---

92[92] Enbiya suresi, 22

cennetin nimet ve makamlarını kazandıran mahabbettir! Zararlı mahabbet ise, bunun tersine olanıdır.

Şuurlu Bir Müslüman, Kendisine Zarar Verecek Şeyin Mahabbetini Asla Tercih Etmez

Bu önemli noktalar anlaşıldıktan sonra, aklı başında, bulûğ yaşında, şuurlu bir müslümanm; kendisine zarar verecek bir mahabbeti tercih etmemesi gerekir! Şuurlu bir müslüman, kendisine kötülük getirecek bir şeyi değil, saadet ve nîmet getirecek bir şeyi tercîh eder. Zira Allah'ın varlığına, O'nun birliğine, büyüklük ve yüceliğine hakkıyla inanmış bir kimse, saadet getireni bırakıb da kötülük getireni tercih edecek kadar akılsız ve şuursuz olamaz! Bir müslümanm tasavvur ve marifeti, kasd ve irâdesi bu derece sıhhatini kaybedip fesada uğramış olamaz.

Dikkat etmek lâzım! Cehalet ve gaflet insan oğlunun yakasını bırakmıyor. Zâten insan aslında, son derece câhil, son derece zâlim bir varlıktır. Nitekim yüce Allah, Kerîm Kitâbı'ndaki bir âyetinde şöyle buyurmaktadır: "Biz emâneti, göklere, yere ve dağlara sunduk; onu yüklenmekten kaçındılar, onun sorumluluğundan korktular; onu insan yüklendi. Bununla beraber onun hakkını da tam yerine getirmedi! Çünkü insan, çok zâlim, çok câhildir."[93][93]

Evet, dikkat edelim ve unutmayalım ki, eğer insana kâdir-i mutlak, âlim-i mutlak, âdil-i mutlak olan Allah'ın ilâhî inayet ve yardımları olmasa, insan hiç cehalet ve zulümden kurtulamaz! Allah'ın bildirmesi, ilham ve irşâd etmesi, hidâyet ve iktidar vermesiyledir ki insanoğlu, yaratılışının esas hikmet ve gayesini öğrenmekte, üzerindeki ilâhî emâneti hissedip yüce Allah'a lâyık bir kul olmaya çalışmaktadır. Eğer yüce Allah, kuluna yardım etmemiş olsa, ona ilham ve irşâdda bulunmasa; insanların içinden seçip elçiler ve o elçiler vasıtasıyla islâm'ı göndermemiş olsa, mümkin değil "çok câhil ve çok zâlim" bir varlık olmaktan kurtulamaz!

Demekki insanın bütün harekât ve sekenâtmda gayesi Allah olmalı, mahabbet ve

---

[93][93] Ahzab suresi,72

iradesinin hedefi de yine Allah olmalı! Fakat sâdece kulun Allah'ı istemesi yeterli değildir. Allah da kulunu istemeli, kulunu sevmeli, kulunun iyilik ve saadetini istemiş olmalı ki, kul buna nail olabilsin! Cehli ve zulmü yenebilsin!

Eğer yüce Allah kulunun iyilik ve hayrını dilemiş olmazsa, insan câhil ve zâlim kalır! Kâmil ve gerçek mânâda cehalet ve zulümden uzaklaşmış olamaz. Bu ince ve nâzik noktaya ışık tutan dînî bir gerçeği, îmam Ahmed'in Müsned'inde rivayet edilmiş olarak görüyoruz. Buna göre, Abdullah bin Ömer, Rasûlüllâh Efendimiz'in şöyle buyurduğunu haber veriyor:

"Yüce Allah mahlûkâtı bir zulmet (karanlık) içinde yarattı. Sonra onların üzerine İlâhî nurundan bıraktı. İşte bu nurdan nasîbi olanlar hidâyeti buldu, nasîbi olmayanlar ise doğru yolu sapıttılar."

Nefis, bâzan bilgisizliği sebebiyle, bâzan da niyet ve maksadının güzel olmaması yüzünden kendisine zarar veren şeye yönelir. Bâzan da, hem cehalete, hem de fesâd-ı niyyete uğramış bulunur. Gerçekten yüce Allah, nefsin böyle cehalet zulüm dürtülerine uyup gitmesini kınamış, dâima ilim ve adalete davette bulunmuştur. Nitekim bir âyet-i celîlesinde şöyle buyurur: "Eğer sana cevap veremezlerse, bil ki onlar keyiflerine uyuyorlar. Allah'tan bir yol gösterici olmadan, yalnız kendi keyfine uyandan daha sapık kim olabilir? Muhakkak ki Allah, zâlim bir kavmi doğru yola iletmez."[94][94]

"...O putlara tapanlar, zanna ve nefislerinin alçak hevesine uyuyorlar. Halbuki onlara, Allah tarafından yol gösterici gelmiştir."[95][95]

İlim Ve Adalet Her Hayrın Başıdır

Demekki Yaradan'm elçisine değil de, nefsin alçak arzularına uymak, insanı cehaletine bağlıyor ve zâlim kılıyor. O halde zulüm ve cehli, bütün kötülüklerin aslı, ilim ve adaleti de bütün iyiliklerin aslı bilmeli ve kabul etmeliyiz.

---

[94][94] Kasas suresi, 50
[95][95] Necm suresi, 23

Yüce Allah, kullarına emredip istediği adalet için bir hudûd göstermiştir. Kim bu hududu tecâvüz ederse, zalim ve mütecaviz olur. Ve bunu irtikâb eden bir kul, zulüm ve tecâvüzünün nıiktarmca kötülük ve azaba müstehak olur. Ve o nisbette de adaletten uzaklaşmış bulunur. Meselâ hidâyet ve adalet kaynağımız yüce Kur'ân'm bir âyetinde de şöyle buyurulmaktadır: irEy Ademoğulları, her mescide girdiğinizde, süslü ve güzel elbiselerinizi üzerinize alınız! Yiyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz, çünkü Allah israf edenleri sevmez."[96][96] Kendi nikâhlı eşinden ve mülk-i yemîni olan cariyesinden başkasını taleb eden kimseler hakkında da Yüce Kur'ân'da şöyle buyurulmaktadır: "Fakat bunun ötesine gitmek isteyen olursa, işte onlar haddi aşanlardır."[97][97] Yine Yüce Kur'ân'da şöyle buyurulmaktadır; "Sizinle savaşanlarla Allah yolunda siz de savaşınız, fakat haksız yere sadırmayınız! Çünkü Allah, haksız yere saldıranları sevmez."[98][98]

Hâsıl-ı kelâm: Zulme ve düşmanlığa mahabbet duymak, âlemin fesadına sebebtir! Niyet ve maksatların fesadına da sebeb olur! Bunun için zulüm ve düşmanlığa meyil ve mahabbet göstermek de, Yüce islâm'ın açıkça yasakladığı kötülükler arasında yerini almıştır.

Bu konuda biraz daha meselenin derinine dalarak, hikemî ve felsefî bir açıklama getirerek denilmiştir ki: "Gerçekten niyet ve maksadın fesadı, ilmin fesadından ileri gelir. Çünkü kişi, zararlı bir şeyin ne derece zarar verdiğini gerçekten ve yeterince bilmiş olsa, bile bile onu tercih etmez. Meselâ: Birisi bir yiyecek maddesini yemeyi çok istiyor, onu çok seviyor! Fakat o çok sevdiği ve çok lezzetli bulduğu yiyeceğe, şu anda öldürücü bir zehir katılmış olduğunu da iyi biliyor! Kat'iyyen onu yemeyi tercih etmez. Bile bile kendisini zarar ve helâka atmaz. Bu misâl de gösteriyor ki, kişinin kendisine zarar veren şey hakkındaki ilminin zayıflığı, kendisinin aleyhine tecellî etmektedir. Ve o zararlı şeyden kaçınma hakkındaki azminin zayıflığı da o şeyi irtikâb etmesine sebeb oluyor. Tıpkı zayıf imâm olan kişide görüldüğü gibi. Hakîkî ve kuvvetli bir îmâna sahib olan kimse ise, şüphesiz kendisine zarar veren şeyden kaçacak, fayda veren şeye de yönelecektir. Onun îmânının kuvvetli olmasının neticesi budur. Eğer zarar vereni işlerse fayda verene karşı da irâde ve azim za'n gösterecek olursa; bu da onun îmânının hakîkî

---

[96][96] A'raf suresi, 31

[97][97] Mü'minûn suresi, 7

[98][98] Bakara suresi, 190

ve kuvvetli bir îmân olmadığım gösterir. Yâni îmânının za'fina delâlet eder."

"Bir mü'min ki, cennetin hak olduğuna inandığı gibi, cehennemin hak olduğuna da inanmaktadır. Eğer onun bu inancı hakîkî ve kuvvetli bir inanç ise, sanki cehennem ateşini gözüyle görüyor gibi, bir hâlde bulunur. Ve kendisim cehenneme sevkedecek olan kötülük ve günahları işlemez, işlememeye çok dikkat ve himmet gösterir. Nerde kaldı ki büyük bir ciddiyetle günahlara yönelmiş olsun? Cennete inancı bakımından da durumu böyle olacaktır! Sanki cenneti gözleriyle görüyor gibi, bir hal içinde bulunacak, kendisini cennete kavuşturacak olan iyilikleri, iyi ve güzel amelleri işlemekten nefsi kendisini alakoymayacaktir. Hakîkatin bu merkezde olduğunu insan bizzat kendi mefsinde de hisseter. Yâni bir kişi, dünyâya ait menfeat ve zararlar bakımından da durumun böyle olduğunu, bizzat kendi üzerinde hisseder, tecrübe edebilir."

İnsan Kendisi İçin Neyin Faydalı Neyin Zararlı Olduğunu Bilmeye Son Derece Muhtaç Durumdadır.

însan kendisi için neyin faydalı, neyin zararlı olduğunu bilmeye, son derece muhtaçtır. Neyin zararlı olduğunu bilecek ki ondan sakınsın, neyin faydalı olduğunu bilecek ki ona yönelsin. Evet, hayrı da, şerri de iyi tanıyacak ki, aynı zamanda hayrı sevsin, şerre de buğzetsin. Mahabbeti de, buğzu da Allah'ın mahabbet ve buğzuna muvafık bulunsun. Şüphesiz bu, ibadet ve kulluğun da levâzımındandır. Aksi halde Allah'ın buğzettiğine mahabbet .etmek gibi yanlışlık ve zıdlıklardan yakasını kurtaramaz. Ve, hayır ve şer hakkındaki bilgisinin eksikliği nisbetinde kulluğu da noksan olur.

Yol İkidir: Akıl Yolu, Şeriat Yolu

Akıl Yolu:

Bütün varlıkları yoktan yaratıp varlık alanına getiren kâdir-i mutlak, akıllara öylesine bir yaratış ve fıtrat vemiştir ki, Allah'ın lütfettiği bu fıtrat ile akıllar, doğruluğun, adaletin, ihsan ve iyiliğin, iffet ve şecaatin, ahlâk ve güzel huyların, emânetleri, edâ etmenin, akrabayı ziyaret edip gözetmenin, halka nasîhat edip iyiliklerini düşünmenin, sözünde durmanın, komşularla iyi geçinmenin, mazluma arka çıkmanın, zamanın getirdiği musîbet ve sıkıntılara karşı gekeren yardımda bulunmanın, misafirin konukluk hakkını vermenin, zayıfın yükünü taşıyıvermenin ve daha bunların benzeri şeylerin iyi ve güzel olduklarını idrâk eder. Yine Allah'ın yaratıp verdiği bu fıtrat sayesinde akıllar; bu iyilik ve güzelliklerin zıdlarınm kötü ve çirkin olduklarını da idrâk eder. Kötü ve çirkin görür. Akılların iyiyi iyi, kötüyü de kötü görmesi, tıpkı susuzluktan ciğeri yanan birisinin soğuk suyu içmeyi çok iyi görmesi, iyice acıkmış birisinin lezzetli bir yiyeceği iyi güzel görmesi gibidir. Yâni onun kadar tabiî ve fıtrîdir. İnsan bu duygu ve idrakleri kendisinden uzak tutmaya nasıl kadir olmazsa, Sıfât-ı Kemâl dediğimiz olgunluk ve iyilikleri ifâde eden güzel sıfatların güzelliğini duyup idrâk etmeyi de kendisinden uzaklaştıramaz. Keza bunların zıdlarınm kötü ve çirkin olduğu duygusunu da vicdanından atamaz. Buna rağmen bâzı kimseler derler ki:

"Hayır ve şer, iyilik ve kötülük akıl ile bilinemez! Vicdan ve fıtrat ile de idrâk edilemez. Bunlar ancak işitmekle bilinebilir."

insanların fıtratına ve akıllarına karşı ileri sürülen bu iddia, doğru ve hak gibi görünürse de, doğru değildir. Biz, bu kabil iddiaların bâtıl olduğunu, Miftâhü Dâri's-Saâdeh adlı kitabımızda uzun uzadıya anlattık. O kadar uzun bir şekilde anlattık ki, tam atmış vecihle yanlışlığını ortaya koyduk. Kitap ve Sünnet'in, keza akıl ve fıtratın bu iddianın bâtıl olduğunu isbât ettiğini de çok açık bir şekilde ifâde eyledik.

Şeriat Yolu:

Amel ve fiillerin hangilerinin faydalı, hangilerin inin zararlı olduğunu bilip tanımanın ikinci yolu ise şeriattır. Buna işitmek, duyup anlamak yolu da denilir. Şüphesiz bu yol, akıl yolundan daha geniş, daha açık, daha gerçek bir yoldur. Çünkü hazan bîr dereceye kadar amel ve fiilerin sıfat ve mâhiyetleri gizli kalmış olabilir. Keza amel ve fiillerin sonu ve neticesi de tam bilinemeyebilir. Akıl bu hususta âciz ve noksan olabilir. Fakat şeriat, bu bakından tamdır ve yeterlidir. Bu aynı zamanda, fiil ve amellerin bütün tafsilatıyla birlikte âlimi ve arifi olan zâtın; ancak Peygamber (s.a.v.) olduğu hakikatinin ifadesidir. O halde bu mühim hakikati şu şekilde ifade ve Özet yapalım:

insanlar içinde akıl, rey ve istihsân bakımından en alimi ve ilmi en sıhhatli olanı; aklı, reyi, istihsânı ve kıyâsı Rasûlüllâh Efendimiz'in sünnetine en uygun olanıdır!

Sünnete Uygun Olmanın Önemi

Sünnet ehli olmanın, Rasulüliah'ın sünnetine muvafakat hâlinde bulunmanın önemine işaretle îmâm Mücâhid şöyle demiştir:

"Sevâb ve failette en ileri bulunan ibâdet, re'y-i hasendir! Bu ise Rasûlüllâh'ın sünnetine ittibâ etmektir."

Sıhhatli bilgi, sağlam ve doğru görüş sahibi olmanın Önem ve faziletine dair Kur'an-ı Kerîm'de nice âyetler vardır, işte yüce Allah, bir ayet-i celilesinde aynen şöyle buyurmaktadır:

"Kendilerine bilgi verilenler, Rabbı'ndan sana indirilenin gerçek olduğunu, mutlak gâlib ve hanide lâyık olan Allah'ın yoluna ilettiğini görürler (onların re'yi» görüşü işte

budur)."[99][99]

Selef-i salihîn efendilerimiz, islâmın getirdiği ve Rasûlüllâh 'in açık ve kesin olarak haber verdiği ilim ve îmân meselelerinde Sünnet'e mehâlefet eden kimselere Ehl-i Şüphe derlerdi, islâm şerîatinin amelî hükümleri hakkında Sünnet'e muhalefet edenlere de, Ehl-i Hevâ derlerdi ve Öylelerini, İlim Ehli kabul etmezlerdi. Çünkü Sünnet'e muhalif rey, ilim değil cehalettir! Dîne uymak değil, nefsin hevâ ve arzûzuna uymaktır. Böyle bir düşünce sahibi, Allah'tan bir hidâyet olmaksızın kendi şahsî düşüncesi peşinde koşarak, nefsinin arzusuna uymuştur. Onun bu gidişinin dünyadaki neticesi sapıtmak, âhiretteki neticesi de şekavet ve hüsrandır. Dalâlet ve şekavet ancak Allah'ın Rasûlü vasıtasıyla gönderdiği, indirdiği Kitabı ile bildirdiği hidâyetine uymakla atılmış olur! Aksi halde kişi, dalâlet ve şekavetten yakasını kurtaramaz. Nitekim yüce Allah ilgili bir âyetinde şöyle buyurmaktadır: 'İmdi Benden size bir hidâyet geldiği zaman kim Benim hidâyetime uyarsa o, sapmaz ve sıkıntıya düşmez. Fakat kim Beni anmaktan yüz çevirirse, işte onun için de dar bir geçim vardır. Kıyamet günü onu, kör olarak hasrederiz."[100][100]

Kişinin hevâsma uyması, sevmek veya buğzetmekle ilgili bulunur. Bir âyeti celîle bu hususu şöyle dile getirir: "Ey îman edenler, adaleti tam yerine getirerek Allah için şahitlik edenler olunuz! Kendinizin, ana babanızın ve yakınlarınızın aleyhine bile olsa, zengin veya fakir de olsalar, adaletten ayrılıp da hevânıza uymayanız. Çünkü Allah, her ikisini sizden daha çok kayırır."[101][101]

Şu âyet de bu konuda dikkatimizi çekmelidir: "Ey inananlar, Allah için adaletle şahitlik edenler olunuz! Bir topluluğa karşı duyduğunuz kin, sizi adaletten saptırmasın. Âdil davranın, takvaya yakışan budur."[102][102]

Allah'ın dininde uyulması yasaklanmış bulunan hevâ, bâzan kişinin kendi hevâsına uyması, bâzan da başkasının nevasına uyması şeklinde olur. Tabiî her ikisi de hidâyetten ayrılmaktır ve nehyedilmiştir. Hevânın o şekline uymak da, bu şekline uymakda Allah'ın

---

[99][99] Sebe1 suresi, 6

[100][100] Tâhâ suresi, 123, 124

[101][101] Nisa suresi, 135

[102][102] Maide suresi, 8

peygamberleri ile gönderdiği, kitapları ile indirdiği dinden sapmak ve ayrılmaktır. Dalâlet ve kötülüktür. Allah'ın hidâyetine uymadıkça da dalâlet ve kötülükten kurtuluş yoktur.

Kişinin Zevcesini Sevmesi De Makbul Sevgilerdendir

Allah için olan, makbul ve meşru muhabbetlerden biri de kişinin zevcesini sevmesidir. Keza "mülkü yemini" olan cariyesini sevmesi de böyledir. Çünkü nikah ve mülkü yemin, Allah'ın meşru kıldığı şeylerdendir. Bu suretle kişi, nefsini ve ev halkını haramlardan ve kötülüklerden korumuş olur. Bir evlilikte karı-kocanm karşılıklı sevgisi ne kadar kuvvetli olursa, haramlardan sakınıp iffetlerini korumaları da o kadar kuvvetli olur. Yüce Allah, konumuzla ilgili bâzı ayetlerinde şöyle buyurur: "Allah'tır ki sizi bir tek nefisten yarattı, gönlü ısınsın diye ondan onun eşini var etti."[103][103] "O'nun âyetlerinden biri de, kendileriyle kaynaşmanız için size kendi nefislerinizden eşler yaratması, aranıza sevgi ve merhamet koymasıdır. Şüphesiz bunda, düşünen insanlar için ibretler vardır."[104][104]

Sevgi ve rahmet peygemberi olan sevgili peygamberimiz de, zevcelerini çok severdi. Sahih olarak rivayet edilip haber verildiğine göre, bir defasında Peygamber'e (s.a.v.): "Senin yanında insanların en sevgili olanı kimdir?" diye sorduklarında, kendilerinin cevâbı da: "Âişe'dir!" şeklinde olmuştur.[105][105]

İşte bu sebebledir ki, yâni Sevgili Peygamberimizin bu sevgisinin hatırını yüksek ve kıymetli tutmaktandır ki, büyük hadîs imamı Mesruk, Aişe validemizden hadîs rivayet ettikleri zaman; "bana, Sıddîk'm kızı Sıddîka, Resûlüllâh'm habîbesi (sevgilisi) ve yedi kat göklerin ötesinden berâeti bildirilmiş bulunan Aişe (r.a.), hadîs olarak söyledi ki" tâbirini kullanırdı.

---

[103][103] A'raf suresi, 189

[104][104] Rûm suresi, 21

[105][105] Müslim, 4/1856, no: 2384. İbn Mace, 1 /38, no: 11

Ayrıca Peygamberin (s.a.v.) şöyle buyurdukları da yine sahih olarak sabit olmuştur: "Dünyânızdan bana kadınlar ve güzel kokular sevdirilmiş bulunmaktadır! Gözümün nuru (gönlümün aydınlığı) ise, namazda kılınmıştır."[106][106]

Allah İçin Sevmek, Allah Sevgisine Aykırı Düşmez.

Makbul ve meşru sevgilerden birinin de, kişinin eşini sevmesi olduğunu söyledik. Kişi, eşini sevmekle, ona aş-ık olmakla asla ayıplanamaz! Veya onun, herhangi bir şeyi Allah için sevmesinin, Allah sevgisine aykırı olduğu söylenemez. Ancak onun bu sevgisi, ondan daha büyük ve daha gerekli bir sevgiyle çatışır ve yarışır ise, Allah'a ve Rasûlüllâh'a olan sevgisini zayıflatır veya aykırı düşerse, o takdirde kınanır. Çünkü Allah ve Rasûlüllah sevgisini zayıflatan, eksilten bütün sevgiler kişinin aleyhinedir ve şer'ân kötüdür. Allah için olan, Allah ve Rasûlüllah sevgisini destekleyen, kuvvetlendiren bütün sevgiler ise, şüphesiz kulun lehinedir ve şer'an makbuldür. Bu kabil bir sevgiden dolayı herhangi bir müslümanı kınamak, işin aslını ve faslını bilmemekten dolayıdır. Bunlar, mahabbetüllâhın veya yalnız Allah'ı sevmenin ne demek olduğunu bilmeyen kişilerdir. Keza tabiî ve fıtrî sevgiler için de bu açıklamamız aynen yerinde ve geçerlidir. Bu durum, diğer peygamberlerde olduğu gibi, bizim peygamberimizde de aynen görülmüştür. Şimdi, islâmî kaynakların bu hususta verdikleri bilgiye göre, bunun bâzı maddelerini sırayla burada görelim:

"Rasûlüllah (s.a.v.):

"Suyun soğuk ve tatlı olanını severdi."[107][107]

"Helvayı ve balı severdi."[108][108]

"Atları severdi."[109][109]

---

[106][106] Nesai, 8/62. Müsned, 3/128. (Ben derim ki, İmam Ahmed bunu Müsned'inin üç , yerinde rivayet etmiştir. Hadis sahihtir. M. Afîfî)

[107][107] Tirmizi, 4/307-308, no: 1895. Müsned, 1/338, 6/38

[108][108] Buhari, kitabü't-taîâk, hadis no: 5268. Müslim, 2/1101, no: 21. Tirmizi, 4/273, no: 1831.

"Giysilerinin içinde en çok sevdiği gömlek idi."[110][110]

"Kabağı severdi."[111][111]

îşte bu sevgi, böyle dünyalığı ve eşyayı sevmek, mahabbetüllâh ile çatışır ve yarışır değildir, ona aykırı değildir. Tersine insanın kalbini ve himmetim mahabbetüllâh üzerinde toplar. Bu sevgilerin her biri, tabiî ve fıtrî sevgilerdir. Dînî ve iradı sevgiler değildir. Bu gibi sevgilerin mutlak surette makbul veya kötülenmiş olması söz konusu değildir. Bunlar kişinin niyetine tâbîdir ve onun maksadına göre hüküm alırlar. Niyet iyi olunca, her biri Allah sevgisi ile birleşir. Çünkü Allah için sevilmiş olur. (Yaratılmışları yaratandan ötürü sevmek yaratanı sevmektir.)

Tabiî ve fıtrî olarak bir şeyi seven kimse, eğer bununla Allah'ın emir ve tâatini yerine getirmeye güç kazanmayı niyet ve murâd edecek olursa, onun bu sevgisi, günah olmak şöyle dursun, bir ibâdet ve yakınlık olur. Allah'ın rızâsına ve yakınlığına vesîle olur. Yok eğer böyle bir niyeti bulunmaz ve bunu sırf tabiî ve fıtrî olarak, mücerred içinden ona meylettiği için sevmiş bulunursa, bunda ne günâh vardır, ne de bir sevab. Her ne kadar onu Allah için seven, Allah'a yakınlığa vesîle kılan kimsenin mertebesine eremese de, bir mahzuru irtikâb etmiş de olmaz.

Faydalı Ve Makbul Sevgi Üç Çeşittir,

1- Mahabbetüllâh yâni Allah'ı sevmek,

2- Allah yolunda, Allah için sevmek

3- Allah'a itâata ve günahlardan sakınmaya yardımı ve desteği dokunan şeyleri sevmek.

---

[109][109] Nesai, 6/207. Müsned, 7/27

[110][110] Ebu Davud, hadis no: 4025. Tirmizi, no:1762. İbn Mace, no: 3575. Müsned, 6/317. Hakim, el-Müstedrek, 2/192 (sahih demiş, Zehebi de buna muvafakat etmiştir. M. Afîfî)

[111][111] Buhari, kitabü'l-et'ime. Müslim, no: 2041. Ebu Davud, no: 3782. Tirmizi, 1850

Zararlı Ve Mezmûm (Kötülenmiş) Sevgiler De Üç Çeşittir.

1- Mahabbet maallâh; yâni sevdiğini Allah'la beraber sevmek, Allah'ı sever gibi sevmek,

2- Allah'ın buğzedip sevmediği şeyleri sevmek,

3- Allah sevgisiyle çatışıp yanşan, Allah sevgisini azaltan şeyleri sevmek.

Şüphesiz bütün makbul ve meşru sevgilerin esası "Allah Sevgisi" dir! îmânın, tevhidin aslı da budur! Makbul diğer nevî sevgiler de buna tâbidir.

Mahabbat maallâh ise, şirkin ve bütün kötülenmiş sevgilerin temelidir. Yâni kötülenmiş ve zararlı diğer nevî sevgiler de buna tabidirler.

Şer'an kesin olarak haram kılınmış bulunan sûrî ve mecazî sevgi ve aşk ise, şirkin esbâb-ı mûcibeleri arasındadır. Bu nevî sevgiler; sonu şirke varan, Allah'tan başkasına tapındıran yollardır. Şöyle diyelim: Bir kimse ki, hâlis muhlis Allah sevgisinden ayrılıp şirke çok yaklaşmıştır, işte bu kimsenin sûrî ve mecazî aşkı da o nisbette kuvvetlenmiş, şiddetlenmiş demektir. Fakat bir kimse ki, kendisinin tevhidi ve tevhiddeki ihlası çok kuvvetlidir, işte bu kimse de sûrî ve mecazî aşklardan o nisbette uzaktadır. Bizlere bu dersi versin diye Kur'an'da anlatılan kıssalardan biri olarak, Mısır azizinin karısı Zelîhâ'da görülen hâl, işte bunun bir örneği idi. Zelîhâ putperest olduğu için sûrî aşka mübtelâ olmuştur. Yûsuf (a.s.) ise, hâlis muhlis bir tevhîd inancına sâhib olduğu için, onun davet ettiği çirkinlikten korunmuş ve kurtulmuştur. Yûsuf (a.s.), tevhîdde ihlâsa erdirilmiş bir sıddîk idi. Rabbımız, bize bunu yüce Kur'an'mda ne güzel anlatır: "Böylece Biz, kötülüğü ve fuhşu ondan (Yûsuftan) uzaklaştırmak istedik. Çünkü o, ihlâsa erdirilmiş seçkin kullarımızdandır."[112][112]

işte bu âyette geçen kötülük'ten maksat, aşktır. Fuhuştan maksat da şüphesiz zinadır, "ihlâsa erdirilmiş" olmaktan maksat da, şüphesiz tevhîd'e inanan ve bu

---

[112][112] Yusuf suresi, 24

inancında sâdık olan bir kulun, Allah sevgisinde de hâlis ve sâdık olması, Allah sevgisini, onu ihlâl eden şeylerden arı ve duru olarak korumasıdır! işte emsali peygamberler gibi, Yûsuf un (a.s.) Özelliği ve güzelliği bu idi. O, Allah'a olan, Allah için olan sevgisini, onu ihlâl edebilecek olan şeylerden korumuş, tertemiz olarak muhafaza etmişti. Yüce Allah da kendisini, onun bu ihlâs, sadâkat ve samimiyetine bir karşılık olarak sûrî aşkın fitne ve tuzaklarından tertemiz olarak korumuştur. Allah'ın yüce âyeti, bize bu hakikati açıklamaktadır.

Allah'a inanıp O'nu sevse bile, O'nunla beraber başkalarım seven, başkalarını O'nu severcesine seven müşrik bir kimseye gelince: Şüphesiz onun kalbi, dünya ve dünyalık ile ilgili ve doludur. O sanki başkasının kuludur (!) O, bâzan "Allah birdir" de der. Üstelik Allah'ı da sever. Fakat onun bu inancı da, sevgisi de, arı ve duru değildir! Hâlis ve muhlis değildir. O, mâsivâdan sevdiklerini de, "Allah'ı sever gibi" sever! Ve bu şekilde tevhidden ayrılıp şirk ve şekavet vadilerine yuvarlanır.

12.BOLUM

ŞEYTANIN EN BÜYÜK TUZAKLAR NDAN BİRİ DE KİŞİNİN, İŞLEDİĞİ HARAMLAR İLE

ALLAH'A YAKLAŞTIĞI ZAN VE EVHAMINA KATILMASIDIR.

Evet, şeytanın en büyük tuzaklarından biri de, kişiyi işlediği haramlar ile Allah'a yaklaştığı zan ve evhamına düşürmesidir! Ve bu, sûrî ve mecazî aşk meftunlarında çok görülen bir hâldir. Bakarsınız zavallı, bir yabancı kadına veya tüğü bitmemiş bir oğlancağıza âşık olmuş, onu güya Allah için (!) sevmektedir. Kesinlikle fuhuş maksadının olmadığını, onu kendisine kardeş edindiğini iddia eder. Halbuki bu, yüce Allah'ın ilgili âyetinde sakındırdığı, gizli dost edinmedir. Nitekim ilgili âyetlerde şöyle buyurulmuştur: "...İffetli yaşamaları, zina etmemeleri ve gizli dost da edinmemeleri şartıyla."[113][113] "Zins

[113][113] Nisa suresi, 25

etmeksizin, gizli dost da tutmaksızm, namuslu bir biçimde mehirlerini verdiğiniz takdirde size helâldir."[114][114]

Onlar, gizliden gizliye dost tutarlar, insanlara da Allah için muhabbet ettiklerini, kendilerine âhiret kardeşi edindiklerini söylerler. Kimi onunla zevk yapar, kimi Öper, kimi de mücerred bakmak suretiyle lezzet alır. Üstelik bunun Allah için olduğuna îtikâd eder. Kendince bunu, sevablı bir iş, tâat ve ibadet sayar (!) Halbuki bu, sapıklık ve taşkınlığın tâ kendisidir! Allah'ın dînini tebdil etmektir ve bir nevî de şirktir. Çünkü onlar, Allah'ın buğzedip haram kıldığı şeyi, sevâb saymakta ve kendilerine bunu bir din edinmektedirler. Onların bu suretle kendilerine dost ve sevgili edindikleri, artık onların putu olmuştur. Haramı helâl îtikâd edip din edinmekle, günahların en büyüğü olan şirki ve küfrü irtikâb etmiş oldukları da kesindir. Puta tapar müşriklerin, putları hakkındaki îtikâd ve iddiaları da böyle değil miydi? Bu sûrî ve mecazî aşk meftunlarından bâzıları, o kadar ileri giderler ki, içlerinden niceleri, içinde bulundukları cehalet ve gaflet sebebiyle işi; fuhşa yardım etmeyi de bir hayır ve iyilik sayacak dereceye vardırmışlardır! Derler ki: "Aşıkm gönlünü hoş etmek de bir . sevaptır!" "Âşıkı maşukasına kavuşturan, onun derdine deva, gamma şifâ vermiş olur!" "Güzele bakmak sevaptır" gibi safsatalar, işte bu kabil sûrî aşka tapmanlarm uydurdukları zehirli sözlerdir!

Böyle Dalâlet Gayyasına Yuvarlananlar Üç Kısımdır:

İşte bu dalâlet gayyasına yuvarlananlar, bâzı farklar itibariyle üç kısımdırlar. Şimdi bu kısımları açıklamaya gayret edelim:

Birinci Kısım:

Bu kısma girenler, az önce de temas ettiğimiz gibi, bu kabil sapıklık ve taşkınlıkları

---

[114][114] Maide suresi, 5

tâat ve Allah'a yakınlık vesilesi (!) saymaktadırlar. Bu kısma giren insanlar, umûm halk içinde çok sayıda bulunduğu gibi, kendilerini zühd ve fakra nisbet eden, tasavvufçu olduklarını söyleyen kimselerde de çoktur.

İkinci Kısım:

Bunlar, bu taşkınlıkların Allah için olmadığını, haram olduğunu bilirler.

Bu kısma girenlerin sapıklık ve taşkınlıkları, diğerlerine nisbetie hafif sayılır ve bunların tevbe etmeleri kuvvetle umulur. Çünkü bunlar, bir cihetten üçüncü kısım olanlar gibidir, bir cihetten ise son derece habistirler. Bunlar aslında haramı bilir ve tanırlar. Ve haramı haram olarak işlerler. Fakat haramlara düşkünlükleri sebebiyle, çoğu kez işi karıştırırlar, iyice şaşırırlar. Şüpheler ve benzerlikler içinde ne diyeceklerini, nasıl îtikâd edeceklerini bilemezler. Meselâ: İçkili, sazlı sözlü mûsikî cemiyetlerine katılmayı caiz görmek şöyle dursun, tâat ve ibâdet addederler! Kendilerini zühd ve ibâdete verdikleri ve çok ibâdet ettikleri için Ubbâd ve Zühhâd diye anılan kimselerden çoğunun böyle olduğunu görürsün. Keza ilim ve irfan ile meşgul oldukları halde ilimde ve îmanda çok zayıf bulunan bâzı kimseler de, "fuhuş yapmamak şartıyla, sûrî ve mecazî aşkla zevklenip faydalanmak, sevilenin yakınında bulunmak, onun cemâlini müşahede etmek, öpmek veya koklamak veya kucaklaşmak, bir nevî ibâdet ve kurbet sayılır" iddiasında bulunurlar.

Üçüncü Kısım:

Bunların maksadı doğrudan doğruya fuhuştur. Fakat bunlar da işi zaman zaman karıştırırlar. Bâzan Öncekiler gibi iddilarda bulunurlar, fuhuşda ve cinsî yakınlıkta bulunmamak şartıyla, sevgiliyi sevmeyi, güzelliğine bakmayı sevaplı ve Allah için olan bir iş sayarlar ve kendilerinin de böyle yaptıklarını söylerler. Bâzan da kesin olarak fuhşa yönelirler. Kendi durumlarını ifâde bakımından derler ki: "Biz, bâzan bir iş

yapıyoruz Allah için. Bâzan da bir iş yapıyoruz, Allah'tan başkası için," Fakat her hâlü kârda kendilerinin, söyledikleri gibi olmadıklarını da biliyorlar. Yâni hem fuhuş yapıyorlar, hem de yalan söylüyorlar. Bâzı fiilerini, gerçekten Allah için seven, Allah,için birbiriyle kardeş olan müslümanların işine gûyâ benzetir gibi oluyorlarsa da, aslında öyle değildir. Çünkü bunların dostlukları ve kardeşlikleri hep şeytanîdir, asla rahmanı değildir! Nasıl olabilir ki bu habislerin bir kısmı, gizliden dost tuttukları yabancı kadınlar ve taze oğlancıklar ile cinsî yakınlık kurarlar ve kendi aralarında buna evlenme (!) derler. "Falan kes, filan ile evlendi!" diyerek Allah'ın dînî ve ahkâmı ile alay edip kâfir olurlar. Bu küfür ve şirk içinde üstelik daha da keyflenip yüksek sesle kahkahalar atıp gülüşürler. İçlerinde öyle kâfir ve zındık kişiler vardır ki, kendilerince gûyâ hikmetler (!) yumurtlayıp: "el-Emred habîbullâh ve'1-mültehî adüvvüllâh" derler. Kendilerine dost edindikleri ve cinsî yakınlık kurdukları taze oğlancıkları, aynı zamanda Allah'ın habîbi (!) ilân ederler. Bâzan o sakalsız taze oğlancıklardan çoğu da buna inanır ve kendilerini "Allah dostu" sanırlar. Hattâ içlerinden bâzıları bu vehimlerini, bir hadîs-i şerife dayandırmak isterler. Ve o hadîsten murâd olunan mânânın bu. olduğu vehmine kapılırlar. Bunların bu bâtıl zanlarına âlet etmek istedikleri o sahîh hadîs ise şöyledir: "Yüce Allah, kulunu sevdiği zaman Cebrail'e: "Ey Cebrail, Ben falan kulumu seviyorum, o kulumu sen de sev!" diye nida eder. Onu Cebrâîl de sever ve semâ ehline şöyle nidada bulunur: "Ey semâ ehli, Allah falan kulunu seviyor, onu siz de seviniz!" Derken o kulu semâ ehli de sever. Sonra o kul hakkında yeryüzündekiler indinde makbûliyet vasfı konulur."[115][115]

---

[115][115] Buhârî, 4/79, 7/83. Müslim, 4/2030, no: 2637. Muvatta, I/953. Müsned, 2/267.

2.CİLT

5.BÖLÜM

îşte onlar, bâzan bu hadisi dillerine dolarlar ve bu hadisten murâd kendilerinin olduklarını söylerler, insanlar arasında açıkça bununla iftihar ederler, kendilerine "maşuk" gibi, "beldenin nasibi" gibi uydurma lakaplar takarlar.

İşi o derece ileri götürmüşlerdir ki, bu rezillerden niceleri; sakalı bitmemiş taze oğlanı dost tutmayı, bir kadınla evlenmeye tercih eder olmuştur. Bu rezîl taife, oğlancıkları, kendilerine göre üç gruba ayırmışlar, birinciye "muâcer", ikinciye "memlûk", üçüncü kısmına da "mâşuk-ı hâs" adını koymuşlardır. Bununla işi hangi raddeye kadar götürdükleri açıkça anlaşılmaktadır.

Onların, hâşâ Allah dostu olmaları şöyle dursun, yaptıkları iş ve tâkîp ettikleri yol itibariyle, Allah'ın dinine zıd ve aykırı gittiklerinde asla şüphe edilemez! Onlar, hiç şüphesiz Allah ile, Allah'ın dîni, Kitabı ve Rasûlü ile tam bir çelişki ve çekişme halindedirler. Onların bu yaptıklarının, zan ve vehimlerinin, ileri sürdükleri korkunç iddiaların, asla Kitap'ta yeri yoktur!

Fakat ne acı bir tecellîdir ki, bu rezillerin içinden bâzıları da kitap yazmaya kalkışmış ve yazdığı kitabında: "Bu bâb, Mâliki Mezhebi hakkındadır" diye bu hususta bir bâb açmış, kadına olsun, erkeğe olsun arkadan cinsî yaklaşmayı caiz göstermeye yeltenmiştir. Halbuki bilinen odur ki, imanı Mâlik hazretleri, bu hususta sözün en doğrusunu ve en şiddetlisini söylemiş bir zâttır. Çünkü bu büyük zât, lûtîlik yapan bir kimsenin ister bekar olsun ister evli, onun katlinin vacib olduğuna hükmetmiştir. Onun bu hususta ki mezhebi, mezheplerin en sahihidir. Nitekim dîni nasslar da buna delâlet ettiği gibi, Rasûlüllâh Efendimiz'in ashabı da bunun üzerinde ittifak etmişlerdir. Onların böyle bir günâhı irtikâb etmiş olanın nasıl îdâm edileceği hususunda ihtilâf etmiş olmalarının, bu ittifaka bir zararı, zayıflatıcı bir te'sîri söz konusu değildir.

Sözünü ettiğimiz yazarın ve benzerlerinin böyle bir hataya düşmelerinin sebebine gelince: Bu, bâzı kimselerin İmam Mâlik hazretlerine, "O bunu caiz gördü" diye bir nisbet yapmalarından kaynaklanmaktadır. Fakat bu, hiç şüphesiz İmam Mâlik'e ve onun mezhebinin âlimlerine bir iftiradır! Çünkü Mâlikî mezhebi kitaplarının tamâmı, bunun haramlığım açıkça yazmakta ve bildirmektedir. Sonra iftiracılar, bununla da yetinmeyip sözü, "İmam Mâlik bunu, kişinin kendi hanımı hakkında caiz görmüş!" yalanından alıp:

"O halde bu, erkekler hakkında da caiz olur!" şekline dönüştürüvermişlerdir! Şüphesiz bu, ne mezhebde, ne de dinde yeri olmayan bir yalan ve iftiradır! Böyle bir yalan ve iftiraya cür'et eden kimse, kesin olarak ve bütün ümmetin icmâı ile kâfirdir ve de zındıktır!

Bunun bir benzeri de, açıkça günah işleyenler takımından bâzı kimselerin; "bu, İmam Azam Ebû Hanîfe mezhebine göre büyük günahlardan değil, küçük günahlardan biridir" iddiasında bulunmalarıdır. İşte bu iddia da, Allah'ın dînine ve dindaşlarına hizmet etmekten başka bir niyeti ve gayesi bulunmayan büyük dîn imamlarına karşı irtikâb edilmiş yalan ve iftiraların en büyüklerindendir! Yüce Allah, şüphesiz İmam Âzam Ebû Hanîfe'yi de, onun mezhebinden olan o kıymetli imam ve âlimleri de bundan korumuştur! Ebû Hanîfe'nin ve onun ashabının da böyle bir şeyle alakası yoktur.[1][1]

Bu cahil ve fasık kimselerin şüphesi, olsa olsa şöyle olabilir: Onlar vaktaki İmam Ebû Hanîfe'nin, bu çirkin işi irtikâb eden kimsenin idamını vâcib görmediğini işittiler, hemen bunun üzerine, "O bunu büyük günahlardan saymamıştır!" hükmünü yükleyiverdiler! Halbuki bu, son derece yalan ve yanıltıcı bir zandır! Çünkü İmam Ebû Hanîfe'nin; böyle çirkin bir günâhı irtikâb eden kimsenin îdâmma hüküm vermemiş olması, onun bu işi hafif gördüğünden değildir. Çünkü bu kimsenin irtikâb ettiği suç; ona göre de, diğer islâm imamlarına göre de, zina suçundan daha büyük bir suçtur! Bundan dolayıdır ki yüce Allah, Lût kavmini, hiçbir kavmi ve ümmeti cezalandırmadığı bir şekilde cezalandırmış, yerin dibine batırmıştır.

---

[1][1] Maalesef bu mevzudaki sözler, zamanımızda da yenilenmek istenilmekte, Gamârî aüesi'ne mensûb bazı kimseler, "Te'nîs" adında bir kitab yazan Abdülazîz el-Ğamârî gibi kişiler, kendilerini Mâliki mezhebine mensûb göstermekte, İmam Mâlik hakkındaki o yalanı, bir hakîkatmiş gibi ileri sürmekte, Muhammed bin Aclân el-Utebîve İbnül-Kâsım gibi şahıslardan rivayetlerde bulunmaktadırlar. Aslında önderliğini Ahmed bin Sıddık el-Ğamârî'nin yaptığı bu aile, Mısır'da Ehl-i Sünnet'in düşmanı olarak tanınır. Bu adamın hayat tercemesi için, Zeylü Lübbi'l-Lübâb adlı kitaba bakılabilir (Sahîfe: 186 ve devamı.) Orada onun, bir müslümanın ağzına alamıyacağı şeyleri söylemiş olduğunu göreceksin.

Allah'a şükürler olsun, müellifimiz İmam İbni Kayyim ise, bu yalan isnadın iptali için sağlam delile dayanmakta, bunun bir iftira olduğunu gayet açık bir şeküde ifade etmekte ve: "İmam Mâlik hazretlerinin bu hususta mezheplerin en sağlamı ve en doğrusu üzerinde bulunduğu ilmen sabit bulunmaktadır! Hattâ o büyük zât; bu lûtîlik günâhını işleyen kimse İster evli olsun ister bekar, onun hadden katlinin vacip olduğunu söylemektedir! O'nun bu hususlaki mezhebi, mezheplerin en sahihidir" demektedir.

Biz yine ondan ve onun üstadı imâm İbni Teymiye hazretlerinden Allah razı olsun diyor, her ikisine de yüce Allah'tan büyük ve geniş rahmetler diliyoruz! Çünkü kendileri diğer mevzularda olduğu gibi, bu mevzuda da, sâdece hak ve hakîkate tâbi olmakta, hiçbir taassub gütmeksizin İmam Mâiik hazretlerini ve arkadaşlarını, keza İmam Âzam Ebû Hanîfe hazretlerini ve arkadaşlarını açıkça savunmakta, açıkça hakikati dile getirmektedir! (Muhakkik Muhammed Afîfî).

İmam Ebû Hanîfe gibi bazı alimlerin, bu günâhı irtikâb edenin idamına kail olmamaları ise, bu günâhın çirkinliğinin hadden aşırı oluşu ve bunun bütün insanların vicdanlarının tâ merkezinde yerleşmiş olması sebebiyledir. Yâni onlar demek istemişlerdir ki: "İnsan olarak yaratılan bir varlık, nasıl insan dışkısını yemiyor, bevlini içmiyor, kan içmiyor ise, yaratılışı ve tabîati icâbı bu gibi şeylerden tiksinip kaçınıyorsa, livâta denilen bu günahtan da tabiatı ve yaratılışı icâbı kaçınıp uzak durur, içki ve zina gibi suçlar sebebiyle hadd cezalarının verilmesi ise, bu suçların insanların nefislerine çok çekici gelmesindendir."

Fakat islâm âlimlerinin büyük çoğunluğu; bâzılarının bu mütâlâama şöyle cevap vermektedirler: "insanların hepsinin durumu ve vicdanları aynı değildir. Çokça günah işleme sebebiyle öyle nefisler vardır ki, livâta gibi son derece habîs bir işi irtikab edecek kadar habisleşmiş olabilir. Böyleleri buna da rağbet duyabilirler. Nasıl bir kişi, kendisinin öz anasına, teyze veya hala gibi bir yakınma cinsî yakınlık duyacak kadar alçalabiliyorsa ve bu suçlardan dolayı onun idamı gerekiyorsa, livâta suçunu da irtikâb edebilir, irtikâbı hâlinde de idamı gerekir. Çoğunluk itibariyle insanların bu gibi çirkinliklerden uzak durmaları, bunun aksini gerekli kılmaz. O halde en sahîh mezhebe göre, bu suçu irtikâb eden kimse îdâm edilir."

Cahil ve fasık kimselerden bazıları da, kişinin köle ile fuhuş yapmasını mubah sayar veya bunu hür kişinin fuhşundan daha ehven zanneder. Bu da çok çirkin bir hatâ ve yalan bir zandır. Bu fırka, erkek köle ile yapılan fuhşu, kişinin mülkü yemini olan cariyesine kıyâs etmek istemiş, bu hususla ilgili âyeti de kendi arzusu istikametinde te'vîle yeltenmiştir. Hattâ bu bâtıl ve yalan zanna bazı kadınlar da kapılmış, kendi erkek kölesi ile cinsî yakınlık kurmakta bir beis görmemiştir. Nitekim böyle bir kadın, Hz. Ömer'in huzuruna getirilmiş, verdiği ifâdede: "Ben bu kölemle evlendim!" demişti. Halîfe Ömer ise derhal duruma müdâhale ile ikisinin arasının ayırmış, kadını cezalandırmış ve ona hitaben: "Sana yazıklar olsun! Dînimizde kadınlar için böyle birşey yoktur" demiştir.

Üstadımız şeyhülislâm İbni Teymiye dedi ki: "Bana birisi geldi ve erkek köle ile cinsî yakınlık kurmanın durumunu sordu. Kendisi de bunun mübâh olduğunu zannediyormuş. Ben ise kendisine, ne müslümanlıkta, ne de dinlerin herhangi birinde böyle birşey olmadığını ifâde ettim. Ne yazık ki insanlardan bazıları, bunu bir Mes'ele-i Niza hâline getirmek istiyor (!) Zannediyor ki, bu ihtilaflı bir meseledir. Yâni gûyâ

âlimlerin bâzıları bunu haram saymış, bâzıları ise mübâh addetmiş! Kesinlikle böyle bir durum yoktur! Bu, düpedüz bir cehalet ve yalandır. Bunu, değil bu ümmetin herhangi bir fırkası, diğer dinlerin bile hiçbir fırkası mübâh saymamıştır! Bunu mübâh sayanlar, ancak zındıklar tâifesidir. Bu taife ise, maalesef her ümmette bulunduğu gibi, bu ümmetin içinde de böyleleri vardır ve böylesine cehalet ve yalanları yaymaktadırlar. Bu zındıklar, kesinlikle ne Allah'a inanırlar, ne de âmetünün diğer esaslarına! Onlar sâdece bu dîn ve îmân esaslarını, kendilerinin dinsizlik dînine uydurmak için şeytanî te'viller yaparlar."

"Ben, bana kadar gelip de soranlardan anlıyorum ki, halktan, askerlerden ve dervişlerden bazıları da, bunun zaruret zamanlarında mübâh olduğunu zannetmektedir veya onlara böyle bir fikir aşılanmış bulunmaktadır.

Bâzıları da, bu suçun irtikâbına had cezası terettüp edip etmediği hakkındaki ihtilâfı, bunun günah olup olmadığı şeklinde bir ihtilâf zannetmiştir. Şüphesiz bu zanlarm hepsi bâtıldır. Bu bâtıl ve fâsid zanlar, bâzan Allah'ın dînine âit bir hükmü tebdil ve tahrîf etmeye kadar vardırılmakta ve bu yüzden şeytanın tuzağına düşülmektedir. Tabiî birtakım bâtıl ve fâsid zanlara, birtakım bâtıl söz ve iddialar da eklenince, hevâ ve hevesler de bunu destekleyince, elde ne din kalıyor, ne de îmân! Adamlar şeytanın tuzağında o hâle geliyorlar ki, yalnız Yüce Dînimiz Müslümanlığın hududu dışına çıkmakla kalmıyorlar, bütün dîn ve şerîatlerin dışına çıkmış oluyorlar!"

Zavallı kölelerden bâzıları da, bütün zan ve düşüncesi fesada uğrayıp bu kötü işle övünüyor, "ben efendimden başkasını tanımam!" diyor. Sanki câriye efendisi ile veya kadın kocasıyla Övünürcesine iftihar ediyor. Keza taze oğlancıklardan bâzıları da bu duruma düşmüş, düşürülmüştür. O da, kendisini dost edinenden başkasına yakınlık göstermediğini söyleyerek övünmektedir. Keza bu işin faili olanlar da, "gizli ve özel dostundan başkası ile bir ilişiği olmadığını ifâde" ederek, kendisine bir namusluluk payı ayırır.

Onlardan bâzıları da, "eğer kişi, sabî oğlancağızı.fuhşa zorlamış ise, haramdır. Değilse, hele o yetişkin biri ise ve kendisi de bundan razı ise, bunda bir beis yoktur" derler. Bu habislere göre, gönül hoşluğu ile olduktan sonra günah diye birşey yoktur, (!).

Üstadımız bize dedi ki: "Bana kendilerine îtimad ettiğim kimseler anlattı. Bu

habislerden biri, bu işi yaparken yakalanmış ve hadd cezasına çarptırılmıştır. Bu sırada habis: "Vallahi ben bunu zorlamadım, kendisi de bundan razıdır! O halde bana nasıl ceza verirsiniz?" diye bağırıyormuş. Nasîrüddîn et-Tûsî denilen nasîrü'l-müşrikîn de orada bulunuyormuş ve "bu, Muhammed bin Abdullah'ın hükmüdür! Yoksa bu zavallıların bir suçu ve günâhı yoktur!" diye haykırmış, Peygamberimiz'in hükmüyle alay etmiştir."[2][2]

Bunların içlerinden bâzıları da, âşıkın aşkının kendisini helak edecek dereceye gelmesi sebebiyle bunun kendisi hakkında mübâh olacağını iddia eder. Bütün bunların, yalnız nefsânî değil, aynı zamanda şeytanî olduğunda şüphe yoktur.

KÜFÜR VE GÜNAHLAR DERECE DERECEDİR

Elbette küfür ve günahlar derece derecedir. Nitekim îmân ve amel-i sâlih de derece derecedir. Buna işaretle Yüce Kur'an'da şöyle buyurulmuştur: "O insanlar, Allah yanında derece derecedirler. Allah onların yaptıklarını görmektedir."[3][3] "Her birinin yaptıkları işlere göre dereceleri vardır. Rabb'ın onların yaptıklarından habersiz değildir."[4][4] "...Nesî (haram ayı başka bir aya ertelemek suretiyle Allah'ın hududu ile oynamak), ancak küfürde daha ileri gitmektir!"[5][5] "Ne zaman bir sûre indirilse, iki yüzlülerden bâzıları: "Bu kimin imanını artırdı?" der. O bilsin ki Kur'ân, îmân edenlerin îmânını artırmıştır. Onlar bunun inişini birbirine müjdelerler." "Fakat kalblerinde hastalık olanlara gelince, bu onların pisliklerine pislik katmıştır da onların murdar düşüncelerini daha da berbat etmiştir ve onlar kâfir olarak ölmüşlerdir!"[6][6] işte bunlar ve benzeri pekçok âyetler, îmânın da, küfrün de, iyi amelin de, kötü işlerin de derece derece olduğunu açıklamaktadır.

---

[2][2] Bu zât Hoca Nâsırüddîn diye anılan Muhammed bin Muhammed et-Tûsî'dir. Bağdat'ı yakıp yıkan Hülagü'nün veziridir. Vefatı: 673'tür. (M. Hamid/el-Fakı).

[3][3] Al-i İmran suresi, 163

[4][4] En'am suresi, 132

[5][5] Tevbe suresi, 37

[6][6] Tevbe suresi, 124-125

Gerçekten şeytan, halkın pekçoğunu öylesine tuzağına düşürmüş ve onları baştan ve insanlıktan çıkarmıştır ki, sanki çocukların topla oynadığı gibi onlarla oynamakta, onları çeşitli isyan ve küfür vadilerine yuvarlamaktadır. Aslında küfür ve isyan olan nice amelleri, istediği kalıba dökerek onlara istediği şekilde göstermekte, bu suretle onları avlamaktadır.

İslâm hidâyetinin uyarıcı esaslarından yeterince gıda alamayan insanlar; nefsinden gelen dürtülerle de şeytanın izine düşmekte, onun saptırması ile çeşitli günahlar işlemekte ve işlenen günahlar hakkında çeşitli zan ve vehimlere kapılmaktadırlar. Onların irtikâb ettikleri bu günahların en hafîfi, günâh işleyen kişinin, işlediği harama "bu haramdır, aslında benim bunu işlememem gerekir!" diye haramlığına inanarak işlediği günahlardır. Hattâ o kişi, o haramı işler işlemez pişmanlık duyar ve estağfirullâh diyerek Allah'a istiğfarda bulunur, işte en hafîfi bu olmak üzere, günahlar da birtakım derece ve mertebelere ayrılmaktadır. Şöyleki:

irtikâb edilen günahlar ve kötülükler, ihtiva ettikleri zarar ve fitnelere göre derecelenirler. Meselâ: Adamın biri, bir kadını veya bir erkeği gizli dost edinip onunla fuhuş yapmaktadır. Fakat bir diğeri, her önüne gelenle, her fırsatta zina ve fuhuş yapmaktadır. Tabiî böylesinin günâhı daha büyük ve daha zararlıdır. Keza iki kişiden her biri aynı günâhı irtikâb ediyor, fakat birisi irtikâb ettiği günâhı gizliden işliyor, Diğeri ise, aşikâre işliyor ve işlediği günahı açıkça îlân ediyor. Elbette böylesinin günahı daha büyük ve daha zararlıdır. Böylesi için, iflah olmaz, Allah'ın affına yaklaşmaz, biridir de denilebilir. Hattâ bu hususta bir hadîs rivayet edildiği dahî malumdur ve o hadîs şöyledir:

"Ümmetimin hepsi afiyet bulur, ancak alenen günah işleyenler hâriç! Şöyle ki: Kişi Allah kendisinin günâhını örtmüşken sabah kalkar da Allah'ın örttüğünü insanlara îlân eder! Der ki: "Ey fülân! Ben bu akşam, şöyle şöyle yaptım." Allah'ın onun hakkında örttüğünü, sabahleyin herkese duyurur! İşte böyleleri afiyet bulmazlar."[7][7]

Yine Peygamber (s.a.v.)'den rivayet edilmiş bulunan bir diğer hadîs de şöyledir: "Her kim bu pisliklerden birine mübtelâ olursa, Allah'ın örttüğünü o da örtsün! Aksi halde suçunu açığa vurana biz, bu hususta Allah'ın kitabındaki hüküm ne ise onu

[7][7] Buharı, kitabi)'l-edeb, 7/89. Müslim, kitâbü'z-zühd ve'r-rekâik, hadis no: 52/2990.

uygularız."[8][8]

Diğer bir hadîsde de şöyle buyurulmuştur: "Bir hatâ ve günah, gizli işlendiği zaman, ancak işleyene zarar verir. Fakat alenen işlendiği ve başkaları tarafından da red ve inkâr edilmediği zaman, bunun zararı herkese dokunur."[9][9]

Evet, günahların zarar ve mefsedeti sâdece gizli veya aşikare işlenişlerine göre değil, diğer bâzı sebeblerle de farklılık arzeder. Meselâ: Birisi kocası olmayan bir kadınla zina ediyor, bunun günâhı, kocası olan bir kadınla zina edene nisbetle hafif kalır. Çünkü kocası olan bir kadınla zina eden bir kimse, sâdece zina günâhını işlemekle kalmıyor, o kadının kocasına zulmetmiş oluyor, ona karşı düşmanlık başlatmış oluyor, onun yuvasının yıkılmasına kadar günâhını yaygınlaştırmış oluyor. Şüphesiz bunda, zina günâhına ilâveten diğer bâzı büyük kötülükleri de irtikâb etmiş oluyor.

Keza aynı durumda zina etmiş bulunan iki kişiden biri, komşusunun karısı ile, diğeri ise uzaktan birisinin karısı ile zina ediyor, şüphesiz komşu karısı ile zina edenin günahı, diğerine nisbetle daha büyük günâh oluyor. Çünkü bunda, komşuya ezâ vermemek, komşunun bütün haklarına riâyet etmek hakkındaki yüce Allah'ın ve O'nun Rasûlü'nün diğer emirleri de çiğnenmiş oluyor, zarar ve mefsedeti o nisbette artmış bulunuyor.[10][10]

Keza Allah yolunda gazaya gitmiş bir islâm mücâhidinin hanımı ile zina eden bir kimsenin günâhı, bütün zina günahlarından çok daha büyük, çok daha şiddetlidir! Kişinin bütün hasenatını da mahfedici, tüketici durumdadır. Çünkü o hanımın kocası

---

[8][8] Mâlik, Muvatta', kiîâbü'l-hudûd, 1/825, hadis no: 12.

(Ben derim ki: Bu hadîs mürseldir. İmam İbnfCerTr et-Telhîsu't-Habîr adlı eserinde, İmam Şafiî'nin bunu rivayet ettiğini ve bunun münkatı olduğunu söylediğini bildirir, İbni Abdü'l-Berr de bunun müsned olmadığını bildirmişin: Takat onun bu sözü, Mâlik'in rivayeti hakkındadır. Çünkü bunu Hâkim el-Müstedrek'inde başka bir tarîkten rivayet etmiş ve bu rivayet hakkında İbni Seken, sahihtir demiştir. Dârekuînî de bunun, hem mürsel hem de müsned olarak rivayet edildiğini bildirmiştir. Herhalde mürsel olması daha doğru olsa gerek. (M. Afîfî).

[9][9] Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 7/268. (Bu hadîs, Mervân bin Salim e!-Ğıfârî sebebiyle zayıftır. Çünkü o metruktür. M. Afîfî).

[10][10] Buharı, 5/148, 6/14, 7/75-76, 8/21, 8/207. Müslim, 1/90, no: 141-142. Tirmizî, 5/336. Ebû Dâvûd, 2/732. Nesaî, 7/89. Müsned, 1/380. (Müsned'in rivayetinde Rasûlüllâh Efendimizin, "komşunun hanımı ile zina etmenin on zinaya bedel olduğunu, komşudan çalmanın on hırsızlığa bedel olduğunu." bildirdiği kaydı vardır. Ve İmam Münzirî, bu rivayetin râvîîerinin sika olduğunu bildirmiştir. M. A.)

gâzîye kıyamet günü denelicektir ki: "Sana zulmeden bu zâlimin hasenatından dilediğin kadarını al."[11][11]

Günahlar ve haramlar, ihtiva ettikleri zarar ve mefsedetleri itibariyle bâzı derece ve farklılıklar ifâde ettikleri gibi, işlendikleri ahvâl, zaman ve mekân itibariyle de farklılıklar arzederler. Keza günâhı işleyenin durumuna göre de farklılıklar olur. Meselâ aynı suç ve günâhı Ramazan'da işlemekle Ramazanın dışında işlemek, Ramazan'm gecesinde işlemekle gündüzünde işlemek aynı değildir. Kâbe-i Muazzama'nm yanında irtikâb etmekle, ondan uzak bir yerde irtikâb etmek de aynı değildir.

Suç ve günâhı işleyenin durumuna gelince: Meselâ hür bir kimsenin işlemesi ile, bir kölenin işlemesi de aynı olmaz. Bundan dolayıdır ki, köleye, hür kimseye verilen cezanın yarısı verilmektedir.

Keza aynı suçu bekar bir kimsenin irtikâb etmesiyle, evli bir kimsenin irtikâb etmesi de aynı değildir. Bunun içindir ki, kendilerine verilen zina cezası da aynı olmamaktadır. Keza genç bir kimsenin zina etmesiyle, ihtiyar bir kimsenin zina etmesi, aynı derecede değildir. Amme vicdanı da bunların aynı olmadığını bilip takdir etmektedir. Yaşı hayli ilerlemiş olduğu halde zina günâhım irtikâb eden bir kimse hakkında vârid olan şu hadîs, ne kadar ağır ve şiddetlidir: "Üç kimse vardır ki kıyamet gününde yüce Allah onlarla konuşmaz, onları temize çıkarmaz (ve onların yüzüne bakmaz). Onlar için çok şiddetli bir azâb vardır. Bunlar: Yaşlı olduğu halde zina eden kimse, hükümdar olduğu halde yalan söyleyen kimse, fakir olduğu halde kibirlenen kimselerdir."[12][12]

---

[11][11] Müslim, kitâbü'l-imâre, 3/1508, no: 139/1897. Ebû Dâvûd, 3/17-18, no: 2496. Nesaî, 5/50-51.

[12][12] Müslim, kitâbü'l-imân, 1/103, no: 172/107. Tirmizî, 5/698. Nesaî, 5/84. et-Terğîb Ve't-Terhîb, 2/32, 3/192-193.

(Tirrnizî'nin rivayetinde Ebu Zerr'den naklen şöyle denilmiştir: "Üç kimse vardır Allah onları sever, üç kimse vardır. Allah onlara buğuz eder! Allah'ın sevdiği kimselerden biri: Bir adam ki, bir kavme varır onlardan Allah ile ister, onlarla kendisi arasında bulunan yakınlığm hatırı için istemez ve o kavmin içinden biri gizlice gelip kendisine ihsanda bulunur. Bir adam ki, kavmiyle birlikte yola çıkar, bu kavim geceleyin yoluna devam ederken uyumak kendilerine sevimli olunca uyurlar. Fakat o adam kalkar kendisini Allah'a ve O'nun ibâdetine verir, Kur'an'dan âyetler okur. Yine bir adam ki, kavmiyle birlikte gazaya gitmiştir. Kavmi düşmanla karşılaştıkları zaman bozguna uğrar, fakat o, sonu ister şehitlik olsun, İster bir zafer, göğsüyle düşmana yönelir ve kahramanca savaşır! İşte Allah'ın sevdiği üç kişi. Buğzettikleri ise, zina eden ihtiyar, kibirli fakîr, mazlum zengindir." Tirmizi böyle rivayet etmiş, sonunda da, "bu hadîs sahihtir demiştir. M. Afîfî).

Keza aynı günahı işleyen iki kişiden biri âlim, diğeri ise câhil olduğu zaman, şüphesiz âlimin günâhı daha ağırdır! Çünkü o, irtikâb ettiği günâhın sorumluluğunun ne kadar ağır olduğunu bilmekte, ona ne gibi zararlar vereceğinden haberdar bulunmaktadır. Keza hâli vakti yerinde olan birinin hırsızlık yapması ile, fakir ve muhtaç birisinin hırsızlık yapması da aynı değildir.

Nisbeten Hafîf Olan Bir Günah, Ona Manevî Bir Hâl Arız Olmakla Diğerlerinden Daha Tehlikeli Bir Hâl Alır.

Suç ve günahların, ihtiva ettikleri zarar ve mefsedetlere göre derece derece olduğunu öğrendiğimiz gibi, bâzan kendisine arız olan kalbî ve manevî bir hâl ile de, diğerlerinden daha tehlikeli bir hale geldiğim de görüp öğrenmemiz lâyık olur. Bu hususta da bâzı misâller verilebilir. Bizim burada seçtiğimiz misâl şudur: Adam zina veya livâta gibi bir günaha yakasını kaptırmış.

Fakat öylesine kaptırmış ki, devamlı kendisini bununla meşgul ediyor, maşukuna veya maşukasına adeta tapıyor. Ona tazimde bulunuyor, onun önünde eğilip bükülüyor, ona tam teslim ve esîr oluyor. O neyi emrederse onu yapıyor, onunla yatıp onunla kalkıyor. Onu seveni seviyor, düşman olana düşman oluyor, onun sevdiğini seviyor, sevmediğini sevmiyor. Ondan başka birşeyi gözü ve gönlü görmüyor. Ona olan sevgisi, herşeyi olduğu gibi, Allah ve Rasulüllâh sevgisini de gölgeliyor. Allah ve Rasulüllâh'm emirlerine itâata çok sonra sıra geliyor! İşte bunun zarar ve fitnesi, diğer irtikâb edilen herhangi bir haramın zarar ve fîtnesiyle kıyâs edilemiyecek kadar çoktur!

Allah'tan başka diğer sevilen şeyler, eğer Allah için sevilmiyorsa, bununla birlikte candan ve gönülden seviliyorsa, İslâm bu kabil sevgileri şiddetle kınıyor ve bunlar için "tapınma" tabirini kullanıyor. Bunun örneğini ve isbatını da, Rasulüllâh Efendimizin hadîslerinde görmemiz mümkindir! Evet O, bir hadîslerinde aynen şöyle buyuruyor.

"Yüzüstü düşüp sürünsün (yok olsun) altının kulu, yok olsun gümüşün kulu, yok

---

(Nesaî'nin rivayetinde ise; "Dört kimseye Allah buğzeder: Çok yemin eden satıcı, kibirli fakîr, zina eden ihtiyar, zulmeden hükümdar" buyurulmuştur. (M. Afîfî).

olsun kadife (ve ipeğin) kulu, yok olsun hamîsa kulu (nişanlı, süslü giysi merakını tapınma derecesine vardıran kişi), yüzüstü düşüp devrilsin ve en küçük derdine bile derman bulmasın o kişi ki, kendisine verilirse razı olur, verilmezse kinlenip düşman olur!" Bu hadîsi Sahîh'inde İmam Buharı rivayet etmiştir.[13][13]

İşte Rasulüllâh Efendimiz burada, zikri ve niteliği geçen o kimseleri, o eşyanın kulları olarak isimlendirmiştir. Sebeb, onların bu eşyaya gönüllerini kaptırmaları, bunlara son derece rağbet edip sevmeleri, bunlardan razı olmalarıdır.

Bir insan eğer Allah'tan başka bir varlığın veya sureti] muhabbetine iyice tutulursa, ona ulaşmak ve onu elde etmekle raz olursa, işte bu kimse bu hususstaki rağbet ve sevgisinin şiddetine göre ı şeye kul olmuş, ona tapınmış demektir. Ve bu sebebledir ki ilin adamlarımız, sevginin de derece ve mertebelerinden sözederler. Derle: ki: "Sevmenin ilk mertebesi alâkadır, sonra sabâbe (aşıklık) mertebes gelir, sonra ğarâm (şiddetli arzu, sevda), sonra aşk, sonra da teteyyün mertebeleri gelir."

Teteyyüm, kişinin bütün kalbi ve ruhu ile sevebileceği kadar bu şeyi sevmesidir. Bâzan bunu "aşk" kelimesiyle de ifade ederler. Kişi, bı mertebe sevdiği şeye artık âşık olmuştur. Onun bu mertebe sevmesi aşık olduğu şeye tapmmasıdır. Yâni artık o, maşukuna kul olmuştur İşte yukarıdaki hadis ile bize duyurulmak istenen de budur.

Yüce ve bütün kusur ve ayıplardan münezzeh bulunan Allah, yüce kitabı Kur'ân'da, sûrî ve mecazı aşk bakımından müşriklerin hâllerini bize hikâye buyurmuştur. Fakat enbiyâ ve evliyasının güzel ve örnek halleri içinde, bir "aşk hâlinin" de bulunduğunu haber vermemiştir. Meselâ Mısır azîzi'nin karısı Zelîha'nın aşkından bahsetmiştir. Zelîha ise, kocasının dîninde bulunan bir şirk ehli idi. Diğerleri de müşrik idiler. Erkekleri aşklarına muhâtab kabul eden Lût kavminin encamı da malum! Onlar da hep şirk ehli idiler. Onların hâlini beyân sadedinde yüce Allah, bir âyetinde şöyle buyurmaktadır:

"Ey Rasûlüm, ömrüne andolsun ki, onlar, sarhoşlukları içinde bocalıyorlardı."[14][14]

îman ehlinin içinde bulundukları hâli ise, bir "aşk hâli" olarak değil, bir "ihlâs hâli"

13[13] Buharı, kitâbü'l-cihad, 3/223, kitâbü'r-rikâk, 7/175. Feîhu'l-Bârî, 11/254. jbni Mace, 2/1385, no: 4135. Tarih-i Bağdad (Hatîb), 8/53. Tefsır-i İbni Kesîr, 2/193. en-Nehcü's-Sedîd, hadis no: 436.

14[14] Hicr suresi, 72

olarak hikâye eden yüce Allah, ilgili bir âyetinde şöyle buyurur: "Böylece biz, kötülüğü ve fuhşu ondan çevirmek istedik. Çünkü o (yâni Yûsuf), ihlâsa erdirilmiş seçkin kullarımızdandır."[15][15]

Hz. Âdem'in ve onun neslinden îmân ve ihlâs ehli bulunanların düşmanı olan İblîs'in de şöyle dediğini haber verir yüce Allah: "Dedi: "Senin izzet ve şerefine andolsun ki, onların hepsini azdıracağım! Ancak onlardan îhlâsa erdirilmiş kulların hâriç, onlara dokunamayacağım."[16][16]

Yüce Allah, kendisinin düşmanı olan o Iblîs'e hitabın da şöyle buyurmuştur: "Benim ihlaslı kullanma karşı senin bir gücün yoktur! Sen, ancak sana uyan azgınları azdırabilirsin."[17][17]

Doğru ve hak yolda gidene el-Râşid denildiği gibi, bunun zıddına hareket edene de el-Gâvî denilir ki, azgın manasınadır. Haram olan aşk ise, en büyük azgınlıktır. Bunun içindir ki şairlere uyanlar, şi'rî ye şeytanî semâa düşkünlük gösterenler hep ğâvî kimselerdir. Nitekim yüce Allah da onlara bir ayetinde bu ismi vermiştir. "Şâirlere gelince, onlara da ğâvîler uyarlar."[18][18] Demekki ğâvîler, yâni azgın kimseler; şairlere, şi'rî ve şeytanî semâ ehline uyarlar. Bunlar dâima visal talebinde bulunurlar veya bir nevale dilenirler. Nitekim meşhur şâir Ebû Temmâm, kendisine "sen beni tanımıyor musun?" diyen birisine hitaben, "seni benden iyi kim tanıyabilir ki?" diye cevap verdikten sonra şu mısraları söylemiştir.

"Sen insanlara iki şey arasında (iki şekilde) görünürsün!

Her iki şekilde de yüz suyu dökersin!

Yâ bir sevgiliden bir visal istersin, . .

Yâhud da bir nevale taleb edersin!

---

[15][15] Yusuf suresi, 24

[16][16] Sa'd suresi, 82, 83

[17][17] Hicr süresi, 42

[18][18] Şuarâ suresi, 224

Bu âşıklık ve dilencilik zilletlerinden sonra,

Senin şu vechinde hangi yüzsuyu kalır ki?"

Evet, kişinin bir zina günâhını irtikâb etmesi, onun mukaddimesi olan tutmak, bakmak veya öpmek gibi günahlara nisbetle büyük bir günahtır! Fakat âşıkm maşukunun aşkı üzerinde İsrarı, onû şiddetle sevip sayıklaması, hep onu arzu edip anması, kalbini daima onunla meşgul etmesi onda öyle bir hâl meydana getirir ki, bir defa zina etme günâhından çok daha fazla zarar ve fesada uğrar. Çünkü küçük bir günâh üzerinde gösterilen isrâr, bâzan büyük günâhtan fazla günahını artırır.

Keza âşıkm maşukuna kalben kulluğu (kul köle olması), gerçekten bir şirktir! Zina suçunu irtikâb etmek ise bir isyandır, günahtır. Şirkin zarar ve fitnesi ise, günahın zarar ve fitnesinden büyüktür.

Keza büyük günah işleyen birisi, tevbe ve istiğfar ederek bu günâhından kurtulabilir. Şirk mesabesinde bulunan aşk ise, kalbe iyice yerleşir ve kişinin ondan kurtulması adatâ imkansız gibidir, çok zor olur. Nitekim bu, şâirin şu mısralarında da güzel dile getirilmiştir:

"Vallahi kişinin hep seni mülâhaza eder olması, Kendisini-öylesine esaret altına almıştır ki, Mümkin değil insanlar bundan çok zor kurtulur!"

îşte kulun böylesine sûrî bir aşka mübtelâ olması, kalb için devamlı bir tapınma hâlini alır. Onu esaretinden bırakmaz, hiç ondan ayrılamaz. Bu sebebledir ki biz, bunun, bir büyük günâhı bir defa irtikâb etmek gibi olmadığını, kişinin maneviyâtı için zarar ve fitnesinin çok büyük olduğunu ifadeye çalıştık. Mücerred bir günâhı irtikâb eden bir kimse, bâzan onu kerîh ve haram görmesiyle beraber işlemiş olur. Bilhassa böylelerinin tevbe etmesi, ciddî bir nedametle yolunu düzeltip iyi hâl kazanması çok umulur. Fakat maşukuna tamamen esîr olmuş bir âşıkm hâlini düzeltmesini, kolay kolay ümîd edemezsiniz.

Yüce Allah, bir âyetinde şeytanın saltanatının ancak kendisini dost edinip Allah'a ortak koşanlar üzerinde carî olduğunu haber verir ve şöyle buyurur: "Onun gücü, sâdece

kendisini dost tutanlara ve Allah'a ortak koşanlaradır."[19][19] Evet İblîs'in saltanatı, sâdece kendisine uyan, kendisini dost tutan azgınlar üzerinde geçerlidir. Azgınlık ise, kişinin hevâsına ve şehevâtma uymasıdır. Nitekim dalâlet yâni sapıklık dediğimiz zaman da bunun anlamı, zan ve şüphelere tabî olarak doğru yolu kaybetmektir.

Azgınlığın Aslı, Allah'tan Başkası İçin Sevmektir

Azgınlık ve sapıklığın aslı, sevdiğini Allah'tan başkası için sevmekten kaynaklanmaktadır. îhlâs ve îmânı zayıflatan, şirki ve şekâveti kuvvetlendiren de budur!

imdi, şeytanî ve nefsâni aşka mübtelâ olanlar, bu aşklarının kuvveti nisbetinde şeytanı dost tutarlar ve Allah'tan gayrıya taparlar. Yâni eşyadan şunu veya bunu Allah'a ortak koşarlar. Onlardan pek çoğunu, nıa'şûkuna kul-köle olmuş görürsün. Nitekim o kendisi, maşukunun huzurunda veya gıyabında, onun kulu olduğunu, ona tapındığını söyler, haykırır durur. Onun onu zikri, Allah'ı zikrinden, onun ona olan sevgisi, Allah'a olan sevgisinden baskındır. Bizzat onun nefsi buna şahittir ve kendisi de bunu îtirâf etmektedir. îşte bu hâle

işaretle Yüce Kur'an'in bir âyetinde de şöyle buyurulmuştur: "Daha doğrusu insan, kendi nefsini görür! Birtakım özür ve behâneleri ortaya atsa da..."[20][20]

İşte böyle birisi Allah'ın rızası ile maşukunun rızası arasında muhayyer bırakılsa, hiç tereddüd etmez maşukunun rızasını tercih eder! Çünkü maşukuna kavuşması onun için, Allah'a kavuşmaktan daha sevimlidir. O, Allah'a yaklaşmaktan ziyâde ona yaklaşmayı ister, Allah'tan korktuğundan fazla ondan korkar. Hattâ Allah'ın gadabına ve azabına uğrama pahasına onun hoşnutluğunu arar. Dolayısıyla ona olan itaatini, Allah'a olan itaatinin önüne geçirir. Ona itaatinden eğer bir fazlalık olur, vakit bulursa, Rabbı'na da itaat eder (!). Tabiî eğer az da olsa, imânı bulunuyorsa.

Eğer maşuku ile olmak, ona itaatte bulunmak, bütün vakitlerini alacak olursa, bu

---

[19][19] Nahl suresi, 100

[20][20] Kıyame suresi, 14-15

takdirde artık Allah'a itaat için onun vakti de yoktur! Artık onun bütün himmeti ve gayreti, bütün cömertliği maşuku içindir. Varlığının özü, kalbi ve ruhu onun içindir! Artık o onda fânî olmuş, ona olan aşkı ve tutkunluğu sebebiyle herşeyi unutmuştur. Bâzan kendisine gelir gibi olur da, rabbi için namaza dururs a, sâdece kalıbı ile namaz kıldığı yerdedir. Dili ile Allah'a münâcât etmektedir, fakat gönlü ile maşukuna münâcâttadır. Kalıbı ile kıbleye dönmüş bulunmakta ise de, kalbi ile maşukuna müteveccihtir. Namazda geçirdiği vakitler, yâni kıldığı namaz kendisini öylesine sıkmaktadır ki, sanki ateş koru üzerindedir! Namaz onun için bir yük ve külfettir. vra maşukuna hizmet etmeye geldiği zaman, bütün kalbi ve kalıbı ile ona yönelmekte, sevinç ve sürür ile dolmaktadır. Huzuru, kulluğun şevkini ve tadını onda bulmaktadır. Onun hizmetinde bulunduğu müddetçe, hiç bir sıkıntı ve ağırlık hissetmemektedir. Namazda iken bulunduğu hâlin aksine...

Hiç şüphe edilemez ki, böyleleri elbette maşuklarını kendilerine "Rabb edinmiş" kimselerdir. Böyleleri artık Allah'a değil, maşuklarına tapmakta, onları Allah sever gibi sevmektedirler! Nitekim yüce Allah, yüce kitabının bir âyetinde de bunların bu hâllerini bizlere duyurmuş, aynen şöyle buyurmuştur:

'İnsanlardan kimi, Allah'tan başka eşler tutar, Allah'ı sever gibi onları severler. Mü'minler ise, en çok Allah'ı severler. Zâlimler, azabı gördükleri zaman bütün kuvvetin Allah'a âit olduğunu ve Allah'ın azabının çetin bulunduğunu anlayacaklarını keşke bilselerdi."[21][21]

Onların Aşkının Dört Çeşit Haramı İhtiva Ettiği

Onların bu sûrî ve mecazî aşkı, dört çeşit haramı cem ve ihtiva eder: Zahirî ve bâtını fuhuş ve günahları, haksız saldırı ve zulümleri, bütün günahların büyüğü bulunan Allah'a ortak koşma haramını, Allah'a karşı bilmediği ve hak olmayan sözlerin söylenmesini, Bu dördüncü haram da, şirkin netîcelerindendir. Çünkü her bir müşrik, mutlaka Allah'a karşı hak olmayan şeyler söyler. Ve bu nevî aşklarda, şirkin her çeşidi de

[21][21] Bakara suresi, 165

bulunur. Aynı zamanda cana kıymalar, maşukuna harcamak için insanların malına ve diğer haklarına tecâvüzler de bulunur. Keza fuhuş, yalan, iftira, zulüm gibi günâh ve kötülükler kuvvetlenip dalbudak salar.

Bütün Bu Kötülük Ve Çirkinliklerin Temeli, Kalbin Boşluğudur.

Bütün bu kötülük ve çirkinliklerin esas temeli ise, kalbin, yüce Allah'ı sevmekten ve O'na hâlis bir kul olmaktan yana boş olmasıdır. Diğer bir ifade ile, muhabbet ve kullukta başkalarını O'na ortak koşmaktır. Keza Allah'tan başka sevdiklerini, Allah için sevmiş olmamak da bu yola çıkar. Kalbde, Allah'tan başkası için sevilen şeyin sevgisi yerleşince, kişi organları ile de onun gereğini yapar. Allah'a değil, nefsine tapar. İttibâ-i hevâ yâni nefsinin arzusuna uymak denilen şeyin hakikati de işte budur. Nitekim bir eserde şöyle gelmiştir: "Yeryüzünde kendisine tapılan, Allah'a ortak koşulan en büyük put, nefsin hevâsına uymaktır!" Evet bu böyledir ve yerinde bir tesbîttir. Nitekim Yüce Kur'an da şöyle der: "Hevâ ve hevesini tanrı edinen ve Allah'ın yanındaki bir bilgiye göre saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünün üzerine de perde çektiği kimseyi gördün mü? Şimdi ona, Allah'tan başka kim doğru yolu gösterecek, düşünmüyor musunuz?"[22][22]

Dikkat edersek, bu âyet-i celüenin, birtakım madde ve suret âşıklarının hâlini haber verdiğini görür, âyetin tasvir ettiği mânâ ve hakikatin, onların durumuna tıpatıp uyduğunu anlarız. İşte mecazî aşkların, aşkın en ileri safhasına vararak teteyyüm denilen mertebesine ulaşması ve bu hâli yaşıyan insanların islâm maneviyâtı bakımından son derece şaşkınlık, taşkınlık ve körlükleri!

İslâm âlimlerinden bâzıları yaptıkları açıklamalarda, teteyyüm derecesindeki aşk ve muhabbetin, ancak yüce Allah hakkında veya insanın kendi cinsinden birisi hakkında olabileceğim ifâde etmişlerdir. İnsanın yüce Allah'ı kalbinin ve ruhunun bütünü ile sevmesi, zâten tabiî ve fıtrî bir hâldir. Çünkü insana o ruhu veren, o kalbi yaratan Allah'tır! Bir kalbin, bütün kuvveti ve şiddeti ile yaratıcısını sevmesi, hem gerekli, hem de kendisinin yaratılış gayesidir. Kendisinin kemal-i saadet ve selâmeti de buna bağlıdır,

---

22[22] Casiye suresi, 23

insanın kendisi gibi bir beşeri, beşerden bir kadın veya erkeği sevmesi ise, onun kendi nev'inden olması, şekil ve nisbet itibariyle kendi cinsinden olması sebebiyledir. İnsan, kendi cinsinden olan bir varlığa duyduğu bu sevgiye, kendi cinsinden olmayan bir varlığa karşı duyamaz, îşte insanın kendi cinsinden olan bir varlığa sevgisi böyle şiddetli ve kuvvetli olduğu için, bir aşk ve teteyyüm hâline dönüşüp bütün kalbi kaplamakta ve kısa zamanda Allah'tan başkasına tapınma halini almakta, o kişi için bir put olmaktadır. Yukarıda gördüğümüz âyette: "Hevâ ve hevesini tanrı edinen kimseyi gördünüz mü?" buyurulmuş olması da bundandır. Bu sebebledir ki insan, maşukuna olan aşkının şiddetiyle, şarap içmişten daha fazla sarhoş olmakta, aklını ve idrâkini büsbütün ve de sürekli olarak yitirmektedir. Çünkü kalb, Allah'tan başkasının aşkıyla istîlâ edilmiştir. Kişi âdeta kişiliğini kaybetmiştir. Tıpkı şâirin şu mısralarında dediği gibi:

"Sevgilim, kalbimi dolduran aşkın, beni itaatli bir kul-köle yaptı!" Âşıkların ma'şûklarına olan bu itaati o derece kuvvetlenir ki, âşık bu yolda canım verir, bütün varlığını telef eder gider. Tıpkı islâm mücâhidinin Allah yolunda bütün varlığını bezledip öldürülmesi (şehîd olması) gibi. imam Ahmed'in Müsned'inde rivayet edilen bir hadîse göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Şarap içici (içki düşkünü) kişi, puta tapıcı gibidir."[23][23]

Ebû Tâlib oğlu Ali (r.a.) bir gün bir topluluğa uğradı. Bu kimseler satranç oynuyorlardı. Onlara hitaben dedi ki: "Üzerine böyle düşkünlük gösterdiğiniz bu timsâller, putlar nedir?"[24][24]

İçki düşkününe, satranç oyuma oynayanlara böyle söylenirse, maşukunun aşkına fânî olanlara ne denilir? Yüce Allah, ilgili âyet-i celîlesinde içki ile ensâbı, yani tapılan putları bir arada zikretmedi mi? îşte yüce Allah'ın bu hususiaki âyet-i celîlesi: "Ey îmân edenler, şarap, kumar, ensâb (tapılmak üzere dikilmiş taşlar, putlar), şans okları, şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçınınız ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, şarap ve kumar yolu ile aranıza düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alakoymak

---

[23][23] ibni Mace, 2/1120, no: 3375. Müsned, 1/272. {Nesaî bunu, M. b. Süleyman sebebiyle zayıf saymış, ibni Hıbban ise kavî addetmiştir. Elbânî de bir başka tariki itibariyle sahîh demiştir. M. A.).

[24][24] Kitâbü Evhâmü'l-Cem, 2/347. Es-Sünenü'i-Kübra, 10/112, şüabü'l-iman, 2/2/360. M. A.)

istiyor. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?"[25][25]

Bilindiği gibi, içki içenin sarhoşluğu dâimi değildir. Bir müddet sonra kendisine gelir, kendisini ve etrafını tanımaya başlar, içki düşkünü birisinin, ayık zamanlarının sarhoş zamanlarından daha çok olduğunu söyleyebiliriz. Fakat aşk sarhoşunun sarhoşluğu böyle değildir. O, yâ hiç ayılmaz, yâ da onun ayık zamanları çok az olur. Evet, Azrail (a.s.)'ın gelişi ve ebedî hayat yolculuğunun başlaması sırasında ayılıp kendisine gelir! Yâhud da Allah'tan bir felâket geldiği zaman Nitekim lûtîlik habasetine mübtelâ olan Lut kavmi de, ansızın felâket gelip çattığı sırada ayılmışlar. Sarhoşlukları tâ o zamana kadar devam etmişti! Durum böyle olunca, aşkı "cünûn-u mutbık" yâni devamlı cinnet hâline gelmiş birisinin halini var sen kıyas eyle! Nitekim Muhammed bin Cafer el-Harâitî bunu, Kitâbü î'tilâli'l-Kulûb=Kalblerin Hastalanması adındaki kitabında, es-Saydalânî'den naklen şu mısralarla dile getirmiştir:

"Sevgili bana: "Başucumda deli oldun" dedi. Ben de ona dedim ki: "Aşk, mucnünlarm deliliğinden daha büyüktür! Aşka tutulan, zamanlar boyunca ayılmaz! Mecnûn ise bâzan sara'ya tutulur da yere düşer."

Aşka tutulub da zamanlar boyu ayılmayan bir kimsenin sarhoşluğu, elbette içki düşkününün sarhoşluğundan daha büyüktür. İçki düşkününe "puta tapan gibidir!" denildiğine göre, böylesine böyle denilmesi elbette daha lâyık olur! Elbette böylesinin maşukuna düşkünlüğü, Hz. Ali'nin kendilerine rastladığı o satranç oynayanların oyunları üzerine düşkünlüklerinden de daha fazladır. Ve böylesine de: "Nedir bu putlara düşkünlük?" denilmesi daha yerinde olur. Çünkü âşıkın maşukunun suretiyle veya timsâline olan düşkünlüğü, bir puta tapıcımn putuna olan düşkünlüğünden daha az değil, aksine kat kat daha fazladır.

Şeytan içki kumar sebebiyle müslümanların arasına kin ve düşmanlık sokmak ister ve onları bunlarla Allah'ın zikrinden ye Namazdan alakor ise; böyle mecazî ve sûrî aşklarla daha fazla kin ve düşmanlıklar sokar, Allah'ın zikrinden ve namazdan daha çok uzaklaştırır.

---

[25][25] Maide suresi, 90-91

Bütün Günah Ve İsyanlarda Şu İki Şey Birleşir: Kin Ve Düşmanlık, Allah'ın Zikrinden Ve Namazdan Uzaklık

Diyebiliriz ki, bütün günah ve mâsiyetlerde şu iki kötülük, mutlaka bir araya gelir: Kin ve düşmanlık, Allah'ın zikrinden ve namazdan uzaklık. Çünkü muhabbet ve ülfet, asla bunlarla olmaz, birleşmez. Kin ve düşmanlığın zıddı olan muhabbet ve ülfet gibi güzel hasletler, ancak îmân ve amel-i salih ile olur! Gerçekten inanıp da iyi ve güzel amellere sarılan kimseler, birbiriyle düşman değil, Allah için dost olurlar. Nitekim yüce Allah kerîm kitabında şöyle buyurur:

"İman edip de sâlih (iyi ve güzel) işler yapanlar için, rahman olan Allah, gönüllerde tertemiz bir sevgi yaratacak, onları birbirine sevdirecektir."[26][26] Yani onların kalblerine muhabbet koyacak, onları "Allah için birbirini seven kardeşler" kılacaktır. Böylece onlar birbirine acıyarak, birbirine iyilik ve atıfette bulunacaklardır.

Kur'an tercemânı olan İbni Abbâs (r.a.), bu âyetin tefsiri sadedinde, "Allah onları sevecek ve kullarına da sevdirecektir" demiştir.[27][27]

Yine bu konuda söylenmiş güzel ve hikmetli sözlerden biri de, Herim bin Hayyân'a aittir. O şöyle demiştir: "Bir kul, kalbiyle Allah'a yöneldiği zaman, yüce Allah da mü'min kullarının kalblerini ona yöneltir de, kendisini onların tertemiz sevgilerine ve merhametine erdirir."

Evet, günah ve isyan ehlinin de birbirlerini sevmeleri, birbirleriyle dost olmaları gibi durumlar vardır. Fakat bunlar, gerçek ve tertemiz sevgiler ve dostluklar olmadığı için, kısa zamanda kin ve düşmanlıklara dönüşür! Hele âhirette kesin olarak birbirinin düşmanları oluverirler. Daha önce de belirtiğimiz gibi, yüce Allah onların bu haliyle ilgili

---

[26][26] Meryem suresi, 96

[27][27] Süyûtî ecl-Dürrü'l-Mensûr, 5/544. (İmam Süyûtî'nin bu eserinde verdiği geniş bilgiye göre, aynı veya benzeri manada bunu, Jbni Cerir, İbni Münzir, Jbni Merdûye, Taberânî, Deylemî, Hakîm-i Tirmizî, Abdürrezzak, Feryabî, Hennad, Abd bin Humeyd, Buharî, Müslim, Tirmizî, Jbni Merdûye, Beyhakî, İmam Ahmed gibi bir çok zevat, aynı veya değişik tarîklerden rivayette bulunmuşlardır. M. Afîfî).

bir âyetinde şöyle buyurmaktadır: "O gün dostlar, birbirine düşmandır. Yalnız takva sahibi mü'minler hâriç! (Onların dostlukları Allah için olduğundan daimîdir.)"[28][28]

Günahlı ve haram aşkların hepsinin encamı budur! Hepsinin iktizâsı ve sonu kin ve düşmanlıktır, Allah'ın zikrinden ve namazdan alakoymaktır. Böyle haram aşkların zarar ve fitneleri, içki ve kumar gibi muharramâtm zarar ve fitnelerine kıyâs edilmeyecek kadar çoktur! Onlardan ve emsali günahlardan kât kat fazladır! Vukua gelen, dünyâmızda yaşanan çeşitli olaylar da bunun açık şahididir!

Sûrî ve mecazî aşklar sebebiyle vukua gelen kin ve düşmanlıklar, dostlukların düşmanlıklara çevrilmesi, ülfet ve muhabbetlerin kaybolup gitmesi saymakla bitmeyecek kadar çoktur.

Yüce Allah'ın zikrinden dolayısıyla dostluğundan alakoymasma gelince: Âşıkın kalbinde, maşukundan başkasına yer yok ki, Allah'ın zikrine vakit bulsun!

Daha önce de dediğimiz gibi, azıcık îmânı kalmış, azıcık vakit bulmuş da namaza durmuşsa, o sâdece kalıbıyla namazda, diliyle münâcâttadır. Kalbiyle ise, yine mâşûkuyladır. O özünü Allah'a değil, maşukuna kaptırmıştır! Şâirin şu mısraları da bunu anlatmaktadır:

"Gönülde senden başkasının sevgisine yer yok! Senden başkasının oraya girmesine asla yol yok!"

"îşte falanca, mecazî aşka tutulduğu halde, hiç namazını geçirdiği de yok!" gibi sözler bizi aldatmasın! Çünkü onlar, namazın sâdece sureti ve zahiri amelleriyle meşguldürler. Namazın hakikatinden, maksat ve gayelerinden ise uzaktırlar.

Bu Kötülük Ve Çirkinliklerin Temel Sebebi, Muhabbetüllâh Yerine Muhabbet Gayrullâhıngetirilmesidir.

Böylece açığa çıkan ve öneminden dolayı bir daha ifade edilmesi gerekli bulunan

28[28] Zuhruf. suresi, 67

bir hususdur ki: Bütün bu kötülük ve çirkinliklerin temel sebebi, muhabbetullah yerine muhabbet gayrullâh'm (Allah'tan başkasının sevgisi) getirilmiş olmasıdır. Tabiî bu da, kulun kendisine verilmiş bulunan ve kendisinden sorumlu bulunduğu irâdesi ile olmaktadır. "Benim asla zina etmek maksadım yoktur! Ben sâdece güzeli seyrediyorum! Kendisine aşk derecesinde sevgi duyduğum sevgiliyi müşahede ediyorum, izin verdiği takdirde ona yakın oluyor, onun elini tutuyor, sevgiyle onu öpüyorum! Ve buna benzer şeyler. Asla bundan öte bir şey yapmıyorum" gibi sözler de, bînamaz özründen ileri geçemez! Asla geçerliliği olamaz. Bunların hepsinde Allah'tan gaflet,

O'nun muhabbetinden.uzaklaşma vardır. Bunlar, îmân ve tevhîd ehline değil, şirk ve şekavet ehline yakışan şeylerdir. Ehl-i islâmda hiç bulunmaması gereken şeylerdir. Maalesef nispeten az da olsa, onlarda dahi bulunmaktadır. Fakat şirk ve şekavet ehlinde çok daha fazla bulunmaktadır. Zaten bu gibi kötülük ve çirkinlikler, müslümanlara değil, onlara yakışan şeylerdir. Çünkü bütün bu kötülüklerin asıl sebebi, yaratılmışlardan herhangi bir varlığı Allah'ın yerine koymak, onu Allah sever gibi sevmekten kaynaklanmaktadır, islâm'da ihlâsa ve kemâle eren mü'minlerde ise hiç bulunmaz. Bâzan vukua gelmiş olsa bile, derhal tevbe ve istiğfar ederek ondan temizlenmiş olurlar. Mü'minler, asla günah ve kötülük üzerinde İsrarda bulunmazlar. Islâmî tevhîdden uzak, gerçek îmândan mahrum bulunan şirk ehli ise; bu kötülük ve çirkinlikleri bir dîn hâline getirmekten, "bize bunları Allah emretmiştir" gibi iftiralarda bulunmaktan bile çekinmezler.

Yüce Allah, şeref ve izzet dolu hitabına lâyık gördüğü Âdem oğullarına hitapla şöyle buyurur: "Ey Adem oğulları, şeytan, ana babanızı, çirkin yerlerini onlara göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi, sizleri de şaşırtıp bir belâya düşürmesin! Çünkü o ve onun kabilesi, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Biz şeytanları, inanmayanların dostları yaptık."

"De ki: Rabbim bana adaleti emretti. Her mescidde yüzlerinizi O'na doğrultunuz ve dîni yalnız O'na hâs kılarak O'na yalvarınız (hiçbirşeyi O'nun yerine koymayınız, O'na hiçbir veçhile ortak koşmayınız.) İlkin sizi yarattığı gibi yine O'na deneceksiniz."

"O, bir topluluğu doğru yola iletti, bir topluluğa da sapıklık müstehak oldu. Çünkü onlar, şeytanları Allah'tan başka dostlar edindiler! Üstelik kendilerinin de doğru yolda olduklarını sanıyorlar."

"Ey Âdemoğulları, her mescide gidişinizde süslü ve güzel elbiselerinizi üzerinize alınız! Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz, Çünkü Allah israf edenleri sevmez."

"De ki: "Allah'ın kulları için çıkardığı süsü ve güzel rızıkları kim haram etti?" De ki: "O, şu dünyâ hayâtında inananlarındır, kıyamet günü de yalnız onlarındır." İşte Biz, bilen bir topluluk için âyetleri böyle açıklıyoruz."

"De ki: "Rabbim, ancak kötülükleri, gerek açığını, gerek gizlisini, günâhı ve haksız yere saldırmayı, hakkında hiçbir delil indirmediği bir şeyi, Allah'a ortak koşmayı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyler söylemenizi haram kılmıştır."[29][29]

işte yüce Allah, Adem oğullarına böyle hitâb ediyor, böyle emirler veriyor! Onları, şeytanları evliya edinmekten şiddetle sakındırıyor. "Şeytanları, îmândan mahrum olanlarin evliyası (dostları) kıldığını" haber veriyor. [30][30] Sonra şeytanları dost edinmenin akıbetini, dost edinenlerin kötü hallerini bize şöyle duyuruyor: "Onlar bir kötülük yaptıkları zaman, "biz, atalarımızı bu yolda bulduk, Allah da bize böyle emretti (eğer Allah böyle emretmemiş olsaydı, babalarımız böyle yapmazlardı)" derler! Ey Rasûlüm, de ki: "Allah, asla kötülüğü emretmez! Siz, Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?"[31][31]

Allah'ı bırakarak şeytanı ve onun zürriyetini dost edinenlerin haliyle ilgili olarak bir âyetinde de yüce Allah şöyle buyurur: "...Şimdi sizler, beni bırakıp da şeytanı ve onun neslini mi dostlar ediniyorsunuz? Oysa onlar, sizin düşmanlarınızdır. Zâlimler için bu, ne kötü bir değiştirmedir."[32][32]

Yine bir âyetinde yüce Allah, şöyle buyurur: "Şeytanın gücü, sâdece kendisini dost tutanlara ve Allah'a ortak koşanlaradır! (O sâdece onları kandırabilir)."[33][33] Ayrıca yüce Allah, şeytanın ve onun neslinin, gerçekten inanmış, islâm'a ve islâmî tevhide sımsıkı sarılmış ancak ve ancak Allah'a güvenip dayanmış mü'minleri kandıramayacağını da

---

[29][29] A'raf suresi, 27 ve 29 ilâ 33
[30][30] Yukarıda mealini gördüğümüz A'raf suresi, 27. ayeti.

[31][31] A'raf suresi, 28
[32][32] Kehf suresi, 50

[33][33] Nahl suresi, 100

haber vermiştir.[34][34] Yine yüce Allah, şeytanın evliyası bulunan şirk ve şekavet ehlinin; bir kötülük ve çirkinlik yaptıkları zaman, atalarını taklîd zihniyeti ile ortaya atıldıklarını o kötülüğü kendilerine Allah'ın emretmiş olduğu iddiasında bulunduklarını da haber vermiştir. Böylece onların şeytanın oyuncağı olduklarını, bâtıl taklide, yalan zan ve vehimlere, aldatıcı hevâ ve arzulara kapıldıklarını bildirmiştir. Bütün bunlarda, ibret alanlar için, elbette büyük dersler vardır.

Üstadımız bu konuda tarîhî bir tesbît ve Islâmî bir irşâd olarak buyurdu ki: "Bu vasıfta: bu kör taklîd ve bâtıl zan ve vehimlere uymakta, kendileri Kıbleye nisbet edilen ve haklarında ehl-i kıble denilen kimselerden pek çoğunda büyük bir hissenin mevcudiyetini görürsün. Sofilerden, kendilerini zühd ve ibâdete verenlerden, ümerâ ve ' ecnâddan (yâni devlet adamları ve askerlerden), felsefeci ve kel aracılardan, diğer sınıflardan ve umûm halktan pekçok kimselerin, yâ Allah'ın mübâh kıldığı zannına kapılarak, yâ da taklidinde bulundukları geçmiş kimselere uyarak birtakım fuhşiyâtı helâl saydıklarını müşahede etmekteyiz. Tabiî bunun asıl sebebi, yüce Allah'ın haram kılıp buğzettiği aşktır. Onların çoğu, aşkı kendilerine din edinmekte ve bununla gûyâ Allah'a yaklaştıklarını sanmaktadırlar. Nefsin tezkiye ve tehzîbinde en esaslı şeyin aşk olduğunu, yâhud da böyle sûrî ve mecazî bir aşkla önce bütün kalblerini bir beşer üzerinde topladıklarım, sonra bu aşkı oradan alıp ilâhî aşk hâline getirdiklerini iddia etmektedirler. Bundan dolayı onlar, tutuldukları ademî ve sûrî aşklara; Mezâhîru'l Cemâli'l Ehadî demekte, güzel ve çekici suretleri, hakk'm mazharı ve meşhedi bilmektedirler. Bâzan da Hakk'ın o güzel suretlere hulul ettiğini ve onlarla birleştiğini söylerler. İşte bu sebebledir ki, âbid ve zâhidlerden nicelerinin bu hususta, ümerâ ve vüzerâ ile güzel anlaşıp ülfet ettiklerine şahit olursun! Çünkü Allah'ı bırakıp birtakım putlar edinmekte, onları Allah sever gibi sevmekte meslek ve meşrebleri aynıdır. Onların âbid ve zahidleri bunu bir din diyanet edinmekte, ümerâ ve vüzarâlan ise, şehvetleri icâbı bu yola sülük etmektedirler. Bâzıları ise, her iki hususu kendilerinde bulundurur ve onlara katılır. Onların şi'rî ve şeytanî sama üzerinde ittifak edivermeleri, buna çok Önem vermeleri de bundandır. Çünkü bu kabil semâ meclisleri, aşka ve müşterek mahabbetleri çok heyecan katar, kalblerdeki aşkları coşturup dışarı atar.

Bunda, daha önce de söylediğimiz gibi, kalbin; muhabbetüllâh'tan, O'nun muhabbet

---

[34][34] Nahl suresi, 99. Keza Yusuf suresi, 24. ayeti, Sa'd suresi, 82. ayeti, Fecr suresi, 42. ayeti.

ve tazimini ihtiva eden ibâdetten hâli bırakılması büyük rol oynamaktadır. Kalb, aşkla şevkle Allah'a ibâdete yönelse, Hak ma'bûd ve Biricik Mahbûb olarak Allah'ı tamsa, kalbini Ona verip O'na itaat ve teslimiyet gösterse, O'nun emir ve nehiylerine göre hareket etmiş olsa, elbette bu duruma düşmeyecekti. Kalbte imanın zevkini ve tadını duyacak, bütün ruhu ve vicdanı ilâhî muhhabet ile dolacak, Allah'tan başka tapdığı hiçbir varlık olmayacaktı. Kalb bundan hâlî kalınca, bunun yerine koyacağı bir şeye ihtiyaç duyuyor, onu arayıp buluyor (!) büyük bir aşk ve şevkle onu kendisine tanrı ediniyor! işte bu, Allah'ın dînini tebdil etmek, O'nun bütün insanlara lütfedip verdiği fıtratı bozup değiştirmektir. Nitekim yüce Allah, bu hususu da bir âyet-i celîlesinde şöyle duyurmaktadır:

"Sen yüzünü, Allah'ı birleyici olarak doğruca dîne çevir! Allah'ın o fıtratına ki, O, bütün insanları bu fıtrat üzerine yaratmıştır. Allah'ın yaratması asla değiştirilemez! İşte doğru dîn budur. Fakat insanların çoğu bilmezler."[35][35] Yâni yüce Allah'ın yaratma işinde, yaratma kânununda bir değişme yoktur, O bütün insanları aynı fıtrat (islâm fıtratı) üzerinde yaratır. Bu fıtratı bâzılarına verip, bâzılarına vermemezlik etmez ve de değiştirmez. Fakat tebdil ve tağyîr, Allah'ın yaratmasından sonra yaratılmışta vukua gelir. Yâni başkalaştırma, bozma ve değiştirme, Allah'ın yaratmasında değil, yarattığı üzerinde ve sonradan bâzı sebeblerle meydana gelir. Nitekim Peygamber (s.a.v.) Efendimiz, bir hadîsleriyle bunu şöylece açıklamışlardır:

"Her doğan çocuk fıtrat (islâm fıtratı) üzerine doğar! Ancak sonradan ana babası onu, bir yahûdî veya nasrânî veya mecûsî yaparlar. Nitekim bir hayvan yavrusu da; yaratılışı tam, âzâ ve etrafı düzgün olarak doğar da kendisinde; burnunun kesilmiş, kulağının yarılmış olması gibi bir eksiklik bulunmaz. O yavru doğduğu zaman, siz onda böyle birşey hisseder misiniz? Bunu sonradan sizler yapmıyor musunuz?"[36][36]

---

[35][35] Rûm suresi, 30

[36][36] Buharı, 2/104, 2/97, 6/20, 7/210. Müslim, 4/2084, no: 22/2658. Ebû Dâvûd, 5/86, no: 2714. Tirmizî, 4/5, no: 2138, Muvatta1, 1/241 no: 52. Müsned, 2/233.

(Rasûlüllâh Efendimiz'in ashabından bu manâda pekçok hadîsler vârid olmuştur: Bunlar arasında Esved bin Serî, Câbir bin Abdullah, İbni Abbâs ve Ayyâd bin Hımâr el-Mücâşiî'nin rivayet ettikleri hadîsleri zikredebiliriz, Ayyâd'ın İmam Ahmed tarafından tahrîc edilen hadîsi şöyledir: "Peygamber (s.a.v.) bir gün bir hutbe irâd ettiler, hutbelerinde buyurdular ki: "Yüce Allah bana bugün tâlim buyurduğu ve sizin bilmediğiniz bâzı hususları size öğretmemi emretti ve buyurdu ki: "Ben kullarımın hepsini tertemiz bir yaratılışta, tevhîd temeli üzerinde yarattım! Sonradan şeytanlar gelip kendilerini bu fıtratan saptırdılar, dinlerinden ayırdılar. Kendilerine helâl kıldığım şeyleri onlara haram eylediler ve Bana ortak koşmalarını

imdi kalb, aslında ve fıtratında kâdir-i mutlak olan yaratıcısını candan sevmek, sevgi ve saygı dolu ibâdetini (tapınmasını) yalnız O'na arz ve tahsis etmek durumundadır! O, kendisinin bundan hâlî bulundurduğu veya kendi hâlinde bırakılmayıp çevresinden gelen birtakım te'sîrlerin altına girdiği zaman, kendisinde birtakım değişme ve bozulmalar olur ki, bunların hepsi sonradandır. Allah'ın yaratmasında, yaratma kanununda değil, yarattığı varlık üzerindedir. Kalbin, derin ve ciddî bir şekildeki sevgi ve saygısını Allah'tan başkasına verip onu adeta kendisine bir tanrı edinmekle, o kalbdeki değişme ve bozulma, son safhasına varmış demektir.

Bu hâle gelen bir kalbe, Allah'tan başkasının hidâyet vermesi mümkün olmadığı gibi, bir kalbi bu hâle gelmemesi için, Allah'tan başka koruyacak olan da yoktur!

Bu kabil bozulmaların insanlarda meydana gelmesi sebebiyle yüce Allah, sırf ilâhî bir inayet olarak onlara, kendilerini islâh ve irşâd edecek peygamberler göndermiş, onları insan olarak yarattığı fıtrat üzerine iade buyurmayı murâd eylemiştir. Bu ilâhî elçilerin dâvetine kulak ve kalb verenler, fıtratlarında sonradan meydana gelen değişme ve bozulmaları islâh eyleyip ilk fıtratlarına dönmüşler, davete icabet etmeyenler ise, bozulmuş ve fesada uğramış fıtratları üzerinde ısrâr etmişler, daha da bozulma ve başkalaşmalar meydana getirmek için birtakım sebeblerin icadı cihetine gitmişlerdir.

---

emrettiler. Halbuki Ben buna, yarattığım fıtratta ve emrettiğim dinde izin vermiş değilim! Bil ki, cennetlik olanlar şu üç sınıf insandır: İlâhî tevfîka mazhar, adaletli ve iyilik sever bir sultan, merhametli ve bütün akrabalarına karşı yufka yürekli ve iyilik ulaştırıcı bir adam, sonra iffet ve nâmûs sahibi ve sadaka sever bir fakîr. Cehennemlikler de şu beş kimsedir: Zayıf düşüncesiz ve kişiliksiz bir adam ki; bu kabil kimseler içinizde bir asalak olarak geçinirler, ne evlenirler, ne de mal edinirler, harîs bir adam ki en küçük bir hırsa kapıldığında hemen hıyanet eder. Bir yakının ve arkadaşın ki sabah akşam sana, malına veya âüene hile ve oyunlar düşünür; sonra cimri ve yalancı olan kişi, sonra ağzına ne gelirse (ne kadar çirkin olursa olsun) söyleyen kötü huylu birisi. İşte cehennemlik olanlar da bunlardır!" (Hafız İbni Kesîr'in Tefsîr'inden naklen (2/395, 3/57, 4/290, 5/360) Muhammed Hâmid el-Fakî, İğasetü'l-Lehfân:, 2/157, Beyrut, 1395 baskısı).

(Allâme İbnü'l-Esîr de yukarıda geçen hadisin açıklaması sadedinde şöyle demiştir: "Rasûlüllâh Efendimiz, "Bütün doğan çocuklar, fıtrat üzerine doğarlar" buyurmakla, şöyle demek istemişlerdir: Dünyaya gelen bir çocuk, cibilliyeti ve mayası itibariyle öyle bir yaratılış ve fıtrat üzerine doğar ve gelir ki, bu yüce Allah'ın ona verdiği fıtratıdır. Ve bu fıtrat, islam fıtratıdır. Yani bu fıtratla dünyaya gelen bir insan, hakkı kabul etmek için tab'an ve de tav'an (yâni yaratılışı, irâde ve isteği bakımından) hazır dernektir. İns ve cin şeytanları onun bu yaratılışını sonradan değiştirip bozmadıkları takdirde, onun tercih ve ta'kîb edeceği yol, mutlaka bu yol olacaktır! İşte Rasûlüllâh Efendimiz'İn bu hadîsleriyle muradı, bu olsa gerektir." (M. H. el-Fakî, aynı yer).

Sûrî Ve Mecazî Aşklar, Dînin Sırf Allah İçin Olmasına Zıd Ve Aykırıdır.

Sûrî ve mecazî aşka tutulmuş bir kimse, mümkin değil "dîni ve ibâdeti Allah'a tahsis" demek olan tevhide ve tevhiddeki ihlâsa muvaffak olamaz! Çünkü sûrî aşk, dînin sırf Allah için olması hakikatine zıd ve aykırıdır. Bu aşk fitnesinin şiddet ve kuvvetine göre. dînden ve îmandan eksilme muhakkak ve mukadderdir. Hattâ sonunda böyle birisinde, dinden ve îmandan eser kalmadığı da olur. Yüce Allah ise, kulun bütün himmet ve mücâhedesinin, dînin tamâmının Allah için olmasını ister! Nitekim bir âyet-i celîlesinde şöyle buyurur:

"Fitneden eser kalmayıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaş."[37][37]

İşte islâm ve onun savaşı budur, bunun içindir! Sûrî ve mecazî aşklar ise buna aykırıdır. îkisi arasında tam bir çelişki vardır. Bunlar islâm'la çeliştiği gibi, İslâm da bunlarla çelişir.

Fitne Nedir Ve Nasıl Tefsir Edilmiştir?

Şüphesiz fitnenin de bâzı kısım ve nevileri vardır. Fakat en büyük fitne, şirk (Allah'a ortak koşmak) ve şirke sebeb olan şeylerdir. Bunun için âyet-i celîledeki fitne, şirk olarak tefsîr edilmiştir.

Evet, bir şey ki onunla kalbler fitneye tutulmuştur, bu hiç şüphesiz yâ şirktir. Yâhud da şirkin, sebeblerinden biridir. Fitne denilince, bunun da birtakım nevileri bulunduğu bilinmelidir. Bunlar da, çeşitli şüphelerden kaynaklanan fitneler; birtakım şehvetlerden kaynaklanan fitneler olmak üzere iki kısımda mütâlâ edilebilir. Şimdi belli ve canlı misalleriyle bunun bâzı kısım ve nevilerini görelim:

---

[37][37] Enfal suresi, 39

"Allah'ı bırakıp da birtakım eşler edinen ve onları Allah sever gibi seven" kimselerin tutulduğu fitneler yâni şirk fitnesi, bütün fitnelerin en büyüklerindendir! Hz. Musa'nın kavminden buzağıya tapanların fitnesi bu kabil bir fitne idi. Nitekim yüce Allah, Musa'ya olan hitabında şöyle buyurur: "Biz senden sora (yâ Mûsâ) kavmine fitne verdik (onları imtihan ettik de) Sâmirî kendilerini tevhîd yolundan saptırdı."[38][38]

Şüphesiz aşk fitnesi dahî fitnelerin en büyüklerindendir. Yüce Allah bir âyetinde şöyle buyurur: 'İçlerinden öylesi var ki: "Bana izin ver, beni fitneye düşürme" der. İyi biliniz ki, onlar zâten fitneye düşmüşlerdir."[39][39]

Bu âyet-i celîle Rasûlüllâh Efendimiz'in Tebük Gazâsı'na çıkacağı sırada, Cedd bin Kays hakkında nazil olmuştur. Rasûlüllâh ona: "Ey Cedd, Asfer Oğulları ile cihâd etmeye ne dersin?" dediğinde onun cevabı: "Benim geride kalmama izin ver! Kavmin bilir ki ben kadınlara düşkün bir adamım. Asfer Oğullarının güzel kızlarını görünce sabredemiyeceğimden korkarım" şeklinde olmuştu.[40][40] İşte bu sebeble nazil olan bu ayette, öylelerinin zâten fitneye düşmüş bulundukları bildiriliyor ve aynı âyetin sonunda: "...Ve Cehennem de elbette kâfirleri kuşatacaktırî" buyuruluyor,

Demekki onun ve öylelerinin, gazaya çıkan Rasülüllah'tan geri kalıp da nefislerinin rağbetiyle meşgul olmaları, kendileri için daha büyük bir fitne olmuştur. Evet onun korktuğu ve kaçtığı kadınları sevme fitnesi idi. îçine düştüğü, içinde bulunduğu fitne ise, bundan daha büyük olan şirk ve küfür fitnesi idi. Bunun akıbeti, âhirette ebedî azâb ve şekavettir.

Fitne Kelimesinin Kur'ân'daki Çeşitli Mânaları

---

[38][38] Tâhâ suresi, 85

[39][39] Tevbe suresi, 49

[40][40] imam Süyûtî'nin ed-Dürrü'l-Mensûr adli kitabında zikrettiğine göre, bunu bu İfâde ile. ibni Abbâs'tan İbni Münzir, Taberânî, İbni Merdûye ve Ebû Nuaym rivayet etmişlerdir. Ayrıca az-çok farklı ifâdelerle İbnü Ebû Hatim, İbnü Ebû Şeybe, Ebuş-Şeyh, İbni İshâk, Beyhakî gibi zâtlar da ibni Abbâs'tan veya diğer sahabeden rivayet etmişlerdir. (M. Afîfî). (Cedd, Seleme Oğullarının eşrafından idi ve münafıktı. el-Beğavî onun hakkında: "O özür gösterdi, münafıklığından başka bir özrü İse yoktu" demiştir. (M. H. el-Fakî).

Kur'ân-ı Kerîm'deki fitne kelimesi, imtihan, sınama ve deneme mânasına da gelir. Eğer imtihan olunan kul, bizzat fitneye kapılmamışsa, fitneye kapılmış olan gibi değildir. Fakat bizzat fitneye kapılanın imtihanına da, kapılmamış olanın imtihanına da fitne denilmektedir. İmdi Musa'ya (a.s.) hitaben: "...Ve seni yâ Mûsâ, gerçekten bir fitneye uğratmıştık"[41][41] buyurulmuş olması, ikinci mânada gelmiştir ki bundan murâd, Hz. Musa'nın esaslı bir imtihana tabî tutulmuş olmasıdır ve Mûsâ (a.s.), bizzat fitneye tutulmamıştır. "Ey Rasûlüm, fitneden eser kalmaymcaya kadar onlarla savaşınız"[42][42] mealindeki âyetle, "ve zâten onlar fitneye düşmüştür"[43][43] mealindeki âyette bahsedilen fitneler ise, birinci mânada kullanılmıştır. Çünkü bunlarla, imtihan sonrası fitnenin bizzat vukua gelmiş olması kasdedilmektedir.

İlâhî bir imtihan ki, onunla bizzat fitneye düşen de var, düşmeyen de var, Bâzan bu her iki mânânın bir arada zikredildiği de olur. Buna örnek olarak şu âyetleri okuyabiliriz: "insanlar, yalnız "inandık" demekle, hiç imtihana tabî tutulmadan bırakılacaklarını mı sandılar? Andolsun ki Biz, onlardan öncekileri sınadık. Elbette

Allah, doğruları bilecek, yalancıları da bilecektir."[44][44] Hz. Musa'nın: 'Yâ Rabbi, bu iş, senin fitnenden (imtihanından) başka bir şey değildir. Onunla dilediğini saptırır, dilediğine yol gösterirsin"[45][45] demesi de bu kabildendir. O, bu sözüyle demek istemiştir ki: "Yâ Rabbi, bu, senin kullarım bir imtihanındır. Bu imtihanınla, fitneye tutulanları saptırır, tutulmayıp kurtulanları ise doğru yola hidâyette kılarsın."

Fitne kelimesinin daha umûmî mânâda kullanıldığı da olur. Yüce Allah'ın şu âyeti de buna misal olarak gösterilebilir: "Mallarınız ve evladlarınız sizin için bir fitnedir."[46][46]

Bu âyetin açıklaması sadedinde Mukâtil, "insanı âhiretten alakoyucu bir belâ" demiştir. İbni Abbas ise, "Allah'a isyan teşkil edecek hususlarda onlara itâaat etmeyiniz!" demiştir. Zeccâc ise şu açıklamayı verir: "Azız ve celîl olan Allah, onlara, mallarının ve

---

[41][41] Tâhâ suresi, 40

[42][42] Enfal suresi, 39

[43][43] Tevbe suresi, 49

[44][44] Ankebüt suresi, 2-3 .

[45][45] A'raf suresi, 155. ayetten

[46][46] Teğabün suresi, 15

evladlarmın birer imtihan vesilesi olduğunu bildirmektedir. Bu, bütün evladlara şâmildir. Çünkü insan; kendi evlâdına meftundur. Hattâ insan çoğu kez, evlâdı sebebiyle Allah'a isyan teşkil edecek işleri işler. Evladı yüzünden haramı irtikâb eder, birtakım büyük işlere mübtelâ olur. Şüphesiz yüce Allah'ın koruduğu kullar hâriç."

Buna, Rasûlüllâh Efendimiz'den rivayet edilen şu haber de şahitlik eder: Büreyde bin Hasîb el-Eslemî şöyle der: "Birgün Rasûlüllâh (s.a.v.) hutbesini okuyordu. Derken Hasan ve Hüseyin geldiler. Üzerlerinde kırmızı gömlekleri olduğu halde düşe-kalka ilerlemeye başladılar. Rasûlülâh bunu görünce hutbesini okudğu minberden indi, onların yanma gelip her ikisini de kucağına alıp böylece minbere çıktı. Sonra şöyle buyurdu: "Şüphesiz Yüce Allah: "Mallarınız ve evladlarınız sizin için bir fitnedir" buyurmakla doğru söylemiştir. İşte ben, bu iki sabiyi gördüm ve onlara karşı sabredemedim."[47][47]

Dua Esnasında Fitneden Allah'a Sığınırken: "Allah'ım Ben, Fitnelerin Dalâlete Düşürenlerinden Sana Sığınırım" Demelidir.

Fitne, böylesine umûmî ve şümullü olduğu içindir ki, Rasûlüllâh Efendimiz'in güzide arkadaşlarından tbni Mes'ûd (r.a.) şöyle demiştir: "Bir kimse dua esnasında fitneden Allah'a sığınırken, "Allah'ım ben, fitnelerin dalâlete düşürenlerinden sana sığınırım" demelidir. Çünkü sizden hiç biriniz, fitnelerin şümulü dışına çıkamaz. Çünkü yüce Allah bir âyetinde: "Mallarınız ve evladlarınız sizin için ancak bir fitnedir" buyurmaktadır. İşte bunun için, dua sırasında öyle söylemek gerekir. Yoksa, "Allah'ım ben sana fitneden sığınıyorum" demek doğru düşmez.[48][48]

Şu âyet-i celîlede de fitne kelimesi, umûmî mânâda gelmiştir: "...Biz sizi birbiriniz

---

[47][47] Ebû Dâvûd, 1/663, no: 1109. Tirmizî, 5/658, no: 3774. Nesaî 3/107. İbni Mâce,-2/1190. (Tirmizî bu rivayet için, "hasendir, garîbtir" demiştir. Bâzıları bu hadîsin râvîlerinden Huseyn bin Vâkıd'ı zayıf veya münker addetmek istemiş ise de, Şevkânî Neylü'l-Evîâr'mda: "Hüseyn bin Vâkıd, Merv kadısı olan Ebû Ali'dir. Müslim Sahîh'inde onunla ihticâc etmiş, el-Münzirî de "onun sika yani sağlam olduğunu söylemiştir" demektedir. Ben de derim ki: "Bu hadîs, bütün rivayet tarîklerinin toplamı itibariyle hasendir." (M. Afifî).

[48][48] Hafız İbni Kesir, Enfal Sûresi'nin 25. ayetini tefsir ederken bunu zikretmiştir. Ibni Cerîr de, ibni Mes'ud'a ulaşan bir senedle rivayette bulunmuştur. (M. H. el-Fakî, İğase, 2/160).

için bir fitne (imtihanı vesilesi) yaptık. Bakalım sabrediyor musunuz? Ve Rabbin her şeyi görendir."[49][49]

Hiç şüphesiz bu fitne, yâni imtihan, bâzı kimselere mahsûs olmayıp bütün kullara şâmil bulunmaktadır. Evet yüce Allah, bâzı kullarını, bâzı kulları sebebiyle imtihan etmektedir. Meselâ: Peygamberleri, kendilerine peygamber gönderdiği kimselerle yâni ümmetleri ile, onları hakka davet ve ezalarına karşı sabırla, İlâhî elçilik görevini onlara tebliğ hususundaki meşakkatleri yüklenmekle imtihan ettiği gibi, bu peygamberler ile de ümmetlerini imtihan eder. Onların dâvetine uyup uymayacaklarını, onlara itaat edip etmeyeceklerini, onları tasdik mi yoksa tekzîb mi edeceklerini imtihan eyler. Keza ulemâ ile câhilleri, câhiller ile ulemâyı imtihan eder. Alimleri, talîm ve nasîhatta bulunup bulunmayacakları, bu hususta sabır ve azm gösterip gösteremiyecekleri bakımından denediği gibi, cahilleri de alimlerin nasihat ve irşadlarım dinleyip dinlemiyecekleri bakımından dener. Keza idare edilenler vasıtasıyla idare edenleri, idare edenler ile de idare edilenleri, zenginler ile fakirleri, fakirler ile de zenginleri, kuvvetliler ile zayıfları, zayıflar ile de kuvvetlileri, efendiler ile tabî olanları, tabî olanlar ile de efendileri imtihan edip durur. Keza kafirler vasıtasıyla mü'minleri, mü'minler vasıtasıyla da kâfirleri, iyilik ve güzellikleri emredenler vasıtasıyla emrolunan kimseleri, bunlar vastıtasıyla da emredenleri hep imtihan eder. Burada canlı bir örnek olarak peygamberlere tabiî olan zayıf ve fakir mü'minler ile, o ümmetin zenginlerini nasıl fitneye tabî tutup sınamış olduğu, bir ibret konusudur. Bu, hemen her ümmette yaşanmış, görülmüş bir olaydır. Kur'an'ın bize anlattığı gibi, o ümmetin zenginleri ve önde gelenleri, peygamberinin hak peygamber olduğunu bilip tanıdığı halde, sırf kendinden Önce bâzı zayıf ve fakir kimselerin îmân etmiş olmasını kibirlerine ve şereflerine (!) yediremeyerek, îmân etmekten imtina etmişler ve böylece bizzat fitneye tutulmuşlardır. Onlar demişler ki: "Bu iyi bir şey olsaydı, bu fakir ve zayıf kimseler onu kabul etmekte bizden evvel davranmazlardı."[50][50] Yine onlar demişlerdir ki: "Ey Nûh, sana bir sürü bayağı kimseler uymuşken, biz sana inanır mıyız?"[51][51]

Bir âyet-i celîlesinde de yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Böylece Biz onlardan

---

[49][49] Furkan suresi, 20. ayetinden

[50][50] Ahkaf suresi, 11

[51][51] Şuara suresi, 111

kimini kimi ile imtihan ettik ki: "Allah, aramızdan şunlara mı lûtfu lâyık gördü?' desinler. Allah, şükredenleri daha iyi bilen değil midir?"[52][52]

Evet işte böyle, eşraftan ve büyüklerden biri, fakir ve miskin birinin o peygamberi ve onun getirdiği dîni kabul ve tasdik etmek hususunda kendisinden önce davranmış olduğunu gördüğü zaman, nefsinin izzet ve gururuna kapılıp inanmak istemiyor! "İnanıp da, o bayağı kimseler gibi mi olacağım?" diyor. Böylece bizzat fitneye tutulup küfür ve tekzîbte isrâr ediyor, işte, fakirlerin onlar için fitne olmasının mânâsı da budur.

Keza insanların bâzılarının bâzıları için imtihan vâsıtası olduğuna bir misâl de, fakîrin: "Peki ben niçin zengin gibi olmayayım?" demesidir. Zayıf bir kimse de kuvvetli bir kimseye bakar: "Peki ben niçin şu kuvvetli kimse gibi olmayayım?" der ve fitneye düşer. Bir hastalığa mübtelâ olan birisi de, sağlık ve âfîleti çok yerinde olan birisini görür, "Peki ben niçin şu sağlıklı kişi gibi olmayayım?" diyerek fitneye düşebilir. Nitekim küfür ehli şöyle demişlerdi: "Onlara bir âyet gelince: "Allah'ın elçilerine verilenin aynısı bize de verilmedikçe kat'iyyen inanmayız" dediler."[53][53]

Mukâtil'in verdiği bilgiye göre bu âyet, müşriklerin, muhacirinin fakirlerinden Bilâl,. Habbâb, Suheyb, Ebû Zerr, Ibni Mes'ûd ve Ammâr gibi zâtların müslümanlığı kabul etmiş olmaları sebebiyle fitneye kapılmaları yüzünden nazil olmuştur. Evet Kureyş kâfirleri şöyle diyorlardı: 'İçimizden Muhammed'e tabî olan şu köle ve bayağı kimselere bakınız!" Ve onlarla müsâvî duruma gelmemek için, putatapıcılıkta isrâr edip islâma geliniyorlardı.

Yüce Allah kerîm kitabında şöyle buyurur: "Zira kullarımdan bir zümre, "Rabbimiz inandık, bizi bağışla, bize merhamet eyle, sen merhamet edenlerin en hayırhsısın" dedikleri için. Siz onlarla alay ettiniz, siz dâima onlara gülüyordunuz. Bugün ben, sabretmelerinin karşılığını onlara verdim, onlar, evet işte onlar, kurtulup murada erenlerdir."[54][54]

Yüce Allah, onlara sabretmelerinin karşılığını verdiğini ve onların sabır sayesinde

---

[52][52] En'am suresi, 53

[53][53] En'am suresi, 124

[54][54] Mü'minûn suresi, 109-111

kurtulduklarını haber veriyor. Nitekim bir başka âyetinde de şöyle buyuruyor: "Sizin bâzınızı bâzınız için bir fitne sebebi kıldık, sabrediyor musunuz?"[55][55]

Zeccâc'ın açıklamasında: "Birtakım belâ ve musibetlere karşı sabrediyor musunuz? Gerçekten siz, sabredenlerin murada erdiklerini de biliyorsunuz" denilmiştir.

Görüldüğü gibi yüce Allah, sabır sebebiyle fitneden kurtulduklarını haber veriyor. Gerçekten de çeşitli fitnelere karşı, sabır gibi bir deva ve şifâ mevcûd değildir! Nitekim bir âyetinde de yüce Allah şöyle buyurumaktadır: "Sonra gerçekten senin Rabbin, şunların, şu işkenceye tutulduktan sonra göç eden, sonra savaşan ve sabredenlerin yanındadır! Elbette bütün bunlardan sonra Rabb'in, bağışlayan ve esirgeyendir."[56][56] İşte sabır sayesinde fitne, nefsi tezlaye edip kemâle ermenin, bağışlanıp cemâle ermenin bir vesilesi olmakta, sabreden kullar, ebedî saadeti bulmaktadırlar. Tıpkı altın ve gümüşün, körükle körüklenen ateşte eritilip bütün kir ve tortularından arındırıldığı gibi, kullar da fitneler vesilesiyle kir ve tortularından arınıp arı-duru kullar olmaktadırlar.

Fitneler Kalelerin Körüğü, Îmânın Mihenk Taşıdır

Demekki fitne, kalblerin körüğü, îmânın mihenk taşıdır! imânında gerçek olanla yalan olan onunla ortaya çıkmaktadır! Bu hususta şu âyet-i celîleyi de unutmamak lâzımdır: "Biz, onlardan öncekileri de fitneye (imtihana) tabî tuttuk, elbette Allah, sâdık olanları bilecek, yalancı olanları da bilecektir."[57][57]

Demekki fitne, insanları kısım kısım ayırmakta, onun sayesinde sâdık kimdir, yalancı kimdir belli olduğu gibi, mümin kimdir, münafık kimdir, iyi kimdir, kötü kimdir açığa çıkmaktadır. Fitneye karşı sabreden için fitne, bir rahmet vesilesi olmakta ve sabreden kişi ondan necat bulmakta, sabretmeyen ise, ondan daha beter fitnelere mâruz kalmaktadır,

---

[55][55] Furkan suresi, 20

[56][56] Nahl suresi, 110

[57][57] Ankebut suresi, 3

Dünyada herkes mutlaka fitneye maruz kaldığı gibi, fitne âhirette dahî vardır. Nitekim yüce Allah bir âyetinde şöyle buyurmaktadır: "O Ifün onlar, ateş üzerinde yakılacaklardır. Kendilerine: "Fitnenizi tadınız, acele isteyip durduğunuz şey işte budur" denilecektir."[58][58]

Demekki cehennem ateşi, dünya fitnesini sabırla karşılamıyamn fitnesidir. Nitekim yüce Allah, zakkum ağacı hakkında da şöyle buyurmuştur: "Biz onu, zâlimler için bir fitne kıldık."[59][59]

Katâde bu âyetle ilgili olarak şöyle demiştir: Yüce Allah, zakkum ağacını andığı zaman, zâlimler bununla fitneye tutuldular ve: 'Ateş bütün ağaçları odunları yakıp kül ettiği halde, cehennem ateşi için de zakkum ağacı nasıl olur?" dediler. Bu sebeble yüce Allah: "O cehennemin temelinde, dibinde çıkan bir ağaçtır"[60][60] âyetini indirmiş ve onların azabının ateş içinde olacağını ve bu ateşin, dibinde çıkan zakkum ağacıyla beslenip takviye edileceğini haber vermiştir.

İbni Kuteybe, ilgili bir açıklamasında şöyle der: "Zakkum ağacı, cehennem de biten bir ağaçtır ve öyle bir cevherdendir ki, ateş onu yakmaz ve yemez. Cehennemin zincirleri, bağ ve bukağıları, akreb ve yılanları da böyledir. Yâni cehennemde biten ve cehennem ateşinin yiyip tüketmediği bir cevherdendir. Yoksa dünyada bilinen cinsten şeyler değildir. Yüce Allah, kendince malûm ve bizce gâlib olan şeyleri, böyle bizce bilinen ve yanımızda hazır bulunan şeylerin isimleriyle bize bildirmektedir. İsimler aynı olsa da, mânâ ve hakikatleri başkadır. Tabiî cennette bulunan ağaçlar, onların meyveleri, döşekleri, döşemeleri, diğer bütün şeyleri de böyledir."

Demekki kâfirler, yüce Allah'ın bildirdiği zakkum ağacını bu dünyâda inanmayıp yalanlamış oldukları için, âhirette ondan yemek durumunda kalacaklar, böylece bu, onlar için bir fitne olmuş olacaktır.

Yüce Allah'ın, cehenneme müvekkel kıldığı meleklerin sayısının on dokuz olduğunu haber vermiş olması da, kâfirler için bir başka fitne olmuştur. Bu böylece

---

58[58] Zariyat suresi, 13-14

59[59] Saffât suresi, 63

60[60] Saffâî suresi, 64

haber verlidiği zaman, Allah'ın düşmanı Ebû Cehl şöyle demiştir:

"Muhammed sizi ondokuz melekle mi korkutuyor? Sizden yüz kişi, o ondokuz melekten birini şiddetle yakalayıp yere sermesi, sonra da cehennemden çıkıp gitmesi imkansız mıdır? içinizden yüz kişi, bunu yapmaktan âciz midir?" Bunu takiben Ebu'l Esed de şöyle bir nutuk çekmişti onlara: "Ey Kureyş topluluğu! Kıyamet günü olduğu zaman ben, sırata doğru hepinizin önünde yürüyeceğim, sonra sağ omuzumla o ondokuz melekten onunu defedeceğim, sonra sol omuzumla da dokuzunu defederek cehennemden çıkıp gideceğim, tabiî doğruca cennete gireceğim!"

Görüldüğü gibi, cehenneme müvekkel büyük meleklerin sayısı onlar için dünyâda bir fitne olmuştur, âhirette de daha büyük bir fitne olacaktır.

Dünyâda mü'minlerin kâfirler için bir fitne vâsıtası olması gibi, kâfirler de mü'minler için fitne sebebidir. Bunun için mü'minler, kendilerinin kafirler için bizzat fitne olmaması için yüce Allah'a düâ ve niyazda bulunduklarını görürsünüz. Nitekim îmân ve tevhîd ehlinin böyle düâda bulunduklarım dahî Rabbimiz bize haber vermekte ve şöyle buyurmaktadır: "...Yine onlar demişlerdi ki: "Rabbimiz, sana dayandık, .sana yöneldik. Dönüşümüz de Sana'dır! Rabbimiz, bizi inkâr edenler için bir fitne kılma, bizi bağışla! Rabbimiz, yegâne gâlib ve hikmet sahibi, ancak sensin, sen."[61[61]] Musa'nın (a.s.) ashabı şöyle demişlerdi: "Rabbimiz, bizi zâlimler için bir fitne kılma."[62[62]]

îmam Mücâhid, bu âyetin tefsiri sadedinde şöyle demiştir: "Mânâ şudur: Rabbimiz, onlar yüzünden bize, onların elleriyle azâb verme! Bize Senin yanından dahi bir azâb gönderme! Aksi halde bu zâlim ve kâfir kimseler, "Bakınız, eğer bunlar hak üzere olsaydılar kendilerine bu azâb gelmezdi!" derler."

Zeccâc ise, "mânâ şudur: "Rabbimiz, bize karşı onlara üstünlük verme! Aksi halde onlar, bizim değil de, kendilerinin hak üzere oldukları zannma kapılır ve böylece fitneye tutulmuş olurlar" demiştir.

imam Ferra'nm açıklaması da buna yakın olmuştur. Mukâtil ise şöyle demiştir: "Bu âyet şu mânâya da alınabilir:Rabbimiz, bizim rızkımızı dar eyleme! Aksi halde onlar,

---

[61[61]] Mümtehine suresi, 4-5

[62[62]] Yunus suresi, 85

bizim fakr-u zaruretimize, kendilerinin ise zenginlik ve genişliğine bakarak fitneye tutulurlar, kendilerinin hak, bizim ise bâtıl üzere olduğumuzu zannederler!"

Yüce Allah, insanlardan her bir grubu, diğer bir grub ile fitneye tabî tuttuğunu haber vermiş ve şöyle buyurmuştur: "Böylece biz onların kimini kimi ile denedik ki: "Allah, aramızdan şunlara mı lûtfu lâyık gördü?" desinler."[63][63] Yine buyurmuş: "Allah, şükreden kullarını daha iyi bilen değil midir?"[64][64]

Demekki şu dünyâ hayatında herkes ve herşey birbiriyle imtihana tabî tutulmaktadır! Herkim, kendisiyle imtihan olunduğu şeye karşı sabırlı olur, haram ve mecazî aşklara aldanmaz, Allah'ın emrine ve nehyine göre hayâtını düzenlerse; Allah'ın rızâsını ve ebedî saadeti kazanır, Bunun aksine hareket edenler ise, buradaki bu fitnelerden daha büyüğüne, ebedî azâb ve şekavete müstehak olur. Eğer yolun ortasında veya biraz sonlarında, yani son nefese gelmeden, nasûh tevbesi ile durumunu düzeltip tedârikte bulunursa, yine yakayı kurtarmış olur. Değilse, diğer helak olanlarla birlikte o da helak olup gider, işte bu sebebledir ki, Rasûlüllâh (s.a.v.), bir hadislerinde şöyle buyurmuştur:

"Ben, benden sonrasına, erkekler için kadınlardan daha zararlı bir fitne bırakmış değilim."[65][65]

Bir imtihan evi demek olan şu fânî dünyaya, zâten imtihan için gönderilmiş bulunan insan oğlunu tek başına mütâlâ ettiğimizde de görürüz ki o, kendi içinde ve dışında olmak üzere pekçok şeyle imtihana tabî tutulmuş durumdadır: Nefs-i emmâresi ile, nefsânî duygu ve arzuları ile, kendisini azdıran ve günahları süsleyip câzib gösteren şeytanı ile, şeytan tînetli kimseler ile, gördüğü ve duyduğu cazip şeyler ile hep imtihan olup durmaktadır. Bir de bunlara, onun inancının zayıf olması, yakîninin zayıf olması, kalbinin zayıf bulunması, sabrın acılığı, hazır ve peşin zevklerin câzib oluşu, nefsin daima dünya süsüne meyletmesi, îman ve tevhidinin semere ve mükâfatının acilen ve peşin değil de âhirette verilecek olması gibi hususlar eklenince, gerçekten insanoğlunun

---

[63][63] Enam suresi, 53

[64][64] En'am suresi, 53

[65][65] Buharî, kitâbü'n-nikâh, 9/137 no: 5097. Üsâme bin Zeydten. Müslim, 4/2097, no: 2740-2741. Tirmizî, 5/103, no: 2780. Târih-i Bağdad-Hatîb, 12/329. Ibni Mâce, 2/1325, hadis no: 3998.

imtihanı daha bir zor olmakta, daha büyük bir ciddiyet kazanmaktadır. Elbette o, îmân ettiği ebedî hayat için, şu dünyâ hayâtının bâzı acil ve peşin zevklerini terketmek durumundadır. Gaybe ve ebedî hayata inanmış olmasının gereği de budur. Bunun sorumluluğunu vicdanında tâm olarak duyması ile, bütün zorluklar kolaylığa dönüşecek, îmân ettiği ebedî saadeti kazanması kolay olacaktır. Şüphesiz, ilgili ayette de geçtiği gibi, esasen kendisine kolaylık, başarı ve mutluluk verecek olan, sadece yüceler yücesi Allah'tır! Şâir bu hakîkati, şu mısraları ile ne güzel dile getirmiştir:

"Vallahi eğer, Allah kuluna saadet vermese,

O çok merhametli, kulunu tevfîkıyle görmese,.

Bir gün bile durmaz gider onun kalbindeki îmân!

Bunca büyük illetlerle başbaşa kaldığı zaman,

Tek şehveti terk için bile nefsi dinlemez onu,

Alevi gittikçe kızışan ateş olsa da sonu!

Artık, hiçbir gün Allah'ın makamından korkmaz olur!

O zulümsüz adalet günün, hesaba katmaz olur!"

Fitneler İki Kısımdır:

1- Şüphelerden Kaynaklanan Fitneler

2- Şehvetlerden Kaynaklanan Fitneler

Şüphelerden Kaynaklanan Fitneler:

Bu kısım fitneler, gerçekten fitnelerin en büyüğüdür. Bir kimsede bâzan bu kısım fitneler bulunur, bâzan da her iki kısmı birden bulunur.. Şüpheden kaynaklanan fitneler; kişinin ilim ve basiretinin za'fmdan meydana gelir. Eğer buna, o kişinin niyetinin fâsid olması ve hevâsma düşkünlüğü gibi unsurlar da eklenirse, fitre daha da büyür, en büyük bir musibet hâlini alır. Bir kimseki niyeti kötüdür, hevâsma düşkündür, Allah'ın Rasûlü vâsıtasiyle gönderdiği hidâyet hakkındaki ilmi ve basireti de azdır, elbette neticesi de böyle olacaktır. Böyleleri, yüce Allah'ın şu âyetiyle haber verdiği kimselerdendir:

"Onlar ancak zanna ve nefislerinin hevâsma uyuyorlar!"[66][66]

Yüce Allah, Yüce Kitâbı'nm pekçok yerinde, nefsin arzusuna uymanın insanı Allah'ın yolundan saptıracağını haber vermiştir. İşte bu cümleden olarak bir âyetinde de şöyle buyurmaktadır: "Ey Dâvûd, biz seni yeryüzünde bir halîfe yaptık. İnsanlar arasında adaletle hükmet, hevâna uyma, sonra seni Allah'ın yolundan saptırır. Allah'ın yolundan sapanlara, hesab gününü unuttuklarından dolayı çetin bir azâb vardır."[67][67]

Şüphelerden, ilmin ve basiretin zayıflığından gelen fitnenin sonu, küfür ve nifaktır! Bütün münafıkların ve bit'at ehlinin fitnesi de bu kısma girer. Onlar, nifak ve bit'atlerinin şiddeti ve kuvveti nisbetinde küfre yaklaşmış olurlar. Onların bit'ate düşmesi, hak ile batılı, dalalet ile hidayeti birbirinden iyice seçemedikleri, bu hususta şüphe ve iştibâhe düşmelerindendir.

Bu fitneden kurtulmanın yolu: Sâdece ve sâdece; sırf Allah'ın Rasûlüne uymak, dînin her bir meselesinde sâdece O'nu hakem bilmek; zahirde ve bâtında, akâidde ve ahkâmda, âmâl ve ahvâlde sâdece O'na ittiba etmek, sâdece O'nun ümmeti olmaktır. İşte bu doğru yolda bulunan kimse, îmânın hakikatlerini de, islâmm hükümlerini de O'ndan alır; O, Allah'ın sıfat, efâl ve isimlerinden neyi isbât etmişse onları isbât edip O'nun nefyettiklerini de nefyeder. Tıpkı namazın, zekâtın, abdestin, guslün, ramazan orucu ve haccm ahkâmını O'ndan aldığı gibi. Din işlerinin hiç birinde, O'nun rehberliğinin hâricine

---

[66][66] Necm suresi, 23

[67][67] Sa'd suresi, 26

çıkmaz. İlimde ve amelde bütün müslümanların O'nun risâletine ihtiyaç duydukları gibi O'na ihtiyaç duyar. Çünkü O, dîn ve maneviyât sahasının tek mürşidi, yegâne rehberidir. Dîn, sâdece O'ndan alınır, dinde sâdece O'na uyulur. İlâhî hidâyetin, islâm maneviyâtının tamâmı, O'nun sözleri ve işleri üzerinde deveran eyler. O'nun söz ve işlerinin dışında kalan şeyler dalâlettir. İşte bir müslüman kalbini buna sıkıca ve samimîce bağlar ve O'ndan başkasından yüzçevirirse, O'ndan başkalarının dediklerini O'nun getirdiği ile tartar, ölçerse; O'nun getirdiğine uyanı alıp uymayanı red ederse, o uygun olanı, onu söyleyenin hatırı için değil, bil'akis O'nun risâletine muvafık olduğu için almış, red ettiğini de bunun için reddetmiş olursa, O'ndan başkası kim olursa olsun, bu Ölçü ve tutumdan hiç tavız vermezse, işte bu müslüman yakasını, şüphelerden kaynaklanan fitnelerden kurtarmış olur! Çünkü bunun biricik yolu ve yönetimi mudur! Bundan başka herhangi bir yolu ve yöntemi asla bulunmamaktadır! Eğer bu Ölçü ve tutumda, herhangi bir tavîz ve zayıflık gösterecek olursa, o nisbette yakasını bu kabil fitnelere kaptırmış olur!

Bu fitne; bâzan fâsid bir anlayıştan, bâzan asılsız bir haber ve rivayetten, bâzan hakîkatin kişiye gizli kalmış olmasından, bâzan da niyet ve maksadın kötü olmasından meydana gelir. Bütün bunlar, şüphelerden kaynaklanan fidenin sınıfına girer. Tabiî bunlar da, kulun irâdesindeki bozukluktan, basîretindeki körlükten gelir.

Şehvetlerden Kaynaklanan Fitneler:

Fitnenin ikinci kısmı da, şehvetlerden kaynaklanan fitneler idi. Yüce Allah bir ayetinde, fitnenin her iki kısmını da zikretmiş ve şöyle buyurmuştur: "Siz de sizden öncekiler gibi yaptınız. Onlar kuvvetçe sizden daha yaman, mal ve evlatça sizden daha çok idiler. Onlar, kendi paylarına düşenle zevklerine baktılar, sizden Öncekilerin paylarına düşenle zevklerine baktıkları gibi, siz de kendi payınıza düşenle zevkinize baktınız ve o bâtıla dalanlar gibi, siz de bâtıla daldınız. Onlar, yaptıkları dünyâ ve âhirette boşa gitmiş kimselerdir ve ziyana uğrayanlar da onlardır."[68][68]

---

[68][68] Tevbe suresi, 69

İşte bu âyette her iki kısım fitnenin kaynağına temas edilmiş, onların dünyâdan paylarına düşen şehevât ile zevklerine baktıklarını ve şüphelerden kaynaklanan birtakım bâtıl inanç ve düşüncelere daldıklarını haber vermiştir. Aynı zamanda din ve maneviyâtın bu iki fitne yoluyla fesada uğradığına da dikkatimizi çekmiştir. Bunun için selef-i sâlihin efendilerimiz; bit'at ve bâtıla dalmaktan çok korkarlar, sahîh ve sabit ilmin hilâfına amel etmekten de ciddî bir şekilde sakınırlardı ve zaman zaman da derlerdi ki: "Nefsinin hevâsı sebebiyle fitneye düşmüş kimselerden, bir de dünyalığının çokluğu sebebiyle bâsîreti körelmiş kimselerden çok sakınınız!"

Yine selef buyururdu ki: "Fâcir âlimlerin, âbid câhillerin fitnesinden ciddî bir şekilde sakınıp korununuz. Çünkü bu ikisinin fitnesi, fitneye müsâid her zayıf kişinin, fitneye düşmesi için yeterli sebebtir."

Aslolan Akıl Nuruyla Din Nurunun Birleşmiş Olmasıdır.

Fitnenin, o kısmına da, bu kısmına da kapılmamak için aslolan; akıl nuruyla dîn nurunun birleşmiş olmasıdır! Bir kimse ki, kendi şahsî düşüncesini, İslâm Şerîatinin hükmüne tercih ve takdîm ediyor veya aklına uyacağı yerde nefsinin hevâsına uyuyor, işte böylesinin fitneye kapılması kaçınılmazdır. Böylesi yakasını ne şüphe fitnesinden kurtarabilir, ne de şehvet fitnesinden mü'min, dâima şüphelerden gelen fitnelere karşı yakînî bir îmân ve ilimle karşı koymalı, şehvetlerden gelen fitnelere karşı da, sarsılmaz bir sabır ve azimle karşı çıkmalıdır. İslâm mâneviyâtmdaki rehberlik ve önderliğe de, ancak bu sıfatların kemâline ulaşmakla erilir. Peygamber (a.s.)'m hidâyet ve verasetine, ancak bu niteliklerle ehliyet kazanılır. İşte bunun önemine binâen yüce Allah bir âyet-i celîlesinde şöyle buyurmaktadır: "Sabrettikleri ve âyetlerimize kesinlikle inandıkları zaman, onların içinden buyruğumuzla hidâyete sevkeden imamlar yetiştirmiştik."[69][69]

İşte bu âyet de delâlet eder ki, dinde önderlik makamına, yakînî îmân ve sabır ile nail olunmaktadır. Hakkı hak olarak kesinlikle bilip inanmak ve bu uğurda sabır ve azimle hareket etmek, işte bütün fitne ve hüsranlardan salim kalmanın yolu! Şu âyet-i

[69][69] Secde suresi, 24

celîle de açıkça bunu ortaya koymaktadır: "Ve onlar birbirine hakkı tavsiye ettiler, sabrı tavsiye ettiler."[70][70] Hakka sarılıp tavsiye etmekle şüphelerden, sabrı tavsiye etmekle de şehvetlerden korunup kurtuldular, böylece ebedî saadeti buldular. Her iki kurtarıcı düstûru bir arada zikreden âyetlerden olarak şu âyeti de okuyabiliriz: "Kuvvetli ve basiretli kullarımız İbrahim'i, İshâk'ı ve Yakûb'u da an."[71][71]

Ayette geçen el-Eydî lafzı, Allah'ın zâtı hakkındaki kuvvetler, azimetler; el-Ebsâr lafzı da, Allah'ın emri hakkındaki dikkat ve basiretler demektir. Seleften gelen açıklamalar, hep bu mânâlar üzerindedir. Nitekim İbni Abbâs bu hususta şöyle demiştir: "Onlar, Allah'ın zâtı hakkında marifet tâati hakkında da kuvvet sahibidirler."

el-Kelbî, Allah'a olan kulluk ve ibâdette böyle olmayı esas alırken, Mücâhid de şöyle demiştir: "Onlar, Allah'a itaat hususunda kuvvetli, hakkın ne olduğu hususunda da basiretli kimselerdir." Saîd bin Cübeyr de şu açıklamayı yapmıştır: "Amel bakımından kuvvetli, inanıp kabul ettikleri dinleri hakkında da basiretli olmaktır." Nihayet burada mürsel olarak rivayet edilmiş bulunan bir hadîsi de zikredelim. Bu mürsel hadîsde aynen şöyle buyurulmuştur:

"Şüphelerin vârid olduğu sırada nüfuzlu bir basiret göstermeyi, şehvetlerin zuhur ve hululü sırasında da kâmil bir akılla hareket etmeyi yüce Allah çok sever!"[72][72]

---

[70][70] Asr suresi, 3

[71][71] Sa'd suresi, 45

[72][72] Gerek müellif, gerekse muhakkik, bu mürsel hadîs için herhangi bir kaynak zikretmemişierdir. Bu rivayeti, bu şekilde çeşitli eserlerde görmekteyiz. Senedi ve kaynağı için, bâzı mevzuat kitaplarına baktık ise de bir netîce elde edemedik.

Bunu bu şekilde rivayet edenlerden meselâ: Şeyh Ebû Tâlib el-Mekkî, Kûtul-Kulûb adlı meşhur eserinde, şöyle vermektedir: "...Nitekim bir haberde, "İnsanların en âlimi, ihtilâfların zuhuru zamanında hak ve hakikatin ne olduğunu en iyi tanıyan kimsedir!" diye nakledilmiştir. Peygamber'in (s.a.v.) de şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Yüce Allah; şüphelerin vürûdu sırasında basîr ve nâkıd olan kulunu, şehvetlerin hücumu zamanında da kâmil akıl sahibini sever!" (Bakınız, Kûtul-Kulûb, 1/78-Meymene 1310 baskısı).

Görüldüğü gibi, buradaki rivayette, "nüfuzlu ve isabetli nazar" yerine, "Basîr" ve "Nâkıd" kelimeleri geçmektedir. "Basîr" basiretli demektir. "Nâkıd" ise, nakd ve tehkîd edebilen, zuhur eden şüphelerin ve ihtilafların çokluğuna rağmen, hakkı bâtıldan, bâtılı da hakdan ayırıp hakkıyla seçebilen kimse veya kimselerdir. İlgili hadîs; bunları, böyle o!an müslümanları alkışlamakta, nakde, tenkîde düşman olmayı değil, tam aksine ehil olmayı teşvik etmektedir! .

Hafız, allâme, şeyh Kemâleddîn ed-Demîrî de bu rivayeti bu şekilde, yâni bu kısmını bu lafızla vermektedir. Fakat o bunu, hem senedinden bahisle, hem de farklı olarak vermekte ve şöyle demektedir: "imam, Hafız

Evet, kâmil bir akıl ve sabırla şehvetlerden kaynaklanan fitneler, uzaklaştırılır, kemâl-i basiret ve yakın ile de şüpheden kaynaklanan fitneler defedilir, onlardan selâmete erilir.

Fitnelerin Her İki Kısmından Da Salim Olan, Saadet Ve Kemale Erer.

Kul, fitnelerin bu her iki kısmından da salim olduğu zaman, muhakkak kendisi için her ikisi de büyük birer gaye olan saadet ve kemâle ermiş olur. Onun için husule gelen bu iki büyük gayeye, aynı zamanda hidâyet ve rahmet de denilir. Mûsâ (a.s.) ile Hızır (a.s.)ın kıssası ile ilgili bir âyetinde yüce Allah şöyle buyurur: "(Mûsâ ile uşağı orada) kullarımızdan bir kul buldular ki, Biz ona katımızdan bir rahmet vermiştik ve ona katımızdan bir ilim öğretmiştik."[73][73] işte bu âyet, Hızır'a hem rahmet, hem de ilim verilmiş olduğunu bildiriyor ki, bunun bir benzeri de ashâb-ı kehf hakkında nazil olmuştur. Ve o âyet şu mealdedir: "O gençler mağaraya sığındılar da: ırRabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir kurtuluş yolu hazırla" dediler."[74][74]

Bu âyette geçen "raşed", ilm-i nâfı'dir; faydalı olanı bilmek ve onunla amel etmektir. Raşed ve hidâyet, yalnız başına kullanıldığı zaman, diğerinin mânâsını da kapsar. İkisi birlikte zikredildiği zaman ise, hidâyet veya hüdâ, hak ve hakikatin ne olduğunu bilmek, raşed de, bu bilgi ile güzelce amel etmek mânâsını ifâde eder. Bu ikisinin zıddı ise, ğayy ve ittibâu'l-hevâdır, azgınlık ve nefsin arzusuna tabî olmaktır ki, raşed ve hidâyetten uzaklaşmaktır. Bu ikisinin zıddı ve mukabili olarak bâzan da, zarar ve şer kelimeleri ve dalâlet ve azâb kelimeleri gelir. Bunlar ilgili âyetlerde çokça

---

Ebû Mes'ûd Süleyman bin İbrahim el-İsbehânî, Kitâbü'l-Erbeîn adlı eserinde şöyle buyurur: "Senedi, ashâbtan Imrân bin Husayn'a varan bir senedle sevkedilen rivayete göre, o şöyle demiştir: "Bir gün Peygamber (s.a.v.), sarığımın arka tarafından tutarak bana dedi ki: "Ey Imrân, bil ki, yüce Allah, cömertliği sever, pintiliğe buğzeder! Allah için harca ve yedir! Zorluk gösterme, aksi halde Allah da sana zorluk çıkarır. Bil ki: yüce Allah; şüphelerin hücumu sırasında basîr ve nâkıd olanı sever, keza belâların nüzulü zamanında akl-ı kâmil sahibi kulunu da sever. Birkaç hurma ile olsa da, cömertliği sever; yılanı öldürmek için olsa da, şecaat ve cesareti de sever!" (Bakınız, Hayâtü'l-Hayevâni'l-Kübrâ, 1/246).

[73][73] Kehf süresi, 65

[74][74] Kehf suresi, 10

geçmektedir.[75][75]

Anlatmak ve arzetmek istediğimiz odur ki: Bütün bu âyetlerden alacağımız ders; her kim şüphe ve şehvet fitnelerinden salim kalırsa, ' onun için raşed, rahmet, hidâyet, saadet ve felah hâsıl olmuş demektir.

Allah'ın Evliyasının Allah'a Duası

Yüce Allah, Kerîm Kitâbı'nm bir âyetinde, kendi evliyasının kendisine olan düâ ve niyazlarını şöyle bildirmektedir:

"(Ve onlar dediler ki): "Ey Rabbi'miz, bizi doğru yola ilettikten sonra, kalblerimizi eğriltme (hidâyetinden ayırma), bize katından bir rehmet ver, şüphesiz sen, çok bağış yapansın."[76][76]

Yüce Kitâb'm âyetlerinde geçen hidâyet, bâzan mutlak olarak umûmîdir, bâzan da mukayyed olarak husîsîdir. Meselâ bir âyet-i celîlede şöyle buyurulmaktadır: "...(De ki): "Ben, ancak rabbimden bana vahyolunana uyuyorum. Bu Kur'an, Rabbi'nizden gelen besâir (basiretler, gönül gözlerini açan nurlar), mü'minler için bir hidâyet ve rahmettir,"[77][77]

îşte buradaki "besâir=basîretler" mutlak olarak umûmîdir. Hidâyet ve rahmet ise mukayyed olarak husîsîdir. Çünkü Kur'an âyetlerinin herkes için besâir olduğu bildirildiği halde, "mü'minler için ise bir hidâyet ve rahmettir" diye bildirilmiştir. Bunun bir benzeri de şu âyet-i celîledir: "Ey insanlar, size Rabbi'nizden bir öğüt, göğüslerde olan sıkıntılara bir şifâ ve rahmet gelmiştir."[78][78] Hususî olanın bir benzeri de şu âyettir:

---

[75][75] Cin suresi, 10, 21, A'raf suresi, 146, Nahl suresi, 37, 93, Tâhâ suresi, 123 ayetlerinde olduğu gibi. Keza, Kamer suresi, 47, Tâhâ suresi, 124 ayetleri...

[76][76] Al-i imran suresi, 8

[77][77] A'raf suresi, 203

[78][78] Yunus suresi, 57

'İşte o Kitab, müttekîler için bir hidâyettir (büyük bir rehber, yol göstericidir)."[79][79]

Şu âyet de böyledir, yânî hususî mânâdadır: "Onunla Allah, rızâsının peşinde gidenleri esenlik yollarına iletiyor ve onları kendi izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarıp dosdoğru bir yola, hidâyete erdiriyor."[80][80] Halbuki yüce Allah, bir başka âyetinde Kur'an'm âyetlerinin, bütün insanlık için bir hidâyet olduğunu duyuruyor ve aynen şöyle buyuruyor:

"Ramazan ayı ki Kur'ân, bütün insanlığa yol gösterici, hidâyeti, doğruyu ve yanlışı birbirinden ayırdedip açıklayıcı olarak o ayda indirilmiştir."[81][81] Demekki aslında Kur'ân-ı Kerim, bütün insanlık için mutlak olarak umûmî bir hidâyet, büyük bir rehber ve yol göstericidir! Sonra da netîcesi itibariyle, müttekîler, mü'minler

onunla hidâyete ermiş olduklarından, husûsî mânâda da bir hidâyet bir rehber ve yol gösterici olmuştur.

Kur'ân Bütün İnsanlık İçin Besâir'dir. (Gönül Gözlerini Açan İlâhî Bir Nurdur)

Yüce Allah, mübarek ramazan ayında inen, inmeye başlayan Kur'an'm, Kur'ân âyetlerinin, bütün insanlığa hidâyet olduğunu, doğru yolu gösterdiğini, hakla bâtılı, doğru ile yanlışı birbirinden iyice ayırdettiğini, kendisine inanıp uyanları doğruca Allah'a, O'nun rızâsına ve likasına illettiğini haber veriyor. Bir diğer âyetinde de, Kur'ân'm bütün insanlık için besâir, gönül gözlerini açan ilâhi bir nûr olduğunu haber vermiş bulunuyor. Şimdi bu âyette[82][82] geçen besâir kelimesi üzerinde biraz duralım. Bu âyetin güzellik ve Özelliklerinden bâzılarını arzedelim.

BESAÎR: Basîret kelimesinin cem'i, yâni çoğuludur, basiret ise feîle vezninde olup

---

[79][79] Bakara suresi, 2

[80][80] Maide suresi, 16

[81][81] Bakara suresi, 185

[82][82] A'raf suresi, 203

müfile mânâsmdadır. "Yâ mübsıratün li'men tabassar—görmek isteyene, hak ve hakikati gösteren" demektir. Bilindiği gibi Arapçada ibsâr masdarmdan gelen ebsara fı'li, lâzım fiil olarak da, metaaddî fî'il olarak da kullanılır, ilgili âyette geçen basiret kelimesinin çoğulu bulunan besâir de, mübsırât demektir. Keza: tsrâ süresindeki Semûd kavmine verilen dişi deveyle ilgili âyetteki mübsıraten kelimesi de böyledir ve şu mealdedir: "Biz Semûd'a da açıklayıcı bir mucize olarak dişi deveyi verdik."[83][83] Bâzıları bunu, lâzım fî'il mânâda alarak, "görücü" anlamında zannetmiş, hatâ ve hayrete düşmüştür. Şüphesiz onların bu anlayışı, yanlış ve galattır. Bunun anlamı: "Mübsıraten: Ey mübeyyineten mûcibeten li't-tebassuri" şeklinde olacaktır ki, açıklayıcı, açıkça bildirici, gönülleri aydınlatıcı, nura ve basirete erdirici demektir.

Kur'ân Tam Bir Hidâyet, Basîret (Açıklayıcı) Ve Tebsıradır (Açıkça Göstericidir).

Burada, basîret ve mübsıra kelimeleri olduğu gibi, bir de tebsıra kelimesi vardır. Basîret ve onun çoğulu bulunan besâir, açıklayıcı, açıkça gösterici anlamına geldiği gibi, tebsıra kelimesi de; açıkça göstermek, hak ve hakikati açıkça bildirmek demektir. Çünkü Kur'ân'ın her bir âyeti bu niteliktedir, hak ve hakikatin bilinmesine bir vesile ve sebebtir. Bunun için herhangi bir âyete, tezkire denildiği gibi, tebsıra da denilir.

Evet, Kur'ân-ı Kerim, baştan sona bir basiret ve tebsıradır, bir hidâyet ve şifâdır, bir tezkira ve rahmettir! Mutlak umûmî mânâda böyle olduğu gibi, mukayyed husûsî mânâda da böyledir! Bunun için yüce Allah, Kur'ân'ın hem umûmî mânâda, hem de husûsî mânâda böyle olduğunu Kur'ân da haber vermiştir. Kur'ân, hem bütün âlemler için bir hidâyet, hem de mü'minler, müttekîler için bir hidâyettir! Hem âlemler için bir şifâ, hem de müminler için bir şifâdır! Hem âlemler için bir mev'ıza, hem de müttekîler için bir nıev'ızadır! Kur'ân, bizzat kendisi itibarıyla da sırf bir hidâyet ve rahmet, sırf şifâ ve mev'ızadır!

İmdi her kim, Kur'ân sebebiyle hidâyete erer, hak ve hakikati görüp anlar ve kesin

---

83[83] İsra suresi, 59

olarak kabul eder, Kur'ân'dan öğüt alır ve onunla şifâyla ererse, bu tıpkı bir kimsenin doktorunun kendisine verdiği ilaçları kullanmak suretiyle şifâ bulup iyileşen kimsenin durumuna benzer. Doktorunun verdiği ilaçları dikkatle kullandı, onunla şifâya erdi. Bilfiil o ilaçları kullanmasa, o ilaçlar haddi zâtında ve bilkuvve yine şifâ ve devâır. Fakat doktorunun verdiği ilaçları kullanmadığı için, kendisi bilfiil şifâyı bulmamış olur. Hidâyet meselesi de tıpkı böyledir.

O halde Kur'ân, kendisiyle hidâyete eren kimse için bilfiil hidâyettir. Fakat kendisiyle hidâyete ermeyen kimse için de, haddi zâtında ve bilkuvve yine bir hidâyettir! Ne var ki o kimse, kendisi hakkında bunu bilfiil gerçekleştirmemiş olur. Çünkü o, mü'minlerden, müttekîlerden değildir. Mü'minler ve müttekîler ise, Kur'ân'ın hidâyet oluşunu kendileri hakkında bilfiil gerçekleştirmiş durumdadırlar.

Şüphesiz bâzı kimseler de vardır ki, Kur'ân'dan ilim alırlar ve fakat bu ilimle amel etmezler. Böyleleri de hidâyete ermiş, Kur'ân ile hidâyetlenmiş sayılmazlar. Bu konuda vârid olan bir eser onların bu durumunu çok güzel ifâde etmektedir. Eserde şöyle denilmiştir:

"Bir kimse ki ilmini artırdığı halde hidâyetini artırmaz; işte o kimse sâdece Allah'tan uzaklaşmış olur."[84][84] Halbuki Kur'ân, böyle

bir kimse hakkında da sırf bir hidâyettir, ona hidâyet etmekte, hak ve hakikati çok açık bir şekilde göstermektedir! Fakat o, bunun bilgisinin aldığı halde, gereğini kabullenmediği, yerine getirmediği için hidâyete erememektedir.

Allah Hâdî, Kur'ân Hüdâ, Kul Da Hidâyeti Kabildir

Demekki Allah hâdî, O'nun kitabı Kur'ân hüdâ, kul da bu hidâyetin kabili, kabul edicisidir. Allah'ın hâs kulu Muhammed Mustafâ da (s.a.v.), bu hidâyetin elçisi, mübelliğ

---

[84][84] imam Süyûtî bunu, El-Câmiu's-Sağîr adlı eserinde (2/138), şu lafızla nakletmektedir: "Kim ilmini artırır ve dünyâ hakkında zühdünü artırmazsa, ancak Allah'tan uzaklığını artırmış olur." Ve o, bu rivayetin zayıf olduğunu kaydeder. Keza Şârihi el-Münâvî de, Hafız Irâkî'nin bunu zayıf saydığını, Zehebî'nin metruk addettiğini kaydeder. (Feyzu'l-Kadîr, 6/52).

ve muallimidir.

Demekki burada üç şey var: Fail, kabil ve âlet. Şüphesiz fail yüce Allah'tır, kabil ise kul, kulun kalbidir. Alet ise, hidâyetin kendisiyle hâsıl olduğu, hak ve hakîkatin kendisiyle görüldüğü şeydir ki, bu da Allah'ın inzal buyurduğu Kitâp'tır. Demekki yüce Allah, inzal buyurduğu kitabı ve irsal buyurduğu elçisi vasıtasıyla kullarına hidâyet vermekte, onları gerçekten irşâd buyurmakta, hak ve hakîkatları onlara açıklamaktadır.

ilâhî hidâyetin tecellî yeri, onu bilfiil kabul eden mahal kulun kalbidir. Fakat bu kul, îmânı ve ittikâsı bulunan bir kuldur. Kalbini Allah'a veren, Allah'a teveccüh eden, O'nu çok seven, O'ndan hakkıyla utanıp korkan, hep O'nun rızâsını ve O'na kavuşmayı arayan, O'nun gazabına ve azabına müstehak olmaktan kaçan bir kuldur. Bunun için o, Allah'ın kendisine kadar ulaştırdığı hidâyetini geri çevirmemiş, inkâr ve inadla karşılamamış, bizzat ve bilfiil kabul etmiş, alıp gönlüne yerleştirmiştir. Allah'ın kulunu hidâyeti hakkındaki fi'linin eseri, yâni te'sîri, onu kabul eden kalbe ulaşmıştır. Kalb bununla müteessir olmuş (bu te'sîri alıp kabullenmiş), onunla hidâyeti, rahmeti ve şifâyı bilfiil bulmuştur. Kalbin kabulü ile, ilâhî fi'lin eseri orada vücûd bulup gerçekleşmiştir. Eğer kalb bunu kabul etmeyecek olursa, bu durumda İlâhî fi'lin te'sîri orada bilfiil vücûd bulmamış olur. Bu tıpkı faydalı ve şifalı bir gıdanın, onu kabul etmeyen bir mahalde, kendisinden beklenen te'sîri vücûda getirmediği, ancak onu kabul eden mahalde şifâ ve gıda olma vasfını tecellî ettirdiği gibidir. Belki bu gıda veya ilaç, orada fayda yerine zarar ve fesâd (sıhhatin bozulması) gibi te'sirler meydana getirir. Bu aynen, Kur'ân'ın hidâyet ve şifâ olması bakımından da böyledir. Kur'ân'da, onu kabul yerine red ve inkâr eden kalbler için, bir zarar ve hüsran sebebi olmaktadır. Nitekim yüce Allah bir âyetinde bu hususu şöyle beyân eylemiştir:

"...(Onlar bilsinler ki) Kur'ân, mü'minlerin îmânını artırmıştır, onlar bunun inişini birbirine müjdeliyerek karşılarlar."[85][85]

"Fakat kalblerinde hastalık olanlara gelince, bu onların pisliklerine pislik katmış ve onlar kâfir olarak ölmüşlerdir."[86][86]

---

[85][85] Tevbe suresi, 124

[86][86] Tevbe suresi, 125

Yine bir âyet-i celîlesinde şöyle buyurur; "Biz, Kur'ân'dan, mü'minlere şifâ ve rahmet olan âyetler indiriyoruz. Zâlimlere ise Kur'ân, onların ziyanlarını artırmaktan başka bir katkıda bulunmaz."[87][87]

Kur'ân, sırf şifâ, sırf rahmet, sırf hidâyet olmaktan hiç geri durmuş değildir. Fakat bunun böyle olması, kulun kalbinin onu kabul etmemesindendir. Evet bu böyledir. Fakat bâzan da, kulun yanında ona hidâyet olacak, doğru yolu gösterecek bir rehberin, bir sebeb ve âletin bulunmamasından olur. Bâzan da, esasen hidâyeti verecek olan yüce Allah'ın; kuluna hidâyetle tecellî etmemesinden kaynaklanır. Çünkü mutlak hidâyet edici, ancak Allah'tır. Mutlak hidâyet edici olan Allah'ın hidâyet fi'li, hidâyeti gösterecek olan vâsıta ve âlet, hidâyeti kabul edecek olan kulun kalbinin kabulü! işte bunların her üçü bir araya gelmeden, hakîkî hidâyetin husule gelmesi mümkin değildir. Bunun için kul, her Allah'ın gününde, gününün her ânında, Allah'ın hidâyetine muhtaçtır ve O'ndan hidâyet ve inayet dilenip durur! Bunun için sünnet ehli müslümanlarm dilinden: "Hidâyet Allah'tandır" cümlesi hiç eksik olmaz.

Allah'ın Hidayet Vermesi Veya Vermemesi Meselesi.

Denilir ki, "Allah, bütün kullarına niçin hidâyet buyurmuyor? Niçin her bir kulunun kalbinde, hidâyetinin te'sîrîni yaratmıyor, o kalbde bilfiil hidâyetin husulünü neden murâd eylemiyor?" Evet, bu gibi sorular meşhurdur. Fakat bunun cevâbı, önceki açıklamamızda da vardır. Esasen, bütün meseleleri olduğu gibi, bu meseleyi de açıklayan Kur'ân'dır. Biz de Kur'ân'm ışığın da bunu, biraz daha açıklayalım! Mesela; yüce Allah, bir âyet-i celîlesinde buyurur ki:

"Allah onlarda bir iyilik olduğunu bilseydi, elbette onlara işittirirdi, onlara işittirseydi bile, yine onlar yüz çevirerek dönerlerdi."[88][88] işte yüce Allah bu âyetiyle, onlardan ihtidayı, O'nun hidâyetiyle hidâyetlenmeyi kestiğini haber veriyor. Fakat niçin kestiğini de bildiriyor. Evet yüce Allah, onların kalbine hak ve hakikati işittirmem iştir,

---

[87][87] İsra suresi, 82

[88][88] Enfal suresi, 23

onların kalbleri bunu, bununla faydalanacak şekilde işitmemiştir. Fakat bunun sebebi, onların kalblerinin bunu kabul etmemesidir! Çünkü onların kalblerinde bir hayır yoktur! Hayır olmadığı için, hakka boyun eğmemekte, Hakk'm hidâyetini işitmemekte, istememektedir. Çünkü bir kalb, kendisinde bulunan hayır ve iyilik sebebiyle hakkı arar ve ister, onu kabul eder ve ona teslim olur. Onu sever ve ona meyleder. Hattâ bu hususta çok hırslı bulunur. Onu bulduğu zaman, zafer kazanmış bir kumandanın sevincinden daha büyük sevinçleri yaşar. Onların kalblerinde ise, böyle bir hayır ve iyilik yoktur. Yani onlar, iyiliği değil, kötülüğü istemekte, hakkı değil, bâtılı aramakta, hakkı değil bâtılı sevmekte ve ona hırslı bulunmaktadırlar. Bunun için hak ve hidâyetten uzak bulunmaktadırlar. Evet, Allah'ın hidâyeti onların ayağına kadar gelmiş, onlara seslenmiş, hattâ manen onların kalblerinin üzerine inmiş, toprağın üzerine yağan yağmurun inmesi gibi yağıp inmiştir.

Fakat arzın yüksek ve sert kısımlarına yağan yağmurların oradan akıp gittiği, oraya te'sîr etmediği, orada bitki ve yeşillikleri meydana getirmediği gibi, Allah'ın hidâyetinin de onların kalblerinde bir te'sîri vukua gelmemiştir! Yoksa mü'minlerin kalblerine düşen ve onların kalblerini nice mânâ bitkileri, nice hakikat çicekleriyle donatan ilâhî hidâyet yağmuru, yeterince onların kalblerine de yağıp düşmüştür! Fakat oradan akıp gitmiştir. İşte Kur'ân'm aslında sırf hi- dâyet olması, burada zikrettiğimiz gibi, yağan yağmura da benzetilebi- lir. Nasıl yağan yağmur, üzerinde bitki bitiren yerlere de, bitirmeyen yerlere de yağıyor ise; Yüce Kur'ân'm bütün âyetleri de böyledir! Şu kadar var ki, onu arayan, ona hasret çeken, onu büyük bir hırsla ve aşkla kabul edip kendine çeken kalbler; onunla hayât bulup nice hakikat ve marifet gülleri yetiştirirken, onu sert bir kaya gibi karşılayan kalpler de, ondan hiç bir fayda sağlamamış olurlar, işte yüce Allah'ın yukardaki ayeti de bize bu dersi vermekte, bu Kur'ânî ve islâmi hakikati öğretmektedir, ilgili soruya ve benzerî nice soruların cevabına da ışık tutmaktadır. Bilhassa ilgili âyette: "Yüce Allah, onlara işittirseydi bile onlar yine yüz çevirip dönerlerdi" buyurmuş olması, her bakımdan çok manâlı ve hikmetlidir, işte yüce Allah'ın burada haber verdiği veçhile, demekki onların kalblerinde, hak ve hakikati işitmemekten başka bir kötülük daha bulunmamaktadır. Çünkü yüce Allah kendilerine bunu işittirse bile onların yine yüz çevirip dönecek olmaları, bu bir diğer kötülüğün mevcudiyetini ifâde ediyor. Bu ise, şeytan gibi hak ve hakikatten yüz çevirmektir. Büyük bir kibirdir. Niyet ve maksadın kötülüğüdür. Bütün bunlar da hidâyet ve hayrın tam zıddıdır. Demekki onlar, işitseler,

hak ve hakikati lâyıkı veçhile anlasalar bile kabul etmeyecekler, kabul etmemek için"inâd ve kibirlilik gösterecekler, hak ve hakîkatla mücadele ve savaş edeceklerdir. Nitekim etmişlerdir de! Bununla birlikte yüce Allah; hidâyetini onlara da göndermiş, hak ve hakîkatin ne olduğunu kitabı ve elçisi vâsıtasiyle açıklamış, delîl ve hüccetini ikâme buyurmuştur. Fakat onlar müstehak olmadıkları için, verilse bile reddecekleri için, tevfîkî ve irşâdî hidâyetini vermemiştir. Böylece, onlara dahî verdiği beyân ve hüccet hidâyeti; onlar hakkında te'sîrini göstermemiş, onlar hakkında bilfiil rahmet olmamıştır.

İşte Kur'ân, o gibiler için yalnız delîl ve hüccet getirme (açıklama) mânâsında hidâyet olurken, ehl-i îmân için, hem bu mânâda hem de rahmet ve şifâ olma mânasında hidâyet olmuştur. Yâni mü'minler, her iki mânada da hak ve hidâyet bulmuşlar, şifâya, rahmet ve saadete ermişlerdir.

Allah'ın Rahmeti, Hidâyeti, Salâtı Dünyâda Ve Ukbâda Mü'minlerle Beraberdir

Mü'minin kalbi, semâdan yağan yağmur misâli kalbine yağıp düşen hidâyet damlacıklarını hemen kabul edip aldığı için, bu hidâyet kendisi hakkında rahmet olduğu gibi, aynı zamanda o, Allah'ın salâtına da müstehak ve lâyık olmuştur. Bölece dünyâda da, ukbâda da Allah'ın hidâyeti, rahmeti ve salâtı müminlerle beraber olmuştur.

Bunun dünyâda olan tecellîsine bakın ki, mü'minler dâîmâ hayır ve iyilikleri sevmekte, îmânın tadını tatmakta, tatlığımm vicdanında duymakta, yüce Allah kendilerini hidâyet buyurdu diye sevinç ve surrların en büyüğünü yaşamaktadırlar. Başkaları dalâlet ve hayretler içinde bocalarken mü'minler, Allah'ın hidâyeti içinde yaşamakta, bütün harekât ve sekenâtlarında ilâhî hidâyet nurunun aydınlığında bulunmaktadırlar. Onunla yürümekte, onunla gezip dolaşmakta, onunla aydınlanmaktadırlar. Başkaları karanlıklar içinde yüzmekte iken, mü'minler; Allah'ın kendilerine hidâyet etmiş olması sebebiyle, Allah'a hamd ü senalar etmekte, sevinç ve sürûrlarm en kuvvetlisini yaşamaktadırlar. Yüce Allah'ın şu âyeti de, onların bu müstesna güzellikteki özelliklerini haber vermekte, emretmektedir: "Ey Rasûlüm de ki: "Ancak Allah'ın fadlı (lûtfu) ile, rahmeti ile, evet ancak onunla ferahlansınlar! Bu, onların

toplayıp yığdıklarından hayırlıdır."[89][89]

İşte yüce Allah, ehl-i hidâyet olan ehl-i îmâna; O'nun lûtfu ile, rahmeti ile ferahlanmalarını emretmektedir. Bütün selef-i sâlihin efendilerimizin ifâde ettikleri gibi, Allah'ın kullarına olan bu fadlı ve rahmeti; faydalı ve yakînî ilimdir, îmândır, Kur'ân'dır, Kur'ân ile amel etmektir, Rasûlullah'a (a.s.) ittibâdır. Yüce Allah'ın, kulları içinden dilediklerine olan ilâhî rahmetinin en büyüklerinden biri de şüphesiz budur. Çünkü emn ü emânın, sıhhat ve afiyetin, ferah ve sürürün husulü kalbin nîmet ve lezzete ermesi, kalbin temizliği ve güzelliği, tam itmi'nâna ulaşıp huzur bulması gibi güzellik ve özellikler; îmân ile ve buna ulaştıran yolu bulmakla olur. Yâni Allah'ın hidâyeti, rahmeti ve salâti ile birlikte olur. Nitekim bunun zıddı olan korku, keder, tasa, gam ve kasavet, belâ, elem, huzursuzluk ve kararsızlık içinde bulunmak gibi kötü halleri de, kalbin hidâyet içinde değil de, dalâlet ve hayret içinde bulunması ile meydana gelir.

Yine yüce Allah, bunun temsilini de bizlere iki misafir ile vermiştir. Şöyle ki: Bu iki misafirden biri, kendisini menzil-i maksûduna götürecek yolu bulmuş ve doğruca bu yolu tâkîb ederek gayesine erip mutlu olmuştur. Diğeri ise, yolu şaşırmış, nereye ve hangi tarafa teveccüh ettiğini bilmez olmuştur. İşte yüce Allah, şöyle buyuruyor: "Ey Rasûlüm de ki: "Allah'tan başka, bizlere ne yarar, ne de zarar vermeyen şeylere mi yalvaralım? Ve Allah bizi doğru yola ilettikten sonra, ökçelerimiz üzerinde eski durumumuza döndürülüp, şeytanların ayartarak şaşkın bir halde çölde bıraktıkları, arkadaşlarının ise "bize gel" diye doğru yola çağırdıkları kimse gibi şaşkın bir duruma mı düşelim?" De ki: "Yol gösterme, ancak Allah'ın yol göstermesidir! Bize, Alemlerin Rabbı'na teslim olmamız emredildi."[90][90]

İlâhî hidâyete mazhar olan kişi, İlâhî rahmete de mazhar olur dedik. Tabiî bu da, mazhar olunan İlâhî hidâyet mik t arınca olur. Hidâyetten nasibi ne kadar çok olursa, rahmetten nasibi de o nisbette çok olur. Ve bu rahmet, umûm âlemlere şâmil olan rahmet değil, ehl-i îmâna hâs olan rahmettir.

Yüce Allah, hidâyetine mazhar olan ehl-i îmân için, bu hidâyetle birlikte rahmetini ve salâtini de müjdelemiştir. Bir âyet-i celîlesinde şöyle buyurmuştur: "işte onlar üzerine

---

[89][89] Yunus suresi, 58

[90][90] En'am suresi, 71

Rabb'lerinin salâtları ve rahmeti vardırî Ve hidâyete erenler de onlardır!"[91][91] Bu âyet nazil olup mü'minler bu büyük müjdeyi aldıkları zaman, onların içinden Ömer bin el-Hattâb demiştir ki:

"Ne güzel iki karşılık ve ne büyük bir ilâve ve fazlalık!"[92][92]

Elbette Ömer'in (r.a.) buyurduğu gibi, bu, ehl-i îmân için çok büyük bir müjdedir! Çünkü Rabbül-Alemîn hazretleri bu âyetiyle buyuruyor ki: Mü'minler, ilâhî hidâyete ermekle dalâletten kurtulmuşlar, rahmete ermekle kötülük ve azâbtan salim olmuşlar, Allah'ın kendi üzerlerine olan salâtı ve bu hâs tecellisiyle de O'nun yakınlığına ve kerametine nail bulunmuşlardır! Bundan daha büyük müjde olur mu?

Hidâyete eremeyip dalâlette kalanlar ise, tabiî bu üç büyük sıfatın zıddı olan sıfatlara müstehak olmuşlardır. Ebedî saadet yolunu şaşırıp sapıklıkta kalmak, rahmetin zıddı olan elem ve azaba müstehak bulunmak, salâtm zıddı olan kötüleme ve la'nete maruz kalmak.

Az önce, her kulun ilâhî rahmetten nasîbinin, ancak ilâhî hidâyetten nasîbi miktarmca olduğunu belirtmiştik. O halde , mü'minlerin hidâyetçe en ileri olanlarının, merhametçe de en ileri olacaklarında şüphe yoktur! Nitekim yüce Allah, âlemlere rahmet _ olarak gönderdiği Rasûlü'nün ashabı hakkındaki âyet-i celîlesinde şöyle : buyurmaktadır: "Muhammed Allah'ın Rasûlü'dür! O'nunla beraber , olanlar, kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler."[93][93]

Evet, O'nunla beraber olanlar, "...Kendi aralarında merhametlidirler!" Ve bu merhamet ehli mü'minlerin, en merhametlileri de şüphesiz es-Sıddîku'1-Ekber (r.a.) idi! Nitekim bu hususta Rasûlüllâh'dan (s.a.v.) rivayet edilen bir hadîs de vardır. Bu rivayete göre, sevgili peygamberimiz aynen şöyle buyurmuşlardır:

---

[91][91] Bakara suresi, 157

[92][92] El-Müstedrek, Kitâbül-Tefsîr, 2/270. (Hâkim, bu rivayetin, Buharı ve Müslim'in şartlarına göre sahîh olduğunu bildirmiş, Zehebî de buna muvafakat eylemiştir. Aynı rivayeti Süyûtî, ed-Dürrül-Mensûr (1/378) da, Hâkim'den başka bunu Ibni Münzir ve Beyhakî gibi müelliflerin de naklettiklerini bildirmiştir. Keza Tefsîr'lerinde Ibni Kesîr ve el-Beğavî de bunu nakletmişlerdir. M. Afîfî).

[93][93] Fetih suresi, 29

"Benim ümmetim içinde ümmetime en merhametli olan kişi, Ebû Bekirdir!"[94][94] Ebû Bekir (r.a.), ümmetin en merhametli şahsiyeti olduğu gibi, aynı zamanda da en âlim şahsiyeti idi! Bunda asla şüphe edilemez. Çünkü bu husus, bütün ashabın ittifakı ile sabit bulunmaktadır. Nitekim ashâbtan Ebû Saîd el-Hudrî aynen şöyle demiştir: "Ebû Bekir, içimizde O'nu en iyi bilen kişidir! Yüce Allah ona, Rasûlü'nü herkesten daha iyi bilmesi için hem geniş bir ilim, hem de geniş bir rahmet vermiştir.[95][95]

Burada, kişinin manevî şahsiyetinin kemâli ve büyüklüğü için, ilmin dahî ne kadar önemli olduğu hususu ortaya çıkmış bulunmaktadır! Çünkü kişinin en merhametli şahsiyet olabilmesi için, en âlim kişi olması gerekir. Nitekim Ebû Bekir (r.a.), Allah Rasûlü'nü hakkıyla tanıyıp bilmek hususunda ashabın en âlimi idi! En âlimi olduğu için de, alemlere rahmet olarak gönderilmiş bulunan Hz. Peygamber'in ümmetinin içinde en merhametli kişi olmuştur! Tabiî bütün bunlar, beşerî ölçüler dâhilinde ve emsaline kıyâsladır. Yoksa mutlak değildir. Çünkü mutlak olarak "ilmi ve rahmeti geniş olan" sâdece yüce Allah'tır!

Gerçekten yüce Allah; rahmeti ve ilmi her şeye geniş olan, rahmeti ve ilmiyle herşeyi kuşatandır! O'nun rahmetinin genişliği, hiç bir şeyle kıyâs edilemez! O, bir annenin çocuğuna olan merhametinden bütün kulları için çok daha merhametlidir. Hattâ O, bir kulun kendisine merhametinden çok daha fazla o kuluna merhametlidir. Keza O, bir kulunun iyilik ve menfaatini, o kulundan çok daha iyi bilendir! Kul, kendisinin gerçek menfaati ve iyiliği bakımından bir cehalet içinde bulunduğu için kendisinin lehine değil de aleyhine çalıştığını, sevab ve kerametini artıcacağı yerde azalttığını, Allah'a yaklaşacağı yerde O'ndan uzaklaştığını farkedem emektedir. Üstelik kendisine iyilik ettiği, nefsinin izzet ve kerametini artırdığı, Allah'a yakın olmaya çalıştığı vehmi içinde hareket etmektedir. Tabiî bu, zulüm ve cehaletin en ileri mertebesidir. Ve zâten insan, "çok zâlim ve çok câhil yaratıktır!" Nice insan vardır ki, kendi zan ve vehmine göre,

---

[94][94] Bunu, Sünen sahiplerinden imâm Tirmizî rivayet etmiştir. Tirmİzî bunu, (menâkıb, 5/664, no: 3790) Enes'ten şöyle rivayet etmiştir: "Peygamberimiz buyurdu: "Ümmetim içinde ümmetime en merhametli olan Ebû Bekir'dir. Allah'ın emri hususunda en kuvvetli olanı Ömer, hayası en gerçek olanı Osman, helâl ve haramı en iyi bileni Muâz bin Cebel, mîras ilimlerinde en ileri olanı Zeyd bin Sabit, Kur"ân kıraatinde en ileri olanı Übeyy'dir. Her ümmetin bir emîrti vardır, bu ümmetin emîni de, Ebû Ubeydetü'bnül-Cerrah'tır." (Tirmizî bu rivayetin bu tarîktan garîb olduğunu söylemiş, fakat Ebû Kılâba tankından olan rivayet için, hasendir, sahihtir demiştir. Ben de buna, aynen katılıyor, "evet, hasendir, sahihtir" diyorum. M. Afîfî).

[95][95] Buharî, 4/135. Müslim, 3/1854, no: 2/2382. Tirmİzî, 5/607, no: 3659. Dârimî, 1 /36. Müsned, 3/18, 4/211, 5/139.

kendisine iyilik etmektedir (!), halbuki tam tersine onu alçaltmakta ve bedbaht kılmaktadır. Nefsinin bâzı istek ve arzularını vermekle ona iyilik yaptığı zannındadır, fakat ona iyilik yerine kötülük yaptığının farkında değildir. Çünkü onun, nefsine acımak ve iyilikte bulunmaktan yana, sağlam ve sıhhatli bir bilgisi yoktur. Bunun için o, bâzan düşmanının yapamıyacağı kötülükleri, kendisine yapmaktadır! Nefsinin hazzını ucuza indirmekte, hakkını zayi eylemekte, gerçek iyiliğini arkaya atmaktadır. Eksiklik, ucuzluk, kıymetsizlik ve de günahlarla karışık nazlarını tatmin pahasına, ebedi lezzet ve nimetleri feda etmekte, ebedî saadete değil, mutlak kötülüğe doğru gitmektedir. O, birtakım karışık düşler görmekte, mutlak bir uyku ve gaflet içinde bulunmaktadır. Gerçi onun böyle olması da, haddi zatında şaşılacak bir şey değildir! Çünkü onun böyle olmaması için, İlâhî hidâyet ve rahmetten yana nasibi olması gerekir. Onda ise bu temel sermaye yoktur. Eğer hidâyet ve rahmetten yana nasibi olsaydı, elbette durumu böyle olmayacaktı! Klbette İlâhî hidâyet ve rahmete lâyık olan bir kalbin hangi kalb olduğunu herkesten çok iyi bilen, yüce Allah'tır. Çünkü herşeyi yaratan yegane yaratıcı O olduğu gibi, her şeyi hakkıyla bilen de O'dur!

Hep O'na dönelim, O'nun sonsuz rahmetine sığınalım, dâima O'ndan hidâyet ve yardımlar dileyelim diye, sevgili kullarından birinin sevimli ve güzel hâlini bizlere şöylece duyurmaktadır: "İkisi orada kullarımızdan bir kul buldular ki, Biz o kulumuza katımızdan bir rahmet vermiştik ve ona katımızdan bir ilim öğretmiştik!"[96][96]

Yine yüce Allah, kendi evliyasının kendisine olan teveccüh ve dualarını, biz kullarına şöylece haber vermektedir: "O gençler mağaraya sığındılar ve: "Rabbimiz, bize katından bir rahmet ve şu işimizde bize bir kurtuluş yolu hazırla!" diyerek duada bulundular!"[97][97]

Allah'ı Ve O'nun Rahmet Sıfatını Bilmeyen Allah'ı İthama Kalkışır.

İyi bilmek ve inanmak lâzımdır ki, yüce Allah erhamü'r-râhimîn'dir. O'nun rahmeti

[96][96] Kehf suresi, 65

[97][97] Kehf suresi, 10

sonsuzdur. Yine bilmek lâzımdır ki, rahmet, birtakım iyilik ve menfaatlerin, kul kerih görse bile kula ulaştırılmasıdır. İşte hakîkî mânâda rahmet de budur. O halde insanların sana karşı en merhametli olanı, sana maşakkatli gelse de, senin hakkında hayır ve iyilik olan şeyleri sana ulaştıran, senin için zaralı olan şeyleri de senden uzaklaştıran kimsedir.

Babanın evlâdına olan m erh anı etkidendir. Evlâdını, o istemese bile, ilim ve ameli tahsil bakımından zorlar. Evladı: "Ben, ilmi, amel ve edebi istemiyorum!" diye bağırsa bile, onu kendi hâline bırakmaz. Ve kendisine zarar verecek şeyleri yemesine içmesine izin vermez. Eğer böyle yapmayıp da ihmalkar davranacak olursa, bu onun, evlâdı hakkında merhametinin azlığmdandır. O her ne kadar bu hususta: "Ben, evlâdımı çok seviyorum, için onu serbest tutuyorum, onun keyf ve lıederinin bozulmasını istemiyorum!" diyerek kendi kendini teselli etmeye çalışsa da, bu aslında onun kendi kendisini aldatmasıdır. Çünkü bu, sıhhatli ve kuvvetli bir ilme değil, cehalete dayanan bir merhamettir. Cehalete dayanan bir merhamet ise, şüphesiz hakîkî mânâda bir merhamet değildir.

İşte bu hikmete binâendir ki bütün merhametlilerin en merhametlisi olan yüce Allah, kuluna olan rahmetinin tamâmı olmak üzere, ona çeşitli sıkıntı ve belâlar verir. Çünkü kulunun iyilik ve menfaatini en iyi bilen ancak O'dur: Kulun arzu ettiği şeylerden pekçoğunu kuluna vermemesi, üstelik kulunu birtakım sıkıntı ve belâlarla imtihan etmesi, O'nun, kuluna olan merhametindedir. Fakat kul bunu bilmediği, çok zâlim ve çok câhil olduğu için, kalkar Rabbı'nı itham eder! Bu suretle kendisinin, Rabbı tarafından imtihan edildiğini bilmez. Dolayısıyla sabretmesi de zorlaşır.

Eserde şöyle gelmiştir: "Bir sıkıntı ve belaya maruz kalan kul için, "Allah'ım, bu kuluna merhamet et" diye dua edildiği zaman, yüce Allah şöyle buyurur: "Ben o kuluma merhametimden o sıkıntıyı verdim. Onu ondan almakla, ona nasıl merhamette bulunmuş olurum?" Diğer bir eserde de şöyle buyurulmuştur: "Yüce Allah kulunu sevdiği zaman, onu dünyâdan ve dünyânın şehvetlerinden himaye eder, sizden birinizin hastasını ona dokunacak şeylerden hîmâye ettiği gibi..."[98][98]

---

[98][98] Bilindiği gibi hadîs, lügatta sonradan olan (hadis) veya kelâm mânâsına gelirse de, ısıılâh-ı muhaddisînde: Rasûliillâh'ın kavli, fi'li ve takriri demektir. Cumhuru ulemâya göre: Haber, eser ve sünnet; hadîsin mürâdifidir. Fakat bâzılarına göre, isnadı Rasûlüllâh'a ulaşmayan, sahabe ve tabiînde kalan ve mevkuf, maktu adını alan rivayetler "eser" adını almaktadır, askalânî ve Aliyyül-Kârî'nin tercihleri böyledir. (Usûl-i Hadîs Şerhi li-Dâvûd el-Karsî, 6-1288, Nuhbetül-Fiker, 65-1305).

İşte bu, yüce Allah'ın kuluna olan rahmetinin tamâmmdandır. Yoksa cimriliğinden değil. Çünkü O, çok cömert, çok yüce ve ihsan ve inayet sahibidir! O, öylesine cûd u kerem sahibidir ki, bütün yaratılmışların cömertlikleri O'nun cömertliğinin yanında, dünyânın bütün dağlarına nisbetle bir zerre kadar bile değildir.

Yine O'nun kullarına olan rahmetinin tecellîsindendir ki, O, kullarını, sırf bir rahmet ve îlâhî himaye olarak emir ve nehiyleriyle imtihan eder. Yoksa O'nun, onlara bunları emir ve nehyetmeye hiçbir ihtiyâcı bulunmamaktadır. Çünkü O, zengin, kimseye muhtaç olmayan ve öğütmeye en layıktır. Çok cömert ve kerîm'dir!

Keza O'nûn, kullarım dünyâda dünyaya doyurup kandırmaması, tamamen kendilerini dünyaya vermesinler diye birtakım keder ve sıkıntılar vermesi ve bu suretle onlara âhiretin rağbetini lütfetmesi de, yine O'nun kullarına olan rahmetinin tecellîsindendir. Böylece O, Mü'min kullarını ebedî saadete hazırlıyacak, cennetine alacak, kendi komşuluk ve yakınlığına nail eyleyecektir.

Yine O'nun kullarına rahmetiyle tecellîsindendir ki, kullarının kendi zât-ı ulûhiyetinden korkmalarını istemekte, böylece onları gaflet, kibir, gurur gibi kötü sıfat ve hallerden korumakta onlar hakkında güzel olmayan muameleden onları esirgemektedir. Nitekim bir âyet-i celîlesinde şöyle buyurmaktadır: "...Allah, siz kullarını, kendi zât-ı ulûhiyetinden sakınmaya davet etmektedir! Allah, kullarına gerçekten çok ra'fetli (merhametli) dir."[99][99]

Selef-i sâlihinden niceleri, bu ayetle ilgili olarak demiştir ki: "Yüce Allah, kullarını kendisi hakkında, "Allah çok affedici, çok bağışlayıcıdır!" diyerek gaflete düşmemeleri için, böylece kendisinden korkup sakınmalarını emir buyurmaktadır."

Ni'metin tamamı ve kemâli, ancak hidâyet ve rahmet ile olacağından, bunların zıddı da dalâlet ve gadab olmaktadır. Allah'ın hidâyet ve rahmetine mazhar bulunan kullar; dalâletten ve Allah'ın gadabmdan (ve azabından) uzaklaşmışlardır.

işte bu hikmete binâendir ki yüce Allah, her günün gecesinde ve gündüzünde, tekrar bize hidâyet vermesini, bizi nimetine erenlerin yoluna ulaştırmasını O'ndan niyaz edip istemeyi bize emretmektedir! Nîmete erenler ise, hiç şüphesiz O'nun hidâyet ve

---

[99][99] Al-i Imran suresi, 30

rahmetine erenlerdir, işte biz böylece bunu O'ndan niyaz edip isterken; bunun zıddı olan gadaba uğramışların yolundan ve yolunu sapıtmış olanların yolundan korumasını da O'ndan istiyoruz. Bu hallere düşmekten O'na sığınmış oluyoruz. Şüphesiz buradaki gadaba uğrayanlardan maksat, rahmete mazhar olanların zıddı, dalâlete düşenler de, hidâyete mazhar olanların zıddı oluyor. Ve bu özellik ve güzellikleri ihtiva ve cemettiği içindir ki, beş vakit namazların her rek'atinde okunan Fatiha Sûresi'ndeki bu düâ, bütün dualaların en cemiyetlisi ve en hikmetlisi olduğu gibi, aynı zamanda en faziletlisi ve en vacibi (en gereklisi) olmuştur!

Her Canlının Amel Ve Hareketindeki Gayesi, Mutluluğa, Nimet Ve Lezzete Ermektir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, her amelin temeli sevgi ve irade olunca, istenilip arzu edilen şey de, sevilen, o şeyi elde ederek mutluluğa, nîmet ve lezzete ermek olmaktadır! Evet bu böyledir ve bunun bir istisnası da yoktur. Yâni her canlının amel ve hareketindeki gayesi, mutluluğa, nîmet ve lezzete ermektir!

O halde, her amelden, her kasıt ve hareketten ilk olarak elde edilmek istenen şey, nimetlenmek, bolluk içinde yaşamaktır. Buğzedilen, kerîh görülüp uzak durulmak istenen her şeyde aslolan da, azâb ve elemdir! Yâni kişi, azâb ve elem çekmemek için o şeyden kaçmakta, onu kerîh görmektedir. Fakat daha önce de söylediğimiz gibi, aslında çok zâlim ve çok câhil olan Âdem oğulları, esas itibariyle şu iki şeye karşı zalim ve cahil olmaktadırlar: Dm ve dünyâ. Yâni onlar; hak dîn ile bâtıl ye fâsid dinleri hakkıyla bilip tanıyamadıkları gibi, dünyây-ı fâniyeyi de hakkıyla tanıyamamaktadırlar. Hakkıyla tanıyamadıkları ve tanımadan amel ve harekette bulundukları için, mutluluğu ararken mutsuz olmaktalar, nîmet ve lezzetleri elde edelim derlerken, azâb ve elemlere düşmektedirler. Temel hak ve hakikatleri bilmedikleri için, hakikat da onların zan ve vehimlerinin aksine tecellî etmektedir! Nîmeti ararken nîmeti kaybettiklerini, azâb ve elemden kaçıyoruz derken de azâb ve elefme mübtelâ olduklarını bilmemektedirler.

Bunun Açıklamasını Bir De Şöyle Yapalım:

Bütün insanların yaptıkları işler, amel ve hareketler; yâ dînî bir amel olarak yapılmakta, yâ da dînî olmayan bir iş olarak yapılmaktadır. Yaptıkları işleri dîn edinenler ise, onların bu işleri yâ hak dîne uygun düşmekte, yâda uygun düşmemektedir. Uygun düşmeyince de bu, bâtıl bir dîn olmaktadır.

Biz bu noktada, kesin olarak bilir ve inanırız ki: Tam hakîkî nimet, ancak hak dîndedir! Ne ilim olarak, ne de amel olarak, onun dışında nimete'ermek mümkin değildir! Tâm ve kâmil mânâda nîmete erenler de, ancak ve ancak hak dîne tabî olanlar, hakkıyla ilâhî hidâyeti bulanlardır! Bunu, yüce Allah, Kitâb-ı Kerîm'inin kaç yerinde haber vermektedir. îşte hak dînin direği olan namaz'm her rek'atinde okunan Fatiha Sûresi'nin âyetlerinde aynen şöyle buyurmaktadır, yüce 0Allah: "Rabbimiz, bizi doğru yola, o kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoluna ilet; kendilerine gazabedilmiş olanların ve yolunu şaşırmışların yoluna değil!"[100][100]

Allah'ın Kitabı ile hidâyeti bulan ehl-i takva için yüce Allah şöyle buyurur: "İşte onlar, Rablerinden bir hidâyet üzeredirler ve umduklarına erenler, işte onlardır."[101][101] Bir âyet-i celîlesi de şöyledir: "...Yalnız iyi biliniz ki, size Ben'den bir hidâyet geldiği zaman, kimler Benim hidâyetime uyarsa artık onlara bir korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir."[102][102] Bir âyet-i celîlesinde de şöyle buyurmaktadır: 'İmdi, Benden size bir hidâyet geldiği zaman kim benim o hidâyetime uyarsa o, asla sapmaz ve sıkıntıya da düşmez."[103][103] Bir âyet-i celîlesinde ise yüce Allah aynen şöyle buyurmaktadır:

"Gerçekten ebrâr (yâni iyiler) nîmet içindedirler! Füccâr (kötüler) de yakıcı bir ateş içindedirler."[104][104]

---

[100][100] Fatiha suresi, 5, 6, 7

[101][101] Bakara suresi, 5

[102][102] Bakara suresi, 38

[103][103] Taha suresi, 123

[104][104] İnfitar suresi, 12-13

İşte, sırf hidâyet, sırf rahmet olan Yüce Kur'ân, böyle âyetlerle dolu olan bir kitâp'tır. Kitapla hidâyeti bulup rahmete eren îmân ve takva ehli mü'minler, bütün bunlara aynen inanırlar ve bunlarla amel ederler. İmdi hidâyet ehli olan ve amel-i sâlihde bulunan mü'minlere, böyle âhiretin tâm ve kâmil nimetiyle müjdede bulunulması, dalâlet ve günah ehlinin ise âhiretin ebedî azâb ve elemine müstehak olduklarının haber verilmesi, yalnız son ve hak din olan müslümanhkta değil, bütün hak dinlerde ve bütün peygamberlerin kitaplarında ve tebliğlerinde üzerinde ittifak edilen bir husustur! İlk peygamberden son peygambere kadar, ilk kitaptan son kitâb'a kadar bu hep böyledir! Bunda, en ufak bir şüphe, en küçük bir ihtilâf asla söz konusu değildir. Fakat böyle olmakla beraber, biz burada çok faydalı bir nükteyi açıklamak istiyoruz.

Çok Faydalı Bir Nüktenin Açıklanması

Şöyleki: insan bazan, ehl-i imandan pekçoğuna isabet eden bela ve musibetleri, buna karşılık ehl-i küfür ve isyandan nicelerinin içinde yüzdükleri dünyevi nimet ve bollukları, zalimlerin elde ettikleri riyaset ve serveti görür de, dünyada nimet ve bolluğun sadece ve sadece kafirlere, zalimlere ait olduğu, mü'minlerin ise ancak ahirette nimete nail olacağı zannma kapılır. Yine zan ve vehmeder ki, dünyada izzet ve nus-ret, üstünlük ve zafer daima kafirlerin ve münafıkların olacak, ehl-i iman ise hep onların hükmü altında kalacak (!) Hatta Kur'an'a inancı tam olduğu halde, Kuranın: "Bilin ki izzet Allah'ındır, O'nun Rasu-lu'nündür ve mü'minlerindir."[105][105]

"Biliniz ki akibet müttekilerindir"[106][106] mealindeki ayetleri okuduğu zaman veya bu mealdeki ayetleri dinlediği sırada, bu ayetlerin manasının sadece ahi-rete ait olmak üzere anlar. İzzetin, güzel akibetin yalnız ahirette görüleceği vehmine kapılır. Ve der ki: "...Dünya hayatına gelince: İşte görüyoruz, galebe ve zafer, izzet ve üstünlük hep kafirlerin, münafıkların, zalimlerin olmaktadır."

Özellikle bir üstünlük ve galebenin kafirlerin ve zalimlerin eline geçtiği bir olayın

---

[105][105] Münafıkun, 8

[106][106] A'raf, 128

yaşandığı zamanlarda, onun bu zan ve vehmi iyice galebe çalar. Tabii o, bütün bu zan ve vehimleri yaşarken, kendisini iman ve takva ehlinden saymayı da ihmal etmez. Kesin inanç halinde inanır ve hükmeder ki: "İşte batıl ehli, hak ehline karşı üstün geldi! Ben hak ehli olduğum için mağlub bulunuyorum! Zaten hak ehli bu dünyada hep mağlub bulunacaktır. Bu dünyada devlet, batıl ehlinindir."

Böyle birisine, yanlış düşündüğü, iyi akibeti Yüce Allah'ın hak ehline vadetmiş olduğu hatırlatıldığı zaman, o şöyle cevab verir: "Senin bu dediğin, bu dünyada değil. Ahirette olacaktır!" Kendisine itiraz edip: "Nasıl olur, Yüce Allah, evliya ve ahbabını sadece ahirette mi mes'ud kılacaktır?" denildiği zaman, o kimse, eğer, Yüce Allah'ın işlerinin birtakım sebebler ve hikmetler ile tecelli ettiğine inanmayan birisi (bir Eş'ari mezhebi mensubu) ise; onun cevabı: "Allah, mülkünde dilediği gibi tasarruf eder" şeklinde olur. Allah'ın hükmüne kimselerin kanşamayacığmı ifade edip arkasından da şu ayeti okur: "Allah, yaptığından mes'ul değildir! Ancak kullar, yaptıklarından sorumludurlar."[107[107]]

Eğer o kimse, Matürîdîler gibi, Allah'ın işlerinin birtakım sebeb ve hikmetlerle cereyan ettiğine inanan birisi ise; sizin itirazınıza cevabında şöyle der: "Yüce Allah, bu mağlubiyetleri, ehl-i hak olan bu kullarına veriyor ki, onların sabır ve tehammüllerini denesin, onların ahi-retteki sevaplarını artırıp derecelerini yükseltsin." Bunun hikmet ve sebeblerini böyle açıklar. Bu durumun münakaşasına girenlerden her birinin, bir takım anlayış ve anlatışları, soru ve itirazları oldukça müşkil mesele ve mübaheseleri vardır. Keza verdikleri cevaplar da, kendilerinin "marifetüllah" bakımından dereceleri, Allah'ın zatı, sıfat ve esması bakımından bilgi ve marifetleri nisbetinde olmaktadır. Marifet ve bilgilerinin yeterliliği nisbetinde hak ve hakikate yakın olmakta, cehaletleri miktarmca da hakka uzak kalmaktadırlar.

Bunların içlerinden öyleleri vardır ki, sanki Yüce Allah'ın zulmüne uğramış da O'nu ithama kalkışmakta., O'na dostluk yerine düşmanlık izhar etmektedir. îşte bu duruma düşenlerden biri de, meşhur Cehm bin Safvan'dır! O, yanma arkadaşlarını alır, cüzzam ve benzeri hastalıklara mübtela olanların yanma gider ve: "îşte bakınız şu zavallıların haline! Hiç, erhamürrahimin olan bir zât, kullarına böyle yapar mı?" diye bağırır idi. Yani o, mezhebinin aslı icabı, Yüce Allah'ın hikmetini inkar ettiği gibi, rahmetini de inkar

---

[107[107]] Enbiya, 23

ederdi, inkarına da, böyle olayları şahid (!) gibi gösterirdi. Çünkü onların mezhebine, yani ilahiyat Felsefesine göre, Yüceler Yücesi Allah'a, hakim denilmeyeceği gibi, rahim de denilemezmiş (!) Çünkü hikmet ve rahmet sahibi bir zât, kullarına böyle yapmazmış (!) 108[108]

Bu kabil zan ve vehimlere düşerek, inancındaki yakini, kesinliği zayi etmiş olanlardan biri de şöyle demiştir: "Yaradümışlar üzerinde Yaratan'dan daha zararlı bir varlık yoktur!" Onların bazıları da, şu mısraları mırıldanıp duruyordu:

Rahmet ve hikmeti sonsuz Yüce Allah'ın tasarruf ve tecellisini itham mahiyetinde bulunan bu mısralarm anlamı: "O'nun kendisini sevene reva gördüğü bu olursa, düşmanlarına neler yapmaz ki?" demektir. Ve gerçekten sen, insanların pek çoğunu, başına bir bela gelince, sabrı ve Yüce Allah'ın hikmetini, imtihanını unutup: "Ya Rabbi, benim günahım nedir ki, bunu bana reva gördün?" diye haykırmaya başladığını görürsün.

Şahsen ben, öyle kimselere rasladım ki, adam bana gelmiş ve: "Ben günahlarımdan tevbe edip Yüce Allah'a yarar iyi ameller işlemeye başlayınca, rızkım daralıyor, dünya başıma dar geliyor. Fakat günahlara dönüp Allah'a asi olduğum, nefsimin arzularını verdiğim zamanlarda rızkım genişliyor, hayatımın tadı yerine geliyor, işlerim düzeliyor" demiştir. Ben de böylelerine nasihatimde demişimdir ki: "Sizler, hayatın gerçek anlamını bilmiyorsunuz! Allah'ın bazı bela ve sıkıntıları, sırf sizin sabır ve şıdkınızı denemek, kulluğunuzda gerçek olup olmadığınızı imtihan etmek için verdiğini anlayamıyorsunuz. Nimet ve bolluk zamanında Allah'a dönen, sıkıntı ve bela zamanında ise Allah'tan yüz çeviren bir kulun kulluğu, elbette gerçek değildir. Böylesi, "inandım, şehadet getirip teslim oldum" davasında elbette sadık değil, yalancıdır. Kul, sıkıntı görse de kulluğunda sadık olandır. Gerçekten kul olanlar; nice kahır ve ihrah görseler de, asla Allah'tan yüz çevirmezler. Böyle batıl zan ve vehimlere düşmezler. Asla Yüce Allah'ı ithama kalkışmazlar."

108[108] Cehm bin Safvan, Ca'd bin Dirhem'in yetiştirmesidir. Ca'd, zındıklık ve ilhad ile suçlanmış, 124 yılında Halid bin Abdullah ei-Kasri tarafından idam edilmiştir. Kur'an'ın mahluk sayılması, Allah'ın sıfatlarının inkarı gibi bid'atleri icad eden de odur. O, bu düşünceleri Beyan bin Tâlut'tan almıştır. Beyan ise, Rasulüllah'a sihir yapan Lebid bin A'sam'm kızkardeşinin oğludur, işte Cehm, bunları hocası Ca'd'tan almış, Bişr el-Müraysi'ye vermiştir. Bişr'den de meşhur Mutezile imamı Ahmed bin Duad almıştır. İmam Ahmed'in ve arkadaşlarının başına o fitneleri getiren adam da işte budur. Cehm ise, 128 yılında Salim bin Ahvez tarafından Merv'de idam edilmiştir. (El-Bidaye Ve'n-Nihaye, 9/350, 10/26).

Bu gibi sözler, böylesine batıl zan ve vehimler, Allah'ı ithama kadar varan davranış ve inanışlar; iki temel sebebe dayanmaktadır. Bunların her ikisini de burada açıklayalım:

Bîrîncı Temel Sebeb:

Kişinin, kendisine kendi diyanet ve maneviyatına iyi nazarla bakıyor, kendisini iyilerden sayıyor olmasıdır. O zannediyor ki: Kendisi, üzerine düşeni yapan, Allah'ın emirlerim tutup yasaklarından kaçan birisidir. Düşmanı veya muhalifi bildiği kimseyi veya kimseleri ise, kendisi hakkındaki zannmm hilafına, kötü, zalim, batıl ehli, günahkar kabul etmektedir. Kendisini adeta Allah'ın evliyasından sayar, hasmını ve muhalifini de Allah'ın düşmanlarından addeder.

İkîncî Temel Sebeb:

Kişinin, "Yüce Allah, hak dine mensub, hak ehli olan, emirlerini tutup nehiylerinden kaçan dindar kimseleri, bazan veya çoğu zaman bu dünyada desteklemediğini, onlara yardım etmediğini" zannetmesi. O, böyle inanır ve: "Dindarların ömrü, işte böyle makhûr ve mazlum olarak geçer. Zahirde ve batında, emirleri tutup nehiylerden kaçsa bile bü böyle olur" der. Ve bütün bu zan ve vehimlerde, daima kendi nefsini temize çıkarır, İslam'ı hakkıyla yaşadığını, hakaik-ı imaniye ile kaim olduğunu düşünür, buna rağmen ehl-i batılın zulmü ve kahrı altında bulunduğuna inanır.

Fesübharrellâh, felâilâhe illallah. Bu zan ve vehimlerin pençesine düşerek ne kadar cahilin itikadı bozulmuş, nice basiretsiz kimselerin dindarlığı fesada uğramıştır! îlme intisabı olanlardan dahi niceleri, dini hakikatlere marifetleri bulunmayışı sebebiyle bu gibi zan ve vehimlere kapılmışlardır.

Şurasını çok iyi bilmek gerekir ki: Bir kul; mü'min bile olsa, dünya hayatı bakımından gerekli bulunan şeylerin te'mini için çalışıp didinmek zorundadır. Kendisi

için gerekli ve faydalı olan şeyleri elde edecek, zararlı olan şeyleri de defedecektir. Bunları yaparken ise, ya vacib veya nıüstehab olan şeyleri yaparak, yahud da en azından kendisi için caiz ve mubah olan şeyleri yaparak çalışacaktır. Yani meşruiyet çizgisinde kalarak haraket edecektir. Eğer o kimse, bu istikamette şu şekilde çalışmalar yapmayı, hak dine ve tevhid üzerinde istikamet üzere bulunmaya zıt sayar, Rasulullah'm sünnetine aykırı olduğuna itikad ederse, çok büyük ve zararlı bir yola sapmış olur. Artık o, cümle aleme düşman gözüyle bakmak, kendisini tehammül edemiyeceği büyük belalara salmak, dünyevi ve maddi menfeatlerini ayaklar altına almak gibi durumlara da duçar olur. Aynı zamanda, hak dinde kemale ermek, Allah ve Rasulullah adamı olmak, kemalat basamaklarında nice yüce derece ve makamlara ermek gibi âlî düşünce ve himmetlerden de uzaklaşır. Derece ve makamları en ileri bulunan mü'minlerin safında yer alamadığı gibi, orta halli mü'minlere bile yetişemez olur. Allah korusun, içinde bulunduğu batıl zan ve vehimler sebebiyle bütün ihlas ve samimiyetini kaybedip münafıklar zümresine de katılabilir. Temel inancı bakımından bu duruma düşmese bile, dinin ikinci derece esasları, amel ve ahlaka ait hükümleri bakımından bu duruma düşmekten yakasını kurtaramaz.

Özellikle cehalet ve gafletlerin iyice koyulaştığı, İslam'ın temel inançlarına aykırı zan ve vehimlerin hak dinin esasları zannedildiği zamanlarda, bu duruma düşmeler daha çok olur. Buna, Rasulullah'm şu hadis-i şerifleri de temas etmektedir:

"Zifiri karanlık gece parçaları gibi fitnelerin gelip çatmasından önce İslam'a göre amel etmeye bakınız! Fitneler o hale gelince, kişi günün sabahında mü'min iken, akşamında kafir olur! Ve kafir olarak akşam lanı işken, mü'min olarak sabahlar! (yani fitnelerin şiddeti sebebiyle, imanla küfür arasında bu kadar sür'atli gelme ve gitmeler olur.) Hatta kişi, az bir dünya menfeati karşılığında dinini satmaktan çekinmez."[109][109]

Bu şöyle olmaktadır: Kişi, hakiki dindarlığın ancak dünyevi hayatının fesada uğraması ile mümkin olacağına inandığı zaman, büyük musibetlerin zuhuru ve birtakım menfeatlerin elden çıkması karşısında, gerekli sabır ve tahammülü gösterememektedir. Fesübhâ-nellâh! Bu fitne, ne kadar çok sayıda insanı dinin hakikati ile kaim olmaktan

---

[109][109] Müslim, Kitabül-İman 1/110, N. 186/118. Ebu Davud, 4/457, N. 4289. Tirmizi, 4/ 2487, N. 2195. İbni Mace, 2/1310, N. 3961. Müsned, 1/189, 2/304 (Ben derim ki: "Bu kaynaklarca rivayet edilmiş bulunan bu hadis, sahihtir." (M. Afifi).

uzaklaştırdı! Bu fitnenin aslı ise, iki büyük cehaletten kaynaklanmaktadır. Biri: Dinin hakikatine olan cehalet, diğeri de; Nimetin hakikatine olan cehalettir. Bütün nefislerin isteğinin gayesi olan nimetin; hakikat ve kemaline olan cehaletleri sebebiyledir ki, hakiki nimetin talebinden ve dinin hakikatiyle kaim olmaktan yüz çevirmiş bulunuyorlar. Kişi, hakikatini bilemediği bir şeyi, nasıl taleb eder?

Açıkça bilinen bir husustur ki, kulun kemali; ancak peşinde koştuğu nimeti hakkıyla tanıması ve kendisini o nimete kavuşturacak bulunan yolu bilip, gereğince hareket etmesi ile kaimdir. Tabii bunun için kesin bir azim ve irade sahibi olması da şarttır. Aksi halde, sadece nimeti ve o nimete kavuşturacak olan yol ve ameli bilip tanımak da kafi değildir. Bu hususta gerekli azim ve iradenin sabır ve muhabbetin bulunması da mutlaka lazımdır.

O halde kulun nimete erip mutlu olması, şu beş şartın bulunmasına bağlı olduğu anlaşılmıştır: Birincisi: Kul, taleb ettiği nimetin hakikatini bilecek, İkincisi: O nimeti gerçekten isteyip sevecek, . Üçüncüsü: Kendisini o nimete kavuşturan yol ve amelin ne olduğunu bilecek, Dördüncü: Bu ameli bizzat yerine getirecek, Beşincisi: Bunun için gerekli azim ve iradeye, sabır ve metanete sahip olacak. Sabır ve metanet olmaksızın, azim ve iradede bulunmaksızın nimet ve mutluluğa eri-leceğini zannetmek, büyük bir gaflet ve aldanış olur. Bu hususta da Yüce Allah'ın Kerim Kitabından şu ayetleri dinleyelim: "Bütün manasıyla asra an dol sun ki, insan ziyan içindedir. Ancak inanıp iyi işler yapanlar, birbirine hakkı tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye edenler hariç! (Çünkü onlar, ziyandan kurtulmuşlardır.)"[110[110]]

Burada bizim belirtmek istediğimiz odur ki: Böylesine büyük bir ziyan ve fitnenin temelini oluşturan iki mühim sebebin de aslı; Allah'ın dinini, emir ve nehiylerini, va'd ve vaidini bilmemektedir! Yani cehalettir!

Çünkü kul, dinin bütün emir ve nehiylerini yerine getirmiş gibi bir tavır ve inancın içine girince, hak dinin hakkını hakkıyla verdiği inancına sahip oluyor. Zahiren ve batmen hiç bir kusur ve eksiğinin bulunmadığını sanıp kendisini temize çıkarıyor. Tabii bu inanç ve görüş, o kişinin, hak dini, Allah'a karşı kulluk vazifelerinin neler olduğunu, dinden maksadın ne olduğunu hakkıyla bilmemesindendir. Yüce Allah'ın üzerindeki

---

[110[110]] Asır, 1-3

haklarım hakkıyla bilmediği için, hak dinin ne kadarını yaşadığını, ne kadarını yerine getirip ne kadarını eksik bıraktığını, zahirde ve batında ne gibi eksiklikleri bulunduğunu bilememektedir.

îşte bu durumdaki bir kimse; Yüce Allah'ın ehl-i hak olanlara bu dünyada yardım etmeyeceği, onları burada mes'ud ve muzaffer kılmayacağı inancına kapıldığı zaman da, Yüce Allah'ın kullarına olan va'd ve vaidini bilmemiş olduğunu açığa çıkarmış olur. Bu da şüphesiz, Yüce Allah'ın hukukunu, hak dininin hakikatini bilmemek demek olur.

Burada biz, bu bahsi biraz daha derinlemesine ele alıp, iki makam halinde açıklamak istiyoruz. Şöyleki:

Hak Din Mensuplarına Verilen Birinci Makam:

Kul, gerçekten pek çok vacipleri terkettiği halde, bunun bilincin de ve farkında olmaz. Hatta o, bunların vacip olduğunu da bilmez. Demek ki o, önce vaciplerin tamamının neler olduğunu bilmekten yana, sonra da bildiklerinin tamamını yerine getirmek bakımından kusurlu bulunur. Bildikleri dini vacibat hakkındaki kusurları; bazan sırf ihmal olarak, bazan başkasını taklid olarak, bazan da o hususta yaptığı te'vil hataları olarak meydana gelir. Bazan da o vacibin yerine, ondan daha mühim olanı eda ile meşgul olduğu zannı için de o vecibeyi ihmal etmiş bulunur. îşte o, böylece nice dini vecibeleri terketmiş olur da, bunların farkında bile olmaz. Biri kendisini bunlardan yana haberdar etmek istediği zaman da, o vecibelerin önemini kabule yanaşmaz, yahud da onları birtakım müstehab şeyler olarak görmek ister. Yani yine kendisini temize çıkarmak, müdafa etmek ister. Kendisine, dini vecibelerin yalnız zahiri vecibeler değil, batini ve kalbi vecibeler de bulunduğu bahsedildiği zaman, havsalası iyice daralır. Bunları hakkıyla anlamak ve de eda etmekten yana büyük bir za'f gösterir. Halbuki:

Vacibatü'l-Kulub dediğimiz kalbe ait vecibeler; zahire ve bedenlere ait vecibelerden daha şiddetli, daha kuvvetli, daha gerekli vaciplerdir! İnsanların pek çokları ise, bunların vacib oluşundan yana derin bir gaflet içindedirler. Onlar, bu en kuvvetli vacipleri, olsa olsa müstehab veya mendub olarak kabul etmek isterler. "Eda

edilse iyi amma, olmasa da beis yok!" zannederler.

Bu zan ve vehim halini yaşayan, hak dinin hakikatinden cahil bulunan bir kimseyi, görürsün ki; bedene ait bir farzı veya vacibi terkettiği zaman manen üzülür ve sarsılır da, kalbe ait farz veya vaciblerden birini terkettiği zaman, daha fazla üzülüp sarsılması gerekirken, tüyü bile kıpırdamaz! Çünkü bundan haberi olmaz! Keza bedene ait bir haramı irtikab ettiği zaman, çok üzülür de, kalbe ait bir haramı irtikab ettiği zaman hiç üzülmez. Çünkü bunun farkında olmaz.

Gerçekten bu durumda olanların sayısı az da değildir! Ne şaşılacak bir haldir ki, bir kul; kullukta daha kuvvetli olan farz ve vaciblerden gaflet eder de, ondan daha zayıf olanlarına çok önem vermek suretiyle Yüce Allah'ın yakınlığını, rıza ve likasını (O'na kavuşmayı) arar!

Mesela kendisini bir köşeye atar, cemiyetten çekilir ve nafile ibadetlerle İlahi yakınlığı arar. Fakat dinin en büyük esaslarından olan emr-i bi'1-ma'ruf ve nehy-i ani'1-münker'i terkeder! Bunu da kendince büyük bir fazilet addeder! Halbuki buna kudreti bulunmaktadır. Kendisine böyle bir hatırlatma yapılsa, o buna, "ben, kendisini tamamen Allah'a vermiş, Allah'ta fani ve bütünleşmeye çalışan bir kimseyim! Benim dünya ile, malâyânî (faydasız boş sözler) ile ilgim kesilmiştir" şeklinde bir cevap verir. Cahil ve gafil kişi, bilmez ki, bu hal, "Allah'ın en çok buğzettiği, en çok istemediği bir haldir!" Ve böyle yapanlar da, Allah'ın en çok buğzettiği kimselerdir. Evet o, böyle yapmakla, Allah'ın en çok beğenip razı olduğu birşeyi yaptığını, hakaik-ı iman şerait-ı islam ile kaim olduğunu ve kendisinin Allah'ın evliyasının seçkinlerinden bulunduğunu da zanneder! Tabii ki, sadece zanneder. Çünkü o bu hususta, yakini bir bilgi içinde değil, zan ve vehim içinde bulunmaktadır. Hakikat-i halden, hak dinin hakikatinden yana cahil ve gafildir.

Dalıa acı ve daha şaşılacak olanı ise, birtakım haramlar ile Allah'a yaklaşmaya çalışanların bulunmasıdır! Bunlar da sayıca pek çoktur. Ve bunlar, irtikab ettikleri haramları, haram olarak değil de, birer ibadet ve taat olarak işlerler! Şi'ri ve şeytani semaa kendilerim kaptırmış olanlar gibi. Onlar da bu yolla Allah'a yaklaştıklarını, O'nun yakınlık ve dostluğunu kazandıklarım sanırlar, kendilerini Allah'ın evliyasının en seçkinlerinden addederler! Hakikatte ise, şeytanın evliyası olduklarını bilmezler. Çünkü Allah'ın evliyası olmak, ilgili Kur'an ayetlerinin de açıkça bildirdiği gibi, sadece ve sadece

iman ve takva ile olur.[111][111]

Kendilerinin her bakımdan haklı bulunduklarına, hakkı ikame edip ayakta tuttuklarına, Hak Teala'mn haklarını hakkıyla edada bulunduklarına, buna rağmen batıl ve küfür ehlinin kahrı ve galebesi altında yaşadıklarına inanan kimselerin durumu da, gerçekten hayret edilecek bir hal değil midir? Halbuki işin aslı onların zannettikleri gibi değildir. Yani onlar, kendilerinin iddia ettikleri gibi, Hak Teala'mn hukukunu aynen eda etmiş, hak dini hakkıyla anlayıp yaşamış kimseler değillerdir. Onlarda, ancak hak ve hakikatin bir kısmı ve bir nev'i bulunmaktadır! Yoksa tamamı değil. Onların hasım ve düşmanlarında da böyle, hak ve hakikatten bir nev'i bulunmaktadır. Kendilerinde hakkın bir nev'i bulunmakla beraber, nice zulüm ve batıl da bulunduğu gibi, hasımlarında da, nice zulüm ve batıllarının yanı sıra, hakikatten de bazı kısımlar ve neviler bulunmaktadır, işte onların, özellikle gaflet ettikleri nokta da burasıdır. Fakat onlar, kendilerinde sırf hak ve hakikati görüyor, aynı zamanda batıl ve zulüm bulunduğunu ise göremiyorlar. Çünkü insanlar, çoğu kez, sevdiklerinde bir kusur göremezler. Onlar da, kendilerini çok sevdikleri, çok beğendikleri için, kendilerinin kusurları bakımından adeta kör ve sağır olmuşlardır."

Evet insan, sevdiği şeye karşı, kör ve sağırdır. Kendi nefsine karşı ise, dayanılmaz bir sevgi halinde tutkundur. Bunun için kendisinin ancak iyiliklerini, hasmının ise sadece kötülüklerini görür! Kendisinin kusurlarını göremediği gibi, hasmının da iyiliklerini göremez.

Hasmını, sadece batıla ve kötülüklere garkolmuş olarak mütala eder ve değerlendirmelerini de buna göre yapar. Hatta öyle zamanlar ve haller olur ki, kişi nefsine olan sevgisinin şiddeti sebebiyle, nefsinin kusur ve kötülüklerini dahi iyilik olarak görmeye başlar. Nitekim Yüce Allah, bizlere güzel bir ders olsun diye, bir ayet-i

---

[111][111] Yüce Allah, ilgili bir ayet-i celilesinde mealan şöyle buyurur: "İyi biliniz ki: Allah'ın evliyasına korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir! Bu Allah'ın evliyası o kimselerdir ki, onlar İman ettiler ve ittika edip durdular!" (Yunus, 62-63).

İslam hidayetinin temel inançlarının asli kaynağı, Kitap ve Sünneftir! Kitap ve Sünnet Yolunun en büyüklerinden olan Imam-ı Azam Ebu Hanife (r.a.), bu yolun esaslarını bildirmek için Fıkh-ı Ekber'ini yazdı. Onun iki büyük sarihlerinden biri olan İmam Tahavi hazretleri de, el-Akide adlıeserinde aynen şöyle dedi:

"Bütün mü'minler, evet onların hepsi; Allah'ın eviiyasıdır! Allah İndinde en şerefli olanları ise, Kur'an'a en çok tabi olanlarıdır." Şerhu'l Akide et-Tahaviye, 402-406, el-Mektebü'l-İslami, 1392 birinci baskı).

celilesinde de bu hususu bildirmiş ve aynen şöyle buyurmuştur:

"Kötü işi, kendisine süslendirilip de onu güzel gören kimse, (nefsinin vehmine değil de Allah'ın hidayetine uyan ve kendi kötü işini iyi görmeyen, nefsine aldanmayan) kimse gibi mi olur?"[112][112]

İşte bu derece kendisini iyi sayan birisi, elbette hasmının da bütün iyiklerini kötülük zanneder. Hasımlarından kendisine ve kendisi gibi olanlara bir zulüm veya galebe geldiği zaman, birtürlü bunun içinden çıkamayıp, o batıl zan ve vehimlere esir olur.

Netekim şairin biri bu hususu, şu mısralarıyla gayet güzel ifade etmiştir:

"Onlar, düşman gözüyle baktılar da öyle çirkin gördüler!

Eğer rıza gözüyle bakmış olsalardı, elbette çirkin gördüklerini güzel göreceklerdi!"[113][113]

„ Bu nevi bir cehalet, çoğu kez, (nefsani arzu) ve zulümle yakınlık arzeder ve insan aslında, gayet zalim ve cahil bir varlıktır. Dikkatle baktığımız zaman, insanların büyük bir çoğunluğunun dini ve manevi hatalarının ancak atalardan ve geçmiş zatlardan alınmış birtakım adetlerden ibaret olduğunu görürüz. Bunlar onları, bu hususta kayıtsız şartsız taklid ederler. Onların isbat ettiklerini isbat, red ve iptal ettikle-. rini de red ve iptal ederler. Onların sevdiklerini sever, sevmediklerini de sevmezler. Bütün dostluk ve düşmanlıkları onlardan aldıkları fikir ve görüşler üzerine bina ederler. Böylece, din ve diyanetleri atalarının adetlerinden ibaret kalır.

---

[112][112] Fâtır, 8

[113][113] Bu hususta bir hadis rivayet edildiği de malumdur. İmam-ı Süyuti bu hadisi Ca-mius-Sağîr'inde alır ve şöyle verir:

"Senin bir şeyi sevmiş olman, seni kör ve sağır yapar!" Sonra o, bu hadisin hasen olduğunu kaydeder. (1/126). Bunu şerheden İmam Münavi ise, İmam Sağani'nin bunu mevzu addetiğini kaydeder ve onu bunda isabetsiz bulur. Hadisi ve senedini müdafa ile der ki: "Onun senedinde İbni Ebi Meryem'in bulunması sebebiyle bunu mevzu sayması, kat'iyyen doğru değildir. İbni Ebi Meryem'i bir yalancı saymak nasıl mümkin.olur? Bu ithamı, Hafız Zeynüddin el-lraki .iptal etmiş, hiç bir kimsenin onu yalancı saymadığını bildirmiştir. Bunu imam Ebu Davud'un sükutla karşılaması bile bize yeter. Biz, Sağani'nin bunu mevzu saymasını asla kabul etmeyiz! Hatta biz, bu hadisin zayıf sayılmasını bile kabul etmiyoruz! Bize göre bu hadis, hasendir. (Hasen hadislerin, dinde delil ve hüccet sayıldığı ise bilinen bir hususdur.) Bir de bu konuda dillerde dolaşıp meşhur olan bir söz var! Diyorlar ki: "el-muhabbetu mekebbetün." Yani muhabbet, yüzüstü düşüp helak olmaya sebebtir!" Fakat bunun aslı yoktur, yani bu söz, hadis değildir. (Feyzul-Kadir, 3/372).

Halbuki Yüce Allah, onların zan ve vehimlerinin hilafına, dinine, dininin mensublarma, kendisinin evliyası bulunan mü'minlere yardım etmeyi va'detmiş, buna söz vermiştir. Ancak O'nun bu va'di; dininin emir ve nehiylerine ilmen ve amelen riayet edip kaim olan mü'minleredir. İmanlarına, şirk, küfür ve batıl karıştırmayanlaradır. Yoksa O'nun batıl karışığı bir inanca ve böyle bir inancın sahiplerine yardım edeceğine dair bir va'di bulunmamaktadır. Nitekim Yüce Allah, bir ayet-i celilesinde şöyle buyurmaktadır: "O-kullarım ki onlar, iman etmişler ve imanlarını herhangi bir zulüm (batıl ve şirk) ile karıştırmamışlar dır. İşte huzur ve emniyet onların hakkıdır, doğru yolu bulanlar da onların kendileridir."[114][114]

Yüce Allah'ın va'di, izzet, şeref, üstünlük ve yücelik bakımından da böyledir. O, bunları da ancak indirdiği Kitab'a ve gönderdiği Rasul'e hakkıyla ittiba edenlere va'detmiştir! Bu da ancak, zahirde ve batında; ilimde, amelde ve halde Kitab'a ve Sünnet'e hakkıyla uymakla olur! Yoksa, kendilerinin hak zannettiklerine İsrar ve taassubla sarılıp, Kitap ve Sünnet'e aldırmamakla değil. Allah'ın gönderdiğine ve indir-diğine hakkıyla uyanlar için, Hakk'm va'di gayet açık ve kesindir! îşte Hakk Teala aynen şöyle buyurur:

"Sakın gevşemeyin, üzülmeyin! Eğer siz, gerçekten mü'minlerseniz mutlaka siz üstün geleceksiniz."[115][115]

İşte müslümanlarm imanlarının ölçüsü, hallerinin mihenk taşı! Onlar, yani müslümanlar; imanlarının gerçekliği miktarmca izzet ve yücelik sahibidirler! Ancak o nisbette bir güç ve üstünlük elde edebilirler. Bunun asla lamı cimi, başka türlü bir açıklaması yoktur! İşte,.yine aynı Ölçüyü veren bütün iman ehli müslümanları ciddi bir şekilde uyarıp irşad eden bir ayet-i celile daha:

"...Üstünlük ancak Allah'a, O'nun elçisine ve mü'minlere mahsustur! Fakat münafıklar (bunun böyle olduğunu) bilmezler."[116][116]

Gerek fert, gerekse bir cemiyet ve bütün İslâm alemi için, Kur'an'm getirdiği ölçü

---

[114][114] En'am, 82

[115][115] Al-i İmran, 139

[116][116] Münafikun, 9

ve kanun budur! İmdi bir müslümanuı, imanın aslı ve hakikati bakımından nasibi ne kadar ise, izzet ve yücelikten yana nasibi de ancak o kadardır! Keza müslüman bir cemiyet için veya bütün İslâm alemi itibariyle de durum böyledir. Eğer bir müslümanm (veya müslüman bir cemiyetin), izzet ve üstünlükten nasibi az ise; işte bu azlık, aynen onun imanmdaki noksanlık kadar bir azlıktır. Yani imanından kaybettiği kadar, izzet ve üstünlüğünden de kaybetmiş bulunmaktadır. Bu, mutlaka böyledir. Ya hakaik-ı iman'dan ilmen zayiat vermektedir. Ya da amelen veya ahlaken halen zayiat vermektedir. Yoksa bir yerdeki müslümanlar; hakaik-ı imanı hakkıyla biliyor amel ve ahlâk bakımından da hakkını veriyor olsunlar. Aynı zamanda da izzet ve üstünlükten mahrum bulunsunlar! Böyle bir şey olmaz! Asla böyle bir iddia, Kur'an'î ölçülere uymaz! Böyle bir iddia veya mütaalâ, zan ve vehimden ileri gidemez!

Bir müslümanın imanında ne miktarda eksilme olursa aynen o miktarda velilik ve Allah'a yakınlık mertebelerinde eksilmeler olur. Yani ehl-i imanın evliyalık sıfatları Allah'a yakınlıkları ve O'nun beraberliğine nail olmaları, daima imanlarının derecesine göre olmaktadır! îmanı, imanın iktizası ve lazımı bulunan taati, ziyade olan müminlerin velilik mertebeleride ziyade olur. Noksan olanların ise yine iman ve taatlerindeki noksanlık miktarınca noksan olur.[117][117]

---

[117][117] Evet, aslında yani müslümanlıkta bu böyledir ve bunda hiçbir şüphe yoktur. Fakat zamanla cehaletin ilerleyip ilim ve irfanın gerilemesi nisbetinde ve İslâm'a rağmen, bu hususta da pekçok yanlış iddialar ileri sürülmüş, evliyalık meselesi de, neredeyse asıl mânâsını kaybedecek kadar bid'at ve hurafelerle karıştırılmıştır.

Bunun içinki, Basiretü's-Salikin müellifi Medineli Hacı Osman Efendi merhum: "Bugün avâm-ı nâs (müslüman halk kitleleri), tarikat-lerden mülafaza edilen gayeden başka bir gaye ve inancı aramaktadırlar. Halkın böyle şaşırmasının yegane sebebi ise, evliya menkıbe ve hikayelerini yazanların ğarib hikayeleri, insanların gözünde evliyayı meleklik mertebesine ve hatta bazan ilahlık mertebesine yüceltmelerinden başka bir şey de değildir" demek zorunda kalmıştır. (Bakınız, A. Arslan Ter-cemesi, s. 15, İst. 1972). O halde müellefimizin burada kısaca dile getirdiği bu Islami görüşü te'yiden, biraz daha bilgi verelim!

İmâm-ı Birgivi gibi titiz tesbitler yapan bir islam aliminin, Vasiyetnamesinde; "Ve dahi şehadet ederim ki, keramet-i evliya haktır! Cümle velilerin afdalı Ebû Bekir'dir" dediği yerde, bunu şerheden ve bu hususta kıymetli bilgiler veren Allâme Kadı Zâde-i İstanbûlî, kendi güzel ve açik Türkçesi ile şöyle der:

"imam Ebû Hanîfe ile imam Şafiî, Yüce Allah her ikisine de rahmetler eylesin, bu konuda mühim ve büyük bir uyarıda bulunmak üzere buyurmuşlardır ki: "Eğer islam âlimleri evliya değil ise (yâni onlar evliya olarak kabul edilmek istenilmiyorsa), iyi bilinsin ki yeryüzünde bir tek velî mevcut değildir!" Demekki, İslâmî manâdaki evliyalık için, ulûm-i şer'iye şarttır ve esasen evliyalık için, ulûm-i şer'iye şarttır ve esasen evliya, İslâm âlimleridir."

"Biliniz ki: Velayet (yâni velilik, evliyalık), kesbîdir. Her mü'min, ibadet ve tâat kadar velayet kesb eder. Ve dahi bâzı melahide taifesi iddia ettiler ki: "Bazı veliler vardır ki bâzı peygamberlerden üstündür." (!)

Musannif Birgivi hazretleri, burada onların bu iddialarını red ve iptal eylemiştir. Çünkü peygamberlere ait kemâlât bütün kemâlâtın yücesidir! Enbiya-i izam hazerâtı, Yüce Allah'ın vahyinin eminidirler, İlahi şeriati tebliğ buyuran onlardır! Onlar ümmetlerini, İlahi vahiy ve Allah'ın hak dini ile irşad ve terbiye ederler. Onların bu terbiye ve irşad nizamına, beşeri hatalar, bulaşmaz. Ve ancak onların bu terbiye ve irşadı iledir ki, onların ümmetlerinden nice veliler yetişir. Ve bir veli, peygamberlik davası etse, îmândan ve dinden çıkar, kafir olur."

"Evliyaullah olanlar; ehl-i haya ve ehl-i hak olur, Kitap ve Sünnet'e tabî olur, şefkat ve merhamet sahibi olur, tevazu ve sehavet sahibi olur. Bütün ehl-i İslama karşı hayırhah ve nasihat edici olur. Kendilerinden bir günah sadır olsa, akabinde tevbe ederler. Ve çok istiğfar, şükür ve zikir ederler. Allahü Teâlâ'dan korkar, ahiret hususunda da korku ve hüzün edici olurlar. Faydasız söz ve fuhş-u kelâmdan sakınırlar. Hubb-i fillâh, buğz-u fillah ederler. Tevekkül ve sabır ehli olup, emr-i bil-ma'rûf, nehy-i anil-münker ederler. Bütün halk ile husn-ü muaşeret ederler."

"Amma bâzı.söz vardır ki halk arasında söylenir durur! Derler ki: "Evliya halktan kaçar! Evliyalar gizli olurlar. Eğer ma'lum olsalar, ol memleketten nakl ederler (başka memlekete göçerler). Ve eğer kerametleri görülse, vefat edip ahirete intikal ederler." İşte bu ve daha bunun gibi birtakım sözler. Fakat bu sözler, hakikat olmayıp, ancak cahil cühela sözleridir! Asla sahîh değildir. Çünkü peygamberler ve ashâb-ı kiram efendilerimiz; dâima halk arasında bulundular, hiç gizli olmadılar ve nicelerinin kerametleri görülüp zahir oldu da kendilerine bir zararı dokunmadı. Hepsi, kendi ömrünü yaşayıp eceli gelince âhirete göçtü."

"Ve dahî bir kimse bir velîye adavet etse (bir müslümana müslüman olduğu için düşman olsa), Yüce Allah o kimseyi helak eder. Çünkü o kimse, bu suretle Yüce Allah'a düşmanlık etmiş olur. Ve bâzı âlimler buyurmuşlar ki: "Bir kimse, aslı yokken evliyalık dâvası eylese, Allah korusun, ahirete îmânsız olarak gider!" Ve Şeyh Şazeli rahimehullah demiştir ki: "Eğer sizler, bir kimsenin halinin şeriat ölçülerinin dışına çıktığını görürseniz, sakın ona yakın olmayınız!"

"Malûm ola ki: TAKVA ve İSTİKAMET, bütün enbiya ve mürselînin.yoludur. Bütün evliya ve mukarrebinin sermayesidir. Ve bütün abidlerin ve zahidlerin ekmeği ve katığıdır. Ve bütün şükür ve zikir ehlinin, göz nuru ve gönül aydınlığıdır. Ve cümle ehl-i âhiretin arzusu ve maksûdudur. Ehl-i takva olanlar, evliyaullahtır! Bu, bizim sözümüz değil, izzet ve azamet sahibi Rabbimiz'in kelamıdır! Nitekim O, bir âyet-i celîlesinde aynen şöyle buyurmaktadır:

"Yani Hak Teâlâ'ntn evliyası ve ahbabı (dostları ve sevgili kulları), ancak müttekî kimselerdir." (Enfal, 34)

Buhârî Şerîf'te, Enes ve Ebû Hüreyre'den (r.a.) rivayetle Peygamberin (s.a.v.), şu kudsi hadîsi, bildirdikleri kaydedilmiştir: "-Yüce Allah buyurdu- Kim, benim bir velime (dostuma) düşmanlık ederse, Bana savaş açıp meydan okumuş olur." Evet, Allah'ın evliyasından birine düşmanlık edenin hâli budur. Bu kudsî hadîsde zikredilen evliyadan maksat; Allah'a itaat eden kullardır. Yoksa tasavvuf ve tarîkat şeyhlerinin anladığı ve onlarca meşhur Bulunan mânâdaki evliya değildir, Yâni bu şer'i manâdaki evliyadır". (İbni Melek tirevî hazretlerinin Meşârik Şerhi, 2/338, Âmire, 1287).

Aynı zamanda kendileri bir tasavvuf büyüğü olan İmam-ı Şârânî'nin ilgili bir açıklamasını da vererek buradaki satırlarımızı noktalamış olalım! O dahî bu hususta buyuruyor ki: "... Velî veya evliya denilince, hemen keşif ve kerametler aklına gelmesin! Çünkü veliliğin sabit olması için, kerametlerin zuhuru şart değildir. Şart oİan ancak, Yüce Allah'ın emirlerine itaat ve imtisal etmektir! Tabiî Allah'ın yasamalarından sakınmak da buna dahildir. Yani velinin hayatı ve işi, Kitap ve sünnetin ölçülerine göre mazbut olacaktır. Bir kimse ki onun hali ve yaşayışı böyledir; işte o kimsenin Allah'ın evliyasından olduğuna Yüce Kur'ân şahitlik edip durmaktadır. Bu kimsenin (yâni müslümanın); Allah'ın evliyasından biri olduğuna hiç bir kimse inanmasa bile, onun birtakım tabileri, cemaatı müridleri bulunmasa bile, kat'î olarak bu böyledir." (Bakınız, İmâm'ın El-Envarü'l Kudsiye Fî Beyanı Adâbi'l Ubûdiye adlı eseri, s. 55-56, 1277 yılı baskısı).

Keza Yüce Allah'ın yardımı, kamil manada te'yid ve tevfîkı da, ancak kamil manada iman ehli olanlarla beraberdir! Yüce Allah, kerim kitabında şöyle buyurur: "Elbette biz rasüllerimize ve o iman etmiş kullarımıza hem dünya hayatında hem de şahitlerin şahitliğe duracakları günde yardım ederiz."[118][118]

Diğer bir ayet-i celilesinde de şöyle buyuruyor: "Biz de mü'minleri, düşmanlarına karşı destekledikte muzaffer oldular."[119][119]

O halde imandan nasibi noksan olanın, nusretten ve îlâhî te'yîdden nasibi de noksan olacaktır. îşte bunun içindir ki bir kul, kendi varlığı veya malı üzerinde bir musibete ma'rûz kaldığı zaman veya düşmanları karşısında perîşân olduğu vakit; bu ancak o kulun günâh ve kusurları sebebiyledir. O kul; yâ üzerinde vacip bulunan birtakım görevlerini ihmâl etmiştir, yâ da bir haramı işlemiştir. îmânı da bu nis-bette noksanlaşmıştır.

Bu Islâmî hakikate yaklaşıp bunu güzelce anladıktan sonra, bu hususta ileri sürülen birtakım soruların cevabı da meydana çıkmış, müşkiller çözülmüş olur. Nitekim bâzıları buna dikkat etmedikleri için bu hususta vuzuha kavuşamamış, şöyle sorular sorar olmuştur: "Hani Cenâb-ı Hakk, kullarına va'dedip: "Allah, asla kâfirler için mü'minlere karşı yol vermez" buyurmuştu.[120][120]

Onların bu kabil sorularına birçokları, "bu, âhirete müteallik bir hususdur. Yüce Allah, âhirette kâfirler için mü'minlere karşı bir yol vermeyecektir" demişlerdir. Bâzıları da: "Yüce Allah, kâfirler için, mü'minlere karşı kâfirleri haklı çıkaracak bir hüccet vermeyecektir" şeklinde cevaplandırmak istemişlerdir. Bize göre hak ve doğru olan ise; bu âyetin de, yukarıdaki âyetler gibi olmasıdır. Yâni Yüce Allah'ın kâfirler için mü'minlere karşı yol vermemesi de, mü'minlerin îmânlarının derecesine göre tecellî

"Kişinin keremi, dinidir (itibar ve rağbet edilebilecek kerameti dindarlığıdır), mürüvveti aklı, asaleti ahlâkıdır!" (Hadîs-i Şerîf).

"Bir kimsenin, din kardeşi olan müslümanı hakir görmesi; başka günahı olmasa bile şer olarak kendisine yeter!" (Hadîs-i Şerîf).

(Bakınız, el-Câmiu's-Sağîr., 2/77. Müslim, H. N. 2564).

[118][118] Mü'min, 51

[119][119] Saff, 14. ayetten

[120][120] Nisa, 141

edecek olan bir hususdur! Yâni buradaki mü'minlerden maksat, îmânları kemâle ermiş bulunan mü'minlerdir. îmânlar zayıf olduğu takdirde, zayıflığı nisbetinde kâfirlere yol verilmiş demektir. Çünkü mü'minlerin bizzat kendileri, îmân ve taatlerinde noksanlık yapmakla onlara yol açmış olmaktadırlar. Binaenaleyh kafirlere yol vermemek için mü'minler iman ve tâat noksanlıklarını telâfi etmelidirler! îmân ehli olmaları bakımından mü'minlerin sânına yakışan da budur.

Hiç şüphesiz aslında mü'min; azizdir, galiptir, müeyyed ve mansûrdur, mekfîdir, medfûun anhtir! Yâni her nerede ve zamanda olursa olsun mü'min; izzet ve galebe sahibidir, Yüce Allah'ın yardımına, te'yîd ve tevfîkma mazhardır. Dünyânın her tarafında bulunan düşmanları mü'minin aleyhine çalışsa da durum budur! Yeter ki mü'min, îmânın hakikati ve vâcibâtı ile kâim bulunsun! Yeter ki mü'min; zahirde ve bâtında, kalbte ve kalıpta, sözde ve işde, zikirde, fîkirde ve ibâdette, ilimde, amelde ve irfanda îmânının hakkını hep verir olsun! Mü'min, îmânının hakkını verdiği müddetçe bu böyle tecellî etmiştir ve böyle tecellî edecektir. Yüce Allah'ın Kerîm Kitabındaki şu âyetler de bu hakikati haber vermektedir: "Sakın gevşemeyin, üzülmeyiniz! Eğer sizler mü'minler iseniz, mutlaka siz üstünsünüz."[121][121] "Sakın gevşeyip de zillet içinde barış isteme yanlısı olmayınız. Siz galipsiniz, Allah sizinle beraberdir! O, sizin amellerinizi asla zâyî etmeyecektir."[122][122]

İşte Allah'ın bu va'di, bu ilâhî garanti; ancak mü'minlerin îmânları ve amelleri sebebiyledir ki aslında îmânlar ve güzel ameller de, Yüce Allah'ın İlâhî askerledirirler. Yüce Allah, sahîh îmân ve salîh amel sahibi kullarını, bunlarla korur ve himaye eder, bunlar sebebiyle te'yîd ve takviye buyurur. Kullarının îmânlarını ve amellerini aynen muhafaza buyurduğu gibi, bunların güzel netice ve semerelerini de asla zâyî etmeyip, aynen muhafaza buyurur. Fakat kâfir ve münafık kimselerin amelleri Allah için olmadığından, Allah'ın emir ve irâdesine mutabık bulunmadığından onların amellerini muhafaza etmez, zâyî eyler. Onların bir takım sa'y ü gayretletini sonunda boşa çıkarır.[123][123]

---

[121][121] Al-i İmran, 139

[122][122] Muhammed, 35

[123][123] Burada müelfifimiz, Allah kendisinden razı olsun, açıkça: "Mü'min azizdir, galip ve mansûrdur" diyor ve onların nasıl aziz olacaklarını, İlahi nusrete, izzet ve galebeye nasıl ulaşacaklarını açıklayıp onlara yol gösteriyor. "Dünyanın bütün İnsanları mü'minin aleyhine birleşselerde, mü'rrrin yine aziz ve galiptir!

Hak Din Mensuplarına Verilen İkinci Makam:

Bu makam hakkında da çok galat ve hatâlar meydana gelmiştir. Pekçok kimseler zannediyorlar ki, Hak Dînin mensubları bu dünyâda dâima mağlûb ve kahredilmiş olurlar (!) Onlardan ayrılıp başka yol ve mesleklere intisâb edenler ise, bunlar gibi olmazlar (!) Zannederler ki, Yüce Allah'ın ehl-i îmâna yardım edeceğine ve onları te'yîd buyuracağına dâir ve va'dine güvenmeye gelmezmiş (!) Çünkü bu İlâhî yardım, yâ bâzan bâzı kimselere mahsûs olmak üzere veya bâzı zamanlara mahsûs olmak üzere tecellî edermiş (!) Yâhud da bu, Allah'ın bileceği bir iş imiş. İşte pekçokları, böyle der ve Yüce Allah'ın vadine güvenip îtimâd etmezler.

Şüphesiz bu, onların îmân ve irfanlarında bulunan bir eksikliktir ve kötü anlayışlarının bir neticesidir. Yâni yanlış ve galattır. Çünkü Yüce Allah'ın Kitâbı'ndaki mü'minlere olan va'di, dünyâ ve âhirete şâmildir! Yeter ki biz mü'miniz, diyenler; imânlarının şan ve izzetine lâyık olsunlar.

Daha önce de gördüğümüz gibi, Yüce Allah'ın bu hususta va'dini bildiren âyetlerden biri, şu mealdedir: "Elbette Biz, Rasûllerimize ve mü'minlere, hem dünyâ hayâtında, hem de şahitlerin şahitliğe duracakları günde mutlaka yardım ederiz."[124][124]

Yine bir âyet-i celîlede şöyle buyurulmaktadır: "Kim Allah'ı, O'nun elçisini ve mü'minleri dost tutarsa, bilsin ki, gâlib olacak olanlar ancak Allah'ın taraftarlarıdır."[125][125]

Yine bir âyet-i celîlesinde Yüce Allah şöyle buyurmaktadır; "Allah ve Rasûlüne düşman olanlar, elbette onlar en alçak kimseler arasındadır! Allah; "Elbette ben ve elçilerim gâlib geleceğiz" diye yazmıştır. Şüphesiz Allah güçlüdür, galiptir."[126][126]

Mü'minin izzet ve galebesini asla engelleyemezler" diyor.

[124][124] Mü'min, 51

[125][125] Maide, 56

[126][126] Mücadele, 20-21

Kur'ân-ı Kerîm'de, bu mealde pek çok âyetler bulunmaktadır.

Yüce Allah, Kur'an'da açıkça bildirdi ki, kula isabet eden belâlar, acı mağlûbiyetler ve benzeri tecellîler, ancak kulunun kusurları sebebiyledir. İşte bu İlâhî beyân ile, müşkil tamamen kalkmıştır. Bunun için, bu hususstaki soğuk teviller, hakikate uzak düşen iddialar ile meşgul olmayı gerekli görmedim.

Birinci makamla ilgili bâzı vecihleri de Yüce Allah Kur'ân'da açıklamıştır. Bu cümleden olmak üzere; mü'minlerden başkasından yardım ve izzet istemeyi zemmetmiş ve ilgili âyetlerde bunu bildirmiştir. Bir âyet-i celîlesinde: "Ey mü'minler, yahûdileri ve hıristiyanları dost edinmeyin! Onlar, birbirinin dostudurlar."[127][127]

Keza bir âyet-i celîlesinde: "Onlar mü'minleri bırakıp kâfirleri dost tutuyorlar. Onlar, onların yanında izzet mi arıyorlar? Bütün izzet, tamamen Allah'a aittir" buyurur.[128][128]

Keza Mâide Sûresi 52-55. âyetleri ile, Münâfıkûn Sûresi 8. âyeti, Fâtır Sûresi 10. âyeti, Tevbe Sûresi 33. âyeti, Fetih Sûresi 28. âyeti, Saff Sûresi 9. âyeti de bunu açıkça bildirmekte, izzet, şeref, zafer ve galebe elde etmek isteyenlerin bunu, ancak Allah'a hakkıyla tâatte, îslâmî îmân ve Tevhîd'te, İslâm'ın emrettiği amel-i sâlihte aramaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Çünkü Yüce Allah, yegâne hak dîn olan

islâm hidâyetini, son elçisi Muhammed Mustafa ile gönderdi ki, islâm bütün dinlerin üzerine zahir ve galip gelsin.[129][129]

Yüce Allah, bir âyetinde de şöyle buyurur: "Allah demişti ki: "Ey İsa, ben seni vefat ettireceğim, bana yükselteceğim, seni inkar edenlerden temizleyeceğim ve sana uyanları ta kıyamet gününe kadar inkar edenlerin üstüne tutacağım."[130][130]

İşte bu ayet gösteriyor ki; hıristiyanlar yahudilere nisbetle Allah'a daha fazla itaat ettiklerinden yahudilerden daha üstün durumdadırlar. Bu, ta kıyamete kadar böyledir.

---

[127][127] Maide, 51

[128][128] Nisa, 139

[129][129] Fetih, 28

[130][130] Al-i İmran, 55. ayetten

Müslümanlar ise, hıristiyanlara nisbetle Allah'a daha çok itaat ettiklerinden ta kıyamete kadar onlardan üstün durumdadırlar. Yeterki müslümanlar, İslami çizgiden inhiraf etmesinler!

îşte Yüce Allah, mü'minler için de şöyle buyurmaktadır: "Eğer kafirler sizinle savaşsalardı, arkalarına dönüp kaçarlardı. Sonra ne bir koruyucu, ne de bir yardımcı bulamazlardı." "Allah'ın öteden beri kanunudur bu! Allah'ın kanununda bir değişme bulamazsın."[131][131] îşte Yüce Allah'ın mü'minlere olan hitabı. Tabii bu mü'minlerden maksat; zahiren ve batmen hakaik-ı iman ile dimdik ayakta bulunan mü'minlerdir.

Keza Yüce Allah, A'raf Suresi ayet 55'te, Taha Suresi ayet 132'de de; iyi netice ve güzel akibetlerin, takva ehli olan müttekilerin olduğunu bildirmiş bulunmaktadır. Maksat, bazılarının anladığı gibi, sadece ahiretteki akıbet değildir. Hem ahiret, hem de dünya hayatı itibariyledir. Çünkü bu Nuh (a,s.)'m kıssası akabinde zikredilmiş, "...O halde sabret, çünkü akıbet sabredenlerin olacaktır" buyurulmustur. Yani bunun manası: "Habibim sabret, zafer sonunda senin ve sana inananların olacaktır! Nitekim Nuh'un ve ona inanananlarm akibeti de, böyle, nusret ve zafer olmuştu" demektir. Keza Sure-i Hud 49. ayeti ile, Taha Suresi 132. ayeti, Al-i îmran 120, 125. ayetleri de bu manayı desteklemektedir.

Daha önce de gördüğümüz gibi, Yüce Allah, Yusuf (a.s.)'m da, takvası ve sabrı sebebiyle nusret ve zafere erdiğini haber vermek üzere, onun şöyle dediğini bildirmiştir: "...Ben Yusuf'um, bu da kardeşimdir, dedi. Allah bize lütfetti (bizi korudu ve yüceltti), kim Allah'tan korkar ve sabrederse, şüphesiz Allah iyilik edenlerin ecrini zayi etmez."[132][132]

Bütün mü'minlerin takvası ile ilgili olarak da şöyle buyurur: "Ey mü'minler, Allah'tan korkar da hakkıyla takvada bulunursanız, O size, iyiyle kötüyü ayırdedecek bir anlayış verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah, büyük lütuf sahibidir."[133][133] îşte Yüce Allah'ın bu ayetiyle mü'minlere va'dettiği Fürkan; izzet ve nusret-tir, kurtuluş ve zaferdir, hakla batılı, menfeatle mazarratı birbirinden ayırdedecek olan nurdur. Keza

---

[131][131] Fetih, 22-23

[132][132] Yusuf, 90

[133][133] Enfal, 29

Talak Suresi 2 ve 3. ayeti bu manayı desteklemektedir. Ve şu mealdedir: "... Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu yaratır. Ve onu ummadığı yerden rızıklandı-rır. Kim Allah'a güvenirse, O ona yete! Allah, emrini yerine getirendir. Allah, her şey için bir ölçü (bir sınır) koymuştur."[134][134]

îbni Mace ile îbni Ebi'd-Dünya'nm Ebu Zerr'den (r.a.) rivayetine göre, Peygamber (s.a.v.), bu ayet hakkında şöyle buyurmuştur:

"Bütün insanlar bu ayetle amel etmiş olsalar, elbette kendilerine bu kafi gelirdi!"[135][135]

îşte buraya kadar verdiğimiz bu ayetler ve bu hadis-i şerif, birinci makam hakkında yeterli bilgiyi vermekte; mü'minlerin ne gibi vecibeleri bulunduğunu, bu bedeni ve kalbi vecibeler ihmal edilecek olursa ne gibi neticeler vereceğini, Allah'tan korkup hakkıyla takva da bulunanların, ise; dünyada da ahirette de Allah'ın yardımına mazhar olacak-larını bildirmektedir.

İkinci makamla ilgili ayetlere gelince: Bu hususta da pek çok ayetler bulunmaktadır. Yüce Allah, Uhud kıssası hakkında şöyle buyurmuştur: "Başınıza bir bela gelince, ırBu, nereden başımıza geldi?" dediniz. De ki: " O bela, kendiniz dendir!" Şübhesiz Allah, herşeye kadirdir."[136][136]

Keza bu hakikat, Al-i İmran Suresi ayet 155, Şura 30, Rum 41, Şura 48, Rum 36, Şura 34 ayetlerinde de açıklanmış bulunmaktadır. Nisa Suresi ayet 79'da da şöyle buyurulmuştur: "Sana isabet eden güzellik ve iyilik Allah'tandır! Sana isabet eden kötülük ise sendendir!"

îşte bu sebebledir ki Yüce Allah; Rasülü'ne ve mü'minlere, kendilerine inzal buyurulmuş olana tabi olmalarını emretmiştir. Bu ise Allah'a itaattir! Bu, birinci şarttır. Sonra Allah'ın va'dinin beklenmesi emredilmiştir ki, bu da ikinci şarttır. Sonra Allah'a istiğfarda bulunmak ve hakkıyla sabır ve metanet göstermek de emderilmiştir. Çünkü kulların kusursuz olması mümkin değildir. Kullar, istiğfar etmekle kendilerinden vaki

---

[134][134] Talak, 2-3

[135][135] Müsned, 5/178-179, Tefsir-i İbni Kesir, 7/37'de de bu rivayet nakledilmiştir ve bana göre bu hadis, sahihtir. (M.Afifi.)

[136][136] Al-i İmran, 165

bulunan kusurlarını izale ve telafi etmiş olurlar. Allah'ın va'dinin gerçekleşmesini beklemekte elbette sabır dahi çok lazımdır. İstiğfar ile taat tamam olduğu gibi, sabırla da Allah'ın va'dine olan iman ve güven; yakini mertebeye ermiş olur. İşte Yüce Allah, her ikisini birden emretmiş, bir ayetinde şöyle buyurmuştur: "Ey Muhammed, sen sabret, Allah'ın va'di mutlaka gerçektir. Günahına da istiğfar et ve akşam sabah Rabb'ini överek teşbih eyle!" [137][137]

Gerçekten Yüce Allah, enbiyanın ve onların ümmetlerinin kıssalarını Kur'an'da bizlere anlatmış, sabır ve taat ile onlara nasıl kurtuluş ve zaferler verdiğini bildirmiştir. Bunları anlattıktan sonra da buyurmuştur ki: "...Elbette onların kıssalarında (hayat hikayelerinde) akıl sahipleri için büyük bir ibret vardır." [138][138]

Bu makama âit esaslı bir bilgi sahibi olmak için, bâzi usûl ve kaideleri bilmemize ihtiyaç vardır. Burada bunları, onbir kaide ve bir hatime olarak açıklamak istiyoruz.

Bîrîncî Kaide:

Kâfirlere isabet etmeyen şer, mihnet ve ezalardan nicelerinin mü'minlere isabet etmesi ki, hakikatte ve vukuunda da bu böyledir. Keza iyilerden nicelerine, kötü ve günâh ehli olanlara isabet etmeyen nice şer ve mihnetler isabet etmektedir.

İkinci Kaide:

Mü'minlere Allah yolunda isabet eden bu haller, şüphesiz Allah'ın rızâsına ve ecr ü mükâfatına uygundur. Eğer bunda Allah'ın rizâsı bulunmuyorsa bile, en azından sabır ve

---

[137][137] Mü'min, 55

[138][138] Yusuf, 111

sebatlarının ecr ü mükâfatını alırlar. Mü'miriler de bunu böyle bildikleri için, uğradıkları mihnetler ne kadar ağır olursa olsun, hafiflemiş olur. Kâfirler için ise, ne Allah'ın rızâsı vardır, ne de sevap ve mükâfatı. Onların sabırları, hayvanlarda olduğu gibi, karşılıksız sıkıntıdan ibarettir. Yüce Allah, Kitabı'nda bu hususta da kullarını uyarmış ve şöyle buyurmuştur: "O topluluğu takîbetmekte gevşeklik göstermeyin. Eğer siz acı çekiyorsanız, onlar da sizin acı çektiğiniz gibi acı çekmektedirler. Üstelik siz, Allah'tan onların ummadıkları şeyleri ummaktasınız."[139][139]

Ayetin açıkladığı gibi, mü'min-kafir hepsi acı duymakta müşterek bulunuyorlar. Fakat mü'minlerin, Allah'ın yakınlığını ve ecrini ummak gibi bir imtiyazları vardır.

Üçüncü Kaide:

Mü'min, Allah yolunda eza olunduğu zaman, Allah'a olan taat ve taatindeki ihîas ve kalbindeki hakaik-i iman miktarınca ezası hafifletilir, sabır ve metaneti artırılır. O derece ki, bu bela ve ezalar bir başkasına yükletilmiş olsa, onların ağırlığı altında dayanamayıp çökerdi. îşte bu, Yüce Allah'ın mü'min kuluna olan yardımı ve onu de-steklemesidir. Çünkü Yüce Allah, mü'minin üzerinden pek çok belayı defeder, defetmediklerinin de ağırlığım alır, mü'mine bu hususta sabır, metanet ve dayanma gücü verir.

Dördüncü Kaide:

Muhabbet kulun kalbine yerleşip kuvvetlenince, mahbubu uğrunda çektiği ezalar kendisine adeta tatlı ve hoş gelir. Nitekim sevenler sevgilileri hakkında bununla iftihar edip övünürler bile! Onlardan biri, şiir halinde şöyle demiştir: "Ah sevgilim, senden bana bir eza eriştiği zaman, sen beni hatırlamışsın diye bundan büyük bir sürür duyarım!" Mecazi ve maddi sevgiler için böyle olunca, Mahbub-i Âlâ olan Yüce Allah'ın muhabbeti için nasıl olur, bir düşün! Üstelik Yüce Allah'ın kuluna olan mihneti, kendisini seven o

---

[139][139] Nisa, 104

kula bir rahmet ve ihsandan ibarettir.

Beşinci Kaide:

Bir kafire, münafık veya facire isabet eden izzet, yardım ve itibar, elbette bir mü'mine isabet edenin çok gerilerindedir! Fakat çoğu bunu bilmez. Çünkü kafire, münafık veya facire isabet eden izzet ve yardım, sadece görünüşte ve geçici olarak bir izzettir, hakiki değildir. Kafirler ve münafıklar, zahiren böyle olsalar da, aslında ve hakikatte çok büyük bir zillet ve aşağılık içindedirler.

Tabiinin en büyüklerinden Hasan el-Basri rahimehullah demiştir ki: "Onlar, her ne kadar rahvan atlar ve süslü katırlar üzerinde çok izzetli gibi görünürler ise de, aslında kalbleri zillet ve meskenet ile doludur! Allah, kendisine isyan halinde bulunan kuluna, asla hakiki manada izzet vermez!"

Altıncı Kaide:

Mü'minin mübtela olduğu mihnet ve sıkıntılar, dertlerinin devası gibidir. Öyle dertler ki, Allah yolunda ki bu sabır ve sebat olmasa, ya ö mü'mini helak eder, ya da sevabını azaltıp derecesini alçaltırdı. Fakat mü'min; sabır ve sebat ilacım kullandığı için, bu dertlerden şifa bulmuş, yüce mertebelere ermiştir. O halde mü'mine isabet eden birtakım mihnet ve sıkıntılar, kendisi için bir iyilik ve hayır olmuştur. Nitekim bu hususla ilgili olarak, Peygamber (s.a.v.)'in bir hadisleri de vardır. Su-heyb-i Rumi'den rivayet edilen bu sahih hadis, aynen şöyledir:

"Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, O, rnü'min için bir hususu kaza buyursa, mutlaka mü'min için hayırlı olur! Bu ancak mü'min içindir. Şöyleki: Mü'mine isabet eden bir iyilik olsa, o buna şükreder de kendisi için hayırlı olur. Eğer mü'mine

isabet eden bir zarar ise, o buna sabreder de yine kendisi için hayır olur."[140][140]

işte bu bela ve imtihan, Allah'ın ona olan yardımının tamamlanması demektir. Bunun içindir ki insanların en çok bela ve musibete uğrayanları, başta peygamberler olmuştur. Sonra sırasıyle mertebeleri peygamberlere yakın olanlar, daha sonra bunlara yakın olanlar olmak üzere mü'minler; derecelerine göre bela ve imtihana tabi olmuşlardır. Mü'minin derecesi büyükse bela ve mihneti de büyük; derecesi küçükse bela ve mihneti de küçük olmuştur. Mü'min o derece bela ve mihnete uğratılmıştır ki, bu bela ve mihnetleri çeke çeke, üzerinde bir tek günahı kalmamıştır ve ahirete hiç günahı bulunmaksızın gitmiştir.

Yedinci Kaide:

Şu dünya hayatında mü'minin, bazan düşmanının kahır ve galebesine maruz kalması da, bir emr-i lazımdır, vukuu mahakkaktır. Mü'min bu dünyada nasıl güneşin hararetine, kışın şiddetli soğuğuna maruz kalırsa, düşmanlarının ezalarına da zaman zaman maruz kalır. (Tıpkı çeşitli hastalakılara gam ve kederlere maruz kaldığı gibi. Bütün bunlar, insan tabiatinin ve bu dünyanın tecellileridir. Hatta sabi çocuklar, dili söylemez hayvanlar da bu durumdadır. Çünkü alemlerin rabbi ve hakimler hakimi olan Yüce Allah'ın yüce hikmetinin iktizası böyledir. Eğer bu alemde, sırf hayır, sırf menfaat olsa da serden ve zarardan zerrece bulunmasa; sırf lezzet bulunup hiç elem olmasa; şüphesiz bu alem bu alem olmaktan çıkar, bambaşka bir alem olurdu! Ve hayırla şerrin, menfaatle mazarratın, lezzetle elemin bir arada bulunmasını iktiza eden İlahi hikmet de yok olurdu. Bu ise, bu alemde değil, ancak öbür alemde, ahirette olacaktır. Nitekim Yüce Allah, ilgili bir ayet-i celile-sinde şöyle buyurur: "(Böylece onlar cehenneme sürüleceklerdir) ki, Allah, murdar olanları temiz olanlardan ayıklasın ve bütün murdarları birbiri üzerine koyup yığsmda hepsini cehenneme atsın! İşte ziyana uğrayanlar onlardır."[141][141]

---

[140][140] Müslim, kitabüz:zühd, 4/2295, H. N. 2999/64. Müsned, 6/15

[141][141] En'fal, 37

Sekizinci Kaide:

Mü'minlerin, bazan düşmanlarının galebe ve kahrına ma'ruz kalma gibi mihnetlere duçar olmalarının altında bulunan sırrı ve hikmeti, tafsilatıyla birlikte bilmemize imkan yoktur. Fakat kısaca deriz ki: Bunda o kadar büyük İlahi hikmetler vardır ki, bunun tafsilini ancak bu hikmeti-koyan Yüce Allah bilir. İcmal yoluyla bazılarına burada işaret edelim:

Bu Hikmetlerden Biri:

Allah'a kul olmanın gereğini, Allah için zillet ve sıkıntı çekerek O'nun için tam bir inkisar, tevazu ve iftikar göstererek, O'ndan yardım ve tevfık isteyerek gösterip kulluğun kemaline ermektir. Aksi halde, daima yardım edilen ve muzaffer olmakla şımarıp kibir ve gurura düşecekleri gibi, daima mağlub ve kahredilmiş olmakla da dinlerini ikame etmekten aciz düşerlerdi. Bu durumun biri ifrat, diğeri tefrit olmakla, her ikisi de makbul değildir. Mü'minler, ne ifrat ile, ne de tefrit ile kullukta kemale eremezler. Yüce Allah'ın hak dininin ikamesi ve hakkın devleti için, zaman zaman kendilerine yardım ve zaferler vermekle beraber; zaman zaman da kendilerine mağlubiyeti tattırmakla, kulluktaki dengeyi sağlamış olur. Dengeyi zayi etmemiş bulunan mü'minler; mağlubiyet zamanlarında Yüce Allah'a tazarru ve niyaz ederler, O'na tam yönelip teslim olurlar, tevbe ve istiğfar ederler. Galebe ve zafer zamanlarında da, Allah'ın dinini, dinin şeair ve ahkamını hakim kılıp ikame ederler, iyikle emir, kötülükten nehiy yaparlar. Hakkıyla hak yolundaki cihada sarılıp, Hakkın dinine ve dostlarına yardımda bulunurlar.

Bu Hikmetlerden Biri De:

Mü'minler; eğer daima, muzaffer ve mansur olsalar, aralarında nifak ve samimiyetsiz kimseler artar. Yani maksadı din ve diyanet olmayan, aslında müslüman bulunmayan kimseler, müslümanların arasında yer alıp kendilerini gizlerler. Çünkü bu kabil samimiyetsiz insanlar, daima kuvvetli ve izzetli olanın yanında yer alırlar. Eğer mü'minler; daima mağlub bulunsalar, bu takdirde de kendilerinin yanma kimse gelmez, kimse hak dine heves etmez. İşte İlahi hikmet iktiza etti de, hakikaten Allah'ı ve O'nun Rasülü'nü isteyenlerle, sadece dünyayı isteyenlerin birbirinden ayrılması gerekli oldu. Bunun için de, bazan zafer ve izzet, bazan dâ mağlubiyet ve sıkıntı tecelli ediyor.

Bu Hikmetlerden Biri de:

Yüce Allah ister ve sever ki, mü'min kulları, gerek gizlide gerek açıkta kulluklarım tamamlasınlar! Afiyet zamanında da, bela zamanında da, galibiyet hallerinde de, mağlubiyet hallerinde de kulluklarını bırakmasınlar, hep kamil manada kul olsunlar. Her iki halde de Allah'ı unutmasınlar, Allah'tan başkasına kulluk göstermesinler. Allah'a kullukta ve kulluk imtihanında birbirine zıt bu iki hal, sıcakla soğuğun, açlıkla susuzluğun, rahatla ızdırabın birbirine gerekli olması gibi gerekli olmuştur. Aksi halde insanın insanlıkta ve İslamlıkta kemale ermesi mümkün olmazdı.

Bu Hikmetlerden Biri de:

Mü'minlerin zaman zaman maruz bulundukları mağlubiyet ve zorluklar, onların beşeri kir ve kusurlardan arı ve duru bir hale gelmelerine vesiledir. Nitekim Yüce Allah, mü'minlerin Uhud'taki tattıkları acı ile ilgili olarak şöyle buyurmaktadır: "Gevşemeyin, üzülmeyin, eğer gerçekten inanıyorsanız mutlaka siz üstün geleceksiniz! Eğer size bir yara dokundu ise, o topluluğa da benzeri bir yara dokunmuştu. İşte o günler. Evet onları Biz, insanlar arasında çevirip duruyoruz. (Bazan bir kavme, bazan eteki kavme galibiyet veriyoruz). Allah inananları ortaya çıkarsın, sizden şehidler edinsin diye. Allah zalimleri sevmez. Ve inananları temizleyip arıtsın, kafirleri mahvetsin diye. Yoksa siz, Allah, içinizden cihad edenleri bilmeden, sabredenleri bilmeden (imtihan etmeden) cennete gireceğinizi mi sandınız? Andolsun ki siz, ölümle karşılaşmadan önce onu arzuluyor dunuz. İşte onu gördünüz, ama bakıp duruyorsunuz. Muhammed sadece bir elçidir.

Ondan Önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülür ise, siz ökçeleriniz üzerinde geriye mi döneceksiniz? Kim ökçesi üzerinde geri dönerse, Allah'a hiçbir ziyan veremez! Allah şükredenleri nıükafatlandıracaktır."[142][142]

İşte bazan mağlubiyet halini yaşamakta dahi nice hikmetler bulunduğunu Yüce Allah, bu ayetlerle gayet açık bir şekilde bildirmiştir. Allah yolunda, 'Allah'a ve Rasülü'ne itaatta bazan böyle sıkıntı ve zorluklar yaşansa dahi, gerçekten mü'min olmanın neticesinin, yine yücelik ve üstünlük olduğunu da müjdelemiş bulunmaktadır. Mü'minleri böylece hem İlahi bir teselli ile teselli buyurmuş, hem de imanlarının yüceliği nisbetinde yüceliklere nail olacakları müjdesinde bulunmuştur. Düşmanlar, bazan bir galebe sağlasalar bile, bunun daimi olamayacağını da haber vermiştir.

Yine haber vermiştir ki Yüce Allah, olmuş ve olacak her şeyi bildiği gibi, bunlardan bazılarını bildirmek de ister; mü'minleri mevcud halleri ve imanlarını da bilmek ve bildirmek ister. Zatı yanında çok sevgili, kulu yanında da çok kıymetli ve faydalı bulunan şehidlik mertebesine kulunu erdirmek ister. Bazılarını da, Allah yolunda yaptıkları gaza ile, tam manası ile Allah'a dönmekle, tevbe ve istiğfar ile günahlarından temizlemek, kusur ve eksikliklerinin telafisi ile kemale erdirmek ister.

Yine önemle haber vermiştir ki, Allah yolunda sabır ve azimle ci-had etmeden, Allah'ın istediği fedakarlık ve hizmetlerde bulunmadan cennete gidileceğini zannetmek yanlıştır. Red ve iptal edilecek yersiz bir zandır.

işte herşeyi bilen ve her şeye kadir olan Yüce Allah; bu ayetlerde, bu gibi hikmetmerini beyan etmiş, bizi bunlardan haberdar eylemiştir.

Dokuzuncu Kaide:

Yüce Allah'ın yerleri gökleri yaratması, Ölümü, dirilişi yaratması, yeryüzünü üzerindeki çeşitli nimetler ve varlıklar ile süslemesi, ancak kullarını imtihan hikmetine bağlıdır. Böylece O, kendisini, kendisinin rıza ve yakınlığını isteyenlerle, dünyayı ve

142[142] Al-i İmran, 139-144

dünya süsünü isteyenleri birbirinden ayırt etmeyi murad etmiştir. Nitekim bu hususla ilgili ayetlerde bunu bildirmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Gökleri ve yeri altı günde yaratan O'dur. (Bunları yaratırken) Arş'ı su üzerinde idi. (Kainatta sudan başka bir şey yoktu.)[143][143]

"Biz yeryüzündeki şeyleri, kendisine süs olsun diye yarattık ki onların, hangisinin daha güzel iş yaptığını deneyelim!"[144][144]

"O, hanginizin daha güzel amel yapacağınızı denemek için ölümü ve hayatı yarattı. O, üstündür, bağışlayandır."[145][145]

"Her nefis ölümü tadacaktır. Biz sizi sınamak için şerre de, hayra da mübtela kılıyoruz. Ve sonunda bize döndürüleceksiniz."[146][146]

"Andolsun Biz sizi deneyeceğiz ki içinizden cihad edenleri, sabredenleri bilelim ve haberlerinizi sınalayalım (sadık olup olmadığınızı ortaya çıkaralım)[147][147]

"Andolsun ki Biz, onlardan öncekilerini sınadık. Elbette Allah (sınayacak), doğruları bilecek, yalancıları bilecektir."[148][148]

İnsanlar kendilerine Allah'ın rasulleri geldiği zaman, ya "ben iman ettim" deyip inanacaklar, ya da inanmayacaklardır. İnanmayanlar, şüphesiz, kendi kötülükleri ve küfürleri üzerinde devam etmiş olacaklarıdır. Onların bu şekilde imtihan edilmeleri kafidir.

Şüphesiz "ben iman ettim" diyen mü'minlerin de imtihanı, böylece bitiverecek değil, böyle demelerinde sadık olup olmadıklarının iyice ortaya çıkması için, çeşitli suretlerde imtihan edilmeleri devam edecektir. "Ben iman ettim" davasında yalancı olanlar, çetin bir imtihan ile karşılaştıklarında, hemen dönecek ve gerileyeceklerdir.

---

[143][143] Hud, 7

[144][144] Kehf,7.
[145][145] Mülk, 2

[146][146] Enbiya, 35

[147][147] Muhammed, 31
[148][148] Ankebut, 3

Davasında sadık olanlar ise, bütün sıkıntı ve zorluklara göğüs gererek davalarında sebat edecekler, gerçek olduklarını ortaya koyacaklar, böyle sıkıntı ve zorluklarla üstelik imanlarını artıracaklardır. Nitekim Allah'ın Kerim Kitabı Kur'an, bu noktayı şöyle bildirmektedir; "Mü'minler, düşman ordularını gördükleri zaman korkmadılar: "Bu, Allah'ın ve Rasülü'nün bize va'dettiği şeydir. Allah ve Rasülü doğru söylemiştir" dediler. Bu, onların sadece imanlarını ve teslimiyetlerini artırdı."[149][149]

İman etmeyen veya "inandım" dese bile, hakikatte inanmamış bulunan kimseye gelince: Böylesi, şüphesiz bu kötülüğünün ve küfrünün cezasını dünyada çekmese bile, mutlaka ahirette çekecektir! Dünya mihnetinden çok daha büyük olan ahiret mihnetine ma'ruz kalacak ve orada çok pişman olacaktır. Her insan için mihnet çekmek, aslında kaçınılmazdır. Fakat mü'minler, mihnetin azını ve geçici olanını görecek, kafirler ise ebedi ve daimi olanını çekeceklerdir. Mihnet, bu dünyada da vardır, kabirde de vardır, ahirette de vardır. Şüphesiz ahir-etin mihnet ve azabı çok şiddetlidir! Mü'min; Allah'a olan teslimiyeti, Allah'ın lütfü ile sabır ve metaneti sayesinde dünyada gördüğü mihnet-lere karşı dayanır, tahammül eder. Çünkü o, İlahi desteğe sahihtir. Yüce Allah kendisine sabır ve tehammül vermiştir. Kafir, facir ve münafık ise asla böyle değildir. Onun mihneti ve belası, hem şiddetli, hem devamlıdır.

Demekki bu dünyada, mü'min olsun, kafir olsun, her nefis için bir takım mihnet ve belaları çekmek mukadderdir. Fakat mü'minin mihneti sadece dünyada ve işin başlangıcındadır. Mü'minin iş ve davasının sonu, bu dünyada dahi yardım edilmiş ve muzaffer olmaktır. Fakat bu zafer ve yardıma, nail oluncaya kadar, başlangıçta birtakım mihnet ve sıkıntıları çekecektir. Yoksa mü'minin bütün başarısı, sadece ve sadece ahirette değildir! Kafir ve münafık ise, sadece işin başlangıcında birtakım lezzetleri elde eder. Sonra akıbet itibariyle onun bu lezzetleri eleme inkılab eyler. Çünkü akibet onların değil, sadece mü'minlerindir! tşte bunu böyle bilmeli ve hiç bir mü'min, hiçbir elem ve sıkıntı görmemek gibi bir düşünce ve arzuya kapılmamalıdır. Akibetin daima ve mutlaka gerçekten mü'min olanların olacağından da asla ümid kes-memelidir!

149[149] Ahzab, 22

Onuncu Kaîde:

İnsan, yaratılışı itibariyle medeni bir varlıktır. Bu itibarla o, kendi başına yapayalnız yaşayamaz. İnsanlarla beraber ve bir insani cemiyet içinde yaşamaya mecburdur. Onun, toplumdan ayrılarak dağ başlarına, in ve mağaralara çekilmesi, yaratılışına aykırıdır ve onun için doğru ol- . mayan bir tercihtir. İnsanın, birlikte yaşadığı diğer insanların ise, kendilerine mahsus birtakım istek ve tasavvurları bulunmaktadır. Keza, birtakım düşünce ve inançlara da sahiptirler. İşte bu insanlar, insanın kendilerine muvafakatini, kendileri gibi düşünüp inanmasını, kendileri gibi davranmasını isterler. Aksi halde, nefretler, düşmanlıklar, eziyet ve azablar başlar. Eğer insan onlara muvafakat edecek olursa, diğer cihetten bazı eza ve sıkıntılara maruz kalır. Yani bir kimse, içinde bulunduğu cemiyetin ferdlerine muvafakat etse de, etmese de, birtakım sıkıntı ve eziyetlerden kurtulamaz. Çünkü hakikatçi olan, hak ve hakikat olan bir yola yürüyen bir kimse; batıl ehline muvafakat edemez, etmediği için muhalefetinin sıkıntılarını yaşar. Ettiği zaman da, manen azab görür. Tabii, batıl yolda olanlara muhalefeti sebebiyle çektiği sıkıntıların azabı, muvafakat ettiği zaman manen çekeceği vicdan azabı kadar şiddetli olmaz.

Mesela bir kimseye, onun yakınında bulunan kimseler veya bazı arkadaşları; kendisinin zulüm olan bir işi yapmasını veya zina, yalancı şahitlik gibi bir fi'li irtikab etmesini veya kendilerinin işleyeceği bir harama karşı yardımcı olmasını istiyorlar. Eğer onlara muvafakat etmezse, kendisine eziyet edecekler, düşman olacaklar. Eğer onlara muvafakat ederse, manen ve vicdanen çok azab çekecek. Onlara muhalefet edip sabır ve ittika gösterecek olursa, onlardan azab görmesine karşılık, şüphesiz çok büyük mertebe ve sevab kazanacak. Eğer onlardan göreceği eza ve sıkıntılardan çekinerek onlara muvafakat edecek olursa, çekinip kaçındığı sıkıntıların kat kat fazlası ile kendisini azablandırmış olacak. Ekseriya bu gibi durumlarda, öyle teklifleri yapabilen insanlar kendilerine muvafakat etmeyen kimselere umumiyetle musallat olup eza ve cefa ederler. O halde vicdanlı ve imanlı bir kişi, ne yapacak, nasıl bir tercihde bulunacak? Şüphesiz eza ve cefanın hafifini, ağır olanına tercih edecek. Şöyle ki:

Kulun, bu gibi durumlarda neyi ve hangi tarafı tercih etmesi gerektiğini, eza ve cefanın ağın ve hafifinin ne olduğunu bilip sezecek kadar bir şuura sahip olması gerekir. Ebette ki, sonunda ağır elemler getirecek olan küçük bir lezzeti, sonunda büyük haz ve lezzetler getirecek olan küçük bir eleme tercih etmek, akıllı ve şuurlu bir mü'minin şanından değildir. Yüce Allah, mü'min kullarına muvaffakiyetler ihsan buyursun! Şüphesiz tevflk, sadece Allah'ın elindedir!

On Birinci Kaide:

Allah'ın mü'min kuluna Allah yolunda isabet edecek olan elem ve sıkıntılar; şu dört kısmın haricinde değildir. Çünkü bunlar, ya mü'minin kendisi üzerinde olur, ya malı üzerinde olur, ya ırz ve namusu üzerinde olur, yahut da ev halkından biri veya sevdiklerinden biri ile ilgili bulunur.

Mü'minin, kendi nefsi üzerindeki elem ve mihneti, bu dört kısmın en şiddetli sidir. Çünkü o bazan kendisini büyük elemlere boğan bir musibete uğrar. Bazan da büsbütün kendisini telef etmiş olur.

Meseleyi esas ve temelinden ele aldığımızda, deriz ki: Bütün insanlar elbette öleceklerdir! Mü'minin nefsini Allah yolunda telef etmesi ise, ona "Şehitlik Mertebesi" kazandıracaktır. Yani onun,bu fedakarlığı, Allah tarafından bu şekilde değerlendirilmiş olacaktır. Şehid olarak ölmek ise, bütün Ölümlerin en kolayıdır! Hem de en şerefli ve en faziletli bir ölümdür! Bir defa en kolayıdır, çünkü şehid ölürken, pire ısırmasından fazla bir acı duymaz! Şehidin ölümünde musibet sayılacak bir husus da bulunmamaktadır. Eğer bir kimse, kişinin normal olarak yatağında ölmesini iyi karşılıyor da, şehid olarak ölmesini bir musibet sayıyor (veya daha büyük bir musibet addediyor) ise; şüphesiz bu kimse çok cahildir! Elbetteki bir şehidin ölümü, bütün ölümlerin en şereflisi, en faziletlisi, en yücesidir! Fakat cahiller bunu bilmediklerinden, cahilce zan ve vehimlere kapılırlar. Hatta cepheden firar eden bir asker, zan ve vehmeder ki, cepheden kaçmakla ömrünü uzattı, hayatını kurtardı (!) İşte onun bu zannı, yalan ve batıldır! Nitekim Yüce Allah da bunu yalanlamış ve ilgili bir ayetinde şöyle buyurmuştur: "De ki: "Eğer ölümden, veya öldürülmekten kaçıyorsanız, kaçmak size fayda vermez. Kaçsanız bile,

pek az bir zaman yaşatılırsınız."[150][150]

İşte bu ayetiyle Yüce Allah haber veriyor ki, kul, şehid olarak ölmekten kaçmakla kendisine bir fayda sağlamış olamaz! Az bir zaman yaşasa da, sonunda yine ölecektir. Fakat şehid olarak ölmekten kaçmakla olan kaybını asla elde edemiyecek, Kendisi için Allah indinde en faydalı, en hayırlı olanı zayi etmiş olacaktır. Bunu böylece haber verdikten sonra Yüce Allah, yine buyuruyor ki: 'De ki: "Size bir kötülük istese veya size rahmet edilse, sizi Allah'tan kim korur? Onlar, kendilerine Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı bulamazlar."[151][151]

Demekki hiçbir kimse, bir kimseyi Yüce Allah'tan koruyamaz! o'nun murad ettiği bir musibete veya rahmete engel olamaz. Ölümden kaçmakla, ölümüne çare bulamaz. Evet kul, şehid olarak ölmeyi kötü zannederek ondan kaçabilir, fakat bu suretle çok büyük bir kötülüğe kaçmış, ölümlerin en şereflisi ve faziletlisi bulunan şehidliği zayi etmiş olur.

Kulun kendi varlığı üzerinde bulunan musibetler böyle olduğu gibi, şerefiyle, malıyla, bedeniyle ilgili musibetlerde de durum böyledir. Mesela bir kimse, malını Allah yolunda harcamayıp esirgemiş olsa Allah ya onun bu malını ondan giderir, yahut da kendisine dünyevi ve uh-revi hiçbir fayda vermeyecek bir şekilde onu harcattım1. Belki de kendisinden zarar ve azab göreceği bir şekilde ona bu malını telef ettirir. Yani şu veya bu şekilde onu cezalandırır. Keza bedeninin refah ve rahatım düşünüp Allah yolunda hareket ve hizmetten kaçman kulunu da Allah, böylece cezalandırır. Onun bedenine çeşitli hastalık ve musibetler verir. Bu hususlarda, insanlardan pekçoklarımn, birtakım şahsi tecrübeleri dahi bulunmaktadır.

İslam büyüklerinden Ebu Hazim der ki: "Günah ve kötülüklere karşı ittikalı davranmayan bir kimsenin insanlardan göreceği bela ve sıkıntılar; Allah'tan ittika eden takvalı bir kimsenin takva sebebiyle çekeceği sıkıntılardan kat kat fazladır."[152][152]

Bu hususta cahillik ve gaflet eden kimselerin, îblis'in halini düşünüp ibret almaları

---

[150][150] Ahzab, 16

[151][151] Ahzab, 17

[152][152] Bunu Ebu Nuaym, Hılyetü'I-Evliya adlı eserinde, kendi üstadından naklen rivayet etmiştir. Cild 3, sh. 245'te.

gerekir! Onun hikayesi ve hali ise, malum ve muşhurdur. O, Adem'e secde etmekten niçin kaçmıştı? Güya ve kendi zannmca, Adem'e secde ederek küçülmek, Adem'in karşısında boyun eğmek istememişti. O, nefsini aziz tutmak istiyordu. Neticede görüyor ve biliyoruz ki, Yüce Allah kendisini zelillerin en zelili yaptı. Nefsini aziz tutayım derken, izzet-i nefsinden eser kalmadı. Akibet o, onun neslinden sayılacak olan, onun tinetinde bulunan küfür ve fücur ehlinin hizmetçisi oldu! Adem'e secde etmek zilletinden kaçtı, Ademoğlunun kafir ve facirlerine hadim oldu! Kendisi de, kendisinin zürriyeti de.

Kendi elleriyle yapıp yonttukları putlara, yaratılmış birtakım eşyaya tapman putperestlerin hali de böyle! Onlar da, beşerden bir peygambere tabi olmaya tenezzül (!) etmemişlerdi. Ve bir tek Ilah'a ibadet etmeyi, havsalalarına sığdıramamışlardı. Neticede ise, birtakım taşlara ilah diye tapınmakla, zilletlerin en aşağısına, akılsızlıkların en korkuncuna yuvarlandılar.

Allah'a inandığı halde, Allah yolunda nefsi, bedeni veya mali fedakarlıktan sakınan, O'na itaatten yüzçeviren kimselerin hali de böyledir! Korktukları ve kaçtıkları zillet ve itaatin kat kat fazlası zilletlere maruz kalmışlar, mallarını veya nefislerini hiç de değmeyecek ve inanan bir kişiye yakışmayacak sebeb ve tercihlerle telef etmişlerdir. Yani Yüce Allah, onları bu şekilde bu dünyada cezalandırmış, kendilerini korktuklarından fazlasıyla karşılaştırmıştır. Nitekim selef-i salihin efendilerimizden bazıları, bu hususta nasihat edip şöyle buyurmuştur: "Bir kimse, Allah'ın rızasını gözeterek bir din kardeşinin işini görmek için, birkaç adını atmaktan imtina edecek olursa; Yüce Allah onu, kendi zatının rızasıyla ilgisi bulunmayan ve neticesi boşa çıkacak olan işlerde çok yürütür ve koşturur."

İSLAM'IN TEMELİ HANÎFİYETTİR:

TEVHİD, MARİFETULLAH VE MAHABBETULLAHTIR.

Yüce Allah indinde yegane hak din olan isîamın temelinin Hani-fîyet olduğu, tevhid, marifetullah ve mahabbetüllah olduğu hakkındadır. Çünkü İslam'ın temeli bunlardır.

Şüphesiz mahabbetüllah, yani yüce Allah'ı ruhun ve kalbin bütün kuvvetiyle sevmek, O'nunla ünsiyet duymak, O'na kavuşmaya şevk duymak, rab olarak O'ndan razı

olup O'nun rızasını taleb etmek; dinin aslıdır, dini amellerin ve hükümlerin de aslıdır! Dini istemenin, dine inanmanın hedefi de budur. Marifetullah da, dini hedef ve maksatların en büyüğüdür. Şüphesiz marifetullah; yani Allah'ı hakkıyla ve hak bir şekilde tanımak ve bilmek; O'nun esma-i husna'smı, sıfat-ı ulyası'nı bilip tanımakla olur. Yoksa O'nun Zat'mı, Zatının hakikat ve mahiyetini bilmeğe imkan .yoktur. Bunun içindir ki selef-i salihin efendilerimiz bu hususta, "lâ fıkrete fi'r-rabb'i" düsturunu hiç elden ve gönülden bırakmamışlardır. Allah'ın mutlak birliğine kayıtsız şartsız inanmışlar fakat Allah'ın ancak isimleri ve sıfatları ile bilineceği, Zat'mm künh ve hakikatinin ise bilinemiyeceği üzerinde müttefik bulunmuşlardır. Bunu için, "lâ fîkrete fı'r-rabb'i" yani Allah'ın Zatı üzerinde düşünmek yoktur! demişlerdir.[153][153]

Şüphesiz dini ibadetler de, böyle bir imana ve marifete dayalı olduğu için, bütün amellerin en şereflisi, en faziletlisidir. Keza Yüce Allah'ı Kendisi'nin yüce isimleri ve sıfatları ile zikredip O'na hamd ve senalarda bulunmak da, bütün sözlerin en şereflisi ve faziletlisidir. İşte, Allah'ın mutlak birliğine inanmak demek olan Hanifîyet'in esası budur. Diğer tabiriyle buna Miîlet-i İbrahim de denilir ki tevhid demektir. İbrahimî ve îslamî manâdaki Allah'ın birliği esasına sımsıkı sarılmak, tevhide aykırı her türlü şirkten sakınmak demektir.

îslami manâdaki tevhid'in, Haniflik ve Millet-i İbrahim olduğunu göstermek için, Yüce Allah bir ayetinde şöyle buyurmaktadır: "Sonra sana: 'Yalnız Hakk'a tapar olarak İbrahim'in milletine (dinine) uy, o, Allah'a ortak koşanlardan değildi! (O, islami manâda Allah'ı tevhid edenlerin önderiydi!)" diye vahyettik."[154][154]

Tevhid'in dindeki yerinin büyüklüğüne, büyük Önemine binaendir ki sevgili peygamberimiz (s.a.v.); ashabına, etrafındaki bütün müslü-manlara her günün sabahında (ve akşamında) şöyle demelerini, şu dua ve iman marşını söyleyerek iman ve tevhidlerini yenilemelerini önemle tavsiye buyururlardı:

Bu çok önemli dua ve tevhidi münacatın bizim dilimizdeki anlamı, şöyle olmaktadır:

---

[153][153] Takabatü'l- Müfessirin, 2/212-Ankara, 1960 .

[154][154] Nahl, 123

"Hamdolsun Allah'a,

Erdik bu sabaha, .

Yalnız Hakk'a tapan,

Tevhid Yolu'nu tutan,

Müslümanlar olarak.

Sabahın aydınlığından daha aydın olan,

İslam fıtratını, kelime-i ihlas'ı

Sımsıkı tutarak.

Peygamberimiz Muhammed'in dini,

Atamız İbrahim'in milleti üzerinde olarak.

O, asla şirk koşanlardan olmadı!

(O'nun tevhidine sarılan, hüsran bulmadı.)"[155][155]

İşte bu dua, bu tevhid ve iman marşı; la ilahe illallah kelime-i tevhidinin hakikatidir! Bütün nebilerin ve rasullerin dini olan müslümanlık, bu temel üzerine kurulmuştur! Yegane temeli tevhid olan müslümanlıktan başka da Allah indinde bir din mevcut değildir. Yüce Allah, asla bundan başka bir dini kabul etmez! Nitekim O, Kerim Kitabında şöyle buyurmaktadır: "Kim İslam'dan başka bir din ararsa, bilsin ki, o din ondan kabul edilmeyecek ve o, ahirette hüsrana uğrayanlardan (kaybedenlerden) olacaktır."[156][156]

Kısa da olsa, tevhidin ve marifetullah1 m dindeki yerini ve büyük değerini böylece belirtmiş olduk. Ya mahabbetüllah? İyi bilinsin ki, Yüce Allah'ı hakkıyla ve hak bir şekilde sevmek ki bu, tevhid ve marifetullah esaslarına dayanmakla beraber, Allah

---

[155][155] Müsned, 3/406-407. Diğer rivayette, hem sabahları hemde akşamları söylenmesi kaydı vardır. (M. Afifi) Akşamları "esbahna" yerine "emseyna" denilirki "erdik akşama" demektir. (M.)

[156][156] Al-i İmran, 85

sevgisini bütün sevgilerin üstünde tutmak ve diğer sevilenleri ancak Allah için sevmekle olur ve ancak bu suretle tamamlanır; işte böyle bir mahabbetüllah, elbette dinin farzlarından en büyük bir farzdır! Dinin en büyük bir farzı olduğu gibi, aynı zamanda dinin en büyük temeli, en ulu kaidesidir! Dini ölçülere göre, her kim sevdiği bir başkasını, Allah'ı sevdiği gibi sevecek olursa; şüphesiz Allah'a ortak koşmuş olur. Bu öyle bir büyük günahtır ki, Yüce Allah, her günahı bağışladığı halde, kendisine ortak koşma günahını bağışlamamaktadır! Ve bu şirk lekesi tamamen atılmadıkça, kulun hiç bir ameli Allah tarafından kabul edilmemektedir. O halde hakiki manada bir kul, yani samimi bir mü'min; hiç bir zaman, Allah'tan başka sevdiklerinden herhangi birini, tıpkı Allah'ı severcesine sevemez! Sevgi ve mahabbet yoluyla, tevhid çizgisinden ayrılıp şirk yoluna düşemez!

Her hususta olduğu gibi, islam hidayetinin bu çok önemli meselesinde de, yine Yüce Allah'ın Kerim Kitabı'nda ne buyurduğuna bakalım! Basiretimizi ve kalb kulağımızı, Kur'an'm sesine verelim! Onu duyalım,' O'na uyalım.

'İnsanlardan kimi, Allah'tan başka eşler tutarlar! Onları, Allah'ı sever gibi severler. Mü'minler ise, en çok Allah'ı severler."[157][157]

Bir kimse" ki, Allah'ın has kulu ve son rasülü olan Muhammed'i (a.s.) kendi öz canından, bütün malı ve yakınlarından, bütün insanlardan daha fazla sevmedikçe mü'min olma sanma eremezse ve bu mahabbet dahi aslında mahebbetullah'a tabi olursa; artık mahabbetullah'm ne derece büyük bir esas ve farz olduğu anlaşılır, sanırız.[158][158]

Aslında Yüce Allah, bütün insanları ve cinleri kendisine ibadet etsinler diye yaratmıştır. İbadet ise, öyle pekçoklarmm zannettiği gibi, kuru ve zahiri hareketlerden ibaret değildir! İbadet; en hakiki ve kamil manada Mahabbetüllah'ı içerir! Çünkü ibadet, Yüce Allah'a teveccüh, ta'zim ve teslimiyettir. Yüce Allah, peygamberlerini bunun için göndermiş, kitaplarım bunun için indirmiştir. Sevabı ve ikabı bunun üzerine bina etmiş, cennet ve cehennemi buna göre koymuş, insanlar de buna göre şaki ve said, kötü ve iyi diye ayrılmıştır.

---

[157][157] Bakara, 165.

[158][158] Bu anlama gelen İlgili hadis-i şerifi hatırlayalım! "Varlığım elinde olan Allah'a yenin ederim ki, sizden biriniz, Beni, kendi öz canından, babasından ve oğlundan, bütün insan-ardan daha fazla sevmedikçe mü'min olamaz." (Buhari, 1/9. Müslim, 1/67, H.N. 69/44. Ne-sai, 8/114. İbni Mace, 1/26. Darimi, 2/703).

Unutmayalım ki, nasıl Yüce Allah'ın misli ve benzeri yok ise, O'na olan mahabbetin, O'nu yüceltmenin ve ta'zimin de bir benzeri ve misli yoktur. Hiçbir sevgi, Allah'a olan sevgi ile; hiçbir ta'zim, Allah'a olan ta'zim ile kıyas edilemez.

Mesela: İnsan bir mahluktan korktuğu zaman, ondan vahşet ve nefret duyar ve ondan uzaklaşır. Fakat yüceler yücesi Allah'tan korkan bir kul, O'na -olan korkusu nisbetinde O'na yaklaşır, O'na kaçar, O'nunla ünsiyet ve huzur duyar. Mahluktan korkan kişi, mutlaka onun kendisine zulüm ve düşmanlık yapmasından korkar. Allah'tan korkan bir kul ise, ancak O'nun İlahi adaletinden korkar.

İşte muhabbet de böyledir. Çünkü bir kimse bir mahluku Allah için sevmediği zaman, onun bu sevgisi kendisi için ancak bir vebal ve azaba vesile olur. Bu mahabbetten aldığı zevkten kat kat fazla elem duyar. Çünkü Allah için olmayan bu sevgi, kendisini Allah'tan uzaklaştırmaktadır. Allah'tan uzaklaşması nisbetinde de elem ve azab duyacağı muhakkaktır. İşte Allah için olmayan amellerde olduğu gibi, Allah için olmayan sevginin de böyle birtakım fitne ve afetleri vardır.

Bizzat Allah sevgisi ve diğer bütün sevdiklerini de Allah için seviyor olmak ise asla böyle değildir. Kendi varlığında "gönül" diye bir latife ve manâ taşıyan bir insan için, elbette Allah'tan daha sevgili bir varlık olamaz! Çünkü kalbler; bütün şiddeti ve kuvveti ile ancak bütün varlıkların yaratıcısı, hak mabud'u ve yegane ilahı olan Allah'ı sevebilir. Bu mahabbetüllah; kalblerin nimeti ve baharıdır, ruhların hayatı, nefislerin sürûru, kalblerin kuvveti ve azığıdır! Mahabbetüllah; akılların nuru, gözlerin aydınlığı, bâtının imaret ve şenliğidir! Tertemiz ruhlar, bozulmamış kalbler ve selim akıllar için, Allah sevgisinden daha güzel, daha lezzetli bir şey yoktur. Böyle kalbler ve akıllar; ancak mahabbetüllah ile yaşar, O'nunla ünsiyet ve huzur bulur, O'nun yakınlık ve rızasına olan bir şevkle hayatını idame ettirir. Mü'min'in, mahabbetüllah ile duyduğu tat ve lezzet; asla tarif edilmez bir tat ve lezzettir. Bunu ancak yaşayan ve tadan mü'minler bilir. Nitekim bu nimet ve devlete eren mü'minlerden biri şöyle demiştir: "Kalbim bazen öyle bir hal ve vakti yaşar ki, "Eğer cennet ehli böyle bir hali yaşarsa, muhakkak çok güzel, çok hoş bir hali yaşamış olurlar" diye düşünür ve konuşurum!"

Haklarında Hz. Mü'min denilmesi layık olan bu büyük ve bahtiyar mü'minlerden biri de şöyle demiştir: "Kalbe bazan öyle haller ve vakitler gelir ki, kalb; Yüce Allah'a olan mahabbeti ve O'nunla erdiği üns ve huzur sebebiyle sevincinden uçacak hale gelir!"

O bahtiyar ve devletlilerden biri de şöyle buyurmuştur: "Ehl-i gaflet, miskin ve zavallı kimselerdir! Çünkü onlar, kainatın en büyük ve en hoş nimetini tatmadan bu dünyadan ayrılırlar."[159][159]

Bir diğeri de şöyle demiştir: "Eğer hükümdarlar ve hükümdar sarayında yaşayanlar, bizim içinde bulunduğumuz hal ve vaktin ne kadar yüce olduğunu bilselerdi, muhakkak onu bizden almak için kılıçlarını çekip bizimle mücadele ederlerdi!"

İşte bu gibi hal ve zevkleri vicdanda ve ruhun derinliklerinde yaşamak, ancak mahabbetüllah'm kuvveti veya zayıflığı miktarınca olmaktadır. Bir kimse ki onun kalbindeki Allah sevgisi çok kuvvetlidir ve o, sevgilinin güzelliğini idrak etmektedir ve O'na yakın olma mertebesine ermiştir; elbette onun hal ve zevki de o nisbette büyük olacaktır. Bu hal ve mertebesi yükselip arttıkça, vicdanındaki zevki, halâvet ve sürûru da artacak, tarifi imkansız nimet ve mutlulukları yaşayacaktır. Yukarıda sözlerini naklettiğimiz o büyük zatların, ifade etmek istedikleri de budur.

Bir kimse ki, Allah sübhanehu ve teala hazretlerini, O'nun esma ve sıfatlarını tanımakta (yani marifetüllah'ta) daha ileridir ve bunun neticesi olarak Allah'a rağbeti, mahabbet ve kurbiyeti daha ziyadedir; elbette kalbinde duyacağı bu zevk ve halavet de tarif edilmez derecede ziyadedir! Zaten bu zevk ve haîâvet, sadece kalbte yaşanır, kalbde yaşamak ve tatmakla tanınabilir. Yoksa ta'rif ile tanımak veya tanıtmak mümkin değildir. İşte kalb bu hali ve haîâveti tattığı zaman; artık hiçbir sevgiyi ve zevki bunun üzerine geçiremez, buna denk tutamaz olur. Artık bu nisbette Allah'a olan kulluk şevk ve rağbeti de artar da Allah'tan başkalarına bağlılık ve kölelikten, derece derece kendisini az ad eyler.

Zaten kalb, yaratılışı ve mahiyeti icabı; mahabbetüllah ve mahab-betüllah'ı içeren ibadet'ten başka bir şey ve yolla, asla felah ve huzur bulamaz! Başka bir şey ve yolla, tarifi imkansız o zevk ve halleri yaşayamaz! Bütün kullara ve varlıklara kulluktan azad olup, yalnız Allah'a kulluk etme, hiçbir varlığı Allah yerine koymama gibi yüce tevhid

---

159[159] Müellif bunu, Ravzatü'l-Muhıbbin adlı kitabında şöyle verir (s. 181 'de): "...O zat, bu sözü söylediği zaman kendisine: "Dünyanın bu en büyük nimeti nedir?" diye sormuşlar. O da cevabında demiştir ki: "Bu, mahabbelullah'tır, Allah ile ünsiyet, O'nun likasına şevk, O'nun esma sıfatını marifettir!" O zatlardan biri de: "Dünyanın en hoş nimeti, marifetullah ve mahab-betullahtır. Ahiretin en büyük nimeti ise, rü'yetullahtır ve O'nun kelamını O'ndan vasıtasız olarak işitmektir!" demiştir." (M.H. el-Faki).

mertebesine eremez.

Nitekim şair şu mısralarıyla bunu ifade etmek istemiştir:

"Hür olarak, izzet ve korumayla sabaha erdi!

İçinin nuru ve güzelliği yüzüne vurdu!"

"Allah birdir, peygamber haktır" diyen her bir mü'minin kalbinde mutlaka mahabbetüllah'tan bir nasib, Allah'ı zikretmekle bir nur ve huzur vardır! Marifetüllah'tan bir nasib, O'na kavuşmaya bir şevk,

O'nunla duyulan bir üns, bir lezzet ve sürür vardır. Fakat mü'min, bunu hissetmemiş olabilir. Çünkü onun, Allah'tan başkalarıyla da işi ve iştigali olmakta, belli bir nisbette o meşgul bulunduğu şeylere dönmüş bulunmaktadır. Bu iştigalleri, onun Allah'a olan imanını, O'na olan irfan ve mahabbetini, bu irfan ve mahabbetin lezzet ve sürürünü büsbütün yıkmış değildir. Sadece o, meşgalesinin çokluğundan bunu duymamaktadır, o kadar. Tabii bir şeyin, bizzat mevcut olması başka, mevcut olanın bilfiil duyulması başkadır.

İşte kalbteki bu lezzet ve sürürün, üns ve huzurun kuvvetli veya zayıf olması da, şüphesiz mü'minin imanının zayıf veya kuvvetli olmasıyla ilgili bir husustur. Bunu inkara imkan yoktur. Bazı kelamı münakaşalarla, bu fıtrî,ve Kur'anî hakikat red ve iptal edilemez.

Ne zaman ki kişinin bizzat istediği ve sevdiği sadece ve sadece Allah değildir ve ne vakit ki kişinin bütün sevdiklerini sevmesi sırf Allah için değildir; işte o kimse, bütün kainatın ve maneviyat alemlerinin en yüce hakikati bulunan LA İLAHE İLLALLAH tevhidine olan şehadetinin hakikatine varamamış, taklid vadilerinde oyalanıp kalmıştır! Bir mü'min için yegane muradın, mahbub ve maksudun ancak Allah olması için, o mü'minin kalbinde ve kalbindeki inancında ne miktar noksan ve kusur var ise; işte o nisbette de iman ve tevhidin zıddı bulunan küfür ve şirkten leke ve kırıntılar bulunmaktadır. Tabi bu; se-lef-i salihin efendilerimizin, "ve küfrün düne küfrin. Ve zulmün düne zulmin" dedikleri gibi, imanla beraber bulunan, imanı ve dini temelinden yıkmayan leke ve kırıntılardır.[160][160]

---

[160][160] Sahih-i Buhari, Kitabü'l-lman, 1/9, Meymene baskısı, Mısır, 1321. Kitabü'l-iman, 277-278,

Taklidde kalmış ve imanını bu dereceye vardıramamış bulunan bir mü'min; her çare ve yola başvursa, her tarikatin ve tarikat şeyhinin kapısını çalsa da; Allah'ın kendisinden istediği şekilde Allah'a sarılıp sığınmadıkça, hakkıyla O'na güvenip dayanmadıkça, O'nun yardımından başka hiçbir sebeble bunun husule gelmeyeceğine kesin olarak inanmadıkça, asla ve asla buna nail olamıyacaktır! Hiçbir vasıta ve yolla, bu nimet ve devlete eremiyecektir! Çünkü bütün ehl-i sünnetin ittifakı veçhile, MÂ ŞÂELLÂHÜ KÂNE VE MÂ LEM YESE' LEM YEKÛN. Yani: Her ne ki Yüce Allah diledi o olur! Ve her ne ki Yüce Allah onun olmasını dilemedi, o olmaz!

O halde, hiç bir kulu Allah'a, Allah'tan başkası ulaştıramaz! Hiçbir kul; kuluna ancak Allah'ın vereceği hidayeti te'min edemez! Hiç bir kul, şahsen bir kulun elinden tutup da onu Allah'a götüremez!

Hiçbir kul, Allah'ın kendisine yardım ve hidayeti olmadıkça, Allah'a ibadet edemez, kendisini Allah'a götüren yolda salimen gidemez. Allah'a, ancak Allah ile gidilir, Allah'ın yardım ve hidayeti sayesinde kulluk ve ibadet edilir. Bunun için kul; yalnız Allah'ın vereceği yardım ve hidayeti, Allah'tan başka hiç bir varlıktan, hiçbir sebeb ve vasıtadan beklememelidir! Ruhunun bütün kuvveti ve şiddetiyle Yüce Allah'a dönmeli, sadece ve sadece O'na sığmmahdır! Nitekim O, Kerim Kit-abı'nda, şöyle buyurur: "O (Kur'an), bütün alemlere Öğüttür. Aranızdan doğru hareket etmek isteyenler için, alemlerin rabbi Allah dilemedikçe siz bir şey dileyemezsiniz."[161[161]]

Bunu böylece bildikten sonra, diyelim ki: Kul isyan halinde nefsinin lezzeti ve şehveti ile meşgul bulunup Allah'tan gaflet ettiğine göre, onun, temelinden yıkılmamış olan imanı ve manevi durumu ne durumda bulunur? Biz, her hal ü kârda, mü'minin kalbinde mutlaka imanı bir lezzet ve sürür bulunur, demiştik. Şimdi, onun bu nefsanî lezzeti ile, imanı lezzeti, nasıl bir arada bulunabilir? işte bu, gayet ince ve mühim bir noktadır. Çetin bir sorudur. Cevabı ise şöyledir: İşte bu durumda mü'minin o imanı zevk ve sürûru; eksilmiş, gizlenmiş ve perdelenmiş olur. Belki de bazan, duruma göre tamamen gitmiş de olabilir. Fakat kesin olarak, hakikî ve kâmil manâda bulunmuş olamaz! Eğer mü'minin imanı, hakikî ve kâmil manâda mevcud olsa idi, elbette o haramı ve günahı işleyemezdi. Çünkü haramı irtikab lezzeti ile, imam lezzet, tamamen birbirinin

---

Şeyhülislam ibniTeymiye, Dımaşk, 1381.

[161[161]] Tekvir,~27, 28, 29

zıddı olan iki şeydir. O halde haramın nefsanî lezzeti ile, imanî lezzet ve sürürün kemali; asla bir arada birleşmiş olamaz. Nitekim Rasulüllah (s.a.v.), bir hadislerin de, aynen şöyle buyururlar;

"Zâni, mü'min olduğu halde zina etmez, hırsızlık eden, mü'min olduğu halde hırsızlık etmez, içki içen mü'min olduğu halde içki içmez."[162][162]

İşte bu hadis-i şeriften de anlaşılacağı gibi, mü'min, bir defa imanın hakikatini kalbinde hakkıyla tattı mı, artık onun üzerine öyle birtakım hasis zevkleri asla tercih edemez! İmanını lekeleyecek, eksiltecek bir işi yapamaz. İşte bunun içindir ki, hakkıyla Allah'a yönelmiş, Allah'a has ve halis kul olmuş, O'nun zikriyle kalbi sükûna ermiş, kalbi O'na kavuşmaya arzu duymuş bir mü'minin; o kabil haramlardan yüzçevinniş olduğunu görürsün. Hiç imanı kemâle, kalbi sükûna ermiş bir mü'min; öyle rezaletlere iltifat eder mi? Dünyanın en nefis cevherini,

deve dışkısının bir danesine değişir mi? Miski insan tersiyle; altın külçesini bir havuç köküne takas eder mi? Elbetteki etmez. Çünkü onda, kâmil iman sayesinde büyük bir nefis hakimiyeti, büyük bir manevi şuur meydana gelmiştir.

Fakat insan oğlu çiğ süt emmiştir! Öylesine beşeri nefislerde vardır ki, miski insan tersiyle, bir külçe altını bir havuç köküyle değişircesine durumlara sürüklenir. Kendi nisbeti ve tînetine göre tercihlerde bulunur. Yüce maksatlardan, ulvi zevklerden, manevi haz ve güzelliklerden adeta nefret eder. Tıpkı pislik böceğinin gülün kokusundan rahatsız olduğu gibi, manevî güzelliklerden rahatsız olur. Bir insan, gül veya misk kokusundan nefret eder mi, eder! Bunun canlı misalini, şu fani hayatta bizlerde görmüşüzdür.

Biri iş yerine oturmuş misk ve gülyağı imal edip satar. Biri de, dabakhanede debbağlık yapar. Eğer, nefis kendi haline bırakılacak olursa, neyi tercih edeceği, nasıl bir

---

[162][162] Buhari, 3/107. Müslim, 1/76, İsi. 100/57. Ebu Davud, 5/64. Tirmizi, 5/15. İbni Mace, 2/1298. Nesai, 8/64. Müsned, 2/243.

yol takip edeceği kestirilemez. Bunun için onu, iman ve salih amellerle terbiye etmekten başka çıkar yol yoktur. Aksi halde nefis, bizzat kendisinin aleyhine olan bir, gidişi tercih ederek ebedî hüsrana yuvarlanabilir. İşte nefisler bu duruma düşmesin, insanlar ebedî hüsrana yuvarlanmasın diye Yüce Allah, beşerin büyük mürşitleri bulunan peygamberleri göndermiş, hidayet ve saadet kaynağı olan kitaplar indirmiştir.

Nefisler iyi kontrol edilmelidir. Nefsin, günah işlemediği zaman, ne durumda günah işlememiş olması bile gözden geçirilmelidir. Aksi halde nefis; günah işleme imkanı bulamadığı için günah işlememiş olduğu zamanlarda bile, kibir ve gurur yolunda sapmak suretiyle de bizi aldatabilir. Allah indinde ve manevi bakımdan en iyi hal; kulun, imanın kemaline ermiş, imanın hakikatim elde etmiş, imanın lezzetini tatmış bir kul olarak; nefsin günahlardan zevk alma duygusunu bertaraf etmiş olmasıdır. Bu, mü'minin imanda ve ahlakta kemale ermiş olmasının ifadesidir.

Bir kimse ki, onun günahı bırakması, Yüce Allah'ın azab ve cezasından korkmasıdır. Yani Allah korkusudur. Elbette bu da, Allah sevgisiyle, imanı ve manevî bir zevkle günahı terketmiş olan gibi, makbul ve muteberdir. Birincisine, nefsi manevî huzura ermiş; Nefs-i Mut-mainne sahibi bir mü'min dediğimiz gibi, bu ikincisine de, nefsiyle cihad eden, cihad ve sabır ehli bir mü'min deriz. Şüphesiz her ikisi de saadet ve felah ehlidir. Allah'ın emrettiği yolda, Allah'a olan imanlarının gerektirdiği yoldadırlar. Şimdi Yüce Allah'ın, kendileri hakkında Kerim Kitabı'nda ne buyurduğunu görelim!

Manevî eren nefis hakkında Yüce Allah şöyle buyuruyor: "Ey itmi'nane (manevi huzura) eren nefis! Razı olmuş ve razı kılınmış (Rabb olarak Allah'tan ve O'nun emirlerinden razı olmuş, yaptığı güzel amellerle Allah'ı kendisinden razı kılmış ve İlahi mükafat ile de razı kılınmış, memnun edilmiş) olarak Rabb'ine dön! İyi kullarım arasına gir, Cennetime gir!"[163][163]

Yüce Allah, cihad ve sabır ehli hakkında da şöyle buyurur: "Sonra Rabb'm, şunların, şu işkenceye uğratıldıktan sonra göç eden, sonra cihad eden (Allah yolunda savaşan) ve sabredenlerin yanındadır! Elbette bütün bunlardan sonra Rabb'm, bağışlayan, esirgeyendir."[164][164]

---

[163][163] Fecr, 27-30

[164][164] Nahl, 110

NEFİSLER ÜÇ KISIMDIR

islam Terbiye Sistemine göre, nefisler üç kısımdır. Bunları, bunlar hakkındaki Kur'an ayetlerine göre, şu şekilde sıralayabiliriz:

1- NEFS-Î MUTMAÎNNE,

2- NEFS-I MÜCAHİDE VE SÂBIRE,

3-NEFS-I MEFTÛNE

NEFS-I Mutmalnne:

Allah'a ve O'nun emirlerine tam teslim olmuş, böylece itmi'nane, manevi haz ve huzura ermiş olan nefistir. Islami ve Kur'ani Terbiye Sistemi ile terbiye olmuş bu nefisler, şüphesiz bütün nefislerin en şereflisi, en temizi, en kamilidirler.

NEFS-İ MÜCAHİDE VE Sâblre:

Bunlar da, Allah yolunda fitne, mihnet ve işkencelere uğratılmış olmalarına rağmen, Allah yolunda hicret edip dünyalıklarından olan, Allah yolunda sabır ve azimle cihad eden nefislerdir. Bunlar, her ne kadar birinciler gibi tam itmi'nane ere-memiş olsalar da, Allah yolunda fedakarlıktan, mallarını ve canlarını vermekten kaçuımamışlar, Saadet ve felaha ermişlerdir.

Nefs-1 Meftûne:

Bunlar, bizzat fitneye düşmüş, nefislerinin arzu ve istediklerine uymuş, saadet yolunu değil, şekavet yolunu seçmiş olan nefislerdir. Şüphesiz bunların nasibi de, elem ve azabtır! Allah'tan, O'nun riza ve likasından uzak kalmak, hicapta kalıp O'nun cemalini müşaheden mahrumiyettir.

BİTİŞ DUASI

Hamdolsun Allah'a ki, O'nun izni ve inayeti ile, bu kitabımızı; buraya kadar devam ettirdiğimiz bâzı konu ve bölümler hâlinde, Şeytanın insanlara karşı olan hile ve tuzaklarından insanları ve özellikle müslüman kardeşlerimizi haberdar etmek kendilerini uyarıp kurtuluşlarına hayırlı bir vesile olmak üzere burada bitirdik. Inşâallah, bizim verdiğimiz bu kıymetli bilgiler sebebiyle, her nevî şirkten yüzçevirip yalnız Allah'a tapınma, yalnız Allah'a sığınma dînî olan müslümanlığa sımsıkı tutunmuş bulunan kardeşlerimiz; Allah'ın kendisi üzerinde bulunan islâm nimetinin, ilim, îmân, tevhîd nimetlerinin kadr ü kıymetini bilir, İslama daha iyi sarılır, daha iyi tutunur...O'nu daha iyi yaşamaya çalışır... Ve bu Ümmetten olup da hakkı taleb etmekten vazgeçmeyen kimseler; bu bilgiler sebebiyle hak ve hakikati daha güzel tanır, onunla hidâyetlenir, onunla ahlaklanırlar. Inşâallah böyle olur, kitabımız, böyle güzel ve hayırlı neticelere sebeb olur. (Yüceler Yücesi Allah'ın izni ve inayeti ile...)

Yüce Allah bu hidâyet ve güzelliklerin asıl sebebi bulunan Efendimiz Muhammed'e, O'nun âl ve ashabına salât ve selâm eylesin!

Şüphesiz tevfîk, inayet ve hidâyet yalnız ve yalnız Allah'tandır. Biz her hâl-ü kârda O yüceler yücesi, o âlemlerin rabbı Allah'a hamdederiz.

işte mübarek ve müstesna Önemdeki kitabın yazımı, hicrî 984 yılının Şaban ayının

yirmi üçüne rastlayan Cumartesi günü, Allah'ın bu fakır kulu; Ali bin Ebî Bekr bin Ömer el-Makdisî'nin eliyle hitâme ermiştir. Yüce Allah; onu, onun ana-babasmı ve bütün müslüman kardeşlerini mağfiret buyursun! Amîn, yâ Rabbel-Alemîn!...

Böyle iki ciltlik ve bin sahîfeden fazla muazzam ve muhalled bir eseri, göz nurları dökerek yazıya alıp basım yıllarındaki kolaylık dönemlerine kadar muhafaza ve devamına vesîle olan Nâsih'tan, tam bir sünnet ehli bulunan müellifinden ve tercemesinin okuyucularından Allah razı olsun! Bizi, böylesine kıymetli ve önemli bir eserin tercemesine muvaffak kılan Allah Teâlâ ve Tekaddes hazretlerine sonsuz hamd ü senalar olsun! Bizim şu naçizane ve samîmi dileğimizi, kendi güzel duasını kendi amînleriyle bitiren Ali bin Ebî Bekr bin Ömer'in duasıyla birlikte kabule karın eylesin! Amîn, âmin, yâ Rabbel-Alemîn!...